

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputaciones
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Tractatus De Venerabili Eucharistiæ Sacramento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

TRACTATUS DE VENERABILI EVCHARISTIÆ SACRAMENTO.

QUAMVIS regulariter sacramentum Pœnitentiæ priùs à fidelibus accipiatur, quam Eucharistia, id tamen per accidens est, propter peccata ab ipsis commissa. Vnde quando adulti olim baptizabantur, priùs ad Eucharistiam accedebant, quam ad Pœnitentiam. Merito ergo S. Thomas priùs de ipso tractat à *quæst.* 74. vsque ad 83. cuius ordinem in nostris Disputationibus ferè obseruabimus.

Habet autem hæc materia quatuor partes. Prima merè est scholastica. Secunda pertinet ad Controuersias cum Hæreticis. Tertia, ad quæstiones Scripturæ sacræ. Quarta denique ad Theologum moralem, & quæstiones circa Casus conscientie. Ex his primam pro munere nostro ex professo pertrahabimus, secundam, & tertiam omnino, illam ad Controuersitas, hanc ad Scripturæ interpretes remitemus. Vnde controuersiam de præsentia reali Christi in Eucharistia, & alias similes, quæstionem item de die, quo Christus Eucharistiam instituit, & similes, supponemus ex iis, qui hoc sæculo latissimè, & doctissimè de iis disputarunt. Vltimam denique, licet nostri muneris minis propriam, non omnino relinquemus, quia ad Theologum Scholasticum spectat, principia illa radicitus examinare, & corroborare, ex quibus Theologi morales suam doctrinam deducunt, & quæ pro breuiori illius disciplinæ methodo non vacat illis subtiliori examine comprobare.

*Præter illud
adulti post
Baptismum
accedebant
ad Eucharis-
tiam, quàm
ad Pœnitenti-
am.
Quatuor par-
tes huius mat-
teria.*

DISPUTATIO I.

An, & quid sit Eucharistiæ
Sacramentum.

SECTIO I. *Vtrum Eucharistia sit sacramen-
tum ab aliis diuersum.*

SECTIO II. *An hoc Sacramentum compona-
tur intrinsecè ex speciebus, & corpore, &
sanguine Christi.*

SECTIO III. *Vtrum Eucharistia importet in
recto corpus, & sanguinem Christi, an verò
species sacramentales.*

SECTIO IV. *An verba consecrationis compo-
nant intrinsecè sacramentum Eucharistiæ.*

SECTIO V. *Afferuntur alia argumenta, &
solutiones recentiorum contra doctrinam præ-
cedentem.*

SECTIO VI. *Vtrum actio transsubstantia-
tina pertineat intrinsecè ad hoc Sacra-
mentum?*

SECTIO VII. *Vtrum usus, seu sumptio Eu-
charistiæ pertineat intrinsecè ad hoc Sacra-
mentum?*

PRÆMITTO has duas quæstiones ad illam, quæ in præsentia solet disputari, vtrum sit vnicum, vel multiplex Eucharistiæ sacramentum: ægrè enim, & difficilè scies, quomodo multiplicetur eius essentia, nisi præcognitâ essentia quidditate.

SECTIO I.

*Vtrum Eucharistia sit sacramentum
ab aliis diuersum.*

DVO continentur sub hoc titulo; vtrumque facile, vtrumque certum: esse scilicet sacramentum nouæ Legis; & esse diuersum ab aliis omnibus. Primum constat ex Trid. *sess.* 13. per totam, & *sess.* 7. & alibi sæpe; ex Florentino in Decreto de vnione Armenorum; & ex c. *Firmiter.* de summa Trinitate & fide Catholica; & alibi sæpè.

Est autem adeò certa hæc pars, vt ne ab Hæreticis quidem negetur. Nam Lutherus *lib. de Captiuit. Babylonica,*

*f. Duo continen-
tur in hac se-
ntione certa.
Conc. Trid.
Concil. Flor.
Primit ad eò
certum vt na
quidem ab
hæreticis ne-
getur.*

Babylonica, qui tantum ponit unicum sacramentum à Christo institutum, dicit, hoc esse Eucharistiam. Caluinus in Institutione, qui dicit esse duo tantum sacramenta, ait, unum esse Eucharistiam. Melancthon, qui posuit quatuor; Posthelus, qui posuit sex, unum aiunt esse Eucharistiam, vt tradit Lindanus 4. *Panoplia* c. 6. & Castro verbo *Eucharistia*. & denique Mahometus c. 4. *Alcorani* fatetur hoc sacramentum, & ait, esse veneratione dignum: sed reprehendit Christianos, quod in Eucharistia eum deuorent, quem Deum esse dicunt. Videatur Prateolus lib. 1. 1. *Elenchi hæresum*, verb. *Mahometus*, prope finem. & Valquez in *presenti disp.* 167. c. 1. vbi latè probat, nullum adhuc hæreticum negasse in speciali Eucharistiæ sacramentum: aliud enim est malè de illo sentire negando reale Christi præsentiam, & alia huiusmodi; aliud negare in vniuersum, dari aliquod Eucharistiæ sacramentum à Christo institutum.

Lindanus.
Castro.

Ratione probatur, quia est signum sensibile, &c.

Ratione etiam probatur facillè hæc pars, ex definitione sacramenti, scilicet, *signum sensibile practicum gratia sanctificantis*: quæ tota conuenit Eucharistiæ, vt de se patet, & infra ampliùs declarabitur, & constat ex Christi institutione *Matth. 26. Marc. 14. & Luc. 22.* vt inferiùs videbitur; neque enim modò opus est ampliùs in hoc immorari.

2.
Secunda pars constat ex Florentino, Tridentino, &c.

Secunda verò pars, scilicet esse sacramentum ab aliis diuersum, constat ex Concilijs Florentino, Tridentino, & alijs, Eucharistiam semper sigillatim, vt sacramentum diuersum numerantibus. Ratio est aperta, quia essentia, & partes Eucharistiæ differunt omnino ab essentia, & partibus aliorum Sacramentorum, scilicet penes materiam, & formam. Ratio item congruentiæ communiter ad hoc ipsum adducitur à S. Thoma & alijs, ex diuersitate finis. Nam Eucharistia instituta est ad conseruandam, & augendam vitam spiritualem animæ, non secus ac cibus materialis conseruat vitam naturalè: hic autem finis non competit ex propria institutione alteri sacramento; vt discurrenti per singula facillè constat.

Ratio congruentiæ posita à S. Thoma & alijs.

3.
Vulgaris obiectio ex Sacramento Confirmationis posita.

Contra hæc partem est vulgaris obiectio desumpta ex sacramento Confirmationis; quod quidem institutum etiam est ad augendam vitam spiritualem: in eo enim differt à Baptismo, quod Baptismus fit ad generandam vitam; Confirmatio verò ad augendam, deducendumque hominem ad statum virilem: ergo non differt Confirmatio ab Eucharistia. Probat consequentia, quia in ordine naturali idem cibus, qui deseruit ad nutriendum, & conseruandum hominem, deseruit etiam ad augendum illum; ergo cibus spiritualis, qui institutus est ad nutriendum hominem spiritualiter, institutus etiam est ad augendum illum spiritualiter; ergo Eucharistia habet eundem finem, quem habet Confirmatio.

4.
Multa conserua solutiones prætermittuntur.

Mirum est, quot solutiones huic difficultati reddantur, & quot principia Philosophica euoluuntur. Ego eas omnes libenter prætermitto; quia hæc congruentia desumpta ex nutritione, & augmentatione, non est adeò ad amissum accipienda, vt debeat exemplum in omnibus tenere. Habent enim hæc duo sacramenta alia plura capita, ex quibus magis distinguantur, ex materia, ex forma, &c. Breuiter ergo respondeo, puerum genitum naturaliter indigere quidem alimento, tum ad vitam conseruandam, & augendam, tum etiam ad vires acquirendas. Sic etiam baptizatus indiget vitæ spiritualis augmento; indiget etiam viribus ad pugnandum. Eucharistia quidem data est ad nutriendum, & augendam vitam animæ; Confirmatio autem ad vires, roburque præstandum, non quidem per modum alimenti, sed per modum medicinæ confortantis, vt viriliter pugnet prælia Christi, non solum contra visibiles, & etiam

Solutio nostra posita ex eo quod Eucharistia data sit vt alimētum ad vitam conseruandam Confirmatio verò ad vires acquirendas in ordine ad pugnam.

contra inuisibiles hostes. Ideo enim Eucharistia datur sub specie cibi corporei, vt insinuetur eisdem effectus causare in anima, quos cibus naturalis in corpore: at verò Confirmatio datur sub Chriſmate, vt insinuetur, non quidem alere ex propria institutione, sed vngere, & confortare hominem ad lucram, instar veterum luctatorum, qui oleo parabantur ad lucram. Eucharistia ergo dat vires nutriendo; Confirmatio verò dat etiã vires, non tamen nutriendo ex propria institutione, sed confortando, & roborando per modum vnctionis, & medicinæ.

Dices; Confirmatio etiam habet ex sua institutione augere vitã spiritualem conferendo augmentum gratiæ iustificantis; ergo ex sua institutione habet dare vires nutriendo, sicut Eucharistia. Respondet, hoc, quod est conferre gratiam, non esse effectum proprium Confirmationis, sed commune omnibus Sacramentis: effectus autè proprius illius, est dare gratiam cum ordine ad auxilia quædã vberiora, quibus vt miles Christi confirmatus possit fortiter præliari contra hostes: ex quo oritur differentia valdè obseruanda inter Eucharistiã, & Confirmationem: nam licet vtraque conferat gratiam cum ordine ad auxilia ad bene operandum, & resistendum tentationibus; cum hoc tamen discrimine, quod Eucharistia postulat illa auxilia in ordine ad eum finem, vt homo bene operãdo crescat in gratia, & sanctitate interna, & augeatur eius vita spiritualis; & postulat eò, quod per nutritionem spiritualem auxilium substantiam hominis, & ideo reddit robustiorè ad omnes operationes, siue necesse sit pugnare, siue mereri sine pugna: at verò Confirmatio postulat ea auxilia ad eum finem peculiariter, vt homo possit resistere tentationibus, profiteri fidè, & fortiter præliari: non enim reddit hominem ex propria institutione robustiorem ad operandum vt sit, sed ad resistendum in prælio, & tentationibus; & hoc non per modum cibi, sed vnctionis, quam imitatur: differunt ergo tam ex parte finis diuersi, quam ex parte modi, quo illum significant; quod totum oritur ex eo, quod Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualiter nutriendis: non verò Confirmatio.

Dices; Eucharistia non solum nutrit, sed reparat vires spirituales contra tentationes: hoc autem fit per auxilia, quibus pugnemus contra illas; ergo licet non augeat gratiam, daret hæc auxilia. Respondetur, Eucharistiam reparare vires per modum cibi: quare sicut cibus reparat vires dando sanguinem, ex quo nutriatur homo, & fiant spiritus, &c. sic Eucharistia reparat vires nutriendo, dando scilicet gratiã, ex vi cuius homo fiat robustior: at verò Confirmatio directè tendit ad dandas vires, ad resistendum, & ad hunc finem dat gratiam; sicut sacramentum Pœnitentiæ directè tendit ad remissionem peccati, & ad hunc finem dat gratiam sanctificantem.

Vnde apparet, licet omnia sacramenta re ipsa augeant gratiam, si inueniunt subiectum gratum: hunc tamen effectum augendi gratiam esse proprium Eucharistiæ in sensu formali; hoc est, per se, & ex vi propriæ significationis. Nam Baptismus, v. g. per se potius tendit ad generationem spiritualem, vt constat. Pœnitentia item ex se significat reconciliationem, & remissionem peccati. Extrema vnctio tendit ad perfectam sanitatem à reliquijs peccatorum. Ordo ad rectum ordinis vsam; sicut Matrimonium ad dandas vires, quibus eius onera laudabiliter portentur. Confirmatio ad dandas vires & robur in ordine ad fidei confessionem. Quare non primariò, sed secundariò respiciunt gratiam in ordine ad proprios singulorum fines. At verò Eucharistia, quæ est cibus animæ, per se, & ex vi propriæ significationis

5.

Institutione.

Diluitur.

Ex dicitur in fine per se dicitur Sacramento rino; gratia enim est effectus commune.

6.

Institutione.

Siluitur.

7.

Effectus augendi gratiam licet sit commune omnibus Sacramentis, & est commune proprium Eucharistiæ, & per se in sensu formali est proprium significationis.

Eucharistia est cibus animæ, per se, & ex vi propriæ significationis.

nis ordinatur ad augendam substantiam vitæ spiri-
tualis: sicut cibus materialis ordinatur ad augen-
dam vitam, & substantiam corporis: respicit ergo
immediatè, & per se ipsum augmentum gratiæ; quod
nulli ex aliis Sacramentis ita conuenit.

8. *Instantia.* Dices; alia etiam sacramenta per se habent causare
gratiam, & quidem omnia præter Baptismum, &
Pœnitentiam exigunt per se subiecti gratum; nam
si status peccati non opponeretur eorum significa-
tioni, non esset obex impediens eorum effectum:
ergo illa etiam ex vi suæ significationis, & per se
significat augmentum gratiæ. Respondetur, illa sa-
cramenta, licet per se prærequirant vitam in anima,
eò quòd ordinantur ad aliquos actus vitales, qui
supponunt vitam, non tamen ordinari ad illud aug-
mentum gratiæ præcisè vt augmentum est, sisten-
do ibi, sed quatenus est principium talium actuum.
Eucharistia verò, quia cibus est, habet ex propria
ratione augere vitam, & substantiam sub ratione
augmenti, ita vt illud intenderet, etiam si ad aliam
operationem non ordinaretur. Fateor, de facto ordi-
nari etiam Eucharistiam ad operationes; quia cib-
us etiam ordinatur ad dandas vires in ordine ad
operandum: ordinatur tamen ad ipsum augmentum
sub ratione augmenti; quia cibus etiam tendit ad
nutriendam, & augendam substantiam aliti.

9. *Instantia ite-
rum.* Dices iterum, non est proprium cibi augere sub-
stantiam; nam licet in pueris id faciat, non tamen
in viris, & senibus, sed solum reparat ea, quæ conti-
nuò deperduntur: non ergo significat per se cibus
Eucharistiæ augmentum vitæ spiritualis. Respondetur,
cibum per se habere, vt augeat substantiam, do-
nec perueniat ad statum perfectum: postea verò re-
parat vires. Cum ergo anima nostra in hac vita sem-
per sit in statu augmenti, quippe quæ nondum per-
uenit ad statum perfectum; hinc fit, vt Eucharistia
in nobis semper significet per se augmentum vitæ,
& gratiæ: non enim potest nutrire sine augmento
eos, qui sunt in statu augmenti. Adde, cibum corpo-
rale ideo non augere, quoties nutrit, quia deper-
duntur quotidie plures partes ipsius substantiæ, &
ideo illa, quæ de nouo adueniunt, non faciunt aug-
mentum simpliciter; at verò in vita spirituali id
non potest esse; quia, durante vita animæ per gra-
tiam, nihil gratiæ deperdi potest, quoad substan-
tiam, sed solum quoad feruorem in operando; quare
omnis nutritio spiritalis debet augere substantiam
gratiæ, & ordinari ad augmentum, licet quoad fer-
uorem possit dici, quòd aliquando non auget, sed
reparat id, quod per inclinationes, & fomitem de-
perditur: non potest ergo cibus spiritalis ordinari
per se ad nutriendum per productionem gratiæ,
quin eo ipso ordinetur ad augmentum gratiæ.

10. *Eucharistia
est omnino
sacramen-
tum nobiliss-
imum.
Cane. T. id.* Habemus ergo, Eucharistiam esse sacramentum
nouæ Legis à Christo Domino institutum, à cæte-
ris omnibus diuersum. Restat scire, quem habeat
dignitatis locum inter illa. Omnes Theologi faren-
tur, esse Sacramentorum omnium præstantissimum,
& dignissimum. Cui conclusioni satis fauet Conci-
lium Tridentinum *sess. 13.* & alibi, illud appellans
Sacramentum sanctissimum, venerabile, sacro-san-
ctum, in quo *Dei diuinitas sus erga homines amoris velut
effudit*, &c. Ad quod videtur attendisse idem Con-
cilium, dum *sess. 7. can. 3.* de Sacramentis, damnat
eos, qui dixerint, omnia sacramenta esse paria, vt
nulla ratione vnum sit alio dignius. Ad eò, vt hæc
veritas videatur nonnullis de fide definita; inter
quos est Suarez in *presenti disp. 39. sect. 2.*

11. *Dignitas E-
ucharistiæ vn-
de queratur.* Cæterùm, quidquid de hoc sit, meritò dubitari
potest, an hic excessus Eucharistiæ supra alia sacra-
mentà proueniat ex eo, quòd cæteris paribus, & cum
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

æquali dispositione conferat suscipienti maiorem
gratiam, quàm quoduis aliud sacramentum. Res
hæc est omnino incerta, & soli Deo nota; quare
licet posset piè ita credi, non tamen solidè compro-
bati. Illud certum, dignitatem Eucharistiæ ex eò
potissimum sumendam, quòd contineat in se Chri-
stum Dominum auctorem totius gratiæ, & sancti-
tatis: reliqua enim sacramenta habent virtutem à
Christo Domino eorum auctore; Eucharistia verò
habet ipsum Christum, à quo omnia sacramenta
fluxerunt, & ideo maiorem longè postulat venerationem.
Nunc iam videamus in particulari, quid
intrinsicè includat quidditas huius sacramenti.

SECTIO II.

An hoc Sacramentum componatur intrinsicè ex
speciebus, & ex corpore, & sanguine Christi.

Duplicem compositionem possumus conside-
rare in quolibet sacramento; prima est ex signi-
ficatione, & re significantem; nam sicut in voce natu-
rali datur ipsa entitas vocis, quæ significat, & datur
significatio, seu vis, quam habet ex impositione ho-
minum ad significandam talem, vel talem rem: sic
etiam in sacramento Baptismi, v. g. datur ipsa entitas
ablutionis, & verborum, &c. & vis etiam, quam ha-
bet ex diuina institutione ad significandam gratiam:
illud prius potest appellari subiectum; hoc verò po-
sterius, nempe vis significandi, potest appellari quasi
forma constituens sacramentum in ratione signi ad
placitum ex diuina institutione. An verò hæc vis
significandi sit ens rationis, vel aliquid reale, non
est huius loci; pertinet enim ad materiam de Sacra-
mentis in genere, vbi aliquod diximus *disp. 1. sect. 3.*

Rursus possumus in ipso subiecto sacramenti con-
siderare aliam compositionem; nam sicut vox, quæ
est subiectum significationis, adhuc ipsa in sua en-
titate componitur ex pluribus syllabis; sic etiam Ba-
ptismus, qui est subiectum significationis, componit-
ur intrinsicè ex materia, & forma, nempe ex ablu-
tione, & verbis: & de hac secunda compositione
querimus in presenti, supponendo scilicet, in Eu-
charistia dari subiectum significans, & vim etiam
significandi gratiam ex diuina promissione: quæri-
mus, inquam, quod sit subiectum illud, quod habet
hanc vim significandi: & an hoc subiectum com-
ponatur intrinsicè ex aliquibus partibus?

Potest autem de multis dubitari in presenti, an
componant intrinsicè sacramentum Eucharistiæ,
de accidentibus scilicet, seu speciebus panis, & vini
remanentibus: de corpore, & sanguine Christi: de
anima item, & diuinitate eius: de verbis Consecra-
tionis: de actione transubstantiatiua: de vsu deni-
que, seu susceptione actuali Eucharistiæ; de quibus
omnibus sigillatim dicendum est. In hac verò se-
ctione quæritio est de speciebus remanentibus, & de
corpore, & sanguine Christi, an componant intrin-
secè hoc sacramentum. Supponimus autem de fide,
presentiam corporis, & sanguinis Christi: dubita-
tione tamen, an hoc sacramentum ea includat in-
trinsicè, & ex ipsis componatur.

Duplex est in hac quæstione extrema sententia.
Prima dicit, solum corpus, & sanguinem Christi
intrare ad constitutionem huius sacramenti; species
autem solum connotari, non verò componere illud.
Hæc tribuitur communiter VValdensi *tom. 2. de VValdensi
Sacramentis, cap. 20.* Vasquez tamen *disp. 167. num. 10.* Vasquez
& sequentibus, eum latè conatur ab hac opinione li-
berare. Secunda sententia docet è contra, solas spe-
cies constituere sacramentum: connotando tamen
corpus,

12.

Duplex com-
positio in quo-
libet sacra-
mento.
Prima ex
significatione
& re signifi-
canda.

13.

Secunda ex
materia, &
forma, & de
hac secunda
hic quæri-
tur.

14.

Suppositio de
fide.
Status quæ-
sionis.

15.

Duplex sen-
tentia exte-
ma.

8.
Instantia.

Dilectio.

9.
Instantia ite-
rum.

10.

Eucharistia
est omnino
sacramen-
tum nobiliss-
imum.
Cane. T. id.

11.
Dignitas E-
ucharistiæ vn-
de queratur.

corpus, & sanguinem Christi. hanc tenent Marfilius, & Soto relati à Suarez *dispnt. 42. sect. 3.* & eam amplectuntur aliqui Recentiores.

16.

Prima conclusio, species salis partialiter pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Primò, quia sunt sacramentum cap- tum.

Dico primò, species saltem partialiter pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Hæc est communis Theologis, quos referunt, & sequuntur Suarez ubi supra *sect. 1.* & Valquez *cap. 3.* Probatum primò ex Innocent. III. in cap. *Cum Maribus*, de celebratione Missarum, ubi Pontifex docet, species visibiles in Eucharistia esse sacramentum tantum, hoc est, non esse rem, & sacramentum, sed solum sacramentum; ergo sunt saltem pars sacramenti: nam in omnibus Sacramentis id, quod est sacramentum tantum, est pars saltem essentialis sacramenti, vt in Pœnitentia confessio, in Baptismo ablutio, &c.

17.

Probatum secundò ex modo loquendi Tridentini.

Probatum secundò ex modo loquendi Tridentini, & Patrum dicentium, corpus Christi contineri in hoc sacramento: ergo sacramentum non est solum corpus Christi, nihil enim continetur in se ipso; ergo species pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Dices, hoc sacramentum constare ex corpore Christi, & verbis Consecrationis, licet non includat etiam species, & ideo posse dici Christum contineri in hoc sacramento. Sed contra; quia Christus dicitur contineri in hoc ipso sacramento, quod remanet post consecrationem, tunc autem non manent verba; ergo hoc sacramentum in esse permanenti includit species vltra corpus Christi.

18.

Probatum tertio ratione, quia sacramentum est signum sensibile gratiæ iustificati: quod de sacramento Eucharistiæ docet Trident. sess. 13. c. 3. esse scilicet inuisibilis gratiæ visibilem formam: at verò corpus Christi, prout conditigitur à speciebus, non est signum sensibile gratiæ, quia non sentitur per se, prout est in Eucharistia: ergo species sensibiles pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum: alioquin Eucharistia non erit signum sensibile.

Probatum tertio ratione; quia (vt supra dixi) sacramentum est signum sensibile gratiæ iustificati: quod de sacramento Eucharistiæ docet Trident. *sess. 13. c. 3.* esse scilicet inuisibilis gratiæ visibilem formam: at verò corpus Christi, prout conditigitur à speciebus, non est signum sensibile gratiæ, quia non sentitur per se, prout est in Eucharistia: ergo species sensibiles pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum: alioquin Eucharistia non erit signum sensibile.

19.

Instantia.

Dices; licet corpus Christi secundum se non sit sensibile, esse tamen sensibile, prout connotat species; quare fieri potest, vt solum corpus Christi connotando species, sit sacramentum. Sed contra; quia ex hoc sequitur, Eucharistiam non esse in se ipsa sacramentum; sed solum connotare ratione sacramenti; quia sacramenti quidditas est significare sensibilibus gratiæ; at verò corpus Christi de se, & in se non significat sensibilibus, sed connotat species significantes sensibilibus: ergo Eucharistia in se non includit rationem sacramenti, sed connotat extrinsecè illam.

20.

Instantia iterum.

Dices; Conditio in se ipsa est pars sacramenti Pœnitentiæ, & tamen in se non est signum sensibile, sed prout connotat confessionem externam à qua redditur sensibilis; ergo etiam si corpus Christi in se ipso intrinsecè non sit signum sensibile, nisi prout connotat species, poterit tamen esse sacramentum redditum sensibile per species. Sed contra; quia conditio non est sacramentum totale, sed pars illius: conflat enim sacramentum Pœnitentiæ ex Confessione externa, contritione, absolutione, &c. sufficit autem, intra illud compositum reperiri sensibilitatem (vt ita dicam) à qua reddantur sensibiles omnes illæ partes, vt illæ omnes constituent intrinsecè sacramentum; quia iam manet intra sacramentum totum hoc, quod est sensibilibus significare. At verò, si solum corpus Christi constituat Eucharistiam, non manet intra illud sacramentum sensibilitas corporis Christi, sed extra illud: ergo non manet intra Eucharistiam quidditas sacramenti, nempe sensibilibus significare; ergo repugnat dicere, quòd corpus Christi redditur sensibile, & sacramentum formaliter ab aliquo, quod manet extra totam quidditatem sacramenti: ergo sensibilitas specierum, à qua Eu-

Si solum corpus Christi constituat Eucharistiam nulla manet sensibilitas.

Respondemus.

charistia, & ipsum corpus Christi habet esse signum sensibile, & sacramentum, non debet esse extra, sed intra ipsum sacramentum: nulla enim forma potest esse extra compositum, seu extra effectum formalem resultantem ex ipsa, & ex subiecto.

Contra hanc conclusionem sunt nonnullæ obiectiones. Prima desumitur ex modo loquendi sanctorum Patrum, quos afferemus *sect. sequenti*, qui absolute dicunt, Eucharistiam esse corpus, & sanguinem Christi: ergo non includit etiam species. Patet consequentia, quia non dicitur bene: *Homo est anima rationalis*; nam licet eam includat, non tamen solam: ergo si Eucharistia non includit solum corpus Christi, non potest dici: Eucharistia est corpus Christi.

Ad hanc obiectionem constabit ex dicendis *sect. sequenti*, ubi videbimus, Eucharistiam, licet intrinsecè includat species, non tamen importare semper illas in recto, sed in obliquo; & ideo non posse proprie prædicari de illis in recto, sed solum de corpore Christi.

Secundò obiicit, quia sacramenta nouæ Legis causant gratiam: at verò in Eucharistia non species, sed corpus Christi est, quod causat gratiam: ergo non species, sed corpus Christi constituit sacramentum. Responderi potest negando minorem; præsertim si iuxta probabiliorem sententiam hæc causalitas non sit physica, sed moralis; hanc enim causalitatem non solum exercet corpus Christi, sed etiam ipsa species.

Dices; in cibo naturali substantia sola est, quæ nutrit, non accidentia; ergo similiter in hoc cibo supernaturali substantia Christi Domini debet esse, quæ nutrit animam, non verò accidentia panis, sub quibus illa substantia continetur. Respondeo negando consequentiam. Ratio autem discriminis est, quòd in nutritione naturali substantia alimenti fit substantia aliti: non potest autem ex accidentibus fieri substantia; quare ex accidentibus cibi non potest viuens nutriri substantialiter, sed ad summum accidentaliter. At verò nutritio supernaturalis non fit hoc modo; nec enim eibus conuertitur in substantiam aliti, sed ideo dicitur nutrire, quia producit gratiam, quæ est vita spiritualis anime: gratia autem æquè potest causari ab speciebus accidentalibus, ac ab ipso corpore Christi; & aliunde congruit, vt sicut in aliis sacramentis elementa, & res naturales causant gratiam, sic etiam species sacramentales habent eandem vim in Eucharistia. Aliam solutionem indicabimus *infra sect. 4.*

Hoc supposito, dico secundò: corpus, & sanguis Christi pertinent etiam intrinsecè ad constitutionem sacramenti Eucharistiæ. Hæc etiam est communis ferè omnibus Theologis, quos referunt, & sequuntur Suarez *in presenti disp. 42. sect. 3.* Valquez ubi supra *c. 5.* Probatum primò ex Patribus, quos hi Auctores adducunt. Irenæus *lib. 4. c. 3. 4.* dicit, Eucharistiam duabus rebus constare, altera terrena, altera celestis. Damascenus *lib. 4. c. 4.* Duplices, inquit, *sunt, & compositi: par etiam sunt, dari nobis cibum duplicem, & compositum.* Habetur etiam in cap. *Hoc est*, de consecrat. d. 2. ubi dicitur, *nostrum sacrificium constare visibili elementorum specie, & inuisibili Christi Domini carne.* Eodem modo loquitur Hefychius *lib. 6. in Leuit.* Lanfrancus contra Berengarium à colum. 11. Algerus *lib. 1. de hoc sacram. cap. 5.* & alij.

Secundò probari potest ex aliis loquutionibus Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, dicentium, hoc sacramentum non solum constare ex corpore, & sanguine Christi, sed esse corpus, & sanguinem Christi. Eorum autem verba commodius afferemus *sect. seq.* Valquez, & alij probant hoc ipsum, quia

21. *Obiectio prima ex modo loquendi Patrum.*
22. *Respondemus.*
23. *Instantia.*
24. *Constitutio prima ex modo loquendi Patrum.*
25. *Respondemus.*

25. *Respondemus.*

verba consecrationis conficiunt hoc sacramentum, seu Sacerdos consecratione conficit Eucharistiam; vt habetur apud Eugen. in Concil. Flor. non autem conficit solas species; ergo conficit compositum ex speciebus, & corpore Christi: ergo sacramentum est totum illud compositum. Hoc tamen argumento non vtor; quia satis probabiliter solui potest fatendo; Sacerdotem verbis conficere Eucharistiam: eò quòd licet non conficiat species secundum se, facit tamen illas esse consecratas: sicut verbis etiam, & orationibus conficit aquam benedictam, licet non includat aliquid præter aquam, & ipsam benedictionem. Hoc ergo, & aliis argumentis omissis, quæ fortè non probant adeò efficaciter, probatur tertio ratione, quia sacramentum Eucharistiæ causat gratiam per modum cibi, & potus, vt dictum est; cibus autem, & potus animâ spiritualiter nutriendi, nõ sunt solæ species, sed etiam, & potissimè caro, & sanguis Christi: ergo non solæ species, sed etiam caro, & sanguis Christi pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Consequentiã patet; Minor verò probatur ex verbis Christi Domini: *Qui manducat me, ipse vivet propter me: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet. &c. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Panis, quem ego dabo, caro mea est.* Ergo cibus spiritualiter nutriendi, non sunt solæ species, sed caro, & sanguis Christi.

26. *Obicitur primi.* Contra hanc conclusionem obicitur potest primò doctrina communis Theologorum ponentium in quolibet sacramento tria hæc: Rem scilicet solum, sacramentum solum & aliud, quod sit res, & sacramentum. Res sola dicitur, quæ significatur, & non significat; sacramentum solum quod significat, & non significatur; Res verò, & sacramentum dicitur, quod significatur simul & significat. Iuxta quam doctrinam Innoc. III. in c. *Cum Maribus*, de celebrat. Mislar. dixit, in hoc sacramento sacramentum tantum, esse species panis, & vini, quæ significant, & nõ significantur; rem verò sacramenti esse gratiam, quæ homini datur; ac denique corpus, & sanguinè Christi esse rem, & sacramentum, quia significat gratiam, & significatur per species. Ex qua doctrina communi sic obicitur contra conclusionem: quia in aliis sacramentis id, quod est res & sacramentum, non est pars sacramenti: nam character in Baptismo, qui est res & sacramentum, non est pars intrinsecè constituens Baptismum, sed effectus illius, item species in hoc sacramento sunt sacramentum tantum; ergo corpus Christi, quod non dicitur sacramentum, sed res, & sacramentum, non pertinet ad intrinsecam constitutionem huius sacramenti.

27. *Respondetur facili.* Respondetur faciliè species non ideo dici sacramentum tantum, quia ipsæ solæ sint sacramentum, sed quia non habent aliud munus, quam sacramenti: non enim significantur, sed significant. Deinde licet in Baptismo, Confirmatione, & Ordine illud quod est res, & sacramentum, non sit pars intrinsecè sacramenti, nempe character; non tamen est illa regula in vniuersum vera: nam in sacramento Pœnitentiæ contritio secundum aliquos dicitur res, & sacramentum, & tamen est pars intrinsecè ipsius sacramenti. Regula ergo verissima hæc est, vt illud, quod instituitur à Christo pro signo practico gratiæ, debeat intrinsecè pertinere ad sacramentum, siue sit res sacramenti, siue non sit. Quare cum corpus Christi habeat practicè significare gratiam, non obstat, quòd sit res sacramenti, quominus sit etiam pars intrinsecè sacramenti.

28. *Obicitur secunda.* Secundò obicitur: sacramentum est signum sensibile gratiæ inuisibilis: corpus autem Christi non significat sensibiliter, sed solæ species; ergo species

solæ, & non Christi corpus constituunt intrinsecè sacramentum Eucharistiæ. Respondeo, corpus Christi secundum se non sentiri; sentiri tamen per species consecratas, quæ ipsum significant: quare redditum sensibile per ipsas species potest pertinere intrinsecè ad constitutionem sacramenti: sicut contritio etiam est pars sacramenti Pœnitentiæ, quia licet per se non sentiat, sit tamen sensibilis per Confessionem externam; & vt sic sensibilis potest constituere sacramentum.

Tertiò obicitur, quia iuxta communem modum loquendi Conciliorum, & Patrum, Christus continetur in hoc sacramento; ergo distinguitur Christus, & sacramentum: nihil enim continetur in se ipso. Respondetur, Christum contineri in hoc sacramento vt partem in suo toto: sicut anima etiam continetur in homine; nam Eucharistia includit corpus Christi, & aliquid aliud, vt vidimus. Alias leuiore obiectio videtur apud Suarez, vbi supra.

Pro complemento tamen huius sectionis, duo restant inquirenda. Primum, an hoc sacramentum constituitur intrinsecè ex solis iis partibus Christi, quæ ponuntur ex vi verborum; an etiam ex iis, quæ ponuntur per concomitantiam, scilicet anima, Diuinitate, &c. Respondetur, strictè loquendo, constitui solum ex iis, quæ sunt ex vi verborum, corpore scilicet, & sanguine. Ratio est, quia quæ solum sunt per concomitantiam, non sunt sensibilia, nec per se, vt patet, nec per verba etiam, cum per verba non significentur, alioquin ponerentur ex vi verborum: ergo nullo modo sunt signum sensibile gratiæ. Adde, ea, quæ sunt per concomitantiam, neque etiam causare gratiã physicè, vel moraliter: gratia enim solum est promissa manducanti carnè, & bibenti sanguinem: ergo positio animæ, v.g. per accidens se habet ad dandam gratiam. Loquendo tamen minus strictè, aliquando dicitur totus Christus esse sacramentum Eucharistiæ.

Secundò inquire potest, quid potissimum sit in constitutione Eucharistiæ, corpus Christi, an species: Respondetur, in ratione signi sensibiliter significantis magis conducere species visibiles; in ratione sanctificantis, nutrientis, & ostendentis Diuinum amorem, magis conducere corpus Christi, quæ est nobilissima, & præcipua pars huius sacramenti, & fons totius vitæ spiritualis. Posset etiam inquire, an hæc partes sacramenti habeant singulæ suas significationes partiales, an omnes significant indiuisibiliter. Verùm hæc quæstio communis est omnibus sacramentis, & ideo pertinet ad tractatum de Sacramentis in genere; vbi de hoc diximus *disp. 2. sect. 2.*

SECTIO III.

Virum Eucharistia importet in recto corpus, & sanguinem Christi, an verò species sacramentales.

Diximus, Eucharistiam intrinsecè constare ex corpore, & sanguine Christi, & speciebus sacramentalibus: nunc antequam vterius progrediamur, scire oportebit, an vtraque pars significetur in recto per sacramentum Eucharistiæ; quæ quidem quæstio necessaria est, ad melius intelligendam Eucharistiæ compositionem.

Supponendum est primò ad quæstionem, non esse idem, aliquid importari in obliquò, & importari extrinsecè: potest enim aliquid dupliciter importari in obliquò, scilicet extrinsecè, & intrinsecè. Extrinsecè quidem, vt per hoc nomen, cognoscens, vel videns, importatur quidem essentialiter de connotato obiectum, nõ tamen vt pars intrinsecè componens

Respondetur.

29. *Obiectio tertia.*

Respondetur.

30. *Aliud quæsitum.*

Respondetur.

31. *Secundum quæsitum. Satisfit.*

32.

Suppono non esse idem importari in obliquò, & extrinsecè.

2 ponens

ponens videntem, vel cognoscentem: at verò ipsa visio, seu cognitio significatur etiam per illos terminos concretos in obliquo, quia videns non est visio, sed habens visionem, non tamen significatur extrinsecè, sed vt pars intrinsecè constituens videntem in ratione videntis, & componens illud concretum. Potest ergo Eucharistia importare intrinsecè species, & corpus Christi: & tamen importare vnum in recto, & alterum in obliquo, seu de connotato.

33. *Supponendum secundò, alia sacramenta importare in recto sã materiã, quã formã.* Supponendum secundò, ex materia de sacramentis in genere, alia sacramenta importare quidem tam materiã, quã formã in recto: Baptismus enim v.g. non supponit in recto pro ablutione connotando in obliquo verba; sed in recto significat ablutionem, & verba; & sic de aliis. Ita obseruat cum aliis noster Vasquez 2. tom. in 3. p. disp. 129. c. 3. contra Sorum, qui voluit sacramentum supponere in recto pro materia, connotando formã in obliquo: & nos explicuimus in tract. de Sacramentis in communi disp. 2. sect. 3.

34. *Statu quo sententiã.* His itaque suppositis, quarimus nunc, vtrum Eucharistiã sacramentum importet in recto tam species, quã corpus Christi: an vnum in recto, & alterum solùm de connotato, licet vtrumque intrinsecè. In qua questione tres possunt esse sententiã. Prima; quòd species solã significentur in recto: corpus verò & sanguis Christi de connotato. hanc tenent aliqui Theologi recentiores. Secunda sententiã dicit, vtrumque im portari in recto, tam species, quã corpus Christi; hanc tenet Suarez disp. 42. sect. 2. Tertia sententiã, quã nobis verior videtur, docet, supponere communiter in recto pro corpore, & sanguine Christi; species verò importare de connotato. Pro cuius explicatione

35. *Prima conclusio. Species sola nõ importantur in recto. Probat.* Dico primò; species sola non importantur in recto. Hęc est contra primã sententiã, & à fortiori constabit ex secunda conclusione: nunc autem breuiter ostenditur, quia nullum est fundamentum, vt dicatur species solùm significari in recto, & non corpus Christi. Aliunde verò non possunt conuenire speciebus ea predicata, quã in recto tribuuntur huic sacramento, v.g. quòd adorabile sit vero latrãe cultu, qui vero Deo debetur, vt dicitur in Tridentino sess. 13. cap. 5. qui cultus non debetur speciebus etiam cum habitu dine ad corpus Christi, sed alius cultus inferior latrãe respectiue, vt suppono ex tractatu de Adoratione. Dicunt, species se habere vt materiã respectu corporis Christi; quia quamdiu conseruant dispositiones requisitas ad formã panis, continent etiam corpus Christi: illud autem solùm, quòd significatur ad modum materiã, debet importari in recto. Sed contra; quia in primis iam vidimus suprã, non sufficere aliquid esse materiã, nedum habere se ad modum materiã, ad hoc, vt illud solùm importetur in recto. Deinde, vt postea videbimus, magis se habet ad modum subiecti in Eucharistiã corpus Christi respectu specierum, quã species respectu corporis Christi.

36. *Conclusio secunda. Solum corpus Christi importatur in recto, species verò de connotato. Principia ratio desumitur ex modo loquendi Patrum.* Dico secundò; in Eucharistiã solum corpus, & sanguis Christi importantur communiter in recto, species verò de connotato. Hanc tenent illi Theologi, quos suppresso nomine refert Suarez vbi suprã, & alij infrã citandi. Moueor autem ad illam potissimum ex auctoritate: cum enim quæstio sit de modo, quo significat hoc nomen Eucharistiã, potissimum argumentum desumendum est ex modo communi, quo illud Patres, & Theologi vsurparunt. Porro Patres per illud nomen solùm significasse in recto corpus Christi, & non species; probatur facillè; quia passim prædicarunt in recto Eucharistiã de corpore Christi, & è contra; quã quidem loquu-

tionem essent falsã, si Eucharistiã species etiam includeret in recto: sicut falsè diceretur: homo est materia; quia homo plus dicit in recto, quã materia. Hic autem loquendi modus Patrum ostenditur facillè ex ipsorum verbis. Ambros. lib. de ys qui inuenerunt, c. 9. sic ait: Sacramentum quod accipis, Christi sermone conficitur, & in illo Sacramento Christus est, quia corpus est Christi. Iustinus Apol. 2. Hoc alimentum, inquit, apud nos vocatur Eucharistiã, quam postea dicit esse carnem, & sanguinem incarnati Iesu. Gregorius relatus in cap. Multi, 1. q. 1. Polluimus panem, hoc est, corpus Christi, quando foridè accedimus ad altare. Ignatius in Epistola ad Smyrneses, relatus à Theodoro in Dialogo 3. Eucharistiã, inquit, & oblationes non admittunt, quòd non consistantur, Eucharistiã carnem esse Saluatoris nostri Iesu Christi, quã pro peccatis nostris passa est, quã Pater sua benignitate suscitauit. Vides, Patres Eucharistiã absolute dicere esse corpus Christi: nec mirum, siquidem hunc loquendi modum ab ipso Christo Domino acceperunt: Panis, quem ego dabo, caro mea est. Item, Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus. Ex quibus verbis sic concluditur nostra sententiã. Panis iste, seu cibus, & potus spiritalis est sacramentum Eucharistiã: sed corpus Christi est ipse panis, est ipse cibus; ergo corpus Christi est sacramentum Eucharistiã; ergo hoc sacramentum in recto non est species; alioquin istæ prædicationes essent falsæ; vt suprã probatum est.

Contra hanc conclusionem obicit Suarez vbi suprã, quia in aliis entibus artificialibus partes omnes integrantes importantur in recto: nam domus omnes partes significat in recto; quòd præsertim locum habet in Sacramentis. Nam, vt diximus, Baptismus æquè in recto significat ablutionem, & verba, & sic de aliis; ergo non est, cur Eucharistiã significet vnam partem in recto, & alteram de connotato. Respondetur, in primis forsitan non omnia composita artificialia significare omnes partes in recto. Deinde, dato antecedenti, negatur consequentia. Ratio verò discriminis est, quòd partes Eucharistiã, nempe corpus Christi & species, habent se vt subiectum, & accidentia; quia licet corpus Christi non sit in rigore subiectum specierum, habet tamen se ad modum subiecti; & species significantur quasi adiacentes corpori Christi, hoc enim est proprium accidentium respectu substantiã; quòd non inuenitur in aliis compositis artificialibus: hoc autem fuit sufficiens fundamentum, vt Patres vterentur hoc nomine, non vt significarent æquè in recto corpus Christi, & species, sed corpus Christi sub speciebus, corpus in recto, & species in obliquo.

Dices, corpus Christi solùm in recto est sacramentum; sed corpus Christi est in cælo: ergo sacramentum est in cælo. Consequens est falsum; ergo sacramentum plus est in recto, quã corpus Christi. Respondeo negando primã consequentiã; sicut non sequitur: Virgo peperit Christum, Christus est flagellatus; ergo Virgo peperit Christum flagellatum. Nam hæc propositiones ex modo communi significanti faciunt sensum compositum. Sic etiam: In cælo est Eucharistiã, non est dicere, in cælo est corpus Christi, quòd est sub speciebus, sed in cælo est corpus Christi sub speciebus; qui sensus est falsus. Sicut & ob eandem rationem damnant Summulistæ illam consequentiã: Quòd emisti, comedisti; emisti carnem crudam; ergo edisti carnem crudam. Dixi tamen in conclusione, communiter nomine Eucharistiã significari in recto solum corpus, & sanguinem Christi; quia non nego quòd aliquando hoc ipso nomine significatur compositum illud; pro vt compositum est reduplicatiue, atque aded vtrãque in recto, quo

quo pacto vsurpatur, quando dicitur corpus Christi contineri in hoc sacramento, & similia : sed tamen prior acceptio frequentior, & communior est.

Hac sententia, quam anno 1616. in nostro Valldensio collegio publicè docui, visa fuit singularis aliquibus Theologis Salmaticensibus; quorum obiectis nunc breuiter respondebo. Primò, quòd nullius esset Auctoris, & abque villo fundamento. Respondeo, Auctores habere, & antiquiores, & recentiores, qui hoc modo loquuntur, & volunt Eucharistiam esse corpus, & sanguinem Christi contentum sub speciebus panis, & vini. Ita loquitur, & sentit VValdensis tom. 2. de Sacramentis, cap. 21. his verbis: *Est igitur hoc venerabile Sacrificium, quamuis VVides detestetur hoc verbum, verum Christi corpus in recto sub forma panis, quam connotat in obliquo.* Claudius Sainctes Reperit. 2. de Eucharistia, cap. 4. in principio, dicens, *Eucharistiam esse corpus Domini forma panis operum.* Eandem sententiam tradunt expressè Guil. Ertius in 4. dist. 8. §. 3. Franc. Syluius in presertim quest. 73. art. 1. conclus. 2. & dicit valde probabilem Guil. Alanus lib. 1. de Eucharistia, cap. 5.

Fundamentum autem in questione de significatione vocis, qualis est hac vt dixi, desumi non potest, nisi ex loquutionibus, & modo, quo Patres; & Auctores Ecclesiastici hanc vocem vsurparunt: ij autem non semel, sed passim dixerunt, Eucharistiam, hunc panem, hoc sacramentum esse corpus, & sanguinem Christi, quæ loquutiones in rigore non essent veræ, si species etiam panis, & vini importarentur in recto. Adducam aliquorum verba, vt appareat, quàm sit vitatus is loquendi modus apud sanctos Patres. Iustinus Martyr in Apologia ad Antonium: *Alimoniam, inquit, eam, in qua per preces sermone ab ipso profecti gratia sunt acta, incarnati illius carnem, & sanguinem esse, sumus edocti.* Apostoli enim ita tradiderunt. Irenæus lib. 5. c. 2. postquam dixerat, carnem nostram corpore, & sanguine Christi nutriri, addit: *Quæ de calice, qui est sanguis eius, & de pane, qui est corpus, augetur.* Et lib. 4. c. 34. probat contra Valentinianos, Christum esse filium Dei fabricatoris mundi, quoniam *fateri eos necesse sit, Eucharistiam esse carnem Filij Dei.* Origenes homil. 35. in Mattheum: *Cum eos (inquit) hoc pane nutrit (scilicet Christus) ostendit, proprium esse Corpus.* Cyprianus lib. 2. epistol. 3. *Obrulis, inquit, Christus panem, & vinum suum, scilicet Corpus, & Sanguinem.* Gregorius Nyssenus in Oratione de sancto Baptismate. *Panis, inquit, panis est initio communis; sed vbi cum mysterium sanctificauerit corpus Christi, & dicitur, & est: eodem modo vinum.* Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. compatans hoc Sacramentum cum aliis signis, quæ minus propriè significant Christum, sic ait: *Quæ tamen signa non dicimus corpus Christi, & sanguinem, sed illud tantum, quod ex fructibus terre acceptum, & prece mystica consecratum, ritè sumimus ad salutem spiritualem in memoriam Domine passionis.* Cyrillus Hierosolymitanus catech. 4. mystag. sic ait. *Hoc sciens, & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur a nobis, non esse panem, etiamsi Iustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi. Et vinum hoc, quod a nobis conspicitur, tamen si sensus vinum videatur, non tamen vinum, sed sanguinem esse Christi.* Chryostom. in illa verba Pauli 1. ad Cor. 10. de vno pane participamus. *Sumus, inquit, & illud corpus. Quid enim est panis? Corpus Christi.* Photius ibidem: *Quid enim, inquit, est panis? sanè corpus Christi. Quid efficiuntur, qui participant? nempe corpus Christi.* Ambrosius lib. 4. de Sacramen. relatus in Cap. Omnia 74. de consecrat. distinct. 2. *Panem quidem istam, quem sumimus in mysterio, illum utique intelligo panem, qui manu sancti Spiritus formatus est in vtero P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.*

Virginis, & igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Unde ipse ait: Ego sum panis viuus, qui de Cælo descendi. Et item. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ex his namque duabus sententijs, aperte datur intelligi, quia Panis iste, & ille non duo, sed vnus panis, & vna caro proculdubio vnum corpus efficiunt. Theophyl. phylactus in cap. 16. Math. & in cap. 14. Marcii: *Dicens, inquit, hoc est corpus meum, ostendit, quod ipsum corpus Domini est panis, qui sanctificatur in altari.* Denique hunc eundem modum loquendi voluit Nicolaus Papa I. obseruari in Berengario, quando in Concilio 113. Episcoporum Romæ retractauit publicè suum errorem, vt habetur in cap. Ego Berengarius 42. de consecrat. distinct. 2. vbi anathematizat eam hæresim, quæ adstruere conatur panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse. Imo idem Berengarius postea morti proximus cum esset, vt refert Guilielmus Bibliothecarius lib. 3. de gestis Angl. vera, & ex animo penitenti ductus in hæc verba prorupit: *Hodie in die apparitionis suæ (erat quippe dies Epiphaniæ) apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, vel propter penitentiam, vt spero, ad gloriam, vel propter alios (quos seduxerat) vt timeo ad penam æternam. Nam iam sanè credimus, post benedictionem illa mysteria esse corpus, & sanguinem Saluatoris, adducti & veteris Ecclesiæ auctoritate, & multis non iter ostensis miraculis.* Eodem modo loquuntur alij Patres, vt constet, multo magis communem esse illi modum loquendi, quo sacramentum hoc dicitur esse corpus & sanguinè Christi, quàm quo dicitur esse species panis, & vini continentis corpus & sanguinem Christi.

Dicunt, Patres ita loqui, quia parti principaliori, quæ est corpus & sanguis Christi, tribuunt nomen totius. Sed contra, quia anima rationalis est principalior pars hominis; non dicitur tamen communiter, & passim: homo est anima, quia non sola anima significatur in recto; quamuis ergo semel, aut iterum posset per figuram vsurpari ea loquendi formula, non tamen regulariter, prout Patres illam vsurparunt.

Obiiciunt iterum, quia quando aliqua duo componunt intrinsecè aliquod totum, non est, cur vnum solum importetur in recto, nisi sit vel subiectum, vel suppositum, cui alterum innitatur. Neutrum autem horum munerum præstat corpus Christi circa species panis. Respondeo, licet corpus Christi non afficiatur, vel perficiatur intrinsecè à speciebus; habere tamen se, quasi suppositum illarum, cum enim succedat substantiæ panis, succedit etiam in munere substandi accidentibus, vt infra videbimus. Alioquin non posset, ostensis speciebus, dici: hoc est corpus Christi, quia licet ostensâ bursâ possit dici, hoc est aurum, & ostenso vase, hoc est vinum, eo quod contentum accipiat has denominationes à continentibus: accidentia tamen non habent hanc vim, sed solum denominant, & designant substantiam, quæ illis subest, quia non designantur per modum continentis, sed per modum accidentium, quibus subest aliqua substantia; & ideo, ostensis illis, dicitur, hoc est corpus Christi, quia sensus est, corpus Christi est substantia illorum accidentium. Quamuis ergo non sit propriè subiectum, vel suppositum illorum; gerit tamen munus suppositi, sustentatque illa in genere causæ efficientis, vt infra dicemus; atque ideo non mirum, si Patres loquantur de illo complexo, sicut loqui solemus de pane naturali, in quo substantiam solum intelligimus in recto, & accidentia in obliquo.

Theophyl.

Nicolaus 2.

Guil. Bibl.

41. Instaurat. Soluitur.

Obiectio secunda.

Responsio. Corpus Christi si se habet velut suppositum speciebus.

42.
Conc. Triid.
Obiectio ter-
tia.

Obiiciunt tertio ex Tridentino *sess. 13. cap. 3. vbi commune est*, inquit, *sanctissima Eucharistia cum ceteris sacramentis symbolum esse rei sacre, & inuisibilis gratiæ formam visibilem*. Si ergo hoc sacramentum est forma visibilis, ergo in recto est forma visibilis: species autem solæ sunt forma visibilis; ergo hoc sacramentum non solum in obliquo, sed in recto est species panis, & vini. Hoc argumentum probat etiam contra eius Auctores: nam probat, Eucharistiam non importare in recto aliud præter species, quia alioquin non posset dici simpliciter, & absolute est forma visibilis, sicut nec homo potest dici anima, eo quod non dicit illam solam, sed corpus, & animam. Cum ergo ij Auctores fateantur, ytrumque dici in recto nomine Eucharistiæ, scilicet corpus Christi, & species, ipsi etiam debent respondere. Est autem solutio facilis ex dictis; non enim dicit Tridentinum, ergo sacramentum esse in recto formam per se visibilem inuisibilis gratiæ, sed esse quidem formam visibilem in recto, quod licet verum est; nam corpus Christi, quod significatur in recto, est aliquid sensibile, non per se, sed per species; sensibile verò, quia alioquin non posset componere sacramentum: sufficit tamen, esse sensibile per aliud, vt notauit P. Vasquez in *presenti disp. 167. num. 40. vbi hoc modo respondet ad idem ferè argumentum, quod sibi obiecerat.*

43.
Obiectio
quarta.

Responsio.
Quomodo species dicantur sacramentum tantum.

Obiiciunt quarto, ex Innocentio III. in cap. *cum Martha*, de celebrat. Missar. qui in hoc Sacramento ait species visibiles esse *sacramentum tantum*, corpus Christi esse *sacramentum & rem*. Quod idem habetur in cap. *Hoc est*, de consecrat. *dist. 2.* Respondetur ex dictis *sect. 2.* species non dici sacramentum tantum, quasi ipse sint Eucharistia in recto, sed quia ipse significant, & non significantur; & ideo dicuntur esse solummodo sacramentum, id est non exercere aliud munus nisi sacramentale, hoc est, significandi actiue sensibilibus; ex hoc autem non fit, quod sint sacramentum Eucharistiæ in recto, sed aliquid sacramenti Eucharistiæ componens illud in ratione sacramenti.

44.
Obiicitur
Augustinus.
August.

Difficilius possent obiici verba Augustini *epist. 23. ante finem*; vbi explicans, quo sensu Baptismus, quia est sacramentum fidei, possit appellari fides, sic ait: *sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est, ita sacramentum fidei, fides est*. In quibus verbis nomine sacramenti, necesse est, quod intelligat species, de quibus solis dici potest, quod sint quodammodo corpus Christi, quatenus illud significant, nam de corpore ipso Christi non posset dici, esse quodammodo corpus Christi.

45.
Valentia.
Explicatur
Augustinus.

Omissis aliis explanationibus, quæ videri possunt apud Valentiam *tom. 4. disp. 6. de Eucharist. q. 3. punct. 1. §. 20.* concedere possumus, Augustinum ibi nomine sacramenti intelligere species solas panis, & vini in recto; tum quia, vt supra dixi, aliquando ita vsurpatur nomen illud, tum maxime quia licet species non sint simpliciter Eucharistia, sunt tamen simpliciter sacramentum corporis, & sanguinis Christi, hoc est, symbolum, seu signum sacrum corporis, & sanguinis Christi, prout ab Augustino appellantur, & de his verè dicitur, esse solum quodammodo corpus, & sanguinem Christi. Sic etiam aliquando Patres dicunt, in altari poni *typum corporis, & sanguinis Christi, seu autotypum*; quæ nomina applicari debent speciebus, quæ sunt signa, & symbola corporis Christi; quando verò sermo est de Eucharistia, de pane hoc, de Sacramento simpliciter, & absolute, frequentius significant iis nominibus corpus, & sanguinem Christi, prout contentum est sub specie-

bus sacramentalibus. Alij Augustinum explicant, non de Eucharistia, sed de pane benedicto, qui datur Catechumenis, & ab Augustino vocatur aliquando sacramentum corporis Christi, vt in *lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26. Quod accipiunt*, inquit, *quoniam non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi, quibus alimur, quoniam sacramentum est*. Sed magis placet prior expositio; nam illum panem benedictum nunquam vocat Augustinus corpus Christi, vel sacramentum corporis Christi.

SECTIO IV.

An verba consecrationis componant intrinsecè Eucharistiam.

NON loquimur tunc de actione ipsa sacramentali, seu transsubstantiatiua, sed de verbis solum, quæ appellantur forma huius sacramenti. De qua duæ sunt potissimæ sententiæ: nam licet Suarez *sect. 2.* tres afferat, re tamen vera ad duas debent reduci. Prima docet, verba consecrationis requiri quidem ad hoc sacramentum conficiendum, non tamen vt formam intrinsecè componentem, sed vt principium formale effectuum Eucharistiæ; quare ipsum sacramentum, quoad totam suam intrinsecam entitatem maneret idem si Deus sine verborum prolatione poneret corpus Christi sub speciebus panis eodem modo, quo tunc de facto est. Hanc tenent Scotus, Gabriel, Victoria, Ledesma, Catharinus, Claudius Alanus, quos refert Suarez *d. sect. 2.* Eandem sequitur Gabr. Vasquez in *presenti disp. 167. cap. 3.* qui refert alios.

Mihi semper probabilior visa est secunda sententia, quæ re ipsa concedit, verba consecrationis pertinere intrinsecè ad sacramentum Eucharistiæ. Hanc docet Suarez vbi supra, licet oppositam satis probabilem iudicet, & suam non satis clarè aperiat. Tener etiam P. Valentia in *presenti q. 6. p. 1. & 2.* si fallor, est communis Theologis antiquis: quamplures enim, quorum verba pro se afferit Vasquez vbi supra, si attentè considerentur, magis indicant nostram sententiam. Dicitur enim, Eucharistiam constitui intrinsecè per species consecratas, vbi iam includunt vltra species, ipsam consecrationem, & licet dicant aliqui, verba solum connotari; hoc tamen non obstat, quo minus intrinsecè pertineant ad sacramentum; nam vt vidimus *sektione præcedenti* bene potest aliquid significari vt intrinsecè componens, & tamen non significari in recto, sed solum de connotato; quare possunt meriti pro nostra sententia adduci Richardus, Alexander, & Maior ibi adducti, & quotquot illum loquendi modum vsurpant.

Probatur ergo nostra sententia, primò ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, vbi postquam in vers. *Quinò Ecclesiasticorum*, dixit Pontifex, omnia sacramenta perfici materia, & forma; postea in vers. *Tertium est*, ait, formam Eucharistiæ esse verba consecrationis; ex quo fit, ipsa verba esse de intrinseca ratione, & compositione Eucharistiæ, non aliter ac formam aliorum sacramentorum.

Multis solutionibus enervari solet hæc ratio, quas breuiter oportet impugnare. Primò dicunt, verba consecrationis esse quidem formam Eucharistiæ in fieri, non verò Eucharistiæ in facto esse. Secundò contra; quia vel esse formam sacramenti in fieri esse formam, qua constituat ipsum fieri, seu productio sacramenti Eucharistiæ. Et hoc est falsum, quia verba non sunt forma productionis Eucharistiæ, imò potius sunt principium efficiens ipsius productionis, respectu cuius habent se verba quasi principium

principium extrinsecum, & non intrinsecum, cum nullo modo componant ipsam productionem Eucharistiae; ergo multo minus possunt verba esse forma sacramenti in fieri, quam in facto esse: vel per esse formam sacramenti in fieri, intelligitur esse formam illius in primo instanti, non vero pro tempore sequenti. Et hoc etiam reicitur; quia si pro primo instanti componitur ex forma, ut resulter compositum; ergo pro tempore sequenti non habebit denominationem eandem sacramenti, nisi ab eadem forma, vel ab alio vice forma: nihil autem aliud succedit loco formae, quod tribuat eam denominationem; ergo debet provenire ab eadem forma praeterita: non enim potest provenire à sola materia; alioquin in primo etiam instanti potuisset denominari sacramentum à sola materia.

Dicant secundò, Eucharistiam in hoc differre ab aliis sacramentis, quòd cetera omnia consent intrinsecè materia & forma, non verò Eucharistia, eò quòd sit in eo specialis ratio, quòd reliqua consistant in ipso usu, at verò Eucharistia habeat esse sacramentum etiam post transacta verba. Sic Scotus & Gabriel. Sed contrà, quia quidquid sit de ratione discriminis, Eugenius tamen in uniuersum loquitur de omnibus sacramentis, omnia scilicet perfici materia, & forma; quod in etiam probat de Eucharistia, dicens, verba esse eius formam; ergo hæc exceptio non est iuxta, sed contra mentem Eugenij.

Ideo Vasquez, & alij recentiores respondent tertio, admittendo, verba esse formam Eucharistiae, dicunt tamen esse formam extrinsecam, non intrinsecam: est enim forma conficiens Eucharistiam, non constituens intrinsecè illam. Quod videtur maximè esse iuxta mentem Pontificis; neque enim per materiam, & formam significare voluit materiam, & formam intrinsecè constituentem Eucharistiam; alioquin ineptè posuisset pro materia panem, & vinum: cum sit omnino certum, panem, & vinum non esse materiam intrinsecè constituentem Eucharistiam; imò potius necesse est, destrui panem & vinum, ut existeret Eucharistia: ergo similiter nomine formae non debuit intelligere formam intrinsecam, sed extrinsecam, quæ scilicet extrinsecè requiritur ad conficiendum hoc sacramentum. Respondent aliqui Recentiores ad hanc instantiam, Eugenium appellasse materiam Eucharistiae panem, & vinum, non quidem quantum ad substantiam panis, & vini, sed quantum ad sua accidentia, & species, sub quibus dixit manere Christum. Cum enim dicat, substantiam panis non manere in Eucharistia, non potuit dicere, esse materiam illius.

Verùm hæc solutio non soluit vim instantiae: nec enim Eugenius potuit nomine panis intelligere sola panis accidentia, præsertim vbi dogmata fidei necessaria Armenis tradere curabat: quis enim fidem tradendo, diceret, corpus Christi manere in Eucharistia sub pane, & vino, eò quòd maneat sub speciebus panis & vini? Sanè hæc interpretatio non potest non esse violenta verbis Pontificis. Quare aliter impugno prædictam solutionem P. Vasquez; quia licet ibi assignetur etiam pro materia Eucharistiae panis, & vinum, quæ quidem sunt materia remota Eucharistiae; at verò nomine forme non potuit intelligi nisi forma proximè constituens ipsam Eucharistiam Ratio verò discriminis est manifesta, quia materia apud Philosophos dupliciter vsurparatur, nempe pro materia proxima, & pro materia remota. Materia proxima est, ex qua constituitur intrinsecè compositum; ut lapides sunt materia domus: at verò materia remota est, ex qua aliquid fit, tanquam

ex termino à quo, ut quando ex ligno fit ignis, tunc lignum dicitur materia remota ignis. At verò forma nunquam à Philosophis in hoc duplici sensu vsurpatur: non enim dicimus, formam ligni esse formam remotam ignis ex lignis geniti: ergo dum Pontifex loquitur de materia, & forma Eucharistiae, licet nomine materia intelligeret materiam remotam, nomine tamen forme non potuit intelligere, nisi formam proximè constituentem, eum non sit aliud genus formae apud Philosophos.

Dicunt, etiam principium formale effectuum appellari posse formam non constituentem, sed effectuum rei; & in hoc sensu verba sunt forma Eucharistiae, quatenus sunt principium formale illam efficiendi. Sed contrà, quia hic est impropius modus appellandi formam: nam licet intellectus dicatur principium formale efficiendi intellectum, & forma constituens hominem in ratione intellectui; non tamen dicitur forma ipsius intellectus, quæ ab illo efficitur: ergo cum verba non solum dicantur principium formale efficiendi Eucharistiam, sed etiam forma ipsius Eucharistiae, non potest hoc explicari, nisi de forma constitutiva ipsius Eucharistiae, qui modus explicandi non leniter confirmatur ex modo loquendi Catechismi Pij V. p. 2. cap. 1. vbi materia, & forma verborum dicuntur esse partes, ex quibus unumquodque sacramentum necessario conficitur, & constituitur. & ex S. Thoma supra q. 60. art. 6. ad. 2. & q. 86. art. 1. & in q. 4. sent. d. 1. q. 1. art. 3. in quibus locis dicit, sacramenta fieri, constare, & consistere ex materia, & forma, sicut Christus ex Verbo, & carne. Per quem loquendi modum aperte significatur forma intrinsecè constituens, non extrinsecè influens.

Ratio à priori est, quia forma ut forma non potest habere alium modum concurrenti, nisi intrinsecè componendo, ut dixi in Philosophia: nec potest habere alium effectum, nisi compositum ex ea resultans; ergo cum verba consecrationis sint verè forma Eucharistiae, ut definit Eugenius, necesse est, quòd illam intrinsecè componant: alioquin non erunt eius forma, sed causa efficiens, vel aliquid aliud.

Secundò ergo, & principaliter probatur ratione nostra sententia; quia species, prout distinctæ à verbis, non possunt habere integram rationem sacramenti: prout sic enim non habent integram, & completam significationem sensibilem gratiae nutrimentalis, qualis requiritur ad sacramentum Eucharistiae; ergo in ratione sacramenti reduplicant ipsam consecrationem, seu verba consecrationis. Antecedens probatur, quia species panis nec significant de se præsentiam corporis Christi, nec gratiam; nec ad hoc significantur sunt instituta: nec ad hoc excitant mentem videntis, nisi sciamus esse consecratas, seu super illas prolata esse talia verba: ut sic enim iam habent significationem, & institutionem requisitam; ergo species non constituunt sacramentum, nisi prout cum verbis consecrationis.

Dices, species panis de se non habent significare gratiam: ceterum species simul cum corpore Christi sub eis contento sufficienter significant gratiam etiam præscindendo à verbis. Sed contrà, quia etiam si ponatur corpus Christi sub speciebus, non habent completam rationem signi sensibilis: nam corpus Christi per se non sentitur, nec excitat notitiam gratiae in nobis: species autem de se non significant sensibilibiter corpus Christi, nisi prout cum talibus verbis; nemo enim videns species panis, cogitat ibi esse Christum, nisi audiat verba consecrationis, vel sciat prolata esse: ergo in ratione signi sensibilis, &

Forma nunquam in hoc duplici sensu vsurpatur.

§ 3. Sed contrà obijciunt.

Respondemus.

Confirmatur hic modus ex. Catech. Pij V. S. Thom.

§ 4. Ratio à priori.

§ 5. Probatur principaliter nostra sententia, & neque enim species prout distinctæ à verbis possunt habere integram rationem sacramenti. Probatur antecedens.

§ 6. Instantia. Soluitur.

Q 4

per

per consequens in ratione sacramenti non constituitur Eucharistia adæquatè per species, prout distinguntur à verbis consecrationis. Ex quo fit consequenter contra P. Valquez ubi supra, si Deus poneret corpus Christi sub speciebus panis sine verborum prolatione, non futurum idem sacramentum Eucharistiæ, nec idem signum sensibile gratiæ, quod nunc est, cum non significaret tunc gratiam per verborum prolationem, sed per aliquid aliud.

57. *Obijcit primò Valquez.* Contra nostram sententiam obiicit primò P. Valquez ex decreto Eugenij supra adducto, ubi Pontifex ait, verba consecrationis esse, quibus hoc conficitur sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum: ergo ex sententia Eugenij verba sunt causa efficiens Eucharistiæ; ergo non sunt forma intrinseca: nam causa formalis non est causa efficiens eiusdè rei. Respondetur, etiam Sacerdotem sua benedictione consecrare aquam benedictam; & tamen aqua benedicta, vt benedicta, proculdubio includit tantam formam, ipsam benedictionem. Similiter, licèt verbis conficiat Sacerdos Eucharistiam, potest tamen Eucharistia includere verba tamquam formam: non enim repugnat aliquam simul esse causam formalem, & efficientem eiusdem compositi, g. si anima rationalis diuinitus se vniret corpori, tunc eadem anima esset causa efficiens, & formalis illius compositi humani, quod resultaret: quod licèt naturaliter non accidat; diuinitus tamen nulla in hoc inuenitur repugnantia; & quidem naturaliter etiam id contingit in nutritione; nam pars illa compositi humani, quæ de nouo aggeratur per nutritionem, habet pro forma animam rationalem, quæ eadem anima est causa efficiens principalis illius nutritionis, & per consequens illius compositi partialis, quod per nutritionem producitur. Sic ergo Sacerdos per verba ponit efficienter corpus Christi sub speciebus; quæ quidem verba simul sunt causa formalis illius compositi, quod resultat ex corpore Christi sub speciebus consecratis vt consecratis.

Respondetur.

Non repugnat aliquam simul esse causam formalem & efficientem eiusdem compositi.

58. *Obijcit secundò.*

Respondemus nimis probare argumentum.

Instantia.

Secundò obiicit, quia sacramentum vt sacramentum debet esse signum practicum gratiæ sanctificantis, vt supra dictum est; ergo illis solum rebus competit esse partes sacramenti, quibus competit significare, & causare gratiam; sed verba consecrationis non causant, nec significant proximè gratiam, sed remotè; proximè enim solum significant corpus Christi sub speciebus contentum; ergo verba non sunt pars intrinseca sacramenti Eucharistiæ. Hoc argumentum, si aliquid probat, probaret etiam, species non esse partes sacramenti: posset enim dicere aliquis, quod species solum significant immediatè corpus Christi, & remotè gratiam, quam significat corpus Christi. Cæterùm hunc modum dicendi impugnauius iam supra scilicet. 2. nam corpus Christi non potest significare sensibilibus, & sacramentaliter gratiam; nisi vt cum speciebus sensibilibus. Ex quo similiter dicendum est de verbis; non enim est maior ratio, cum nec species, nec verba seorsum significant sufficienter corpus Christi; quare sicut corpus Christi significat sensibilibus gratiam, prout cum speciebus, sic etiam prout cum speciebus consecratis per talia verba, quæ complent Eucharistiam in ratione signi sensibilis, cum sine illis non haberet sufficientem sensibilitatem ad significandam gratiam, & per consequens fatendum est, verba ipsa significare immediatè, & proximè gratiam, non quidem totaliter, sed partialiter cum aliis partibus sacramenti. Dices, verba nullo modo causant gratiam, sed corpus sub speciebus; ergo non componunt sacramentum. Respondeo, transeat antequam

dens, nego consequentiam: non enim necesse est, omnes partes sacramenti causare, sicut nec in aliquorum sententia confessio causat, sed sola absolutio. Requiritur tamen, quòd concretum causet, licèt per vniam partem habeat sensibilitatem, & per alteram causalitatem.

59. *Tertia obijcit.* Tertidò obiicitur, quia Sacramentum Eucharistiæ in hoc differt à reliquis, quòd illud sit permanens: transactis enim verbis, perseverat diu sacramentum; ergo non constat intrinsecè ex verbis; alioquin, illis transactis, non maneret integrum sacramentum, sicut, ablata anima, non maneret homo.

60. *Respondetur.* Respondet Suarez dicta scilicet. 2. circa finem, dici perseverare Eucharistiam, quia permanet, quoad aliquam sui partem, licèt non quoad omnes; nam sicut res successiva dicitur esse, quia aliquid illius est, licèt alia partes transierint: sic hoc sacramentum, quod ex permanente, & successivo constat, dicitur perseverare, quoad aliquid illius perseverat.

Sed contrà, quia ex hoc sequeretur, posse etiam dici, dari Eucharistiam, quando proferebantur verba, antequam absoluerentur; quia iam existeret aliqua pars sacramenti; quod nemo concedet: nec in rigore loquendo admitti potest existere Baptismus in ultimo instanti prolationis verborum, licèt tunc perficiatur Baptismus, sicut neque in illo instanti existere tempus, licèt tunc existat aliquid temporis; quia nimirum entia successiva non sunt tota simul, sed diuisibiliter, & successivè pars post partem.

61. *Solutio moralis obijcti.* Ad obiectionem ergo respondetur, sacramentum Eucharistiæ permanere quidem, transactis verbis, quoad id, quod dicit in recto, non verò quoad id, quod dicit in obliquo: sufficit autem manere id, quod includitur in recto, vt dicatur perseverare sacramentum; sicut nunc etiam dicitur manere domus antiqua, licèt modò non existat id, à quo domus denominatur antiqua, scilicet durationis annorum præteritorum: quare cum Eucharistia solum significet in recto corpus Christi sub speciebus consecratis, licèt verba consecrationis transierint, verum est, manere Eucharistiam, quia manet corpus Christi sub speciebus consecratis: & in eodem sensu verum est dicere, Eucharistiam esse in altari, licèt non sint ibi verba; quia sicut dicitur esse in Ecclesia aqua benedicta, licèt non sit ibi benedictio, quia scilicet est ibi, quod significatur in recto: sic etiam est ibi Eucharistia, quia est ibi, quod significatur in recto per Eucharistiam.

62. *Instantia.* Dices, Eucharistia non est in cælo; quia licèt ibi sit corpus Christi, quod importatur in recto, non tamen sunt ibi species, quas Eucharistia includit intrinsecè in obliquo; ergo nec Eucharistia est in altari, licèt ibi sit corpus Christi; quia non sunt ibi verba, quæ Eucharistia includit intrinsecè in obliquo. Respondetur negando consequentiam. Discrimen autem oritur ex diverso modo significandi, quo vsurpamus diversa prædicata; quædam enim sunt, quæ ex modo significandi requirunt ad sui veritatem, quòd accipiantur in sensu composito; vt si dicas: *hic est Petrus ager*; licèt ægritudo importetur in obliquo, significatur tamen de præsentia; alia verò prædicata sunt, quæ non postulant præsentiam ad sui veritatem, vt cum dicimus, hoc obiectum esse amatum vel cognitum; non requiritur, quòd hic & nunc sit præsens amor, vel cognitio; quòd quidem discrimen fundatur in eo, quòd quidam effectus formales postulant ex se formam præsentem, vt esse album: non enim potest quis esse albus, nisi ab albedine sibi præsentia: alij verò non postulant formam præsentem, vt esse cognitum: potest enim obiectum

obiectum denominari cognitum à cognitione etiã præterita, & abfenti. Ex quã doctrina facile refpondetur ad obiectiõnẽ, quõd hæc denominatio Chrifti fub fpeciebus non potefl provenire à fpeciebus abfentibus, ficut nec denominatio albi ab albedine abfenti, quia efl denominatio reduplicans fupra formam præfentem, & ideo in cælo nõ dicitur eflẽ Euchariſtia, nec Chriftus fub fpeciebus, at verõ denominatio fpecierum confecratarum potefl provenire à verbis præteritis, ficut denominatio obiecti cogniti à cognitione præterita, quia folum fignificat, fpecies illas eflẽ, fuper quas prolata funt verba confecrationis, ad quam denominationem fatis cõſtat, non requiri actualem præfentiam verborum.

ſens fub fpeciebus: nunc ergo per ipfam negationem reuocationis intelliguntur moraliter perfeuerare verba; & hæc negatio reuocationis, cum fit aliquid præfens, potefl conſtituere ſacramentum præfens, quod non poſſent facere verba merè præterita.

Hic modus dicendi impugnari facile potefl; primo, ad hominem; quia ideo nolunt ipſi, verba præterita eſſe formam intrinſecam huius ſacramenti, propterea hoc ſacramentum eſt; quia poſt confecrationem (inquiunt) perfeuerat ſacramentum, & non perfeuerant verba; ergo aliquid aliud debet eſſe forma, ſcilicet negatio reuocationis, quæ negatio nunc eſt, & ideo nunc etiam eſt ſacramentum; hoc autem argumentum probatur ad hominem eſſe inefficax, quia ſacramentum Euchariſtiæ eſt verè, & realiter in pyxide, quamdiu ibi conſeruatur; & tamen negatio reuocationis verborum non eſt in pyxide; ibi enim ſolum eſt negatio reuocationis ibi exiſtentiſ: potuit tamen eſſe reuocatio abſque eo, quod eſſet ibi; ergo ſicut potefl ibi eſſe verè, & realiter ſacramentum abſque eo, quod ibi fit negatio reuocationis, à qua formaliter conſtituitur in ratione ſacramenti: fic etiam poterit nunc eſſe verè, & realiter ſacramentum abſque eo, quod nunc ſunt verba, quæ ſunt forma intrinſeca ſacramenti propterea ſacramentum eſt, neque enim minus repugnat exiſtere hic aliquid abſque ſuo conſtitutiuo intrinſeco, quam exiſtere nunc abſque illo; nec potefl vlla veriſimilis ratio discriminis aſſignari. Hoc idem argumentum fieri potefl loquendo de ſignificatione, ſeu de inſtitutione, aut poteflate ad ſignificandum, per quam conſtituitur ſacramentum in ratione ſigni: nam hæc eſt forma conſtituens ſacramentum in ratione ſacramenti, & ſignificatiui, & tamen hæc non eſt in pyxide, vbi ſunt ſpecies confecratae; ergo potefl eſſe ſacramentum ibi, vbi non eſt forma conſtitutiuã illius in ratione ſacramenti.

Secundò, & à priori impugnatur, quia quantumcunq; ponatur pro forma illa negatio reuocationis verborum, non potefl vitari, quin recurratur ad ipſamet verba præterita, tamquam ad conſtitutiuum ſaltem partiale: nam negatio præciſa reuocationis verborum ſecundùm ſe non ſufficit ad denominandum ſacramentum illud completè. Ponamus enim, quod Deus conſtitueret corpus Chrifti fub ſpeciebus panis abſque vllis verbis confecrationis, tunc quidem eſſent ſpecies continentes corpus Chrifti, atque eſſet etiam negatio reuocationis verborum, nulla enim eſſet facta verborum reuocatio, & tamen non eſſet idem ſacramentum; quod modò eſt in ratione ſacramenti, nec illa negatio reuocationis tunc conſtitueret, cum nulla præceſſiſſent verba, quæ poſſent reuocari; ergo negatio præciſa reuocationis non conſtituit nunc, ſed debent intelligi etiam verba præterita.

Dices, illa non eſſet tunc eadem negatio reuocationis quæ nunc eſt, quia nunc eſt negatio reuocationis verborum prolatorum; tunc autem eſſet ſolum verborum poſſibile. Sed contrà, quia negatio reuocationis verborum prolatorum ſupra illam aliam negationem ſolum addit verba illa fuiſſe prolata, per hoc enim præciſe, quod verba illa ſunt prolata, iam eadem negatio eiudem proſus reuocationis intelligitur negatio reuocationis verborum prolatorum, nec per hoc, quod verba ſint prolata, intelligitur noua negatio; quæ aliàs non fuiſſet, quia etiam ſi non fuiſſent prolata, eſſent omnes proſus negationes, quæ nunc ſunt; negatio enim tamdiu eſt, quamdiu non eſt res, cuius eſt negatio; cum ergo tunc non eſſent reuocationes verborum, tunc etiam eſſent negationes omnes reuocationum

65. Hic modus dicendi primo impugnatur.

66. Secundo impugnatur à priori.

67. Inſtantiã. Soluuntur.

SECTIO V.

Afferuntur alia argumenta, & Solutiones Recentiorum contra doctrinam præcedentem.

64. Sententiam noſtram ſeſſione præcedenti traditam impugnantur aliqui, & argumenta à nobis allata ſoluere conati ſunt, quorum ſolutiones, & argumenta in præſenti breuiter examinabimus. Dicunt igitur, probari clarè noſtris argumentis hoc ſacramentum in eſſe etiam permanenti non includere ſolam ſpeciem, & corpus Chrifti, ſed aliquò etiã modo verba tamquam formam, & per quæ fiat ſignum cõpletè ſenſibile. Addunt tamen, hæc nõ eſſe verba ipſa realia præterita, quia poſtea exiſtit, & perfeuerat ſacramentum; cum autem ſacramentum ſit quoddam totum, debent permanere omnes eius partes: non permanent autem verba præterita; debet ergo aliquid ſubrogari pro illis, videlicet verba ipſa moraliter, ſeu virtualiter permanentia: hanc verò moralem permanentiam dicunt eſſe earentiam reuocationis verborum: nam quantumcunq; præceſſiſſent verba Chrifti, ſi tamen poſtea fuiſſent reuocata, non ampliùs ſignificaretur corpus Chrifti præ-

63. Inſtantiã in alijs ſacramentis utrumque importari in recto.

Negatur ratio de ſeruitutis eſſe, quia alia ſacramenta conſtituuntur viſu.

65. Inſtantiã moralis obiecti, & dicunt ſacramentum ſiſſe moralem, quod obiectum eſt.

65. Inſtantiã.

64. Obiectum præſens contra noſtram ſententiam, verba autem moraliter, & virtualiter permanentia præceſſerunt ſcilicet non ſunt reuocata.

Quidam dicunt, hæc ſententia præceſſerunt ſcilicet non ſunt reuocata.

num possibile; & per consequens hæc eadem negatio, quæ nunc est, esset tunc, licet tunc non diceretur negatio reuocationis verborum præteritorum, sicut nunc dicitur: hoc enim solum addit, vt dixi, verba fuisse prolata, atque ad hæc denominationem dandam negationis reuocationis verborum præteritorum, debet intare ipsa verba præterita, quia non esse reuocata verba præterita, dicit intrinsecè duo, videlicet, verba fuisse prolata, & non esse postea reuocata; hoc secundum habetur formaliter à negatione; illud primum habetur formaliter à prolatione præterita verborum, vt constat.

Instantia.

Dices, formâ Eucharistiæ in esse permanenti non esse verba præterita, sed negationem reuocationis non solam secundum se, sed cum respectu quodam ad verba præterita, vt præterita. Sed contra, quia hic respectus vel est aliquid negatiuum, vel positiuum. Si est negatiuus, fuisset eodè modo, licet non fuissent prolata verba, quia tunc essent omnes negationes, quæ nunc sunt, nec potuit tunc deesse aliquid negatiuum, nisi per positionem alicuius positiuum, quod tunc esset. Supponimus autem, nihil positiuum tunc fore, quod nunc non sit. Si vero hic respectus dicatur positiuus, non potest esse aliud præter ipsa verba præterita: non enim est modus positiuus inherens ipsi negationi reuocationis, vt constat.

68. Instantia.

Dices, hunc respectum esse aliquid positiuum, non physicum, sed morale fundatum in prolatione præterita verborum, & negatione subsequenti reuocationis. Sed contra; primò, quia hoc iam est recurrere re ipsa ad verba præterita, vt componentia intrinsecam ens morale re ipsa resoluitur in aliqua entia physica, ex quibus resultat; quæ dant fundamentum, vt nos possumus dicere, esse moraliter, seu æquiualem tale, eo quod illa entia physica æquiualem moraliter alicui entis, quod physicè non datur; sed re vera, physicè loquendo, nihil aliud est, nisi illa entitas physica. Vnde Deus, qui videt res, sicuti in se sunt, non videt, nec indicat de rebus per illa entia moralia, sed per entia physica, quæ in nobis fundant illos conceptus morales, ac per consequens Deus videbit, sacramentum Eucharistiæ, in quantum sacramentum est, constituit per species continentes corpus Christi, & per verba præterita, quæ nobis dant occasionem dicendi, resultare ibi respectum morale, quia verba præterita non reuocata æquiualem respectui physico præteriti, qui nunc esset, in ordine ad significandum sufficienter præsentiam Christi sub speciebus; ergo re ipsa & physicè loquendo, sacramentum hoc vt sacramentum est, constituitur ex ipsis verbis præteritis, & non ex sola negatione reuocationis.

69. Secundo rejicitur hæc solutio.

Secundò reicitur hæc solutio, quia ante illum respectum morale, qui resultat, datur fundamentum proximum, & completum illius, nempe verba fuisse prolata, & non esse reuocata: possumus ergo loqui de speciebus panis, prout subsunt illi fundamento, absque eo, quod concipiamus aliquid morale; & quidem negati non potest, quod species panis, prout denominantur præcisè à verbis præteritis non reuocatis, significant sufficienter gratiam, & præsentiam corporis Christi; qui enim cognoscit species panis, super quas fuerunt prolata verba consecrationis, quæ non sunt reuocata, cognoscit, ibi esse Christum in nutrimentum spirituale fidelium; ergo species panis, prout subsunt illi denominationi à verbis præteritis non reuocatis, sunt verum sacramentum significans gratiam; omne enim quod est signum sensibile practicum gratiæ, &c. est verum sacramentum; sed vt sic non sunt aliud sacramentum, nisi Eucharistiæ; ergo ante illum respectum

moralem, & solum per denominationem à verbis ipsis præteritis intelligitur sufficienter constitui re ipsa sacramentum Eucharistiæ, nec potest vilo modo vitari, quòd verba præterita intrent re ipsa ad dandam hanc denominationem.

Tertiò, principaliter impugnatur ille modus dicendi, quia præscindèdo ab illa negatione reuocationis præteriti, habemus hoc sacramentum sufficienter constitutum in ratione significantis gratiam, & præsentiam corporis Christi: nam eo ipso, quod ego video species panis, super quas audiui verba consecrationis proferri à Sacerdote, venio sufficienter in notitiam corporis Christi latentis, licet nihil sciam de reuocatione: verba enim illa eo ipso, quod fuerunt dicta à Christo per se, vel per suum ministrum, afferunt secum immutabilitatem in obiecto, quod affirmant: si ergo affirmarunt, sub illis speciebus contineri corpus Christi, hoc mihi sufficit, vt sciam, nunc esse ibi corpus Christi.

Respondent, verba secundum se non affirmare, quod ibi sit corpus Christi postea, sed tunc solum quando proferuntur: sunt enim verba de præteriti, atque ideo ex vi sua non affirmant obiectum pro tempore futuro: debeat ergo aliunde sciri, illa verba non esse postea reuocata, vt sciam, adhuc perseuerare ibi corpus Christi.

Hæc responsio multipliciter impugnatur; primò, quia Ecclesia ex veritate verborum Christi, collegit præsentiam corporis eius sub speciebus, non solum quando proferuntur verba, sed etiam quando postea comeditur. Christus enim dixit: *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*; ergo affirmavit non solum pro tunc, sed pro tempore futuro, præsentiam sui corporis: alioquin inepta esset illa causalis: *comedite postea, quia nunc est corpus meum*; ergo fatendum est, Christum affirmasse præsentiam sui corporis permanentem sub illis speciebus, quamdiu non corrumpuntur.

Dixit aliquis, Christum quidem id affirmasse; quia id colligebatur ex verbis antecedentibus: *accipite, & comedite*; alios tamen Sacerdotes, qui verba illa præcedentia dicunt solum recitatiuè, & materialiter, non significare postea per illud, *est*, nisi præsentiam corporis Christi pro tunc, non pro tempore sequenti; quia propria significatio illius verbi non debet trahi ad aliud, nisi ex verbis adiunctis constet, vt constabat in sermone Christi.

Hæc tamen responsio difficilis est; primò, quia Christus dedit proculdubio Apostolis potestatem faciendi, quod ipse fecit, & affirmandi, quod ipse affirmavit, cum dixit: *hoc facite*; si ergo ipse per illa verba: *hoc est corpus meum*, affirmavit non solum præsentiam, sed permanentiam sui corporis, eandem permanentiam possunt alij Sacerdotes affirmare nomine Christi: alioquin non possunt facere quod ipse fecit; siquidem non possunt vi verborum alligare corpus Christi ad permanendum sub illis speciebus.

Secundò, si ex veritate verborum non colligitur permanentia corporis pro tempore sequenti, vnde ergo colligitur? Dicunt, hoc haberi ex traditione mera. Vereor tamen, ne hoc responsum alienum sit à mente Concilij Tridentini, in quo *sessione 21. c. 3.* ex veritate verborum colligitur præsentia corporis, & sanguinis Christi; præsentia, inquam, non illa metaphysica pro instanti, quo absoluntur verba, sed præsentia moralis, & permanens: ex illa enim præsentia, quam *ex vi verborum* esse dixerat, inferitur statim *cap. 5.* debere postea huic sacramento exhiberi cultum latræ. *Nullus itaque (inquit) dubitandi locus relinquatur, quin omnes Christi fideles pro more in Ecclesia*

70. Tertio impugnatur ille modus dicendi.

71. Respondent aduersarij.

Impugnatur primò hæc responsio.

72. Dicit aliquis.

Hæc responsio est displicens, quia dicitur per Apostolum per resertum per clericali quod ipse fecit.

73. Secundo impugnatur, quia videtur hoc esse alienum à mente Concilij Tridentini.

Conc. Trid.

Ecclesia Catholica semper recepto latia cultum huius sanctissimo sacramento in veneratione exhibeat. Vbi illa particula, si quis, est nota illationis, qua ex presentia, quam dixerat esse ex vi verborum, infertur debitum adorationis latia pro more in Ecclesia recepto. Hic autem mos non est adorandi in illo, instanti metaphysico, imo nemo vquam tunc adoratur, quis enim potest scire illud primum instans, vt tunc adoret? Sed adorant tempore sequenti post absolutam consecrationem; ergo ex veritate verborum colligitur presentia corporis Christi pro tempore etiam illo subsequenti; alioquin male probat Concilium ex presentia, quam dixerat esse ex vi verborum, debitum illius adorationis exhibenda, prout in Ecclesia exhibetur. Vnde postea Canone 4. ex eadem doctrina capitis tertij, quam in margine citat, infert, haereticos esse, qui dicunt corpus & sanguinem Christi non esse in hoc sacramento, nisi in vsu, non autem ante, vel post. Supponit ergo non potuisse esse vera Sacerdotis verba, nisi corpus Christi permanentiter sit sub illis speciebus.

verborum, vt ij Theologi volebant. Fatendum ergo est, verba illa affirmare presentiam corporis Christi permanentem, neque in alio sensu proferti a nobis, nisi in eo, in quo a Christo prolata sunt; qui certe significauit permanentiam pro tempore sequenti, dum species non corrumpentur.

Vnde tertio arguere possumus, quia si verba Sacerdotis non affirmant pro tempore sequenti, sed solum pro vltimo instanti prolotionis; ergo negatio reuocationis verborum nihil profus facit ad constitutionem huius sacramento: nam qui non reuocat id, quod dixit, non asserit aliud de nouo, sed ad summum confirmat illud ipsum, quod dixerat. Si ergo Christus per Sacerdotem affirmauit solum presentiam corporis sui pro vltimo instanti prolotionis, & non pro tempore sequenti, postea non reuocando illa verba, censetur confirmare illud ipsum, scilicet, corpus suum fuisse presentis pro illo vltimo instanti prolotionis verborum. Sicut si ego dico tibi, nunc esse Petrum in foro, cras non reuocando haec verba non censor affirmare, quod adhuc perseueret in foro; ergo similiter, si Christus solum affirmat, tunc esse corpus suum sub iis speciebus, non censetur affirmare, quod postea sit, eo quod non reuocet verba praeterita; ergo si negatio reuocationis postea constituit sacramentum, & significat presentiam pro tempore sequenti, fatendum est, verba praeterita affirmasse illam presentiam pro tempore etiam sequenti. Vnde licet e contra ergo reuocassem, quod heri dixi de Petro heri existente in foro, non ideo nego, hodie esse in foro: ergo licet Christus reuocaret verba praeterita, & illa solum affirmabant presentiam pro illo instanti, non ideo negaret presentiam hodiernam, cum ea obiecta sint omnino diuersa, & disparata.

Quarto impugnatur ad hominem illa responsio, quia si negatio haec reuocationis presentis non habetur, nec colligitur ex verbis consecrationis, sed ex traditione; ergo haec negatio reuocationis fit sensibilis per ipsam traditionem; atque ideo non sola negatio ipsa reuocationis, sed & traditio illa debet intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum; illud enim, per quod formaliter fit sensibilis forma (quae apud hos Theologos est negatio reuocationis,) debet intrare ad constituendum intrinsecè hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; debet ergo intrare traditio ipsa, per quam fit sensibilis, & cognoscitur negatio presentis reuocationis. Traditio autem illa est aliquid praeteritum, vt constat, cum includat narrationem, & verba eorum, per quos ad nos peruenit illa notitia; ergo iam componis hoc sacramentum in esse permanenti ex aliqua parte praeterita, nempe ex traditione illa; quod certe est inconueniens illud, propter quod vitandum nolebas verba praeterita intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum, & tamen neque in tua sententia potest illud inconueniens omnino vitari.

Denique illud, quod ab illis Theologis supponitur, non posse Sacerdotem per illud verbum esse, affirmare presentiam corporis Christi permanentem pro tempore futuro, eo quod illa sit copula temporis presentis: falsum est, vt constat ex communi vsu loquendi omnium hominum. Quando ego enim dico: haec medicina efficax est, & vitis; hic cibus dulcis est, &c. non intendo solum affirmare efficaciam pro hoc instanti, vel dulcedinem, sed habitualement, & permanentem; alioquin frustra hoc dicerem ad persuadendum vsu illius medicinae, vel cibi, cum vsus non posset esse pro hoc instanti.

74. Didicit autem hanc doctrinam, & illationem Concilium ex Patribus antiquis, qui omnes ex veritate verborum consecrationis, probant de facto dari nobis corpus Christi in Eucharistia. Basiliius in Quaestionibus compendio explicatis, quaestione 172. Quali timore (inquit) aut quali certitudinis perfectione, aut quo affectu corporis, ac sanguinis Christi participes sumus? Respondet autem; Timorem quidem docet nos Apostolus 1. Corinth. 11. dicens: Qui edit, ac bibit indignè, iudicium sibi ipse edit, ac bibit. Certitudinis autem perfectionem inducit fides verborum Domini, qui dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Ecce ex veritate, & significatione verborum, ac ex potestate loquendi, vt Christus loquutus est, infert certitudinem presentiae corporis Christi. Ambrosius de iniciandis cap. 9. tom. 4. sic ait: Forte dicat, aliud video; quomodo tui mihi asseris, quod Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc sapere est, vt probemus. Et, post alia exempla adducta, asserit tandem probationem ex verbis consecrationis: Sacramentum istud, quod accipit, Christi sermone conficitur. Ipse clamat Dominus Iesus: hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum caelestium species nominantur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit, sanguinem suum: ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicitis: Amen; hoc est, verum est. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. mystag. sic ait: Ne ergo consideres tanquam panem nudum, & vinum nudum: corpus enim est, & sanguis Christi, secundum ipsius Domini verba. Quamuis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem iudices, quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita vt nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus, & sanguinem. Chrysostomus homil. 83. in Matthaeum: Superet (inquit) & sensum, & rationem nostram, quae ipse, quod in omnibus, & praecipue in mysterijs facimus, non illa, qua ante nos iacent, solummodo aspicientes, sed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus: sensus verò nositer decepti facilissimus est: illa falsa esse non possunt, hic sapius, atque sapius fallitur. Quoniam ergo ille dixit: hoc est corpus meum, nulla teneatur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspicimus. Nihil enim sensibile traditum nobis a Christo, &c. Eodem modo loquuntur alij Patres probantes semper veritatem carnis Christi in cibo, quem manducamus, ex veritate verborum consecrationis: quod argumentum inutile omnino esset, si verba illa solum significant presentiam corporis Christi pro vltimo instanti prolotionis

75. Tertio impugnat illa responsio.

76. Quarto impugnat.

77. Quod supponitur ab illis esse falsum, vt ostendat ex communi vsu loquendi.

74. Didicit hanc doctrinam Concilium ex Patribus antiquis, qui omnes ex veritate verborum consecrationis, probant de facto dari nobis corpus Christi in Eucharistia. Basiliius in Quaestionibus compendio explicatis, quaestione 172. Quali timore aut quali certitudinis perfectione, aut quo affectu corporis, ac sanguinis Christi participes sumus? Respondet autem; Timorem quidem docet nos Apostolus 1. Corinth. 11. dicens: Qui edit, ac bibit indignè, iudicium sibi ipse edit, ac bibit. Certitudinis autem perfectionem inducit fides verborum Domini, qui dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Ecce ex veritate, & significatione verborum, ac ex potestate loquendi, vt Christus loquutus est, infert certitudinem presentiae corporis Christi. Ambrosius de iniciandis cap. 9. tom. 4. sic ait: Forte dicat, aliud video; quomodo tui mihi asseris, quod Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc sapere est, vt probemus. Et, post alia exempla adducta, asserit tandem probationem ex verbis consecrationis: Sacramentum istud, quod accipit, Christi sermone conficitur. Ipse clamat Dominus Iesus: hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum caelestium species nominantur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit, sanguinem suum: ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicitis: Amen; hoc est, verum est. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. mystag. sic ait: Ne ergo consideres tanquam panem nudum, & vinum nudum: corpus enim est, & sanguis Christi, secundum ipsius Domini verba. Quamuis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem iudices, quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita vt nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus, & sanguinem. Chrysostomus homil. 83. in Matthaeum: Superet (inquit) & sensum, & rationem nostram, quae ipse, quod in omnibus, & praecipue in mysterijs facimus, non illa, qua ante nos iacent, solummodo aspicientes, sed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus: sensus verò nositer decepti facilissimus est: illa falsa esse non possunt, hic sapius, atque sapius fallitur. Quoniam ergo ille dixit: hoc est corpus meum, nulla teneatur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspicimus. Nihil enim sensibile traditum nobis a Christo, &c. Eodem modo loquuntur alij Patres probantes semper veritatem carnis Christi in cibo, quem manducamus, ex veritate verborum consecrationis: quod argumentum inutile omnino esset, si verba illa solum significant presentiam corporis Christi pro vltimo instanti prolotionis

stanti. Et quidem ipsimet aduersarij fatentur, Christum in cœna per illud verbum, *est*, significasse præsentiam sui corporis, non solum pro illo instanti ultimo prolotionis, sed etiam pro tempore sequenti; ne cogantur dicere ineptam fuisse illam causalem: *Bibite ex eo omnes, hic est enim sanguis meus*, &c. pro ut reuera esset inepta, si solum affirmasset pro illo instanti prolotionis, vt supra vidimus. Ex hoc autem colligitur, illud verbū, *est*, non ita alligari ad instans præsens, vt non soleat etiam cōmuniter vsurpari, ad significandā præsentiam permanentē pro tempore sequenti. Cū ergo Christus ita loquutus fuerit, & dederit potestatem Apostolis faciendi quod ipse fecit, & loquēdi, sicut ipse loquutus est, cōsequens est, quod alij etiam Sacerdotes vsurpare debeant verbum illud in eodem sensu, & cū eadem significatiōne præsentia permanentis pro tempore sequenti.

78.

Ad fundamentum eorum principale in responsum est.

Sacramentum istud constat ex partibus partim præteritis, partim præsentibus.

Ad fundamentum verò principale eorum Doctorum iam supra responsum est; fatemur enim, non posse manere concretum aliquod adæquatè, vt tale concretum est, nisi maneant omnes eius partes, negamus tamen, post verba consecrationis perseverare totum concretum sacramenti adæquatè; constat enim ex partibus partim præteritis, partim præsentibus, atque ideo non est mirum, si non possit totum concretum manere: manet tamen verè sacramentum, quia hoc non dicit in recto omnes partes, vt diximus. Et quidem mirum est, quod illi Theologi admittunt, *album*, licet sit nomen significans concretum, posse tamen accipi pro solo subiecto in recto, & albedine in obliquo, & domum antiquam, vel obiectum cognitum eodem modo posse significare domum, vel obiectum solum in recto, antiquitatem verò, vel cognitionem in obliquo, licet hæc sint formæ denominantes; & aliunde negent, posse eodem modo accipi sacramentum, ita vt solum significet vnum in recto, & formam in obliquo. Sicut enim nunc est verè, & propriè domus antiqua, licet non sit nunc adæquatè vt antiqua, nec secundum totum, quod includit, vt antiqua: sic manet nunc sacramentum, non tamen adæquatè secundum omnia, quæ includit vt sacramentum. Quod aduersarij fateri debent de ipsa institutione, seu vi ad significandum, quæ quidem est forma sacramenti, vt sacramentum est, & tamen non est ibi in sacrario, vbi est sacramentum.

79.

Arguunt primò eitra nos.

Respondetur. Hoc sacramentum reduplicatiuè vt sacramentum adæquatè est, est quoddam totum, specificatiuè autem est pars totius, hoc est rectum illius.

Arguunt primò, quia sacramentum est quoddam totum, vt constat ex communi omnium conceptu: totum autem non manet sine suis partibus; ergo si verba sunt pars, non manebit sacramentum transactis verbis. Respondetur alia sacramenta, quæ consistunt in vsu, esse concreta quædam, cū dicant in recto materiam, & formam, vt dixi in tractatu de sacramentis. Sacramentum verò Eucharistiæ reduplicatiuè acceptum vt sacramentum adæquatè est, est quoddam totum ex materia, & forma: specificatiuè autem non est quoddam totum, sed vna pars totius, quæ sola est rectum illius: sicut album reduplicatiuè est totum accidentale, specificatiuè autem non est totum, sed rectum totius.

80.

Arguunt secundò Respondetur.

Arguunt secundò, verba per nos sunt pars intrinseca sacramenti; sed nihil potest existere sine suis partibus; ergo, transactis verbis, non manet sacramentum Eucharistiæ. Respondetur, verba esse partem intrinsecam sacramenti reduplicatiuè sumpti, vt est totum quoddam adæquatum, non verò esse partem sacramenti specificatiuè sumpti, id est, illius recti, quod denominatur sacramentum à verbis præteritis: quare hoc rectum sic denominatum, potest manere absque verbis actu existentibus.

81.

In dapsia.

Dices; ergo corpus Christi in altari manet quidem

specificatiuè, quod fuit sacramentum, non tamen manet vt sacramentum reduplicatiuè; quod quidem videtur absurdum; manet enim non qualiter est in cœlo, sed sacramentum. Respondetur, manere quidem ibi corpus Christi sacramentatum, hoc est, sub speciebus sacramentalibus, & secundum diuersum modum essendi ab eo, quem habet in cœlo, nempe indiuisibiliter, & ad modum rei spiritualis. Rursus concedendum est, manere ibi totum sacramentum Eucharistiæ: per hoc enim solum significatur, manere ibi totum, quod est in recto sacramentum Eucharistiæ, sicut manet nunc tota domus antiqua, propter eandem rationem. Denique concedi etiam potest, & debet, quod maneat ibi sub ratione sacramenti, seu pro vt sacramentum est; per hoc enim non significamus, quod maneat ibi secundum omnes partes, quas includit hoc sacramentum adæquatè sumptum, quatenus adæquatè est tale, sed solum quod non sit ibi præcisè, sicut est in cœlo, sed pro vt requiritur ad hoc, vt exerceat munus sacramenti, quod est significare. Sacramentum quippe est signum sensibile gratiæ, &c. corpus autem Christi secundum se non significat sensibilibus gratiam, sed pro vt percipitur per species meritò ergo dicitur ibi esse vt sacramentum, vbi est sub speciebus, per quas fit signum sensibile gratiæ; non quia corpus Christi sub speciebus concurrat adæquatè, vel fit signum adæquatum, vt adæquatum gratiæ: hoc enim est falsum, sed quia fit saltem signum, & pro vt est ibi, habeat partialem virtutem, & actualitatem ad significandum; quod sufficit, vt dicatur esse ibi quatenus signum, & sacramentum reduplicatiuè; quia nomen signi, & sacramenti non solum dicitur de signo totali, sed etiam de partiali; sic enim dicunt Theologi, in sacramentis aliqua esse solum sacramentum, aliqua rōm, simul & sacramentum; iuxta quam diuisionem dicunt, species panis esse sacramentum solum, non quod ipsæ solæ habeant in se totam rationem sacramenti totalis, sed quia ipsæ habent vim partialem significandi corpus Christi, & aliunde non significantur: ergo corpus Christi, pro vt sub speciebus, potest dici esse ibi, quatenus sacramentum est, hoc est, quatenus significat gratiam, licet non sit ibi quatenus sacramentum adæquatè, id est quatenus dicit omnia, quæ concurrunt ad significandum.

Arguunt tertio, si verba sunt pars intrinseca sacramenti; ergo dant illi effectum formalem in ratione signi; sed quando iam non existunt, non possunt dare vllum effectum formalem; ergo nunc sacramentum non significat per verba præterita, sed solum per aliquod præsens, & per consequens non potest id, quod præterit, pertinere ad constitutionem intrinsecam sacramenti. Respondetur verba, sicut sunt pars intrinseca, dare effectum formalem partialem in ratione signi, possunt autem loqui vel de significatione actuali, vel de potentia significationis. Si sermo sit de significatione actuali, hæc quidem potest nunc poni, quando iam verba non existunt; non enim prouenit formaliter à verbis, sed efficienter; quare verba præterita possunt nunc significare, quia significare est mouere ex sui cognitione ad cognitionem alterius rei; possunt autem verba præterita per sui memoriam, & speciem, quam reliquerunt, mouere nunc ad cognoscendum corpus Christi ibi latens per modum cibi spiritualis: atque adeo significatione actualis fit nunc à verbis præteritis, & à speciebus præsentibus. Si verò sermo sit de significatione in actu primo, seu de potestate ad significandum: hæc quidem partim est in speciebus, & partim in verbis præteritis. Sicut autem sacramentum

eramentum secundum totum, quod includit, potest partialiter componi ex verbis præteritis: sic potest componi potestas significatiua ex potestate partiali præterita existenti in verbis, quæ cum sit potestas remota, poterit nunc habere suum effectum significandi, mediante potestate proxima, quæ ab illa dimanauit, scilicet speciebus impressis, & memoria illorum verborum: quæ tamen species, & memoria non sufficiunt ad componendum sacramentum; quia ipsæ non sunt signum, cum non cognoscatur, sed sunt virtus signi præteriti ad ponendam significationem, per quam illud signum præteritum denominatur actu significans.

83. Omitto alia argumenta leuiora, quæ afferunt, quibus abundè satisfactum est *seclione præcedenti*. Adiungam tamen duo alia, quæ opponi possunt cõtra rationem potissimam, qua probauimus nostram sententiam. Primum est, quia si verba debent intrare vt pars ad componendum partialiter sacramentum, quatenus adæquatè est tale sacramentum, eo quod species secundum se non significant sufficièter, nisi prout denominantur à verbis præteritis: ideoque diximus, etiam carentiam reuocationis secundum se non sufficere, quia neque hæc significat sufficenter, nisi re ipsa præcesserint verba; sequitur nec ipsa verba secundum se sufficere, nisi intelligamus etiam carentiam reuocationis sequentis; nam quantamcumque præcesserint verba, si postea reuocata fuissent à Christo, non significantur; ergo nunc significant, quatenus dicta fuerunt, & postea non sunt reuocata, & per consequens ipsa carentia subsequens reuocationis debet intrare, vt forma saltem partialis; vnde non sola verba erunt forma, sed verba, & carentia reuocationis sequentis; vnde fieri etiam videtur, quod successiuè varietur forma, huius sacramenti permanentis, quia successiuè ponitur noua carentia reuocationis verborum.

84. Huic argumento tripliciter possumus respondere; primò, concedendo, quòd in esse permanenti non sola verba præterita, sed etiam negatio subsequens reuocationis intrat vt forma ad componendum sacramentum secundum eius esse adæquatè. Ex hoc autem non fit, dari aliam formam præter verba, aut successiuè variari formam; quia illa carentia reuocationis est, quasi perseverantia moralis eorumdem verborum: perseverantia autem verborum non cõputatur pro forma diuersa à verbis, sed ipsa verba præterita cum perseverantia morali subsequenti faciunt vnã, & eandem formam requisitam ad significandum pro tempore sequenti. Vnde licet physicè varietur aliquo modo forma per maiorem, & nouam perseverantiam, quam recipit; moraliter tamen non censetur variari, nisi secundum durationem; quia sicut eadem materia perseverans per nouam durationem est semper eadem materia; sic forma præterita perseverans per nouam durationem moralem, quæ est noua carentia reuocationis, censetur semper eadem forma.

85. Secundò respondere possumus, sola verba esse formam, negationem verò reuocationis esse solam conditionem ad hoc, vt verba præterita significant nunc in actu secundo, forma enim est illa, quæ significat; verba autem præterita sunt, quæ significant, id est, faciunt venire in cognitionem obiecti; negatio verò reuocationis non significat, sed remouet impedimentum prohibens significationem verborum præteritorum: sicut si quis concedit facultatem alicui aliquid faciendi, quandiu ipse non reuocauerit, certè concessio præterita est sola, quæ dat facultatem; negatio verò reuocationis est remouens prohibens; quare licet non sit libera, sed ne-

cessaria ratione somni, amentie, &c. facultas prima perseverat: sic negatio reuocationis verborum propriè non significat; per illam enim non loquitur, qui prius verba protulerat, nec confirmat de nouo, quod dixit, sed solum non destruit verba præterita; quare sicut qui non occidit Petrum, non dicitur propriè causa vitæ ipsius: sic qui non destruit verba posita; non dicitur propriè ea conferuare, aut per illa loqui, & per consequens nec aliquid significare; vnde illa negatio reuocationis, licet requiratur, & dato quod intrinsecè requiratur, non tamen est forma significans, sed conditio, vt forma præterita non impediatur à significatione actuali.

Dixi, dato, quod illa negatio reuocationis requiratur, & requiratur intrinsecè; quia in rigore loquendo, ad intelligendam veritatem, & significationem infallibilem verborum præteritorum non est necessarium concipere, non fuisse reuocata ea verbanam eo ipso, quod concipimus, fuisse dicta à Christo, vel à Sacerdote nomine Christi, & potestate ab ipso tradita, etiam si nihil aliud intelligamus, iam intelligimus, esse vera, & per consequens irreuocabilia. Suppono enim, sensum illorum verborum non fuisse, corpus Christi contineri sub illis accidentibus pro eo solum instanti vel tempore, sed contineri permanenter, quamdiu accidentia non corrumpuntur. Cùm ergo verba Christi debeant habere veritatem infallibilem, consequens est, vt eo ipso, quod scio, prolata esse ea verba à Christo, cognoscam, nunc etiam contineri corpus Christi sub iis speciebus nondum corruptis; ergo verba præterita præcisè absque alia negatione reuocationis superaddita habent vim sufficientem ad significandam sensibiliter vnã cum speciebus præsentiam corporis Christi, imo in rigore, non possum ego aliunde cognoscere ipsam negationem reuocationis, nisi ex verbis præteritis. Vnde enim scio ego, Christum non reuocasse illa verba, aut Sacerdotem, qui protulit ea non reuocasse, nisi quia scio, verba illa prolata esse à Christo, vel eius nomine, atque ideo debere esse irreuocabilia? Vnde de primo ad vltimum tota hæc significatio sensibilis reduci debeat ad species, & verba præterita.

86. Secundum argumentum fieri potest retorquendo rationem à nobis adductam; quæ si aliquid probat, videtur etiam probare, debere intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum Eucharistiæ substantiam panis, & vini, non vt præsentem, sed vt præteritam, saltem in obliquo: nam si miraculosè præcessissent species panis absque substantia panis, & super illam profertentur verba consecrationis, non consecrarentur; quia Christus voluit, non consecrari, nisi per conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem suum; ergo hoc sacramentum, vt tale est adæquatè, non solum includit species præsentem, sed etiam fuisse panem, & vinum sub illis speciebus, quando consecrabantur, & ante vltimum instans prolotionis verborum.

87. Respondeo, negando sequelam. Ratio autem discriminis desumi debet ex iis, quæ notauimus in tract. de sacramentis in communi *disp. 2. secl. 7.* vbi dixi, illa sola debere intrare ad componendum intrinsecè sacramentum, quæ componunt illud vel in ratione causæ gratiæ, vel in ratione signi sensibiliter significantis; hæc enim est tota essentia sacramenti, vt sacramentum est, scilicet esse signum sensibile causatum gratiæ. Et quidem verba consecrationis siue concurrant mouendo partialiter Deum ad causandam gratiam, siue non moueant, requiruntur rationem ad sensibilibiter significandum, vt vidimus; quia

86. Terribi respicitur, nec esse concipere verba nõ fuisse reuocata vt intelligantur significare.

87. Secundum argumentum

88. Respondeo, illa tantum debent intrare ad componendum sacramentum intrinsecè quæ componunt illud in ratione causæ gratiæ, vel in ratione signi sensibiliter significandum, vt vidimus; quia

R species

species secundum se non significant sufficienter sensibiliter gratiam absque verbis; ideo verba præterita intrare debent ad componendum intrinsecè hoc sacramentum. At verò substantia præterita panis, & vini nec intrat ad causandam gratiam, potest enim gratia sufficienter causari à corpore Christi, & speciebus præsentibus, quæ componunt cibum, qui comeditur, absque eo, quòd causetur à substantia panis, & vini præterita: sed neque intrat ad constituendum hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; nam substantia secundum se non est sensibilis, nec sentitur, nisi per sua accidentia; ergo tota sensibilitas panis reducitur vltimò ad species panis, atque ideo substantia proptèr distincta à speciebus, nõ facit hoc sacramentum esse signum sensibile. Requiritur ergo illa substantia, tamquam aliquid ex vi præsentis institutionis essentialiter requisitum ad hoc vt ponatur corpus Christi sub speciebus, & sine quo non poneretur, nec fieret sacramentum: non tamen requiritur, vt aliquid constituens intrinsecè ipsum sacramentum. Ad argumentum itaque dicimus, quòd in illo casu miraculoso species non consecrarentur, nec daretur Eucharistia; deficeret autem sacramentum intrinsecè, & immediatè ex defectu alicuius intrinseci, scilicet corporis Christi existentis sub speciebus; extrinsecè autem, & mediatè ex defectu extrinsecò substantiæ panis, quæ ex lege Dei requiritur ad ponendum hoc sacramentum.

Requiritur illa substantia panis essentialiter ex vi presentis institutionis ad hoc vt ponatur corpus Christi sub speciebus. Ad argumentum ergo respondetur.

89. Inferitur quid dicendum sit de intentione consecrantis.

Hinc infero, quid dicendum sit de intentione sacerdotis consecrantis, an ea componat etiam intrinsecè hoc sacramentum; de quo diximus aliquid supra loco citato *disputatione illa 2.* de sacramentis in communi: & propter rationem ibi indicatam, congruentius videtur, eam intentionem, licet in aliis sacramentis componat intrinsecè sacramenta; in hoc tamen solum extrinsecè requiri ad ponendas partes intrinsecas sacramenti: nam ipsa intentio secundum se non constituit in ratione signi sensibilis, nec ipsa sentitur, nisi per verba; non ergo requiritur, vt constituens intrinsecè Eucharistiam in ratione signi sensibilis: neque etiam requiritur, vt constituens intrinsecè in ratione causantis gratiam; nam licet intentio illa constituat verba in ratione causæ ad ponendum corpus Christi sub speciebus, vt ibi diximus, non tamen constituit principium immediatum, à quo postea causatur gratia sacramentalis, quæ est propria causalitas sacramenti, vt sacramentum est; nulla ergo est necessitas componendi hoc sacramentum intrinsecè ex intentione præterita sacerdotis.

90. Maior difficultas est de potestate sacerdotis an includatur intrinsecè.

Maior difficultas esse posset de ipsa ordinatione, seu potestate sacerdotali ministri, an debeat intrare etiam ad componendum intrinsecè hoc sacramentum; nam ratio illa, quæ probat de verbis consecrationis, videtur etiã probare de potestate Sacerdotalis; quia sicut species panis non significat sufficienter corpus Christi, nisi proptèr consecratæ, hoc est, proptèr sunt species, super quas prolata sūt verba consecrationis: sic neque ipsa verba id significat sufficienter, nisi proptèr intelliguntur esse verba sacerdotis rite ordinati; nam eadem verba dicta à laico non significarent sufficienter corpus Christi; ergo ipsum sacerdotium ministri debet etiam intrare vt pars saltem in obliquo ad componendum intrinsecè hoc sacramentum vt tale est, vel si hoc non conceditur, non debet id de verbis præteritis concedi.

91.

Hoc argumentum probat mihi, non à solis verbis provenire totam sensibilitatem requisitam ad significandum sensibiliter, sed aliquid aliud debere addi, à quo sufficienter compleatur. Et quidem in aliis sacramentis, v.g. Pœnitentiæ, & Extremæ-vi-

tionis negari non potest, quin saltem in obliquo illa potestas sacerdotalis ministri debeat intrare ad componendum intrinsecè sacramentum; nam manentibus omnibus aliis, nempe vñctione, verbis, &c. si desit sacerdotium in ministro, non consistit sacramentum; ergo illa omnia sola non componunt adequatè sacramentum; repugnat enim, vt alibi probabo, quòd dentur omnia intrinsecè componentia, & non detur illud totum: si ergo deest sacramentum, deest vtique ex defectu alicuius intrinseci; nihil autem aliud deest, nisi potestas sacerdotalis in ministro; ergo hæc erat aliquid intrinsecum saltem in obliquo intrans ad componendum illud sacramentum. Quod etiam de sacramento Pœnitentiæ probari potest; imò in hoc non sola potestas Ordinis, sed, potestas etiam iurisdictionis videtur intrare propter eandem rationem; nam hæc sola deficiente, & positis omnibus aliis, non datur sacramentum Pœnitentiæ validum. Habemus autem exemplum simile in materia Extremæ-vñctionis, quæ debet esse oleum benedictum: negari autem non potest, quin ipsa benedictio olei præterita, quia Episcopus illud benedixit, debeat intrare saltem in obliquo ad componendum illud sacramentum; nam assignatur pro materia oleum benedictum, benedictio autem est forma constituens oleum in ratione olei benedicti; & per consequens in ratione materiæ legitimæ, & validæ. Sicut ergo forma aque constituit aquam in ratione materiæ validæ ad Baptismum, & ideo forma aque pertinet, ad materiam sacramenti Baptismi, sic benedictio pertinet ad materiam Extremæ-vñctionis; quia constituit illam in ratione materiæ validæ, atque ad eò debet intrare partialiter saltem in obliquo. Similiter ergo, cum forma absolutionis sint non quæcunque verba, sed verba Sacerdotis legitimi; illud, per quod ea verba constituuntur in ratione talium verborum, nempe potestas Ordinis, vel iurisdictionis, debet intrare partialiter saltem in obliquo ad componendum sacramentum validum. Potest autem illa conditio reduci magis ad personam ministri, quam ad formam. Eugenius enim in illo decreto Concilij Florentini dixit, sacramenta perfici materiâ, formâ, & ministro cum debita intentione, &c. vbi in persona ministri videtur includere omnia, quæ ex parte ministri requiruntur, inter quæ est potestas sacerdotalis ad prædicata sacramenta.

Ceterum licet in illis sacramentis ita concedendum sit, intrare potestatem sacerdotalem ad eorum compositionem saltem in obliquo: in sacramento tamen Eucharistiæ non videtur necessarium id concedere de ipsa potestate sacerdotali interna; quia in ipso non procedit eadem ratio; nam licet deficiente potestate sacerdotali, deficiat sacramentum, non tamen deficit immediatè ex solo defectu potestatis sacerdotalis, sed ex defectu immediato alicuius alterius rei intrinsecæ, nempe corporis Christi sub speciebus. In sacramento quidem Pœnitentiæ arguitur bene defectus ille potestatis esse aliquid intrinsecum, quia omnia alia intrinsecè ponuntur, & non ponitur sacramentum, deficiente sola potestate: in Eucharistia verò id non procedit, quia, deficiente potestate, non ponuntur alia omnia intrinsecè. Possimus ergo dicere, potestatem illam non esse intrinsecam sacramento, sed requisitam essentialiter ex vi præsentis institutionis, solum tamen extrinsecè, scilicet vt causam, sine qua verba non habent efficaciam ponendi sacramentum.

Dixi tamen, argumentum illud probare mihi, quòd sensibilitas ipsa, quæ componit hoc sacramentum, non proveniat à solis verbis consecrationis, sed

Hæc potestas saltem in ratione de Extremæ-vñctionis saltem in obliquo intrinsecè se componendum.

91.

In sacramento Eucharistiæ non videtur necessarium id concedere de ipsa potestate sacerdotali interna; quia in ipso non procedit eadem ratio; nam licet deficiente potestate sacerdotali, deficiat sacramentum, non tamen deficit immediatè ex solo defectu potestatis sacerdotalis, sed ex defectu immediato alicuius alterius rei intrinsecæ, nempe corporis Christi sub speciebus.

94.

Quod si in sacramento Eucharistiæ non videtur necessarium id concedere de ipsa potestate sacerdotali interna; quia in ipso non procedit eadem ratio; nam licet deficiente potestate sacerdotali, deficiat sacramentum, non tamen deficit immediatè ex solo defectu potestatis sacerdotalis, sed ex defectu immediato alicuius alterius rei intrinsecæ, nempe corporis Christi sub speciebus.

95.

Ratio dicitur.

93.

sed aliquid aliud addendum. Nam licet potestas sacerdotalis in se ipsa non componat intrinsecè hoc sacramentum, non videtur tamen posse negari, quòd potestas illa, vt sensibilibiter significata intret in obliquo ad hoc sacramentum, propter argumentum supra positum: quia scilicet verba consecrationis sola non sufficiunt ex vi presentis institutionis ad significandum corpus Christi esse sub speciebus panis: nam eadem verba à laico prolata id non significant audientibus; aliquid ergo aliud requiritur, per quod compleantur in ratione signi sensibilibiter significantis: hoc autem aliquid non potest esse potestas sacerdotalis in se ipsa; quia illa in se non est sensibilibis, nec per illam venimus in cognitionem Christi latentis sub speciebus: debet ergo esse potestas illa, non vt in se, sed vt exterius significata, quatenus scilicet hic homo exterius accipit talem potestatem; quod enim me facit venire in cognitionem corporis Christi existentis in hac hostia, & gratia per ipsam danda, sunt species panis, quas video, verba consecrationis quae audiui, vel quae noui esse prolata, & communicatio externa potestatis sacerdotalis huic facta: haec constituunt sufficienter Eucharistiam in ratione significantis sensibilibiter gratiam; ergo haec, & non alia debent illam componere in ratione talis signi sensibilibis. Nam sicut dicebamus de intentione consecrantis, loco supra citato, illam non intrare secundum se, quia nec causat immediatè gratiam, sed ponit corpus Christi, à quo causatur gratia; nec significat sensibilibiter, quia ipsa non sentitur immediatè, atque ideo non componit sacramentum hoc intrinsecè, nec in ratione signi sensibilibis, nec in ratione causantis gratiam: sic dicendum videtur de potestate interna sacerdotali, propter eandem rationem. Et sicut verba proptè distincta ab intentione sunt forma, licet, deficiente intentione, non ponant corpus Christi sub speciebus: sic verba proptè distincta à potestate sacerdotali sunt forma; deficiente tamen ea potestate, non ponunt corpus Christi ex defectu alicuius requisiti, quod est intrinsecum quidem verbis in ratione causae potentes ponere corpus Christi; est tamen intrinsecum & mediatum solum in ratione causandi gratiam, & nullo modo concurrat ad sensibilibiter illam significandam, licet concurrat mediatè ad illam causandam modo explicato.

SECTIO VI.

Vtrum actio transsubstantiatiua pertineat intrinsecè ad hoc Sacramentum.

Actio transsubstantiatiua nomine intelligimus in praesenti actionem, qua ponitur corpus Christi sub speciebus loco panis, & ex vi cuius delimit esse substantia panis, de qua P. Suarez dicta disp. 4. 2. sect. 2. in princ. pro comperto supponit, actionem, qua panis conuertitur in corpus Christi, non pertinere intrinsecè ad Eucharistiam, sed esse viam ad ipsam, ponendo corpus Christi sub speciebus: quare non est pars sacramenti, quia non est sensibilibis, sed in diuisibilis productio sacramenti. Ego tamen non video, cur ita facile debeat omnino excludi illa actio à ratione intrinseca sacramenti. Ratio autem difficultatis hae est, quia sacramentum Eucharistiae, vt vidimus, includit corpus Christi, non vt utrumque, sed vt contentum sub speciebus; ergo non solum ipsa species, sed etiam hoc, quod est corpus Christi, contineri sub speciebus, pertinet essentialiter ad constitutionem Eucharistiae; tunc sic arguuntur, contineri corpus Christi P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

sub speciebus, est denominatio proueniens, non quidem ab aliqua vnione vera, qua species informant corpus Christi, vt postea videbimus, sed ab vnione effectiua, qua Christus Dominus in genere causae efficientis sustentat accidentia panis, vt postea explicabitur: à qua etiam actione saltem partialiter dicitur corpus Christi subsistere illis accidentibus, & succedere loco panis sub illis; ergo ista debet intrinsecè pertinere ad conceptum Eucharistiae; non solum vt via ad eius productionem, sed etiam vt vnio, vel quasi vnio corporis Christi cum accidentibus.

Fateor ergo, post transsubstantiationem factam manere Eucharistiam: ceterum adhuc manet actio, non quidem sub conceptu primae positionis, sed sub conceptu conseruationis corporis Christi sub illis accidentibus: quae quidem actio semper dat eandem denominationem, scilicet corpus Christi esse vnium, vel quasi vnium speciebus. Quare sicut ad conceptum hominis pertinet intrinsecè vnio materiae cum forma, licet non pertineat intrinsecè actio, qua fit eadem vnio: sic etiam in Eucharistia vnio corporis Christi cum speciebus pertinet intrinsecè ad conceptum sacramenti: cum hoc tamen discrimine, quòd in homine vnio producitur per actionem distinctam, vnde potest pertinere intrinsecè ad conceptum hominis vnio, quin pertineat actio; at verò in Eucharistia vnio, qua corpus Christi copulatur speciebus, non est terminus actionis, sed est saltem partialiter ipsamet actio Christi in accidentia; & ideo ipsamet actio debuit intrinsecè pertinere ad conceptum Eucharistiae.

Propter hanc ergo rationem, non video quomodo sit ita certum, quod supponit P. Suarez pro sua conclusione; & suspicor, attendisse ad hoc quamplures Theologos, qui dixerunt, actionem consecratiuam pertinere intrinsecè ad hoc sacramentum; nam licet quidam eorum loquenti fuerint de verbis consecrationis, alij tamen videntur accipiendi de ipsa actione, qua ponitur immediatè corpus Christi sub speciebus, praesertim S. Thomas in 4. d. 8. q. 1. art. 1. in corp. quaestione. 1. quem sic intelligit Soto ibi, q. unica, art. 1. & addit esse sententiam Marsilij ibi, q. 1. art. 1. & q. 6. art. 2. Potest etiam afferri Durandus ibi q. 2. num. 5. Viguierius in Summa institut. cap. 16. §. 3. in principio, qui aperte dicunt, sanctificationem, seu consecrationem materiae constituere intrinsecè hoc sacramentum, & in hoc differre ab alijs, in quibus per consecrationem materiae non perficitur sacramentum; vbi verbum sanctificationis videtur non tam proprie competere verbis, quam actioni, qua ponitur corpus Christi sub speciebus: verba enim non tantum sunt sanctificatio, quam sanctificans, seu causa efficiens sanctificationis: sanctificatio verò formalis est ipsa positio corporis Christi sub speciebus.

Nec video aliquam difficultatem, quae contra hunc dicendi modum sic explicatum obijci possit. Nam illud, quod insinuat P. Suarez vbi supra, actionem illam esse viam ad sacramentum, parum vtget. Bene enim potest aliquid esse via ad aliquod compositum, & tamen pertinere intrinsecè ad eius quidditatem. Vnio enim est via, qua materia causat formam materialem iuxta probabilem Philosophorum sententiam; & est via, qua materia causat compositum, & tamen est de intrinseco conceptu compositi; & idem inuenies in alijs mille exemplis. Quod verò addit P. Suarez, illam actionem esse in diuisibile, minus habet ponderis: nam etiam corpus Christi non sentitur per se in Eucharistia, sed per species, & tamen constituit intrinsecè sacramentum: cur ergo similiter nò dicemus, actionem illam sentiri per verba, & species, & vt sic posse pertinere intrinsecè

96. Post Eucharistiam primo facta, adhuc manet illa actio sub conceptu conseruationis.

97. Resoluitur ergo difficultas.

98. Nulla est difficultas qua contra hunc dicendum obijci possit.

Exemplo vnionis.

intrinsecè ad Eucharistiã, non vt partem, propriè loquendo, sed vt vnionem partium inter se:

99. *Quomodo illa actio sit vnio corporis Christi cum speciebus.*
Dixi tamen, actionem illam esse partialiter vnionem corporis Christi cum speciebus, quia, vt infra videbimus, illa vnio includit etiam alligationem ortam ex vi, quam species habent ad trahendum se cum corpore Christi, quæ vis est qualitas supernaturalis indita speciebus, & quidem ex hoc capite facile potest concedi, actionem productiuam illius qualitatis non intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum, sed esse viam ad illud, quatenus ponit qualitatem, à qua denominatur partialiter corpus Christi formaliter subsistens speciebus: loquendo tamen de actione, qua corpus Christi sustentat species in genere causæ efficientis, alia est ratio, vt explicuimus; & ideo dixi, non debere excludi omnino actionem transubstantiatiuam à compositione intrinseca huius sacramenti; siquidem aliqua ex parte pertinet ad illam.

SECTIO VII.

Vtrum vsus, seu sumptio Eucharistiæ pertineat intrinsecè ad hoc sacramentum.

100. *Error Hæreticorum damnatus à Tridentino.*
Valentia.
Conc. Trid.
Hoc est vltimum, de quo dubitari potest, an pertineat intrinsecè ad constitutionem Eucharistiæ. Et quidem Hæretici nostri temporis ad eum sentiunt, vsus Eucharistiæ pertinere ad eius constitutionem, vt quamplures dicant, ante vsus non continere corpus Christi: alij verò, quos refert P. Valentia in *presenti disp. 6. q. 1. punct. 3.* non nisi dependenter ab vsu statim post consecrationem futuro: quorum errorem damnauit Trident. *sess. 13. can. 3.* docens, in Eucharistiæ sacramento contineri Christum Dominum ante ipsum vsus; posseque seruari Eucharistiã, nec ob id præsentiam Christi Domini deperdi, dum maneat species.

101. *Status questionis.*
Gabriel. Aurcolus.
His ergo erroribus omissis, contra quos latè, & optimè pugnat Valentia, vbi suprâ; controuersia inter Catholicos est, an sumptio sit pars intrinsecè constitutiuus hoc sacramentum. Aliqui enim Auctores Catholicæ concedunt, sumptionem esse aliquid pertinens intrinsecè ad sacramentum: pro qua sententia in communi, & absolute prolata afferri possunt Gabriel in *4. d. 8.* Aureolus apud Capreolum *ibi, art. 2.* licet in modo eam explicandi differant. nam Aureolus videtur concedere, vsus esse partem Eucharistiæ: Gabriel verò esse aliud sacramentum diuersum.

102. *Communis vera sententia negat vsus esse de ratione intrinseca.*
Valquez.
Conc. Trid. Probatur primò ex Conc. Trident.
Communis tamen, & vera sententia omnium Theologorum negat, vsus, seu sumptionem pertinere intrinsecè ad rationem sacramenti. Ita sanctus Thomas, & alij, quos referunt, & sequuntur Suarez in *presenti disput. 42. sect. 4.* & Valquez *disput. 167.* Probatur primò ex modo loquendi Concilii Tridentini *sess. 13.* per totam, præsertim *can. 4.* Sæpe enim docet, in hoc sacramento contineri corpus Christi etiam ante vsus, hoc sacramentum seruari in Sacratio, deferri ad infirmos, adorari, coli, &c. Igitur ex sensu Concilij ante vsus datur hoc sacramentum essentialiter; alioquin non seruaretur, coleretur, &c. nisi existeret in vsu.

103. *Probatur ex Florent.*
Tertio ratione à priori quia est cibus.
Secundò, probatur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, vbi Pontifex docet, Sacerdotem verbis consecrationis conficere Eucharistiã; ergo Eucharistiã ipsa consecratione perficitur etiam ante vsus; ergo vsus non pertinet intrinsecè ad eius constitutionem.

Tertio, & à priori ostenditur, quia Eucharistiã, vt suprâ vidimus, est cibus spiritualis animæ, & habet

causare gratiam per modum cibi; ergo sicut cibus naturalis ante actualem manducationem est cibus completè: sic Eucharistiã ante sumptionem est completè cibus; & sicut cibus habet de se virtutem adæquatam ad nutriendum: sic Eucharistiã ante sumptionem supponitur cum virtute adæquata ad nutriendam spiritualiter animam.

Dices, Eucharistiã quidem ante vsus esse sacramentum; ceterum vsus esse partem ipsius saltem integram, & vltimò complementem, sicut satisfactio dicitur pars sacramenti Pœnitentiæ: nam licet Pœnitentiã sit verum sacramentum essentialiter ante satisfactionem; ceterum per satisfactionem integratur, & completur in ratione integri: sicut homo etiam sine manu est essentialiter homo; per manum tamen integratur, & completur; ex quo fit, rectè posse in Concilijs appellari Eucharistiã sacramentum etiam ante vsus, licet per vsus vltimò integratur.

Sed contra; quia si vsus esset pars sacramenti Eucharistiæ, non solum esset integralis, sed etiam essentialiter requisita. Satisfactio quidem non est pars essentialis Pœnitentiæ; quia ante satisfactionem habet Pœnitentiã vim ad causandam gratiam, & de facto eam causat: at verò si vsus requiritur ad Eucharistiã, requiritur quidem taliter vt sine illo Eucharistiã non causet gratiam; ergo si propter hanc exigentiam vsus dicitur esse pars, non est pars integralis, sed essentialis Eucharistiæ.

Ex quo obiter impugnatur sententia Gabrielis: nam si vsus est sacramentum, non potest esse sacramentum diuersum ab Eucharistiã; in tantum enim debet esse sacramentum, in quantum videtur causare gratiam: sed Eucharistiã, & eius vsus non causant diuersam gratiam, neque enim Eucharistiã causat sine vsu, nec ipse vsus sine Eucharistiã: ergo vel constituunt vnum, & idem sacramentum, vel vsus non pertinet ad rationem intrinsecam sacramenti.

Dices iterum, vsus quidem esse partem intrinsecam Eucharistiæ; ceterum adhuc ante vsus dari sacramentum Eucharistiæ; quia datur, quoad totum id, quod dicit in recto: sicut enim suprâ dicebamus, post transacta verba dari Eucharistiã, licet verba sint pars intrinseca illius, eò quod non significantur in recto: sic etiam dici potest, vsus importari in obliquo, & ideo ante vsus dari iam sacramentum Eucharistiæ, scilicet quoad id, quod importat in recto.

Sed contra; quia peto, à quo vsu denominetur Eucharistiã sacramentum, antequam sumatur, sicut denominatur sacramentum à verbis præteritis: Dices, ab vsu futuro: contra, ergo si hæc hostia forsitan non sit sumenda postea ab aliquo, non erit modo sacramentum Eucharistiæ, licet sit consecrata. Consequens est absurdum, & contra mentem Tridentini. Dices, sufficere ad hoc, vt denominetur modo sacramentum, vsus possibile illius. Sed contra; quia repugnat, aliquid constitui formaliter in ratione sacramenti per vsus solum possibilem. Possit quidem constitui in ratione sacramenti per ordinem ad vsus possibilem, imò de facto ita constituitur: nam ille ordo est aliquid actuale; ceterum per ipsum vsus possibilem constitui formaliter non potest. Nam ens possibile, non est ens simpliciter, sed potest esse ens: ergo non dabit formaliter denominationem sacramenti simpliciter, sed sacramenti possibilis: nam compositum, quod componitur saltem partialiter ex ente possibili, necesse est, quoad illam partem, solum esse possibile.

Dices, res præterita non habet plus entitatis nunc, quàm res possibilis; & tamen per denominationem

à verbis præteritis denominatum nunc sacramentum; ergo posset etiam per denominationem ab usu possibili, licet res possibilis solum dicat esse possibile. Respondeo, negando consequentiam, quia sequeretur, hoc sacramentum non solum nunc non habere adæquatè totum esse sacramenti reduplicatiuè sumpti, sed neque vnquam illud habuisse, atque adedò nūquam existisse, vel existuram essentiam totam huius sacramenti reduplicatiuè sumpti. Quod non sequitur de facto; quia licet modò non existant verba, à quibus completur in ratione sacramenti, atque ideo licet nunc non habeat totum illud esse, quod includit sacramentalitas (vt ita dicam) reduplicatiuè sumpti, illud tamen esse aliquando fuit, atque adeo totum sacramentum adæquatè sumptum etiam reduplicatiuè, & secundum obliqua, aliquando ponitur extra causas. Habemus ergo, sacramentum Eucharistiæ nullo modo posse componi intrinsecè ex usu, licet ordinetur ad illum.

Dices primò, etiam. Extrema-unctio instituta est per modum medicinæ curantis ægritudinem mentis, & corporis; ergo sicut oleum ad sanandum naturaliter corpus indiget applicatione, quæ quidem applicatio non est pars virtutis, sed solum conditio: sic etiam oleum benedictum erit adæquata causa gratiæ in sacramento, vñctio verò erit solum applicatio medicinæ, & non pars sacramenti.

Respondeo, oleum non esse institutum in ratione sacramenti per modum medicinæ adæquatè causantis; sicut est Eucharistia per modum cibi adæquatè nutrientis. Alioquin sicut in naturalibus medicina à quolibet applicata operatur, sic etiam oleum sacrum à quolibet ministro etiam sine vllis verbis applicatum operaretur gratiam, quod est absurdum. Differentia ergo inter oleum, & Eucharistiæ colligitur clarè ex virtutisque sacramenti institutione: nam sacramentum vñctionis exigit ex Christi institutione vñctionem factam à tali ministro, cum talibus determinatis verbis, &c. Ex quo fit, ipsum oleum benedictum secundum se non significare completè gratiam sine tali actione; quæ quidem actio etiam significat partialiter ex Christi institutione, & non postulat, vt mera applicatio. At verò Eucharistia taliter instituta est in ratione cibi, vt à quocumque applicetur, causet eodem modo gratiam; ex quo fit, manducationem non exigi vt partem sacramenti, sed vt meram applicationem illius, eo quòd sacramentum, sicut cibus corporeus, non possit operari sine applicatione.

Dices adhuc, ergo si Eucharistia poneretur in stomacho hominis miraculosè, sine eo quod intraret per oris manducationem, adhuc causeret gratiam. Probat sequela ex dictis, quia manducatio est mera conditio requisita, vt cibus alioquin potens applicetur: ergo si cibus iste alio modo applicetur, eodem modo poterit gratiam operari: sicut si cibus naturalis poneretur miraculosè intra stomachum, eodem modo nutrirer hominem, ac si manducaretur.

P. Suarez infra disput. 63. sect. 7. ante 2. conclus. cum ad aliud propositum obieisset sibi hanc sequelam, noluit illam concedere; sed alio modo respondit ad illam quæstionem. Forfitan propter verba Christi promittentis gratiam non quidem habenti, sed manducanti Eucharistiæ: *Qui manducat hunc panem, vivet.* &c. Et propter illa etiam verba: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam,* &c. vbi videtur negari effectus sacramenti, nisi præcedat manducatio. Ego sanè non inveni adhuc rationem satis efficacem contra eum, qui concederet prædictam sequelam, & admitteret, quòd si tunc ille homo sciret, quid secum ageretur, & vellet recipere illud sacramentum, reciperet quidem effectum sacramenti: quod proportio cibi naturalis suadere videtur, & ratio supra posita, quòd scilicet manducatio sit mera conditio applicationis: quare si causa alio modo applicetur, non est, cur non possit operari. Imò posset hoc ipsum confirmari ex facto miraculoso, quod à probatis Auctoribus narratur contingisse cuidam Comiti Gallo iuxta Massiliam; qui dum esset morti proximus, & mala stomachi dispositione prohiberetur à communione Eucharistiæ, quam ardentè exoptabat; allatam sibi hostiam, & super stomachum positam, aperto diuinitus pectore suscepit, & statim obiit. Quam historiam, suppresso nomine, refert & approbat P. Salmeron tom. 9. in *Euan-gel. tract. 33. ante tertium argument.* In quo casu non videtur credibile, sacramentum non habuisse effectum ex opere operato, vt quid enim eximius ille fauor, nisi ad communicadum fructum Eucharistiæ? Et quidem iuxta hæc doctrinam facile dissolui videtur

113. Infrabit in Extrema vñctione, &c.

Respondeo discrimen peti ab institutione, neque oleum est sacramentum.

114. Instantia.

115. Respondeo Suarez. Suarez.

Nec ultra concedimus id quod vult instantia.

Confirmatur exemplis.

Respondeo.

110. Contra hoc tamen est difficultas magna, quia aliunde vsus videtur participare variationem sacramenti, est enim sacramentum sensibile, &c.

Respondeo communis est, non requiritur tantum vt applicatio.

111. Hæc solutio non tollit adhuc omnino difficultatem positam; nam de hoc ipso inquirimus, vnde scilicet colligat Ecclesia, Eucharistiæ usum solum esse applicationem sacramenti, & non partem ipsius: cum tamen in aliis sacramentis ipse vsus non solum sit conditio, sed pars sacramenti? Cur Ecclesia censet, oleum consecratum non esse sacramentum, sed materiam; ipsam verò vñctionem, non esse applicationem sacramenti, sed partem ipsius; at in Eucharistia, sumptionem sentit esse solum applicationem sacramenti, & non partem ipsius: Item non bene percipitur, quomodo sumptio sit essentialiter requisita ad effectum sacramenti, & sit tantum conditio: cum enim ad rationem sacramenti solum exigatur moralis influxus in gratiam; quomodo potest intelligi, sumptionem essentialiter concurrere ad gratiam, & tamen non concurrere vt causam moralem, sed solum vt conditionem? Difficile enim explicatur, in quo differat causa moralis, & conditio moralis.

112. Ad primam partem difficultatis respondeo, Eucharistiæ sacramentum institutum esse per modum cibi nutrientis spiritualiter, vt saepe dictum est, & constat ex verbis Christi: *Caro mea verò est cibus.* &c. Quare sicut cibus naturalis de se habet adæquatam virtutem ad nutriendum, manducatio verò non nutrit, sed est conditio applicans virtutem cibi ad operandum: sic etiam sumptio cibi spiritualis non est virtus, nec pars virtutis, sed applicatio virtutis cibi, vt operetur vitam in anima: quod totum potuit Ecclesia satis colligere ex ipsa institutione huius sacramenti.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

*Hinc reddi-
tur discrimen
inter causam
moralem &
conditionem.*

116.
*Explicantur
verba Chri-
sti.*

secunda etiam pars difficultatis supra posita. Red-
ditur enim discrimen inter conditionem & causam
moralem, quod causa etiam sine manducatione ope-
raretur, si alioquin esset applicata; at verò sine ipsa
causa nullo modo fieret effectus.

Nec verba Christi Domini videntur contra hanc
doctrinam urgere: nam in primis verba illa: *Nisi
manducaveritis, &c. non habebitis vitam in vobis*; non
loquuntur de effectu solum sacramenti, quo earent,
qui non manducant, sed etiam de omni gratia iusti-
ficante; quia, ut infra videbimus, agitur ibi de neces-
sitate præcepti, qua tenentur fideles sumere Eucha-
ristiam, sub culpa lethali. Quare ex illis non potest
probari, manducationem essentialiter requiri ad
effectum sacramenti, sed requiri ad vitandum pec-
catum lethale, & implendum præceptum, quod habet
manducandi; quia potest. Deinde illa verba,
quibus promittitur gratia manducanti hunc cibum:
Qui manducat hunc panem, vivet in æternum, non
est cur ita accipiantur, ut exigatur essentialiter man-
ducatio ad effectum, sed solum ut conditio ex natu-
ra rei requisita. Sicut etiam de ligno vitæ, quod erat
in Paradiso, dici poterat: *Qui comedit ex hac arbore,
vivet*; & tamen proculdubio fructus ille haberet
eundem effectum positus intra stomachum etiam
sine manducatione. Imò etiam de sacramento vn-
ctionis dicit Iacobus Apostolus: *Infirmatur quis in
vobis: inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum,
ungentes eum, &c.* & tamen nemo cogitavit, quòd si
Presbyter alioquin esset præsens, & non adducatur,
ideo sacramentum non habiturum sit effectum: pe-
titur tamen adductio Presbyteri, ut conditio regu-
lariter necessaria; quod idem de manducatione Eucha-
ristiæ à fortiori dici possit.

117.
*Hæc doctrina
videtur no-
na.*

Cæterum hæc doctrina nova est, & ad rem præsen-
tem non necessaria; imò forsitan non omnino eua-
cuar difficultatem positam; adhuc enim restat ea-
dem difficultas circa ipsum contactum Eucharistiæ
cum stomacho, an sit pars sacramenti, an solum
conditio, & in quo differat à vera causa, cum ille sal-
tem contactus necessariò requiratur, & essentiali-
ter ad effectum sacramenti; & quod de illo contactu
dictum fuerit, de manducatione etiam dici poterit,
licet admitatur essentialiter necessaria ad effectum
sacramenti; ideo nihil hic assero, sed aliunde petenda
videtur differentia inter causam moralem, & condi-
tionem ex doctrina, quam latè explicuimus supra in
tract. de Sacramentis in communi disp. 4. sect. 5. vbi dixi-
mus, sacramenta novæ Legis causare gratiam præ-
sentem, non verò antiquæ; nam licet forsitan in Cir-
cumcisione daretur gratia, Circumcisio tamen non
erat causa, sed solum conditio ad illam gratiam: at
verò Baptismus non est sola conditio, sed causa suæ
gratiæ. Discrimen autem oritur ex eo, quòd Baptis-
mus, & omnia sacramenta novæ Legis sunt quasi
actiones, & operationes Christi Domini, moraliter
loquendo, exercitæ quidem per suos ministros, eius
tamen nomine; & sunt quasi schedulæ, & signa, qui-
bus vitur ad significandam Deo voluntatem, quam
habet, quod datur gratia hominibus. Cum ergo ope-
rationes Christi Domini de se sint sanctæ, & Deo
gratæ, habeantque valorem moralem ad obtinen-
dum, quod intendunt, fundatum in dignitate per-
sonæ, & meritis eiusdem; hinc est, quodlibet sa-
cramentum novæ Legis continere gratiam, & ha-
bere vim sufficientem ad causandam moraliter gra-
tiam, quam significat: at verò sacramenta antiqua
erant actiones factæ nomine solius Synagogæ vel
Ecclesiæ à qua non poterant reddi impetratoriæ de
condigno gratiæ iustificantis; quare solum se habe-
bant ut conditio, sine qua non.

*Vnde aliunde
petimus dif-
ferentiam in-
ter causam
moralem &
conditionem.*

Hoc supposito, dicendum est, manducationem,
seu contactum esse solum conditionem, non cau-
sam gratiæ; quia comestio, seu contactus non habet
vim ad movendum Deum, ut det gratiam, sed est
conditio, qua posita, movetur Deus ab ipso sacra-
mento, ut ab operatione Christi, moraliter loquen-
do, ad dandam gratiam. Cur autem vltus non sit in-
stitutus à Christo pro operatione, quæ fiat eius no-
mine, sed solum designatus sit pro conditione, pe-
tenda est ratio ex superioribus, quia scilicet Eucha-
ristia instituta est per modum cibi causantis gra-
tiam; quare sicut in cibo virtus causandi non est in
vltu, vel contactu, sed solum in cibo: sic etiam in hoc
sacramento virtus causandi solum debuit constitui
in ipso cibo; vltus verò, seu contactus solum desi-
gnari, ut conditio, & applicatio cibi. Cur autem, &
quomodo Circumcisio, aut alia sacramenta antiqua,
essent vera sacramenta, licet non causarent gratiam
in recipientibus, ex eo quod erant promissiones gra-
tiæ dandæ in Lege nova, explicuimus latè in eodem
loco de Sacram. in communi.

Dices, difficultatem eandem adhuc remanere in
dispositione, qua homo accedit, & suscipit Eucha-
ristiam: videtur enim, iuxta doctrinam traditam, illam
esse partem sacramenti; nam illa dispositio concu-
rit proculdubio ad gratiam sacramentalem, quæ dat-
ur ex opere operato. Hæc enim vnicuique datur
iuxta mensuram dispositionis, quam habet. Rursus
illa dispositio non concurrit solum, ut conditio, quia
concurrit ut meritum congruum, cuius intuitu dat
Deus tantam gratiam: quod patet in Baptismo, in
quo datur adulto prima gratia intuitu dispositionis,
& doloris de peccatis, quem habet; de quo dolore
dixit Tridentium *sess. 4. cap. 4.* necessarium esse sem-
per etiam cum sacramento ad impetrandam veniam
peccatorum; & est causa impetratoriæ, & meritoria
de congruo respectu primæ gratiæ; & eodem modo
ea dispositio in Eucharistiâ, & aliis Sacramentis erit
impetratoriæ augmenti gratiæ, quod confertur in
sacramento: quid ergo deest illi, ut componat intrin-
secè sacramentum in ratione causantis gratiam?

Respondeo, eam dispositionem non componere
intrinsicè sacramentum Eucharistiæ, sicut neque
alia (exceptò vno sacramento Penitentia, cuius est
pars dolor de peccatis) quia non participat proprie-
tationem causæ gratiæ, propt illam participant sa-
cramenta, de quibus sæpe diximus, esse veras causas
gratiæ; quia propter merita Christi, quæ in se con-
tinent, & à quo assumuntur tamquam signa, quibus
suam voluntatem significat Deo de gratia homini-
bus danda, habent valorem, & condignitatem ad
ponendam gratiam, quam exigunt. Dispositio au-
tem nostra habet solum congruitatem quandam ad
illum effectum, quæ sicut non sufficit ad dandam
denominationem meriti simpliciter, & absolute, sed
solum secundum quid, & improprie, scilicet meriti
congrui, quod non est proprium meritum; sic non
sufficit ad denominandam causam in eo rigore, in
quo sacramenta appellantur causæ gratiæ, nempe
causæ efficaces, & potentes. ponere suum effectum;
quem modum causalitatis debent participare om-
nia, quæ componunt sacramentum in ratione cau-
sæ. Fatemur ergo, dispositionem concurrere tan-
quam meritum de congruo ad impetrandam gra-
tiam, quæ datur in sacramento, non tamen habet
illum modum concurrenti, & causandi condignè,
quem habent sacramenta, quia non assumitur à
Christo tamquam signum, vel actio propria ad
significandam Deo suam voluntatem, sed Christus
assumit species, & corpus suum ad significandum
Deo voluntatem suam de obtinenda tanta gratia
homini

118.
*Hoc posita
est manducationem, vel
contactum, se
causam
conditionem,
quia non habet
vim ad mo-
vendum Deum,
&c.*

119.
*In illa
dispositio
est de
tione
dum
terti
pente
int
Eucha-
non
tur a
rem
ti: fid
dum.*

120.
*Dispositio
nullam sacra-
mentum
possit intrin-
secè, exceptò
Penitentia.*

disputatione dicendum est, de quo breuiter S. Thomas in presenti art. 2.

SECTIO I.

Verum Eucharistia sit vnum Sacramentum in specie atomata.

Negarunt aliqui: Aureolus apud Capreolum d. 8. q. 1. arg. contra 2. conclus. Gabr. q. 2. art. 2. Et lect. 53. in Canonem; & indicat Maior apud Suarez in presenti disput. 1. de Euchar. sect. 3. fundamentum potissimum est, quia species panis cum corpore Christi constituit sacramentum specie diuersum ab illo, quod resultat ex sanguine & speciebus vini, & vtrumque continetur sub Eucharistia: ergo Eucharistia complectitur sacramenta specie diuersa.

Communis tamen, & vera sententia affirmat, Eucharistiam esse vnicum sacramentum in specie atomata. Ita S. Thomas in presenti, quem sequuntur reliqui apud Suarez, & Vasquez in presenti, qui plures referunt; & hanc sententiam amplexus est Catechismus Pij V. dicens: Non plura, sed vnum tantum sacramentum Ecclesie auctoritate docti confitemur. Hanc sententia potest ex duplici capite probari. Primum, si dicamus sacramentum ex speciebus panis, & corpore Christi non differre specie a sacramento ex speciebus vini cum sanguini, sed solum numero. Secundum, si admittantur hanc duo differre specie incompleta, & partiali; ordinari tamen ad componendam vnam speciem integram, & totalem; nam licet materia, & forma hominis differant inter se specie partiali; homo tamen non est species subalterna, sed infima, quia est vna species totalis, & integra, composita ex duabus speciebus partialibus; quare videndum nunc est, ex quo capite istorum probanda sit nostra conclusio.

Nonnulli enim recentiores probant eam ex primo capite, dicuntque sanguinem sub speciebus vini non differre specificè a sacramento, quod resultat ex corpore, & speciebus panis, sed solum numero; nam licet species panis, & vini differat specificè; item corpus, & sanguis Christi differant etiam specificè; ceterum in ratione sacramenti non differunt specificè, constituantur enim in ratione sacramenti per significationem; quare cum significatione gratiæ sit eadem in vtraque parte Eucharistiæ (vtraque enim significat eandem gratiam nutritionis,) non est vnde differant specie hæc duæ partes.

Dices; sacramentum non solum componitur ex significatione, sed etiam ex re significante; ergo eius differentia specifica non solum desumenda est ex significatione gratiæ, sed etiam ex diuersitate rei, quæ assumitur ad significandum. Sed contra; quia licet coloratum non solum includit colorem, sed subiectum; ceterum equus albus, & homo albus non differunt specie in ratione colorati, quia ad hanc differentiam non attenditur diuersitas subiectorum, sed formarum; ergo similiter licet sacramentum corporis, & sanguinis differant materialiter ratione subiecti, non differunt specie in ratione sacramenti: hæc enim differentia reduplicat supra rationem formalem sacramenti, quæ est significatio.

Confirmatur primum, quia nemo dixerit, sanguinem sub speciebus vini albi constituere sacramentum diuersum specificè ab eo, quod resultat è speciebus vini rubri, licet probabile valde sit, hæc duo vina differre in specie; ergo similiter vbi manet eadem significatio, parum refert, quod species vini, & panis differant inter se. Confirmatur secundum; quia Baptismus institutus fuisse ita, vt posset fieri cum aqua,

R 4 aqua,

homini taliter disposito; vbi dispositio non se tenet ex parte Christi, sed ex parte illius, cui Christus, mediis talibus signis, petit tantam gratiam; & licet peccat etiam, quod illa dispositio hominis acceptetur à Deo vt meritum congruum ad talem gratiam, non tamen facit, quod dispositio concurrat vt causa condigna, atque aded vt causa sacramentalis, vel pars sacramenti. Aliud est in sacramento Penitentia, in quo Christus voluit assumere dolorem ipsum internum penitentis ad significandum, & cauendum effectum; atque ideo dolor ille vt eleuatus, & assumptus à Christo, concurret non solum vt causa congrua, sed etiam vt causa efficax, & condigna ad effectum gratiæ sacramentalis, quia est pars ipsius sacramenti ex Christi institutione, sine qua non solum non datur effectus sacramenti, sed nec sacramentum validum: cum tamen alia sacramenta etiam sine dolore, aut dispositione debita suscepta, sint vera, & valida sacramenta, licet non habeant effectum gratiæ sacramentalis, vnde constat, dispositionem illam non esse partem illorum Sacramentorum, sicut est pars sacramenti Penitentia.

Namquam dispositio concurret vt causa condigna, atque aded vt causa sacramentalis, vel pars sacramenti. Stans est in sacramenti Penitentia.

111. Quod dictum est de dispositione, dicendum est eodem modo de intentione recipiendi Eucharistiam: nam licet intentio suscipiendi sacramentum in adultis sit necessaria ad valorem sacramenti; vt diximus in tractatu de Sacramentis in comm. disput. 9. sect. ult. In Eucharistia tamen intentio adulti requiritur quidem ad fructum, non tamen ad valorem sacramenti; atque ideo sicut dispositio concurret aliquo modo ad effectum, & non est pars sacramenti; sic intentio concurret quidem vt conditio necessaria ad effectum sacramenti, est enim quasi applicatio spiritalis, qua homo se applicat spiritaliter ad hoc sacramentum, non tamen est pars sacramenti. Et quidem facilius constat, intentionem non esse partem: non enim requiritur, vt aliquid causans gratiam per modum meriti saltem de congruo, nam licet intentio non sit actus meritorius, & bonus, sed vel sit actus indifferens, vel etiam malus venialiter, adhuc sufficit ad hoc, vt Eucharistia operetur gratiam; quia illa intentio sufficit ad reddendam communionem voluntariam: & sicut sufficeret ad reddendum validum Baptisimum, vel Ordinem, &c. sic sufficit ad applicandum sacramentum Eucharistiæ, quantum satis est, vt sit communio humana, & possit conferre suos effectus sacramentales.

Quod dictum est de dispositione, dicendum est eodem modo de intentione recipiendi Eucharistiam. In Eucharistia tamen intentio adulti requiritur quidem ad fructum, non tamen ad valorem sacramenti.

DISPUTATIO II.

Quotuplex sit Sacramentum Eucharistiæ.

SECTIO I. Verum Eucharistia sit vnum sacramentum in specie atomata?

SECTIO II. Verum, multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicetur numero sacramentum Eucharistiæ.

SECTIO III. Vnde sumenda sit pluralitas huius Sacramenti in sententia, quæ dicit species etiam in recto significari.

OSTENDAM vidimus de essentia Eucharistiæ, facile erit iudicare de eius vnitatem. Potest autem questio esse de vnitatem specifica, & de vnitatem numerica: an scilicet Eucharistia contineat plura sacramenta numero diuersa; de quibus in hæc

Aureolus, Gabriel, Maior.

Communis est vera sententia affirmat esse vnum sacramentum in specie atomata.

Primum probatur.

Secundum.

Sanguis sub speciebus vini non differit specie a corpore sub speciebus panis in ratione sacramenti.

Instantia.

Diluitur.

Confirmatur, quia species vini albi non constituunt sacramentum diuersum ab eo quod resultat ex speciebus vini rubri, licet forte hæc duo vina specie differant.

Confirmatur
secundò.

aqua, vel cum vino, proculdubio Baptismus nõ ideo completeretur sacramenta specie diuersa, quia uterque Baptismus significaret eandem animæ lotionem; ergo similiter, si vtraque species panis, & vini, significant eandem gratiam nutritionis, non debent differre specificè hæc duo sacramenta.

5.
Ha dua partes differunt specie non totali, sed partiali.

Cæterum mihi adhuc probabile est, has duas partes differre specificè inter se, specie quidem non totali, sed partiali, vt postea videbimus: quia licet distinctio specifica in ratione sacramenti non debeat attendi, nisi habeat diuersas significaciones, vt probatum est, habent tamen sacramentum corporis, & sacramentum sanguinis diuersas significaciones. Ad quod probandum non vtor ea ratione, quam aliqui insinuant, quod species panis significant corpus, species vini significant sanguinem, hæc enim significatio non est constitutiuua formaliter in ratione sacramenti: quia sacramentum formaliter non constituitur, nisi per significacionem gratiæ sanctificantis; quare nisi differant in significacione gratiæ, non videntur differre in ratione sacramenti. Hac ergo ratione prætermissa, probandum est aliter, differre specificè has duas partes Eucharistiæ, quia scilicet species vini habent significare alium nouum gratiæ effectum in eo etiam, qui accepit corpus; quod infra disp. 12. probandum est: alioquin non significaretur per vtramque speciem plenitudo conuiuij spiritualis: significatio autem illa calicis diuersa est non solum numero, sed etiam specie à significacione hostiæ: hostia enim significat per modum cibi: calix verò per modum potus, vt colligitur ex verbis Christi: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*; vbi sicut corpori tribuitur cibare spiritualiter, ita sanguini potare spiritualiter: ergo significant eodem modo species panis, & vini.

Hostia significat per modum cibi, calix per modum potus.

6.
Instantia.

Dicunt, ex parte rei significantis differre quidem; nam species panis comeduntur, species vini potantur: at verò ex parte rei significatæ, non differre; quia tam cibatur spiritualiter anima per calicem, quam per hostiam; & eandem satietatem, & plenitudinem conuiuij accipit per quamlibet speciem, quam per vtramque, sed contrà; quia præterquam quod *d. disp. 12.* ostendimus, sanguinem non esse cibum spiritualem, neque è contra carnem esse potum, pro nunc sufficiat, quòd ex prædicta solutione sequitur, vtramque speciem non significare plenitudinem conuiuij, & perfectam satietatem magis quam singulas; quia si singulæ præstant eandem satietatem spiritualem: ergo singulæ illam significant: nam sacramenta id significant, quod causant; ergo duæ species non magis significant satietatem plenam spiritualem, & plenitudinem conuiuij, quam singulæ. Consequens autem est falsum; nam iuxta communem Theologorum ideo Eucharistia instituta est sub duplici specie, vt significaretur conuiuium plenum, quod quidem singulæ species non congruè significant.

Diluitur.

7.

Licet ergo partes Eucharistiæ differant specie, componunt tamen vnicam speciem sacramenti.

Supposito ergo, quòd partes Eucharistiæ differant specificè inter se, restat probandum, non esse duo sacramenta totalia, sed ex illis componi vnicam integram speciem sacramenti: non enim repugnat, ex partibus diuersis specie resultare vnicam speciem atomam: sicut homo, qui est species infima, resultat ex materia, & forma diuersis non solum specie, sed genere.

Probant alii, quod malè.

Igitur, quòd vtraque species Eucharistiæ componat vnicum sacramentum totale, probant aliqui ex eo, quòd simul instituta fuerit à Christo vtraque pars sacramenti. Sed est probatio inefficax, quia simul etiam potuerunt institui plura sacramenta totalia. Alij probant, quia sacramentum hoc signifi-

cat sacrificium Crucis ex sua institutione: illud autem sacrificium non significatur completè per vnicam speciem, sed per vtramque, vt repræsentetur sanguinis effusio, & animæ à corpore separatio. Hoc argumento vtor Suarez *in præfati*, sed non probat intentum, quia hoc sacramentum (vt vidimus) non constituitur in ratione sacramenti per hoc, quòd est significare sacrificium Crucis; sed per significacionem gratiæ; quare licet in ratione significantis sacrificium singulæ species significant partialiter, si tamen significant gratiam totalem, singulæ essent sacramentum totale.

8.

Aliter posset probari ex eo, quòd sacramentum Calicis est sanguis Christi, & sacramentum sub specie panis est corpus Christi; quare cum corpus, & sanguis Christi sint partes Christi, non possunt singulæ esse sacramentum totale, sed partiale. Sed contrahoc est, quòd denominatio sacramenti partialis non prouenit ex eo, quòd res significans sit partialis, sed ex eo quòd significet partialiter: sicut si anima Christi caufaret ipsa sola gratiam, licet ipsa anima sit ens partiale, non tamen diceretur causa partialis, quia in ratione causæ non componeret cum alia; ergo si ipsa formalis significatio competit totaliter corpori Christi, non dicitur corpus Christi sacramentum partiale, licet si entitas partialis.

9.

Vnica ergo ratio à priori, cur hæc duo sint sacramenta partialia, seu partes eiusdem sacramenti, sumi debet ex ipsa significacione; quia scilicet quælibet pars significat partialiter gratiam conuiuij; nam, vt supra diximus, per Eucharistiam significatur plenitudo conuiuij spiritualis, quæ non significatur totaliter, & plene, sed solum partialiter per singulas species seorsum; quare cum significatio vnius speciei ordinetur ad integrandam cum significacione alterius speciei integram significacionem vnius conuiuij, hinc est, singulas species non esse sacramentum totale, sed solum partiale.

10.

Confirmatur primò, ex modo loquendi Conciliorum, Ecclesiæ, & Patrum, apud quos frequenter tota Eucharistia appellatur sacramentum in singulari; quod si aliquando appellantur in Missæ Collectis sacramenta in plurali, intelligi debet de sacramentis partialibus, non totalibus, alioquin si essent totalia, nunquam posset appellari sacramentum in singulari.

Confirmatur primò ex modo loquendi Concilii.

Confirmatur secundò, quia si essent duo sacramenta totalia, Ecclesiæ haberet plusquam septem sacramenta, contra mentem Conciliorum, & Patrum. Hoc argumentum indicat Catechismus supra allegatus: illud tamen reicit P. Vasq. *vbi supra n. 3.* quia licet Eucharistia contineret sub se duo sacramenta; posset tamen dici, Ecclesiam habere septem sacramenta; quia illa duo continentur sub vno genere Eucharistiæ: neque enim quando numerantur septem Ecclesiæ sacramenta, numerantur omnes species infimæ sacramentorum, sed sufficit, quod numerentur genera; quia etiam Ordo numeratur pro vno sacramento, & tamen continet sub se septem, vel octo Ordines specie diuersos.

11.
Hoc argumētum non videtur esse conueniens.

Cæterum adhuc hoc argumentum non videtur continentendum, nec dici potest, Ecclesiam solum numerate genera sacramentorum; nam in eo sensu etiam posset dici, Ecclesiam solum habere duo sacramenta; alterum mortuorum, sub quo continentur Baptismus, & Pœnitentia; alterum viuorum, sub quo continentur alia; quem tamen modum loquendi meritò damnarent omnes; ergo ideo, quia Ecclesia non solum numerat genera, sed species sacramentorum. Neque obstat sub Ordine contineri plura sacramenta, quia illa omnia sunt etiam sacramenta partialia;

14.
Videtur.

partialia; ex illis enim omnibus conflatur vnicum sacramentum Ordinis totale, & completum, significans gratiam necessariam ad ministrandum in Ecclesia; quod quidem sacramentum totale vnicam habet speciem infimam, & non solum subalternam.

Recentiores, censer, solum pluralitatem specierum sufficere ad constituenda plura numero sacramenta Eucharistiae, licet ab eodem simul sumantur: quia cum sacramentum Eucharistiae non constituatur intrinsecè ex sumptione, consequens est, ut ipsa sumptio non possit intrinsecè multiplicare essentiam sacramenti: per id enim aliquid distinguitur ab aliis, per quod constituitur in suo esse: vnde cum sumptio non constituat, non poterit distinguere hoc sacramentum ab alio. Cum autem species sint aliquid intrinsecè pertinens ad sacramentum, necesse est, ut multiplicatis speciebus, non sit idem sacramentum; sicut, multiplicata anima rationali, non maneret idem homo.

15. *Conclusio suspiciosa loquendo sacramentum istud est vnicum & idem numero sacramentum.*

Mihi magis placet, sacramentum Eucharistiae nec per pluralitatem specierum, nec sumptionum multiplicari numero, sed simpliciter, & absolute loquendo posse dici vnum & idem numero sacramentum Eucharistiae, quod ubique terrarum ab omnibus fidelibus accipitur. Quam sententiam ut probabilem, & Theologicam laudat P. Suarez ubi supra; & consequenter ad nostra principia debemus eam omnino amplecti. Omisiss autem rationibus, quibus eam probat Suarez ubi supra, quae efficaces non sunt, probari potest ex iis, quae diximus *disp. praecedenti sect. 3.* Eucharistiam scilicet, licet includat intrinsecè corpus Christi, & species, importare tamen in recto corpus Christi, & species de connotato: ergo non multiplicantur numero Eucharistiae, licet multiplicentur species. Probat consequentia, quia ad pluralitatem concreti debet plurificari, quod significatur in recto: non enim essent duo alba, si duae albedines ponantur in eodem subiecto: bene autem e contra, si vna albedo ponatur in duobus subiectis, erunt duo alba; quia album dicitur in recto solum subiectum: ergo cum Eucharistia dicatur in recto solum corpus Christi, & non species, non erunt plures Eucharistiae, multiplicatis speciebus; quia idem corpus Christi sub omnibus continetur. Quem modum loquendi significasse videtur Paulus *1. Cor. 10. Omnes vnum corpus sumus, qui de vno pane participamus*: vocat enim Eucharistiam vnum & eundem panem; ubi non de vnitare specifica (ut aliqui volunt) sed de numerica debet intelligi; alioquin non bene inferret, esse omnes fideles vnum corpus: sicut nec in naturalibus bene inferretur, esse omnes idem corpus, quia de eodem alimento in specie participamus.

16. *Obiicies primo, species panis & vini non constituunt duo sacramenta partialia.*

Obiicies primo, ergo species panis, & vini non constituunt duo sacramenta etiam partialia contra id, quod diximus *sect. praecedenti*. Probat sequela; quia idem numero Christus continetur sub utraque specie: ergo si plures species panis non constituunt plura numero sacramenta, quia idem numero corpus Christi continetur sub omnibus illis: sic nec species panis, & vini constituunt plura sacramenta partialia; quia idem numero Christus continetur sub illis; nec refert species panis, & vini differre specificè, quia etiam si ponantur duo colores specie diuersi in vno subiecto, non dicentur duo colorata, sed vnum. Respondeo negando sequelam. Ratio discriminis est, quod sub speciebus panis, & vini, licet contineatur idem Christus; ceterum ex vi verborum non continetur idem, sed sub speciebus panis continetur corpus, & sub speciebus vini sanguis: Eucharistia autem (ut diximus *disp. praeced. sect. 2.*) non constituitur intrinsecè in ratione sacramenti per id, quod ponitur per concomitantiam, nec supponit in recto, strictè loquendo, nisi pro eo, quod ponitur ex vi verborum: quare cum corpus & sanguis sint entitates diuersae, hinc est, per utramque speciem constitui non vnicum, sed duo sacramenta partialia.

Si due albedines ponantur in eodem subiecto, non essent duo alba.

1. Cor. 10.

Obiicies primo, species panis & vini non constituunt duo sacramenta partialia.

Responsio, ratio discriminis quo ex vi verborum sub speciebus panis continetur corpus, sub speciebus vini continetur sanguis.

Obiicies

SECTIO II.

Vtrum, multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicentur numero sacramenta Eucharistiae.

13. **Q**uestio haec est de modo loquendi; oportet tamen scire, quomodo consequenter ad nostra principia loquendum sit de pluralitate, vel vnitare numerica sacramenti Eucharistiae; an scilicet per plures Missas conficiantur plura, an vnum sacramentum Eucharistiae?

Aliqui docent, ad pluralitatem sacramenti Eucharistiae non esse attendendam solum pluralitatem specierum: nam Sacerdos sumit tres partes hostiae separatas, & tamen non dicitur sumere tria sacramenta, sed attendendam etiam pluralitatem sumptionum, vel sumptionum, tunc enim iam incipiunt species habere aliquam distinctionem moralem in ratione feruli, seu cibi spiritualis, quae distinctio ad pluralitatem sacramenti attendenda est. In quam sententiam satis inclinat P. Suarez *disp. 1. de Eucharistia sect. 4.* & eam tenet cum aliis noster Valentia *tom. 4. disp. 6. q. 1. punct. 4.* P. Valquez *disp. 168. cap. 2.* quem sequuntur alij

12. *Illantia.*

Diluitur.

Dicimus potius singulas species esse integrum sacramentum, non tamen esse integrum conuiuium.

10. *loquendi.*

Exemplum.

Suarez.

Valentia.

Valquez.

17. Obiecto secundum.

Responsio.

Obiici secundum; si corpus Christi contineretur sub speciebus olei, posset constituere aliud differens specie sacramentum per modum medicinae, quod quidem distingueretur à sacramento Eucharistiæ: ergo licet idem corpus Christi sub duplici specie panis, potest constituere duo sacramenta numero distincta. Respondeo; si corpus Christi contineretur sub speciebus olei, & ut sic esset sacramentum medicinae, tunc quidem Eucharistiæ & illud sacramentum non dicerentur in rigore duo sacramenta, sed vnum sacramentum affectum duplici significatione sacramentalis totali specie diuersa: sicut si idem subiectum afficiatur albedine, & nigredine, non erunt duo colorata, sed vnum coloratum pertinens pro formali ad duas species totales coloris: sic etiam in prædicto casu essent duæ rationes formales sacramenti specie diuersæ: non tamen essent duo sacramenta; quia sacramentum illud importat in recto corpus Christi, & non potest multiplicari, nisi multiplicato illo, quod importatur in recto.

18. Clemens Papa. Obicitur vltimo.

Respondeo.

Vltimò potest obiici modus loquendi Clementis Pontificis Epist. 2. r. relati in cap. *Tribus gradibus*, de Consecrat. d. 2. vbi docet, *tot holocausta esse offerenda in altari, quot populo possint suscipere*; ergo sentit Pontifex, plura numero sacramenta Eucharistiæ suscipi à fidelibus; sacramentum enim Eucharistiæ holocaustum est: sunt autem plura holocausta, ergo plura sacramenta. Respondeo in primis, apud Clementem non haberi illud verbū, *tot holocausta*, quod refertur à Suarez; sed *tanta*, inquit, *holocausta offerantur, quanta populo suscipere possint*. Aliud autem est, *tot esse sacramenta*, aliud, *tanta esse sacramenta*: nam primum significat pluralitatem, quam negamus; secundum solum significat magnitudinem quantitatis, ad quam non oportet multiplicari id, quod significatur in recto; sufficit additio quantitatis: nam si eadem homini adderetur alia quantitas, esset maior homo, non tamen duo: sic ergo dici posset, corpus Christi sub maiori quantitate panis esse maius sacramentum, non dignitate, sed extensione. Deinde secundò dici potest, Pontificem ibi loqui vulgari modo de holocaustis pro hostiis ante consecrationem; sicut etiam vulgò dicitur consecrari quatuor, vel quinque hostias; vbi *hostia* non sumitur rigoro sè pro victima oblata, sed pro pane, vel quantitate panis, sub qua ponitur corpus Christi, in quo sensu vulgari hostia non est sacramentum. Si verò *hostia* sumatur strictè pro re oblata, sicut non dicuntur plura sacramenta, sic nec plures hostiæ; vt habetur expressè in c. *In Christo*, de Consecrat. d. 2. vbi Ambrosius ex vnitatem corporis Christi infert, non esse plures hostias, sed vnam. *Vna*, inquit, *hostia, non multa*. Sicut enim, quod vbiq; offertur, vnum est corpus, & non multa corpora; ita & vnum sacrificium. Ex quibus verbis non parum confirmatur nostra sententia.

Ambros.

SECTIO III.

Vnde sumenda sit pluralitas huius sacramenti in sententia, quæ dicit, species etiam in recto significari.

19. Quid dicendum sit in sententia afferente species significari in recto. Impugnatur regula quam asserit Vasquez.

Vpposita nostra sententia, quod Eucharistiæ non dicat in recto species, sed corpus, & sanguinem Christi, hæc omnia facillè intelliguntur: in sententia tamen contraria afferente, species etiam significari in recto, difficilius assignatur regula firma, ad multiplicanda sacramenta Eucharistiæ ex multiplicatione specierum. Nam in primis regula illa vniuersalis P. Vasquez, quod tot sint sacramenta, quot sunt species, atque adeo in pyxide esse tot sacra-

menta, quot sunt particule cōsecratæ, hoc, inquam, difficile est; primò, quia est contra communem modum loquendi: nemo enim dicit, Sacerdotem dum sumit hostiam in tres partes diuisam, sumere tria sacramenta Eucharistiæ: sicut nec qui comedit frustum panis in tres partes diuisum, dicitur comedere tres cibos. Secundò, quia si essent plura sacramenta, deberent causare plures gratias, & habere plures significationes distinctas.

Respondet Vasquez num. 37. non causari plures gratias, quia sumptio est conditio, sine qua hoc Sacramentum non operatur; & licet sacramenta sint plura, sumptio est vna, & limitat Sacramentum ad vnum effectum. Sed contra, quia in primis plures causæ applicatæ per vnicam applicationem, adhuc operarentur plures effectus, eo quod applicatio sit solum conditio: si ergo sumptio est solum conditio, & sacramenta sunt plura, singula ponent suum effectum. Deinde non video, cur sumptio tunc sit magis vna, quàm sacramenta, quæ sumuntur; quod enim attinet ad distinctionem physicam, tam distinguitur physicè sumptio vnius particule, vel hostiæ à sumptione alterius, quàm vna hostia, vel particula ab alia. Si verò dicas, sumptionem esse vnam moraliter, quia fit vna pars post aliam absque interruptione morali: ergo ad vnitatem etiam sacramenti sufficit similis coniunctio moralis; cur enim plus requiratur ad vnitatem sacramenti, quàm ad vnitatem sumptionis?

Confirmari, ac explicari potest in aliis sacramentis: nam sacramentum Penitentiae habet etiam plures partes integrantes, quarum singulæ possent esse sacramentum seorsim; & tamen non dicitur plura sacramenta, sed vnum propter vnitatem moralem, licet habeant distinctionem physicam: ergo idem dici potest de sacramento Eucharistiæ. Maiorem ostēdo, quia ponamus hominem accedere ad Confessionem cū duplici actu doloris, & singula peccata bis confiteri, ecce ex parte materiae sunt partes, quarum singulæ sufficerent ad vnum sacramentum: nam ex vno actu doloris ex illis, & ex vna confessione eorundem peccatorum posset postea fieri aliud sacramentum. Quod etiam de forma absolutionis suo modo dici potest: nam licet Sacerdos semel solum absoluat, sed reuera singulæ syllabæ absolutionis proferuntur successiue, & taliter, vt dimidia pars prolationis singularum syllabarum sufficeret ad integrandam sufficientem absolutionem velocius probatam; vnde illa absolutio posset diuidi in duas, quarum quælibet sufficeret ad vnum sacramentum: nunc tamen non sunt plura sacramenta, sed vnum propter coniunctionem moralem. Ergo licet duæ particule cōsecratæ, si seorsim sumerentur, sufficerent ad duas refectiones, coniunctio tamen moralis, quam habent, quando simul sumuntur, facient, quod non sint duo sacramenta, sed vnum.

Hinc autem soluitur argumentum Patris Vasquez, quo probat suam sententiam hoc modo. Vnitatem artificialis sacramenti sumenda est ex eo, quod est essentialis, aut substantiale sacramento in genere suo, non ex aliquo accidentario; nihil autem est essentialis in genere sacramenti in pluribus particulis consecratis, ex quo sumatur vnitatem, cum tamen sit aliquid essentialis, ex quo sumatur pluralitas; nam loci propinquitas, aut quod vnica sumptio, aut ab eadem persona sumantur, sunt accidentalia sacramento, vt constat: vnitatem etiam formæ consecrationis non iuuat, tum quia vnica forma Baptismi possunt plures simul baptizari, & fieri plura sacramenta: non est ergo, vnde sumatur vnitatem sacramenti in prædicto casu.

Ad

23. Adversarij
facile ad hoc
argumentum
respondent.

Ad hoc, inquam, argumentum facile responde-
bunt Aduersarij adducendo in primis exempla mul-
ta, in quibus vnitas, vel pluralitas desumitur ex ali-
qua circumstantia accidentali: sic voluntates eius-
dem obiecti mali dicuntur vnum, vel plura peccata
propter continuationem, vel interruptionem tem-
poris; ita vt plures voluntates eiusdem obiecti,
etiam si sint physicè diuersæ, propter continuatio-
nem tamen moralem sint vnum peccatum, quæ abs-
que illa continuatione essent plura peccata, cum
tamen illa continuatio, seu temporis circumstantia
non sit constitutum essentiale peccati. Sic etiam
sumptio Eucharistiæ in sententia eiusdem Vasquez
debet esse vna, vel multiplex propter solam circum-
stantiam continuationis, vel interruptionis secun-
dum tempus, quæ quidem circumstantia non con-
stituit intrinsicè, & essentialiter in ratione sum-
ptionis sacramentalis. Omnes ergo debemus fateri,
posse multiplicari aliqua ex circumstantia non per-
tinente intrinsicè ad eorum quidditatem, & essen-
tiam. Quod etiam in re physica ostendi potest: ex
vna enim aqua sunt per separationem duæ aquæ,
quæ separatio solum ponit negationem continua-
tionis; continuatio autem non est aliquid consti-
tuens aquam in esse aquæ, sed in esse vnus aquæ:
sic ergo potest fieri vnum sacramentum per aliquid,
quod non constituit in ratione sacramenti, sed in
esse vnus sacramenti.

24. Inuentia.

Dices, idem debet esse constitutum, & distin-
ctum cuiusque rei; per id enim, per quod consti-
tuitur in se ipsa, debet distingui ab omni alia, quia
ideo non est alia, quia est in se talis; ergo non potest
vnum sacramentum distingui ab alio, nisi per id, per
quod constituitur in esse talis sacramenti; atque ideo
non poterunt esse plura sacramenta per id, quod
non pertinet ad constituendum sacramentum.

25. Responsio.

Respondetur, Antecedens esse verum loquendo
de distinctio simpliciter, non verò de distinctio
in ratione totius, nisi explicetur cum debita pro-
portione. Pro quo aduerte, distinctionem propriam,
& rigorosam esse, qua vnum non est aliud, & hæc
debet semper provenire à constitutiuo intrinsicè
rei, vt obiectio probat: nam in exemplo supra po-
sito de duabus aquis, illæ etiam quando faciebant
vnam aquam, illæ, inquam, tunc erant duæ partes
distinctæ inter se, quarum vna non erat alia pars; &
hoc habebant singulæ per id, per quod singulæ con-
stituiebantur, nempe per suam hæccitatem quiddi-
tatiuam. Per separationem vero postea non acceperunt
genus hoc distinctionis, & pluralitatis, sed
aliud minus proprium, scilicet quod essent duæ
aquæ totales, hoc est, quod non componerent idem
totum sicut autem hoc, quod est esse aquam totalem,
habent singulæ, non per sua constitutiuia intrin-
seca, sed per carentiam continuationis: sic etiam
per eandem carentiam continuationis, quæ est ali-
quid superadditum aquæ in ratione aquæ, habent
singulæ distingui in ratione totius, hoc est, esse
vnum totum, quod non sit illud aliud totum. Vnde
in hoc etiam genere distinctionis videtur habere
suo modo locum regula illa supra posita; nam licet
hæc aqua non sit distinctum totum ab alia per id,
per quod constituitur in se ipsa, est tamen totum
distinctum ab alia per id, per quod constituitur in
ratione totius, atque ita semper distinctum est
constitutiuum, saltem constitutiuum in illo genere,
in quo est distinctio. Hinc iam ad obiectionem re-
spondetur, eam doctrinam applicando ad materiam
præsentem, singulas particulas consecratas distingui
ab alijs per id, per quod in se ipsis constituuntur in
ratione sacramenti; atque ideo ante separationem

21. Hæc particula
argumentum
respondent.

etiam localem habere hanc distinctionem intrinse-
cam, qua hæc particula, seu hoc sacramentum præ-
scindendo à sacramento totali, & partiali, non est
illa alia particula. Quod vero sit sacramentum to-
tale distinctum ab illa alia hostia, non est constitu-
tium huius particule in ratione sacramenti, sed in
ratione sacramenti totalis, quod haberi potest per
aliquam circumstantiam extrinsecam rationi sacra-
menti, & per illam eandem sicut constituitur in ra-
tione totalis, potest distingui ab alio, & facere duo
tota, quæ prius non erant, nisi sacramenta partialia.

26. Innotuit.

Vergebis, quia species panis, & species vini conti-
nentes corpus, & sanguinem, etiam quando sunt
simul in altari, dicuntur duo sacramenta: sic enim
aliquando de illis loquitur Ecclesia, vt supra vidi-
mus; ergo & duæ particule, seu duæ hostiæ consecra-
tæ simul etiam coniunctæ in altari possent dici
duo sacramenta. Respondeo negando consequen-
tiam: sicut enim duo cibi diuersi, v.g. carnes, & po-
ma, etiam quando sunt simul in mensa, dicuntur
duo cibi; plura tamen poma eiusdem rationis simul
posita non dicuntur plures cibi, sed vnus: sic corpus,
& sanguis Christi sub speciebus diuersis dicuntur
duo sacramenta, quia heterogeneitas fecit plurali-
tatem: duæ tamen hostiæ simul positæ non dicuntur
duo sacramenta, sed vnum; quia in his homo-
geneis separatio facit pluralitatem, & coniunctio
vnitatem. Non potest ergo in vniuersum approbati
regula illa P. Vasquez de multiplicandis sacra-
mentis Eucharistiæ solum propter multitudinem spe-
cierum, etiam quando simul positæ sunt.

Responsio.

27.

Sed neque etiam regula illa alia, quod multipli-
cetur sacramentum iuxta multitudinem eorum, qui
illud suscipiunt, videtur vniuersaliter vera. Primò,
quia si in eodem calice sit vinum pro decem con-
uiujs, non dicuntur plura vina, sed vnum vinum, &
vnus potus pro omnibus; ergo sanguis Christi po-
tandus à multis dicitur adhuc vnus potus, dum est
in vno calice, & corpus Christi sumendum à multis,
tamen, dum est in eadem pyxide, dicitur vnus ci-
bus, sicut plura poma in eodem ferculo, apposita
pro omnibus dicuntur vnus cibus.

Nec etiam
vniuersaliter
verè est mul-
tiplicari sa-
cramentum
pro multitu-
dine sumen-
tium.
Primò.

Secundò.

Secundò, quia si eadem hostia consecrata ab ali-
quo sumpta propter stomachi debilitatem non cor-
ruptis speciebus, integra post horam eiceretur,
posset eadem ab alio sacramentaliter sumi, & vtri-
que dedisset gratiam, non tamen essent duo sacra-
menta, nec duæ Eucharistiæ; nihil enim haberet
vna, quod non haberet alia, vt constat; ergo distin-
ctio sumentium non multiplicat. Tertiò, quia sicut
ante vsum actualem est verum, & completum sacra-
mentum Eucharistiæ, sic ante vsum potest esse vnũ,
vel plura sacramenta; sed ante vsum est indifferens,
vt sumatur ab vno, vel multis; ergo non multipli-
catur per solam multitudinem sumentium.

Tertiò.

Dicunt ali-

Dicunt aliqui, multiplicari per intentionem, qua
destinantur hostiæ distribuendæ pluribus, vel dan-
dæ vni; ideo tres partes sumendæ ab eodem Sacer-
dote sunt vnum sacramentum; tres verò particule
dandæ tribus sunt tria sacramenta. Sed contra; quia
hæc intentio interior videtur nimis extrinseca ad
faciendam hanc vnitatem, vel multitudinem. Quid
enim si vnus habeat intentionem distribuendi illas
hostias multis, alius verò habeat intentionem, quod
sumantur omnes ab vno, erunt tunc plura, &
vnum sacramentum simul propter diuersas illas in-
tentiones? Adde, non esse vnum, vel multos cibos,
qui eodem ferculo apponantur propter intentionem
internam, quam aliquis habet comedendi to-
tum illud, vel distribuendi socijs. Denique, qui de-
fert sacramentum pro pluribus infirmis communi-
candis,

qui multipli-
cari per in-
tentionem
qua destinan-
tur, &c.

Respondetur.

candis, non dicitur communiter deferre sacramenta, sed sacramentum.

29. Illa etiam regula, quod multiplicetur hoc sacramentum pro multitudinis sumptionum, non videtur in vniuersum vera. Primum quia, vt supra dicebam, eadem difficultas videtur restare de ipsis sumptionibus, vnde multiplicentur: nam si hæc multiplicentur per distantiam vnius ab alia, idem poterit dici de ipsis Sacramentis. Secundò, quia potest contingere, vt sit duplex sumptio eiusdem sacramenti, vt in casu supra posito, si eandem hostiam, quam hodie quis sumpsit, cras, incorruptis speciebus, eiiceret, posset iterum cras eam sacramentaliter sumere, sicut posset aliam sumere, & daret nouam gratiam sacramentalem, & diuersam refectionem spiritualem: sacramentum tamen esset omnino idem, vt constat; ergo sumptio sola diuersa non multiplicat.

30. Dices, iuxta probabilem sententiam, quæ docet, posse aliquando eandem contritionem non reuocatum deseruire pro materia in duplici Sacramento Pœnitentiæ, adhuc illa contritio diceretur duplex sacramentum propter duas applicationes; ergo & in prædicto casu eadem hostia diceretur duplex sacramentum, propter duas applicationes, vel sumptiones. Respondeo, fore tunc duas sacramenta Pœnitentiæ, quia illud sacramentum non includit solam contritionem, sed etiam confessionem, absolutionem, & satisfactionem; quæ omnes essent diuersæ, licet contritio esset eadem: in nostro tamen casu sacramentum Eucharistiæ esset omnino idem; quia omnia, quæ illud intrinsecè componunt, essent omnino eadem, vt constat.

31. Vides, vix posse regulam aliquam præscribi, quæ omnino satisfiat: vnde non leuiter confirmatur nostra sententia, iuxta quam si solum corpus, & sanguis Christi significantur in recto, facile omnia expediuntur; & explicatur optimè, quomodo hoc sacramentum semper sit idem cibus, idem panis, idem sacramentum, siue ab vno, siue à multis sumatur. Si tamen in recto diceret etiam species, vt alij volunt, tunc in primis dicerem, coniunctionem localem plurium specierum, v.g. in eadem pyxide, in eodem altari, facere, vt dicatur vnum sacramentum, sicut plura poma eiusdem rationis apposta simul dicuntur vnus cibus, si verò separantur, tunc ratione separationis possent dici plura sacramenta, licet fortasse separatio ad hoc non cogeret: nam de toto tritico, quod in diuersis horreis vrbis asseruatur, solemus dicere, illud esse cibum omnium ciuium pro hoc anno: cur ergo de omnibus hostiis consecratis, Romæ existentibus, non possemus dicere, illum esse cibum spiritualem huius vrbis?

32. Cæterum, quod separatio illa sufficeret ad dicenda plura sacramenta, colligi etiam potest ex eodem communi modo loquendi de cibis communibus; qui, etiam si sint homogenei, distributione tamen ipsa, & separatione appellantur multi cibi. De eodem enim tritico, & pane omnibus dabat Ioseph Genes. 47. & tamen dicitur, quòd præbebat cibaria singulis, & rursus quòd Sacerdotibus statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur; & de eodem Manna dicitur Exod. 16. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines. Possent ergo similiter Eucharistia propter distributionem, & separationem appellari multiplex cibus. Propter hanc enim rationem diximus sup. sect. 1. Eucharistiam sub speciebus panis, quando seorsum sumitur à speciebus vini, posse appellari, non conuiuium integrum, sed totale sacramentum; quia in eiusmodi homogeneis separatio dat totalitatem; ergo eodem modo eadem species Eucharistiæ per separationem ab alia

simili specie potest acquirere pluralitatem in sua ratione, quam prius non habebat.

Dices, si Sacerdos accipiat hostiam vnam, & statim afferatur alia hostia ex alia Ecclesia, quam absque interruptione morali in eadem Missa accipiat, non dicitur suscepisse duo sacramenta, sed vnum; ergo distantia vnius hostiæ ab alia non sufficeret ad multiplicanda sacramenta. Respondeo, tunc ex vtraque hostia fieri vnum sacramentum per coniunctionem; quia licet prius distarent, postea adducta secunda hostia ad Sacerdotem, qui sumperat primam, incipit secunda facere vnum sacramentum cum prima.

Aduerte tamen primò, hæc procedere non absolute, sed ex suppositione, quod species dicerentur in recto; nam de facto iam dixi, semper esse idem sacramentum. Nunc solum dicimus, quod si illa sententia esset vera, ita magis consequenter loquendum esset: iuxta quam etiam sententiam dicendum esset, per sumptionem diuersarum hostiarum à diuersis multiplicari etiam sacramenta; quia ipsa sumptione à diuerso homine multum separatur moraliter vna hostia ab alia; nam licet physicè magis fortasse distet vna pars hostiæ ab alia in eodem altari, quam in stomacho vnius ab alia existente in stomacho alterius localiter coniuncti, in ordine tamen ad vñus humanos, & moraliter magis separata est, & ideo posset maiori titulo multiplicare sacramenta.

Aduerte secundò, iuxta eandem sententiam, quod licet sumptio solum diuersa eiusdem hostiæ non sufficeret ad multiplicanda sacramenta, vt supra diximus, casu, quo eadem hostia die sequenti ab eodem, vel ab alio homine iterum sumeretur; aliter tamen dicendum fortasse alicui videbitur, si illis speciebus corruptis, & reproducta iterum eadem materia, & eadem quantitate, iterum generaretur triticum, & fieret panis, ac consecraretur, licet enim tunc esset idem corpus Christi sub eadem quantitate panis, adhuc videtur posse dici, non esse idem sacramentum, quod prius fuerat; tum quia cætera accidentia panis essent diuersa, tum etiam quia licet omnia priora accidentia panis fuissent diuinitus reproducta; consecratio tamen diuersa requireretur; quæ videtur sufficere ad variandum ens artificiale, vt quando crux lignea dissolueretur, & postea ex eiusdem lignis, & clavis iterum construeretur, censeretur moraliter esse crux noua, eo quod interruptio illa indigens nouo artificio ad hoc, vt iterum resulset ens artificiale, sufficit ad variandum illud ens artificiale moraliter: vnde calix consecratus, si rumpatur, & dissoluatur, ac postea ex eadem materia fiat calix, indiget noua consecratione, quia censeretur nouus calix propter nouum artificio, quod interuenit. Cum ergo sacramentum illud propter corruptionem specierum dissolutum fuisset, & postea de nouo construat per nouam formam, & nouam coniunctionem corporis Christi cum speciebus, videtur etiam fore nouum sacramentum.

Cæterum, si hæc ratio sufficeret ad multiplicanda sacramenta simpliciter, & absolute, probaret etiam in nostra sententia, licet hoc sacramentum dicat in recto solum corpus & sanguinem Christi, adhuc plures hostias saltem à diuersis consecratas esse multa sacramenta propter diuersum artificio, nempe diuersam formam, & diuersam coniunctionem specierum cum corpore Christi, sicut calix est diuersus, licet argentum sit idem, propter diuersam formam artificialem de nouo inductam. Quare dicendum est, in rigore loquendo, id non sufficere, neque in illo casu crucem fore diuersam in rigore physico loquendo, quia id, quod importatur in recto, est idem, nec

Nec verum est vniuersaliter multiplicari pro multitudinis sumptionum.

Instantia.

Soluitur.

Non ergo leuiter confirmatur nostra sententia ex eo quod nulla regula possit præscribi quæ satisfiat.

Separatio tamen fortè sufficeret ad dicenda plura sacramenta.

nec possunt eiusmodi concreta accidentalia multiplicari, nisi multiplicetur rectum, seu subiectum, ut constat in vno homine habente plures paternitates etiam successiue vnā post aliam, qui tamen non dicitur alius pater ab eo, qui prius fuit. Latius tamen, & in ordine ad vsum humanum appellatur aliquando alia crux & alius calix, nempe pro formali, seu habere aliam formam artificialem crucis, vel calicis, & ideo indiget noua consecratione; quia nimirum consecratio ex intentione consecrantis videtur affixa, non argento, sed formæ calicis, secundum quam deleruire potest ad vsum sacrificij, quare destructa forma artificiali calicis, prout moraliter destrui censetur, quando indiget nouo artificio, vt habeat talem figuram & partium dispositionem, censetur etiam perisse consecratio, nec posse redire, nisi de nouo consecratur. Est ergo latior, & minus propria illa loquutio, qua dicitur alius calix, sicut si aliquis, qui eandem vestem sæpius dissoluit, & refecit, diceretur habuisse decem vestes; aut qui librum dissolutum iterum conglutinat, diceretur accipere, vel habere alium librum; quæ loquutiones, vt constat, non sunt propriæ; dicitur tamen aliquo modo ille alius calix, quasi æquiualeuter, quia in ordine ad vsum sacrificij ineptus est, perinde ac si esset alius, nisi de nouo consecratur; eo quod consecratio prima non erat affixa materiæ, sed formæ artificiali, quæ iam per fractionem moraliter destructa censetur. Sic ergo sacramentum illud improprie posset dici aliud ratione formæ & nouæ conglutinationis, & constructionis partium; in rigore tamen loquendo esset idem, si totum, quod importatur in recto, manet idem; si autem rectum ex aliqua parte esset diuersum, aliqua etiam ex parte diuersum erit sacramentum.

37. *Notandum* *tertium.* Aduerte tertio, in eadem sententia ponente species etiam significari in recto, licet propter specierum separationem dicenda essent multa sacramenta, illam tamen pluralitatem non esse sumendam ex respectu, quem species illæ habent ad plures refectioes, aut cibationes, sed ex separatione, vt diximus, illarum specierum. Si enim multitudo desumenda esset, vt aliqui volunt, ex aptitudine, quam species habent ad plures cibationes, sequeretur fore etiam multa sacramenta ante separationem, si plures hostiæ simul consecrarentur, aut plures panes, quos vnica comestione non posset vnus homo simul sumere, aut si vinum in ea quantitate consecraretur, quam vnus homo non posset simul bibere: tunc enim multiplicandum esset etiam sacramentum per ordinem ad plures sumptiones, vel refectioes, cum non esset aptum ad vnā, sed ad plures. Non ergo deberet sumi pluralitas, vel vnitas per aptitudinem ad plures, vel vnica refectioem, sed per separationem moralem, & humanam illarum specierum, vt diximus.

38. *Notandum* *quartum.* *Vasquez.* Vltimò aduerte, in eadem sententia non debere multiplicari sacramenta propter plures significatioes, & virtutes ad cauandas plures gratias in diuersis, prout vult Vasquez num. 16. & 17. dicens, vnā hostiam vnā solam gratiam posse significare, & cauare; plures verò hostias plures gratias in diuersis. Hoc tamen difficile est, quia significatio in actu primo, vt fateretur ipse Vasquez *ibi*, pluralitas autem sacramenti non est essentialis Eucharistiæ; nam eandem partes hostiæ, quæ vnitæ erant vnū sacramentum, diuisæ sunt plura in eius sententia, & duæ partes specierum vini separatae in duplici calice, sunt duo sacramenta; si autem coniungantur in vno calice, non sunt iam duo, sed vnū sacramentum, & quidem tunc non perdidit aliquam virtutem.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

cauandi, vel significandi gratiam propter illam coniunctionem: adhuc enim significant gratiam, quam cauare possunt in omnibus, qui ex illo calice sumperint; quotquot illi sint: non sumitur ergo pluralitas ex noua virtute significandi, vel cauandi, quam habeant, semper enim significant gratiam cauandam de nouo per nouam sumptionem; neque ex se significant magis vnā gratiam cauandam per vnā sumptionem, quam plures gratias cauandas per plures sumptiones. Sed de his satis.

DISPUTATIO III.

De necessitate Eucharistiæ.

SECTIO I. *Premittitur, quid sit necessitas mediij; quid præcepti.*

SECTIO II. *Utrum Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate mediij?*

DE hoc agit S. Thomas in *presenti art. 3.* vbi non est sermo de necessitate præcepti, sed de necessitate mediij: nam de necessitate præcepti agit infra *quæst. 80.* Oportebit autem prius breuiter tradere, quid sit necessitas mediij, quid præcepti.

SECTIO I.

Premittitur, quid sit necessitas mediij, quid præcepti?

HÆc distinctio ab antiquis infinuata à Neotericeis accuratius traditur, cum quibus supponendum omnino est, dupliciter aliquid esse necessarium ad salutem, scilicet vel necessitate mediij, vel necessitate solum præcepti. Primo modo dicitur necessaria gratia iustificans; nam est medium necessarium ad beatitudinem consequendam: secundo modo dicitur necessaria restitutio rei ablata, vel obseruatio ieiunij, &c. Est autem non exigua difficultas, & controuersia inter recentiores Theologos in explicanda omnino differentia inter vtramque necessitatem; de quo videndus est vltra alios Vasquez in *presenti disput. 169. cap. 1. & tom. 4. in 3. part. quæst. 84. artic. 5. dub. vnicò.* In qua quæstione, omisiss variis sententiis, breuiter dicendum censeo, illa dici necessaria necessitate mediij, quæ requiruntur, vt concludant ad salutem, vel ad aliquid necessarium ad salutem æternam, & sine quibus salus haberi non potest; illa autem dici necessaria necessitate præcepti, quæ solum requiruntur necessariò, vt vitetur aliquod peccatum, quod esset obex ad salutem. Hinc est, Baptismum esse necessarium necessitate mediij, quia requiritur necessariò ad primam gratiam, sine qua salus non obtinetur; at verò restitutio solum est necessaria necessitate præcepti, quia solum requiritur, ne ponatur obex peccati retinendo alienum.

Ex quo oritur alia differentia, per quam à posteriori dignoscuntur facile necessaria necessitate mediij, & necessaria necessitate præcepti; nam quæ solum sunt necessaria hoc posteriori modo, talia sunt, vt eorum ignorantia excuset; nam si quis inuincibiliter ignoret obligationem restituendi, non ideo damnabitur; at verò in iis, quæ sunt necessaria necessitate mediij, ignorantia etiam inuincibilis, licet excuset à nouo peccato, non tamen excusat defectum illum; vt si quis inuincibiliter ignoret necessitatem Baptismi, licet excusetur à nouo peccato, quod

1. *Duplex necessitas mediij & præcepti.*

Vasquez.

In quo sit differentia inter vtramque necessitatem.

2. *Hinc oritur alia differentia à posteriori.*

A necessitate præcepti ignorantia excusat, sicut ab alia.

S quod

quod committeret, si sciens omitteret baptismum, non tamen ideo saluabitur; quia ignorantia illa non dabit gratiam, quam daret Baptismus.

3. *Instantia.*

Dices, etiam si quis ignoret Baptismi necessitatem, potest consequi salutem, si habeat actum contritionis: ergo Baptismus non est magis necessarius, quam restitutio. Idem est de sacramento Penitentia; quod etiam est necessarium necessitate medij in re, vel in voto ad iustificationem, & salutem homini adulto, qui post Baptismum mortaliter peccauit. Respondetur distinguendo consequens: ergo Baptismus in re susceptus non est magis necessarius, quam restitutio, transeat; Baptismus in re, vel in voto, nego consequentiam. Itaque licet Baptismus in re susceptus non sit necessarius necessitate medij, quia etiam sine illo datur salus; ceterum Baptismus in re vel in voto est necessarius necessitate medij, quia sine illo non datur salus; dicitur autem contritio Baptismus in voto, non quidem, quia habet suam efficaciam in ordine ad iustificationem ab ipso reali Baptismo, sed quia includit in se implicitum votum Baptismi suscipiendi, si fieri possit, sicut & implendi omnia alia præcepta. In quo etiam sensu dicitur contritio iustificare in ordine ad clausas, seu in ordine ad sacramentum Penitentia; non quod accipiat vim iustificandi à sacramento, sed quia, quando extra sacramentum iustificat, habet in se votum implicitum subiiciendi clauibus peccata mortalia; ad quod manet homo obligatus, etiam postquam iustificatus est per contritionem.

Soluitur.

Baptismus in re vel in voto est necessarius necessitate medij.

4.

Dices, ergo in eodem sensu restitutio potest dici necessaria necessitate medij.

Hinc tamen oritur difficultas: si enim hac sola ratione Baptismus, v. g. est necessarius necessitate medij in re, vel in voto, quia contritio includit implicitum votum Baptismi; ergo in eodem sensu potest dici restitutio necessaria necessitate medij ad salutem, quia saltem in voto semper requiritur; nam sicut qui ignorat inuincibiliter necessitatem Baptismi, habet tamen in ipsa contritione votum implicitum Baptismi, quia habet votum implicitum seruandi mandata; & ideo Baptismus dicitur necessarius necessitate medij in re, vel in voto: sic etiam, qui ignorat inuincibiliter obligationem restitutionis, habet in contritione votum implicitum illius, & per consequens restitutio in re, vel in voto erit necessaria necessitate medij post furtum.

3.

Ve soluant hanc difficultatem multum dicunt Theologi.

In hac difficultate explicanda multa dicunt Theologi, vt assignent verum, & vniuersale discrimen inter necessitatem præcepti, & necessitatem medij, quæ quæstio tractari solet vel in materia de Baptismo, vel in materia de Penitentia; quia illa duo sacramenta ponuntur vt necessaria necessitate medij ad iustificationem, & salutem, Baptismus quidem omnibus, Penitentia verò sacramentum iis, qui post Baptismum mortaliter peccauerunt; & vtrique illi sacramento difficultas communis est; quod enim de vno dicitur, debet etiam de altero dici proportionate accommodata.

6.

In primis ergo Canus Relect. de Penitentia, 5. p. conclus. 3. & segg. cum aliis quos affert Valquez tom. 4. in 3. p. quæst. 84. artic. 5. dub. unico, num. 6. & sequentibus, dicunt, ea, quæ sunt necessaria necessitate medij, requiri quidem vel in se ipsis, vel certè quando ipsa non ponuntur, requiri eorum votum explicitum; vnde contritio non supplet vicem sacramenti, nisi habeat quis explicitum propositum recipiendi sacramentum. Hac sententia communiter reicitur, & merito; quia ille, qui inuincibiliter ignorat præceptum Confessionis, vel est inuincibiliter oblitus, potest adhuc habere veram contritionem suorum peccatorum ortam ex dilectione Dei super omnia, cui actui infallibiliter coniungitur gratia iustifi-

cationis: quod de illo, qui non est baptizatus, negari non potest; potest enim aliquis cum ignorantia inuincibili Baptismi credere mysteria necessaria, & concipere affectum compunctionis, & contritionis, eaque via iustificari absque voto explicito Baptismi; ergo & poterit post Baptismum iustificari per contritionem absque notitia, vel memoria confessionis. Videatur Suarez tom. 4. in 3. p. disjunct. 17. sect. 3. num. 9.

Secundus modus explicandi est, quod contritio ita est votum implicitum sacramenti, vt non afferat iustificationem, nisi cum directa obligatione ad ipsum sacramentum suo tempore suscipiendum, sicut enim solutio pretij est medium necessarium ad aliquid emptione comparandum, quia emptio ex sua intrinseca ratione inducit obligationem ad solvendum pretium: sic sacramentum dicitur medium necessarium ad iustificationem, quia ipsa iustificatio virtute contritionis habita affert directam obligationem accipiendi sacramentum. Ita Coninch supra quæst. 68. artic. 2. dub. 1. num. 13. & partim Suarez vbi supra.

Hæc tamen non explicant satis illam differentiam; quia in primis reuera contritio nullam affert obligationem nouam directam, vel indirectam suscipiendi sacramentum; nam ille qui sacramenti non habet notitiam, non potest in contritione alter illud intendere, quam alia præcepta; ideo enim implicitè dicitur velle sacramentum, quia habet voluntatem generalem seruandi omnia præcepta, quorum vnum est de suscipiendo sacramento; ad alia autem præcepta non se obligat de nouo per actum contritionis, sed solum proponit ea seruare; alioquin peccata post contritionem commissa haberent illam peculiarem malitiam contra obligationem nouam contractam in contritione; ergo nec ad suscipiendum sacramentum se magis obligat per contritionem; alioquin ille, qui post contritionem non confiteretur suo tempore, contraheret diuersam malitiam contra illam nouam obligationem, quam sibi imposuit in contritione; quam malitiam non contraheret, qui non habuit contritionem.

Confirmatur, quia in ipsa Confessione poenitens habet etiam dolorem de peccatis, & propositum vniuersale seruandi præcepta; non tamen se obligat vno modo ad ea seruanda, sed solum proponit, vt omnes concedunt: ergo neque in contritione præcedenti se obligauit aliquo modo ad suscipiendum sacramentum per illam voluntatem, & propositum vniuersale seruandi omnia præcepta; imò nec se obligaret, licet haberet propositum speciale suscipiendi sacramentum.

Vnde constat ad exemplum illud de emptione: hæc enim obligat de nouo ad pretium soluendum; contritio autem nullam talem obligationem affert suscipiendi sacramentum. Adde, pretium, quod postea soluitur, dari pro re empta: sacramentum verò, quod postea suscipitur, nullo modo esse pretium (vt ita dicam) gratia antea acceptæ; alia enim gratia sacramentalis datur in sacramento non intuitu ipsius sacramenti; illa autem prior gratia non fuit data intuitu sacramenti, sed contritionis; non potest enim sacramentum esse causa moralis gratia illius, cum nondum sit positum, & aliquando nunquam sit ponendum. Vnde non video, quo sensu velit P. Suarez, sacramentum postea susceptum esse solutionem completam gratia prius acceptæ; nam si est solutio, est pretium; pretium autem est causa moralis venditionis, & translationis dominij: Sacramentum autem non causat moraliter gratiam illam antecedentem, quæ datur, non quidem ex opere operato,

operato, sed ex opere operantis; ergo non est pretium illius gratiae, sed alterius, quae postea datur.

Denique neque in genere causae finalis potest mouere sacramentum postea suscipiendum ad conferendam illam gratiam; quasi Deus det illam gratiam, vt postea suscipiatur sacramentum, quod per contritionem desideratur, & proponitur suscipiendum. Hoc, inquam, dici non potest; tum quia licet contritio ipsa possit eligi vt medium ad sacramentum, quatenus in contritione datur voluntas recipiendi illud, quae voluntas conducit ad querendum, & obtinendum sacramentum; gratia tamen illa collata intuitu contritionis non videtur medium ad sacramentum; quia etiam si non conferretur gratia, adhuc contritio haberet voluntatem efficacem sacramenti, & eodem modo conduceret ad illud ponendum; tum etiam, quia sacramentum aliquando non solum non est futurum, sed nec possibile, quando, v.g. homo conterritur moribundus in deserto, vbi nec potest baptizari, nec sacramentaliter absolui; finis autem non potest mouere ad ponendam gratiam nisi apprehendatur possibile, quod per illa media obtineatur; non potest ergo Deus ex amore sacramenti moueri ad dandam illam gratiam, quando videtur impossibile, quod per illam contritionem, aut per illam gratiam obtineatur sacramentum. Ad quod possumus retorquere exemplum illud venditionis, & pretij: non potest enim venditor vendere, quando accipit de praesenti partem solutionis, & pretij, & scit reliquum pretij nec vnquam esse soluendum, nec esse possibilem solutionem: non, inquam, potest tunc vendere intuitu, aut ex amore pretij restantis, sed si vendit, id facit solum intuitu illius partis pretij, quam de praesenti accipit; ergo cum Deus sciat sacramentum nec esse ponendum, nec esse possibile, non potest moueri ad dandam gratiam ex amore illius completae solutionis, quae facienda est per sacramentum, vt Suarez volebat, sed debet dare gratiam intuitu contritionis praesentis, & meritorem Christi, quae non per sacramentum, sed per contritionem applicantur.

11. Sacramentum nullo modo causat gratiam illam antecedentem, qua solū datur ex opere operantis.

7. Alii videntur non esse in iustificatione ad oblationem ad iustitiam pertinentem, quod non est in remissione peccatorum.

8. Lac regium est fatuum.

Immo retorquetur contra illi exemplum venditionis.

11. Respondent tunc alij negant esse necessitatem antecedentem praecipuum, praecipuum vero subsiqui.

10. Ad illud exemplum respondetur.

13. Suarez. Valquez. baptizatur hac responsio.

14. Respondent.

turale suscipiendi illum; & ita de facto esse ea, quae dicuntur necessaria necessitate medij: sunt enim vel ex natura rei, vel ex institutione Dei, media vnica ad salutem; & ex hac necessitate procedente oritur obligatio, seu praecipuum assumendi illa media.

Sed contra hoc est; quia non potest intelligi, qualis sit illa institutio Baptismi, v. g. vt medij vnici praecedens ante praecipuum Baptismi: nam vel Christus instituit vt medium vnicum ad salutem Baptismus re ipsa susceptus, vel Baptismus in re, aut in voto. Non primum, quia si Baptismus re ipsa susceptus erat medium vnicum ex institutione Christi, Baptismus in voto non sufficeret. Sed nec secundum dici potest; quia si non est institutus Baptismus re ipsa susceptus vt medium vnicum ad salutem; ergo ex illa institutione non oritur obligatio suscipiendi Baptismus re ipsa, atque adeo contritio non habet votum implicitum Baptismi suscipiendi: contritio enim solum habet votum implicitum suscipiendi id quod est medium vnicum, & necessarium ad salutem, & obseruandi praecipuum Baptismus autem re ipsa susceptus non est ex illa institutione praecedenti medium necessarium, & vnicum ad salutem: ergo contritio non habet votum implicitum Baptismi re ipsa suscepti, neque ex eiusmodi institutione oritur obligatio suscipiendi Baptismus in se ipso.

15. Impugnatur.

16. Infantia.

Solutio.

Aliud est velle Baptismum, aliud velle propositum Baptismi.

Dices, antecederet ad praecipuum institutum fuisse Baptismus a Christo vt medium vnicum ad salutem, vel in se ipso, vel saltem propositum illius suscipiendi: ex hac autem institutione oriri obligationem talem, ratione cuius contritio censetur habere votum saltem implicitum Baptismi; quia datur obligatio ad media necessaria salutis.

Sed contra; quia si institutio illa antecedit praecipuum, ex illa non sequitur obligatio suscipiendi Baptismus; sed obligatio vel suscipiendi Baptismus, vel habendi propositum Baptismi suscipiendi; obligatio enim solum est ponendi media necessaria ad salutem, sed medium necessarium ad salutem ex vi illius institutionis non est Baptismus re ipsa susceptus, sed vel Baptismus, vel propositum illius; ergo non est obligatio ad Baptismus, sed ad disiunctum, nempe ad Baptismus, vel propositum illius; ergo contritio, quatenus habet votum implicitum seruandi omnia praecipua, non habet ex vi praecisa illius institutionis votum Baptismi suscipiendi, sed vel suscipiendi Baptismi, vel habendi propositum Baptismi suscipiendi. Hoc autem non est votum Baptismi; aliud enim est in rigore desiderare, vel velle Baptismus; aliud velle propositum Baptismi. Quod probari potest in primis, quia aliud est votum castitatis, aliud est votum vouendi castitatem; illud enim prius est votum reseruatum; hoc posterius non est votum reseruatum, quia non est votum castitatis; vt cum alijs docent Suarez tom. 2. de relig. lib. 6. de voto, cap. 2. num. 7. & Thom. Sanchez lib. 4. de voto, cap. 4. num. 70. Item quia aliud est propositum seruandae castitatis, aliud vero propositum faciendi propositum seruandae castitatis, quod in rigore non est propositum castitatis; nam qui habet propositum confitendi, eo ipso habet propositum habendi tunc, quando confitebitur, dolorem de peccatis, & propositum non peccandi; atque adeo habet propositum habendi tunc propositum castitatis praeciptae seruandae; nunc tamen non habet propositum castitatis, nec propositum non peccandi; neque enim nunc est dispositus ad absolutionem; ergo propositum, seu voluntas propositi habendi de suscipiendo Baptismo, non est in rigore propositum, seu voluntas suscipiendi Baptismus.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Si ergo ex illa institutione Baptismi solum oritur obligatio suscipiendi Baptismum, vel habendi propositum illum suscipiendi, non est unde contritio sit implicitè voluntas Baptismi, sed solum erit voluntas implicita illius disuncti, nempe vel Baptismi, vel propositi suscipiendi Baptismum, cum illud disunctum solum sit institutum in remedium necessarium, & aliunde nullum aliud præceptum sit impositum.

17. Adde, si absque omni alio præcepto positivo Baptismi, Christus instituisset eo modo in necessarium remedium disunctum illud ex Baptismo, & voluntate Baptismi, non posset homo per solam contritionem quantumcumque perfectam disponi proximè ad iustificationem; quia contritio, ut probauimus, non esset tunc voluntas Baptismi etiam implicitè, sed solum esset implicitè voluntas illius disuncti necessarii ad salutem, scilicet vel Baptismi, vel voluntatis Baptismi; ergo si homo iustificaretur cum sola contritione absque alia voluntate determinata Baptismi, iustificaretur absque Baptismo, & voluntate Baptismi, quod esset contra id, quod supponitur, Deum statuisse neminem iustificare absque Baptismo, vel voluntate Baptismi.

18. Fatendum ergo est, necessitatem Baptismi in re, vel in voto oriri ex præcepto positivo diuino, quo Baptismus in re præceptus est omnibus: ex quo præcepto oritur, quod nemo possit iustificari absque Baptismo, vel saltem voluntate Baptismi; cum enim non possit extra sacramentum iustificari absque contritione, quæ includit voluntatem seruandi omnia præcepta, quorum vnum est de suscipiendo Baptismo; hinc fit, non posse iustificari absque Baptismo, quem Deus voluit habere virtutem iustificandi, vel certè absque voluntate Baptismi, quæ necessariò includitur in omni contritione, cum detur præceptum de suscipiendo Baptismo.

Propter hæc P. Valquez dicto dub. vnicò ingenuè fatetur, contritionem eodem ferè modo esse votum sacramenti Penitentia; (& idem debet dicere de Baptismo) sicut est votum aliorum præceptorum. Pro quo supponit, votum sacramenti non ideo dici medium ad iustificationem, quia illud votum sit causa contritionis, cum potius è contra contritio sit causa illius voti; ideo enim volumus confiteri, quia dolemus de peccatis. Neque etiam dici potest, quod auxilia ad contritionem dantur nobis virtute sacramenti suscipiendi; neque quod contritio habeat maiorem virtutem ad iustificandum propter relationem, aut ordinem, quem habet ad clauas: nam ante institutionem sacramenti habebat eandem virtutem. Rursus nec dici potest, (ut aliqui insinuant,) per contritionem remitti peccata, sub conditione futuri sacramenti, vel quod verè non remittantur peccata, donec ponatur sacramentum, vel alij indicantur: quibus suppositis, concludit, ideo contritionem esse votum sacramenti, quia habet implicitam saltem voluntatem seruandi omnia præcepta. Dicitur autem à Tridentino, contritioni non adscribi iustificationem absque voto sacramenti, quod includit: cum tamen id non dicatur de voto aliorum præceptorum in eadem contritione inclusò; hoc, inquam, fecit Concilium, tum vt condemnaret obiter errorem Petri Oxonensis Doctoris Salmantini, qui tempore Sixti IV. docuit, peccata mortalia, quantum ad culpam, & penam alterius sæculi, deleri per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas, hoc est, ita vt nulla deinde maneret obligatio confessionis eorum peccatorum: cuius oppositum significauit Concilium in illis verbis, scilicet, non auferri per contritionem obligationem con-

Conc. Trid.
Contritioni non adscribitur iustificatio absque voto sacramenti, quod includit, cum tamen id non dicatur de voto aliorum præceptorum.

fitendi; tum etiam propter peculiarem quandam rationem, quæ non inuenitur in aliis præceptis; nam illa, licet eorum votum includatur etiam in contritione, non tamen sunt secundum se media necessaria ad iustificationem; restitutio enim, v.g. secundum se ipsam nunquam est medium necessarium conferens iustificationem, sed voluntas restituendi contenta in contritione, vel penitentia. At verò sacramentum Penitentia; in se ipso aliquando est medium vnicum, & necessarium ad salutem, quando scilicet datur opportunitas, & vrget præceptum confitendi; tunc enim non poterit dari vera contritio absque ipso sacramento re ipsa posito, cum non possit esse vera voluntas obseruandi præceptum absque executione operis, quando præceptum vrget: ideo ergo sacramentum dicitur medium necessarium in re, vel in voto, quia aliquando votum, aliquando ipsummet sacramentum est medium necessariò requisitum ad iustificationem. Hæc est sententia P. Valquez, quam ipse latissimè explicat loco citato.

In qua aliqua placent, aliqua displicent: & in primis displicet casus ille, quem adducit ad probandum, quòd sacramentum aliquando in se ipso sit medium vnicum, & necessarium ad salutem, quando scilicet adest opportunitas, & vrget præceptum confessionis. Nam tunc re vera sacramentum non est medium vnicum; semper enim antecederet ad abolitionem potest præcedere contritio, per quam iustificabitur, homo; & si casu aliquo non sequatur absolutio, saluabitur absque sacramento: ergo sacramentum non erat tunc medium vnicum ad salutem. Melius posset adduci exemplum, quando penitens, facta confessione cum attritione, sit amens; quo casu absolutio sacramentalis est necessarium, & vnicum medium ad salutem; sicut respectu infantis morientis Baptismus re ipsa susceptus, est vnicum medium necessarium.

Secundò displicet, quòd magna ex parte fundat sententiam suam in illo alio principio, quòd contritio ex sua natura sit forma sanctificans: unde fit, non acceptari à Deo peculiariter propter respectum, quem habet ad sacramentum tamquam votum illius. Ergo autem principium de efficacia contritionis ad formaliter sanctificandum, nobis non probatur vllò modo, vt dicam inferius in tractatu de virtute Penitentia;.

Tertiò displicet, quòd eodem prorsus modo voluntas aliorum præceptorum inclusa in contritione concurrat ad iustificationem, sicut voluntas sacramenti ibi etiam inclusa; pro vt videtur concedere, *num. 37.* semper enim manent difficilia verba Tridentini supra allata; in quibus peculiariter videtur tribui iustificatio contritioni, pro vt habet votum sacramenti Penitentia; quod non dicitur de voto aliorum præceptorum in ea contento: nec enim dici solet, quòd contritioni non adscribitur iustificatio sine voto recitandi Officium, quod in ipsa includitur. Fatendum ergo videtur, diuersò aliquo modo concurrere votum sacramenti, quàm votum aliorum, præceptorum in contritione inclusum ad remissionem peccatorum.

Potest autem hæc diuersitas dupliciter explicari; primo, ex eo quòd sacramentum ipsum, cuius votum includitur in contritione, non solum est præceptum, sed est medium etiam influens aliquando se ipso in re susceptum ad iustificationem, quod non contingit restitutioni, aut aliis præceptis; quare contritio includit votum sacramenti, tamquam rei, quæ est etiam medium ad salutem; vt dicebat P. Valquez. Ex hoc autem oritur, quòd dici possit medium

20.

Quid sit contritio, qui displicet. Dicitur pro mo ille casus Penitentia quæ adest.

Aliud exemplum minus posset adduci.

21.

Secundò displicet quod principium quod contritio sit forma sanctificans.

22.

Tertiò displicet quod voluntas aliorum præceptorum inclusa in contritione ad iustificationem concurrat ad iustificationem.

23.

Diuisio ergo hæc dupliciter explicari potest. Primo quod sacramentum ipsum non solum est præceptum, sed est medium etiam influens aliquando se ipso in re susceptum ad iustificationem.

medium necessarium ad salutem sacramentum in re, vel in voto, quod non possumus dicere de aliis praeceptis. Nam licet votum restitutionis sit mediū necessarium, ad salutem post furtum; ipsa tamen restitutio re posita nunquam est medium necessarium, quia ipsa secundum se nunquam influit directe, sed solum remouendo prohibens, hoc est, peccatum iniustitiae, quod posset impedire salutem: nam licet aliquando ipse actus restitutionis sit bonus, & meritorie auget gratiam; id tamen per accidens se habet ad propositum; nec enim tunc dat primam gratiam, sed augmentum illius; quare non conducit posituē ad primam gratiam, sed impedit eius ablationem. Ex quo fit, non appellari medium simpliciter ad primam gratiam, quia non operatur directe, sed indirecte impediendo, ne auferatur. Baptismus verò, & Pœnitentia dicuntur media simpliciter ad primam gratiam, quam illam directe & posituē operantur.

vicarium sacramenti, esse medium necessarium ad salutem. Et licet contritio de facto sit implicite voluntas sacramenti, eo quod detur praeceptum de sacramento, & contritio est voluntas seruandi omnia praecepta; differt tamen hic secundum titulum à primo, quia etiam si Deus non praecepisset sacramentum, adhuc requireretur, quod cum contritione daretur voluntas sacramenti, adhuc vt Deus acceptaret illam loco sacramenti, eo quod de facto voluit sacramentum, vel eius desiderium esse medium necessarium ad salutem: ita tamen, vt sacramentum conduceret cum sola attritione; desiderium autem sacramenti non nisi cum contritione perfecta, vel dilectione Dei.

Si Deus non praecepisset sacramentum, adhuc requireretur cum contritione voluntas sacramenti.

Restitutio autem se ipsa tantū influit remouendo prohibens.

24. Secundo explicari potest ex eo, quod contritio non solum respicit sacramentum, quod est medium ad salutem, sed ipsa contritio est medium, eo quod votum sacramenti continet.

Vt contritio esse voluntas sacramenti, oportuit dari praeceptum de suscipiendis sacramentis.

25. Contritio concurret ad iustificationem magis specialiter in voto propter votum quod obligat ad suscipiendum sacramentum, quod aliter praeceptum.

23. Dispositio ad salutem sacramenti est forma ipsius sacramenti.

Porro contritionem hoc etiam titulo speciali concurrere ad iustificationem, & Deum illam acceptare specialiter, prout voluntatem sacramenti continet, probari potest in primis, quia Deus potuit id eo modo, quo diximus, statuere & nolle acceptare ad iustificationem, nisi sacramentum, vel eius desiderium quasi vicarium sacramenti: si autem id factum esse dixerimus, facilius, & clarius intelliguntur verba Tridentini supra citata; & illa etiam, quae habet sess. 6. cap. 4. vbi dicitur, sine lauaero regenerationis, aut eius voto fieri non posse iustificationem. Quem modum loquendi vsurpant Patres, dum desiderio Baptismi tribuunt vim iustificandi. Sic enim loquitur Ambrosius in Orat. funebri de obitu Valentiniani, vbi ideo dicit, Imperatorem illum salutem consequutum, quia Baptismum desiderauit; & post multa concludit: Non habet ergo gratiam, quam desiderauit, non habet, quod poposcit? Certe quia poposcit, accepit. Vides, quomodo desiderio baptismi, vt tale desiderium est, tribuitur salus. Eodem modo loquitur Bernardus Epist. 77. vbi id late probat, & concludit, quod sicut in peccatis, sic etiam in hac materia, voluntas pro facto reputatur. In eodem sensu dicunt, sicut martyrium, sic etiam desiderium Baptismi vicem gerere Baptismi. Significant ergo, ideo specialiter acceptari à Deo contritionem loco baptismi, quia est desiderium baptismi; & quia desiderium rei coram Deo acceptatur pro re ipsa, quae desideratur. In hoc autem sensu non dicitur acceptari contritio, quia est desiderium restitutionis, nam si restitutio ipsa poneretur, adhuc illa non iustificaret, nec concurreret, nisi remouendo prohibens; ergo nec voluntas restituendi, eo quod sit vicaria restitutionis, & voluntas pro facto reputetur, habebit vim iustificandi, quam tamen habere dicitur, quatenus est voluntas baptismi, eo quod baptismus ipse, si poneretur, concurreret directe, & afferret gratiam iustificationis; & ideo dicitur contritio non iustificare absque voto sacramenti, quod includit, & in ordine ad clauas; quia ad illud votum peculiariter attendit Deus, vt acceptet contritionem, quasi vicariam sacramenti, ad concedendam gratiam, & remissionem peccatorum.

26. Deus statim non acceptatur ad iustificationem nisi sacramentum vel eius desiderium quasi vicarium.

Ambros.

Bernard.

Specialiter acceptatur à Deo contritio loco baptismi, quia est desiderium illius, non autem in eo sensu acceptatur prout est desiderium restitutionis.

Dices, ante institutionem sacramenti contritio non includebat votum sacramenti; & tamen acceptatur à Deo ad remissionem peccatorum; ergo cum eiusdem valoris, & virtutis sit semper in se ipsa, eodem modo acceptaretur à Deo nunc independenter ab hoc, quod habeat votum sacramenti. Respondetur, contritionem acceptari à Deo, non quia ipsa ex se sit forma iustificans, aut satisfactio condigna pro peccato, vt suppono, sed ex liberalitate, & gratia; quare potuit bene Deus olim acceptare contritionem, attendendo solum ad meritū congruum ipsius contritionis; postea vero attendēdo etiam ad sacramentum, ad hoc, quod contritio sit voluntas sacramenti, quod Deus statuit esse medium necessarium

27. Instantia.

Solutio.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ad salutem per se ipsum, vel saltem per desiderium sui tanquam per suum vicarium, vt dictum est.

28. *Instantia.*

Dices iterum; totum hoc non explicat, cur magis dicatur necessarius Baptismus, v. g. in re, vel in voto, quam restitutio, aut alia præcepta: nam sicut iustificatio haberi non potest sine Baptismo, vel eius voto incluso in contritione, sic neque potest haberi absque restitutione, vel eius voto incluso in contritione, vel attritione necessaria ad iustificationem; ergo restitutio etiam in re, vel in voto, est medium necessarium ad salutem. Respondeo, differre in hoc, quod restitutio est necessaria in voto, seu votum restitutionis est medium necessarium, quando restitutio non est posita, ipsa tamen restitutio in se ipsa nunquam est medium; quia ipsa nunquam influit directe, aut causat primam gratiam, sed conducit indirecte, vt remouens prohibens; ideo non dicimus, restitutionem in re, vel in voto esse medium necessarium, sed votum solum: at verò sacramentum esse medium necessarium in re, vel in voto, hoc est quodcumque ponatur, ex illis, siue sacramentum, siue votum illius, erit medium concurrrens directe ad iustificationem; quod de restitutione non est verum; quia licet ipsa ponatur, non erit medium concurrrens ad iustificationem.

Diluitur.

Restitutio ipsa non est medium necessarium, sed illius votum.

29. *Notandum primò.*

Vnde obiter aduerto primò, immeritò limitari ab aliquibus doctrinam istam, qui dicunt, restitutionem, v. g. vel aliud præceptum tunc non habere necessitatem mediæ, quando non vrget omnino præceptum: si enim in his circumstantiis, & in hoc instanti obliget omnino, ita vt non possit absque peccato omitti, tunc erit iam restitutio necessaria necessitate non solum præcepti, sed mediæ, quia illa sunt necessaria necessitate mediæ, sine quibus salus obtineri non potest; & talis est restitutio in prædicto casu, cum non possit omitti absque peccato. Hic tamen modus loquendi non placet, licet sit quæstio de nomine: primò, quia adhuc in eo casu restitutio non esset mediæ necessarium omnino ad salutem, quia licet tunc non fieret, atque ideo committeretur peccatum nouum, posset tamen homo postea dolere, & iustificari absque restitutione: suppono enim, quod postea non posset restituere; non ergo erat restitutio medium necessarium ad salutem; nam illud solum dicitur medium necessarium, sine quo nullo modo salus de facto haberi potest; qualis est gratia, Fides, Baptismus in re, vel in voto, &c. Secundò, quia adhuc restitutio tunc posita non concurreret vt medium directe, sed solum indirecte ad salutem, vt dixi, remouendo prohibens; qui modus concurrendi non sufficit, vt dicatur simpliciter medium necessarium ad salutem. Alioquin posset dici, semper requiri necessitate mediæ, sicut requiritur Baptismus; quia Baptismus non semper requiritur determinatè in se, sed solum in re, vel in voto; quia aliquando ipse Baptismus concurrat vt medium, aliquando eius votum. Eodem autem modo se habet restitutio; nam aliquando concurrat ipsa restitutio, aliquando eius votum: ergo eodem modo est necessaria necessitate mediæ in re, vel in voto, sicut Baptismus; quod tamen Theologi non concedunt, quia nimirum concursus ille restitutionis non est concursus causæ, sed indirectus: vt saepe diximus.

Concursus restitutionis non est concursus causæ, sed indirectus.

30. *Notandum secundum.*

Aduerte secundò, quando dicitur votum sacramenti sufficere absque sacramento, non ita debere intelligi, vt merum propositum suscipiendi sacramenti sufficiat ad iustificationem; hoc enim est falsum: nam peccator etiam dum est in peccato, habet propositum suscipiendi sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ: sed intelligi debet de voto sacramen-

ti cum aliis requisitis, scilicet, detestatione perfecta peccatorum, & proposito vniuersali non peccandi; quas etiam diximus esse dispositiones semper requisitas ex lege Dei ad remissionem peccatorum.

Aduerte tertio, hoc votum, seu hanc voluntatem Baptismi, vel Pœnitentiæ non solum non requiri explicitam, vt diximus, sed neque absolutam: sufficit enim voluntas conditionata, quæ potest stare cum nollitione absoluta contraria. Nam ille, cui iam in articulo mortis constituto impossibile est recipere sacramentum, non potest habere voluntatem absolutam suscipiendi sacramentum, sed solum conditionatam, suscipiendi si posset. Adde, posse fieri, quòd alicui præciperet Deus ire ad subeundum martyrium casu, quo non superesset spes recipiendi amplius Baptismus; atque ideo non posset ille licet habere voluntatem absolutam Baptismi suscipiendi. Sufficit ergo voluntas implicita conditionata, cum qua in his circumstantiis posset esse voluntas obediendi Deo, & relinquendi Baptismus, qui alio modo impossibilis repræsentatur, nisi repugnando præcepto Diuino.

Petes, si Christus instituisset sacramentum Confessionis, v. g. cum eadem efficacia, quam nunc habet ad remittenda peccata, non tamen præcepisset confessionem, postea verò Ecclesia eam præcepisset, an tunc illud sacramentum diceretur necessarium necessitate mediæ ad salutem in re, vel in voto? Videtur enim affirmandum, cum tunc etiam necessarium esset, vel sacramentum ipsum, vel votum ipsius in sacramento inclusum, tanquam medium ad consequendam remissionem peccatorum. Respondeo, non fore in primis medium necessarium eadem necessitate qua tunc est, sed inferiori, nempe humana, seu ex præcepto humano, quæ non redderet illud medium adeò necessarium, eum posset illud præceptum dispensatione facile tolli, vel desuetudine abrogari. Deinde contritio non haberet tunc suam efficaciam in ordine ad sacramentum, sicut nunc habet; non enim moueretur Deus a contritione, eo quod esset vicaria sacramenti, sicut nunc mouetur, atque adeo non concurreret specialiter propter ordinem ad clauem, sicut nunc concurrat, sed solum quia esset retrahens peccatorum, & voluntas non peccandi. Adhuc tamen posset in aliquo sensu minus stricto dici confessio tunc necessaria necessitate mediæ in re, vel in voto ad salutem, eo quod vel confessio, vel votum confessionis in contritione contentum esset medium necessarium directe concurrrens ad iustificationem.

Aduerte denique, cum dicimus, gratiam, media contritione, dari de facto in ordine ad clauem Ecclesiæ, non significari, quòd illa gratia detur ex efficacia clauis, aut sacramenti; nam re vera tunc clauis non concurrunt, nec operantur, sed contritio per ordinem ad Clauem, hoc est, quia in se est voluntas sacramenti propter hoc, quòd ipsa habet, nempe esse votum recurrendi ad clauem, acceptatur a Deo ad remissionem peccatorum.

SECTIO II.

Verum Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate mediæ.

Supponimus Eucharistiam esse necessariam necessitate præcepti, quòd infra suo loco probandum est disput. 16. sect. 1. Nunc solum querimus, an sit etiam necessaria necessitate mediæ? Supponendum etiam vt certum, Eucharistiam secundum realem

31. *Suppositio*
Eucharistia
realem
realem
realem
 realem susceptionem non esse necessariam necessitate medij ad salutem, cum certò constet, quàmplures non solum parvulos, sed etiam adultos salvos fieri sine Eucharistia: sumptione, quos vel impotentia, vel ignorantia, vel alia iusta causa excusat ab Eucharistia vsu. Et licet P. Suarez in præfenti *disp. 40. sect. 2. in principio*, tribuat oppositum errorem aliquibus hæreticis: id tamen negat, & meritò, Valentia in præfenti, *disp. 6. q. 1. punct. 5.* Nam licet hæretici erraverint in vsu superstitioso Eucharistia, forsitan id non fecerunt ex errore circa necessitatem illius.

35. *Status quo*
status quo
 Hoc ergo supposito, quæstio potissimum est, an sicut. Baptismus, vel Pœnitentia sicut media necessaria ad salutem in re, vel in voto, sic etiam Eucharistia in re, vel in voto sit necessaria omnibus necessitate medij? Affirmant aliqui Scholastici apud Suarez ubi supra, & apud Valquez *disp. 169. c. 2.* qui putant, hanc esse sententiam S. Thomæ in præfenti. Verior tamen est, & communior sententia docens, Eucharistiam non esse necessariam ad salutem necessitate medij in re, vel in voto, sed solum necessitate præcepti. Hæc videtur esse S. Thomæ *suprà q. 65. art. 4.* ubi ait, solum duo sacramenta esse simpliciter necessaria unicuique ad finem, scilicet, Baptismum, & Pœnitentiam; cætera verò esse necessaria ad commodè acquirendum finem. Hanc eandem sententiam tenent plures, quos referunt, & sequuntur Valentia, Suarez, & Valquez, ubi supra, qui latè hanc sententiam probant; nos breviter potissima fundamenta adducemus.

36. *Ratio com*
rationis
 Potissima ergo ratio hæc est, quia Eucharistia in tantum potest dici medium necessarium ad salutem, in quantum est medium necessarium ad primam gratiam, vel ad perseverandum in gratia; sed ex neutro capite est medium necessarium; ergo ex nullo. Minor, in qua potest esse difficultas, probatur quoad primam partem facile ex doctrina sectionis præcedentis, quia ad hoc, quòd Eucharistia sit medium necessarium in re, vel in voto ad primam gratiam, non sufficit, quod vorum ipsius, nempe contritio, vel Baptismus, &c. conducit positivè ad primam gratiam; sed requiritur etiam, quòd ipsa Eucharistia conducit positivè; & per se aliquando ad primam gratiam; alioquin etiam restitutio diceretur necessaria necessitate medij ad primam gratiam, cum votum ipsius positivè, & necessariò conducit ad primam gratiam; Eucharistia autem nunquam positivè & per se confert primam gratiam; ergo non est dicendum, esse necessariam in re, vel in voto necessitate medij ad primam gratiam.

37. *Instantia*
Instantia
 Dices; Eucharistia etiam in aliquo casu confert primam gratiam, quando scilicet homo attritus inculpabiliter, & bona fide accedit ad Eucharistiam; ergo Eucharistia etiam in re conducit positivè ad primam gratiam. Sed contra; quia quidquid sit de veritate illius doctrina, quam infra negabimus *disp. 12. sect. 1.* adhuc Eucharistia non habet conferre tunc primam gratiam per se, & ex propria institutione, sed per accidens: ad hoc autem, ut aliquod sit medium necessarium ad primam gratiam, debet esse medium institutum per se ad illam conferendam, ut Baptismus, & Pœnitentia.

38. *Confirmatio*
Confirmatio
 Confirmatur eadem pars, quia sacramentum Eucharistia ex sua institutione habet esse cibum, & dare gratiam nutritivam; ergo ex sua institutione non ordinatur ad primam gratiam; cibus enim non nutrit, nisi præsupponat vitam, nec alimentum ordinatur ad generandum, sed ad augendam, & fovendam substantiam viventis; ergo Eucharistia non est medium necessarium ad primam gratiam positivè conferendam in re, vel in voto.

Veniamus iam ad alteram partem Minoris positæ, quod scilicet non sit Eucharistia necessaria ad salutem necessitate medij, eo quod requiratur ad perseverantiam in gratia. Quod facile probatur, si consideremus, quid sit perseverare in gratia. Nam per hanc perseverantiam vel potest intelligi diuturna conservatio gratiæ per longum tempus sine peccato lethali; & hoc quidem non est medium necessarium simpliciter ad salutem; potest enim contingere, hominem brevi post primam iustificationem mori; & per consequens tunc non indiget diuturna gratiæ conservacione ad salutem: vel potest intelligi per istam perseverantiam hoc, quod est mori in gratia, siue brevi, siue longo tempore post iustitiam acceptam; hoc enim videtur includere donum perseverantia; & per consequens videtur esse eximium Dei beneficium, de quo posset aliquis dicere, dari ex vi sacramenti Eucharistia in re, vel in voto. Sed neque ex hoc capite potest dici Eucharistia medium necessarium ad salutem. Nam in primis gratis, & sine vilo fundamento assereretur, mortem in gratia esse effectum proprium Eucharistia, cum neque ex Scriptura, neque ex Conciliis probari posset: quare si illud eximium donum Dei ad aliquod sacramentum pertineret, magis quidem apparetur tribui posset Extremæ vnctiõni, quàm Eucharistia; sed reuera ad neutram pertinet, quia noluit Deus tam eximium beneficium vili medio alligatum esse, sed à sola sua liberalitate pendere, ut nos redderet cautiore.

Vnde secundo probatur, hunc non esse effectum Eucharistia; quia si esset eius effectus, infallibiliter consequeretur Eucharistiam dignè susceptam, & per consequens qui dignè communicaret, infallibiliter esset prædestinatus: quia effectus sacramentalis infallibiles sunt eo modo, quo à sacramentis causantur: alligantur enim sacramentis ex promissione diuina in sacramentis contenta: quare si, posito sacramento, posset non sequi effectus, non haberetur ex promissione diuina, sed ex liberalitate Dei; ergo si mors in gratia, seu (quod idem est) protectio Dei, ut quis moriatur in gratia, est effectus Eucharistia, debet hæc diuina protectio sequi infallibiliter ad omnem dignam sumptionem Eucharistia; quod de se constat esse satis absurdum.

Dices; licet non detur semper ex vi huius sacramenti gratia finalis, semper tamen datur auxilia ad perseverandum; nam inter effectus huius sacramenti numeratur præservatio à mortalibus; ut docet *Trid. sess. 13. c. 2.* Auxilia autem huiusmodi necessaria sunt ad salutem; ergo Eucharistia te ipsa conducit positivè ad aliquid necessarium ad salutem; ergo habet id, quod requiritur, ut dicatur necessaria necessitate medij ad salutem in re, vel in voto. Posset aliquis respondere iuxta supra dicta; licet Eucharistia conducit ad aliquid necessarium ad salutem, non tamen esse necessariam ut medium ad salutem; quia non influit in salutem positivè, sed indirectè, & remouendo prohibens; scilicet dando auxilia, quibus vitentur peccata: quare cum ipsa observatio præceptorum non sit medium salutis, quia concurrat indirectè, idem dicendum esset de Eucharistia, cum solum sit necessaria, ut seruentur mandata longo tempore. Sed, hac solutione omissa,

Responderetur facilis, Eucharistiam quidem conducere positivè ad talia auxilia; cæterum hæc non sunt simpliciter necessaria ad salutem: nam si ille homo, v.g. paulo post communionem moreretur, non indigeret vilo auxilio, aut inspiratione ad perseverandum sine peccato lethali illo brevi tempore, cum tunc (ut suppono) nulla tentatio occurreret;

39.
Probatum
alia ratio.

40.
Probatum sec
undo.

41.
Instantia

Respondens
aliqui.

42.
Melius re
spondetur.

ergo licet Eucharistia conferat positivè ad illa auxilia, non tamen ideo dicitur concurrere positivè ad aliquid simpliciter necessarium ad salutem.

43. Infirmus.

Dices, licet homini simpliciter non sit necessarium ad salutem auxilium ad vincendas tentationes, cæterùm homini diu viventi post communionem necessarium simpliciter est tale auxilium ad salutem; quia (vt suppono ex materia de gratia) non potest homo longo tempore vitare peccata graua sine auxilio gratiæ: ergo homini saltem viventi diu necessaria est Eucharistia in re, vel in voto ad salutem, cum sine Eucharistia, vel voto illius non habeat talia auxilia, & ad hæc habenda conducatur positivè aliquando Eucharistia, aliquando in re ipsa, aliquando votum illius.

44. Respondet.

Eucharistia non conferat aliquid merè necessarium ad perseverandum sine peccato mortali.

Respondet adhuc, nec tali homini esse simpliciter necessariam Eucharistiam vel medium ad salutem; quia si res attentè consideretur, Eucharistia non confert aliquid necessarium ad perseverandum sine peccato mortali. Fateor quidem, Eucharistiam afferre secum auxilia vberiora, quibus vincere possit facilius tentationes occurrentes; ex quo fit, vt meritò dicatur præseruare à peccatis; quia licet non omnis, qui accipit Eucharistiam, perseveret in gratia, habuit tamen ex Eucharistia auxilia, quibus facilius posset perseverare. Cæterùm illa auxilia vberiora, quæ dantur ex vi Eucharistiæ, licet multum conducant ad perseverantiam, non tamen necessaria simpliciter; nam sine illis auxiliis vberioribus, & cum solis auxiliis ordinariis, quæ dantur sine Eucharistia, & ad quæ habet homo ius ex ipso statu gratiæ, posset homo perseverare, & de factò perseverat longo tempore: ergo illa superabundantia & excessus auxiliorum non est remedium simpliciter necessarium ad salutem, & per consequens nec ipsa Eucharistia, quatenus præstat talia auxilia. Confirmatur, quia gratia, quæ datur per Baptismum, non est minoris efficacis, quàm quæ in lege antiqua dabatur in Circumcisione, v.g. Cum illa autem gratia poterat homo per longam vitam perseverare cum auxiliis, quæ ratione illius gratiæ conferebantur; ergo & nunc poterit cum auxiliis, quæ consequuntur gratiam Baptismi.

45. Obijciuntur primò verba Christi & PP.

Ioan. 6.

Habemus ergo, Eucharistiam non esse necessariam necessitate mediæ ad salutem in re, vel in voto, nec ratione primæ gratiæ, nec ratione perseverantia, quam positivè causet. Cæterùm contra doctrinam supra traditam sunt plures obiectiones. Prima est, ad probandum, realem sumptionem Eucharistiæ esse necessariam necessitate mediæ ad salutem: quod in primis probatur ex verbis Christi Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Deinde ex Patribus, præsertim ex Innocentio I. episc. ad Patres Concilij Milevis. quæ est 93. inter Epistolas Augustini; & ex ipso Augustino in locis relatis à Suarez in præfenti, qui frequenter dicunt, illa verba Christi intelligenda etiam esse respectu parvulorum, quibus non solum Baptismus, sed etiam Eucharistia necessaria est ad salutem: imo ex necessitate Eucharistiæ colligunt necessitatem Baptismi contra Pelagianos.

46. Notandum pri solutione. Eucharistia aliquando dicitur necessaria ratione rei contentæ.

Pro horum Patrum intelligentia notandum est, Eucharistiam aliquando appellari necessariam ratione rei contentæ, vel significatæ: cum enim contineat Christum, cuius fides saltem implicita, & vnio necessaria est ad salutem: cum item significet vnitatem corporis mystici, quam omnes debent necessario participare, vt salvi fiant: hinc est, vt aliquando dicatur necessarius omnibus effectus Eucharistiæ, hoc est, vniri corpori mystico, vel etiam

ipse Christus, qui continetur in Eucharistia. Hoc supposito, ad obiectionem respondetur, illis verbis Ioan. 6. solum significari necessitatem præcepti, non mediæ, vt latè ostendunt nostri Suarez, Vasquez, Valentia, & alij in præfenti. Augustinus verò, & Innocentius, satis credibile est, quod acceperint illa verba de manducatione spiritali corporis Christi; nam licet in illis sermo sit de manducatione sacramentali iuxta communem Theologorum; non tamen est certum, quod non possint habere illum duplicem sensum, & intelligi etiam in sensu literali de manducatione spiritali, de qua quamplures Patres, & Theologi illa intellexerunt: & forte etiam Augustinus, & Innocentius, vt ex necessitate manducandi Christum spiritaliter, colligerent necessitatem Baptismi, quo Christus à parvulis spiritaliter per fidem, & charitatem manducatur. De mente tamen Augustini videantur Vasquez in præfenti disp. 169. cap. 4. & infra disp. 179. c. 4. Suarez in præfenti disp. 40. sect. 2. Bellarmin. lib. 1. de Eucharist. Valentia in Controvers. lib. de legitimo Eucharistiæ usu sub altera specie. Maldonat. in cap. 6. Ioannis; vbi Toletus, & P. Salmeron tom. 8.

Secundò potest obiici ad probandum, Eucharistiam esse necessariam necessitate mediæ, saltem ad perseverandum in gratia, quia Eucharistia est cibus spiritalis animæ: ergo sicut sine cibo corporeo impossibile est, diu conservari vitam naturalem: sic erit impossibile, sine hoc cibo conservari vitam animæ. Quam necessitatem satis expresse indicat Cyrillus lib. 3. in Ioan. cap. 37. & lib. 4. cap. 10. in illis verbis: *vt discerent, si mortem effugere velent, necesse esse de illo pane participare.* Eodem modo loquitur Cyprianus de oratione Dominica, super illa verba, *Panem nostrum*, &c. Ididorus lib. 1. de Officijs Ecclesiasticis. cap. de sacrificio, & insinuat in Concilio Cabilonenli 2. c. 46.

Respondetur, discrimen hoc esse à cibo naturali, quod ille est vnicum medium ad reparandam vitam naturalem: at verò vita spiritalis, quæ consistit in gratia iustificante, potest aliter obtineri, nempe per bona opera, & per alia etiam sacramenta. Cæterùm adhuc fatendum est, dari aliquam necessitatem moralem Eucharistiæ: dum enim aliquis ex incuria, & negligentia omittit hunc cibum, verendum merito est, ne Deus illi subtrahat auxilia congrua ad operandum, vt potè scienti, & habenti mediâ opportuna, & illorum vsum negligentem, quam necessitatem moralem indicantur prædicti Patres, non aliam.

Tertiò obiici potest, quod huic sacramento tribuatur resurrectio gloriosa corporis ex verbis Christi: *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die;* adeo vt Cyrillus lib. 10. in Ioan. cap. 13. loquens de hoc sacramento, dicat, *non potnisse aliter corruptibilem hanc naturam corporis ad incorruptibilem vitam traduci, nisi naturalis vita corpus ei coniungeretur;* quem loquendi modum habet etiam lib. 4. cap. 16. Item Ignatius, Chryostomus, Gregorius Nyssen. Cyprianus, Tertullianus, Irenæus relati à Suarez infra disp. 64. sect. 2. Imo ob hanc causam in Concilio Niceno vocatur hoc sacramentum *symbolum resurrectionis;* ergo saltem est medium necessarium ad beatitudinem corporis.

Respondetur, resurrectionem corporum tribui Eucharistiæ peculiariter, non solum quia dat gratiam, quæ habet ius ad resurrectionem corporum; sed etiam magis specialiter, quia præseruando à peccatis, facit vt sequatur corona; & quia propter vniionem cum carne Christi dat peculiarem titulum nostræ carni ad resurgendum: de quo infra agendo de effectibus. Eucharistiæ. Cæterùm non est

est medium necessarium ad resurrectionem, cum etiam pueri, qui non accipiunt Eucharistiam, resurrexerunt: vocatur tamen à Patribus aliquando medium necessarium, non significando necessitatem simpliciter, sed maximam quandam congruentiam; vt interpretatur Suarez d. disp. 64. & Vasquez infra disp. 104. n. 4.

pertinent ad historiam, quam ad disputationem scholasticam; in illisque latè, & eruditè laborarunt recentiores, præsertim Suarez, & Vasquez.

SECTIO I.

Qua sit materia Eucharistiæ.

Sermo est de materia remota, de qua agit S. Thomas per totam questionem 74. cuius doctrina partim moralis est, partim scholastica: illa facilis, hæc paulo difficilior: illam breuiter trademus, hanc accuratius disputabimus. Nunc igitur breuiter supponendum, materiam remotam Eucharistiæ omnino necessariam, esse panem, & vinum; de quo S. Thomas art. 1. 3. 4. & 5. & probatur de fide ex Christi institutione, & ex Concilio Florentino, Tridentino, Lateranensi, V Vormatiensi, Altitudorensi, Matilconensi, relatis à Suarez in præfenti disput. 45. sect. 1. & ex Canone; 2. Trullano post 6. Synodum; & ex cap. Cum Martha; 3. Trullano post 6. Synodum; & ex cap. Cum Martha; de celebratione Missarum, & & alia multis.

I. Hic sermo est de materia remota.

Prima difficultas.

Pro huius veritatis maiori explicatione, possunt aliqua dubitari. Primò, qualis debeat esse panis consecrandus? Ratio dubitandi est, quia ex multis granis solet fieri panis; & è contra ex tritico possunt fieri plura mixta, de quibus potest dubitari, an sint materia apta consecrationi? Et licet aliqui senserint, panem ex quolibet grano frumentaceo sufficere, vt ex hordeo, milio, &c. ceterum vix potest iam de hoc dubitari post Florentinum, vbi expresse dicitur, materiam huius sacramenti esse panem triticum, & vinum ex vite. Ille ergo solus panis consecrabilis erit, qui ex tritico confectus fuerit.

2. Prima difficultas. Qualis debeat esse panis ille.

Hinc sequitur primò, panem ex hordeo, cicere milio, oriza, & similibus, non sufficere; item nec ex siliquis, neque ex eruiliis, neque ex maicio, &c. posse tamen ex farre, seu siligine, si significet, quod Hispanicè, *Candéal*, Italicè, *granogenile*, o *bianco*: nam voces Latine ambigæ sunt, & magis notæ voces vulgares. Difficultas est de fecali, Italicè, *Segala*, Hispanicè *Cemeno*: quidam affirmant, esse sufficientem materiam, pro quibus videtur stare S. Thomas art. 3. Alij negant, quos sequitur Vasquez Suarez vero dicit, esse materiam valde dubiam.

3. Corollaria quadam. Primum.

Sequitur secundò, panem debere esse ex farina triticea, & aqua naturali coagmentatum, alioquin si fiat ex aqua rosacea, lacte, oleo, vel alio liquore prædominante, non sufficere, quia non est panis vsualis, & multo minus, si misceatur butyro, ouis, saccharo, & similibus. Hæc est partim contra Caietanum, quem sequuntur aliqui recentiores, dicentes panem ex lacte, vel aqua artificiali esse veram materiam: quia aqua solum requiritur ad vniendas partes farinæ. Ceterum mihi videtur ad minus illa esse materia valde dubia. Vnde etiam infertur, quid dicendum sit ad dubium nuper exortum de quodam Sacerdote, qui ad occultandum finem sacrilegium, voluit consecrare hostiam quamdam ex illis, quibus solemus litteras sigillare, admixtam scilicet cum cinnabrio, vt fieri solet; quæ quidem ad minus est materia dubia, & meo iudicio inualida; quia per illam mixtionem alteratur notabiliter, & extrahitur à pane vsuali.

4. Secundum corollarium.

Sequitur tertio, massam crudam, seu oleo, aut butyro frixam, vel aqua clixam, non esse sufficientem materiam, sed debere esse solo igne assam, vel coctam: ideo laganum, pultes non sunt materia apta.

5. Tertium corollarium.

§ 1. Quarta obiectio.

§ 2. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 3. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 4. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 5. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 6. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 7. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 8. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 9. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

§ 10. S. Thom. Vasquez. De lastis mis S. Thom.

DISPUTATIO IV.

De materia remota Eucharistiæ.

SECTIO I. Qua sit materia Eucharistiæ.

SECTIO II. An vinum prærequiratur ad Eucharistiam mixtum cum aqua.

SECTIO III. Vtrum aqua vino admixta conuertatur immediatè in sanguinè Christi.

SECTIO IV. Argumenta contra nostram sententiam. & eorum solutiones.

SECTIO V. Dubium incidens, an gutta aque in calicem missa post inchoata verba consecrationis, conuertetur in sanguinem Christi.

SECTIO VI. Vtrum materia consecranda habeat terminum maximum, vel minimum.

SECTIO VII. Vtrum materia consecrabilis debeat esse præsens, & determinata?

MITTO art. 4. 5. & 6. questionis 73. in quibus agitur de nominibus, de figuris, & de tempore institutionis Eucharistiæ: hæc enim magis

apta. Petes; quid si mica panis madescat, & digitis compressa reducatur ad massam? Respondeo, adhuc esse materiam; non enim amisit concoctionem, alioquin quando hostia manditur, & in ore madescit, amitteret accidentia panis, & per consequens consecrationem.

6. Sequitur quartò, quid dicendum sit de pane confecto ex amydo, de quo Paludan. & aliqui docti recentiores censent, esse validam materiam: nam verè continet adipem farinæ. Ceterum S. Thomas, quem sequitur communis Theologorum sententia, negat, & merito; quia quidquid sit, an fiat ex vero tritico, an potius ex tritico prius corrupto per diurtumam madesfactionem; ceterum ille non est panis vsualis, nec retinet saporem communem panis, sed alium valde diuersum. Quod in vniuersum est obseruandum ad huiusmodi quæstiones; non tam debere attendi vnitatem, vel diuersitatem specificam materiæ, quam si iuxta communem vsum reputatur pro pane talis materia, necne.

Secunda difficultas.

7. Secundò potest dubitari, an panis debeat necessario esse azymus? Responderetur breuiter cum S. Thoma, & communi, ad valorem sacramenti sufficere azymum, vel fermentatum; de necessitate tamen præcepti in Ecclesia Latina consecrati in azymo, in Græca in fermentato, licet congruentior sit vsus Ecclesiæ Latinæ, eo præcipue, quod Christus Dominus in azymo creditur consecrasset: quorum latior probatio, quia ad historiam pertinet, petenda est ex Recentioribus in præsentia.

Tertia difficultas.

8. Tertio potest dubitari, quale debeat esse vinum consecrandum? Et quidem constat ex Florentino & aliis, necessariam materiam esse vinum vitis: Ex quo fit vinum granatorum, pomorum, radicum, &c. non sufficere, sed requiri omnino vinum ex vuis. Item non sufficere alios liquores, qui ex vuis fieri possunt, nisi fiat vere vinum. Ex quo inferitur primo, non sufficere aggregatam, saponiferam; quia licet hæc omnia ex vuis fiant, non tamen sunt vere vinum, sed aliquid antecedens, vel consequens formam vini.

9. Inferitur secundo, loram non esse materiam validam, quia non est vinum, sed aquam infusam in racemis expressis, seu in acinis. Maius est dubium de musto; aliqui enim recentiores valde dubitant de eius valore; quia nec videtur simpliciter vinum, nec habere vini proprietates. Contraria tamen sententia est communis omnium Theologorum, & habet pro se Iulium Pontificem in c. *Cum omne*, de consecratione d. 2. id permittentem in casu necessitatis. Potestque confirmari ex modo loquendi Scripturæ, ubi vinum aliquando appellatur mustum. *Musto pleni sunt isti. Act. 2.* & è contra mustum appellatur vinum Luc. 5. *Nemo mittit vinum nouum in vitem veterem. Ierem. 48.* & *vinum de torcularibus sustuli.* Nec videtur esse dissimilitudo in dulcedine, calore, &c. nisi secundum magis, & minus.

10. Inferitur tertio, mustum in vuis adhuc inclusum non posse valide consecrari. Hæc est communis, & probatur Vasquez *disp. 75. num. 14.* Nam licet non differant specie liquor expressus, & in granis existens (provi volebat Sotus) quia sine vlla mutatione substantiali per solam vuar diuisionem fluit liquor ibi existens: ceterum mustum granis inclusum, non est pro tunc potus, sed cibus per se lo-

quendo; & ideo pro tunc non potest significare Christi sanguinem per modum potus spiritualis. Verum hæc ratio non videtur satis efficax; quia si speciebus vini consecrati madescat ossa panis, tunc species vini inclusæ in pane sunt per modum cibi, & non per modum potus; & tamen procul dubio retinent consecrationem, dum retinent dispositiones ad formam vini; ergo licet mustum in granis sit per modum cibi, adhuc retinet dispositiones sufficientes ad consecrationem. Finge enim, guttam musti consecratam extra granum, postea immitte iterum in granum, & iterum claudi vnam, nonne retinebit consecrationem illa gutta, etiam si sit per modum cibi?

Aliter ergo probandum videtur, mustum intra granum non posse consecrari; scilicet ex eo, quod non potest sufficienter designari, dum continetur in vua ipse liquor præcisè per pronomen *bic*, cum dicitur, *bic est sanguis*; nam, vt infra videbimus, illud Pronomen debet designare substantiam, cuius sunt illa accidentia externa sensibilia; cum autem accidentia externa vuar non sint solum liquoris, sed multo magis ipsius vuar, non potest designari solus liquor per Pronomen *bic*.

Ex quo etiam fit consequenter, si vnum esset imbibitum in ossa panis, non posse tunc consecrari, licet possit antea consecratum retinere tunc consecrationem: ratio autem discriminis est, quod tempore consecrationis debet designari per Pronomen, *bic*; dum autem continetur intra micam panis, non bene designaretur; illud enim non solum est vinum, sed etiam panis: at vero semel consecrata species possunt retinere Christi sanguinem; quia ad hoc non est necesse, quod possint designari per illud Pronomen.

Hinc etiam inferitur quarto, quid dicendum sit de vino congelato: nam licet aliqui negent, esse materiam consecrationis, & alij addant, per congelationem desinere ibi esse sanguinem Christi, quia iam non habet rationem potus. Verius tamen est, conseruari sanguinem Christi in speciebus congelatis, iuxta communem sententiam, quam approbat Missale Romanum, præcipiens, illas species liquefieri, & sumi à sacerdote vt consecratas, quia reuera vinum per congelationem non amittit formam vini, cum post liquefactionem maneat vinum, sicut antea. Ex quo fit, posse etiam consecrari valide, dum congelata sunt: neque obstat, provi sic non esse potum liquidum; quia licet non sint potus facili, est tamen simpliciter potus; possunt enim potari, si prius vel alio medio, vel saltem ipsius oris calore dissoluantur; sicut etiam nuges sunt simpliciter cibus, licet necesse sit eas prius confringere, vt possint manducari. Imò in rigore etiam vinum congelatum, si paulatim deglutatur, potatur, nec soluit ieiunium, siue paulatim, siue simul totum deglutatur; quia semper habetur vt potus.

Dices; aqua congelata non est materia valida Baptismi; ergo nec vinum congelatum est materia valida Eucharistiæ; cum tam requiratur vinum ad Eucharistiæ, quam aqua ad Baptismum. Negatur consequentia; & ratio discriminis est, quod Baptismus non solum postulat aquam, sed abluionem; aqua vero congelata, dum congelata est, non potest abluere. Eucharistia autem non consistit in vsu, vt supra vidimus; quare, manentibus speciebus vini etiam congelatis, potest dari sacramentum; quia tunc etiam potest dari vinum simpliciter loquendo.

Quarto potest dubitari, vtum vtraque materia panis, & vini sit necessaria; an vero possit vna sine alia consecrari? Ceterum resolutio huius quæstionis pertinet

pertinet ad disput. 19. ubi agemus de essentia huius sacrificij. Restabat, quid dicendum sit, quando materia Eucharistiae miscetur cum aliena materia; ut si farina tritici miscetur cum farina hordeacea, vel vinum cum aqua: De hoc tamen constabit ex dicendis sect. 3.

SECTIO II.

An vinum praequiratur ad Eucharistiam mixtum cum aqua?

16. De hoc agit S. Thom. art. 6. 7. & 8. cum quo supponendum in primis est, Ecclesiam ab ipso exordio vniuersaliter obseruasse consuetudinem mittendi aquam in calicem consecrandum; ut habetur in Tridentino sess. 22. c. 6. 7. & ex innumeris Conciliis, & Patribus probat latè Suarez disput. 45. sect. 2. Valquez dist. 176. c. 1. & Bellarm. lib. 4. de Euchar. c. 10. ubi affert nominatim plures Patres Belgas, Anglos, Germanos, & ex aliis frigidissimis prouinciis, ut appareat mendacium Haereticorum nostri temporis, qui dicunt, mixtionem aquae receptam fuisse solum in prouinciis calidis, vt morem comunem patriae seruariant.

17. Rationes autem huius mixtionis plures afferuntur. Prima est significatio sanguinis, & aquae, quae de Christi latere fluxerunt. Secunda, ad significandam vnionem Ecclesiae per aquam significatam cum Christo. Tertia, ad significandam duplicem Christi naturam, Diuinam, & humanam. Quarta, quia Christus in Cena ita fecisse creditur, vt ex liturgiis antiquis, & Patrum testimoniis probant latè, & optime praedicti Auctores.

Prima difficultas.

18. Hoc supposito, dubitatur primò, an haec mixtio sit de necessitate Sacramenti, an solum de necessitate praecipiti: Conclusio certa, & communis est, solum esse de necessitate praecipiti, contra Armacanum lib. 9. de quaestionibus Armenorum cap. 9. & significatur factis à Conciliis, & Pontificibus. Dum enim de hac mixtione loquuntur, nullam indicant necessitatem essentialem, sed solum dicunt, hanc consuetudinem esse seruandam; vt ex ipsorum verbis ponderat Suarez ubi supra sect. 2. Ratione etiam probatur, quia licet Christus Dominus in vino lymphato consecraverit, non tamen intendit omnes circumstantias illius consecrationis facere necessarias: alioquin etiam panis azymus, & vinum fortasse rubrum, & alia huiusmodi essent de necessitate Sacramenti, quia Christus illis tunc usus est. Dicendum ergo est, ad substantiam Sacramenti solum pertinere ea, sine quibus substantialiter variatur illa Christi consecratio, vt pote panis, & vinum; quòd autem sit hic, vel ille panis, hoc, vel illud vinum, non variat substantiam Sacramenti. Regula verò ad dignoscendum, quae circumstantia fuerit essentialis, & quae accidentalis, non est sumenda ex differentia physica rerum, sed ex differentia substantiali morali: nam licet physicè loquendo differant fortè specie vinum album, & rubrum; moraliter tamen loquendo est circumstantia accidentalis respectu potationis: vtraque enim est, moraliter loquendo, potatio eiusdem rationis, sicut panis azymus, & fermentatus reputantur moraliter pro eodem. Sic etiam vinum purum, & lymphatum communiter reputantur pro potu eiusdem rationis; & ita qui bibunt vinum lymphatum, semper dicuntur simpliciter bibere vinum; ergo licet Christus viuis fuerit vino lymphato, valida erit consecratio

in vino puro, quia moraliter non mutat substantiam materiae; qua usus est Christus.

Contra hanc conclusionem sunt difficilia verba Cypriani Epistolae 63. ad Caecilium, ubi sic ait: In sacrificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine Christo, (hoc est, sine Christiano populo, vt exponit Pamelius, & significauit Iulius Pontifex infra citandus) quando autem vtrumque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sacramentum spirituale, & caeleste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrumque sibi miscetur; quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis vnus compage solidatus. Haec Cyprianus; ubi aequiparare videtur necessitatem aquae, cum necessitate vini, & necessitatem mixtionis aquae cum vino ad calicem, cum necessitate mixtionis farinae, & aquae ad corpus, quam constat esse de necessitate Sacramenti; quem arguendi modum desumpsisse videtur Iulius Primus in c. Iulius cum omne crimen, de consecrat. d. 2. ubi sic ait: Quae copulatio, & coniunctio aquae, & vini sic miscetur in calice Domini, vt mixtio illa non possit separari; nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis, si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ex quibus Cypriani, & Iulij verbis haec confici potest ratio: aquae admixtio significat non solum aquam, quae exiuit de Christi latere, sed etiam vnionem Ecclesiae cum Christo; ergo, ablata aqua, non manet haec significatio; ergo non manebit sacramentum cum eadem significatione; & per consequens non erit idem sacramentum.

Respondetur, verba Cypriani, & Iulij posse dupliciter explicari. Prima explicatio est S. Thomae in praesenti art. 7. quòd solum loquantur de necessitate praecipiti; nec enim comparatio cum necessitate vini debet tenere in omnibus: comparantur quidem aqua, & vinum quoad necessitatem, non tamen quoad gradum necessitatis; quae interpretatio non videtur contra mentem eorum; nam ipsemet Cyprianus relatus à S. Thoma ibidem in argumento sed S. Thoma contra, dixit: si qui fortè aquam non miscuissent in calice, ignoscendum eis esse, quod ex simplicitate fecerint: quod quidem non diceret, si putaret, esse de necessitate Sacramenti. Secundò, alij dicunt, Cyprianum in illa Epistola agere contra haereticos Aquarios, qui vinum non ponebant in calice; & ideo totus est in probanda necessitate vini, quam ex necessitate aquae, quam ipsi admittebant, colligere contendit: quare cum quaestio tunc non esset de aqua, non curauit explicare, qualiter esset necessaria, sed potius ad propositum non renuit admittere necessitatem essentialem aquae, quia de hoc non controuertebatur, dummodo probeet intentum, scilicet vinum etiam necessarium esse.

Ad rationem verò respondetur, significationem aquae ex latere Christi non esse de essentia Eucharistiae: Eucharistia enim solum est corpus, & sanguis Christi sub speciebus significans cibum, & potum animae, &c. Quòd verò attinet ad vnionem Ecclesiae cum Christo, quae fit per Eucharistiam, haec etiam magis videretur spectare ad sacramentum. Ceterum in primis haec etiam vnio animae cum Christo significatur per sanguinem Christi sub speciebus vini; nam eo ipso, quod sit potus, significat gratiam, qua anima vnitur Christo tanquam alimento spirituali; licet haec etiam vnio amplius, & alio titulo significetur per mixtionem aquae cum vino. Deinde addi potest, illam mixtionem aquae non habere hanc significationem perpetuam ex institutione Christi,

19. Cyprianus Obij iustis verba Cypriani.

Iulius R.

20. Dupliciter explicatur illa verba.

21. Respondetur ad rationem illam, aquam lateris Christi non esse de essentia Sacramenti.

11. Illud pro.
12. De vno
13. In fine
14. Dubitatio

fed ex institutione Ecclesiæ, iuxta communem opinionem, de qua statim, & per consequens illam non esse significationem sacramentalem.

Secunda difficultas.

22. Dubitatur utrum hæc mixtio sit ex præcepto diuino. Valentia. Communiter negatur. Suarez. Valquez. Probat Suarez.

Regitur hæc ratio.

23. Alexand. I. Secundo probatur ex Alexand. Papæ.

Eugen. IV. Melius probatur ex Eugenio.

Conc. Trid. Clarius loquitur Trid.

Hoc præceptum capit ab ipsi Apostolo.

24. Obijciuntur quadam loca Conc. & PP. Cyprian.

Secundò ergo dubitatur, an hæc mixtio aquæ sit necessaria ex præcepto Diuino, an solum præcepto Ecclesiastico. Non pauci sentiunt esse de præcepto Diuino, quos sequitur Valentia in præsentis disp. 6. q. 2. puncti. 1. & aliqui recentiores. Communis tamen, & probabilior sententia docet, esse solum præceptum humanum, quam post alios sequuntur Suarez, scilicet 1. & Valquez disp. 177. c. 1. Probat Suarez, & alij; quia si hæc mixtio esset ex præcepto Christi, vix posset Ecclesia dignoscere illam necessitatem à necessitate sacramenti. Cur enim non requiretetur ad valorem sacramenti illud, sine quo Christus coluit sacramentum confici? Respondent recentiores, hanc Christi voluntatem exigentis aquam de præcepto, non tamen ut essentialem, manifestam fuisse Ecclesiæ; ex ipsius Christi doctrina, à quo per Apostolos tradita fuit. Sed contra hoc est, quia si aliquid probant verba Patrum, quæ ipsi afferunt ad probandum Christi præceptum, probant, non ex mera traditione, sed ex ipsius verbis Christi, quæ in Evangelio habentur, colligi à Patribus, ut mox videbimus. Hoc autem nec Adversarij concedunt propter absurdum, quæ indicabimus.

Secundò probari potest hæc sententia ex Alexandro Papa primo Epist. 1. c. 4. vbi sic ait: Non enim debet, ut à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua solum offerri. Ecce non à Christo, sed à Patribus, dicit hunc morem acceptum. Verum hoc non est satis efficax; nam etiam de adhibendo vino eodem modo loquitur; & tamen constat, hoc esse Christi Domini præceptum. Melius probatur ex Eugenio IV. in Concilio Florentino, vbi Armenos reprehendit, quod relinquentes hanc mixtionem; ab vniuersæ Ecclesiæ obseruantia discrepant. Quod si hoc esset præceptum Diuinum, non omitteret Pontifex hanc grauiorem causam reprehensionis. Clarius loquitur Trident. sess. 22. cap. 7. Monet, inquit, sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesiâ Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent. Nec obstat dicere, Tridentinum dixisse vnum, & non negasse aliud: quia ex modo dicendi satis videtur negari, ineptum enim esset dicere, quod in vino, & non in oleo consecrarent, quia sic ab Ecclesiâ præceptum est; cum tamen hoc etiam à Christo sit institutum. A quo verò tempore cepit hoc præceptum, verius videtur, ab ipsis Apostolis cepisse, tum quia nullum agnoscitur exordium: tum quia id indicat Alexander supra, & Patres statim afferendi.

Contra hanc sententiam afferunt recentiores plura loca Conciliorum & Patrum, ad probandum hoc esse præceptum Diuinum. In primis Cyprianus illa Epist. 63. vbi hanc mixtionem vocat Dominicam traditionem; & infra: Calicem verò docerit exemplo magisterij sui, vini, & aqua coniunctione misceri. Et infra. Quod si à Domino precipitur, & ab Apostolo eius hoc quidem confirmatur & traditur, ut quotiescumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus, inuenimus non obseruari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem, quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus, & calicem Domini pari ratione miscerentes à Diuino magisterio non recedamus. Hæc Cyprianus; vbi videtur illa verba Christi, hoc facite in meam commemorationem, referre etiam ad mixtionem aquæ, quæ præcellerat. Quod etiam significare vi-

detur Iustinus Apol. 2. pro Christianis ad Antiochianum, circa finem; vbi postquam refert ritum celebrandi Eucharistiæ, mixtionem aquæ consecrationem, &c. addit. Apostoli enim in commentarijs suis, quæ Evangelia dicuntur, ita sibi Christum præcepisse, tradiderunt. Ergo sentit, præceptum Christi supra mixtionem etiam cecidisse.

Respondeo, Iustinum intelligere, præceptum esse substantiam illius ritus, quem enarrauerat, non verò singulas illius circumstantias; alioquin etiam ritum communicandi laicos sub vtraque specie, quæ præmiserat, diceret esse præceptum à Christo Domino. Quod verò attinet ad Cyprianum, P. Valquez vbi supra n. 20. ingenue fatetur, esse pro contraria sententia; ego tamen agrè dabo aduersarijs Cypriani auctoritatem. Quare respondeo, eius mentem maximè colligendam ex intento illius Epistolæ; in qua, ut supra dixi, totus est in confutando errore eorum, qui aquam solum consecrabant, quos sæpe docet præcepto Domini contrauenire; non quod Christus iusserit aquam vino misceri, sed quod iusserit aquam sine vino non consecrari. Quare quoties dicit, mixtionem illam esse iuxta Christi præceptum, intelligi debet iuxta Cypriani mentem, hanc mixtionem esse ex Christi præcepto quoad illam partem non ponendi aquam puram; nam volenti ponere aquam, præcepit Christus non ponere illam solum, sed miscere vinum; non vero quod prohibuerit ponere vinum purum. Ratio autem discriminis colligitur ex ipsa ratione, qua Cyprianus vitur, scilicet ex verbis Christi, hoc facite in meam commemorationem, quæ verba continent Christi præceptum cadens supra illâ actionem præcedentem; quare cum illa actio non maneat, quod substantiam, eadem, ablato vino; maneat autem eadem vsualiter, ablata aqua, ut supra dictum est; hinc fit, præceptum Christi bene probare necessitatem ponendi vinum, contra illos hæreticos; non verò necessitatem ponendi aquam, contra nostram sententiam.

Confirmari autem potest hæc responsio hoc syllogismo; quia Cyprianus in tota illa Epistola 63. in qua latè probat necessitatem illam miscendi vinum cum aqua, numquam id ex traditione probauit, sed ex sacris Litteris, tum ex Testamento veteri, vbi sub nomine vini figurabatur calix iste; tum præsertim ex Evangelio, & Paulo, à quibus factum Domini, & eius præceptum refertur, scilicet illa verba: hoc facite, quotiescumque biberitis; ex quibus verbis, & ex facto Christi instituentis hoc sacramentum, colligit illam obligationem. Certum est autem, non potuisse Cyprianum ex facto Christi, & ex illis verbis, hoc facite, &c. colligere obligationem apponendi aquam, sed solum obligationem non apponendi solum aquam, sed vel vinum purum, vel modicè lymphatum: ergo Cyprianus non intendit colligere aliud Christi præceptum, nisi istud. Consequentia videtur bona: probemus nunc singulas præmissas Syllogismi.

Maior itaque, quod non ex traditione, sed ex verbis, & facto Christi in Scriptura contentis, obligationem, quam probare intendebat, colligat Cyprianus, probatur aperte ex contextu totius Epistolæ; in qua nullum argumentum sumitur ex traditione non scripta, sed omnia ex verbis Evangelij, & Pauli. Sic arguit primò circa medium Epistolæ ex illis Christi verbis: Dico vobis; non bibam amodo ex ista creatura vitis, vsque in diem illum, &c. Vnde apparet, inquit, sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, nec sacrificium Dominicum legitime sanctificatione celebrari, nisi ablatis, & sacrificium nostrum responderit Passionem. Nota, intentum Cypriani hoc vnum esse, quod non satisfacimus verbis, & institutioni Christi

25. Respondetur primo Iustino.

Explicatur Cyprianus.

Ratio est cationis.

26. Confirmatur hæc ratio.

27. Probatur ex Epistola.

29. Arguitur de Cypriano.

si, si desit vinum calici. Secundo affert verba Pauli r. ad Corinth. 11. in quibus refertur idem factum Christi, & eius præceptum illis verbis contentum: *hoc facite, quotiescumque biberitis*, &c. vnde Cyprianus infert: *Quod si & à Domino præcipitur, & ab Apostolo eius hoc idem confirmatur, & traditur* (nota, nullum aliud præceptum Christi à Cypriano agnosci, nisi quod in illis verbis ab Apostolo relatis continetur) *ex quotiescumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus, inuenimus non obseruari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem, qua Dominus fecit, nos quoque faciamus. & Calicem Domini pari ratione miscentes à Diuino magisterio non recedamus.* Vides mixtionis obligationem ex illo facto, & verbis Christi in Euangelio contentis colligi à Cypriano. Vnde post pauca ex eodem textu concludit iterum: *Mixtur satis, vnde hoc usurpatum sit, ex contra Euangelicam, & Apostolicam disciplinam quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, que sola Christi sanguinem non possit exprimere.* Denique postea longe post medium Epistolæ iterum ex eodem præcepto, & facto Christi probat eandem obligationem. *Nam si Iesus Christus, inquit, Dominus, & Deus noster ipse summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri se ipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, utique ille Sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si se incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.* Non ergo aliam obligationem à Christo impositam agnoscat, nisi quæ ex illis Christi verbis colligitur, scilicet faciendi id, quod requiritur ad vere imitandum factum Christi.

28. Nunciam probemus minorem illius syllogismi, scilicet ex illis verbis, ex facto Christi non potuisse colligi obligationem apponendi aquam; quod quidem facile demonstrari potest, quia si ex facto Christi, & ex illis verbis talis obligatio colligi potuisset, deberet etiam ex eisdem verbis, & facto Christi colligi obligatio consecrandi semper in solo pane azymorum: sicut Christus vsus est vino lymphato, vsus etiam fuit pane azymo; & sicut post consecrationem calicis mihi dixit: *hoc facite*, &c. sic etiam dixit post consecrationem azymi. Ergo sicut colligebant obligationem imitandi factum Christi in circumstantia mixtionis, sic debeat colligi obligatio imitandi in circumstantia puritatis à fermento. Sicut enim accidit pani, esse purum, à fermento, seu mixtum fermento: sic accidit vino, esse purum, vel mixtum aqua. Si ergo circumstantia mixtionis in vino erat imitanda ex obligatione propter factum, & verba Christi præcipientis, *hoc facite*; propter eandem rationem imitanda esset ex obligatione circumstantia puritatis in pane; cum contrariorum eadem sit ratio. Certum est autem, non esse obligationem ex præcepto Diuino consecrandi in azymo; ergo neque erit talis obligatio ex præcepto illo Christi consecrandi in vino fermentato, (vt ita dicam) & mixto.

29. Ratio autem à priori est, quia, vt diximus, Christus illis verbis, *hoc facite*, &c. solum præcepit facere actionem, quæ secundum substantiam imitaretur factum ipsius Christi, non verò secundum omnes circumstantias accidentales. Vnde sicut Ecclesia intellexit, azymum, aut fermentatum esse circumstantiam solum accidentalem, quia vterque est panis verus, & scvualis, siue sit purus, & azymus, siue sit mixtus, & fermentatus; sic intellexit, in vino esse circumstantias accidentales, esse purum, vel modice lymphatum, cum vtrumque sit vinum vsuale, nec

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

differat in substantia potus vini puri à potu vini modice lymphati. Ceterum sicut propter imitationem magis exactam, & propter mysterium Ecclesiæ Latina præcepit consecrationem in azymo; sic propter eandem imitationem, & propter mysterium Ecclesiæ vniuersalis præcepit consecrationem in vino non puro, sed lymphato. Et certe in ordine ad cibum, & potum humanum negari non potest, quin multo plus differant panis azymus, & panis fermentatus quoad saporem, & alias qualitates, quam vinum purum, & vinum, cui admiscetur minutissima sola aquæ guttula, quale est illud, quod communiter consecratur; quod quidem humano modo loquendo non solum est vinum, sed est vinum purum; nemo enim dicet, mentiri eum, qui affirmat se bibisse vinum purum, quando in vas vini guttula aquæ ex alio vase distillauerat. Quare si ex verbis, & facto Christi præceptum oriretur imitandi Christum in circumstantia etiam illa consecrandi vinum non purum, plus fortasse aquæ miscendum esset, quam communiter fiat, vt humano modo vinum non purum, sed lymphatum diceretur. De facto tamen, quia illa circumstantia non oritur ex præcepto Christi, sed Ecclesiæ, non multum curatur de mixtione humana, dummodo aliquid veræ aquæ infundatur, quod sufficit ad mysterium, & aliunde illud poculum semper manet, quoad substantiam eiusdem rationis cum eo, quod Christus consecrauit.

Ex quibus omnibus constat iam, Cyprianum quando dicit, mixtionem esse ex Diuino Christi præcepto, intelligendum esse in sensu, quem diximus; scilicet quod aqua non offeratur pura, sed mixta vino; debet enim intelligi iuxta subiectam materiam. Nam quæstio erat, an posset aqua pura consecrari, vel deberet esse omnino mixta vino. Quare totus est in probando, debere esse mixtam vino ex Christi præcepto, & eiusmodi mixtionem non posse prætermitti absque violatione Diuini præcepti, scilicet mixtionem, per quam auferatur puritas aquæ, de qua erat controuersia, quod colligitur clare ex rationibus, quibus id probat, nempe quia absque ea mixtione non imitatur factum Christi, nec facimus, quod ille præcepit: *hoc facite in meam commemorationem*, &c. Quæ omnia, vt vidimus, solum probant de exclusionem aquæ puræ, cum certum sit etiam secundum Aduersarios, præcise ex facto, & verbis Christi non induci obligationem adhibendi aquam, cum possimus illud præceptum obseruare, & imitari sufficienter illud factum consecrando vinum purum, vt probatum est. Nec video, cur P. Vasquez, qui aliorum Patrum, & Conciliorum verba in hoc sensu interpretatur, non velit Cyprianum in eodem sensu loquutum: nam si bene attendatur ad contextum totius Epistolæ, clarius fortasse constabit hic sensus in Cypriano, quam in aliis, in quibus verba difficiliora inueniuntur.

Secundo obiciunt auctoritatem Concilij Carthag. III cap. 24. Concilij Africani c. 4. Aurelianensis I V. cap. 4. V Vormatiensis cap. 4. sexta Synodi generalis in Canone Trullano 32. quibus prohibetur in altari offerre, nisi quod Dominus tradidit, & instituit, scilicet panem, & vinum aqua mixtum, *quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod mandatis sacratissime Saluator instituit.* Respondetur, prædicta Concilia appellare præceptum Domini, quod ponatur vinum aquæ mixtum, ita vt sine violatione illius præcepti non possit aliud poni loco vini, nempe lac, vel mel, vt alicubi fiebat; non vero quod violetur præceptum Christi per omissionem aquæ; quia hæc omisso non variat substantialiter illud poculum in sensu supra explicato.

T Videamus

Ratio enim hanc mixtionem præcepit Ecclesiæ.

30. Ex his omnibus colligitur sensus Cypriani.

31. Secunda obiectio. Conc. Carthag. III. Conc. Afric. Conc. Aurel. Conc. V. 6. Syn. gen.

32. Videamus singulorum verba. Concilium ergo Carthag. I. l. cap. 24. relatum in cap. In *Sacramentis*: de consecratione, d. 2. sic dicit: *Vi in Sacramento corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit. hoc est, panis, & vinum aqua mixtum. Nec amplius in sacrificijs offeratur, quam de uno, & frumentis.* In Concilio Africano cap. 4. eadem verba habentur, & additur ratio illius decreti, his verbis: *Primitie verò, seu mel, & lac, quod uno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quantum in altari offeratur, suam tamen habeant propriam benedictionem, ut à sacramento Domini corporis, & sanguinis distinguantur.*

33. Ad hæc Concilia Suarez disp. 45. sect. 2. in fine respondet, appellari traditionem Christi illam mixtionem, non quia Christus eam præcepit, sed quia ex Christi exemplo emanavit, ut à causa exemplari. Sed contra hoc videtur esse, quia Christus etiam consecrauit in azymo, & tamen consuetudo Ecclesiæ Latinæ consecrandi in azymo non appellatur traditio, vel institutio Christi, licet ad eius imitationem fiat; nec enim dicemus, Ecclesiæ Græcæ consecrare in fermentato contra traditionem, & institutionem Christi.

34. Facilius respondetur ex supradictis, Patres illos non dicere, quod Christus præcepit apponere aquam, sed quod factio suo præcepit, non apponere aliam materiam, nisi illam, quam ipse apposuit, hoc est, vinum, vel purum, vel modicè lymphatum: unde qui aliam materiam adhibet, contra Christi traditionem, & institutionem id facit. Sicut si in consecratione panis, misceretur pani butyrum, id esset contra Christi institutionem, qui solum panem consecrauit; non tamen esset contra Christi institutionem, si misceretur fermentum; quia id non extrahit à ratione panis.

35. In eodem sensu loquitur Concilium Aurelianense I. V. c. 4. ubi sic habet: *Vi nullus in oblatione sacri Calicis, nisi quod ex fructu vinea speratur, aqua mixtum offerre præsumat; quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimi Saluator instituit.* Sensus horum verborum facilis est, quod scilicet nihil aliud offeratur, nisi quod ex Christi institutione offerendum est. Sicut si dicas, solum vinum album, vel rubrum offerendum est ex Christi institutione, non acetum, nec sapa; non est sensus, Christum præcepisse offerri vinum album, sed præcisè offerri hoc, vel illud vinum, & nihil aliud: sic prohibuit, ne offerretur quidquam nisi vinum, & aliquid aquæ vino mixtum: quare omne aliud contra Christi mandatum offertur.

36. Concilium vero Vormatiense cap. 4. nihil dicit de præcepto Christi, sed solum de præcepto, & obligatione miscendi aquam cum vino. *Calix enim* (inquit) *Domini cum vino & aqua permixtus debet offerri.* Et post adductam significationem eius mixtionis concludit: *Non enim potest calix Domini esse aqua sola, ut vinum solum, nisi utrumque sibi miscetur.* Quæ verba si stricte sumerentur, videntur exigere aquam ad valorem, & essentiam sacramenti; quare intelligenda sunt minus stricte de sola obligatione, & necessitate præcepti, scilicet Ecclesiastici.

37. Restat solum Canon ille Trullanus 32. qui habetur post sextam Synodum, in quo ex professo adstruitur obligatio apponendi aquam cum vino; & reprehenduntur Armeni ob eius ritus omissionem, imponiturque depositionis pena Sacerdoti offerenti vinum absque aqua. P. Valquez in præfati disp. 17. c. 1. num. 3. respondet, in eo Canone solum dici, *traditionem Apostolicam.* P. Suarez d. sect. 2. post 3. conclus. fatetur, ibi appellari *Divinam Christi*

Valquez.

Suarez.

traditionem; sed postea in fine sectionis dicit, intelligendum de traditione late sumpta. Neutrum videtur verum, non primum, quod dixit Valquez: quia licet in fine illius Canonis appelleretur traditio Apostolica in illis verbis: *Si quis ergo Episcopus, vel Presbyter, non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, & aquam vino miscens, sic immaculatum offert sacrificium, deponatur;* prius tamen in medio Canonis aliquid plus dixerat, non quidem *traditionem Christi divinam*, ut retulit Suarez; sed, *ordinem divinum traditum.* Sic enim dicunt: *& in omni eiam Ecclesia, ubi spiritualia lumina resurserunt, hic ordo divinus traditus servatur.* Quæ verba vel possunt intelligi, non de præcepto Divino, sed de providentia Dei, qua factum est, ut omnes Ecclesiæ illum ritum suscipere & observarent; sicut de observatione ieiunij Quadragesimalis dixit S. Leo Papa serm. 4. de Quadragesima: *Magna Divina institutionis salubritate promissum est, ut ad reparandam mentium puritatem quadraginta nobis dierum exercitatio moderetur:* licet ieiunium illud non fuerit ex Divino præcepto, ut constat. Vel certe si plus intendunt verba illius Canonis, non multum de illo curandum. Quid enim mirum, si in eo fallerentur illi, quorum Canones in aliis multis turpissime errarunt: de quibus videri potest Card. Baronius tom. 8. anno Domini 692. ubi latè contendit, quam sint suspecti Canones illi: ut pote in odium, & invidiam Romanæ Ecclesiæ ab eorum Auctoribus absque vlla legitima potestate, vel auctoritate conditi.

Tertia difficultas.

Tertio potest dubitari de circumstantiis huius mixtionis, de quibus Suarez in præfati sect. 3. & breviter dicendum est, debere esse aquam naturalem, ut habetur in cap. In quadam, de celebrat. Missar. Aliæ enim non sunt propriæ aquæ. De quantitate verò Concilium Tribuense c. 19. permittit, apponere tertiam partem aquæ: hoc tamen Concilium non fuit approbatum. Eugenius I. V. in Florentino dixit, modicissimam aquam admisceri debere. Suarez, & Valquez hoc relinquunt prudentiæ Sacerdotis. Certè, si quinta, vel sexta pars aquæ poneretur, non videtur habendus scrupulus; quia non est credibile, vinum esse adeo debile, ut tam modica aqua contumatur. Circa tempus, & ministrum huius mixtionis, servandæ sunt regulæ Missalis, quæ eas circumstantias præscribunt.

SECTIO III.

Verum aqua vino admixta convertatur immediate in sanguinem Christi.

Quæstio est celebris hac tempestate, & non parum controuersa; de qua etiam tempore Innocentij III. inter Theologos variè existerunt opiniones, quas refert Pontifex in c. Cum Marthæ, de celebrat. Missarum. Prima docebat, aquam non converti in sanguinem Christi, sed in aquam illam, quæ exiuit de latere Christi, lancea perforato. Secunda sententia docebat, aquam simul cum vino converti in sanguinem Christi. Tertia denique, manere aquam post consecrationem in propria substantia admixtam speciebus vini consecratis; sicut si post consecrationem mitteretur aquæ gutta in calicem, manebit etiam admixta speciebus consecratis; non tamen conuertetur in sanguinem Christi. Pontifex verò ex iis sententiis nullam omnino damnat. Nam licet in cap. In quadam, eodem titulo damnat sententiam

sententiam afferentem, aquam conuerti in phlegma seu humorem aqueum, qui de latere Christi exiit, ibi tamen solum damnat illam sententiam, quatenus negat, de latere Christi veram aquam exiisse, non vero quod de conuersione aquae in aquam illam aliquid dehiat. Quare immerito Suarez disput. 45. sect. 4. docet, primam sententiam relatum in dicto cap. Cum Martha, fuisse damnatam. Pontifex enim nullam damnat, sed solum dicit, sententiam, quae afferit, aquam cum vino transire in sanguinem Christi, esse probabiliorum.

40. Prima sententia respicitur. Caeterum quidquid sit de censura, illa prima sententia merito reicitur; quia conuersio illa deberet fieri ex vi verborum consecrationis: verba autem consecrationis nullo modo significant talem conuersionem, sed solum conuersionem in sanguinem Christi; ergo illa conuersio in aquam, quae exiit de latere Christi, non pertinet ad veritatem huius sacramenti. Aliae rationes afferuntur contra hanc sententiam, quae tamen vel parum efficaces sunt, vel non probant contra illam, sed contra aliam, quam damnauit. Innocentius in dicto cap. In quadam, ponentem, conuerti aquam in phlegmaticum humorem, qui exiit de latere Christi.

41. Tertiam verò sententiam docentem, aquam secundum suam substantiam manere in calice post consecrationem, impugnat P. Vasquez disp. 178. n. 4 quia negari non potest, quin vinum habeat efficacitatem ad conuertendam modicam illam aquam in vini naturam. Haec tamen ratio, vt postea videbimus, non est satis efficax in vera Philosophia.

42. Secundò arguit P. Vasquez; quia sequeretur è contra, si gutta vini magna aquae copiae infunderetur, posse valide consecrari illam guttam vini; quia maneret vinum incorruptum ab aqua circumdante, sicut manet modo aqua incorrupta à circumdante vino. Verum nec haec ratio vtgetur in primis, quia negari potest, vinum manere incorruptum intra aquae copiam: nam licet vinum non habeat vim aggerandi sibi aliud vinum, propter rationes infra adducendas, aqua tamen potest habere vim aggerandi sibi aquam, sicut ignis ignem.

43. Deinde licet gutta vini maneret incorrupta; adhuc si mixta esset magna copiae aquae, non posset consecrari, quia non posset demonstrari per verba consecrationis, qua, ratione Pronominis, hic, demonstrat id quod praecipuum est in calice; & per consequens non posset demonstrare guttam vini in calice pleno aqua. Quam doctrinam his ferè verbis tradit ipse Vasquez num. 23. ex quo videtur enenari argumentum, quo vsus fuerat paulo superius contra praedictam sententiam. Alias rationes afferunt P. Suarez, & Vasquez vbi supra ad impugnandam praedictam sententiam; sed meo iudicio vel nihil omnino probant, vel probare debent, nunquam manere aquam post verba consecrationis, vt infra videbimus, quod tamen in vniuersum non concedunt praedicti Auctores: quare consequenter ad suam doctrinam non impugnant affaciter praedictam sententiam.

44. Est ergo praecipua controuersia huius quaestionis, an ista aqua non conuertatur in vinum, quod saltem aliquando propter breuitatem temporis, vel debilitatem vini contingere posse concedunt cum communi, Suarez & Vasquez, vbi supra, an scilicet tunc aqua transeat immediatè in sanguinem Christi? Negat sententia communis Recentiorum, quos refert, & sequuntur dicti Auctores, & existimant esse expressam sententiam Innocentij III. in dicto cap. Cum Martha. vbi secundam sententiam censuit probabiliorum, nulla facta mentione de sententia

P. Ioh. de Lugo de Sacramentis.

docente conuersionem aquae immediatam in sanguinem, vt pote quae nondum forte orta fuerat apud Theologos.

Caeterum, licet haec sententia multorum sit (quod negari non potest) re tamen diu pensata, semper mihi probabilior visa est opposita sententia docens, eo casu aquam immediatè transire in Christi sanguinem; quam ex recentioribus Theologis docuerunt non pauci, nec ignobiles. Ex Patribus vero, & Scholasticis antiquioribus habet pro se plures infra afferendos. Nec aliena videtur à mente Innocentij III. in dicto cap. Cum Martha: vbi solum docet, probabiliorum esse sententiam docentem, aquam cum vino transire in sanguinem Christi, non dixit aquam conuersam in vinum, sed aquam cum vino transire in sanguinem Christi; & licet, quando retulit sententiam secundam, quam postea videtur approbare, subiunxerit rationem, quia aqua transit in vinum, postea tamen, cum ex mente propria loquitur, illa ratione non vitur, sed conclusionem adstruit, aquam scilicet cum vino transire in sanguinem, quam conclusionem non probat ex illa ratione physica; imò fateatur à physicis communiter negari, aquam conuerti posse in vinum: sed probat suam conclusionem ratione Theologica ex eo, quod ita melius significatur vniu Ecclesiae cum Christo. Imò ipse Innocentius lib. 4. de mysterijs Missae, cap. 11. videtur supponere, aquam transire immediatè in sanguinem, dum dicit: In sacramento est vrinis specierum, scilicet panis, vinum, & aqua. Ergo supponit, in calice consecrato manere species aquae nondum in vinum conuersa.

45. Opposita sententia est probabilior.

Quomodo intelligendus Innocentius.

Innoc. III.

Probari solet haec sententia, quia totum illud poculum in calice contentum adoratur, & colitur; ergo quia sub qualibet parte creditur esse Christus; ergo cum aliquando aqua nondum sit in vinum conuersa, vt aduersarij etiam concedunt, necesse est, conuersam esse immediatè in sanguinem, ne populus adorans decipiatur. Verum hoc argumentum, licet ad hominem probet contra Suarez, quia hoc ipso argumento impugnat sententiam docentem, manere aquam secundum suam substantiam in calice consecrato, & per consequens ex vi consequentiae debuit dicere, nunquam manere aquam; alioquin in aliquo casu sequeretur idem inconueniens idololatriae; nolo tamen illo vti, quia posset aliquis contendere non obesse, quod maneat aliqua pars aquae in calice, quominus possit adorari sanguis ibi existens: sicut nec si existeret ibi musca, vel gutta olei, impedire veram adorationem: adoratio quippe fertur ad sanguinem Christi, praescindendo ab alijs rebus minoribus, quae forte intra calicem adiunctae sint. Adde, Graecos mittere aquam calidam in calicem iam consecratum, qui ritus est antiquus, vt probat Arcudius de sacramento Eucharistiae, lib. 3. cap. 39. quae tamen aqua procul dubio non potest conuerti in sanguinem Christi. Non tamen debuit adeo irrisorie contemnere hoc argumentum Hiacynthus Petronius, Reuerendissimus olim Magister sacri Palatii libro de necessitate praconuersionis aquae cap. 17. cum eo ipso vtatur S. Thomas in praesenti quaest. 74. artic. 8. vt probet, aquam non manere sub forma aquae post consecrationem; quia scilicet fideles totum illud poculum adorant adoratione latrae: sufficere debebant S. Thomam vti eo argumento, vt à nemine irrideatur, praesertim à Thomista, nec dicatur esse contra sensum omnium fidelium; nisi dicas, idem argumentum apud S. Thomam placere, apud Coninch vero displicuisse.

46. Probat primo haec sententia.

Non arges hoc.

Quod confirmatur ex Graecorum ritu.

S. Thomas.

Sed quidquid sit de eo argumento, solet haec sententia aliter probari ex eo, quod Sacerdos sumens

47. Alia ratio.

mens calicem intelligitur manere ieiunus; ergo non fumpfit aquam; ergo in nullo casu manet aqua post consecrationem. Respondet P. Suarez concedendo Sacerdotem manere ieiunum, quando inter mixtionem aquæ, & consecrationem intercessit tempus sufficiens ad conuersionem aquæ in vinum, prout regulariter intercedit. Cæterum, si contingat aquam poni immediate ante consecrationem, dubitari posse, an maneat ieiunus, & per consequens an possit secundo celebrare etiam in die Natalis Domini. Secundo posset facilius responderi cum Valquez vbi supra, non violari ieiunium ad Eucharistiam requisitum per sumptionem aquæ, quæ vna cum sanguine Christi per modum vnus potus ex præcepto ipsius Ecclesiæ sumitur: nam sicut non violatur ieiunium requisitum ad secundam Missam per sumptionem alicuius partis tertie fortasse cum speciebus panis admixtæ, ita multo minus per partem aquæ ex præcepto Ecclesiæ speciebus vini admixtæ.

Cui respon-
det Suarez.

Secundo re-
spondetur.

48.
Molitur pro-
batur hac
sententia ex
modo loquen-
di PP. se-
cundo.
Damaſcen.

Ambros.

Palchafius.

Samona.

Nic, Meth.

Mart. Bra-
char.

Iust. Mart.

Melius ergo probari potest hæc sententia ex modo loquendi Patrum, qui eodem modo loquuntur de consecratione aquæ, ac de consecratione vini; & per consequens supponere videntur, tam aquam, quam vinum transire in sanguinem Christi. Damaſcenus lib. 4. Fidei. c. 14. Non potest, inquit, panem suum ipsum corpus facere, & vinum, & aquam sanguinem? Et infra: Nec hoc dictu promptum est, quomodo naturaliter per conuersionem panis, vinum, & aqua per potionem in corpus & sanguinem comedentis, & bibentis transfirantur: sic & propositionis panis, vinumque, & aqua per inuocationem, & aduentum Spiritu sancti supernaturaliter transfirantur in corpus, & sanguinem Christi. Ambrosius lib. 4. de Sacrament. cap. 4. Vinum cum aqua in calice missum sit sanguis consecratione. Et infra: Ante verba Christi calix est vini, & aqua plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur. Palchafius Corbeienſis lib. de corpore, & sanguine Domini, cap. 1. qui habetur in 6. tomo. Bibliotheca Patrum: Nec dubium, quin in hoc mysterio illam bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ, &c. Propterea non inconuenienter etiam ob hoc idem aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed quod conuertatur in sanguinem. Samona Episcopus Gacensis in disceptatione cum Hammero Sarraceno, quæ habetur in eodem tom. 6. Bibliotheca, sic interrogat: Quare Christus sub specie panis, & vini, & aquæ abditum suum corpus, & sanguinem potius ad sumendum tradidit, quam sub alia materia? Et postea respondet: Inter alios cibos panis sibi primum locum vendicat, item inter potiones aqua, & vinum primas tenent: his igitur, pane, inquam, & vino, & aqua nobis assuefactis Dominus coniuncta sua Diuinitate, virtute sui verbi in proprium suum corpus & sanguinem ea transfert. Nicolaus Methonenſis in lib. seu Orat. de Eucharist. quæ habetur in dicto 6. tomo: Quid requiris causam, & ordinem nature, panis transmutationis in corpus Christi, & aquæ, vinique in sanguinem? Sicut etiam Martinus Episcopus Bracharenſis in Concilio Bracharenſi II. alias Lucenſi: seu in lib. Capitulum ex Græcis Synodis collectorum ad prædictum Concilium: Non oportet, inquit, aliud offerri, præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur, id est, consecrantur. Et infra. Hæc tria vnum sunt in Christo Iesu; scilicet post consecrationem. Cyprian Epist. 63. ad Cæciliam: Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum. Esset autem vinum solum, si semper supponeretur aqua conuersa in vinum, vt transiret in sanguinem Christi. Iustinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis: Il, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adſunt, percipiendum panem, vinum, & aquam, quæ

cum gratiarum actione consecrata sunt; atque cibum hic apud nos Eucharistia nominatur. Hieronymus apud Baron. infra: Formam sanguinem suum in Calice vino, & aqua mixtis, vt alio purgemur a vitio & à culpa, alio redimamur à panis. Hoc eodem modo loquuntur alij Patres: quare Card. Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 13. sic concludit: si existeret aquam varias, & abditas partes vini diffusa fecerent nihilominus vnum, non specie, sed per mixtionem; & eorum illud, modo vinum prædominantem partem obtineret, conuerteretur in sanguinem Dominicum, itaque certa fide tenendum est, vicinque illud aliud cum in natura obscuritate positum sit, ignoretur. Fauer etiam Iansenius in Concordia cap. 181. super illa verba, similiter in calice; vbi approbans sententiam de conuersione aquæ cum vino in sanguinem, ait: Quæ sententia etiam consistere potest, etsi verum sit aquam vino permixtam non conuerti in vinum. Quod idem affirmat Salmeron. tom. 9. tract. 14. in Euangelia. Idem docuit Cano, quem refert Henriquez lib. 8. de Eucharist. cap. 12. Alexander Pelantius in 3. p. quæst. 74. art. 8. disput. 2. Cardin. Tolentus lib. 2. summa cap. 25. §. rursus sine vinum. & probabilem censent Conimbricenses lib. 1. de generat. cap. 10. quæst. 1. artic. 2. & P. Egid. Coninch tom. 1. de sacramento. quæst. 74. artic. 8. vbi late, & erudite hanc controuersiam complexus est. Eadem tenet P. Ioan. Bapt. Scortia lib. 4. de sacrificio cap. 1. num. 14. P. Ioan. Præpositus in presenti quæst. 74. artic. 1. dub. unico, & alij multi Theologi Salmaticenses, & Castellani: qui iam multis ab hinc annis eam docent, & in Italia non pauci, præsertim in hoc Romano Collegio, in quo à multis annis communis est Professores. Eam quoque peculiari opusculo tuetur Paulus Aresius Episcopus Dottononenſis. Layman in Theolog. Morali lib. 5. tract. 3. cap. 2. num. 9. & alij quos refert Antoninus Diana part. 3. Resoluit. Moral. tract. 4. de sacrament. resoluit. 49. Denique Cardin. Baronius tom. 12. Annal. vt omnino certam eam supponit, nam anno 1188. refert Epistolam Gausfredi, qui literis datis ad Cardinalem Episcopum Albanensem Vicarium Pontificis, eam questionem denuo in Gallia ortam proponebat, vbi duas sententias retulit; alteram, quæ dicebat, aquam non conuerti in sanguinem Christi, quia Patres communiter pro materia huius sacramenti solum designant panem, & vinum, non vero aquam; alteram, quæ asserbat conuerti, quia Patres supra adducti de vino, & aqua conuerti dicunt. Subdit vero Baronius, responsum Episcopi Albanensis non inueniri, sed non potuisse aliud respondere, quam quod Ecclesia Romana semper credidit, nimirum aquam simul, & vinum transubstantiari in sanguinem Christi. Imo infra anno 1192. contrariam sententiam appellat hæresim illo sæculo exortam: vt mirum sit, aduersarios non solum voluisse, hoc clarissimum testimonium explicare, sed Baronium pro sua stare sententia. Dicunt enim, secundum illam sententiam ibi relatum docuisse transitum aquæ in sanguinem, quod prima negabat, non immediatum, sed mediatum, qualem Ecclesia Romana credebat. Quis non videat, hoc esse aperte contra historiam ibi adductam: nam cum Auctores primæ sententiæ obicerent suis aduersariis, duplicem tantum esse materiam Eucharistiæ, scilicet, panem, & vinum (quod idem argumentum nobis nunc obiicitur, qui contra nos opinantur) ad hanc obiectionem Auctores secundæ sententiæ non responderunt, aquam conuerti prius in vinum, & per consequens non esse aliam materiam præter vinum; quæ solutio facilis esset si ipsi de conuersione solum mediata agerent, sed responderunt, materiam non esse solum vinum, sed vinum,

Hieron.

Alanus.

Iansenius.

Salmeron.

Cano.

Henriquez.

Pelantius.

Tolentus.

Conimbricenses.

Coninch.

Scortia.

Trappoloni.

Aresius.

Layman.

Diana.

Baronius.

Alanus.

Hieron.

Alanus.

Hieron.

Alanus.

Hieron.

Alanus.

Hieron.

cui admixta esset aqua; & ponderant in Euangelio non dici, Christum accepisse vinum, sed calicem, vt vtrumque, quod ibi includebatur, comprehenderetur. Non ergo defendebant ij, quos Baronius approbat vt Catholicos, aquam mediata conuerti in sanguinem, sed potius immediate. Itaque de Baronij mente dubitari non potest, nisi velimus in media luce tenebras querere.

49. *Vnde acciperint Patres hunc modum loquendi.*
Hunc communem modum sentiendi, & loquendi acceperunt Patres, istum ex facto, tum ex verbis Christi Domini, qui accipiens calicem, de toto illo poculo dixit: *Hic est sanguis meus*; quæ verba esto forsitan in rigore potuissent esse vera, etiamsi solum vinum consecrare intendisset, ceterum ex circumstantiis adiunctis non potuerunt discipuli suspicari, quin de toto poculo loqueretur. Dum enim præmitteret, *Accipite, & bibite ex eo omnes*, non dubium, quin de toto illo loqueretur, quod bibendum tribuebat; sicut nec poterant suspicari corpus Christi contineri sub panis medulla, & non sub crusto, vel cortice, cum totum illum manducandum daret: ergo similiter ex verbis Christi non potuerunt discipuli colligere, sanguinem magis contineri sub speciebus vini, quam sub speciebus aquæ, cum ad vtrumque potum pariter inuiteret.

50. *Inhibet Respondet.*
Dices tempore, quo Christus dixit illa verba, iam aquam fuisse in vinum conuersam, & ideo potuisse de toto illo poculo dicere esse sanguinem suum. Sed contra; quia in primis hoc valde dubium est in Philosophia, an vinum possit in se conuerti substantiam aquæ, vt postea videbimus. Deinde, esto vinum haberet hanc efficacitatem, non est tamen credibile, ex quo illo tempore, quod inter mixtionem, & verba intercessit, totam aquam conuersam fuisse in vinum, cum ad hoc requiritur motus localis, & successio temporis; præsertim quod nec Euangelista, nec Patres vquam indicauerint, aquam adeo modicam fuisse, quin potius iuxta communem vsum vinum mixtum fuisse, & vnico continuo actu post mixtionem verba esse prolata. Sic enim habetur in liturgia D. Basilij: *Similiter calicem vini nati è vite, postquam cenauerunt, accepit, miscuitque aquæ, gratias egit, dicens, &c.* & in liturgia B. Iacobi Apotoli: *Similiter postquam canauit, accipiens calicem, & permiscens ex vino, & aqua, ac despicens in calicem, ac ostendens tibi Deo Patri, gratias agens, sanctificans, benedicens, implet Spiritu sancto decidit nobis dicens: Hic est, &c.* Ergo Christus Dominus non eo animo aquam apposuit, vt ante verba in vinum conuerteretur; quod si id intendit cur discipulos non id docuit, qui sane ex Christi facto id non poterunt colligere, nec Ecclesia collegit, cum numquam de hac præconuersione aquæ in vinum curauerit: imo tempore Concilij Triburienis tertia aquæ pars apponeretur, & in aliquibus casibus statim post mixtionem consecraretur, in quibus Suarez ipse fatetur, aquam non posse conuerti in vinum. Debuisset ergo Ecclesia exemplum Christi imitari, ac, si ipse noluit calicem consecrare, donec aqua in vinum versa esset, curare etiam, vt ante consecrationem certo fieret hæc aquæ conuersio: esset enim magna irreuerentia aliquam materiam extraneam non consecrandam in calice apponere, cum Christus non nisi materiam consecrandam apposuerit.

51. *Hæc tempore interpositio est de necessitate præcepti.*
Farentur aliqui ex aduersariis, necessariam esse non quidem ad valorem essentialium, sed necessitate præcepti, eius temporis interpositionem, quod satis sit ad aquam in vinum conuertendam: imo addunt, ideo Ecclesiam præcipere mixtionem fieri tempore oblationis, vt tantum intercedat tempore, quantum sufficit ad hoc, vt fiat vinum: alioquin, cur (in
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

quiunt) non miscetur immediate ante consecrationem: Hæc solutio in multis peccare videtur: nam in primis quod mixtio fiat tempore oblationis, alias habet rationes, præter conuersionem aquæ in vinum, scilicet quod tunc offerri debet tota materia consecranda: quare sicut tunc etiam adiunguntur particulæ consecranda pro communicatis, vt simul offerantur cum hostia; tunc debet misceri aqua, vt simul offeratur in calice. Deinde si illa temporis interpositio necessaria est de præcepto propter vitandum sacrilegium, ne maneat aqua in substantia aquæ admixta sanguini Christi, sicut necesse est non apponere lac, vel mel in vino consecrando: ergo in nullo prorsus casu liceret illud temporis interuallum omnino prætermittere: videmus autem, Ecclesiam in regulis Missalis Romani Sacerdoti præscribere; vt si proximè ante consecrationem aduertit, non esse aquam in calice, ponat tunc eam, & consecret, nulla habita cura, quod intercedat tempus inter mixtionem, & consecrationem. Item præscribit, quod si tempore communionis aduertit, non fuisse vinum consecratum, apponat tunc vinum cum aqua, & consecret, & statim sumat, & hoc vniuersaliter, etiam si in priuato facello celebret, vbi facile esset tanto tempore expectare, quod sufficeret ad conuersionem aquæ in vinum; ergo vel debemus dicere, Ecclesiam ibi hortari nos ad irreuerentiam illam, & sacrilegium contra præceptum supra dictum patrandum; quod ipsi non admittent, vel negare debent, necessarium esse de necessitate præcepti illo tempore expectare, vt fiat conuersio aquæ; & per consequens debemus concedere, aquam non eo animo admixtam fuisse à Christo, vt præconuerteretur ante consecrationem: nam si eo animo admisceretur, confurgeret omnino ea obligatio procurandi, ne maneret in substantia aquæ sanguini admixta; in qua obligatione saltem sine grauissima necessitate non posset dispensari.

52. *Probat non solum sententia ex eo quod materia Eucharistia sit vinum non solum merum sed lymphatum.*
His ergo suppositis probari potest rursus assertio nostra ratione Theologica; quia materia Eucharistia est vinum, vt constat ex Florentino, & aliis; & per consequens omne illud poculum, quod simpliciter, & absolute in vsu hominum appellatur vinum, & potatur pro vino, est materia sufficiens consecrationis calicis. Si autem attendamus ad vsualem potum vini, non minus dicitur simpliciter vinum, quod est modice lymphatum, quam merum vinum: ergo non solum merum vinum, sed etiam illud poculum, quod constat ex vino, & modica aqua, quod simpliciter appellatur vinum, est sufficiens materia consecrationis: nam omnes istæ sunt partes illius poculi, quod simpliciter appellatur vinum vsuale. Hac eadem ratione vtitur Gaufredus apud Baronium, vbi supra; qui cum sibi obiceret aduersus conuersionem aquæ in sanguinem, quod Patres in duabus speciebus panis, & vini dixerint fieri consecrationem, & non fecerint aquæ mentionem, sic ait: Ad quod respondetur eis, quod non consueuerunt homines mixturam vini, & aquæ aquam nuncupare, sed vinum.

53. *Confirmatur ex Concilio quæ exigunt vinum de vite.*
Confirmatur ad hominem hæc responsio, quia Concilia non solum exigunt pro materia consecrationis vinum vtrumque, sed *vinum de vite*, vt constat ex Florentino in decreto Eugenij: illa autem aqua, quæ miscetur vino, etiamsi conuertatur in vinum, non tamen est ipsa vinum de vite, neque ex viuis expressum, vt constat; sed vinum alio modo productum; ergo vel illa pars non erit materia consecrationis; vel fatendum est ab omnibus, illam partem, licet secundum se non sit vinum de vite: pro vt tamen cum aliis componit illud totum esse partem illius

illius poculi, quod per modum totius est vinum de vite, & ideo esse materiam partialem consecrationis modo à nobis explicando. Eadem ergo ratione nos dicimus, licet illa pars secundum se non sit vinum, illud tamen totum esse vinum, & ideo totum illud secundum omnes partes consecrari, licet singula partes seorsim non possint.

54. *Confirmatur ratione philosophica.*

Denique confirmari potest assertio ratione etiam Philosophica; quia philosophicè loquendo (vt supra insinuavi) non videtur credible, aquam posse tam cito in naturam veri vini substantialiter transmutari. Vinum enim, licet non sit substantia viuens; est tamen succus substantiæ viuentis elaboratus intra vnam per virtutem nutritiuam, sicut sanguis elaboratur in iecore animalis: quare sicut sanguis separatus non habet virtutem ad transmutandam substantialiter in similem sanguinem aliquam guttam aquæ, quæ illi misceatur; sic nec vinum præsertim separatum ab vna habet virtutem ad producendam formam substantialem vini in materia aquæ sibi admixta.

55. *Cum constat experientia aquam posse separari à vino, certum est non esse in vinum conuersam.*

Accedit experientia plurimum Philosophorum doctentium, aqua posse postea naturali artificio à vino separari. Nec obstat dicere, illam non esse aquam, sed quemdam humorem aqueum: nam si ille humor aqueus, qui secundum se vere non est vinum, erat consecratus cum aliis vini partibus; ergo similiter aqua licet non sit secundum se vinum, poterit tamè cum aliis vini partibus admixta consecrari, cum non sit maior difficultas de aqua, quam de illo humore aqueo. Vide Paulum Aresium lib. 1. de Generat.

Deinde non videtur vinum posse conuertere omnes aqua partes.

c. 10. q. 5. sect. 2. vbi late probat, aquam numquam conuerti naturaliter in substantiam vini. Adde, licet vinum haberet eam vim conuertendi aquam in suam naturam, non tamen posse omnes aquæ partes conuerti. Nam ignis quantumuis habeat adiuuissimam potentiam, non tamen omnes partes ligni, vel stupæ conuertit in ignem, nec homo omnes partes alimenti, quia crassiores, vel subtiliores per excrementa eicit; cum ergo non omnes aquæ partes habeant crassitiem requisitam ad formam vini, necesse esset, aliquas saltem particulas remanere, quæ formam vini non possent inducere; de quibus esset eadem difficultas. An maneat sub forma aquæ, vel conuertantur in sanguinem Christi.

56. *Constat ergo ex his aquam immediate in sanguinem conuerti.*

Fit ergo satis credible ex his omnibus, aquam, licet maneat vino admixta, consecrari, & conuerti Christi sanguinem, cum non sit credible, Christum Dominum aquam, quam miscuit, reliquisse in calice in substantia aquæ admixtam suo sanguini, vt supra probatum est, præsertim cum pro contraria opinione vix afferatur aliquid ab iis Auctoribus, quod contra eorum sententiam non habeat ferè similem difficultatem, vt ex supra dictis constat: & ex argumentorum solutionibus amplius constabit.

SECTIO IV.

Argumenta contra nostram sententiam, & eorum solutiones.

57. *Prima obiectio.*

PRimo obicit P. Vasquez, quod aqua vino admixta diuiditur in tenuissimas partes, & per omnes vini particulas insinuatur; quare mirum est, quod adeo exigua aquæ particula possit diu resistere vini efficacitati, & actiuitati, & non statim in vinum transeat.

Responsio patet ex dictis.

Cæterum ad hanc obiectionem patet solutio ex dictis, cum ea sit natura vini, vt non nisi à potentia nutritiua vna possit produci. Quid? quod aliquando vinum est adeo debile, & pars aquæ possit esse

non adeo modica, vt tam breui tempore ante consecrationem conuertetur in vinum, in quo casu posset procedere nostra questio.

Obicit secundo Aristotelem 1. de generat. cap. 21; vbi ait, guttam vini mille aquæ amphoris mixtam perdere naturam vini; quod idem è contra de gutta aquæ à fortiori dixisset. Sed negatur paritas propter rationem positam, quòd vinum non nisi à virtute nutritiua possit produci; & licet possit, non tamen tam cito, vt numquam ante verba consecrationis non sit iam conuersa in vinum. Adde, ipsum Aristotelem videri expressè negasse, posse aquam conuerti physicè in vinum, ibid. c. 5. & Plinium certum est ita sensisse lib. 15. naturalis hist. c. 35. Sed de mente Aristotelis vide Coninch vbi supra.

Tertiò obicitur Catechismus Pij V. vbi eius Auctores agentes de materia Eucharistiæ dicunt Ecclesiasticorum sententiam esse, aquam conuerti in vinum ante consecrationem. Respondetur, vel Theologos illos habuisse eam sententiam, sicut alij plures tenent, quod non negamus, vel loquutos solum de conuersione late sumpta quoad denominationem vini prædominantis in illo composito.

Quarto obicitur, quia si aqua ea intentione apposta fuit à Christo Domino, vt conuertetur in sanguinem, ergo est materia necessaria consecrationis; ergo sine aqua non stabit consecratio, sicut nec sine vino, cum vt rumque æquè immediatè conuertatur. Respondetur facile, materiam necessariam esse vinum vsuale, provt abstrahit è vino mero, vel modice temperato; & ideo sine aqua valet consecratio, non sine vino. Ex quo dissoluuntur facile alia illationes, quibus conantur impugnare nostram sententiam: & est exemplum manifestum in fermento, vel in sale. Si enim panis fiat cum sale, vel fermento, provt vsualiter fit; non dubium quin illa etiam sint partialis materia consecrationis; sunt enim partes panis vsualis præscindens à fermentato, & azymo; à solito, & non solito: sic etiam materia necessaria fuit vinum vsuale, abstrahens à puro, & modice lymphato.

Obicitur quinto, quia illa sola est materia huius sacramenti, ad cuius conuersionem acceperunt potestatem Apostoli, sed Christus non dedit eis potestatem conuertendi aquam in sanguinem; ergo ea non est materia: probant minorem, quia Christus non præcepit apponi aquam; ergo non dedit potestatem ad conuertendam aquam. Respondeo, hanc vltimam consequentiam nullam omnino esse, sicut si dicerem: Christus non præcepit consecrari vinum album; ergo non dedit potestatem conuertendi vinum album in sanguinem. Dedit sane Christus potestatem conuertendi vinum album, vel rubrum, item vinum purum, vel modice lymphatum: neutrum tamen determinatè præcepit, sed alterum sub disunctione.

Sexto argumentantur ex verbis Concilij Florentini, vbi dicitur materiam Eucharistiæ esse vinum de vite, cui modicissima aqua misceri debet: ergo distinguit aquam à materia sacramenti; dicit enim materiam esse vinum, & hanc misceri debere aquam. Respondeo, imò includit aquam in materia, dicit enim materiam esse vinum, cui aqua admixta sit, vt tamen illa distinctione, vt indicet, aquam non esse de necessitate sacramenti, sed præcepti; ideo expressit mixtionem aquæ per verbum debet, vt si dicas, apud Græcos materia Eucharistiæ est panis, cui fermentum misceri debet, non ideo negas, fermentum transire cum pane in corpus Christi, sed indicas, non esse materiam necessariam essentialiter, sed solum de præcepto inter Græcos.

Septimo

63. Septimo obiiciunt Trident. sess. 13. cap. 2. vbi dicitur, substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, quod de substantia aquae non dicitur; ergo sola substantia vini conuertitur, & non aqua. Respondetur facile, in primis argumentum illud esse negatiuum: ad intentum enim Concilij satis erat, substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, praescindendo pro tunc a substantia aquae, de qua non erat controuersia cum Haereticis. Ex eo igitur, quod damnat negantes, vinum conuerti, non damnat affirmantes, aquam etiam conuertij damnaret enim Patres supra citatos, qui expressis verbis dicunt, aquam conuerti in sanguinem. Deinde dico, vini nomine intelligi ea, quae ingrediuntur ad componendum vinum vsuale in ratione vini compositi ex vino mero, & modica aqua; illud quippe compositum est proprie vinum vsuale; quare partes omnes, quae illud componunt, veniunt appellatione vini, non vt seorsim sumpta, sed vt componunt illud poculum, quod est vinum. Aduerte tamen, in hac solutione nos non dicere, aquam ideo posse consecrari, quia per admixtionem cum vino participat vini accidentia; & facta est quasi denominatiue vinum quoad apparentiam, prout videntur dicere aliqui ex auctoribus nostrae sententiae: hoc enim non esset consecrare vinum verum, sed vinum apparens, seu denominatiuum, materia autem debet esse verum vinum. Sed dicimus, poculum illud, quod resultet ex vino mero, & modica aqua, esse verum vinum, & ad quod proprie significandum impositum est nomen vini; nam iuxta hominum vsum nomen vini tam proprie significat compositum illud, quam vinum purum; & ad quod non requiritur, singulas partes illius compositi esse vinum; sicut nec singulae partes chrisimatis sunt chrisma; nam balsamum non est chrisma, sed pars chrisimatis: ita illa modica aqua non est vinum, etiam prout coniuncta vino, sed pars vini, quod sufficit, vt possit partialiter consecrari, seu esse pars materiae consecrandae. Quod autem non solum vinum purum, sed etiam compositum ex vino, & modica aqua dicatur vinum, constat ex communi modo loquendi, imo ex Scriptura ipsa Sap. 9. Comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Ecce mixtum ex vtroque appellat vinum; ad illud enim mixtum potandum inuitat. Si ergo substantia illius mixti conuertitur in sanguinem, vere dicitur substantia vini conuerti, licet illud compositum partialiter ex modica aqua componatur.

64. Habemus exemplum aptum ad hoc declarandum in hoc ipso sacramento: nam materia illius est etiam panis triticeus; & quidem si massa fieret ex solo furfure, non esset materia consecrationis; quia ille non est panis humanus, sed alius diuersus ad canes, vel equos alendos: si tamen panis fiat ex farina communi non defaecata a furfure, erit materia consecrationis, non solum quoad partes farinae purioris, sed quoad omnes partes; quia licet in eo composito aliqua sint partes, quae seorsim non possent consecrari, scilicet illae quae pertinent ad furfures; sed tamen compositum ex vtriusque partibus, nempe ex adipe frumenti, & ex furfure, est verè, & proprie panis, & constat ex vtraque parte, tamquam ex intrinsece ipsum constituyente in ratione talis panis; & ideo totum illum compositum possit adaequate consecrari. Ecce nomen panis proprie significat & panem ex farina pura, & purgata, & proprie etiam significat panem ex farina non pura, sed admixta furfuri; & licet massa furfurea seorsim non sit materia consecrationis, admixta tamen farinae est materia partialis; quia licet ipsa, vt distinguitur a farina pura, non sit panis, ipsa tamen cum farina

65. Vini nomine quid intelligatur.

66. Vini huiusmodi non est eam si uolumus modicum commiscere loquendi.

67. Eiusdem panis nomen si purum, si tamen purum.

pura componit panem vsualem, non defaecatum, & purum, sed tamen panem humanum, & commune, quem qui comedit, dicitur comedere panem. Vides exemplum simile in omnibus: nam licet est panis defaecatus, & panis deterior; sed tamen uterque est panis simpliciter: ita est vinum purum, & vinum mixtum, sed tamen utrumque est vinum simpliciter; & sicut furfures seorsim non sunt materia, sunt tamen partialiter, quatenus componunt panem vulgarem cum farina pura; ita aqua seorsim non est materia, est tamen partialiter, quatenus cum vino puro componit vinum vulgare, & mixtum: & sicut farina est materia necessaria ex institutione Christi, furfures vero non sunt necessarij, possunt tamen partialiter consecrari, si misceantur cum farina puraj ita vinum est materia necessaria, aqua vero licet non sit necessaria, potest tamen partialiter consecrari, si misceatur cum vino puro. Non ergo ualet hoc argumentum: furfures non sunt panis, sed materia valida debet esse panis; ergo pars illa furfuris non consecratur. Sic etiam non valet: materia debet esse vinum; aqua non est vinum; ergo pars illa aquae non consecratur; quia licet furfures, & aqua non sint materia totalis, sunt tamen partialis, quatenus cum farina, vel vino puro possunt componere panem vulgarem, vel vinum etiam vulgare.

Urgent adhuc ex eodem Concilio, dum addit, conuerti substantiam vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus vini: ergo non manent species aquae nam per illam particulam dumtaxat, excluditur omne aliud praeter species vini. Responderi etiam potest dupliciter iuxta duplicem solutionem proxime insinuatam. Si enim velis Concilium vini nomine intelligere vinum, prout distinguitur ab aqua, & eam non includit, tunc dicendum est, Concilium de illo vino, quod dixit, conuerti in sanguinem Christi, dicere consequenter non manere, nisi quoad species, ita vt particula, dumtaxat, reddat eum sensum, eius vini de quo loquitur, manere dumtaxat species, & non aliud: de aqua vero iuxta eam explicationem non loquitur, & per consequens nec affirmat, nec negat. Si vero iuxta secundam solutionem dicas verius, vini nomine intelligi poculum illud, prout abstrahit a vino puro, & vino mixto, tunc particula, dumtaxat, vniuersalior est; significat enim non manere, nisi species vini, per quod non excluduntur species aquae; quia species aquae sunt partialiter species vini illius mixti, quod proprie est vinum humanum: sicut manent etiam species furfuris in hostia; quia licet Concilium etiam dicat, manere dumtaxat species panis, & massa ex solo furfure vere non sit panis, sed tamen illa massa componit cum farina panem vulgarem, & imperfectum, qui proprie est panis, & ita species furfurum sunt partialiter species panis.

Difficilius obiici potest ex eodem Trident. ibid. Can. 3. vbi sic ait: Si quis negauerit in Eucharistia sacramento sub vnaquaque specie, & sub singulis cuiuscumque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit. Ex quibus verbis sic argumentor: Post consecrationem manet totus Christus sub singulis partibus consecratis; ergo & sub particulis aquae; ergo etiam illa particula aquae separentur ab aliis partibus, continebunt sanguinem Christi; quia iuxta Tridentinum partes specierum non admittunt consecrationem per separationem ab aliis. Consequens autem esset absurdum; nam tunc contineretur Christus sub specie aquae adaequate, & nullo modo sub specie vini.

Respondeo, in praedicto casu non manere Christum sub specie aquae separatae, sed simul ac separatur

Applicatio exemplum.

65. Infantia.

Respondemus.

66. Conc. Trid. Difficilior obiectio.

67. Responso.

ratur à speciebus vini, recuperare formam substantialem aquæ. Nam licet *Ægid. Coninck loco citato, n. 191.* puret oppositum posse satis probabiliter defendi, vere tamen videtur contra Concilia definitiva, materiam Eucharistiæ esse vinum, & sanguinem esse sub accidentibus vini, tunc autem non esset sub accidentibus vini. Nec obstant verba Tridentini, quæ sanè solum intendunt, quòd per metam separationem partium non admittitur Christi præsentia sub singulis, cæterum quando per separationem partes deperdunt simul aliquid requisitum ad hoc, ut sint species panis, vel vini, non dubium, quin non maneat Christus sub illis partibus separatis. Quod etiam in speciebus panis suo modo locum habet: componitur enim panis ex farina etiam, & aqua; licet plures aquæ partes probabile, remanere aliquas cum farina admixtas, de quibus tamen certum est quòd si aliquo artificio separentur, non comparebunt corpus Christi, quia iam non esset panis, nec pars panis. Quod idem dicendum est de particula illa massæ, quæ facta fuit ex furfure admixto; nam si separaretur ab aliis particulis, iam maneret ex solo furfure, & per consequens non esset panis iuxta supra dicta; ac per consequens non posset retinere consecrationem. Similiter ergo species aquæ separata non continebunt sanguinem Christi; quia per separationem deperdunt esse species vini; & in hoc differunt à speciebus vini, quod partes specierum vini etiam separata retinent sanguinem Christi, quia ut sint vinum partiale, non dependent ab vnione cum partibus vini; at vero aquæ partes dependent ab vnione cum partibus vini ut sint vinum partiale, scilicet pars vini vsualis, & ideo ablata vnione amittunt consecrationem, quia illa non est mera separatio, sed destructio etiam compositi requisita ad materiam consecrationis.

Quando post separationem non remanent species panis, non remanent etiam sub illis corpus.

68. Obicitur S. Thom. S. Thom.

Explicatur.

Denique obicitur auctoritas S. Thom. qui nostræ sententiæ videtur opponi. Fateor ingenue, S. Thom. in hoc puncto obscure loquutus, & non satis de eius mente posse constare. Nam *in 4. d. 11. q. 2. art. 4. q. 1.* videtur omnino supponere conuersionem aquæ in vinum, ut aqua transeat in sanguinem Christi: sed tamen alibi videtur pro nobis facere; nam in primis *in præfati q. 74. art. 6.* in arg. *sed contra*, clare docet auctoritate Alex. Papæ, in sacrificio offerri vinum aqua permixtū. Rursum, & clarius fauet *eadem quasi art. 3.* ubi cum in 3. argumento obicisset sibi contra materiam panis, quia vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat, ergo non est solus panis triticeus materia Eucharistiæ: Respondet, quòd modica permixtio non variat species; quia id, quòd est modicum, quodammodo absimitur à plurimo, & ideo, si sit modica admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit inde fieri panis consecrabilis. Ecce S. Thomas dicit, totum illud, quòd resultat ex multa farina triticea, & modica hordeacea, esse panem triticeum, & posse consecrari: ergo similiter totum, quòd resultat ex multo vino, & modica aqua, esset vinum consecrabile.

69. Instantia. Soluitur.

Attenditur ad mentem S. Thomæ.

Dicunt, S. Thomam id dicere, quia censuit, partem illam hordeaceam conuerti substantialiter in farinam triticeam per admixtionem ad farinam triticeam. Sed contra, quia in primis id per se apparet incredibile, quòd farina triticea possit conuertere hordeum in triticum; sicut si diceret, puluerem argenteum conuerti in aureum per admixtionem cum auro. Deinde est contra mentem S. Thomæ, qui non dixit modicam illam partem conuerti absolute in naturam alterius, sed caute dixit, quodammodo

absumi à maiore parte. Sane illa particula quodammodo, satis aperte significat, non loqui S. Thomam de conuersione propria physica, sed morali; quia totum illud propter partem tritici prædominantem, humano modo est panis triticeus; & cum materia consecrationis sit panis triticeus humanus, hinc est, totum illum panem esse materiam; quòd idem de vino videtur consequenter dicendum, etiam si aqua non conuertatur in naturam vini. Adde, ipsum S. Thomam *art. 8. in corpore* supponere pro certo, aquam numquam remanere in forma aquæ post consecrationem; quòd probat ex Patribus, & ex eo, quòd totum, quòd est in calice, adoratur. Si autem necessaria esset præconuersio aquæ in vinum, aliquando maneret aqua post consecrationem admixta sanguini, ut ipsi aduersarij in aliquibus casibus fatentur, quia aliquando non potest conuerti in vinum: Ergo S. Thomas non loquitur de conuersione aquæ in naturam physicam vini, sed de conuersione illa humana, qua aqua fit pars illius compositi humani, quòd vere dicitur vinum: & quia hæc semper datur, ideo merito docet, numquam manere aquam post consecrationem in calice. Vides ad minus esse satis dabiã mentem S. Thomæ, an scilicet in aliis locis, quando dicit, conuerti aquam in vinum, loquatur de conuersione illa physica, quam Thomistæ volunt, an de alia. Certe ad minus negari non potest quin clariora sint verba sanctorum Patrum pro nostra sententiã, quam verba S. Thomæ pro opposita.

Ex dictis in hac sectione obiter colligitur, quid dicendum sit de grano hordeaceo admixto granis tritici, an sub illis particulis admixtis sit corpus Christi. Affirmandum enim videtur cum S. Thomæ ubi supra, & probari potest ratione ibi insinuatã, quia scilicet non videtur panis vsualis nomine significari cibum solum ex mera farina tritici constantem, sed cibum etiam cum, quem communiter comedunt homines; qui sane non semper fit ita ex mero tritico, ut non sit admixtum saepe granis hordei, & similibus; & per consequens nomen panis, videtur impositum esse ad illud totum significandum, quòd fit ex illa farina: quare licet particula ex hordeo separata non posset consecrari, coniuncta tamen posset, sicut de aqua dictum est, quia ut sic est pars panis vsualis.

SECTIO V.

Dubium incidens, an gutta aque in calicem missa post inchoata verba consecrationis, conuerteretur in sanguinem Christi.

EX supradictis inferitur, quid dicendum sit ad illam quæstionem, quam obiter attigit P. Vasquez *infra disp. 201. n. 42.* Si gutta aquæ, dimidiatis iam verbis consecrationis, verteret in vinum, an maneret consecrata? Vbi ipse respondet affirmatiue. Quam sententiam amplectitur etiam Nugnus *in præfati quæst. 74. art. 8. in fine*; quia cum intentio ministri sit religiõsa, refertur ad instans, in quo fit consecratio; tunc autem illa est iam materia præsens, & sufficiens.

Contrariam sententiam docet Suarez *in præfati d. disp. 45. sect. 4. in fine*; & quidem magis consequenter ad sua principia: nam si aqua non potest conuerti immediate in sanguinem Christi, nisi prius conuertatur substantialiter in vinum, ut supponunt etiam Vasquez & Nugnus, consequens est, aquam non esse materiam legitimam, & validam consecrationis, quamdiu conuerfa non est; non

non potest ergo converti in sanguinem Christi, nisi ab initio prolationis formæ conuersa iam esset in vinum; nam tota forma debet proferri super materiam præsentem: non erat autem materia præsens, quando prolata fuit pars formæ; quia tunc illa non erat materia, cum non esset vinum, sed aqua, quæ per se non est materia etiam partialis; ergo non fuit prolata tota forma supra illam partem materiæ, & per consequens non potuit consecrari. Sicut si post prolata partem formæ fiat præsens materia, quæ prius non erat præsens, non consecrabitur.

73. *Respondet* Nugnum. Respondet Nugnus, in illo casu materiam esse ab initio moraliter præsentem; quia, suppositis dispositionibus, quas habet, & successiue accipit, præsens erit in minima temporis morula, & iuxta Aristotelem, quod parum distat, nihil distare videtur. Sed contra; ergo etiam si calix ipse non esset præsens ab initio, & fieret præsens in medio prolationis formæ, consecraretur vinum in ipso contentum.

74. *Respondet* Inuit. Respondetur negando sequelam; quia tunc esset per accidens, quod materia fiat præsens in illo breuissimo tempore; in nostro autem casu, suppositis dispositionibus, quæ ex natura rei ordinant conuersionem ad illud instans, est per se, quod fiat statim præsens. Sed contra; quia si hostia ex alto proiecta per motum localem ad meum conspectum descenderet, non minus per se sequitur præsentia hostiæ intra breuissimum tempus ex vi illius impulsus, & illius motus, quam sequatur per se productio vini in altero casu; ergo posset etiam dici moraliter præsens, & valide consecrari. Deinde quod per se, vel per accidens futura sit præsens, parum refert, si re vera nondum est præsens; alioquin si nondum sit conuersa aqua in vinum in ultimo instanti prolationis, & statim conuertenda esset, sufficeret, quia illa conuersio per se citissime fiet, & quod parum distat, nihil distare videtur; quare habebit etiam præsentiam moralem sufficientem.

75. *Respondet* Valquez. P. Vasquez loco citato aliter sententiam illam defendit; quia nimirum Pronomen, *hic*, demonstrat quidem sanguinem Christi præsentem, non præsentem, quando illud Pronomen proferitur, sed in præsentem in fine prolationis. Cum ergo sanguis Christi in fine prolationis præsens sit sub illis speciebus, parum refert, quod illæ species ab initio fuerint aquæ, vel vini; nam illud, *hic*, non demonstrat vinum, sed sanguinem contentum sub illis speciebus. Vnde consequenter inferri: si à principio prolationis totus calix esset plenus aqua, & ante finem prolationis illa aqua conuerteretur miraculose in vinum, conuertendum fore etiam in sanguinem Christi; quia de illis accidentibus verè enunciaretur, quod in fine prolationis sub illis contineretur sanguis Christi.

76. *Respondet* Valquez. Hæc doctrina difficilis est; nam ex ea sequitur, quod si ab initio prolationis fuissent miraculose illa accidentia vini absque vlla substantia, & ante finita verba poneretur ibi substantia vini, verè fieret consecratio, licet non fuissent prolata omnia verba super aliquam substantiam. Probat sequela; quia tunc etiam verificari possent verba, cum illa solum significent præsentiam sanguinis Christi sub illis accidentibus in fine prolationis, ad quod non requiritur substantiam vini, vel aliquam aliam fuisse sub illis, quando proferebatur *ly hic*. Consequens autem videtur satis absurdum; quia si id concedatur, non apparet rursus, cur negandum sit, quod posset etiam valide consecrari aqua, quæ per totum tempus præcedens esset aqua mixta vino, à quo illo tempore paulatim disponderetur ad conuersionem in vinum, & in ultimo instanti prolationis verborum con-

uertenda esset naturaliter in vinum, atque adeo iam tunc essent accidentia vini, & exigerent formam vini. Sequela probatur, quia tunc etiam verificarentur verba, quæ sub illis accidentibus esset sanguis Christi in ultimo instanti prolationis, in quo iam etiam essent accidentia vini. Consequens autem Aduersarij non admittent; quia iam tunc daretur consecratio absque conuersione substantiæ vini in sanguinem Christi, quod est contra Concilium Tridentinum, & aqua conuerteretur immediate in sanguinem Christi, quod est contra aduersarios. Fatendum ergo est, requiri pro tota prolatione verborum præsentiam non solum illorum accidentium, sed vini, vel materiæ aptæ ad consecrationem.

Vnde sumi potest ratio à simili aliorum sacramentorum; nam in Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. requiritur, quod pro tota prolatione verborum sit præsens subiectum, quod per illam formam sanctificatur & benedicitur. Si enim paruulus baptizandus nondum esset præsens, quando incipit proferri forma, fieret tamen præsens; & ablueretur ante finem formæ, Baptismus nõ esset validus; quod idem esset in Confirmatione, Ordine, &c. Et quidem hoc non prouenit ex eo solum, quod forma Baptismi, Confirmationis, &c. sint verba directæ ad illum, cui sacramentum confertur: *Baptizote, Signo te, Absoluo te*, &c. atque ideo debet esse præsens persona, ad quam dirigitur. Hoc, inquam, non satisficit; quia illæ formæ possunt proferri alio modo, prout proferuntur à Græcis; *Baptizatur seruus Christi*, &c. *Diuina gratia promouet hunc in Presbyterum*, &c. in quo casu reddenda est alia ratio, & dicendum, requiri præsentiam subiecti pro tota prolatione, quia, vt diximus, agentes de sacramentis in genere, illæ sunt benedictiones, & consecrationes, quibus subiectum benedicitur, & consecratur Deo; benedictiones autem, & consecrationes exhibentur super rem præsentem. Cum ergo verba consecrationis Eucharistiæ sint benedictio, & consecratio materiæ, prout omnes Patres loquuntur, requirunt præsentem ab initio materiam consecrandam. Vnde si ab initio esset aqua sola in calice, licet ante finem verborum conuerteretur diuinitus in vinum, non consecraretur, quia illud vinum non fuit præsens, sed alia materia incapax, & inepta ad consecrationem. Sicut si initio prolationis formæ Baptismi esset præsens homo mortuus, & ante finem verborum reuiuisceret, & ablueretur, non esset baptizatus, quia ab initio non erat subiectum capax illius consecrationis, & benedictionis, quæ super ipsum proferebatur. Hinc autem consequenter inferitur idem dicendum, quando ab initio esset aliquid aquæ mixtum cum vino, & ante finem verborum conuerteretur in vinum; nam si aqua non potest conuertere immediate in sanguinem Christi, aqua etiam mixta vino est materia incapax; atque adeo in sententia illa consequenter dicendum est, aquam debere esse præconuersam in vinum toto tempore, quo proferuntur verba.

78. *Respondet* Valquez. Confirmatur, quia si aqua, quando proferri incipiunt verba, non solum non sit conuersa in vinum, sed nec mixta vino, imò in alio calice seorsim à vino, & dum verba proferuntur, infunderetur in vinum, misceretur, & conuerteretur in vinum, ita vt quando absoluuntur verba, iam esset mixta vino, & conuersa in vinum, adhuc non potest dici, quod potuit Sacerdos velle consecrare ab initio contentum in vtroque calice præsentem, nempe & vinum, & aquam seorsim in suo calice positam, quæ miscenda erat vino post incepta verba consecrationis, Quia sicut non potest consecrare Sacerdos farinam, &c.

77. *Sumitur ratio pro nostra sententia à simili aliorum sacramentorum.*

Debet materia esse præsens cum benedicitur, aut consecratur.

78. *Confirmatur à pari.*

& aquam seorsim positas, ex quibus non est factus panis, etiam si ex ipsis fiat panis, antequam absoluantur verba consecrationis: quia nimirum farina seorsim non est materia consecrabilis: sic nec potest consecrare aquam seorsim positam à vino, licet ante absoluta verba misceatur cum vino: tam incapax enim materia consecrationis calicis est aqua pura, quam farina pura absque aqua in ordine ad consecrationem hostiæ; ergo eodem modo, licet aqua sit mixta vino, si tamen non sit conuersa in vinum vsque ad mediam prolationem verborum, non consecrabit iuxta illam sententiam; quia ab eis Auctoribus æque incapax materia consecrationis censetur aqua non conuersa in vinum, & aqua non mixta vino, vt vidimus.

79.
Alia ratio
desumitur ex
ratione sa-
crificij.

Bellarmin.
Suarez.

Addere possumus aliam rationem desumptam ex ratione sacrificij, quam consecratio huius sacramenti habet, in quo res oblata non solum est Christus Dominus sub speciebus, sed etiã aliquo modo substantia panis & vini, vt ex sanctis Patribus probant Cardin. Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Missa cap. 17. & Suarez infra disp. 75. sect. 1. conclusione vltima; & nos dicemus infra, agentes de hoc sacrificio. Offeritur autem & immolatur panis, & vinum potissime, quatenus per consecrationem destruitur in honorem Dei, quod non aliter facit Sacerdos, quam per verba consecrationis. Res autem, quæ offertur, & sacrificatur, debet præsupponi illi oblationi; nec solum debet esse præsens, sed multo magis existens. Cum ergo aqua in sententia contraria non sit materia apta etiam partialis huius oblationis, & sacrificij, sed solum vinum; consequens est, vt aqua debeat esse vinum, antequam sacerdos eam offerat per verba consecrationis; non enim potest incipere offerri, & immolari res nondum existens, vt constat inductione omnium sacrificiorum.

80.

Ex his con-
stat responsio
ad funda-
mentum P.
Vasquez.

Ex quibus constat iam responsio ad fundamentum P. Vasquez sumptum ex eo, quod verba satis bene verificantur, si pro vltimo instanti prolationis, pro quo solo demonstrant Christi sanguinem præsentem, possint conuertere vinum iam tunc ex aqua factum, in sanguinem. Ad hoc, inquam, respondetur, licet præcisè ratione veritatis verborum id sufficeret, non tamen, attenta institutione huius sacramenti, ex vi cuius sacerdos non potest designare accidentia, quæ non sint sensibiliter species vini, nec potest vt verbis, nisi ad consecrandam materiam sibi præsentem, & capacem consecrationis, qualis non est aqua, quæ sanctificari, & benedici sacramentaliter non potest per verba consecratoria; nec denique potest exercere actionem sacrificandi, qualis est loquutio illa sacramentalis, nisi circa hostiam præsentem, qualis non est aqua, quæ in illa sententia non est materia huius sacrificij.

81.

Quomodo di-
cendum si in
nostra sen-
tentia.

Hæc omnia, vt dixi, procedunt in illa sententia negante, aquam non præconuersam in vinum posse conuertere in Christi sanguinem. In nostra vero sententia aliter dicendum est: concedimus enim si aqua ante initium prolationis verborum mixta fuit vino, licet non fuerit iam conuersa, & licet in dimidio prolationis verborum conuerteretur, adhuc consecrari, & conuertere in Christi sanguinem: cum enim tam sub speciebus aquæ mixtæ vino, quam sub speciebus vini facti iam ex aqua, sit materia apta saltem partialis, parum refert, quod non sit conuersa in vinum vsque ad dimidium prolationis verborum. Sicut si vinum album esset mixtum cum rubro, & rubrum, quia robustius esset, ageretur album, & conuerteretur aliquas eius partes in suam speciem, illæ quidem partes, etiam si in dimidio prolationis verborum conuerteretur in aliam

speciem vini, adhuc omnes in fine prolationis conuerterentur in sanguinem Christi; quia tam sub forma vini albi, quam sub forma rubri erat materia capax consecrationis, & oblationis.

Dicit aliquis: Si aqua mixta vino toto tempore prolationis verborum retinet formam substantialem aquæ, & in vltimo instanti prolationis deberet tunc perdere formam aquæ, & conuertere substantialem in vinum, non videtur posse in eo instanti conuertere in sanguinem Christi, licet ab initio fuerit materia capax consecrationis: quia nimirum, si in eo instanti sanguis Christi ponatur sub illis accidentibus, non ponetur per conuersionem vini in ipsum, cum numquam fuerit forma vini sub illis speciebus; non potest autem conuertere in aliud substantia quæ numquam fuit. Sed neque ponetur sanguis per conuersionem substantiæ aquæ in ipsum; quia aqua iam deserat ex defectu dispositionis requisitæ ad eius conseruationem: restat ergo in nostra sententia eadem difficultas, quomodo scilicet maneat ibi post consecrationem aliqua alia substantia ex eo, quod non fuerit præconuersa aqua in vinum ante finem prolationis verborum.

Respondeo, idem argumentum fieri posse in casu supra posito quando vinum rubrum, v. g. conuerteret in suam substantiam aliquas partes debiliores vini albi sibi mixti: nam si conuersio illa fieri deberet in vltimo instanti prolationis verborum, quæti potest eodem modo, si sanguis Christi ponatur tunc sub illis speciebus, per cuius substantiæ conuersionem id heret? an per conuersionem substantiæ vini rubri, quæ tamen nunquam fuit sub illis accidentibus; an per conuersionem substantiæ vini albi, quæ iam deserat per defectum dispositionis requisitæ ad eius conseruationem: quidquid in illo casu dicatur, dici poterit in nostro. Si vero negetur, vnum vinum conuertere posse aliud substantialiter in se, facilius negari potest, quod aqua conuertatur substantialiter in vinum extra vnam, vt vidimus in superioribus.

Dato tamen, quod illa conuersio substantialis possibilis sit, respondendum est, in casu proposito sanguinem Christi ponendum sub illis speciebus in illo vltimo instanti vel termino prolationis verborum, & tunc poni quidem per conuersionem substantiæ aquæ, quæ immediate ante præcessit sub illis accidentibus, in sanguinem Christi: ad hoc enim, vt substantia aliqua conuertere dicatur in aliam, non est opus, quod illa, quæ conuertitur, sit tunc, quando conuertitur; imo repugnat, tunc esse; quia quod conuertitur, desinit esse tunc, quando conuertitur in aliud; sed requiritur, quod immediate antea fuerit; & tunc primo non sit, quando in aliud conuertitur. Cum ergo substantia aquæ fuerit sub illis accidentibus toto tempore præcedenti, & in illo vltimo instanti incipiat non esse, bene poterit dici, conuertere in Christi sanguinem; quia conuertere in illum, est desinere in illum, hoc est, desinere, succedente illo alio sub eisdem accidentibus in eodem munere substandi, vt infra videbimus; quod rotum verificatur de substantia aquæ, quæ desinit in Christi sanguinem, id est, desinit, succedente sibi sanguine Christi sub eisdem accidentibus in munere substandi, ergo vere conuerteretur aqua in sanguinem Christi.

Nec obstat, quod forma aquæ iam prius intelligatur desisse ex defectu suarum dispositionum: non enim intelligitur desisse prius tempore, sed in eodem instanti primo desinit; & licet desinat ex defectu dispositionum, non tamen sine ordine ad aliquam substantiam, quæ succedat loco ipsius sub eisdem

eisdem accidentibus; quod sufficit, vt dicatur desinere in illam aliam substantiam, & conuerti in illam. Nam etiamsi tunc introduceretur forma vini sub illis accidentibus, posset adhuc concipi prius forma aquae desinere ex defectu suatum dispositionum, qui defectus est aliquomodo independens ab introductione formae vini: sic in nostro casu diceretur aqua desinere in sanguinem Christi, hoc est, desinere immediate ex defectu suarum dispositionum, & introductione accidentium contrariorum; quae desinitio se habet connexionem, & ordinem ad introductionem alterius substantiae sub eisdem accidentibus in eodem munere; quod sufficit, vt dicatur aqua desinere, & conuerti in illam substantiam succedentem. Adde, licet forma substantialis aquae desinat ex defectu suarum dispositionum; materiam tamen primam aquae non desinere ex defectu dispositionum, sed propter introductionem sanguinis Christi sub illis accidentibus, vt infra videbimus; cum autem illa non fuerit vnquam materia vini, sed aquae, fit vt ex hoc etiam capite non vinum, sed aqua diceretur tunc conuerti in sanguinem Christi.

dum est primo, quaestionem procedere posse, vel in sententia Philosophica affirmante, huiusmodi formas panis, & vini habere aliquod minimum diuisibile naturale, citra quod non possint naturaliter existere; vel in sententia contraria negante talia minima, quam probabiliorem existimo. Secundo supponendum, aliud esse quaerere, vtrum in qualibet parte panis possit conseruari corpus Christi; aliud, an quaeuis particula seorsim possit consecrari. His suppositis, in sententia negante talia minima naturalia, certum est, quamlibet particulam panis (& idem semper intelligimus de vino) alioquin sensibilem posse consecrari; certum etiam est in omni sententia, in quauis particula coniuncta cum aliis posse contineri corpus Christi; certum denique est in opinione admitente illa minima naturalia, non posse corpus Christi conseruari in parte minori minima separata; quia ibi solum potest conseruari corpus Christi, vbi posset conseruari substantia panis; ergo cum in ea parte non posset conseruari substantia panis, nec poterit corpus Christi.

An dimidium minimi posset valide consecrari.

Difficultas tamen est primo, an in illa sententia concedente talia minima posset valide consecrari dimidia solum pars minimi vnita cum aliis partibus panis? Concedit Suarez cum aliis in presenti disp. 43, sect. 7. quia illa particula re vera est panis, & habet omnia requisita, vt sub illis accidentibus conseruetur substantia panis. Alij negant, quae pars probari posse videtur, non solum ea vulgari ratione, quod scilicet illa pars per consecrationem discontinuaretur ab aliis, & per consequens manerent illa accidentia sub minori quam minimo; quam rationem soluit Suarez in presenti, & forsitan non est efficax. Sed difficilius probari potest ex eo, quod corpus Christi non potest adaequate, & totaliter existere, nisi sub speciebus panis, hoc est, sub dispositionibus sufficientibus ad formam panis; vna autem ex dispositionibus requisitis ad formam panis in illa sententia est tanta extensio quantitatis, quantam non habet dimidium minimi; ergo ibi non dantur omnes dispositiones requisitae ad formam panis; ergo non magis potest corpus Christi ibi existere totaliter, quam sub quantitate carente tali gradu caloris, v.g. requisito ad formam panis, cum tam necessaria dispositio sit talis extensio, quam talis calor ad formam panis.

Ex quo dici etiam posset ad secundam difficultatem, an scilicet in eadem sententia Philosophica, dato, quod Deus miraculose conseruaret formam panis in dimidio minimi, posset valide consecrari? Responderi enim posset consequenter negatiue; quia sicut si Deus conseruaret formam panis in materia sine calore, vel humore requisito, non posset consecrari, quia ibi non esset Christus sub speciebus panis; sic etiam dicendum esset in nostro casu, cum vna ex dispositionibus panis sit talis extensio quantitatis, vt dictum est.

Obiiciunt tamen alij Theologi pro prima sententia contra hanc secundam; quia in illo dimidio minimi, saltem dum est vnitum reliquo pani, sunt omnes dispositiones requisitae, vt ibi conseruetur vera forma panis; nam ibi est totum temperamentum requisitum, vt supponitur, & ibi intercedit etiam vnio continuatiua illius quantitatis, & illorum accidentium cum reliqua quantitate & accidentibus panis, quae continuatio sufficit, vt sub illa etiam quantitate conseruetur substantia panis; ergo eadem dispositiones, & eadem continuatio accidentium

89.

Quid certum sit secundum varias sententias.

90.

Alia quaestio. Suarez.

Duplex sententia.

91.

Quid dicendum sit ad secundam difficultatem.

92.

Obiectio.

86. Restat tamen adhuc dubium de illa particula aquae, quae infunderetur in calicem post inchoata verba consecrationis, quomodo posset manere sub forma aquae: id enim videri posset difficile ex alio capite; quia illa materia aquae per mixtionem cum quantitate vini diuiditur in minutissimas partes; ergo non poterit perseverare cum forma aquae, quia sequeretur illam formam substantialem esse in aliqua parte minori minima, quod est impossibile. Respondetur in primis, formam aquae non determinare aliquod minimum diuisibile, citra quod non posset produci, vt dixi in lib. de generat. Deinde, si adhuc velis formam aquae postulare determinatam quantitatem materiae, sub qua sit, debes dicere consequenter, illas materiae particulas accipere formam vini; quae licet sit in particulis minoribus quam minimis, potest tamen perseverare; quia saltem quoad accidentia continuatur cum speciebus vini, cum quibus efficiunt magnam quantitatem specierum vini, & cum quibus facile se defendunt ab agentibus contrariis, a quibus non possent se tueri separatae illae particulae; & ideo licet separatae non possent existere, possunt tamen coniunctae cum speciebus consecratis.

87. Petes vicimo, an poculum constans ex multa aqua, & exigua quantitate vini possit consecrari, saltem quoad partes vini; quia illae partes adhuc sunt vinum secundum se. Respondeo, si illa pars vini antea esset consecrata, & postea illi magna aquae copia iniiceretur, adhuc retineret consecrationem, dum non corrumpentur species; ceterum consecrari de nouo, dum habet illum statum, non potest; quia non est eadem ratio de consecratione, vt constabit ex dicendis sect. 5.

SECTIO VI.

Vtrum materia conseruanda habeat terminum maximum, vel minimum.

88. Querimus, vtrum sit adeo exigua particula panis, quae non possit consecrari, an etiam e contra alia propter magnitudinem sit incapax consecrationis? de quo S. Thom. in presenti art. 2. Et quod attinet ad primam partem, supponen-

dentium sufficere, ut ibi possit esse corpus Christi loco substantiæ panis. Vnde consequenter concedunt etiam iidem recentiores, posse valide consecrari dimidium minimi separatum, in quo miraculose conseruaretur forma panis.

93.
Responso.

Materia remota est panis, proxima vero species.

Ego quidem, ut ab hoc vltimo incipiam, difficile existimo, quod panis miraculose conseruatus absque connaturalibus panis dispositionibus possit valide consecrari. Nam licet materia remota huius sacramenti sit substantia panis, materia tamen proxima saltem partialis, sunt species panis, ut vidimus; quare si substantia panis miraculose existeret sub speciebus leonis, vel olei, non posset consecrari, quia accidentia leonis, vel olei non possent demonstrare sensibiliter corpus Christi, sed sola accidentia panis; unde non posset dari sacramentum Eucharistiæ; quia, ut supra diximus, constat intrinsece ex corpore Christi, & accidentibus panis. Similiter ergo, si deficeret magnitudo requisita ad connaturalem conseruationem substantiæ panis, etiam si diuinitus conseruaretur panis, adhuc non posset valide consecrari: quia sicut panis miraculose conseruatus absque temperamento panis non potest valide consecrari, eo quod illa species aliena non possent sensibiliter ostendere corpus Christi, sicut nec substantiam panis; sic panis existens miraculose absque magnitudine naturaliter requisita non posset valide consecrari, quia illa accidentia absque quantitate debita non significarent corpus Christi sensibiliter, sicut nec substantiam panis. Nam sicut requiritur ad naturalem conseruationem panis tale temperamentum, sic illa sententia requiritur tanta magnitudo, & extensio; ergo sicut defectus temperamenti requisiti obstat validæ consecrationi, sic defectus extensionis, & magnitudinis requisitæ propter eandem rationem. Neque obstat, quod ille esset verus panis: ad consecrationem enim, ut diximus, non solum requiritur verus panis, sed panis existens sub veris speciebus panis, ut sub illis maneat corpus Christi: ille autem panis non existeret complete sub veris speciebus panis.

94.
Difficilior est alius casus.

Difficilior est, quod pertinet ad primum casum, quando illud dimidium minimi vnitum sit reliquo panis: nam ex vno capite videri potest, nec illud etiã posse valide consecrari seorsim; quia licet illa pars habeat veram formam panis saltem partialem, non tamen est ibi sub omnibus speciebus completis panis. Sunt quidem ibi accidentia panis, & vnio continuatiua illorum accidentium cum aliis accidentibus panis: hæc tamen omnia non ostendunt, ibi esse substantiam panis adæquate, sed solum inadæquate, & partialiter; imo ostendunt, non posse substantiam panis esse solum ibi. Cum ergo corpus Christi non possit esse, vbi non potest esse substantia panis, consequens est, ut illa accidentia non possint sensibiliter significare corpus Christi existens solum ibi, sed existens ibi partialiter, hoc est, ut in parte specierum, sub quibus totaliter debet existere.

95.
Confirmatur res ista exemplo.

Confirmatur, & explicatur ex compositis heterogeneis. Si enim sacramentum institutum esset in materia aliqua heterogenea, & organica, ut in passere, v. g. vel pomo, tunc si aliquis vellet consecrare in passere solum pedem, vel in pomo solum corticem, nihil efficeret; quia licet, consecrato toto passere, vel pomo corpus Christi esset totum etiam sub accidentibus capitis, vel corticis, non esset tamen ibi adæquate, hoc est, sub accidentibus, sub quibus solis esse posset; nam per illa sola non posset significari; quia propterea ibi non esset sub speciebus passetis, vel pomi, sed capitis, & corticis. Similiter ergo in pane, & vino dicendum videtur, supposita illa sententia de minimo naturali, nam sicut ad ex-

sistentiam passeris, vel pomi requiruntur partes organicae, & diuersæ; sic in illa sententia ad existentiam panis, & vini requiritur talis multitudo partium, sine quibus non est panis, vel vinum complete, sed incomplete; ergo sicut in capite, vel cortice solo non posset consecrari, quia ibi non est passere, aut pomum complete, sic neque in dimidio minimo panis, propter eandem rationem; licet in eo etiam dimidio minimo sit totum corpus Christi, quando consecratur cum aliis partibus.

Imo si res attente consideretur, licet panis numerari soleat inter composita homogenea, quia reuera sensibiliter, & humano modo est homogeneus, cum non appareat in eo, regulariter loquendo, ad sensum diuersitas partium dissimilium; dantur tamen in ipso aliqua partes heterogeneæ, tum quia districte dantur partes farinae mixtæ cum aliquibus partibus aquæ; neque enim omnes partes aquæ consumptæ sunt per actiuitatem ignis, neque farina in aliam tertiam substantiam conuersa est; tum etiam, quia dantur partes furfuris mixtæ cum partibus farinae putioris, ut supra vidimus; & quando consecratur panis, totus panis conuertitur in corpore Christi, etiam quoad partes illas admixtas furfuris, quæ simul cum partibus farinae componunt panem visualem, & vulgarem. Quo supposito, potest in pane explicari idem ipsum, licet in compositis heterogeneis: nam si Sacerdos vellet consecrare particulam solam furfuris minutissimam admixtam pani, quam acutissimus oculus posset aliquando discernere, nihil efficeret; quia illa particula sola, licet sit pars panis; non tamen est panis complete, & ideo non potest contineri corpus Christi totaliter, id est, sola, sed partialiter, hoc est, simul cum aliis partibus panis, licet in singulis sit totum Christi corpus: sic ergo licet dimidium minimi contineat totum corpus Christi, quando cum aliis partibus consecratur; non tamen si seorsim consecratur; quia ipsum secundum se est quidem pars panis, non tamen est panis complete, sed incomplete, & ideo non significat complete corpus Christi, sed incomplete, sicut particula furfuris, hoc est, simul cum aliis partibus, in quibus etiam idem Christi corpus contineatur.

Ex alio tamen capite videtur, quod illa dimidia pars minimi posset & consecrari, & retinere sola corpus Christi; quia si consecratur dimidia solum pars hostiæ coniuncta cum alia dimidia non consecrata, postea vero consumatur vel corrumpatur illa pars consecrata, excepto dimidio minimo, quod adhuc manet coniunctum cum alia parte non consecrata, tunc certe vel manebit corpus Christi in illo solo dimidio minimo, vel desinet esse ibi, succedente iterum substantia panis sub eisdem accidentibus, non videtur autem dicendum, desinere esse corpus Christi sub speciebus, quamdiu sub illis potest esse, sicut de facto erit adhuc substantia panis, cui corpus Christi successerat; ergo fatendum est, manere ibi corpus Christi.

Responderi posset, supposita sententia illa de minimis, consequenter dicendum esse, quod manente illo solo medio minimo consecrato, eo ipso desinere ibi esse corpus Christi, & redire forma panis continuata cum reliqua parte hostiæ non consecrata, sicut de facto concedit S. Thom. *infra quest. 77. art. 8.* quando species vini consecrate miscentur vino non consecrato, desinere esse ibi sanguinem Christi, & redire formam vini; quod iuxta probabiliorem Thomistarum expositionem solum potest esse verum, propter illam rationem, quod scilicet per mixtionem diuiduntur species consecratæ in partes minutissimas minores minimis, sub quibus ita

ita distis non potest amplius esse sanguis Christi, & ideo debet redire forma vini. Quare regulam illam vniuersalem, quod tamdiu maneat corpus, & sanguis Christi quamdiu sub illis speciebus possit conseruari forma substantialis panis, & vini, intelligere ipsi debent, quando manent species sufficientes ad continendum panem, & vinum, quales non sunt species dimidij vini minimi.

99. Sed manent adhuc difficultas eadem, & maior de ipsa forma panis: nam si, consecrata dimidia parte hostiæ, alia dimidia continuata, quæ non fuit consecrata, corrumpatur tota præter dimidium minimi, cuius quantitas continua est cum parte consecrata, quæri etiam potest, quid fiet de illa particula minori quam minima, an sub ea perseverare debeat forma panis: iam enim erit in minori quam minimo; an verò debeat perire, & introduci alia forma, sicut fieret, si minimum panis diuideretur in duas partes. Hoc secundum non videtur dicendum, quia iam in illo hostia apparetur aliquis effectus consecrationis præteritæ: nam si non fuisset consecrata, nullo modo introduceretur talis forma in illo dimidio minimo, sed retineretur forma panis, cum adhuc maneret illa particula coniuncta cum reliqua parte hostiæ; ergo consecratio alterius partis non faciet, quod illa particula substantialiter corrumpatur, quando seclusa omni consecratione, non debet corrumpi. Si ergo potest manere tunc forma substantialis panis in dimidio minimo, quid mirum, quòd maneret etiam corpus Christi in dimidio minimo, si corruptæ fuissent species consecratæ præter illud dimidium minimum?

100. Confirmarique potest, quia si in eo casu desineret esse corpus Christi in illo dimidio minimo, idè dicendum erit de sanguine Christi, si consecraretur dimidium vini, quod est in calice, & statim extraheretur tota illa pars consecrata præter dimidium minimum: nam in illo dimidio minimo desineret esse Christi sanguis, & reproduceretur ibi forma vini; tunc autè extrahatur etiam illud dimidium minimum, & coniungatur aliis partibus consecratis, quæ fuerant extractæ: peto, an maneret illud dimidium minimum adhuc cum forma vini, an vero reciperet iterum Christi sanguinem. Hoc secundum dici non potest, quia non potest destrui illa substantia vini, nisi per consecrationem nouam. Sed nec primum videtur dicendum, quia hæ omnes species, quæ nunc sunt in calice, sunt illæ, quæ omnes, & solæ fuerant consecratæ: ergo quamdiu manent illæ eadem species, de quibus dictum fuerat, quod continebant Christi sanguinem, debet illud idem de ipsis verificari.

101. Hæc quidem probant, de facto non posse illos casus euenire, quia non dantur illa minima naturalia panis, & vini: supposita tamen illa sententia de minimis, magis placet, quod possit corpus, vel sanguis Christi esse in dimidio minimo, quamdiu coniunctum esset cum aliis partibus panis, aut vini non consecrati. Ratio autem videtur esse, quod corpus Christi, v.g. sub speciebus succedit loco panis, ad præstandum id, quod substantia panis præstaret: quare illa accidentia eodem modo debent se habere, sicut si haberent sub se substantiam panis, si autem ibi esset substantia panis, possit illud dimidium minimum manere continuatum cum accidentibus partis non consecratæ; eodem ergo modo manebunt continua illa accidentia retinendo corpus Christi; quia hoc eodem modo se habet, ac si esset illa substantia panis, quæ prius erat sub illis accidentibus. Quare sicut illa substantia panis non possit perseverare sub illis accidentibus, si esset scorsim in illo dimidio minimo; perseveraret tamen,

P. Iann. de Lugo de Sacramentis.

quando illa accidentia continuarentur cum aliis accidentibus panis: sic corpus Christi gerit se eodem prorsus modo, & perseveraret, quamdiu perseveraret substantia panis, cui successit, & abit, quando periret forma panis propter separationem illius medij minimi ab aliis partibus.

Ad argumentum ergo, quod pro parte contraria affereremus, dicendum est, corpus Christi esse posse non solum sub speciebus adæquatis, hoc est sufficientibus ad continendam adæquate substantiam panis, sed etiam sub inadæquatis, id est, sufficientibus ad continendam inadæquate substantiam panis; dum tamen hæ species continentur cum aliis speciebus panis, cum quibus componantur species adæquatas. Cum enim corpus Christi succedat ibi, vt diximus, substantiæ panis, hinc est, vt sicut ex hac, & illa parte substantiæ panis fit vna substantia adæquata, quæ possit esse sub illis speciebus; sic ex corpore Christi, & illa parte substantiæ panis, quæ remanet in parte continua, conseruetur quasi vna substantia panis, & vice panis, quæ possit subsistere toti illi minimo accidentium, sicut si tota esset substantia panis; species ergo illæ præcise, sub quibus est corpus Christi in dimidio minimo: non significant sufficienter, ibi esse corpus Christi; quia si illæ essent separatæ ab aliis, non possent illud continere; illæ tamen species prout continuatæ cum aliis significant sufficienter; quia prout sic sufficienter ad illud continendum. In quo sensu dixit Martinus de Ledesma 1. part. 4. quæst. 15. art. 2. dub. 5. in fine, quod in illo casu daretur minus minimo substantiæ, non tamen daretur minus minimo accidentium; quia quantitas, & aliæ dispositiones continuæ in toto minimo sufficienter ad continendum minimum integrum substantiæ; & hoc sufficit ad hoc, vt corpus Christi sit sub speciebus: tunc enim species sufficienter ad continendum, & significandum corpus Christi, quando sensibiliter significare possunt esse in ea parte substantiam panis, sed species illæ continuatæ cum aliis speciebus panis significant sensibilibiter, substantiam panis etiam sub illa parte esse; ergo possunt eodem modo significare, & continere in ea parte corpus Christi. Quando ergo dicitur, corpus Christi non posse esse adæquate, nisi ibi substantia panis possit esse adæquate, distinguendum est. Nam si sensus sit, non posse esse adæquate, hoc est, in solo eo loco, & parte hostiæ, nisi in ea sola possit esse substantia panis, negandum est; si vero sensus sit, non posse esse adæquate, hoc est, per modum substantiæ adæquate, & independentem ab omni alia substantia, cum qua quasi integret substantiam adæquatam illorum accidentium, verum est. Nam in illo casu corpus Christi in eo dimidio minimo non est adæquate, hoc est, per modum substantiæ totalis, sed quasi per modum substantiæ partialis, seu supplens locum partialis substantiæ panis, quæ sola non possit existere, itaque ideo est ibi corpus Christi dependenter ab eo, quod sit alia pars substantiæ panis in parte proxima hostiæ, cum quæ quasi componit, & integrat substantiam sufficientem illorum accidentium, quæ sunt in toto minimo; est tamen corpus Christi in solo dimidio; quia sicut pars substantiæ panis possit esse in illo solo, licet non sola, sed continuata cum alia parte panis: sic corpus Christi, quod succedit illi parti substantiæ panis, potest esse in illo solo dimidio, licet non solum, hoc est, sine coniunctione aliqua cum parte substantiæ panis existente sub accidentibus continuis, quæ accidentia deseruiunt etiam ad hoc, vt corpus Christi possit significati præsens per accidentia alia, sub quibus est.

102.

Ad argumentum
tum partem
contrariam.
Respondetur.

103.

Ledesma.
In illo casu
daretur mi-
nus minimo
substantia,
non autem
accidentium.

104.
Infransia.

Dices corpus Christi non significatur per alias species panis, nisi per illas, sub quibus est; alioquin illa alia species essent etiam pars sacramenti; siquidem componerent illud in ratione signi sensibilis: sed corpus Christi non est sub omnibus accidentibus illius minimi; ergo non poterit significari per illa omnia, sed per accidentia dimidij; quare si hæc nõ possunt sufficienter sola significare corpus Christi, non poterunt sola illum continere. Dicere enim, quod possunt significare pro vt coniuncta cum aliis, est dicere, quod reuera illa etiam alia significant partialiter. Nam illud, *provt coniuncta*, addit coniunctionem actualem aliorum, quæ coniunctio adquate non est in hoc dimidio minimo; poterunt enim saltem diuinitus esse hæc accidentia dimidij minimi cum omnibus intrinsecis, quæ habent, absque eo, quodd essent omnia illa alia, cum quibus solum mediate continuantur: nam licet in his concedamus vnionem intrinsecam immediatam ad accidentia sibi immediate continua, nulla tamen est vnio in his, quæ respiciat essentialiter illam partem, cum qua solum mediate continuantur. Si ergo hæc accidentia significant corpus Christi, provt sunt cum aliis omnibus totius minimi, consequens est, quod omnia illa intrent ad componendum hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; & per consequens Eucharistia non componetur solum ex Corpore Christi, & speciebus, sub quibus est, sed etiam ex illis sub quibus non est, seu ex accidentibus panis continentibus adhuc substantiam panis.

105.
Solutur.

Respondeo, hoc sacramentum posse considerari, vel in ratione significantis, vel in ratione cibi, & potus, qui sumitur. Et quidem sub prima consideratione componitur non solum ex speciebus, sed etiam ex verbis consecrationis, ex institutione, & aliis omnibus, à quibus habent posse significare gratiam, vt supra vidimus; quare non est mirum, si sub ea ratione importet etiam in obliquo illas species panis totius minimi, sine quibus species dimidij minimi non possent sufficienter significare. At vero in ratione cibi, & potus includit solum corpus, & sanguinem Christi, & species illas, quibus corpus, & sanguis Christi substant: nam cibus, qui comeditur, & potus, qui bibitur, non includit intrinsecè illas alias species, licet illas requireret, vt sub his posset Christus contineri. Quando ergo dicitur, Eucharistiam consistere ex corpore Christi, & accidentibus panis, sub quibus illud est, loquimur de cibo illo, qui sacramentaliter sumitur, qui quidem non includit alia accidentia panis, nisi illa, sub quibus est Christus. Nam sicut non sumimus, aut comedimus verba consecrationis, sed corpus Christi, & species, quæ ab illis verbis complentur in ratione signi: sic provt sumimus sacramentum, non comedimus species illas continuas, à quibus hæc alia species complebantur in ratione signi, sed solum provt comedimus corpus Christi sub his speciebus, dicimur sumere sacramentum Eucharistiæ.

106.
Respondetur
ad confirmationem
supra
compositis heterogeneis.

Ad confirmationem ex compositis heterogeneis respondeo: si materia Eucharistiæ esset passer, vel pomum, non posset consecrari solus pes, vel solus cortex, quia tunc non consecraretur materia debita, scilicet passer, vel pomum: nam pes non est passer, nec cortex est pomum; sicut nec modo potest consecrari particula sola fututis minutissima, quæ sit simul cum farina in pane, licet illa cum toto pane posset partialiter consecrari. At vero dimidium minimum panis posset solum illud consecrari, si continuum sit cum aliis partibus panis, quia licet non possit existere illa tenuissima pars seorsim ab aliis partibus; illa tamen est verè panis, atque ideo

consecratio habebit materiam requisitam ad suum valorem, scilicet verum panem.

Aduerte tamen, hoc ita intelligendum esse, vt, quod attinet ad consecrationem, in tantum esset valida, in quantum illud dimidium minimum secundum se posset esse sensibile, & demonstrabile ad sensum; nam licet semel consecrata aliqua pars posset retinere consecrationem reducta etiam ad paruitatem tenuissimam, in primò tamen fieri debet habere magnitudinem requisitam, vt sentiat; vt statim dicemus.

An particula imperceptibilis possit esse materia huius sacramenti in facto esse.

Tertia ergo difficultas est, an quævis particula separata, etiam si sit adeo tenuis, vt non possit sentiri, retineat corpus Christi. Negauit Maior in a. d. 11. q. 3. quia sacramentum est signum sensibile; ergo illa particula, quæ non est sensibilis, non potest deferuire ad existentiam Christi sacramentalem. Communior tamen sententia affirmat, quam sequuntur Suarez, & Vasquez in presenti. Præcipuum fundamentum desumitur ex Trident. sess. 13. can. 3. absolute docente, sub qualibet parte cuiusque speciei separata manere totum Christum: quæ vniuersalis nullam videtur admittere exceptionem.

Ad fundamentum vero Maioris respondet P. Vasquez dist. 171. num. 12. concedendo, si talis particula non esset sensibilis, non posse retinere corpus Christi. Cæterum negat, posse separari partem panis adeo exiguam, quæ non possit sentiri ab aliquo acutissimo sensu, vel visu, vel tactu, &c. quia si à nullo posset sentiri, non adæquaret minimum naturale requisitum ad formam panis. Hæc tamen solutio supponit illam sententiam minus probabilem in Philosophia de minimis naturalibus: supponit etiam voluntarie, terminum minimum panis esse eundem cum termino naturali obiecti sensibilis, cum tamen possit aliquis dicere, minimum panis non attingere quantitatem necessariam, vt sentiat.

Ideo aliter dici posset: si talis particula non esset sensibilis, non retinere corpus Christi: cæterum numquam posse naturaliter separari adeo exiguam panis particula, quæ à perspicacissimo, & acutissimo sensu, data præsertim maxima lucis copia, non possit sentiri; & ideo Concilium faterur, sub qualibet particula separata manere totum Christum, quia loquitur de particulis, quæ naturaliter separantur. Sed contra hoc est, quod voluntarie etiam dicitur, non posse naturaliter separari particula non sensibilem.

Melius ergo responderetur, quamlibet particula separatam sufficere ad sacramentum, quia quælibet simpliciter, & absolute est sensibilis, licet hic, & nunc per accidens non sentiat. Pro quo aduerte, aliud esse, obiectum non esse sensibile defectu sensibilitatis; aliud, non sentiri defectu alicuius conditionis. Color, v. g. non potest videri sine luce; cæterum etiam in tenebris color est de se sensibilis, & visibilis, quia licet tunc non videatur defectu illius conditionis, de se tamen habet potentiam productionis speciei, seu entitatem, quæ posita tali conditione, terminare poterit actum visionis. Sic ergo illa particula separata licet hic, & nunc non sentiat defectu conditionis, quia scilicet, sicut color postulat concomitantiam lucis ad immutandam potentiam, sic hæc particula postulat concomitantiam aliarum ad immutandum sensum; cæterum de se semper retinet suam potentiam ad producendam speciem sui, & suam entitatem, quæ terminare potest sensationem, seu partem sensationis: ergo sicut color etiam in

in tenebris manet de se sensibilis, sic etiam illa particula etiam separata manet de se sensibilis, licet non sentiat defectu alicuius conditionis.

112. Inhabita. Respondet.

Dices illa particula adeo tenuis, quo non sentiretur, non esset manducabilis; & per consequens non esset cibus; ergo neque esset sacramentum, quod debet esse cibus, ut possit dare suam gratiam. Respondet eodem modo, licet fortasse illa particula dum separata est, non possit seorsim comedi, adhuc esset sacramentum, & contineret corpus Christi; quia ad hoc sufficit, quod posita conditione requisita possit comedi: sicut possit de facto illa particula comedi, non solum si coniungeretur cum aliqua hostia consecrata, & simul cum illa deglutiretur, sed etiam si coniungeretur cum alio cibo non consecrato, cum quo simul traiceretur in stomachum, tunc enim vete comederetur, & daret gratiam. Similiter si gutta vini consecrata esset postea adeo attenuata, ut non sentiretur, adhuc esset sacramentum, quia illa immixta vino non consecrato, quod in eundem calicem ad ablutioem infundatur, biberetur, & daret suam gratiam, licet sola, & seorsim non possit ebibi. Non ergo requiritur ad hoc sacramentum, quod species consecrata secundum se possint humano modo comedi, & bibi, sufficit, si admixta saltim alteri cibo, vel potui possint sumi, & traici in stomachum. Sic etiam in naturalibus videmus guttulam tenuissimam ex quinta natura Rosi-marini, quae praetenuitate vix sentitur, nec sola potest traici per modum potus, mixta tamen vino, vel aqua potum efficacissimum conficere, & sic ebibita efficacitatem suam in stomacho manifestare. Potest ergo guttula illa speciem consecratam, licet secundum se sit inepta ad potum, retinere suam totam efficacitatem sacramentalem, quae exerat, dum admixta saltem potui ebibatur.

113. Inhabita.

Dices iterum, species debere esse tales, quae possint sensibiliter significare corpus Christi; hoc enim cum non sentiat per se, debet fieri sensibile per species, ut possit esse pars huius sacramenti, ut videmus in superioribus. Ad hoc autem requiritur, quod species possint sentiri, quatenus sunt species panis; nam cognoscere solum aliqua accidentia, non sufficit ad hoc, ut deveniamus in cognitionem corporis Christi, nisi illa cognoscantur, ut accidentia panis. Requiritur ergo in speciebus consecratis talis saltem quantitas, in qua ab acutissimo sensu percipi possint ut species panis; alioquin corpus Christi non fiet sensibile sufficienter per alias. Quando ergo particula separata esset adeo tenuis, ut communiter non percipiatur, non videtur posse vlli homini constare, quod sit potius species panis, quam pulveris, aut alterius rei.

114. Inhabita.

Respondetur eodem modo, sicut illa particula tenuissima seorsim non sentitur, est tamen sensibilis de se, quia coniuncta aliis sentitur per speciem sui quam emittit, sic, licet seorsim non percipiatur, an sit species panis, vel alterius rei; adhuc retinet sensibilitatem panis; quia coniuncta aliis sentitur distincte ut species panis per speciem sui, quam emittit. Totus ergo ille defectus, quem in eo statu habet, non est defectus sensibilitatis intrinsecae, sed extrinsecus ex defectu conditionis requisitae ad operandum, & immutandum sensum, qui non potest immutari distincte, nisi a multis speciebus simul plurium partium obiecti.

An possit quavis minutissima particula consecrari.

115. Quarta difficultas.

Hinc oritur quarta difficultas, an quavis particula, quae separata non sentitur, possit separata consecrari. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

consecrari? Suarez, & Valquez negant, & merito, quia ad consecrationem requiritur, quod res demonstraretur praesens Pronomine demonstratio, quod utitur Sacerdos: Hoc est corpus, &c. Non potest autem per hoc Pronomen demonstrare nisi rem praesentem in ordine ad sensum: ergo si hic, & nunc non est demonstrabilis, non est consecrabilis. Dices, quid si ex revelatione sciret Sacerdos, illam particulam esse praesentem? Respondetur, nec tunc posse consecrari: quia haec praesentia tunc demonstratur intellectualiter, non sensibiliter; quare non potest uti illo Pronomine; sicut nec loquendo de demone, quem ex revelatione scit esse praesentem, diceret: hoc est demonium.

Communiter vera sententia.

116. Restat adhuc difficultas.

Ceterum adhuc restat difficultas, an necesse sit illam particulam sensibilem esse respectu ipsius Sacerdotis consecrantis, an sufficiat esse sensibilem respectu alterius, qui habeat sensum magis acutum. P. Valquez num. 13. supponit, materiam debere esse sensibilem ipsi consecranti, ut possit uti Pronomine demonstratio. Ego tamen non inuenio rationem sufficientem huius necessitatis. Cur enim Sacerdos caecus ceruus aliunde de existentia, & praesentia panis non possit auditoribus dicere: hoc est panis, & per consequens: hoc est corpus meum? Imo anima separata, quae non habet cognitionem sensitivam possit cum hominibus loquens uti illo Pronomine dicens: hoc est ignis, vel, hoc est domus, &c. Nam illud, hoc, sufficienter demonstrat rem praesentem per accidentia sensibilia ab audientibus, quibus potissimum debent voces significare.

117. Obiectio.

Obicitur tamen ex dictis: sufficit ad retinendum corpus Christi sensibilitas intrinseca illius particulae, licet ex defectu alicuius conditionis, & magnitudinis requisitae non sentiat: ergo sufficit illa sensibilitas intrinseca ad hoc, ut consecratur, licet ex defectu alicuius conditionis non percipiatur. Confirmatur, quia Sacerdos in tenebris potest valide consecrare hostiam praesentem; nam defectus luminis requisitus, est defectus conditionis ad sensationem, non veto est defectus sensibilitatis in obiecto; ergo poterit etiam valide consecrare illam particulam tenuem praesentem, non obstante quod actu non percipiatur, cum id proveniat ex defectu solius conditionis.

118. Responsio.

Respondetur negando consequentiam. Ratio vero discriminis oritur ex significatione illorum pronominum hoc, & hic, quibus homines utuntur ad demonstrandas sensibiliter res praesentes, atque ideo ex usu hominum significant, obiectum non solum esse praesens, nec solum esse secundum se sensibile, sed etiam tale, & taliter applicatum, ut hic, & nunc possit sensibus manifestari, quantum est ex parte obiecti. Qui enim dicit: hoc est aurum, implicite dicit id, quod coram sensibus est praesens, & apparet quantum est ex parte obiecti, esse aurum: quare si ex tenuitate obiecti non apparet, non esset vera propositio, sed de subiecto non supponente, ut dici solet: nam si adducto lumine, & oeculis alioquin perspicacibus apertis, nihil praesens apparet, dicerent auditores, nihil prorsus esse, de quo dici posset: hoc est aurum. At vero ad hoc, ut panis sit sensibilis, non requiritur totum hoc; satis est, quod ex se sit signum sensibile, licet defectu alicuius conditionis non possit oculum immutare, prout contingit, quando propter tenuitatem non percipitur; nam licet coniunctio aliarum partium requiratur, ut sentiat haec pars: illa tamen partes non sunt hoc signum, nec virtus activa huius signi; quia species praecise huius particulae non producit ab aliis partibus, sed a sola ipsa particula, quae per illam speciem representatur, & singulari partes produ

producent speciem solum sui; non ergo concurrunt aliæ partes tamquam virtus, sed tamquam conditio requisita, ut ista pars producat speciem sui, vel immutet oculum per speciem sui; & ideo, deficientibus aliis partibus, deficit quidem conditio, manet tamen voto virtus requisita in hac particula in ratione virtutis ad producendam speciem sui, & per consequens manet signum sensibile sensibilitate in ratione virtutis, licet non completa per omnes conditiones requisitas.

119.
Respondetur
ad confirma-
tionem.

Ad confirmationem fateretur, in tenebris fore validam consecrationem, & vera verba ipsius, non tamen præcise ex eo, quod defectus lucis sit defectus merus conditionis, sed quia est defectus talis conditionis, scilicet non tenentis se ex parte obiecti; quia nimirum homines per illa pronomina demonstratiua *hoc*, & *hic*, intendunt significare rem ita præsentem, ut quantum est ex parte obiecti, percipi possit, atque ideo comprehendunt conditiones etiã requisitas ex parte illius entitatis complete sumptæ, non vero illas, quæ requiruntur, quasi extrinsece, quales sunt lux, potentia visiva integra, &c. Hanc autem esse vim illorum pronominum, constat ex hominum usu, qui eis vtuntur in tenebris, non vero quando res propter tenuitatem est imperceptibilis.

120.
De termino
materia con-
secranda se-
cundum ma-
gnitudinem.

Suarez.
Valquez.

Denique, quod attinet ad terminum materiæ consecrandæ secundum magnitudinem, certum est, nullum esse terminum ad valorem consecrationis per se loquendo, licet per accidens magnitudo materiæ aliquando possit obtare, eo quod non possent omnes partes habere præsentiam requisitam, ut demonstrantur per pronomem *hoc*, videatur Suarez *ubi supra* scilicet 8. & Valquez *cap. 3.* qui bene probant hanc partem contra Bonauenturam, Alexandrum, & Angelum, qui dixerunt, eam solum materiam valide consecrari, quæ accommodata est ad usum fidelium, ad quem hoc sacramentum ordinatur. Quæ quidem ratio, si aliquid probat, probaret etiam, dum sufficientes hostiæ sunt iam consecratae, non posse valide consecrari aliam hostiam de nouo, donec illæ consumantur: nec posse valide consecrari Eucharistiã in ordine ad beneficia, & incantationes, & alia huiusmodi, quæ omnia sunt absurda.

SECTIO VII.

*Verum materia consecrabilis debeat esse
præsens, & determinata?*

121.
Primo certum
est, materiam
debere esse
præsentem.

Quod attinet ad præsentem, nonnulla sunt certa, aut fere certa; alia vero sunt satis dubia, & quæ vix possunt sub aliqua certa regula comprehendere. Primo certum est, materiam debere esse præsentem Sacerdoti; quod constat ex forma consecrationis, & pronomine demonstratiui rei præsentis, & ex usu Ecclesiæ; & quia alias possem ego hic existens consecrare panem apud Indos; quod est ridiculum. Ratio autem potissima desumitur ex institutione Christi, qui consecrauit materiam præsentem; & non dedit potestatem Apostolis faciendi, nisi quod ipse fecerat.

122.
Secundo non
sufficere quod
materia sensu
aliquo perci-
piatur.

Secundo certum est, non sufficere ad hanc præsentiam, quod materia aliquo sensu percipiatur; alioquin posset panis per vnã, vel plures leucas distans consecrari, quia visu percipitur. Ratio est, quia illud *hoc*, plus designat, quam præsentiam sensationis actualis in communi modo loquendi. Adde, nec etiam requiritur istam actualem sensationem: nam licet actu non videatur, nec tangatur; materia potest consecrari; dum actu sit præsens.

123.

Tertio certum est, materiam in aliquo continen-

te inclusam posse sufficienter demonstrari per illud *hoc*, ut vinum in calice cooperto, vel hostias in capsula inclusas: quia iuxta communem loquendi modum sufficienter demonstratur contentum per proximum continens. At vero, si panis existeret in alio cubiculo, non sufficienter ostenderetur per *ly hoc*: vnde hostia existens in Sacratio clauso, valde dubium est, an posset consecrari.

Quarto certum mihi est, præsentiam significatam per *ly hoc*, accipiendam esse stricte, & in omni rigore; nam licet in vulgari sermone possis dicere, *hic est homo sapiens*, dum loqueris de homine, qui proxime antea erat præsens; & iam abiit: ibi tamen non demonstratur subiectum per solum pronomem, sed per adiunctas circumstantias, & in ordine etiam ad discursum auditorum. At vero in consecratione per *ly hoc*, debet significari omnino res præsens independentem à circumstantiis, & ab omni alio nutu, vel signo.

Hæc certa sunt, illud autem maxime dubium, quæ regula sit assignanda ad cognoscendam hanc præsentiam. Nonnulli dicunt, materiam distantem per centum passus non consecrari, per decem consecrari, per quinquaginta esse dubium; alij, materiam à tergo non consecrari, sed quæ est in conspectu posita. Certe ego nullam firmam regulam inuenio, nisi eam, quæ ex communi modo loquendi hominum desumitur: illa ergo præsentia requiritur, quæ in modo stricto loquendi sufficit ad demonstrandum aliquid præsens per *ly hoc* independentem à discursu, à nutibus, à circumstantiis, &c. ut dictum est. Ex quo etiam obiter crediderim, eo minore propinquitatem requiri, quo materia fuerit maior; nam minor propinquitatem requiritur in communi sermone ad demonstrandam ciuitatem per *ly hoc*, quam ad demonstrandam domum, vel arborum.

Quæri solet, an sufficiat, materiam esse præsentem secundum aliquam partem, ut possit tota consecrari, an vero debeat esse præsens secundum omnes, & singulas partes? P. Suarez *disp. 43. scilicet 5. in fine*, postulat præsentiam singularum partium; quia alioquin homo in littore maris posset totum mare consecrari, si esset vinum. P. Valquez *disp. 17. num. 25*, tenet partem aduersam.

Ego in re dubia neutri fati adhareo: censo enim, præsentiam vnus partis non reddere simpliciter præsentem omnes alias partes in quacumque distantia positas, ut possint designari per *ly hoc* simpliciter dictum; conducere tamen aliquid quin seorsim forte non esset præsens, nunc propter coniunctionem cum ista sit sufficienter præsens. Prima pars conclusionis probari videtur exemplo posito maris: nam qui in littore positus diceret: *hoc est aqua*, non videtur loqui de aqua, quæ est in India, licet sit continua cum nostra: sed de illa solum, quæ est intra spheram distantia; intra quam posset demonstrari illo Pronomine, licet non esset continua cum parte propinquo: quod patet à posteriori; quia si adstans tali lacui dicerem: *hoc est vinum*, esset vera propositio, etiam si sola illa pars, quam video, esset vinum, & reliqua vltior esset aqua: & contra esset falsa propositio, si illa prior pars non esset vinum, etiam si alia vltior pars esset vinum. Si vero dicerem: *hic lacus est vinum*, sufficeret ad veritatem, quod longe maior pars esset vinum, licet non esset pars proxima: quia iam tunc loquebar non de sola parte præsentem, sed de toto lacu.

Secunda vero pars conclusionis probatur etiam, quia si ponamus, apparere panem per fenestram quoad maiorem sui partem; licet aliqua pars non appareat, non videtur dubium, quin possim demonstrare

monstrare tali Pronomine totum panem, & dicere: hic est panis integer: nam licet illa pars vltima scorsim non possit demonstrari, ceterum cum illa non sit extra sphaeram propinquitatis necessaria, & aliud sit continua cum parte, quae apparet, totius panis censetur moraliter praesens. Alioquin daretur occasio multis scrupulis, si forte aliqua pars hostiarum tegatur tempore consecrationis aliquo corpore intermedio, vt candelabro, vel calice.

129. His breuiter notatis circa praesentiam materiae, testat, vt aliquid dicamus de eius determinatione; circa quam certum est apud omnes, materiam consecrandam debere esse certam, & definitam ex intentione Sacerdotis: alioquin non poterit demonstrari per *ly hoc*, quae demonstratio est de essentia formae consecrationis. Ex quo inferitur, cum, qui ex decem hostiis praesentibus vult solum consecrare octo non designando illas, nullam consecrare, ille tamen qui putans se habere in manu vnam hostiam, habet duas, vtramque consecrat, quia habet intentionem consecrandi illud, quod habet in manibus, licet ex errore existimet esse vnam hostiam.

130. Petes; quid si Sacerdos habeat intentionem consecrandi illas octo, quas Deus, vel Petrus voluerit? Respondeo, adhuc nullam consecrari; quia nisi Dei, vel Petri voluntas manifesta foret Sacerdoti ante consecrationem, non posset Sacerdos designare per illud Pronomen, de quibus hostiis loqueretur, & per consequens non demonstraret illas in ordine ad sensum, sed ad intellectum. Dices: potest Sacerdos offerre sacrificium pro illa anima, quam Deus voluerit. Respondeo, transeat antecedens, (quod tamen non absque fundamento negat P. Valquez) & nego consequentiam, quia consecratio exercetur per demonstrationem factam illo Pronomine, cuius significatio pendet ex determinata intentione proferentis.

131. Argunt secundo, quia Sacerdos potest ex multis peccatis auditis, absolueri à duobus solis, quae Deus voluerit; ergo & poterit ex multis hostiis velle consecrare vnam solam, quam Deus voluerit. P. Suarez respondet in praesenti disput. 43. sect. 6. dicit, si Sacerdos intendit conferre sacramentum Poenitentiae, remittere omnia peccata, etiam si ipse limitet intentionem ad duo, quia nimirum ipse solum applicat sacramentum, quod postea per modum causae necessariae operatur totum suum effectum. Minister enim non potest impedire effectum sacramenti, si habeat intentionem conficiendi verum sacramentum. At vero in praesenti deficit intentio necessaria, circa sacramentum ipsum quod per consecrationem materiae efficitur.

132. Hanc solutionem impugnat P. Valquez disp. 171. c. 1. & mihi etiam difficilis est, quia ad valorem sacramenti parum refert intentio conficiendi verum sacramentum; si non adhibeantur verba requisita ad significandam eam intentionem. Sicut si aliquis intendens perficere verum sacramentum Matrimonij, diceret, *Ego accipio te in coniugem*, volens significare vnam ex decem feminis praesentibus quam Deus velle; proculdubio non contraheret matrimonium; quia debet contrahi per verba significantia determinate personam coniugis. Cum ergo sacramentum Poenitentiae debeat etiam fieri per verba significantia voluntatem absolueri à talibus peccatis, quam voluntatem non significant ex intentione proferentis illa verba respectu omnium peccatorum, consequens est, vt non possit dari absolutio sacramentalis directa ab omnibus illis. Quid enim si Sacerdos diceret expresse: *Ego te absoluo a tali*,
P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

& tali peccato, diceres ne adhuc, cum directe absolueri ab omnibus aliis per illa verba?

In praedicto ergo casu distinguendum videtur nam vel confessio est de venialibus solis, vel etiam de mortalibus. Si sit de solis venialibus, mihi verius videtur sacerdotem posse non licite, sed valide diuidere absolutionem, & velle absolueri à duobus peccatis determinatis, non ab aliis in confessione dictis; quia peccata illa non sunt necessario connexa inter se ex natura rei, cum possit vnum remitti sine alio; neque etiam ex Christi institutione, qui vniuersaliter dedit potestatem remittendi peccata, quae potestate vtitur Sacerdos remittendo vnum, & non aliud. Quamuis enim omnia illa data fuerint à penitente pro materia absolutionis, potest tamen Sacerdos velle proferre formam super vnam partem materiae, & non super aliam; sicut ex decem hostiis oblati sibi ad consecrandum potest velle consecrare has cuiusque, & non illas. Quod in absolutione supponere videtur P. Valquez *vbi supra* n. 5. & 6. vbi consulto videtur dixisse, inualidam esse absolutionem, quando Sacerdos intendit absolueri à duobus solis peccatis ex multis moralibus. Postea vero, quando loquitur de venialibus solum, dixit esse inualidam, si velit absolueri ab vno ex pluribus venialibus, non definiendo, & determinando illud; quare indicare videtur, fore validam absolutionem, si illud peccatum definiat, & determinet.

Si ergo confessio fiat de mortalibus, tunc Sacerdos volens omnino non absolueri ab omnibus, sed ab vno ex illis, etiam si illud determinet, absolutio erit inualida, quia habet conditionem repugnantem. Nam Sacerdos non habet potestatem remittendi peccata, nisi reconciliando peccatorem cum Deo, & conferendo ei gratiam, & amicitiam cum Deo: non potest autem conferre gratiam, nisi remittat omnia peccata mortalia, vt constat; ergo non habet potestatem absolueri ab vno mortali, & retinendi alia, sed debet proferre sententiam super omnibus mortalibus. Si verò ex ignorantia inuincibili, vel probabili existimaret, se posse licite absolueri directe ab vno solum peccato mortali, & ab aliis solum indirecte, velletque illa alia relinquere sub obligatione ea confitendi, & subiiciendi directe absolutioni, non video, cur non esset absolutio valida illius peccati determinati directe, & aliorum indirecte, cum constet saepe, vel ex obliuione, vel ex defectu iurisdictionis prouenire, vt absolutio re ipsa directe valeat respectu aliquorum peccatorum, &c. indirecte tollat.

In vtroque tamen casu, siue peccata sint venialia, siue mortalia, absolutio erit inualida, si intentio Sacerdotis feratur ad aliquod peccatum in confuso, & indefinite ex illis; quae penitens confessus est; quia Sacerdos, vt diximus, non applicat, aut conferre sacramentum, nisi proferendo sententiam, quae non erit valida, nec sententia, nisi iudex determinet apud se, de qua causa velit iudicare. Nam si apud iudicem vnum decem causas habeas, & ipse dicat, quod absoluit te in confuso in vna ex illis, nullam prorsus determinando, sententia inualida erit, & ridicula, vt constat. Melius ergo & facilius responderetur ad argumentum principale, negando omnino antecedens in sacramento Poenitentiae. Siue enim Sacerdos absoluat ab vno peccato in confuso ex multis, siue designet illud, quod Deus voluerit, absolutio erit inualida: nam ipse Sacerdos est iudex; atque ideo sententia, prout ab ipso, debet esse circa causam determinatam, & designatam, non minus, quam consecratio hostiae debet, prout ab ipso, esse determinata.

133. Distinguan- dum vide- tur.

134.

135. In quo casu confessio haec sit inualida.

136. Hinc infero primo, si gutta vini miscetur postea speciebus consecratis, illam non posse valide consecrari, quia iam tunc secundum illum statum non potest designari sensibilibiter per illud pronomen, & idem est, si modica pars vini miscetur multæ aquæ; nam licet non conuertatur in aquam, non poterit consecrari, ob eandem rationem.

Secundo inferitur. Infero secundo, probabiliter sequi, si multis hostiis consecratis miscetur vna non consecrata, non posse postea illam consecrari, dum non dignoscitur, quæ sit, quod ex dictis videtur colligi; quia illa hostia secundum talem statum non potest determinate ostendi, & designari. Adde, quod sæpe contingeret, illam hostiam esse infra alias consecratas, & per consequens non habere præsentiam sufficientem: sicut si regetur tabula, vel lapide superposito; nam licet cum aliis simul posset consecrari: quia omnes illæ per modum vnus habent præsentiam; tamen ipsa seorsim ab aliis non habet prædictam præsentiam expeditam secundum se. Nemo enim in communi sermone loquens de vno nummo aureo posito in profundo loco sub mille aliis argenteis, & omnino latente, dicit: *hæc est moneta aurea*; illæ enim voces, quando ad vnam solum ex multis applicantur, intelliguntur de illa, quæ est in prospectu, non de illa, quæ omnino lateret.

137. Hæc illatio aliquibus Recentioribus displicuit, quia neque etiam quando aliquis vult consecrare dimidiam partem hostiæ, poterit postea arte humana designare, aut distinguere partes consecratas à non consecratis. Et quia cum certo sciam, illam hostiam non consecratam esse in pyxide, possum intendere consecrare, quidquid ibi est panis non consecratum.

Respondetur. Per hæc tamen non respondetur adhuc ad rationem, qua probauimus illationem, ex eo, quod non potest per illud pronomen *hæc*, significari id quod non possumus demonstrare. Nam licet ego certo sciam, inter centum homines præsentibus adesse Regem, quem ego non agnosco, non possum dicere in rigore sermonis: *iste est Rex*. Si item sciam, inter centum panes hotdeaceos esse vnum triticeum, nõ possum in rigore sermonis dicere: *iste est panis triticeus*, quia his pronomibus homines non vtuntur, nisi possint designare, quæ sit res, de qua loquuntur. Nam me dicente, *iste est Rex*, auditores videntur habere ius interrogandi me; *quis horum est?* Si vero ego dicam, *nescio*, vtgebunt: quomodo ergo designati, *iste est?* Quia nimirum hæc est vis pronominis demonstratiui, vt id, de quo loquimur, possumus demonstrare, & designare: per illud enim pronomen quasi inuitamus auditores, vt conuertant oculos ad id, quod demonstramus, quasi dicamus, *ecce Regem, ecce panem*; quæ sunt particule indicantes, qui autem non scit, quis eorum sit Rex, non potest indicare illum. Ideo enim Ioânes Baptista non poterat indicare Christum, nec illum demonstrare inter alios, quia nesciebat eum ex facie, donec, reuelante Spiritu sancto, cognouit eum; & tunc dixit: *ecce agnus Dei*, &c. Qui ergo nullo modo potest demonstrare hostiam, de qua loquitur, quomodo potest illam indicare, & inuitare alios, vt in eam oculos conuertant?

138. Nec obstant rationes illorum Recentiorum. Ad primam enim constat, esse latum discrimen: nam qui vult consecrare dimidiam hostiam, potest illam humano modo demonstrare vt condistinctam ab altera dimidia, licet non possit metaphysice designare vltimum terminum huius, vel illius partis: ad designationem enim, & demonstrationem humanam non requiritur illa metaphysica designatio, sed crassa, & humana: sic designamus hanc ptouinciam,

hanc domum, hanc aulam: licet non possumus designare vltimum terminum indiuisibilem illius; sufficit quippe illa distinctio humana, vt homines agnoscant id, de quo loquimur. At vero in nostro casu nullo modo ostenditur hostia, prout distincta ab aliis, neque ex vi mæ loquutionis possunt, qui audiunt, venire in cognitionem illius magis, quam antea. Vnde verba illa iuxta eum sensum æquiualebunt his: *inter has hostias est vna coninens corpus meum*. Constat autem, eiusmodi verba non sufficere ad consecrationem, quæ debet fieri per demonstrationem determinatam, non per vagam, & confusam; quæ esset longe diuersa significatio.

Ad secundam rationem fateor posse Sacrodotem consecrare valide illam hostiam, si intendat consecrare totum, quod est in pyxide, sub conditione, si non est consecratum; quia tunc per verba illa loquitur de omnibus hostiis ibi existentibus, licet solum sub conditione velit eas consecrare. Sed nostra quæstio procedit quando intendet solum illam consecrare, & de illa sola loqui, & non de aliis; in quo casu videtur non posse demonstrari per pronomen, *hæc*, illam solum, quam non possumus distinguere, nec ostendere distinctam ab aliis. Sicut Episcopus sciens, alicui ex iis, qui accipiebant Ordinem, non fuisse dictam formam, ignorans quis esset, posset dupliciter, valide, vel inualide velle occurrere illi defectui, scilicet vel dicendo formam omnibus sub conditione: *Accipite potestatem*, &c. vel aliter dicendo formam in singulari, & dirigendo intentionem suam absolutam ad illum solum, quicumque ille esset: *Accipe potestatem*, &c. In priori casu verba significarent, & dirigerentur ad omnes in posteriori, ad vnum solum. Sic in casu nostro, aliud esset, si Sacerdos vellent dirigere verba consecrationis ad omnes illas hostias præsentibus cum intentione conditionata illas consecrandi; aliud vero, si solum dirigeret verba ad illam hostiam, quæ non erat consecrata, & de illa sola vellent loqui, tunc enim non haberet intentionem conditionatam consecrandi, sed absolutam, quam diximus probabiliter impossibilem, eo quod non posset designari villo modo hostia, de qua vult Sacerdos loqui. An vero posset licite consecrare sub conditione omnes, vt non maneret mixta illa alia non consecrata, non video necessitatem sufficientem ad reiterandam formam sub conditione super illas omnes hostias consecratas: omnia enim inconuenientia possent alia via facile vitari, dando, verbi gratia, singulis in communione duas ex illis particulis: sic enim certum esset, singulos accipere aliquam hostiam consecratam. Alioquin liceret etiam iterum sub conditione consecrare calicem, in quem post consecrationem casu infusa fuisset gutta vini non consecrati; quod tamen nemo admittet, quia nulla est necessitas reiterandi formam, cum non sequatur inconueniens ex eo, quod totum illud sumatur per modum vnus. Aliud esset, si de contra mille hostiis non consecratis admixta fuisset vna consecrata, nec posset discerni: tunc enim deberent omnes sub conditione consecrari: sicut quando gutta consecrata misceretur amphoræ vini non consecrati, debet totum illud vinum conseruari ad vsus sacros, vt paulatim totum consecratur; vt monet cum aliis Suarez infra *disputat. 57. sect. 4. in fine*.

Infero tertio, quid dicendum sit in illo casu, qui vulgariter circumfertur, quando Sacerdos intendet consecrare primam quartam partem hostiæ, non vero secundam, & in reliqua medietate similiter primam quartam, & non secundam, & sic deinceps

deinceps in infinitum; in quo casu videntur consecrari infinitæ partes signatæ, distinctæ, & discontinuæ inter se. Respondetur tamen, supposita sententia Aristotelis de compositione continui, non esse validam illam consecrationem, quia per talem designationem non potest moraliter designari, quæ sit partes consecratæ in hostia, cum non possit humana mens illas omnes concipere, nedum designare. Dices adhuc ponamus; quod Sacerdos intendit consecrare, quotquot partes quartas discontinuas valide potest prædicto modo; de illis inquiri, an sint infinitæ? nam si sunt finitæ, cur non potuit alia quarta pars designari, cum adhuc essent finitæ? Respondetur, probabile videtur, data tali intentione, consecrari aliquas partes quartas discontinuas; nam vtile per inutile non vitatur; & Sacerdos potest proculdubio, si vellet, tres, vel quatuor partes discontinuas seorsim consecrare, ergo etiam, si velit, omnes, cum non faciat dependentem consecrationem vnius à consecratione alterius, aliquæ manebunt consecratæ; illæ tamen non erunt infinitæ, sed finitæ; illæ scilicet, quas Deus scit posse humana industria moraliter designari; hæc autem non sunt infinitæ, quia industria humana finita est, & tam exigua potest iam esse pars, in qua nulla hominum ars possit designare quartam partem. Et hæc sufficiant de calibus confictis, vt iam ad grauiores quæstiones progrediamur.

dum superstit; & ideo Theologi Scholastici solent illud Controuersis, vel Scripturæ interpretibus relinquere; de aliis ergo, quæ magis ad Scholasticam disputationem spectant, Scholasticorum more in præsentem agemus.

Solum potest circa hoc fidei dogma dubitari, an sit fidei articulus, sicut mysterium Trinitatis, vel Incarnationis. Articulus fidei tripliciter sumi potest, vt notauit Scotus in 4. distinct. 9. quæst. 2. artic. 1. Nam in primis accipitur pro veritate fidei in Concilio definita; secundo, pro veritate in Scriptura expressa; tertio, pro articulo in symbolo fidei contento. Quo supposito, non est dubium, quin hæc veritas primo, & secundo modo sit articulus nostræ fidei: difficultas potest esse, an sit etiam articulus in symbolo contentus, & cur de eo non fiat ibi in speciali professio. Non enim videtur posse negari, quod habeat specialem difficultatem diuersam ab aliis articulis, vt concedunt Scotus in 4. dist. 10. quæst. 1. Durand. ibi Scotus vbi supra. Ledefina 1. p. 4. quæst. 16. artic. 1. Gabriel in Canonem. lect. 39.

Respondent alij hoc mysterium includi in articulo omnipotentia Dei, quo fatemur, Deum omnia miracula operari posse. Sed contra; quia aliud est fateri, Deum posse; aliud fateri, quod fecerit; præsertim quod aliquis contendit, hoc implicare contradictionem, & ideo non potuisse fieri. Alij dicunt, contineri sub articulo communionis fidelium, seu sub articulo sanctificationis nostræ. Sed contra; quia communio fidelium non est magis propria huius sacramenti, quam aliorum, nisi per quandam approbationem. Iterum in articulo sanctificationis non continetur, nisi implicite, sicut alia media sanctificationis.

Melius ergo respondetur, in symbolo ea solum contineri, quorum cognitio per se requiritur, & non vt medium ad aliud ordinatum. Nam omnes partes Symboli creduntur per se, & non ratione implendi aliud præceptum; sed præcise ad cultum fidei, & ad percipiendam eius notitiam. Fides autem Eucharistia tota est necessaria propter vsum illius, & ad implendum præceptum sumendi Eucharistiam; & ideo merito prætermittitur in symbolo, vt pote cuius notitia ex vi alterius præcepti habenda esset. Posset tamen Ecclesia edere symbolum, in quo hæc veritas contineretur, si id expedierit, vt in sacramento Baptismi factum est, quod iam expresse confitemur in symbolo Nicæno ex præcepto Concilij Constant. & de facto in Concilio Later. cap. 1. in professione fidei inter alios fidei articulos hunc etiam de reali presentia Corporis Christi profiteretur.

Dices; ob eandem rationem potuit omitti in symbolo articulus remissionis peccatorum: nam hic etiam articulus sciri debuit ex alio capite, scilicet ex præcepto suscipiendi sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ ad tollenda peccata. Respondetur, hanc obligationem non esse tam generalem, vt omnes fideles comprehenderet, nam qui baptizantur in infantia, & postea non habent peccatum graue per Pœnitentiæ expiandum, non habent præceptum Pœnitentiæ, oportet tamen eos habere fidem explicitam illius articuli, qui continet vnum ex præcipuis fundamentis Christianæ religionis.

SECTIO I.

Posse duo corpora esse in eodem loco; & idem corpus diuinitus simul in duplici loco.

In hoc mysterio duo potissimum mirabilia sunt circa sacratissimum Christi corpus: quod autem

DISPUTATIO V.

De presentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

SECTIO I. Posse duo corpora esse in eodem loco? & idem corpus diuinitus simul in duplici loco.

SECTIO II. Vtrum corpus existens in duplici loco, debeat habere utrobique eadem accidentia, & easdem mutationes?

SECTIO III. Vtrum accidentia, que dependent ab hoc loco, debeant, vel possint replicari, replicato suo subiecto?

SECTIO IV. Præmittuntur aliqua communia de loco, & presentia locali.

SECTIO V. Obiectiones aliqua contra supradicta.

SECTIO VI. Quid sit spatium imaginarium, in ordine ad quod explicatur essentia presentia locali.

SECTIO VII. Inferitur ex dictis, qualis sit presentia corporis Christi in Eucharistia.

SECTIO VIII. Vtrum presentia sacramentalis Christi pendeat à presentia naturali.

RIA potissimum tractari possunt de presentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia. Primum; an sit possibilis. Secundum; an sit de facto. Tertium, quæ, & qualis sit hæc presentia. Ex his secundum quidem punctum grauissimum est: sed quia totum fere pendet ex sensu aliquorum locorum Scripturæ, latissime tractatur ab Interpretibus Scripturæ, & factum est ipsius proprium; aliunde vero Controuersitæ contra hæreticos nostri temporis adeo fuisse & plene hoc argumentum tractarunt, vt nihil adden-

In Tab. 139.

Respondet.

2. Quæstion.

Scotus. Durand. v. o. u. s. Ledefina. Gabr.

3.

4. Satisfic.

5.

6.

Duo hic potissimum mirabilia.

dicitur de corpore, idem omnino dicendum est de sanguine. Primum est, quod omnes eius partes inuicem penetratæ sint in qualibet parte hostiæ, ita ut ubi est caput, ibi etiam sint & pedes, & aliæ omnes partes. Secundum est, quod idem corpus Christi sit simul in cælo, & in Eucharistiâ; in hoc altari, & in aliis multis, quæ duo videntur esse contra limitationem rei corporeæ: quare prius videtur aliquid præmittendum de vtriusque possibilitate in ordine ad Diuinam potentiam.

7. *Quid certum sit apud omnes, primo.* Primo igitur concedunt omnes naturaliter lo-

Secundo.

Tertio.

Quarto.

8.

Hic due quaruntur.

9.

Conclusio prima.

Probat.

Instant aliqui.

quando non posse idem corpus existere simul in duplici loco; quod ipsa experientia tam clare testatur, ut nulla indigeat probatione: cur autem nec Angelus id possit, dicemus in materia de Angelis. Secundo concedunt, non posse naturaliter duo corpora esse simul in eodem spatio; quod etiam testatur ipsa experientia, hoc enim prouenit à quantitate, cuius effectus formalis est reddere subiectum impenetrabile cum alio corpore quanto, imo & ipsas partes impenetrabiles inter se, & per consequens extensas localiter. Tertio concedunt Catholici, corpus, ablata quantitate, posse penetrari cum alio corpore quantumuis quanto, imo & adhuc retenta quantitate, posse auferri à Deo actualem extensionem localem partium, & actualem impenetrationem, ita ut de facto penetraretur cum alia quantitate, sicut de facto corpus Christi, retenta sua quantitate, ponitur in Eucharistiâ sine extensione partium, & sine impenetratione; penetratur enim actu cum quantitate panis; nam licet corpus Christi retineat quantitatem, non tamen retinet modum quantitatum. Quarto concedunt, corpus aliquod, adhuc retenta quantitate, posse constitui à Deo simul in duplici, & multiplici loco, dum tamen non sit in illis omnibus modo quantitatum. Hoc patet ex eodem mysterio Eucharistiæ: nam licet Christus Dominus in cælo habeat extensionem quantitatum; in Eucharistiâ tamen habet alium modum essendi, & ideo collocatur simul in pluribus altaribus; quod aduersus Hæreticos probatur, primo, quia in hoc nulla ostenditur repugnantia contradictionis, secundo, quia duæ vbicaciones sunt duæ formæ accidentales contrariæ; ergo sicut de potentia absoluta possunt se compati simul calor, & frigus in gradu intenso in eodem subiecto: sic etiam poterunt duæ vbicaciones distinctæ.

Duo supersunt inquirenda; primum, vtrum in eodem spatio possit poni simul de potentia absoluta duplex corpus, vtrumque cum extensione, & modo quantitatum? Secundum est, vtrum de potentia absoluta possit idem corpus cum modo quantitatum poni simul in duplici loco distant?

Circa primum negant plures ex antiquioribus, & recentioribus, quia modus quantitatum est ipsa actualis impenetratio; sed solum potest esse actualis impenetratio cum actuali penetratione; ergo nec duo corpora cum modo quantitatum possunt compati in eodem spatio.

Dico primo, retentis iisdem omnibus modis, & accidentibus positiuis, quæ quodlibet illorum in absentia alterius haberet, possunt se compati de potentia absoluta in eodem spatio. Probat, quia meum corpus nunc in hoc spatio solū habet quantitatem, & talem extensionem localem partium: sed cum toto hoc compatitur secum aliud corpus, quantum de potentia absoluta; ergo, nullo ablato positiuo, compatitur, secum aliud corpus quantum. Maior negatur à nonnullis; dicunt enim in meo corpore non solum dari quantitatem, & præsentiam localem, sed etiam modum alium positiuum, qui dicitur

extensio quantitativa, cum qua non potest esse aliud corpus. Sed contra istam sententiam probatur maior supra posita; quia tota ista extensio nihil aliud est, quam vnā partem esse extra aliam localiter; per hoc enim solum, quod ego habeam manus in vna parte spatij, & pedes in alia, & sic de aliis, intelligitur sufficienter, me habere totam extensionem actualem, quæ exigitur à quantitate; ergo superfluous est ille modus superadditus. Hoc ergo supposito, probatur minor supra posita in primo syllogismo; quia cum hac præsentia locali, quam ego habeo in hoc loco, potest esse de potentia absoluta præsentia locali alterius hominis extensi, quod in primis probatur exemplo Christi Domini adhuc cum sua præsentia locali extensa penetrari cum claustris vieri virginis, & cum lapide sepulchri, & cum ianuis clausis Cœnacuuli. Deinde ratione, quia non repugnant essentialiter, sed tantum naturaliter hoc meum *vbi* cum *vbi* alterius corporis; ergo, retenta mea quantitate, & hoc meo *vbi*, potest esse aliud corpus in hoc spatio de potentia absoluta; ergo de primo ad vltimum, retento omni modo, & accidenti positiuo, quod nunc habeo, potest de potentia absoluta poni aliud corpus in hoc eodem spatio. Confirmatur, quia quando corpus Christi ascendit in cælum penetratum fuit cum cœlis, non ideo cælum perdidit aliquem modū intrinsicum extensionis quætitatiuæ; alioquin posset etiam tunc ignis, vel aër penetrari cum cælo; ergo potest retineri tota extensio, & omnia alia accidentia intrinseca, quando vnū corpus diuinitus penetratur cum alio.

Dico secundo: non possunt compati se duo corpora quanta in eodem spatio retenta actuali impenetratione. Hæc patet ex terminis; quia impenetratio actualis contradicit actuali penetrationi duorum corporum. Cæterum hæc conclusio non opponitur cum præcedenti; quia diximus, posse compati se duplex corpus quantum in eodem spatio sine ablatione alicuius positiui; quia actualis impenetratio, quam modo dicimus auferri in tali casu, non est aliquis modus positiuus, sed est negatio alicuius vbicacionis alterius corporis in eodem loco: hæc autem negatio auferretur necessario eo ipso, quod ponatur aliud corpus in eodem loco.

Petes; si duo corpora quanta penetrarentur, retenta sua extensione quantitativa, quomodo se haberent in ordine ad agendum, & patiendum? Respondendo in primis, si illa corpora essent eiusdem coloris, & figuræ, non discerneret visus, vtrum ibi essent duplex, vel vnicum corpus; si vero haberent diuersos colores, appareret quasi vnū corpus habens colorem medium similem illi, qui resultat per confusionem pulueris diuersi coloris. Item, quodlibet illorum corporum posset pati à quolibet agente extrinseco, & agere in ipsum, perinde ac si esset solum in illo loco. Denique illa duo corpora possent mutuo in se agere, ac si non essent penetrata; quia quodlibet illorum habet naturalem modum existendi: penetratio autem non impedit, imo potius adiuvat ad actionem; quia habent inter se maiorem præsentiam, quam si solum essent contigua.

In secunda quæstionis parte, aduertarios habemus S. Thomam, Bonauenturam, & alios graues Auctores, quos affert Suarez *disput. 48. sect. 4.* qui negant etiam de potentia absoluta posse idem corpus circumscriptiue, seu quantitatiue existens, poni simul in duplici loco: quam sententiam iterum defendendum suscepit Valquez *in præsentis disput. 189. cap. 6.* Verior, tamen, & communis iam sententia affirmat, quam late probat Suarez *vbi supra*, *vbi* affert pro ea plures Doctores etiam ex antiquioribus.

Probat

13. Probatur primo; quia potest corpus quantum privari à Deo omni vicatione circumscriptiva, & solum habere vbi definitivum, vt aduersarij admittunt; ergo poterit etiam corpus quantum habere simul duas vicationes circumscriptivas. Probatur consequentia, quia plus est, & magis repugnat corpori quanto, privari omni vicatione circumscriptiva, quam habere duas: Vbicatione enim circumscriptiva est passio corporis quanti: quare sicut magis repugnat igni carere omni calore, quam habere duplicatum calorem (illud enim esset carere passione, quam postulat: hoc autem solum est accipere, quod non postulat;) sic etiam corpori quanto magis repugnat carere omni vicatione circumscriptiva, quam habere duas; ergo si Deus potest facere primum, poterit & secundum.

14. Probatur secundo; quia non repugnat de potentia absoluta, eandem albedinem esse in duplici subiecto distincto, vt omnes admittunt; ergo nec repugnat, idem corpus esse quantitativè in duplici loco; quæ enim maior est in hoc repugnantia?

15. Respondent negando consequentiam; quia de ratione vnius est esse indivisum in se, & diuisum à quolibet alio: ita tamen, vt esse indivisum in se sit illi magis intrinsecum, quam esse diuisum à quolibet alio; quando ergo duo corpora ponuntur in eodem loco, solum videtur fieri, quod vnum corpus non diuidatur ab alio; at vero, si vnum corpus ponatur in duplici loco, sequitur, idem esse diuisum à se, quod fieri non potest.

Sed contra; primo, quia si solutio aliquid valet, probaret etiam, vnum corpus non posse esse definitivè in pluribus spatiis, quia tunc etiam diuideretur à se ipso. Contra secundo, quia tam repugnat ad rationem veræ vnitatis non esse diuisum hoc ens, quod est vnum, à quolibet alio ente, quam esse diuisum in se: ergo etiam repugnet, duo corpora esse in eodem loco: vel si non repugnat simul localis duobus corporibus, neque etiam repugnat diuisio localis eidem corpori.

16. Quarto probatur ex hoc mysterio Eucharistiæ, in qua Christus vere, & realiter est præsens, licet per vicationem definitivam; ex hac enim arguitur possibilitas vicationis circumscriptivæ in duplici loco; primo, quia vbiatio circumscriptiva, sicut petit, corpus non poni in alio loco circumscriptivè, sic etiam postulat, non poni alibi definitivè: petit enim corpus non esse alibi, quam ibi, vbi circumscriptivè; ergo si corpus, quod est in cælo circumscriptivè, poterit etiam poni alibi circumscriptivè. Deinde probatur eadem consequentia, quia nulla potest afferri probabilis ratio repugnantia, quæ magis impossibilem reddat secundum casum, quam primum, vt ex solutione earum constabit.

17. Prima ergo contradictio hæc est; sequeretur enim, corpus illud esse in loco circumscriptivè, & non esse circumscriptivè: primum admittitur in conclusione, secundum probatur, quia circumscriptum in hoc loco, est terminari in hoc loco, vt nomen ipsum sonare videtur; ergo finiri in hoc loco; ergo non esse extra; ergo non esse in alio loco; ergo si ponitur in alio loco, non ponitur hic circumscriptivè. Hæc obiectio si aliquid probat, probat etiam, id quod est circumscriptivè in vno loco, non posse

in alio esse definitivè; quia si in primo loco circumscriptivè, & terminatur, non poterit esse extra illum aliquo modo, cum tamen oppositum habeat de facto corpus Christi, cui circumscriptio, quam habet in cælo, & quam habuit in cæna, non oblitit, quominus alibi miraculose existeret, & existeret. Deinde respondeo, de essentiali ratione vicationis circumscriptivæ solum esse, quod corpus sic circumscriptum in vno loco habeat partem extra partem, & ita commensuretur loco, vt naturaliter non possit alibi existere: vbiatio enim illa non dicit essentialiter negationem alterius vicationis.

Obiiciunt secundo, effectus formalis alicuius formæ non potest crescere, nisi crescat ipsa forma, non enim potest aliquis esse magis calidus, nisi crescat calor: sed extensio localis est effectus formalis quantitatis; ergo non potest idem corpus habere duplicem extensionem localem, nisi habeat duplicem quantitatem: ergo idem corpus cum eadem quantitate non potest poni in duplici loco extensum. Respondeo extensionem localem actualem esse quidem passionem quantitatis, non tamen esse effectum formalem quantitatis: alioquin si esset eius effectus formalis, non posset poni à Deo corpus quantum sine extensione actuali, sicut non potest poni calor in subiecto, quin reddat illud calidum. Potest ergo corpus quantum habere de potentia absoluta duplicem extensionem localem, sicut potest ignis habere duplicem calorem; quia est eius passio.

Obiiciunt tertio; si potest idem corpus quantitativè poni in duplici loco, ergo & in pluribus; ergo & in omnibus; ergo erit vbiq; ergo erit immensum. Hoc autem est impossibile; quia immensitas est attributum Dei incommunicabile creaturæ. Hoc argumentum æque militat contra mysterium Eucharistiæ: nam si potest poni idem corpus, vel eadem anima definitivè in pluribus locis, ergo & vbiq; ergo erit immensa, immensitate multo magis simili immensitati Divinæ; quam si corpus esset circumscriptivè vbiq; quia in illo primo casu esset tota anima in toto, & tota in qualibet parte spatij, sicut Deus. Ad argumentum. Respondetur, impossibilem esse multitudinem vicationem infinitam, qualis requireretur ad existendum vbiq; per plures præsentias circumscriptivas. An vero possit per vnicam vicationem esse vbiq; alibi examinandum est.

Obiiciunt quarto, si idem corpus ponitur hoc modo in duplici loco, sequitur, idem corpus distare à se ipso, & diuidi à se ipso, quod est impossibile. Hoc etiam æque militat contra Eucharistiæ: cur enim magis distaret, vel diuideretur à se ipso corpus in duplici loco circumscriptivè existens, quam modo Christus proit in cælo, & in Eucharistia distat, vel diuiditur à se ipso.

Ad argumentum ergo Suarez d. sect. 4. in responsione ad 2. dicit, non esse inconueniens, idem positum in duobus locis distare à se ipso; quia proit habet vnam vicationem, distat à se ipso, proit habet aliam. Ego tamen libentius negarem, licet quæstio sit de nomine, quia distantia dicit distinctionem duorum, quæ distat: quare sicut idem homo cum duplici albedine non diceretur similis sibi; nec idem homo cum albedine, & nigredine diceretur dissimilis sibi, nec idem homo cum duplici vicatione in eodem loco, diceretur proximus sibi ob defectum distinctionis; sic nec idem homo in duplici loco diceretur distans à se; quia eadem est ratio in omnibus. Quem modum loquendi probat idem Suar. eadem disp. 48. sect. 1. §. secundo colligitur. Deinde à fortiori non diceretur diuisus à se, quia diuisio non solum

18.

Obicitur secundo.

Respondetur.

19.

Obiectio tertia.

Responsio.

20.

Obiectio quarta.

Responsio.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

solum dicit distantiam, sed clarius importat distinctionem; diuidi enim vnum ab alio, est vnum non esse aliud, nec habere aliquam vniorem cum illo: vbi autem est identitas, non potest esse diuisio.

21.
Obicitur quinta.
Solutur.
Obiicitur quinto, si idem corpus poni potest in duplici loco per duplicem presentiam quantitativam, ergo & poterit etiam poni in eodem loco per duplicem, & per plures presentias; ergo esset bis, & pluries simul in eodem loco, quod tamen non videtur posse concipi. Hoc etiam militat contra Eucharistiam, quia si Christus ponitur definitiue in pluribus locis, ergo poterit etiam poni bis, & pluries in eodem loco; quod de facto contingeret, si penetraret Deus species panis cum speciebus vini. Respondetur ergo admitendo sequelam, in qua nullum reperitur absurdum.

22.
Obiicitur sexta.
Respondetur.
Obiicitur sexto, si idem corpus ponitur in duplici loco, ergo est maius quolibet illorum locorum seorsim sumpto; occupat enim duplo maius spatium; ex hoc autem sequitur, locatum non esse æquale cum loco, quod est contra Aristotelem, & contra essentialitatem loci. Respondetur, si sermo sit de æqualitate inter rem locatam, & locum, tunc corpus illud non esset de se æquale vtrique loco simul sumpto, sed singulis seorsim, quia hæc æqualitas consistit in aptitudine, quam de se quantitas illius corporis habet ad replendum illud spatium, & non plus. Si vero comparatio fiat inter extensionem actualem illius corporis, & locum ipsum, vere vtraque extensio esset æqualis vtrique loco, & singulæ extensiones singulis locis, & per consequens corpus illud haberet extensionem duplo maiorem singulis locis, in quo nihil est absurdum: maneret enim verum, quod corpus ipsum de se non esset maius, sed æquale vnicuique loco.

23.
Septima obiicitur.
Valquez.
Responsio.
Obiicitur septimo P. Valquez; quia si poneretur idem lapis in duplici loco, & vtrique esset extracentum, ergo vtrique grauitaret in centrum; ergo si vtrique relinqueretur, vtrique tenderet in centrum per propriam grauitatem: hoc autem est impossibile, quia iam lapidis haberet virtutem naturalem ad producendas duas presentias simul; ergo etiam erit impossibile id, ex quo sequitur.

Respondeo, hoc argumentum procedere etiam contra duas presentias, quarum vna sit definitiua, & altera circumscriptiua; nam eodem modo peti potest, replicato corpore Christi in Eucharistia, an idem corpus existens in celo possit naturali virtute mouere se localiter, vel quando erit in terra, an possit naturaliter grauitare, & tendere deorsum? Videtur enim, quod non possit, quia grauitas, vel potentia progressiua naturalis, sicut non habet virtutem ad producendas duas presentias simul, sic nec ad producendam vnam, quando est alia producta ab alio agente; ergo cum idem corpus sit alibi, scilicet in Eucharistia, non potest naturaliter accipere secundam presentiam tunc à virtute naturali; ergo corpus Christi ibi, vbi existit circumscriptiue, non grauitaret, sed maneret naturaliter suspensum in aere; nec posset ambulare, aut se villo modo mouere. Quod ergo P. Valquez dixerit in sua sententia, dici poterit in nostra.

24.
Quidam ad argumentum respondent.
Hurtado.
Reselluntur primo.
Ad argumentum itaque aliqui fatentur, quod si poneretur idem corpus circumscriptiue in duplici loco, in neutro posset connaturaliter moueri, aut grauitare, nisi Deus adderet nouas vires ad illum motum, quas Deus non deberet addere ex suppositione prioris miraculi. Ita videtur sentire P. Hurtado *disp. 13. Physicæ, scilicet, §. n. 56.* cum aliis Recentioribus. Hoc tamen in vniuersum dictum difficile est; primo, propter rationem supra tactam; quia nihil minus dicendum esset, corpus Christi de facto ex

suppositione presentie Eucharistica non posse connaturaliter moueri in celo, sed debuisse omnino quiescere in eo loco, in quo inuenitur, ita vt nec posset mouere labia, vel linguam ad loquendum, nec cor posset suum motum in terra exercere, & hæc omnia esse noua miracula, cum connaturaliter priori miraculo deberetur quies; & immobilitas omnimoda in illo alio loco, vbi existit circumscriptiue.

Secundo, quia eodem modo dicendum esset quod quando miraculose vnum corpus penetratur cum alio, ex suppositione eius miraculi non possit alteri soli ex iis corporibus localiter moueri, sed debeat, vel vtrumque simul moueri, vel vtrumque filtere; quia partes singulæ corporis per motum incipiunt de nouo penetrari cum aliis partibus illius alterius corporis, corpus autem non habet virtutem naturalem ad illam nouam penetrationem, hoc est, ad producendum vbi nouum in eo spatio, in quo est aliud corpus resistens; ergo illud corpus semel penetratum non posset ulterius progredi, nec grauitaret lapis, si esset penetratus cum aere, sed deberet connaturaliter quiescere, vel moueri simul cum ipso aere: imo nec simul cum aere posset connaturaliter moueri; quia iam tunc etiam produceretur vbi actio noua, ad quam producenda non habet naturalem virtutem corpus illud in eo spatio, in quo reperitur aliud corpus. Vnde quando corpus Christi penetratum erat cum portis Canaculi, ex suppositione illius penetrationis semel factæ, connaturaliter debebat, quod non progrediretur ulterius, nec exiret ex spatio, in quo erat porta; nec etiam regrederetur, sed semper maneret penetratum cum porta; quia quicumque motus versus quamlibet partem esset nouum miraculum propter nouam resistentiam, & propter defectum virtutis naturalis ad illum motum.

Ex hoc ergo exemplo colligere possumus faciliorem responsum ad argumentum illud P. Valquez; nam in vtroque casu, scilicet, quando duo corpora penetrantur, & quando idem corpus ponitur in duplici loco, potest Deus multipliciter se habere in eo miraculo operando. Primo enim potest Deus se solo illud operari, ita vt corpora ipsa non concurrant ad eum motum, vel presentiam, per grauitatē, aut potentiam loco motiuam propriam. Secundo, potest Deus concurrere cum ipsismet corporibus, ita vt v. g. lapis sua grauitate tendat deorsum, & transeat per spatium, in quo est alius lapis, perinde ac si nullum esset impedimentum, vel quod homo per suam propriam virtutem conferuet suum vbi; quo stat Romæ innixus suis pedibus, perinde ac si non esset replicatus Neapoli; qui Dei concursus non erat debitus lapidi, vel homini in illis circumstantiis propter impedimentum naturale alterius corporis, vel alterius vbi actionis, atque adeo erit concursus supernaturalis saltem quoad modum.

Non tamen desunt, qui dicunt, id fieri media qualitate supernaturali, quam Deus ad hunc finem imprimit corpori, pro vt de corporibus gloriosis sentiunt aliqui, habere qualitatem supernaturalem, qua possunt penetrari cum aliis corporibus, quando volunt; de quo late P. Salas *1. tom in 1.2. tract. 2. disp. 14. scilicet, 19.* iuxta quam sententiam idem dici posset de corpore replicato in duobus locis, quod habeat similem qualitatem supernaturalem, qua possit se mouere, non obstante illo impedimento alterius presentie in altero loco.

Hoc supposito, si Deus priori modo se gerat, facile possumus concedere, corpus illud in neutro casu se posse mouere; quia Deus non vult dare illi concursus aliquem indebitum, sed vult se solo illud ponere in tali vel tali spatio: cum ergo aliunde

fit impedimentum naturale ad quamlibet praesentiam propria virtute producendam, non mirum, quod non possit illud corpus mouere se, sed solum moueri à Deo, qui ipsum in tali spatio cum illis impedimentis collocauit. Lapis ergo cum alio lapide eo modo penetratus à solo Deo nolente dare concursum indebitum lapidi, non poterit propria grauitate descendere, nec homo posset ambulare, vt regrederetur vel progrediretur vterius, sed deberet ibi manere inclulus, donec extraheretur à Deo qui illum ibi clausit. Similiter homo eo modo positus in duobus locis à solo Deo nolente illi dare concursum indebitum, in neutro loco posset ambulare, & mouere se, sed solum posset moueri à Deo, propter impedimentum alterius praesentiae, cum qua non potest homo propria virtute aliam praesentiam simul producere.

Ceterum de facto Deus in eiusmodi miraculis non se gerit hoc priori modo, sed posteriori volendo scilicet, quod corpora propria grauitate, aut virtute motiua operentur, & producant, vel conseruent illam praesentiam, non obstantem naturali impedimento alterius corporis, vel alterius praesentiae eiusdem corporis. Sic quando corpus Christi penetratum fuit cum Virginis vtero in natiuitate, vel cum portis Cenaculi, voluit Deus concurrere cum ipso corpore ad motum localem, & ad praesentiam producendam per potentiam suam motiua, non obstante illo naturali impedimento alterius corporis. Sic etiam quando corpus Christi positum fuit in Eucharistia manens in caena visibile apud Discipulos sicut prius, volebat Deus concurrere cum illo corpore ad conseruandum suum *vbi*, quod habebat in loco, *vbi* stabat, vel recumbebat; ita vt illa praesentia penderet à virtute propria ipsius corporis, sicut prius, non obstante illa secunda praesentia eiusdem corporis in alio loco. Sed denique, quando aliqui sancti viri miraculose positi sunt à Deo in duobus locis distantibus, prout de Sancto Francisco Xaue-rio refertur in eius historia, ita positi sunt, vt eorum praesentia localis penderet ab ipsis, & non à solo Deo; nam eodem modo ambulabant, stabant, & mouebantur à se ipsis, sicut antea.

Quando ergo Deus eo modo replicat corpus in alio loco, fatendum videtur, ex suppositione primi miraculi, posse, & debere illud corpus moueri, & grauitate, sicut si esset in vno solum loco. Probatur ex dictis; & quidē si ad hunc finem additur qualitas intrinseca, vt aliqui volebant, constat iam ex vi illius qualitatis deberi corpori motum, ad quem ordinatur talis qualitas; sicut corpori glorioso ex vi simi- lis qualitatis in ea sententia debetur concursus ad transcendendum per aliud corpus. Si vero non ponatur talis qualitas, sed Deus solus concursus ad eum motum, adhuc ex suppositione talis replicationis debet concursus Dei, quia supponimus, Deum voluisse Petrum v.g. manere Romae stantem, vel iacentem, sicut erat prius, atque adeo cum vocatione conseruata à sua propria virtute, qua sustinet corpus stando, vel à grauitate, à qua procedit vbiatio iacentis; quando autem aufertur corpus, quod erat infra ipsum, & à quo sustinebatur, non poterit amplius propria grauitate conseruare illud *vbi*; nam grauitas non potest conseruare *vbi* corporis grauis in aere, sed debet inferius descendere; quod idē est, si prius propria virtute stabat, & auferatur pauimentum, cui pedes innitebantur; tunc enim propria virtus non potest amplius conseruare illud *vbi*; ergo si Deus volebat Petrum esse Romae cum praesentia producta, vel conseruata à virtute, aut grauitate propria, necesse est, vt possit in iis casibus grauitate,

aut ambulare ad acquirendum aliud *vbi*, quod possit prouenire ab eius virtute, aut grauitate loco *vbi* praecedentis. Vnde consequenter dicendum est, posse etiam Petrum in illo loco ambulare pro libito, deberique ei concursum ad ambulandum, & mouendum linguam, labia, manus, &c. quia volente ipso ambulare, iam potentia, & virtus motiua ipsius non potest amplius conseruare vocationem, quam prius conseruabat dum stabat; virtus enim motiua hominis non potest operari, aut producere vocationem, nisi ex imperio appetitus, vel voluntatis; ergo cessante imperio voluntatis circa vocationem, non poterit amplius virtus naturalis Petri conseruare illam vocationem praecedentem; ergo si pedes, vel lingua debent esse Romae per vocationem prouenientem ab ipso Petro, debet dari ei concursus ad illam aliam vocationem producendam, quam vult producere per illum motum localem, quem imperat. Similiter si prius iacebat, & postea velit surgere, grauitas, quae conseruabat prius *vbi*, non potest naturaliter resistere conatui, vel voluntati efficaci, qua homo vult surgere; ergo non potest amplius conseruare illud prius *vbi*, & per consequens debetur Petro concursus ad aliud *vbi*, si debet manere Romae per *vbi* proueniens ab ipso.

Aduerte item, quando eo modo replicatur à Deo corpus in duobus locis, posse adhuc id dupliciter contingere. Primo ita vt Deus velit in vtroque loco corpus habere *vbi* dependentem à propria grauitate, vel potentia passiuā; & tunc, posita eiusmodi replicatione, debetur corpori in vtroque loco concursus ad motum; siue progressiuum, siue grauitationis, prout occasio tulerit, propter rationem supra positam. Sic sancti illi viri, qui miraculose in diuersis simul locis eodem tempore visi sunt, in vtroque loco mouebantur, & conseruabant suas vocationes, sicut si essent in vno solo loco. Secundo, potest Deus velle, corpus esse in altero loco per *vbi* acceptum à solo Deo, vel causa aliqua supernaturali; in altero autem loco per *vbi* dependens à virtute, vel grauitate propria ipsius corporis; & tunc in vno solum loco debet ei concursus ad ambulandum, grauitandum, &c. Sic ponitur de facto corpus Christi in Eucharistia per *vbi*, non proueniens à grauitate, aut potentia motiua ipsius corporis, sed vel à Deo, vel à virtute supernaturali, quae sit in speciebus, vt postea videbimus; in caelo tamen manet per vocationem dependentem à virtute ipsius corporis, atque ideo in caelo solum debetur ei concursus ad motus locales propria virtute efficiendos, non in Eucharistia. Ex quibus omnibus patet iam responsio ad illud fundamentum P. Vasquez.

Obiciunt vltimo, quia sequeretur, eundem hominem viuere simul, & mori, amare, & odio habere idē obiectum; frige fieri, & cale fieri; ac denique peccare in vno loco, & in alio mereri. Hoc argumentum fere aequae militat contra Eucharistiam; quia etiam ex hoc mysterio sequi videtur, posse Christum mori extra Eucharistiam, & in Eucharistia non mori; amare in caelo, & odisse in Eucharistia; & sic fere de aliis. Quid autem dicendum sit in his casibus, peculiarem petit disputationem, de qua sectione sequenti.

SECTIO II.

Vtrum corpus existens in duplici loco, debeat habere vtroque eadem accidentia, & eandem mutationes?

Hanc quaestionem late disputat Suarez *vbi supra* praesect. 5. & 6. à cuius tamen doctrina aliquantulum

31.

32.

Quando corpus per replicatur, illud potest dupliciter contingere.

33.

Obiectio vltima. Responsio.

34.

Suarez.

29. Non tamen hoc contingit.

30. Ex suppositione primi miraculi illud corpus debet moueri & grauitate, &c.

31.

32.

33.

34.

*Conclusio
prima com-
munis.*

tulum discedendum erit. Dico primo loquendo de iis omnibus, quæ non dependent essentialiter ab hoc loco, non repugnat de potentia absoluta, ea omnia collocari utrobique cum ipso corpore. Hæc est communis, & probatur, quia sicut non repugnat, idem corpus habere duas vicationes in duplici loco; cur magis repugnabit, colorem, vel aliud accidens illius corporis habere alias duas præsentias in illo duplici loco?

*35.
Conclusio se-
cunda.*

Dico secundo; non repugnat de potentia absoluta, poni aliquod corpus in duplici loco, & tamen accidentia, quæ habet in vno loco, non poni in alio. Hæc est contra nonnullos, quos affert Suarez *diff. 48. sect. 5.* dicentes, non posse de potentia absoluta poni corpus in alio loco, quin ibi ponatur etiam ea omnia, quæ secum alibi habet. Sed re vera nostra conclusio est verior; & probatur primo ex prima conclusione; quia non repugnat, imo necesse est, præsentiam localem, quam corpus habet in vno loco, non haberi in alio, licet vere sit vnita cum illa; ergo non repugnabit, albedinem, quam habet in vno loco, non haberi in alio. Quæ enim in hoc est maior contradictio: Probatum secundo exemplo animæ rationalis, quæ quidem existit in capite, & in pede; & tamen non habet in pede vnionem, nec aliqua accidentia, quæ habet in capite; ergo similiter, si homo poneretur in alio loco, posset de potentia absoluta carere ibi aliquibus accidentibus, quæ hic habet. Denique probatur à priori, quia præsentia corporis non est præsentia albedinis, v.g. nec è contra; sed sunt duæ vicationes distinctæ, vel certè loquendo de possibili, possunt esse distinctæ; ergo potest à Deo produci secunda præsentia corporis, quin producatur secunda præsentia albedinis: in hoc enim nulla apparet implicatio contradictionis.

*Probatur pri-
mo.*

*Probatur se-
cundo.*

*Probatur ter-
tio à priori.*

*36.
Instantia.
Diluitur.*

Quæsitum.

Satisfit.

Dicunt, sequitur ex hoc, Petrum habere albedinem, v.g. & non habere albedinem, quia hic habet illam, & Neapoli non habet. Sed facile dissoluitur hæc contradictio, quia negatiua est falsa; cum enim sit vniuersalis, facit hunc sensum: *Petrus nullibi habet albedinem*, qui est falsus: habet enim albedinem in vno loco. Petes, vtrum hæc conclusio locum habeat in omnibus accidentibus, quæ non dependent à loco: Respondeo, in omnibus, nisi forsitan excipienda sit actio; non enim videtur posse poni Petrum Romæ, quin ibi ponatur sua actio, quia dependet à Deo; nam cum ibi etiam habeat suum esse, debet ibi illud habere acceptum à Deo per influxum, & per consequens necesse videtur, quod ibi existat actio, quæ illud esse accipit. Cæterum adhuc de ipsa actione defendi potest conclusio, quia potest ad minus Deus ponere Petrum Romæ productum ex vi alterius actionis nouæ distinctæ ab actione, qua conseruatur alibi, & per consequens potest tunc esse Petrus Romæ sine actione, qua alibi conseruatur.

*37.
Conclusio
tertia.*

Dico tertio, si Deus operetur conformiter ad naturas rerum, in casu, quo ponat corpus in duplici loco, debet etiam ponere utrobique ea omnia, quæ in primo loco habebat, exceptis iis, quæ dependent è loco, vt dictum est. Conclusio comprehendit non solum proprietates naturales, sed alia etiam accidentia communia, vt colorem, albedinem, &c. item non solum ea accidentia, quæ haberet tunc, quando poneretur in secundo loco, sed ea etiam, quæ postea denuo acciperet per alias mutationes. Quare si Petrus existens alibi collocaretur Romæ, & postea alibi infrigidaretur, deberet etiam Romæ infrigidari.

*38.
Probatur pri-
mo.*

Probatum primo conclusio exemplo Christi Domini, qui, vt postea videbimus, iuxta communè sententiam Theologorum, habet in Eucharistia non solum passiones, sed alia etiam accidentia indepen-

dentia à loco, quæ habet in cælo; quæ quidem, licet non ponatur in Eucharistia ex vi verborum, ponuntur tamen per concomitantiam; quam concomitantiam Concilium Tridentinum *sess. 13. c. 3.* dicit, esse naturalem connexionem vnus cum alio; ideoque ait sub speciebus panis poni animam Christi Domini; quia licet ibi solum ponatur corpus ex vi verborum, quia tamen anima vnita est corpori Christi in cælo, ideo ponatur etiam cum corpore in Eucharistia; quod idem dicendum est de potentiis, & passionibus; nam hæc etiam habent naturalem connexionem cum essentia; ergo si Petrus ponatur modo in duplici loco, habebit etiam utrobique eandem potentias, & proprietates, propter eandem naturalem connexionem passionum cum essentia. Deinde habebit eandem accidentia utrobique; nam licet hæc accidentia non habeant tantam connexionem cum subiecto, quantum habent passiones; habent tamen aliquam connexionem ratione vnionis, ob quam Theologi censent, Christum, vt prædixi, in Eucharistia non solum habere eandem passiones, sed eandem etiam alia accidentia; quæ habet in cælo; ergo idem dicendum est de quouis homine existente in duplici loco.

Probatum secundo, quia iuxta naturam rei est, vt ea, quæ cum aliquo vniantur, illud comitentur, quocumque ierit; vnio enim est societas perpetua eorum, quæ vniantur: quare dixit Aristoteles *metaph. 1. c. 10.* *nobis, moueri omnia, quæ sunt in nobis*; idque experientia confirmat, quæ videmus, mota substantia, moueri simul omnia accidentia, quæ sunt in illa; ergo si substantia deferatur ad alium locum perseverans adhuc in primo loco, secum etiam deferret omnia sua accidentia; ratio enim vnionis id videtur conaturaliter postulare.

Dices, ergo si ponatur in duplici loco pars aquæ, quæ est in hoc vase, debent etiam poni in vtroque loco alia omnes partes aquæ, quæ vniantur hic cum illa. Nonnulli negant consequentiam; ego tamen libentius concedo: nam re vera illa vnio est aliquis modus substantialis illius partis aquæ; quare conaturaliter debet illam partem semper comitari, donec illa vnio corrumpatur.

Obiicit primo, impulsus, quem recipit corpus in vno loco, est accidens independens à loco; & tamen hic impulsus non haberetur utrobique; Christus enim Dominus non habet in cælo impulsus, quem habet in Eucharistia, nec è contra; ergo non omnia accidentia, quæ videntur à loco, habentur utrobique. Consequentia patet. Maior probatur; quia licet præsentia localis, & motus localis, qui fit ab impulsu, dependeat essentialiter ab hoc loco: at vero ipse impulsus est quædam qualitas præcedens, quæ potest eadem produci in alio loco, & quæ potest moueri de loco in locum, vt patet in lapide sursum proiecto, qui deserit secum in alium locum impulsus, quem accepit à manu proiciens; ergo impulsus est accidens independens à loco. Responderi potest primo, licet impulsus in seipso non dependeat essentialiter ab hoc loco, ordinari tamen ad producendam præsentiam localem, & ideo non poni eundem impulsus in vtroque loco; quia cum non habeat, virtutem ad producendum plusquam vniam præsentiam, non posset utrobique operari; & per consequens frustra poneretur in vtroque loco.

Cæterum hoc non videtur satisfacere, quia potentia etiam loco motiua corporis Christi non potest in Eucharistia aliquod operari; nam ibi non potest corpus Christi se loco mouere, sed solum moueri ad motum specierum; & tamen illa potentia loco motiua (si distincta est à substantia) ponitur in Eucharistia per concomitantiam; ergo & impulsus, quem

quem accipit in celo, potest, & debet poni in Eucharistia per concomitantiam, licet ibi non possit operari. Ratio sumitur ex dictis, quia vno physica videtur hoc potest, vt si vnum extremum potest poni, vbi est aliud, ponatur, vt dictum est: cum ergo impulsus ille vnatur physice corpori in alio loco, & aliunde possit poni in hoc etiam loco, non est, cur non ponatur, vt hic etiam perficiat subiectum, & communicet illi suum effectum formalem, licet non operetur hic efficienter suum effectum.

42. *Confirmatur.* Confirmatur, quia quantitas etiam ordinatur ad impenetrationem actualem magis, quam impulsus ad motum localem actualem: nam impulsus potest naturaliter impediri à sua operatione, vel per resistenciam subiecti, vt cū ego impellor ab alio, & tamen non moueor, quia per conatum resisto motui, vel per impulsum contrarium, vt cum à duobus agentibus impellitur corpus in partes contrarias, & altero alterum impediendo, non mouetur: quantitas vero nō potest naturaliter impediri ab operando actuali impenetratione; & tamen in Eucharistia ponitur quantitas Christi, vbi non operatur actualem impenetrationem, quia nimirum habet saltem ibi suum effectum formalem, & perficit subiectum; ergo eodem modo potest poni ibi impulsus alibi impressus, licet ibi non operetur motum localem.

43. *Respondetur.* Melius ergo, & magis consequenter respondetur potest, impulsus etiam sicut & alia accidentia, debere poni in vtroque loco, vbi est idem corpus; atque ideo corpus Christi in Eucharistia habere eundem impulsus, quem in celo accipit, sicut & habet eandem speciem impressam, quas eius oculi alibi ab obiectis accipiunt; non tamen habet in celo impulsus, quem in Eucharistia accipiat; quia in Eucharistia non accipit impulsus vltim ab agentibus naturalibus, sed mouetur à speciebus illud secum trahentibus per qualitatem supernaturalem ad hunc finem acceptam, vt postea videbimus, qui motus fieri potest absque omni impulsu.

44. *Obicitur.* Dices, ergo si Petrus ponatur in duplici loco circumscriptiue, & in vno accipiat impulsus, in altero etiam loco impellatur, & mouebitur localiter per illum impulsus vtrouique existentem. Cur enim magis ille impulsus operabitur motum localem in vno loco, quam in alio? Quamuis enim vnus impulsus non possit producere nisi vnum motum, quando tamen impulsus esset vehemens, posset diuidere suam operationem, ita vt in singulis locis causaret motum minorem, & ex vtroque fieret totus motus correspondens efficaciam illius impulsus.

45. *Respondetur.* Respondeo, id non sequi, quia licet hic impulsus non sit illigatus ad hunc locum; est tamen alligatus ad producendam presentiam, & motum in tali loco, & non in alio. Potest quidem ipse impulsus etiam naturaliter esse in loco, in quo non potest producere motum, aut presentiam, vt constat, quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum, tunc enim in lapide descendente deorsum manet adhuc impulsus, quo deberet ascendere sursum; ideo enim lapis tardius & lentius descendit, quia impeditur aliquantulum, & retardatur ab impulsu contrario adhuc in eo manente; ergo ille impulsus descendit etiam ad eum locum, in quo non operatur motum, ad quem ordinabatur. Est ergo magis indifferens de se impulsus ad hunc, vel illum locum, quam sit ipsa presentia localis; atque ideo posset in nostro casu replicari in vtroque loco; non tamen posset in vtroque operari motum, quia de se est alligatus ad motum in tali linea deducta à tali spatio, in quo imprimitur. Qualem enim motum produceret impulsus impressus in lapide ad eleuandum

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

eum sursum, si hic idem impulsus ponatur cum eodem lapide replicato apud Antipodas nostros: Nam si ibi impellerent lapidem versus eadem partem, versus quam hic impellit, non ascenderet ibi lapis, sed descenderet in centrū; quod videtur esse contra naturam illius impulsus, qui est violentus, & ordinatur ad eleuandum sursum lapidem, non ad aggrauandum & deprimendum deorsum. Aliunde vero non videtur, quod ille impulsus posset ibi etiā eleuare sursum lapidem; nam ille esset motus contrarius motui, quem hic operatur, & ad quē ordinatur, cum per illum motum potius recederet, quam accederet ad terminum, quem intendit in hoc loco.

Facilius ergo dicitur, impulsus esse qualitatem ita de se alligatam ad talem motum producendum, vt si ponatur in alio loco, non possit motū producere: ad hoc enim datur ab agente, & impellente extrinseco, vt scilicet faciat, quod ipse faceret, & ferat lapidem ab hoc loco ad illum, ad quem ab impellente determinate dirigitur: respicit ergo talem lineam spatij deductam à tali puncto, in quo imprimitur. Fateor, aliquando lapidem impulsus, & repercussū postea à pariete aduerso, reuertit per motum reflexum in partem contrariam, ad quem motum concurrat etiam prior impulsus, refractus tamen, & quasi contemperatus per alium impulsus impressum à pariete: & ideo non mirum, si refractus sit etiam motus, & linea per quam fit, semper tamen deducitur cōtinua à puncto spatij, à quo impellitur; & fertur, quantum potest, ad illam partem, ad quam ab impellente dirigebatur, quod si non potest, peragat tamen tantum inter continuū ab illo puncto, à quo exiit, & semper lineam rectam saltem à puncto reflexionis, & repercussionis: sicut etiam species impressa emissa ab obiecto veniunt ex natura sua per lineam rectam ab obiecto ad oculum, aliquando tamen propter reflexionem speculi reuertuntur; semper tamen peragunt cursum per lineam continuam ab obiecto, vel saltem à puncto reflexionis; quare hæc videtur esse natura specierum, & impulsus, vt semper operentur per lineam rectā à puncto spatij, in quo est obiectum, vel imprimēs impulsus. Vnde licet impulsus ponatur in vtroque loco, non tamen operabitur, nisi in illo, in quo est, qui illum impulsus imprimit. Quod idem videtur dicendum de speciebus; si enim aliqua pars huius aëris replicaretur Neapoli cum eisdem speciebus impressis, quas in se habet horum obiectorum, adhuc illæ species non producerent Neapoli in aëre contiguo alias species eorum obiectorum; quia solum possunt producere alias species in linea continua deducta à puncto, in quo emittuntur ab obiecto.

46. *Dicimus primo impulsus non replicari nisi posse producere motum.*

Idem fore dicitur de speciebus impressis.

Dices, radius etiam solaris non operatur, nisi per lineam rectam deductam ab ipso sole: & tamen si hic aër illuminatus replicaretur alibi cum radio solari, quem in se habet, procul dubio illuminaret aërem proximum magis quam lumen lucernæ; ergo & species obiecti replicata alibi produceret speciē aliam in aëre proximo. Respondeo, radium solarem non producere alium radium, nisi per lineam rectam deductam à sole, producere tamen in circuitu lucem aliam minorem. In illo ergo casu, si aër hic cum radio solari in ipso producto replicaretur alibi, consequenter dicendum videtur, quod radius ille ibi non produceret alium radium similem in aëre proximo, quia hic non producitur, nisi in linea recta, & aperta ad aspectum Solis; produceret tamen in circuitu aliam lucem minorem, qualem producit etiam nunc in cubiculo, in quo toto non producitur radius Solis. Species autem obiecti non generant in circuitu alias species minores,

47. *Instantia.*

Diluitur.

sed solum & omnes species producant in linea recta, deducta ab obiecto per medium apertum; quare replicata species in alio loco longe ab obiecto nullam aliam speciem produceret in spatio proximo.

48. Obiectio secunda.

Responsio.

Res ubi adquate existit, debet secum habere omnem suam supellestem.

Obiicitur secundo, materia pedis vnitur animæ rationali; & tamen non est vbiicumque est anima rationalis: non enim est in capite, vbi est anima; ergo non est iuxta naturam rerum, vt ea, quæ alicui vniuntur, sint vbiicumque est illud. Respondeo, conclusionem nostram habere locum, quando aliquid ponitur in pluribus locis adæquatis; tunc enim debet secum habere in singulis locis omnes suas proprietates, & accidentia, non vero in singulis partibus cuiuslibet loci. Ratio discriminis est, quia res, vbi adæquate existit, debet secum habere omnem suam supellestem, vt ita dicam; debet enim ibi ita existere, ac si nusquam alibi existat: at vero vbi inadæquate existit, non debet ea omnia habere; quia præsentia partialis supponit rem alibi partialiter existere, vbi habeat, quæ ibi ipsi defunt. Ex quo fit, moto digito, licet moueatur tota anima, non tamen mouetur aurem, quia non mutauit animæ locum adæquatam; at vero si mutet locum adæquatam, tunc debent moueri omnia, quæ vniuntur cum anima in quavis parte.

49. Obiectio tertia.

Responsio.

Ignis sic existens non quidem producit calorem Romæ, sed calorem qui est Romæ.

Obiicitur tertio, si idem homo ponatur Romæ, & alibi, si calefiat alibi ab igne applicato, non potest Romæ calefieri ab eodem igne distanti: ergo Romæ non habebit hanc calefactionem; à quo enim ibi produciatur? Respondeo, ignem alibi applicatum producere calorem ibi, quem quidem calorem ibi productum, & calefactionem etiam productam Deus deferret Romæ, non quidem reproducendo illum calorem Romæ per aliam actionem, sed producendo solum aliam præsentiam localem illius caloris, & calefactionis ibi existentis: posito enim primo miraculo, quod idem corpus existat alibi, & Romæ, connaturaliter petitur hoc secundum, quod accidentia, quæ ibi habet, habeat etiam Romæ. Quare distinguenda est illa propositio: ignis alibi existens calefacit Romæ; aut enim significatur, ignem existentem alibi ponere calorem Romæ, & hoc est falsum; quia ille ignis non dat calori illam præsentiam, quam habet Romæ, sed solum Deus; aut significatur, ignem ibi existentem producere illum calorem, qui est Romæ; & hoc est verum, neque ex hoc sequitur illum ignem agere in distans, quia licet illud corpus, quatenus existit Romæ, sit distans ab eo igne, quatenus tamen existit ibi, est præsens agenti, quod sufficit, vt non dicatur ignis ille operari in distans: sicut anima rationalis, quæ est in pede, & in capite, non dicitur distare à pede, licet caput distet à pede.

50. Quæstio.

Satisfit.

Non crescit virtus actiua nisi passiuâ corporis replicati.

Petes, quid si homini Romæ, & alibi existenti, alibi applicetur ignis, & Romæ nix habeatne Romæ calorem alibi productum; an ibi habeat frigus Romæ productum? Respondeo vno verbo; in hoc, & aliis similibus casibus (qui plures possunt excogitari) eodem modo se geret illud corpus in ordine ad diuersa agentia in diuersis locis applicata, ac si in eodem loco sibi applicarentur: quare sicut si ignis, & nix eodem loco applicarentur, partim calefieret, & partim in frigidaretur, ita vt tepidus maneret; sic ex igne & niue in diuersis locis applicatis manebit vtrouique tepidus. Ratio est, quia ex eo, quod ponatur corpus in duplici loco, non crescit eius virtus actiua, vel passiuâ; & per consequens non magis potest habere simul formas contrarias, quam si esset in vnico loco: repugnantia enim duarum formarum contrariarum non est in ordine ad locum, sed in ordine ad subiectum, à quo præcipue

se mutuo expellunt. Cum ergo vtrouique sit idem subiectum, non poterit hic habere calorem intentum, & alibi frigus intentum.

Hinc infero primo, si homo in vno loco interficiatur, & in eius materiam introducat forma cadaveris; in alio etiam loco moriturum, & conuertendum in cadauer. Item si in vno loco comedat vt que ad satietatem, in alio loco non possit alios cibos comedere. Item, si in vno loco loquatur, & attendat nimium aliquibus rebus, in alio loco non habiturum attentionem aliis rebus; magis quam si in eodem loco vtrumque obiectum proponeretur, quos experientia comprobauit in aliquo miraculose in duplici loco constituto, qui interim dum alibi intendebat, in alio loco erat quasi in ecstasi sine attentione ad ea, quæ agebantur; si vera est historia, quam narrat S. Antoninus 1. parte Hist. tit. 6. c. 20. quod, dum S. Antoninus apud Perragoricas celebraret; iustus est ire Terraconam, vbi in ecclesia corpus S. Marthe solemniter sepeliuit, interim dormiens apud Perragoricas iuxta altare; postea verò euigilans misit aliquem Terraconam, qui annulum, & chirothecas reportaret, quæ illic per obliuionem reliquerat. Vnde non videntur fuisse illa per visionem solum repræsentata, sed potius replicatum verè Frontonium, ita tamen, in vno solum loco posset ad operationes humanas attendere.

Aduerte tamen, hoc procedere in casu, quo Deus se conformet naturis rerum: secus enim bene poterit in diuersis locis idem corpus habere mutationes contrarias, & ita in singulis locis se gerere, in ordine ad agentia, quæ ibi applicantur, ac si in nullo alio loco ab aliis agentibus pateretur. Cæterum in hoc casu necesse esset, confortari à Deo potentiam actiuam, & passiuam eius corporis ad agendum, & patiendum plures effectus, quàm eius naturalis virtus de se posset: non enim minor virtus exigitur ad agendum, vel patiendum in diuersis locis duos effectus, quàm ad agendum, vel patiendum illos in eodem loco, vt supra dictum est.

Infero secundo, si formæ istæ taliter opponantur, vt nec de potentia absoluta possint esse simul in eodem subiecto in vno loco existenti, nec etiam posse se compati in eodem subiecto in diuersis locis. Quare assensus, & dissensus, amor & odium eiusdem obiecti (quos actus in lib. de Anima dixi non posse esse simul de potentia absoluta) non poterunt esse etiam in diuersis locis; nec fieri poterit, vt Petrus hic credat aliquid, cui alibi expressè dissentiam: repugnantia enim horum actuum, sicut & aliorum accidentium independentium à loco, non est, vt prædixi, in ordine ad eundem locum, sed in ordine ad idem subiectum; nam in eodem loco possunt esse assensus, & dissensus eiusdem obiecti in duobus Angelis existentibus in eodem loco. Repugnantia ergo est in hoc, quod idem homo assentiat, & dissentiat expressè, & simul eidem obiecto.

Hæc, vt prædixi, procedunt, si Deus operetur connaturaliter ad positionem primi miraculi: cæterum si Deus nollit mutationes, quæ fiunt in vno loco, transferre in alium; quid dicendum esset, si eidem corpori applicaretur alibi ignis, & Romæ nix, calefieret ne ibi, & in frigidaretur Romæ? P. Suarez vbi supra docere videtur, posse tunc vtrouique pati ab agente ibi applicato, ita vt ibi esset nimis calidum, & Romæ nimis frigidum.

Dico tamen vltimo, in prædicto casu, licet mutationes eadem posituæ non ponerentur vtrouique; resisteret tamen corpus per qualitatem hic acceptam agenti alibi applicato; quare si hic supponatur calefactum vt quinq; ab igne hic applicato; tunc licet

licet iste calor vt quinque non poneretur alibi, expellerentur tamen ibi quinque gradus frigoris, ita vt solum esset ibi frigidum vt tria; & tunc si superueniret alibi nix, in tantum posset infrigidare illud corpus, in quantum infrigidaret illud, si applicaretur hic eadem nix, vbi est ignis applicatus. Quare si nix haberet tantam virtutem, vt posita hic superaret virtutem ignis presentis, & infrigidaret passum ad sex gradus, ibi etiam infrigidabit illud vsque ad sex gradus, & tunc etiam hic manebit calidum vt duo, licet non ponatur hic omnes illi gradus frigoris alibi producti. Denique, si hic aegrotaret homo, licet illa febris non poneretur alibi, attamen ibi auferretur temperamentum sanitatis, & per consequens, quando hic moreretur, moreretur etiam ibi, hoc est, defineret esse anima in illa materia, licet non introduceretur a forma cadaueris, quae hic introducitur. Et sic de aliis casibus iudicandum est.

que ignis habeat ius ad operandum circa illud passum, & neuter possit producere totum effectum partialiter partialitate causa; consequens erit, vt producant illum partialiter partialitate effectus, diuidendo effectum inter vtrumque locum. Quae autem pars ponenda sit hic, quae vero alibi, ad Deum spectabit id assignare, qui est auctor naturae, & debet vtrique causa prouidere. Restat dicendum de accidentibus dependentibus a loco, an debeant & ipsa replicari cum subiecto replicato; de quo sectio sequenti.

SECTIO III.

Vtrum accidentia, quae dependent ab hoc loco, debeant, vel possint replicari, replicato suo subiecto.

Communiter negatur ab omnibus Philosophis, corpus existens in duplici loco habere vtroque eandem praesentiam localem, vel alios modos, qui essentialiter respiciunt hoc spatium, vel includunt praesentiam localem, qualis est situs, extensio partium, figura situalis, &c. quia hoc vbi essentialiter affigitur huic spatium; ergo non potest moueri ab hoc spatium, nec in alio loco collocari. Quare Christus Dominus licet habeat in Eucharistia accidentia, quae habet in caelo, imo & figuram organicam, vt videbimus infra, non tamen habet praesentiam localem, quam habet in caelo, nec alia accidentia, quae dependent essentialiter a loco.

Aliqui tamen Recentiores Philosophi contendunt, quod de potentia absoluta possit vbicatio Petri, quae est Romae, poni eadem alibi, non ita vt non maneat Romae, hoc enim est impossibile, nam effectus formalis illius vbicationis, est, constituere Petrum praesentem Romae; quare non potest esse illa vbicatio in Petro, quin det illi hunc effectum formalem; sed tamen dicunt, posse eandem vbicationem replicari alibi cum eodem Petro alibi existente, & tunc eam vbicationem Romanam esse in illo alio loco non per se ipsam, sed per aliam vbicationem superadditam, quae reddat praesentem illam vbicationem in illo alio loco; in hoc enim nulla apparet contradictio in ordine ad potentiam Dei absolutam. Addunt alij ex suppositione prioris miraculi, quo Petrus ponitur in duplici loco, debere fieri hoc secundum, imo non posse aliter fieri, quin vbicatio Romana ponatur in illo alio loco; quia non potest intelligi, Petrum esse ibi, & non esse ibi quae sunt vnita cum Petro. Supponunt enim accidentia non habere aliud vbi intrinsecum, sed omnia esse hic per vbi subiecti; nam albedinem esse hic, non est aliud, quam esse in subiecto, quod est hic. Sicut ergo repugnat, quod Petrus sit Neapoli, & non sit ibi albedo, quae est in Petro; sic repugnat, quod sit ibi vbicatio Romana, quae est in eodem Petro.

Hac sententia nimis singularis est, & contra communem sensum omnium, qui semper in hac quaestione excipiunt eiusmodi accidentia, ne replicentur, replicato subiecto. Et in primis, si dicatur, vbi Romanum debere accipere aliud vbi superadditum ad hoc, vt ponatur Neapoli; tunc non potest dici, quod ex suppositione prioris miraculi, quoties Petrus ponitur in duobus locis, debeat in vtroque loco poni vtraque vbicatio; ex hoc enim sequeretur processus in infinitum. Nam si vbicatio Romana Petri, quia est in Petro, debet poni Neapoli per aliam vbicationem superadditam; ergo hac ipsa vbicatio superaddita vbicationis Romanae debet replicari Romae per aliam vbicationem super

59. Coniunctio communis.

60. Contendunt tamen aliqui vbicationes posse replicari.

Addunt alij.

61. Hac sententia reuocatur. Arguitur inde processus in infinitum.

55. Ratio horum omnium.

56. Confirmatur.

57. Insuntia.

Respondent alij.

Reuocatur.

58. Respondetur minus.

54. Coniunctio alij.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

superadditam; quia cum sit Romæ illa prima vbicatio, quæ Neapoli habet secundam vbicationem, debet illam Romæ etiam habere, sicut ipse Petrus Romæ habere debet per te vbicationem, quam habet Neapoli. Si autem illa vbicatio Neapolitana vbicationis Romanæ debet poni Romæ per aliam vbicationem, de hac ipsa redit idem argumentum, quia hæc etiam debet poni Neapoli per aliam vbicationem, & hæc poni debet Romæ per aliam; & sic in infinitum, vel negandum erit debitum ponendi Neapoli cum Petro vbicationem, quam Petrus habet Romæ.

62.

*Rejicitur
deinde ex eo
quod aliqui
supponant ali-
quid posse esse
in loco per so-
lam denomi-
nationem ex-
trinsecam.*

Minus autem probari debet, quod illi alij dicebant, non posse etiam diuinitus poni Neapoli Petram, qui existit Romæ, absque eo quod ponatur Neapoli vbicatio, quam habet Romæ; eo quod accidentia non sint in loco, nisi per vbicationem subiecti, & per denominationem extrinsecam ab illo: hoc, inquam, displicet; primo, quia supponit principium minus verum, quod scilicet aliquid possit esse in hoc spatio per solam denominationem extrinsecam ab alia re hic vbicata: impossibile enim est, aliquid localiter moueri, & non moueri intrinsece, atque ideo quin intrinsece se habeat aliter ac antea, vt dicemus inferius *sect. 4. & 7.* Deinde, licet id de aliis accidentibus concederetur, non deberet tamen concedi de ipsa vbicatione, quæ quidem cum sit ipsamet præsentia subiecti, non potest esse præsens per denominationem extrinsecam à subiecto suo vbicato, sed se ipsa est præsens illi spatio, quod per suam essentiam respicit. Et licet subiectum possit alibi collocari, quia de se est indifferens ad hoc, & illud spatium; ipsa tamen vbicatio, quæ de se est determinata ad hoc spatium, non est, cur habeat illam indifferenciam ad accipiendas illas denominationes ab vbicatione subiecti, sicut alia accidentia, quæ propter suam indifferenciam exigunt aliquam vbicationem suam, vel sui subiecti, à qua determinentur ad hoc spatium magis quam illud.

63.

*Probatum de-
inde ex ipso
effectu for-
mali vbica-
tionis.*

Denique, quod non solum non debeat, sed nec possit vbicatio quam Romæ habet Petrus, poni Neapoli cum eodem Petro ibi replicato; probari potest ex conceptu, & essentia ipsius vbicationis. Si enim Petrus Neapoli habet vbicationem Romanam, ibi etiam habebit eius effectum formalem, cum non possit esse eadem forma in eodem subiecto, quin resulter idem effectus formalis: ergo Petrus Neapoli est Romæ, seu in illo spatio est in isto: nam esse in hoc spatio, non est aliud, nisi habere talem formam, seu talem vbicationem sibi inhaerentem, quod totum ibi habet in supposito. Loquitur autem non de spatio, seu loco reali Romæ; nam esse Romæ includit denominationem partim extrinsecam, quæ non potest esse Neapoli; sed loquitur de præsentia ad spatium imaginarium Romæ, quæ est denominatio intrinseca proueniens adæquate ab hac vbicatione intrinseca.

64.

*Dicunt non
esse inconueniens exem-
plo vbicatio-
nis indistin-
cti Angeli.*

Dicunt, non esse inconueniens, si totum id concedatur; imo concedendum à nobis esse in sententia communi, quæ dat Angelo vbicationem aliquam saltem possibilem, quæ cum in se sit simplex, & indiuisibilis, faciat Angelum præsentem spatio diuisibili huius gymnasiij, v. g. Nam illa vbicatio, cum non habeat partes, necesse est, quod tota sit in toto, & tota in qualibet parte huius spatij. Loquitur de Angelo præsentem per illam vbicationem huic angulo A, nonne verum erit, quod in hoc angulo A. Angelus est præsentem angulo B, & omnibus aliis? Habet enim in hoc angulo vbicationem, quæ facit illum præsentem aliis angulis; ergo in hoc habet esse præsentem aliis; ergo in hoc est in aliis: quid ergo mi-

rum, quod sicut Angelus de facto id habet, possit etiam habere Petrus in casu miraculoso, quod Neapoli haberet præsentiam Romanam, & existens ibi haberet esse præsentem Romæ per vbicationem, quam ibi haberet? Quod clarius confirmari potest in Deo, cuius vbicatio intrinseca, seu immensitas simplicissima est, & indiuisibilis: quare sicut hic habet totam suam immensitatem; sic habet hic realiter loquendo totum eius effectum formalem intrinsecum; non enim potest habere alibi alium effectum formalem intrinsecum, quem hic non habeat, vt constat: ergo hic habet Deus esse vbique, & per consequens hic habet esse in spatio imaginario cæli, & aliis omnibus. Similiter ergo si Petrus habet Neapoli eandem vbicationem intrinsecam, per quam est in hoc spatio, habebit ibi eandem effectum formalem intrinsecum, & poterit absque inconuenienti dici, quod ibi habeat esse hic.

Sed quidquid sit de exemplis Dei, & Angeli, ad quæ postea respondebimus; non videtur posse absque absurdo concedi, quod Petrus Neapoli sit Romæ. Quod probare possumus ab exemplo non dissimili durationis creatæ. Nam sicut vbicatio respicit tale spatium imaginarium locale; sic duratio respicit tale spatium imaginarium successuum temporale; & sicut vbicatio nostra est accidens superadditum diuisibile, & extensum pro diuisibilitate spatij, sic duratio creata est accidens superadditum successuum, & diuisibile pro diuisibilitate, & successione spatij imaginarij, vt suppono alibi probandum, & nobiscum admittunt etiam illi Recentiores. Quo supposito, argui potest in hunc modum: si enim hæc vbicatio Romana potest saltem diuinitus constitui Neapoli, ergo poterit etiam saltem diuinitus duratio, qua Petrus durat hodie, reproduci etiam cras; ita vt Petrus habeat cras suam durationem crastinam, & rursus habeat etiam cras illum modum durationis, per quem durauit hodie: nam sicut vbicatio Romana, licet sit alligata huic spatio, potest diuinitus poni in alio per aliam vbicationem superadditam, quæ quæ potest denominari esse ibi: sic duratio hodierna, licet sit alligata huic spatio temporali, poterit diuinitus replicari in spatio crastino per aliam durationem superadditam, à qua denominetur duratio hodierna esse cras, non per suammet entitatem, sicut erat hodie, sed per formam accidentalem superadditam. Consequens autem est manifeste absurdum; ergo & illud aliud, de vbicatione absurdum erit.

Dices, esse discrimen inter durationem, & vbicatio, quia quando Petrus replicatur, & ponitur in duobus locis, existit actu vtraque vbicatio in Petro, & ideo propter vnionem realem, quam habet cum illo, necesse est, quod vtraque sit in Petro, vbicumque est Petrus; at vero duratio hesternæ non est hodie actu à parte rei, sed fuit in Petro, & habuit vnionem cum illo, non habet actu, vnde non est necesse, quod ponatur, quandocumque est Petrus; quia vnio præterita non habet eam vim, sed solum vnio præsens, & actu existens.

Sed contra; quia imprimis iam vidimus, *vbi Romanum*, si ponatur alibi cum Petro, debere poni per aliam vbicationem superadditam sibi, nec posse esse de nouo ibi per solam vbicationem Petri, nisi ipsum etiam *vbi Romanum* intrinsece mutetur: vnde non est necessitas omnimoda, sed possibilitas, vt *vbi Romanum* possit per aliud *vbi* superadditum esse alibi; quod si id possibile sit in *vbi*, non apparet, cur licet non sit necessarium, aut debitum in duratione, quod duratio Petri hesternæ sit

fit etiam hodie cum eodem Petro, non sit saltem possibile, quod illa duratio sit per aliam durationem superadditam in alio spatio temporali, sicut *vbi* potest esse per aliud *vbi* in alio spatio locali.

68. Deinde, esto id in duratione sit impossibile, ex eo tamen impossibili arguere possumus ad casum nostrum; quia si duratio hesternæ esset hodie in Petro, vere Petrus hodie duraret heri, vt probatum est, quod tamen esset absurdum; ergo si *vbi* Romanum Petri ponatur Neapoli, eodem modo Petrus Neapoli erit Romæ, propter eandem rationem. Non est autem minus absurdum, quod Neapoli sit Romæ, quam quod hodie sit fieri: hoc enim secundum ideò est absurdum, quia duratio hesternæ est alligata ad talem durationem imaginariam, sed non minus est alligatum *vbi* Romanum ad hoc spatium imaginarium, nec potest ostendi, cur maiorem alligationem habeat duratio quam *vbi* ad suum spatium; ergo si ex illo primo sequeretur absurdum, sequi etiam debet ex hoc secundo.

69. Porro absurdum magnum fore, si Petrus hodie haberet durationem hesternam, per quam hodie etiam duraret heri, probari potest, quia si hoc esset, sequeretur Petrus vna die potuisse viuere centum annis: si enim prius vixisset centum annis, postea mortuus esset, & diuinitus rediret ad vitam per vnam diem, in qua tamen Deus simul reprodixit in eo durationes, quas habuit per centum annos, possemus vere affirmare, ipsum post resurrectionem vixisset, & durasse centum annis: habuit enim durationes omnes præteritas, à quibus solis prouenit ille effectus formalis, vt suppono, non à tempore reali extrinseco; nam nullo existente tempore reali, extrinseco, adhuc homo posset breuem, vel longam vitam habere; longitudo ergo vitæ est effectus formalis proueniens solum à tot durationibus intrinsecis: si ergo omnes illæ iterum essent in Petro post resurrectionem, sequitur, eum iterum habere longam vitam, nempe centum annorum, quod tamen aperte constat esse absurdum.

70. Vergeti potest in peccato, quod durauit heri per horam, & postea retractatum fuit, atque dimissum; ponamus, quod hodie possit homo idem peccatum reproducere, & eandem etiam durationem hesternam peccati, reproducatur in vnico instanti hodierno & peccatum, & durationem hesternam; dicitur nec hoc peccatum hodie durasse vna hora, atque adeo non solum imputandum tanquam peccatum vnus instantis, sed tanquam peccatum vnus horæ? Nemo id concedet; esset tamen concedendum, si in illo instanti habuit durationem totam hesternam vnus horæ; quia, posita forma adæquata, vt vidimus, non potest non poni totus effectus formalis ipsius. Nec potest excogitari aliqua conditio intrinseca requisita, quæ desit ad illum effectum formalem, cum ad sit idem subiectum, eadem forma, & eadem vnio, & omnia intrinseca eadem omnino sicut heri.

71. Ex quibus deduci potest ratio à priori illius repugnantæ, quia nimirum non potest multiplicari seu reiterari forma, quin multiplicetur, vel reiteretur effectus formalis; effectus autem formalis durationis hesternæ est durare heri, vt constat; ergo non potest reproduci illa forma, & multiplicari quoad existentiam, quin multiplicetur eius effectus formalis: hic autem non multiplicatur, licet duratio Petri hesternæ reproducatur hodie: non enim ideo Petrus magis durauit heri, neque ideo durat bis heri: durauit quidem heri semel, & hodie iterum durat; sed non potest dici, quod durauit bis heri; nam ille effectus formalis repetitus non competit
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Petro heri, sed hodie; ergo non magis durauit heri, alioquin per reproductionem illius durationis fieret effectus formalis de præterito, quod scilicet heri magis, vel bis durasset; item per reproductionem peccati cum duratione hesternæ fieret nunc, quod hoc peccatum heri grauius fuisset, quæ sunt manifeste impossibilia; ergo non crescit, vel multiplicatur effectus formalis proprius illius formæ: nam effectus formalis durationis hesternæ non est durare hodie, sed heri; ergo est durare die præterita; ergo durasse: qui certe effectus non potest formaliter augeri à forma nunc reproducta, quia vt sic non potest dare durasse heri, sed durare hodie de præsentis; repugnat ergo reproduci illam formam, quia eius effectus formalis non potest reproduci.

Confirmatur, & explicatur iterum, quia peccatum hesternum hodie libere reproductum, licet non sit physice distinctum, moraliter reputatur aliud, & imputabitur perinde ac si homo commisisset duo peccata distincta: ergo similiter duratio hesternæ hodie reproducta, licet non sit physice distincta, erit tamen moraliter alia, & reputabitur ac si esset alia; quare Petrus, qui hodie præter durationem suam hodiernam acciperet iterum durationem hesternam, plus acciperet moraliter, quam si solum durasset heri, & postea duraret hodie. Quarto igitur id, quod plus accipit, siquidem est donum, est perfectio, est duratio, quid sit, vel quid conferat? an pro hac die solum, an pro hesternæ? Pro hac solum non potest, quia essentia eius durationis est facere Petrum durantem heri, ergo perficit pro die hesternæ. Aliunde tamen id repugnat; quia ex eo, quod hodie reproductatur illa duratio, non dicitur melius, aut magis heri durasse; nullo ergo modo potest redire illa eadem perfectio, quæ essentialiter habet non perficere, nisi ante diem hodiernam propter contradictionem, quæ ex contratio dicendi modo sequeretur.

Totum hoc argumentum, quod de duratione factum est, potest facile ad *vbi* applicari: si enim *vbi* Romanum Petri ponatur Neapoli, ibi Petrus erit Romæ, atque ideo verum etiam erit, quod Petrus in hoc palmo est in omnibus ciuitatibus Italiæ, si replicatus in illis, hic habet omnes illas vbicationes. Vnde verum etiam erit, quod corpus Christi in exigua particula hostiæ occupat spatium magnum, quia ibi habebit vbicationem, quam habet in cælo, ac per consequens ibi habet totum effectum formalem illius vbicationis, qui est esse præsentem tali, & tanto spatio magnitudinis humanæ. Verum item esset, corpus Christi in Eucharistia coextensum esse spatio, quia ibi habet vbicationem celestem, à qua sola prouenit, quod sit in actu secundo coextensum spatio illi imaginario, quod replet in cælo: quæ tamen omnia videntur manifeste absurda, & contra omnium sensum. Fatendum ergo videtur, sicut duratio creata est essentialiter successiua, se ipsa fundat relationem distantæ ab aliis partibus durationis, sic *vbi* diuisibile esse essentialiter quasi successiuum in ordine ad spatium, ita vt vna pars essentialiter sit post aliam in spatio, & non possint duæ esse simul, sed singulæ seipsis fundent relationem distantæ ab aliis omnibus partibus, atque adeo non possit etiam diuinitus vna esse ibi, *vbi* est alia.

Nunc ad argumentum, & exemplum, quod afferebatur de vbicatione Angeli; quæ cum simplex, & indiuisibilis sit, eadem est in vtroque angulo, atque ideo in hoc angulo facit Angelum esse in illo alio; quod idem vrgebatur in Deo, cuius immensitas cum sit indiuisibilis, tota est hic, atque adeo hic dat Deo totum effectum formalem, & hic facit
X 3 eum

72. Confirmatur & explicatur iterum.

73. Totum hoc argumentum de duratione facile ad *vbi* applicatur.

74. Nunc respondetur ad argumentum & exemplum de *vbi* Angeli.

68. Ex eo etiam licet sit impossibile arguere ad casum nostrum.

69. Absurdum esse Petrum habere hodie durationem hesternam.

70. Vergeti potest in peccato.

66. Instanti.

71. Ex his deduci potest ratio à priori illius repugnantæ.

67. Soluuntur.

cum esse ubique. Ad hoc, inquam, respondere in primis possumus retorquendo, nam hoc argumentum non solum probat de *ubi*, sed etiam de duratione. Deus enim non solum habet ubicationem intrinsecam indivisibilem, sed etiam durationem, quare sicut hic habet totam suam ubicationem, seu immensitatem intrinsecam, sic nunc habet totam suam durationem, seu æternitatem intrinsecam, atque adeo sicut hic est ubique, sic nunc est æternus, & habet durare in æternum. Ergo sicut ex immensitate Dei indivisibili colligi volunt, quod possit Petrus habere Romæ illud idem *ubi* replicatum, per quod est Neapoli: sic ex duratione Dei, qua Deus nunc durat per totam æternitatem, colligi posset, quod possit homo nunc habere iterum reproductam durationem, qua duravit anno præterito, atque adeo, quod nunc Petrus duret per totum annum præteritum, quod tamen vidimus esse manifestum absurdum.

75.
Discrimen
assignatur.

Ad exempla ergo debemus respondere: sicut est discrimen inter durationem Dei indivisibilem, & nostram diuisibilem; sic esse discrimen inter ubicationem Dei, vel Angeli indivisibilem, & nostram diuisibilem. Deus quidem, quia habet durationem indivisibilem, habet illam totam simul; æternitas enim est professio totius vitæ, & durationis simul: quare simul dat totum suum effectum formalem, & simul Deus durat per totam æternitatem; alioquin periretur successiue, si non durat nunc per totam suam durationem; non est ergo inconueniens, quod Deus vna die viuat mille annorum, imo totius æternitatis; quia in Deo idem profusum est durare nunc, & durare per infinitos annos, ut latius videbimus agentes de æternitate Dei. In nobis tamen non est idem viuere hodie, & viuere per centum annos; quia successiue pericimur, & quia hodie non possumus habere hoc, quod est vixisse anno præcedenti, nisi denominatiue, ut supra probatum est. Similiter ergo de ubicatione dicendum est, ubicationem indivisibilem Angeli, & ubicationem Dei, quæ sunt intrinsece indivisibiles, totas esse in qualibet parte spatij, atque adeo in qualibet parte spatij dare totum suum effectum formalem; quare Deus hic est immensus, hic est ubique, quia hic habet quidquid perfectionis habet. At vero *ubi* Petri Romæ, cum sit distinctum ab *ubi* Neapolitano, non dat Petro, nisi effectum formalem limitatum, scilicet esse Romæ: sic etiam *ubi* corporis Christi in Eucharistiâ, cum sit distinctum ab *ubi*, quod habet in cælo; non dat nisi suum effectum formalem ponendi corpus illud absque extensione, & ideo non potest dici, quod corpus Christi ibi habeat extensionem, quod tamen dici posset si ibi haberet ubicationem, quam habet in cælo, à qua tamquam à forma adæquata habet effectum formalem extensionis actualis, ut dictum est. Non est ergo, cur discedamus à communi sensu Philosophorum, & Theologorum, qui supponunt, replicato corpore in duobus locis, non debere, imo nec posse poni in utroque loco præsentiam localem, quam habet in vino, & ideo corpus Christi non habere in Eucharistiâ præsentiam localem, quam habet in cælo, neque in cælo, quam habet in Eucharistiâ, neque in hostia præsentiam, quam habet in calice, vel in aliis hostiis; quia illæ omnes præsentiae sunt alligatæ essentialiter singulis suis spatiis determinatis.

Non est ergo
discedendum
à communi
sensu Philo-
sophorum.

76.
Quæsitum.
Satisfactio.

Petes, utrum in his accidentibus dependentibus à loco computentur actus sensuum exteriorum, ut visio obiecti præsentis, & species impressa illius obiecti, &c. Respondeo negativè: nam ista accidentia, licet dependant ab obiecto præsentis in genere

causæ efficientis; non tamen habent essentialem dependentiam ab hoc loco; quare sicut calor, productus hic ab hoc igne, potest poni alibi, ubi non est hic ignis, ut diximus, quid nisi species producta ab hoc obiecto possit poni alibi, ubi non est hoc obiectum? Quare Theologi communiter concedunt Christum Dominum in Eucharistiâ habere actus, & species, quas habet in cælo, ut docet Suarez *disp. 5. sect. 2. in fine*. Nunc iam videamus, quid, & qualis sit hæc præsentia corporis Christi in Eucharistiâ, prius tamen oportet aliqua præmittere de præsentia locali in vniuersum, sine quibus non possunt intelligi, quæ de hæc præsentia dicenda sunt.

SECTIO IV.

Premittuntur aliqua communia de loco, & præsentia locali.

Suppono primo, duplicem esse locum; primus est locus realis, quem 4. *Physic. cap. 4.* definiuit Aristoteles illis verbis: *Locus est superficies corporis continens immobilis*; ubi nomine loci, omittis aliis explanationibus, videtur intelligi superficies realis corporis circumdantis; non tamen secundum se solam, sed prout immobilis, hoc est, prout affixa tali spatio imaginario per talem ubicationem intrinsecam, quam habet, ut sic enim est immobilis. Locus itaque piscis, v. g. est superficies aquæ ipsam circumdantis; non sola, quia si piscis simul cum aqua moueatur, non manet in eodem loco, & tamen continetur ab eadem superficie aquæ: quia nimirum locus erat complexum ex illa superficie, & tali ubicatione ipsius aquæ: sic etiam è contra quiescente pisce, si aqua fluat, vere non manet piscis in eodem loco reali, licet maneat in eodem spatio imaginario.

Contra hanc loci realis explicationem obiicit solet, primo, quia in prædicto casu piscis non mouetur localiter; ergo non mutat locum, licet aqua fluat, & successiue varietur superficies realis continens piscem. Responderetur loquendo de re ipsa, & de loco reali, quoad totam entitatem, quam dicit, negari non posse, piscem, adhuc cum quiescit, deperdere priorem locum realem, & acquirere alium, quia prior locus solum dicebat talem superficiem aquæ cum tali *ubi* ipsius aquæ: utrumque autem deperditur; quis, fluente illa parte aquæ, corrumpitur illud *ubi*, quod habebat ibi. Cæterum formaliter loquendo, non dicitur piscis acquirere nouum locum; quia successit aliud corpus cum circumdans cum simili omnino præsentia locali, quæ licet differat numero à præsentia locali præcedentis aquæ, tota hæc differentia provenit ex parte subiecti, in quo est, non vero ex parte spatij, quod respicit, cum sit omnino idem, atque ideo vulgariter dicitur, aquam, quæ de nouo succedit, habere eandem præsentiam localem, quam habebat aqua præcedens, quia præsens est eidem spatio; ex quo fit, ut dicatur piscis retinere eundem locum, quia locus in ratione loci constituitur formaliter per præsentiam localem. Sed reuera totum hoc pertinet ad modum loquendi.

Obiicitur secundo: locus non est in alio loco, ut ait Aristoteles *cap. 2. text. 20.* sed superficies corporis extrinseci rem ambientis est etiam in loco; ergo ipsa non est locus. Respondeo, superficiem illam proprie non esse in loco; quia cum non sit nisi vnica aliis partibus, non continetur à superficie alterius corporis; ad rationem autem loci requiritur, quod non vniatur intrinsece cum re locata, sed

sed solum extrinsece per contiguitatem : non enim dicitur pars aquæ esse in alia parte , cum aqua vnitur ; bene autem dicitur piscis esse in aqua , quia non vnitur cum illa.

80. *Obijciunt* seruo. *Respondet.* Obicitur tertio: locus est terminus motus localis; sed superficies corporis extrinseci non est terminus motus localis; non enim producitur per motum localem superficies, sed *vbi* intrinsecum rei locatæ; ergo superficies illa non est locus. Respondet negando absolute maiorem; per motum enim localem non producitur locus, sed præsentia localis; sed licet non producat, tamen acquiritur regulariter loquendo locus per motum localem; quia nunquam mouetur aliquid corpus, quin fiat de nouo præsens ad aliquem locum realem extrinsecum.

81. *Obijciunt* quartis. *Respondet.* Obicitur quarto: cælum empyreum non habet supra se superficiem alterius corporis extrinseci, à qua circumdati possit; & tamen est in loco; ergo. Respondet negando maiorem de loco reali; licet enim cælum empyreum habeat *vbi* intrinsecum, & præsentiam realem ad spatium imaginarium; non tamen habet præsentiam ad aliud corpus, seu spatium reale, in quo sit, vt in loco.

82. *Hæc procedunt loquendo in toto rigore philosophico;* cæterum in sermone vulgari solemus etiam dicere, rem perseverare in eodem loco, quamdiu perseverat eadem superficies realis continens, licet variata sit vbicatio intrinseca loci; sic enim domum Lauretanam seu cubiculum illud venerandum dicimus esse eundem locum, in quo habitauit B. Virgo, & ideo habet inscriptionem illam: *Sanctior est toto nullus in orbe locus.* Ratio autem est, quia cum locus dicat in recto superficiem realem corporis continens, & in obliquo immobilitatem prouenientem à tali vbicatione, manente eadem superficie, potest dici saltem in sensu materiali, & specificatio, quod sit idem locus; sicut idem paties albus, variata successiue albedine, dicitur idem albus; & parer, variata successiue relatione paternitatis ad diuersos filios, dicitur idem pater materialiter & specificatiue. Quando vero Philosophi dicunt, variari locum, licet aqua maneat intra idem vas, cum quo mouetur, intelligitur de loco formaliter, & reduplicatiue: manet enim aqua in eodem loco materiali, non in eodem loco formali. Sic etiam è contra solemus dicere, rem manere in eodem loco, licet non maneat intra eandem superficiem corporis ambientis, vt lignum fixum in flumine, variata successiue aqua circumdante, dicitur manere in eodem loco: tunc enim sermo est non de loco philosophico, & reali, sed de spatio, seu loco imaginario, quem mox explicabimus.

83. *Supponendum secundo, præsentiam, seu vbicationem, qua Petrus dicitur esse hic, vel illic, esse aliquam formam accidentalem intrinsecam Petros;* circa quam variæ sunt Philosophorum sententiæ, quas refert Suarez *disp. 51. Metaphys. sect. 1.* Primo aliqui dicunt, hanc esse denominationem extrinsecam prouenientem à loco reali extrinseco, seu à superficie corporis continens, quam diximus esse locum: locus enim est forma, à qua res dicitur locata, sed rem esse locatam, est esse in tali loco; ergo præsentia localis est denominatio proueniens ab ipso loco, in quo aliquid est.

84. *Alij dicunt, hanc præsentiam esse aliquod accidens intrinsecum rei locatæ, & relatiuum; respicit enim ex se tale corpus extrinsecum circumdans, seu talem locum realem, cui reddit præsentem rem locatam.* Alij denique dicunt, hoc *vbi*, seu locum non esse accidens intrinsecum, sed denominationem desumptam à spatio imaginario, in quo est res; quod

quidem spatium nonnulli antiquiores dixerunt, esse aliquid ens reale diffusum vndique per omnes partes, & penetrabile cum omnibus corporibus, quæ in ipso collocantur. Alij vero fatentur, non esse aliquid ens reale positium, dicunt tamen, esse vacuitatem quamdam cum aptitudine, vt repleatur à corporibus, & sufficientem, vt ab ipsa proueniat hæc denominatio.

Dicimus ergo cum veriori sententia, præsentiam qua Petrus est hic, vel illic, esse aliquid positium distinctum saltem ex natura rei ab ipso Petro. Probat aliqui experientia: nam experimur, nos oculis videre ipsam præsentiam corporis, seu coloris, quem videmus: non enim videmus oculis solum colorem, sed colorem etiam vt distantem, vel propinquum nobis: nec satisfacit dicere, videri distantiam ex eo solum, quod videamus tantum, vel tantum corpus intercepti; de hac enim ipsa interceptedine redit idem argumentum; quia si oculus percipit, intercepti tantum corpus, ergo non solum videt ipsum corpus, quod interiacet, sed etiam hoc, quod est intercepti, seu mediate intr me, & illud aliud: hoc autem, quod est intercepti, non est ipsa sola entitas corporis, vel coloris visi: potuit enim esse idem corpus sine tali dispositione locali; ergo est aliquid aliud, quod oculis videatur, præter entitatem coloris, quod quidem appellamus vbicationem talem, vel talem.

Dubium incidens, an oculus videat vbicationem?

Hoc argumentum, vt verum fatear, non videtur omnino efficax, potest enim responderi cum P. Vasq. *disp. 191. cap. 2.* ex parte obiecti solum attingi colorem, diuersitatem autem totam rei distantis, vel propinquæ habere se ex parte visionis: nam species impressæ venientes per talem vel talem lineam visualem diuerso modo mouent, & immutant organum ad videndum. Vnde ex diuerso modo, quo sentimus organum nostrum moueri, & applicari ad videndum obiectum, colligimus, illud esse in tali, vel tali distantia; non quia oculus immediate percipiat distantiam, sed quia nos percipimus modum diuersum applicationis pupillæ ad percipiendum obiectum: & hinc pariter percipimus figuram situalem, quam obiectum habet in ordine ad locum; quia experimur, oculum diuerso modo immutari, & applicari ad percipiendam hanc partem obiecti, quam illam, & inde colligimus partes esse taliter, vel taliter collocatas in diuersis lineis visualibus; atque adeo habere talem, vel talem figuram in ordine ad locum.

Potest autem hoc persuaderi. Primo, quia si oculus non immutetur diuerso modo, hoc est, per diuersam lineam visualem, ab obiecto, non percipitur diuersitas vbicationis, quantumcunque ipsa varietur in se, vt contingit, quando aliquis intra cameram naui videt picturam; nam licet naui moueatur, & per consequens pictura recipiat nouas vbicationes, non tamen percipitur oculis illa diuersitas, eo quod obiectum maneat semper in eadem distantia, & proportionem, respectu oculi. Nec aliter possumus percipere motum naui, vel nostrum, nisi contemplando aliquod corpus firmum in littore, vel alibi, à quo; quia magis distamus, oculus diuerso modo immutatur. Secundo, quia quando in speculo videmus obiectum stans nobis à tergo, apparet tamen nobis esse ex diuerso, quia nimirum propter reflexionem specierum oculus immutatur ab illis eodem modo, quo solet immutari, quando obiectum est ex aduerso; ergo in neutro casu oculus videt

85. *Conclusio dicitur esse aliquid positium distinctum.* *Probat aliqui ex eo quod videtur.*

86. *Vasquez.* *Hoc argumentum non videtur efficax.* *Impugnatur.*

87. *Hoc persumitur.* *Primo.*

det immediate præsentiam rei, sed rem ipsam, quam ex tali modo mittendi species colligimus esse in tali, vel tali loco. Idem argumentum fieri potest ex virga semisummersa in aqua, quæ quidem oculo apparet curva, cum sit rehta, propter reflexionem nimirum specierum, à quibus, eodem modo immutatur oculus; quo solet affici, quando re vera virga est curva: non ergo videt oculus vocationem, quæ re vera non datur à parte rei; non enim est virga in illo spatio, in quo oculis apparere indicatur, sed in alio. Quod idem constat in vitro triangulari, vel perspicillis facientibus res apparere in duplici, vel triplici loco, &c.

88. Tertio confirmari potest ex aliis sensibus; nam auditus non aliter videtur percipere distantiam, vel propinquitatem obiecti, nisi per modum, quo ab ipso afficitur, & immutatur; vnde quando per reflexionem species veniunt à parte opposita, apparet nobis, sonum esse in contraria parte. Tactus etiam non alio modo percipit ignem esse præsentem, nisi quia sentit organum vehementer affici à calore in se receptio; imo non alias qualitates percipit in rîgore loquendo, nisi eas, quæ in ipso cognoscente recipiuntur; vt probavi in libris, de Anima. Olfactum vero certum est non percipere vnde proveniat odor, nisi quatenus per diuersas nasi applicationes colligimus ex hac potius quam illa parte orti. Gustu denique ideo percipimus rem esse præsentem, quia nunquam afficitur, nisi à sapore præfenti. Non ergo est, cur in visu dicamus percipi immediate vocationem obiecti quam nullus alius sensus in suo obiecto percipit.

89. *Instantia.* Dices, si oculus non percipit immediate vocationem, non apparet quomodo ex diuerso modo quo applicatur, possumus colligere distantiam, vel propinquitatem obiecti: si enim nunquam vidimus ipsam distantiam, quomodo possumus ex modo, quo oculus afficitur, colligere obiectum esse in tali distantia? Nam peto, quomodo ex illa diuersa mutatione oculi colligis distantiam obiecti, si nunquam expertus es ipsam indistantiam? si enim illam bene colligis, ideo est, quia expertus es, quod quando oculus taliter immutatur, obiectum erat indistans: hoc autem ipsum debuisti experiri per aliquem sensum; ergo aliquando per sensum cognouisti non solum colorem, sed etiam indistantiam coloris, & per consequens eius vocationem.

90. *Respondeo.* Ad hoc tamen adhuc responderi potest indistantiam illam obiecti colligi ex tali immutatione oculi, quatenus alias, quando similem oculi affectionem experti sumus, inuenimus obiectum esse indistans, quia nimirum manu potuimus illud facile contrètare: non quod manus, vel tactus habuerit etiã pro obiecto immediato indistantiam, vel vocationem illius corporis, sed quia experitur, & sentit in se impulsulum causatum à corpore obiuo resistente; vnde colligimus corpus illud ibi esse, vbi causat illum effectum, quem immediate sentimus; & postea hac experientia edocti colligimus, illud corpus esse præfens, vel propinquum, quando simili modo afficitur oculus à speciebus ab eo emissis. Aliquando tamen decipitur, quia propter reflexionem, vel alias causas, species eodem modo immutant potentiam, cum tamen obiectum non sit in eadem distantia, vt vidimus.

91. *Instantia.* Virgebis adhuc, quia etiam si aliquis cæcus à natiuitate fuisset, & nunc, visu diuinitus accepto, primum omnium videret hanc chartam, absque vlla prorsus experientia aliorum obiectorum à se visorum, scilicet hanc chartam esse in tali loco, & manum extenderet, non retro, sed ante se ad tenendam

illam: non ergo propter experientiam similis applicationis, sed propter meram visionem præsentem cognoscit, obiectum esse in tali loco; quia nimirum videt & obiectum, & eius vocationem.

Responderi adhuc potest, naturæ instinctu cognosci, rem ibi esse, vbi operatur; sicut etiam, clausis oculis, si sentias intensum calorem ab extrinseco illatum in fronte, in occipito nullum, in lateribus mediocrem, eo ipso cognoscis, agens extrinsecum ex aduerso esse directè, non ad latera; atque ideo manum opponis lineæ ex aduerso directæ ad operendam, & tuendam faciem. Similiter, si lumen experitis ex directo intensum, ad latera remissum, cognoscis faciem, vel solem ex aduerso, non ex obliquo esse, & manum, vel velù directè opponis. Sic ergo qui videt chartam per mediam partem pupillæ melius, per latera non ita bene, cognoscit chartam ex aduerso directè esse, siquidem intensus in illa linea operatur: è contra vero, si per latera pupillæ melius eam videt, cognoscit obiectum ex aduerso illius partis esse, cum per illam lineam melius operetur. Vnde quando refracta apparet virga summersa in aqua propter refractionem specierum, iudicamus virgam esse in tali loco, vbi non est, quia per illam lineam melius tunc agit: sicut & in speculo, nisi sensum corrigere, iudicarem ibi esse obiectum, quia per illam lineam operatur; & extenderem manum ad illud tangendum. Non ergo prouenit ex eo, quod percipitur immediate ipsa vocatione, sed quod ab operatione ibi intensus exercita habemus, præfens esse in linea directæ, quæ ab eo puncto deducitur.

Dices, hoc modo explicari, vnde percipitur, hanc partem esse in medio, non tamen cur ex duabus collateralibus percipitur hæc esse in dextra, illa in parte sinistra: vtraque enim videtur minus bene quam media, quia vtraque est obliqua oculo. Respondetur ex eadem radice reddi posse rationem huius, quia scilicet pars dextra percipitur melius à tali parte pupillæ, quæ ei magis directè opponitur: sinistra vero ab alia pupillæ parte: inde cognoscimus, hanc partem esse dextram, & illam sinistram. Eodem modo cognoscimus, hæc esse supra, illam vero infra medium chartæ; quia percipiuntur melius à diuersis partibus pupillæ, quibus pro diuersitate sui situs diuersimodè correspondent.

Addi possunt due aliæ rationes ad confirmandam eandem solutionem, & ad probandū positū, quod vocatione coloris non sit obiectū oculi immediatum. Prima est, quod si oculus percipit immediate vbi coloris, posset discernere vnum vbi ab alio, saltè quando est diuersitas inter illa; oculus autem non discernit eiusmodi differentiam, etiam quando est diuersitas; ergo non percipit vbi coloris immediate. Maior probatur, quia oculus discernit bene colorem album à nigro, & nigrum à subnigro, & alios omnes; quia percipit immediate colores; ergo eodè modo deberet discernere vbi in spatio imaginatio Romano ab vbi in spatio Neapolitano propter magnā distantiam, & diuersitatem illarum vocationum.

Minor vero, quod scilicet oculus eam diuersitatem non discernit, etiam quando est magna diuersitas, constat clare; quia si aliquis dormiens ex hoc spatio Romano transferretur Neapolim, & constitueretur in simili cubiculo, & lecto; euigilans non discerneret illam suam vocationem ab ea, quam antea habebat Romæ. Item quando mouetur in nauis sedens intra cameram, non discernit nouum vbi, quod acquirit, imo nec scit, an moueatur. Peto esse diuersitatem magnam inter illas vocationes, & sufficientem, vt discerneret, si oculus eas immediate perciperet, probari potest, quia percipitur bene diuersitas

diuersitas inter vbi nauigij, & vbi arboris, quando nauis distat longius à litore, quam prius; sed tam distans est vbicatio nauis nunc ab vbicatione, quam habebat antea, sicut vbi nauigij, ab vbi arboris: ergo sicut propter distantiam maiorem percipitur illa maior diuersitas inter vbi nauigij, & vbi arboris, quam modo habent; sic propter eandem distantiam deberet discerni vbi, quod habet nunc nauis, ab vbi, quod prius habebat, si vbicationes oculis perciperentur.

96. Dices, vbicationes nauigij, & arboris non solum discerni propter distantiam, sed etiam propter dissimilitudinem subiectorum, in quibus sunt; vbicationes autem eiusdem nauis sunt similes ex parte subiecti, ideo non discerni. Sed contra: ponamus vnum lignum manere in litore, & aliud omnino simile moueri, tunc vbicationes illa non sunt dissimiles ex parte subiecti, vt constat, & tamen non minus discernentur; ergo propter solam distantiam; hæc autem eadem est inter duas vbicationes successiuas eiusdem ligni; ergo hæc etiam deberent discerni, si oculus eas perciperet.

97. Instabis, hoc argumentum non minus procedere contra nostrum dicendi modum; dicimus enim, percipi illam distantiam obiectorum, quatenus percipimus diuersam applicationem pupillæ vel organi ad videndum hoc obiectum, & illud. De hac autem applicatione pupillæ potest fieri idem argumentum; nam sensus noster percipit immediate illam applicationem pupillæ, quæ nihil aliud videtur esse, quam vbi ipsius pupillæ, & discernit diuersam applicationem hæc, & illam; ergo deberet percipere diuersitatem, quando prius erat Romæ, & postea dormiens positus est Neapoli; nam applicatio hæc est ipsa præsentia pupillæ, quam habet Neapoli, quæ est valde diuersa ab ea, quam habebat Romæ; ergo eodem modo negandum erit, sensu percipi posse immediate ipsam applicationem pupillæ, cum non percipiat tantum diuersitatem.

98. Respondeo, sensu percipi applicationem pupillæ in actu primo, hoc est, non ipsam vbicationem, sed impulsum, quo in actu primo applicatur ad mouendam se tali, vel tali motu: qui impulsus, est vnum ex obiectis, quæ potissimum percipit tactus, quo sentimus, & discernimus impulsus illos solum, qui in nobis imprimuntur, vt explicui, & probavi in lib. de Anima. Percipimus ergo impulsum pupillæ, & discernimus vnum ab alio; non fortasse, quia percipimus ipsam naturam, & differentiam huius impulsus distincte, sed quia percipimus, quæ partes pupillæ fortius, quæ lenius impellantur; vnde arguitur impelli ad motum versus hanc, vel illam partem, ad hoc, vel illud latus: nam quando mouemur retrorsum, magis impelluntur partes anteriores, & e contra. Hinc est, non discerni impulsum, qui imprimitur Romæ ab eo, qui alibi imprimeretur, si vterque impellit versus latus dextrum, v. g. quia vterque magis impellit partem sinistram, quam solum diuersitatem discernit tactus. At vero visus, si percipit immediate vbicationes, debet discernere earum differentias quoad distantiam vnus ab alia; quia ideo dicunt percipi vbi ab oculo immediate, quia oculus discernit lignum distans à propinquo: ergo eodem modo deberet oculus discernere meum vbi, quo ego etiam hic, ab eo, quo postea sum alibi, cum tanta sit distantia inter hæc duo vbi, quanta erat inter illa duo, vt probatum est.

99. Dices, discerni quidem à visu differentiam illarum vbicationum; requiri tamen ad hoc, quod vtraque existat, vt ex mutua comparatione vtriusque possit discerni percipi: postquam vero altera iam

non est, non potest dignosci subsequens, vt diuersa ab illa. Sed contra, quia in coloribus etiam si iam non obiciatur color albus, sed viridis; percipio, hunc esse diuersum ab albo, quem prius videbam; quia nimirum, quando vidi album, vidi id, per quod differt intrinsece à viridi: sed quando vidi vbicationem in spatio A. vidi distincte id, per quod differt intrinsece ab vbicatione in spatio B. alioquin nec etiam si vtraque simul existat, percipiam vnã differre ab alia; ergo etiam si non sit iam prior vbicatio, percipere debeo, hanc quæ nunc est, diuersam esse ab illa præcedente. Peto enim, quando vtraque vbicatio actu existit, vnde colligis, esse diuersas, & dissimiles, nisi quia visus percipit differentiam intrinsecam singularum: Sed eodem modo, quando vides singulas seorsim, percipis differentiam, & prædicata propria singularum; ergo poteris nunc comparare hanc, quam nunc vides, cum illa, quam prius vidisti, & cuius speciem retines in memoria, & hoc modo aduertere differentiam vtriusque. Si autem hoc non potes, signum est, quod oculus non percipit immediate ipsas vbicationes, sed arguitiue ostendit earum differentiam.

Secunda ratio esse potest, quia si oculus videt immediate vbicationem, debet videre immediate etiam vnionem ipsius vbicationis cum colore, siue quia ipsum vbi est entitas modalis, atque se ipsa est essentialiter vnio sui cum tali colore, siue quia licet, vt alij volunt, non sit modus, sed res, debet tamen videri vt vnita: nam si oculus videt immediate vbicationem, non videt illam in abstracto, sed in concreto, hoc est, videt per illam talem colorem reddi vbicatum, & præsentem hic; videt ergo dati vnionem vbicationis cum tali colore; hoc autem videtur difficile, quod oculus videat immediate, & explicite vnionem coloris cum vbicatione; nam vnio vt vnio non potest cognosci explicite, nisi cognoscatur vt habens ordinem ad colorem; hoc autem non potest videri, nisi cognoscendo colorem etiam in obliquo, vt terminum ad quem dicit ordinem vnio; qui modus cognoscendi non videtur posse conuenire sensui materiali, qui non potest cognoscere vnum in alio, neque ex vno obiecto directè viso potest duci ad cognoscendum aliud indirectè, sed omnia, quæ cognoscit, cognoscit directè, & immediate; non ergo videt oculus explicite, & immediate vnionem vbicationis cum colore, sed colorem solum secundum se, licet propter diuersum modum, quo ab ipso afficitur, deducat nos in cognitionem præsentia, vel distantia, quæ de facto habet obiectum. Est ergo tota illa ratio satis difficilis, & ideo à tota illa abstinendum iudico.

Aliter probatur vbicatio intrinseca.

Facilius ergo probatur vbicatio positiua distincta ab ipsa re vbicata argumento communi desumpto à separabilitate, quia Petrus esse hic, non est aliud quod ens rationis: antecedenter enim ad omnem operationem, Petrus vere à parte rei est hic, vel illic: sed sine hoc, quidquid est, potest manere tota entitas Petri, vt patet: ergo hoc, quod est esse hic, est aliquid distinctum à Petro. Hoc autem non potest esse aliquid negatiuum, omnis enim negatio noua debet esse per ablationem alicuius positiui præcedentis; sed Petrus non dicitur esse hic, quia amittit aliquid positiuum: ergo hoc, quod est esse hic, non est aliquid negatiuum, sed positiuum distinctum ab entitate Petri.

Secundo probatur, quia motus localis est vera actio: ergo vera productio; ergo habet aliquem terminum positiuum de nouo productum; omnis enim

Satisfit.

100. Secunda ratio, quia non videtur posse vbicatio quin videatur ipsa vnio.

Hic autem modus cognoscendi non potest conuenire sensui.

101. Aliter ergo probatur hoc vbi intrinsecum, argumento communi.

102. Secundo probatur, quia motus debet habere aliquem terminum.

Secundo probatur, quia motus debet habere aliquem terminum.

enim productio, est productio alicuius, sed non est assignabilis alius terminus huius productionis; ergo per motum localem producitur presentia localis, qua Petrus est hic; alioquin si producitur alius terminus, dicas mihi, siquidem ille terminus producitur in Petro, & unitur Petro, quem effectum formalem tribuat Petro? Plane nullum, nisi quod Petrus sit hic præsens; ergo illa forma in abstracto est presentia localis, seu *vbi*.

103.

Dico secundo, *vbi* seu presentia localis, qua Petrus est hic, vel illic, non est extrinsece denominas, sed forma intrinseca in ipso Petro. Probatum clare conclusio; quia ablato, vel variato, quouis extrinseco, manet eadem presentia Petri hic, vel illic, item invariato omni extrinseco, Petrus definit esse hic per mutationem ipsius Petri; ergo hæc non est denominatio extrinseca, sed intrinseca. Antecedens quoad primam partem probatur; quia si ab aliquo extrinseco denominatio illa proveniret, maxime a corpore circumdante, sed variato corpore circumdante, adhuc manet Petrus præsens, *vbi* erat antea; ergo non provenit a corpore circumdante. Deinde etiam si omne corpus extrinsecum annihilaretur à Deo, posset manere Petrus hic, *vbi* nunc est, moveri etiam localiter ad aliud spatium; ergo hæc denominatio provenit ab aliquo intrinseco ipsi Petro, tunc enim nullum esset aliud extrinsecum.

104.

Conclusio secunda. Probatum.

Quoad secundam vero partem probatur antecedens; quia etiam si omne corpus extrinsecum quiescat, potest moveri Petrus, vel Angelus localiter, & recipere aliam novam denominationem; ergo hæc non est denominatio extrinseca Petro: denominatio enim extrinseca nova non potest dari nisi per mutationem, aut variationem alicuius extrinseci. Confirmatur primo, quia ultima superficies cæli empyrei verè est præsens *ibi*, *vbi* nunc est, & posset à Deo moveri localiter, & tunc iam non esset *ibi*, sed *alibi*; illa autem superficies non denominatur esse *ibi* ab alio corpore extrinseco, non enim habet ulterius aliud corpus, à quo circumdari possit; ergo denominatur esse *ibi* ab aliqua forma sibi intrinsece inhaerente.

105.

Confirmatur secundo.

Confirmatur secundo, quia si Petrus denominatur esse hic ab aliquo corpore extrinseco: inquiri, an illa denominatio proveniat ab illo corpore extrinseco secundum suam entitatem, an secundum aliquid superadditum? Si provenit ab illo corpore secundum aliquid superadditum, de hoc inquiram, quid sit: & plane non invenies aliud, nisi presentiam localem intrinsecam ipsius corporis, ergo iam illud corpus extrinsecum habet *vbi* intrinsecum; ergo & ipse Petrus habebit *vbi* intrinsecum: cur enim magis habeat *vbi* intrinsecum, quam Petrus? Si vero dicas, illam denominationem provenire Petro à corpore extrinseco secundum suam entitatem; ergo quotiescunque datur in rerum natura illud corpus existens, denominabitur Petrus ab illo corpore eadem denominatione. Consequens est falsum, quia mutato Petro localiter, licet maneat illud aliud corpus in rerum natura, nõ denominatur Petrus præsens, *vbi* erat antea; ergo illa denominatio nõ proveniebat antea ab entitate aëris, v. g. sed ab aliquo alio.

106.

Instantia. Diluitur.

Dices, non maneat eadem denominatio, quoties manet idem corpus, quia non manet cum applicatione requisita ad tribuendam hanc denominationem. Sed contra, quia de hac applicatione inquiri, quid sit verum sit aliquid distinctum ab ipso corpore? Si enim non distinguitur ab ipso corpore, ergo quoties manet idem corpus, manebit etiam eadem applicatio: si vero applicatio sit aliquid distinctum ab ipso corpore, hoc est quod intendimus applica-

tionem localem esse presentiam localem distinctam ab ipso corpore, & intrinsecam illi.

P. Coninck in *presenti*, 9. 72. art. 4. dub. 1. adhuc conatur his argumentis respondere, & negare vllum novas denominationes. Et in primis ad illud argumentum ex motu locali, qui cum sit vere actio realis, debet habere aliquem terminum realem; responderet, 85. motum localem habere quidem terminum realem, hunc autem non esse *vbi*, quod nos ponimus, sed acquisitionem novi loci, seu coniunctionem realem novam loci, & locati, quæ nihil aliud requirit, quam ut res illi spatio per se ipsam immediate sit præsens.

Ego quidem non possum mihi persuadere, quod hic Auctor velit omnino negare omnem modum, vel entitatem intrinsecam, & extrinsecam ad eam denominationem novam, sed fortasse modum, aut entitatem absolutam, concessa solum aliqua relatione resultante ex motu. Alioquin vir doctus videretur sibi contradicere in paucis verbis. Si enim terminus motus realis est aliquid reale, scilicet coniunctio realis novæ loci, & locati, ergo datur aliquid reale, quod antea non erat, nempe hæc ipsa coniunctio nova, quam ponis; nam vel hæc coniunctio est merum nihil, vel est aliquid; si nihil est, ergo nullus est terminus realis motus; si est aliquid, hoc, quidquid est, non erat antea, ut constat; ergo est accidens novum, vel absolutum, vel saltem relationium (de quo nunc non contendimus); ergo non est præsens res immediate per se ipsam, sed per illam novam coniunctionem realem, quam concedunt.

Dices, eam coniunctionem esse meram denominationem extrinsecam à motu præterito perseverantem, quamdiu iterum non movetur corpus. Sed contra, quia in primis hæc coniunctio est aliquid physicè præsens; nam si nunc Angelus creatur de novo, qui nihil sciret de præteritis, adhuc videndo meum corpus, videt, me proximum esse huic loco; ergo hæc propinquitas, & presentia non est solum motus præteritus, sed aliquid præsens remanens actu ex illo motu. Secundo, quia posset corpus esse in hoc loco, licet nullus præcessisset motus localis, potuisset enim Deus creare de novo corpus aliquod in hoc loco, quo casu non proveniret alia denominatio à motu præterito, cum corpus nunquam motum fuerit; ergo debemus concedere aliam formam præsentem ad quam terminetur motus, & quæ perseveret post motum.

Difficilis tamen adhuc fortasse intelligitur, quod idem Auctor *ibi* respondet ad illud aliud argumentum desumptum ex effectu formali, seu denominatione reali nova, ad quam requiritur forma nova, & mutatio realis in subiecto: respondet enim concedendo mutationem realem in subiecto, quia hoc, inquit, fieri inquit, nisi acquiram novum locum. Et quidem si loquamur de via naturali, per motum localem, inde tamen non sequitur, me aliquem eiusmodi realem modum debere in me suscipere. Hæc, inquam, responsio difficilis est; quia si conceditur mutatio realis in subiecto, eo quod in ipso sit nova acquisitio loci, quæ idem est in sensu huius Auctoris, ac coniunctio cum loco; ergo illa coniunctio cum loco est aliquid intrinsecum subiecto existenti in loco, non ergo sit præsens absque aliquo intrinseco superaddito ipsi corpori: erit autem questio de nomine, an illud appellandum sit *vbi*, vel coniunctio corporis cum loco, de quo nunc non curamus.

Deinde nunquam responderet, nec satisfacit fundamento nostre sententiæ, quod scilicet non possit esse denominatio realis absque forma aliqua reali,

Nullo modo reali, à qua proveniat: dicere enim, quod hæc denominatio non proveniat ab *vbi* intrinseco, sed à coniunctione rei cum loco, non soluit difficultatem: nam de illa coniunctione quaeritur statim, quid sit; an sit merum nihil, vel aliquid præter illa duo corpora, quæ prius erant in mundo. Si nihil est præter illa, non potest esse nova denominatio realis; quia res omnes eodem modo se habentes semper eodem modo denominant: quid enim est denominatio formalis, nisi propositio, qua de rebus loquimur, & res significamus? Si ergo res omnes sunt, quæ prius, & eodem modo, propositiones, & denominationes erunt eadem, quæ prius, si autem illa non se habent eodem modo, sed illa coniunctio est aliquid novus modus se habendi, de illa coniunctione, & de illo modo interrogamus, cum sit in rerum natura, *vbi* sit in locato, an in loco; alicubi enim debet esse, & in aliquo subiecto, cum sit ens novum, & non sit ens per se, sed in alio: non est autem in loco, ergo in locato. Ad hoc, inquam, argumentum nunquam respondet illi Auctor, cum tamen hoc sit potissimum fundamentum communis sententia.

112. Eodem modo peccat responsio aliorum recentiorum, qui, multiplicatis solum vocibus, conantur hoc explicare, re tamen ipsa manet tota difficultas: dicunt enim, corpus hoc distare ab illo, non esse aliquid intrinsecum, sed esse quod possit inter utraque tanta quantitas intercipi, esse autem propinquum, esse quod nihil possit intercipi, sed quod se mutuo tangant. Hæc omnes sunt voces, ut dixi, quæ rem nunquam explicat: nam de hac ipsa intercapedine, de hoc contactu, de hac negatione intercapedis sit semper eadem interrogatio, an sit aliquid novum actuale, an sit solum possibile, an sit merum nihil? Merum possibile non sufficit ad novam denominationem actualem: nam possibile ut possibile non incipit de novo, sed ex ab aeterno: si ergo incipit de novo denominare, id erit propter aliquam novam circumstantiam, quæ antea non erat, & ratione cuius intercapedo possibilis de novo denominatur: illa autem circumstantia debet esse aliquid actuale novum; & de hac quaeritur semper, quid sit? an sit positivum aliquid, vel negatio nova? Non potest enim esse negatio nova, nisi deficiat de novo aliquid positivum, quod antea erat, & cuius negatio sit illa, quæ de novo incipit: alioquin si antea etiam deest illud positivum, cuius est hæc negatio, antea erat eius negatio, & per consequens non erit negatio nova, nec poterit dare denominationem realem novam. Restat ergo semper explicandum, quid sit illud *posse intercipi*, vel illa *intercapedo* nova quam dicunt significari per illam novam denominationem distantis.

113. Similiter explicandum restat, quid sit ille contactus, quem dicunt significari per denominationem propinqui, vel indistantis. Nam in sententia nostra contactus est denominatio realis proveniens ab utraque vocatione intrinseca utriusque corporis se tangentis: quia enim hoc corpus habet tale *vbi* in tali spatio proximo, ideo dicuntur se contingere hæc duo corpora, id est, habere duas vocationes tales, ut non possit esse alia propinquior huic, quam illa, nisi penetraret: negata autem vocatione, non potest explicari, quid sit ille contactus realis; non enim est vni physica, ut constat, cum supponamus esse duo corpora diuisa, quæ se tangunt; non potest item esse aliqua negatio realis nova, quia dedit argumentum supra factum, & petimus, quid positivum desit esse in mundo, cuius negatio de novo inducta est. Debet ergo esse aliquid positivum, quod non est aliud, nisi præsentia positiva utriusque corporis, vel assignetur.

SECTIO V. Obiectiones aliqua contra supradicta.

Obiici possunt adversus hanc doctrinam nonnulla loca S. Thomæ, quæ affert Suarez *vbi supra dicta sect. 1. n. 4.* quibus significat, præsentiam localem non esse aliquid intrinsecum locato. Suarez explicat ea omnia *num. 25.* ut solum neget, præsentiam localem esse rem aliquam superadditam, non vero neget esse modum. Aliam tamen meliorem explicationem colliges ex illatione secunda infra.

Secundo obiicit P. Coninch *locò citato n. 79.* quia ex nostra sententia sequitur, rem, quoties localiter movetur, infinitos tales modos acquirere, & alios perdere; quia corpus quoties paululum movetur, acquirit aliud *vbi*, saltem partiale, imo prima & vltima superficies acquirunt locum totalem novum ad singula puncta illius spatij, quæ attingunt. Cum ergo hæc puncta assignabili sunt infinita; consequens est, ut res illa, dum movetur, infinitas entitates acquirat, & deperdat.

Hoc argumentum licet difficile sit propter communem difficultatem ortam ex compositione continui: non tamen video, quam maiorem difficultatem ingerat in sententia portente *vbi* intrinsecum, quam in sententia eiusdem P. Coninch, qui admittit motum localem realem intrinsecum successivum, & continuum. In ipso enim motu fieri potest idem argumentum; quia non minus variatur motus saltem partialiter per quamlibet exiguam motionem localem; non minus debet prima, & vltima superficies in singulis instantibus habere suum mutatum esse totaliter diversum; non minus debet ille motus per aliquid distinctum attingere singula puncta illius spatij: vnde eodem modo sequitur, in motu esse tot, siue mutationes, siue indivisibilia successivæ, quot sunt indivisibilia in spatio, quot sunt instantia in eo tempore; quæ si absurda non sunt, cur erunt magis absurda in *vbi*, quod eandem omnino, & non aliam divisibilitatem habet, quam habeat ipse motus, quo producitur?

Ad argumentum itaque illi, qui dicunt, continuum componi ex solis punctis finitis, facile negabunt, se qui infinitum: ij vero, qui cum communi sententia ponunt, componi ex partibus divisibilibus in infinitum, quidam ex iis, qui & partes, & puncta concedunt, dicunt consequenter, non esse magis absurdam illam multitudinem infinitam vocationum, quam sit infinita multitudo partium, & indivisibilium in continuo permanenti; quia sicut in hoc partes non sunt infinitæ æquales vni certæ, & ideo non faciunt magnitudinem infinitam: sic de partibus illius vocationis successivæ dicendum est: & sicut puncta licet omnia sint æquate distincta, non tamen componunt extensionem infinitam propter singulorum inextensionem; & ideo non repugnat ea punctorum infinitudo: sic vocationes illæ superficiei in singulis punctis spatij non repugnant infinitæ; quia propter indivisibilitatem singulatum non faciunt *vbi* extensum infinitum, sed omnes componunt vnam vocationem finitam successivam, sicut omnia indivisibilia spatij componunt vnum spatium finitum; quod idem in motu successivo debet fateri ipse P. Coninch, ut vidimus.

Mihi tamen magis consequenter videntur loqui, & minus difficile in illa sententia, qui negant indivisibilia in vtroque continuo, nempe successivo, & permanenti, & dicunt, tempus constare ex solis partibus successivis; quo posito, cessat illa infinitudo categorematica vocationum in motu: nam licet sint

114. Obiectio prima. Suarez. Responso.

115. Coninch. Obiectio secunda. Coninch.

Respondetur esse communem difficultatem ortam ex compositione continui.

116. Qui componunt continuum ex partibus finitis facite respondebunt.

117.

107. Coninch. Obiectio prima. Coninch. Responso.

108. Coninch. Obiectio secunda. Coninch.

109. Coninch. Obiectio tertia. Coninch.

110. Coninch. Obiectio quarta. Coninch.

sint infinitæ partes temporis, illæ tamen cum sint proportionales, & sese includentes, non sufficiunt ad infinitas vbicationes adæquate distinctas, & æquales vni tertie determinatæ; quia in maiori parte temporis erit maior vbicatio successiua, habens in se plures partes, & correspondens etiam maiori parti spatij, quam in alia minori parte temporis: sicut ergo partes temporis non sunt infinitæ non se includentes, & æquales vni tertie, sic de ipsis vbicationibus dicendum erit.

118.
Initia.

Dices, si corpus habens vbicationem palmarem moueatur successiue, fatendum erit ad minus, illud in hora acquisisse infinitas præsentias palmares adæquate distinctas; cum enim nulla possit assignari pars horæ, in qua non acquisierit præsentiam totaliter diuersam, & partes horæ assignabiles sint infinitæ, consequens est, posse etiam assignari infinitas vbicationes palmares adæquate distinctas, per totam horam acquisitas.

Respondet.

Respondet; imo nunquam in hora habuit præsentiam aliquam palmarem, quia si eam habuit, debuit illam habere totam simul, cum supponatur corpus esse palmare, non potuit autem, dum successiue mouebatur, habere aliquam præsentiam totam simul; quia iam cessaret successio, in acquisitione illius præsentie, quod repugnat motui successiui; quare fatendum est, durante motu, nunquam fuisse in solo palmo spatij; quia corpus palmare in tempore, quo mouetur, semper occupat plusquam palmum spatij, cum in tempore occupat partes anteriores, & posteriores. Ex eo tamen, quod palmare est, prouenit ita moueri, vt in quiete debeat manere cum præsentia palmari, quæ vbicatio quietis non fuit eadem, quæ prius acquisita fuerat per motum; quia illa fuerat successiua, sicut & motus; sed ex alia diuersa ex natura sua permanens, quæ acquiritur tota simul, & manet in illo tempore quietis. Non ergo dantur iuxta illam sententiam infinitæ vbicationes palmares in hora, cum nec vna quidem assignari possit respondens soli palmo spatij.

119.
Instantia.

Respondetur.

Virgebis; dabuntur saltem in hora infinitæ vbicationes plusquam palmares, quia in singulis partibus assignabilibus temporis habuit corpus vbicationem plusquam palmarem omnino diuersam; ergo cum partes assignabiles sint infinitæ, eiusmodi vbicationes erunt etiam infinitæ. Respondetur, illas quidem assignari posse infinitas, non tamen æquales vni tertie, sed minores, & minores, sicut & ipsas partes temporis: nam si assignes vbicationes bipalmares, v. g. illæ non sunt infinitæ adæquate distinctæ; quia spatium bipalmare pertransit in tempore determinato, ita vt in minori non possit; nec sunt infinita tempora æqualia illi. Et licet possint assignari infinitæ præsentie bipalmares ad plura & plura spatia bipalmaria, quorum vnum retineat minus de primo palmo, & accipiat aliquid de tertio palmo, & rursus aliud spatium retineat minus de primo palmo, & accipiat plus de tertio, & sic deinceps; illæ tamen præsentie non erunt adæquate distinctæ inter se, quia secunda includit plures partes, quas includebat prima, sicut & spatia ipsa: cum enim spatium bipalmare non occupetur totum simul, sed successiue, præsentia etiam successiua ad hoc secundum spatium bipalmare includit plures partes præsentie successiue ad primum spatium bipalmare, quod assignasti, sicut tempus etiam, quo pertransit hoc secundum spatium bipalmare, includit plures partes temporis, quo pertransit primum, supposito quod secundum spatium non sit adæquate distinctum à primo, sed maiori ex parte inclusum in illo, vt consideranti patebit.

Tertio arguit idem Auctor num. 80. quia ex nostra sententia sequitur, quod si esset aliquid corpus miraculose contractum in punctum spatij, nullo modo possemus illud naturaliter mouere: nam illud *vbi* esset supernaturale, atque ideo à nobis non posset produci. Consequens autem falsum est, quia si illud corpus in punctum contractum esset intra aliud corpus solidum, & concauum, mouendo hoc corpus, necessario mouerem illud alterum inclusum: & de facto Sacerdos mouendo species mouet corpus Christi, vt constat ex Tridentino *sess. 13. cap. 5. & 6. & can. 6.* docente, nos corpus Christi gestare, & circumferre; & quia alia non vere manducaremus, & deglutiremus corpus Christi: hæc enim significant motum localem à comedente procedentem, quo cibum in stomachum traicimus.

Hoc etiam argumentum soluendum est ab eodem Auctore; non enim est minus supernaturalis motus, quo totum corpus pertransit simul per idem punctum spatij, quam *vbi*, quod in eo puncto spatij haberet: quia quod *vbi* habet per modum termini, hoc totum habet motus per modum lationis; & non magis repugnat corpori esse totum simul in puncto spatij, quam transire totum simul per illud punctum. Debet ergo idem Auctor respondere, quid fieret in illo casu de corpore redacto ad punctum spatij, quando volumus mouere corpus concauum, intra quod continetur: quomodo etiam Sacerdos producat in corpore Christi motum illum supernaturalem.

Ad argumentum itaque concedimus ex infra dicendis, illud *vbi* esse supernaturale; quod idem de motu fatendum est; quare virtute naturali produci non potest à naturali agente creato, nec Sacerdos immediate mouet corpus Christi, sed species sacramentales, quæ habent virtutem quamdam supernaturalem sibi inditam ad trahendum secum corpus Christi, quocumque ferantur, vt infra explicabimus; & hoc sufficit, vt corpus Christi dicatur proprie & vere moueri, & gestari à Sacerdote; neque enim mouemus etiam immediate substantiam ligni, sed mediis accidentibus, quæ secum trahunt substantiam; & ideo dicimus mouere lignum in toto rigore. Quando vero corpus contractum ad punctum spatij esset infra aliud corpus solidum concauum, non moueres corpus ad punctum redactum, sed vel penetraret corpus illud concauum cum corpore ad punctum redacto; eo quod ille modus essendi afferat secum penetrabilitatem; proinde facto corpus Christi ita existens in Eucharistia, penetratur cum quantitate panis; vel si penetrari non posset, adhuc posset solidum corpus moueri, non obstante illo alio corpore ad punctum redactum; quia nimirum hoc posset interim intercepti in poris & meatibus subtilissimis, quibus vndique secat corpus quantumlibet solidum, & per quos transeunt crassiora etiam corpuscula, nedum punctum indiuisibile. Quod si neque hoc velis posse fieri, fatebimur tibi, non posse tunc ulterius progredi corpus illud concauum, impediente nimirum, & resistente illo alio corpore, quod ratione illius status supernaturalis impelli non potest, aut moueri naturali virtute.

Quarto arguit idem Auctor num. 85. quia spatium ipsum, vt sit mihi præsens, non debet in se tale modum intrinsecum suscipere; ergo neque ego debeo eiusmodi modum in me suscipere, vt sim præsens spatio. Respondetur, imo ideo debeo ego illum modum recipere, quia hæc est denominatio noua realis, & non potest esse ab aliquo recepto in ipso spatio (quia spatium non est aliquid reale); ergo

ergo debet esse ab aliquo in me recepto: spatium enim potest denominari præsens mihi ab aliquo in me recepto; ego autem non possum denominari præsens spatio ab aliquo alio, cum nihil in ipso spatio recipi possit. Potest autem hoc etiam argumentum, sicut & alia, retorqueri contra eius Auctorem; quia sicut ego pertransleo spatium per motum; sic spatium pertransit: sicut ergo spatium pertransitur absque aliquo in se recepto, cur non concedis me posse pertransire spatium absque aliquo in me recepto? Concedis quippe, necessarium esse motum realem intrinsecum in eo, qui pertransit spatium, ut denominet ipsum pertransientem, & spatium pertransitum. Sic ergo dicimus nos de ipso termino motus.

124. *Obijcit quoniam*
Quinto arguit ibidem, quia ut sum in aliqua domo, neque in me, neque in domo requiritur aliquis modus realis, qui non possit in nobis perseverare, etiam si desinam esse in domo: non quidem requiritur in domo; nam, me annihilato, manet domus immutata; neque etiam requiritur in me; quia possem è contra manere immutatus, annihilata domo: ergo nec requiritur aliquis modus realis in me, ut sum in tali spatio, qui non permaneat, cum ab eo absum.

125. *Respondetur*
Respondetur, ut sum in aliqua domo, requiri non vnum, sed duos modos, quorum alter sit in me, alter in domo, scilicet *vbi* intrinsecum meum, & *vbi* intrinsecum ipsius domus; quia me esse in hac domo, est me esse in hoc spatio per meum *vbi*; & domum esse in hoc etiam spatio per *vbi* suum. Deficiente ergo vel meo *vbi*, vel *vbi* domus, deest illa denominatio, quæ ab utroque *vbi* proveniebat; quare potest deficere, manente domo immutata, quia deest meum *vbi*; vel è contra, manente me immutato, quia deest *vbi* solius domus. Vnde ad argumentum negatur antecedens; tantum enim abest, quod id possit fieri absque modo intrinsecum, ut nec possit fieri absque duplici modo intrinsecum, ut diximus. Me autem esse in hoc spatio, requirit vnum solum modum intrinsecum in me; quia spatium ipsum nihil est, sed per illum modum loquendi significamus solum naturam meæ vbiationis intrinsecæ, ut postea explicabimus. Aduerte obiter, hoc etiam argumentum procedere contra eum Auctorem; quia eodem modo, ut moueat in hac domo, non requiritur aliquid in me, quod manere non possit, ablata domo; nam domo annihilata, ego haberem eundem motum intrinsecum, & non diceret moueri in hac domo. Ex hoc tamen non potest inferri in eius sententia, quod moueat in hac domo absque aliquo intrinsecum modo, sed potius requiri ad hanc denominationem, & motum meum intrinsecum, & præsentiam ipsius domus in hoc spatio, quidquid illa sit; quorum altero ablato, aufertur illa denominatio, quæ utramque partem includebat.

126. *Sexto arguit*
Sextò arguit *num. 86.* ab experientia. Sensu enim percipimus, aliquem esse in loco, in quo antea non erat, non percipiendo in eo aliquem realem modum, quem antea non percipiebam: ut cum sedens in nauigio mouetur cum nauigio, ego prius vidi illum prope littus; postea clausis oculis iterumque apertis video illum longe à littore, non tamen principio oculis in ipso aliquem modum, qui antea non esset, sed illam solum distantiam à littore; ergo esse in tali loco diuerso non est aliquid intrinsecum in illo. Confirmat, quia ex eo, quod videam eandem rem modo magis, modo minus illuminari, nullo modo videndo eam moueri localiter, colligo illuminationem posse fieri sine motione locali rei illuminatæ; ergo ex eo, quod distincte videam rem aliquam modo esse in hoc loco, modo in illo, non vi-

dendo in illa vllum talem modum, bene colligo, eam non esse per talem modum formaliter in loco.

127. *Retorquetur argumentum.*
Respondeo, idem argumentum retorqueri posse contra ipsum ad negandum motum intrinsecum; nam quando aliquis inclusus intra cameram nauis mouetur cum nauis, non percipit sensibus motum suum, aut nauis, licet postea percipiat effectum motus, quando videt distantiam maiorem, quam habet à littore: ergo illa distantia nec est motus, nec requirit talem motum intrinsecum, quem sensibus non percipimus. Consequentia hæc non est bona; imo quia percipimus distantiam, arguimus bene fuisse motum, per quem producatur illa distantia noua. Sic dicimus, nos eo modo, quo sensibus percipimus aliquem esse in loco, percipere etiam vbiationem, per quam est in loco; cum enim effectus formalis includat formam ipsam in subiecto, idem erit percipere effectum formalem, & percipere formam ipsam, à qua formaliter provenit.

128. *Aliqui respo-*
Aliqui ergo dicunt, nos oculis percipere immediate rem esse in tali spatio, & ipsammet præsentiam, seu vbiationem intrinsecam, qua est ibi, & ideo percipi hominem esse iam in diuerso loco, quia percipio diuersitatem vbiationis, quam quidem diuersitatem non percipiebam prius; quia licet perciperem vbiationem, non tamen diuersitatem vbiationis huius à præcedenti propter vtriusque similitudinem; sicut quando contemplamur cælum, non percipimus eius motum, nec distinctionem huius partis ab illa, quæ prius apparebat; quia licet utramque percipiamus oculis, non discernimus tamen, an sit eadem, vel diuersa, propter similitudinem, vtriusque. Sic licet videamus vbiationem intrinsecam, & præcedentem, & præsentem, non discernimus, an sit eadem, vel diuersa, donec comparamus hanc cum alia, nempe cum præsentia intrinsecæ littoris, cui mea vbiatio intrinsecæ præcedens erat similior, seu propinqua, & vbiatio mea præsens est dissimilior, & tunc discerno hanc ab illa alia præcedenti. Iuxta quam doctrinam negabunt antecedens argumenti propositi; idem enim est percipere, aliquem esse in loco, in quo antea non erat, ac percipere vbiationem ipsius, & vbiationem loci, quas, quia videt magis vel minus similes, quam antea arguit, esse alias.

129. *Melius tamè*
Alij tamen, ut supra vidimus *señtione præcedenti*, probabilius fortasse dicunt, non percipi oculis immediate vbiationem ipsam, sed solum colorem, arguitur vero cognosci vbiationem ex eo, quod experimur, & sentimus diuersam applicationem oculi, & pupillæ ad videndum hoc obiectum nunc, quam antea. Vnde colligimus, obiectum esse in alio loco, & in maiori, vel minori distantia, quam antea. Iuxta quam doctrinam negatur etiam antecedens illius argumenti: nam eo modo, quo percipimus, aliquem esse in loco, percipimus eius vbiationem, neutrum enim percipimus sensibus immediate: solum quippe percipimus oculis immediate colorem, vel lucem: tactu autem percipimus diuersum impulsum, vel applicationem nostræ pupillæ, aut oculi ad videndum, ex qua mediate colligimus postea, obiectum habere talem vbiationem, seu esse in diuerso loco: idem enim est cognoscere diuersitatem loci, & diuersitatem vbiationis: neutrum percipimus sensibus immediate, sed utrumque colligimus ex iis, quæ percipimus sensibus.

130. *Ad confirma-*
Ad confirmationem constat ex dictis: supponit enim falsum, me videre distincte, rem aliquam esse in diuerso loco, non videndo in illa eiusmodi modum vbiationis, nam vel neutrum videmus oculis immediate, sed colligimus mediate, ut dixi, vel si oculis percipitur immediate diuersitas loci, percipie-

tur etiam immediate diuersitas vocationis, quæ idem est. Alioquin velim scire, quid significet P. Coninch, quando dicit, me non posse oculis aliquid reale notare, vel vllum modum, qui antea non erat, præter illam coniunctionem cum alio loco. Concedit quippe his verbis, oculis percipi aliquid præter colorem, nempe coniunctionem illam cum alio loco. Certum est autem, oculis non percipi denominationes extrinsecas, non visa forma, à qua proueniunt. Si ergo oculus percipit illam coniunctionem cum alio loco, illa coniunctio aliquid est visibile; non est autem præcise color, qui antea erat absque illa coniunctione; ergo necesse est, quod sit aliquid superadditum reale, quod ipsum nos vocamus vocationem nouam acquisitam per motum.

131.
Arguit se-
primo.

Respondet
hoc argu-
mentum ni-
miis probare.

Septimo arguit idem Autor n. 87. quod hoc ipso, quod res aliqua intra tale spatium est, aut concipitur, etsi mente præcindas omnes modos superadditos, necessario concipitur esse in tali loco; ergo non est necessarius modus superadditus ad hanc denominationem. Hoc argumentum, si bonum est, tolleret de medio omnia alia accidentia; quia si semel subiectum est calidum, etsi præcindas omnia accidentia superaddita, necessario concipitur esse calidum; ergo non requiritur qualitas superaddita ad hanc denominationem, & sic de aliis omnibus. Repugnat ergo concipere rem intra hoc spatium, & mente tollere omnes modos superadditos; quia hoc ipsum esse intra tale spatium, est aliquid superadditum, sine quo poterat hæc res esse; ergo non concipis meram substantiam rei, sed aliquem saltem modum additum substantiæ.

132.
Arguit
secundo.

Respondetur.

Octauo arguit eodem n. 87. in fine; quia vt res aliqua sit in hoc tempore, non indiget vlllo modo reali, sed se ipsa immediate est in hoc tempore, hoc ipso, quod simul cum eo existat; ergo nec vt sit in hoc loco, indigebit modo reali superaddito. Aliqui negant consequentiam; quia prior denominatio non est absque aliquo nouo reali, cum ponatur saltem tempus nouum, à quo possit prouenire: at vero posterior denominatio esset absque omni prioris ante reali superaddito, cum neque in loco ipso, neque in locato ponatur aliquid, quod antea non esset. Facilius tamen negatur antecedens; vt enim alibi ex professo tababo, & suppono ex Physica, non potest res durare de nouo absque duratione noua intrinseca, à qua proueniat illa denominatio noua.

133.
Nono obii-
ciunt alij
quia non po-
tess assigna-
ri causa
huius vbi.

Nono obii-ciunt alij Recentiores; quia non potest assignari vlla causa huius vbi; causa enim in eo instanti, in quo causat, debet esse determinata ad producendum potius hunc effectum, quam alium: nulla autem in eo instanti est causa, quæ sit determinata ad hunc effectum magis quam alium; nam merum corpus secundum se, & prout præcindit ab hoc vbi, quod nunc acquirit est indifferens ad habendum hoc vbi, vel aliud in alio loco; à quo ergo determinatur nunc potius ad hoc vbi, quam illud? Nec dicas, determinari à tali motu; quia motus secundum partes præcedentes iam non est: secundum id vero, quod nunc potest esse præsens, eadem difficultas est de ipso motu, seu actione: nam sicut corpus meum secundum se est indifferens ad hoc, & illud vbi, sic etiam est indifferens secundum se ad hanc vel illam actionem, & productionem vocationis: à quo ergo determinatur nunc ad hunc motum, vel hanc actionem potius, quam aliam.

134.
Respondetur
facile.

Respondetur facile, causam, quæ producit vbi, aliquando esse intrinsecam, vt cum vnum corpus impellit aliud; aliquando esse extrinsecam, vt cum homo, vel lapis mouet se ipsum. Vtraque autem potest esse vel necessaria, vel libera. Causa necessaria

determinatur à propria entitate ad producendum talem motum, vel talem impulsum, lapis v.g. à propria grauitate determinatur ad motum deorsum potius quam sursum: causa vero libera determinatur à voluntate, qua homo v.g. vult mouere se potius dextrorsum, quam sinistrorsum.

Dicunt à voluntate non determinari sufficienter: quia, posita illa voluntate, possum non moueri, si aliquis me impediatur. Respondetur, determinari me à voluntate cum talibus circumstantiis intrinsecis, & extrinsecis, scilicet, quod non sit agens fortius, quod me possit impedire, sicut aqua determinatur à sua natura, ad frigus in se producendum, & à negotio fortioris agentis, qualis est ignis, à quo impediri potest frigidatio.

Vrgent adhuc, quia voluntas non est immediatum determinatiuum, sed mediatum, nam voluntas causat motum: motus autem causat hoc vbi; motus autem non est in hoc instanti, quod fit hoc vbi permanens: ergo non est in hoc instanti causa determinata ad hoc vbi, sed fuit. Respondetur, motum præteritum non esse proprie causam huius vbi, quod fit in hoc instanti, & quod permanet in quiete, sed fuisse solum conditionem ad hanc actionem instantaneam, qua fit hoc vbi permanens; nam ex eo, quod præcesserit talis motus, resultat necessitudo hæc actio in hoc instanti, in quo terminatur vltimo motus. Causa ergo huius actionis, & huius vbi est grauitas, vel potentia, aut impulsus præsens, quæ causa determinatur ad hanc actionem potius, quam aliam à concursu determinato Dei, qui debet potius concurrere ad hanc actionem, quàm aliam, propter motum talem præcedentem: quo posito, causa prima debet potius hunc concursum, quam alium.

Porro potest causam præsentem determinari ad hanc actionem potius quam illam ratione alicuius conditionis præcedentis exigentis talem actionem postea, negari non potest, cum constet inductione in mille aliis materiis Philosophicis. Primo, quando aqua calida separatur ab igne, adhuc conseruatur calor aliquandiu, non quidè ab igne, qui perit, vel abest, sed à Deo suppletente actionem ignis. Et quidem pro priori naturæ, antequam Deus solus conseruet illum calorem, nihil inuenies præsens, quo determinetur Deus ad eam actionem; nam pro eo priori nondum intelligitur calor præsens: aqua vero potius exigeret frigus, quam calorem. Determinatur ergo causa prima ad illam conseruationem ex eo, quod immediate ante fuerit calor in aqua, nec possit simul torus expelli, sed successe: & ideo in actu primo exigitur à Deo concursus ad conseruandas aliquas partes caloris præcedentis, eo quod immediate ante præcesserunt simul cum illis, quæ expelluntur.

Secundo, quando Deus conseruat Angelum antea productum, conseruat quidem eum libere, quantum de potentia absoluta posset eum annihilare: conseruat tamen eum ex debito connaturalitatis: non potest enim vt auctor naturalis negare illam conseruationem. Ergo in actu primo determinatur vt auctor naturæ ad eam conseruationem: non determinatur autem ab Angelo præfenti; quia pro eo priori nondum intelligitur Angelus conseruatus, nec præsens; ergo determinatur ab Angelo præfistente immediate ante: nam ex eo quod Angelus præfisterit immediate ante, Deus obligatur vt auctor naturæ ad conseruandum Angelum nunc.

Tertio, quando agens naturale agit cum resistentia passiuæ vt cum ignis v.g. calefacit aquam; tunc, inquam, pro priori naturæ determinatur ad introducendum solum primum gradum caloris: peto, à quo

quo determinatur tunc ad introducendum solum primum, & non secundum? Dices, quia adhuc tunc perseverat in subiecto septimus gradus frigoris, qui impedit secundum caloris. Sed contra; cur ignis non expellit nunc septimum gradum frigoris, sicut expellit octavum? aut à quo determinatur, vel impeditur ab expulsiōe septimi gradus? Nihil profus invenies præsens; sed præteritum, nempe præfuisse immediate ante octo gradus frigoris; & ratione illius præsententiæ non posse nunc expelli septimum frigoris, neque introduci secundum caloris: quia non possunt duo gradus simul expelli, vel introduci, sed successiue; impeditur ergo nunc, & determinatur actiuitas ignis à resistentiâ passivæ, quæ resistentiâ includit præexistentiâ octavi gradus: si enim ille non præexistisset, non resisteret nunc aqua introductioni secundi gradus caloris. Determinatur ergo nunc causa naturalis ratione alicuius conditionis non præsentis, sed præteritæ: quia Deus auctor naturæ ab illis conditionibus præcedentibus sibi adhuc obiectiue præsentibus obligatur ad talem concursum præstandum, vel negandum propter exigentiam causarum secundarum.

139. Hinc iam constat, à quo determinetur causa ad producendum nunc tale *vbi*, nempe à concursu tali Dei, qui in actu primo debetur talis ratione talis motus præteriti, ad quem necessario consequitur talis actio instantanea, per quam fiat tale *vbi*, non quidem à motu præterito, vt à causa, sed à causa præsentis determinata à motu præterito, tamquam à conditione. Eodem modo explicandum est, quomodo, aut à quo determinetur homo, vt quando mouetur; acquirat potius hoc spatium, quam aliud distans; vel vt producat talem potius motum, quam alium in spatio distanti: cum tamen ipse homo secundum se sit omnino indifferens ad hoc spatium, vel illud, ad hunc motum, vel illum. Respondendum similiter est, determinari à tali concursu causæ primæ ad tale *vbi* proximum præcedenti producendum: causa autem prima ad offerendum concursum ad tale *vbi* proximum, & non ad aliud distans, determinatur ab *vbi* præcedenti, per quod immediate ante homo applicatus erat ad producendum postea *vbi* aliquod immediatum, & proximum illi, & non aliud; quæ exigentia est in instanti sequenti pro priori naturæ ratione conditionis præteritæ, vt dictum est.

An ubicatio respiciat locum realem.

140. Ex dictis infero primo, *vbi* non habere respectum intrinsecum, & essentialem ad corpus extrinsecum sed solum ad spatium imaginarium. Hac illatio constat ex omnibus argumentis, quibus nostra sententia probata est; nam si quid probant, non solum probant, Petrum non denominari formaliter ubicatum à spatio reali, in quo est, sed etiam præsentiam intrinsecam Petri non respicere spatium seu corpus reale extrinsecum; quia variato quocumque extrinseco, manet eadem præsentia Petri hic.

Quod rursus confirmari, & explicari potest Primo, exemplo durationis realis, quæ quidem non est relatio ad tempus reale; nam omni tempore cessante, posset produci solus Angelus, qui haberet durationem realem successiuam, vt suppono; per quam non fieret præsens vlli tempori extrinseco reali, cum nullum esset, sed solum durationem imaginariæ, ad quam non potest dari respectus realis, vt constat: ergo eodem modo dicendum est de præsentia locali: posset enim produci duo Angeli soli, quorum vnus esset intime præsens alteri, & posset

P. Iou. de Lugo de Sacramentis.

ab eo magis distare, absque vlla præsentia ad locum realem, qui tunc nullus esset.

Secundo, quia vel illa relatio est ad locum immediatum; & hoc non potest dici, quia quando mouetur vas, aqua ibi contenta manet semper cum eadem indistantia ad corpus immediatum, nempe ad vas, & tamen non retinet eandem vbiacionem. Nam ipsa etiam aqua mouetur localiter, vt constat ad oculum. Vel illa relatio est ad polos fixos cæli; & hoc etiam est falsum; quia licet destrueretur cælum, posset Petrus manere præsens in hac aula, sicut antea: vel denique illa relatio est ad omnia alia corpora simul; & hoc etiam est falsum, quia sequeretur, quod dum ego quiesco, mutarem semper adhuc successiue vbiacionem intrinsecam, quia semper mutatur aliquod corpus, à quo ego antea eram magis, vel minus distans, & per consequens mutabitur mea præsentia localis, & ego semper mutabor intrinsece localiter, cum motus localis non sit aliud, quam acquisitio illius formæ relatiuæ, quæ me facit præsentem, vel distantem respectu aliorum corporum.

141. Secundo probatur.

Tertio, quia illa relatio non est ad cælum secundum suam substantiam; nam posset esse cælum in rerum natura, & meum corpus non distaret tantum ab eius polis; ergo est ad cælum, provt est in tali distantia, vel spatio primo; ergo est ad cælum, provt habet iam aliam relationem; ergo vna relatio est ad aliam, quod in relationibus prædicamentalibus repugnat; quia terminus debet supponi, vt resulter hæc relatio prædicamentalis.

142. Tertio probatur.

Quarto, quia illa relatio distantia, vel propinquitatis præsupponit, rem esse hic vel illic, per aliquid aliud: nam res esse indistantes, est vnã esse, *vbi* est alia; ergo supponit, singulas esse ibi: sicut duo alba esse similia, est vnũ habere qualitatem talem, qualem habet aliud: singula autem ante relationem supponuntur habere talem qualitatem; & sicut duas res coexistere in duratione, est vnã existere, quando existit alia: singula autem supponuntur existere tunc independenter ab illa relatione coexistentiæ. Similiter ergo coexistere localiter supponit, singula ibi existere, vt resulter denominatio existentiæ ibi, *vbi* est alia.

Quarto probatur.

Hinc infero secundo, quid sit præsentia ad locum, seu ad spatium reale extrinsecum; quid sit v. g. Petrum esse præsentem huic gymnasio. De hac enim præsentia dicendum est, esse denominationem partim extrinsecam, partim intrinsecam ipsi Petro; quia prouenit ab *vbi* intrinseco huius gymnasij, & ab hoc *vbi* intrinseco ipsius Petri. Nihil enim aliud est, Petrum esse in hoc gymnasio, quam gymnasium esse hic, seu habere tale *vbi*, & Petrum esse hic, seu habere etiam tale *vbi*, quare ablato *vbi* huius gymnasij, si forsitan gymnasium moueretur à Deo in alium locum, Petrus posset manere hic cum suo *vbi* intrinseco, & non esset iam in hoc gymnasio; vel è contra, si moueatur Petrus, & abeat in alium locum, iam non est in gymnasio ex defectu sui *vbi*, quod prius habebat. Ex quo etiam intelligi potest, quo sensu verum esse possit, quod dicebat S. Thomas supra, præsentiam localem esse denominationem extrinsecam; loquitur enim fortasse de præsentia ad locum realem extrinsecum.

143. Infero secundo quid sit præsentia ad locum.

Vna restat difficultas, quia si tota essentia huius præsentia est non in ordine ad locum realem, sed in ordine ad spatium imaginarium, quod respicit, cum hoc spatium sit aliquid fictum, & merum nihil, respectus etiã ad illud terminatus non poterit esse realis. Pro huius explicatione necesse est declarare breuiter, quid intelligamus nomine illius spatij imaginarij.

144. Vnã difficultas qua restat explicatur.

SECTIO VI.

Quid sit spatium imaginarium, in ordine ad quod explicatur essentia præsentis localis.

145.
*Quid sit re-
spicere spatium
imaginariu.*

Diximus, & dicimus sæpe, *vbi* seu præsentiam localem per suam essentiam respicere non quidem spatium reale, seu corpus extrinsecum circumdans, sed spatium imaginarium immobile, cui facit præsentem rem vbiatam. Oportet, antequam vltius progrediamur, explicare, quid significetur per hunc modum loquendi; aut quid sit hoc spatium imaginarium, quod respicitur ab *vbi*.

*Id est spatium
vere est pu-
rum nihil.*

Ratio dubitandi est, quia istud spatium propterea distinguitur ab omni corpore extrinseco, non potest esse aliquid reale (quidquid somniauerint antiqui Philosophi,) neque enim est corpus, neque spiritus, neque substantia, neque accidens, imo neque productum, aut creatum à Deo: nam ante omnem mundi creationem erat illud spatium vacuum, cui modo præsens est mundus; ergo verè hoc spatium est purum nihil; ergo essentia *vbi* realis non sumitur in ordine ad tale spatium; accidens enim eale, quod ale est *vbi*, non potest respicere, & referri per suam essentiam ad purum nihil.

*Dices esse ens
rationis.*

Dices, spatium illud, licet non sit ens reale, esse tamen ens rationis: quare potest terminare aliquem respectum realem, sicut chymæra, licet habeat entitatem fictam, terminat tamen respectum realem illius cognitionis, per quam cognoscitur. Sed contra; quia licet ens rationis terminet actum cognitionis per entitatem fictam, quam habet, hoc tamen non habet, donec saltem fingatur per mentem: at vero spatium imaginarium ante omnem mentis operationem est terminus illius respectus, quem habet *vbi*; ergo antequam sit ens rationis, terminat illum respectum; ergo impossibilis est talis respectus ad spatium imaginarium.

Respondet.

In contrarium tamen est communis modus loquendi, quo significamus, aliquid esse spatium commune, in quo recipiuntur omnia entia realia, quæ à Deo creantur; ratione cuius dicimus, hoc *vbi* ex sua natura habere, quod ponat Petrus hic, seu in hoc spatio: dicimus item, corpus, & animam esse in eodem spatio, & omnes partes integrantes Christi Domini in Eucharistia correspondere eidem spatio, & alia huiusmodi: in quibus omnibus supponitur, dari aliquid spatium, cui eidem correspondent corpus, & anima, & quod distinguatur ab alio spatio, in quod est alius homo; ergo non sunt neganda hæc spatia.

146.
*In contrarium
est communis
modus lo-
quendi.*

Omissis variis solutionibus Recentiorum, quæ rem magis intricant, quam extricant, breuiter dicendum est, re ipsa hoc spatium esse omnino nihil, vt bene probat argumentum, neque à parte rei dari, nisi hanc præsentiam localem, & illam, quæ sunt duæ entitates postiuæ, & absolutæ. Cæterum hoc *vbi* A, v. g. per suam entitatem tale est, vt fundet relationem distantiam duorum palmorum ab *vbi* B, hoc est, fundet relationem maioris distantiam, quam ab aliis viginti præsentibus, à quibus minus, & minus distat, & relationem etiam minoris distantiam, quam ab aliis præsentibus, à quibus magis, & magis distabit. Itaque quando dicimus, hoc *vbi* respicere tale spatium, nolumus explicare aliquem ordinem, quem tale *vbi* dicat verè ad illud spatium: spatium enim nihil est quod possit terminare vllum respectum; sed significamus, tale *vbi* fundare talem ordinem distantiam ab alio tali *vbi*. Item, quando dicimus, hoc *vbi* dare Petro, quod sit hic; per *ly hic*, nolumus significare aliquid spatium, cui Petrus sit præsens

147.
*Explicatur
quid per hunc
dicendi mo-
dum intelligi
debeat.*

per tale *vbi*, sed solum Petrum habere tale *vbi*, per quod tantum, vel tantum distat ab aliis præsentibus. Ac denique, quando dicimus, duos Angelos esse simul in eodem loco, seu vnum esse, *vbi* est alius; nolumus significare aliquid commune, quod capiat vtrumque, sed solum dicimus, vtrumque *vbi* fundare similes omnino relationes distantiam, vel propinquitatis cum aliis præsentibus, & fundare etiam relationes indistantiam ad inuicem.

Quia tamen assuefacta est mens nostra concipere spatium reale, in quo corpora recipiantur, inde est, quod explicare soleamus nostros conceptus per ordinem ad spatium illud imaginarium, ac si esset vacuitas quædam magna, quæ repletur rebus locatis per diuersas præsentias, & in hac vacuitate consideramus latitudinem, longitudinem, & profunditatem, consideramus etiam puncta quædam imaginaria fixa, quæ appellamus centrum imaginarium; in ordine ad quod fumimus distantiam, vel indistantiam rerum; quod nihil aliud est, quam concipere aliquid *vbi* possibile, in ordine ad quod reliquæ præsentia habent talem, vel talem relationem distantiam, vel propinquitatis; & quia aliæ sunt præsentia possibile, à quibus magis distat meum *vbi*, quam à reliquis præsentibus, quæ de facto dantur, consideramus vltra cælum empyreum spatia quædam imaginaria latissima, quæ nihil aliud sunt, quam præsentia possibile infinite syncategorematicæ, à quibus magis, & magis posset distare mea præsentia.

Dixi tamen, hoc *vbi* A, per suam entitatem fundare solum relationem talis, vel talis distantiam ad aliud *vbi* B, quia reuera hoc *vbi* A, per suam entitatem non habet respectum formalem, sed solum fundamentalem ad illud aliud *vbi* B; nam licet *vbi* B, non esset possibile, existere posse, hoc *vbi* A, cum tota sua entitate: fundat tamen prædictam relationem distantiam ad *vbi* B, quia si illud *vbi* B, ponatur, eo ipso ista duo *vbi* per suas entitates dicentur taliter inter se distare: sicut licet albedo per suam entitatem non respiciat nigredinem, fundat tamen per suam entitatem relationem dissimilitudinis cum nigredine: hoc est, habet talem entitatem, vt eo ipso, quod existat nigredo, dicatur albedo dissimilis illi magis, quam rubori, vel alij colori.

Hoc supposito, nunc facile intelliges, quæ sint spatia imaginaria extra cælum empyreum: nihil enim aliud sunt, quam vbiatationes possibile in infinitum syncategorematicè magis, & magis distantes à nostro spatio: illa tamen appellantur frequenter spatia imaginaria ad distinctionem nostri spatij; quod, quia repletum est corporibus, dici solet spatium reale: cæterum, vt supra visum est, etiam in nostro spatio possumus intelligere spatium imaginarium, propterea distinctum à corporibus, quæ in ipso sunt.

Contra hunc modum explicandi spatium imaginarium obiciunt nobis aliqui Theologi recentiores: primo, quia ipsamet vbiatio possibile concipitur à nobis, vt constituens rem in aliquo spatio extrinseco; igitur ipsamet vbiatio non est spatium; non enim est terminus sui ipsius. Secundo, quia vnam vbiatationem possibilem distinguimus ab alia per ordinem ad diuersam partem spatij extrinseco: igitur ipsamet vbiatio non est prima mensura huius distinctionis, & consequenter neque spatium imaginarium. Tertio denique, quia plures vbiatationes possibile concipimus in ordine ad idem spatium imaginarium, & dicimus, per illas constitui res in eodem spatio; ergo vbiatationes

SECTIO VII.

Inferitur ex dictis, qualis sit presentia corporis Christi in Eucharistia.

vbicationes ipsæ non sunt spatium imaginatum. Facendum ergo est, spatium illud esse aliquod fictum ab intellectu, in ordine ad quod explicamus & concipimus vbicationes reales.

154. Ego quidem fateor, posse, & solere aliquando confugi ab intellectu tale spatium positivum, sed non credo, semper; imo neque communiter concipi à nobis vbicationes reales cum ordine ad tale spatium fictum: nam si hoc esset, illæ propositiones, quibus communiter vtimur, essent falsæ in rigore sermonis. Dicere enim, quod vbicatio constituit me realiter in spatio ficto, vel quod hæc vbicatio distinguitur ab illa per ordinem, quem habet ad diversum spatium fictum, vel denique quod mea vbicatio hodierna habet ordinem ad idem spatium fictum, ad quod habebat ordinem vbicatio hæterna; & aliæ similes propositiones non sunt magis veræ in rigore, quam si dicas vbicationem realem dicere ordinem ad chimæram, vel constitutere me realiter in chimæra: imo neque conciperemus veras vbicationes reales, quando illas conciperemus cum ordine transcendentali, & essentiali ad spatium fictum; nam sicut talis ordo est impossibilis, sic est impossibilis vbicatio habens per suam essentiam talem ordinem transcendentalem.

155. Inferitur secundo, hanc presentiam, seu vbicationem Christi, non esse aliquam relationem realem ad locum realem extrinsecum, neque ad species sacramentales, sed accidens quoddam absolutum, quod concipimus in ordine ad spatium imaginatum fixum; quare etiam si auferrentur species, & omnis locus realis extrinsecus, posset diuinitus perseverare corpus Christi præfens ibi in eodem spatio per eandem numero vbicationem, & presentiam intrinsecam, quam antea habebat. Hæc est contra Valquez.

156. Inferitur tertio consequenter ad prædicta, hanc Christi vbicationem variari intrinsece, quotiescunque Eucharistia mouetur localiter. Hæc etiam est contra Valq. ubi supra, qui consequenter docet, quamdiu manet Christus sub speciebus, retinere semper eandem numero presentiam; quia scilicet illa presentia non erat ad spatium, sed ad species. Cæterum nostra illatio probatur, quia quando mouentur species, accipit Christus de nouo hoc quod est esse hic, vel illic, ubi antea non erat: & vere mouetur, licet secundario, & per accidens ad motum specierum; ergo debet habere nouam formam, à qua proveniat illi hæc noua denominatio. Dices, Christum moueri denominatiue à motu specierum, non à motu in ipso recepto. Sed contra, quia repugnat, aliquid moueri, & non intrinsece: moueri enim est aliter intrinsece se habere. Deinde posset moueri species, sine eo, quod Christus dicatur moueri: ergo motus specierum solus non denominat Christum moueri, sed aliquid aliud in ipso receptum. Antecedens constat, si hostia giraretur motu circulari intra idem spatium; tunc enim Christus non moueretur, cum non acquireret, nec perderet spatium de nouo, & tamen species mouerentur; ergo hoc quod est moueri Christum, non est præcisè, moueri species, sed alius motus intrinsecus ipsi Christo, per quem ponitur Christus de nouo in hoc spatio; ita vt annihilatis speciebus, si conseruaretur Christus ibi, maneret distans ab aliis corporibus sicut antea, & cum eadem approximatione respectu altaris, &c.

157. Inferitur quarto, & consequenter hanc Christi presentiam non esse simplicem, & indiuisibilem: nam in primis distincta vbicatio partialis competit animæ;

152. Passimus quidem & solere tale spatium fictum.

153. Ad argumenta per illas propositiones non intendi à nobis explicari ordinem ad spatium fictum, sed nomine spatij imaginarij intelligi talem, vel talem classem vbicationum possibilem; nam sicut quando dicimus, colorem album, v. g. per suam entitatem pertinere ad talem gradum perfectionis intra genus coloris, atque ideo hanc albedinem, & illam pertinere ad eundem gradum perfectionis; non significamus aliquem gradum fictum perfectionis, ad quem referamus illos colores, sed certam classem realem colorum possibilem diversam à classibus aliorum omnium colorum, ad quam classem dicimus pertinere hos duos colores: sic etiam quando dicimus, hanc vbicationem constitutere me in tali spatio; significamus hanc vbicationem pertinere ad talem classem vbicationum possibilem diversam à classibus aliarum omnium, & ideo dicimus, hanc vbicationem distingui ab illa per hoc spatium; hoc est, quia est talis, nimirum pertinens ad talem classem vbicationum; & denique in eodem sensu dicimus, hanc vbicationem & illam esse in eodem spatio, hoc est, in eadem classe vbicationum possibilem. Quia tamen non habemus nomina ad significantiam differentiam propriam huius classis, quam volumus denotare; hinc est, quod recurrimus ad aliquam vbicationem magis notam, per quam significamus classem vbicationum possibilem, de qua loquimur. Cum enim auditores cognoscant iam vbicationem huius cathedræ, dico, Petrum heri fuisse in hoc eodem spatio, in quo ego sum, hoc est habuisse vbicationem eiusdem classis, & similem huic vbicationi, quam ego habeo, & in eodem sensu dicimus, hanc vbicationem per suam essentiam respicere hoc spatium, id est, pertinere per suam essentiam ad eandem, vel ad proximam classem vbicationum horum corporum circumstantium, quæ videmus, & in ordine ad quorum vbicationes nobis notas, explicamus differentiam propriam alterius vbicationis, de qua loquimur; quæ omnia possumus significare absque vilo ente rationis, vel fictione, quæ potius impediret, quam inuaret ad cogitationem veræ, & realis vbicationis.

Exemplo albedinis.

151. Obijciunt quidam, quod hæc vbicatio non est simplicem, & indiuisibilem.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

animæ, & distincta corpori: illa est spiritualis, hæc materialis: illa posset amitti, perseverante ista, si Christus extra Eucharistiam moreretur. Deinde præsentia corporis diuisibilis est pro diuisibilitate ipsius corporis; ita vt distincta partialiter sit vbicatio pedis, & vbicatio manus, &c. denique est diuisibilis etiam pro diuisibilitate spatij, cui correspondent species; ita vt per distinctam partem vbicationis sit Christus in hac parte spatij, & per distinctam in illa, cum vna possit manere, pereunte alia. Ex quo fit, hanc Christi præsentiam habere duplicem diuisibilitatem; primam quasi subiectiuam pro diuisibilitate subiecti; secundam, quasi obiectiuam pro diuisibilitate spatij, cui correspondet: ita vt in qualibet parte spatij sit multiplex præsentia habens tot partes, quot sunt partes Christi ibi existentes: & rursus quælibet pars corporis Christi habeat tot partes præsentia, quot sunt partes spatij, quibus correspondet.

An præsentia Corporis Christi in Eucharistia sit supernaturalis.

158. *Supponitur quid sit supernaturalis, & quomodo.*

His suppositis, quæritur de hac præsentia, an sit supernaturalis in sua substantia? Suppono autem, entitates supernaturales alias esse supernaturales secundum substantiam, alias vero solum quoad modum. Supernaturalis in substantia dicitur illa cuius entitas talis est, vt nunquam naturaliter potuerit poni à parte rei, qualis est entitas gratia, vnionis hypostatice, & similes. Supernaturalis vero quoad modum est, cuius entitas potuit naturaliter produci, licet hic, & nunc miraculosè producatur; talis est visus cæco restitutus; est enim in sua entitate eiusdem rationis cum visu aliorum hominum, licet hic, & nunc miraculosè producatur. Hoc supposito, inquirimus, an præsentia, seu vbicatio, quam diximus habere intrinsecam corpus Christi in Eucharistia, sit in sua entitate, & substantia supernaturalis, an vero solum quoad modum.

Quæritur an hæc præsentia sit supernaturalis, & quomodo.

159. *Ratio dubitandi.*

Ratio dubitandi est, quia in illa præsentia, si attente consideretur, nihil profus videtur repetiri, quod idem non posset naturaliter existere: nam licet corpus Christi naturaliter non posset habere præsentiam, qua esset totum in toto spatio, & totum in qualibet parte spatij, esse est in Eucharistia; cæterum tota hæc videtur esse supernaturalis quo ad modum, ex eo quod ponantur simul in eadem parte spatij diuersæ partes præsentia, quæ singulæ sine alijs possent ibi existere: sicut si Deus penetraret Petrum cum Paulo in eodem spatio; non ideo dicemus, illas vbicationes esse supernaturales in substantia; quia licet non possent naturaliter existere simul, potuit tamen quælibet earum seorsum ibi eadem naturaliter existere: ergo similiter quælibet pars huius præsentia corporis Christi in sua entitate erit naturalis; nam licet manus, v. g. non posset naturaliter esse simul cum pede in eodem spatio, potuit tamen manus naturaliter esse in hoc eodem spatio per hanc eandem præsentiam, si ibi non adesset pes; ergo totum miraculum stat in hoc, quod sint simul plures vbicationes in eodem spatio, quarum quæuis posset secundum totam suam entitatem esse ibi sine alijs; & per consequens tota hæc vbicatio nihil supernaturale entitatie continet, sed solum multiplicationem vbicationum naturalium in eodem spatio.

160. *Aliqui existimant esse entitatie naturalem.*

Aliqui ergo indicant, eam præsentiam esse entitatie naturalem; quod probant, quia licet corpus non possit naturaliter ita existere, potest tamen

Angelus: præsentia autem Angeli, qua existit in spatio diuisibili indiuisibiliter, est naturalis, & est perfectior, quam præsentia corporis Christi in Eucharistia; ergo hæc etiam est naturalis, non enim potest esse præsentia naturalis perfectior supernaturalis. Ita P. Herize 1. part. disputat. 48. num. 40. cui occasionem dedit P. Valquez tom. 2. in 1. part. disputat. 214. num. 25. & 34.

Hæc tamen doctrina difficilis est; nam nisi quæstio fiat de nomine, & mutemus conceptum, & definitionem entis supernaturalis, negare non possumus, illud esse ex specie, & entitate sua supernaturale; quod nunquam sine miraculo poni potest viribus totius naturæ. Et quidem licet Angelus possit esse indiuisibiliter in loco diuisibili; corpus tamen non potest vnquam eo modo poni viribus naturæ: ille ergo modus, quo corpus ita ponitur, superat totius naturæ vires, neque enim vlla præsentia illius speciei naturaliter est possibilis: nam præsentia Angeli differt plusquam specie à præsentia corporis Christi. Est ergo supernaturalis in sua substantia; quia coniunctio illius præsentia cum ente materiali superat omnes vires naturæ.

Nec obstat, præsentiam Angeli esse perfectiorem ista, & esse naturalem: nullum enim est inconueniens, quod aliquid ens naturale sit perfectius aliquo supernaturali: sicut, v. g. substantia naturalis est perfectior aliquibus accidentibus supernaturalibus. Cur ergo repugnabit, aliquem modum naturalem spirituale esse perfectiorem aliquo materiali supernaturali? aut cur non poterit spiritualitas compensare perfectionem supernaturalitatis, sicut substantialitas eam compensat præsertim, cum supernaturalitas in suo conceptu explicito non tam dicat excellentiam, quam improprietatem, seu non exigi à natura. Imo aliqui addunt, non solum non requiritur ad supernaturalitatem illum excessum perfectionis, sed posse esse positue imperfectionem supernaturalem, qualis esset (inquiunt) pena supernaturalis, qua Deus supra vires naturæ aliquem puniret, producendo in illo aliquid supernaturale, sicut in Beatis producit perfectiones supernaturales ad eorum gloriam. Quidquid sit de hoc, non videtur negandum, illud esse supernaturale, quod nunquam potest poni sine concursu Dei indebito, & concurrente causa secunda per potentiam obedientialem: talis autem est præsentia corporis Christi in Eucharistia; de qua non concedes sustentari à corpore Christi per potentiam passiuam naturalem, sed per obedientialem, & vt reuelata à Deo; ergo non est naturalis. Quæ ratio non procedit in præsentia Angeli: illa enim potest naturaliter existere per concursum Dei debitum Angelo, & per vires naturales Angeli illam efficientis, & recipientis.

Communis ergo Theologorum sententia videtur supponere, hanc præsentiam corporis Christi esse entitatie supernaturalem, & miraculosam, vt fatetur Suarez disputat. 48. sect. 1. & ideo dicitur, non posse naturaliter ab Angelo videri; vt docet sanctus Thomas, & Theologi communiter relati à Suarez ibi. Difficile tamen est, rationem aliquam afferre ad hoc probandum. P. Herize 1. part. disputat. 48. cap. 3. num. 40. dicit, illam præsentiam esse supernaturalem in sua substantia, quia ordinatur ad constituendum sacramentum Eucharistiæ, quod in se continet fontem gratia, & ad hoc ipsum datur talis præsentia, vt per illam adsit ibi corpus Christi ad conferendam gratiam suscipientibus illud sacramentum. Propter hanc ergo connectionem, & ordinem ad gratiam, & consequenter ad

ad visionem Dei est supernaturalis hæc præsentia sacramentalis corporis Christi.

164. Hæc ratio non videtur sufficiens; primo, quia licet hæc præsentia de facto ponatur à Deo eo animo, vt resuletur sacramentum causatum gratiæ; hoc tamen non est prædicatum essentiale huic præsentia, potuit enim poni corpus Christi eodem modo sub speciebus panis solum ad ostendendam potentiam Dei vel ob alium finem, & non ad causandam gratiam: imo non solum corpus Christi, sed quæuis alia substantia corporea; lignum, v. g. vel lapis potuit poni à Deo indiuisibiliter, vt nunc ponitur corpus Christi; in quo casu præsentia non esset supernaturalis propter connexionem cum gratia habituali; & tamen non esset minus miraculosa, quam nunc est; ergo aliunde debet habere suam supernaturalitatem. Secundo, quia etiam corpus Christi positum fuit in Virginis utero, & in hoc mundo, vt esset nobis causa salutis æternæ: & tamen hic finis à Deo intentus non faciebat, quod præsentia illa esset supernaturalis intrinsece: ergo quod ponatur in sacramento ad eundem finem, non reddet illam præsentiam supernaturalem, si ipse aliunde non habet aliquam supernaturalitatem intrinsecam.

165. Hac ergo, & aliis rationibus ommissis, quas congerit Suarez ibi, & quas facile possemus reicere, ex duplici capite possumus probare hanc supernaturalitatem, supponendo ex communi Theologorum cum sancto Thoma in 4. disp. 10. quæst. 1. artic. 4. quæstioncul. 3. hanc præsentiam corporis Christi esse ad imitationem præsentia substantia spiritualis, per quam Angelus, v. g. ponitur totus in toto spatio, & totus in qualibet parte spatij. Quo supposito, probatur primo eius supernaturalitas; quia præsentia naturalis, quam haberet manus Christi, v. g. in hoc spatio, non posset ex se vniri cum præsentia brachij in eodem spatio; nam licet ex se illa præsentia manus esset partialis, & incompleta, & vnibilis cum præsentia brachij, non tamen esset incompleta naturaliter in ordine ad præsentiam brachij in eodem spatio, sed in ordine ad præsentiam brachij in proximo spatio: at vero præsentia manus in Eucharistia vnitur per se cum præsentia brachij in ordine ad idem spatium, & est incompleta per vnibilitatem, quam habet cum illa; ergo hæc præsentia habet diuersum incomplementum, & vnibilitatem, quam præsentia naturalis, & per consequens est entitatie diuersa.

166. Dices, si substantia corporis humani separaretur diuinitus à sua quantitate; tunc omnes partes substantia possent, imo, vt aliqui volunt, deberent confluere ad punctum spatij, amissa extensione locali, quæ oriebatur à quantitate; ergo haberent præsentiam diuisibilem ex parte subiecti, sed indiuisibilem ex parte spatij, per quam omnes partes corporis essent simul, atque adeo præsentia manus vniretur cum præsentia brachij in eodem spatio, & quoad hoc esset similis præsentia sacramentali corporis Christi: non est ergo hæc supernaturalitas in substantia, cum posset substantia corporea propriis viribus in illo casu similem præsentiam sibi comparare.

167. Respondeo, propter hoc argumentum in Philosophia dixi, in eo casu non se reducuram substantiam totam ad punctum, quia præsentia illa deberet esse supernaturalis quoad substantiam; ad quam præsentiam adquirendam non haberet virtutem ipsa substantia, atque ideo ex suppositione prioris miraculi ablatæ quantitatis, deberet substantia manere extensa in loco, sicut prius, ne cogereetur contrahi

ad minus spatium. Posset fortasse se contrahere, non tamen ad punctum, sed ad spatium diuisibile minus, nimirum complicando se per inuolutionem, & penetrationem aliquarum partium cum aliis, v. g. manus cum capite, & capitis cum pedibus, quia ablata quantitate, sicut posset aliena manus penetrari cum capite illius corporis, facilius posset manus eiusdem corporis penetrari cum capite, cum vtraque pars careret quantitate: non tamen posset manus, v. g. penetrari cum parte sibi omnino proxima, & continua. Ratio discriminis esset, quod in priori penetratione non interueniret præsentia supernaturalis quoad substantiam, sed manus haberet eandem præsentiam partialem, quam posset habere non penetrata cum capite, & caput haberet eandem præsentiam partialem, quam posset habere non penetratum cum manu; sicut quando corpus Christi penetrabatur cum lapide sepulchri, vtrumque corpus habebat eandem præsentiam, quam singula seorsim absque penetratione habuissent. Nec enim illa præsentia capitis vniretur immediatè cum præsentia manus in eodem spatio, sed cum præsentia colli in spatio proximo: quia sicut caput non vnitur immediatè cum manu; sic nec vbicatio capitis vnitur immediatè cum vbicatione manus: non haberet ergo illa vbicatio capitis aliquam vnibilitatem cum vbicatione manus in eodem spatio, ratione cuius argueretur supernaturalitas in ipsa, quoad substantiam. At verò, si in eodem omnino spatio esset manus cum parte sibi proxime continua, tunc vbicatio manus deberet vniri immediatè cum vbicatione brachij in eadem parte spatij, quam vnibilitatem non habet vbicatio naturalis ipsius manus, vt diximus, & ideo deberet illa vbicatio tunc esse alterius rationis ab vbicatione naturali, & per consequens intrinsece supernaturalis; quod non sequitur, si solum complicentur partes, & conuoluantur, dum non ponantur omnes in eadem parte spatij, vt consideranti patebit.

Sed quidquid sit de hoc, ex alio capite probari potest supernaturalitas intrinseca huius præsentia sacramentalis, & differentia substantialis, quam habet ab omni præsentia naturali; quia nimirum præsentia naturalis, quam haberet manus Christi in hoc spatio, esset completa in ratione præsentia manus, nec peteret vllò modo compleri per aliam præsentiam eiusdem manus; nam licet peteret continuari cum præsentia brachij, non tamen cum præsentia eiusdem manus. At vero præsentia manus in Eucharistia in hac parte spatij non ita est completa, vt non possit vniri cum præsentia eiusdem manus in spatio proxima; ita vt manus in toto hoc spatio habeat plures præsentias partiales, ex quibus integratur vna præsentia totalis, per quam est manus in toto hoc spatio integro, & in qualibet eius parte; ergo hæc præsentia est entitatie diuersa à præsentia naturali; illa enim non haberet vnibilitatem cum altera præsentia eiusdem manus, qualem vnibilitatem habet hæc præsentia Eucharistica.

Dices, præsentiam manus in hac parte spatij non vniri cum præsentia eiusdem manus in parte proximi spatij, sed esse duas præsentias totales in suo genere inunibiles inter se, sicut præsentias, quas habet eadem manus Christi in duabus hostiis, quæ quidem non vniantur inter se. Sed contra, quia præsentia, quam habet Christi corpus in hac hostia, est ad modum substantia spiritualis, vt supra dixi; quare sicut Angelus existens in hoc gymnasio, non existit in eius partibus per plures vbicationes

Substantia separata à quantitate non se reduceret ad punctum.

168.

Probat hæc supernaturalitas ex alio capite.

169.

Dices.

Respondeo.

totales, & adæquatas, sed partiales & vnibiles inter se ad integrandam vnam præsentiam adæquatam Angeli, licet posset contrahere se, & manere in dimidio gymnasio: sic etiam corpus Christi existens in hac hostia, licet possit existere in dimidia, non tamen habet plures præsentias totales, sed partiales & vnibiles ad integrandam vnam præsentiam integram in tota hac hostia; & ideo vt est præcise sub hac hostia, non dicitur esse in pluribus locis, sed in vno adæquato, sicut Angelus.

170.
Hæc clarius procedunt in sententia componente continuum ex partibus infinitis.

Præsentia naturalis nunquam facit præsentem eandem partem subiecti pluribus partibus spatij.

Hæc ratio clarius procedit in sententia Aristotelis, & communi, componente quantitatem continuam ex partibus in infinitum diuisibilibus: nam illa doctrina supposita, non videtur posse explicari, quomodo præsentia corporis Christi in Eucharistia sit composita ex pluribus præsentis naturalibus, quas singulas seorsim posset naturaliter habere corpus illud, & nunc miraculose habet omnes illas simul. Non enim potest designari in omnibus his præsentis partialibus aliqua, quæ seorsim posset naturaliter existere: nam si consideremus hanc præsentiam, prout est diuisibilis in ordine ad spatium, inuenimus, quod manus Christi, v. g. habet præsentiam in toto spatio hostiæ, & nulla potest assignari præsentia etiam partialis totius manus, quam eandem posset naturaliter habere manus Christi, quia qualibet pars huius præsentis facit præsentem eandem totam manum pluribus partibus spatij, cum nulla sit pars spatij, quæ non sit diuisibilis in plures; præsentia autem naturalis numquam facit præsentem eandem partem subiecti pluribus partibus spatij, sed commensuratiuè singulas partes subiecti singulis partibus spatij; ergo nulla pars huius præsentis potuit naturaliter esse, quia nulla est pars assignabilis in hac præsentia, per quam non fiat eadem pars subiecti præsens pluribus partibus spatij, alioquin illa non esset pars, sed indiuisibile huius præsentis. Rursus, si consideremus eandem præsentiam, prout est diuisibilis ex parte subiecti, inuenimus eodem modo, nullam posse assignari partem præsentis subiectiuam, per quam aliqua pars corporis Christi sit in hac parte spatij, & per eandem non sint præsentis plures partes corporis Christi eidem profus parti spatij; nam suppono, totum corpus Christi esse in qualibet parte spatij per præsentiam diuisibilem pro diuisibilitate eiusdem corporis, atque adeo habentem tot partes præsentis, quot sunt partes in ipso corpore Christi, vt statim dicam.

171.
Nulla etiam præsentia naturalis facit plures partes subiecti præsentis eidem parti spatij.

Attiaga.

Quo supposito, dico, nullam posse assignari partem præsentis, qua vna pars corporis Christi sit in hac parte spatij, quæ eadem pars præsentis potuisset esse naturaliter: nam illa pars præsentis facit præsentem eidem profus parti spatij plures partes corporis Christi, cum nulla sit pars corporis, quæ non sit diuisibilis in plures; naturaliter autem nunquam possunt plures partes corporis esse præsentem eidem profus parti spatij; ergo nulla assignatur partialis præsentia ex his, quæ sunt in Eucharistia, quæ eadem potuisset naturaliter esse. Quælibet enim, quantumvis exigua, si pars est, debet facere præsentem plures partes corporis eidem spatio, vel è contra eandem partem corporis pluribus partibus spatij; quorum neutrum naturaliter potuit esse. Vnde non video, quam consequenter P. Rodericus Arriaga, qui se profertur illam sententiam communem, & Aristotelicam de compositione continui amplecti *disp. 16. Physica, sect. 12. num. 256. ipse tamen disp. 1. de Anima, sect. 4. num. 12.* dicat, præsentiam hanc sacramentalem corporis Christi non esse entitatie supernaturalis, sed eandem omnino quoad suas

partes intrinsecas, quæ naturaliter haberi potuisset. Cæterum adhuc licet neges, illam communem doctrinam, probatur supernaturalitas intrinseca huius præsentis argumentis à nobis supra factis.

Hinc infero; sicut illa præsentia Eucharistica habet ex se intrinsece constituere eandem partem subiecti in pluribus partibus spatij, & plures partes subiecti in eadem parte spatij, & ex vtroque capite est supernaturalis; sic habere ex se etiam intrinsece penetrabilitatem cum aliis rebus quantis, ita vt ex vi illius præsentis non repugnet corpori Christi penetrari cum quolibet alio corpore, nec sit necessarium nouum miraculum ad eam penetrationem; & ex hoc etiam capite est intrinsece supernaturalis illa præsentia. Sic enim de facto corpus Christi habens illam præsentiam penetratur cum speciebus, & quantitate panis, quod pacto posset etiam penetrari cum qualibet alia quantitate, aut re quanta. Nec dicere debemus, id fieri per nouum miraculum; primo, quia cum sit possibilis præsentia aliqua, quæ ex natura sua non habeat non exigere impenetrationem actualem cum aliis rebus quantis, magis congruum videtur dicere, eam de facto positam fuisse in hoc mysterio, in quo semper debebat corpus Christi penetrari actu cū quantitate panis; sicut propter eandem rationem diximus, eam præsentiam, quæ de facto posita est, habere ex natura sua ponere vnam partem Christi in pluribus partibus spatij. Secundo, quia vidimus, hanc eandem præsentiam de facto esse talem, vt ex natura sua patiatur, imo exigat vnam partem corporis Christi penetrari cum aliis partibus quantis eiusdem corporis. non est ergo illa præsentia ex natura sua exigens impenetrationem sui subiecti cum aliis rebus quantis, sicut exigit præsentia naturalis; hæc enim non minus exigit manum meam non penetrari cum brachio meo, quam non penetrari cum brachio alterius hominis: cum ergo præsentia corporis Christi non impediatur ex natura sua penetrationem manus cum brachio, non est fundamentum ad dicendum, quod ex natura sua impediret penetrationem cum brachio alterius, imo est fundamentum ad id negandum, cum alie præsentie naturales per id, per quod impediunt primam penetrationem, per idem ipsum impediunt etiam secundam, & è contra. Est ergo in hoc etiam supernaturalis illa præsentia, quod ex vi illius non impeditur præsentia alterius corporis quanti in eodem spatio: de facto tamen impeditur propter quantitatem panis existentem ibi, & non potentem penetrari cum quantitate nostra.

Dices, hac tota ratione probari quidem vbiocationem corporis Christi esse supernaturalis in substantia, non tamen vbiocationem, quam habet in Eucharistia anima Christi: nam vbiatio animæ in primis non vnitur cum alia vbiatione animæ in eadē parte spatij; item licet vniatur cum alia vbiatione eiusdem animæ in parte proxima spatij; hæc autem vnibilitas reperitur eodem modo in vbiatione naturali animæ, quæ etiam, dum naturaliter vbiatur, habet diuersas partes vbiationis pro diuisibilitate spatij (vt dixi in Philosophia) & quidem vnitas etiam inter se ad integrandam vnam præsentiam totalem animæ; ergo nil habet peculiare vbiatio animæ Christi in Eucharistia, per quod possit entitatie differre ab vbiatione eiusdem animæ.

Respondeo, fatendo reuera me non inuenire rationem, qua sufficienter probetur, præsentiam animæ Christi esse supernaturalem in substantia; nec video inconueniens in neganda tali supernaturalitate, si concedatur illa præsentia supernaturalis, quoad

quoad modum; præsertim cum Auctores, qui concedunt, vel indicant, illam præsentiam esse supernaturalem, videantur solum loqui de præsentia corporis Christi, & nihil dicant de eius anima.

An præsentia sacramentalis ex natura sua repugnet cum alia.

174. *Quæstionum.* Petes primo, an, sicut diximus præsentiam corporis Christi habere ex natura sua compatibilitatem alterius corporis quanti, & omnium partium corporis Christi in eodem spatio, & replicationem eorundem partium in singulis partibus spatij; sic etiam possimus dicere, illam præsentiam differre ab aliis præsentis naturalibus in hoc etiam, quod alia ita constituent corpus in hoc spatio vt exigant, illud non esse alibi, atque adeo repugnent ex natura sua cum alia præsentia eiusdem corporis in alio loco; hæc vero præsentia sacramentalis non habet eiusmodi repugnantiam, sed sicut compatiatur aliud corpus quantum in eodem spatio, sic compatiatur ex natura sua aliam præsentiam eiusdem corporis Christi in alio loco diuerso.

175. *Suarez.* P. Suarez in præsentis disp. 48. sect. 3. vtrumque vt probabile tueretur, scilicet hanc præsentiam ex natura sua esse multiplicabilem, seu non excludere aliam similem præsentiam in alio spatio; & rursus ex natura sua repugnare etiam cum alia simili præsentia. Quoad primam partem, amplexi sunt eandem sententiam alij recentiores Theologi. Præcipuum fundamentum hoc est, quod non repugnet de possibili talis modus præsentia, qui ex natura sua non excludat aliam similem præsentiam eiusdem corporis in alio spatio; nam licet hoc prædicatum supernaturale esset, & diuersum ab eo, quod habent omnes præsentia naturales; esset tamen connaturali illi præsentia, quæ ex hoc etiam capite esset supernaturalis. Sicut ergo omnes præsentia naturales corporis quanti excludunt præsentiam alterius corporis quanti ab eodem spatio, & circumferunt suum subiectum, ita vt commentetur loco, & sit pars sola in parte sola loci, quorum neutrum habet præsentia sacramentalis ex natura sua, vt diximus, cur similiter non dicemus, productam esse talem præsentiam, quæ ex natura sua non excludat aliam similem simul in alio spatio? Imo supposita institutione huius mysterij, videtur ita dicendum, vt res suauius fiant, ne illa alia præsentia continuam paterentur violentiam, si contra suam exigentiam idem corpus replicaretur in tot aliis locis; & ne dicamus, fieri nouum miraculum, quando, diuisa hostia, manet corpus Christi sub singulis partibus separatis per duas præsentias totales. Denique, quia hæc præsentia talis est, vt non definiat corpus Christi alicui spatio determinato, cum possit in maiori, & in maiori hostia constitui Christus absque villo termino; non est ergo præsentia definitiua, & concludens ex natura sua corpus Christi intra hos terminos, ita vt non possit simul esse extra hoc spatium per aliam præsentiam.

Fundamentum est quod non repugnet de possibili talis modus.

176. *Hic tamen hæc præsentia connaturata cum naturalibus.* Existimo tamen, hanc præsentiam, licet supernaturalis sit, conuenire cum aliis præsentis naturalibus in hoc, quod ex natura sua exigat, corpus illud non esse alibi per aliam præsentiam, siue similem, siue dissimilem huic. Et in primis, non video, quam consequenter P. Suarez ex vna parte concedat, hanc præsentiam ex natura sua compati aliam præsentiam similem in alio loco; & ex alia parte in §. *Atque hinc fere constat, dicat, hanc præsentiam ex natura sua repugnare cum præsentia circumscriptiua in alio loco, eamque excludere. Hoc, inquam, non vi-*

detur satis consequenter dictum. Si enim possibilis fuit præsentia, quæ ex natura sua non exigat corpus Christi non esse in alio spatio diuerso per aliam præsentiam similem; cur non erit possibilis præsentia ex natura sua non exigens, corpus Christi non esse in alio spatio circumscriptiue? Si autem possibilis est, debuit de facto produci, cum ex institutione huius sacramenti magis necessario sequatur hæc secunda replicatio, quam illa prima: potest enim contingere, corpus Christi esse solum in vno loco per præsentiam sacramentalem; & non potest contingere, quod sit sacramentaliter in vno loco, & non sit simul circumscriptiue in alio.

Respondet Suarez repugnare ex natura sua hanc præsentiam sacramentalem cum circumscriptiua; quia præsentia sacramentalis includit intentionem in ordine ad locum, quæ videtur ex natura sua repugnare cum extensione, quam affert præsentia circumscriptiua. Sed contra; quia licet extensio, & intentio repugnent in ordine ad idem spatium, non tamen apparet, cur magis repugnent in ordine ad diuersa spatia, quam duæ alia præsentia. Nam esse intextensum hic, & extensum alibi, est quod hic habeat omnes partes in qualibet parte huius spatij, & alibi non sit hoc modo, sed habeat singulas sui partes in vna sola parte illius spatij: non videtur autem repugnare aliqua præsentia supernaturalis, quæ petat, in hoc spatio esse omnes partes corporis in singulis partibus spatij: non tamē excludat, quod in alio spatio possint esse eadem partes corporis singula in vna solum parte spatij: cum enim illi sint duo effectus diuersi, poterit hæc præsentia petere vnum, & non excludere alium in ordine ad alium locum: quin certum est, illa duo non esse contradictoria, cum de facto vtrumque habeat Christi corpus; cur ergo non erit possibilis aliqua præsentia de potentia absoluta, quæ ex natura sua vnum illorum solum petat, & ab alio præscindat, si possibilis est præsentia, quæ constituat corpus Christi, & præscindat ab eo, quod sit, vel non sit in alio loco.

177. *Respondet Suarez.*

Impugnatur.

Aliunde ergo petenda videtur ratio repugnantia magis vniuersalis ad vtrumque, & negandum etiam de potentia absoluta posse fieri talem præsentiam, quæ ex natura sua non petat subiectum non esse alibi, saltem si id fieri possit salua essentia ipsius præsentia. Ratio autem desumitur ex natura vbiocationis, & præsentia, quæ cum sit accidens rei vbiicata, petit vniri cum ipsa: vnio autem realis, & physica affert secum hanc alligationem, vt ibi fuerit vnum extremum, sit etiam & aliud, vel certe petat, ne ponatur vnum extremum, vbi aliud poni non potest, vt dixi disp. 11. de incarnat. sect. 7. & latius dicemus inferius agentes de iis, quæ ponuntur per concomitantiam in hoc sacramento, disp. 8. sect. 8. Cum ergo omnis vbiatio petat vniri physicè, & realiter cum subiecto, consequens est, vt petat esse cum subiecto; atque ideo cum ipsa non possit ferri ad aliud spatium, in quo subiectum replicetur; petit ex natura sua, ne subiectum alibi sit, ne idcirco cogatur vbiatio vnita subiecto non comitari subiectum sibi adhuc vnium: hinc ergo fit, vt omnis vbiatio alliget ex natura sua subiectum ad illud spatium, quia nimirum per vnionem physicam cum subiecto, quasi per vinculum, & nexum tenet subiectum, ne sit alicubi sine ipsa; quæ alligatio videtur esse formalissimus conceptus vnionis physicæ, & realis. Non potest ergo dari vbiatio realis, quæ ex sua natura sit indifferens ad hoc, vt subiectum sit in alio spatio diuerso per aliam vbiationem, siue similem, siue dissimilem; quia hæc indifferencia argueret, vbiationem illam non alligare physicè per vnionem subiectum

178. *Aliunde peti debet ratio repugnantia.*

subiectum sibi, sed relinquere illud æquè solutum, sicut antea.

179. Dixi tamen, omnem vbiacionem debere ex natura sua petere, ne subiectum sit alibi, saltem si id fieri possit salua essentia ipsius præsentia, seu vbiacionis; quia potest fortasse excogitari aliqua vbiacione, cuius essentia requiratur necessario, quod subiectum ipsius sit de facto in aliquo alio spatio. Si Angelus, v. g. positus diuinitus in duobus locis distantibus cognoscat intuitiue, se esse in illis duobus locis simul, illa visio, seu cognitio erit consequenter in vtroque loco replicata cum Angelo; imò non poterit naturaliter non esse illa cognitio cum duobus locis, cum ex natura sua supponat, Angelum existere in vtroque loco, & petat esse vtroque cum subiecto, cui inhaeret. Loquendo ergo de vbiacione, qua illa cognitio esset in vno loco, v. g. Romæ, illa vbiacione vniretur quidem physice, & realiter cum illa cognitione, non tamen esset in vtroque loco cum eadem cognitione, cum vbiacione Romana non posset esse Neapoli; neque etiam peteret ex natura sua, quod eius subiectum, scilicet cognitio illa non esset alibi, nisi in hoc spatio Romano. Cum enim esset per suam essentiam vbiacione cognitionis petentis esse simul in duplici loco, non posset eadem vbiacione petere, quod subiectum non esset in duplici loco: hoc enim videretur esse petere opposita, scilicet petere subiectum, cui connaturaliter debeatur hæc eadem vbiacione, & alia petere connaturaliter, quod subiectum non habeat hanc vbiacionem, & aliam; in quibus videtur esse implicita contradictio: nam si subiectum petit connaturaliter vtramque illam vbiacionem, quomodo potest vni ex illis deberi connaturaliter, quod non ponatur vtraque vbiacione? Non potest ergo illa vbiacione Romana petere connaturaliter, quod subiectum suum non habeat simul vbiacionem in spatio Neapolitano.

180. Adhuc tamen in eo casu verificatur regula vniuersalis tradita cum illa limitatione, quam addidimus: nam illa vbiacione Romana, cum vere vniatur physice suo subiecto, scilicet illi cognitioni intuitiue, alligat eam sibi, quantum potest, salua sua substantia. Petit enim in primis esse cum suo subiecto in hoc spatio; & vltius petit ex natura sua, ne suum subiectum sit in alio spatio, nisi in illo, cuius debitum excludi non potest, salua substantia huius vbiacionis; quia per suam essentiam supponit iam debitum duplicis spatij diuersi. Hoc ergo sufficiat, vt vere vniatur, & alligetur cum suo subiecto, petere scilicet esse cum illo, & ne illud sit alibi, nisi in spatio, cuius debitum supponit essentialiter talis vbiacione; quia non poterat petere, ne poneretur etiam in illo spatio propter repugnantiam, quæ appateret in illa exigentia, vt visum est.

181. Hinc iam constat responsio ad fundamenta P. Suarez: negamus enim, fuisse possibilem talem modum præsentia; quia ex natura sua non peteret, corpus Christi non esse in alio spatio propter ratione à nobis assignatam. Non petit quidem hic modus præsentia; quod corpus Christi sit in hac sola parte hostia; potest enim iuxta naturam illius præsentia esse in tota hostia, & in maiori spatio, si hostia augetur: hoc tamen non est contra exigentiam connaturalem præsentia; quia hæc eo quod vnita est, solum petit, quod corpus Christi non sit extra totum spatium, quod occupat hæc præsentia totalis. Sicut & alia formæ accidentales, quæ vniuntur alicui subiecto, non petunt esse in singulis partibus spatij, in quo est subiectum: nam intellectiones, quæ sunt in anima, non sunt in toto spatio, quod nostra anima occupat in corpore, sed solum in spatio

capitis; petunt tamen, animam non poni in aliquo alio spatio diuerso, v. g. Neapoli sine eisdem intellectiõibus. Similiter si Angelus sit in hac aula per vbiacionem diuisibilem, singulæ partes illius vbiacionis non petunt esse in singulis partibus aula; in quibus est idem Angelus; nec petunt, quod Angelus non sit in aliis partibus aula; nisi in hac, in qua est hæc pars vbiacionis; petunt tamen, ne Angelus sit alibi in alio spatio extra hoc spatium totale, qui adest per hanc totalem vbiacionem. Rationem autem discernimus, cur magis petant vnum, quam aliud, reddemus latius infra dicta disp. 8. agentes de concomitantia in hoc sacramento.

Similiter constat, non rectè argui ex institutione huius sacramenti, aut ex modo præsentia, quam Christus habet, quòd habeat etiam illam multiplicabilitatem connaturalem ipsi præsentia: nam licet possit esse in maiori, & maiori spatio, si species consecrabilis augetur, & hoc non fit contra exigentiam illius præsentia; non tamen potest esse in alio spatio diuerso: non est autem contra exigentiam præsentia, quod subiectum sit in alia parte spatij per aliam partem præsentia facientem vnam integram cum hac alia parte; esset autem contra exigentiam præsentia, si esset in alio spatio per aliam præsentiam omnino distinctam, & diuersam ab ista. Nec est idem, posse idem corpus replicari in diuersis partibus eiusdem spatij, aut posse replicari in alio spatio omnino diuerso: nam per illam primam replicationem non est subiectum alibi simpliciter, sed alibi secundum quid, hoc est, non in alio spatio, nec per aliam vbiacionem, sed in alia parte eiusdem spatij, & per aliam partem eiusdem vbiacionis.

An hæc præsentia sit definitiua.

Hinc etiam constat, an hæc præsentia sacramentalis corporis Christi dicenda sit definitiua, necne. Aliqui negant, esse definitiuam, quos sequitur Suarez, sect. 3. §. vi. ex dictis, quibus videtur fauere S. Thom. infra 9. 76. art. 5. Alij vocant definitiuam, vt Gabriel, & Palud. quos assertit Suarez. Sed questio est de vocibus. Certum enim est, per hanc præsentiam non constitui corpus Christi definitiue in actu secundo, hoc est, ita vt de facto non sit extra terminos ipsius, cum de facto sit idem corpus in celo, & in aliis hostiis consecratis: in quo sensu videtur loqui S. Thomas loco proxime citato. Certum etiam est, non definiti per hanc præsentiam in actu primo corpus Christi ad hoc, vt non possit extendi ultra talem terminum magnitudinis spatij; quia præsentia hæc sacramentalis, non est sicut præsentia animæ rationalis, vel Angeli, quibus natura ipsa taxat tantum, vel tantum spatij, quod excedere non potest eorum præsentia: hæc autem præsentia corporis Christi non arctatur ad aliquam certam mensuram, sed quantum est de se, potest crescere, & extendi magis, & magis. Cæterum licet in hoc differat ab aliis præsentia definitiuis, potest tamen adhuc dici definitiua, quatenus ex se habet continere corpus Christi intra aliquod spatium finitum; quodcumque illud sit, ita vt extra illud esse non possit, connaturaliter loquendo. Nam licet hæc præsentia non taxet sibi determinate tantum spatium, indeterminate tamen, & vage petit habere semper aliquod spatium finitum, extra quod non possit connaturaliter esse idem corpus Christi; & in hoc sensu saltem indeterminate definit corpus illud, quantum est ex se, vt non possit extra illos terminos vagari.

Vrgent adhuc aliqui; quia si hæc præsentia sacramentalis ex natura sua exigit, corpus Christi non

non esse alibi, sequitur, quod facta consecratione, & posito Christi corpore sub speciebus panis, non possit idem corpus manere in caelo absque nouo miraculo, atque adeo ex vi huius praesentiae sacramentalis reddi corpus Christi immobile, cum naturali sua virtute non possit amplius acquirere praesentiam in caelo, impediendo nimirum illum motum hac praesentia sacramentali; quae omnia sunt omnino incredibilia.

Respondetur. Respondetur ex dictis supra sect. 7. num. 26. sicut si Petrus existens Romae replicaretur diuinitus Neapoli, vtraque praesentia esset miraculosa quoad modum, possit tamen vtroque loco se mouere ex suppositione primi miraculi, iuxta id, quod diximus in eo loco; sic posito corpore Christi sub speciebus panis, esse miraculum, quod simul alibi maneat; ex suppositione tamen illius miraculi deberi in caelo concursum illi corpori ad suos motus naturales exercendos, propter rationem ibi latius explicatam.

185. Quaesitum. Petes secundo, quomodo vniatur istae vbiationes inter se iam praesentia manus in hac parte spatij vniatur immediatè cum praesentia brachij in parte proxima spatij? Respondeo praesentiam manus in hac parte spatij vniiri immediatè cum praesentia brachij in eadem parte spatij, & cum praesentia eiusdem manus in parte proxima spatij, non verò cum praesentia brachij in parte proxima spatij; nam illae solùm vniiones sunt ponendae, quae exiguntur ad hoc, quod in eadem parte spatij corpus Christi sit praesens per vnã vbiationem; & ad hoc, quod eadem manus sit praesens toti spatio per vnã etiam vbiationem; ad hoc autem non requiritur, quod vbiatio manus in hac parte spatij vniatur immediatè cum vbiatione, quam habet brachium in alia parte spatij. Sicut etiam de facto, quando Angelus est praesens huic gymnasio praesentia diuisibili, licet natura Angeli habet distinctum modum vbiationis, & substantiam Angeli habeat etiam suum modum vbiationis proprium; & licet vbiatio, quam habet natura in hac parte spatij, vniatur cum vbiatione eiusdem naturae in parte proxima spatij, non tamen vniatur cum vbiatione, quam habet substantia in parte proxima spatij, sed omnes partes vbiationis naturae vniuntur inter se, & omnes partes vbiationis substantiae vniuntur inter se; & sicut etiam calor intensus vt quatuor, qui est in subiecto extenso, licet continetur per totum subiectum, non tamen ita, vt singuli gradus huius partis subiecti vniatur immediatè cum singulis gradibus alterius partis, sed primus gradus huius partis continuatur immediatè cum primo gradu alterius partis, non cum secundo; & secundus cum secundo, ita vt totus primus sit continuus, & totus secundus sit continuus, &c. alioquin daretur magna, & impertinens confusio vnionum, vt consideranti patebit: non enim vacat in his amplius immorari.

SECTIO VIII.

Vtrum praesentia sacramentalis Christi pendeat à praesentia naturali?

186. Prima suppositio. Suppono primo, aliud esse querere, an ex natura rei praesentia sacramentalis per habitudinem intrinsecam, & connexionem, quam habet, praesupponat praesentiam naturalem; aliud vero, an de facto ex institutione huius sacramenti pendeat vna praesentia ab alia, licet alias potuerit esse sacramentalis sine naturali? Suppono secundo, hanc dependentiam, vel exigentiam posse considerari, vel in primo instanti seu fieri consecrationis, vel etiam in toto

tempore, quo conseruatur praesentia sacramentalis, & in vtroque sensu procedit quaestio.

His suppositis, dico primo: ex natura rei praesentia Christi sacramentalis non postulat ex se praesentiam Christi naturalem, nec cum illa habet aliquam connexionem. Hanc docet Suarez cum communi in *praesenti disp. 48. sect. 2. Valquez disp. 192. c. 1. vbi plures affectus probatur breuiter, quia nullum datur probabile fundamentum huius intrinsecae connexionis inter has duas praesentias magis, quam inter duas praesentias sacramentales aut naturales: imò si res attente consideretur, potius praesentia sacramentalis, quantum est de se, postulat, quod corpus Christi non habeat praesentiam naturalem, vt supra diximus; nam quaelibet praesentia definitiua adequata habet ponere subiectum ibi raliter, vt non sit alibi; ergo praesentia sacramentalis Christi nõ postulat ex se praesentiam naturalem, imo potius ex se postulat, quod non habeat Christus aliam praesentiam, nisi illam.*

Dices, praesentia sacramentalis postulat ex se corpus Christi existens, vt patet: sed corpus Christi dependet saltem à posteriori à praesentia naturali, sine qua non potest naturaliter esse: ergo praesentia sacramentalis dependet saltem mediate à praesentia naturali. Respondeo; hoc argumentum probaret etiam, creationem quantitatis postulare ex se educationem eiusdem quantitatis è subiecto; quia illa creatio non potest esse sine quantitate, & quantitas non potest naturaliter esse sine educatione è subiecto; ergo creatio postulat mediate illam educationem. Non ergo valet consequentia ad hanc exigentiam mediatam, quia creatio petit quantitatem tollendo ab ipsa dependentiam ab educatione. Similiter praesentia sacramentalis pendet à corpore Christi tollendo tamen ab ipso quantum est de se, quod pendet à praesentia naturali.

Hinc infero primo, posse quantum est ex parte huius praesentiae, conseruari corpus Christi sub speciebus, licet alibi annihiletur: nam licet ex natura rei habeat in Eucharistia easdem mutationes, & formas, quas accipit in caelo; hoc tamen intelligendum est de iis, quae possunt poni per concomitantiam: at vero si in caelo annihilaretur humanitas Christi, iam tolleretur fundamentum concomitantiae, quae consistit in hoc, quod corpus existens in duobus locis, habet easdem formas, & accidentia in vtroque loco: tunc autem iam illud corpus non existeret in duobus locis, sed solum in Eucharistia.

Infero secundo, potuisse, quantum est ex parte praesentiae, poni corpus Christi sub speciebus, sicut modo, ante Incarnationem factam in vtero Virginis. An vero tunc esset idem sacramentum Eucharistiae, pendet ex postea dicendis. Aliqui dicunt non potuisse nunc representare mortem Christi, sicut modo. Sed immerito; quia hoc sacramentum non videtur habere ex se determinate significare mortem Christi, vt praeteritam: nam in caena habuit totam rationem sacramentum, quam modo habet, & totam significationem; & tamen tunc non significauit mortem Christi vt praeteritam; ergo ex se solum habet significare mortem Christi tali tempore exercitam, praescindendo ab eo, quod sit praeterita vel futura; ergo eodem modo ante Incarnationem potuisset significare mortem Christi.

Dico secundo, nec etiam de facto ex institutione huius sacramenti pendet necessario praesentia sacramentalis à naturali, quam habet corpus Christi in caelo. Itaque etiam si corpus Christi Domini desineret esse in caelo, non ideo ex institutione huius sacramenti sequeretur, quod desineret esse sub speciebus consecratis.

Hæc

187. *Conclusio prima.* Suarez. Valquez. Probatur.

188. *Instantia.*

Diluitur.

189. *Illatio prima.*

190. *Illatio secunda.*

191. *Conclusio secunda.*

192.
Suarez.Fundamen-
tum conser-
uatiæ sententiæ.Primo euer-
tatur.

Hæc est contra P. Suarez vbi supra conclusione secunda, cuius rationes sunt parum efficaces, & ideo ex earum solutione ostenditur probabilitas nostra conclusionis. Fundatur enim præcipue, in eo quod humanitas Christi sit principium Physice influens ad præsentiam sacramentalem; quare licet verba habeant concursum partialem; quia tamen tunc deesse concursus Christi, qui est quasi instrumentum vniuersale ad effectus sacramentorum, ideo verba non habent effectum. Verum hæc ratio vtrique videtur deficere; nam in primis sine fundamento ponitur humanitas Christi habere illum concursum Physicum instrumentalem ad omnes effectus sacramentorum. Deinde licet hoc gratis admitteretur, non sequitur ex hoc, quod præquiratur corpus Christi alibi existens cum præsentia naturali: sufficeret præsupponi corpus Christi præexistens prius natura præcindendo ab hac, vel illa præsentia. Nam sicut de facto corpus Christi est causa materialis suæ præsentia naturalis, ad qua præsupponitur existens in priori natura, non quidem cum alia præsentia, sed secundum seita licet corpus Christi esset causa efficiens Physica præsentia sacramentalis; sufficeret præsupponi existens prius natura secundum se abstractendo a præsentia naturali vel sacramentali: potuit enim Deus (vt postea videbimus) pro illo instanti velle conseruare corpus Christi independentem à verbis consecrationis, & tamé de facto dare illi solam præsentiam sacramentalem dependentem à verbis, & ab ipso Christo.

193.
Secundo im-
pugnatur.
Suarez.

Secundo impugnatur eadem ratio; quia ponamus, post consecrationem factam destrui humanitatem Christi in cælo, & perseverare in Eucharistia, quod magis probabile censet Suarez *d. sect. 2. in fin.* nam licet in fieri pendeat effectus verborum à Christo alibi existente, non tamen in conseruari; sicut nec alij effectus sacramentales: tunc ergo cur non posset alibi consecrari etiam, & poni corpus Christi sub alijs speciebus; nam licet non præexistere Christus cum præsentia naturali, præexistebat tamen iam alibi sacramentaliter, & vt ibi existens posset concurrere cum verbis ad secundam præsentiam efficiendam; ergo ex vi huius institutionis posset fieri noua consecratio, etiam si non supponeretur Christus existens cum præsentia naturali.

194.
Tertio im-
pugnatur.

Tertio impugnatur, quia etiam si hæc physica efficientia concedenda esset, sufficeret, quod præsupponeretur anima Christi existens cum sua præsentia naturali, licet eius corpus alibi non existeret: nam hæc efficientia magis competit animæ, quam corpori, vt fatetur ipse Suarez *d. sect. 2. ante §. vltimum*: ergo potuit etiam ex vi huius institutionis corpus Christi accipere præsentiam sacramentalem, licet nullibi haberet præsentiam naturalem.

195.
Instantia.

Respondeo.

Dices, ex vi præsentis institutionis Sacerdos non potest consecrare, nisi vt minister Christi, & loquens nomine Christi; ergo ex vi præsentis institutionis prærequiritur Christus existens in rerum natura, vt verba foriantur effectum. Sed contra; quia ad summum sufficeret Christum existere sacramentaliter sub alijs speciebus; quia Sacerdos non debet necessario loqui nomine Christi existentis naturaliter, sed nomine Christi quomodocumque existentis. Deinde, fortasse non requiritur, quod supponatur existens humanitas Christi: sufficit, præsupponi animam Christi, vt ipsius nomine possit loqui Sacerdos tamquam eius minister, & vt loquutio sacerdotis moraliter sit loquutio animæ Christi, sicut de facto in triduo, dicunt communiter, quod potuit consecrari corpus Christi, & tamen

tunc Sacerdos loqueretur nomine Christi, quia tunc non erat Christus; sed solum nomine animæ Christi, penes quam residebat moraliter voluntas præterita substituendi sibi talem ministrum ad operandum; ergo non prærequiritur ad hoc præsentia naturalis corporis Christi: nam et si tunc corpus Christi habebat etiam in sepulchro suam præsentiam naturalem, hoc tamen erat per accidens; quia etiam si non haberet talem præsentiam, posset Sacerdos operari nomine animæ Christi.

Dices, ponamus, quod corpus Christi in sua præsentia naturali fuisset redactum ad cineres; tunc poneretur ne sacramentaliter organizatum, an sub forma cinerum? Respondeo, mihi valde probabile esse, quod poneretur organizatum: alioquin non verificarentur verba consecrationis, quæ significant corpus humanum: nam cineres proprie loquendo non sunt corpus humanum. Dices, materia Christi in Eucharistia debet habere per concomitantiam ea, quæ habet alibi; sed alibi haberet formam cineris; ergo & in Eucharistia. Responderi potest primo, materiam Christi habere debere in Eucharistia, quæ alibi habet, si aliunde non obtinet veritatem verborum: at vero forma cinerum obtinet veritati verborum; & ideo ex vi præsentis institutionis non esset ponenda in Eucharistia, licet forsitan ad hoc esset necessarium aliud miraculum. Petes, qualis ergo forma substantialis ibi poneretur tunc cum materia? Respondeo, nullam, sed solum organizationem accidentalem sufficientem, vt materia diceretur corpus Christi, non vero formam cinerum ob rationem traditam; nec item formam cadaueris, aut animam rationalem, quia hæc solum ponuntur per concomitantiam, eo quod alibi informant illam materiam; ergo cum hæc ratio tunc cessaret, nulla forma substantialis ponenda esset, sed id præcisè, quod requireretur ad verificanda verba.

Secundo responderi potest, licet poneretur tunc forma cinerum per concomitantiam, id non obtinere veritati verborum; quia sicut non de calice dicitur: *hic est sanguis, &c.* licet ibi adsit corpus, quia nimirum verba verificantur de illo, quod substat accidentibus loco vini, quod est solus sanguis: sic in illo casu, licet ibi esset forma cineris per concomitantiam; posset vere dici: *hoc est corpus meum*; quia verba verificarentur de illo, quod ponitur ex vi verborum, & substat speciebus loco panis, quod solum esset materia illa cum aliqua organizatione humana.

Vergebis adhuc, quia si non existeret alibi corpus Christi, non posset verificari verba de corpore, quod poneretur sub speciebus; quia de illo non posset dicere anima Christi esse suum corpus: cur enim magis de illo, quam de alio quocumque? Nec satisfacit dicere, quod illud fuit antea corpus illius animæ; quia *hoc corpus meum*, in verbis consecrationis non supponit pro quocumque corpore, quod antea informatum fuerit ab anima Christi, sed pro corpore, quod nunc est suum: alioquin ex vi verborum sufficeret modo ponere corpus infantile, quod habuit Christus, & nihil aliud, quod nemo dicit, imo in rigore non sufficit ponere, quod habuit in cæna, sed quod modo habet in cælo; & ideo præputium etiam ponitur nunc ex vi verborum, vt infra videbimus; ergo in prædicto casu non verificarentur verba ponendo corpus, quod antea solum fuerat Christi.

Respondeo, illa verba, *corpus meum*, debere verificari in rigorosa significatione: hæc autem est, vt si loquens habeat de præsentis corpus, significant illud;

illud; si vero nunc nullum habet, sed est sola anima, intelligatur de corpore, sub quo ultimo fuit tempore mortis: de illo enim dicimus in rigore: hoc est corpus S. Petri, id est, cum quo ultimo existit S. Petrus; & ideo ad veritatem verborum sufficeret ponere corpus humanum, quod ultimo habuit anima Christi, si nunc de presenti nullum haberet.

199. Inferitur praesentiam sacramentalem non pendere necessario à praesentia naturali corporis Christi, sed ad summum praerequiri Christum, & fortasse solam animam alicubi existentem naturaliter, ut sacerdos possit operari nomine ipsius; si enim nec ipsa anima existeret, non posset loquutio sacerdotis intelligi, quod esset loquutio Christi, cum nec Christus, nec eius anima esset, & per consequens non posset ceteri retinere primam voluntatem substituendi talem ministrum, ut illa actio esset moraliter actio Christi. Ad hoc tamen, ut praedixi, sufficit existentia anima: imo in ultimo instanti prolationis verborum forsitan non praerequireretur anima Christi alibi existens, sed sufficeret praesupponi in quodam priori existens tunc ipsa anima secundum se, ut sic ipsi tribueretur illa loquutio, & ab ipsa conferretur moraliter procedere, licet non praesupponeretur cum alia praesentia, sed postea in posteriori esset praesens in sola Eucharistia. Nam sicut ipsa anima praesupponeretur modo ad suam praesentiam naturalem in genere causae materialis, & non cum alia praesentia, sed solum secundum se, ita posset tunc praesupponi secundum se in genere causae efficientis moralis ad suam praesentiam sacramentalem, quam solum haberet in posteriori; quod posset contingere, si Deus tunc vellet conservare animam Christi independentem à verbis; dare tamen illi solam praesentiam sacramentalem, & hanc dependentem à verbis; in quo nulla apparet repugnantia in ordine ad potentiam Dei absolutam.

100. Adde, nec praerequiri animam existentem cum praesentia naturali, sed sufficere, quod praesisteret cum praesentia supernaturali sub aliis speciebus consecratis; quia (ut dixi) Christus existens in alia hostia posset intelligi substituere sibi ministrum, per quem offerat, & consecret aliam hostiam, licet nullibi intelligeretur habere praesentiam naturalem; praesertim cum eiusmodi operatio moralis, qualis est operatio per ministrum, non videatur exigere praesentiam naturalem cum aliis conditionibus requisitis ad operationem physicam exercendam; nam licet Christus proit in Eucharistia non possit exercere operationes physicas materiales, quae exigunt debitam extensionem localem, & applicationem agentis; potest tamen exercere operationes morales, maxime quae solum consistunt in denominatione à voluntate praeterita non retractata, qualis est operatio, quam exercet per ministrum eius nomine consecrante.

101. Denique, dixi, fortasse non requiri, quod supponatur existens humanitas, sed sola anima: hoc enim non est omnino certum, posset quippe cum aliis dici, requiri ex vi praesentis institutionis, quod existat Christus homo; quia anima sola non est sacerdos, qui sit sacerdos, & offerat sacrificium ministerio aliorum sacerdotum, de quo dicemus infra agentes de sacrificio disp. 19. sect. 6. Consequenter autem dicendum esset, potuisse quidem in triduo consecrari sacramentum hoc consecratum ante Christi mortem, & tunc futurum sub speciebus panis corpus Christi absque anima, & sanguine, non tamen potuisse de nouo consecrari in illo triduo propter de-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

fectum Christi sacerdotis, qui cum suo ministro consecraret, atque ideo ad consecrationem praerequiri semper corpus Christi existens, non tamen existens cum praesentia naturali: nam sicut diximus de anima; sic dicendum esset de corpore, si existeret solum sacramentaliter in alia hostia, id sufficere, ut Christus ibi existens posset moraliter operari per suos ministros ad consecrandam aliam hostiam; atque adeo neque illa sententia supposita, dicendum est, praesentiam sacramentalem ex vi institutionis huius sacramenti pendere necessario à praesentia naturali corporis Christi.

DISPUTATIO VI.

De vnione corporis & sanguinis Christi cum speciebus.

SECTIO I. De vnione corporis, & sanguinis Christi, varia sententia.

SECTIO II. Explicatur vnio corporis, & sanguinis Christi cum speciebus sacramentalibus.

SECTIO III. Quae denominationes tribuantur corpori Christi ratione specierum: ubi, vtrum corpus Christi in Eucharistia dicatur esse in loco.

HVC vsque solum egimus de praesentia: quam habet Christus in ordine ad spatium, in quo sunt species; & licet haec praesentia ad hoc, ut dicatur Christus esse praesens speciebus, non tamen videtur sufficiens ad hoc, quod dicatur contineri sub speciebus, & demonstrari per species; nam licet Angelus esset intime praesens alicui cubiculo, vel etiam speciebus, non possumus dicere, hoc est Angelus, sicut dicimus, hoc est corpus Christi, Ponenda est ergo aliqua maior vnio corporis Christi cum speciebus, ratione cuius corpus Christi verè dicatur comedi & deglutiri, quando comeduntur species, & ratione cuius corpus Christi dicatur etiam moueri localiter ab eo, à quo mouentur species, quae omnia inducant aliquam vnionem intercedere inter corpus Christi, & species.

I. Christus habet aliam maiorem vnionem cum speciebus quam praesentia.

SECTIO I.

De vnione corporis, & sanguinis Christi, varia sententia.

QVALIS sit haec vnio, difficile explicatur. Certum est enim apud omnes Theologos, non esse vnionem inhaerentiam, qualis erat inter substantiam panis, & eius accidentia; tum quia certum est, accidentia panis manere sine subiecto, ut habetur in Concil. Const. sess. 8. tum quia corpus Christi non afficitur ab accidentibus panis, sicut panis; non enim patitur Christus per calorem, vel frigus specierum, neque immutatur ab agentibus extrinsecis, quae agunt in species: ideo non pauci dicunt, illam esse vnionem inexplicabilem, & ineffabilem; quia est longe diuersa ab omnibus aliis, quas experimur. Verum haec responsio non satisfacit omnino: dat enim aliquam ansam haereticis negandi possibilitatem mysterij, quod ad has angustias adducit mentem nostram, ut eius possibilitatem non possit concipere; sicut daretur ansa negandi mysterium Incarnationis, si non explicaretur, qualis

2. Conc. Constant. Difficile certa explicatur haec vnio.

qualis esset vnio naturæ humanæ cum Verbo, scilicet ad Hypostasiam Verbi, & vt subsisteret humanitas. Adde, non posse concipi albedinem panis vnitam corpori Christi, quin tribuat illi aliquem effectum formalem, quem tamen non poteris facile explicare.

3. *Alanus dicit accidentia vniri quasi hypostatice corpori Christi, & in illo subsistere.*

Alanus.

Reijcitur hic explicandi modus.

Dices, accidentia panis eo ipso, quod incipiunt esse per se sine subiecto, petere aliquem modum posituum, quo subsistant ad modum substantiæ; quare sicut humanitas, quia petit hunc modum posituum substantiæ, potuit vniri Verbo supplenti defectum propriæ substantiæ respectu humanitatis, & illam humanitatem terminanti; sic etiam accidentia panis vniantur quasi hypostatice corpori Christi, vt terminentur per illud, & subsistant in illo. In quem modum dicendi se propensum ostendit Alanus lib. 1. c. 34. 35. & seqq. licet non audeat affirmare: & sane merito non audeat, quia talis vnio deberet esse non tam cum corpore Christi, quod non est substantia, nec habet propriam substantiam, quam cum ipsa personalitate Verbi, per quam subsistit humanitas Christi. Ex hoc autem sequitur primo, personalitatem Verbi esse in Eucharistia per se ex vi verborum contra ea, quæ infra ex Tridentino dicemus: pater sequela, quia illa vnio requiretur ad continentiam corporis Christi sub speciebus panis, quæ significatur per verba. Deinde adhuc illa vnio non sufficeret ad veritatem verborum; nam ex illa vnione non fit, quod corpus Christi contineatur sub speciebus, cum illa vnio esset præcise cum substantia Verbi; hæc autem substantia possit esse præsens ibi, quin ibi sit corpus Christi, vt de se constat, consequens est, vt tota illa vnio posset manere, quin adesset ibi corpus Christi; ergo alia vnio ponenda est cum ipso corpore Christi; nam illa per accidens se habet omnino ad corpus Christi.

4. *Scotus. Scotus ponit tantum inseparabilitatem ex pacto diuino. Reijcitur.*

Scotus, & alij, quos refert Suarez in præsentia, disputat. 48. sect. 3. negant omnem vnionem inter Christum, & species, præter inseparabilitatem quandam ex pacto Diuino. Verum hæc sententia merito reijcitur communiter: quia etiam si Angelus penetraret localiter cum speciebus, cum voluntate non recedendi ab eis, non diceremus: hoc est Angelus; ergo aliquid aliud habet corpus Christi respectu specierum.

5. *Alij ponunt vnionem per quam corpus Christi conuertitur cum illis accidentibus.*

Dicunt ergo alij, vnionem propriam esse possibilem talem, vt licet non faciat accidentia inhaerere corpori Christi, faciat tamen corpus Christi connecti cum illis accidentibus, ita vt non possint moueri localiter accidentia panis, quin moueatur etiam corpus Christi; hæc enim colligatio est propria vnionis physicæ; quare in ordine ad hanc colligationem potest intelligi corpus Christi vnitum physice per modum posituum intrinsecum, & inhaerentem corpori Christi, terminatum vero ad accidentia panis, quæ respiciat, non vt subiectum, sed solum vt terminum, cui vnit corpus Christi.

Eodem modo quo prior panis ablata tantum sustentatione.

Hæc autem vnio posita, melius explicatur continentia corporis Christi sub speciebus: debet enim contineri, quantum fieri potest, eo modo, quo prius continebatur substantia panis, ablata tamen sustentatione, ne corpus Christi denominetur ab illis accidentibus: debemus ergo concedere ad minus esse vnitum illis, cum hoc possit intelligi, absque eo quod sustentet illa, vel denominetur ab illis.

6. *Impugnatur primo.*

Contra hanc tamen vnionem, si vera vnio est, videretur esse primo, quod omnis vera vnio physica supponit ex parte vnus saltem & ex extremis, inter quæ versatur aliquod incomplementum physicum, ratione cuius sit possibilis talis vnio; ideo enim

vnus Angelus non potest vniri cum alio, neque vnus anima rationalis cum alia; quia in ea ratione quilibet Angelus, & qualibet anima supponitur completa: Verbum autem Diuinum potuit vniri physice cum natura humana; quia hæc supponebatur incompleta in ordine ad substantiam aliquam substantialem. Sed neque ex parte corporis Christi, neque ex parte specierum panis supponitur aliquod incomplementum in ordine ad effectum formalem resultantem ex illa vnione; quia per illam non accipit corpus Christi esse calidum, aut album, vt suppono, nec videtur vlla ratione perficijli enim perficitur ab illis accidentibus; iâ ergo ab illis afficitur, & alteratur, & per consequens erit subiectum illorum, quidquid sit, an ea sustentet in genere causæ materialis; nam materia prima perficitur etiam à forma rationali, licet eam non causet materialiter. Hoc autem videtur omnino falsum, & absurdum; quia iam per huiusmodi accidentia, licet corpus Christi non calefieret, vel si frigeferet, acciperet tamen alios effectus formales in alio genere æquiualente, per quos perficeretur. Si autem dicatur, nullum effectum formalem accipere ab illis accidentibus, tunc in primis difficile intelligitur, quomodo vnatur physice cum calore, & ab eo nullum effectum formalem accipiat, nam effectus formalis nihil aliud est, nisi illud totum, quod resultat ex vtroque extreme vnio; atque adeo, si albedo vniretur cum Angelo, licet non nominaretur Angelum album propter incapacitatem subiecti; daret tamen illi aliquem effectum formalem inominatum; quia non posset illi vniri, quin resultaret aliquod concretum ex vtroque extremo. Deinde redit difficultas supra posita; quia si corpori Christi ex illa vnione non datur effectus formalis, nec perficitur villo modo à speciebus; ergo non est de se incomplectum ad tale genus vnionis; nullum enim extremum intelligi potest cum incomplectum intrinseco de se; ad vnionem cum alio, nisi ex defectu intrinseco alicuius perfectionis, quam debet acquirere per talem vnionem; si ergo non perficitur corpus Christi villo modo per calorem, cui vnitur, non poterit physice cum illo vniri; alioquin dicere posset aliquis, quod vna etiam anima rationalis poterit vniri physice, & substantialiter cum alia ad eum finem, vt habeant alligationem inuicem, & connexionem, quod tamen nemo concedit.

Secundo impugnatur illa vnio vera, & physica; quia omnis vera & propria vnio physica ita alligat vt utrumque extremum, vt exigit, quantum est de se, quod vbiicumque sit vnum extremum, sic etiam & aliud: hinc enim est, quod sub speciebus Eucharistiæ, vbi ex vi verborum ponitur corpus Christi, ponantur etiam per concomitantiam anima, & omnia accidentia, quæ habet in cælo; quia nimirum vnio physica corporis Christi cum anima, vel cum illis accidentibus petit, vt nullibi sine illis ponatur illud corpus: si ergo intercederet vera, propria, & physica vnio inter corpus Christi, & species panis, deberet etiam ex vi illius exigi, vt vbiicumque esset corpus Christi, essent etiam per concomitantiam illæ species, cum quibus physice vnitur, atque adeo in lingulis hostiis, & in cælo habere deberet secum accidentia aliarum hostiarum; quod cum sit manifestè absurdum, constat à posteriori nullam intercedere veram, & propriam vnionem physicam inter corpus Christi & species Sacramentales quod argumentum clarius procedit de ipsa vnione, quæ se ipsa vnitur corpori Christi, & illud afficit, ac perficit in ordine ad motum; ergo debet replicari cum corpore Christi in omnibus hostiis. Fatemur ergo

ergo, corpus Christi ibi esse loco substantiæ panis, & succedere in eius munere, ablatis tamen imperfectionibus, quarum præcipua esset unio physica, & propria cum illis accidentibus; ex ista enim sequeretur, quod deberet ea accidentia secum deferre & habere in celo, & in aliis hostiis, & quod ab illis deberet intrinsecè perfici; quæ omnia vitari debuerunt alligando corpus Christi alio nobiliori modo, quam per physicam, & propriam unionem, per unionem tamen minus propriam, quam iam explicio.

8. Aliter hanc unionem explicat P. Coninck in præsentia, *quæst. 75. art. 2. dub. 1. num. 94. & sequentibus*, dicens, hanc unionem posse intelligi esse similem unioni, quam haberet corpus gloriosum cum alio corpore, cum quo penetratiuè simul ita existeret, vt, illo alio corpore moto, moueretur, & ipsum necessario, quod fieri posset, si Beatus non permitteret se aliter ab illo alio corpore penetrari, quam de facto prius penetraretur. Supponit enim, Beatum, licet possit permittere, penetrari suum corpus gloriosum ab alio; posse tamen, si velit, huic penetrationi resistere; vnde poterit ab illo alio corpore impelli, & moueri, sicut alia corpora mouentur, & impelluntur, quia penetrationi resistunt. Supponit item, quando duo corpora semel penetratiuè existunt, non posse ab inuicem separari sine noua penetratione diuersa, qua secundum aliam partem se mutuo penetrent. Nam si vnum mouetur ad dexteram, & alterum ad sinistram, necesse erit, vt pars, quæ prius penetrabat partem alterius dexteram, incipiat penetrare sinistram, & e contra. Vnde corpora non gloriosa semel penetrata non possent absque nouo miraculo moueri localiter, nisi vtrumque simul moueretur. Hinc infert, Beatum, sicut potest resistere, ne alius homo non gloriosus eum penetraret, sic semel penetratum posse resistere, ne fiat penetratio noua, & consequenter illud corpus non gloriosum non poterit separari à glorioso, cum non possit separari absque noua penetratione: vnde si homo non gloriosus velit mouere se, debet secum necessario trahere corpus gloriosum, nisi hoc positiuè resistat, tunc enim neutrum corpus mouebitur. Imo hoc ipsum dicendum putat de Angelo, qui, sicut potest resistere, ne ab aliquo corpore penetraretur, sic semel penetratum potest resistere, ne alia ratione penetraretur: atque ideo tunc moto illo corpore, moueretur etiam ab eo Angelus, nisi ipso motui positiuè resisteret; tunc enim nec Angelus, nec corpus moueretur.

9. His suppositis de corpore Christi dicit, esse vnum cum speciebus panis, quatenus ita est illis colligatum, vt, motis speciebus, necessario cum illis moueatur: hæc autem colligatio prouenit ex eo, quod semel cum speciebus penetratum per consecrationem, non permittit fieri aliam penetrationem diuersam; vnde fit, vt species moueri non possint, quin trahant secum simul corpus Christi, quod illi motioni non resistit, & propter agilitatem absque ulla difficultate moueri potest.

10. Hæc doctrina ingeniosè excogitata videtur; sed in ea multa supponuntur vel difficilia, vel minus vera. Primo enim supponit, agens naturale materiale, quales sunt species panis, posse propria virtute naturali mouere corpus Christi iadiuisibiliter existens in hoc Sacramento; quod videtur incredibile, quia modus ille præsentia, quem habet corpus Christi, est adeo supernaturalis, vt non possit ab agente materiali naturaliter produci. Sicut enim alia agentia naturalia, v. g. ignis, nix, aqua, non possunt agere in corpus Christi, & hoc non

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

solum propter impassibilitatem, quam post resurrectionem, sed etiam propter modum existendi Sacramentalem; vt apparuit, quando in Cæna ante Resurrectionem prima vice consecrata est Eucharistia: sic nec poterunt illud localiter mouere, cum non sit maior ratio de motu locali, quam de alijs actionibus; imo ideo fortasse non possunt exercere alias actiones circa illud corpus, quia non possunt dare illi tale genus præsentia, quod habet, vt inferius videbimus disput. 9. Non potest ergo reduci hæc colligatio ad vim naturalem, quam species habent mouendi secum corpus Christi.

Respondent aliqui, agens naturale non posse quidem dare primo corpori Christi illud genus præsentia Sacramentalis; postquam tamen inuenit iam illud reductum per consecrationem ad talem statum, & cum tali præsentia, posse illud mouere, & dare illi aliam similem præsentiam: sicut nec posset agens naturale ponere in loco quantitatem absque vilo subiecto: de facto tamen postquam per consecrationem quantitas panis ponitur absque subiecto, possunt agentia naturalia mouere localiter eam quantitatem, quam inueniunt iam ad eum statum reductam per consecrationem præcedentem. Ita P. Ioannes Præpositus infra *quæst. 76. art. 6. dub. 1. num. 37.*

11. Respondent aliqui.

Ioan. Præpositus.

12. Est clarum discrimen illius exempli.

Sed debuisset attendi ad discrimen clarum illius exempli; nam licet status quantitatis absque subiecto sit supernaturalis, at vero præsentia, quam quantitas habet in loco, nullo modo est supernaturalis, sed eadem omnino quam haberet, si esset in subiecto; vnde non mirum, quod produci possit ab agente naturali: at verò præsentia corporis Christi, non est illa, quam haberet in statu naturali, sed diuersa, imo supernaturalitas status consistit in illa ipsa præsentia miraculosa; quare sicut prima, ita nec secunda, nec tertia poterit produci ab agente naturali, cum omnes sint æquè supernaturales: imo retorqueri potest exemplum contra Auctorem; quia quantitas panis non solum postea, sed tunc quando actu separatur à subiecto, & quando primo incipit esse sine subiecto, accipit suam præsentiam ab agente naturali: nam Sacerdos tenens, vel mouens hostiam, quando actu illam consecrat, dat, vel conseruat præsentiam illam, quam in ipso instanti consecrationis habet quantitas panis; ergo ex illo exemplo potius argueretur, quod præsentia etiam prima corporis Christi posset naturaliter produci ab agente naturali, sicut producit prima præsentia quantitatis separata à subiecto. Adde, si corpus Christi in Eucharistia posset à speciebus propria virtute moueri, non apparet, cur non posset à nobis, & à quouis agente corporeo immediate moueri; quod tamen falsum est, cum non possit à nobis aliter moueri, quam mouendo species panis.

13. Alia discrimina in nostro casu.

Secundo, dato quod corpus non gloriosum semel penetratum cum glorioso non posset se amplius remouere ab illo, ne daretur penetratio diuersa; in nostro tamen casu illud inconueniens nullo modo procedit; quia etiam si species mouerentur, non moto corpore Christi, non sequeretur eas aliter penetrari cum Christi corpore, quam prius; nulla enim pars specierum inciperet penetrari de nouo cum aliqua parte corporis Christi cum qua antea non esset penetrata, quia nimirum prius omnes, & singula specierum partes erant penetratae cum singulis, & omnibus partibus corporis Christi; non ergo inciperent aliter penetrari ac antea; in quo apparet manifestum discrimen à corpore illo non glorioso penetrato cum glorioso; quia in illo non omnes, & singula partes fuissent prius penetratae cum

cum omnibus, & singulis corporis gloriosi, & ideo non posset moueri localiter, quin aliqua pars ipsius inciperet de nouo penetrari cum aliqua parte corporis gloriosi. In speciebus autem nulla est pars eorum, quæ non esset prius penetrata cum omnibus, & singulis partibus corporis Christi; ergo per motum non inciperet penetrari aliter ac antea; atque ideo ex hoc capite non essent alligatæ ad non mouendum se absque corpore Christi propter nouam penetrationem vitandam.

14.
Instantia.

Respondet.

Dices, licet species non penetrarentur de nouo cum noua parte corporis Christi, penetrarentur tamen diuerso modo; scilicet hæc pars dextra, v.g. specierum in sinistra parte spatij, cum antea hæc pars specierum penetrata esset in parte dextra spatij. Sed contra; quia penetrari postea cum eodem corpore in alia noua parte spatij non debet reddere impossibile motum specierum; nam quando species mouentur simul cum corpore Christi, sicut incipiunt esse in nouo spatio, sic etiam incipiunt penetrari cum Christi corpore in nouo spatio, in quo antea non penetrabantur; & tamen quia penetratio fit eiusdem cum eodem, potest fieri per se absque nouo miraculo; ergo posset etiam fieri immoto Christi corpore, cum penetratio etiam esset eiusdem cum eodem, licet esset in ordine ad diuersum spatium.

15.
Tertium quod magis displicet.

Vnde tertio magis displicet id, quod addit de Angelo, cum semel corpori penetratum posse postea resistere nouæ penetrationi, & tunc corpus non posse amplius se mouere, nisi trahendo simul secum Angelum, quia non potest se denuo aliter cum Angelo penetrare, prout fieret, si absque Angelo se moueret. Hoc, inquam, non parum videtur à communi, & vera Philosophia deficere: nam in primis penetratio Angeli cum corpore nullo modo impedit motum corporis; sicut nec Angelus existens prius in aliquo spatio impedit corpus, ne ponatur in illo spatio; hoc enim est proprium corporum, vt sese mutuo expellant ab eodem spatio, non spirituum inter se, aut cum corporibus. Potest quidem Angelus impellere, vel tenere corpus, ne moueatur, an progrediatur ulterius; quod quidem præstat Angelus per vim actiuam, seu impulsiuam; non vero potest per resistantiam, seu impossibilitatem cum corpore impediri formaliter, ne sit in spatio, in quo est Angelus, quia nulla est talis impossibilitas Angeli cum corpore in eodem spatio.

16.

Deinde, etiam si esset eiusmodi impossibilitas, & impenetrabilitas, Angelo tamen semel penetrato cum corpore, posset corpus mouere propria virtute, & separari ab Angelo; quia per hoc nulla fieret penetratio diuersa ab ea, quæ erat prius, vt supra dicebamus de speciebus panis cum corpore Christi; nam per illum motum non inciperet aliqua pars corporis penetrari cum Angelo, cum omnes, & singulæ partes corporis fuissent iam prius penetratæ cum toto Angelo; quod autem aliqua pars penetraretur de nouo in alio spatio nouo, non obstat motui, vt ostendimus in simili in speciebus, & corpore Christi.

17.
Vltimum quod penitus resistit.

Denique displicet id, quod additur, quod posset corpus sic penetratum trahere secum Angelum non resistantem motui; nam licet Angelus habeat virtutem ad mouenda corpora, communiter tamen negatur corporibus virtus naturalis mouendi localiter Angelos; imo Vasquez non capit, quomodo vnus Angelus possit alium localiter mouere; parum itaque refert, quod Angelus non resistat, si tamen corpus non habet virtutem ad illum mouendum; porro corpus non habere talem virtutem, non solum probari potest ex improportione ipsius ad

motum illum spirituale, sed etiam quia, si aliquid corpus diuinitus ponatur penetrabile, non poterit ab alio corpore localiter moueri; nam quoties tangeret illud, & impelleret, penetraretur ab illo, & nihil efficeret; de facto vero mouetur vnus corpus ab alio propter impenetrabilitatem, quatenus expellitur ab alio corpore conante se in eo spatio constituere: in Angelo autem cessare hæc ratio, quia quodlibet corpus absque difficultate penetraretur cum ipso; non ergo posset à corpore localiter moueri. Potest fortasse de facto corpus humanum, quando ab aliquo mouetur, trahere secum animam spiritualem: hoc tamen prouenit ratione vnionis physice, cuius effectus est, vt vnus extremum comitetur aliud; & ideo debetur corpori vnito formæ spirituali virtus trahendi secum illam formam: vbi tamen talis vnio non intercedit, non apparet, vnde corpus posset habere vires naturales ad mouendum localiter Angelum.

Denique totus ille modus colligationis, licet sufficeret ad colligandum corpus Christi cum speciebus in ordine ad motum, vt motis speciebus, moueretur etiam corpus Christi; non tamen videtur sufficiens, vt corpus Christi diceretur subsistere speciebus loco panis, quod tamen necessarium videtur ad hoc, vt possit per illa accidentia demonstrari, & vt dicatur vere comedi, sumptis speciebus; alia ergo maior vnio ponenda est inter corpus Christi, & species, quam iam oportet explicare.

SECTIO II.

Explicatur vnio corporis, & sanguinis Christi cum speciebus sacramentalibus.

EXistimo hanc continentiam corporis Christi sub speciebus consistere in primis in actione quadam, qua corpus Christi per potentiam obedientialem actiuam vt instrumentum eleuatum conseruat accidentia panis, supplendo concursum, & sustentationem panis non in eodem genere causæ, sed in genere causæ efficientis: per hanc enim causalitatem dicitur corpus Christi subsistere illis accidentibus; subsistere, inquam, hoc est, exercere circa illa munus potissimum substantiæ; quia cum præcipuum munus substantiæ respectu accidentium sit illa sustentare, merito dicitur corpus Christi subsistere illis accidentibus, quæ loco panis sustentant in genere causæ efficientis. Ex quo sequitur, posse designari corpus Christi per accidentia illi verbis: *Hoc est corpus meum*; quasi dicas, corpus Christi est substantia, cuius sunt hæc accidentia, cuius scilicet sunt substantis, & sustentantis loco panis, licet in alio genere causæ.

Contra hunc tamen dicendi modum est difficultas; quia licet sustentatio in genere causæ materialis sufficiat, vt subiectum dicatur subsistere, & contineri sub illis accidentibus, non tamen sustentatio in genere causæ efficientis, quia hæc causalitas non determinat ad præsentiam intimam causæ cum effectu; ergo ex vi illius causalitatis non dicitur esse corpus Christi sub speciebus. Antecedens patet; quia causa efficiens in primis potest operari distans ab effectu, præsertim si operetur vt instrumentum diuinitus eleuatum; deinde licet non posset prodire illa actio nisi à corpore Christi præsentem, non tamen alligatur illud speciebus inseparabiliter; nam licet ignis debeat esse præsens ad calefaciendum lignum, non tamen alligatur ligno ex vi illius actionis, cum tam facile possit separari à ligno; ac si non ageretur, ergo illa actio Christi in species non sufficit, vt dicatur contineri sub speciebus, & alligari illis.

Posset

21. Posset aliquis excogitare, illam actionem solum esse adæquate rationem huius continentie Christi sub speciebus: eo quod illa actio sapiat naturam causalitatis materialis, quam supplet; quare sicut causalitas materialis alligat subiectum accidentibus, ita ut nec subiectum possit non esse intime præsens ad sustentandam formam, nec etiam possit separari relicta forma; quia forma sustentata habet eo ipso vim naturalem, & ius ad trahendum secum suum subiectum, quocumque deferatur localiter: sic etiam illa actio Christi in species, non videtur esse posse, nisi à corpore Christi intime præsentis, & aliunde ad illam actionem consequitur in speciebus vis quædam & ius naturale ad trahendum secum corpus Christi, quando mouentur: alioquin non haberent accidentia à corpore Christi tam perfecte suum esse, sicut à substantia panis, cum ex vi illius actionis non haberent securitatem non admittendi suum esse ex defectu præsentie causæ sustentantis; ergo ut corpus Christi dicatur per illam actionem subicitate speciebus loco panis, dicendum est, ex illa actione nasci hanc necessitatem intimæ præsentie sub illis.

22. Sed vera hæc doctrina non est vndequaue solida: nam licet daremus, ex illa actione oriri ius sustententur, adhuc tamen non probatur debere illud trahere præsentiam intimam sub speciebus, cum enim solum sustententur accidentia efficienter à corpore Christi, non requirunt aliam præsentiam causæ, quam eam, quæ requiritur ad agendum; hæc autem non est præsentia intima totius agentis, sed approximatō per contactum; quare cum aliunde corpus Christi sit quantum, & ex natura rei non possint eius partes inuicem penetrari, non videtur, quod accidentia panis ex vi illius causalitatis habeant ius ad trahendum secum corpus Christi, ita ut existat indiuisibiliter sub singulis partibus specierum, sed ad summum ad trahendum corpus Christi iuxta se, ut sustentet efficienter accidentia. Quod si causalitas materialis exigit præsentiam intimam, & non solum approximationem causæ, hoc quidem prouenit ex eo, quod subiectum non potest sustentare formam, quin physice vniatur cum forma; vniō autem subiecti, & formæ, non potest esse sine intima præsentia vtriusque; at vero, cum hæc vniō informationis non reperitur respectu corporis Christi, non est, cur ex vi illius causalitatis requiratur intima præsentia; quia licet corpus Christi suppleat causalitatem materialem in species, hoc tamen est, ablatis imperfectionibus propriis causæ materialis, qualis est vniō, & quæ consequuntur ad vniōnem.

23. Dices, non videtur posse negari, quod sit possibilis actio aliqua corporis Christi in species, quæ ex propria sua natura haberet vtrumque, scilicet supplet concursum subiecti, & dare ius speciebus ad trahendum secum corpus Christi, & ad trahendum illud ad præsentiam intimam. Si autem possibilis est talis actio, non est cur negemus, positam esse de facto, & per illam intelligi corpus Christi vnitum speciebus, non quidem stricte & cum omni rigore, sed quantum fieri potuit absque imperfectionibus stricte vniōnis.

24. Respondeo in primis, si possibilis est eiusmodi actio, negari non potest, quod esset valde supernaturalis; haberet enim aliqua prædicata multum disparata in ordine ad finem actionis; nam actio ut actio solum ordinatur ad bonum sui termini, cui communicatur esse per illam: ad hoc autem licet posset habere illud prius de exigenda præsentia corporis Christi, & danda virtute speciebus trahendi

secum corpus Christi, ad securitatem sui esse, vt dicebamus, non tamen apparet, cur actio exigeret corpus Christi intimum, cum æqui bene posset obtinere suum finem per approximationem immediatam corporis Christi, sicut per intimam præsentiam. Quamuis enim corpus Christi existat ibi ad modum Angeli, & indiuisibiliter, Angelus tamen ad operandum in passum materiale non indiget peneratione intima cum toto passo, sed potest agere, si sit proximus passo, vel certe intimus saltem eius parti; sic ergo posset etiam corpus Christi agere, & influere in totas species absque intima præsentia cum totis illis; & per consequens non videtur posse illam intimam præsentiam exigi ab actione, vt actio est, cum ad finem actionis parum referat.

Deinde, etiam posita tali actione, non sufficeret ipsa sola, vt species traherent secum de facto corpus Christi, sed ad hoc exequendum necessaria esset aliqua alia virtus intrinseca vel extrinseca, quæ species illud facerent. Posset quidem illa actio id exigere, & quasi dare illud ius speciebus, vt deberetur illis talis virtus ad trahendum corpus Christi: ipsa tamen actio non esset principium immediatum productuum illius motus in Christi corpore; quia actio non est virtus operatiua, sed productio actualis sui termini. Si ergo præter illam actionem ponenda esset adhuc alia virtus ad trahendum corpus Christi, frustra ponitur actio cum illo prædicato intrinseco diuerso: nam posita actione qualibet corporis Christi in species, & posita illa alia virtute in speciebus ad trahendum, & retinendum secum intime corpus Christi, intelligitur eadem allegatio. Cum ergo aliunde esset valde miraculosa, & difficilis actio, quæ de se haberet illud prædicatum intrinsecum, vt vidimus; non est, cur ponamus eam de facto, licet esset possibilis; sed alio facilioti modo explicemus illam alligationem.

Dicendum ergo videtur, hoc, quod est corpus Christi, substare illis accidentibus, seu contineri sub illis, duo includere, quorum vnum sine altero non sufficit. Primum, & potissimum est illa actio corporis Christi in species, per quam exercet munus substantie respectu earum. Secundum vero est alligatio ad species, seu insolubilitas intimæ præsentie, quæ quidem alligatio non est illa actio, neque oritur ex illa actione, vt probatum est, sed ex vi quædam diuinitus data speciebus ad trahendum secum intime corpus Christi, quocumque ferantur. Nec per hoc conuenimus cum sententia Scoti; quia ipse totam hanc continentiam corporis Christi sub speciebus reducebat ad inseparabilitatem ex pacto Diuino sine aliquo alio; nos autem ponimus duo, scilicet causalitatem corporis Christi in species, per quam exercet munus substantie respectu earum; & intimam præsentiam prouenientem ex vi ipsatum specierum ad trahendum secum corpus Christi; quæ sufficient, vt dicatur corpus Christi esse substantia horum accidentium.

Hinc infero, hanc continentiam corporis Christi sub speciebus non esse propriam vniōnem cum illis simpliciter, & absolute, sed secundum quid; quare melius appellatur vniō causalitatis, licet neque sit adæquate vniō causalitatis, vt vidimus; nam causalitas sola non affert secum alligationem vtriusque extremi. Infero etiam, hanc vniōnem esse intrinsecam speciebus, non ipsi corpori Christi; nam actio Christi in species est intrinseca speciebus, sicut omnis actio est in termino, vt suppono ex Philosophia: deinde quatenus hæc vniō includit intimam alligationem corporis Christi sub speciebus, est etiam intrinseca speciebus, vt postea constabit.

25. Neque hoc sufficeret vt species traherent de facto ipsum corpus Christi.

26. Dico ergo continet hanc continentiam, primum est illa actio, secundum allegatio cum speciebus orta, ex vi quædam diuinitus data ad trahendum secum corpus Christi.

27. Hac continentia non est propria vniō.

Hæc vniō est tantum intrinseca speciebus.

28.
Obijciuntur primo.

Obijciuntur primo; Sacerdos per verba consecrationis facit, quod corpus Christi contineatur sub speciebus panis; sed Sacerdos non efficit, quod corpus Christi sustentet species panis efficienter; ergo illa efficientia corporis Christi in accidentia non constituit formaliter hanc continentiam. Minor probatur, quia illa efficientia corporis Christi in accidentia est actio solius Christi, & non Sacerdotis. Sacerdos enim non conservat accidentia efficienter; sed ad actionem non terminatur alia actio; ergo Sacerdos per suam actionem non facit efficientiam corporis Christi in accidentia. Respondeo vno verbo, Sacerdorem non operari physice, sed moraliter continentiam corporis Christi sub speciebus; quare illam etiam efficientiam corporis Christi in accidentia operatur Sacerdos per verba moraliter; nam vnam actionem physicam vnus agentis potest aliud agens operari moraliter, quatenus est causa moralis, quod aliud agens physice operetur.

29.
Obijciuntur secundo.

Obijciuntur secundo, quia corpus Christi conservat efficienter accidentia panis, vt diximus; ergo corpus Christi non potest accipere vocationem, seu presentiam efficienter ab ipsis speciebus. Probatur consequentia, quia in quolibet instanti species, vt producat vocationem Christi, præsupponuntur cum suo esse accepto efficienter à corpore Christi; ergo præsupponitur iam in aliquo priori corpus Christi præsens speciebus; non enim potest conservare species, nisi præsupponatur præsens; ergo antequam accipiat vocationem à speciebus, supponitur iam pro illo instanti cum vocatione, & presentia.

30.
Respondeo esse eandem difficultatem in corpore naturali.

Respondeo, hoc argumentum habere eandem difficultatem in composito naturali; nam anima equi, v. g. est principium motus progressivi, quo movetur totus equus, tam quoad materiam, quam quoad formam; ergo anima equi est principium mediatum, vel immediatum illius presentia, quam accipit tunc materia equi. Tunc sic argumentor: Priusquam forma equi producat illam presentiam, præsupponitur existens, & per consequens dependens à materia equi vt à causa; ergo pro illo priori intelligitur iam materia equi præsens ad causandam formam; ergo antequam accipiat illam presentiam, intelligitur in illo instanti pro aliquo priori cum sua presentia. Respondetur ergo, quod licet corpus Christi intelligatur prius dans esse speciebus etiam pro illo instanti; non tamen intelligitur in illo priori cum presentia, seu vocatione positiva formali; sicut nec anima equi, aut materia intelliguntur pro illo priori ante vocationem cum vocatione. Ratio est, quia licet ad alios effectus debeat præintelligi causa cum sua presentia, seu vocatione; ad ipsam tamen vocationem non potest præintelligi cum alia vocatione, ne detur processus in infinitum. Ex quo fit, quod nec ad ea omnia, quæ antecedunt vocationem, possit præintelligi causa cum vocatione; quare cum species sunt causa vocationis corporis Christi, non potest intelligi corpus Christi antecedenter ad species cum vocatione, sed solum intelligitur pro illo priori cum indistantia ad summum radicalem; hoc est, intelligitur cum debito radicali habendi presentiam positivam ad species pro posteriori; sicut materia equi in illo priori ante vocationem intelligitur cum debito habendi presentiam positivam ad animam ratione vnionis substantiali, quæ iam præsupponitur pro illo priori; & hac ratione vicatur mutua prioritas, quæ videbatur sequi ex nostra sententia.

31.
Obijciuntur tertio.

Obijciuntur tertio, quia species præcedunt, vt dispositiones ad hoc, quod est corpus Christi esse sub illis, tam in primo fieri consecrationis, quam in

conseruari; ex quo fit, vt cum primum species corrumuntur, desinat esse corpus Christi sub illis; ergo corpus Christi non est causa physice influens in species. Probatur consequentia, quia pro quouis instanti intelligitur prius, species non esse corruptas quam corpus Christi vniri eis; ergo hæc vnio non potest esse causalitatis; nam effectus non intelligitur pro aliquo priori ante causalitatem, per quam procedit. Respondetur, pro illo priori ante causalitatem Christi in species, non debere intelligi species existentes, sed sufficere quod intelligatur, non esse positivas dispositiones contrarias; nam eo ipso, quod species existerint immediate ante, & quod nunc non detur dispositio contraria, datur totum quod requiritur, vt corpus Christi conseruet accidentia panis; imo nec hoc totum prærequiritur, sed sufficit, quod non sit applicatum agens ad producendam dispositionem contrariam; de quo dicemus infra disputat. 10. sect. 2.

Obijciuntur quarto; ergo corpus Christi non mouetur localiter à sacerdote, nec per se, nec etiam per accidens. Sequela quoad primam partem, patet, quoad secundam vero probatur, quia tunc dicitur aliquid moueri per accidens ab aliquo, quando illud, quod mouetur per se, vnitur cum alio, & per consequens trahit secum illud: sed corpus Christi non vnitur cum speciebus; ergo Sacerdos mouens species non mouet corpus Christi, sed tunc Deus mouet corpus Christi independentem omnino à sacerdote. Respondeo negando sequelam, nam licet corpus Christi non vnitur proprie cum speciebus; species tamen habent diuinitus vim trahendi secum corpus Christi; quare qui mouet species, dicitur consequenter mouere corpus Christi; quod enim vis sit naturalis, vel supernaturalis, parum refert, quoad præsens atinet.

Restat tamen explicandum, qualis sit hæc vis, quam dicimus habere species ad trahendum secum corpus Christi, an scilicet sit aliqua qualitas supernaturalis intrinseca in ipsis speciebus ad hunc finem superaddita, an vero merum decretum Dei parati ex se ad concurrendum cum speciebus, vt ferant secum corpus Christi, quocumque ipsæ species ferantur. Videtur enim hoc sufficere absque alia qualitate intrinseca; nam ex vi huius decreti dicitur sufficienter alligatum, & connexum corpus Christi, speciebus, cum non possit ex vi illius decreti non comitari species in omni loco.

Probabilius tamen videtur, & aptius ad hoc mysterium explicandum, si ponatur in ipsis speciebus qualitas illa supernaturalis intrinseca, qua possunt trahere secum corpus Christi, sicut magnes trahit per naturalem virtutem secum ferrum; primo, quia hoc modo inuenitur iam aliquid plus de vnione physica inter corpus Christi, & species; nam illa qualitas intrinseca licet non sit vera, & rigorosa vnio, habet tamen non parum de vnione, cum sit nexus physicus, & vinculum in actu primo colligans corpus Christi, ita vt non possit non sequi species; per quod vinculum videtur explicari natura vnionis physica; debemus autem, ablatis imperfectionibus, vt dixi, & receptione specierum in Christi corpore, ponere vnionem, & colligationem, quantum fieri poterit, vt cum maiori proportione succedat corpus Christi substantia panis in eodem munere substandi accidentibus. Dixi tamen, hanc non esse adhuc propriam, & in rigore vnionem physicam; quia de ratione veræ, & propriæ vnionis est ita colligatæ, vt dixi, vtrumque extremum, vt quamdiu vnio durat, debeat poni vnum extremum, vbi eumque ponitur alterum: illa autem qualitas superaddita speciebus,

speciebus, licet det illis trahendi secum corpus Christi, non tamen exigit, poni species, vbi cumque ponitur corpus Christi; hoc enim ponitur in aliis hostiis absque his speciebus, sub quibus est in hac hostia; non ergo est proprie vnio illa, sed tamen accedit non parum ad rationem, & proprietatem vnionis.

35. Probatur se- cundo hac qua- litate ex mai- ri connaturali- tate.

Alioquin qui mouet species non diceretur proprie moue- re corpus Christi.

36. Instantia.

37. Obicitur pri- mo.

38.

Secundo videtur ponenda ea qualitas supernatu- ralis in speciebus; quia quoties aliqua causa eleuat ad effectum supernaturalem producendum per potentiam obedientialem, videtur connaturalius, quod ipsa in se fiat proportionata intrinsece in ordi- ne ad eum effectum: ideo enim intellectus, & volun- tas, vt connaturalius eliciant actus fidei, vel spei etiam in peccatore, eleuantur per habitus intrinse- eos fidei, & spei; quia hic modus operandi per virtu- tem intrinsecam, est magis connaturalis, quam si solum eleuentur per auxilium extrinsecum; eo quod effectus ipse de se exigit procedere magis a causa sibi proportionata, quam ab improporionata; de quo dixi alibi in tractatu de Visione beata. Si ergo species eleuantur ad producendum in corpore Chri- sti, quod secum trahant vbi supernaturale sacramen- tale; expedit, eas eleuari prius per aliquam virtutem intrinsecam supernaturalem, per quam producant effectum illum sibi improporionatum. Porro spe- cies ipsas concurrere ad trahendum corpus Christi, & non solum Deum id facere, quando mouentur species; probatur, quia alioquin non diceretur pro- prie mouere corpus Christi ille qui mouet species; & per consequens nec diceretur comedere, aut de- glutire corpus Christi, quæ actiones significant motum localem; nunc autem dicitur vere mouere cor- pus Christi sacerdos mouens species; quia mouet species, quæ mouent corpus Christi, & per conse- quens mouet per accidens illud, quod non esset ita proprie verum, si solus Deus ex sua voluntate id fa- ceret, & moueret Corpus Christi, quando mouen- tur species; sicut nec diceret ego mouere lignum, eo quod moueam librum, quo in toto, Petrus libere mouet etiam lignum; nec dicitur dare alapam, qui con- sultit dare alapam. Melius ergo declaratur hoc mys- terium, si ponamus talem qualitatem & vim in spe- ciebus; quæ ipsæ trahant secum corpus Christi, quo- cumque ferantur.

Dices, si in speciebus ponitur qualitas intrinseca, qua eleuentur ad producendam præsentiam corpo- ris Christi, ergo etiam in ipso corpore Christi debet poni alia qualitas intrinseca, qua eleuetur ad conser- uandas efficienter ipsa species. Nego sequelam; quia species conseruantur à corpore Christi per concur- sum creatiuum, ad quam actionem non potest dari qualitas aliqua, quæ ex sua natura habeat vires, & proportionem; quia nulla causa creata potest per suam virtutem create, vt suppono ex Philosophia; quare illa actio procedit à potentia obedientiali actiua corporis Christi absque vlla qualitate super- addita.

Contra hunc modum dicendi olim à me explicata opponuntur aliqua à Recentioribus. Primo opponunt; quod si hæc vis est in speciebus, sicut in magne ad trahendum ferrum, sequitur, non esse vim ad ponendum corpus Christi in eodem spatio intimo, vbi sunt species; nam magnes non trahit ferrum, ita vt ponat illud in eodem spatio, in quo est ipse magnes, sed in spatio proximo. Respondetur, nos non vti illo exemplo magnetis tanquam simili in omnibus, sed solum ad hoc, quod sicut magnes habet vim naturalem intrinsecam ad trahendum ferrum, & retinendum illud in spatio proximo; sic species consecratae habent vim intrinsecam super-

naturalem ad trahendum corpus Christi, & retinen- dum illud in eodem spatio, in quo sunt ipsæ species.

Secundo obiiciunt, quia corpus Christi succedit substantiæ panis, atque adeo debet se habere circa species, sicut substantia panis se habebat circa illas; sed in accidentibus non erat talis virtus motiua ad trahendam secum substantiam panis; ergo nec po- nenda est hæc virtus superaddita, vt trahant secum corpus Christi. Respondetur, ad trahendam secum substantiam panis non fuisse necessariam in specie- bus qualitatem aliam superadditam, ad illud enim motum, vt pote ad operationem sibi connaturalem, & proportionatam, habebant sufficientem virtutem. Qualis autem, & quid esset illa virtus, non est no- strum in præsentia decernere; varij enim possunt esse modi id explicandi. Primus esse potest, si dicatur, ac- cidencia panis ab aliquo localiter mota, trahere secum substantiam panis, quatenus exigunt, quod Deus tunc moueat substantiam cum ipsis accidenti- bus. Et quidem etiam si hoc diceretur, non deberet idem dici in casu nostro in ordine ad substantiam corporis Christi; quia in ordine ad substantiam pa- nis sufficeret vt cumque illa exigentia accidentium, ad hoc, vt qui moueret accidentia, diceretur etiam mouere mediâ substantiam panis, quatenus scilicet causat motum accidentium, ad quem sequitur ex natura rei motus substantiæ panis, quod satis esset, vt hic etiam motus tribueretur mouenti accidentia; sicut miles dicitur proicere globum plumbeum, li- cet hic motus globi fiat ab igne; quia nimirum miles fecit primum motum, ad quem connaturaliter sequuntur reliqui omnes. At vero in casu nostro, cum motus corporis Christi non sequatur ex natu- ra rei, sed solum ex libera Dei voluntate motum specierum, non esset similis ratio, vt diceretur mouere corpus Christi ille, qui moueret species Sacra- mentales. Sed neque respectu substantiæ panis vide- tur satis philosophicus ille modus explicandi; nam quoties inuenire possumus causam secundam pro- portionatam ad has operationes naturales, quas ex- perimur, non debemus tribuere illas soli causæ pri- mæ: cum ergo possumus motum substantiæ reduce- re in ipsa accidentia, quæ ex natura sua habent vir- tutem connaturalem ad trahendam secum substan- tiam sibi vnitam, magis rationabiliter tribuetur illis hæc efficientia, quam soli causæ primæ.

Secundo posset dici, virtutem hanc mouendi sub- stantiam panis esse ipsammet vnionem, quam habet cum suis accidentibus; sicut enim ipsa vnio est ne- xus, & vinculum, sic est vis trahens vnum extremum cum alio, quod mouetur. Et quidem iuxta hunc mo- dum dicendi, constat clarè discrimen inter nostrum casum, & illum; nam in nostro, cum non detur alia vnio inter species, & corpus Christi, debet addi alia virtus speciebus, qua possint exercere illam motum substantiæ; quem respectu substantiæ panis exercebant per vnionem naturalem, qua illi substan- tiæ connectebantur.

Tertio denique dici potest, illum motum substan- tiæ panis non prouenire efficienter tantum à prin- cipio, ab vnione cum accidentibus, sed ab ipsismet accidentibus, quæ ad illum influxum non indigent virtute superaddita; nam ex natura sua habent vir- tutem ad trahendam secum substantiam sibi vni- tam. Si enim res vnita non haberet virtutem ad tra- hendum secum alterum extremum, quando moue- tur localiter, sequeretur quod per vnionem impedi- retur à propriis motibus, & redderetur immobilis, quia ab ipsa vnione, seu ratione illius retineretur ibi, vbi est alterum extremum: oportuit ergo ad vi- tandum hoc inconueniens, quod quidquid verè vni-

38. Obicitur se- cundo.

Respondetur.

Primus mo- dus explican- di illam vir- tutem acci- dentium.

39. Secundus mo- dus.

40. Tertius mo- dus.

tur cum alio, habeat virtutem trahendi secum illud extremum (si trahibile sit, & non sit aliquid affixum loco, qualis est ipsa vbiatio) atque adeo petat concursum ad talem motum exercendum: sic corpus eo ipso, quod vnitur cum anima rationali, videtur habere vim trahendi secum animam, quando corpus mouetur ab extrinseco: sic etiam accidentia, quando corpus mouetur, possunt trahere secum substantiam propter naturalem connexionem, & vnionem, quam habent cum illa.

41. Iuxta hunc modum facile redditur discrimen.

Iuxta hunc autem dicendi modum reddi potest etiam discriminis ratio ad species sacramentales: hæc enim cum non habeant veram vnionem physicam cum corpore Christi, vt diximus, non habent ex se vim intrinsecam ad trahendum illud secum; quare debent eam habere superadditam per aliquam qualitatem supernaturalem supplementem eam vim, quam alia accidentia habent per se ad trahendam secum substantiam sibi vnitam; præsertim cum vbiatio producenda in corpore Christi sit supernaturalis entitatiuè, atque adeo non possit produci à sola virtute naturali, quæ erat ipsis speciebus ad trahenda alia corpora: nam per illam virtutem producerent ad summum in corpore Christi vbiationem naturalem, sicut in substantia panis.

42. Obijciunt tertio.

Obijciunt tertio, si species habent qualitatem superadditam ad mouendum corpus Christi, quando ipsæ mouentur; ergo debent habere aliam qualitatem superadditam ad mouendam, & trahendam secum illammet qualitatem, quando ipsæ mouentur; nam illa etiam qualitas debet moueri ad motum specierum; ergo debet moueri ad ipsas per aliam vim motricem superadditam. Respondetur negando sequelam; primo, quia hæc qualitas est vnita vere, & proprie ipsis speciebus; quare non mitum, si species habeant ex se vim ad mouendam illam secum, quando ipsæ mouentur; quia omne extremum, vt diximus, videtur ex se exigere concursum Diuinum ad trahendum secum aliud extremum, ne sequantur illa inconuenientia supra insinuada; & licet illa qualitas sit supernaturalis, adhuc tamen ex suppositione vnionis specierum cum illa qualitate, videtur deberi talis concursus entitati specierum, qui ex suppositione erit aliquo modo connaturalis: corpus vero Christi non vnitur cum speciebus propria, & vera vnione; ideo non debetur ipsis concursus ad mouendum illud. Secundo dici potest, qualitatem illam datam ad mouendū corpus Christi, esse simul motricem sui ipsius, seu esse vim, qua species possunt mouere corpus Christi, & ipsam eandem qualitatem; est enim sicut impulsus lapidi impressus, qui est qualitas ferens lapidem sursum, & ferens simul se ipsam, seu per quam & lapis sursum tendit, & fert secum illam qualitatem; sic illa qualitas in speciebus est quasi impulsus supernaturalis, quo species trahunt secum corpus Christi, & ipsam eandem qualitatem.

43. Quarto obijciunt.

Quarto obijci potest; quia si speciebus superadditur qualitas ad trahendum secum corpus Christi; ergo & animæ debet superaddi alia qualitas ad trahendam secum gratiam habitualement, quando mouetur localiter, & rursum alia ad singula accidentia supernaturalia, quæ habet in se, & quæ non potest propriis naturalibus viribus mouere. Respondetur negando similiter sequelam; quia anima vnitur physice & vere cum gratia, & cum aliis accidentibus supernaturalibus, quæ habet; atque adeo ratione illius vnionis poterit, vt dixi, exigere tanquam sibi debitum concursum ad trahenda secum illa accidentia, quem concursum non exigunt species in Eucharistia, cum non vniantur proprie cum corpore Christi.

sti. Quod si aliquis contendat, animam etiam habere aliquam qualitatem superadditam ad trahendam secum gratiam, & reliqua entia supernaturalia, quæ habet, non facile impugnabitur; nec apparet in eo aliquid absurdum.

Petes, vtum hæc qualitas superaddita ponenda sit vna in sola quantitate panis, an multæ in singulis accidentibus panis; Respondeo, debere poni in eo accidenti, vel subiecto, quod à nobis impellentibus immediate mouetur, seu in quo immediate imprimitur à nobis impulsus: illud enim est, quod secum trahit alia omnia. Videtur autem conaturalius, hoc esse solam quantitatem, nec produci à nobis multos impulsus, singulos in singulis accidentibus lapidis, quando illum mouemus; alioquin magis grauitaret lapis, quando haberet plures qualitates; quia sentiremus in ipso plures impulsus. Eodem ergo modo videtur ponenda hæc qualitas in illo solo accidenti, quod in pane recipit impulsus ab intrinseco; & trahit secum substantiam panis, & reliqua eius accidentia; quod videtur esse sola quantitas, de quo dicemus latius infra disp. 10. sect. 1.

SECTIO III.

Que denominationes tribuantur corpori Christi ratione specierum: vbi, vtum corpus Christi in Eucharistia dicatur esse in loco?

Questio hæc est de modo loquendi: pendet tamen ex dictis sectione præcedenti circa vnionem corporis Christi cum speciebus; nam qualis fuerit illa vnio, talis debet esse communicatio denominationum, & prædicatorum à speciebus. Sunt ergo huiusmodi prædicata in duplici differentia; alia scilicet, quæ significant mutationem localem factam in corpore Christi; vt si dicas, corpus Christi eleuatur, defertur, quiescit, &c. alia vero, quæ significant aliud genus mutationis factæ circa species, seu aliquid prædicatum conueniens proprie speciebus, vt calefieri, frigidescere, videri, tangi, &c. de quibus omnibus possunt breuiter duæ regulæ præscribi.

Prima regula sit, prædicata prioris generis proprie tribuantur corpori Christi, quia cum corpus Christi in Eucharistia proprie, & intrinsece moueatur, licet accidens ad motum specierum, & intrinsece habeat nouam præsentiam, & distantiam, non est, cur non possit proprie ab iis formis denominari. Secunda regula sit, prædicata posterioris generis, quæ solum sunt propria specierum, non possunt nisi improprie, & figurate attribui corpori Christi, scilicet vt contento sub speciebus, quibus proprie tribuitur tale prædicatum. Sic dicimus, Christum videri, tangi, &c. quia licet sola accidentia sint obiectum terminans actum visionis, dicitur tamen corpus Christi visum mediate, id est, in suo continente; sicut qui videt bursum, dicitur videre pecuniam in ea contentam. Aduertendum tamen est, non omnia prædicata specierum attribui Christo etiam hoc modo, non enim dicitur Christus calefieri, comburi, &c. calefactis vel combustis speciebus.

Difficultas est, cur magis hæc, quam illa prædicata tribuantur Christo improprie; cur, sicut dicitur videri, non dicatur etiam calefieri? Vasquez infra disp. 193. cap. 2. ponit hanc regulam, vt prædicata, quæ tribui solent corpori ratione vestium, tribui etiam possint Christo ratione specierum, quæ sunt quasi vestis, qua Christus tegitur. Quare sicut qui tangit vestem, dicitur tangere hominem, sic, qui tangit species, tangere Christum. Verum hæc regula non videtur in vniversum vera, quia in primis qui

rumpit vestem, non dicitur rumpere hominem; & tamen fractis speciebus dicitur frangi corpus Christi, vt habetur in cap. *Ego Berengarius*, de consecrat. d. 2. Deinde qui madefacit vestem, dicitur madefacere hominem, & tamen madefactis speciebus panis, non dicitur madefieri corpus Christi. Ad quod probandum P. Suarez disp. 47. sect. 4. in 5. conclus. affert textum in cap. *In quadam*, de celebrat. Missarum, qui tamen non est ad rem: forsitan fuit lapsus calami pro capitulo *Cum Maribus*. s. *Quasiuisi*, eodem titulo, vbi reprobari videtur ille modus loquendi. Illa ergo regula P. Vasquez non est in vniuersum vera, Magis allentior P. Suarez nullam in hoc prescribentem regulam, qui ait, eas loquutiones posse in hoc sensu vsurpari, quæ à sanctis Patribus vsurpatae sunt, nec esse facile extendendas. Quod intellige, nisi ex circumstantiis satis appareat esse metaphorica loquutio, vbi tamen esset periculum, quod intelligerentur in sensu proprio; cauenda esset talis loquutio.

Hinc infero primo, corpus Christi proprie, & sine figura dici, quod manducetur; quia manducari solum importat talem motum localem, per quem ab ore in stomachum traicitur; nec ad hoc necesse est, quod dentibus confringatur, vel atteratur, nec etiam quod gustu percipiatur, quidquid dicat Vasquez vbi supra, num. 1. s. alioquin cibus liquidus non manducaretur; vel etiam homo qui sensum gustus amisisset, non diceretur manducare.

& rigorosa mixtio, sed apparet; sicut & ipse aceruus tritici non erat verus, sed apparet. Alioquin si illa esset vera mixtura, & propria, sequeretur, si vnum granum tritici millies replicatum eo modo misceretur cum decem granis hordei, & ex illis sic mixtis fieret panis, posse valide consecrari illum panem; quia ex eiusmodi massa ex mille granis tritici, & decem hordei fieri posset panis consecrabilis; consequens tamen in illo casu nemo concederet; quia te vera non esset panis triticus, sed apparet; nec mixtio esset propria, & vera, sed etiam apparet. Vnde in materia sacramenti Confirmationis, quæ debet esse mixta ex oleo, & aliquo balsamo, si vasi olei infunderetur tenuissima, & vix perceptibilis gutta balsami, quæ secundum se non sufficeret ad mixtionem requisitam, & ad verum chrisma conficiendum; tunc licet illa gutta diuinitus eadem sola replicaretur in multis locis, & misceretur inter partes olei, non multiplicata, sed solum replicata, esset quidem mixtio apparet, sed non esset verum chrisma, nec vera mixtio; atque ideo si requiritur vera mixtio balsami ad valorem illius sacramenti, credo, quod non sufficeret illa materia propter defectum sufficientis mixtionis, ad quam non sufficit replicatio eiusdem inter partes alieni miscibilis, vt dictum est.

Exemplo
Chrisma
confirmatur.

Ex dictis inferatur breuiter resolutio illius questionis, quæ prolixè ab antiquis tractatur, & quæ ferè est questio de modo loquendi: an scilicet Christus in hoc sacramento dicatur esse in loco? Quod dabium mouet S. Thomas *question. 75. artic. 1. & quest. 76. artic. 5.* cum quo breuiter dicendum est, corpus Christi, si comparatur ad species, non esse in illis vt in loco, quia sicut substantia panis non dicitur esse in suis accidentibus vt in loco, ita nec corpus Christi, quod succedit substantiæ panis sub illis accidentibus. An vero, si comparatur corpus Christi ad locum specierum, potest etiam comparari dupliciter; scilicet vel corpus Christi secundum se, vel vt denominatum & vestitum speciebus. In hac secunda consideratione potest dici corpus Christi esse in illo loco circumscriptiuè, non proprie, sed improprie, & secundum quid; nam sicut ratione specierum dicitur videri, tangi, &c. improprie tamen, vt diximus, quia species videntur, tanguntur, &c. Sic etiam potest improprie dici circumscribi loco, quia species circumscribuntur; cum eadem sit ratio. Denique si substantia corporis Christi secundum se comparatur ad locum, non dicitur esse in loco physice, & quantitatie, seu circumscriptiue; quia quamuis sit ibi presens proprie loquendo, non tamen per *vbi* circumscriptiuum, de cuius ratione est, quod res vbicata correspondeat partibus spatij per partes sui ipsius; vt dixi in Philosophia: & in hoc sensu negat S. Thomas illo articulo, corpus Christi esse in loco in hoc sacramento.

§ 2.

Christus non
est in specie-
bus tanquam
in loco.

Est tamen
proprie in
loco.

Maiores difficultates esse potest, an illud *vbi*, quod habet corpus Christi, sit *vbi* definitiuum? Sanctus Thomas illo *artic. 5. ad 1.* negat esse *vbi* definitiuum; quia non ponitur taliter ibi corpus Christi, vt non sit alibi, verum hoc pertinet omnino ad modum loquendi; nam si dicas *vbi* definitiuum esse, vt res, quæ est in hoc loco definitiue, non sit alibi, plane non diceretur Christus esse definitiue in Eucharistia; imo neque anima Christi vere in cælo erit definitiue, cum non sit taliter ibi, vt non sit alibi. Si vero cum aliis dicas, de ratione *vbi* definitiuum solum esse, quod res taliter sit in hoc loco, vt eo ipso non possit sine nouo miraculo esse in alio loco separato, tunc magis potest dubitari, an Christus habeat *vbi* definitiuum in Eucharistia. De hoc tamen diximus supra disp. præcedenti sect. 8.

§ 3.

An dicendum
sit hoc *vbi*
definitiuum,
quæstio est de
nomine.

44.
Suarz.

Nulla hic af-
ferri potest
omniuersalis
regula.

48.
Corpus Chri-
sti proprie di-
citur mandu-
cari.

49.
Improprie di-
citur frangi.

50.
Etiã misce-
ri.

51.
Dicitur.

Respondet.

DISPUTATIO VII.

De conuersione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi.

- SECTIO I. *Quæ requirantur, ut vinum in aliud conuertatur.*
- SECTIO II. *Refertur prima sententia de natura huius conuersionis.*
- SECTIO III. *Impugnatur responsio, & sententia Egidij de Coninck. de necessitate nouæ actionis productiue corporis Christi.*
- SECTIO IV. *Examinantur solutiones Recentiorum ad defendendam productionem nouam corporis Christi.*
- SECTIO V. *Referuntur, & impugnantur alia duæ sententia.*
- SECTIO VI. *Propositur, & explicatur nostra sententia.*
- SECTIO VII. *Explicantur iuxta hanc sententiam omnes conditiones requisitæ ad veram conuersionem in conuersione Eucharistica.*
- SECTIO VIII. *Dissoluntur obiectiones contra nostram sententiam.*
- SECTIO IX. *Respondetur ad alia argumenta Recentiorum contra nostram sententiam.*
- SECTIO X. *Infertur ex dictis resolutio aliquarum questionum.*
- SECTIO XI. *Utrum per hanc conuersionem desinat omnino substantia panis?*
- SECTIO XII. *Utrum substantia panis, & vini annihilentur.*

1.
Perissima huius materia questio.

VENIMVS iam ad potissimam huius materie difficultatem, quomodo conuertatur panis, & vinum in corpus, & sanguinem Christi; de qua difficultate agit potissime S. Thomas *artic. 4.* huius questionis 75. & cum eo latissime Recentiores; quorum proluxa disputatio rem ex se difficilem non parum, difficiliorrem reddidit. Meum munus erit hanc controuersiam ad eam mensuram reducere, ut facile possit à lectore comprehendi punctum difficultatis exprimere, aliorum sententias breuiter reuicere, & nostram qua fieri possit claritate aperire. Oportebit autem in primis præmittere, quid intelligant nomine *Conuersionis*, quando dicimus panem conuerti in corpus Christi: quam quidem questionem utpote Philosophicam tractaui in lib. de Generatione. Necessè tamen esse illam doctrinam in præsentis compendiose repetere, ut omnino necessariam ad nostram controuersiam.

SECTIO I.

Quæ requirantur, ut unum in aliud conuertatur.

2.
Hic tantum est consulendus communis hominum dicendi modus.

HÆC questio plus habet de nomine, quam de re; non enim quarimus de naturis rerum in seipsis, sed an hæc, vel illa mutatio appellari possit conuersio? Quare sicut in aliis questionibus de modo loquendi consulendus nobis præcipue est communis hominum loquendi, & concipiendi mo-

us, & conuersiones etiam, quæ frequentius occurrunt, & pro quibus hoc nomen impositum est, ut ex illis ad similes solum mutationes hoc vocabulum extendere possimus.

In primis ergo, ut aliqualem conuersionis definitionem præmittam, conuersio dicitur *transitus vnus rei in aliam*; quod ipsum *conuersionis* nomen sonare videtur: ex quo apparet discrimen *conuersionis* ab aliis naturalibus. Nam illuminatio aëris, v. gr. est mutatio à non lucido in lucidum; non tamen est conuersio, quia non est transitus à re in rem, sed à negatione, seu priuatione ad formam. Conuersio ergo ex suo conceptu versatur inter duos terminos positiuos; alter dicitur *terminus à quo*, & alter *terminus ad quem*: ut cum lignum conuertitur in ignem, lignum est terminus à quo, & ignis est terminus ad quem.

Hinc inferitur primo, conuersionem includere in suo conceptu duas mutationes: alteram negatiuam, alteram positiuam; nam in exemplo posito, quando lignum conuertitur in ignem, datur vna mutatio negatiua ligni in non lignum; & altera positiuæ, ex non igne & ignem. Prima mutatio habet pro termino à quo lignum, & pro termino ad quem negationem ligni: secunda mutatio habet pro termino à quo negationem ignis; & pro termino ad quem ipsum ignem. Itaque tota conuersio sicut includit duas mutationes, ita versatur inter quatuor terminos, duos negatiuos, & duos positiuos; quod in omni conuersione facile reperies. Omnis enim conuersio est desitio vnus cum successione alterius: quare solus terminus à quo denominatur à conuersione conuersus; terminus vero ad quem non dicitur conuersus, sed succedens alteri per conuersionem.

Inferitur secundo, multiplicem dari conuersionem: alia est accidentalis, ut ex frigido in calidum; alia substantialis, ut ex ligno in ignem: item alia formalis, ut cum succedit vna forma alteri sub eadem materia, ut in casu posito, quando ex ligno fit ignis: alia possit esse conuersio materialis, si eadem forma è contra diuinitus transierit ab vna materia in aliam: alia denique conuersio substantialis totalis, ut panis in corpus Christi: non enim manet substantia communis utriusque termino, sed tota substantia variatur, & hæc appellatur *transsubstantiatio*, id est transitus vnus substantiæ in aliam.

Inferitur tertio, ad omnem conuersionem requiri, quod detur connexio aliqua inter desitionem vnus termini, & positionem alterius: ratione cuius desitio vnus non sit mere concomitanter cum positione alterius; quod in primis constat ex omnibus conuersionibus, quas experimur. Frigus enim repugnat calori, ignis ligno, mors vitæ, &c. quod & nomen ipsum *conuersionis* sonare videtur; hoc enim transire in illud, nō est mere desinere, quando aliud incipit: alioquin si nunc desinat lapis, & Angelus creetur, dicitur lapis conuersus in Angelum, quod est ridiculum: requiritur ergo connexio aliqua inter desitionem vnus, & positionem alterius. Au vero hæc connexio debeat esse physica, & ex natura rei; an vero sufficiat connexio extrinseca ex fine, seu intentione operantis, nolentis ponere vnum nisi destruendo aliquid, dicemus infra sect. 10.

Aduerte tamen, cum dicimus requiri connexionem inter positionem vnus, & desitionem alterius, non debere ita stricte accipi, ut introductio vnus termini sit causa formalis expulsiōis alterius: nam licet aliquando ita contingat, calor enim formaliter expellit frigiditatem, & expulsio frigoris est effectus secundarius proueniens à calore, prius enim intelligitur subiectū calidum quam expellatur frigus; & ideo expellitur frigus, quia introducit calor,

calor, & non e contra; vt dixi in secundo Physic. agens de causa formali. Ceterum aliquando introducto vnus formæ non est causa formalis expulsiõis alterius: nam forma ignis non est causa formalis expulsiõis formæ ligni, vt dixi etiam in prædicto loco: cum enim ante formam ignis dentur in subiecto dispositiones ad ipsam in priori naturæ, & per has dispositiones expulsiõis fuerint dispositiones requisitæ ad formam ligni; consequens est, vt independenter à forma ignis expellatur forma ignis ex defectu ipso suarum dispositionum; & per consequens forma ligni non expellitur formaliter, & immediate à forma ignis, sed desinit ob defectum suarum dispositionum, quæ expelluntur non à forma ignis, sed à calore, & aliis dispositionibus præcedentibus formam ignis. Habemus ergo non requiri ad hoc, vt vnum conuertatur in aliud, quod vnum expellat aliud; nam lignum transit in ignem, & tamen forma ignis non expellit formaliter, & immediate formam ligni. Sufficit ergo ad conuersionem, quod detur inter vtrumque terminum connexio saltem mediata, & ex consequenti; ratione cuius introductio vnus termini habeat ordinem cum expulsiõis alterius.

8. Inferitur quarto, ad omnem conuersionem propriam requiri, quod detur aliquod commune, quod idem perleuetet cum vtroque termino, & in ordine ad quod vterque terminus repugnet. Sic enim videmus contingere in omnibus conuersionibus, quæ experimur; nam forma ligni, & ignis pugnant in ordine ad eandem materiam, quæ manet sub vtraque, calor & frigus in ordine ad idem subiectum, corpus Christi, & substantia panis versantur circa eandem accidentia; & sic de aliis. Ratio autem huius conditionis est, quia eo ipso, quod vnum conuertatur in aliud, dicitur vnum fieri ex alio, & vnum terminum formalem succedere alteri, & poni loco alterius, & supplere vicem illius: supplere autem debet esse in ordine ad aliquod tertium, cui deest terminus à quo, & cui aduenit terminus ad quem in aliquo munere, quod prior terminus exercebat circa aliquod tertium, quod idem munus exercebat terminus adueniens, & ratione cuius successioni dicitur hoc secundum esse quod erat primum. Sic enim dicimus, quod erat lignum, iam est ignis; quod erat homo, iam est cadauer; imo in præsentibus dicitur aliquando, quod erat panis, est corpus Christi: qui modus loquendi vsurpari solet in quacumque conuersione; non quod significetur identitas omnimoda vtriusque extremi, (nam in hoc sensu essent falsæ prædicationes) sed solum successio in eodem munere circa aliquod tertium: quasi dicas, munus, quod antea exercebat forma ligni, exercet modo forma ignis: sicut etiam, quando Petrus succedit Paulo in Prætura, dicere vulgo solemus, quod antea erat Paulus in hac ciuitate, est nunc Petrus; qui modus loquendi est de intrinseca ratione conuersionis, vt patet. Nam eo ipso, quod audias, aquam fuisse conuersam in vinum, dicere poteris, aquam factam esse vinum, seu id, quod erat aqua, esse iam vinum: non posset autem hæc loquutio vlllo modo vsurpari, si non maneret aliquod tertium, in ordine ad quod terminus adueniens succederet præcedenti in eodem munere, vt de se constat; nam si, destructo omnino lapide, Deus produceret Angelum, nullo modo dici posset: lapis factus est Angelus; nec, id, quod erat lapis, est iam Angelus; ergo dicendum est, de ratione conuersionis, prout ab omnibus communiter concipiatur, & vsurpatur, esse, quod aliquid maneat commune vtrique termino in ordine ad quod vterque terminus repugnet. Alioquin si hoc non requi-

reretur, sed sufficeret repugnantia ad existendum simul ex decreto Dei, v. g. possemus dicere bella, quibus orbis plenus erat ante Christi natiuitatem, conuersa fuisse in Christum, quia nimirum Deus sustulit bella, vt Christus cum maiori decencia nasceretur; quod tamen videtur omnino falsum.

Inferitur quinto, in omni conuersione reperiri duplicem terminum posituum à quo, & duplicem terminum posituum ad quem: terminus à quo (& quem idem est de termino ad quem) alius dicitur terminus totalis, alius terminus formalis: exemplum sit in conuersione, qua ex ligno fit ignis; nam forma ligni est terminus formalis à quo, id est, est illud quod expellitur à composito; & forma ignis est terminus formalis ad quem, id est, est illud, quod de nouo introducit in illud compositum. At vero lignum dicitur terminus totalis à quo, & ignis dicitur terminus totalis ad quem. Sic etiam in conuersione Eucharistica, termini formalis sunt substantia panis, & corpus Christi; terminus vero totalis à quo, est concretum ex pane & accidentibus; & terminus totalis ad quem est concretum ex corpore Christi, & accidentibus panis.

Inferitur sexto, in omni conuersione requiri, quod desinat saltem terminus totalis à quo, v. g. vt ex ligno fiat ignis, requiritur, quod lignum desinat simpliciter. Quod ex ipsa voce conuersionis satis constat, & ex iis, quæ supra diximus de duabus mutationibus, quas conuersio includit in suo conceptu. Alias si terminus totalis non desineret, nihil erit, quod desinat per conuersionem. Conuerti autem vnum in aliud, est vnum desinere in aliud, transire in aliud: ergo non manet in suo esse. Maior est difficultas, an etiam debeat desinere terminus formalis à quo, an scilicet ipsa etiam forma ligni debeat perire; an satis sit exire ab illo composito; in quo breuiter dicendum, ad hoc vt lignum dicatur conuerti in ignem, requiritur destructionem ligni, non destructionem formæ ligni: at vero ad hoc, vt non solum dicatur lignum conuerti in ignem, sed etiam forma ligni in formam ignis, requiritur etiam desinitio ipsius formæ ligni. Prima pars responsionis probatur, quia homo dicitur conuerti in cadauer, vel in ignem; & tamen forma hominis non desinit simpliciter esse, sed solum desinit informare illam materiam; ergo destructio termini formalis non requiritur, vt compositum dicatur conuerti in aliud. Secunda vero pars constat etiam ex dictis; quia illud, quod dicitur conuerti in aliud, eo ipso dicitur desinere in aliud; ergo vt de ipso termino formali dicatur vere, quod conuertitur in alium terminum formalem, requiritur desinitio ipsius termini formalis. Ex quo fit, quod in casu posito licet homo dicatur conuerti in cadauer, non tamen dicitur forma hominis conuersa in formam cadaueris, quia nimirum forma hominis non destruitur: at vero quando petit equus, potest dici formam equi conuerti in formam cadaueris; quem modum loquendi habet post alios Valentia in præsentibus, disp. 6. quæst. 3. part. 3. Valentia. epl. 3. vbi ait, formam nutrimenti conuerti in formam viuientis, id est, in animam; licet hæc loquutio non sit tam vsitata inter formas quam inter composita, non ideo est minus vera; sed quia denominationes cõmuniter tribuuntur suppositis completis, & non vni parti, ideo communiter compositum dicitur conuerti in compositum; quia illud est, quod desinit vt quod, & incipit vt quod. Ceterum in conuersione Eucharistica communiter etiam dicitur conuerti terminus formalis in alium formalem, scilicet substantia panis in corpus Christi; quia substantia panis non solum desinit esse in illo composito,

9. Requiritur quinto duplicem terminum posituum à quo, & duplicem terminum posituum ad quem.

10. Requiritur sextio quod saltem desinat terminus totalis à quo.

Quid dicendum sit de termino formalis à quo.

11.

Forma hominis non dicitur conuersa in formam cadaueris.

Conuertitur in Eucharistica etiam terminus formalis à quo.

posito, sed desinit esse simpliciter; & aliunde cum non sit forma, sed integrum suppositum, non est cur non dicatur simpliciter, & absolute conuerti in corpus Christi, iuxta doctrinam traditam.

12. *Confirmatur ex modo loquendi PP.*

Vigilius Mart. Gelasius Papa.

Confirmarique potest ex modo loquendi sanctorum Patrum, qui contra Eutychem inde probabant, naturam Diuinam non potuisse conuerti in naturam humanam, vel aliam naturam, quia scilicet natura Diuina non potest desinere esse. Sic loquitur *Vigilius Martyr, lib. 4. contra Eutychem, quatuor columnis ante finem*, ubi ex Hereticorum etiam confessione supponit, Verbum non potuisse in aliud conuerti, his verbis: *Nam qui paulo ante Dei verbum inconvertibile fassi fueratis, rursus id nescio qua conuersione mutatum asserere vultis*. Gelasius item Papa de duabus naturis paulo post principium, qui vterque haberetur in quinto tomo Bibliothecæ Patrum, & alij id pro comperto supponunt, si Verbum in aliam naturam conuerteretur, id desitionem arguere Diuinitatis; quia nimirum id, quod in aliqd conuertitur, non manet amplius in seipso.

13. *Reijcitur Coninck.*

Ioann. 16.

Esther c. 9. & 17. Leuit. 13.

Huic doctrinæ opponit se P. Coninck in præsentibus, *dub. 4. num. 135*, dicens, numquam denominari à conuersione ipsas formas, nec dici frigus conuersum esse in calorem, sed frigidum in calidum, quod est subiectum conuersionis: sed certe negare non potest, ipsam etiam formam dici conuerti in aliam: sic etiam Christus dixit Ioann. 16. *Tristitia vestra vertetur in gaudium*; ubi nam forma dicitur etiam in aliam subsequenter conuerti. Esther c. 9. *Luctus, atque tristitia in hilaritatem, gaudiumque conuersa sunt*. & c. 17. *Conuertere luctum nostrum in gaudium*. Leuit. 13. *eo quod omnis lepra in candorem versa sit*; & alibi passim. Porro si vna forma accidentalis conuerti dicitur in aliam, vt tristitia in gaudium, rubor in albedinè, &c. quanto magis dici poterit vna forma substantialis conuersa in aliam, anima equi in formam cadaveris, forma ligni in formam cineris, & sic de aliis?

14.

15. *Non requiritur inceptio termini formalis ad quem.*

Ratio discriminis est.

Hinc tamen oritur duplex difficultas: prima, an sicut requiritur desinitio termini formalis a quo, vt possit dici terminus formalis conuerti in formalem ad quem; sic etiam requiratur inceptio noua termini formalis ad quem, ad hoc, vt terminus a quo dicatur in ipsum conuersus? Sic enim sentiunt plures, qui ideo ponunt in Eucharistia actionem nouam terminatam ad substantiam corporis Christi in se ipsa, qui substantia panis dicitur conuersa in ipsum corpus Christi. Cæterum verius est, non requiri inceptionem termini formalis ad quem; & quidem si requireretur talis inceptio, non satis esset ponere actionem nouam terminatam ad corpus Christi; nam illa actio non est satis, vt corpus Christi dicatur simpliciter incipere, sicut nec desinitio illius actionis sufficit, vt corpus Christi dicatur simpliciter desinere, sed solum dicitur incipere, vel desinere terminare duas actiones; ergo si philosophandum esset de inceptio- ne termini ad quem, sicut de desitione termini a quo, dicendum esset consequenter, sicut ex parte termini a quo requiritur simpliciter desinitio, ita ex parte termini ad quem requiri inceptionem simpliciter, & non solum inceptionem nouæ actionis ad ipsum terminatæ. Ratio ergo discriminis inter terminum a quo, & ad quem, sumitur ex supra dictis: nam terminus a quo est, qui denominatur conuersus, & per consequens desinens in aliam; atque adeo ex parte eius requiritur desinitio simpliciter; at vero terminus ad quem solum denominatur per conuersionem succedens termino a quo: ad hoc autem non est necessè, quod de nouo incipiat habere esse, sed ad summum, quod incipiat esse in illo munere, in quo suc-

cedit termino a quo; quod discrimen amplius confirmabitur ex dicendis infra pro nostra sententia.

Ex hoc autem oritur secunda difficultas: an sicut ad conuersionem termini formalis in formalem non requiritur inceptio simpliciter termini formalis: sic etiam non requiratur inceptio simpliciter termini totalis ad quem v.g. si diuinitus conferuaretur vno subiecto calor intensus cum frigore intenso, & postea, cessante miraculo; periret frigus, manente calore; an diceretur tunc frigidum conuerti in calidum, seu frigus illud in illum calorem? Ratio dubitandi est, quia tunc verè desinit frigus ex vi caloris. Respondeo tamen illam non esse proprie conuersionem, quia conuersio (vt dictum est) sicut denominat conuersum terminum a quo, ita denominat succedentem terminum ad quem: successio autem ex suo conceptu importat inceptionem; ergo terminus formalis ad quem licet non incipiat in suo esse, debet tamen incipere in illo munere, in quo succedit termino a quo; & per consequens terminus totalis ad quem, debet de nouo incipere.

Hinc ergo de conuersione in communi suppositis, videamus iam quomodo in Eucharistia ratio conuersionis reperiat.

SECTIO II.

Refertur prima sententia de natura huius conuersionis.

Supponendum imprimis, in consecrationem Eucharistiæ non solum inueniri positionem corporis Christi vt eumque sub speciebus panis, sed verè, & realem conuersionem substantiæ panis in corpus, & substantiam vini in sanguinem Christi. Que doctrina licet in Scriptura sub his terminis non sit expressa, & licet antiquitus forsitan non fuerit tam dilucide proposita, semper tamen quod ad rem ipsam in Ecclesia credita fuit, vt desinit Tridentinæ sess. 13. cap. 4. & sub eodem nomine conuersionis desinita fuerat in Florentino in decreto Eugenij, & insinuata à SS. Patribus passim, quorum verba assert Suarez in præsentibus *disp. 50. sect. 1.* Addit Tridentinum, hanc conuersionem conuenienter, & proprie ab Ecclesia appellari *Transsubstantiationem*.

Hinc ergo nascitur huius questionis difficultas; nam imprimis talis conuersio non videtur posse clare colligi ex scriptura, ex qua solum constat, corpus Christi contineri sub speciebus panis; hoc autem potuit stare sine conuersione panis in ipsum; ergo cum aliunde difficile sit in hoc mysterio explicare veram rationem conuersionis substantialis, non est, cur mysterium difficile difficilius reddatur, scriptura non cogente. Deinde, non dari in præsentibus conuersionem substantialem, probatur, quia nulla interuenit actio substantialis; ergo nec conuersio substantialis. Probatur consequentia, quia conuersio substantialis est mutatio substantialis. Antecedens vero probatur, quia non est aliquis terminus substantialis, ad quem talis actio conuersiua terminetur; non quidem corpus Christi; hoc enim iam præsupponitur existens; sed nec aliqua vnio corporis Christi ad species; nam hæc non est substantialis, sed mere accidentalis, & impropria, vt constat ex dispart. præcedenti. Ergo non possumus assignare in hoc mysterio aliquam actionem nouam substantialem, & per consequens nec substantialem conuersionem.

Hæc difficultas diuisit Theologos antiquiores, & recentiores in varias sententias, quas quidem omnes sigillatim referre prolixum esset, & inutile; sunt enim

enim innumeræ, & quarum plures falso forsitan suis Auctoribus tribuuntur. Quare operæ pretium duxi eas solum afferre, quæ apud recentiores, qui clarius suam mentem aperuerunt, communiore sunt. Nam ex iis, quæ circa has sententias dicta fuerint, facile erit de aliis iudicare. Videatur tamen Valquez, qui plures refert in præfenti, *disput. 181. cap. 1. & sequentibus.*

10. Prima ergo sententia sit, quæ docet, ad conuersionem Eucharisticam necessario requiri aliquam nouam actionem terminatam ad ipsam substantiam corporis Christi: nam licet corpus Christi ante uerba consecrationis sufficienter conseruetur per actionem, quæ pendet à Deo: post consecrationem tamen incipit dependere per aliam nouam actionem, cum non repugnet, aliquid effectum pendere simul per duas actiones adæquatas: & hæc quidem actio non dicitur proprie productio, sed conseruatio corporis Christi, eo quod per illam non incipit de nouo existere extra causas. Cæterum, si antea non existeret, hæc ipsa actio talis est, vt per ipsam sufficienter produceretur de nouo ille effectus. Itaque hæc sententia petit, quod actio aliqua de nouo terminata ad terminum formalem conuersionis in se ipso, quod est corpus Christi; alioquin non saluaretur perfectè, quomodo panis conuertatur substantialiter in corpus Christi. Hanc sententiam tenent aliqui antiquiores, quos refert, & sequitur Suarez in præfenti, *disput. 50. fete per totam. P. Ægidius Coninck in præfenti art. 4. dub. 5.* & plures recentiores. Fundamentum præcipuum est, quia hæc conuersio est substantialis; sed actio substantialis debet terminari ad aliquid substantiale; ergo per hanc actionem conuersiuam attingitur aliqua substantia, non alia; ergo corpus Christi secundum se ipsum.

21. Hæc sententia licet non paucis sit valde plausibilis, mihi nunquam potuit placere, idque triplici potissimum capite. Primo, quia hæc actio non videtur possibilis. Secundo, quia non videtur sufficiens ad conuersionem. Tertio, quia non est necessaria ad ueram conuersionem. Et, vt ad primum veniamus, admitto, posse de potentia absoluta eundem effectum dependere simul à duplici causa adæquata, siue ab vna, & eadem per duplicem actionem adæquatam. Cæterum in nostro casu est peculiaris difficultas, vt corpus Christi terminet nouam actionem adæquatam; quia illa actio in sententia Patris Suarez procedit ab humanitate ipsius Christi, & per consequens sequeretur, idem esse causam sui ipsius; quod in omni bona Philosophia repugnat, loquendo de vera & Physica causalitate; quod non solum debet intelligi de prima productione, sed etiam de conseruatione, vt docet S. Thomas 1. part. q. 104. art. 2. ad. 2. negans posse Deum facere, quod aliqua creatura conseruet se ipsam.

22. Respondet P. Suarez vbi supra *sect. 5.* idem non posse esse causam sui ipsius quoad primam actionem, per quam accipit esse; non vero repugnare, quod eadem res habens iam esse per vnâ actionem, sit causa sui ipsius per aliam secundam actionem posteriorem; quia in hoc casu iam supponitur cum tota sua entitate independentem à secunda actione. Sed contra; primo, quia hæc doctrina non potest stare cum definitione causæ in communi, quam ipse Suarez tradit *tom. 1. Metaph. disp. 12. sect. 2.* quod scilicet causa sit principium, per se, influens esse in aliud; vbi requiritur ad rationem cuiuscumque causæ distinctio inter causam, & effectum, nulla facta profus exceptione.

Contra secundo, quia omnis causa secundum esse, per quod causat, debet præsupponi ad effectum: non P. Ioan. de Lingo de Sacramentis.

potest autem corpus Christi præsupponi ad seipsum prioritate nature, de qua loquimur (nam prioritas temporis per accidens se habet ad cauandum) licet enim actio prima, quæ præintelligitur corpus Christi conseruari à solo Deo, sit prior quam secunda actio, quæ conseruatur in Eucharistia; & inter illas duas actiones, possimus concipere ordinem prioris, & posterioris; & per consequens corpus Christi vt conseruatum per vnâ actionem sit prius se ipso vt conseruato per aliam; cæterum tota hæc prioritas est vnus actionis ad aliam, non vero corporis Christi ad seipsum; quia cum corpus Christi conseruatum per illas duas actiones sit vnus & idem etiam ratione, non potest intelligi, quod sit prius seipso prioritas enim realis essentialiter est ad aliud, vt de se constat; ergo corpus Christi secundum se non influit per secundam actionem in seipsum. Patet consequentia; quia per prioritatem causæ ad effectum, non solum significamus prioritatem actionis ad effectum, sed multo magis prioritatem ipsius causæ secundum suam entitatem, ad effectum secundum suam entitatem, imo prioritas, quam habet actio, est solum prioritas originis; prioritas vero, quam habet entitas causæ, est prioritas nature: ergo vbi non datur hæc prioritas, nõ datur vera causalitas.

Contra tertio; quia ex illa doctrina non parum infirmantur plura dogmata nostre Religionis; quod scilicet Deus sit improductus; quod Spiritus sanctus distinguatur à Filio; quod Filius à Patre; quod vna persona procedat à seipsa, &c. Posset enim aliquis dicere, Deum vt præexistentem cum suo esse independentem ab alio, posse esse principium actionis, quæ iterum habeat idem esse à seipso: item Filium vt procedentem à Patre, & vt præintelligitur cum suo esse accepto à Patre per generationem, posse esse principium generandi, vel spirandi seipsum, & per consequens dandi sibi iterum idem esse, quæ omnia absurda sunt, & contra omnem Philosophiam, & Theologiam.

Contra quarto, quia iam illa actio secunda non esset adæquata respectu corporis Christi, vt vocatur ab eis Auctoribus. Probatur sequela, quia actio adæquata dicitur illa, ex vi cuius nulla alia intellecta, quam terminet idem effectus, ponitur sufficienter effectus à parte rei; at vero ista actio essentialiter est talis, vt præsupponat corpus Christi existens, & per consequens conseruatum per aliam actionem; ergo ista actio ex suo conceptu non est adæquata, sed inadæquata; sicut actio speciei in actum visionis ex suo conceptu est inadæquata, quia non potest ponere effectum à parte rei, nisi simul detur influxus potentie visus in eundem effectum.

Ex quibus etiam reicitur euasio aliorum, qui, ne concederent, aliquid esse causam sui ipsius, dixerunt, animam Christi producere suum corpus, corpus vero producere animam, & per hoc nihil pendere à seipso. Contra hoc tamen est, quod iidem rationibus, quibus impugnat productio sui ipsius, impugnat etiam mutua causalitas & dependentia; nam ex hac sequeretur, aliquid esse causam mediatam sui ipsius, & per consequens esse priorem, & posteriorem seipsa, & Filium posse procedere à Spiritu sancto, & alia huiusmodi: nam licet successiue possit aliquid pendere à suo effectum (posse enim ego nunc reproducere diuinitus meum patrem) cæterum pro eodem instanti fieri non potest, vt ego influam nunc in eam entitatem, à qua nunc actualiter accipio meum esse. Sed de hoc dixi tomo de Incarnatione, *disp. 8. sect. 6.* vbi impugnaui aliquos recentiores, qui nostram doctrinam amplexi sunt quoad causalitatem physicam, negant tamen quoad causam moralem;

24. Impugnatio tertio.

25. Impugnatio quarto.

26. Reicitur euasio aliorum qui admittunt animam causalitatem in corpore, & corpore in anima.

10. Prima sententia requirit nouam actionem terminatam ad ipsam corpus Christi.

Suarez. Coninck. Fundamentum huius sententia.

21. Hæc sententia distinetur ex triplici capite. Primo quia non videtur possibilis.

Quia idem esse causam sui ipsius.

22. Respondet P. Suarez vbi supra.

Impugnatio primo.

23. Impugnatio secundo.

vbi tamen probauit, eandem debere esse de vtraque rationem. Quare non est, quod amplius in hoc capite immoretur.

27. Veniam ergo ad secundum caput impugnationis, quod scilicet prædicta actio, esto esset possibilis, non esset actio conuersiua panis in corpus Christi; quod quidem probatur, quia actio conuersiua debet esse illa, per quam corpus Christi succedit substantiæ panis in eodem munere in ordine ad eadem accidentia, vt constat ex doctrina Sectionis præcedentis; conuerti enim panem in corpus Christi, non est desinere panem, & produci corpus Christi, sed succedere corpus Christi substantiæ panis; ergo productio corporis Christi, formaliter loquendo, non est conuersio panis in ipsum. Explicatur hoc, exemplo generationis hominis, vbi possumus etiam considerare duas actiones; alteram, qua creatur anima rationalis; alteram, qua vnitur corpori; illa prior actio, licet præsupponatur ad generationem nominis, non est tamen formaliter loquendo, generatio hominis; nam licet anima præxisteret creata multis retro annis, si tamen modo vnitur corpori, nunc dicitur homo generari, sicut modo dicitur alimentum conuerti in hominem, licet forma hominis modo non producat; actio ergo conuersiua alimenti in substantiam hominis non est actio productiua, sed vnitua animæ rationalis. Sic etiam in præfenti actio conuersiua panis in corpus Christi non est actio productiua corporis Christi, sed vnitua, & introductiua ipsius in illud compositum; ergo illa productio corporis Christi neque est conuersiua, neque constituit formaliter conuersionem, sed debet poni alia actio diuersa, quæ sit formaliter conuersio.

Explicatur hoc exemplo generationis hominis.

28. Denique impugnatur prædicta sententia ex tertio capite; quia nimirum illa actio, licet esset possibilis, non est tamen necessaria ad explicandum hoc mysterium; ergo cum aliunde sit difficilis, & valde miraculosa, non est ponenda; nec enim oportet multiplicare miraculosa, aut novas difficultates congerere, quibus hoc mysterium difficilius reddatur.

Porro, non esse necessariam talem actionem, probari potest triplici etiam capite. Primo, quia, quod Fides docet in hoc mysterio, solum est, quod detur conuersio panis in corpus Christi, quæ conuersio *transubstantiatio* appellatur. Ad hoc autem non est necessaria productio noua corporis Christi, sed sufficit actio, qua corpus Christi de nouo introducatur, & ponatur sub illis accidentibus succedendo substantiæ panis in eodem munere: sicut ad hoc, vt dicatur alimentum conuerti in hominem, non est necessaria productio termini formalis, nempe animæ rationalis, sed sufficit productio vnionis, seu introductio noua animæ rationalis in illam materiam.

29. Dices, hoc quidem sufficeret vt terminus totalis diceretur conuerti in totalem, sicut alimentum dicitur conuerti in substantiam hominis; non vero vt terminus formalis conuertatur in formalem; non enim dicitur forma alimenti conuerti in animam rationalem. Sed contra, quia in rigore loquendo etiam forma alimenti conuertitur in formam rationalem, vt dixi Sectione præcedenti; hoc enim non significat inceptionem simpliciter formæ rationalis, sed successione in eodem munere, vt ibi dictum est; quare sufficit etiam, vt dicatur panis conuerti in corpus Christi.

30. Dices iterum, in hoc mysterio non solum ponendam esse conuersionem panis in corpus Christi, sed etiam conuersionem substantialem, quæ sit *transubstantiatio*; hæc autem debet esse actio substantialis, & per consequens terminata ad aliquem terminum substantialem: quare cum vnio corporis

Christi cum speciebus sit accidentalis, fatendum est, hanc productionem terminari etiam ad ipsum corpus Christi secundum se. Sed contra, quia in primis Ecclesia solum docet, hanc esse conuersionem substantiæ in substantiam, & *transubstantiationem*; non dum vero dixit, esse conuersionem substantialem. Quod si non sit idem esse conuersionem substantiæ in substantiam, & esse substantialem, non est, cur cogamur ad defendendum vtrumque. Re tamen vera censeo, dicendam esse conuersionem substantialem; ad hoc enim non requiritur, quod sit productio substantiæ, seu quod terminus formalis productus sit substantialis, sed quod terminus formalis ad quem, & à quo conuersionis sit substantialis: sicut in prædicto exemplo conuersio alimenti in substantiam hominis dicitur *conuersio formalis*, & *transformatio*; quia licet forma hominis non producat, est tamen terminus formalis, ad quem fit conuersio; ergo similiter in præfenti potest dici conuersio substantialis, & *transubstantiatio* denominatiue à termino formali conuersionis; quod amplius explicabitur infra, respondendo ad argumenta contra nostram sententiam.

Respondent aliqui, conuersionem alimenti in substantiam hominis esse conuersionem formalem, & *transformationem*; quia licet non sit productio formæ rationalis, est tamen productio vnionis, quæ est quædam forma modalis substantialis: at vero in præfenti non dari alium terminum substantialem, qui possit produci per hanc conuersionem substantialem, nisi corpus Christi. Sed re vera hoc effugium est valde friuolum, tum quia modus vnionis non dicitur simpliciter forma hominis, sed vnio formæ; ergo ratione illius non dicitur simpliciter conuersio formalis conuersio alimenti in hominem: tum etiam, quia est per accidens, quod vnio ipsa, quæ producitur, sit forma modalis ad hoc, quod illa conuersio sit formalis, & *transformatio*: nam mutatio de loco in locum dicitur etiam *translocatio*, & tamen locus ipse non producitur, sed acquiritur; illud autem, quod producitur, non est locus, sed præsentia ad locum: ergo in eodem sensu potest dici *transformatio*, licet non producat formam. Item quando aliquid ex paruo fit magnum per aduentum nouæ quantitatis, dicitur augmentatio quantitativa, licet illud quod producitur formaliter per talem augmentationem, non sit quantitas, sed vnio quantitatis: item si alicui materiæ succederet alia materia sub eadem forma substantiali, diceretur conuersio materialis, & *transmaterializatio*, licet materia succedens non produceretur, sed introduceretur; & tamen tunc vnio, quæ producitur, non est materia; ergo similiter potest dici conuersio substantialis, licet id, quod producitur formaliter, non sit substantia, sed vnio substantiæ cum accidentibus.

Confirmatur, & explicatur; quia posset intelligi diuersitas maxima inter conuersiones, quarum vna sit formalis, & altera non sit formalis, etiam si terminus productus vtriusque sit idem. Ponamus enim v.g. animam rationalem esse prius sub materia cælesti, & postea loco illius materiæ accipere materiæ sublunarem speciem diuersam, (supponamus illas duas materias specie differre) ita tamen, vt nec materia sublunaris de nouo producat, nec illa portio materiæ cælestis destruat, sed maneat in rerum natura: illa certe conuersio non esset *transformatio*, nec conuersio formalis, sed materialis, & *transmaterializatio*, (si ita licet loqui) quia versaretur, non inter formas, sed inter materias succedentes sub eadem forma. Comparemus ergo illam conuersio

conuersionem cum ea, quæ de facto fit, quando homo refurgit, & ex caduere, vel puluere fit homo; in qua variantur formæ circa eandem materiam, atque adeo est proprie conuersio formalis, & transformatio. Quis neget has duas conuersiones maxime differre inter se? Alteram item esse conuersionem formalem, alteram materialem; & tamen quod producitur in vtraque est prorsus idem, nempe sola vnio materiæ sublunaris cum anima rationali præexistente: ergo denominatio, & differentia conuersionum non est desumenda solum ab eo, quod producitur, sed ab eo, quod introducit; quod quia diuersum est in illis conuersionibus, ideo ipsæ valde differunt in ratione conuersionis.

33. Possumus autem hoc ipsum argumentum applicare ad casum nostrum, in quo etiam conuersio duobus modis posse fieri. Primo, si existente corpore Christi sacramentaliter sub accidentibus olei, loco illorum accidentium subrogarentur accidentia panis, non quæ de nouo producerentur, sed sub quibus iam antea præexistebat absque subiecto poneretur corpus Christi, expulsis accidentibus olei, tunc quidem fieret conuersio ex corpore Christi sub accidentibus olei in idem corpus Christi sub accidentibus panis. Secundo modo potest fieri conuersio prout sit de facto expulsa substantia panis, & posito corpore Christi loco illius sub eisdem accidentibus. Hæc duæ conuersiones procul dubio diuersissimæ sunt; nam prior versatur inter accidentia olei, & panis, tanquam inter terminos formales, sicut quando ex frigido fit calidum, frigus & calor sunt termini formales; atque adeo prior illa non est conuersio substantialis, nec transsubstantiatio, sed accidentalis & transaccidentatio, vt ita dicam: posterior vero versatur inter substantiam panis, & corpus Christi tanquam inter terminos formales; & ideo est conuersio substantialis & transsubstantiatio. Et tamen id, quod de nouo producitur, est idem omnino in vtraque, scilicet vnio, vel introductio noua corporis Christi sub accidentia panis: potest ergo, stante eodem termino producto, inueniri diuersitas magna inter conuersiones propter diuersitatem terminorum formalium, inter quos versantur, & à quibus possunt accipere denominationem conuersionis formalis, vel substantialis.

34. Secundo ergo principaliter probatur idem intentum, scilicet productionem nouam corporis Christi non esse necessariam; quia illud requiritur ad esse sacramentale Christi sub speciebus in fieri, quod requiritur ad illud in facto esse, cum sit idem esse sacramentale, quod fit, & quod postea conseruatur: ad conseruandum autem corpus Christi sacramentaliter sub speciebus, nullo modo requiritur duplex actio terminata ad corpus Christi, sed sufficit omnino, si corpus Christi conseruatum per eandem actionem, quam terminat in cælo, sit sub speciebus, dummodo habeatur alia actio vniuersa ipsius cum speciebus; ergo etiam in primo fieri sacramenti sufficit illa actio. Hoc enim in vniuersum verum est in fieri cuiuscumque compositi; quod si iam supponatur extrema producta, solum desideretur actio vniuersa extremorum, vt resuletur compositum: ergo cum partes huius compositi sacramentalis supponantur productæ, solum requiritur actio vniuersa illorum, vt resuletur compositum sacramentale.

35. Tertio principaliter probatur intentum, quia ad veritatem verborum consecrationis, non requiritur talis noua productio corporis Christi; nam etiam sine illa esset verum dicere: *Hoc est corpus meum*, si corpus Christi contineretur sub illis speciebus, ablata substantia panis: ergo neque ad conuersionem
P. Iam. de Lugo de Sacramentis.

nem panis in corpus Christi requiritur talis productio. Antecedens admittitur à P. Suarez, consequentia vero probatur ex Tridentino *sess. 13. cap. 4. vbi* Trident.
definitur, hanc conuersionem inferri ex veritate verborum Christi. Verba Concilij hæc sunt: *Quoniam autem Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio conuenienter, & proprie à sancta Ecclesia Catholica transsubstantiatio est appellata.* Ex quibus verbis sic arguitur: Verba Christi Domini poterunt sane esse vera, licet non daretur talis noua productio corporis Christi, vt de se pater; sed præcisè ex veritate verborum colligit Ecclesia, dari conuersionem; ergo sine tali productione corporis Christi potuit dari conuersio; alioquin illatio Ecclesiæ non esset bona.

36. Plures solutiones inuentæ sunt ad soluendum hoc argumentum: referemus præcipuas. P. Suarez Suarez.
post alias vias tentatas *sessio. 2.* quas bene impugnat P. Vasquez dicta *disput. 181. cap. 9.* tandem *sess. 4. §. Tertio igitur argumentor,* respondet, Ecclesiam intellexisse verba Christi esse vera in eo sensu, quo cum maiori proprietate, & decencia verificarentur: atque ideo, licet alias sufficeret positio corporis Christi sub speciebus ad verificanda vt-cumque illa verba; cæterum debuerunt adhuc in sensu perfectiori accipi de productione substantiali: sicut quando in nuptiis aqua in vinum conuersa fuit, potuit sane ille defectus suppleri afferendo diuinitus vinum ex alio loco, & transferendo aquam ad alium locum sine noua productione substantiæ vini; & tamen Ecclesia semper intellexit ibi intercessisse veram conuersionem aquæ in vinum.

37. Hæc tamen solutio impugnatur; quia modus ille ponendi corpus Christi sub speciebus per secundam productionem illius, non est perfectior, cum per accidens se habeat ad talem positionem, quod terminet duplicem actionem: alioquin etiam potuisset Ecclesia colligere, corpus Christi habere in Eucharistia nouam quantitatem, & nouam albedinem, & alia noua accidentia; quod est absurdum: ergo sicut Ecclesia ex eo, quod ponatur ibi corpus Christi, non intellexit poni cum aliis accidentibus nouis, sic nec cum alia actione substantiali, cum possit pariter habere in Eucharistia eandem actionem, quam habet in cælo; sicut potest habere eandem alia accidentia.

38. Nec obstat exemplum de aqua in vinum conuersa; tum quia ex modo, quo Christus se gessit iubendo prius impleri hydrias aqua, satis ostenditur, voluisse introducere formam vini in materiam aquæ, alioquin fuisset inutilis, & nugatorius ille labor afferendi aquam; tum etiam, quia si ibi solum poneretur vinum per adductionem ex alio loco, & translationem aquæ ad alium locum, non tam esset miraculum aptum ad manifestationem virtutis Diuinæ, quam præstigium factibile à dæmone; quare præsumendum est, factum, prout decebat Christi maiestatem; iuxta regulam Augustini *lib. 18. de Ciuitat. c. 18.* Non decebat autem maiestatem Christi, quod, aqua in alium locum translata, vinum etiam aliunde adduceretur: hoc enim factum videretur ad illudendum videntibus, qui omnes ex circumstantiis putassent, aquam ipsam fuisse in vinum conuersam, ibique aliquid aquæ manere. At vero in præfenti non militat hæc ratio, cum ipsamet positio corporis

corporis Christi in multis locis conseruari per eandem actionem sit opus satis miraculosum, & dignum maiestate, & omnipotentia Dei, nec ex circumstantiis posset existimari, produci corpus Christi: solum enim intelligitur aliquid panis ibi manere, ne inutiliter acceptus sit panis ad consecrationem; non ergo debet credi aliud maius miraculum; alioquin si in quolibet Dei opere deberemus intelligere modum magis miraculosum ad maiorem ostensionem Diuinae virtutis, deberemus etiam colligere, quoties legimus in historiis, aliquos Sanctos diuinitus fuisse simul viuos in diuersis locis, deberemus inquam colligere, fuisse productos in vtroque loco per actiones diuersas; quod tamen nemo probabiliter colliget, nedum certo, vt Ecclesia colligit conuersionem ex veritate verborum Christi.

SECTIO III.

Impugnatur responsio, & sententia Regidij de Coninch de necessitate noua actionis productiue corporis Christi.

39.
Pater Coninch aliter philosophatur.

Pater Coninch in præfenti art. 4. dub. 3. vt necessitatem actionis terminatæ ad substantiam corporis Christi defendat, docet, non posse idem corpus in duplici loco constitui etiam de potentia Dei absoluta, nisi in singulis locis nouam, & distinctam productionem terminet, & bis producatur; quo principio posito, dicit omnia facile explicari: nam corpus bis productum æquiualeat duobus, atque ideo in singulis locis potest agere, & pati, sicut si in solo illo loco esset. Posset itaque in vno loco viuere, in altero mori; in vno calefieri, in altero frigidari; in vno amare Petrum, in altero odio habere; in vno peccare, in altero Deum diligere; & sic de aliis omnibus; quia virtualiter est multiplex.

40.
Hac doctrina nimis singulari est, vt defendi possit, eius Auctor consequenter plurima Philosophiæ principia receptissima deserere cõactus est. Nam in primis contra ipsum adducitur exemplum Angeli, qui si prius erat in hoc palmo spatij, potest, retento illo, extendere se ad occupandos simul alios duos palmos spatij contigui: nec ad hoc oportet, quod reproducatur, aut terminet nouam actionem secundum suam substantiam, sed solum quod producat nouam partem præsentia & vocationis; cur ergo eodem modo non posset à Deo poni simul in spatio distanti, non posita noua productione, sed noua solum præsentia eiusdem Angeli? Quod si hoc potest fieri in Angelo, cur non in corpore?

41.
Respondet.

Respondet *num. 121.* imprimis ignorari à nobis quomodo Angelus extendat se ad maiorem locum absque reproductione sui; quia quæ ad Angelum pertinent, excedunt captum nostrum. Adhuc tamen admissio Antecedenti, negat Consequentiam. Pro quo supponit, Angelum non fieri præsentem nouæ parti spatij per nouum *vbi*, sed per realem sui extensionem, & quemdam motum localem. Quod vt explicet, aduertit, sicut corpus ratione quantitatis molis potest spatium diuisibile occupare, sic Angelum ratione suæ perfectionis, & quantitatis virtutis id posse. Itaque sicut corpus existens in spatio diuisibili occupat plures partes spatij sæpius, & quasi infinities replicatum in eo loco; nam in singulis partibus spatij inuenitur vere substantia ligni eadem omnino in specie, & quodammodo eadem numero propter continuationem omnium partium: sic Angelus per suam substantiam realiter simpli-

cem, sed virtualiter multiplicem occupat plures partes loci replicatus in singulis partibus, ita vt in singulis partibus loci sit totus Angelus, sed non totaliter, hoc est, ita vt quando se extendit ad nouam partem loci, non coexistat nouo spatio secundum id, per quod coexistit aliis partibus præcedentibus, sed secundum partem virtualiter distinctam, atque ideo secundum aliquid sui verè moueatur, & secundum aliquid quiescat; quod non quidem realiter, sed virtualiter distinguitur ab eo, quod mouetur. Sicut in sententia non distinguente potentias à substantia Angeli, quando Angelus intelligit, & non vult, operatur secundum aliquid sui, scilicet secundum intellectum, & secundum aliquid sui virtualiter distinctum non operatur, sed quiescit, scilicet secundum voluntatem. Sic Angelus in hac parte spatij est secundum aliquid sui, & in alia parte spatij est secundum aliud virtualiter distinctum, sicut corpus est secundum aliquid realiter distinctum.

Certè non debet homo doctus in hæc angustias suum intellectum conicere absque ingentis difficultatis necessitate, qualis hic nulla est, nisi quam ipsemet sibi voluit fabricare, vt statim videbimus. Nec est, cur dicamus intelligibile aut imperceptibile nobis esse, quomodo Angelus retento priori spatio, extendat se ad occupandum maius, cum id passum in nostra anima fatendum sit, dum per augmentationem corporis extendit se ad nouum spatium occupandum; & hoc absque vlla reproductione suæ substantiæ, vt constat. Illud certe difficilius est, & omnem captum superans, quod ille Auditor capere potuit; Angelum secundum diuersas partes virtuales suæ substantiæ extendere se ad occupandas diuersas partes spatij.

Nam de illis partibus in primis peto, an quando Angelus erat in primo palmo solo, essent ibi omnes illæ, an solum aliquæ? Si aliquæ solum, ergo illæ reliquæ nullibi erant, atque ideo non erat totus Angelus ibi, sed aliquid Angeli ibi erat, & aliquid nullibi. Si vero prius omnes illæ partes erant in primo palmo; quæ rursus, quando acquirit secundum palmum retento primo, an moueantur omnes illæ partes, quæ erant in primo palmo, an solum aliquæ? Non quidem omnes, quia aliquid Angeli quiescit, quot ergo partes mouentur? totidem fortasse, quot sunt illæ, quæ remanent immotæ in primo palmo? Sed contra hoc est, quia si extendatur postea ad tertium, retento primo, & secundo, oportebit subindere illas partes, quæ posita fuerunt in secundo, vt aliquæ ex ipsis trãeant ad tertium, atque adeo pauciores manebunt in secundo, & tertio, quam in primo; vel certè oportebit ex iis, quæ remanserunt in primo, aliquas subministrare secundo palmo: quæ distributio vt cum æquitate fiat, non erit cõmittenda arbitrio ipsius Angeli, quæ posset fortasse ex priuato affectu magis affici ad secundum, quam ad tertium palmum, & velle secundum plures sui partes esse in secundo palmo, quam in aliis. Debet ergo aliquis alius præfici, qui, quando Angelus contrahit se ad minus spatij, æquali proportione distribuat omnes illas partes vacantes, vt accrescant æqualiter paucioribus partibus spatij, quod retinetur; & quando Angelus è contra extendit se ad maius spatium, accipiat æqualiter partes illas Angeli necessarias ad replendum nouum spatium ex omnibus partibus spatij præcedentis: quæ omnia difficile credi, aut capi possunt.

Secundo, si Angelus positus in duobus locis distantibus potest in vno amare, & in altero odio habere idem obiectum; quia per replicationem est æquiualeuter duplex; non video cur idem Angelus existens in loco diuisibili non possit etiam in vna parte

parte illius loci amare, & in altera parte eiusdem loci odio habere idem obiectum. Nam tunc etiam est aliud virtualiter id, quod ex Angelo ponitur in hac parte spatij, ab eo, quod ponitur in altera spatij parte: ergo eadem multiplicitas virtualis Angeli sufficit ad habendos actus contrarios. Neque enim Angelus est realiter multiplex, sed solum virtualiter, quando replicatur in locis distantibus; quare non apparet, cur eadem multiplicitas virtualis non possit deferuire semper ad idem.

Dices, id fieri non posse, quia actus amoris debet esse in toto spatio, in quo est Angelus, argue adeo non potest esse amor in dimidia parte, & odium in altera dimidia. Sed contra, quia sicut Angelus, quia est virtualiter multiplex, potest per se constituere aliquid sui in hac parte spatij, & aliquid aliud sui in illa alia parte; ergo poterit etiam producere actum amoris in se, pro ut est in hac parte spatij, & non in illo sui, per quod correspondet alteri parte. Cur enim minus dividere poterit suam substantiam in ordine ad duos actus, quam in ordine ad duas partes spatij? cur aut distinctio virtualis, quæ facit, ut Angelus existens Neapoli non habeat actum, quem habet Romæ; quia est virtualiter diuersa substantia Angeli Romæ existens, cur, inquam, similis distinctio virtualis non sufficit, ut possit in vna parte spatij non habere actum, quem habet in alia? aut cur, cum ipse, actus amoris habeat similem distantiam virtualem ad occupandum minus, vel maius spatium, non poterit Angelus contrahere præsentiam sui actus, sicut poterit suam, si potest non habere actum amoris, vbi cumque ipse sit.

46. Omitto, quod cum non possint determinari partes spatij, quibus saltem de potentia Dei absoluta potest Angelus esse præsens, & singulis debeat respondere aliquid Angeli virtualiter distinctum, consequens est, quod iam nunc sint in Angelo omnes illæ partes virtualiter distinctæ, per quarum singulas potest correspondere aliis, & aliis partibus nouis spatij in infinitum, licet nunc non sint extensæ, & euolutæ, sed quasi complicatæ.

47. Denique hinc patet ad exemplum, quod asseribat de potentia Angeli virtualiter solum distinctis inter se, & à substantia Angeli: quod potius poterit contra ipsam retorqueri. Nam voluntas, v. g. quia distinguitur virtualiter ab intellectu, nunquam pro ut sic virtualiter distincta producit intellectionem, neque è contra intellectus volitionem: at vero illa perfectio, seu illa pars, virtualis Angeli, quæ est in secundo palmo spatij, illa eadem erat in primo palmo, antequam se extenderet Angelus ad secundum: ergo illa, pro ut se tenet ex parte Angeli, non distinguitur virtualiter ab illa parte, quæ manet in primo palmo. Vnde oritur alia differentia, quod scilicet id, per quod concurret Angelus ad volitionem, pro ut distinguitur à principio intelligendi, ita est aliquid Angeli, ut si deesset, non maneret totus Angelus, licet maneret totum principium intelligendi. At vero id, per quod Angelus est in secundo palmo, non ita distinguitur ab eo, per quod est in primo. Si enim manet totum id, quod est in primo palmo, manet totus Angelus realiter, & virtualiter; nam postquam Angelus se extendit ad secundum palmum, non est minus Angeli in primo palmo, quam erat antea, sed antea erat omnino totus Angelus in primo palmo; ergo si manet totum id, quod est in primo palmo, manebit totus Angelus realiter, & virtualiter; ergo id quod est in secundo, non addit aliquid virtualiter supra id, quod est in primo, sicut voluntas addit supra intellectum. Ratio autem est, quia in singulis palmis est totus Angelus adæquate; ita ut possit ma-

P. Ioh. de Lugo de Sacramentis.

neret cum sola illa entitate, quam habet in hoc palmo; ergo non potest diuidi virtualiter eius substantia pro diuisibilitate spatij, in quo est.

Fateor ego (quod fortasse potuit esse occasio æquiuocationis) Angelum, sicut etiam animam rationalem, habere diuisibilitatem eminentialem, seu virtualem, quatenus eadem anima, v. g. indiuisibilis potest occupare locum diuisibilem, sicut si haberet partes: hoc tamen non arguit, non esse totam animam etiam virtualiter in singulis partibus spatij. Aliud enim est, quod sit multiplex perfectio virtualiter in anima posse esse in multis partibus spatij, quod in sano sensu concedi potest; aliud vero, quod sit alia perfectio animæ, quæ est in hac parte spatij, alia quæ est in illa. Nam illud primum in aliquo sensu est verum; quia posse animam esse in pluribus partibus spatij, est habere in se perfectionum plurimum partium, seu animæ habentis plures partes; quare si anima non posset esse in secundo palmo spatij, sed solum in primo, deesset animæ aliqua perfectio intrinseca, quam modo habet, nempe posse esse in duplici palmo. Postquam verò anima habet illam vtramque perfectionem in se, tota illa perfectio debet esse in singulis partibus spatij, quia in singulis est anima rationalis perfecta, potens esse in pluribus; quod idem de Angelo dicendum est.

48. Explicatur hoc ipsum exemplo durationis; nam sicut Angelus, vel anima rationalis propter suam perfectionem intrinsecam exigunt durare in æternum, quod non exigit anima equi; atque adeo æquivalent multis formis corruptibilibus exigentibus minorem durationem; sic exigunt propter suam perfectionem esse in spatio diuisibili: sicut ergo non est Angelus nunc per aliquid sui, & postea per aliquid aliud sui virtualiter distinctum ab eo, quod est nunc, sed potius nunc est tota perfectio, & substantia Angeli, & postea est eadem tota, variato solum modo durationis superaddito; sic non poterit esse hic per aliquid sui, & illic per aliquid aliud sui, sed in singulis partibus spatij debet esse totus, & tota eius perfectio essentialis, variata solum parte vbiacationis accidentalis, si diuisibilis sit. Nā sicut multiplicitas virtualis, quam habet Angelus in ordine ad plures durationes habendas, non facit, quod nunc non sint omnes partes virtuales illius perfectionis, sed quod habeat entitatem æquivalentem pluribus in ordine ad petendas plures durationes; sic multiplicitas virtualis in ordine ad spatium non facit, quod non sit hic tota illa perfectio, & omnes eius partes, sed quod habeat entitatem æquivalentem pluribus partibus in ordine ad exigendas plures partes spatij. Alioquin non esset tunc tota perfectio intrinseca, & essentialis Angeli, sed successiue pars post partem, saltem virtualiter, sicut per te non est hic tota eius perfectio, sed pars in hac parte spatij, & pars in alia parte spatij saltem virtualiter.

49. Rursum difficile est mihi in illa sententia, quod corpus Diuinitus replicatum in diuersis locis ita ponit esse æquiuolenter multiplex in ordine ad agendum, & patiendum, ut mutationes, siue substantiales, siue accidentales, quas in vno loco habet, non debeat habere in alio: per hoc enim videtur tolli de medio radix tota concomitantia quam Tridentinum agnouit, ut in Eucharistia ponantur aliqua per concomitantiam propter connexionem, quam habent cum corpore Christi alibi existente. Nam si stupa Romæ applicata igni ibi comburentur, & non Neapoli vbi eadem stupa est, ut fateatur ille Auctor num. 110. & sequentibus, si idem corpus in duplici loco existens potest, imo debet in vno loco esse animatum, & in altero inanimatum, si agentia diuersa

A a 3 applicen

48. Quod sit diuisibilitas virtualis in Angelo.

49. Explicatur exemplo durationis.

50. Aliud difficile in illa sententia.

45. Dicitur. Contra.

46.

47. Ad nihil quod asseritur. Respondetur.

48.

applicentur, pro ut fateretur n. 112. posset ergo, imo & deberet corpus Christi animatum existens in Eucharistia, manere adhuc ibi animatum, quando in cruce moriebatur: posset item, & deberet nunc poni absque sanguine sub speciebus panis, licet in celo habeat sanguinem, quia verba non significant sanguinem, & coniunctio, quam partes habent in alio loco, non est ratio sufficiens per se, vt in omni loco ponantur ea, quæ alibi accipit, vel habet; quare non videtur efficax ratio Tridentini, qua concomitantia probatur, scilicet connexio partium inter se, quod quidem non videtur absque inconuenienti posse concedi. Dicere enim, ex solo decreto Dei provenire, quod cum corpore Christi ponatur eius anima, vel sanguis sub speciebus panis, & non ex necessitate naturali fundata in ipsa vnione & coniunctione naturali; pro ut videtur sentire ille Auctor infra q. 76. artic. 2. num. 4. non videtur satis consonum verbis Tridentini illa sess. 13. cap. 3. vbi definit, corpus Christi esse sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vt naturalis illius conuenientia, & concomitantia, quæ partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Diuinitatem porro propter admirabilem illam eius cum corpore, & anima hypostaticam vnionem. Non ergo ponuntur ex mero decreto libero Dei, sed ex naturali exigentia vnionis, & coniunctionis naturalis, hoc enim significat, vt naturalis illius conuenientia: sicut etiam Diuinitas est ibi, propter admirabilem illam eius vnionem. Vnio ergo exigit, quod non sit ibi vnium extremum sine alio: si autem ex decreto libero Dei id fieret absque exigentia vnionis partium, nullo modo fieret vt naturalis illius vnionis. Vnde S. Thomas infra quest. 76. artic. 1. totum hoc fundauit in ipsa coniunctione, quæ exigit naturaliter, vt in alio etiam loco sint coniuncta. Ex naturali autem (inquit) concomitantia est in hoc sacramento illud, quod realiter est coniunctum ei, in quod prædicta conuersio terminatur. Si enim aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbi-cumque est vnium realiter, oportet & aliud esse. Alioquin (vt bene notauit Valquez infra disputat. 194. c. 3. n. 31.) non apparet, cur fuerit magis congruum naturis rerum, poni per concomitantiam in Eucharistia ea, quæ ponuntur, quam non poni: imo in sententia P. Coninck magis commaturale esset, quod non ponerentur, cum vnio id non exigat, nisi agentia in vtroque loco sint applicata.

52.
Denique hæc omnia dicuntur sine necessitate. Obijcit primo.

Respondeo.

Denique displicet, quod in has omnes difficultates sese sponte iniecerit absque vlla necessitate aut fundamento probabili, sed ex falsis principiis sibi fabricatis, vt ex eorum solutione constabit. Primo ergo arguit num. 105. quia nec corpora, nec Spiritus sunt in loco per modum, aut vbi superadditum, sed per se immediate, & coniunctionem sui cum loco; ergo non possunt replicari in alio loco per meram productionem talis vbi-cationis. Hoc argumentum procedit ex falso principio, vt satis ostendimus in superioribus. Sed licet verum esset, nihil concluderet: nam sicut quando homo, vel Angelus, relicto vno loco, acquirit alium, non fit reproductio substantiæ; sed collocatio noua, seu coniunctio cum nouo loco, in quo ponitur, & substantia & conseruatio eadem substantiæ: sic quando replicaretur in alio loco, posset id fieri absque reproductioe substantiæ, sed, posita noua locatione, aut coniunctione substantiæ cum loco (quidquid illa coniunctio sit); cur enim non sufficeret ad illam nouam denominationem, sicut sufficit, quando res est in vnioco loco?

53.
Obijcit secundo.

Obijcit secundo, quia si Deus Petrum existentem Louanij velit ponere Romæ, tunc vel Deus

producit illud vbi Romanum in Petro existente Louanij, vel in Petro existente Romæ. Si primum, ergo vbi Romanum poneretur Louanij, quod repugnat. Si secundum, ergo ante productionem illius vbi iam Petrus supponitur Romæ. Nam vel illud vbi producitur Romæ, vel alibi, vel nullibi. Alibi non potest produci, quia vbi Romanum alligatur Romæ. Nullibi non potest; quia quod nullibi est, non est. Restat ergo, vt producat Romæ; ergo prius supponitur Petrus existens Romæ; quia non potest Deus aliquid hic in me producere, nisi ego hic sim.

Hoc argumentum iisdem verbis fieri potest, quando res est in vno loco: nam si Angelus ex palmo A, in quo est, transeat immediate ad palmo B, quærit potest de illa præsentia in palmo B, an producat in Angelo existente in palmo A, an vero in Angelo existente in palmo B. Non primum, quia præsentia illa non potest esse in spatio A. Si secundum, ergo ante illam præsentiam Angelus erat iam in palmo B. Quod ergo ad hoc dictum fuerit, dici debet in casu nostro.

Ad argumentum itaque responderetur facile, in aliquo sensu vbi Romanum produci in Petro existente Louanij, scilicet materialiter, & specificatiue, non vero formaliter, & reduplicatiue, hoc est, vbi Romanum ponitur in Petro, qui tunc est Louanij, non tamen ponitur Louanij, sed Romæ; imo ad eius productionem non supponitur Petrus existens Romæ, vel Louanij, sed solum existens cum indifferentia ad hoc, & illud vbi. Non ergo sequitur bene, quod Petrus prius supponatur Romæ, ex eo, quod Deus producat Romæ vbi in Petro: sicut non sequitur bene, Petrum supponi calidum, quia Deus in eo producit calorem. Possumus enim eodem modo interrogare: si Deus in Petro habente frigus vt octo producat calorem vt octo, an producat calorem in Petro frigido, an in Petro calido? Ad quod responderi debet, produci in Petro antea frigido, sed tunc calido per ipsum calorem, qui producit: atque ideo pro priori naturæ, non supponi Petrum frigidum, nec calidum, sed Petrum existentem. Sic producit vbi Romano in Petro, non præsupponitur cum vbi Romano, sed incipiente esse Romæ per ipsum vbi; quod clarissimum est, & ipsius tyrontibus in Physica manifestum.

Ad hoc exemplum caloris, & frigoris responderet ille Auctor n. 107. in primis insinuando frigus præsupponi debere pro priori naturæ in Petro in illo instanti reali, quo producit calor. Sed vix credo, potuisse id concedi ab illo Auctore: sequuntur enim grauissima inconuenientia in Philosophia, & Theologia, scilicet formas substantiales contrarias esse simul pro aliquo instanti reali, quando primo fit generatio; item gratiam esse simul cum peccato actuali in primo instanti, quo homo peccat mortaliter; substantiam panis esse pro priori naturæ sub speciebus eo instanti reali, quo primum ponitur sub illis corpus Christi; & alia similia, quæ oportet concedere, si admittas, pro priori naturæ intelligi adhuc formam, quæ expellitur, quando primum introducit forma expellens. Repugnat ergo omnino, frigus esse pro priori naturæ, cum eodem instanti expellatur & corrumpatur; expelli enim, & corrumpi est tunc primo non esse, seu iam non habere esse, quod antea habebat: non potest autem in eodem instanti reali habere esse, & negationem sui; quia hoc esset, simul realiter esse, & non esse.

Addit ille Auctor, dato antecedenti, nõ sequi quod intendimus, nec exemplum esse ad rem, quia calor non supponit necessario subiectum frigidum, aut calidum. Si potest diuinitus produci in subiecto, nec

nec frigidus, nec calidus. At *vbi* debet necessario produci alicubi, & ideo supponit necessario, subiectum esse alicubi. Sed contra; quia sicut calor produci debet in subiecto concomitanter calido pro ipsum calorem, sed quod antecedenter non debeat supponi calidum, aut frigidum: sic *vbi* Romanum debet produci in subiecto, quod concomitanter sit Romæ per ipsum *vbi*; sed quod antecedenter non præsupponatur necessario Romæ vel alibi pro priori naturæ. Cur enim non potest præcindi pro priori ab hoc, & illo *vbi*, sicut præcinditur à frigidis & calidis?

58. *Instantia.* Dicit, non posse præcindi, præsertim quando subiectum præsupponitur quantum, & extensum; quia quod extensum est, non potest concipi absque loco. Respondeo; pro priori naturæ subiectum intelligi quantum; intelligi etiam extensum localiter radicaliter; hoc est, exigens extensionem localem actualem; non tamen intelligi pro eo priori extensum localiter formaliter, & actualiter, sed indifferens ex se ad hanc & illam extensionem actualem: nam extensio actualis localis, est ipsamet collocatio actualis partium vnus extra aliam in ordine ad locum; quod habetur formaliter ab actuali vbiatione. Quod quidem omnes debemus concedere; nam si corpus Christi non esset in cælo, sed solum in Eucharistia, adhuc pro priori naturæ intelligitur quantum, & exigens de se extensionem localem actualem, quam tamen pro posteriori naturæ non accipere, sed præsentiam sacramentalem. Nam pro priori naturæ intelligeretur solum corpus illud productum, vel conseruatum; & quidem illa conseruatio de se indifferens est, vt corpus extendatur, vel non extendatur in ordine ad locum; ergo pro priori naturæ non intelligeretur actu extensum, vel inextensum. Sic ergo dicimus, pro priori naturæ ante *vbi* Romanum, corpus intelligi quantum; & de se exigens extensionem aliquam actualem; non tamen concipiendam habens illam; & multo minus habens extensionem in spatio Romano.

59. *Arguitur.* Sed *viget* num. 108. quia *vbi* illud (etiam si tale *vbi* concedatur) non est sicut calor, sed potius sicut inharrentia, vel vnio caloris cum subiecto; nam sicut per illam vnionem coniungitur calor cum subiecto, sic per *vbi* coniungitur locus cum locato; atque ideo *vbi* erit vnio, seu coniunctio loci cum subiecto. Quo supposito, arguit sic: si calor prius existat, quam vnatur cum ligno, idque in loco distans, non potest concipi, quod producat in calore vnio cum ligno, nisi aut simul reproducat calor ipse in ligno, aut prius natura fiat illi localiter coniunctus, vel certe non distans: quomodo enim concipi potest, calorem Romæ existentem inharere Petro existenti Louanij absque vlla alia actione; ergo similiter, vt ille, qui est Louanij, coniungatur cum loco Romano, necesse erit, quod vel producat simul Romæ, vel certe prius adducatur Romam.

60. *Respondetur.* Respondetur facile, in primis *vbi* non esse vnionem loci cum locato, sed formam accidentalem, realem, vel modalem, absolutam, fundantem tamen relationem indistantem à tali loco; vt in superioribus late explicuimus. Sed quidquid sit de hoc, etiam si esset vnio, non oporteret, quod prius præsupponeretur Petrus Romæ ad recipiendum illud *vbi* Romanum; sicut nec calor supponitur prius in ligno, antequam inharere illi, sed per ipsam inharrentiam ponitur in ligno: sic Petrus per ipsum *vbi* ponitur in tali loco. Nec in rigore loquendo debet supponi subiectum præsens formæ, antequam recipiat illam; nam quando equus mouet se, prius est proprio naturæ animam equi esse vnitam materiæ, à qua dependet in suo esse, antequam producat motum lo-

calem, & vbiationem, quam acquirit; potest ergo bene intelligi forma vnita materiæ pro aliquo priori naturæ ante præsentiam localem actualem; quia vnio non est præsentia, nec supponit necessario præsentiam, sed assertit necessitatem præsentiam, atque adeo est præsentia radicalis, seu debitum præsentiam. Debet ergo intelligi ante vnionem actualem aptitudo ad habendam præsentiam actualem eodem instanti reali, quæ potest vocari indistantia radicalis. Vnde Petrus existens Louanij, potest fieri præsens Romæ, non propterea est Louanij, sed idem Petrus, qui pro illo priori nondum intelligitur Romæ, vel Louanij, sed cum aptitudine, vt sit Romæ. Sicut etiam calor existens Louanij poterit vniri Romæ ligno; nec vnietur propterea est distans, sed secundum suam entitatem per vnionem, quæ assertit necessitatem existendi Romæ, vbi est lignum, cui vnietur.

Arguit tertio num. 109. quia vel corpus positum hoc modo in diuersis locis habebit necessario vtrouique eadem accidentia, vel non; neutrum autem dici posse, probat longo discursu. Sed eius questionis plena solutio constat ex dictis supra *disput.* 5. *sect.* 2. Nec addit quidquam, quod noua responsione indigeat. Ibi enim *sect.* 3. explicuimus, quomodo, & cur accidentia, quæ pendunt à loco, non debeant, nec possint poni eadem vtrouique cum corpore.

Viget tamen, n. 115. quia de facto corpus Christi in Eucharistia non habet aliqua accidentia, quæ habet in cælo independentia à loco, v.g. extensionem localem, & talem situm corporis, vt standi, vel sedendi, quæ accidentia possent de se poni in diuersis locis; nam homo sedens in navi mutat locum, & retinet eandem sessionem, & extensionem: & corpus Christi in diuersis hostiis habet eundem modum existendi sacramentaliter. Respondeo, in his omnibus supponi ab hoc Auctore principia falsa; nam modus existendi sacramentaliter est quidem similis in omnibus hostiis, non est tamen idem numero: quis hoc cogitauit? sed distinctum in singulis. Extensio localis actualis iuxta veriore sententiam, quam explicabimus infra *disput.* 8. *sect.* 2. non distinguitur à tali præsentia, & vbiatione actuali, quod idem à fortiori dicendum est de sessione, aut situ, quæ non sunt aliud, nisi complexio talium vbiationum singularum partium sic dispositarum; quare homo, qui sedet in navi, non retinet eandem sessionem metaphysice, sed moraliter, nec eandem extensionem actualem localem metaphysice, nisi radicaliter, & in actu primo, vt in eodem loco probabimus: quare omnia exempla, quæ adducit, supponunt falsum.

Quarto arguit; quia illæ duæ vbiationes sunt duæ formæ oppositæ, sicut calor, & frigus: vnde qui supernaturaliter esset in duobus locis hoc modo positus, non posset postea virtute naturali moueri in villo loco, quia non posset virtute naturali producere *vbi* repugnans cum illo alio *vbi*, quod habet in alio loco. Ad hoc tamen argumentum respondimus late supra *disput.* 5. *sect.* 2. Nunc addo, eandem videri, quoad hoc, esse difficultatem in sententia illius Auctoris: nam licet corpus terminet in duobus locis duas actiones diuersas; negari non potest, habere duas etiam præsentias locales, & illas esse ex natura rei oppositas, cum non possit idem corpus naturaliter habere nisi vniam præsentiam. Nec refert duplex actio terminata ad idem corpus: per hoc enim corpus ipsum nullo modo fit duplex, sed solum actio, quare sicut si corpus in eodem loco terminaret duas actiones adæquatas, non esset duplex corpus. Nec posset habere motus locales contrarios, aut recipere simul qualitates, vel formas oppo-

61. *Arguit secundum.*

Constat ex dictis solutio.

62. *Viget vbiatio.*

Respondeo.

Extensio localis actualis non distinguitur ab vbiatione.

63. *Arguit quarto.*

Responso.

fitas sic in duobus locis per multiplicationem actionum non debet duplex esse, sed vnum & idem per vtramque actionem. Aliande vero, cum illa actio sit accidens independens ab hoc loco, non apparet, cur sicut alia accidentia absoluta possunt diuinitus replicari, & poni in diuersis locis, non possit etiam & ipsa actio poni eadem, in duobus locis simul; præsertim cum possit poni successiue: nam sicut Petrus transit ex hoc loco ad illum, absque eo, quod ibi producatur de nouo, sic & actio terminata ad Petrum transferretur, absque eo quod terminet nouam sui productionem; ergo eodem modo poterit eadem actio poni in duplici loco absque noua sui productione. Non ergo requiritur noua reproductio corporis vt ponatur simul in duobus locis, prout ille Auctor contendebat.

Non ergo requiritur hæc reproductio.

SECTIO IV.

Examinantur solutiones Recentiorum ad defendendam productionem nouam Corporis Christi.

64. Modus respiciendi quorundam Theologorum reuocatur.

OMitto modum respondendi aliquorum Thomistarum recentiorum, qui dicunt, in hac conuersione interuenire quidem actionem substantialem, non qua producatur corpus Christi secundum se, sed corpus Christi, prout ex pane, seu vt id, in quod conuertitur panis, ita vt terminus huius actionis sit corpus Christi, prout in ipsum substantialem conuersus est panis. Hic modus dicendi nec rem explicat, nec intelligi potest; quia corpus Christi est id, in quod conuertitur, & desinit esse panis, vel addit aliquid supra substantiam corporis Christi, vel nihil. Si nihil addit, ergo ipsa substantia corporis Christi est terminus productus, vel conseruatus per illam actionem. Si vero addit aliquid, hoc vel est accidentale, & tunc actio non habet terminum formalem productum substantialem, sed accidentalem, vel est substantiale, & debet assignari quid sit hic substantiale præter corpus Christi. Nam dicere, quod corpus Christi, prout est terminus, in quem desinit panis, terminat actionem, videtur esse, quod actio terminetur ad seipsam; quia corpus Christi terminare illam conuersionem, est denominatio proueniens formaliter à tali actione conuersiua: si ergo terminat actionem, prout est terminus conuersionis, terminat per illam denominationem, quam accipit ab eadem actione; atque adeo actio terminabitur ad seipsam, hoc est, ad denominationem prouenientem ab eadem actione, & semper restat explicandum quid sit, quod producitur, vel accipit esse per illam actionem distinctum ab eadem actione.

65. Responsio aliorum.

Hæc ergo responsione omissa, alij Recentiores ingenue fatentur, actionem illam terminari ad producendam, vel conseruandam substantiam Corporis Christi, siue proueniat moraliter ab eodem corpore Christi prius existenti, siue non, sed à solo Deo. Porro hanc actionem necessariam esse ad explicandum hoc mysterium, dicunt colligi, non quidè ex eo, quod absque illa actione non posset dari vera conuersione substantialis, & transubstantiatio (hoc enim fatentur conuincere argumentis à nobis supra positis); sed quia in hoc Sacramento non solum fit conuersione vnius termini totalis in alium totalem, sed etiam vnius termini totalis in alium formalem, scilicet panis in Corpus Christi. Sicut ergo ad hoc vt panis denominetur conuersus, requiritur quod desinat, & destruat substantia panis: sic ad hoc vt dicatur corpus Christi esse id, in quod substantialem

ter conuertitur panis, requiritur, quod ipsum corpus Christi substantialem producat. Fides autem vtrumque docet, dari scilicet transubstantiationem, & conuersionem panem in corpus Christi, vt constat ex Tridentino sess. 13. c. 3.

Sed vrgeri potest contra illos, siquidem potuit esse conuersione substantialis, & transubstantiatio absque productione substantiali corporis Christi, licet tunc non conuertatur panis in corpus Christi, sed vnum totum in aliud totum: vnde de facto colligere potuit Ecclesia, dari conuersionem panis etiam in corpus Christi, hoc est, non solum terminari totalis in totalem, sed etiam vnius termini formalis in formalem; nam ex veritate verborum non videtur id potuisse colligi, cum potuerit esse vera transubstantiatio absque eo, quod corpus Christi terminaret actionem productiuam.

Respondent, id esse magis connaturale, quod terminus formalis etiam conuertatur in formalem, & ideo præsumi, hanc etiam conuersionem talem esse, vt fiat connaturaliori modo. Sicut quando aqua in vinum à Christo conuersa fuit, omnes supponunt, formam aquæ conuersam fuisse in formam vini; nec solum fuisse introductam, sed etiam productam formam vini, vt conuersione fieret modo magis congruo. Sed contra, quia de ratione conuersionis naturalis in communi non est, quod terminus formalis conuertatur in formalem, vt patet in morte hominis, quando homo conuertitur in cadaver, tunc enim terminus formalis, nempe forma hominis, non conuertitur in formam cadaveris; sicut neque è contra, quando homo nutritur, productur de nouo terminus formalis, sed introducitur in materiam alimentum. Vnde potius retorqueri potest argumentum; nam quoties terminus formalis præsupponitur existens, non producitur, vt conuersione fiat, sed solum introducitur, vt constat in nutritione humana, & in resurrectione hominis, in qua forma non reproducitur; ergo cum corpus Christi præsupponatur existens, non debet reproduci, vt fiat conuersione panis, sed solum introduci iuxta communem legem aliarum conuersionum. Quædo vero aqua conuersa fuit miraculose in vinum, illa forma vini non præexistebat, ideo oportuit illam non solum introduci, sed produci; quando autem terminus formalis præexistebat, nunquam inuenimus reproduci in aliis conuersionibus, vt connaturalius hant.

Dicunt, id colligi ex loquutionibus Patrum, qui docent corpus Christi fieri ex pane, quod quidem non potest habere sensum verum, nisi terminus formalis reproducatur; nam in nutritione, vel resurrectione hominis, non dicemus ex forma alimentum, vel terra fieri animam rationalem, sed ex alimento, vel terra fieri hominem. Sed contra, quia quidquid sit de illa loquutione Patrum, de qua dicemus, quando respondebimus argumentis; nunc tamen manet difficultas integra; cum enim absque productione corporis Christi potuerit fieri transubstantiatio, & verificari loquutio Christi, vnde potuerunt Patres colligere illum peculiarem modum conuersionis cum noua productione corporis Christi? si autem illum non potuerunt colligere, oportebit Patrum verba in eo sensu intelligere, quem solum potuerunt certo colligere ex veritate verborum Christi.

Propter hæc alij recentiores Theologi, vt adhuc defenderent, per conuersionem producti substantialem corpus Christi, excogitarunt alium modum dicendi paulo diuersum à præcedenti; concedant enim actionem nouam terminatam ad corpus Christi: dicunt etiam, hanc actionem non procedere physice ab humanitate Christi, sed solum moraliter, ne cogantur

cogantur dicere, idem esse causam sui ipsius; imo addunt, nec verba consecrationis influere, plusquam moraliter in corpus Christi; quia verba illa etiam præsupponunt Christum præexistentem, cum sint verba ipsius Christi. Denique dicunt, Ecclesiam collegisse ex veritate verborum hanc productionem nouam corporis Christi; quia licet illa verba sine tali noua actione potuerint esse vera veritate speculatiua, non tamen veritate practica, quæ consistit in eo, quod verba operentur quod significant. Quare cum Ecclesia intellexerit, verba Christi fuisse operatiua, hinc intellexit, ex vi verborum non solum poni, sed produci corpus Christi, quia verba non solum significant, ibi esse corpus Christi, sed etiam significant, contentum sub speciebus esse corpus Christi; ergo vt faciant quod significant, non satis est facere, quod ibi sit corpus Christi, sed etiam facere vt contentum ibi sit entitatie corpus Christi, quod non potest fieri, nisi per actionem, quia illud ens accipiat esse corpus Christi.

Hæc sententia licet magis apparenter tueatur nouam productionem corporis Christi, re tamen vera excogitata est ad mere soluenda argumenta supra posita, & ex animo non recedendi a productione substantiali, quam semel imberant eius Auctores, & deserere recusant.

Displicet ergo hic modus loquendi. Primo, quia licet non concedat, actionem illam procedere physice à corpore Christi, sed solum moraliter, re tamen vera hæc causalitas mortalis videtur asserere secum eadem fere inconuenientia, quæ causalitas physica; nam cum hæc causalitas mortalis procedat in presenti non à causa pro vt futura, sed pro vt presenti, necessario præsupponit existens corpus Christi in hoc instanti, & per consequens ex vi huius causalitatis, corpus Christi est prius quam effectus; cum autem effectus sit ipsum corpus, consequens est, vt idem sit etiam prius se ipso, quod repugnat vt vidimus loco citato de Incarnatione. Nec valet dicere, corpus Christi esse prius quam ipsum, vt productum per secundam actionem; quia causa moralis prærequisita ad causandum in hoc instanti, non solum habet prioritatem respectu actionis, sed etiam respectu effectus; quia non solum est vera causa actionis, sed etiam est vera causa effectus.

Deinde eo ipso, quod corpus Christi sit prius quam ipsa actio conuersiua, sequitur habere prioritatem respectu sui ipsius; nam actio conuersiua est prior quam suis terminus, cum sit via ad illum; sed corpus Christi est prius quam actio conuersiua, vt patet, cum sit eius causa; ergo est prius, quam terminus illius actionis, qui est ipsum corpus Christi. Denique esto, non concedas, corpus Christi esse prius seipso, teneris saltem fateri, corpus Christi esse prius, & posterius respectu actionis conuersiue; prius quidem, quia est causa illius, & præsupponitur existens, vt detur talis actio; posterius vero, quia est terminus illius actionis, vt tu concedis; ergo repugnat hæc etiam causalitas mortalis corporis Christi respectu sui ipsius.

71. Secundo displicet hæc sententia quoad secundam partem, quatenus dicit, fuisse necessariam hanc actionem ad veritatem practicam verborum Christi, eo quod prædicatum illius propositionis sit corpus Christi; veritas autem practica consistit in eo, quod verba operentur id, quod prædicant, & enunciant. Quæ sane doctrina elaudicare videtur ex vtraque parte; nam in primis supponit illud, *Hoc*, in verbis consecrationis esse subiectum illius propositionis, & poni substantiue, cum tamen sit adiectiuum, vt postea videbimus; deinde quia licet esset substanti-

72. num, non esse necessarium ad veritatem practicam verborum, quod producerent ipsum corpus. Et vt ab hoc ultimo incipiamus, exemplum potest facile asserri in aliis similibus propositionibus practicis; vt, si Princeps designatur prætores dicat: *Prator Romanus sit Ioannes: Prator Bononiensis sit Petrus*, &c. certe licet *Prator* sumatur substantiue, & ponatur ante copulam, *Ioannes* autem ponatur post copulam, nemo cordatus dixerit, vt hæc verba habeant veritatem practicam, oportere quod Princeps per illa verba producat Ioannem: satis erit, si faciat Ioannem esse Prætorem, licet non faciat, quod ille homo sit Ioannes; ergo similiter cum Christus dixit: *Hoc est corpus meum*, quod est idem ac dicere: *contentum sub his accidentibus est corpus meum*, licet illud, *hoc*, vel illud, *contentum*, sumatur substantiue, non oportebit ad veritatem prædictam illorum verborum, quod verba faciant corpus esse corpus, sed satis erit facere, quod sit contentum sub his accidentibus. Ratio autem est, quia illa propositio: *Prator est Petrus*, & alia similes, licet quoad sonum verborum videantur prædicare Petreitatem de Pratore, re tamen vera ex communi hominum acceptione generant in audientibus alium sensum, quem re ipsa intendunt, scilicet explicitè solum significare, quod Prætura conuenit Petro. Quod similiter habet illa propositio: *Hoc est corpus meum*, licet illud, *Hoc*, sumatur substantiue; nam reuera, quod intendunt explicare illa verba, est, quod corpori Christi conueniat esse *hoc*, seu contentum sub his accidentibus; ergo ad hoc, quod ea verba sint practica, id solum debent operari.

Dices, hæc propositio, *Prator est homo*, est essentialis, quia significatum formale est *homo*, non *prator*; alias esset accidentalis: ergo in hac etiam prædicatione, *Prator est Petrus*, significatum formale, & explicitum non est *Prator*, sed *Petrus*. Respondeo negando consequentiam. Ratio vero discriminis inter illas duas prædicationes hæc est, quod prima propositio habet hunc sensum, *ille qui est Prator, est homo*, in quo sensu non potest significatum explicitum, & formaliter intentum esse, quod homini conueniat esse prætorem; hoc enim non tam explicatur quam præsupponitur ex parte subiecti; nam cum dicis *Prator*, dicis, *homo qui est Prator*, ergo iam supponis, homini conuenire esse Prætorem; ergo hoc non intendis explicare per illam prædicationem: ex quo fit, vt prædicatio relinquatur iuxta communem acceptionem in suo rigore communi, & censuris explicare illud, quod panis ex parte prædicati scilicet *homo*: at vero in secunda propositione, licet ex parte subiecti supponas, aliquem hominem esse Prætorem, non tamen supponis hoc ipsum conuenire Petro; quare potuisti hoc ipsum explicare per illam prædicationem, non tam significandè formaliter Petreitatem, quam vnionem respectu Prætura cum Petro. Quæ differentia potest etiam applicari ad verba consecrationis: nam si verba dicerent, *hoc est substantia*; fortasse significatum formale commune acceptionem esset *substantia*; quia fortasse illud *hoc* supponit aliquam substantiam contineri sub his accidentibus, & ideo non potuisset significatum formale esse contentum alicuius substantiæ sub illis accidentibus, sed relinqueretur propositio in suo rigore communi, vt censetur formaliter explicari, quod ponitur ex parte prædicati. At vero per hæc verba, *hoc est corpus meum*, licet, *hoc*, accipiat substantiue, & per consequens supponatur, iam quod aliqua substantia continetur sub his accidentibus, non tamen supponitur corpus Christi conuenire hanc contentiam, & ideo hæc conuenientia potest explicari, & significari formaliter per illam propositionem

Ad veritatem verborum requiritur tantum quod faciant corpus Christi contineri sub accidentibus.

73. Instab.

Respondeo.

positionem, vt constat ex exemplo supra posito. Fundatur autem totum hoc in communi modo significandi, quem habent homines per tales propositiones; nam regulariter loquendo, in huiusmodi propositionibus quasi indirectis magis intendunt formaliter explicare, quod ponunt ex parte subiecti, vt si dicas, *album est homo; dulce est lac; &c.* nisi contingat ex parte etiam prædicati poni terminum adiectiuum, vt *album est dulce*, tunc enim *dulce* erit significatum formale, vel nisi ex aliis circumstantiis constet oppositus modus significandi.

74.
Secundo impugatur.
Illud, hoc, sumitur adiectiuum.
& ue.

Secundo tamen impugnatur prædicta doctrina; quia vera in verbis consecrationis illud, *hoc*; non sumitur substantiue, sed adiectiue; quare sensus illius propositionis non est iste: *substantia, quæ coniunctur sub his accidentibus, est corpus meum*, sed potius ille: *corpus meum est contentum sub his speciebus*. Scio, plures intelligere illa verba in priori sensu: mihi tamen secundus videtur sincerus, & germanus eorum sensus, vt suppono ex q. 78. infra, vbi cum aliis id late probat P. Valquez disp. 201. & constat clare ex forma consecrationis sanguinis, vbi non ponitur, *hoc*, sed, *hic est sanguis meus*; vt habetur Matth. 26. & Marc. 14. quia nimirum *sanguis* est in genere masculino, & pronomen adiectiue sumptum debuit concordare in eodem genere; ergo illud *hoc* in consecratione corporis non ideo ponitur in neutra terminatione, quia ponatur substantiue, sed quia *corpus*, cum quo debuit adiectiue concordare, erat neutrius generis. Quod si loco corporis poneretur *caro*, non diceremus, *hoc est caro*, sed *hæc est caro*, sicut dicimus, *hic est sanguis meus*: nec vquam apud Hispanos, apud quos diuersas terminationes habent masculinum, & neutrum genus, vertuntur illa verba substantiue, *esto es mi corpus*; sed potius adiectiue: *este es mi corpus; esta es mi sanguine*.

75.
Iansenius.

Scio Iansenium in concordia c. 131. contendere illa verba, *hic est sanguis*, potuisse bene & conuenienter ad textum Græcum conuerti per, *hoc*, in neutro genere: *hoc est sanguis*; quia vox Græca potest vtrumque sonare; & ita Cyprianus legisse videtur epist. 63. ad Cæciliam: *hoc est sanguis meus, &c.* Cæterum ego hæc in parte magis credo nostræ Vulgatæ, & eius Interpreti, qui bene calluit vim illius pronominis, & vidit, non ideo positum in neutra terminatione in textu Græco, quia substantiue sumeretur; sed quia concordabat adiectiue cum *sanguine*, qui apud Græcos est in genere neutro, & ideo Latine transtulit, *hic*, in masculino genere, vt concordaret cum *sanguine*. Locus item Cypriani corruptus est: nam in emendatioribus codicibus non legitur, *hoc*, sed, *hic est sanguis*; vt obseruauit Pamelius ibi, & Claudius Sainctes repetitione 7. cap. 7. Videatur noster Maldonatus in c. 26. Matth. super illa Christi verba, vbi late hunc sensum ex contextu Græco deducit, & addit, in contraria sententia non posse excusari Christum à barbarismo. Nam si quis (ait) designando suum fratrem, diceret: *hoc est frater meus*, virgis cadendus esset, quod præter consuetudinem Latini sermonis loqueretur.

76.
Dicunt.
Hæc solutio friuola est.

Dicunt aliqui, etiam in consecratione Calicis illud, *hic*, poni substantiue ex parte subiecti, quasi dicat: *hic potus est sanguis meus*. Hæc tamen solutio friuola est: quis enim credat, attendisse Interpretem ad hoc, quod potus esset masculini generis, vt concordaret pronomen, *hic*, cum illo, & non magis attendisse ad *sanguinem*, qui est illius generis? aut cur etiam non dixit de corpore: *hic est corpus meum*, scilicet subintelligendo: *hic cibus est corpus meum*? Farendum ergo est, illud, *hoc*, in consecratione panis sumi adiectiue, vt sensus sit: *corpus meum est conten-*

tum, seu coniunctur sub his speciebus; in quo sensu fatilique illud, *hoc*, esse significatū formale illius enumerationis; nam quod ponatur ante copulam, parum interest, cum eo ipso, quod ponatur adiectiue, nisi aliud constet ex circumstantiis & modo loquendi, significet per modum alteri adiacentis, vt si diceret: *bonus est Petrus*, significatum formale non esset *Petrus*, sed bonitas, quæ significatur per terminum adiectiuum; quod præcipue locum habet in pronomine *hoc*, quod elegantia gratia consuevit copulæ anteponi: ergo cum per illud, *hoc*, solum significetur corpus Christi contineri sub his accidentibus, quæ continentia non est substantialis, sed accidentalis, vt supra visum est, consequens est, vt ad hoc, quod illa verba sint rigorose præctica, non debeant operari aliquid substantiale, sed accidentale, quod solum formaliter, & primario enunciant de corpore.

Dices, prædicta verba saltem formaliter significant, quod corpus Christi sit *hoc*: sed esse hoc, est aliquid substantiale; cum non solum differentia specifica, sed etiam vltima hæcitas corporis Christi sit substantialis, vt suppono ex Dialectica; ergo verba illa formaliter significant aliquid substantiale, & per consequens debent operari aliquid substantiale.

Respondeo, illud, *hoc*, posse sumi dupliciter, primo metaphysicè, & vt sic non significat ad sensum, sed ad intellectum hæcitatem quidditativam rei, & in hæc acceptione qui diceret: *Petrus est hic homo*, enunciaret de illo prædictatum solum substantiale. Secundo, sumitur, *hoc*, sensibiliter, demonstrando rem in ordine ad sensum per accidentia, quibus substat; & in hoc sensu non significat prædictatum mere substantiale, & quidditativum rei, sed potius accidentale, scilicet quod res illa substat his, vel illis accidentibus. Constat autem, in verbis consecrationis non sumi, *hoc*, in primo sensu, sed in secundo, significans, corpus Christi substat, seu contineri sub istis accidentibus panis.

SECTIO V.

Referuntur, & impugnantur alia due sententia.

Nunc breuiter impugnemus alias duas sententias. Prima est Gregorij de Valentia in præsentibus disp. 6. q. 3. p. 3. qui conuenit nobiscum in prædictis, quod attinet ad productionem corporis Christi, quam ingenue fatetur non esse necessariam ad hanc conuersionem. Cæterum existimat necessariam esse productionem alicuius rei, vel modi substantialis, vt hæc conuersio possit substantialis appellari: quare cum non producatur per conuersionem substantia corporis Christi, fatendum est, produci habitudinem quamdam substantialem, quam habet corpus Christi ad accidentia panis: pro quo supponit, substantiam panis habere duas habitudines ad sua accidentia; altera est, quæ erat subiectum, in quo erant illa accidentia; altera vero est habitudo prima, & radicalis coniunctio ad accidentia, ex qua nascitur illa altera habitudo subiecti, & ratione cuius ita alligatur accidentibus, vt non possint accidentia localiter moueri, quin moueatur cum illis substantia. Quo supposito dicit, corpus Christi non habere habitudinem subiecti ad accidentia panis, habere tamen alteram habitudinem, & coniunctionem, quæ quidem est substantialis, & ratione cuius dicitur hæc conuersio productio substantialis.

Hæc sententia facile reicitur, cum quia quantumcumque conetur, non potest explicare, qualis sit illa habitudo

habitus substantialis corporis Christi ad accidentia: tum quia iuxta bonam Philosophiam substantia panis duplicem solum habitudinem habet ad accidentia, scilicet vnionis, & sustentationis; imo in aliquorum sententia sustentatio non distinguitur ab vnione, sed demus distingui, vtraque tamen est modus accidentalis: nam vnio caloris cum subiecto est modus caloris pertinens reductiue ad predicamentum qualitatis; item sustentatio est passio, quia subiectum causat materialiter calorem, v.g. Passio autem, sicut & actio non potest esse aliquid substantiale; praesertim cum terminus est accidentalis: ergo nulla restat habitudo substantialis, quam corpus Christi possit exercere respectu illorum accidentiu.

Christi, & non est substantia panis, tunc non daretur conuersio; quia singulae partes illius orationis haberent suum effectum per diuersam significationem; nunc autem, cum per eandem significationem significetur corpus Christi praesens, & absentia panis, hinc est, quod verba ponendor corpus Christi expellunt panem, quia significando operantur, significando scilicet corpus Christi, ponunt illud; significando absentiam panis, expellunt illum; significare autem corpus Christi, & significare panem abesse, est idem in verbis; ergo de primo ad vltimum ponendo corpus Christi expellunt panem; ergo datur conuersio, quae solum petit, quod vnium desinat ex positione alterius.

Haec est breuiter sententia P. Vasq. quam tuetur etiam P. Luifus Turrianus in Opusculis Theologicis. Opus. l. 4. disp. 1. dub. 8. quam acriter impugnant aliqui Recentiores; sed reuera fere omnia, quae contra eam opponunt, non tangunt rem ipsam, sed solum modum loquendi Auctoris, qui paululum alienus est a communi Schola. Quod enim dixit, conuersionem esse relationem, & ordinem inter substantias, &c. non ita debet intelligi, vt loquatur de rigorosa relatione resultante; cum ipse plane fateatur, hic non interuenire, plus quam relationem rationis, vel denominationem extrinsecam (quod apud ipsum idem est); quare sicut alibi saepe per relationes, vel entia rationis explicat plura praedicata realia, sic etiam loquitur in praesenti, quod semper intelligendum est de ente rationis fundamentaliter sumpto, vt scilicet conuersio haec sit relatio rationis, id est, si fundamentaliter sumatur, conuersio sit fundamentum illius relationis; si vero formaliter, sit ipsa relatio resultans: qui modus loquendi iam est apud nostros minus vltatus, & ideo melius diceretur, ipsam conuersionem formalem esse aliquid reale, scilicet illam denominationem extrinsecam, qua desitio panis denominatur habere connexionem cum positione corporis Christi propter repugnantiam veriusque substantiae ortam ex significatione indiuidua, qua simul significatur, & ponitur desitio vnus cum introductione alterius.

Ceterum quidquid sit de modo loquendi, sententia haec, licet acute sane sit excogitata, displicet tamen ex duobus, vel tribus capitibus. Primum est, quatenus dicit, ad rationem conuersionis non requiri nouam actionem vnitiuam corporis Christi cum speciebus panis, cuius oppositum docuimus supra; alioquin non posset dici succedere vnus terminus alteri, sicut mortuo Petro, & manente Paulo, non dicitur Paulus succedere Petro in existetia, si vterque antea simul praesisterat. Requiritur ergo ad hanc conuersionem noua actio, si non productiua, vnitiua saltem corporis Christi cum speciebus.

Secundo displicet illa sententia quatenus totam connexionem, quam ponit inter corpus Christi, & desitioem panis, reducit ad indiuisibilitatem significationis, quae verba directe significant corpus Christi praesens, & obiter significant, non esse panem, quia re vera tota illa videtur esse mera concomitantia inter desitioem vnus, & positionem alterius, & non connexio requisita ad conuersionem. Ad conuersionem enim requiritur talis connexio, & subordinatio inter has duas mutationes, vt vna sit causa alterius. Haec autem subordinatio non reperitur in nostro casu, sed mera simultas orta ex eo, quod verba illa significant simul vtramque; sicut si verba haec, ego vos absoluo, proferrentur a sacerdote super peccata duorum hominum, tunc eadem indiuidua significatione significaretur vtriusque hominis iustificatio, non tamen cum subordinatione, sed

82 Turrianus.

Quomodo intelligenda sit Vasq.

83. Displicet primo haec sententia.

84. Secundo displicet.

Ad conuersionem requiritur talis connexio inter omnes mutationes vt vna sit causa alterius.

mere

80.

81.

Vasquez. Sententia Vasquez.

Fundamentum huius relationis, seu denominationis dicit, esse desitioem panis, non vtrumque, sed vt habentem connexionem cum corpore Christi prout significatur per verba confessionis, assert negationem omnis alterius substantiae sub illis accidentibus, vt verba sint verata: ex quo fit, vt panis non desinat per annihilationem, sed per directam significationem verborum, quae significando directe corpus Christi indirecte, & obiter tollunt substantiam panis; quod totum fundatur in eo, quod verba per vnium simplicem, & indiuiduam significationem significant corpus Christi praesens, & absentiam panis: nam illud hoc, demonstrat corpus Christi sub illis accidentibus, obiter iudicando, non esse ibi substantiam panis; nam si illa adesset, non posset corpus Christi demonstrari per accidentia panis, vt postea videbimus. Quare si consecratio fieret per alia verba, scilicet, hic est corpus

mere concomitanter, quatenus verba illa non possunt significare vnum sine alio: sic ergo in presenti verba illa, *Hoc est corpus meum*, ex vi suæ significationis æquivalent omnino istis, *corpus meum*, & *nihil aliud subsistat his speciebus*; quare habent virtualiter duplicem significationem, & duo significata, quorum vnum non est causa alterius secundum se; nec etiam ratione significationis, quia significatio vnius non est causa significationis alterius, sed est ipsamet significatio alterius, ergo ratione huius significationis, licet possit dici, quod verba causando vnum, causant aliud; non tamen potest dici, quod causalitas vnius pendet à causalitate alterius.

85.
Iniuribus.

Dices, ad conuersionem non requiritur, quod vna mutatio sit proprie causa alterius, sed sufficit connexio aliqua inter introductionem vnius termini, & expulsionem alterius, vt diximus supra Sect. 1. ergo sufficit ad conuersionem Eucharisticam connexio illa, quam habent positio corporis Christi, & expulsio panis ratione indiuisibilis significationis, quia ab eisdem verbis vtraque mutatio simul significatur.

86.
Diluitur.

Sed contra hoc est, quia imprimis repugnantia hæc orta non ex conditione ipsarum mutationum, sed præcise ex conditione talis causæ non potentis operari vnum, quin operetur aliud, non videtur sufficiens ad conuersionem in sententia ipsius Vasq. ipse enim fatetur, quod non fiet conuersio per illa verba, *hic sit corpus meum*, & *non sit panis*; ex quo casu arguitur etiam ad nostrum: nam tunc etiam illa verba significarent vtrumque, & non possent causare vnum sine alio; imo ad causandam præsentiam Christi, deberent etiam significare absentiam panis: nam suppono, quod omnia illa verba requirerentur ad ponendum ibi corpus Christi, ecce tunc significando corpus Christi præfens, expellerent etiam panem, & è contra, & tamen non daretur conuersio, quia vna mutatio non haberet connexionem cum alia, sed haberent se concomitanter; ergo nec etiam nunc datur conuersio propter eandem rationem, cum tota hæc connexio sit necessaria concomitantæ in ordine ad verba, quæ non possunt causare vnum sine alio.

87.
Explicatur.

Confirmatur, & explicatur; quia iuxta eam sententiam non solum corpus Christi secundum se non pugnat cum substantia panis, sed nec etiam positio eius. Fateor, significationem, qua verba significant corpus Christi præfens, pugnare cum substantia panis, quia per eandem significationem indicatur abesse panem. Caterum illa significatio non est positio corporis Christi, sed potius principium illius positionis; verba enim non operantur per significationem, tamquam per actualem operationem, sed tamquam per virtutem operatiuam, qua constituuntur in actu primo in ratione principij operatiui, & à qua postea procedit actualis operatio, siue sit causalitas physica, siue solum moralis. Comparando ergo operationem verborum in actu secundo, qua expellunt panem, cum operatione, qua ponunt corpus Christi, hæc duæ operationes inter se non habent connexionem immediatam, sed ad summum mediatam, quatenus quælibet earum procedit à principio potente, & debente eicere alteram, scilicet à significatione verborum, quæ est principium vtriusque: hæc autem connexio non tam se tenet ex parte ipsarum operationum, quam ex parte principij: sicut etiam in casu posito, quando illa propositio hypothetica esset forma consecrationis, tota illa propositio cum tota sua significatione esset principium vtriusque mutationis, & per con-

sequens non posset poni corpus Christi, quin simul expelleretur panis; non tamen diceretur quod positio corporis secundum se pugnaret cum pane, sed quod principium positionis corporis Christi pugnaret cum pane, scilicet tota illa propositio hypothetica, quæ erat principium positionis corporis Christi, & quæ eandem habebat virtutem ad destruendum panem. Quamuis ergo non requiratur, quod vna mutatio sit causa alterius, requiritur tamen, quod ipsi termini secundum se habeant aliquam repugnantiam, ratione cuius introductio vnius afferat aliquo modo secum expulsionem alterius. Vnde reddi potest ratio à priori, quia iuxta illam sententiam non ponitur repugnantia in ordine ad substantiam, quia non ponit corpus Christi subsistere vere accidentibus panis; quod tamen requiritur ad verificanda verba, vt vidimus, & iterum videbimus.

Denique displicet illa sententia, quod affectans facilitatem huius mysterij, non modicam difficultatem iniicit ad explicandum rationem conuersionis, & pugnat vtriusque substantiæ, cum tamen hoc ipsum cum maiori proprietate, & claritate ex ipsa physica rei natura possit explicari, vt videbimus Sectione sequenti. Argumenta vero, quæ P. Valquez habet pro se ex auctoritate S. Thomæ & aliorum, solum probant, hanc conuersionem non esse solam productionem, nec solam desitionem, sed ordinem vtriusque, seu vtramque simul, pro vt se inuicem denominant: quod verissimum fateor, vt constabit ex dicendis.

SECTIO VI.

Proponitur, & explicatur nostra sententia.

Riectis supradictis sententiis, ex quarum impugnatione aliæ possunt facile impugnari, restat vt nostram iam breuiter explicemus. Conuenit igitur cum P. Valquez & P. Valentia in eo, quod non interueniat aliqua productio, vel conseruatio noua corporis Christi, imo nec vlla etiam productio alicuius termini substantialis, sed solum introductio noua corporis Christi sub his speciebus, quæ quidem actio non debet appellari actio adductiua, tum quia adductio solum terminatur ad præsentiam localem, quæ non sufficit ad conuersionem istam, quæ fit in ordine ad substantiam accidentibus; tum etiam quia adductio sonat, corpus Christi venire per motum localem successiuum transiundo per medium, quod falsum est; & ideo merito displicet communiter sententia, quæ transubstantiationem vocat actionem adductiuam. Melius ergo dicitur actio constitutiua corporis Christi sub speciebus, connotando etiam desitionem substantialem panis: nec enim vnio secundum se, nec desitio secundum se, est æquatè conuersio, sed vtraque simul componit conuersionem constantem ex vtraque mutatione, ex desitione, & vnitione: à qua conuersione panis denominatur conuersus, & corpus Christi denominatur succedens pani, seu id in quod substantialiter conuertitur panis. Pro qua sententia possunt afferri plures Auctores negantes productionem substantialem corporis Christi, quos refert Vasquez vbi supra cap. 2. & 11. & videtur esse de mente S. Thomæ in præfenti art. 4. vbi supponit, transubstantiationem conuenire cum conuersione formali in eo, quod sicut vna forma succedit alteri in eodem subiecto, quam vocat conuersionem formalem, ita in transubstantiatione tota substantia conuertitur in aliam; ergo secundum

Catechism.

secundum S. Thomam hæc conuersio fit per successi-
onem vnius substantiæ ad aliam, sine productione
etiam substantiæ succedentis, sicut conuersio form-
alis fit sine productione formæ succedentis, vt
supra probatum est. Quam etiam similitudinem
conuersionis formalis usurpauit Catechismus Ro-
manus Pij Quinti dicens, quod sicut generatio natu-
ralis dicitur transformatio rellæ, & proprie, quia forma
in eo mutatur (non dicit, quia producitur), ita etiam in
Eucharistia, quia tota vnius rei substantia in totam alte-
rius transcat; verbum transsubstantiationis rellæ, & sa-
pienter à maioribus nostris inueniunt est.

90. Ratio nostra sententia.

Ex qua etiam similitudine fit ratio nostræ sen-
tentia, quia conuersio formalis non est productio
noua formæ succedentis, sed vnitio eius cum mat-
eria, connotando expulsionem alterius formæ; ergo
similiter conuersio substantialis, seu transsubstan-
tiatio non erit productio noua substantiæ succed-
entis, sed positio eius sub accidentibus, connotando
desitionem alterius substantiæ præcedentis, à qua
actione dicitur confici Eucharistia, sicut à produ-
ctione vnionis dicitur fieri homo; quate sicut, abla-
ta illa actione, non manet homo, licet maneat con-
seruatio formæ; sic etiam ablata positione corporis
Christi sub speciebus, non manet Eucharistia,
quamuis perseueret omnis productio, & conserua-
tio ipsius corporis Christi; ergo cum illa solum
actione conuertatur panis in corpus Christi, qua
conficitur Eucharistia, hæc autem non fit produ-
ctio, sed positio corporis Christi sub speciebus, hæc
etiam sola, & non alia, erit actio conuersiua.

91. Explicatur quid sit hæc actio conuersiua.

Restat tamen explicare, qualis sit hæc actio vni-
tina, & quem habeat terminum productum, & quo-
modo ratione huius actionis reperiantur in hac
conuersione omnes conditiones requisitæ ad ve-
ram conuersionem, quas numerauimus supra sect. 1.
Et quod ad primum attinet, facile illud intelliges,
si memineris, quæ dicta sunt disp. præcedenti sect.
2. vbi explicuimus, qualis vnio reperitur inter
corpus Christi, & accidentia panis: diximus enim,
hanc non esse vnionem informationis, sed causalita-
tis, quatenus corpus Christi succedit substantiæ
panis in munere sustentandi illa accidentia in di-
uerso genere causæ, & sine imperfectione, à qua
sustentatione denominatur corpus Christi sub-
stantia, quia per illam exercet munus
proprium substantiæ circa accidentia. Ex quo
fit, positionem corporis Christi sub accidentibus
esse illam actionem, qua corpus Christi sustentat
accidentia.

91. Dicitur.

Dices, actio illa terminatur ad ipsa accidentia;
est enim quidam concursus creatiuus per modum
conseruationis, quo Christus conseruat accidentia
panis; ergo illa actio non est vnitio; nam vnitio
debet terminari ad ipsam vnionem. Respondetur,
illam actionem habere quidem pro termino pro-
ducto, seu conseruato accidentia, & non vnionem;
ipsam tamen actionem in sua entitate esse ipsam
vnionem, quia Christus conseruando accidentia
vnit ipis, cum hæc vnio sit causalitatis; imo ipsa
actio est non solum vnio, sed vnitio, non quia ha-
bet vnionem pro termino producto, (quia hoc esset
habere seipsam pro termino) sed quia est talis vnio,
quæ non indiget alia actione, qua fiat, sed se ipsa
fit; hoc enim est commune omnibus actionibus, vt
ipsa actio sit productio sui ipsius: cum ergo illa
causalitas corporis Christi in species sit actio
Christi, consequens est, vt per illam formaliter non
solum dicatur corpus Christi conseruare acciden-
tia, sed etiam producere ipsam actionem, & per
consequens ipsam vnionem corporis Christi cum
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Dicitur.

accidentibus; vnio enim cum accidentibus est con-
seruatio, seu sustentatio ipsorum accidentium.

Dices, actio conuersiua est introductio termini
formalis, vt saepe dictum est: introductio autem de-
bet esse actio terminata ad vnionem termini for-
malis; ergo hæc actio corporis Christi in species
non est actio conuersiua; hæc enim non termina-
tur ad vnionem, sed ad ipsa accidentia. Respondeo,
negando minorem; nam ad rationem actionis con-
uersiua non requiritur, quod terminetur ad vnio-
nem, sed quod per ipsam fiat vnio: hæc autem actio
Christi in accidentia, licet non terminetur ad se-
ipsam, & per consequens, nec ad vnionem, vere ta-
men est productio vnionis, & productio sui ipsius,
sicut omnis actio dicitur fieri se ipsa, licet non di-
catur esse terminus sui ipsius, quia non est vlti-
mum, quod per illam actionem producitur.

93. Instans.

Respondeo.

Ceterum, quoniam dicta Sect. 2. Disputationis
præcedentis diximus, hanc continentiam corporis
Christi sub speciebus panis, non solum importare
sustentationem accidentium, sed etiam importare
alligationem quandam corporis Christi ad spec-
ies, quæ quidem alligatio non oritur ex natura rei
ex causalitate Christi in accidentia (poterat enim
Christus sustentare efficienter accidentia sine inti-
ma præsentia cum illis, vt ibi dictum est,) sed potius
est vis quadam, qua accidentia diuinitus possunt
secum trahere corpus Christi, quocumque deferan-
tur; hinc est, quod illa sustentatio accidentium se-
cundum se non est adæquate actio vnitiua corpo-
ris Christi cum accidentibus, nisi propterea denomi-
nata ab alligatione proueniente ex illa vi acciden-
tium attractiua corporis Christi: nam corpus Chri-
sti vnitum, vel quasi vnitum accidentibus, seu sub-
stante illis, includit hæc duo (vt saepe dixi,) scilicet
corpus Christi sustentare accidentia efficienter, &
habere intimam præsentiam inseparabilem ab illis.
Primum prouenit formaliter ab illa actione Chri-
sti in accidentia; secundum à virtute accidentium
ad trahendum secum corpus Christi.

94. Instans.

Includitur etiam alligatio quadam corporis Christi ad species.

95. Instans.

Dices, substantia vt substantia non sustentat ac-
cidentia efficienter, sed materialiter; ergo corpus
Christi sustentando accidentia panis in genere
causæ efficientis non succedit in proprio munere
substantiæ, & per consequens non substat illis ac-
cidentibus. Respondeo, corpus Christi non succe-
dere in munere proprio substantiæ cum suis im-
perfectionibus; succedit tamen in aliquo proprio
substantiæ; quia sustentare cum alligatione intima
proprium etiam est substantiæ. Sicut qui ponunt
speciem impressam possibilem ad videndum clare
Deum, vocant illam speciem; quia licet non habeat
omnes imperfectiones aliarum specierum (non
enim concurreret ad suppleendum loco obiecti non
potentis immediate cõcurrere, vt contingit in aliis
speciebus) adhuc tamen exerceret præcipuum, &
proprium munus speciei, scilicet concurrere loco
obiecti cum potentia exigente concursum obiecti.
Sic etiam corpus Christi, licet non exerceret munus
substantiæ panis cum eisdem imperfectionibus,
quia tamen exercet potissimum, & proprium munus
substantiæ, scilicet sustentare cum alligatione, ideo
dicitur substat loco panis eius accidentibus.

Dicitur.

Dices iterum; substantia habet duo, scilicet cau-
salitatem, & vnionem cum accidentibus; ergo cum
corpus Christi exercet solum vnum, non exercet
adæquate munus substantiæ, sed inadæquate. Re-
spondeo, non requiri illa duo simul ad substan-
dum, sed diuinctim; scilicet vel vnionem vel su-
stentationem cum alligatione intima: nam de facto
Angelus substat suæ creationi, quam tamen in sen-
tentia

96. Instans iterum.

Respondeo.

tentia probabiliori non sustentat in genere causæ materialis; sed recipit vt subiectum adhætionis, non inhætionis: ergo è contra sufficit sustentare accidentia cum alligatione intima, licet non cum propria vnione, vt corpus Christi dicatur substare illis. Et quidem omnes debemus fateri, ad hanc denominationem substantis non inquiri in corpore Christi totum id, quod aliæ substantiæ habent respectu suorum accidentium; nam ij etiam, qui ponunt veram vnionem physicam corporis Christi cum accidentibus panis, dicunt tamen, illam non esse similem vnioni, quam habet substantia panis, vel aliæ substantiæ cum suis accidentibus, sed diuersæ rationis, ac mirabilem, & extraordinariam. Sicut ergo corpus Christi dicitur substare accidentibus panis, licet non vniantur cum illis eo modo quo aliæ substantiæ vniri solent cum suis accidentibus; quia nimirum per vocem *substans* non est necesse significare in corpore Christi illam vnionem, quam significare solemus in aliis substantiis, sed aliquam vnionem: sic non dicimus, substare corpus Christi illis accidentibus, licet nullum habeat propriam vnionem physicam cum illis accidentibus, sicut habere solent aliæ substantiæ, quia per illam vocem non est necesse significare semper propriam vnionem.

97.
Quid sit substare in toto rigore.

Ratio autem est, quia *substare* in toto rigore illud dicitur, quod est prima radix intima eorum accidentium sub illis contenta: quod totum habet corpus Christi in ordine ad accidentia panis, succedit enim loco panis ad supplendum non solum munus causæ materialis in genere causæ efficientis, sed etiam ad supplendum influxum, quem substantia panis habebat ad conseruanda, vel restituenda accidentia propria (sive id fiat per propriam efficientiam, sive per aliud genus emanationis.) nam eodem modo corpus Christi conseruat & restituit accidentia panis, sicut faceret ipsa panis substantia. Quod autem id non præstet vt subiectum vnitum, patum refert, quia de facto forma substantialis panis dicitur substare accidentibus panis, quatenus est radix illorum accidentium exigens, & conseruans, ac restituens illa, quando amittuntur, licet non sit subiectum vnitum cum iis accidentibus, siquidem inhærent (vt suppono) soli materiæ, & tamen non sola materiæ, sed etiam forma dicitur proprie substare illis: ergo similiter corpus Christi sustentans, & conseruans illa accidentia, ac supplens quod præstaret materiæ, & forma panis, dici poterit substare illi, licet non habeat physicam, & rigorosam vnionem cum illis.

98.
Aliunde obijciuntur illam alligationem non esse necessariam.

Possit aliunde è contrario obiici, sufficienter saluari totam rationem conuersionis huius adæquate in sola actione corporis Christi in accidentia, absque eo quod intelligamus alligationem ipsius ad eadem accidentia: nam per illam actionem formaliter intelligitur corpus Christi succedere substantiæ panis in munere sustentandi accidentia; ergo eo ipso intelligitur iam successo vnus substantiæ ad aliam in eodem munere, & respectu eorumdem accidentium, quod sufficit ad conuersionem. Respondeo, si non intelligeretur alligatio corporis Christi ad species, sed sola sustentatio accidentium, intelligeretur quidem quædam quasi conuersio causalis, seu causarum, quatenus vna causa succederet alteri causæ in ordine ad eundem effectum: non tamen intelligeretur transsubstantiatio, quia ad hoc requiritur non solum quod terminus succedens sit substantia, sed quod succedat formaliter vt substantia, seu exercendo munus substantiæ quod est substare accidentibus. Substare autem non est solum sustentare accidentia, nisi etiam con-

Respondeo.

Esset quidem causalis conuersio, non tamen transsubstantiatio.

tinetur sub illis: ergo vt hæc conuersio sit transsubstantiatio, requiritur etiam illa alligatio corporis Christi ad species, ratione cuius dicatur Christus contineri substantialiter sub speciebus. Sicut ad conuersionem, quæ sit transformatio, non sufficit, quod terminus desinens, & succedens esset formæ. v. g. si forma aquæ conseruaret diuinitus gratiam, & succederet forma ignis in hoc eodem munere, non diceretur illa transformatio; quia illa forma non succederet circa gratiam in munere proprio formæ, scilicet informando illam; ergo similiter in præsentia, vt dicatur transsubstantiatio, requiritur quod corpus Christi succedat pani in munere proprio substantiæ circa accidentia, scilicet substans illis. Denominatio autem substantiæ prouenit formaliter non solum à sustentatione, sed etiam ab alligatione ad intimam præsentiam sub speciebus, quia *substare* (vt verbum ipsum ostendit) est, *stare sub*, quod significat contineri sub alio, ita vt cum illo moueatur, & cum illo quiescat inleparabiliter.

Petes, per quid formaliter constituatur hæc denominatio substantiæ, actu contenti sub speciebus, an per alligationem in seculo primo prouenientem ab illa virtute data speciebus ad trahendum secum corpus Christi; an vero ab ipsa etiam actuali præsentia, qua in actu secundo corpus Christi fit formaliter præsens speciebus? Videtur enim sufficienter prouenire ab illa alligatione, quæ est in actu primo; seu à necessitate existendi in eodem loco cum speciebus; quæ necessitas in actu primo est illa virtus, & efficacia, quam species habent ad trahendum, & retinendum secum in eodem loco corpus Christi in actu secundo. Nam antecederet ad præsentiam localem actualem forma substantialis intelligitur vnita materiæ, & ratione vnionis dicitur sufficienter esse in materiæ. Item ipsa accidentia panis antecederet ad præsentiam actualem localem intelligitur vnita materiæ, & inhærenter panis, & ratione inhærentiæ intelligitur substantia panis contineri sub illis accidentibus, & substare illis: quando enim panis mouetur localiter, pro priori naturæ ante motum, & ybcationem, quam acquirit, intelligitur substare quantitati, & aliis accidentibus, quæ necessario requiruntur ad motum; ergo illa vnio sufficit ad hanc denominationem, & per consequens corpus Christi, quod succedit substantiæ panis, dicitur etiam substare speciebus formaliter per alligationem, quam habet in actu primo ante actualem præsentiam, quæ alligatio est necessitas proueniens à virtute, qua species possunt secum trahere, & retinere intime corpus Christi.

Aliunde vere videtur debere omnino intrare ipsam præsentiam actualem corporis Christi ad denominationem *substans*; quia reliqua omnia absque præsentia hac possent manere de facto, & corpus Christi non diceretur substare speciebus panis; ergo hæc denominatio debet prouenire saltem partialiter ab ipsa actuali præsentia. Consequenter patet quia, manentibus omnibus quæ intrinsece componunt effectum formalem, non potest non manere idem effectus formalis; ergo si, deficiente sola præsentia actuali, & manentibus aliis omnibus, non manet denominatio *substans*, signum est, quod deest aliquid illius concreti: si enim nihil illius deest, manebit idem concretum, sicut antea. Antecedens vero, quod scilicet possint manere alia omnia absque præsentia actuali, & tunc corpus Christi non diceretur *substans*, probatur, quia posset Deus concurrere cum corpore Christi ad sustentandas species panis in genere causæ efficietis sicut modo, &

& ponere in ipsis speciebus virtutem ad trahendum secum corpus Christi sicut modo; & tamen nolle concurrere cum speciebus, & cum virtute illis data ad trahendum de facto corpus Christi, in actu secundo, sicut potest, data grauitate, vel impulsiu lapidi, nolle concurrere cum lapide ad motum. Porro in eo casu corpus Christi non esset praesens speciebus, sed conseruaret illas agendo in distans de potentia absoluta; addito duplici miraculo, altero, quod ageret in distans; altero, quod virtus specierum ad trahendum corpus Christi non operaretur suum effectum. Tunc autem corpus Christi non substaret speciebus; quia, ostensis accidentibus illis non possemus vere dicere: *Hoc est corpus Christi*, cum re vera non esset corpus Christi sub illis accidentibus; ergo illa alia omnia absque actuali praesentia non sufficiunt ad dandam illam denominationem *substantiae*, in sensu proprio & rigoroso.

101. In hoc puncto non videtur posse esse de re ipsa difficultas: constat enim ex dictis, antecedenter ad ipsam praesentiam actualem intelligi in actu primo alligationem aliquam corporis Christi cum speciebus, illam tamen non sufficere, vt dicatur corpus Christi esse praesens speciebus. Vnde quoad modum loquendi, possumus distinguere, & concedere, quod in actu primo intelligatur alligatio radicalis, & corpus Christi radicaliter substans speciebus panis: posita vero praesentia, intelligatur per ipsam substantiam completam in actu secundo, hoc est, stans sub illis; quod quidem non habet, deficiente sola praesentia actuali, & manentibus omnibus aliis.

102. Ad rationem vero dubitandi, & exemplum adductum ex vnione eorumdem accidentium cum substantia panis, per quam vnionem dicebatur panis substare accidentibus antecedenter praesentiam actualem. Responderi potest, in primo esse discrimen, quatenus vnio physica accidentium cum substantia panis est talis alligatio, vt non possit manere vnio illa in rerum natura absque eo quod forma sit praesens, & intima subiecto cui vnitur; non enim potest esse anima vnita corpori, ita vt corpus esset solum Romae, & anima solum Neapoli, numquam vero anima esset praesens corpori: vnde non mirum, quod intelligendo solam illam alligationem, seu vnionem formae substantialis, vel accidentis cum subiecto, intelligamus subiectum esse sub illa forma. At vero in nostro casu non interuenit talis, tantaeque alligatio, & vnio corporis Christi cum speciebus: potest enim manere tota illa alligatio antecedens, absque eo quod sequatur praesentia actualis corporis Christi ad species, vt vidimus; & ideo absque illa actuali praesentia nondum intelligitur completè, & formaliter corpus Christi substare illis speciebus.

103. Addere tamen possumus, eandem doctrinam, & distinctionem applicari etiam posse cum proportionem ad exemplum, & vnionem accidentium cum substantia panis. Nam potest dari vnio illa accidentium cum pane absque eo, quod, ostensis accidentibus, possumus dicere: *hic est panis*; potest enim substantia panis Neapoli esse sub illis accidentibus, & eadem accidentia possunt replicari Romae, non posita Romae substantia panis; tunc autem datur in rerum natura vnio accidentium cum pane, & tamen ostensis Romae accidentibus, non possumus dicere: *hic est panis*; ergo ad veritatem huius propositionis non sufficit illa alligatio antecedens, & vnio accidentium cum pane, sed requiritur ipsa actualis praesentia panis; quae quia deest Romae, non possumus profertè illam propositionem. Eodem ergo modo non sufficit illa alligatio antecedens corporis

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Christi cum speciebus ad dicendum: *Hoc est corpus Christi*, vel quod corpus Christi substaret his speciebus, nisi includatur praesentia actualis corporis Christi ad species.

Dices, pro eo priori intelligitur corpus Christi esse radix illorum accidentium, quatenus loco substantiae panis ea conseruat, & restituit, radix autem eo ipso intelligitur substare; ergo pro eo priori corpus Christi substaret accidentibus panis. Respondeo ex dictis, pro eo priori corpus Christi intelligi radicem incomplete, & virtualiter; non tamen omnino complete formaliter: quia esse radicem formaliter, videtur includere hoc, quod est actu esse sub illis, quorum est radix: quamuis autem corpus Christi pro eo priori conseruet, & sustentet efficienter accidentia panis, & exigat esse sub illis propter virtutem, quam accidentia habent ad trahendum secum ipsum: nondum tamen intelligitur esse sub illis; & ideo non videtur habere totam denominationem radicis formalis completam.

104. Instantia.

SECTIO VII.

Explicatur iuxta hanc sententiam omnes conditiones requisite ad veram conuersionem in conuersione Eucharistica.

105. His suppositis circa primum, quod proposuimus explicandum, qualis scilicet esset haec continentia, seu haec actio introductiua corporis Christi sub speciebus; restat nunc secundum, scilicet videre, quomodo ratione huius introductionis Christi sub speciebus sine aliqua noua productione corporis, reperiantur hic omnes conditiones, quas sectione vi. postulauimus ad omnem veram conuersionem. Et in primis clare constat, dari aliquod tertium commune, in ordine ad quod pugnet vterque terminus formalis, panis, & corpus Christi, & quod sub vtroque idem perseveret, nempe accidentia panis. Constat etiam, dari vniam mutationem, negatiuam scilicet ab esse panis ad non esse illius; & aliam positiuam, scilicet a non esse corporis Christi sub speciebus, ad esse illius sub speciebus. Constat tertio, dari vnum terminum formalem a quo, scilicet substantiam panis, & alium terminum formalem ad quem, scilicet corpus Christi, item terminum totalem a quo, scilicet compositum ex pane, & accidentibus; & terminum totalem ad quem, scilicet corpus Christi cum accidentibus. Item constat, terminum totalem a quo desinere simpliciter, & terminum totalem ad quem incipere simpliciter; item terminum formalem a quo desinere etiam simpliciter, vt non solum verum sit, compositum ex pane, & accidentibus conuerti in compositum ex corpore Christi, & accidentibus, sed etiam substantiam panis conuerti in corpus Christi iuxta doctrinam ibi traditam.

Datur primo aliquid tertium commune.

Secundo mutatio negatiua & positiua.

Tertio terminus a quo & ad quem.

Constat tertio terminus a quo finire, & ad quem incipere.

Difficultas solum restat circa aliam conditionem requisitam ad conuersionem, scilicet quod detur pugna inter vtrumque terminum formalem, quomodo verificetur ibi. Et omissis variis sententiis in declaranda hac repugnantia, breuiter dicendum est, corpus Christi vt substans speciebus, ex natura rei pugnare cum substantia panis: quia vt substans includit sustentationem accidentium in genere causae efficientis, quae causalitas ex natura rei petit, quod accidentia non pendeant a substantia panis; & per consequens quod panis non substet iam illis accidentibus ne detur duplex causalitas adaequata circa eundem effectum: nam esto, haec diuinitus non repugnet; repugnat saltem connaturaliter,

106.

Explicatur alia conditio quomodo verificetur detur pugna inter vtrumque terminum.

& sine nouo miraculo; quare ex suppositione prioris miraculi, & quod accidentia conseruantur à corpore Christi, connaturaliter sequitur ablatio alterius causalitatis, quia illa accidentia conseruabantur à substantia panis.

107.
Instantia.

Dices, adhuc posita scientia infusa, qua anima Christi cognoscebat Leonem v.g. non fuit impedita scientia naturalis eiusdem obiecti; ergo nec posita causalitate, qua accidentia pendent supernaturaliter à corpore Christi, debuit connaturaliter impediti causalitas, qua naturaliter pendebant à substantia panis.

Diluitur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quod illa scientia naturalis tribuebat nouam perfectionem animæ Christi per se amabilem, adhuc posita scientia infusa; non versabatur enim circa idem omnino obiectum, sed habebat obiectum diuersum, & nouum modum cognoscendi illud obiectum: at vero causalitas secunda nullam habet amabilitatem nec vtilitatem, posita alia; nam causalitas solum est vtilis, vt effectus habeat esse: non potest autem habere duplex esse, nec maius esse à duplici causa: ergo secunda causalitas superflua omnino esset, & inutilis termino. Vide quæ diximus tomo de Incarnatione *disp. 12. sect. 6. n. 70. & disp. 20. n. 27.*

108.
Instantia.

Dices iterum, ex vi illius causalitatis, qua accidentia pendent à corpore Christi, solum tollitur dependentia, qua sustentabantur à substantia panis, non vero tollitur vnio eorum cum substantia panis: aliud enim est, accidens sustentari à subiecto, aliud vniri, vt suppono ex Philosophia; quia sustentatio identificatur cum actione; ergo adhuc possent ex natura rei manere illa accidentia vnita pani.

Respondeo.

Respondeo negando antecedens: nam licet vnio non sit ipsa sustentatio, cæterum, ablata sustentatione, auferatur vnio, quia ipsa vnio caloris, v.g. dependebat à subiecto per eandem causalitatem, per quam calor ipse, vt suppono ex Philosophia; quia cum naturaliter loquendo, numquam calor detur sine vnione, neque è contra, vtrumque terminat eandem causalitatem: non enim sunt multiplicandi modi sine necessitate; ex quo fit, vt ablata dependentia caloris à subiecto, auferatur dependentia vnionis, quæ erat eadem, & per consequens auferatur ipsa vnio, quia subiectum non habet virtutem naturalem ad conseruandam vnionem per aliquam causalitatem non terminatam etiam ad calorem: cum enim illa causalitas non esset naturaliter possibilis, esset supernaturalis, & miraculosa, ad quam non potest habere subiectum virtutem naturalem; ergo de primo ad vltimum ablata dependentia caloris, & aliorum accidentium à subiecto, sequitur ex natura rei, vt non maneant vnita cum substantia panis, & per consequens ex introductione corporis Christi sub illis accidentibus sequitur ex natura rei, quod iam non sint accidentia panis.

109.
Dicitaliquis.

Dicit aliquis, hoc principium, quod forma materialis, & vnio eius cum subiecto fiant eadem actione, incertum esse, & fortasse falsum; magis enim connaturale videtur, quod singule terminent actionem distinctam: nam forma est subiectum etiam vnionis, qua vnitur cum materia, ergo est causa materialis vnionis, ergo est prior natura, quam vnio, & per consequens debet intelligi producta forma pro aliquo priori naturæ, antequam producatur vnio ipsius cum subiecto: vnde necesse est, quod productio formæ non sit productio vnionis; quia eadem productio non potest esse prior natura se ipsa: non potest ergo auferri vnio accidentium cum subiecto ex eo præcisè, quod tollatur eorum dependentia à subiecto, vt à causa materiali.

Respondeo, in primis principium illud Philosophicum, licet non sit certum, esse tamen satis probabile; quia, vt diximus, non debemus de facto multiplicare actiones, & modos absque necessitate: nulla autem est necessitas ponendi duas actiones ad formam materialem, & ad eius vnionem, cum termini non sint naturaliter separabiles, sed pereant vno, pereat semper & alter. Nec necesse est, quod forma sit causa materialis vnionis: potest enim vnio recipi in sola materia, seu subiecto formæ; vt in subiecto sustentante, seu inhæsiue; in forma vero solum ad hæsiue, sicut creatio recipitur in termino iuxta communem sententiam. Sed quidquid sit de hoc, addere possumus, de facto non pendere veritatem conuersionis Eucharistiæ ab his opinionibus Philosophicis. Nam Ecclesia ex veritate verborum Christi agnouit sub iis speciebus esse corpus Christi substantiam illis, atque adeo non esse amplius substantiam panis, quia alioquin non posset simpliciter dici, *hoc est corpus Christi*; vt postea videbimus. Sive ergo accidentia panis separata fuerint à pane propter Physicam repugnantiam, quam habent vt sustentata à corpore Christi cum vnione priori ad substantiam panis: sive propter repugnantiam moralem ex indecentia, quæ esset, si vtraque substantia esset simul sub illis accidentibus: certo tamen credidit Ecclesia, substantiam panis separatam fuisse omnino ab illis accidentibus propter aduentum corporis Christi, quod sufficit ad veram conuersionem; ad quam non semper requiritur repugnantia omnino Physica inter terminos, sed sufficit aliqua moralis, vt postea dicemus: sed re vera in præsentia inuenitur etiam repugnantia Physica, qua substantia panis destruitur propter aduentum corporis Christi ad illas species.

Vrgebis; licet ex causalitate Christi in accidentia sequatur, quod substantia panis non sit illorum subiectum, non tamen sequi ex natura rei destructionem ipsius panis: ergo corpus Christi vt sub speciebus non pugnat cum substantia panis taliter, vt ideo desinat panis, quia ponitur corpus Christi sub eius accidentibus. Respondeo negando assumptum: nam eo ipso, quod accidentia illa non vniantur substantiæ panis, non dantur in eius materia dispositiones sufficientes ad formam panis, sine quibus statim naturaliter perit forma panis. Deinde ablata forma, naturaliter perit ipsa materia: quia materia sine forma non potest naturaliter conseruari.

Dices, materiam non pendere à forma à priori, sed solum à posteriori; ergo prius est materiam existere, quam carentiam formæ; ergo illa conseruatio materiæ non tollitur per subsequentem carentiam formæ: iam enim inuenitur semper materia pro aliquo priori, in quo nihil deest requisitum ad talem conseruationem; ideo enim Philosophi dicunt: si Deus separaret materiam ab omni forma substantiali (provt diuinitus fieri potest) conseruandam fore materiam eodem prorsus concursu, & eadem actione, qua conseruatur, quando est sub forma: cum enim forma non influat, vt vera causa dans esse materiæ, non oportet, quod Deus suppleat aliquid verum influxum; atque ideo conseruabitur materia eadem actione, quæ prius; quæ tamen erit miraculosa quoad modum, quatenus conseruatur materia absque omni forma, quod est miraculum. Hoc tamen non videtur ita intelligendum, vt miraculum consistat in ipsa conseruatione materiæ, hæc enim videtur esse debita, materiæ semel creatæ, sicut Angelo; vnde miraculum potius esset, quod materia destrueretur: totum ergo miraculum videtur

videtur esse consequens, quatenus materia non datur vlla forma substantialis, cum illi sit debita; imo in rigore non videtur dicenda tunc miraculosa conservatio materiae, sed sola carentia formae substantialis. Nam actio miraculosa, etiam quoad modum, est illa, quae in his circumstantiis non deberet poni, sed potius est contra ordinem naturae, quod ponatur: hoc autem debet intelligi de circumstantiis antecedentibus, non de consequentibus, qualis est carentia formae ad conservationem materiae. Cum enim carentia formae sit aliquid consequens existentia materiae, non potest haec carentia formae exigere, ne conservetur materia; quia in quocumque instanti consideretur haec carentia formae, supponitur iam materia illo eodem instanti pro priori naturae, in quo apparet magnum discrimen inter hanc actionem, & illam, qua restituitur caeco visus: actio enim, qua restituitur caeco visus, est supernaturalis quoad modum; quia procedit à Deo in talibus circumstantiis antecedentibus, quae exigunt iuxta naturae ordinem, ne fieret talis actio, & iis non obstantibus, Deus dispensat, & restituit visum. At vero ad actionem, qua conservatur materia absque omni forma, non praevenerit Deus, (vt ita dicam) ab aliqua circumstantia antecedente, & exigente, ne ponatur talis conservatio: si quae enim esset eiusmodi circumstantia, maxime carentia formae; haec autem non antecedit, sed subsequitur actionem illam, qua conservatur materia; non est ergo haec actio miraculosa quoad modum, sicut illa, qua visus caeco restituitur. Totum ergo miraculum huius actionis esse videtur consequens ipsam actionem, & consistere, non quidem in eo, quod Deus velit conservare materiam per illam actionem, sed quod post illam actionem non tribuat materiae vllam formam substantialem. Sicut quando Deus conservabit ignem Babylonicum non comburentem pueros, miraculum quidem non fuit, quod ignis conservaretur; nec actio, qua ignis conservabatur, erat miraculosa; imo fuisse novum miraculum destruere ignem: sed totum miraculum fuit, quod ignis conservatus non calefaceret. Nec dicendum etiam est actione, qua ignis conservabatur, fuisse miraculosa, supposito quod ignis non calefaciebat; prius enim erat ignem naturaliter, & ex debito conservari, quam non calefacere, atque adeo negatio calefactionis non poterat supponi ad impediendam conservationem ignis. Sic ergo conservatio materiae non esset in se miraculosa, sed debita, totumque miraculum consisteret in negatione subsequenti formae substantialis; quare ex hac negatione non videtur posse argui debitum vllum destruendi materiam primam panis, quae antecederet ad eiusmodi negationem formae intelligitur ex debito conservata.

114. Respondeo, si Deus conservaret materiam primam absque omni forma, conservationem illam futuram esse miraculosa & supernaturalem, saltem quoad modum, non solum consequenter, sed etiam antecederet; nec solum futuram miraculosa negationem formae consequenter, sed etiam ipsam conservationem materiae: deesse enim aliqua conditio requisita ad conservationem naturalem materiae; quia licet materia non praesupponat formam ad sui conservationem, praesupponit tamen voluntatem Dei conservandi materiam in ordine ad habendam formam, & ad constituendum compositum substantiale: tunc autem illa conservatio materiae non procederet à tali voluntate Dei, sed ab alia voluntate conservandi materiam sine respectu ad formam, & compositum; ergo non procederet illa actio à Deo operante vt auctore naturae, *P. Iean. de Lugo de Sacramentis.*

sed operante supra legem naturae, ac per consequens etiam pro eo priori ante carentiam formae iam intelligeretur illa actio cum aliqua supernaturalitate, quatenus non procederet à voluntate Dei auctoris naturae, neque ex debito naturae sine: in quo apparet discrimen inter eiusmodi conservationem materiae, & conservationem ignis Babylonicum: nam conservatio ignis secundum se erat naturalis antecederet ad carentiam operationis; quia adhuc procedebat à Deo operante vt auctore naturae, & volente conservare illum ignem iuxta exigentiam causarum secundarum, & ad plures alias operationes, quas ignis ille poterat exercere, provt de facto exercebat comburendo ministros Regios. At verò materia absque omni forma nullum haberet finem naturalem, propter quem conservaretur, esset enim omnino inutilis, & otiosa, atque adeo in eius conservatione Deus non intenderet finem naturalem, sed alium, & per consequens non operaretur vt auctor naturae. Constat ergo ex his, quomodo ex corruptione formae substantialis arguatur bene, quod materia etiam panis debeat perire, & converti in substantiam corporis Christi succedentis sub eisdem accidentibus: quam doctrinam olim à me explicatam in Philosophia, & in hac materia de Eucharistia video placuisse P. Roderic. de Arriaga in suo Cursu Philosoph. *disput. 2. Phys. sect. 6. subsect. 4.* vbi bene dissolvit aliqua, quae obiici possent.

Sed adhuc restat scrupulus, quomodo ex ablatione illorum accidentium sequatur destructio materiae: nam perditis illis accidentibus, potuit materia in eodem instanti ab agentibus naturalibus accipere alias dispositiones, & aliam formam substantialem: ergo non est, cur ex ablatione formae panis, & illorum accidentium debeat ex natura rei desinere materia. Respondetur, materiam, amissa forma panis, quantitate, & aliis accidentibus, non potuisse naturaliter in eodem instanti accipere aliam quantitatem, & aliam formam, nam vel hoc debuit esse in eodem spatio, vbi erat antea, vel in alio diverso: non quidem in eodem, quia non potuit manere aliud corpus quantum in eodem spatio cum speciebus panis, sed neque in spatio proximo diverso; quia cum ipsa materia sit diuisibilis, debuit occupare spatium proximum diuisibile, ad quod occupandum debuit naturaliter loquendo moveri successiue; ergo non potuit in primo instanti occupare aliquod spatium, vbi posset accipere illam novam formam.

Adde, non esse iuxta rerum naturam, quod Deus conservando totam quantitatem panis, conservaret alibi illam materiam cum alia quantitate; quia iam daretur maior quantitas intra caeli ambitum, quam antea; quod fieri naturaliter non potest, quia forsitan in prima rerum creatione quantitas materiae fuit omnino adaequata cum capacitate huius spatij, ita vt nulla pars spatij relicta fuerit, quam nova pars quantitatis potuerit occupare; quod dicendum videtur iuxta communem Philosophorum doctrinam, quae docet, nullum nec minimum quidem vacuum dari in natura; & licet potuissent per condensationem corpora comprimere, vt darent locum novae quantitati superadditae, id tamen non esset connaturale. Fatendum enim est, eam quantitatem fuisse productam in prima rerum creatione, quam connaturaliter postulabat haec elementorum, & rerum series, vt res connaturaliter cum debita raritate, & densitate existerent: nam sicut ordo huius vniuersi postulabat tantam quantitatem corporum rariorem, scilicet ignis, & aëris, & tantam crassiorum, vt sic connaturalius, & melius conservaretur in ordine ad finem vniuersi: sic etiam postulavit tantam quantitatem

Bb 3 produci,

Hinc ergo constat ex corruptione forma bene sequi destructionem materiae.

Arriaga.

115. Nota difficultatem Iohannis.

116. Adde possum.

produci, quanta sufficeret ad illam corporum proportionem, & mensuram, & non plus; quia quo plus quantitatis produceretur, eo deberent esse corpora densiora, & eo plus prævalerent elementa crassiora, ad quæ densitas disponit. In omni ergo sententia assignari potest repugnantia naturalis ad hoc, ut post separationem accidentium à substantia panis, maneret materia panis in rerum natura.

117.
Inferitur con-
clusio Triden-
tini.

Ex dictis inferitur, quam merito dixerit Concilium Tridentinum, Ecclesiam ex veritate verborum collegisse conversionem substantiæ panis in corpus Christi: nam verba illa non poterunt esse vera, manente substantia panis sine nouo miraculo: verba enim illa significant corpus Christi contineri, non utcumque sub illis accidentibus, sed ut substantiam illis, & ita ut non maneat ibi substantia panis; alioquin si substaret panis illis accidentibus, non vere diceretur: *hoc est corpus Christi*; ut videbimus infra; ex hoc autem, quod substantia panis non substet illis accidentibus, colligitur perire formam panis, quæ non potest conservari sine propriis dispositionibus; denique ex hoc ipso inferitur destructio materiæ, cū nō possit connaturaliter perseverare sine forma, nec possit aliam accipere in illo, nec in alio spatio, ut supra probatum est. Ex quo tandem fit, substantiam panis conuerti in corpus Christi, cum desinat tota panis substantia ob positionem corporis Christi sub iisdem accidentibus, & in ordine ad idem munus substantiale, quod gerebat substantia panis.

118.
Quæstio.

Pro complemento tamen huius dubij, quæri potest, an ad veram conversionem substantiæ panis in corpus Christi sufficeret connexio moralis ex decreto Dei inter positionem corporis Christi, & desitionem panis, licet utraque mutatio non haberet inter se physicam connexionem ex natura rei. Negant plures, sed sine firmo satis fundamento. Ego quidem de facto concedo, dari connexionem physicam (ut probaui) cæterum non credo, hanc conditionem requiri ad quamlibet conversionem vnius in aliud. Primo quia, si canonicus fiat Monachus, dicitur simpliciter in Monachum conuerti, & Canonicatum mutari in Monachismum; licet ex natura rei non repugnet simul in eodem homine Canonicatus, & status Regularis, sed solum moraliter ex decreto Pontificis nolentis durare Canonicatum in Monacho; ergo similiter, licet ex natura rei non repugnet lux, & calor; si tamen Deus nollet utramque qualitatem simul conservare, posset dici conuerti subiectum à lucido in calidum. Secundo, & à priori probari, quia in prædicto casu repertiuntur omnes conditiones conversionis, scilicet successio vnius ad aliud in eodem tertio communi, & in ordine ad idem munus, & talis item subordinatio inter expulsionem vnius, & introductionem alterius, ut nō se habeant mere concomitater, sed vna sit causa alterius; ergo non est, cur non dicatur simpliciter conuersio.

119.
Instabis.

Dices, ad conversionem requiri, quod terminus à quo desinat ex vi termini *ad quem*: tunc autem non desineret ex vi termini *ad quem*, sed ex vi decreti Dei nolentis utrumque simul conservare. Sed contra; quia licet non desineret physice ex vi termini *ad quem*, desineret tamen moraliter ex vi illius, hoc est, terminus *ad quem* ut introductus, esset causa moralis expulsionis alterius. Quare sicut Sacramenta dicuntur simpliciter causare gratiam, licet solum causent moraliter illam; sic etiam tunc terminus *ad quem* diceretur simpliciter expellere alium terminum licet non physice, sed moraliter. Cum ergo ad conversionem solum requiratur, quod vnus terminus simpliciter desinat in aliū, seu ob repugnantiam cū alio, non est cur non dicatur conuersio simpliciter,

Respondeo.

quando vnus terminus moraliter expellit alium? nec discrimen aliquod probabile potest afferri, cur causa moralis dicatur simpliciter causa, & non dicatur simpliciter expellere alium terminum.

Dices, ergo desitio termini à quo esset simpliciter annihilatio: nam illa desitio secundum se non haberet connexionem cum actione aliqua positua. Respondeo, annihilationem esse desitionem, quæ non solum secundum se, sed neque extrinsece ex decreto agentis subordinatur actioni positua; nec est ex vi actionis posituæ, qua succedat terminus in eodem munere termino desinenti: nam si desinit ex vi talis actionis, iam non desinit in purū nihil, sed in aliud, nēpe in id quod succedit, de quo infra *sect. 12.*

Sed contra instabis; ergo si Deus nollet conservare simul duos Angelos, & ideo producendum vnum destrueret alterum prius creatum, hic diceretur conuerti in illum qui producitur de nouo: nam licet illa desitio secundum se non haberet connexionem cum productione alterius, haberet tamen connexionem moralem seu extrinsecam ex decreto Dei nolentis conservare utrumque Angelum simul, atque ideo Angelus destructus non abiret in purum nihil, sed in alium Angelum; ergo conuertetur in illum: si enim non annihilatur, debet conuerti in alium.

Respondeo concedendo, desitionem Angeli in eo casu non fore annihilationem, quia vere non tenderet destructio in purum nihil, sed in aliquid; nego tamen intercedere veram conversionem vnius Angeli in alium; ad conversionem enim non sufficit, quod vnum desinat ex vi alterius, sed requiritur ulterius, quod vnum succedat alteri in eodem munere intra aliquod compositum, ut supra diximus; quæ conditio deesset in prædicto casu; & ideo esset tunc desitio media inter annihilationem, & conversionem; neque enim est vniuersaliter verum, quod quidquid non desinit per annihilationem, desinat per conversionem in aliud; quia plus est conuerti in aliud, seu abire in aliud, quā desinere propter aliud.

Cæterum, licet hoc verum sit, loquendo de conversione in communi; loquendo tamen de conversione Eucharistica, vix potuit Ecclesia in hoc mysterio conversionem agnoscere, nisi cum connexionem fere omnino physicam inter positionem corporis Christi, & desitionem panis; tum quia Ecclesia totam hanc conversionem collegit ex veritate verborum (ut dixit Tridentinum) quæ significant, corpus Christi conuerti sub accidentibus ut exercens munus substantiæ circa illa, & per consequens sustentare illa saltem efficienter, ex quo naturaliter sequitur, accidentia non sustentari à substantia panis, & desinere panem, ut supra probatum est, tum etiam, quia si substantia panis non desineret ex natura rei ob positionem corporis Christi, non haberet Ecclesia fundamentum ad credendum, quod desineret ex decreto Dei. Cur enim non potuit vel manere in eodem loco sine vnione ad species, vel in alio etiam loco, aut vnde Ecclesia oppositum colligeret ex verbis, si penderet solum ex decreto Dei, & non conuertetur ex ipsa rei natura? Ergo de facto conuersio Eucharistica vndique, vel fere vndique affert connexionem physicam positionis corporis Christi, & desitionis panis.

SECTIO VIII.

Dissoluntur obiectiones contra nostram sententiam.

NON potuimus sectionibus præcedentibus nostram sententiam explicare, quin obiter præcipuas

cipuas difficultates dissolveremus, quæ contra il- lam poterant militare. Nunc alias afferamus, vt ex omnium solutione firmior maneat & clarior. Prima obiectio oritur ex modo loquedi Patrum, qui indicant, per verba consecrationis corpus Christi non solum poni sub speciebus, sed etiam ipsum corpus fieri, confici, creari, &c. his enim, & aliis vocibus similibus vtuntur ad declarandũ hoc mysterium, quæ cū toties à Patribus vsurpentur in declaratione huius mysterij, non est credendum, quod semper vsurpata fuerint figurate, & in sensu minus proprio.

Prima obiectio.

I 24.

Solutio. Locutiones ista PP. ad tres classes reducuntur. Prima classis eorum qui dicunt substantiam panis mutari in corpus Christi, seu, transire in illius naturam, &c. & hic modus loquendi propriissimus est; ad quem tamen nulla requiritur productio corporis Christi secundum se, sed sola introductio illius in hoc compositum, vt supra declaratum est, & postea iterum declarabitur.

Ad hanc etiam classem pertinent alij plures, qui dicunt, ex pane, & de pane fieri corpus Christi, panem fieri corpus Christi; qui modus loquendi reperitur apud plures Patres, quorum aliquos affert Suarez disp. 50. sect. 4. §. secundo principaliter. & habetur etiam in hymno Festi corporis Christi: Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, sitque sanguis Christi mem- rum, &c. viderique possent magis propria, quia solum significant transitum vnus in aliud sine noua productione corporis Christi. Illa vero propositio, de pane fit corpus Christi, reicitur à S. Thom. in præ- senti artic. 8. in sensu proprio; quia illud, de, signifi- cat consubstantialem, seu quod vtique terminus habeat aliquam substantiam communem. Quod si aliquando reperitur apud aliquem Patrum, pie ex- ponenda est, accipiendõ illud, de, in sensu lato, vt sit idem quod ex pane, vbi nota, Ambrosiũ apud quem ille modus loquendi reperitur, aliter legi emendam apud Sotum in 4. distinct. 9. quest. 2. artic. 9. An vero propositio, ex, dicat etiam aliquam improprie- tatem, dicemus infra sect. vlt. Denique illa propositio, panis fit corpus Christi, vinum fit sanguis, &c. non habent sensum proprium, sed improprium, vt docet late S. Thom. d. art. 9. quia non datur aliquod subiectum commune vtique substantiæ, de quo possit verificari, fuisse panem, & factum esse corpus Christi, vsurpantur tamen improprie, & per simili- tudinem ad alias conuersiones, in quibus manet sub- iectum commune; quia licet in præsentibus non maneat commune subiectum, manent tamen acciden- tia communia vtique substantiæ, quare idem dice- re, panem fieri corpus Christi, ac dicere, corpus Chri- sti succedere pani sub iisdem accidentibus. Immerito ergo ex hoc primo capite arguitur ad probandam productionem corporis Christi, cum fere omnes hæc loquutiones vsurpentur à Patribus improprie, vt fa- tetur ipse Suar. d. disp. 50. sect. 9. Si quæ vero in sensu proprio dicuntur, nullo modo probant productionem, sed solum conuersionem. Dicere enim quod ex pane fit corpus Christi, non est dicere, quod fit sim- pliciter corpus Christi, sed quod panis transit in il- lud, seu quod corpus Christi fit terminus formalis illius conuersionis: fit enim non quod corpus Chri- sti fit corpus, sed quod corpus Christi fit ex pane, seu quod fit terminus, in quem desinit panis; vt ad- uertit Vasquez in præsentibus disputat. 181. num. 154. Quod si verbum, fit, denotet aliquam productionem corporis Christi, ex hoc capite habebunt illæ pro- positiones aliquam improprietatem, vt voluit Bon- nauentura in 4. d. 1. p. 1. artic. unico, quest. 6. in fine; & quidem rarò inuenies apud Patres, ex pane fieri cor-

pus Christi, licet aliquando dicant, ex pane confici; de quo statim dicam.

Ad secundam classem pertinent loquutiones, quibus dicitur, corpus Christi confici, creari, perfici, &c. & hæc quidem sunt in duplici differentia: in quibusdam enim dicitur absolute, corpus Christi creari; in aliis vero, imo fere omnibus, non dicitur simpliciter, sed cum addito ostendente, non esse ser- monem de corpore Christi secundum se, sed de illo cū accidentibus panis: in quo sensu verissimæ sunt & propria. Sic dixit Cyprianus adductus à Suarez, quod Christus vsque hodie hoc veracissimum, & propriis- simum corpus suum creat, & sanctificat, & benedicit, & diuidit, &c. vbi satis manifeste constat, ipsum loqui de composito corporis Christi, & accidentiũ, quod simpliciter dicitur corpus Christi, quod solum dicit in recto, vt constat ex dictis supra disp. 1. Alio- quin non dixisset proprie, quod diuiditur, & sanctifi- catur, & benedicitur: nam corpus secundum se non diuiditur, sed vt sub accidentibus; nec sanctificatur per consecrationem; quod enim proprie sanctifica- tur, est compositum illud, in quod introducit ipsa sanctitas corporis Christi, & per illam quasi forma- liter sanctificatur totum compositum, & benedicitur; ergo sicut illa omnia non possunt proprie, in- telligi de corpore Christi secundum se, sed de com-posito, sic nec verbum creandi debet accipi de cor- pore Christi secundum se, sed de toto composito. Quem sensum intendit Ecclesia in Canone Missæ, dum dicit: Per quem hac omnia semper, Domine, bona creas, sanctificas, viuificas, & benedicias, &c. Non enim loquitur de creatione corporis Christi, sed de crea- tione illius compositi, quod est in altari: quod quidem per corpus Christi quasi formaliter sanctifica- tur, viuificatur, benedicitur, vt supra dictum est. Sic etiam intelliguntur verba Bessarionis ibidem ad- ducta: *Tota Trinitas hoc corpus altaris erat.* Non enim dixit creari simpliciter hoc corpus, sed hoc corpus al- taris, seu prout in altari. Ad hunc etiam sensum re- ducuntur illæ loquutiones, quibus Patres dicunt ali- quando, Sacerdotes proprio ore conficere corpus, & sanguinem Christi, quasi dicant, conficere sacra- mentum corporis, & sanguinis Christi; ideo enim non dixerunt faciunt, sed conficiunt, vt indicarent, se loqui non de affectione simplici, sed de confessio- ne alicuius compositi: confessio enim in rigore con- iunctione significat plurimum in vnum compositum.

I 25. Secunda classe est eorum qui dicunt corpus Christi confici, creari, perfici, &c.

Cyprianus.

Denique loquutiones, quibus corpus Christi sim- pliciter dicitur creari, vel fieri, rarissimæ sunt. Nam Augustinus, qui communiter affertur ex cap. Verum sub signa de consecrat. d. 2. non dixit, corpus Christi simpliciter creari, sed panem, & vinum in mysterio ve- re carnem, & sanguinem Christi consecratione Spiritus sancti potentialiter creari, hoc est, panem creari car- nem, seu panem fieri carnem; quæ loquutio impropria est, vt supra vidimus ex S. Thoma; & adhuc non est contra nostram sententiam, cum solum significa- ret panem transire in carnem, quod non negamus. Quod si aliquis alius inferioris notæ aliquando simpliciter, & sine addito dixit, corpus Christi con- secratione creari, rarissimus erit, & pie intelligen- dus de corpore Christi ratione vnionis ad species: nam (vt supra diximus Disp. præcedenti) sæpe tri- buuntur Christo in Eucharistia prædicata specierũ, quanto magis prædicata ipsius vnionis sacramenta- lis, à cuius productione dicitur corpus Christi pro- duci, improprie tamen. Imo aliqui ex aduertariis agnoscunt aliquã improprietatẽ in illa loquutione: nam verbũ creandi dicunt non posse in rigore vsur- pari in hoc mysterio: dicunt enim, non dari creatio- nẽ, vbi præcessit terminus à quo realis, & positius;

I 26. Augustin. Rarissima sunt hæc lo- cutiones.

Sotus.

I 24.

Augustin.

Suar.

Vasquez.

Bonauentura.

sicut nec panis annihilatur, quia desinit in terminum realem & positium. Ex quibus omnibus constat, quam inefficax argumentum sumatur contra nostram sententiam ex Patrum auctoritate, cum ferre omnes aperte indicauerint, se loqui de productione corporis Christi secundum esse sacramentale, seu de conuersione panis in corpus Christi, non de productione corporis Christi simpliciter; & aliunde ipsi etiam aduersarij teneantur concedere, quamplures ex illis loquutionibus accipiendas in sensu minus proprio ut de singulis earum probatum est.

127. *Obiectio secundum.*

Soluitur.

*Corpus Christi non esse id quod produci-
tur, sed quod
introducitur.*

Secunda obiectio est, quia in hoc mysterio interuenit conuersio substantialis; ergo debet habere terminum substantialem; ergo terminatur ad substantiam corporis Christi. Respondetur concedendo totum: neque enim in mentem nobis venit, quod aduersarij existimant, negare scilicet, quod corpus Christi secundum suam substantiam sit terminus formalis huius conuersionis. Fatemur sane ita esse; sed dicimus corpus Christi non esse id, quod produci- tur per hanc conuersionem, sed solum quod introduci- tur; itaque conuersio ut conuersio habet pro termino formali corpus Christi; ut productio vero non habet producere corpus Christi, sed producere vnionem corporis Christi cum speciebus: sicut conuersio formalis, qua ex alimento fit noua pars hominis, habet pro termino formali conuersionis animam rationalem, quæ introducitur in materiam alimentis; non tamen est productio animæ, sed solius vnionis animæ cum illa materia.

128. *Institio.
Respondeo.*

Dices, conuersio ut conuersio est actio; ergo qui fuerit terminus conuersionis, erit terminus productionis. Respondeo, etiam introductio, ut introductio est productio, & tamen non est idem terminus introductus, & productus; anima enim introducitur, vno vero produci- tur. Similiter dicendum est de conuersione; nam licet conuersio ut conuersio sit productio, non tamen est productio eiusdem termini, qui denominatur à conuersione terminus succedens: sed est productio vnionis termini formalis succedentis: eadem enim conuersio dat diuersas denominationes diuersis terminis, quos habet, alterum denominat productum, alterum introductum seu succedentem; sicut etiam actio ut actio respicit principium & terminum, illudque denominat agens, hunc vero productum.

129. *Institio iterum.*

Respondeo omnes actiones in sua entitate esse accidentales.

Dices iterum, hæc est conuersio substantialis, ergo est actio substantialis; ergo etiam ut actio est productio alicuius substantiæ, nam si sit productio solius accidentis, non potest esse productio substantialis. Respondeo, hanc actionem consideratam in sua entitate esse aliquid accidentale; imo (in mea sententia) omnes actiones, quantumuis sint productiones termini substantialis, sunt in sua entitate accidentales. Cæterum sicut productio hominis, v.g. licet sit entitatie accidens, denominatur tamen productio substantialis à termino producto, qui est substantia: sic etiam hæc actio denominatur conuersio substantialis à termino formali conuersionis, qui est substantia corporis Christi, & dicitur simpliciter conuersio substantialis, hoc est, conuersio substantiæ in substantiam: nam licet in Conciliis nunquam dicta fuerit conuersio substantialis, sed substantiæ in substantiam, conformius tamen ad modum loquendi Conciliorum appellatur conuersio substantialis. Sub nomine autem *actionis*, aut *productionis* non video, cur sit necesse eam appellare actionem substantialem: actio enim ut actio solum denominatur substantialis à termino producto, ergo cum hæc actio nec in se sit entitatie substantialis, nec terminus productus sit substantialis;

non est, cur debeat appellari actio substantialis, sed accidentalis, licet sit conuersio substantialis.

Tertia obiectio est, quia ex nostra sententia sequitur substantiam panis magis conuerti in species panis remanentes, quam in corpus Christi; probatur sequela, quia substantia panis desinit non ex vi productionis corporis Christi, sed ex vi actionis, quia corpus Christi sustentat efficienter accidentia: illa autem actio tota terminatur ad ipsa accidentia, quorum est cōseruatio; ergo panis desinit ex vi conseruationis accidentium, & per consequens desinit in ipsa accidentia, & non in corpus Christi. Respondeo negando sequelam, & ad probationem negatur etiam consequentia; nam conuerti hoc in aliud, non est præcisè quod desinat hoc ex vi actionis, quia illud succedit huic in eodem munere, & in ordine ad idem tertium, ut supra dictum est. Hoc autem non reperitur respectu accidentium; nam accidentia non succedunt poni in eodem munere, & in ordine ad idem tertium: reperitur tamen respectu corporis Christi, quia panis desinit ex vi illius actionis, per quam licet non producat, succedit tamen corpus Christi substantiæ panis in eodem munere, & circa eadem accidentia; quare merito dicitur panis conuerti in corpus Christi, & non in accidentia.

Quarto obicitur, si ad conuersionem substantialem non requiritur productio substantiæ, sed mera successio, ergo etiam si panis non periret, dummodo separaretur ab accidentibus; eo quod corpus Christi succederet sub illis in eodem munere, daretur conuersio substantialis, & transsubstantiatio. Respondeo, nullum esse inconueniens in consequenti: nam sicut si materia mea informaretur nunc forma Pauli, & amitteret meam formam, diceretur illa conuersio formalis, & transformatio, licet non esset desinitio, vel productio alicuius formæ, sed successio formarum in ordine ad informandam eandem materiam; sic in casu posito, licet non daretur desinitio, vel productio alicuius substantiæ, dummodo daretur successio substantiarum in ordine ad substantiam eisdem accidentibus, diceretur conuersio substantialis, & transsubstantiatio. Cæterum in alio casu licet diceretur, compositum ex pane, & accidentibus conuerti in compositum ex corpore Christi, & eisdem accidentibus; non tamen diceretur, substantiam panis conuerti in corpus Christi, quia (ut dictum est *Set. 1.*) ad hoc ut dicatur vnus terminus formalis ad quem simpliciter desinat esse ob aduentum termini formalis ad quem. Dices, materia sola sustentabat accidentia; ergo illa sola est, cui succedit corpus Christi in eodem munere; ergo non est totus panis terminus formalis à quo huius conuersionis. Respondeo, totam substantiam panis substantiæ suis accidentibus; quia licet materia sola sustentet, sed tamen forma etiam subsistat, hoc est, est radix determinata accidentium saltem propriorem, quod est proprie substantiæ.

Sed contra obicitur quinto, ergo quando vnum corpus substantiale succedit alteri in eodem loco reali, datur transsubstantiatio; quia iam tunc datur successio substantiarum in ordine ad eundem locum. Respondeo, dato quod illa sit aliqualis conuersio vnus compositum resultantis ex loco, & locato, non tamen esse transsubstantiationem: quia ad hanc requiritur successio substantiarum in proprio munere sicut substantiæ, sed est substantiæ accidentibus: sicut è contra ad transformationem non sufficeret successio formarum in ordine ad substantiæ accidentibus, nisi

nisi succederent in ordine ad informandum idem subiectum, vt dixi *Sect. præcedenti*.

133. *Initiatio.* Dices, conuersio alimenti in hominem est conuersio substantialis; & tamen non succedit forma in munere substandi; ergo similiter, licet corpus succedens localiter non substat loco, erit conuersio substantialis. *Respondet.* negando minorem: quia prima conuersio habet pro termino formali formam succedentem in aliquo munere non substantiæ vt sic, sed formæ substantialis, ideo illa est conuersio substantialis formalis.

134. *Initiatio.* Dices, replere locum, etiam est munus substantiæ. *Respondet.* in primis etiam esse munus quantitatis; deinde est munus substantiæ, sed non vt substantis loco; sed vt replentis: conuersio vero formalis est substantialis, quia id quod aduenit de nouo, exerceat munus substandi in loco composito, quod resultat: locatum autem non habet hoc, quia locatum non aduenit villo modo ad substandum.

135. *Obiectio sexta.* Obiicitur sexto: verba consecrationis habent de se vim sufficientem ad producendum corpus Christi; ergo de facto producunt illud. Consequentia videtur bona, quia causa cum virtute, & applicatione sufficienti, non est cur non operetur. Antecedens autem probatur, quia si corpus Christi non existeret nunc in celo, adhuc ex vi verborum poneretur in Eucharistia. Præsentia enim, quam habet in Eucharistia, non penderet à præsentia naturali, vt dictum est *disput. 5.* ergo verba de se habent vim producendi corpus Christi in Eucharistia.

136. *Respondet.* Nonnulli negant antecedens primum, & secundum, & fatentur, quod corpus Christi alibi non esse, non consecraretur: nec hoc (inquiunt) derogat efficacitati verborum, non enim debuerunt habere virtutem ad casum impossibilem de lege ordinaria; sufficit, quod habeant virtutem operandi existente corpore Christi, cum aliunde certum sit, corpus Christi semper existiturum. Et quidem, si ad consecrationem huius sacramenti prærequiritur Christus viuus (de quo infra in Tractatu de sacrificio) non est dubium, quin verba non habeant vim producendi corpus Christi. Quidquid tamen de hoc sit, quod ad præsens attinet, admittere possumus in verbis illam vim, ita vt si corpus Christi redactum esset in cineres, posset consecrari, & poni in Eucharistia cum organizatione humana: ille enim casus, licet de facto non erat futurus, erat tamen simpliciter possibilis, naturaliter loquendo: verba autem debuerunt ex institutione habere virtutem ad verificandum se in omni casu naturaliter possibili, sicut nunc de facto Eucharistia habet virtutem ad producendam gratiam in aliquo homine, cui numquam de facto applicabitur. Dixi autem *in causa naturaliter possibili*; quia ad casus naturaliter impossibiles, & qui numquam sunt ponendi, forsitan non habent virtutem sacramenta ex præsentia institutione. Nam si miraculose omnes animæ hominum ponerentur in vnicò corpore, non posset vnus alium baptizare vel aboluere ex vi præsentis institutionis, nec oportuit ad illum casum impossibilem dari virtutem & efficaciam: & per consequens forsitan verba consecrationis non habent virtutem ad producendam materiam corporis Christi, quia non potest naturaliter contingere, quod materia ipsa non existat in rerum natura sub aliqua forma. Cæterum, quia potuit naturaliter contingere, quod materia illa existeret sub forma cinerum, & sine organizatione requisita ad hoc, vt esset corpus humanum, ideo admitti potest, quod verba habent virtutem ad producendam illam organizationem requisitam ad corpus humanum; & consequenter, quod

verba consecrationis calicis habent virtutem ad producendam formam substantialem sanguinis, quia potuit illa materia esse iam sub alia forma; & tunc ad veritatem verborum oportebat reproduci formam sanguinis in illa materia sub speciebus vini.

Ad argumentum ergo admisso antecedenti, negatur consequentia; nam verba ex præsentia institutione habent vim moralem ad operandum totum id, quod requiritur ad sui veritatem: id autem, quod non requiritur, non possunt operari; quare licet, non existente corpore Christi, possent illud producere, quia tunc illa productio requireretur ad veritatem verborum; nunc tamen non possunt illud producere, quia de facto non requiritur talis productio, cum iam supponatur productum, sed solum requiritur, quod ponatur sub speciebus.

Dices, verba nunc de facto non supponunt corpus Christi existens, antequam operentur; nam licet corpus Christi habeat de facto suam existentiam naturalem independentem à verbis, illa tamen existentia corpus Christi non prærequiritur ad hoc vt verba operentur, & per consequens non se habet antecedenter ad operationem verborum; ergo possunt verba de facto illud producere, ac si vere non existeret.

Respondet, verba nunc de facto, priusquam operentur, præsupponere existens corpus Christi, quia priusquam operentur, debent significare, vt infra dicitur: verba autem in illo priori significant, & supponunt pro corpore Christi simpliciter, quod est idem ac supponere pro corpore, quod tunc habet, vel vltimo habuit, vt dixi vbi supra; ergo in illo priori supponunt pro corpore tunc existentis, ergo antequam operentur verba, præsupponunt existens corpus Christi, quod in posteriori ponant sub speciebus. Posset quidem poni corpus Christi sub speciebus, licet tunc non supponeretur existens; quia tunc verba pro illo priori supponerent pro corpore, quod vltimo habuerat Christus; nunc tamen de facto, cum supponant pro corpore, quod nunc habet, iam præsupponunt illud existens, priusquam operentur.

Dices iterum, verba habent vim saltem in aliquo casu ad producendum corpus, vel sanguinem Christi; ergo prædicatum formale, quod enunciant, est ratio corporis, vel sanguinis, & non sola continentia sub speciebus, quia verba non habent vim ad producendum, nisi id quod formaliter enunciant.

Respondet, negando consequentiam; nam verba, quibus data est vis sufficienti ad verificandum se ipsa, licet potissime habeant vim ad operandum prædicatum formale, habent tamen vim ad producendum subiectum, si non supponatur existens; itaque si huic propositioni, *Bucephalus est albus*, Deus daret vim ad verificandam se ipsam, non solum possent hæc verba dare albedinem Bucephalo, sed etiam producere Bucephalum, si non supponeretur iam existens.

Vltimo obiici solet contra nostram sententiam auctoritas S. Thomæ, qui licet nusquam dixerit, hanc conuersionem esse productionem corporis Christi, videtur tamen illud sæpe supponere. Primo, quia sæpe negat Christi corpus esse in hoc sacramento per mutationem localem; secundo, quia in præsentibus *art. 8.* in corpore, & *ad 2.* negat, hanc actionem esse ex præsupposito subiecto; ergo sentit, non esse actionem adductiuam; tertio, quia supra *q. 2. art. 1.* in corpore docet; naturam humanam non potuisse conuerti in naturam diuinam; quia natura diuina ingenerabilis est; ergo sentit, conuersionem esse productionem termini, in quem fit conuersio.

Respondet,

138. *Respondet.* ergo hoc possit ad arguendum.

139. *Initiatio.*

Respondet.

140. *Initiatio ista.*

Respondet.

141. *S. Thom. vltima obiectio.*

130. *Terminatio*
131. *Terminatio*
132. *Terminatio*
133. *Terminatio*
134. *Terminatio*
135. *Terminatio*
136. *Terminatio*
137. *Terminatio*
138. *Terminatio*
139. *Terminatio*
140. *Terminatio*
141. *Terminatio*

142. *Responso.* Respondeo, S. Thomam magis esse pro nostra sententia infra *quæst. 78. art. 5.* in corpore, ubi sic ait: *Non enim facium hac verba, quod corpus Christi sit corpus Christi, sed quod contentum sub speciebus sit corpus Christi.* Hæc est ipsa eadem conclusio, quam defendimus. Ad loca contraria, Respondeo ad primum; nos etiam fatemur, hanc actionem non esse adductivam, sed unitivam corporis Christi cum speciebus, ut sæpe dictum est in superioribus. Ad secundum, in primis S. Thomas non negat subiectum commune utriusque termino huius conversionis, quod verissimum est. Deinde etiam si loqueretur de subiecto actionis, vere illud negaret; quia actio, qua Christus sustentat efficienter accidentia, quæ est positio Christi sub accidentibus, ut supra dictum est, non habet subiectum, cum sit actio creativa in sua entitate. Ad tertium, Respondeo, S. Thomam ibi solum probare, quod natura humana non potest converteri in divinam per commixtionem, sicut unum elementum convertitur in aliud; & hoc bene probat ex ingenerabilitate naturæ divinæ; quia ad tale modum conversionis oporteret, quod in materiam naturæ humanæ introduceretur materia Divina: quod argumentum non probat de conversione per transubstantiationem, ut bene notavit Caietan. ibi. An vero ex alio capite repugnet etiã naturæ divinæ esse terminum transubstantiationis, videbimus postea *sect. 10.*

SECTIO IX.

Respondetur ad alia argumenta Recentiorum contra nostram sententiam.

143. *Hurtado. Primo obijcit Hurtado.* **H**anc sententiam impugnant ex professo duo Auctores recentiores, quorum argumentis oportebit satisfacere, quatenus contra solutiones supra positas aliquid addunt. Primus est P. Petrus Hurtado *Disput. 2. de generatione, §. 19.* in prima editione; in ultima vero editione *Disput. 1. de generatione Sect. 4. n. 34. & sequentibus*, ex quo possunt nonnullæ alia obiectiones fieri. Prima est, quia compositum ex corpore Christi, & accidentibus panis, est unum per accidens, & non per se: ergo actio per quam fit, non est substantialis, sed accidentalis. Rursum nec potest dici conversio substantialis; quia actio, qua homo ex albo fit niger, terminatur etiam ad compositum ex humano corpore, & nigredine; & tamen illa non est conversio substantialis, licet sint diversa composita ex corpore, & albedine, & ex eodem corpore, & nigredine; & licet albedo, & nigredo repugnet eidem corpori simul; ergo similiter actio Eucharistica non erit conversio substantialis.
144. *Respondetur ex dictis.* Respondetur facile ex dictis, illam non esse actionem substantialem, esse tamen conversionem substantialem; quia terminus formalis conversionis est substantia. Unde patet discrimen ab illo exemplo: nam ibi termini formales sunt accidentales, scilicet albedo, & nigredo, licet subiectum commune sit substantia: at in nostro casu è contra termini formales sunt substantiales, licet tertium commune utriusque termino sint accidentia: denominatio autem conversionis desumitur à termino formali, ut constat in transformatione, quæ appellatur conversio formalis, eo quod expellatur & introducatur forma; & sic de aliis.
145. *Secundo obijcit idem Auctor.* Secunda obiectio ex eodem est, quia si Deus mihi uniat quantitatem, quam habet Petrus, non potest dici transubstantiatio Petri in me; alioquin homo albus transubstantiaretur in se ipsum, quan-

do fit niger. Respondetur ex dictis, illam conversionem posse tripliciter fieri. Primo, si mea substantia accipiat unam quantitatem, & perdat aliam; & tunc erit conversio accidentalis quantitativa, quia termini formales sunt quantitates, & subiectum commune est substantia. Secundo potest fieri, si eidem quantitati succedat mea substantia, & expellat aliam ab eadem quantitate, & tunc erit conversio substantialis, quia termini formales sunt substantia. Tertio denique, si fiat utrumque, ita ut sub accidentibus Petri introducatur mea substantia, & sub meis accidentibus substantia Petri; & tunc erit conversio mixta, seu quasi duplex conversio, in quarum una substantia sit subiectum, circa quod fiat conversio, exclusivè, & introductis accidentibus; in altera vero accidentia sint terminus communis, circa quod fiat expulsio, & introductio substantiæ: prior erit accidentalis, posterior substantialis. Sicut si in materiam Petri induceretur mea anima rationalis, & in materiam meam anima Petri, fieret etiam duplex conversio, altera formalis per expulsionem, & inductionem formæ circa eandem materiam; altera materialis per exclusionem, & commutationem diversæ materiæ circa eandem formam. Imo in utroque casu considerari possunt quatuor conversiones; nam in primo casu duæ essent conversiones accidentales, altera circa substantiam Petri, quæ acquireret mea accidentia, perditis suis; altera circa substantiam meam, quæ etiam ex habente sua accidentia transiret in habentem accidentia Petri, amissis suis; & duæ aliæ essent conversiones substantiales; altera circa accidentia mea, sub quibus desineret esse mea substantia, & inciperet esse substantia Petri; altera circa accidentia Petri, sub quibus desineret esse substantia Petri, & inciperet esse mea. Sicut & in secundo casu essent alia quatuor conversiones. Prima, in qua materia mea transiret ex habente meam animam in habentem animam Petri. Secunda, in qua materia Petri ex habente animam Petri fieret habens animam meam; & hæc utraque esset conversio formalis. Tertia, in qua anima mea ex informante meam materiam fieret informans materiam Petri. Quarta denique, in qua anima Petri ex informante materiam Petri fieret informans materiam meam, & hæc utraque esset conversio materialis. Quæ omnia ex principiis à nobis supra positis facile colligi possunt. Hinc tamen non fit, Petrum transubstantiari in me, quando mea substantia poneretur sub eius quantitate: ad hoc enim oporteret substantiam Petri desinere; & multo minus dici posset, Petrum transubstantiari in se ipsum, quando ex albo fit niger, cum in neutro casu substantia desineret, atque ideo non posset dici converti; & in secundo casu substantia non sit terminus formalis à quo, nec ad quem conversionis, sed solæ qualitates.

Tertia obiectio ex eodem est, quia Ecclesia, & Patres dicunt, panem fieri corpus Christi; ergo dicitur productio corporis: non enim sufficit ad hanc loquutionem, quod substantia incipiat uniri illis accidentibus. Sicut quando materia unitur animæ rationali, non dicitur fieri materia; & quando, resurgente homine, anima unitur de novo materiæ, non dicitur fieri, vel produci anima; nec denique quando modo homo albescit, dicitur fieri homo, sed fieri albus.

Respondetur ex dictis, panem fieri corpus Christi non esse, corpus Christi fieri, sed panem converti in ipsum. Et quidem hæc etiam loquutio non est omnino propria, ut vidimus *Sectione precedenti.* Ad eam tamen non sufficit, rem aliquam de nouo uniri alteri; sed requiritur, quod terminus ad quem al-

cuius conuersionis: vnde nec materia, nec anima, nec homo dicuntur fieri, quando vniuntur de nouo formæ, vel corpori, vel albedini, quia tunc potius considerantur vt subiectum, quam vt terminus conuersionis. Si vero anima v.g. consideretur vt terminus conuersionis, vt cum ex cadauere fit homo, tunc poterit facilius admitti in aliquo sensu illa loquutio: forma cadaueris facta est forma hominis. Non est tamen ita communis sicut illa: cadauer factum est homo; quia hæc denominationes tribui solent non partibus, sed toti: & ideo etiam in conuersione Eucharistica facilius admittuntur inter ipsos terminos formales, & dicitur: Panis fit caro Christi: Vinum fit Christi sanguis; quia nimirum termini formales sunt totum, scilicet substantia illius compositi, quod resultat ex accidentibus, & ipso termino formali. Hæc tamen non significant productionem vllam terminatam ad substantiam corporis Christi.

147. Magis ex professo impugnat hanc meam sententiam, quam olim in Hispania tradidi, quidam Auctor modernus, P. Rodericus Atriaga in suo Cursu Philosophico disput. 1. de generat. sect. 3. vbi singulis fere meis argumentis, & solutionibus, imo & verbis ad suum examen vocatis, multa opponit, quibus breuiter oportebit fati facere. Primo ergo opponit S. Thomam supra quest. 2. art. 1. de quo tamen testimonio iam supra dictum est. Deinde num. 17. arguit ratione; quia in quaestione de nomine, qualis est hæc de significato huius vocis conuersio, standum est communiori acceptioni, communior autem sensus est, vt debeat produci terminus formalis ad quem; Nos enim fatemur supra sect. 2. num. 21. illam sententiam esse satis plausibilem: ergo ita dicendum est. Secundo ex simili argumento; quia in omnibus conuersionibus naturalibus, pro quibus hoc nomen conuersio impositum primo est, hæc conditio reperitur, vt nos fatemur; ergo illa significatur per hoc nomen.

148. Respondeo, non video, vbi confessionem illam inuenire potuerit, cum expresse probatum à nobis sit, non reperiri illam conditionem in conuersione naturali, qua alimentum conuertitur in hominem, quæ tamen à Philosophis appellatur pleno ore conuersio formalis, & transformatio, licet non producat terminus formalis. Vnde constat etiam apud Philosophos, à quibus vox illa desumpta est, non fuisse impositam ad significandam semper talem conditionem, cum absque illa admittant conuersionem formalem, & per consequens absque eadem consequenter admittere debeant conuersionem substantialem. Adde, tantum abesse, quod apud Theologos illa significatio, & essentia conuersionis sit magis communis, vt, præter vnum Gabrielem, nullum ex antiquioribus pro illa sententia esse, probet P. Valquez in præsent. disp. 181. cap. 5. Imo & Valentia in præsent. disp. 6. quest. 3. p. 3. §. Quarto sequitur, illam appellauit inceptam quorundam Recentiorum opinionem; & addit, esse contra communem sensum omnium Theologorum, & omnium, qui contra Hæreticos scribunt. P. Henriquez lib. 8. de Eucharistia, cap. 23. §. 9. dicit, eam sententiam nullum habere antiquum assertorem. P. Luisius Turrianus in opusculo Theologicis, Opusculo 14. de Transubstantiatione, disp. 1. dub. 5. eodem modo de illa loquitur; vt appareat, quam debile fundamentum desumat ex communi Theologorum sensu. Nec debuit ille Auctor arguere (vt de facto arguit) ex verbis illis à me dictis inter referendam eam sententiam; dixi enim supra Sect. 2. eam sententiam esse non paucis valde plausibilem; aliud enim est, esse antiquam, & fundatam; aliud esse plausibilem: imo nihil maiori plausu apud vul-

gus excipitur, quam nouitas; nam, vt dixit ille, Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum. Non ergo fatemur, illum esse communem Philosophorum, & Theologorum sensum, sed id omnino negamus.

Tertio obiicit, num. 18. quia vt terminus totalis in alium totalem conuertatur, requiritur destructio termini totalis à quo, & productio termini totalis ad quem; quia præcise ille dicitur conuersus, & iste succedens; ergo similiter, vt terminus formalis dicatur conuersus in terminum formalem, requireretur destructio illius, & productio huius. Respondetur ex supra dictis; negando consequentiam: ratio est clara, quia ad omnem conuersionem requiritur saltem successio termini ad quem; non potest autem esse successio, nisi incipiat terminus formalis ad quem exercere circa aliquod tertium commune illud munus, quod prius exercebat terminus formalis à quo. Hoc autem ipsum est incipere de nouo terminum totalem ad quem, hoc est, illud compositum resultans ex tertio communi, & ex termino formali ad quem incipiente exercere tale munus. Vnde retorquetur clare argumentum; quia vt terminus totalis conuertatur in totalem, non sufficit, quod totalis ad quem incipiat terminare nouam actionem, sed requiritur, quod incipiat esse simpliciter; nam si subiectum esset antea calidum simul, & frigidum, licet postea destrueretur frigus, non diceretur conuerti frigidum in calidum, etiam si idem calor inciperet conseruari actione noua. Item, si aliquis simul esset Canonicus, & Abbas; & postea relinqueret Canonicatum, non diceretur Canonicus mutatus in Abbatem, etiam si possideret nouo titulo Abbatiam; quia nimirum frigidum mutari in calidum, & Canonicum in Abbatem, iuxta omnium sensum est calidum successisse frigori in eodem munere, & Abbatiam Canonicatui. Et tamen corpus Christi, licet incipiat terminare nouam actionem, non tamen incipit esse, nec succedit simpliciter pani; ergo non bene arguitur ab inceptioe necessaria termini totalis ad nouam productionem necessariam termini formalis, in quem dicitur conuersus alius terminus formalis.

149. Similis fere est quarta obiectio eiusdem eodem num. 18. quia nos concedimus, necessariam destructionem termini à quo vt dicatur conuerti in terminum formalem ad quem; ergo necesse erit, vt sit etiam productio noua termini ad quem: cur enim magis requiritur desitio simpliciter termini à quo, nec sufficit desitio in aliquo munere, & non requiritur inceptio simpliciter termini ad quem, sed sufficit incipere in aliquo munere.

Hoc argumentum eodem modo retorquetur, vt dixi in superioribus; quia terminus à quo, vt dicatur conuerti in formalem ad quem, non sufficit, si amittat aliquam actionem, qua prius conseruabatur, sed requiritur, quod desinat esse simpliciter, sed satis est, quod incipiat terminare aliquam nouam actionem; ergo non bene arguitur ex desitioe, seu destructione necessaria, termini formalis à quo, ad productionem necessariam termini formalis ad quem. Ad argumentum itaque respondi in superioribus negando consequentiam; quia conuerti vnum in aliud, est desinere in illud; desinere autem est perdere suum esse simpliciter: quod vero in hoc aliud conuertatur, non est hoc incipere esse, sed succedere illi in eo munere, quod gerebat.

Hanc responsonem impugnat acriter ille Auctor, num. 19. quia continet petitionem principij. Nam

149. Tertio obiicit.

Respondetur.

Quid sit incipere terminum totalem conuersionis.

Confermatur, multu exco...

150. Obiicit quatuor.

Retorquetur argumentum.

Desinere est perdere suum esse simpliciter.

151. Impugnat hanc responsonem.

Valquez.

Henric.

Turrianus.

Valquez.

Henric.

Nam sicut terminus, in quem fit conuersio, dicitur succedens, ita terminus à quo, seu conuersus potest appellari cedens; quia cedens, & succedens sunt correlatiua. Si ergo, vt succedat, non debet de nouo produci, sed sufficit quod de nouo exerceat munus præcedentis; sic etiam vt dicatur conuersus, seu cedens, non requiritur, quod desinat simpliciter, sed quod cedat in munere: nam dicere, quod sit differentia quoad hoc inter cedentem, & succedentem, est dare conclusionem pro ratione.

152. Ad id vero, quod contra ipsos retorquebamus de differentia, quam omnes debent concedere quoad hoc inter terminum à quo, & terminum ad quem, quatenus terminus conuersus debet desinare simpliciter, & terminus ad quem non debet simpliciter incipere; Respondet dupliciter: primo, esse differentiam; quia ipsi solum contendunt, terminum ad quem debere produci, sicut terminus à quo destruitur: est autem differentia inter produci, & destrui; quod destrui sit terminus negatiuus, & ideo vt verificetur, non sufficit cessare aliquam actionem, sed requiritur, nullo modo manere in rerum natura; quia negatio æquiualeat vniuersali: produci autem, cum sit terminus affirmatiuus, non requirit primam productionem, sed aliquam; quæ differentia, licet sit de nomine, debuisset in hac quæstione de nomine ponderari.

153. Sed antequam ulterius progrediar, hæc responsio (ni fallor) vim nostri argumenti non soluit, & veritas ipsa continet petitionem principij. Admitto enim, destructionem, quia est terminus negatiuus, esse vniuersalem, & ideo afferre omnem negationem; productionem vero, quia est affirmatiuus, non esse vniuersalem: quæstio tamen nostra non est, cur terminus à quo, vt dicatur destrui, debeat amittere totum esse, & terminus ad quem non debeat omnino incipere: sed quæstio est, cur terminus à quo, vt dicatur conuersus, debeat amittere totum esse, & terminus ad quem, vt dicatur succedens, non debeat incipere omnino? Dicis, quia destructio est terminus negatiuus. Sed ego peto, quare vt dicatur conuersus, debet destrui? aut cur, sicut potest terminus succedere absque eo quod vniuersaliter incipiat, non poterit cedere absque eo quod vniuersaliter desinat, seu destruat, sed solum pereunte vna actione ex multis, quibus seruabatur? Dicere itaque, quod debeat terminus conuersus destrui, quia conuerti est destrui, erit respondere per conclusionem, de qua controuertitur. Debent ergo ipsi etiam quærare rationem differentia inter terminum à quo, & ad quem, cur vnus significetur vt omnino desinens, & alter non vt omnino incipiens; quam, quacumque sit, poterunt reddere, cur etiam terminus ad quem non significetur produci, licet terminus à quo significetur destrui.

154. Ideo secundo aliter respondet num. 21. concedendo, nullam esse differentiam, sed sicut terminus ad quem dicitur succedens, si terminet de nouo aliquam actionem, licet non incipiat esse simpliciter: sic terminum à quo posse dici conuersum, si desinat terminare aliquam actionem, licet non desinat esse simpliciter. Vnde inferunt, posse concedi, quando de facto species consecrata corrumpuntur, vel comeduntur à mure, corpus Christi conuerti in murem, vel in excrementa. Sicut enim conceditur, potuisse Verbum Diuinum vniri hypostatice muri, & excremento, quo casu esset mus, vel excrementum, non est absurdum, quod de facto dicatur conuerti Christum in hæc omnia. Imo de facto Verbum assumpsit hypostatice sanguinem, & alios humores, vnde sequitur, dici posse Deum

esse sanguinem, esse choleram, pituitam, &c. Similiter ergo illæ alia propositiones concedi possunt, non tamen vsurpandæ apud plebem; quæ non est capax omnium mysteriorum. Denique addit, posse ex alio capite negari, corpus Christi conuerti in murem, excrementa, &c. quia licet ad conuersionem sufficeret desinitio illius conseruationis substantialis, requiritur tamen, quod vterque terminus formalis versetur circa aliquod tertium commune: quod in hoc casu non datur, quia quantitas non manet eadem (supponunt enim, quantitatem non esse accidens distinctum,) cætera autem accidentia non manent eadem: ideo enim desinit esse corpus Christi, quia corrumpuntur accideptia panis, & producentur accidentia muris, v. g. cum quibus corpus Christi non habet specialem repugnantiam magis quàm cum præcedentibus; quare ex hoc etiam capite non datur conuersio, quia ad conuersionem requiritur repugnantia aliqua physica inter vnum & aliud.

In hac responsione multa sunt mihi difficilia. Primum est, corpus Christi de facto conuerti substantialiter in vermes, excrementa, &c. quod nemo hucusque concessit: quia conuerti in vermes, & corrumpi, apud omnes pro eodem omnino reputantur. Et quidem cum ipsi fateantur, quod apud plebem offensionem pareret hæc locutio, fieri potest meliori iure contra ipsos argumentum, quo ij vtuntur. Nam in quæstione de nomine, qualis est hæc, consulendus est sensus hominum, quid ipsi concipiant nomine conuersionis. Si ergo omnes scandalizantur audientes, corpus Christi conuerti in excrementa, vel vermes, cum tamen sciant, destrui illud compositum, & corpus Christi amittere esse Sacramentale, quod habebat, consequens est, vt per conuersionem corporis Christi in vermes aliquid aliud omnes concipiant, scilicet destructionem simpliciter illius, quod dicitur conuerti in aliud. Quod quidem non procedit in illo casu, quo Verbum altimeter hypostatice naturam muris; nam ille casus solum est possibilis: & fatemur, multa posse fieri à Deo; quæ si fierent, parerent offensionem, & quæ ea de causa non fierent: aliud vero est dicere, de facto id fieri, quod si fidelibus proponatur, omnes scandalizabuntur, & Heretici sublannabunt mysteria nostræ fidei. Adde, non solum plebem, sed Theologos ipsos scandalizandos, cum eorum princeps S. Thomas infra quæst. 77. artic. 5. in corpore, id indubitatum esse apud omnes doceat his verbis: *Manifestum est enim, quod ex corpore, & sanguine Christi, quæ ibi veraciter sunt, non generatur aliquid, cum sint incorruptibilia.* Vides, idem esse apud S. Thomam, corpus Christi non corrumpi, & corpus Christi non conuerti in aliud, quod ex ipso fiat. Non ergo sufficit desinitio vnus actionis, vt corpus Christi concedi possit, de facto in excrementa resolui contra id, quod omnes huc vsque docere, & concipere soliti sunt.

Secundo, displicet exemplum illud de vnione Verbi cum sanguine, & aliis humoribus; ratione cuius dici possit: *Deum est cholera; Deum est pituita*: hoc, inquam, non est solide dictum. Oportebat enim meminisse vnionem Verbi cum sanguine, & humoribus concedi quidem ab omnibus: illas tamen propositiones, *Deum est sanguis; Deum est pituita*, &c. negari communiter à Theologis, eo quod Verbo non tribuantur prædicata partium, qualis est sanguis; sicut nec dicitur: *Deum est digitum, Deum est pes*, &c. propter eandem rationem. Admittitur

152.
Ad id quod
retorqueba-
mus respondet
dupliciter.

153.
Hæc responsio
vim argu-
menti non
soluit.

Instabit.
Respondet.

154.
Secundo ali-
ter respondet.

Admittitur quidem illa: *Deum est caro*, per figuram, usurpando partem pro toto, recepta tamen significatione partis, non admitteretur: sic etiam homo potest dici caro, nunquam tamen dicitur homo pituita, vel sanguis.

157. Tertio displicet, quod dicunt, ideo non conuerti corpus Christi in murem, vel vermes, quia non manent eadem accidentia in verme, quæ prius fuerant in Eucharistia. Hæc, inquam, ratio difficilis est: nam vel sensus est non manere eadem accidentia utrobique, vel non manere vlla. Si dicitur primum, verissimum est; id tamen non requiritur ad conuersionem. Sæpe enim continget, non manere omnia profus accidentia post consecrationem, quæ prius fuerant in substantia panis; quia si actu calefiat hostia succellue, necesse est, aliquid caloris fuisse immediate ante in pane, quod iam non sit, quando succedit corpus Christi: hoc tamen non obstat veritati conuersionis: ad hanc enim, vt ipsi aduersarij fatentur, solum requiritur, quod deus aliquod tertium commune vtrique termino formali; manet autem eiusmodi tertium commune, licet non maneat omnia profus eadem accidentia, cum maneat aliqua, & fere omnia. Si ergo dicitur secundum, scilicet in casu nostro non esse conuersionem, quia nulla manent accidentia ex prioribus, id conuincitur falsum, cum ipsi concedant, accidentia corrupti manere in genito. Et quidem quando species panis in stomacho corrumpuntur, vel quando species vini vltimo disponentur ad formam aceti, manent omnia accidentia, quæ erant prius cum corpore, & sanguine Christi, excepta vltima dispositione, quæ expulsa fuit per introductionem vltimæ dispositionis ad formam contraria; quæ quidem vltima dispositio vel est quid indiuisibile, vel quasi indiuisibile, vnde ex hoc capite negari non potest, dari aliquod tertium commune, quod prius erat cum corpore Christi, & postea est cum substantia sequenti, sufficiens ad veram conuersionem vnius substantiæ in aliam.

158. Denique displicet illa ratio, quam afferunt ad negandam conuersionem corporis Christi in substantiam succedentem, ex eo quod corpus Christi non habeat specialem repugnantiam magis cum accidentibus muris, v. g. quam cum accidentibus panis. Hæc, inquam, ratio non videtur apta; quia illa eadem repugnantia, siue specialis, siue generalis, quam vtraque substantia habet in ordine ad eadem accidentia sustentanda, fuit sufficiens, vt fieret vera conuersio panis in corpus Christi; ergo eadem repugnantia inter corpus Christi, & substantiam subsequenter in ordine ad sustentanda eadem accidentia, erit sufficiens, vt corpus Christi dicatur conuerti in substantiam sequentem. Probat, & explicatur consequentia, quia tota connexio inter expulsionem panis, & introductionem corporis Christi oritur ex eo, quod Deus voluerit corpus Christi sustentare illa accidentia, vel subistere, aut contineri sub illis, ex quo provenit repugnantia vtriusque substantiæ, siue illa sit Physica, siue moralis. Sed Deus postea vult, quod substantia muris, v. g. sustentet illa accidentia, vel subster, aut contineatur sub illis; ergo non minus orietur repugnantia huius substantiæ cum corpore Christi, nec minor connexio inter aduentum huius substantiæ, & expulsionem corporis Christi. Quare neque ex hoc capite negari posset vera conuersio corporis Christi in illam substantiam, sed recurrendum omnino est ad rationem legitimam, ex eo quod corpus Christi non destruat, nec desinat

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

simpliciter esse, quod omnino requiritur ad hoc, vt aliquid dicatur vere conuerti in aliud.

159. Constat ergo ex his omnibus, argumentum illud ab omnibus soluendum, & fatendum esse discrimen inter terminum formalem à quo, & ad quem; nec debere requiri productionem huius, provt requiritur destructio illius, vt dicatur vnus in alium conuerti: sicut nec requiritur inceptio huius, provt requiritur simpliciter destructio illius. Nunc itaque ad argumentum respondemus, non fieri petitionem principij in ratione differentiæ à nobis tradita: quia in quæstione de nomine ratio tota petenda est ex vsu nominis de quo controuertitur. Constat autem, homines usurpantes hanc vocem, *conuersio*, velle significare destructionem, & desitionem rei, quæ conuertitur, & non velle significare productionem, vel inceptionem termini formalis in quem fit conuersio. Primum constat ex vsu omnium: nemo enim applicuit hanc vocem ad res, quæ non desinunt. Nemo dixit, animam rationalem conuerti in formam cadaveris, aut vermium, aut in diminutione continua, qua deperduntur aliqua hominis partes, eandem animam conuerti in formam excrementi. Et quidem ipsum nomen *conuersionis* id videtur sonare: nam quod conuertitur in aliud, transit in aliud: si autem transit, non manet in esse, quod habebat; non enim dicitur transformari id, quod retinet priorem formam, nec transfigurari id, quod retinet priorem omnino figuram: sic nec dicitur commutari, aut contineri in aliud id, quod retinet totum suum esse, quod habebat.

160. Secundum vero, scilicet homines in vsu illius vocis non exigere eodem modo inceptionem, vel productionem termini formalis, in quem aliud dicitur conuerti: constat etiam ex communi modo loquendi: nam imprimis vulgare est illud, & ab omnibus ex Augustino libro 7. *Confessionum*, cap. 10. receptum, quod Christus in hoc sacramento non mutatur in nos, sed nos in ipsum: quod licet de conuersione non physica, sed morali intelligatur, inde tamen sumitur argumentum ad explicandum vsu illius vocis: dicimur enim mutari, & conuerti in Christum, quia desinit esse in nobis nostra vitiosa consuetudo, & incipiunt esse in nobis Christi mores; ita tamen vt nostra quidam vitia omnino pereant, Christus autem, seu eius mores, & inclinatio non intelligatur simpliciter incipere esse, sed incipere esse in nobis; quod sufficit, vt dicamur mutari in Christum, seu nostra propensio, & inclinatio in propensionem, quam habet Christus. Sic etiam dicitur amicus mutari in amicum, & affectu dicimur transformari, & conuerti in rem amatam. Sic enim dixit Augustinus: *Amando Deum efficiuntur dij, ergo amando mundum, mundis dicuntur.* non quia Deus, vel mundus incipiat simpliciter esse, sed quia incipit esse de nouo in eo, à quo diligitur. Denique in eodem sensu dicitur aliquis suam sententiam mutasse in sententiam magistri, vel alterius; quia licet hæc iam præexisteret in magistro, & per consequens non incipiat simpliciter esse, incipit tamen esse in illo, qui eam de nouo amplectitur, & sic de alijs; quæ ostendunt, nolle homines eiusmodi loquutionibus necessario exigere productionem, vel inceptionem simpliciter rei, in quam fit conuersio, sed solum inceptionem in tali munere, in quo succedit.

161. Illud vero, quod dicebat, *cedens, & succedens esse* correlatiua, & ideo debere habere similes conditiones, nihil probat: nam etiam patet, & filius sunt correlatiui; & tamen filius debet incipere esse, probat.

C c vt.

159. Non igitur requiritur productio termini formalis in conuersione

Respondemus iam.

Quid homines velint significare usurpantes hanc vocem conuersionis.

160. Non exigitur inceptio termini formalis.

Augustin. Tom. 10. serm. 27. in Append.

161. Illud quod vltimo dicitur de correlatiuis nihil probat.

Quæ accidentia quando species corrumpuntur remanent.

Displicet etiam ratio quam afferunt.

vt sit filius; pater vero non debet desinere esse, vt sit pater: item testator, & hæres sunt correlatiui; testator autem debet mori, & desinere, quia per mortem confirmatur testamentum, & defertur hæreditas; hæres vero non debet incipere, aut nasci, vt sit hæres. Sic ergo posset dici in præsentia de cedente, & succedente: sed reuera concedimus, illos esse pares; nec enim cedens debet desinere, sicut nec succedens debet incipere; quia non omnis terminus cedens est conuersus, sed conuersus plus dicit, nempe desinere simpliciter in succedentem, & licet conuersus etiam & succedens sint correlatiui, non debent tamen habere easdem conditiones, vt vidimus in aliis correlatiuis.

162.
Obicit idem
Auctor.

Deinde (omissis aliis argumentis, quæ in superioribus à nobis soluta sunt) pergit ille Auctor, & obiicit nobis, num. 28. Nisi detur productio corporis Christi, non magis esse conuersionem substantialem, quam si vna substantia succedat occupando præcise locum alterius. Nam quod dicimus, corpus Christi substare speciebus panis, & ideo succedere in munere proprio substandi, falsum est, quia corpus Christi non conseruat efficienter accidentia panis: prior enim est conseruatio accidentium, quam corpus Christi esse sub speciebus; & ideo corpus Christi est ibi, quia accidentia durant, non è contrario; ergo accidentia non conseruantur à corpore Christi sacramento, sed potius corpus Christi est sacramentatum, quia accidentia perseverant, & conseruantur. Sed debuisset probari illud antecedens, quod conseruatio accidentium sit prior quam corpus Christi contineri sub illis: iam enim fuerat à nobis explicatum, quomodo pro priori naturæ, antequam corpus Christi incipiat, vel perseveret conseruare accidentia panis, non debeant præintelligi ipsa accidentia formaliter existere, sed radicaliter ratione existentia præterita, & negationis alterius causæ aptæ ad eorum destructionem, vt vidimus *disput. 10. sect. 2.* quæ doctrina nondum est impugnata.

Respondeo.

163.
Probat alterius idem intentum.

Probat vterius idem intentum, quod licet corpus Christi conseruet efficienter accidentia, hoc tamen non est proprium munus substantiæ; vnum enim accidens potest efficienter aliud conseruare; & Deus etiam conseruat accidentia efficienter, licet non substet illis. Respondeo, iam explicuimus supra num. 97. quomodo exerceat corpus Christi aliquod proprium munus substantiæ. Ad exempla vero in contrarium adducta, dicimus: ad primum, si accidens aliquod separatum à substantia eleuaretur à Deo ad conseruanda efficienter alia accidentia, prout nunc conseruantur à corpore Christi, tunc exerceret quidem aliquod munus proprium substantiæ, non tamen diceretur illa conuersio simpliciter substantialis, quia succederet substantiæ in illo munere; quia sicut conuersio formalis debet esse inter formas in munere informandi, sic conuersio substantialis debet esse inter substantias in munere substantiæ; atque ideo esset conuersio mixta, partim substantialis, partim accidentalis: & propter eandem rationem fortasse non posset dici simpliciter, quod accidens substaret aliis accidentibus; quia substare simpliciter est esse substantiam illorum accidentium: accidens autem exerceret munus substantiæ circa illa accidentia; non tamen esset eorum substantia, vt constat.

164.
Quid requiratur ad id quod est alterius substare.

Ad secundum, Deus non substet accidentibus, quia non conseruat eum alligatione, & continentia, quod tamen supra diximus requiri ad hoc vt aliquid dicatur substare. Sed contra hoc arguit iterum, quia falso dicimus, corpus Christi, eo quod sit

alligatum speciebus panis in ordine ad motum localem, exercere munus substantiæ; neque enim substantia ita alligatur suis accidentibus, vt trahatur ab illis; sed potius è contra accidentia trahuntur à substantia, quæ mota mouet secum accidentia sua. Vnde non ideo verificantur verba, *Hoc est Corpus meum*; quia corpus Christi exerceat munus substantiæ circa illa accidentia; sed quia in illis continetur, sicut aurum continetur in cista, & ideo potest per cistam demonstrari.

Tota hæc instantia, & doctrina, quam supponit, difficile probabitur: nam imprimis, quis vnquam ex Philosophis libenter concedet, motum localem exerceri immediate circa substantiam panis, & non potius circa eius accidentia, quæ mota trahunt secum substantiam? præsertim cum Sacerdos eodem prorsus modo moueat hostiam consecratam, sicut non consecratam: non agit autem Sacerdos immediate, nec impellit immediate corpus Christi, sed mediantibus speciebus, quas immediate impellit, & mouet: habet ergo virtutem ad mouenda immediate accidentia panis; alioquin non mouemus nos hostiam, sed Deus ad occultandum miraculum id facit, & per consequens non deglutimus, non trahimus species, non circumferimus, quæ omnia falsissima sunt; & ideo fatendum est, nos habere virtutem ad agendum in quantitatem, & species panis, & mouendum illas. Sicut enim alij sensus non verfantur immediate circa substantiam, sed circa accidentia, nempe colorem, saporem, odorem, sonum, sic nec tactus; & sicut alij sensus eodem modo verfantur circa species consecratas, sicut prius, sic & tactus: quare sicut oculus non videt immediate substantiam panis, sed albedinem, & mediante albedine, substantiam; quia, deficiente substantia, adhuc eodem modo videmus hostiam; sic nec tactus verfatutur immediate circa substantiam; quia, deficiente ipsa, eodem modo tangimus, & mouemus hostiam: fallum ergo est illud, quod arguens assumit, accidentia panis moueri, quatenus trahuntur à substantia, circa quam immediate verfatutur motus.

Exemplum etiam illud de auro contento in cista, quod demonstratur illis verbis: *Hoc est aurum*; licet non substet cista, sed contineatur in illa; hoc, inquam, non est ad rem; illa enim verba, *hoc est, &c.* aliter vsurpantur ad demonstrandum contentum in vase, vel cista, aliter ad demonstrandam substantiam accidentium; nec possunt absque æquiuocatione turpissima vsurpari ad demonstrandum solum contentum, quando ex circumstantiis significant potius substantiam accidentium. Ponamus enim vas vitreum vacuum, de quo vere dicebamus, *hoc est vitrum*; postea destructa substantia vitri maneat diuinitus eius accidentia absque subiecto, intus vero totum vas repleatur inuisibiliter auro: si tunc aliquis dicat, *hoc iam non est vitrum, sed aurum*; hæc propositio certe in illis circumstantiis vel esset falsa, vel ludricam æquiuocationem contineret: omnes enim intelligerent, aurum successisse loco vitri, & demonstrari non tanquam contentum intra vas, sed tanquam substantiam per accidentia, sicut prius demonstrabatur vitrum: quare licet verum esset, aurum contineri intra vas, & posse per illud demonstrari, non tamen in illis circumstantiis, sicut nec posset vere dici, vitrum conuersum fuisse in aurum; quod tamen illa propositio eo modo prolata videtur significare. Sic ergo in nostro casu continentia illa, qua aurum continetur in cista, non sufficit ad verificanda verba Christi in sensu, in quo ab audientibus accipiuntur. Accipere enim panem in manus, & dicere, *hoc est corpus meum*, petiendè est

ac si dicat, hoc iam non est panis, sed Corpus meum; demonstrat ergo Corpus suum illud hoc, non ut demonstratur aurum in cista, sed eo modo, quo demonstratur substantia panis per sua accidentia: ideo enim ex modo demonstrandi intellexit Ecclesia, substantiam panis conuersam fuisse in substantiam corporis Christi, sicut in casuposito intelligeretur vitrum conuersum fuisse in aurum, & hoc successisse vitro in munere substandi accidentibus, non ut contentum intra vas ad modum liquoris. Vides, nec doctrinam, nec exemplum esse ad rem; atque ideo argumentum totum non subsistere.

167. Obicit præterea num. 30. retorquendo contra nos argumentum illud, quo supra impugnauimus illam nouam reproductionem corporis Christi, ex eo quod Ecclesia ex veritate verborum colligit hanc conuersionem; verba autem aque vera essent, etiam si corpus Christi non reproduceretur, sed solum introduceretur. Hoc, inquam, argumentum dicunt, eodem modo procedere contra nos; quia Ecclesia ex veritate verborum collegit hanc conuersionem, ergo absque destructione substantiæ panis posset fieri hæc conuersio; quia verba eodem modo fuissent vera, licet substantia panis maneret alibi in reum natura.

168. Ad hoc iam respondimus supra, Ecclesiam ex veritate verborum optime colligere destructionem panis, quia miracula non necessaria non præsumuntur, non posset autem, scite veritate verborum, manere substantia panis in reum natura absque nouo miraculo. Hanc nostram responsionem multis impugnat ille Auctor num. 31. Primo, quia iam non ex sola veritate verborum proxi contentandus, sed ex veritate verborum cum alio adminiculo colligitur conuersio: sic ergo poterit ipsi dicere, colligi illam actionem nouam ex veritate verborum, & aliquo alio principio. Respondetur facile, id, quod ex veritate verborum colligitur, non debere ex illa sola colligi; sicut quod ex Dei reuelatione colligitur, non colligitur ex illa sola, sed supposita alia præmissa, nempe, quod Deus sit verax. Sic in præsentem conuersio panis, & eius destructio colligitur ex veritate verborum Christi, adiuncto tamen alio principio certo, scilicet quod non sint alia miracula extraordinaria non necessaria ad hoc mysterium, quale esset conseruare alibi substantiam panis, separatis ab ea accidentibus.

169. Sed contra arguunt secundo, quod hoc voluntarie dicamus: vnde enim Concilium collegit in hoc mysterio, vbi tot reperiantur miracula, non inueniuntur etiam istud, quo panis alibi miraculose conseruaretur? præsertim, quod forte est maius miraculum destrui panem, quam ipsum conseruari sine accidentibus. Respondeo, Patres Concilij alias regulas Philosophicas fuisse sequutos, & merito: sentiebant enim iuxta aliorum omnium hominum mentem quoties desunt dispositiones ad formam corruptibilem, & substantia illa amplius non compareret, eam certissime periisse: sentiebant, materiam primam sine forma non posse naturaliter conseruari; quod licet ille Auctor in dubium reuocet disp. 2. Physic. sect. 6. subsect. 3. Patres tamen Concilij, ne de omnibus receptis principiis dubitaret, id pro certo supposuerunt, & ideo consequenter putarunt, argui bene destructionem totius substantiæ panis, accedente præcipue communi sensu fidelium, qui ex Christi verbis sincere intellectis idem perpetuo collegerant.

170. Sed quid tandem ij ad nostrum argumentum respondent? Dicunt cum P. Suarez, ideo ex Christi verbis deductam fuisse veram conuersionem substantiæ panis, quia Concilia, & Patres ea verba in P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

tellegerunt in sensu perfectiori: perfectius autem explicantur, posita destructione panis, & production noua corporis Christi; sicut in Cana Galiliæ aqua creditur destructa, & vinum de nouo substantialiter productum, ob eandem rationem. Nec necesse inquit Iest, omnia, quæ Patres ex aliquibus verbis Scripturæ intulerunt, contineri in illis verbis adæquate; sed sæpe Deus accepta occasione ab illis verbis, aliquid amplius reuelat Doctores, & Patribus.

Ad hoc iam diximus supra sect. 2. in fine, vbi ostendimus differentiam miraculi in nuptiis facti, & cur ibi debuerit intelligi vera productio substantialis vini, ne Christus illud crederetur imperans aquæ infusionem. Quod vero dicunt, postea reuelasse Doctores hanc nouam productionem corporis Christi, vellem scire, cui facta fuerit hæc reuelatio, ut eam aliis communicaret, & proponeret. Certe, si reuelatio peculiaris intercessit, non ex verbis Christi cognita fuit eiusmodi noua productio: nam Christi verba nullo modo eam significabant non ergo cognita fuit vera conuersio panis in corpus Christi ex eo, quod verba Christi vera debebant esse, ut Tridentinū dixit, sed quia illa alia reuelatio peculiaris vera debebat esse. Sed de his satis.

SECTIO X.

Inferitur ex supradictis resolutio a liquorum questionum.

EX dictis in hac disputatione, facile erit definire aliquas questioneculas, quæ hic solent controuerti: nam in primis quæstio illa, de qua S. Thomas art. 8. an hæc sit vera propositio, ex pane, seu, de pane sit corpus Christi? tractata est sufficienter sect. 8. Item illa quæstio: an hæc conuersio fiat in instanti? non habet peculiarem difficultatem in hoc sacramento, sed communem cum aliis, quando causent verba, an in ultimo sui esse, an immediate post? de quo diximus in materia de Sacramentis in genere disputat. 4. sect. 6. Constat item resolutio quæstionis de subiecto huius conuersionis. Nam si sermo sit de subiecto denominationis, tota hæc conuersio denominat vtrumque terminum: alterum scilicet conuersum, alterum vero id, quod sit conuersio. Si vero sermo sit de subiecto in hætionis seu adhesionis, distinguendum est; nam, ut constat, ex supradictis, conuersio hæc includit desitionem panis, quæ est mutatio negatiua: & quoad hanc partem, non indiget subiecto positiuo; imo eo modo, quo habet subiectum, potest dici, quod subiecta-tur in ipso pane destructo. Continet etiam actionem positiuam, qua corpus Christi sustentat accidentia panis; & hæc quidem actio est in ipsis accidentibus, sicut omnis actio in suo termino, non in hæsiue, sed ad hæsiue, ut dixi in Philosophia. Denique includi potest in hac conuersione actio, qua produci-tur præsentia Christi in spatio specierum; & hæc actio est intrinsece in ipso Christo, ut de se constat.

Restare tamen videbatur duplex quæstio paulo difficilior. Prima, an sicut in consecratione conuertitur panis in corpus Christi, sic etiam corruptis speciebus panis, quando Christus desinit esse sub illis, succedente alia substantia, dicatur etiam corpus Christi conuerti in substantiam succedentem; de quo P. Suarez disp. 54. sect. 1. vbi absolute negat, dari ibi conuersionem, aut transubstantiationem. De hoc tamen diximus, sect. præcedenti contra nonneminem id concedentem. Et quidem iuxta nostra principia distinguendum est: nam si sermo sit de conuersione

171. Hoc iam sit pro est verum etiam.

172. Quomodo sit vera hæc propositio, de pane sit corpus Christi.

173. Quæritur an corpus Christi si corruptio speciebus conuertatur in substantiam subsequenter.

uersione corporis Christi in substantiam subsequen-
tem, certum est ex principiis positis, non conuerti
corpus Christi in illam substantiam: ad hoc enim
oporteret, quod corpus Christi simpliciter desine-
ret esse, vt in vniuersum diximus *sect. 1.* Si vero ser-
mo sit de conuersione, non quidem corporis Chri-
sti, sed illius compositi resultantis ex corpore Chri-
sti & speciebus panis in compositum, quod resultat
ex substantia subsequenti, & eisdem speciebus, non
video, cur non possit concedi illud compositum
conuerti in istud, cum inter desinonem vnius, &
productionem alterius detur aliqua connexio, &
detur aliquid commune vtrique termino formali,
scilicet eadem quantitas, & eadem accidentia, sub
quibus succedit noua substantia in eodem munere
substandi, quod habebat substantia corporis Christi,
licet in diuerso genere. Nec in hoc inuenio aliquam
peculiarem difficultatem, quæ non facile dissoluat-
ur ex supradictis.

174. Secunda quæstio esse poterat, an quælibet res
possit diuinitus in aliam conuerti, de quo Suarez
disp. 5. sect. 10. Valquez *disp. 184.* per totam; & P. Lui-
sius Turrianus in Opuscul. Theologicis, *disp. 2.* de
Transsubstantiatione, *lib. 1. & sequentibus*: vbi varia
sententias referunt, quas censui omnino omit-
tendas, quia hæc quæstio est metum corollarium
doctrinæ præcedentis, & in ea singuli iuxta sua prin-
cipia consequenter loquuntur: quare tota impugna-
tio in hac quæstione pendet ex impugnatione prin-
cipiorum circa naturam conuersionis.

*Quæ res pos-
sint in aliam
conuerti.*

Consequenter ergo ad nostram doctrinam supra
traditam duas regulas breuiter in re hæc statuere
debemus. Prima sit, loquendo de transsubstantia-
tione, posse quidem inter eas omnes, & solas res in-
tercedere, quarum vna potest alteri succedere in
munere substandi eisdem accidentibus. Secunda re-
gula sit, loquendo de quolibet genere conuersionis,
posse intercedere inter eas omnes & solas res, qua-
rum vna poterit succedere alteri circa idem tertium
commune in eodem munere cum connexione inter
expulsionem vnius, & inductionem alterius; vt con-
stat ex dictis *sect. 1.*

175.
*Angelus in
lapidem &
vice versa.
Dices.*

Hinc infero primo, posse dari transsubstantia-
tionem Angeli in lapidem, & e contra; quia posset la-
pis succedere loco Angeli in munere substandi eif-
dem accidentibus Angeli, vel e contra. Dices, Ange-
lus non pendet à suis accidentibus, sicut forma pa-
nis pendet à suis: vnde licet alius Angelus, vel sub-
stantia lapidis poneretur sub illis, non ideo periret
substantia Angeli, atque ideo si desineret esse, non
desineret propter repugnantiam cum termino *ad
quem*, sed illa desitio haberet se dispartate ad introdu-
ctionem termini *ad quem*: cum ergo ad conuersionem
vnius in aliud requiratur connexio inter desinonem
vnius termini, & successionem alterius propter
repugnantiam vtriusque, consequens est, quod
in illo casu non diceretur Angelus conuerti in lapi-
dem, vel in alium Angelum substantem eisdem ac-
cidentibus.

176.
*Respondeo.
Supponitur
quod Ange-
lus habeat
accidentia
realiter di-
stincta.*

Respondeo, in primis doctrinam supra positam
de conuersione possibili Angeli in lapidem, debere
intelligi ex suppositione, quod Angelus habeat ac-
cidentia, quæ possint manere separata ob ipso; qua-
les essent potentia distinctæ à substantia Angeli. Si
enim non haberet potentias distinctas, non inueni-
mus facile alia accidentia, quæ possint ab ipso sepa-
rari. Si autem haberet potentias distinctas, tunc licet
Angelus non penderet ab illis dependentia à priori,
penderet tamen ab illis à posteriori: & sicut materia
non potest naturaliter conseruari absque omni for-
ma substantiali, quia Deus vt auctor naturæ non de-

bet eam conseruare, nisi in ordine ad compositum
substantiale; sic Angelus non posset naturaliter con-
seruari absque omnibus suis potentiis, quia Deus
vt auctor naturæ non debet Angelum conseruare,
nisi in ordine ad operationes; vnde probabile vide-
tur, quod ablatis omnibus potentiis, Angeli substan-
tia deberet naturaliter desinere, & conuerteretur
in substantiam succedentem sub eisdem potentiis.
Quidquid tamen de hoc sit, sufficeret ad conuer-
sionem repugnantiam moralis vtriusque termini, di-
ximus enim supra, sufficere eiusmodi repugnantiam
ad conuersionem vnius in aliud. Posset autem excogitari
talis repugnantia, si Deus decreuisset, v. g. ius-
tias ob causas non conseruare aliquem Angelum ni-
si sub accidentibus lapidis: tunc si poneretur Gab-
riël substans eisdem accidentibus, & expelleretur
ab eis Michaël, eo ipso Michaël desineret esse, &
per consequens diceretur conuersus in Gabrielem,
cum eius desitio haberet connexionem cum intro-
ductione Gabriëlis, & oriretur ab ea. Eodem modo
conuerti posset in substantiam lapidis, si hæc poner-
retur sub illis accidentibus, & idcirco expelleretur,
& destrueretur substantia Angeli, quæ antea illis
substabat.

Contra hoc obiicit Augustinus *lib. 7.* de Genesi
ad litteram, *cap. 12.* vbi ait: *Corpus, aut aliquid, siue ter-
renum, siue celeste, conuerti in animam, fierique naturam
incorpoream, neque quemquam sensisse hoc scio, nec fides
hoc habet.* Quod idem habet Boëtius *lib. de duabus na-
turis.* Respondeo, Augustinum loqui de conuersione
ne, per quam corpus non solum sit terminus à quo,
sed etiam sit materia seu subiectum, ex quo fiat ani-
ma, sicut ex luto fit vas, vt patet ex Augustini con-
textu.

Obiicit item idem Augustinus *lib. de immor-
talitate animæ, cap. 16.* in principio; vbi ait animam
rationalem non posse conuerti in irrationalem. Re-
spondeo tamen, ibi non loqui in ordine ad poten-
tiam absolutam, sed solum negare, quod de facto
in composito humano id fiat; quia alioquin iam
non maneret anima rationalis, & per consequens
nec homo.

Petes, si succederet albedo, v. g. loco lapidis susten-
tans accidentia lapidis, diceretur tunc transsubstantia-
tio lapidis in albedinem? Respondeo negatiue, quia
transsubstantiatio, seu conuersio substantialis ne-
cessario postulat esse inter terminos substantiales;
quare illa esset conuersio mixta, partim substantia-
lis ex termino à quo, & partim accidentalis ex ter-
mino *ad quem*, vt diximus Sectione præcedenti.

Infero secundo, Deum non posse conuerti in quid
aliud, quod certum est apud omnes; cum Deus non
possit desinere esse, quod necesse erit, vt diceretur
simpliciter conuerti in aliud. Cæterum ex hoc non
sequitur, quod non possit Deus esse terminus for-
malis à quo in aliqua conuersione, quia hoc totum
conuertatur in aliud; ad hoc enim non requiritur
desitio termini formalis, vt de facto in conuersione
hominis in cadauer, anima rationalis est terminus
formalis à quo, licet non desinat esse anima rationa-
lis; nec dicatur ipsa conuerti in formam cadaueris.
At vero Deus possit esse hoc modo terminus for-
malis à quo alicuius conuersionis, pendet ex altera
quæstione, an Deus possit esse terminus *ad quem* ali-
cuius conuersionis? Difficultas ergo est, an aliquid
possit conuerti in Deum? Negant non pauci, vni-
usque consequenter ad sua principia. Ego tamen
non video, cur nõ possit Deus esse terminus forma-
lis alicuius conuersionis. Nam si natura Petri assu-
matur nunc hypostatice à Deo, fiet tunc conuersio
personalis, succedente personalitate diuina perso-
nalityati

nalitati creatæ circa illas naturas, & diceretur vna persona transire in aliam; imo ipsa personalitas creata diceretur conuerti in diuinam. Ratio autem est, quia ad hoc non requiritur productio termini formalis, sed vnico noua, seu introductio illius in illud compositum, cuius sine imperfectione capax est Deus. Ex quo etiam fit, posse tunc personalitatem diuinam esse terminum formalem a quo respectu alterius conuersionis, per quam iterum natura Petri acciperet personalitatem propriam, & relinqueretur a diuina; nam licet tunc non desineret simpliciter personalitas diuina, & ideo non diceretur conuerti in personalitatem creatam; cæterum illud compositum ex natura Petri, & personalitate diuina conuerteretur in aliud compositum ex eadem natura, & personalitate creatâ; in qua conuersione personalitas diuina esset terminus formalis a quo.

ditur eadem Prætura communis perseverans sub vtroque, quæ loquutiones sunt minus propria. At vero in conuersione Eucharistica vnum concretum conuertitur proprie in aliud; quia licet coniunctio cum speciebus non sit eadem, nec substantio (vt ita dicam) sit eadem; accidentia tamen sunt eadem, ex quibus & ex corpore Christi resultat aliquod concretum nouum, cuius pars intrinseca sunt eadem accidentia, cum quibus substantia panis prius componebat illud compositum, & cum quibus postea corpus Christi componit aliud compositum resultans ex corpore Christi, & speciebus, quorum compositorum vnum dicitur proprie conuerti in aliud, & ideo terminus formalis a quo, nempe panis, dicitur conuerti in terminum formalem ad quem, nempe corpus Christi.

In Eucharistia vnum concretum proprie conuertitur in aliud.

181. Dices, ergo de facto causa creata conuertitur in Deum, quando, v. g. ex definitione alicuius causæ secundæ Deus incipit conseruare aliquo tempore eius effectum; vt cum perit forma equi, aliquamdiu conseruatur eius temperamentum partiale, nempe aliquis calor viuens in cadauere; tunc enim causa prima succedit causæ secundæ in eodem munere conseruandi illum effectum; ergo dicitur causa, secundæ conuerti in causam primam. Respondetur, tunc conuerti quidem concretum in concretum; scilicet effectum causatum a causa secundâ in eundem effectum causatum a causa prima, non tamen dici causam secundam conuerti in causam primam; quia terminus formalis illius concreti non est causa, sed causalitas; quare dicitur bene causalitatem causæ secundæ conuersam esse in causalitatem causæ primæ; causalitas enim causæ secundæ est, quæ expellitur, & quæ definit esse, sicut causalitas causæ primæ est, quæ introducit, & facit cum effectu concretum causati, tanquam forma illius. Si autem loquamur de illo, alio concreto causæ causantis, dicendum est, non conuerti vnum concretum in aliud, scilicet concretum causæ secundæ causantis talem effectum, in concretum causæ primæ causantis eundem effectum; & multo minus causam secundam in primam; quia ad conuersionem (vt supra dictum est) requiritur quod maneat aliquod tertium commune vtrique termino formali; in illis autem duobus concretis nihil tertium commune perseverat; quia causa secundâ non manet, neque eius causalitas, quæ duæ solæ constituunt illud concretum causæ secundæ causantis talem effectum; neque enim effectus ipse intrat ad componendum illud concretum, sed sola causa, & causalitas; ergo non est vera conuersio vnius concreti in aliud, & per consequens multo minus vnius causæ in aliam, cum non participent aliquid idem, cum quo faciunt concretum. Posset quidem dici minus proprie vnum concretum conuerti in aliud, sicut si Abbatia aliqua mutetur in Episcopatum; tunc etiam si Episcopatus daretur alteri ab eo, qui prius fuerat Abbas, diceretur Abbas talis Ecclesiæ conuersus in Episcopum, & Abbas factus Episcopus; quia nimirum apprehenditur aliquid commune perseverans sub Abbatia, & Episcopatu, scilicet ratio communis eius, qui perficitur tali Ecclesiæ, cui subiecto conuenit vterque terminus formalis. Sic in casu proprio minus proprie diceretur causa secundâ causans talem effectum conuersa in causam primam causantem eundem effectum, quia apprehenditur aliquid commune perseverans sub vtraque causalitate, scilicet causa talis effectus, vel è contra causalitas in communi talis effectus perseverans sub vtraque causa. Sic etiam dicitur vnus Prætor mutatus in alium Prætorum; quia apprehen-

183. Instabis, posse etiam concipi aliquod compositum resultans ex causa secundâ, & effectu causato, in quod compositum intret ipse etiam effectus, & aliud compositum resultans postea ex causa primâ, & eodem effectu ab illa conseruato, in quod etiam compositum intret idem effectus, quorum compositorum vnum conuerteretur in aliud, quia perseverat aliquid commune sub vtroque, nempe idem effectus, & per consequens terminus formalis a quo, scilicet causa secundâ in casu supra posito, quando definit esse, dicitur conuerti in causam primam succedentem in eodem munere conseruandi eundem effectum. Respondeo, neque etiam inter illa composita, quæ cumque illa sint, dari veram & propriam conuersionem, sed impropiam, & multo minus inter ipsas causas secundam, & primam; quia ad propriam conuersionem requiritur, quod termini formales habeant coniunctionem cum illo tertio communi perseverante sub vtroque. Sic forma substantialis vtraque est in eadem materia, quando fit conuersio formalis: calor & frigus successiue sunt etiam in eodem subiecto, quando conuertitur calidum in frigidum; panis, & corpus Christi coniunguntur successiue cum eisdem accidentibus in conuersione Eucharistica, & sic de aliis. Causa autem efficiens, vt talis est nullam habet coniunctionem intrinsecam, aut intimam cum effectu; ideo non dicitur proprie conuerti vna in aliam; quia per hanc vocem intelligunt quod ibi, seu in eo subiecto, aut termino, vbi cernebatur vnum, postea inueniatur aliud, in quod illud primum conuersum dicitur, vt constat ex omnibus conuersionibus tam fabulosis, quam veris, quibus hoc nomen vnquam applicatum est. Posset ergo illa appellari conuersio impropria, non tamen propria, & stricta.

183. Instabis.

Respondet.

184. Inferto tertio, non posse aliquam creaturam transubstantiari in naturam Diuinam, quia licet natura Diuina posset succedere substantiæ lapidis in munere sustentandi accidentia lapidis in genere causæ efficientis, non tamen diceretur Deus substare illius accidentibus. Substare enim, vt ex superioribus constat, non solum dicit sustentationem, sed etiam alligationem, ratione cuius dicitur contineri sub illis accidentibus: natura autem Diuina, vt talis, non potest contineri, & alligari ad aliqua accidentia; quia talis continentia significat rem contentam ex vi illius præsentia non esse extra illud spatium accidentium, & moueri cum illis quocumque ferantur, quod in Deo reperiri non potest.

184. Nulla creatura transubstantiari potest in naturam diuinam.

SECTIO XI.

Vtrum per hanc conuersionem desinat omnino substantia panis?

Complectemur in hac sectione, & sequenti duas difficultates, quæ restant: an desinat omnino substantia

184.

Cc 3 substantia

181. Instantia.

171. Dubium.

Causalitas causa secundæ bene conuertitur in causalitatem causæ primæ.

177. Dubium.

181. Dubium.

184. Dubium.

substantia panis, & annihilatur? De quibus agit S. Thomas *art. 2. & 3.* vt maneat integre explicata tota *quæst. 7.* S. Thomæ; nam de materia *art. 5.* agemus *dispus. 9.* Et quod attinet ad primum de delitione substantiæ panis, certum de fide est, nihil substantiæ panis, & vini manere in sacramento Eucharistiæ, sed totam illam conuerti in corpus & sanguinem Christi, vt habetur in Concilio Lateran. sub Innocentio III. *cap. 1.* in Constantiensi *sess. 8.* & clarius in Tridentin. *sess. 13. cap. 4. & can. 2.* & in aliis; & ex communi Patrum consensu, quos vide apud Auctores in præfenti. Res enim facilis est, & fere ad meram controuersiam spectans; quare breuiter substantiam totius doctrinæ colligemus.

186. Fundamentum ergo huius veritatis sumitur potissime ex Christi verbis: *Hoc est corpus meum*; nam si ibi adesset substantia panis, licet ibi esset simul corpus Christi, non diceretur vere simpliciter: *Hoc est corpus Christi*, sed deberet dici: *Hoc est corpus Christi, & panis*. Sicut, si misceretur sanguis humanus cum vino, non potest dici simpliciter: *iste est sanguis*, sed, *hic est sanguis, & vinum*, quia non possunt designari accidentia; sub quibus est sanguis, non designatis iis, sub quibus est vinum propter commixtionem; nec etiam ostenso calice, ex vino, & lacte possum simpliciter dicere: *Hoc est vinum*; ergo multo minus in præfenti potest dici simpliciter: *Hic est sanguis*; cum sint eadem omnino accidentia, sub quibus continetur sanguis, & vinum; & illud, *hoc, vel, hic*, significet totam substantiam contentam sub illis accidentibus; nec etiam poterit dici: *Hic est calix sanguinis*, si in illo calice continetur etiam vinum.

187. Dices, verba illa: *Hoc est corpus Christi*, æquivalent huic propositioni: *corpus Christi continetur sub his accidentibus*; hæc autem esset vera, licet ibi contineretur panis, ergo & prima. Respondeo negando antecedens, nisi addatur aliqua particula; nam illa verba æquivalent huic propositioni: *corpus Christi continetur totaliter sub his accidentibus, seu, ipsum solum continetur*; hæc enim est vis illius Pronominis, *hoc*, vt constat ex communi hominum vfu.

188. Vrgebis, quia quando est duplex, vel triplex suppositum in eadem natura; vt in natura Diuina possumus dicere: *hic Deus est Pater*, non explicando alia supposita; ergo eodem modo, licet esset duplex substantia sub eisdem accidentibus panis, possemus dicere: *Hoc est corpus Christi*, non explicando substantiam panis. Respondetur negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia illud, *hoc, vel, hic*, vt diximus *dispus. 13.* de Incarnatione *sess. 3.* habet vim determinandi naturam, non suppositum, quando additur concreto naturæ; nam *hic homo*, non est, *hoc suppositum humanitatis*, sed *suppositum huius humanitatis*. Similiter: *hic Deus*, non est, *hoc suppositum nature Diuine*, sed *suppositum huius nature Diuine*; & ideo est vera illa propositio: *Hic Deus est Pater*, quasi dicas, *aliquod suppositum huius nature Diuine, est Pater*. At in nostro casu esset falsa propositio: *hoc est corpus Christi*, si esset etiam ibi substantia panis; quia illud *hoc* determinat non solum accidentia, sed etiam contentum sub illis, vt constat ex vfu hominum; non enim dicunt, ostensa bursa, in qua sit aurum, & plumbum, *hoc est aurum*; neque, ostenso vase, in quo sit lac, & vinum, *hoc est vinum*; quia nimirum illud, *hoc*, determinat totum contentum sub continente, quod ostenditur.

189. Sed contra inflabis, quia si in eodem supposito sit duplex natura, vt in Christo est natura Diuina, & humana, tunc, ostenso illo, possumus dicere: *hic est homo*, non explicando alteram naturam; quia illud, *hic*, non est necessesse, quod explicet omnem na-

turam contentam in illo supposito; ergo neque erit necessesse quod explicet omnem substantiam contentam sub illis accidentibus. Respondetur negando consequentiam; quia prædicatio, quæ fit in concreto, potest fieri de vna parte non explicando aliam; secus vero, quando fit in abstracto. Sic dicimus: *homo est sanguineus*; *homo est materia*; &c. non vero dicimus, *homo est sanguis*; *homo est materia*; quia nunquam potest prædicari realiter pars de toto in recto, potest tamen in obliquo; dicere enim hominem esse sanguinem, est solum dicere, ipsum habere sanguinem, quod verum est. Sic etiam dicimus de Christo: *hic est homo*; quia hoc est dicere, illud suppositum habere naturam humanam. At in nostro casu prædicaretur in recto pars de toto, si existente etiam sub speciebus substantiæ panis diceremus, *hoc est corpus Christi*; quia sensus esset, *substantia contenta sub his accidentibus est corpus Christi*; quod perinde esset hæc dicere, *hoc est materia prima*, ostensa tota humanitate.

Dices; de facto ponitur sub speciebus vini corpus Christi, & eius anima; & tamen dicitur vere: *hic est sanguis*, non explicando substantiam corporis, & animæ; ergo posset etiam dici, licet ibi esset substantia vini. Negatur consequentia; quia corpus, & anima Christi, licet sint in calice, non tamen subsistant illis accidentibus, neque gerunt circa illa munus, quod gerebat substantia vini, sed solus sanguis, sicut in hostia corpus, & non sanguis, subsistat accidentibus loco panis; hinc est, posse per accidentia demonstrari solum sanguinem, quia solum demonstrat substantia eorum accidentium. Si vero esset ibi substantia vini, deberet demonstrari, quia illa potissimum esset substantia eorum accidentium, & quæ primo loco, eis designatis, deberet intelligi, vt pote substantia eorum propria, & non aliena.

Hinc inferitur primo, non posse verificari verba Christi ratione vnionis, quæ sit inter panem, & corpus Christi, vt volunt Lutherani; nam vnio inter duo extrema non sufficit ad prædicandum vnum de alio. Dices, hanc vnionem esse hypostaticam, quæ sufficit ad illam prædicationem; nam sicut Verbum assumpsit semel naturam humanam, sic quotidie assumit naturam panis in Eucharistia; qui modus dicendi tribuitur Ruperto. Sed contra hoc est; quia, etiam data illa vnione, non diceretur verè de pane esse corpus Christi, sed esse Christum; sicut nec modo dicitur de sanguine esse corpus Christi, licet vtrumque sit assumptum ab eodem Verbo; nam hæc assumptio non sufficit ad hoc, vt vna pars prædicetur de alia, vel natura integra prædicetur de vna parte. Nec etiam potuit panis assumi hypostaticè ab ipso Christi corpore immediatè; vt voluit quidam Ioannes Parisiensis, quia vnio hypostaticæ non potest fieri naturæ ad naturam, sed naturæ ad substantiam, vt suppono.

Inferitur secundo, hanc fidei veritatem sufficienter ex Christi verbis haberi, & non solum ex Ecclesiæ definitione; quod minus cautè negauit Scotus, contra quem obliterare oportet doctrinam Tridentini vbi supra docentis, hanc doctrinam semper habitam in Ecclesia Dei ex veritate veterum Christi Domini.

Inferitur tertio contra Durandum, non solum non manere substantiam panis integram, sed neque eius materiam primam vnitam animæ Christi; quia Concilium absolute docet, manere dumtaxat species seu accidentia panis; tum etiam, quia si ideo solū daretur conuersio, quia succederet alia forma sub eadem materia; ergo illud corpus Christi resurgens

S. Thomas.

Certum est de fide nihil substantiæ panis manere.

Conc. Lateran.

Conc. Constant.

Conc. Trid.

186. Fundamentum sumitur ex Christi verbis.

187. Inflabis.

Respondeo.

188. Vrgebis.

Respondeo.

189. Inflabis.

ex illa materia non esset, quod erat in caelo, nec quod tradendum, & cruciandum erat, sed aliud diceretur.

194. Inferitur quarto, nec etiam manere in Eucharistia aliquam rationem substantialem individuum eandem numero, quae erat in pane, scilicet eandem rationem entis vel substantiae, &c. quod immerito forsitan tribuitur Caietano: & constat clare, tum quia esset contra definitionem Tridentini, tum quia impossibile est, illam rationem, seu formalitatem, quae antea distinguebatur à corpore Christi, modo identificari cum illo, & praedicari de illo: tum denique, quia destructa ratione specifica panis, non potuit non destrui ratio substantiae, & entis, vt supponit ex Dialectica.

195. Inferitur quinto, nec etiam subsistentiam panis manere: quia haec est aliquid substantiae panis, nec etiam existentiam, vt voluit Banes 1. p. q. 4. art. 2. dub. 7. in 1. editione, qui licet in secunda editione eam sententiam reliquerit, dixit tamen adhuc, eam esse probabilem, quia probabile est, accidentia existere per existentiam substantiae: quare cum maneant accidentia panis, probabile est, manere existentiam panis, per quam existant illa accidentia. Re tamen vera illa sententia est omnino improbabilis, & contra omnes Theologos, quorum aliqui graniori censura eam notant, vt videri potest apud Suarez in praesenti; quia videtur aperte contra definitionem Tridentini vbi supra dicentis, nihil substantiae panis remanere: praeterea quod principia, quae supponit ex Philosophia, sunt falsa, vt pote existentiam distinguunt ab essentia, & esse separabilem ab illa; posseque manere existentiam Petri, mortuo Petro: accidentia item non habere propriam existentiam distinctam ab existentia substantiae: & alia huiusmodi.

196. Contra hanc fidei doctrinam plura sunt argumenta pro singulis sententiis reiectis: sed quae facile quis poterit dissolvere ex supra dictis. Solum habent aliquam difficultatis speciem tria testimonia, Gelasij, Chryostomi, & Theodoret, qui dicunt Deum non destruxisse in Eucharistia naturam panis, Verum duo priora non sunt Gelasij, & Chryostomi, sed aliorum, vt obseruant nostri Auctores communitate: & ad omnia similia responderunt, ibi per panis naturam intelligi accidentia, & proprietates panis, late accepto nomine natura pro conditionibus innatis: sicut dici solet, consuetudinem esse alteram naturam. Praeterea cum ipse Theodoretus fateatur in hoc sacramento mutationem inuisibilem fieri, quod sine definitione substantiae panis non posset concedere.

197. Obiici etiam potest modus loquendi Patrum, qui saepe dicunt, post consecrationem id, quod erat panis, esse Corpus Christi; vt habetur apud Ambrosium relatum in c. Panis. & in c. Re vera, de consecratione d. 2. & alios: ergo aliqua entitas panis manet in corpore Christi; alioquin si nihil manet, ergo corpus Christi non est quod erat panis. Respondetur, sensum huius propositionis non esse, quod eadem numero entitas, quae erat in pane, sit in corpore Christi; sed quod idem praedicatum, quod tribuebatur pani, tribuatur eodem modo corpori Christi: sicut dicere solemus, quod antea erat Petrus, est modo Paulus; quia scilicet successit ei in Praetura; non quia Paulus sit eadem entitas numero, quae erat Petrus, sed quia praedicatum, quod antea tribuebatur Petro, dicitur tunc de Paulo, scilicet esse Praetorem. Sic etiam de corpore Christi dicitur nunc idem praedicatum, quod antea de pane, scilicet contineri sub his accidentibus, & ideo dicimus, nunc esse corpus Christi, quod antea erat panis, scilicet habere illud

praedicatum, quod antea habebat panis. Dices non potest aliquod praedicatum tribui subiecto, quin sit idem cum subiecto; ergo si conuenit 198. pani, & corpori Christi idem praedicatum, consequens est, vt eadem numero realitas, quae antea erat panis, sit modo corpus Christi. Respondeo negando 199. consequentiam: ratio est, quia praedicatum, quod tribuitur pani, & corpori Christi, licet respectu vtriusque seruet eandem significationem, non est praedicatum terminatum, & simplex, sed vagum, nec verificatur respectu vtriusque eodem modo. Praedicatum est: contentum sub his accidentibus, seu esse illud, quod continetur sub his accidentibus: per quod non significatur determinate hoc vel illud contentum, sed in consulo, & vage illud, quod continetur, siue sit hoc, siue illud; quando autem dicitur de pane, verificatur de pane, quia panis est tunc illud, quod continetur; & quando dicitur de corpore Christi, verificatur de ipso, quia ipsum est sua entitas, quae tunc continetur sub speciebus: itaque praedicatum, prout significatur per illam vocem, idem est, non tamen est aliquid determinatum, sed aliquid vage significatum: in huiusmodi autem praedicatis non valet consequentia ad identitatem vtriusque subiecti inter se ex eo quod participent idem praedicatum; nam de Petro dicimus esse Praetorem, & de Paulo etiam dicimus esse Praetorem, cum eadem semper significatione ex parte praedicati; & tamen non tribuimus eandem entitatem determinate Petro, & Paulo, nec verificatur illud praedicatum de vtraque, ratione eiusdem determinatae entitatis, sed ratione diuersarum; quia praedicatum vagum nunc verificatur ratione vnius, & postea ratione alterius, licet semper sit idem praedicatum; quare in toto rigore non est vera in sensu proprio illa propositio, quod prius erat panis, nunc est corpus Christi, sed in sensu minus proprio; quia non verificatur ratione alicuius determinati, quod idem fuerit panis, & sit corpus Christi.

Potest adhuc obiici Ambrosius lib. 4. de sacramentis. cap. 4. vbi sic ait: Si tanta vis fuit in sermone Christi, vt inciperent esse, quae non erant, quanto magis operatorius erit, vt sint quae erant, & in aliud conuertatur? Ergo panis non desinit omnino, sed adhuc perseverat. Respondetur, in primis illum locum Ambrosij aliter haberi apud Landfrancum, scilicet: quanto magis operatorius est, vt quae erant, in aliud mutantur. & hoc modo inquit haberi in aliis codicibus. Respondetur secundo, Ambrosium non velle manere subiectum panis, proprie loquendo, sed panem, qui erat, partim manere (quoad accidentia,) & partim conuerti in corpus Christi; vel denique panem, qui erat, esse postea non retinendo suam entitatem, sed factum corpus Christi; qui modus loquendi, licet improprius, aliquando usurpatur ad declarandam conuersionem, vt supra vidimus.

SECTIO XII.

Vtrum substantia panis, & vini annihiletur?

200. Quaestio haec est omnino de nomine, & quae ex supradictis facile potest expediri: nam licet sententia asserens substantiam panis annihilari, non sit digna vlla censura Theologica, vt cum aliis fateatur Luisius Turrianus supra dub. 15. asserendum tamen cum S. Thoma in praesenti art. 3. & communi Theologorum, illam non esse annihilationem, vt magis distemus ab Haereticis, qui contendunt, panem non posse conuerti in corpus Christi, quia inquit, nos ponere panis annihilationem. Omissis autem pluribus rationibus, quibus hanc communem

198. Instantia.

Diluitur.

199. Obiicitur Ambrosij locus.

Ambros.

Explicatur.

200.

Turrianus, S. Thom.

Suarez.
Valquez.

nem conclusionem probant Theologi, quas videre poteris apud Suarez in præfenti *sect.* 7. & Valquez *disp.* 185. probati potest breuiter supponendo, quid intelligatur nomine *annihilationis*. Enim annihilatione ut nomen ipsum sonat, est talis desinitio, per quam id, quod desinit, tendit ad pure nihil. Quare licet substantia panis ita desinat, ut nihil prius ipsius maneat, non tamen annihilatur; quia eius desinitio non tendit ad nihil, sed ad aliquid, scilicet ad corpus Christi, in quo conuertitur panis: annihilari enim est ad nihilum abire; panis autem non abiit in nihilum, cum abierit in substantiam Corporis Christi. Fateor, panem abire in nihil panis cum nihil maneat ipsius; non tamen abiit in nihil simpliciter, cum transeat in corpus Christi: & ideo iisdem rationibus, quibus probatur panem conuerti in corpus Christi, probatur etiam, panem non annihilari.

201.
Probatur
quod non sus-
ficiat ad an-
nihilationem,
quod nihil re-
maneat rei
desinentis.

Quod autem ad annihilationem non sufficiat, quod nihil maneat rei desinentis, probatur etiam à simili ex creatione, quæ est productio rei ex nihilo: & licet forma equi, quando generatur, producat ex nihilo sui (nihil enim formæ equi præsupponebatur, antequam generaretur) non tamen dicitur creari, quia non fit ex nihilo simpliciter; fit enim ex præsupposito subiecto: ergo similiter res, quæ desinit in aliquid aliud, licet desinat in nihil sui, non dicitur simpliciter annihilari.

202.
Obiectio pri-
ma.

Responsio.

Obiectis, annihilatione responderet creationi, & corruptio generationi; ergo quotiescumque desinit res, quæ conseruabatur per concursum creaturæ, dicitur annihilari. Respondeo, annihilationem correspondere creationi, non in hoc quod semper creationi debeat succedere annihilatione, sed in eo, quod, sicut creatio est ex nihilo simpliciter, ita annihilatione sit ad nihilum simpliciter, & sicut ad creationem non sufficit, quod ante rei productionem nihil prius ipsius præsupponeretur; sic enim ad annihilationem non sufficit, quod post rei desinitioem nihil prius maneat rei desinentis.

203.
Obiectio se-
cunda.

S. Thomas.
Respondeo.

4. Respondeo ergo, illam non esse annihilationem, quia quamuis non conuertatur in aliud, non tamen desinit simpliciter in nihilum: omni modo, sed remanet adhuc illa forma in potentia subiecti, ex quo fuerateducta. Quare sicut ad creationem requiritur, quod res ita fiat ex nihilo, ut non præcedat aliquid in subiectu, ex quo fiat res: nam ideo forma equi non dicitur creari, quia fit ex subiecto. Sic etiam ad annihilationem requiritur desinitio in nihilum taliter, ut nec desinat res in alium terminum ad quem, nec etiam maneat in potentia subiecti; quia sicut illud, *ex nihilo*, in definitione creationis tollitur per hoc, quod res, quæ producitur, educatur ex potentia subiecti: sic illud, *in nihilum*, in definitione annihilationis tollitur, si res, quæ desinit, reducatur in potentiam subiecti, undeeducta fuerat; quia sicut in generatione conseruatur forma quasi educi ex subiecto, in quo latebat; ita in desinitioem formæ conseruatur quasi reduci ite-

Ad annihilationem requiritur quod res qua desinit non maneat in potentia subiecti.

rum forma ad subiectum, unde fuerateducta, & ita non annihilari, sed restitui suo subiecto, unde fuerat antea accepta. Quod licet magnam vim faciat in modo loquendi, ad quæstionem tamen mere de nomine satis est, quod nomina usurpata fuerint iuxta hunc vulgarem modum loquendi, & concipiendi.

Recentiores aliqui hunc nostrum modum dicendi impugnaverunt; quia etiam quando destrueretur totaliter equus, & periret etiam eius materia prima, adhuc forma equi maneret in potentia aliarum partium materię, quæ remaneret in rerum natura; & tamen tunc concedimus, annihilari vere totum equum, tam formam, quam materiam; ergo quod maneat forma in potentia subiecti, non impedit, quod dicatur annihilari. Ad illud vero, quod asserimus ex actibus voluntatis, qui non dicuntur annihilari, quando desinunt esse absque eo quod succedat alius actus. Respondetur negando casum, quia non est possibilis pura omisso libera, atque ideo voluntas non potest suspendere suum concursum, nisi per alium positium.

Sed in primis, licet voluntas non possit libere omittere per puram omissionem, poterit tamen habere omissionem puram necessariam, ut si per somnum, alia de causa obiectum non amplius proponatur: tunc enim & in voluntate, & in intellectu desinunt conseruari actus absque aliorum productione. Et quidem Sanctus Thomas 1. part. quæst. 104. artic. 4. ad 3. non alia de causa dicit, accidentia non annihilari, nisi quia, quando pereunt, conseruatur manere in potentia subiecti. Unde ad instantiam illorum Recentiorum respondetur, quando cum forma equi periret simul eius materia, dici quidem posse annihilatum equum, quia tunc non conseruatur forma equi reducta ad potentiam reduci ad potentiam, quod ex potentia non fuerateductum; quare sicut forma equi producta per creationem, si postea destrueretur, dicitur annihilari, quia non fuerateducta, & ubi non fuerateducta, non sequitur reductio: sic nec conseruatur reducta in illud subiectum, ex quo non fuerateducta, & ideo licet maneat in potentia aliarum partium materię, dicitur annihilari, quia non educitur per illam destructionem ad potentiam subiecti, à quo fuerateducta: quod totum, ut dixi, pertinet ad modum loquendi; sed loquendum est cum multis.

Obiecti potest ultimo, quia anima rationalis de facto vere producitur per creationem à Deo, licet non fiat ex nihilo in omni sensu; nam licet non educatur ex potentia subiecti, habet tamen terminum à quo positium; quia producitur per conseruacionem embryonis in hominem, & per consequens terminus formalis à quo est forma embryonis, quæ desinit esse, & conuertitur in animam rationalem, quæ est terminus formalis ad quem, in illa conseruacione formali: ergo similiter terminus formalis positium ad quem non impedit, quod substantia panis dicatur annihilari. Probatur consequentia; quia sicut annihilatione est desinitio in nihilum, sic creatio est productio ex nihilo; ergo sicut illud, *ex nihilo*, in creatione non excludit terminum positium à quo conseruatum in id, quod creatur, sed solum subiectum, ex quo educatur: sic illud, *in nihilum*, in annihilatione non excludit terminum positium in quem conseruatur id, quod annihilatur, sed solum subiectum, in cuius potentiam reducatur.

Respondetur, productionem animæ rationalis de facto esse veram creationem in rigore loquendi; licet minus proprie loquendo, non sit creatio, sed conseruatio formæ embryonis in animam: desinitioem vero

Ratio discrimi-
nis defini-
tur ex
terminis de-
finitionis.

208.

Vaquez.

209.

210.

211.

212.

213.

vero panis non esse proprie annihilationem. Ratio
discriminis desumenda est ex utriusque definitione:
nam *annihilari* est desinere in nihilum; ad hoc au-
tem requiritur, quod nec desinat res in aliquid, ut in
subiectum, nec ut in terminum, quia utroque modo
desinit in aliquid. At vero *creatio* est productio ex
nihilō; ubi præpositio *ex* in rigore sermonis solum
competit subiecto; nam licet soleat usurpari illud,
ex, minus proprie ad significandum etiam ordinem
terminationis frequentius, quam præpositio *de*, &
ideo S. Thomas admisit magis illam præpositio-
nem: *ex pane fit corpus Christi*, quam illam: *de pane fit
corpus Christi*; in rigore tamen utraque præpositio
videretur habere eandem vim, ut docent Bonaventura,
Alexand. Gabriel, & alij, quos refert & sequitur
Vaquez *disp.* 181. c. 14. atque ideo utraque videretur
significare in rigore, quod res, quæ fit ex aliquo, edu-
catur, vel extrahatur ex potentia subiecti; nam eo
modo, quo dicitur educi ex subiecto, dicitur fieri ex
illo, vel certe significat aliquam consubstantialita-
tem, seu quod id, quod fit ex alio, vel de alio, partici-
pet intrinsece aliquid illius, ex quo, vel de quo di-
citur fieri. Sicut enim homo dicitur fieri ex *embryone*,
aut *semine*, quia aliquid embryonis, vel seminis ma-
nerit in homine: sic dicitur *ex albo fieri nigrum*, quia
manet aliquid albi in nigro, nempe idem subie-
ctum: non potest autem dici in eodem rigore, quod
ex albedine, vel de albedine fiat nigredo, quia ni-
hil albedinis manet in nigredine. Similiter ergo non
poterit in sensu rigoroso dici, quod de forma, vel ex
forma embryonis fiat anima rationalis, quia anima
non participat intrinsece aliquid formæ embryoni-
cæ, & ideo in rigore fit ex nihilo, quia forma em-
bryonis non est id, ex quo, sed terminus à quo illius
conversionis formæ embryonis in animam rationa-
lem, licet embryo sit etiam ex quo fit homo, eo
quod homo retinet intrinsece aliquid embryonis.

Ceterum, quamvis loquendo in toto rigore id
verum sit, & ideo anima rationalis dicatur simplici-
ter fieri ex nihilo, & creati, in sensu tamen minus
rigoroso dici poterit forma embryonis id, ex quo
fit forma rationalis; ita ut illud, *ex*, significet solum
ordinem terminorum, & in illa significatione posset
dici vel animæ rationalis productionem non esse
simpliciter creationem, quia non esset omnino ex
nihilō, sed esse conversionem formæ embryonis in
animam: vel posset etiam sustineri, quod dicenda sit
creatio, quia de ratione creationis non est, quod fit
ex nihilo in omni sensu, sed solum in sensu rigoroso,
& proprio, in quo solum excluditur pars præce-
dens vel concursus subiecti, ex cuius potentia edu-
catur. Hæc ergo est differentia inter creationem, &
annihilationem, quod illud, *ex nihilo*, quod ponitur
in definitione creationis, solum intelligitur de subie-
cto substance, vel de parte præcedente; & idem fit
dicere, *fieri ex nihilo*, ac dicere non præsupponere par-
tem sui, nec subiectum ex cuius potentia educatur;
at vero illud, *in nihilum*, quod ponitur in definitione
annihilationis, extenditur ad excludendum etiam
terminum positivum subsequenter; ita ut *desinere
in nihilum* sit non manere partem illius, quod desini-
t, nec subiectum, ex quo fuerat educatum, nec ter-
minum positivum, in quem conversum fuerit quod
desinit: propter maiorem enim latitudinem illius
præpositionis, *in*, possunt hæc omnia comprehendere
sub illis vocibus, quod non potest velius probari,
quam ex communi modo concipiendi, & loquendi.

Ex dictis infero primo, definitionem materiæ pri-
mæ, adhuc perseverante forma, futuram annihila-
tionem, quia tunc materia desineret in nihil, cum
nullum haberet terminum ad quem, nec etiam re-

duceretur in potentiam subiecti, unde fuerat edu-
cta; non enim fuerat educata ex aliquo subiecto: idem
dicendum de anima rationali quæ quidem, perse-
verante materia, cui vnitur, potest desinere per anni-
hilationem ob eandem rationem. Denique forma
equi desineret etiam per annihilationem, si, pereun-
te illa, periret etiam materia, cui vnitur, & non suc-
cederet per conversionem aliquis terminus ad quem;
tunc enim iam desitio formæ equi non esset redu-
ctio eius ad potentiam subiecti, unde fuerat educata,
cum non maneret tale subiectum; & per consequens
illa desitio esset in merum nihil.

Infero secundo, definitionem panis secundum
se (quod idem applicari potest ad definitionem alia-
rum rerum) non esse intrinsece annihilationem, nec
etiam definitionem alterius speciei oppositæ ad anni-
hilationem; quia hæc eadem desitio numero secun-
dum totum intrinsecum; quod habet, posset esse anni-
hilatio, si non coniungeretur cum successione
corpus Christi sub speciebus; quare esse vel non esse
annihilationem, est denominatio extrinseca res-
pectu huius definitionis secundum se. Similiter de-
sitio formæ equi, quæ modo est corruptio, eadem
numero esset annihilatio, si coniungeretur cum
definitione materiæ, & sine successione alterius ter-
mini ad quem; unde illa desitio secundum se, & in-
trinsece, nec est corruptio, nec annihilatio, sed desi-
tio formæ equi.

Infero tertio, non requiri ad annihilationem,
quod res non desinat ex vi alicuius actionis posi-
tivæ: posset enim aliquid annihilari, & tamen desi-
nere ex vi actionis positivæ. Hæc illatio est contra
modum, quo aliqui probant, definitionem panis non
esse annihilationem, ex eo quod desinit per actionem
positivam. Videtur tamē mihi consequenter conce-
denda ad principia posita in hac Disputatione; quia
ad hoc, ut aliquid non annihilaretur, requiritur ut de-
sinat in aliud, ut supra diximus, seu ut non tendat
in nihil. Potest autem contingere, ut res desinat ex
vi actionis positivæ, & tamen non transeat nec con-
vertatur in aliud; ergo quod annihilaretur. Minor
constat ex dictis Sect. 1. Diximus enim, ad conversio-
nem requiri, quod res quæ succedit, succedat in eo-
dem munere, & in ordine ad idem tertium perseve-
rans sub utroque termino: alioquin non dicitur con-
verti unum in aliud: ergo si res desineret ex vi posi-
tionis alterius, sine ista tamen successione in eodem
munere, non diceretur res desinens desinere in aliud,
seu transire in aliud; ergo vere desineret in nihil.
Posse autem contingere, quod desinat ex vi positio-
nis alterius sine successione in eodem munere, pro-
bati potest; quia si Deus decerneret non conservare
simul duos Angelos ob aliquam rationem con-
gruentiæ, & tunc supposito hoc decreto, destrue-
ret unum ad creandum alium, desineret quidem
vnus ex vi voluntatis creandi alium, seu quia crea-
batur alius: tunc autem non converteretur vnus in
alium, quia non daretur successio secundi in ordine
ad aliquid commune perseverans; ergo tunc prior
Angelus, licet desineret ex vi positionis alterius, non
tamen desineret in alium, sed in purum nihil.

Petes, an forma panis in Eucharistia desinat per
corruptionem: Respondeo, non appellari illam pro-
prie corruptionem; quia corruptio videtur significa-
re definitionem, per quam forma educata ex subiecto
reducitur ad eius potentiam; quare, pereunte subie-
cto, non dicitur forma corrumpi; erit ergo desitio il-
la innominata, & quæ secundum se nec sit corru-
ptio, nec annihilatio: posset tamen eadem esse corru-
ptio, si maneret subiectum, aut annihilatio, si nõ suc-
cederet corpus Christi, nec alius terminus ad quem.

210.

Esse vel non
esse annihila-
tionem est de-
nominatio
extrinseca.

211.
Illatio certa.

212.
Desitio forma
panis est in-
nominata.

DISPV

DISPUTATIO VIII.

De modo, quo existit Christus
in Eucharistia.

- SECTIO I. *Vtrum Christus secundum totum, quod includit, sit in hoc Sacramento.*
 SECTIO II. *Vtrum corpus Christi habeat in Eucharistia eandem figuram, quam habet in celo?*
 SECTIO III. *Vtrum totus Christus sit sub qualibet specierum parte?*
 SECTIO IV. *Quid significetur per Corpus in verbis consecrationis.*
 SECTIO V. *Quid ponatur in calice ex vi verborum.*
 SECTIO VI. *Vtrum Diuinitas & Personalitates Diuinae sint in Eucharistia ex vi verborum.*

1.

ANCTVS DOCTOR q. 76. art. 1. quærit, An sit totus Christus in hoc Sacramento? Art. 2. Vtrum sit totus sub vtraque specie? Art. 3. Vtrum sit totus sub quavis parte specierum? Art. 4. Vtrum sit tota quantitas Christi? quibus omnibus respondet affirmatiuè. Art. 5. Vtrum corpus Christi sit in Eucharistia, sicut in loco? Respondet que negatiuè: de quo dictum est satis in superioribus. Art. 6. Vtrum corpus Christi sit mobiliter in Eucharistia? Et respondet, moueri non per se, sed per accidens. Art. 7. Vtrum corpus Christi in Eucharistia possit videri oculis corporeis: Cui respondet negatiuè. Denique Art. 8. Vtrum quando in hoc Sacramento apparet miraculose caro, vel puer, sit ibi vere corpus Christi? Cui respondet sub quadam distinctione. Materiam huius quæstionis in sequentibus examinabimus.

SECTIO I.

Vtrum Christus secundum totum, quod includit, sit in hoc Sacramento?

2.

Augustin.
S. Thom.
Conclusio de
fide.

Conc. Constant.
Conc. Basil.
Florent.
Trident.

NOMINE Christi intelligimus suppositum diuini Verbi subsistens in duplici natura, humana & Diuina, vt docet Augustinus Ser. 49. de tempore; & Theologi cum S. Thoma 3. part. q. 17. art. 1. & 2. Quo supposito, certum est de fide, totum Christum secundum totum quod includit, esse in Eucharistia, & sub qualibet specie. Habetur in Concilio Constantienti sess. 13. in Basiliensi sess. 30. in Florent. sub Eugenio in Decreto Fidei post vltimam sessionem: in Tridentino sess. 13. cap. 3. & sess. 21. cap. 3. Probari potest ex communi Patrum consensu ab ipsis Apostolis derivato, & ab Ecclesia semper vnanimiter accepto: de quo videatur Valquez disp. 185. cap. 1. qui bene aduertit, aliqua scripturæ loca, ex quibus hæc veritas solet communiter probari, non habere efficaciam; possunt enim facile in contrarium explicari.

3.

Ratione item probatur, quia licet non omnia, quæ Christus includit, ponantur in Eucharistia ex vi verborum: omnia tamen poni debent saltem per concomitantiam ratione connexionis, quam ea omnia habent inter se: quare Concilium Tridentinum dicta sess. 13. cap. 3. postquam dixit, corpus esse

ex vi verborum sub speciebus panis, & sanguinem sub speciebus vini, sic addit: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub vtraque vi naturalis illius connexionis, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus; inter se copulantur: Diuinitas porro propter admirabilem eius cum corpore, & anima hypostaticam unionem. Hæc sunt verba Concilij; post quæ restat difficultas, in quo fundetur hæc concomitantia ratione unionis, ita vt posito corpore in hostia, necesse sit poni etiam animam.

P. Valquez vbi supra n. 9. & disp. 189. & cap. 4. & disp. 192. c. 3. dicit, totum hoc fundari in eo, quod ea, quæ conueniunt alicui antecedenter ad locum, conueniunt ei secundum se, & ideo impossibile est etiam de potentia absoluta, vt conueniant ei in vno loco, & non in alio: quare cum anima, v. g. vnatur corpori antecedenter ad locum, vnatur illi secundum se; & per consequens vbicumque fuerit illud corpus, debent necessario esse animatum. Verum in hac doctrina & fundamento supponit eius Auctor falsa principia Philosophiæ. Verius enim est, posse diuinitus idem corpus in vno loco esse album, & in alio carere albedine; quia ad hoc vt sit album vbique, non sufficit habere albedinem, sed requiritur etiam duplex præsentia albedinis in vtroque loco: potest autem Deus dare albedini vnã præsentiam, & & non aliam. Ex quo patet ad fundamentum P. Valquez; nam licet albo vnatur subiecto secundum se, & independenter ab hoc loco; ipsa tamen albedo pendet a posteriori ad aliquo loco, in quo sit per propriam vbiacionem; & ideo licet antecedenter ad locum denominet Petrum album, non tamen denominat Petrum album in duplici loco, nisi ipsa albedo sit in duplici loco; de quo dixi latius supra disp. 5. sect. 3.

Dicendum ergo est, hanc concomitantiam fundari in connexionione, & vnione partium inter se in eo ipso, quod partes sunt vnite, postulant ex naturali ratione vnionis, vt quocumque feratur vna, ferantur etiam & aliæ partes; hæc enim est natura vnionis, vt sit modus quidam, ratione cuius colliguntur extrema inter se, & habeant aliquam inseparabilitatem: sicut modus, quo colligantur duo extrema alicuius funiculi, reddit vtramque partem aliquomodo inseparabilem; & per hanc exigentiam declaratur optime essentia vnionis Physicæ, prout differt ab aliis modis reatiuis: nam actio, qua ignis calefacit lignum, licet postulet, quod agens sit proximum passo, non tamen postulat, quod abeunte passo, abeat etiam agens cum illo; nec e contra; & ideo etiam illud lignum, & calor productus ponetur in duobus locis, non ponetur ignis vbique: at vero modus vnionis Physicæ taliter colligat vtrumque extremum, vt perseverante vnione, necesse sit ex natura rei, quod libet extremum, vbicumque ponatur, afferre secum aliud, cum quo vnitur; quantum est ex vi vnionis, nisi obstat peculiaris ratio, & natura ipsius extremi, vt contingit in præsentia locali: nam licet corpus Christi afferat secum alia accidentia, quæ habet in celo, non tamen habet in Eucharistia præsentiam, quam habet in celo; quia illa præsentia essentialiter est affixa tali spatio imaginario, nec potest diuinitus poni in alio spatio diuerso, & ideo non potest poni per concomitantiam in duplici loco.

Obicies primo: Verbum vnatur cum humanitate Christi; & tamen non vbicumque est Verbum, ponitur humanitas Christi: ergo vnio inter partes humanitatis non sufficit, vt ex natura rei, vbi est vna, ponantur aliæ. Respondeo negando consequentiam.

quentiam. Ratio discriminis est, quia Verbum est ubique vt in spatio adæquato, hic vero vt in spatio inæquato; quare non oportet, quod habebat hic aliud extremum, cui vnitur: vnio enim solum postulat, quod vbi vnus extremum est vt in spatio adæquato, adsit etiam aliud extremum; non vero quod in omnibus partibus spatij adæquati, vbi est vnus extremum, adsit etiam aliud, vt patet experientia animæ rationalis, quæ licet sit in pede, & in capite, non postulat habere in capite vnionem, quæ habet in pede; quia scilicet in capite non est adæquate vt in spatio adæquato, sed partialiter: at vero si omnia poneret in alio loco adæquato, postulare habere etiam ibi caput, & pedem, & vt diximus supra *Disp. 5.* & iterum in materia de Incarnatione *Disp. 11. Sect. 7.* Ratio autem huius diuersæ exigentiæ est, quod res, vbi adæquate existit, debet secum habere totam suam supellectilem (vt ita dicam) & omnia sua secum portare, quia taliter ibi existit, ac si nusquam alibi existit; at vero vbi existit inadæquate, non debet habere ea omnia, quia præsentia inadæquata connotat rem alibi etiam inadæquate existere, vbi habeat, quæ hic illi defunt. Hinc ergo fit, Verbum non habere secum humanitatem in aëre, v. g. quia illud spatium non est adæquatum, sed inadæquatum Verbo; sicut locus capitis est inadæquatus animæ rationali.

Dices, ergo sanguis Christi non debet poni per concomitantiam in tota hostia cum corpore, sed in aliqua parte hostiæ, quia non est corpus in singulis hostiæ partibus per præsentiam totalem, sed per partialem, ex quibus omnibus conflat vna integra totalis in tota hostia. Respondeo negando sequentiam, quia etiam in singulis partibus hostiæ habet corpus Christi præsentiam adæquatam, pro vt nunc loquimur de præsentia adæquata, id est, talem, quæ sola posset sufficienter manere, ablati aliis: nam licet illa possit continuari cum aliis, potest tamen manere sine aliis; sicut præsentia Angelus, quæ est in dimidio gymnasio, licet possit vniri cum alia præsentia, quæ sit in alio dimidio, potest tamen sufficienter manere sine alia; & ideo Angelus in quavis parte huius spatij debet habere omnia sua accidentia; quæ in quavis parte seorsim potest sufficienter mouere vt in spatio adæquato, & sufficienti. Sic etiam corpus Christi sacramentaliter existens taliter est in quavis parte hostiæ, quod illa sola sufficeret ad præsentiam sacramentalem.

Verbis adhuc, in sententia ponente minima naturalia, corpus Christi, pro vt est in dimidio minimo panis, non habet spatium sufficiens ad existendum ibi solum sacramentaliter; ergo pro vt est ibi, non debet habere per concomitantiam ea omnia, quæ habet in cælo; sufficiens ea habere in aliqua parte minimi. Respondeo, etiam admissa illa sententia, corpus Christi habere in singulis partibus minimi omnia, quæ habet in cælo; quia licet ex Diuina ordinatione non possit esse nisi in vno minimo, eo quod nolit Deus conferuare præsentiam sacramentalem, nisi sub speciebus panis naturalis: ceterum quantum est ex natura illius præsentia, & illius modi essendi, sufficienter posset manere in medio illius spatij; quia sicut Angelus posset ibi sufficienter existere, ita & corpus Christi existens ad modum rei spiritualis, & per præsentiam similem præsentia Angelicæ.

Obiicit secundo principaliter contra doctrinam traditam, quia sanguis non vnitur physice corpori Christi, nec informatur animæ rationali, iuxta probabiliorum sententiam, quam suppono ex Philosophia; ergo si tota concomitantia fundatur in

vnione partium inter se, non est cur sanguis ponatur in hostia per concomitantiam cum corpore, neque è contra. Respondetur, sanguinem, licet non vnatur physice cum carne, esse tamen partem hominis, quæ vna cum carne componit intrinsece vnã humanitatem (vt dixi in tractatu de Incarnatione *Disp. 14.*) non vnitate mathematica per continuationem perfectam, sed per vnitatem physicam, quæ resultat ex coniunctione vtriusque partis sibi inuicem subordinatæ in ordine ad eandem animam rationalem, quæ licet non informet vtramque partem, vtraque tamen vtitur, & indiget ad suas operationes: quare non potest caro poni sine sanguine, neque è contra; quia vtraque est entitas partialis de se, & incompleta, & per consequens vbiusque sit, postulat esse in statu connaturalij non esset autem in statu connaturali, nisi completetur per aliam partem; sicut materia non esset in statu connaturali, si esset sine forma, cum qua componit totum ad quod ordinatur. Propter hanc ergo naturalem connexionem, & exigentiam, quæ vna pars petit compleri per aliam, ponitur caro cum sanguine, & è contra, etiam si sanguis non animetur, & licet caro, & sanguis non vniantur aliqua vnione continuatiua inter se.

Huic nostræ sententiæ, quam olim tradidimus, & huic modo declarandi necessitatem concomitantia, postea alij dupliciter se opposuerunt. Primo, quidam Auctor modernus obiicit nobis, quod gratis, & absque fundamento hoc asseratur. Ego tamen existimo, non vnicum, sed plura à nobis fuisse adducta fundamenta. Primum ex hoc mysterio, in quo replicantur ea, quæ Christus habet in cælo. Secundum ex Tridentino docente, id fieri vi vnionis, & connexionis partium inter se. Tertium à priori ex natura, & quidditate vnionis physicæ, quæ affert colligationem, & inseparabilitatem, atque adeo exigentiam replicationis, vtriusque extremi, quoties alterum illorum replicatur. Quartum ab exemplo Verbi Diuini, & animæ rationalis, quæ non habent in singulis partibus sui spatij adæquati omnia, quibus alicubi vniantur: vnde colligitur illam exigentiam non esse pro singulis partibus spatij adæquati, sed pro singulis spatiis adæquatis: cuius diuersitatis rationem aliquam à priori reddidimus: non est ergo gratis, & absque fundamento conficta doctrina illa, præsertim cum, ea posita, omnia bene coherant, & explicentur.

Obiicit secundo, quia ex nostra doctrina sequitur, animam etiam rationalem in capite debere habere omnia, quæ habet in aliis partibus corporis: nam anima potest manere in spatio capitis tanquam in spatio adæquato: potest enim ibi manere, licet pes abscindatur. Respondetur, supposita vnione animæ cum corpore integro, non posse manere animam in spatio solum capitis, sed debere esse in spatio totius corporis, vel destrui vnionem; non est ergo in spatio capitis tanquam in spatio adæquato, vel sufficienti sibi secundum præsentem statum coniunctionis cum tali corpore.

Dices, Angelus etiam, quando est in tota aula per vnum vbi indiuisibile, non existit in quavis parte spatij, vt in spatio adæquato; nam per illam vbiicationem respicit singulas partes spatij, vt spatium inadæquatum, cum non possit per illud vbi esse præsens soli dimidio illius spatij, & tamen in singulis partibus illius spatij habet omnia sua accidentia; ergo idem debemus dicere de anima rationali. Respondeo, Angelum in prædicto casu esse in singulis partibus spatij, vt in spatio sibi sufficienti, quia antecederet ad vbiicationem ipsam nihil habet Angelus

Respondeo illi
et sanguis
non vnatur
physice cum
carne, est tamen
pars hominis.

10.

P. Arriag
Disput. 14.
Physic. Sect.
10. num. 151.
Prima ratio
cur hoc dicatur.
Secunda.

Tertia.

Quarta.

11.

Obiicit secundum.

Respondeo.

12.

Insistit.

Respondeo.

Vno non postulat quod in omnibus partibus spatij adæquati adsit aliud extremum.

4. Valde Facillime tam in Valde.

Regula.

7. Infallibile.

Respondet.

5. Hæc ratio tantum in dicitur in merito per rationem.

8. Propter.

Respondet.

9. Obiicit se.

nam traditam, quia sanguis non vnitur physice corpori Christi, nec informatur animæ rationali, iuxta probabiliorum sententiam, quam suppono ex Philosophia; ergo si tota concomitantia fundatur in

gelus, ratione cuius exigit tot partes spatij, sed potest æque bene esse in dimidia, vel quarta parte, licet non per illam vbiocationem, sed per aliam: est ergo in singulis vt in spatio sibi sufficienti, & quod solum potest retinere per aliam vbiocationem. At verò anima rationalis antecederet ad vbiocationem habet iam talem statum, & modum essendi propter coniunctionem ad tale corpus, vt exigit præsentiam ad tot partes spatij, & non pauciores; vnde in singulis non est vt in spatio sibi sufficienti, & quod potest solum retinere etiam per aliam vbiocationem, sed vt in parte spatij adæquati, quod exigit; & ideo non est necesse, quod in singulis partibus habeat omnia sibi vnita: sicut nec Verbum Diuinum habet in singulis partibus sui spatij humanitatem sibi physicè vnitam.

13.
Respondet ille
Auctor.

Respondet ille Auctor, Verbum non habere humanitatem in singulis partibus spatij; quia humanitas non petit natura sua vniri cum Verbo Diuino; imo hoc illi naturaliter repugnat: illa autem sola debent replicari, & esse in omnibus locis, in quibus est subiectum, quæ sunt illi connaturalia. Addit autem *num. 147.* neque etiam eiusmodi accidentia, vel quasi accidentia connaturalia debere replicari cum subiecto diuinitus replicato in duobus locis, sed ea solum, quæ pertinent ad naturale subiecti complementum; vnde replicata materia, debet quidem replicari forma substantialis; & hac replicata, debet replicari materia, & passiones, non vero cognitiones vel appetitiones; imo esset nouum miraculum hæc alia replicari, cum absque illis possit subiectum connaturaliter esse.

14.
Impugnatur
hæc doctrina
primo quia
sequitur
Christum non
poni in Eu-
charistiæ esse
gratia habi-
tuali.

Hæc doctrina difficilis, & duriuscula est; primo, quia consequenter debet hic Auctor concedere, animam Christi in Eucharistia non poni de facto cum gratia habituali, quam habet in celo, & cum aliis similibus perfectionibus supernaturalibus; imò nec cum perfectionibus naturalibus, quales sunt habitus intellectus, & voluntatis, quia hæc omnia non pertinent ad naturale complementum humanitatis, sed absque illis potest connaturaliter esse: cum ergo miracula noua non sint præsumenda, & connexio vnionis physicæ hoc non exigit, non debet præsumi, quod hæc omnia ponantur cum Christo per concomitantiam, sed ea solum, quæ Tridentinum numerant, quæ pertinent ad naturale complementum rei, quæ ponitur ex vi verborum, consequens autem non potest sine nouitate concedi.

15.
Secundo vnio
hypostatica
petit essentia-
liter vniri cum
Verbo.

Secundo, licet humanitas non petat ex natura sua vniri cum Verbo, vnio tamen humanitatis cum Verbo petit ex natura sua, & essentialiter vniri cum Verbo: ergo sicut gratia habitualis Angeli, quia ex natura sua petit vniri cum Angelo, petit etiam esse in singulis partibus spatij adæquati, in quo est Angelus, vt ille Auctor concedit: eodem modo vnio hypostatica propter eandem rationem debet esse in toto spatio adæquato, in quo est Verbum; non enim minus ordinatur hæc vnio ad Verbum, sed multo magis, quam gratia ordinetur ad Angelum. Denique nulla apparet ratio, cur res in quolibet loco, vbi replicatur, petat habere suum naturale complementum, & non petat habere omnes alias perfectiones, quæ licet non sint ita necessariae, sunt tamen vtilis ipsi. Nam sicut de facto anima est in pede absque accidentibus, quæ habet in capite; sic etiam anima est in pede absque organis, quæ sunt in capite: & tamè si poneretur in alio loco, deberet ibi habere omnia sua organa, & omnes suas passiones; ergo ex illo argumento non potest colligi minor exigentia habendi in vtroque loco alia acci-

dentia, quam proprias passiones. Vnde Catechismus Romanus de Sacramento Eucharistiæ §. 14. ex me. *Catechismus Romanus* vnione physica colligit concomitantiam vniter. *Si enim duo aliqua* (inquit) *inter se se ipsa coniungantur, vbi vnus sit, ibi etiam alterum esse necesse est.*

Alij ergo Theologi recentiores Salmaticenses aliter huic nostræ doctrinæ aduersantur. Dicunt itaque, rem in pluribus locis replicatam debere ex natura rei in illis omnibus habere omnes suas perfectiones intrinsecas, vel ea omnia, per quæ intrinsecè mutatur, vel à quibus dependet: ideo humanitas Christi debet habere secum Verbum, quia ita cum illo vnitur, vt ab eo dependeat: ideo debet habere secum omnes suas perfectiones, quia per illas in se intrinsecè mutatur: ideo vero Verbum non debet habere secum vbi que humanitatem, quia nec ab ea dependet, nec per vnionem cum illa in se intrinsecè mutatur. Rationem autem discriminis reddunt, quia res, quando in alio loco replicatur, debet poni quæ res in se intrinsecè; ergo debet replicari cum omnibus suis perfectionibus intrinsecis, non vero cum extrinsecis, quia per extrinsecas non aliter se habet in se. Recedunt autem à nostro explicandi modo, solum, quia ex ipso sequitur, Angelum non necessitari ad habendum suum actum intellectualem, vel amoris in toto spatio, in quo est, cum sufficiat habere illum in aliqua parte spatij adæquati; quod si semel concedatur, non est cur dicamus, vnionem beatam esse in toto spatio, in quo est anima: & sic de alijs.

In hoc modo explicandi adhuc sunt aliquæ difficultates. Prima, quia anima etiam mutatur intrinsecè per suos actus; & tamen non vbi queque est anima, sunt eius actus; ergo recurrendum est ad illam rationem de spatio adæquato, & inadæquato, vel alia ratio magis vniuersalis assignanda est. Secunda, quia ij Auctores non reddunt rationem suæ regulæ, cur scilicet replicata re, debeant replicari quæ illam efficiunt intrinsecè, non verò alia, quæ licet vniantur, non tamen efficiunt eam intrinsecè: dicere enim, debere replicari rem pro vt est in se, est respondere cum conclusione; nam res pro vt est in se intrinsecè, est res cum iis, quibus intrinsecè afficitur. De hoc autem petitur ratio, cur debeat replicari cum iis, quibus intrinsecè afficitur, & non cum iis, quibus physicè vnitur. Tertia, & à priori, quia omnis vnio physica eo modo, quo physicè vnitur, alligat, vt ex ipso vnionis conceptu constat: quid enim est physicè vnire, nisi connectere, & ligare: ergo omnis vnio debet colligare extrema, & exigere, vt vbi reperitur vnus, sit etiam aliud, sine vnio afficiat intrinsecè, siue non: alioqui non participabit proprium conceptum vnionis. Quarta denique, quia argumentum, propter quod illi Theologi à nostro modo explicandi recesserunt, non est tanti ponderis: iam enim supra respondimus, Angelum esse in quavis parte sui spatij, vt in spatio sufficienti, & ideo in quavis parte debere habere suas intellectiones, & reliqua accidentia, quod non procedit in anima rationali, quæ non est in quavis parte vt in spatio sufficienti secundum statum, & modum existendi, quem habet, coniunctionis ad tale corpus humanum?

Hoc supposito, dubitari potest, primo, an ponatur in Eucharistia tota substantia, quæ in Christo Domino reperitur? Et in primis certum est, non solum carnem, sed ossa, & neruos esse in Eucharistia: quia licet aliquando solius carnis fiat mentio, vt cum dicitur, *Caro mea vere est cibus*, &c. tato tamen significat sæpe sapius illam partem hominis, quæ conditum

condistinguitur à spiritu, vt in symbolo Athanasij: Anima rationalis, & caro vnus est homo; quare in præfenti nomine carnis intelligitur tota Christi substantia corporea, excepto sanguine, qui dicitur esse potus, & à quo ex modo loquendi distincta fuit caro, quando actum fuit de hoc sacramento. Dubitari potest de præputio, an sit in Eucharistia: item de alijs partibus, quas forte non habuit Christus tempore Cœnæ, sed postea per nutritionem acquisiuit; & è contra de alijs, quas tunc habuit, & postea tempore mortis fuerant deperditæ, & denique de vnguib; capillis, saliuâ, & alijs huiusmodi, quæ nunc habet, vel habuit saltem in cœna.

19. Respondetur breuiter, quidquid sit, an hæc ponatur ex vi verborum, vel solum per concomitantiam (de quo postea) poni tamè in Eucharistia; quia præputium, v.g. nunc coniunctum est in cœlo cum alijs partibus corporis Christi, quæ hic ponitur; vngues item, capilli, & dentes iuxta probabiliorè sententiam informantur anima rationali: sed etsi non informantur, sunt partes integrantes corpus humanum; & ideo ponuntur etiam in Eucharistia, quod à fortiori dicendum est de spiritibus animalibus & vitalibus, & de humoribus; hæc enim omnia sunt partes hominis non minus quam sanguis; saliuâ autem, & alia excrementa, quæ erant in corpore Christi tempore cœnæ, non pertinent ad integritatem corporis, sicut nec cibus indigestus, quem habebat in stomacho; & ideo hæc non fuerunt in Eucharistia. Denique partes illæ sui corporis, quas post cœnam forsitan per resolutionem perdidit, & postea non recuperauit, non ponuntur modo de factis, sicut nec partes illæ sanguinis, quas probabile est in terris mansisse in spinis, vel sudario adherentes, non quidem sub forma sanguinis, sed in aliquam substantiâ subtram mutatas: hæc tamen non ponuntur in Eucharistia, sed solum sanguis, quem modo habet in cœlo. Dices, ad veritatem verborum requiri, quod ponatur totus sanguis effusus: dicitur enim, hic est sanguis, qui pro vobis effundetur. &c. Respondeo, sicut ad veritatem verborum non requiritur, quod totus sanguis Christi, qui ponitur in Eucharistia, effusus sit; nam forsitan aliquid illius non fuit effusum, & saltem aliquis sanguis erat in Christo in cœna non effundendus, eo quod ante Passionem erat conuertendus in carnem; & tamen in cœna positus fuit sub speciebus vini; ita etiam non requiritur ad veritatem verborum, quod totus sanguis effusus ponatur in Eucharistia, sed solum quod ponatur ille, qui nunc est sanguis Christi; & de quo est verum dicere simpliciter effusum esse pro nobis, licet nec quoad omnes partes sit effusus, nec habeat etiam omnes partes, quæ effusæ sunt. De hoc tamen dicam postea sect. 5. vbi quid ponatur ex vi verborum in calice.

Denitur tantum illi sanguini & illa partes quæ modo habet in calice.

20. Quæ accidentia Christi ponuntur in Eucharistia. S. Thom. Valquez. Suarez. Durand.

21. Vera sententia vbi est quantitas.

esse corpus humanum, cum non haberet partes. Cæterum hæc ratio supponit sententiam Philosophicam falsam. Certum enim mihi est, substantiam, ablata quantitate habere distinctionem entitativam partium, licet non habeat impenetrationem actualem; de quo dixi in Metaphysica.

Pater Suarez vbi supra probat ex eo, quod substantia sine quantitate non esset corpus organicum; quia organizatio fit per diuersitatem quantitatis, & aliorum accidentium, quibus afficiuntur diuersæ partes substantiæ. Cæterum neque hæc ratio est, efficax; quia probabilius est, dari organizationem substantialem, per quam ipsæ partes substantiales sunt substantialiter heterogeneæ, vt dixi in libro de Anima; atque ideo sine quantitate posset manere corpus organicum; quod tandem amplexus est ipse Suarez lib. 1. de Anima, cap. 2. à num. 16.

Alij probant; quia si non esset quantitas, non essent alia accidentia, quæ subiectantur in quantitate. Sed neque hæc ratio est pro omnibus firma; quia probabile est, accidentia non subiectari immediate in quantitate, sed in substantia: quam sententiam defendit cum alijs P. Hurtado *disp. Physic. 6. §. 55.* & P. Arriaga *disp. 5. Physic. sect. 2. subsect. 5.*

Hurtado. Arriaga. 23. Ratio con- clusionis.

Melius probari potest, quia vel quantitas est distincta à substantia, vel non. Si secundum; ergo posita in Eucharistia substantia corporis Christi, ponitur eius quantitas, quæ non distinguitur à substantia. Si vero dicas primum, debes conuenire in definitione quantitatis, ne fiat quæstio de nomine. Est enim quantitas accidens, quod est proxima radix, ratione cuius substantia postulat impenetrationem cum alio corpore quanto. Hoc autem cum sit quoddam accidens absolutum à loco, non est cur non ponatur in Eucharistia, sicut anima rationalis, & alia saltem per concomitantiam propter vnionem, & connexionem.

24. Instantis. Diluatur.

Dices, quantitatem non posse poni sine actuali extensione partium. Sed contra; quia licet quantitas postulet actualem partium extensionem localem; potest tamen diuinitus carere illa; sicut licet postulet actualem impenetrationem cum alio corpore quanto, potest tamen diuinitus carere hac impenetratione, vt de facto caruit, quando corpus Christi Domini quantum penetratum fuit cum vtero Virginis, cum lapide Sepulchri; & cum ianuæ Cœnaculi: ergo similiter poterit diuinitus carere extensione partium, cum non magis essentialiter petat istam, quam actualem impenetrationem.

25. Instantis. Respondet.

Dices, effectus formalis quantitatis est reddere subiectum extensum, & diuisibile; ergo repugnat poni in subiecto inextenso, & existenti indiuisibilitate. Sed contra; quia duplex est extensio, seu diuisibilitas subiecti. Altera entitativa, & in ordine ad se, quod nihil est aliud, quam habere entitativæ plures partes, & hæc quidem diuisibilitas non provenit formaliter à quantitate; nam, ablata quantitate, manebunt in subiecto toridem partes, quot antea; & hæc diuisibilitatem retinet corpus Christi in Eucharistia. Altera extensio est in ordine ad locum, per quam vna pars non est vbi est alia: & hæc extensio, dato quod proveniat à quantitate, non tamen vt effectus formalis primarius, sed vt effectus secundarius, seu quasi in genere causæ efficientis, quatenus quantitas postulat talem vbiicationem, per quam vna pars subiecti non sit vbi est alia. Cæterum potest diuinitus carere hac extensione actuali, remanere cum solo effectu primario, quod est petere, quantum est de se, proximè talem extensionem actualem, & impenetrabilem.

26. Dices iterum, quantitatem esse ipsum modum actualis

D d actualis

Respondet primo.

actualis extensionis, quo quidem caret corpus Christi in Eucharistia. Sed contra; primo quia hic modus variatur, quotiescumque corpus mutatur localiter; non enim differt ab ipsa actuali præsentia partium, ut probavi in Philosophia; ergo toties variatur quantitas, quod est contra omnes Philosophos. Contra secundo, quia antecedenter ad actualem extensionem datur in subiecto aliquid, ratione cuius debeat illi impenetratio cum alio corpore; hæc ergo erit quantitatis siue sit distincta à substantia, siue non. Quantitas enim secundum communem modum loquendi appellatur illa radix proxima impenetrationis. Et iam reducetur res ad questionem de nomine, in qua debemus seruare communem modum loquendi Philosophorum.

27. Reliqua omnia accidentia à loco independentia sunt in Eucharistia.

Hinc infero, reliqua omnia accidentia independentia à loco, quæ habet Christus in cælo, poni etiam in Eucharistia; quia in omnibus militat eadem ratio vnionis, & connexionis naturalis cum corpore Christi. Illa autem, quæ dependent à tali loco, non possunt poni in Eucharistia, quia non possunt esse in alio loco, qualia sunt præsentia localis, extensio partium, situs, quem habet, &c. quia hæc omnia includunt talem vocationem dependentem à tali loco. Petes, an corpus Christi habeat in Eucharistia eandem figuram, quam habet in cælo: De hoc dicemus sectione sequenti.

SECTIO II.

Utrum corpus Christi habeat in Eucharistia eandem figuram, quam habet in cælo?

28. Duplex figura organica & sitialis.

Figura est duplex: alia organica, alia sitialis. Figura organica est talis vnio partium inter se, ratione cuius inter istam, & illam partem mediant plures, vel pauciores, & ratione cuius pupilla oculi, verbi gratia, licet in Eucharistia non occupet spatium rotundum, taliter tamen habet partes vnitas, & dispositas, inter se, ut postulet extensionem localem circularem: nam licet omnes partes Christi correspondant eidem spatio, non tamen vnuntur omnes immediate inter se, sed manus vnitur cum brachio, non cum capite, & caput cum collo, & non pede. Talis ergo vnio, & dispositio partium inter se, appellatur figura organica. Figura vero sitialis, est talis dispositio partium in ordine ad locum, qua scilicet caput est sursum, pedes deorsum, manus ad latera; & sic de aliis. De figura organica, conceditur, eandem, quam Christus habet in cælo, habere etiam in Eucharistia; quia licet ibi omnes partes Christi sint in eadem parte spatij, habent tamen talem ordinem vnionis inter se, ut ratione illius caput sit immediatum collo, non manentibus, & ratione cuius etiam exigunt talem dispositionem localem, si connaturali modo locentur. Videatur Suarez *dist. 48. sect. 1. circa finem*. De hoc enim non potest esse difficultas.

29. Dubium est de figura sitiali.

Maius dubium esse potest de figura sitiali: hæc enim videtur esse accidens independentis à loco: nam potest homo retinens eandem figuram situalem mutare diuersa loca, sicut & artefacta, clauis, v.g. vel vas aureum, retinet eandem figuram clauis, vel vasis, licet mutetur ab hoc loco in alium. Vnde aliqui Philosophi supponunt, figuram artificialem esse aliquid distinctum ab aliis accidentibus naturalibus ac permanens in artefacto. Sic etiam multi Philosophi docent de situ, esse aliquod accidens modale distinctum ab *vbi*; nam homo sedens in lectica mutat successiue vocationem, & retinet semper eundem modum sessionis. Consequenter

ergo dicendum videtur figuram situalem esse aliquid accidens independentis ab hoc & illo loco, atque adeo quando idem corpus existens Romæ, replicaretur Neapoli, posset ibi habere eandem numero figuram situalem, quam habet Romæ, licet non possit habere ibi vocationem Romanam.

In mea sententia hoc facile explicatur. Sentio enim in primis, figuram artificialem non addere aliquid positium supra vocationes partium, sed esse tales vocationes partium cum talibus negationibus. Et quidem sententiam contrariam irridet Pereira *lib. 7. Philosoph. c. 3*. Nostra autem facile probatur, & explicatur in statua lignea, vel lapidea, circa quam ars nihil profus efficit, nisi tollere aliquas partes, quibus ablatis, aliæ partes, quæ remanent, manent cum tali dispositione, & distantia inter se, ut eo ipso sit facta statua. Tunc ergo artifex nihil profus posuit, sed abstulit vnionem partium remanentium cum illis, quas abstulit; ergo forma artificialis non est aliquid accidens productum de nouo per artem diuersum ab accidentibus, quæ sine arte haberent, sed vocationes talium partium cum negatione vocationum aliarum partium, quæ ablatae sunt.

Confirmatur primo: tolle hoc accidens, quod dicitur productum de nouo in ligno: relinque has solum partes ligni in hoc loco, vbi nunc sunt, & sine alijs partibus, quæ abscissæ sunt, procul dubio manebit statua; ergo non est necessaria illa forma, quam superaddis. Confirmatur secundo, quia hæc forma artificialis statuae non est indiuisibilis; ergo est pars in parte ligni, & pars in alia parte. Accipio ergo partem minutissimam illius ligni, & peto, quodnam accidens peculiare sit in illa parte, quod non posset esse absque illa arte? Nullum plane; quia illa pars ligni cum omnibus suis accidentibus potest diuidi ab alijs partibus, & tunc non defert secum aliquid accidens, quod absque arte esse non posset; ergo in hac parte non est illud accidens peculiare superadditum, sed neque est in alijs partibus scortum; ergo in nulla; ergo fatendum est, hanc formam artificialem nihil aliud esse præter dispositionem partium taliter inter se vnitarum, & distantium, hoc est, tales vniones, & vocationes partium cum negationibus aliarum, dum enim hæc intelliguntur, sufficienter intelligitur perfecta statua.

Confirmatur tertio, & explicatur clarius in artefactis, quæ sunt entia per accidens, & constant ex multis entibus completis non vnitis physice inter se, qualis est mensa v.g. vel scamnum, cuius artificium consistit in eo, quod vna tabula clauis sit confixa ligno. Peto enim, hæc forma artificialis superaddita in quo subiecto sit? Non quidem in tabula superiori, quæ intrinsece nihil debet de nouo ex eo, quod facta sit mensa; clauis enim, quo configuratur, non est accidens intrinsecum tabulae, ut subiectetur in ipsa: sed neque in pedibus mensæ recipitur hæc forma accidentalis, quia ligna illa eodem modo se habent intrinsece; nullibi ergo recipitur hoc accidens superadditum de nouo; quia nihil aliud est metaphysice loquendo forma mensæ, quam eadem figuræ partiales, quas tabula, & ligna antea habebant, additis clauis in tali loco. Quod clarius adhuc apparet, si absque clauis solum funibus colligentur partes artefacti. Item clarius apparet in exercitio artificiose composito, & ordinato: peto enim illud artificium, vbi resideat? An pars in vnoquoque militis, an totum in singulis? Nihil aliud dici potest, nisi quod sit aggregatum ex situ, seu vocationibus omnium militum; quibus solis positus intelligitur perfecta, & artificiosa ordinatio, & dispositio totius exercitus.

Obiiciunt: vestis, vel pileus perdidit præsentiam localem

30.
facile
licet
vicia

31.
m.

32.
m.

33.
m.

34.
m.

35.
m.

36.
m.

37.
m.

38.
m.

39.
m.

40.
m.

41.
m.

42.
m.

43.
m.

44.
m.

45.
m.

46.
m.

47.
m.

48.
m.

49.
m.

50.
m.

localem, quando mouetur localiter ab vno loco in alium : & tamen non perdidit, sed retinet formam artificialem vestis, vel pilei; idem enim pileus manet in hoc loco, & in alio; ergo forma artificialis constitutiva pilei distinguitur a presentia locali, & a distantia partium inter se. Respondet, eodem modo perseverare formam vestis, vel pilei, quo perseverat distantia partium inter se: hæc autem metaphysice loquendo non perseverat eadem, cum non maneat eadem vbicatio partium, sed solum moraliter, & vulgariter; quo etiam modo manet eadem forma artificialis vestis vel pilei. Dicitur autem moraliter perseverare eadem, quamdiu post artificis operam sic manent partes inter se depositæ, vt absque nouo artificio possint similem distantiam, & proportionem ad inuicem retinere. Hinc est, existimari eundem calicem, & retinere consecrationem, quamdiu non frangitur; imo licet calix tornatilis sit, & ita possit cuppa à pede separari, & iterum coniungi absque nouo artificio; semper censetur manere idem calix, nec indiget noua consecratione, licet re veta per illam separationem non minus perdatur physice loquendo prior figura calicis, quàm si per fractionem fuissent partes separatæ; quo casu indigeret calix noua consecratione. Moraliter tamen, quando calix tornatilis est, censetur manere eadem forma artificialis, quia ex vi precedentis artificij possunt partes facile redire ad similem distantiam, & proportionem inter se. Sic etiam Alba Sacerdotalis censetur esse eadem, etiam quando complicata est, licet tunc non retineat eandem figuram, & distantiam partium, quia nimirum adhuc ex vi precedentis artificij possunt eius partes extendi, & habere similem figuram, & distantiam; si vero manicæ separantur, non censetur eadem alba, sed indiget noua benedictione, quando postea assulantur, quia indiget nouo artificio: secus esset, si manicæ ab initio non fuissent assutæ, sed globulis sericis coniungerentur, ita vt separari, & coniungi facile possent, tunc enim semper censetur eadem Alba, nec indigeret noua benedictione propter illam manicæ separationem. Vides, quantum sit moralitatis in hac perseverantia eiusdem figuræ artificialis, licet physice loquendo eius intrinseca constitutiva varientur. Hoc modo olim explicui formam artificialem in 2. lib. *Physicorum*; quam doctrinam video postea placuisse Philosophis Recentioribus, quorum aliqui scripta sua typis mandarunt.

P. Artiga.
Disput. 16.
Physic. sect. 2.

34.
Extensio
actualis non
est accidentis
abstractum ab
vbicatione
sua.

Eodem etiam modo, & propter easdem rationes dixi in Philosophia, extensionem actualem partium in ordine ad locum non esse aliquod accidens, quale ab alijs ponitur distinctum ab vbicationibus partium, quod idem perseveret, quando corpus localiter mouetur, sed esse ipsam vbicationem partium; nam eo præcisè quod intelligatur caput in hoc loco, & collum in alio, ac singulæ partes in diuersis partibus spatij, ablato quocumque alio accidente, intelligitur extensio localis partium, sicut impenetratio actualis cum alio corpore non est accidens superadditum, sed talis vbicatio intrinseca vtriusque corporis in diuersis partibus spatij, & negatio vbicationis in eodem spatio. Sic etiam extensio actualis partium, quæ fere idem est, quod impenetratio actualis earum inter se, nihil est aliud, nisi vbicationes partium in diuersis partibus spatij, & negatio vbicationis earum in eadè parte spatij, nec oportet addere aliud accidens permanens positiuum, sed quando corpus localiter mouetur, censetur retinere eandem extensionem actualem localem partium, quia moraliter eandem distantiam habet absque vlla

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

interruptione per inextensionem, seu penetracionem actualem earundem partium inter se.

Eodem modo, & propter easdem rationes dixi in Metaphysica, situm non esse aliquod accidens positiuum physice distinctum ab vbicationibus omnium partium animalis, & loci; sedere enim hominem v. g. nihil est aliud quam partes animalis esse in talibus locis taliter distantibus inter se, & sedem esse in tali loco: his quippe positis & ablato quolibet alio accidenti positiuo, intelligitur homo sedere; dicitur autem homo sedens in lectica retinere eandem sessionem, quando mouetur lectica, quia retinet eam moraliter, non metaphysice, sicut de forma artificiali, & extensione locali dictum est.

35.
Nec situm est
accidentis abstractum.

His suppositis, facile iam explicatur, quam & qualem figuram corpus afferat secum ad Eucharistiam. Dicimus enim, habere ibi eandem figuram organicam, quam habet in celo: non tamen eandem figuram situalem. Nam figura organica est vnio partium inter se, ratione cuius exigit talem positionem in ordine ad locum: ex eo enim, quod partes pupillæ v. g. taliter inter se vniuntur, exigit talem positionem in spatio rotundo cum tali distantia partium à centro, &c. quam exigentiam, & rotunditatem organicam habet pupilla in Eucharistia; non tamen habet ibi rotunditatem, & figuram situalem, quia non occupat ibi spatium rotundum, sed omnes partes pupillæ penetrantur inter se. Sic etiam non habet ibi extensionem actualem localem partium, nec situm, quem habet in celo, quia extensio actualis localis, & situs includit tales vbicationes partium, quæ vbicationes cælestes non replicantur in Eucharistia, vt constat.

36.
Facile iam
soluitur quæ
suo proposito.

Dices, non omnis figura organica Christi consistit in vnione partium inter se: nam sanguis non vnitur physice cum venis, sed continetur intra illas, sicut aqua in vase; quæ continentia non videtur esse aliud, quam talis vbicatio sanguinis, & venarum; ergo in Eucharistia, in qua sanguis non continetur intra venas, non datur tota figura organica Christi, non enim datur continentia organica sanguinis intra venas, nec habet ibi maiorem coniunctionem sanguis cum venis, quam cum capillis.

37.
Instantia
m.

Respondetur, hanc etiam figuram organicam sanguinis, & venarum dari suo modo in Eucharistia; nam sicut ibi est oculus in capite, & non in pede propter vnionem continuationis, quam habet oculus cum capite, ratione cuius exigit ex se vbicationem proximam capiti, & non pedi: sic sanguis licet non habeat vnionem propriam continuationis cum venis, habet tamen exigentiam, quæ ex se exigit poni intra venas, & non in capillis; & venæ habent exigentiam continendi sanguinem, ita vt petant præsentiam localem fundantem talem propinquitatem ad sanguinem; quæ exigentia fundata in ipsa natura sanguinis, & venarum, dici potest figura organica sanguinis, & venarum.

Diluitur.

Petes, an, si poneretur sacramentaliter vas aureum, vel crux, aut aliquod aliud arte factum sub speciebus panis, sicut ponitur caro Christi; an, inquam, poneretur vere sub speciebus forma crucis, vel vas, an solum lignum, vel aurum? Ex dictis enim videtur sequi, ponendam solum materiam; quia forma artefacti sunt tales vbicationes, quæ ibi non ponerentur.

38.
Quæsitum.

Respondet, in aliquibus artefactis poneretur quidem etiam figura non situalis, sed organica; in alijs vero neutra. Prima pars probatur, quia globus, vel sphaera aurea v. g. sub speciebus panis haberet etiam rotunditatem organicam non minus, quam illam de facto habet pupilla oculi Christi. Sicut

Satisfit.

enim pupilla habet sub speciebus figuram, & rotunditatem organicam, quatenus ibi etiam eius partes taliter uniantur inter se, ut propter talem unionem, & tale temperamentum aliqua accidentia exigant occupare spatium rotundum: sic partes globi aurei propter talem unionem, quam habent ad invicem, & propter carentiam aliarum partium, & talem densitatem, & duritiam exigunt naturaliter occupare spatium rotundum; ergo non minus diceretur retinere suam figuram rotundam organicam, quam pupilla oculi de facto eam retineat.

39. Secunda vero pars, quod scilicet aliqua alia arte facta neutram figuram retinerent sub speciebus, probatur in exemplo adducto crucis: cum enim crux constituitur per approximationem talem duorum lignorum, consequens est, ut sub speciebus panis, in quibus omnes partes crucis essent sibi æque proxima, non esset magis figura crucis, quam alia; quia non esset aliqua unio, vel aliquid aliud physicum exigens in actu primo ex se tale figuram magis quam aliam. Quod idem de mensa, scamno, & aliis similibus dicendum est: imo idem fortasse esset de imagine cerea, quæ cum sit mollis, ex se non videtur magis exigere hanc figuram, quam illam; atque ideo nec organice fortasse retineret sub speciebus panis rationem imaginis, licet retineret tales uniones partium inter se: quia cum eisdem unionibus posset fortasse formari in aliam figuram. Sed de his satis.

SECTIO III.

Utrum totus Christus sit sub qualibet speciebus parte?

40. **S**upponendum primo, totum Christum esse sub qualibet speciebus parte, separatione facta. Est de fide, ut constat ex Florentino in unione Armen. ex Trident. sess. 13. cap. 3. & can. 3. & ex multis Patribus, quos afferunt Recentiores in presenti. Ad quod facit quod dicitur de Manna, quod erat figura Eucharistiæ, de quo refert Scriptura, quod qui plus collegerat, non habuit amplius; nec qui paraverat minus, reperit minus. Imo de semine coriandri (cui simile erat manna) refertur apud Philonem 2. *Alegor. Regum*, post medium, quod quamvis in minutas partes divisum seminetur, tanquam excrevit de qualibet particula, quantum de integro grano, quia perfecta virtus saluatur in qualibet particula. Colligitur item ex facto Christi, qui consecratum calicem dedit discipulis dividendum, ut singuli scilicet totum sanguinem biberent.

41. **S**upponendum secundo, etiam ante separationem esse totum Christum sub singulis partibus speciebus; quod licet non sit tam expressum de fide sicut præcedens, est tamen omnino certum; & habetur fere expressum in Tridentino d. sess. 13. c. 3. in fine, & in cap. *Ubi pars*, de consecratione, dist. 2. & aliis. Et probatur facile; primo, quia si non esset totus Christus sub singulis partibus continuis, sed semel solum in tota hostia, ergo ideo quia omnes eius partes non possunt correspondere eidem spatio, ergo in exigua hostia non erit totus Christus: ad hoc enim etiam oportet ponere plures partes in eodem spatio. Secundo, quia si consecraretur panis maior homine, Christus debet nimium dilatari, ut repleat totum illud spatium per univiam presentiam non replicatam; item nunc esset caput sursum, v. g. & pedes deorsum ex quo sit non omnibus partibus illius spatij rotundi correspondere corpus Christi, quia corpus humanum non potest habere talem situm, quo repleat spatium rotundum magnum,

nulla profus vacuitate relicta, nisi aliqua partes corporis ponantur in pluribus partibus illius spatij; vel nisi intelligamus ossa, & partes duriores corporis Christi liquefieri, ut ad modum cereæ, vel melle possit recipere illam positionem rotundam hostiæ; quod indecens valde est.

Tertio, quia partes hostiæ separatæ singulæ continent totum Christum, ergo & ante separationem: Tertio, separatio enim non dat novam consecrationem; item è contra, ponamus duos calices consecrari seorsim, & postea illas species coniungi; peto an per coniunctionem definat esse totus Christus sub singulis partibus? Si definit, ergo deficit veritas verborum consecrationis: nam de dimidia parte dictum fuerat esse totum sanguinem Christi. Si vero non definit, ergo iam tunc potest esse totus Christus sub partibus univis illius speciebus, ergo posset etiam sub illis esse, licet unica consecratione fuissent consecratæ. Dices, quando datur unica consecratio, veritas verborum solum petit, quod in toto illo sit totus sanguis v. g. non quod in singulis partibus sit totus: sed contra, ergo etiam si separantur partes consecratæ, non debet per consecrationem poni totus sanguis sub singulis partibus; quia nec hoc exigebat veritas verborum.

Dicendum ergo est, totum Christum contineri sub singulis partibus speciebus etiam continuis; nec aliud forsitan voluerunt Alciodoren, & Albertus, quibus opposita sententia communiter tribuitur; eos tamen excusat Vasq. *disp. 188. c. 2.* quia non dixerunt totum Christum non esse sub singulis partibus, sed non esse in illis ante separationem per plures presentias, sed per unam: quod quidem non pertinet ad materiam erroris; licet mihi probabilis sit, in singulis partibus speciebus dari suam presentiam partialem separabilem à presentia, quæ est in aliis partibus; ut dixi supra *disp. 6.*

Contra hanc doctrinam insurgunt duæ difficultates; prima est, quia si totus Christus est in singulis partibus speciebus: ergo cum partes speciebus sint in infinitum divisibiles, consequens est, ut Christus habeat infinitas presentias, per quas illis omnibus correspondeat. Propter hanc forte difficultatem, Bonaventura, & alij dixerunt, Christum totum esse in partibus finitis, scilicet in eis solum, quæ attingunt minimum naturale requisitum ad consecrationem panis, Alij, licet talia minima naturalia non admittant, censent tamen, excogitari posse aliquam particulam panis adeo exiguam, ut licet habeat vere partes, non tamen possit dividi, imo nec discerni ab homine, neque ab Angelo naturali virtute ob imperceptibilitatem partium: & sub huiusmodi particulis, quæ finitæ sunt, erit totus Christus, non tamen sub singulis earum partibus; quod dicitur sufficere ad salvandas loquutiones Patrum, de existentia Christi sub singulis partibus Eucharistiæ.

Re tamen vera hæc sententiæ non sunt probabiles; quia Partes in univertsum loquuntur de omnibus partibus speciebus quantumvis minimis. Deinde, quia si ponamus, hostiam habere septem particulas minimas, & divideretur per medium, deberet dividi una particula minima, & in eius partibus divisivis, vel non maneret Christus, vel poneretur de novo, cum antea non esset ibi nisi pars Christi. Denique incredibile est, illud, quod additur, posse esse adeo imperceptibiles partes alicuius particule, ut neque ab Angelo possint discerni: quomodo enim staret, Angelum illam comprehendere, si eius partes non discerneret.

Propter hæc est sententia aliorum, qui dicunt Christum

Christum totum esse in singulis partibus quantumvis minimis, & in singulis earum partibus; cæterum non habere infinitas præsentias, quia in singulis particulis adeo exiguis, ut humana industria non sint diuisibiles, non habet Christus plures præsentias, sed vnam indiuisibilem, quæ est totus in illa particula, & totus etiam in singulis partibus. Quod si forte, quando diuiditur hostia, contingat, diuidi aliquam ex his particulis minimis simul cum aliis, respondent, vel Deum ab initio illas præsentias disponere in iis particulis, quos nouit non diuidendas vel præsentiam illam amitti, & extendi præsentias partium proximarum. Huc sententiæ tandem adheret P. Egidius in præsentia *art. 3. num. 49.* & sequentibus; & Lessius *lib. 12. de Perfectionibus Diuinis num. 126.* & non est improbabili. Displicet tamen eo, quod sine necessitate confugiat ad illas præsentias pro numero particulatum naturaliter indiuisibilem, cum facilius ponatur illa præsentia tota continua, & diuisibilis pro diuisibilitate spatij; nullum enim inconueniens nouum apparet in partibus illius præsentia, quod non sit in partibus specierum, & in partibus cuiuslibet continui; quare sicut partes specierum communiter dicuntur infinitæ solum syncategorematicè: sic etiam de partibus illius præsentia dicendum est, cum omnino commensurentur partibus spatij.

Obicit P. Coninch ubi supra *num. 37.* esse maiorem absurditatem in diuisibilitate illius præsentia in infinitum, quam in diuisibilitate partium continui; quia illæ præsentia ad diuersas partes specierum non sunt plures partiales, sed totales; primo, quia si omnes componerent vnam solam præsentiam, sequeretur, Christum semel tantum ibi esse ante diuisiōnem specierum; quod tamen in hac sententia non admittitur. Secundo, quia in singulis replicationibus Christus est actu integre, & complete, independenter à quacumque replicatione. Tertio, quia hæ replicationes non sunt proprie continuæ inter se, sicut duæ guttæ aquæ, sed solum contiguæ, sicut arenæ in cumulo; nam per diuisiōnem specierum nihil intrinsecum in illis replicationibus perit; alioquin quoties franguntur species, periret aliquid intrinsecum corpori Christi, quod videtur absurdum. Confirmatur, quia si Deus annihilaret species, & cōseruaret corpus Christi, tunc illæ replicationes essent vere inter se discretæ; ergo & nunc, cū non habeant vllam physicam cōnexionem cum speciebus.

Hæc omnia supposita illa sententiæ Philosophicæ de diuisibilitate continui in infinitum, nihil habent difficultatis. Ad primum responderetur, sicut in speciebus sunt plures partes componentes vnam quantitatem, verbi gratia, totalem; sic illam præsentiam corporis Christi habere plures partes pro diuisibilitate spatij, quarum singulæ sunt partiales, & omnes componunt vnam præsentiam integram, totalem ad totum illud spatium. Vnde in aliquo sensu Christus est semel in illo spatio, non ita ut non sit totus in singulis partibus spatij, sed ita ut non sit per plures præsentias totales, sed per plures partiales, atque ideo est semel totaliter, sed pluries partialiter non partialitate corporis, sed partialitate præsentia: sicut Angelus, vel anima est pluries partialiter in suo spatio, hoc est, per plures partes præsentia, quarum singulæ faciunt præsentiam totam Angelum vel animam parti spatij, sed omnes componunt vnam præsentiam totalem; sicut plures partes aquæ vnam aquam: quod quidem in præsentia corporis Christi facilius intelligitur, cum sit materialis, & possit habere absque difficultate eandem diuisibilitatem, quam habent res materiales.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Ad secundum concedimus, in singulis partibus spatij contineri totum Christum integrum, & completum, non tamen omnino integre, & complete ex parte præsentia; nam licet illa præsentia partialis possit etiam dici integra in aliquo sensu, quatenus illa sola posset existere absque omnibus aliis, de facto tamē non est integra, sed partialis propter vnionem, qua connectitur cum aliis partibus præsentia, sicut quæuis pars aquæ posset existere absque aliis, & esse aqua integra: de facto tamen, quando componit cum aliis partibus, non est integra, id est, totalis, sed pars aquæ maioris. Hoc ipsum dicimus de præsentia sacramentali.

Ad tertium, negamus, illas præsentias partiales esse solum contiguas, sicut arenam in cumulo, sed dicimus esse continuas, sicut guttas aquæ, & sicut partes præsentia Angeli, vel animæ. Quando veto rumpuntur species: vel illa fractio fit, manentibus partibus specierum in eodem loco, in quo erant antea, solumque ablata earum continuatione; vel sic (provt semper contingit) singulis partibus hostia mutatis aliquantulum à priori loco. Si hoc secundo modo fiat, non est dubium, quod fiat mutatio intrinseca in ipsa præsentia, & in corpore Christi, perditur enim non solum vnio inter partes præsentia, sed & præsentia, saltem quoad illas partes correspondentes spatio, quod relinquitur; & acquiritur præsentia ad partes noui spatij, quod per motum acquiritur. Si vero fractio specierum fiat primo modo tunc negamus, fieri mutationem intrinsecam in præsentia corporis Christi: nam licet partes specierum perdant continuationem, quam habebant inter se, partes tamen præsentia corporis Christi manent adhuc continue inter se, quia ad continuationem partium præsentia solum requiritur vnitas subiecti, & spatij, quæ adhuc maneret, licet species non essent amplius continue, sed contiguæ. Vnde ad confirmationem dicimus, si annihilatis speciebus maneret præsentia corporis Christi, futuram continuam, sicut prius; quia ex se non pender à continuatione, vel præsentia specierum; sed sicut si annihilato corpore, vel discontinuatis eius partibus, maneret anima rationalis in eodem spatio, adhuc eius præsentia esset continua, & vna sicut prius; sic dicendam omnino esset de præsentia corporis Christi, quæ imitatur omnino præsentiam animæ rationalis in corpore.

Secunda difficultas est, quia ex dictis videtur sequi, quod totus Christus sit etiam sub indiuisibilibus, & punctis specierum. Consequens autem negatur communiter à Theologis; imo aliquando cum Salmanticæ defenderetur, offensioem peperit apud Doctores; quia corpus Christi in Eucharistia succedit loco substantia panis: ergo ubi non erat panis, non est corpus Christi; ergo non est in punctis specierum, quia ibi non erat panis; alioquin cum diuiditur panis, & resultant superficies quantitatis terminatiuæ, resularet etiam aliquid panis de nouo, & per consequens aliquid materiae & formæ, & iam esset plus panis in pane diuiso, quam in pane integro; quæ omnia videntur absurda. Deinde, quando diuiditur hostia consecrata, resultant similiter noua indiuisibilia, ut terminent de nouo illas partes: ergo ponitur Christus de nouo in illis indiuisibilibus sine noua consecratione, & sine conuersione alicuius substantia in corpus Christi; quod videtur absurdum; nam provt est ibi corpus Christi, non succedit alicui substantia, quæ ibi antea esset, quia sub illa superficie de nouo resulterà (vt suppono) nulla antea substantia, sed solum ponitur corpus Christi loco substantia possibilis quæ foret ibi, si non esset corpus Christi, quod non sufficit ad hoc, ut ponatur

D d 3 ibi

49. Ad secundum.

50. Ad tertium.

51. Secunda difficultas est vtrum corpus Christi sit sub punctis specierum.

47. Obicit Coninch. 48. Soluuntur hæ omnia. Ad primum responderetur. 49. Prima difficultas est vtrum corpus Christi sit sub punctis specierum.

Egidius. Lessius. Displicet hæ sententia. 47. Obicit Coninch. Prima difficultas est vtrum corpus Christi sit sub punctis specierum.

ibi per conuersionem. Hæc sunt, quæ potissimum probant, corpus Christi non esse in indiuisibilibus speciebus; quam sententiam cum aliis tenet P. Valquez *disputat. 188. cap. 4.*

Valquez.

52.
Addunt aliqui.

52. Addunt aliqui, quando species vini consecrata miscetur cum vino non consecrato, & resultat indiuisibile nouum continuatum, non fore, cur magis ponatur sub illo indiuisibili sanguis Christi, quam substantia vini, cum indiuisibile, sit copulatiuum vtriusque quantitatis. Nec ad veritatem verborum consecrationis requiritur, quod ponatur ibi sanguis Christi: nam licet ibi non ponatur, erunt vera verba præterita; pone enim, antea dixisse: *hoc est vinum album*; vera sunt hæc verba, licet postea miscetur cum vino rubro potentiori, & ideo in continuatio ponatur forma vini rubri, quod præuenit, & non vini albi; ergo similiter vera sunt verba: *hic est sanguis Christi*, licet postea miscantur species cum vino rubro potentiori, & ideo sub indiuisibili continuatio non sit sanguis Christi, sed substantia vini rubri potentioris. Confirmatur, quia ad veritatem verborum solū requiritur, quod sanguis Christi succedat loco vini albi, quod in ipsum conuertitur, & præter, quod præteret illa substantia vini; ergo si vinum album non esset futurum sub illo indiuisibili copulatiuo, non requiritur ad veritatem verborum, quod sanguis Christi ponatur sub illo in prædicto casu.

Confirmatur.

53.
Responderi possit.

53. Responderi fortasse possit ex ipso argumento, quod scilicet in eo solum casu deberet poni sanguis Christi sub illo indiuisibili, quando debuisset poni substantia vini conuersi in sanguinem, cuius loco succedit ipse sanguis; quare si vinum rubrum postea adueniens potentius sit, & ideo debeat ipsum solum esse sub illo indiuisibili, non oportebit, quod ponatur ibi sanguis Christi. Quid tamen, si vtrumque vinum æqualis ætuitatis, & virtutis sit? Tunc dici possit: si sub illo indiuisibili copulatiuo quantitatis resultat ex natura rei indiuisibile substantiæ similis reliquo vini, resultat etiam in prædicto casu, atque ideo non esset ibi sanguis Christi, sed illud indiuisibile substantiæ nouum, quod nunquam fuisset consecratum, nec ad veritatem verborum requireretur eius conuersio. Si vero sub indiuisibili copulatiuo quantitatis futura esset substantia vtriusque vini (provt aliqui volunt) saltem inadæquate, dici possit, futurum etiam ibi sanguinem Christi, & substantiam vini, quod de nouo admiscetur.

54.
Non tamen tollitur difficultas, sed augetur.

54. Hæc tamen non tollunt difficultatem, sed auget; quia si sub indiuisibili quantitatis copulatiuo resultat nouum indiuisibile substantiæ vini, quod quia consecratum non fuit, manet non conuersum in sanguinem, sequitur primo, quod ob eandem rationem, quando species consecrata diuiduntur, & resultant noua indiuisibilia terminatiua quantitatis, debeant etiam resultare indiuisibilia substantiæ panis & vini, quia illa indiuisibilia quantitatis non fuerunt consecrata, atque ideo sub illis non erit Christus, sub nouum indiuisibile substantiæ resultans ex diuisione. Item, quando per motum localem aliæ partes consecratae aliis consecratis continuantur in calice, toties resultant noua indiuisibilia quantitatis, & per consequens noua indiuisibilia substantiæ non consecratae; quare in calice consecrato erunt post paululum temporis multa indiuisibilia substantiæ vini de nouo producta admixta speciebus consecratis. Denique ex hoc fit, quod etiam si totum vinum album consecratum sit potentius, & robustius, quam rubrum, cui postea miscetur, adhuc resultabit indiuisibile copulatiuum substantiæ nouum simile aliis, quæ erant vino albo, atque

ideo aliquam substantiam vini albi ibi esse non conuertam in sanguinem Christi; quæ omnia videntur absurda, & ideo non videtur concedendum corpus, & sanguinem Christi esse sub indiuisibilibus speciebus.

Oppositam tamen sententiam, quod scilicet corpus, & sanguis Christi sint sub indiuisibilibus, tenet cum aliis P. Suarez *disput. 52. sect. 3.* & probari videtur, primo quia non magis repugnat, totum Christum esse in spatio indiuisibili, quam in spatio diuisibili exiguo; ergo cum necesse sit concedere hoc secundum, non est cur negetur primum. Secundo, quia si solum esset in spatio indiuisibili, ergo si contingat, hostiam diuidi per dimidium illius spatii, vel diuidetur Christus, vel incipiet esse totus in singulis partibus, vbi antea non erat totus. Tertio, quia corpus Christi est in hoc spatio, sicut Angelus, sed Angelus non solum est in partibus, sed etiam in punctis; alioquin præsentia Angelii esset interrupta per vacuitates indiuisibiles; ergo idem dicendum est de Christo. Quarto, quia sub indiuisibilibus quantitatis præerat aliquid substantiæ panis: nam omne accedens etiam indiuisibile inhæret substantiæ, sed nihil substantiæ panis remanet post consecrationem; ergo illud conuertitur in corpus Christi ibi succedens.

Quarto addere possumus, quia anima nostra tota correspondet singulis indiuisibilibus corporis; alioquin haberet præsentiam interruptam; nõ enim potest esse in spatio continuo, si non sint partes præsentia continue inter se mediis continuatiuis indiuisibilibus; ergo nec anima Christi in Eucharistia potest habere præsentiam continuam, nisi correspondet tota singulis indiuisibilibus spatii. Denique idem argumentum fieri potest de ipso corpore Christi, quod nisi totum correspondeat singulis indiuisibilibus spatii; necesse est quod eius præsentia non sit continua, sed interrupta; quod cum non possit cõcedi, oportet, quod sit etiam in indiuisibilibus, non potest autem correspondere pars sola corporis Christi indiuisibili spatii; iam enim esset vna pars corporis in vno indiuisibili, & alia in alio; ergo debet totum corpus, sicut tota anima, & sicut tota substantia Angeli correspondere.

Vides vtriusque partis argumenta satis difficilia: ego quidem neutris puto sufficienter posse fieri satis. Vnde iuxta diuersas Philosophorum sententias dupliciter dissoluenda existimo: nam illi, qui quantitatem componunt ex solis indiuisibilibus, & negant diuisibilitatem illam partium in infinitum, facile se expediunt ab hac questione: concedunt enim corpus Christi esse sub singulis indiuisibilibus speciebus; nec contra hos vtgent argumenta proposita; quia in ea sententia per continuationem non resultant noua indiuisibilia continuata, nec per diuisionem noua terminatiua, sed illa quæ prius erant continuatiua fiunt terminatiua, & e contra, ablata solum vel posita eorum vnione inter se. Et sicut sub singulis punctis quantitatis præerat aliquid indiuisibile substantiæ panis, sic loco illius ponitur post consecrationem totum corpus Christi per veram conuersionem. In sententia vero communi Philosophorum ponente partes continui diuisibiles in infinitum; existimo consequenter neganda esse omnia eiusmodi indiuisibilia tam in continuo pertinenti, quam in successiuo; hoc enim modo vitantur omnes fere difficultates, quæ ex illo principio passim in Philosophia, & Theologia occurrunt, & aliud minus difficile soluuntur, quæ ad probanda ea indiuisibilia solent afferri de hoc tamen alio loco, Deo volente, dicemus ex professo.

SECTIO IV.

Quid significetur per ly corpus, in verbis consecrationis.

58. Vidimus, quid ponatur in Eucharistia; nunc iam incipimus examinare, quid ponatur ex vi verborum, & quid per concomitantiam: pro quo suppono, ex vi verborum poni ea, quae significantur per verba, & sine quibus non essent vera verba consecrationis; reliqua autem ponuntur per concomitantiam, quo supposito, quaerimus in primis, quid ponatur sub speciebus panis ex vi verborum, quod est quaerere, quid significetur per corpus, quod ponitur in consecratione panis?

59. Prima sententia docet, significari materiam Christi Domini sine aliquo alio. Haec tribuitur Gabrieli, & aliis, quos asserunt P. Suarez disp. 57. sect. 4. & P. Valquez disp. 186. cap. 1. Impugnatur tamen, quia materia sola secundum se non dicitur corpus humanum, quale in praesenti significatur; alioquin etiam si illa materia esset iam sub forma cineris, vel vermium, possent dici corpus Christi; quod falsum est.

60. Secunda sententia docet, significari materiam connotando formam substantialem rationalem: itaque corpus solum includit materiam in recto, licet connotet formam in obliquo. Ita Sotus, & Ledesma apud Valquez vbi supra num. 16. Haec etiam reicitur, quia si anima significaretur, licet de connotato; vere tamen significaretur; & per consequens anima poneretur ex vi verborum, & non per concomitantiam, quod est contra Tridentinum sess. 13. cap. 3.

61. Tertia sententia docet, significari materiam cum forma quadam partiali corporeitatis distincta realiter ab anima; per quam constituitur in esse corporis, & cum qua sola remanet materia, abeunte anima, & ratione cuius dicitur esse idem corpus vivum, quod postea est mortuum. Haec tribuitur Scoto, & aliis. Addunt tamen aliqui, illam formam non solum constituit corpus vitumque, sed organicum; constituit enim per diuersas partes, quas habet, diuersa membra, caput, manus, pedes, &c. ita ut sit quadam forma substantialis incompleta disponens ad formam viuens. Ita opinatur & acerrime defendit P. Aggidius de Coninch in praesenti art. 2. quia alioquin, si materia acciperet nouam formam cadaueris, quando moritur homo, sequitur, corpus Christi mortuum fuisse vere corruptum: illud enim dicitur proprie corruptum, quod in aliam substantiam diuersam mutatur. Consequens autem est contra illud Act. 2. Neque caro eius vidit corruptionem.

62. Haec tamen sententia supponit rem in Philosophia minus veram, quod scilicet in homine datur simul alia forma substantialis corporeitatis cum anima rationali in eadem materia; quod impugnavi in 1. Physic. disp. 3. & breuiter reicitur, quia in primis illa forma, quaecumque sit, non facit cum materia vnum ens completum (alioquin non posset materia rursus actuari per formam rationalem); ergo, abeunte anima, non potest materia naturaliter manere cum sola illa forma, sicut nec potest manere sine vlla prioris forma ratione sui incompleta. Adde, consequenter idem dicendum esse de cadauere equi, quod in eo manet eadem forma substantialis corporeitatis, cum neque in eo producat de nouo forma cadaueris, ut ipsi supponunt; imo idem dicendum erit de arbore excissa, quod maneat lignum cum eadem forma ligni, quam antea habebat, licet non cum eadem anima vegetatiua. Quis autem credat, lignum mortuum esse ens minus completum, quam ferrum, vel lapidem, sed mate-

riam solum cum forma quadam incompleta. Denique nulla est necessitas confingendi illam formam substantialem, quae simul sit cum anima; nam quidquid accipit materia ab illa forma, potest accipere sufficienter ab accidentibus ipsius, & ab ipsa anima. Non sunt autem multiplicandae formae substantiales in materia absque necessitate. Nos quidem ponimus in corpore mortuo formam substantialem cadaueris; non tamen absque necessitate; sed ne maneat materia prima absque forma: & quia proprietates, & operationes ligni, v. gr. non minus arguunt in ipso formam substantialem, quae sit earum principium intrinsecum, quam in ferro, vel lapide, ut dicebamus; quare cum forma ferri, vel lapidis sit substantialis completa, cogimus idem de ligno, vel osse mortuo fateri. At vero, dum viuunt, non est cur aliam formam substantialem multiplicemus ultra animam.

Adde, non esse iuxta naturam, quod corruptatur aliqua forma substantialis absque introductione alterius, corruptio enim non intenditur propter se, sed propter generationem, & ideo dicitur generatio vnius esse corruptio alterius; quando ergo corruptur viuens, debet introduci alia forma noua substantialis; alioquin dabitur corruptio vnius absque generatione alterius. Item dabitur e contra generatio vnius absque corruptione alterius: nam quando in materiam embryonis introducit forma viuens, sit generatio substantialis absque corruptione formae embryonis; quia sicut forma cadaueris sunt illae formae partiales, quae erant in viuente, sic forma embryonis sunt eadem formae partiales, per quas prius organizatur, & disponitur materia ad formam viuens, & quae remanent in viuente: generatur ergo substantialiter viuens absque corruptione aliqua substantialis, & corruptur substantialiter absque generatione substantiali; quod videtur esse contra mentem Philosophorum dicentium, corruptionem non intendi per se, sed per accidens, occasione generationis, quae de nouo ponitur.

Nec satisfacit, si dicas, corruptionem poni propter generationem, & formam substantialem, non quae de praesenti introducitur, sed quae postea introducetur: corruptur quippe viuens, ut postea ex ipso generentur vermes; & in hoc sensu corruptio adest generationem, scilicet praesentem, vel futuram; hoc, inquam, non satisfacit; primo, quia finis ille, & eius allequutio longe nimis distat, quando v. gr. corruptur anima vegetatiua cedri, ut post tria, vel quatuor annorum millia, quibus cedrus corrupta manet, possint ex ipsa generari vermes; certe Philosophi non significant concomitantiam adeo distantem inter generationem vnius, & corruptionem alterius. Deinde, si illa intentio generationis futurae sufficeret ad ponendam corruptionem, posset etiam dici, quando alimentum prius conuertitur in chylum, ut postea conuertatur in sanguinem, corrupti quidem substantialiter alimentum, non tamen introduci formam substantialem, sed accidentia, quia illa corruptio fit propter productionem sanguinis futuram, atque adeo in spe futurae generationis spoliari materiam forma alimenti, absque alia forma substantiali praesenti, sed futurae quae omnia non satis Philosophice dicerentur.

Addunt aliqui, formas illa partiales fore, & non fore substantiales: fore quidem, quia ita supponuntur a suis assertoribus; non fore item, quia substantia est prima radix ceterorum; illae autem formae non sunt prima radix, sed ipsae potius radicantur in anima, quae eas exigit, sicut & alias dispositiones accidentales; ergo non essent substantiales, sed

Non sunt multiplicandae formae substantiales in materia sine necessitate.

63.

64. Quod hic dicitur non satisfacit.

65. Addunt alii, qui.

accidentales. Hoc tamen argumentum non est efficax, quia illæ formæ non supponunt, sed potius præcedunt animam; non ergo radicantur in illa.

66.
Instantia.
Diluitur.

Dices ergo e contra, anima non erit substantialis, quia iam supponit primam radicem substantialem. Respondeo negando sequelam; quia conceptus substantiæ, vt alibi dixi, non est, quod sit prima radix vtrumque, sed radix determinata, alioquin forma non esset substantialis, quia supponit materiam, quæ est prima radix formarum; quia tamen nondum est prima radix determinata, sed ipsa materia cum forma, componit primam radicem determinatam; ideo forma, etiam est substantialis. Illæ ergo formæ partiales non sunt prima radix determinata formæ viuientis; quia sicut materia est indifferens ad formam viuientis, & non viuientis; sic illæ formæ partiales non exigunt determinate animam, cum possint esse etiam in embryone, vel cadauere: non ergo impediunt, quod forma viuientis sit etiam substantialis.

67.
Instantia.

Respondent
aliqui.

Dices, iuxta, hanc regulam ipsæ formæ partiales non erunt substantiales, quia supponunt primam radicem determinatam sui, scilicet dispositiones prærequisitas ad illas formas. Respondent aliqui dispositiones non esse radicem formæ, sed potius e contra; quia licet forma ordine naturæ subsequatur, præcedit tamen ordine intentionis; sufficit autem ad conceptum substantiæ, quod sit prima radix saltem in genere causæ finalis: & quidem certum est, dispositiones esse propter formam, & non e contra formam propter dispositiones.

68.
Reijciunt hæc
responsio.

Hoc tamen responsum, & extensio substantiæ ad primam radicem in genere causæ finalis, non videtur esse iuxta mentem Philosophorum; & aliunde videtur continere petitionem principij. Philosophi enim nomine substantiæ intelligunt id, quod subsistat aliis, id est, quod quasi fundamentum cæterorum ea sustinet, & restatut; sicut radix restatut frondes, & ramos amissos in arbore; quod certe non est munus causæ finalis. Nec poterunt absque petitione principij ea ratione discernere substantias ab accidentibus: quando enim dubitatur, an dispositiones sint substantia, dicitur, non esse substantiam, quia ipsæ sunt propter formam. Si tursus quæram, vnde scis eas esse propter formam? Respondebis, quia accidentia sunt propter substantiam, & non e contra; & nunquam reddes rationem, cur forma subsequens sit substantia, nisi recurras ad illam communem Philosophis, quia scilicet præter dispositiones datur aliud, quod restatut ipsas dispositiones ex parte amissas, quod est esse radicem determinatam aliorum: hoc autem non conuenit dispositionibus: nam licet semper aliquæ dispositiones præcedant conseruationem formæ, non tamen hæc determinatæ; v. gr. in homine requiritur ad eius temperamentum tanta humiditas, tantus calor, frigus, & siccitas. Si casu decreseat frigus à debito gradu, non ideo moritur homo, sed potius forma substantialis paulatim restatut gradum frigoris amissum, & reducit temperamentum ad statum debitum; quod idem facit, si decreseat calor, vel siccitas, &c. nisi ita sit notabilis mutatio in qualitatibus, vt iam non possit perseverare forma vnita. Vnde constat, dispositiones illas non esse substantiam hominis; quia hæc debet esse aliqua radix, quæ eadem manens sit fundamentum aliorum: dispositiones autem non sunt tales, quia variantur, crescentibus, & decrescantibus, modo his, modo illis, & datur aliud principium, quod idem manens restatut ea, quæ de temperamento perdantur: illud ergo aliud principium merito appellamus substantiam, & non temperamentum dif-

Vnde constat
dispositiones
non esse for-
mam compo-
siti.

positionum. Adde, aliud temperamentum nihil aliud esse nisi conflatum ex multis qualitatibus; quantum singulæ non sunt substantia, sed accidens, vt consistat de singulis gradibus caloris, frigoris, &c. ergo nec totum, quod resultat, potest esse substantia; quia ex accidentibus non potest componi substantia. Hoc obiter dixerim, quia existimo, non satis efficaciter impugnare illo argumento, formas partiales superadditas animæ; licet hæc formæ partiales, vt dixi, ex aliis capitibus non mihi probentur.

Nunc iam ad fundamentum, quod pro ipsis asserbat P. Coninch de corruptione corporis Christi, quod non est ad rem, quia ideo dicitur corpus Christi incorruptum, sicut illa corpora Sanctorum; quia licet fuerit verum cadauer, non tamen abiit in vermes vel cineres, sed semper mansit verum corpus humanum: ideo licet compositum præcedens fuerit corruptum, non tamen ipsum cadauer.

Quarta sententia docet, per corpus significari materiam cum forma substantiali, non quidem determinatam, & singularem, sed secundum gradum superiorum, & rationem communem, in qua conueniant forma rationalis, & forma cadaueris humani, quantum vtraque cum materia constituit corpus humanum organicum, abstrahendo à viuo & mortuo. Ita Suatez vbi supra, cum aliis. Hanc sententiam impugnat Vasquez duplici argumento: primo, quia caro viua, & mortua non habent rationem communem carnis, in qua conueniant; dicuntur enim æquiuocè caro: ergo per corpus non potest significari forma substantialis secundum gradum communem carni viuæ, & mortuæ, cum nullus detur talis gradus communis. Antecedens probat ex Aristotele 2. de generatione animalium, cap. primo, his verbis: non enim est facies, nisi animam habeat, neque caro; sed corrupta æquiuocè dicitur facies, aut caro, perinde quasi lapidea, lignea facta sit.

Hoc tamen argumentum, & testimonium Aristotelis nimium probat; probaret enim etiam contra ipsum Vasquez, non solum non dari rationem communem carni viuæ, & mortuæ, sicut non datur ratio communis cani latrabili, & cælesti; sed etiam quod caro mortua non est proprie, & simpliciter caro, sicut nec caro lapidea; ex quo sequitur, non fore vera proprie verba consecrationis, nisi poneretur caro Christi viua. Quare dictum illud Aristotelis omnes debemus vel reicere, vel ita explicare, vt non omnino neget conuenientiam inter carnem viuam, & mortuam, sed dicat tantam esse inæqualitatem & distantiam, vt ferè videatur intercedere analogia; sicut rationem communem entis appellare solent analogam, vel æquiuocam ob maximam distantiam accidentis à substantia, & entis creati ab increato; licet reuera sit in rigore vniuocæ; vt probaui in Dialcctica.

Secundo arguit P. Vasquez supra num. 8. quia si corpus significat concretum totale secundum gradum genericum; ergo non potest Christus dicere, hoc est corpus meum; sicut nec dicimus, hoc est animal meum, vel vinens meum; loquendo de ratione generica animalis, vel viuientis in nobis repetita: quia illud meum debet cadere supra id, quod est pars physica, & realiter, vel quod significatur ad modum partitis gradus autem genericus non significatur vt pars realis, & physica; alioquin non posset prædicari de toto; vt de facto prædicatur. Cæterum nec hoc argumentum est efficax; quia licet gradus genericus animalis, vel viuientis in concreto non significetur vt pars, quia animal nõ solum dicit naturam, sed etiam substantiam; at vero animalitas in abstracto vere est pars; dici autem posset, quod corpus intelligitur in

in abstracto pro natura corporis propterea distincta à substantia; quare sicut in abstracto potest Christus dicere: *hæc est mea animalitas*, sic potest dicere: *hæc est corpus meum*, loquendo de natura corporis in abstracto. Differt autem corpus ab animalitate in hoc, quod animal in concreto, & in abstracto significatur per diuersas voces: corpus autem siue in concreto, siue in abstracto, significatur per eandem vocem; sicut etiam substantia, quæ est genus supremum, significatur per eandem vocem in concreto, & in abstracto; & ideo possumus dicere, *Christus est substantia*, sumendo illam in concreto, & possumus etiam dicere, *hæc est mea substantia*, sumendo illam in abstracto. Ex quo etiam fit, ut licet non possimus dicere, *verbum assumpsit animal*, sed *animalitatem*, possumus tamen dicere, *Verbum assumpsit substantiam*, & similiter: *Verbum assumpsit corpus*; & licet non possimus dicere, quod panis conuertitur per se in substantiam Christi, dicimus tamen conuerti per se in corpus Christi; quia scilicet corpus non includit substantiam, nec sumitur in concreto, sed in abstracto: ergo *corpus* potest significari ut pars, licet *animal* non possit.

74. Melius ergo impugnat prædicta sententia ex Concilio Tridentino dicta sess. 13. cap. 3. ubi dicitur, animam Christi poni sub speciebus panis per concomitantiam; ergo ex vi verborum non ponitur aliqua forma substantialis significata in recto; ergo *corpus* non significat compositum ex materia, & forma. Respondet Suarez, animam non poni ex vi verborum, quatenus anima est, sed quatenus forma corporis organi; at vero ut anima est, ponitur per concomitantiam. Sed hæc solutio impugnat, quia ex vi verborum ponitur non solum corpus in communi, sed hoc numero corpus in particulari; ergo non solum ponitur forma in communi; sed hæc numero forma in particulari. Patet consequentia, quia in ratione huius corporis, non constituitur per formam in communi, sed per hanc numero formam, scilicet intellectum cum vltima hæccitate. Ex hoc autem sequitur, differentiam specificam non poni per concomitantiam; quia hæc differentia specifica non ponitur propter coniunctionem seu vnionem realem cum eo, quod ponitur ex vi verborum, sed propter identitatem cum hæccitate formæ, quæ ponitur ex vi verborum: hæc autem non est concomitantia, de qua loquitur Concilium, illa enim fundatur in inseparabilitate naturali vnus partis ab alia, cum qua vnitur: hæc vero in identitate essentiali vnus formalitatis cum alia. Confirmatur, quia pari ratione posset aliquis contendere, sanguinem poni sub speciebus panis ex vi verborum, non quidem ut sanguis est, sed ut est pars corporis humani: quod tamen satis alienum esset à mente Tridentini.

75. Aliqui recentiores respondent, non esse nouum, quod causa producens aliquem effectum, habeat quidem virtutem ad producendam rationem communem illius formaliter loquendo, non vero ad particularem, atque ideo ratio particularis non tribuatur illi causæ formaliter loquendo, sed alteri principio. Sic enim Deus concurret cum voluntate humana, quando fit actus malus, & Deo quidem tribuitur ratio communis, non vero differentia actus mali. Item intellectus concurret cum lumine gloriæ ad actum visionis Dei, & intellectui tribuitur vitalitas, non supernaturalitas visionis. Sic ergo verba consecrationis ex se habent virtutem ad ponendum corpus Christi secundum rationem communem corpori viuo, & mortuo: atque ideo, quando de facto ponitur viuum, verbis tribuitur ratio communis, differentia autem viui non verbis, sed Deo, qui

illam actionem determinat ad corpus viuum, & ad animam potius, quam ad formam cadaueris eo quod de facto anima, & non forma cadaueris sit vnita tali materiæ, & in hoc sensu dicitur anima poni per concomitantiam, seu ratione vnionis, quam de facto habet cum materia. Sicut ergo ignis ex se habet virtutem producendi calorem, non tamen potest ex se producere hunc numero calorem in indiuiduo, nisi determinetur à causa prima ad hoc indiuiduum caloris iuxta communem Philosophorum sententiam, & ideo indiuiduatio huius caloris non tribuitur igni, neque est ex virtute ipsius, sed ex determinatione Dei: sic verba consecrationis ex se possunt ponere corpus Christi, non tamé possunt determinare ad viuum, & ideo corpus Christi ponitur ex virtute verborum, determinatio vero ad viuum ex voluntate Dei propter statum vitæ, quem corpus illud de facto habet: & sicut ignis de se petit, quod causa prima determinet eius indifferentiam ad aliquod indiuiduum in particulari: sic verba petunt, quod Deus determinet eorum indifferentiam ad corpus viuum vel mortuum: ipsa tamen determinatio ad corpus viuum nõ exigitur à verbis, nec tribuitur verbis. Idem autem est, aliquid nõ tribui virtuti verborum, & non poni ex veritate verborum: quia verba agunt, & operantur propter veritatem, quam significant: vnde sicut veritas verborum exigit corpus Christi, non tamen viuum, sic differentia viui non ponitur ex vi, aut veritate verborum formaliter, sed sola ratio communis corporis humani Christi.

76. Sed quidquid sit de tota hac doctrina, applicari non potest ad præsentem difficultatem explicandam, quia si nomine *corporis* intelligitur compositum substantiale importans in recto materiam, & formam substantialem, propterea hi Auctores intelligunt, non potest negari, quod de facto hæc forma substantialis, scilicet anima rationalis ponatur ex veritate, & virtute verborum consecrationis. Ad veritatem enim verborum non ea solum requiruntur, sine quibus in nullo casu verba essent vera, sed ea omnia, sine quibus hic, & nunc verba non essent vera, sed falsa: nam si Christus haberet, v. g. corpus ieiunius magis attenuatum, verba essent vera, licet non poneretur corpus ita plenum, quod de facto habebat: nunc tamen ad perfectam veritatem verborum oportuit poni idem corpus, quale de facto habebat. Item si temporis decursu perdidisset plures partes, & acquisisset alias, verba essent vera, licet nõ poneretur hæc partes, quas modo habet: nunc autem ad veritatem verborum oportet poni corpus cum his partibus, quas de facto habet, quia verba ut sint vera, debet poni illud idem corpus, quod de facto habet Christus; non aliud, quod potuisset habere, & quod si haberet, illo posito, verba essent vera: similiter ergo si hoc corpus constituitur de facto per hæc formam substantialem, & ad veritatem verborum requiritur, quod ponatur illud corpus, quod de facto Christus habet, consequens est, ut verba ad sui veritatem exigant hic & nunc, quod ponatur tale corpus cum tali forma substantiali; ergo hic, & nunc anima rationalis ponetur ex veritate verborum. Fateor, non requiritur animam ad veritatem verborum in quocumque casu, sed neque hæc materia requiritur ad veritatem verborum in omni casu; nam si paulatim deperditæ essent hæc partes, & aliæ acquisite, non deberent poni hæc partes, sed aliæ, ut verba essent vera; sicut ergo de facto hæc materia ponitur, non per concomitantiam, sed ex veritate verborum, quia de facto hæc materia constituit hoc corpus Christi, sic de facto hæc forma ponetur ex veritate verborum; quia de facto Christus habet tale corpus, quod

76. Quidquid sit de tota hac doctrina applicari non potest ad præsentem difficultatem.

Fateor non requiri animam ad veritatem verborum in quocumque casu.

quod constituitur in ratione talis per talem formam, non minus quam per talem materiam.

77.
Quinta sententia.

Quinta sententia docet, per *corpus* significari non materiam solam, sed ut accipit esse corporis à forma substantiali, non quidem rationem communem corporis, sed disiunctum ex corpore uiuo vel mortuo, ita ut neutrum significetur determinate; sed hoc vel illud disiunctum, quasi dicas: hoc est corpus Christi uiuum, vel mortuum. Hinc est, ad veritatem huius propositionis non requiri determinare animam, nec determinare formam cadaueris, sed vnam vel alteram; quare quod ponatur anima de facto, non prouenit ex mera significatione verborum, sed ex eo, quod de facto corpus Christi reperitur in cælo cum anima rationali. Hanc tenet Pater Vasquez vbi supra cap. ultimo cum aliis: & probat ex impugnatione aliarum, & quia hoc modo cessant omnes difficultates. Hæc sententia non displicet, si aliquid addat, & aliter explicetur, quod forsitan non erit contra mentem suorum Auctorum; ideo eam impugnamus nolo.

78.
Conclusio.
Quid per corpus intelligatur.
Duplex est organizatio.

Dico ergo per vocem *corpus* non significari determinate compositum substantiale, sed materiam cum organizatione sufficienti ad hoc, quod habeat diuersitatem partium, carnis scilicet, ossis, cordis, &c. Pro quo aduerte, corpus organicum habere duplicem organizationem, alteram substantialem, alteram accidentalem. Prima prouenit à forma substantiali, tali vel tali modo vnita materiæ. Suppono enim ex Philosophia, partes viuæ esse substantialiter heterogeneas; ita ut caput substantialiter differat à manibus, siue ratione diuersæ formæ partialis in brutis, siue saltem ratione diuersæ vnionis substantialis in homine; itaque in ipsa substantia hominis datur organizatio; & diuersitas partium sufficiens ad cõponendum corpus humanum, etiam si nullum esset accidens. Alia est organizatio accidentalis orta ex diuersitate accidentium, & dispositionum; ratione cuius materia, etiam si careret forma substantiali, diceretur vere organizata, & corpus humanum aptum ad recipiendam animam rationalem, vel formam cadaueris. Hoc supposito, videtur verisimile, materiam primam, ut subest cui libet ex his organizationibus, intelligi posse appellationem *corporis*: nam ut subest illis, est materia organizata, & componens cum forma substantiali compositum vel viuens vel cadaueris, & quidem hanc esse significationem *corporis* in prædictis verbis, probari potest ex impugnatione aliarum sententiarum, & ex communi modo loquendi, quo corpus non significat totum compositum, sed partem illius distinctam ab anima; nam licet aliquando apud Philosophos *corpus* accipitur pro toto composito substantiali, & prædicatur in recto de homine: cæterum in modo communi loquendi vix accipitur *corpus* in hac significatione, sed pro vna parte compositi humani, pro vt condistinguitur ab anima; & ideo dicimus hominem habere corpus, constare ex corpore, & anima: Verbum assumptisse humanitatem constantem ex corpore, & anima; & in eodem sensu dicitur in Symbolo Athanasij, quod *anima rationalis, & caro vnus est homo*; & denique in hoc sensu loquitur Tridentinum vbi supra de corpore Christi, quod ponitur in Eucharistia ex vi verborum, ut de parte distincta ab anima; dicit enim, *corpus ponit vnà cum anima*, & corpus ponit ex vi verborum, animam vero per concomitantiam partium inter se: quibus satis indicat, loqui de corpore, & anima, ut sunt duæ partes hominis distinctæ realiter inter se.

Probatur ex impugnatione aliarum sententiarum.

79.

Cum ergo nomine *corporis* debeat intelligi vna

hominis pars; hæc autem non possit esse sola materia prima secundum se, vt supra probatum est, quia sola materia secundum se non est corpus humanum, nec esse est intelligere materiam, ut subest organizationi humanæ, & diuersitati membrorum: hoc autem habet materia, tum ex accidentibus, ut dixi, tum etiam ex vnione cum forma substantiali; quia licet omnia illa accidentia diuinitus tollerentur ab homine, posset diuinitus manere homo; & per consequens esset verum dicere de illo, quod constaret ex corpore & anima, sine quibus non datur homo; ergo esset etiam verum dicere, *hic adest corpus Petri*, v.g. ergo posset verificari verba consecrationis, posita materia prima præcisè cum organizatione substantiali; ergo ad veritatem verborum solum requiritur materia cum altera ex illis organizationibus: quælibet enim sufficit, ut illa denominetur corpus humanum. Ex quo infertur, materiam poni ex vi verborum, non vero animam rationalem; quia licet anima non poneretur, posset esse vera verba ratione organizationis accidentalis: ponitur tamen de facto anima propter vnionem, quam de facto habet cum materia, ut dixit Tridentinum vbi supra.

Obiicit primo; nomine *corporis* intelligitur aliqua pars compositi humani, ut diximus, sed corpus organicum, quod resultat ex materia, & organizatione substantiali, non est pars, sed totum, cum includat materiam & formam substantialem, à qua prouenit formaliter illa organizatio substantialis; ergo nomine *corporis* non potest intelligi materia, pro vt subest organizationi substantiali, sed solum pro vt subest organizationi accidentali; ut sic enim est pars hominis.

Respondeo, negando minorem; quia depra organizatione accidentali, posset diuinitus manere homo, ut dicebam; & non possumus negare, quin ille homo constaret ex corpore, & anima; ergo in illo composito intelligimus duas partes; quarum vna sit corpus. Dices, illa pars non esset materia sola, quia materia secundum se non est corpus humanum; ergo esset materia cum anima; ergo non esset pars, sed totum. Respondeo, illam partem esse materiam in recto, connotantem tamen in obliquo formam substantialem: itaque illa pars esset materia organizata; & sicut materia organizata non est homo, nec materia animata est homo, licet habeat formaliter ab anima esse animatam, vel organizatam: sic etiam licet habeat formaliter ab anima esse corpus humanum, non tamen est idem corpus humanum quod humanitas; quia hæc dicit in recto vtramque partem: est enim materia, & forma vnitate; corpus vero non est humanitas, quia non dicit in recto vtramque partem, sed alteram; est enim materia informata, & organizata substantialiter ab anima. Scio, nomine *corporis* aliquando significari apud logicos aliquod prædicatum superius compositum ex materia, & forma, quod prædicatur de inferioribus: sed tamen in vulgari sermone non habet hanc significationem, sed supponitur pro vna parte physica compositi humani; in quo sensu non dicit in recto nisi solam materiam; in obliquo vero organizationem substantialem, vel accidentalem. Nec obstat, *corpus* esse nomen substantium: sunt enim aliqua nomina substantiua, quæ dicuntur aliquid in recto, & aliud in obliquo: sicut *sacramentum* non est significatio, sed id quod habet significationem; & *mater* non est subiectum, & maternitas, sed subiectum habens maternitatem: ita etiam *corpus* est materia habens organizationem, quod non potest melius probari, quam ex communi modo concipiendi.

concupiendi, & loquendi: nam si importaret in recto utramque partem, non diceretur homo constare ex corpore, & anima, sed ex materia, & anima, ut dixi; homo vero significat utramque partem in recto, non præcise, quia est substantium, sed quia ad sic significandum impostum est, ut constat ex vlu: non enim dicimus, materia est homo.

81. Obicitur secundo ex Suarez vbi supra; quia in consecratione datur ex vi verborum vera transsubstantiatio; ergo conuersio totius substantiæ panis in totam substantiam; ergo non in substantiam partialem solam, qualis est materia. Respondeo, hoc argumento probari etiam esse ex vi verborum substantiam Verbi, quia humanitas proptèr distinguitur à substantia, non est substantia integra & completa, (non enim desineret tota substantia panis, nisi desineret etiam substantia panis;) ergo ut detur transsubstantiatio, deberet esse etiam ex vi verborum substantia Christi; quod est contra ipsam Suarez. Ad argumentum ergo respondeo, ad transsubstantiationem non requiritur, quod terminus formalis sit substantia completa, sed solum quod conuersio fiat in ordine ad eadem accidentia, quibus antea substabat vna substantia, & nunc succedit alia in eodem munere substandi, quæ tota est terminus formalis conuersionis, siue hæc sit substantia completa, siue incompleta.

83. Tertio obicitur potest ex eodem Suarez, quia terminus, qui ponitur ex vi verborum, debet esse aliquid, quod naturaliter possit existere ex vi suæ substantiæ; sed non est huiusmodi sola materia, ergo non sola illa ponitur ex vi verborum. Respondeo, hoc argumentum habere mille instantias in sententia ipsius Suarez contra ipsum; quia humanitas non potest existere sine substantia; & tamen substantia non est ex vi verborum; item sanguis non potest conservari naturaliter sine corpore, neque è contra; & tamen corpus non ponitur ex vi verborum cum sanguine, neque è contra; ergo prima propositio, quæ assumitur in hoc argumento, est omnino falsa.

84. Ex dictis inferitur decisio alterius questionis, de qua Sanctus Thomas art. 4. in corpore, utrum quantitas, & alia accidentia corporis Christi ponantur ex vi verborum. Potest autem sermo esse vel de accidentibus pertinentibus ad organizationem corporis humani, vel de aliis. Et quidem de aliis facile respondetur, ea omnia esse in Eucharistia per concomitantiam, ut dictum est supra sect. 1. in fine: vbi obiter notandum est, P. Valquez disput. 193. num. 14. licet concedat, Christum habere in Eucharistia qualitates, quas habet in celo, dicere tamen non habere ibi passiones, quas alibi; quare in Eucharistia erit calidum ex calore alibi accepto, non tamen erit in Eucharistia calefactus, quia non habet in Eucharistia calefactionem, sed calorem; pro quo assert S. Thomam infra quest. 81. art. 4. in corpore. Cæterum si sermo sit de actionibus, & passionibus, quæ non significant motum, vel propinquitatem localem, ego non dubito, posse corpus Christi, & debere ab ipsis in sacramento denominari; quia in Eucharistia habet non solum qualitatem, sed etiam actionem ipsam, quare ab utraque debet ibi denominari. Nec oppositum docuit S. Thomas: loquitur enim de flagellatione, conspatione, &c. quæ significant approximationem localem duorum corporum, v. g. flagelli, & carnis, &c. quam approximationem non haberet in Eucharistia.

Difficultas ergo est de accidentibus pertinentibus ad organizationem accidentalem; de quibus P. Valquez disput. 187. cap. 4. docet, significari ex vi

verborum, quia ex vi verborum significatur caro, & corpus humanum: debet autem constitui in esse carnis, & corporis organici per aliquam organizationem accidentalem, sine qua non intelligitur diuersitas organorum; ergo organizatio accidentalis debet etiam significari per verba. Respondet P. Suarez dicta sect. 5. in fine, accidentia organizationis significari per verba non per se primo, sed concomitantè. Sed contra, quia repugnant significari per verba, & concomitantè: concomitans enim in præfenti dicitur illud, quod non significatur, nec requiritur ad veritatem verborum; ergo si verba non sunt vera sine organizatione accidentali, hæc ponitur ex vi verborum, & non concomitantè: si autem possunt esse vera sine illa; ergo non significatur per verba vlllo modo. Verius tamen existimo cum P. Suarez disput. 51. sect. 5. accidentia non poni ex vi verborum, quæ est sententia S. Thomæ dicto art. 4. & probatur breuiter ex nostris principiis, quia corpus non significat organizationem accidentalem, vel substantialem determinate, sed aliquam disunctim; ergo neutra ponitur ex vi verborum; possunt enim esse vera verba, licet accidentia non ponerentur: nunc ergo ponuntur ratione vnionis, & coniunctionis, quam habent cum corpore Christi.

Dices, ex vi verborum ponitur aliqua organizatio in materia; ergo illa, quam de facto habet corpus Christi, quia de facto ponitur ex vi verborum illud corpus, quod de facto habet Christus, & cum illis partibus integranibus, quas habet, &c. ergo cum illa organizatione, à qua de facto habet esse corpus humanum; alioquin non videretur poni idem corpus, sed aliud. Respondeo in primis, licet de facto poneretur illa materia in Eucharistia cum alia organizatione, forsan sufficeret, ut esset idem corpus; quia hoc corpus non importat in recto nisi hanc materiam; variato autem illo solum, quod importatur in obliquo, non variatur corpus; & ita ex vi verborum non videtur ponenda organizatio, quam habet corpus Christi in celo. Sed addo, licet id requireretur, non tamen poni determinate organizationem accidentalem, vel substantialem ex vi verborum; quia verba neutram determinate significant, sed aliquam disunctim.

Dices adhuc, verba operantur, quod significant, sed significant aliquam organizationem; ergo ponunt aliquam, ergo accidentalis, vel substantialis ponitur ex vi verborum. Respondeo, verba operari quod significant; cæterum non posse hoc fieri, quin operentur aliquid etiam, quod non significant, quia licet possint significare organizationem sub disunctione, non tamen possunt ponere aliquam, quæ non sit determinata, & per consequens ponitur cum determinatione, quam verba non significant. Sicut qui vouet recitare vnum Psalmum, non potest illud votum implere, quin faciat aliquid, quod non promisit; scilicet recitare hunc determinate, ad quod non tenebatur ex vi voti: quare ex vi præcisa illius voti non potest poni determinate aliquid, ad quod tenebatur ex præcisa obligatione voti. Fatemur ergo, quod ex vi verborum ponitur aliqua forma disunctim; quia poni ex vi verborum, est poni, & significari per verba, & ideo licet ponatur hæc determinate, non ponitur ex vi verborum hæc determinate, sed ex vi verborum disunctim, hoc est, significantium illam disunctim, & exigentium, poni hanc, vel illam; non tamen concedimus, hanc, quæ de facto ponitur, poni ex vi verborum; quia sine hac verba essent vera.

Obicitur iterum, verba consecrationis habent vim

Respondet.

86. Instantia.

Diluitur probatio.

Addo etiam.

87.

Instantia ad hoc. Respondet. Verba operantur quod significant, hoc tamen fieri non potest quin operentur aliquid quod non significant.

88.

Obicitur.

vim ad aliquid ponendum; sed non possunt aliquid ponere, nisi ponant aliquid determinate; & non solum disiunctim; ergo aliquid determinate ponitur

Respondetur.

ex vi verborum. Respondetur distinguendo minorem, & utrumque consequens. Debent ponere aliquid determinate, si illud determinate teneat se ex parte effectus, concedo, si teneat se ex parte virtutis, seu exigentia verborum, nego: verba enim ex se concurrunt indifferenter ad ponendam hanc organizationem determinatam, vel illam aliam determinatam, atque ideo exigunt aliquam concusam, nempe Deum, qui determinet illam in differentiam verborum, & ponat talem organizationem potius quam aliam. Unde ea organizatio, quæ de facto ponitur, non ponitur ut talis ex vi verborum: quia poni ex vi verborum, non est solum poni ex efficacia verborum, sed ita poni virtute verborum, ut, si non poneretur, non essent vera verba hic & nunc prolata.

Organizatio que ponitur, non ponitur, ut talis ex vi verborum.

89.

Quæsitum.

Petes, quid ergo est, quod de facto ponitur ex vi præcisa, & veritate verborum? non enim ponitur sola materia prima, quia hæc nuda non est corpus humanum; ergo ponitur aliqua organizatio; ergo ea, quæ de facto ponitur, ponitur ex vi verborum; ergo anima rationalis, à qua formaliter corpus est substantialiter organizatum, ponitur de facto ex vi verborum.

Satisfit.

Respondeo, eandem interrogationem fieri posse in exemplo supra adducto, quando scilicet penitens debet ex præcepto Confessarij dicere vnum Psalmum pro penitentia, & postea dicit Psalm. *Miserere*, v.g. tunc, inquam, quæri potest similiter, quid dicat penitens præcise ex obligatione, & præcepto Confessarij? Non enim dicit Psalmum *Miserere* ex tali præcepto præcise, cum posset alium Psalmum breuiorem & diuersum dicere. In utroque ergo casu respondendum est eodem modo, scilicet penitentiam ex præcise præcepto Confessarij dicere Psalmum; quod vero sit hic Psalmus, esse ex sua libera deuotione: sic etiam ex præcisa vi, & veritate verborum poni sub speciebus corpus Christi, hoc est, talem materiam organizatam; quod vero sit cum hac organizatione numero, esse propter vnionem, quam talis organizatio habet de facto cum materia Christi.

Ex vi verborum ponitur materia organizata præcise, non vero talis aut talis organizatio.

90.

Infallib.

Dices, id, quod ponitur à parte rei ex vi verborum, est aliquid determinatum; sed corpus ponitur ex vi verborum; ergo corpus, prout ponitur ex vi verborum, significat aliquam organizationem determinatam. Respondeo, id, quod ponitur à parte rei, esse aliquid determinatum, non tamen poni determinatum ex sola vi, & veritate verborum; nam poni ex vi verborum, dicit duo, scilicet, poni, & significari per verba: positio est aliquid physicum, & terminatur ad organizationem determinatam: significatio vero est aliquid intentionale, & potest tendere ad aliquid indeterminatum, vel indeterminatum; organizatio ergo, quæ de facto ponitur, licet ipsa determinate sit, quæ ponitur, non tamen significatur determinate per verba, sed vel secundum rationem communem, vel sub disiunctione; & ideo non ponitur ipsa ex vi præcisa verborum, quia deest altera pars, scilicet, quod hæc organizatio significetur per verba, sicut in exemplo posito, Psalmus, qui dicitur à penitente, est Psalmus determinatus, sed tamen hic Psalmus non ponitur ex præcisa obligatione; quia poni ex obligatione, est poni, & præcedere obligationem dicendi hunc Psalmum; primum est verum & secundum falsum: fatendum ergo est, non poni ex præcepto Confessarij Psalmum deter-

Respondet.

Id quod ponitur est quidem determinatum, non tamen ex sola vi verborum.

minatum, nec ex vi verborum consecrationis organizationem determinatam.

Verbis adhuc; id, quod ponitur per concomitantiam, non debet esse idem realiter cum eo, quod ponitur ex vi verborum; ponitur enim non propter identitatem, sed propter vnionem, seu connexionem, quam habet cum illo, quod ponitur ex vi verborum: sed indiuiduatio, seu determinatio huius organizationis, quæ ponitur per concomitantiam, est idem realiter cum ratione communi organizationis, quæ significatur, & ponitur per verba; ergo non potest illa sola determinatio poni per concomitantiam, si ponitur ex vi verborum ratio communis organizationis significata in obliquo.

Respondeo primo, per corpus non significari organizationem in communi, sed disiunctim hanc vel illam: est enim hoc corpus hæc materia prima cum aliqua organizatione humana, hæc, vel illa: quare hæc organizatio, quæ ponitur de facto, non identificatur cum illo disiuncto; nec ponitur propter identitatem, quam habet cum illo, quod significatur per verba: posset enim poni illud disiunctum, quod significatur per verba absque hac organizatione; ergo hæc organizatio non est idem, nec ponitur propter identitatem, quam habet cum illo disiuncto, sed propter connexionem, & vnionem, quam habet à parte rei cum hac materia prima, quæ ponitur ex vi verborum.

Secundo responderi potest; admittendo, quod per corpus significetur organizatio in communem, non enim displicet ex hoc capite quarta sententia Francisci Suarij, & aliorum supra relata, quod docet, significari, & poni ex vi verborum rationem communem formæ substantialis: sed quia docent, formam substantialem significari in recto, ut constitutum directum corporis humani: inde enim fit, quod hoc corpus debet importare hanc formam substantialem, atque ideo non posse poni ex vi verborum hoc corpus Christi (prout debet de facto poni) quin ponatur etiam ex vi verborum hæc forma substantialis. Nos vero dicimus, hoc corpus in recto significare solum hanc materiam primam, in obliquo vero organizationem; quare esse idem numero corpus variata organizatione, sicut est idem numero pater, variata paternitate: quo supposito, posset etiam aliquis dicere, hoc corpus significare hanc materiam in recto, rationem vero communem organizationis in obliquo. Tunc autem ad argumentum propositum posset responderi, id, quod ponitur per concomitantiam, non debere identificari adæquate cum eo, quod ponitur ex vi verborum; posse tamen identificari inadæquate, prout rationale identificatur cum ratione communi animalis. Ratio autem differentia est, quia si identificaretur adæquate, non poneretur ratione vnionis, sed propter identitatem, cum non possit poni aliquid sub speciebus, non posito toto illo, quod est idem realiter & adæquate cum ipso. Id vero, quod solum identificatur inadæquate, non poneretur propter identitatem: nam eiusmodi identitas non cogit ad ponenda omnia, quæ eo modo identificatur; posita enim ratione communi animalis, non oportet poni etiam rationale, non ergo poneretur hæc organizatio sub speciebus propter identitatem, quam habet cum ratione communi organizationis significata per verba; sed si ponitur, erit propter connexionem, & vnionem realem, quam de facto habet cum hac materia prima, quæ ponitur ex vi verborum, ut saepe diximus.

Petes rursum: si corpus Christi fuisset redactum in cineres tempore mortis, quid esset ex vi verborum, & quid per concomitantiam sub speciebus panis

panis: Deberet enim esse materia cum organiza-
tione aliqua humana; alioquin non esset corpus
humanum, propterea verba significant; illa autem or-
ganizatio non esset tunc per concomitantiam, quia
non esset propter unionem, quam alibi haberet
cum illa materia: illa enim materia alibi non sup-
ponitur organizata, sed redacta in cineres; ergo illa
organizatio esset ex vi verborum; ergo & nunc, quia
verba non magis significarent tunc illam organiza-
tionem determinatam quam nunc, & tamen nunc
poneretur ex vi verborum.

Respondeo, tunc ex vi verborum futuram materiam
primam Christi cum aliqua organizatione
humana necessaria ad verificanda verba de corpore
humano; illam autem organizationem determina-
tam, quae tunc esset, propterea talem non futuram ex vi
verborum, sicut nec modo est, nec etiam futuram
tunc per concomitantiam; quia non esset propter
unionem, quam alibi haberet cum materia, sed futu-
ram ex voluntate Dei determinantis exigentiam
indifferentem verborum ad talem potius organiza-
tionem determinatam, quam ad aliam. Nunc qui-
dem omnia sunt, vel ex vi verborum, vel per con-
comitantiam, quia corpus Christi in sua praesentia natu-
rali habet organizationem substantialem, & acci-
dentalem, & alia omnia, quae consequuntur corpus
humanum vivum: & ideo Tridentinum solum nu-
merat quae ponuntur ex vi verborum, vel per con-
comitantiam; quia loquitur de iis, quae de facto
ponuntur, & non de casu illo, quem Deus praescivit
non ponendum, quando instituit hoc sacramen-
tum; in quo casu non est inconueniens, quod ali-
quid poneretur nec per concomitantiam, nec praeci-
se ex veritate verborum, sed ex voluntate Dei de-
terminantis id, quod sub distinctione solum exige-
rent verba ad sui veritatem.

Obiicit vltimo 99. panis conuertitur in id, quod
ponitur ex vi verborum: sed panis solum conuertitur
in substantiam corporis Christi; ergo nec de-
terminatur, nec distinguitur ponitur ex vi verborum
aliquid aliud, nisi substantia corporis Christi; ergo
solum ponitur ex vi verborum organizatio substantia-
lis determinate.

Respondet Vasquez *disput. 187. num. 32.* con-
cedendo, substantiam panis conuerti in accidentia
etiam corporis Christi, & ad Concilium dicit, ex-
pressisse id, quod praecipuum est in termino con-
uersionis, non tamen negasse reliqua, quae requirun-
tur ex parte illius. Ego quidem non audeo concede-
re, panem conuerti in accidentia Christi, quia
iam illa conuersio non esset mera transsubstantiatio,
nec mera conuersio substantialis, sed mixta ex sub-
stantiali, & accidentali, saltem ex parte termini ad
quem. Quare respondeo, licet accidentia organiza-
tionis ponerentur determinate ex vi verborum, non
fore terminum conuersionis, quia accidentia Chri-
sti non succedunt substantiae panis in munere sub-
stantiae accidentibus panis, sed sola substantia cor-
poris Christi; cum autem ad omnem conuersionem
requiratur, quod vnus terminus succedat alteri in
eodem munere circa aliquod tertium, vt saepe di-
ctum est Disputatione praecedenti, hinc est, panem
conuerti in solam substantiam, non vero in acci-
dentia corporis Christi; quia sola substantia, &
non accidentia substantiae accidentibus panis.

Dices, si ex vi verborum ponuntur etiam acci-
dentia corporis Christi, cur non substabunt ipsa acci-
dentia speciebus panis, sed sola substantia? Re-
spondeo, solam substantiam corporis Christi sus-
tinentare species panis in genere causa efficientis;
quod tum ex ipsis verbis consecrationis colligi po-
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

test, quibus corpus dicitur substare; tum etiam quia
non est consentaneum naturis rerum, vt accidentia
substent accidentibus, sed sola substantia, imo for-
sitan, licet accidentia corporis Christi sustentarent
efficienter species panis, non dicerentur substare
illis, quia substare accidentibus panis est esse sub-
stantiam illorum accidentium; accidentia autem
non possunt esse substantia aliorum accidentium;
merito ergo dicimus, solam substantiam corpori
Christi esse, quae succedit pani in munere substandi
speciebus.

Ex dictis intelligitur, quam vim habeat ratio
S. Thomae vbi supra, ad probandum, quantitatem
Christi non poni ex vi verborum; quia conuersio
non fit in quantitatem, sed in substantiam solum,
vbi videtur innuere, quod si poneretur ex vi verbo-
rum, deberet conuerti panis in ipsam quantitatem
Christi, quod ex principiis supra positis verum est:
nam panis solum conuertitur in id, quod directe
significatur per *ly corpus*; quia scilicet illud, in quod
fit conuersio, debet significari in recto per verba, &
per consequens deberet esse id, quod substat specie-
bus loco panis: substare autem soli conuenit sub-
stantiae, vt supra vidimus; ergo de primo ad vlti-
mum haec accidentia sicut non sunt terminus con-
uersionis, nec significantur in recto, ita non ponun-
tur ex vi verborum, quia si ponerentur ex vi verbo-
rum, significarentur in recto, & per consequens
essent substantia; nunc autem, quia non significan-
tur in recto, non ponuntur haec ex vi verborum, sed
solum verba exigunt, poni aliqua, haec vel illa, vel
aliquam organizationem distinctam.

Obiiciunt aliqui, panis conuertitur in corpus
Christi; ergo conuertitur in totum id, per quod con-
stituitur corpus Christi; ergo si corpus in ratione
corporis constituitur per organizationem acciden-
talem, & quantitatem, panis debet in haec acciden-
tia conuerti. Respondeo ad hoc, vt panis conuertatur
in corpus Christi, non est necesse, quod conuertatur
in ea etiam, quae corpus Christi includit in
obliquo: satis est, quod conuertitur in substantiam,
quam dicit in recto: vnde Concil. Trident. *illa sess.*
c. 4. merito explicuit sensum illius propositionis di-
cens: *Totam substantiam panis conuerti in substantiam*
corporis Christi, & totam substantiam vini in substantiam
sanguinis Christi; pro eodem vsurpans, panem conuerti
in corpus Christi, & panem conuerti in substantiam cor-
poris Christi. Sufficit ergo conuerti in substantiam
corporis, vt dici possit, conuerti in corpus Christi.

Dices, ergo si corpus Christi constituitur etiam
in ratione corporis per organizationem substantia-
lem, necesse est, quod substantia panis conuertatur
non in solam materiam primam, sed etiam in orga-
nizationem substantialem corporis, alioquin non
conuertetur in substantiam corporis, sed in partem
substantiae corporis Christi, cum corpus vt corpus
includat aliquid aliud substantiale praeter ipsam
materiam.

Respondeo negando sequelam: sufficit panem
conuerti in substantiam illius, quod dicit in recto
corpus, licet non conuertatur in substantiam, quam
affert in obliquo: ideo fortasse Tridentinum in ver-
bis proxime adductis diuerso modo loquitur de ter-
mino a quo, & de termino ad quem; dixit enim, *fieri*
conuersionem totius substantiae panis in substantiam cor-
poris, & totius substantiae vini in substantiam sanguinis
Christi; vbi de substantia panis, & vini dixit, totam
conuerti, non vero dixit, conuerti in totam substan-
tiam corporis, & sanguinis, ne includeretur ea etiam,
quae forte significatur in obliquo. Ratio autem est,
quia tota ea conuersio colligitur ex verbis Christi,

94. Sicut.

99. Obiicit vltimo.

Vasquez. disput. 187. num. 32.

Obiicit vltimo.

96. Dices.

97. Ex dictis intelligitur quam vim habeat ratio D. Th. supra allata.

98. Obiiciunt aliqui.

Respondeo.

Conc. Triad.

99. Instatur.

Respondeo.

vt dixit Concilium ibidem: quia nimirum Christus dixit: *hoc est corpus meum*, ad quorum verborum veritatem requiritur, quod corpus Christi succedat substantiæ panis in munere substandi illis accidentibus, vnde fit, corpus Christi esse terminum conuersionis, cum sit id, quod succedit circa accidentia substantiæ panis, quæ expellitur. Ad verificanda autem illa verba sufficit, quod rectum corporis succedat sustentando illa accidentia: de recto enim solum dicitur, *hoc est*, licet enim requiratur, quod sit ibi etiam organizatio corporis, non tamen requiritur, quod ipsa organizatio sit, quod substât, & sustentat accidentia, sed quod corpus organizatum substât accidentibus: non potuit ergo ex illis verbis colligi, organizationem esse terminum formalem, in quem heret conuersio, sed solum substantiam illius, quod *corpus* dicit in recto. Porro Patres Concilij dicentes, panem conuerti in substantiam corporis Christi, per *substantiam corporis* noluisse includere organizationem substantialem prouenientem formaliter ab ipsa forma rationali, constat ex eo, quod loquuti sunt de substantia corporis, pro vt corpus est pars hominis condistincta ab anima: dicunt enim corpus esse ex vi verborum, animam vero per concomitantiam, sub speciebus panis; ergo dum addunt, panem conuerti in substantiam corporis, sensus est, conuerti in substantiam, quam includit corpus, pro vt est pars condistincta ab anima: vnde si corpus, quod est pars hominis distincta ab anima, includit formas illas substantiales partiales, quas aliqui ponunt, in illas etiam conuertitur panis, quia illæ sunt substantia corporis, pro vt est pars condistincta ab anima, & tunc corpus dicit in recto materiam primam, & illas formas partiales. Si vero non dentur illæ formæ partiales, sed materia denominetur corpus humanum à forma rationali, à qua substantialiter organizatur, vt à causa formali, vel ab accidentibus, quibus formaliter organizatur, tunc corpus dicit organizationem solum in obliquo, & conuersio fiet solum in substantiam materiæ habentis talem organizationem, quia illa sola est substantia corporis, pro vt corpus est pars condistincta ab anima: de hac enim comparte, & de eius substantia, pro vt talis est, loquitur Concilium ibi, vt ex ipso contextu capituli tertij, & quarti aperte constat.

Quid conuertatur ex vi verborum, ex parte termini à quo.

100. Pro complemento restat breue dubium. Vidimus enim, quid ponatur ex vi verborum sub speciebus panis ex parte termini *ad quem* huius conuersionis. Dubitari potest ex parte termini *à quo*, quid conuertatur ex vi verborum: an possimus similiter in pane distinguere, ita vt aliquid panis conuertatur, & desinat ex vi verborum, aliquid vero solum per concomitantiam. Ratio dubitandi potest esse duplex. Prima, quia sicut in Christo non tota substantia ipsius est terminus conuersionis formaliter loquendo, sed denominatiue; corpus enim solum est, quod formaliter terminat conuersionem, quia ipsum solum est, quod immediate succedit in munere substandi accidentibus loco panis, totus autem Christus denominatiue à corpore dicitur succedere panis, & substare accidentibus, & panem conuerti in Christum: sic etiam in pane non tota eius substantia substabat immediate accidentibus, sed materia prima sola erat, in qua immediate recipiebantur accidentia panis, quæ remanent, vt docet verior, & communior sententia Philosophorum; ergo sola materia prima est, cui formaliter succedit corpus

Christi in munere substandi accidentibus; atque adeo sola materia prima erit, quæ formaliter, & immediate conuertitur; forma autem panis, & eius substantia solum denominatiue, sicut solum denominatiue, & non formaliter substabat illis accidentibus, circa quæ fit conuersio.

Secunda ratio dubitandi esse potest, quia id ponitur ex vi verborum ex parte termini *ad quem*, quo non posito, verba non essent vera; ergo id etiam conuertitur ex vi verborum, quo non desistente, vel non conuerso, verba non essent vera; sed licet forma panis, v.g. non destrueretur, nec conuerteretur in corpus Christi, sed adhuc maneret in rerum natura, verba essent vera; ergo forma panis non conuertitur ex vi verborum, sed per concomitantiam.

In hoc puncto duo attinguntur diuersa; primum, an tota substantia panis conuertatur proxime, & formaliter; an vero aliquid illius formaliter, & aliquid solum denominatiue? Secundum est, an tota substantia panis conuertatur ex vi verborum: an vero aliquid ex vi verborum, & aliquid solum per concomitantiam? Quoad primum, existimo, totam substantiam, quæ includitur in natura panis, conuerti formaliter, & proxime in corpus Christi, & quoad hoc esse differentiam inter substantiam Christi, quæ introducit, & substantiam panis, quæ expellitur, quia non tota substantia Christi, sed solum corpus eius substât accidentibus panis loco substantiæ panis: anima vero Christi, & alia solum denominatiue, in quo sensu potest dici, panem conuerti in Christum, pro vt loqui videtur Gregorius Nyssenus in *Orat. Catech. cap. 37.* in vltimis verbis, quæ, pro vt referuntur apud Valentiam in præsentia *disp. 6. quæst. 3. part. 2. §. 3.* hæc sunt: *Christus se per carnem inferis omnibus credentibus, commisit, & contemperatus corporibus illorum, vt omnino cum eo, quod est immortale, sit etiam homo particeps incorruptionis. Hac autem dat virtute benedictionis, in illum transfusionem eorum, quæ apparent natura.* Vbi Nyssenus videtur dicere, naturam panis conuerti in illum, hoc est, in Christum. Sed nescio, vbi P. Valentia inuenit illam versionem. Omnes enim, quas videre potui, non habent, *in illum*, sed *in illud*, quod refertur ad corpus Christi, de quo dixerat esse immortale, & communicare incorruptionem. Et quidem non poterat aliter verti ex textu Græco, in quo legitur in genere neutro *ægis eorum*, vnde non dicit, conuerti in Christum, sed in corpus Christi. Si tamen illud primum dixisset, deberet intelligi saltem denominatiue, vt monui. At vero in pane tota eius substantia ratione sui substabat accidentibus: nam licet recipiantur immediate in sola materia, multa tamen eorum dimanant à forma substantiali panis, atque ideo forma est radix, & substantia eorum, imo magis proprie, quam materia, cum forma sit radix magis determinata eorum, quod est proprium substantiæ. Denique vnio substantialis inter materiam, & formam panis, suo etiam modo substabat accidentibus, quia forma non est radix eorum, nisi pro vt est vnita materiæ: si enim esset extra materiam, non orteretur ab ea talia accidentia, sicut nec ab anima rationali separata dimanant accidentia humana. De substantia panis dici potest, quod solum denominatiue sit subiectum, vel radix accidentium panis, quantum denominations sunt suppositotum, & ideo suppositum denominatur habere, vel esse principium talium accidentium, quia natura illius suppositi sustentat, vel causat in se alia accidentia.

Quoad secundum vero, an scilicet tota substantia panis conuertatur ex vi verborum? distinguendum

Tota substantia panis sit ex vi verborum terminus formalis à quo illius conuersionis substantialis; respondendum est affirmatiue: si enim aliquid substantia panis remaneret substans illis accidentibus, non essent vera verba in toto rigore, vt supra vidimus: quare ex vi, & veritate verborum tota substantia panis expellitur ab iis accidentibus, & per consequens tota est terminus formalis à quo illius conuersionis ex vi verborum; quia esse terminum formalem à quo, nihil aliud est, quam esse illud, quod expellitur, vt succedat aliud in eodem munere circa aliquod tertium perseuerans.

104. Si vero sensus sit, quod ex vi verborum tota substantia panis desinat esse in rerum natura, quam destinationem diximus supra necessariam esse, vt tota substantia panis dicatur conuerti in corpus Christi, tunc fatendum est, non conuerti ex veritate præcisa verborum, sed quasi per concomitantiam, seu consequentiam necessitatis: nam licet substantia panis maneret in rerum natura, dum tamen non maneret sub illis accidentibus, verba essent in omni rigore vera, & tamen tunc non conuerteretur substantia panis in corpus Christi, sed illud totum ex pane, & accidentibus conuerteretur in aliud totum ex eisdem accidentibus, & corpore Christi: nunc ergo substantia panis desinit propter necessitatem consequentem ad separationem ab accidentibus, vt supra explicuimus, atque ideo consequenter etiam, & non ex præcisa veritate verborum sic conuersio substantia panis in corpus Christi; ad veritatem enim verborum satis esset conuersio illius compositi ex pane, & accidentibus in illud aliud compositum ex corpore Christi, & eisdem accidentibus panis. Est ergo differentia quoad hoc inter terminum formalem à quo, & terminum formalem ad quem huius conuersionis, quod ex vi verborum debet expelli tota substantia panis ab illis speciebus: non vero debet ex vi verborum poni tota substantia Christi sub eisdem speciebus: vnde oritur, quod ex vi verborum debeat conuerti totum compositum ex tota substantia panis, & accidentibus, non vero debeat ex vi verborum conuerti in compositum ex tota substantia Christi & accidentibus panis, sed solum per concomitantiam, non tamen requiritur, quod ex vi verborum præcisa conuertatur, & desinat esse substantia panis, sed quod expellatur ab illis accidentibus, vt iam diximus.

SECTIO V.

Quid ponatur in calice vi verborum.

105. EX dictis de corpore, facile erit intelligere, quid de sanguine sentiendum sit. Dubitari ergo potest, primo an ex vi verborum ponatur forma substantialis in calice; an sola materia cum accidentibus sanguinis? Respondetur distinguendo: nam si supponatur, sanguinem informari anima rationali, sicut carnem, tunc eodem modo dicendum est, ex vi verborum poni materiam disunctim vel cum accidentibus sanguinis, vel cum informatione substantiali, qua habeat esse substantialiter sanguinem, quia eadem ratio est, quoad hoc, de sanguine, & de corpore. Si vero, iuxta probabilioris sententiam dicas, sanguinem non animari, sed habere peculiarem formam substantialem sanguinis, consequenter dicendum videtur, hanc formam poni ex vi verborum: contra hoc enim non videntur rationes supra factæ contra formam rationalem: & aliunde videtur verius, quod sanguis in ratione sanguinis dicitur.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

in recto illam formam substantialem, sicut lac in ratione lactis, & vinum in ratione vini, dicunt in recto suas formas substantiales; ac per consequens sanguis vt sanguis non requirit ad veritatem verborum aliqua accidentia nec determinata, nec sub distinctione, sed solam materiam, & formam substantialem.

Dices, etiam si sanguis non animetur, probabile tamen est, non semper habere eandem formam, sed dum est in corpore, habere formam sanguinis quasi vitalis; extra corpus vero habere aliam formam quasi cadaueris sanguinis: quo supposito dubitari potest, quæ forma istarum significetur ex vi verborum; videtur enim naturam poni ex vi præcisa verborum, sed solum per concomitantiam. Respondeo, etiam si admittatur probabilitas Antecedentis, poni ex vi verborum nunc de facto formam substantialem sanguinis, quam habet in cælo; quia sanguis importat in recto materiam, & formam substantialem, sicut alia concreta substantialia; quare cum ex vi verborum ponatur idem numero sanguis, qui est in cælo, debet poni cum eadem numero forma, quia ex vi verborum debet poni ille numero sanguis, quem de facto Christus habuerit. Ex quo fit, vt si de facto sanguis Christi esset effusus & cum forma cadauerica, provt erat fortasse in triduo, deberet poni ex vi verborum cum illa forma; quia tunc illud compositum ex illa materia, & illa forma erat sanguis Christi.

Secundo dubitatur, an totus Christi sanguis ponatur ex vi verborum? Quidam voluerunt, solum poni ex vi verborum sanguinem, qui fuit effusus, propter illa Christi verba: *hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur*, &c. Addunt tamen, nunc poni ex vi verborum totum Christi sanguinem; quia Christus resurgens solum resumpsit sanguinem effusum. Verius tamen est, ex vi verborum etiam in cæna positum fuisse totum Christi sanguinem; primo, quia iuxta probabilem sententiam Christus totum sanguinem effudit, vt ex vulnere lanceæ constat. Secundo, quia licet non totus esset effundendus quoad singulas partes, de toto tamen dici potuit, effundendus: sicut licet non totum corpus martyris deuoretur à bestiis, quoad singulas partes, & ossa, de toto tamen dici poterat: *Hoc corpus deuorabimur*, &c. Tertio, quia verba illa, *Hic est sanguis meus*; non dependent in sua significatione à verbis sequentibus, quia (vt videbimus infra) per illa priora fit consecratio; sed illa secundum se sunt indefinita; ergo supponunt pro toto sanguine. Vltimo, quia Tridentinum, vbi supra, vniuersaliter & indefinite docet ex vi verborum poni sanguinem; ergo non debet limitari ad partem sanguinis.

Tertio dubitari potest, an ponatur ex vi verborum totus sanguis, qui effusus est in passione? Hæc dubitatio pendet ex alia questione, an manserit in terris aliqua particula sanguinis effusi; de quo Suarez 2. tom. in 3. part. disp. 47. scilicet 1. & Valquez 1. tom. in 3. part. disp. 36. cap. 8. & nos disp. 14. de Incarnat. scilicet 6. vbi diximus verius esse quod aliqua pars remanserit; vt apparet in spinis, sudario, lancea, &c: non tamen sub forma sanguinis, sed sub alia diuersa, retento pristino colore: quo supposito, dicendum est, nunc de facto poni solum sanguinem, quem Christus habet; nam ille qui remansit, iam non est sanguis Christi, imo nec sanguis.

Petes, an si fieret vera consecratio tempore passionis, quando pars sanguinis erat effusa, & pars effundenda, deberet vtraque poni ex vi verborum? Ratio dubitandi est, quia digitus antea abscissus non poneretur ex vi verborum appellatione corporis; ergo nec pars sanguinis separata à reliquo.

106.

Instantia.

Dilectio.

107.

Totum Christi sanguis ponitur ex vi verborum.

108.

Remansit aliqua pars sanguinis in terris, non tamen sub forma sanguinis.

109.

Quæstio.

Satisfit.

Respondeo tamen, utramque partem ponendam; quia utraque vera erat sanguis Christi. Ad exemplum autem de digito abscisso, quidquid sit de veritate antecedentis, dici potest, discrimen esse, quod corpus in ratione corporis importat continuationem, & vnionem partium inter se; quare licet appellatione corporis significaretur illud solum, quod est per modum vnionis continui sufficientis, vt dicatur corpus humanum: sanguis tamen non postulat ex sua significatione talem continuationem, sicut neque aqua, aut alia huiusmodi. Quomodo autem ad id conducatur distantia, vel cōiunctio moralis effusionis, vel abscissionis, diximus illa *disp. 14. sect. 5.* An vero sanguis in triduo manserit congelatus, an liquidus, saltem quoad partes reassumendas, non constat; illud mihi verissimū est, mansisse sub vera forma sanguinis incorrupti eo modo, quo corpus mansit in ratione corporis incorrupti: nam eadem videtur esse ratio de vitroque, & vnio hypostatica Verbi ad sanguinem, quæ etiam in triduo durauit, id postulabat.

Dubitatur
quarto.

Quarto dubitari potest, an totus sanguis in Eucharistia ex vi verborum sit continuus: Ratio dubitandi est, quia potest contingere, non esse totum continuum intra venas, præsertim in triduo. P. Suarez *disp. 5. sect. 3.* respondet affirmatiue, quia res liquida eo ipso quod habeat approximationem localem, vniantur & continuantur; ergo cum totus sanguis ponatur in distans, eo ipso ponitur continuus.

Respondet
Suarez.110.
Reijcitur
primo.

Hæc tamen sententia nullo modo placet; primo, quia hinc sequitur in Eucharistia singulas particulas sanguinis vniri cum singulis, & quamlibet cum omnibus aliis; quia omnibus, & singulis est æque præfens. Secundo, quia sequeretur, sanguinem Christi in Eucharistia habere modum substantialem absolutum, quem non haberet in cælo; quod nouum est apud Theologos. Tertio, quia indistantia, quam habent partes sanguinis in Eucharistia, tantum abest, quod conducatur, vt potius obstat ad continuationem: tum quia propinquitas requisita ad vnionem continuatiuam est propinquitas vtriusque extremi per contractum, & iuxta positionem, non per intimam præsentiam in eodem omnino loco: tum etiam, quia sanguis Christi, prout in Eucharistia, est incapax secundum illum statum patiendi aliquid ab agente naturali (vt vidimus *disp. sequenti*) ergo illa præsentia partium non est sufficiens, vt resulcet vnio inter illas. Alioquin si iuxta species consecratas poneretur alius sanguis humanus, continuaretur etiam cum sanguine Christi, eo quod haberet approximationem sufficientem ad continuationem, quod est valde absurdum.

Secundo.

Tertio.

SECTIO VI.

Utrum Diuinitas, & Personalitates Diuinae sint in Eucharistia ex vi verborum?

111.
Quæstio
secunda.

Non dico, *utrum ponantur*, quia certum est naturam, vel personalitates Diuinas non accipere nouam præsentiam ad species; sed *utrum sint*: hoc est, an significantur ex vi verborum, vt præfentes in Eucharistia. Et in primis certum est personam Verbi esse ad minus per concomitantiam in Eucharistia propter vnionem cum humanitate Christi; vt docet Tridentinum vbi supra, dicto *cap. 3.* Difficultas tamen est, an sit etiã ex vi verborum. Ratio dubitandi oritur ex verbis, quibus dicitur in persona Christi, *hoc est corpus meum*; nam *li memm* significat, illud corpus esse proprium personæ loquentis; ergo significat, quod terminatur per illam personalitatem; ergo ex vi verborum significatur illud corpus esse vni-

Ratio dubi-
sandi.

sum hypostaticè Verbo Diuino; ergo ex vi verborum significatur vnio, & per consequens ipsa persona Verbi.

Respondent aliqui, hoc argumento solum probari, esse ex vi verborum vnionem hypostaticam ad Verbum, non tamen ipsam personam Verbi; quia vnio sola sufficit ad denominandum illud corpus Christi. Sed contra, quia si argumentum aliquid probat, probat etiam de personalitate, quia licet hoc, quod est, corpus esse vnium, proueniat formaliter à sola vnione; cæterum hoc, quod est esse substantens, non prouenit à sola vnione, sed ab ipsa substantentia; ergo cum *li memm* significet, corpus esse terminatum substantentia personæ loquentis consequens est, vt non sola vnio, sed etiam substantentia ipsa significetur.

Propter hanc rationem videtur aliquibus probabilis hæc pars: communis tamen, & vera sententia negat, personam Verbi esse ex vi verborum, & constat satis ex Tridentino supra dicente, Diuinitatem esse in Eucharistia propter admitabilem eius cum corpore, & anima vnionem: vbi ex contextu constat, Concilium non numerare Verbum in iis, quæ in Eucharistia sunt ex vi verborum. Neque obstat argumentum supra factum. Ad quod P. Valquez *disp. 185. num. 14.* indicat, pronomen *Meum* non refertur suppositum, sed naturam humanam; cuius dicitur esse illud corpus: & ideo non debere suppositum esse sub speciebus ex vi verborum.

Hoc tamen assertum indiget explicatione; nam re vera illud *meum*, magis directe, & immediate significat suppositum, quam naturam loquentis. Dicere enim *corpus meum*, idem est, ac si dicas, *corpus mei*; illud autem, *mei*, est genitiuus pronominis *Ego*; & quidem illud pronomen *Ego*, non significat directe naturam, sed suppositum loquentis: non enim possum dicere: *ego sum natura humana*, sed *ego sum persona*; ergo illud *Ego* stat pro supposito in recto, non pro natura; & per consequens *corpus mei* erit idem ac corpus suppositi, quod *sum ego*: semper enim loquitur suppositum in persona sua, nec potest loqui nomine naturæ in recto, quia omnes voces impolitæ sunt ad significandam loquutionem suppositi.

Fateor tamen, illud *Meum*, licet magis directe significet, & referat suppositum, magis tamen determinate significare naturam loquentem; omnis enim loquutio creata, est actio immediata alicuius naturæ intellectualis, quæ per illam loquutionem exprimit suam mentem, & per consequens necessario exprimitur natura, cuius mens exprimitur, & exprimitur talis natura determinata, quæ est principium proximum loquutionis; sed magis directe, licet minus determinate, exprimitur suppositum per illud pronomen *Ego*, & *Meum*. Nam sicut *Disputat. 13. de Incarnat. Sect. 3.* diximus, illas voces *hic homo*, significare directe suppositum, & indirecè humanitatem, sed tamen hanc determinate, suppositum vero in confuso, ita vt, *hic homo*, idem sit ac, *suppositum huius humanitatis*: sic dicendum est de illo pronomine *Ego*, quod idem sit ac suppositum huius naturæ loquentis. Quare, quando dico: *hoc est humanitas mea*, idem est ac dicere, hæc est natura humana suppositi, quod terminat hanc naturam loquentem. Hinc enim est, quod Deus loquens de se ipso per loquutionem procedentem immediate à natura Diuina, & non à supposito, possit dicere: *Ego sum Pater, ego sum Filius, ego sum Spiritus sanctus*; quia scilicet illud *ego* determinat semper solam naturam loquentem, non vero suppositum, vt sensus sit: suppositum huius naturæ loquentis, est Pater, est Filius, est Spiritus Sanctus: quod verum est, non

non de eodem supposito, sed de supposito vage accepto.

116. Colligitur primo sensus illorum verborum corpus meum; idem enim significant, ac corpus naturæ humanæ; quæ est humanitas suppositi, quod terminat hanc naturam loquentem. Vnde illa verba nō solum sunt vera prolata à natura humana Christi, quæ de facto loquebatur, sed etiam prolata non ab humanitate, sed à natura Diuina Verbi vera essent. Nam si Verbum assumpsisset naturam leonis, potuisset Verbum vt Deus dicere de corpore leonis: hoc est corpus meum; scilicet corpus illius naturæ leoninæ, quæ esset vere natura suppositi, quod terminat naturam Diuinam loquentem. Sic ergo de facto Verbum per naturam Diuinam posset loqui, & de Christi corpore dicere: hoc est corpus meum; scilicet, est corpus humanitatis suppositi quod terminat naturam Diuinam loquentem.

117. Colligitur secundo; si ad veritatem illius pronominis, meum, in verbis consecrationis requireretur, quod in Eucharistia esset illud, per quod illud corpus habet id, quod significatur per illud; meum; oportet vtique, sub speciebus esse ex vi verborum suppositum Diuinum Verbi terminans tale corpus. Probat ex dictis, quia esse meum est esse corpus illius naturæ humanæ, quæ est natura suppositi terminantis naturam loquentem: hoc autem includit multa, scilicet, hoc corpus pertinere ad talem humanitatem, & illam humanitatis pertinere ad suppositum, quod terminat naturam loquentem. Si ergo deberet sub speciebus esse totum id, per quod corpus illud habet, quod à Christo posset appellari suum, oportet poni ex vi verborum coniunctionem illius corporis cum supposito talis naturæ loquentis, per quam coniunctionem corpus illud potest dici meum à Christo loquente.

118. Dices, si natura humana Christi terminaretur simul per personalitatem Patris, & Filij, vel per substantiam Verbi, & per substantiam creatam propriam, tunc non oporteret ad veritatem verborum, esse vtamque substantiam sub speciebus, sed sufficeret altera illarum; nam ratione singulatum posset Christus dicere verè, illud esse corpus suum; ergo illa substantia, quæ esset sub speciebus, non esset ex veritate verborum, cum absque positione illius verba adhuc possent esse vera. Respondetur, in primis nos supponere, quod vt verius amplexi sumus disp. 12. de Incarnat. sect. 6. non posse humanitatem terminari simul substantia propria, & aliena, vel duplici diuina: quo supposito, non potest poni ille casus, in quo substantia Verbi non esset necessaria ad veritatem verborum. Deinde, quidquid sit de eo casu, nunc ramen de facto, cum natura humana subsistat sola substantia Verbi, necessarium esset ad veritatem verborum, quod hæc substantia sit sub speciebus, si ad eiusmodi veritatem requireretur, poni sub speciebus id quod significatur per esse meum; quia de facto nihil aliud est, quod illud corpus sit Christi, nisi corpus illud esse talis naturæ humanæ, & illam esse naturam suppositi terminantis naturam loquentem illa verba, sed de facto in tantum est natura suppositi terminantis talem naturam loquentem, in quantum humanitas illa terminatur à supposito Verbi, cuius humanitas loquitur; ergo de facto non possent esse vera verba, nisi sub speciebus esset hoc, quod est illam humanitatem terminari à supposito Verbi.

119. Aliter ergo ad argumentum principale respondendum est, ad veritatem illius pronominis, meum, non requiri, quod sub speciebus sit id, per quod formaliter habet illud corpus esse illius, qui loquitur: P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

itaque licet per *li meum* significetur, corpus illud terminari persona loquentis, non tamen quod terminetur ibi, vbi cumque est; quare licet in Eucharistia non esset vnio hypostatica, posset Verbum dicere de illo, esse corpus suum, cum eidem corpori vnietur in celo; quia *li meum* ex communi hominum acceptatione non sumitur reduplicatiue, ita vt significetur ibi esse rationem formalem, quia constituitur in esse *mei*, sed specificatiue, significando, illud corpus esse, quod absolute est meum. Ex quo fit, vt licet per possibile, vel impossibile corpus illud in Eucharistia haberet propriam substantiam creatam, & non Diuinam, posset tamen Verbum de illo dicere, ibi esse corpus suum, quia ad hoc satis esset, quod in celo subsisteret substantia Verbi.

Confirmatur, quia illud *meum* non solum significat, vt dicebamus, quod natura illa, cuius est corpus, sit natura suppositi terminantis naturam loquentem, sed etiam quod corpus sit corpus illius naturæ: hoc autem, quod est esse corpus illius naturæ humanæ, est coniungi aliis partibus eiusdem naturæ: quæ tamen coniunctio corporis cum aliis partibus humanitatis non ponitur in Eucharistia ex vi verborum, sed per concomitantiam; ergo nec hoc, quod est terminari tali substantia, debet esse ex vi verborum: sed patet consequentia, quia *li meum* tam includit coniunctionem corporis cum natura loquentis, quam cum supposito; ergo si verificatur illud pronomen *meum*, non posita ex vi verborum coniunctione corporis cum natura loquentis, poterit etiam verificari, licet non sit ex vi verborum terminatio corporis per substantiam loquentis.

Adde, licet illud corpus nec in Eucharistia, nec alibi vniretur Verbo, sufficeret vnio præterita, vt anima Christi posset dicere, illud esse corpus suum: sicut anima S. Petri posset dicere de suo cadauere, illud esse corpus suum; nam iuxta communem modum intelligendi *li meum* solum significat, illud corpus pertinuisse ad naturam loquentis, quando vltimo corpus habuit.

Obiicies primo, licet corpus dicat in recto solum naturam primam, & organizationem humanam in obliquo, debet tamen ad veritatem verborum poni sub speciebus corpus vt organizatum, hoc est, aliqua organizatio, quia debet ibi habere esse organizatum; ergo similiter debet ibi poni non solum id corpus specificatiue, quod est meum, sed reduplicatiue, seu id, per quod constituitur in esse talis. Respondetur negando consequentiam. Ratio discriminis desumenda est ex diuersa significatione, quam iuxta hominum placitum habent diuersæ voces; nam, vt notauimus supra disp. 1. sect. 4. aliquæ sunt, quæ significant formam præsentem, aliæ præcindunt à præsentem, vel absente: sic enim, quando dicimus, hic esse obiectum cognitum, vel amatum, non significamus, hic esse formam, à qua constituitur in esse cognitum, vel amatum; quando vero dicimus, hic esse subiectum album, significamus, hic haberi albedinem: illud ergo prædicatum, *meum*, est omnino ex illis prædicatis, quæ non significant præsentem formam constitutiua sui; nam alia omnia, quæ dicuntur mea, vt libri, serui, prædia, non habent ibi, vbi sunt, & vbi appellantur mea, id, per quod dicuntur mea. Homines ergo audientes, hoc esse corpus meum, non intelligunt, hic esse etiam rationem formalem constitutiua in esse mei, sed solum specificatiue hic esse corpus, quod est meum. Aliud vero est denominatione organizati, quæ sicut significat formam intrinsecam, sic etiam formam præsentem ibi, vbi dicitur esse corpus organizatum; quod non potest

120. Quid significet illud meum.

121. Obiicitur primo.

Respondetur.

Aliquæ voces significant formam præsentem, aliæ præcindunt.

melius probari, quàm ex vsu loquendi hominum per eiusmodi voces.

122.
Obijcitur se-
cundo.

Respondeo.

Obijcitur secundo, quia si sanguis in consecratio-
ne calicis non significat naturam sanguinis in ab-
stracto, quæ posset dici sanguinitas, sed in concreto;
sicut ignis, & aqua; ergo ex vi verborum significat
tur aliqua substantia. Respondeo, sanguinem non
significare substantiam, sed naturam sanguinis;
quia licet sanguis non aninetur, est tamen vere
pars humanitatis; nomina autem partis non signi-
ficant substantiam, quia non significant illam vt
existentem per se, quare licet caput assumptis cap-
put, & manus, &c. non posset autem dici Verbum
assumptis caput subsistens; & similiter dicimus,
non solum hominem, sed humanitatem constare ex
capite, manibus, &c. Quod idem locum habet in san-
guine; dicimus enim, Verbum assumptis sangui-
nem; & humanitatem constare ex carne, & sangui-
ne; ergo per hanc vocem sanguinis non significatur
natura sanguinis cum substantia.

123.
Instantia.

Diluitur.

Dices, licet sanguis, dum est in homine, sit pars; at
vero quado est effectus, iam non est pars; ergo, quan-
do loquimur saltem de sanguine effuso, loquimur
de illo cum substantia. Respondeo, sanguinem etiam
effusum semper retinere nomen, & conceptum par-
tis, sicut caput abscissum, vel animam separatam:
quare sicut hac de causa non diceretur Verbum esse
caput, si caput maneret abscissum, nec de facto in tri-
duo Verbum dicitur anima, sed vni animæ, & capi-
ti; sic nec Verbum dicitur in triduo sanguis, sed
retinuisse assumptum sanguinem, vt fatentur omnes
Theologi. Ex quo clare constat, per sanguinem etiam
separatum non significari substantiam, sed natu-
ram; quia licet minus proprie, adhuc concipitur vt
pars humanitatis mortuæ.

124.
Obijcitur se-
cundo.

Respondeo.

Secundo obijcitur; quia in termino à quo huius
conuersionis expellitur substantia panis ex vi ver-
borum; ergo in termino ad quem debet esse substi-
tencia ex vi verborum. Respondeo negando conse-
quentiam; quia etiam in termino à quo expellitur
forma substantialis ex vi verborum, & tamen ex
parte termini ad quem non ponitur forma substi-
tentialis ex vi verborum, vt supra vidimus; ne-
que est necessaria hæc proportio; quia verba signifi-
cant, ibi non manere aliquid substantiæ præceden-
tis; non tamen significant poni formam, vel substi-
tenciam substantiæ sequentis.

Inferitur nec
diuinitatem,
nec vnionem
esse ex vi
verborum.

Hinc infero, nec Diuinitatem, nec vnionem hy-
postaticam esse ex vi verborum, sed solum per con-
comitantiam; quod constat ex rationibus supra fa-
ctis; & satis indicatur à Tridentino vbi supra.

125.
Difficultas est
de Patre, &
Spiritu sancto.

Restat difficultas, an Pater, & Spiritus sanctus sint
etiam in hoc Sacramento? In quo licet aliqui nimis
formidauerint, dicentes, solum Christum esse in hoc
Sacramento, non tamen videtur dubitandum, quin
etiam alia Personæ adsint, non solum vt in aliis re-
bus, sed speciali titulo propter coniunctionem cum
Verbo; nam sicut vnio animæ cum corpore suffi-
cit, vt, posito corpore Christi, ponatur etiam anima
per concomitantiam; cur etiam non dicimus, adesse
per concomitantiam personam Patris, & Spiritus
sancti, cum adsit Diuinitas, quæ cum illis non vni-
tur, sed realiter identificatur? Itaque sicut cum hu-
manitate Christi adsunt speciali titulo Pater, & Spi-
ritus sanctus ratione vnionis ad Verbum, sic etiam
in Eucharistia, ita vt si per impossibile tota Trinitas
non esset vbiq; deberet esse in Eucharistia propter
præsentiam humanitatis Christi. Videatur Suarez
disp. 5. s. sect. vltima, in fine; & Valquez disp. 1.

Suarez.
Valquez.

185. num. 17. Nec hic modus loquendi alienus est à
sanctis Patribus, sed valde visitatus, nam S. Thomas
Opus. 63. cap. 2. p. 3. s. Est ibi aliud, dicit; Deus Pater
in Eucharistia totum, quod ipse est, & habet cum Spiritu
sancto dedit. Et infra, quoties à Sacerdote oblatum fuerit
hoc sacrificium, toties Deus Pater cum Filio & Spiritu
sancto se totum ad fruendum exhibet. Anton. Reimpin-
golus Serm. de corpore Christi effert Bernardum
dicentem: O Sacramentum Sacramentorum, in quo
Pater, Filius, & Spiritus sanctus datur! Idem habet
Lanspergius tractatu de Eucharistia, qui habetur
cum Phætrea Diuini amoris. Viguerius in Summa
cap. 16. §. 3. vers. 4. Gabriel Lect. 42. in Canon. &
alii.

Petes primo, an ratione huius concomitantia di-
ci possit, quod manducatur Pater, & Spiritus san-
ctus à fumente Eucharistiam? P. Valquez vbi supra
videtur concedere, & defendere illam loquuti-
onem: vnde mitum est, P. Luisium Turrianum in
Censuris Theologicis Cent. 1. dub. 4. acerbè censura-
re illum modum loquendi. Ego tamen exlimo, il-
lam esse loquutionem impropiam; quia manducari
importat motum localem, quo ab ore in stomachum
traicitur cibus; quod non potest proprie conuenire
Patri, vel Spiritui sancto. Verbo autem conuenit
propter communicationem idiomatum cum huma-
nitate, quæ vere manducatur.

Petes secundo, an possit dici, quod panis conuer-
titur in Patrem, & Spiritum sanctum saltem per
concomitantiam? Ad hoc enim non videtur requiri,
quod adsint ex vi verborum. Respondeo tamen ne-
gatiue; quia illud, in quod fit conuersionis, debet succe-
dere loco panis in ordine ad sustentanda accidentia;
vt constat ex disputat. præcedenti. Pater autem & Spi-
ritus sanctus non succedunt in hoc munere, sed so-
lus Filius, qui per suum corpus sustentat accidentia
panis efficienter; & ideo panis dicitur conuerti in
solum Filium, non in alias personas.

Hinc infero, licet signatis accidentibus panis, di-
ci possit, iste est Filius Dei, & iste est Deus, tamen pos-
se dici, iste est Pater, vel Spiritus sanctus; nam licet ibi
sint Pater, & Spiritus sanctus, non tamen subsistant
illis accidentibus, & ideo licet possimus dicere, ibi
esse, non tamen, istum esse Patrem; quia (vt constat
ex disputat. 6.) non sufficit præsentia vt cuiusque sine
substantione, vt possit substantia aliqua demon-
strari per accidentia per li hoc.

Dices, persona Verbi non sustentat immediate
accidentia panis, & tamen quia per concomitan-
tiam est cum corpore Christi, quod sustentat ea ac-
cidentia, dici potest: iste est Filius; ergo sufficit hæc
concomitantia sub illis accidentibus, vt possimus
dicere: iste est Pater. Respondeo negando conse-
quentiam. Ratio discriminis est, quod Verbum est
suppositum, in quo est corpus Christi; denomina-
tiones autem corporis tribuuntur toti supposito,
sicut dicimus hominem album, licet albedo sit in
sola materia; ideo dicitur Verbum subsistere quia sub-
stat corpus Verbi. At Pater, & Spiritus sanctus sunt
alia supposita, quibus nullo modo communicantur
denominationes humanitatis Christi. An vero pos-
simus dicere, hæc est diuinitas, communis est questio,
de aliis prædicatis humanitatis, an tribui possint
Diuinitati, vt si dicas, Deitas est passa; Deitas resur-
xit, &c. de quo Suarez 1. tom. in 3. p. disp. 35.
sect. 2. & Valquez disp. 63. cap. 5. & non
diximus disp. 23. de Incarnat.
sect. 1. num. 32.

DISPUTATIO IX.

De his, quæ potest Christus agere, aut pati in Eucharistia.

SECTIO I. Virum Christum, prout in Eucharistia, possit pati, aut agere aliqua actione physica?

SECTIO II. Virum Christum, prout in Eucharistia, possit cognoscere, & cognosci.

Ubi hoc titulo comprehendimus non solum actiones, & passiones physicas, vt calefacere, & calefieri, sed etiam intentionales, vt cognoscere, & cognosci; nã difficultas de vtriusque ex iisdem ferè principiis definienda est. De mutatione vero, per quam definit Christus esse sub speciebus, dicemus disp. seq. ubi etiam quid dicendum, quando in Eucharistia apparet caro, vel puer, de quo S. Thom. art. 8.

SECTIO I.

Virum Christum, prout in Eucharistia, possit pati, aut agere, aliqua actione physica?

1. Prima difficultas potest esse de motu locali; de quo suppono ex dictis disp. 6. & 7. corpus Christi moueri à Sacerdote per accidens ad motum specierum, quia Sacerdos immediate mouet species, quæ virtute diuinitus accepta ferunt secum corpus Christi, vt ibi late dictum est. Difficultas ergo est, an primo, & per se corpus Christi in Eucharistia possit moueri à se, vel ab alio agente extrinseco naturali virtute siue humana, siue Angelica.

2. Communis sententia negat; & omiſſis aliis rationibus, probatur, quia præsentia Sacramentalis corporis Christi est entitatie supernaturalis, vt diximus dicta disp. 6. Ergo nulla potentia naturalis habet virtutem ad producendam illam præsentiam in corpore Christi; ergo corpus Christi secundum illam statum nec à se, nec ab alio agente creato potest naturaliter moueri.

Dices, licet Angelus non possit dare præsentiam supernaturalem corpori Christi, poterit tamen auferre istam, quam habet, producendo aliam præsentiam naturalem, & per consequens poterit mouere corpus Christi. Sed contra, quia nec isto modo potest moueri ab Angelo; nam vel illud corpus moueretur totum simul, vel successiue pars post partem. Si totum simul, ergo deberet accipere aliam præsentiam supernaturalem, qua esset totum simul in eodem spatio: si vero successiue, ergo vna pars moueretur prius, quam alia; ergo illa pars haberet præsentiam naturalem, manentibus aliis cum præsentia supernaturali; hoc autem repugnat, quia vnum corpus continuum petit habere omnem suam præsentiam continuam; quare cum non possint naturaliter continuari præsentia naturalis cum supernaturali, consequens est, vt non possit pars illius corporis accipere ab Angelo præsentiam naturalem, manentibus aliis partibus cum præsentia supernaturali.

Dices iterum: si Petrus ponatur in duplici loco quantitatie, adhuc poterit in vtroque loco moueri à se, vel ab alio agente extrinseco: & tamen illa secunda præsentia esset supernaturalis, nec ad illam datur capacitas naturalis in subiecto; ergo similiter, licet præsentia Christi in Eucharistia sit supernaturalis, poterit tamen accipi ab agente naturali

ex suppositione prioris miraculi. Respondeo, illam vocationem Petri in priori casu esse supernaturalem, quoad modum extrinsecum, non vero in sua entitate; quare ad illam datur vere in agente extrinseco virtus naturalis actiua, & in ipso Petro potentia naturalis receptiua; at vero præsentia Christi est in sua entitate supernaturalis, ad quam nulla prorsus virtus actiua reperitur in Angelo.

Utriusque adhuc licet præsentia Petri sit naturalis, & ad ipsam habeat virtutem connaturalem causa secunda, non tamen debetur illi concursus hic & nunc ad istum effectum, quando Petrus habet alibi aliam præsentiam; & tamen ex suppositione prioris miraculi datur iste concursus; ergo similiter posset dari Angelo concursus indebitus ad præsentiam supernaturalem. Respondeo, in casu antecedentis ex natura rei Petrum habere capacitatem, vt in vno saltem loco moueatur ab agentibus extrinsecis; Deum autem ex suppositione prioris miraculi debere concursum, vt possit à se ipso, vel aliis moueri propter rationem à nobis late explicatam disp. 6. sect. 1. quæ ratio nullo modo procedit in præsentia casu.

Secunda difficultas esse potest de aliis actionibus, & passionibus corporeis, vt de calefactione, refrigeratione, &c. & non est sermo, an possit Christus passiones alibi acceptas habere per cõcomitantiam in Eucharistia; de hoc enim dictum est supra; sed an, prout in Eucharistia, possit eas primo habere: nec etiam loquimur de corpore Christi, prout de facto gloriosum est, & impossibile, sed de illo prout in cœna v. gr. quando passibile erat, an prout in Sacramento posset ab agentibus extrinsecis alterari, vel etiam in se, vel in aliud agere. In qua quæstione aliqui affirmant in vniuersum, Christum Dominum prout in Eucharistia posse ex natura rei illas actiones exercere, & passiones recipere; quia ad agendum, vel patiendum solum requiritur approximatio agentis ad passum: quod vero hæc approximatio sit sine extensione quantitatie, non obstat, imò videtur magis conducere, quia eo minus distabant omnes partes Christi ab agente, vel passo extrinseco; quare sicut Angelus intime penetratus cum passo potest agere; & sicut anima rationalis agit in corpus, & corpus in animam existentem in eodem loco, cur etiam Christus indiuisibiliter existens non poterit agere, & pati ab agentibus extrinsecis?

Communior tamen sententia negat, & omiſſis aliis rationibus, quæ videri possunt apud Suarez in præsentia disp. 53. sect. 2. & apud Valquez disp. 191. cap. 3. quod attinet ad passiones, probari potest ex supra dictis, quia omnis passio, & qualitas in Christo producta deberet poni in ipso indiuisibiliter in ordine ad locum, sicut est ipse Christus; hunc autem modum existendi, seu hanc præsentiam nullum agens naturale potest tribuere, vt diximus; ergo corpus Christi prout in Eucharistia nec à se, nec ab alio naturali virtute pati potest. Dices, quando passum est in duplici loco, agens non potest ponere calorem vtrouique, & tamen potest producere calorem; ergo similiter in præsentia posset producere calorem, licet non præsentiam. Respondeo, duplicem præsentiam non esse passionem caloris; quare non refert, quod non possit vtraque produci: at vero vna præsentia est passio caloris, quæ debet tribui à producente hic calorem.

Maior difficultas est, cur non possit Christus agere in aliud passum; in actione enim transeunti ipse non militat ratio adducta; quia illa actio non est in Christo, sed in passo, in quo posset habere præsentiam naturalem. De actione locomoti-

Respondeo.

Utriusque.

Respondeo.

Secundo difficultas est de alijs actionibus corporeis.

Sententia prima affirmat.

Communior

Probat ex supra dictis de præsentia supernaturali.

Instantia.

Distinguitur.

Maior difficultas est cur non possit Christus agere in aliud passum.

De actione loco motu patet ex supradictis.

De calefactione, v. g. maior est difficultas.

Aliqui fatentur non repugnare.

Alii contra.

8. Posset dici requiri presentiam naturalem.

9. Impugnatur hac doctrina.

Responderi potest.

Cæterum posset adhuc hac responsio eludi.

10. Ratio alia à posteriori. Quia calefactio illa esset supernaturalis.

ua, qua aliud corpus impellat, ratio est clara ex dictis, quia vnum corpus non potest aliud loco mouere, nisi prius in se ipso aliquid agat; cum autem corpus Christi non possit in se aliquid agere, non mirum, quod non possit mouere aliud corpus. Cæterum de calefactione, aut frigeactione transeunte difficilis est, cur corpus Christi per suum calorem, v. g. non possit calefacere manum tangentis, certe vix potest adduci ratio conuincens. Quare aliqui negantes de passionibus fatentur plane, non repugnare ex natura rei, quod Christus indiuisibiliter existens agat in passum proximum; Deum tamen de facto impedire huiusmodi actiones ob meritum nostræ fidei. Alij dicunt, repugnare, quod agens corporeum agat in passum, nisi illi approximetur per contractum physicum. Cæterum hoc videtur difficile: nam species impressa materialis causat actum visionis in eodem loco, vbi est species, & multa agentia materialia operantur in se ipsis, cum tamen sibi non approximetur per contactum.

Posset fortasse dici, quod omne agens naturale prærequirit ad agendum approximationem aliquam, (vt suppono ex Philosophia) hæc autem approximatior, seu præsentia debet esse naturalis; quia conditio naturaliter requisita ad operandum naturaliter, debet esse conditio naturalis: ideo namque cognitio supernaturalis non disponit sufficienter ad habitum naturalem; quia habitus naturalis solum exigit actum naturalem, à quo procedat. Cum ergo Christus non habeat præsentiam naturalem in Eucharistia, consequens est, vt non habeat approximationem naturaliter requisitam ad operandum.

Sed contra hoc est, quod substantia etiam prærequiritur, vt conditio ex parte naturæ ad operandum; & tamen humanitas Christi Domini, licet careat substantia naturali, & subsistat supernaturaliter, operatur tamen connaturaliter; ergo licet præsentia sit conditio ad agendum, sufficiet tamen præsentia supernaturalis.

Responderi potest negando consequentiam, quia substantia naturalis in humanitate Christi suppletur optime per substantiam Diuinam, quæ præstat totum, quod præstare posset substantia creata: at vero præsentia naturalis requisita ad agendum non suppletur per præsentiam sacramentalem; quæ licet sit præsentia, non est tamen extensio: agens autem materiale non solum requirit ad agendum præsentiam, & approximationem, sed extensionem, sicut enim requirit quantitatem, qua quasi extenditur in ordine ad se: sic videtur exigere extensionem localem, qua extenditur in ordine ad locum; hoc vero non præstatur, nec suppletur per præsentiam sacramentalem, quæ non est extensio, sed inextensio. Cæterum videtur adhuc inquirendum; cur sicut ad operandum non requirit substantiam creatam seu materiale, sed substantiam, & ideo potest suppleri per substantiam increatam spiritualem; sic etiam non dicemus, requirit quidem approximationem, & præsentiam, non vero præsentiam cum extensione, atque adeo posse suppleri per approximationem, & præsentiam, quæ non sit extensio.

Possumus addere aliam rationem à posteriori ad probandum, quod requiratur extensio in agente naturali materiali: quia actio illa, quæ procederet ab igne inextenso, & reducto ad punctum, v. g. spatij, esset diuersæ rationis in sua entitate intrinseca ab omnibus actionibus, quæ sunt naturaliter possibili, & quæ oriri possunt ab igne extenso localiter; ergo actio illa esset supernaturalis entitatie, &

quæ non contineretur intra vires naturales eiusdem ignis: quomodo enim potest ignis habere ex se virtutem naturalem ad illam actionem, quæ nunquam potest exerceri ad calefaciendum, v. g. vel illuminandum passum sibi approximatum, talis est, vt per suam entitatem dicat ordinem transcendentalem ad illum ignem, & ad omnes eius partes, ita vt quæcumque pars deesset in illo igne agente, non esset eadem actio, sed alia pro varietate agentis. Suppono enim ex communi sententia Philosophorum, quando plura agentia partialia concurrunt ad aliquem effectum producendum, non concurrere per plures actiones, sed omnia concurrere per vniam actionem, quæ respicit omnia illa tamquam causas partiales: & idem à fortiori est, quando vnum agens habens plures partes concurrat ad aliquem effectum; fit enim vnica actio pendens ab omnibus partibus illius agentis, tamquam à principiis partialibus. Sic vnus ignis applicatus calefacit lignum proximum, ad quam calefactionem concurrunt omnes partes illius ignis per vniam actionem pendentem à toto illo igne, & respicientem omnes, & singulas eius partes, tamquam principia partialia.

Quo supposito, probatur iam, illam actionem, qua hic ignis extensus calefacit hoc lignum, non posse esse in sua entitate eamdem cum illa alia actio, quæ idem ignis existens absque extensione locali calefaceret idem lignum: quia actio prior naturalis non solum respicit omnes partes huius ligni, sed respicit illas inæqualiter: cum enim passum, seu lignum, quod calefacit, non æqualiter distet ab omnibus, & singulis partibus illius ignis (hoc enim affert secum extensio localis agentis, vt magis distet à passo aliqua partes agentis, & alie minus) consequens est, vt calor in ligno productus magis dependeat à partibus ignis magis propinquis, & minus à partibus magis remotis; ergo actio, seu calefactio illa, licet respiciat omnes partes ignis agentis; non tamen respicit eas æqualiter, sed inæqualiter, hoc est, aliquas vt magis influentes, quia magis propinquæ sunt, alias vt minus influentes, quia magis remotæ sunt; & tales oportet esse omnes actiones agentis materialis extensi in passum externum. Actio autem, qua idem ignis inextensus ageret, & calefaceret idem lignum, non esset eiusmodi, sed æqualiter respiceret omnes, & singulas partes illius ignis agentis, quia omnes æque distarent à passo, & per consequens æque agerent, & influerent, affectusque non magis penderet ab vna parte agentis, quam ab alia; ergo illa actio, seu calefactio, quæ tunc fieret, haberet aliquod prædicatum intrinsecum diuersum, quod non haberet actio illa, qua idem ignis extensus calefaceret idem lignum sibi approximatum. Differret ergo entitatie ab omnibus actionibus naturalibus; & per consequens illa talis actio non contineretur in virtute naturali agentis materialis naturalis.

Dices, hoc idem argumentum fieri posse, quando duo corpora penetrarentur, si duo ignes, v. g. diuinitus penetrarentur. Nam calefactio etiam illa, quæ de facto calefaceret lignum proximum, respiceret æqualiter vtrumque ignem, cum propter penetrationem vtrique æque distaret à passo; ergo actio illa haberet aliquod prædicatum intrinsecum diuersum, quod non haberet actio, qua idem ignes impenetrati calefaceret idem lignum, nam hæc semper respiceret illos ignes inæqualiter, scilicet

scilicet vnum magis influentem, qua magis propinquus esset, alterum minus influentem, quia magis remotus esset; ergo fatendum etiam esset, si duo ignes penetrarentur, tunc lignum approximatum non calefaciendum; quod tamen videtur incredibile, quia uterque ignis haberet extensionem sibi debitam, & de facto, quando corpus Christi nascentis penetratum fuit cum virginali claustro matris, negari non potest, quod tunc etiam eius cor ageret calefaciendo partes propinquas, sicut prius; non ergo impediatur eius operatio naturalis propter penetrationem cum alio corpore etiam calido, & à quo poterat partialiter tunc illa operatio procedere.

13. Respondetur tamen, non esse eandem rationem de igne penetrato cum alio igne, ac de igne posito absque extensione: ratio enim à nobis adducta, si quid probat, probat quidem in secundo casu, non in primo de duplici igne penetrato; quia tunc posset eadem actio procedere ab igne penetrato, quæ potuisset procedere ab eodẽ non penetrato. Dato enim, quod non posset uterque ignis penetratus naturaliter agere, eo quod actio illa respiceret vtrumque ignem æqualiter, propter æqualem distantiam vtriusque à passio; quem modum respiciendi nulla actio naturalis posset habere: dici tamen potest, quod in eo casu Deus vt auctor naturæ determinaret vnum minus vni ex vtroque illo igne penetrato, qui solus ageret, per inde ac si solus esset in illo spatio. Quando enim adest causa cum sufficienti virtute ad agendum, & non potest prodire in operationem, non propter defectum virtutis, vt ita dicam, sed propter abundantiam, pertinere videtur ad causam primam determinare illam indifferentiam ad vnum effectum limitatum. Sic, iuxta communem sententiam Philosophorum, ignis, qui ex se habet virtutem ad producendum hunc numero calorem, & illum, non tamen vtrumque simul naturaliter, determinatur à causa prima, vt producat hunc, & non illum; nam ex se habebat virtutem ad plures effectus, & quia non posset omnes, vel duos simul producere, nullum produceret, nisi determinaretur illa indifferentia à causa prima. Sic in nostro casu è contrario adfunt duæ causæ potentes singulæ scorsim producere eundem effectum, non tamen vtraque simul, eo quod illa actio esset entitatie supernaturalis. Pertinet ergo ad causam primam determinare causam, vt effectus, qui procedere poterat à singulis, sed non ab vtraque simul, procedat ab hac potius quam ab illa; sicut nunc determinat causam potentem producere duos effectus, sed non vtrumque simul, vt producat hunc potius quam illum. Hoc autem fieri non debet, quando agens, ignis, v. g. totum existeret simul absque extensione locali: quia non deberet determinari aliqua pars eius ignis, quæ sola ageret absque aliis; nam quæcumque pars determinaretur, haberet in se alias partes, quæ cum omnes essent simul, & agerent, sequeretur idem inconueniens, quod actio illa respiceret omnes æqualiter.

14. Adde, licet quantitas poneretur composita ex solis punctis, non posset connaturaliter operari in statu sacramentali: posset quippe aliquis, illa sententia admitta, contendere, quod in singulis punctis spatij Deus etiam posset, & deberet connaturaliter determinare vnum indiuisibile ignis, prout ibi existens, ageret in passum; in puncto autem sequenti spatij, aliud indiuisibile eiusdem ignis; ita vt si ignis, v. g. constet ex viginti punctis, & esset sacramentaliter in hostia constante ex viginti punctis, totus ignis in singulis punctis hostiæ, tunc, inquam, actio procederet ab illis, sicut si essent sin-

gula in vno solo puncto spatij, nempe à puncto A, prout solum est in puncto spatij A, & à puncto B, sicut si esset in immediato solo puncto spatij, & sic de aliis, determinante Deo, in singulis punctis spatij vnum punctum ignis, quod solum prout in illo puncto spatij operetur. Hoc tamen, vt dixi, non satisfacit; quia actio naturalis, qua de facto singula puncta naturaliter operantur, non posset procedere ab vno indiuisibili diuiso ab aliis, etiam si quantitas componeretur ex solis punctis finitis: sicut enim non potest naturaliter existere vnum punctum scorsim, ita nec operari propter suam imperfectionem; prærequirit ergo coniunctionem vnius puncti cum aliis, & eodem modo prærequirit præsentiam vnius puncti esse coniunctam cum præsentia sequentis puncti, quod operatur cum isto: nam sicut requiritur vnitas ex parte agentis, & compositio ex multis punctis, sic requiritur præsentia vna composita ex multis præsentis punctorum. In illo autem casu non daretur talis vnitas ex parte præsentia; quia licet præsentia, v. g. manus Christi in tali parte spatij vniatur immediate cum præsentia brachij in eadem parte spatij, & cum præsentia eiusdem manus in parte proxima spatij, vt vidimus dist. 5. non tamen vniatur immediate cum præsentia brachij in parte proxima spatij, vt ibidem diximus: non ergo sit vna præsentia extensa ex præsentia manus in hac parte hostiæ, & ex præsentia brachij in parte proxima hostiæ, quia illæ duæ præsentia non vniuntur immediate inter se. Non ergo haberent illa duo puncta ignis vnã præsentiam continuam ad duo puncta spatij, sed essent quidem in spatio continuo, per duas tamen præsentias non continuas inter se. Sicut autem vnum indiuisibile ignis diuisum ab aliis non ageret naturaliter, sic vna præsentia ad vnum solum indiuisibile spatij diuisa ab aliis non videtur sufficiens præsentia ad agendum naturaliter, & sicut indiuisibile ignis ad causandum non solum requirit esse contiguum cum aliis, quæ operantur, sed etiam esse continuum, & vnum cum illis: sic præsentia vnius puncti ignis requisita ad causandum naturaliter, non solum requirit esse contiguum cum aliis præsentis aliorum punctorum, quæ agunt, sed etiam esse continuam, & vnã cum illis; non enim apparet, cur requiratur maior vnitas in ipsa virtute causandi, quam in conditione requisita, qualis est approximatio. Cum ergo in Eucharistia præsentia vnius puncti in hoc spatio non vniatur cum præsentia alterius puncti in spatio proximo, sed sint quasi præsentia disparatæ, quantum quælibet componit præsentiam integram totius corporis in illa parte spatij; non videtur dari ibi præsentia agentis corporei naturaliter requisita ad agendum naturaliter. Video, hanc rationem totam neque esse demonstrationem, neque talem, quæ non sit adhuc exposita pluribus obiectionibus; sed tamen in re dubia præstat aliqualem rationem reddere, quam recurrere semper ad noua miracula, quæ fiant ad occultandum mysterium.

Duo puncta ignis non habent vnã præsentiam continuam.

Sunt præsentia disparatæ, quantum quælibet componit præsentiam integram totius corporis in illa parte spatij.

SECTIO II.

Vtrum Christus prout in Eucharistia, possit cognoscere, & cognosci?

PLures quæstiunculas sub hoc titulo comprehendimus, quas breuiter definiemus, vt pote fere Philosophicas. Suppono ergo primo, quæstionem procedere connaturaliter loquendo; nam de potentia absoluta bene posset Christus, prout in Eucharistia, elicere quemcumque actum cognitionis, & cognosci etiam

15. Hæ quæstiones procedunt connaturaliter loquendo.

etiam ab aliis, saltem cognitione intellectuali. Item, non querimus, an per concomitantiam habeat Christus in Eucharistia etiã actus cognoscendi, & appetendi, quos habet in celo. Suppono enim, eos habere, quia omnes sunt independentes à loco.

Suppositio secunda.

Suppono secundo, non posse prout in Eucharistia elicere connaturaliter actum sensationis internum, vel externum, nec actum appetitus: quia hæc omnia sunt accidentia materialia: quare cum non possit accipere ab agente creato qualitatem materialem propter rationem traditam *sect. precedenti*, non poterit etiam à seipso.

Suppositio tertia.

Suppono tertio, posse bene elicere actus spirituales scientiæ infusæ, per quam operatur independentem à phantasmatis; nihil enim impedit, quod isti actus producantur primo, & per se indiuisibiliter in Eucharistia.

Prima difficultas.

16. Difficultas est de actibus intellectualibus qui dependent à phantasia. Suarez.

Difficultas ergo est primo de actibus intellectualibus, qui dependent à phantasia, an possint elici connaturaliter à Christo, prout in Eucharistia? P. Suarez *sect. 3.* in fine negat, nisi forsitan Christus existens naturaliter in alio loco, habeat ibi actum phantasiæ: tunc enim etiam actus phantasiæ non poneretur per concomitantiam in Eucharistia, sufficeret haberi in alio loco, vt etiam in Eucharistia posset intellectus determinari ad intelligendum; nam distantia, vel propinquitas localis ipsorum actuum parum refert; quod idem concedit P. Vasquez *diff. 191. n. 27. & 28.*

Vasquez.

17. Conclusio.

Ego paulo aliter dicendum cenfeo, in primis si actus phantasiæ sit solum in celo, non posse intellectum determinari prout in Eucharistia ab actu phantasiæ ad intelligendum; quia hæc excitatio non fit solum formaliter, sed efficienter, quatenus per phantasma generatur, vel augetur aliqua species intellectualis; vt dixi in lib. de anima. Quare cum phantasma sit agens naturale, consequens est, vt intellectus prout in Eucharistia non possit determinari phantasmate absente, quia non potest phantasmate præsentem ob defectum extensionis debita ad operandum; si, prout Suarez admittit, requiritur semper extensio debita in agente materiali, vt possit agere: nam phantasma in Eucharistia non habet eiusmodi extensionem.

18.

Cæterum, quoniam in iisdem lib. de anima dixi, dependentiam intellectus à phantasia non semper esse à priori, sed aliquando à posteriori; quia licet sæpe intellectus excitetur à phantasia, aliquando tamen excitatur ab aliis actibus intelligendi, & tunc pendet à phantasia consequenter, quatenus scilicet phantasia excitatur ab eodem intellectu, vt exerceat operationem circa idem, vel simile obiectum propter connexionem vtriusque potentia (de quo late ibi;) tunc ergo, quando intellectus habet iam species obiectorum, & excitantur aliunde per alios præcedentes actus intellectus, non est, cur non possit operari prout in Eucharistia; quia licet prout ibi non possit phantasia comitari intellectum, non ideo minus, imo magis expedite operabitur intellectus, cum ad illos actus non indigeat consortio phantasiæ, neque antecedenter (vt suppono,) neque etiam consequenter ob impedimentum phantasiæ, sicut si Deus phantasiam destruxisset.

Quando intellectus habet species obiectorum, & excitatur ab alijs actibus intellectus, potest operari.

19.

Secunda difficultas an videri possit oculo corporeo.

Secunda difficultas.

Secunda difficultas est, vtrū corpus Christi in Eucharistia possit naturaliter videri oculo corporeo;

& eadem fere difficultas est de alijs sensibus, ex iis tamen, quæ de visu dicuntur, poterit resolutio inferri ad alias sensationes. Nominales aliqui docent, posse naturaliter videri, nisi diuinitus impiretur ad occultandum mysterium. Communis tamen, & verior sententia negat; quia corpus Christi, prout in eo statum, non potest producere species sui in medio, vt constat ex supra dictis, sine quibus naturaliter videri non potest.

Tertia difficultas.

Hinc oritur tertia difficultas, an diuinitus possit videri corpus Christi in Eucharistia? Negat Suarez in præsentem *sect. 4.* Probabilior tamen videtur pars affirmatiua, quam cum aliis docet Vasquez *diff. 191. cap. 2.* quia nulla in hoc apparet contradictio. Dicunt, illum modum præsentia esse extra totam latitudinem obiecti visibilis, non solum primarij, quod est lux & calor, sed etiam secundarij, quod est præsentia quantitatiua; ergo non magis potest eleuari visus ad percipiendum illud obiectum, quam ad saporem, vel sonum. Respondetur, illum præsentiam esse quidem supernaturalem, non tamen esse extra latitudinem obiecti visibilis; quia sicut lux supernaturalis est intra latitudinem lucis, & sicut potest etiam vi sua eleuari ad videndam lucem indiuisibilem, ita facilius ad videndam præsentiam diuisibilem coloris existentem in spatio indiuisibili; hoc enim non est plus quam videre plures partes coloris in eadem parte spatij, quod non extrahit à latitudine obiecti visibilis.

Obiiciunt aliqui primo, quia corpus Christi in hoc sacramento imitatur omnino, quoad modum essendi, res spirituales; hæc autem sunt omnino extra sphaeram visus corporei; ergo & corpus Christi in Eucharistia. Probatur consequentia, quia si aliquis sapor poneretur diuinitus taliter, vt imitaretur colorem, & appareret in omnibus color, nõ posset vilo modo percipi per gustum, qui non potest etiam diuinitus percipere colorem; ergo visus corporeus, qui non potest percipere res spirituales, non potuit etiam diuinitus percipere corpus Christi, quando in omnibus imitatur substantias spirituales.

Respondetur, quantumcumque imitetur res spirituales, adhuc retinere suum esse materiale; quare adhuc habet differentiam essentialẽ, per quam possit percipi à potentia illa, quæ non potest percipere obiecta vere spiritualia. Sic etiã sapor ille, qui imitaretur colorem, adhuc esset verus sapor, atque ideo adhuc posset diuinitus percipi à gustu, qui cognosceret verum saporem, qui alijs appareret color.

Sed contra obiiciunt secundo, quia visus non potest vilo modo percipere obiectum indiuisibile; sed corpus Christi in Eucharistia, licet re vera in se sit diuisibile, existit tamen ad modum indiuisibilitatis, vt etiam si diuinitus videretur, adhuc oculus non perciperet diuisibilitatem ipsius: hanc enim non potest oculus percipere, nisi ex extensione locali obiecti eo quod vna pars apparet in alio loco ab alia parte. Vnde si duo ignes penetrarentur inter se, non perciperet oculus, quod ibi sint duo ignes, vel vnus; perciperetur ergo corpus Christi ad modum vnus indiuisibilis.

Respondetur, in primis falsum est obiecta penetrata non percipi nisi ad modum obiecti simplicis, & indiuisibilis; quando enim percipitur color intensus, qui constat ex pluribus gradibus coloris penetratis, non percipitur sicut color remissus, sed percipitur ipsa intensio; ergo percipitur pluralitas graduum penetratorum. Similiter quando cæca percipi

percipimus temperamentum ex quatuor qualitatibus, omnes illas percipimus, licet sint penetratae in eadem parte subiecti, & percipimus aliud, quam si esset vna sola ex illis qualitatibus. Sic ergo qui diuinitus videret corpus Christi in vna parte hostiae, hoc est, omnes partes corporis Christi ibi existentes, vere plus perciperet, quam si videret sola vnam partem; videret enim omnes illos colores omnium partium, licet propter penetrationem non discerneret sufficienter ad iudicandum esse plures, sed tamen videret plus quam si videret vnam solam partem, vel vnum solum colorem: iudicaret tamen esse aliquem colorem mixtum propter confusioem, qua omnes illi colores simul perciperentur.

25. Deinde, ad id, quod obiicitur de obiecto vere indiuisibili, quod seorsim oculus videre non posset, responderi potest primo, si detur indiuisibile lucis, & illud sit lux, & separetur diuinitus ab omnibus partibus, posset quidem diuinitus eleuari oculus ad illud percipiendum, praesertim cum posset illud indiuisibile lucis diuinitus constitui in spatio extenso, & magno, proinde de facto indiuisibilia corporis Christi singula sunt in toto spatio hostiae. Si ergo ita constitueretur lux indiuisibilis in spatio centum palmorum, percipi etiam posset; imo non posset discerni ex illa visione, an esset lux indiuisibilis, an diuisibilis, & extensa, cum totum illud spatium extensum esset lucidum. Si autem indiuisibile lucis non sit lux, transeat, illud non posse videri solum; negatur tamen paritas de corpore Christi in Eucharistia; quia licet totum existat indiuisibiliter, id tamen, quod videretur, non esset indiuisibile, sed diuisibile, atque adeo verus color, qui est obiectum visus. Et quidem si indiuisibile coloris non est color, oculus videns diuinitus colorem diuisibilem etiam in puncto spatij, bene discerneret illum ab eo, qui non est color, quamuis propter confusioem cognitionis non posset discernere, an esset entitas diuisibilis, vel indiuisibilis: sicut de facto oculus videns colorem intensum discernit bene illum a colore remisso, licet non discernat, an sit aliquid diuisibile, vel indiuisibile. Denique licet concedatur, quod non potest color existens in solo indiuisibili spatij percipi visu corporeo etiam diuinitus, non sequitur, corpus Christi non posse percipi in Eucharistia. Sicut enim non repugnat, videri indiuisibilia coloris simul cum aliis partibus, quae iam obiectum occupat spatium extensum; sic non repugnat videri corpus Christi existens totum simul in indiuisibili, quando non videretur existens in solo indiuisibili, sed simul in partibus spatij, iam non videretur in spatio extenso, sicut indiuisibile lucis occupans diuinitus spatium bipalmare, posset diuinitus videri, si esset vera lux in sua entitate.

26. Tertio obiiciunt, quia visus corporeus numquam percipit rem, quin percipiat eius figuram, & pulchritudinem: si videret autem corpus Christi in Eucharistia, non perciperet eius figuram: qualem enim triangularem, rotundam, vel quadratam: ergo sicut figura, & pulchritudo visibilis est, & tamen in Eucharistia non potest percipi, sic neque ipse color in illo statu Sacramentali.

Respondetur, figuram, vel pulchritudinem organicam non esse obiectum visus, sed situalem, eo modo, quo videri potest; quae non addit aliquid posituum supra praesentiam actualem, vt supra diximus *disp. 8. sect. 2.* & ex qua arguitur cognoscitur figura, & pulchritudo organica. In Eucharistia ergo perciperetur color, non visa pulchritudine, aut figura situali, quia nulla esset. Sicut in casu posito, si lux indiuisibilis poneretur in spatio bipalmari, &

oculus videret totum illud spatium illuminatum, non videret tamen figuram situalem lucis, quia figura est dispositio partium, illa autem lux non haberet partes; sic in Eucharistia videret colorem, non visa figura situali, quia haec est dispositio partium in ordine ad diuersas partes spatij occupandas, quod non habent in Eucharistia, cum omnes partes sint in qualibet parte spatij. Loco tamen figurae situalis, quae est talis vbicatio partium, videret oculus illam aliam vbicationem supernaturalem, quam partes habent in hoc Sacramento. Videret, inquam, eo modo, quo explicatum est supra *disp. 5. sect. 4.*

Petes, vtrum possit videri corpus Christi extensum pro vt in Eucharistia? Negat Suarez vbi supra. Ego tamen probabile censeo, posse in hoc sensu, quod (si quidem totum corpus est in quauis parte spatij) Deus ostendat in vna parte spatij vnam solam partem corporis, v.g. caput, cum sola praesentia capitis, quam ibi habet, & in parte proxima colulum, &c. & sic de singulis; quare si ponatur hostia magnitudinis humanae, apparebit vere Christus in tota hostia, & non in quauis parte, ostendente Deo in singulis partibus hostiae vnam partem Christi, & occultando praesentias aliarum partium.

27. Ex dictis de visu constat, quid dicendum sit de aliis sensibus: nam similiter potest diuinitus sentire Christus in Eucharistia per gustum, olfactum, auditum, & tactum: licet, quod attinet ad figuram, non posset percipi per tactum, quia non retinet ibi figuram situalem, nisi forsitan faceret Deus, quod in vna parte hostiae sentiretur vna sola pars ossis, & in parte proxima hostiae alia pars ossis, donec perciperetur totum os; sicut diximus, posse videri hoc modo totum Christum, cum aliqua quasi extensione, impediendo Deo cognitionem aliarum partium.

Quarta difficultas.

Quarta difficultas esse potest, vtrum praesentia corporis Christi in Eucharistia possit cognosci ab intellectu creato naturali virtute: Certum est posse cognosci scientia beata, vel infusa, & abstractiue etiam lumine fidei: certum etiam mihi est, absentiam panis cognosci a demone virtute naturali, licet posset forte formidare, an sibi occulteret illa substantia, cum videat ibi manere accidentia. Denique mihi valde probabile est, mysterium hoc, quoad eius possibilitatem posse sciri ab intellectu Angelico; sicut etiam naturali virtute sciri potest, Deum posse operari miracula, & entia supernaturalia. Dubitatur ergo, an naturali virtute Angelus cognoscere possit actualem existentiam praesentiae corporis Christi: Affirmat Scotus cum aliis, quos affert Suarez in praesenti *sect. 5.* Negat tamen communis, & vera sententia, eo quod illa praesentia est entitatie supernaturalis: quare sicut gratia, vnio hypostatica, & aliae entitates supernaturales non sunt naturaliter cognoscibiles ab Angelo; sic nec illa praesentia; quae est quaestio generalis pertinens ad materiam de Angelis. Fateor, hac ratione solum probari de praesentia corporis, non de praesentia animae Christi in Eucharistia, quam supra *disp. 6.* diximus non videri supernaturalem in sua entitate.

Quinta difficultas.

Hinc nascitur vltima difficultas, an, si corpus Christi alibi non existeret, nisi in Eucharistia possit naturaliter cognosci ab Angelo existentia ipsius corporis, licet lateret modus praesentiae: Respondeo, verius videri posse, quia existentia ipsius corporis est

27. Quae sit, Satisfit.

28. Iam ex his de visu constat quid dicendum sit de alijs sensibus.

29. Multa hic supponuntur certa.

Statu quaestio. Communis est vera sententia.

30. Alia difficultas soluitur.

est entitas naturalis; ergo illa esset intra spheram cognitionis Angelicæ. Dices, cognitio intuitiua terminatur ad obiectum vt presens; ergo eo ipso, quod Angelus videret corpus Christi, videret illud esse presens ibi, & per consequens videret eius presentiam. Respondeo, cognitionem intuitiuam intellectualem solum terminari ad rem vt existentem: sciret ergo Angelus, corpus Christi existere, non tamen vbi existeret: sicut Deus pro illo priori, quo corpus antecedit ad suam vocationem, intuetur existentiam corporis exigentis vocationem: & tamen pro illo priori non cognoscit presentiam localem ipsius corporis. Cur ergo similiter non posset intuitio Angeli terminari ad solam existentiam corporis Christi, & non ad presentiam.

DISPUTATIO X.

De accidentibus panis, & vini, quæ remanent in Eucharistia.

SECTIO I. *Quæ accidentia manent in Eucharistia; & quomodo.*

SECTIO II. *Quomodo species agere, pativè possint; & an ex ipsis aliquid generetur.*

SECTIO III. *Quando, & quomodo accidentia desinant continere Christum Dominum.*

DE hoc agit S. Thomas per totam q. 77. Hæc etiam materia magna ex parte philosophica est, ideo breuiter percurrenda, vt ad ea, quæ magis Theologica sunt, progrediamur.

SECTIO I.

Quæ accidentia manent in Eucharistia; & quomodo?

Certum de fide est, manere aliqua accidentia, vt habetur in Concilio Florentino, in Decreto Eugenij, in Conc. Lateran. relato in cap. *Firmiter*. §. *Vna vero*. de Summa Trinitate; & in Tridentino *sess.* 13. *can.* 2. in Constantiensi *sess.* 8. Certum item est, manere sine subiecto, vt habetur in *sess.* 8. Concil. Constant. vbi damnatur propositio hæc Ioannis VViclefi: *Accidentia panis non manent sine subiecto in hoc Sacramento*. Dubitari tamen potest, primo, quæ accidentia panis, & vini manent in Eucharistia? Et in primis certum est, accidentia modalia, quæ immediate afficiebant substantiam panis, non manere, ex. gr. vocationem panis, & alia huiusmodi; quia modus nec diuinitus potest esse sine re, quam modificat. De accidentibus vero realibus non est dubium, quin manent omnia illa, quæ sensibus percipi possunt: de his enim ad minus loquuntur Concilia, dum dicunt species panis, & vini manere. Difficultas est, an aliqua qualitates occultæ manent.

P. Suarez in præfati *disp.* 56. *sect.* 1. censet, omnia manere, quia omnia subiectantur in quantitate, quæ remanet: cæterum addit, hoc non esse de fide, nisi quoad qualitates sensibiles, quæ vocantur species, quia earum habemus species; nec ex veritate mysterij, nec ad ipsum occultandum necessarium erat, alia accidentia manere.

P. Valquez in præfati *disp.* 149. *cap.* 1. docet, de fide esse, quod manent omnia accidentia realia, tum quia definitiones Conciliorum sunt indefinitæ, & per consequens vniuersaliter accipiendæ, tum

etiam quia, manentibus quatuor primis qualitatibus, non poterunt non manere aliæ omnes secundæ; quia omnes oriuntur ex temperamento primarum. Cæterum hoc fundamentum philosophicum, quod ipse appellat firmissimum, facile dilui potest; quia licet aliæ qualitates dicantur secundæ, quia oriuntur ex primis, non tamen oportet, quod oriuntur ex primis immediate, exempli gratia, licet potentia visiva oriatur ex temperamento primarum qualitarum, non tamen immediate, sed mediate, quatenus primæ qualitates disponunt materiam ad introductionem animæ, à qua dimanat potentia visiva: quare, ablata anima, etiam si maneret idem temperamentum, non flueret connaturaliter potentia visiva: ergo ex eo, quod maneat temperamentum panis, non fit, quod etiam, ablata substantia, debeant connaturaliter manere omnes passionibus panis.

Melius arguit idem Vasquez ad hominem pro sua sententia; quia si nomine specierum non intelliguntur omnia accidentia realia panis, sequitur esse de fide, quod non omnia manent (quod nemo concedet); sequela probatur ex Tridentino supra docente, manere dumtaxat species panis; ergo alia omnia præter species non manent. Certum ergo est, manere omnia accidentia realia panis, & vini; quod ratione etiam philosophica probari potest; quia nulla potest excogitari qualitas panis, vel vini, quæ vel in se ipsa, vel saltem in suo effectu sensibus non percipiatur; nulla enim est qualitas adeo occulta, quæ non sit ordinata ad effectum sensibilem, qualis est qualitas occulta piperis ad calefaciendum, vel mordacitas vini, & alia huiusmodi: ergo cum certum sit, species manere, certum iam erit manere omnes qualitates; omnes enim sunt species, quatenus mediate, vel immediate sensibus deprehenduntur.

Secundo dubitari potest, vtum alia accidentia manent in quantitate, an omnia æque par se: Hæc quaestio supponit, quantitatem esse quoddam peculiare accidens distinctum à substantia; quod in præfati non est disputandum, sed supponendum cum communi sententia. Ex dicendis tamen potest aliquod fundamentum desumi ad confirmandam illam communem sententiam. Quæstio ergo præfati est merè Physica, vtum quantitas sit commune subiectum aliorum accidentium; quam tractauit in 1. *Physicæ*. vbi dixi, stando in ratione non esse improbabile, quod omnia accidentia subiectentur immediate in ipsa substantia: nec enim oppositum sufficienti ratione ostenditur; & consequenter concedendum esset, omnia accidentia panis manere æque par se, & sine subiecto mediato, & immediato. Item in Eucharistia non dari album, lapidum, &c. sed albedinem, saporem, odorem, &c. item qualitates illas non posse pro illo statu naturaliter corrumpi, vel produci ab agentibus naturalibus, quia omnes conseruantur concurrenti creatiuo: Deum tamen ad presentiam agentis creati illas destruere, vel producere, occultandi mysterij causa: & denique mota quantitate localiter, non moueri alia accidentia ex vi vnionis, quam habeant cum quantitate, sed vel à Deo immediate, vel ab ipsa quantitate, aut corpore Christi habente diuinitus vim trahendi secum illa accidentia, quando localiter mouetur. In quam sententiam vltra alios auctores accessit P. Lessius de Perfectionibus Diuinis *lib.* 12. *n.* 112. Eandem sententiam amplexi sunt P. Hurtado *Disp.* 6. *Physicæ* *sect.* 6. & P. Arriaga *Disp.* 5. *sect.* 2. *sub* *sect.* 5.

Obiici potest, hoc esse multiplicare miracula sine necessitate. Respondent distinguendo, multiplicari sine

1. Conc. Flor. Lateran. Trident. Constant.

Dubitarur quæ accidentia manent.

Accidentia modalia non remanent, sensus alia.

2. Suarez. Sententia Suarez.

3. Valquez. Sententia fundamenti Valquez.

sine necessitate evidenti, transeat sine probabili, negatur. Illam enim multiplicationem miraculorum vitandam esse, qua quis asserit, factum opus miraculosum, quod nullo modo constat factum esse, vt si quis diceret substantiam panis conseruari à Deo post consecrationem separatam à speciebus. At vero quando constat, opus aliquod factum esse, & dubitatur, vtum sit supra naturam, vel non; hoc non tam est multiplicare miracula, quam inuestigare vires naturæ, quæ quidem ratione naturali examinanda sunt, vt ex his constat, an illud opus fuerit miraculosum. In nostro autem casu constat, qualitates panis manere sine substantia. Prius ergo ratione naturali inquiritur de naturarum qualitatum, an sit esse in substantia, vel in quantitate, vt hinc constat, an sit supra naturam status quem habent sine substantia. Certum enim est, Deum fecisse omnia miracula, quæ necessaria fuerunt ad hoc mysterium, in quo fecit memoriam suorum miraculorum.

7. Retamen magis considerata, existimo, non recedendum à sententia S. Thomæ & communi, sed concedendum, accidentia illa manere in quantitate, vt in subiecto immediato, in quo prius etiam immediate recipiebantur. Id enim videtur magis colligi ex hoc mysterio, quam quod omnia panis accidentia maneat tanquam scopæ dissolutæ, aut arena sine calce, absque vlla vnione, aut connexione inter se. Difficile enim semper remanet, quomodo, mota quantitate panis à Sacerdote, moueantur consequenter alia panis accidentia; quia siue id fiat à Deo immediate causa occultandi mysterij, siue à quantitate habente virtutem supernaturalem ad trahenda secum alia accidentia, sicut trahit secum corpus Christi, numquam videtur sufficienter explicari connexio debita inter eos motus.

8. Et in primis, si Deus solus, mota quantitate, mouet, & desert alia accidentia, quæ nullam colligationem, aut vnionem habent cum quantitate, non apparet, quomodo verè, & proprie Sacerdos dicatur mouere, comedere, & deglutire hostiam; hæc enim significant motum localem prouenientem ab ipso Sacerdote; tunc autem Sacerdos moueret solam quantitatem, ad cuius motum Deus moueret alia omnia, atque ideo Sacerdos proprie comederet solam quantitatem, non alia accidentia panis; facere enim aliquid, quo posito, alius moueat aliquid, non denominat me mouente physice, sed ad summum moraliter; deglutire autem non significat motum morale, sed physicum, vt constat.

9. Adde, motum illum traiectionis specierum in stomachum fieri media grauitate ipsarum specierum; positis enim speciebus vini in ore, illæ propria grauitate descendunt in stomachum, & ideo Sacerdos dicitur eas bibere, & traicere. Si autem alia accidentia nõ recipiuntur in quantitate, non descendunt ob grauitatem; nam quantitas de se nec est grauis, nec leuis, sed indifferens, cum eadem quantitas nunc grauitur sub forma terræ, nunc leuiter sub forma aëris, vel ignis; ergo quantitas vini à Sacerdote posita in ore non magis moueret Deum ad mouendas species deorsum, quam sursum, atque ideo ille motus non proueniret à grauitate.

10. Dices, mota quantitate à Sacerdote, Deum mouere alia accidentia vini, & ponere in ore simul cum quantitate; tunc autem illa alia accidentia grauitate, ac descendere deorsum, & Deum mouere quantitatem, vt feratur deorsum cum aliis accidentibus vini. Sed contra; primo, quia iam quantitas vini non feretur deorsum à grauitate, sed à Deo solo libere cum deferente occultandi mysterij causa, at-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

que adeo non videretur proprie deglutiri à Sacerdote, sed appareret. Contra secundo; illa grauitas specierum vel est qualitas distincta ab aliis, vel est aggregatum ex quatuor primis qualitibus, v. g. & aliis accidentibus vini. Si est qualitas superaddita, illa sola grauitabit, non alia, cum non supponantur vnitæ inter se immediate, neque etiam omnes connectantur, & recipiantur in eodem subiecto communi, quod est quantitas; tunc ergo hostia mouetur immediate à Deo, solaque grauitas tendit deorsum ex se, atque ideo illa sola proprie, & vere deglutitur, & bibit. Si vero grauitas non sit accedens superadditum, sed aggregatum ex aliis, tunc non grauitaret; quia illæ qualitates non faciunt grauitatem, nisi prout connectantur, & vnitæ inter se saltem mediate: nam mera penetratio caloris cum humiditate non facit, quod calor magis grauitet, vt constat, quando corpus Christi penetrabatur cum lapide, tunc enim qualitates Christi non magis grauitabant ex eo quod essent penetratæ cum qualitibus lapidis. Nec etiam dici potest, quod singulæ saltem grauitarent partialiter, eo quod singulæ secundum se sint grauitas partialis, & ideo singulæ se ipsas ferrent deorsum; hoc, inquam, dici non potest, tum quia aliqua ex illis qualitibus secundum se nullo modo grauitant, vt calor, atque ideo, descendentibus aliis, deberent ipse remanere; tum etiam, quia ad minus non omnes secundum se grauitant æqualiter; alioquin omnia temperamenta essent æque graua, quod est falsum; non ergo descenderent omnes simul, si singulæ descenderent conductæ à sola grauitate, quam singulæ secundum se habent. Denique, si singulæ qualitates haberent grauitatem partialem, sequeretur, quod crescente qualibet qualitate, cresceret grauitas, atque ideo si albedo hostiæ fiat magis intensa, hostia deberet esse grauior, quod est contra experientiam. Fatendum ergo est, grauitatem esse aliquid receptum in quantitate, quod facit grauitare quantitatem, & ferre secum omnia alia accidentia in quantitate recepta.

Vnde impugnari similiter potest ille alius modus explicandi per hoc, quod quantitas habeat vim aliquam supernaturalem ad trahenda secum alia accidentia, sicut habet similem virtutem ad trahendum secum corpus Christi. Hoc, inquam, patitur eadem fere difficultates; quia in primis, cum ipsa quantitas secundum se non sit grauis, nec leuis, & aliunde non habeat in se receptam grauitatem, non posset ipsa trahere secum alia accidentia; cur enim magis traheret deorsum, quam sursum, siquidem ipsa quantitas posita in ore non magis tenderet secundum se deorsum, quam sursum, sed esset indifferens ad vtrumque? Nec etiam dici potest, quod quantitas virtute supernaturali trahat secum alias qualitates ad os, & tunc alia qualitates simili virtute supernaturali trahant secum deorsum quantitatem. Contra hoc enim sunt argumenta supra facta, quod alia qualitates si non sint vnitæ inter se, mediante quantitate, non faciunt grauitatem, nec grauitabunt omnes, nec æqualiter, &c.

Denique, contra vtrumque modum dicendi est, quod si semel concedatur fieri siue à Deo immediate, siue media virtute supernaturali indita quantitati, & aliis accidentibus, motum illum specierum deorsum, qui exterius apparet prouenire à grauitate hostiæ, eodem modo dicit alius, fieri à solo Deo operationes alias, quæ fieri videtur ab accidentibus panis, & vini, atque ideo calorem, qui ibi est, non calefacere manum, nec albedinem producere species, quia accidentia absque subiecto operari non possunt, sed Deum hæc omnia agere ad occultandum

Diluitur secundum.

Mera penetratio caloris cum humiditate non facit, quod calor magis grauitet.

I 2. Impugnatur simili alio modo.

I 3. Vltimo vterque modus impugnatur.

mysterium unde alius docet, quantitatem hostiæ non resistit generationi, quia non distinguitur quantitas à substantia, sed Deum impedire, ne manus ulterius progrediatur ad occultandum mysterium: quæ omnia non possunt absque absurdo concedi, quia iam species, quæ remanent, non manerent sensibiles, & per consequens non essent pars sacramenti, cum non possent illud constituere in ratione signi sensibilis, imo si non manent sensibiles, non est unde probetur eas manere; ex hoc enim solum dicuntur, eas remanere, quia sentiuntur: si ergo non sunt sensibiles, non manent, sed præstigiis illudimur, dum experimur eosdem effectus, quos experimur, si remanerent. Denique nec ipsa verba consecrationis vera essent, dum enim dicitur: *hoc est Corpus meum*, sensus est, sub his speciebus, quas sentimus, esse corpus Christi: si ergo non sunt species sensibiles, propositio erit de subiecto non supponenti. Fatendum ergo omnino est, species non apparenter, sed vere, & absque vlla deceptione sentiri, quia vere calor specierum nos calefacit, & color mittit species, & sapor gustatur, & gravitas pendet, & tendit deorsum, atque ideo species descendunt in stomachum per naturalem virtutem proprii ponderis, & gravitatis. In quo sensu locum habere potest illud, quod supra dicebatur, non esse multiplicanda in hoc mysterio miracula, ea scilicet, per quæ miraculo attribuantur operationes specierum, quas sentimus, & quæ ab omnibus naturales iudicantur, quia si semel negetur, eas operationes procedere naturaliter à speciebus, datur ansa, ut & ipsæmet species remanere negetur.

Sequeretur species, quæ remanent non manere sensibiles.

14.
Neque verba consecrationis vera essent.

15.
Aliqui probant accidentia non recipi in quantitate, quia sunt dispositiones ad formam.

Hoc argumentum olim reiectum est.

16.
Hurtado. Obiectio.

Obicit nobis P. Hurtado loco citato, quod non loquamur consequenter, dum in libro de Anima exigimus, quod intellectio recipiatur in eodem sub-

iecto immediato, in quo debet recipi volitio, ad quam disponit, & non exigamus eodem modo, quod dispositio recipiatur immediate in eadem materia, in qua debet recipi forma substantialis, ad quam disponit. Verum differentia est nimis lata: nam intellectio disponit ad volitionem, ostensa bonitate obiecti; unde non disponit ad volendum, nisi subiectum, quod cognoscit bonitatem obiecti; debet ergo eadem anima immediate cognoscere, & velle, quia si aliud esset subiectum cognoscens, & aliud volens, sequeretur, quod istud tenderet in incognitum, nec posset ex bonitate, quam non cognoscit, affici ad obiectum. At vero materia non disponit ostensa sibi bonitate formæ, sed præoccupata (ut dicebam) à satellitibus formæ, qui eo ipso determinant agens ad introducendam illam formam, quatenus Deus auctor naturæ ad exigentiam talium dispositionum debet dare agenti naturali concursus ad talem formam generandum, & non aliam; ad quod non requiritur dispositiones recipi immediate in materia.

Hinc obiter colligere poteris argumentum aliquod ad probandam distinctionem quantitatis à substantia, quæ alioquin non ita facile probatur. Ex dictis autem videtur, posse ex hoc mysterio colligi aliqua necessitas quantitatis distinctæ; quia si argumenta adducta aliquid probant, videntur probare, dari aliquod subiectum commune aliorum accidentiū, quæ remanent, in quo ea omnia recipiantur, & mediante quo, omnia connectantur, & vniantur inter se. Alioquin non apparet, quomodo accidentia possint naturaliter à sacerdote moveri, & quomodo propria gravitate descendant in stomachum, & omnia simul æque gravitent, nisi vna, & eadem sit omnium gravitas, quæ moveatur subiectum commune omnium, & consequenter omnia illa: hoc autem commune subiectum appellamus quantitatem, media qua recipiuntur alia accidentia in materia.

Tertio dubitari potest, an hæc accidentia in statu separationis deperant, vel adquirent aliquid modum positionis? Suppono ex Philosophia, deperdere in hærentiam ad subiectum, deperdere etiam influxum eductium, quo antea conservabantur dependenter à subiecto; & accipere influxum creaturæ, quo postea conservantur sine subiecto: hæc enim omnia philosophica sunt, & clara. Illud est difficilius, utrum accipiant aliquid modum positionis per se, quæ ratio probabilis est, & ideo dixi sicut substantia est per se positæ per modum positionis substantiæ.

Plures negant, quia non est necessarius talis modus; alij tamen affirmant, quos sequuntur Pater Suarez & P. Vazquez in præfati, propter analogiam quam habent accidentia in statu separationis cum natura substantiali: quare sicut substantia, ut existat per se, exigit modum positionis substantiæ: si hæc accidentia in statu separationis, ut conaturaliter sint per se, exigunt modum positionis, non substantiæ, sed accidentiæ, & sibi proportionatam: quæ ratio probabilis est, & ideo dixi hanc partem esse probabiliorē *disp. 11. de Incarnat. sect. 7. num. 94.*

Dices, ergo accidentia, etiam quando sunt in pane, subsistunt partialiter per substantiam panis, liquidem separata habent terminum, per quem totaliter subsistunt: sic enim anima rationalis, quæ in statu separationis acquirit modum novum substantiæ, per quem existit per se, antea etiam, quando erat in composito, subsistebat partialiter per substantiam totius compositi. Responderetur negando sequelam, quia subsistere partialiter cogenit is, quæ sunt pars

primæ radices, quæ est in illo supposito: accidentia autem, quando sunt in pane, non sunt pars primæ radices, sed eam supponunt, vt supra vidimus: ideo tunc non terminantur partialiter per subsistentiam totius; anima vero rationalis erat pars primæ radices; ideo etiam in composito subsistit partialiter. Denique, quando accidentia panis sunt in statu separationis, habent modum proprium subsistentiæ; quia pro eo statu separationis sunt prima radix saltem negatiue; quia tamen hoc non habent ex natura sua, ideo non sunt etiam in eo statu substantia, quia non possunt mutare essentiam suam, sed quia imitantur modum essendi substantiæ, ideo accipiunt etiam modum perfectiatis sibi proportionatum similem modo, quem habet substantia. Dixi autem, hæc accidentia in eo statu esse primam radicem saltem negatiue; non sunt enim prima radix determinata positiua: nam si quæ esset talis, maxime esset temperamentum panis constans ex quatuor qualitatibus, ad quod consequuntur secundæ qualitates: illud tamen temperamentum non est aliquid omnino determinatum, sed aliquomodo vagum, consistens aliquando cum maiori humiditate, & calore, aliquando cum minori humiditate, & maiori frigore; & ideo non est prima radix determinata, vt supra diximus: nulla ergo est prima radix determinata aliorum accidentium positiue, sed negatiue, quatenus in eo statu non habent ibi aliam primam radicem determinatam; quod sufficit ad hoc, vt imitentur modum essendi substantiæ, & exigant aliquem modum perfectiatis sibi proportionatum.

Mitto sententiam aliquorum Thomistarum, qui dicunt accidentia accipere etiam modum existentie nouum, quia antea existebant per existentiam panis, qua ablata, accipiunt aliam existentiam. Verum hæc sententia procedit ex falsis principiis, quod essentia differat ab existentia, & quod accidentia existant per existentiam substantiæ, quæ late impugnaui in Metaphysica.

SECTIO II.

Quomodo species agere, patire possint; & an ex ipsis aliquid generetur.

22. **H**æc etiam quæstio est fere Physica, in qua singuli iuxta propria principia loquuntur. Ego igitur consequenter ad ea quæ dixi in Philosophia: Dico primo, accidentia hæc habere virtutem naturalem ad effectus accidentales producendos, calorem, v.g. ad calefaciendum, colorem ad productionem speciei intentionalis, &c. quia hos etiam effectus antea adæquate producebant per propriam virtutem. Fateor, aliquam esse operationem accidentalem, quæ non potest provenire ab ipsis accidentibus, nempe cum species vini recuperant pristinum frigus: cum enim hæc recuperatio propriæ passionis antea proveniret, vel à substantia vini, vel à generante, aut conseruante ipsam iuxta veriorem sententiam, fatendum est, absente substantia vini, illum effectum provenire à Deo, qui supplet defectum substantiæ in ordine ad omnes eius operationes ad occultandum mysterium.

23. Aliqui ad has operationes, quibus substantiæ reducunt se ad debitum statum, ponunt qualitates occultas, quibus mediis id fiat; sicut etiam in grauibus ad motum deorsum, & in leuibus ad motum sursum. Consequenter autem dicendum est, quando species vini consecrati reducunt se ad pristinum frigus, v.g. illam operationem proveniri ab ea qualitate occulta, quam habebat vinum, & quæ remanet

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

cum aliis accidentibus vini, & sentitur per operationem illam, quam experimur, cum recuperatur frigus debitum. Verum hæc qualitas occulta difficile creditur, quia vel illa producitur ab ipsa essentia, & conseruatur ab ipsa, vel (vt aliqui volunt) producitur à generante, vt eius defectum suppleat, & restituat, quando oportuerit, passiones, quas generans in prima generatione dedit, & produxit; si dicatur primum, quod fiat ab essentia ipsa; ergo sicut essentia potest producere immediate illam occultam qualitatem, poterit etiam producere, vel restituere sibi suas passiones absque multiplicatione illius qualitatis.

24. Si vero dicatur secundum, scilicet illam qualitatem occultam produci à generante, vt eius defectum suppleat, & quando necesse fuerit, restituat passiones, contra hoc est, quod supposito, quod in prima productione spectat ad generantem producere passiones; congruentius dicitur postea in absentia generantis pertinere hoc munus ad eam causam, quæ conseruat essentiam. Producitur v.g. hic aqua ab aliquo agente naturali, quo absente, adhuc perseverat eadem aqua producta, conseruaturque à Deo, qui gerit vices causæ primo producentis. Sicut ergo Deus successit primo generanti in munere conseruandi essentiam aquæ, sic etiam consequenter dicendum videtur, eundem Deum succedere in munere conseruandi passiones, & eas restituendi, si amittantur. Si enim generans, quia produxit essentiam, debuit producere passiones; quia, qui dat formam, debet dare consequentia ad formam: sic etiam ad causam conseruantem essentiam spectabit conseruare passiones eiusdem essentia: non ergo oportebit addere illam qualitatem occultam ad hoc munus, si in prima productione passiones à generante productæ fuerunt. Concurret ergo essentia ad restitutionem illarum passionum saltem per exigentiam, qua à Deo conseruante ipsam, petit etiam conseruationem, vel restitutionem suarum passionum: vnde in Eucharistia, in qua non adest essentia panis, & vini, quæ eas passiones producat, vel exigat, fatendum erit, restitui à Deo ad occultandum mysterium.

25. Nec obstat, quod diximus supra, non debere reduci ad Deum eos effectus, quos experimur in Eucharistia, sed ad ipsas species, quæ idcirco sensibiles sunt. Hoc enim intelligitur, provt ibi diximus, de effectibus, qui ab ipsis speciebus apparent fieri, vt calefacere, emittere species ad visum, & sensus, grauitate per propriam grauitatem, &c. qui omnes sunt effectus prouenientes ab accidentibus, & per quos experimur ipsa accidentia, quæ remanent; non vero intelligitur de effectibus, qui non proueniunt ab accidentibus panis, etiam quando adest panis, qualis est restitutio passionum, & generatio alterius substantiæ: hos enim absque inconuenienti possumus tribuere Deo operanti aliquando ad occultandum mysterium, aliquando iuxta debitum naturæ.

26. Similiter enim fatemur iuxta nostra principia Philosophica, productiones substantiales (si quæ fieri videntur à speciebus) non procedere ab ipsis immediate, sed à solo Deo: quia accidentia vini v.g. præsentem vino, non influunt immediate ad effectus substantiales, sed sola vini substantia; ergo absente substantia, Deus supplet eius defectum in ista productione. Dixi autem (si quæ tales productiones fieri videntur à speciebus,) quia forsitan nulla contingit talis productio; panis enim non habet vim ad producendum alium panem, nec vinum aliud vinum, vt dixi disput. 4. Nec apparet, quæ alia mutatio substantialis possit procedere à pane, & vino in extera materiam, quam oporteat suppleri à Deo.

27. Petes, dato, quod vinum possit generare formam

Reicitur hæc occulta qualitas.

Succedit Deus primo generanti in munere conseruandi essentiam & passiones.

Nec obstat quod supra diximus.

Productiones substantiales non procedunt immediate à speciebus, sed à Deo.

Quasi sum.

vini in gutta aquæ admixta, & quod Deus hoc præstet in Eucharistia loco vini, an illa actio Dei sit debita ex natura rei, an solum ad occultandum mysterium? Respondeo, posse dici debitam ex natura rei; quia species consecratæ habent vim naturalem ad alterandam materiam aquæ, disponendamque vltima illam ad formam vini: posita autem vltimo dispositione vini, non manet dispositio requisita ad aquam; ergo perit forma aquæ; ergo materiæ sic vltimo dispositæ debetur forma vini, quam si non potest dare causa secunda, quia non adest, debet dare causa prima, ne maneat materia vltimo disposita ad formam vini sine forma vini.

Satisfi.

28.
Conclusio se-
cunda.

Dices secundo, species non solum agunt, sed patiuntur sicut antea, nam diuiduntur, condensantur, augentur, remittuntur, &c. Aduerte tamen, debere concedi aliquam mutationem harum fieri à solo Deo, & non ab agentibus extrinsecis, ab iis, qui tenent hæc omnia accidentia esse aque per se, & non in quantitate; qui etiam consequenter dicere debent, hæc accidentia, quæ de nouo producantur, non produci per actionemeductiuam, sed creatiuam, & per consequens à solo Deo ad occultandum mysterium, neque etiam destrui à causis secundis, sed à solo Deo, ob eandem rationem. Ex quo etiam fit, frigus hostiæ non expelli formaliter à calore ibi producto, quia cum non habeant subiectum commune, non datur pugna, aut contrarietas, ratione cuius detur formalis expulsio: sed frigus destruitur à Deo ad præsentiam caloris propter impossibilitatem ortam ex decreto Diuino; sicut loquendo de formâ ignis, quam hostia consecrata accipit ab igne applicato, concedit plane P. Vaquez *disp.* 195. n. 32. produci à solo Deo, & non ab igne applicato, de quo postea. Hæc tamen duriuscula sunt, & ostendunt magis probabilitatem communis sententiæ ponentis ea omnia accidentia in quantitate, vt in subiecto immediato. Nam sicut experimur accidentia panis, & vini, quæ remanent, per operationes, quas exercemus, dum nos calefacimus, vt gr. frige faciunt, madefaciunt, &c. sic eadem accidentia experimur per actiones, quas circa ipsa exercemus, dum ea calefacimus, frige facimus, liquefacimus, &c. per quas etiam mutationes sunt nobis sensibiles illæ species: sicut ergo non debemus negare actionem illis accidentibus ob inconuenientia supra adducta; sic nec debemus negare passiones ob eadem inconuenientia. Si enim tu dicis, species vini non calefieri ab igne, quando igni applicantur, sed Deum ad præsentiam ignis producere per actionem creatiuam calorem per se subsistentem, & non vnitum cum speciebus vini; dicam etiam ego, manum meam non frige fieri, aut madefieri ab eisdem speciebus, sed Deum ad earum præsentiam ad occultandum mysterium producere frigus, vel humiditatem in mea manu. Falsum ergo erit species consecratas vini frigore congelari, & igne postea lique fieri: falsum erit, nos concoquere, & dirigere stomachi virtute illas, aut stomachum ab ipsis per reactionem repati. Vt quid ergo indigemus spiritibus vitalibus ad eas species concoquendas, si stomachus in eas nihil agit, sed Deus solus ad præsentiam stomachi expellit, seu potius destruit aliquas ex illis qualitatibus, & producit alias per actionem creatiuam, nobis interius nihil prorsus agentibus? Hæc certe sunt contra omnium fidelium mentes, qui ideo illas species aliquando in piscina, vel loco humido collocant, vt ab humiditate loci corrumpantur, vel etiam aliquando igne consumunt, vt decenter corrumpantur ab igne, & denique experiuntur, non minus fatigari virtutem actiuam stomachi

Quid dicendum sit ab iis qui tenent hæc accidentia non esse in quantitate.

Vaquez.

Hæc omnia sunt duriuscula.

Sicut non debemus negare actiones illis accidentibus, sic neque passiones.

agendo in eas species, quam circa alium cibum, & potum, in quibus omnibus non putant, se illudi, sed vere ita esse, quod agunt, & patiuntur, sicut experiuntur, se agere, & pati ab illius speciebus.

Illud iam restat examinandum, quod magis controuersum est, quomodo ex speciebus consecratæ generetur alia substantia, v. g. chilus vel vermes? Supponimus, generari aliquam, & nutrii hominem, qui species comedit. Nam licet Guillelmus Parisien. in suo sacramento, referat de duobus sacerdotibus, qui volentes viuere solis hostiis consecratæ, breui tempore mortui sunt: hoc tamen vel ideo fuit, quia solus panis non est sanum alimentum, vel in penam illorum, qui tantum panis quantitatem temere consecrabant, vel historia est apocrypha; vt dicit Argent. *in* 4. d. 12. Quæstio ergo est, illa forma substantialis noua ex qua materia educatur?

S. Thomas in præsentia *art.* 5. refert, & impugnat varias sententias; & ipse tandem videtur docere, S. Thomam formam illam educi ex quantitate accipiente diuinitus virtutem substantiæ; quam sententiam tenent plures Thomistæ: alij tamen eam impugnant, interpretantes mentem S. Thomæ. Cæterum cuiuscumque sit, videtur difficilis. Primo, quia ex quantitate, & forma vermis non potest resultare vnus ens per se; neque illi erunt vermes, sed monstrum. Secundo, si homo longo tempore viuere solis speciebus consecratæ, iam tandem non esset homo, sed compositum ex anima rationali, & quantitate. Tertio, si post varias transmutationes contingat, illam quantitatem accipere formam panis, & consecratur, non erit valida consecratio; quia illud non erat vere panis, sed forma panis cum quantitate, & mille alia absurda, quæ poteris imaginari.

Dico ergo tertio, produci in illo instanti à Deo materiam primam, quæ subiiciatur generationi substantiæ. Hæc est iam communis, & verissima, sic enim vitantur facile omnia inconuenientia. Dubitatur, quæ materia producat? an eadem, quæ fuerat ante sub forma panis, an alia? Verius videtur, reproduci eandem; non tamen facile redditur ratio connaturalis. Vnica sese offert verisimilis; quæ iuxta probabilem sententiam accidentia per suam indiuiduationem exigunt tale subiectum determinatum, & non aliud; ergo hæc numero quantitas, & alia plura accidentia, quæ fuerunt in materia panis, & adhuc perseuerant (vt suppono) exigunt illudmet numero subiectum, & non aliud. Adde, licet hæc albedo indifferens sit de se ad hoc, vel illud subiectum, postulare tamen ex sua natura, postquam est in hoc subiecto, non transire ad aliud: ergo cum hæc accidentia fuerint iam semel in materia, quæ fuit sub forma panis, exigunt connaturaliter, non esse vnquam in alia materia, nisi in illa.

Dubitari vltimo potest, à quo agente producatur forma substantialis, quæ de nouo introducat in illam materiam. P. Vaquez in præsentia, *cap.* 3. docet, produci à solo Deo; quia agens creatum non habet virtutem producendi formam substantialem in materia, quam prius non disposuerit: ergo cum hæc materia tempore antecedenti non fuerit disposita ab agente creato, sed in hoc instanti creatur à Deo, non potest accipere formam substantialem ab agente creato, sed à solo Deo. Verum hæc ratio infirma est; quia hæc materia, licet nunc creetur, præcedit tamen pro aliquo priori cum dispositione requisitis ad formam ignis (vt suppono); quare cum sit vltimo disposita, & agens proxime applicatum; non est cur non possit ab eo accipere formam ignis, licet ab eo non acceperit dispositiones.

Petes

Petes, de ipsis dispositionibus à quo agente ponantur in materia in hoc ultimo instanti? P. Suarez *sect. 3.* respondet, poni à solo Deo; quia agens creatum nec potest subito disponere materiam, nec producere quantitatem, quæ est passio coæva ipsi materiæ; addit tamen, poni quantitatem in materia per actionem educativam eiusdem rationis cum actione, quæ postea conservatur dependenter à materia. Hæc doctrina difficilis est quoad secundam partem; quia in illo instanti prius intelligimus, quantitatem, & alias dispositiones existere, quam reproduci materiam: ideo enim reproducitur materia, & desinit Christus esse sub speciebus, quia venit dispositio ultima ad formam ignis, v. gr. & tollitur dispositio requisita ad panem; ergo quantitas & alia accidentia non possunt in hoc instanti habere esse dependentem à materia, quia antecedenter ad materiam intelliguntur cum toto suo esse. Cæterum aliunde videtur, quod accidentia illo instanti dependent à materia; nam in hoc instanti sunt in materia, & disponunt eam ad formam ignis: ergo inhærent illi.

34. Respondeo, hanc difficultatem posse duplici modo dissolvi. Primo, si dicas, Deum unire accidentia cum materia, ita ut pro illo primo instanti non pendeant à materia, sed efficiant illam, ut materia sit disposita: sicut anima rationalis pender à Deo per creationem, & informat materiam sine dependentia. Secundo, dici posset, accidentia non præsupponi ad reproductionem materiæ: solum enim supponitur, quod tempore antecedenti præcesserint cum penultima dispositione ad ignem, & quod nunc perseveret applicatum agens potens inducere ultimam dispositionem: quo posito, Christus desinit esse sub illis accidentibus, & reproducitur materia, & accidentia incipiunt pendere ab illa, & postea introducit ultimam dispositionem, & tandem forma substantialis: qui modus videtur facilior & magis accommodatus naturis rerum, & consequenter dicendum videtur ultimam dispositionem produci ab agente creato, cum ad productionem illius præsupponatur iam materia cum aliis accidentibus.

35. Unde obiter colliges, eodem modo cum proportionem ordinanda esse signa prioris, & posterioris inter permanentiam dispositionum, & permanentiam corporis Christi sub speciebus; quod tetigitur supra *disp. 6. sect. 2.* Nam sicut ante reproductionem materiæ non præintelligitur corpus Christi iam expulsum, nec ultima dispositio contraria producta, sed solum præcessisse tempore antecedenti dispositionem penultimam, & nunc esse applicatum agens naturale potens introducere ultimam, quibus intellectis, reproducitur materia & expellitur corpus Christi; sic ad hoc, quod corpus Christi perseveret sub speciebus, non debemus intelligere pro priori naturæ, accidentia panis positiva permanere; quia (ut suppono) ea accidentia dependent in conservari ab ipso corpore Christi in genere causæ efficientis; ergo non possunt intelligi permanere ea accidentia, antequam intelligatur corpus Christi permanens sub illis. Sufficit ergo ad hoc ut corpus Christi permaneat, & influat in ea accidentia; quod pro priori naturæ intelligatur non esse applicatum ali-quod agens naturale potens introducere tunc ultimam dispositionem contrariam, & quod pro tempore præcedenti præexistere dispositiones sufficientes; his enim statibus, corpus Christi perseverat, conservans illa accidentia, & permanens sub illis; & sicut, ut reproducatur materia, non præintelligitur positiva ultima dispositio contraria panis, sed debitum ponendi illam; sic, ut corpus Christi non expellatur,

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

sed perseveret sub speciebus, non prærequiritur negatio ultimæ dispositionis contrariæ, sed solum debitum non ponendi illam.

SECTIO III.

Quando, & quomodo accidentia desinant continere Christum Dominum?

Certum est, desinere Christum esse sub speciebus, cum ad eum gradum corruptionis perveniunt, ut non essent aptæ continere substantiam panis, nec vini: tunc autem non desinere Christum simpliciter in suo esse, sed quoad esse solum sacramentale; hoc est, quoad munus substandi speciebus, ac per consequens amittere aliquid intrinsecum, scilicet præsentiam ad spatium; quare hæc desinitio, licet sit mutatio intrinseca in corpore Christi, non est tamen positiva, sed mere negativa, quia non acquirit de nouo præsentiam, vel quid aliud loco illius, quod amittit. Certum item est, non desinere Christum esse sub speciebus nisi in iis casibus, in quibus desineret substantia panis, vel vini, cuius loco subrogatus est. Quare omnino fatendum est, etiamsi species sumantur à peccatore, vel à mure siue iaciantur in lutum, aut locum fordidum, nec solum dum sunt in ore, sed etiam in stomacho, retinere corpus Christi; quia in omnibus iis locis retinetur formam panis; imò etiã in illo loco fordido possent consecrari; ergo à fortiori retinere consecrationem. Videatur Suar. in presenti *sect. 2.* & Valq. *disp. 195. c. 5.*

His suppositis, quæ certa sunt, tria sunt difficultia. Primum, casu, quo corpus vel sanguis Christi non esset alibi, nisi in Eucharistia; an corruptis speciebus, desineret simpliciter esse in rerum natura, an vero maneret cum præsentia naturali? Ledesma *quæst. 17. Ledesma. artic. 6. dub. 6.* dicit primo, quod de corpore Christi tunc fieret secundum divinam voluntatem: quis dubitat? Dicit secundo, quod rebus ut nunc stantibus, solum desineret accidentaliter. Ego quidem existimo, in primis ex vi præsentis institutionis non posse dari casum, quo saltem materia corporis, & sanguinis Christi non existat alibi cum præsentia naturali, ut dixi *disp. 7. sect. 8.* ubi etiam dixi, admisso, quod poruerit ex vi præsentis institutionis fieri consecratio etiam si in sua præsentia naturali corpus Christi esset redactum ad cineres, vel sanguis esset corruptus; in eo casu per consecrationem producendam de nouo organizationem aliquam corporis Christi, & formam substantialem sanguinis eius: & per consequens, corruptis speciebus, desineret etiam esse illa organizatio corporis, & forma substantialis sanguinis, materia vero non desineret simpliciter esse, sed desineret esse sub speciebus, & desineret habere illam organizationem, vel illam formam sanguinis. Ratio est, quia illa materia in suo esse conservabatur independentem à speciebus, & à verbis consecrationis; ergo maneret cum suo esse, sicut antea: at vero organizatio, & forma sanguinis, sicut acceperant suum esse dependentem à speciebus, ita, corruptis speciebus, illud amitterent.

38. Dices, licet in prima productione habuerint illam dependentiam à speciebus organizatio, & forma sanguinis, cæterum postquam semel productæ sunt, non videtur connaturale, quod priuentur existentia, sicut forma equi, licet in primo fieri pendeat à generante, postea tamen conservatur à solo Deo etiam in absentia generantis. Sed contra; quia organizatio illa repugnat semper cum alio temperamento cineris, v. g. existenti tunc temporis in eadem materia, ut suppono, & forma sanguinis repugnat cum

36. Supponitur aliqua.

37. Tria difficultia. Primum est.

38. Instabu.

Respondeo.

alia forma substantiali existenti tunc in eadem materia; ergo conseruatio illius formæ seu organizationis non duraret nisi quantum opus esset ad veritatem verborum, utpote quæ essent violenta, & contra exigentiam alterius formæ, & accidentium, quæ essent in eodem subiecto: ergo corruptis speciebus, deberent desinere esse simpliciter.

39. *Obijciunt.* Opponunt nobis in hoc in consequentiam aliqui Theologi Salmanticenses; quia, si propter repugnantiam vnius formæ cum alia deberet tunc destrui organizatio corporis, vel forma sanguinis, quæ fuerat, producta per consecrationem; ergo propter eandem repugnantiam debuisset prius destrui forma cinerum, vel quæ prius erat in materia repugnans cum ea, quæ poneretur ex vi consecrationis: non est enim maior ratio, cur propter formam illam cinerum, v.g. destruat formam sanguinis, quam propter formam sanguinis productam ex vi verborum destrueretur forma cinerum repugnans cum forma sanguinis: ergo, vel non debet destrui forma sanguinis propter eam repugnantiam, vel propter eam debuit prius destrui forma cinerum.

40. *Respondet.* Respondeo tamen, in hoc non esse inconsequentiam; nam licet repugnantia naturalis æqualis sit, & mutua inter illas formas; nos tamen loquimur, supposita institutione huius sacramenti, ex vi cuius certum est, Deum voluisse operari omnia, quæ necessaria sint ad occultandum hoc mysterium, quod per antonomasiam appellatur *mysterium fidei*; atque ideo arcanum, & occultum. Quid autem magis necessarium ad occultandum mysterium, quam non alterare, aut immutare materiam Christi in sua præsentia, & statu naturali, quem haberet? Sic enim combusto Christi corpore, & redacto in cineres, consecraret Sacerdos hostiam, & statim ex vi consecrationis cineres illi amitterent formam cinerum, & acquirerent organizationem humanam, quam materia illa acquisisset sub speciebus panis, manifesta fieret omnibus virtus; & veritas consecrationis, quam tamen Deus voluit esse occultam, & percipi sola fide. Postquam vero corrumpentur species hostiæ consecratae, & desinere esse sub illis corpus Christi, nihil iam obtinet, ut repugnantia inter illas duas formas sortiretur effectum, antea enim neutra destrui poterat: non quidem organizatio humana propter veritatem verborum consecrationis, neque etiam casu cinerum propter occultationem mysterij; ac vero corruptis speciebus panis, cessaret prior ratio veritatis verborum; & ideo destrueretur illa forma, quæ prius conseruabatur, non obstante illa repugnantia, propter verborum veritatem; non est ergo eadem ratio adæquata conseruandi eam organizationem, corruptis speciebus, quæ fuerat conseruandi formam cinerum post consecrationem, ut constat ex dictis.

41. *Dubitatur secundo. S. Thom.* Secundo dubitatur, an per commixtionem specierum consecratarum cum aliis rebus, v.g. cum alio vino non consecrato, deperdat consecratio, & præsentia Christi. de quo agit S. Thomas *artic. 8.* & eius doctrina communiter non solum difficilis, sed minus probabilis reputatur: docet enim per huiusmodi commixtionem, siue vina sint eiusdem, siue diuersæ speciei, deperdi consecrationem. Contrariam tamen sententiam communiter docent Recentiores, nisi tanta sit vini aduenientis diuersitas, ut sufficeret ad destruendam substantiam vini consecrati. Videatur Suarez, & Valquez in præsentia, qui plures referunt. Probatur hæc communis sententia, quia per illam commixtionem non deperditur id, quod requiritur, ut species consecratae maneant eadem numero, licet in plures particulas separatae: sicut ergo per di-

uisionem specierum consecratarum in plures particulas non deperditur consecratio, ita nec per admixtionem. Confirmatur ex Innocentio tertio in *cap. Cum Martia*, de celebratione Missarum, ubi docet, si aliud vinum infundatur speciebus consecratis, manere quidem mixtum speciebus consecratis, non tamen consecratum quoad partem de nouo infusam. Item ex Ordine Romano antiquo, *cap. 4.* iubetur, species consecratas misceri cum alio vino, ut ex illo totus populus possit accipere, & sanctificari; ergo non amittitur consecratio per illam mixtionem; alioquin non liceret talis mixtio. Posset tamen probabilis videri sententia S. Thomæ, si supponatur vinum habere minimum naturale, ut plures concedunt; quia posito, quod vinum adueniens misceretur per minutissimas partes cum speciebus consecratis, cum partes sint tenuissimæ, probabile est, manere omnes, vel plures partes consecratas diuisas inter se in partes minores minimis: & per consequens sub singulis non posse manere sanguinem Christi, quia in minori minimo seorsum posito non retinetur consecratio, ut diximus supra *dist. 4. sect. 6.* Quod autem illæ particule coniunctæ sint aliis partibus vini, non videtur referre, quia dimidium minimi sicut non potest accipere, ita nec retinere consecrationem etiam si viatur actu cum aliis partibus non consecratis; quia illa dimidia pars non diceretur species vini, cum non esset adæquate sufficiens ad conseruandum vinum; quare nec erit sufficiens ad continendum adæquate sanguinem Christi; ergo cum per mixtionem diuidantur partes specierum in minores minimis, nulla illarum erit sufficiens ad continendum sanguinem Christi, licet viantur cum aliis partibus non consecratis.

Hoc tamen non sufficit ad illam sententiam tuendam. Et in primis, supposita veriori sententia Philosophicæ; quod in pane, & vino non dentur ea minima, non est difficultas. Admissa tamen sententia contraria, adhuc non possumus dicere, quod per mixtionem specierum consecratarum cum vino non consecrato perdatur omnino consecratio, & desinant continere sanguinem Christi. Vidimus enim supra *dist. 4. sect. 6.* fatendum omnino esse, posse Christi sanguinem contineri in minori minimo specierum vini, quod tamen continuum sit cum accidentibus alterius vini non consecrati, ubi addimus inconuenientia, quæ ex opposito sequerentur, nec oportet hic ea repetere; siue ergo dentur ea minima, siue non dentur, admixtio mera non tollit consecrationem specierum.

Maiores est difficultas, quando miscerentur species consecratae cum alio vino diuerso. In eo enim casu aliqui supponunt pro certo, deperdi consecrationem, si vinum, cui miscetur, potentius sit: tunc enim debet solum manere sanguis Christi sub speciebus, quandiu solum maneret sub illis ea substantia vini, qui in ipsum conuersa fuit: sed adueniente mixtione cum vino diuerso potentiori, iam non maneret substantia prioris vini, sed, illa corrupta, generaretur aliud vinum diuersum per introductionem nouæ formæ substantialis in aliam materiam; ergo non debet in eo casu manere amplius sanguis Christi sub illius speciebus, sed noua substantia vini diuersi de nouo per actionem potentioris vini genita. Vnde aliqui inferunt, si vinum album, & rubrum (provt nonnulli volunt) specie substantiali differant, non licet Sacerdoti, qui consecrauit in vino albo, purificare calicem cum vino rubro, quia exponeret se manifesto periculo corrumpendi illas species consecratas, quæ adhuc adherent calici: cum enim sit longe maior quantitas vini infusi ad purificationem, quam

quàm gutta illæ consecrata, quæ relictae erant in calice, necesse erit, ut vinum illud rubrum agat in species consecratas; & corruptis illis, introducet sub eis substantiam vini rubri; atque ideo ante summptionem purificationis contempnent magna ex parte species consecratae. Denique addunt nonnulli, hanc doctrinam non solum habere locum, quando mixtio fit cum vino alterius speciei, sed etiam cum vino eiusdem speciei: potest enim contingere intra eandem speciem tanta dissimilitudo, & diuersitas individualis, ut possit vnum individuum agere in aliud vsque ad ablationem debiti temperamenti, & corruptionem substantialem. Cur enim non poterit per suam indiuiduationem exigere tale vel tale temperamentum diuersum ab alio individuo?

44. *Quid consecratur per mixtionem specierum cum alio vino siue specie, siue numero diuerso, siue potentiori, siue debilitati, consecrationem non perdit. Et quidem, si verum est id, quod diximus supra disp. 4. sect. 3. vinum extra vnam non habere virtutem ad producendum aliud vinum, sed illud debere produci à virtute nutritiua vnae, sicut sanguis non potest produci, nisi à virtute animalis, quæ residet in iecore, vel alibi; consequens erit, quod quantumuis misceantur species cum vino potentiori, & diuersæ speciei, non fiet generatio substantialis nouæ partis vini, cum non adsit potentia nutritiua vnae, quæ sola potest ex alimento, & succo per venulas attracta generare verum multum, & vinum.*

45. *Deinde, quidquid de hoc sit, & dato, quod vnum vinum possit agere in aliud ut conuertat illud in vinum alterius rationis, vel speciei substantialis; adhuc non videtur concedendum, quod sanguis Christi desinat propter hoc esse sub speciebus semel consecratis, quamdiu illæ aptæ sunt ad continendam substantiam vini. Quod quidem à posteriori colligi videtur clare ex sensu fidelium. Si enim aliquis ante consecrationem misceat vinum album, & rubrum in calice, & statim illud totum consecret, contingere potest, ut quia breuissimo illo tempore non potuit vinum robuitius agere, quantum poterat in vinum debilius, perseveret adhuc alteratio, & actio illa aliquandiu post consecrationem, atque ideo species vini rubri, verbi gratia, pergant agendo in species vini albi, & aliquam partem disponent ad receptionem formæ vini albi, & tamen nemo dicit, post aliquantulum morulae iam non esse in illo calice solum sanguinem Christi, sed ex parte esse vinum, cum prius totum illud poculum consecratum fuerit; ergo alteratio illa specierum, quæ non reddit illas ineptas ad continendam substantiam vini, non intelligitur sufficiens, ut desinant continere sanguinem Christi.*

46. *Idem argumentum fieri potest de aqua mixta vino ante consecrationem: nam, posita sententia probabiliori, quod etiam si non præconuersa sit in vinum, conuertitur cum vino in sanguinem Christi, & posito, quod possit vere conuerti in vinum, contingere potest, ut tempore consecrationis nondum fuerit conuersa in vinum, sed mixta cum vino conuertatur in sanguinem Christi, postea vero continuata actione specierum vini, species aquæ disponentur ad formam vini, nemo autem dicit, quod postquam conuersa fuit aqua in sanguinem Christi, desinant postea continere illum eius speciei, eo quod factæ fuerint species vini, & per consequens, quod iam non sit ibi sola substantia sanguinis Christi, sicut erat prius: ergo à fortiori per actionem vini potentioris non creditur desinere sanguis Christi sub speciebus vini consecratis: minor enim mutatio, & alte-*

ratio interuenit, quando species vini debilitatis, sunt species vini potentioris, quam quando species aquæ sunt species vini.

Secundo, colligi hoc ipsum potest, quia si ea alteratio specierum sufficeret ad tollendam consecrationem, debuisset vtiq; Ecclesia præcauere illud periculum, & mouere, ac præcipere, ne prima saltem purificatio calicis fieret cum vino alterius rationis, aut robustiori, quam fuisset illud, quod fuerat prius consecratum, ne species relictae in calice corrumperentur: potest enim contingere, ut, deficiente interim illo vino, quod est in ampulla, afferatur ex alio vino ad purificandum calicem; de quo nemo adhuc scrupulum habuit conscientia; nec Ecclesia curauit, sed solum, quod calix, iusto vino, purificetur, solum præscribens vinum, quodcumque illud sit. Certum autem est sacerdotem præsertim Theologicis subtilitatibus non instructos, audito illo præcepto Ecclesiae, non curaturos de hoc, vel illo vino; ergo signum est, neque Ecclesiam curasse de illo periculo; alioquin debuisset Sacerdotes aliquomodo præmonere.

Ratio denique à priori ea est, quia sanguis Christi continetur sub speciebus, quamdiu eius continentia significata est per verba: sensus autem verborum non est, quod sanguis Christi continetur sub illis accidentibus solum loco illius numero substantiæ, quæ tunc erat, aut solum, quamdiu illa numero substantia fuisset sub illis; sed sensus est, sanguinem Christi esse substantiam illius poculi, illius inquam poculi, quamdiu moraliter manet illud poculum, hoc est, sanguinem Christi esse sub accidentibus illius poculi, quamdiu moraliter manent illa accidentia: ergo ad veritatem verborum oportet quod maneat sanguis Christi, quamdiu illa accidentia possent continere substantiam vini. Probatum est consequentia: quia quamdiu illa accidentia possunt continere substantiam vini, non variantur moraliter in ordine ad vsus humanos magis, quam vnum vinum variatur ab alio: non est autem diuersitas moralis inter hoc & illud vinum etiam admissio, quod sit diuersitas specifica physica; ergo neque ipsa accidentia alterata sunt moraliter à se ipsis, eo quod disponent ad aliam formam vini physice diuersam.

Confirmatur & explicatur primo, quia Christus præscribens substantiam huius sacramenti dixit etiam: *hoc facite in meam commemorationem.* Per illud autem, *hoc*, non alligauit Sacerdotes ad consecrandum in vino albo, vel rubro in quo ipse consecrauit, sed ad consecrandum poculum, quod moraliter in ordine ad vsus humanos non differret ab illo; ergo eodem modo dicens: *hic est calix sanguinis mei*, &c. non alligauit continentiam sanguinis sui ad illa accidentia; ita ut facta qualibet alteratione, non continerent illum; sed ad illa accidentia, quamdiu moraliter durarent in eodem statu in ordine ad vsus humanos: reputabitur autem idem status accidentium, quamdiu sunt apta ad continendum vinum; sicut reputatur idem poculum in ordine ad vsus humanos quod sit ex vino, quodcumque, & qualecumque illud sit.

Confirmatur secundo, quia verba Christi debuerunt esse vera in eo sensu, in quo similia verba dicuntur communiter ab omnibus: si autem aliquis de poculo diceret: *hoc est vinum*, ad veritatem eorum verborum requiritur, quod tamdiu sit vinum, quamdiu accidentia illa non alterentur ad aliam formam, quæ non sit forma vini; atque ideo, quod posita mixtione cum alio vino, adhuc maneat vinum: similiter si dictum fuisset: *hoc est lac*, requiritur quod maneat lac, etiam si misceatur cum alio

47.
Secundo hoc ipsum colligitur.48.
Ratio à priori.49.
Confirmatur primo.50.
Confirmatur secundo.

lacte meliori, dummodo non alterentur accidentia ad aliam formam, quæ non sit lactis: ergo cum sanguis Christi succedat loco vini, tamdiu requiritur continentia sanguinis ad veritatem illorum verborum, quamdiu requiretur continentia vini, si dictum fuisset, *hoc est vinum*: scilicet, quamdiu non alterantur species sufficientes ad recipiendam aliam formam diuersam diuersitate morali, & in ordine ad vsus humanos.

§ 1.
Quæsitum.
Sacris.
Petes primo, an, quando continuantur species consecrata cum vino non consecrato, sit sanguis Christi in puncto continuatio vtriusque quantitatis; non enim apparet maior ratio de substantia vini, quam de sanguine Christi, cum illud indiuisibile sit commune vtrique parti; ponere autem vtramque substantiam simul ibi, non videtur tutum. Respondedo, in sententia ponente continuum consistere ex indiuisibilibus finibus, & immediatis, nulla est difficultas; quia per continuationem non resultat aliud indiuisibile continuatum de nouo, sed vniuntur duo indiuisibilia immediata, quorum alterum continet Christum, alterum substantiam vini. In sententia vero communi componente continuum ex partibus diuisibilibus in infinitum, iam diximus supra *Disput. 8. sect. 3.* magis consequenter, & minus difficile negari omnia eiusmodi indiuisibilia, & consequenter sanguis Christi non erit in puncto continuatio vtrarumque specierum; quia nullo est tale punctum, sed erit sub parte specierum consecrata, vinum autem erit sub parte immediata non consecrata.

§ 2.
Quæsitum alterum.
Petes secundo, quid faciendum de vino, cui admiscetur gutta aliqua specierum consecratarum? Suarez cum aliis dicit esse separandum ad vsus sacros. Hoc tamen videtur durum: quid enim, si caderet supra stagnum integrum vini? præsertim quod tunc singuli bibentes non exponunt se periculo probabili bibendi sanguinem Christi.

§ 3.
Tertium dubium.
Tertia dubitatio esse potest, vtrum quando miraculose apparet caro, vel puer in Eucharistia, consecratur desinere Christus sub speciebus? de quo agit S. Thomas *9. præcedenti art. 8.* Ratio autem dubitandi est, quia iam non videtur manere species panis; ergo eo ipso cessat præsentia Sacramentalis Christi. Communis tamen sententia cum S. Thoma affirmat manere adhuc Christum. Neque enim credibile est, miracula ad ostendendam veritatem præsentia Christi in hoc Sacramento destruere ipsam præsentiam tunc, quando maxime videtur Christus ostendere se præsentem. Dicendum ergo est, licet species aliquando immutentur per huiusmodi apparitiones quoad colorem, vel figuram: non tamen amittere temperamentum requisitum ad formam panis; quo stante, non desinit præsentia Sacramentalis, quantumuis immutentur exterius species illæ, siue per breue, siue per longum tempus.

§ 4.
Aliud dubium physicum soluitur.
Ad complementum huius quæstionis restare videtur dubium physicum, quanto tempore durent species sacramentales in stomacho, antequam corumpantur ita, vt non possint iam amplius continere corpus, aut sanguinem Christi. Quod quidem magis ad Medicos spectat, qui magis perspectam habent virtutem concoctricem, & vires caloris nostri: vtilis tamen, & aliquando necessaria est Theologo noticia aliqua huius dubij, quod non raro ad praxim deseruire potest, v. g. pro obligatione præcauendi, aut impediendi vomitum, & aliis similibus. Ego certe peritissimos in hac Romæ vrbe Medicos consului; & post rem diu, & accurate cogitatum, perdoctus vir, & clarissimus Medicus Ioannes Manelphus in Romana Sapientia Academia publicis

Philosophia Professor censuit, particulam communem, quæ laicis ad communionem dari solet, regulariter, & de mediocri stomacho loquendo, alterari, & corumpi in horæ minuto, hoc est, in sexagesima horæ parte; quod multis argumentis probare conatus est. Præsertim, quia iuxta Medicorum placitum, calor naturalis singulis horis duas vncias cibi solidi potest consumere, vt resoluit Marcellus Cagnatus *lib. 1. de sanitate tuenda, cap. 18.* & probat ex vtu veterum, qui die vna 48. vncias cibi solidi sumere solebant, vt singulis horis duæ vncie correspondere, quas vna hora stomachus potest concoquere; sicut certo spatio temporis certa etiam frumenti mensura pistino molitur. Facta ergo proportione, & comparatione illius particulæ ad duas vncias, quarum non est sexagesima pars, videtur, quod in vno minuto consumpta sit. Adde exemplum externæ coctionis; nam si hostia illa in olla aquæ ebullientis ponatur, statim alteratur, & consumitur: ergo calor animalis, qui potentior videtur esse ad substantialem mutationem, poterit eadem facilitate, & breuitate species transmutare. Hæc ille, cuius sententia alij ferè accesserunt. Vnde loquendo de Sacerdote, qui maiorem hostiam accipit, & vini species, dicebant, in semiquadrante horæ species non continere amplius corpus, & sanguinem Christi. Quam doctrinam si quis ad quadrantem velit extendere, videtur iam extra omne profusum dubium, aut periculum se constiturere.

DISPUTATIO XI.

De forma Sacramenti Eucharistiæ

SECTIO I. *An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, vt fiat consecratio.*

SECTIO II. *Soluntur aliquæ obiectiones contra præcedentem doctrinam.*

SECTIO III. *Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi.*

SECTIO IV. *De verbis necessariis ad consecrationem calicis.*

SECTIO V. *An verba consecrationis dicantur recitative, an vero enunciatiue.*

SECTIO VI. *Verum verba sint vera de presenti in toto rigore; & pro quo instant?*

SECTIO VII. *Quid significant Pronomina, hoc, & hic, posita in verbis consecrationis?*

SECTIO VIII. *Vtrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia?*

POSTquam diximus de materia, restat breuiter nunc dicere de forma huius Sacramenti, quam *Disput. 1.* diximus esse etiam eius partem intrinsecam, & non solum formam extrinsecam. Suppono itaque, in hac disputatione, verba consecrationis esse formam huius Sacramenti, & quidem non extrinsecam, sed intrinsecam illud componentem. Suppono item cum communi sententia Theologorum, Christum Dominum consecrasse Theologorum, quibus nos docuit consecrare, vt laicis indicatur in Florentino, in Decreto Eugenij, & Tridentino *sess. 13. c. 1.* & in cap. *Cum Mirba. de reu. Cælesti.* celebratione Missarum; & à sanctis Patribus passim.

An vero Christus consecraverit benedictione, vel gratiarum actione; an vero illa fuerint actiones diversae a consecratione: quæstio est mere textualis. Denique, quid significetur per *hoc* in verbis consecrationis, diximus quod satis est, *Diff. 1.* agentes de natura huius conversionis, & dicemus *sect. 7.*

SECTIO I.

An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, ut fiat consecratio?

2. Ratio dubitandi tota oritur ex ritu celebrandi, quem servat Ecclesia Græca, pro cuius explanatione propono hoc dubium, nam de re ipsa, & veritate communis doctrinæ, optime agunt Card. Bellarm. lib. 4. de Eucharistia, cap. 12. & sequentibus; P. Suarez in præsentibus *Diff. 58. sect. 3.* qui ex Conciliis, & Patribus late probant, statim post prolationem illorum verborum, *Hoc est corpus meum*, &c. fieri consecrationem: solum ergo ingerit difficultatem usus Ecclesiæ Græcæ, ubi Sacerdos post verba consecrationis prolata, videtur deprecari Deum, ut converteret panem, & vinum in corpus & sanguinem Christi. Sic enim dicit: *Emitte spiritum tuum, & fac hunc panem pretiosum corpus Christi tui; quod vero in hoc calice est, pretiosum sanguinem Christi tui*, &c. quæ verba in Liturgiis B. Iacobi Apostoli, & Sanctorum Basilij, & Chrysostomi habentur; imo & in Missa Clementis Romani, ut ipse refert in Constitution. Apostolic. lib. 8. cap. 17. ex quibus videtur aperte colligi, non fuisse factam conversionem per verba priora, donec per invocationem sancti Spiritus perficiatur.

3. Propter hæc aliqui Græci tenuerunt illam sententiam, inter quos fuit Nicolaus Cabasilas in expositione Liturgiæ cap. 29. & 30. qui habetur tom. 4. Bibliothecæ. Marcus Episcopus Ephesinus lib. de verbis Consecrationis; & Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in censura Lutherana doctrinæ cap. 10. Imo Cabasilas, ubi supra, conatur in hunc eundem sensum adducere Sacerdotes Latinos, eo quod post verba consecrationis petant, ut Deus iubeat hæc, quæ in altari sunt, perferri per sanctum Angelum suum in sublime altare suum, hoc est (inquit) in corpus Christi, in quod censent nondum esse conuersum panem propositum.

4. Huius difficultati variæ solutiones adhibentur à Theologis, quas breuiter commemorabimus. Respondent aliqui, aliter Deum pepigisse cum Græca Ecclesia, aliter cum Latina, ut apud Græcos non conficiatur Eucharistia, nisi adhibitis etiam illis precibus; apud Latinos vero conficiatur ante preces. Hanc solutionem, suppresso Auctorum nomine, refert P. Salmeron tom. 9. in Euangel. tract. 3. & eam merito reiecit ut temerariam, & periculosam.

5. Secundo dicunt alij, teste Bessarione lib. de verbis consecrationis, ea verba locum mutasse in Liturgia: prius enim non nisi ante verba consecrationis dicebantur; postea vero in alium locum transposita fuisse: sed hæc etiam solutio caret fundamento. Ita enim legunt eo ordine in antiquissimis Liturgiis, & eodem ordine explicantur à Germano Patriarcha, qui fuit tempore septimæ Synodi in mystica contemplatione, quæ habetur in 4. tom. Bibliothecæ sacræ; & ipsi Græci in Concilio Florentino confessi sunt, se illum ritum seruare, quem à Patribus acceperant.

6. Tertia solutio est, illa verba non tam proferri in sensu deprecatorio, quam gratulatorio; sicut cum petimus, ut Deus sit infinitè beatus, & gloriosus, quasi explicantes nostrum affectum, & gaudium de illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis du-

ra, quia in hoc sensu possemus etiam petere in Missa, quod fieret incarnatio, vel quod Christus ex mortuis resurgeret, & alia similia, quæ non possent prudenter postulari.

7. Quarta explicatio est, his verbis non peti, quod denuo conficiatur Sacramentum, sed quod permaneat Christus in illo; non quia necessarium sit hoc petere, aut quia dubitentur de perseverentia Christi sub speciebus, sed ut explicetur affectus; sicut nunc ante consecrationem petimus, ut illa oblatio fiat corpus Christi; non quia dubitemus de efficacia verborum ad illud operandum; & sicut Christus Marc. 5. dixit mulieri iam prius sanata: *Vade in pace, & esto sana à plaga tua*; ut ostenderet suum beneficium in sanitate iam concessa. Hanc solutionem refert ex Gentiano P. Suarez in præsentibus, & eam non improbat; insinuat etiam P. Salmeron ubi supra, & probatur à Bessarione, & aliis. Cæterum eam merito impugnat P. Valquez in præsentibus *Diff. 197. cap. 4.* nam sine aperta verborum violentia intelligi non potest, quomodo oratio fiat pro perseverentia effectus omnino necessarij, & de quo non est vlla ratio timendi, vel dubitandi. Nec exempla adducta id probant; non primum, quia licet non timeamus de efficacia verborum ad consecrationem, possumus tamen timere ex parte nostra, ne fortasse non debito modo proferantur verba ad effectum habendum; ideo petimus à Deo, ut fiat effectus consecrationis. Non item secundum; quia verba illa Christi, *Esto sana à plaga tua*, potuerunt causare conseruationem sanitatis, quæ non necessario sequebatur ex primo effectu. Deinde potuerunt ea verba proferri per modum cuiusdam congratulationis, non per modum orationis, vel imperij; sic enim dicere solemus, quando audimus aliquem factum esse Episcopum: *sit viuaque ipse Episcopus*, quod idem est ac dicere: *placet mihi, quod sit factus Episcopus*. Cæterum orare pro effectu iam factò, & omnino certo nunquam solemus.

8. Quinta solutio est, illa verba, licet dicantur post consecrationem, referri tamen ad tempus præcedens, quia non possunt opportune dici ante, & debebat, ut huius mysterij confessio petatur etiam à Spiritu sancto eius operatore, ideo petitur postea. Hæc etiam est Bessarionis, sed durissima; non enim nisi impropriissime peti potest, quod iam factum est, & factum esse scitur sine vlla hesitatione.

9. Sexta solutio, & magis communis est, ibi non peti, quod ille panis fiat corpus Christi naturale, sed corpus Christi mysticum; hoc est, quod proficit fidelibus illud sumentibus ad vnionem & sanctitatem: itaque, quando dicitur, ut *panis fiat nobis corpus Christi*, debet intelligi, fiat nobis corpus mysticum, seu faciat nos esse vnum corpus mysticum Christi. Hanc solutionem refert etiam ex Bessarione P. Salmeron, & eam videtur probare; in eademque conuenit P. Suarez ubi supra. Sed reuera non satisfacit, quia detorquet verba clara ad sèsum valde impropium; & licet de corpore vtrumque posset tolerari, de sanguine non videtur nisi impropriissime, quomodo petatur, calicem illum fieri sanguinem pretiosum Christi, si de vero Christi sanguine non loquatur.

10. Mihi res hæc clarior apparet, quam ut tot solutionibus indigeat, & quæ ex ipsius contextus verbis verum, & legitimum sensum ostendit: scilicet non peti villo modo illum panem fieri corpus, & calicem sanguinem Christi, nec verum nec mysticum, sed sensum esse, illum panem, hoc est, corpus, & illum calicem, hoc est, sanguinem Christi, fieri nobis in salutem, & remissionem peccatorum; ita ut *ly corpus, & sanguis*, non sint ex parte prædicati, sed ex parte subiecti seu appositivæ, ut dicunt Grammatici. Hanc sensum

Ratio dubitandi. Bellarm. Suarez.

Clemens Romanus.

Nicolaus Cabasilas. Marcus Episcopus Ephesinus. Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus. Sacerdotes Lutherani Græcorum.

Hanc difficultatem primo proponit alij.

Salmeron.

Bessarione. Secundo dicitur.

Germanus Patriarcha.

Tertia solutio.

7. Quarta solutio.

Marc. 5.

Suarez.

Valquez.

8. Quinta solutio.

Bessarion.

9. Sexta solutio.

Salmeron.

10. Res clarior explicatur.

sensum videtur approbare P. Vasquez vbi supra, licet illum non deducat ex verbis ipsis, ex quibus tamen, & eorum legitima constructione videtur mihi omnino deducendus; nec aliud voluisse Iacobum, Basilium, & reliquos Liturgiarum Auctores.

I 1.
Probatur primo ex Missa Æthiopum.

Probatur hoc in primis ex Missa Æthiopum, quæ habetur in 4. tom. Biblioth. & credibile est, fuisse compositam ab Apostolis, vel ab eorum discipulis: ij ergo post verba item consecrationis habent similem orationem his verbis clariis significantibus prædictum sensum: *Oramus te, Domine, ut mittas Spiritum sanctum super hunc panem, & hunc calicem; videlicet corpus, & sanguinem Domini, & Salvatoris nostri Iesu Christi in secula seculorum, Amen. Tribue simul omnibus ex eo sumentibus, ut fiat eis ad sanctificationem, & plenitudinem Spiritus sancti, &c.* Hæc verba fere sunt eadem cum iis, quæ sunt in aliis Liturgiis, solumque differunt in eo quod magis explicant nostrum sensum, dum petunt super hunc panem, videlicet, corpus Christi descendere Spiritum sanctum. Non ergo est dubium, quin idem fuerit sensus in aliis Liturgiis, quæ eodem tempore, & à coapostolis compositæ sunt.

I 2.
Explicantur verba Iacobi Liturgia S. Iacobi.

Videamus nunc verba Iacobi in sua Liturgia, an hunc sensum proprie possint habere. *Ipsam* (inquit) *Spiritum tuum sanctissimum dimitte nunc quoque in nos, & in hæc dona sancta proposita, ut superueniens sancta, & bona, & gloriosa sua presentia sanctificet, & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi tui.* (Populus respondet, *Amen*) *& calicem hunc pretiosum sanguinem Christi tui.* (Populus respondet, *Amen*) *ut sit omnibus ex his sumentibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, &c.* Sensus horum verborum est idem, qui præcedentium; non petere, ut panis fiat corpus Christi, sed ut panis, qui est corpus Christi, & calix, qui est sanguis, fiat accipientibus in remissionem peccatorum, &c. non enim finitur sensus, usque ad finem totius petitionis. Nec obstat, quod interponatur illa particula, *Amen*; quod videtur denotare ibi finitam esse aliquam petitionem, cui responderet populus, *Amen*; quæ fuit fortasse occasio errandi, & cogitandi ibi terminari aliquam petitionem. Hoc, inquam, non obstat, quia illa particula *Amen*, ibi non est signum petitionis, sed fidei; populus enim audiens panem appellari corpus Christi, & calicem appellari sanguinem, respondet utrobique *Amen*, quasi dicat: *ita est, ita credimus*; interrumpendo orationem Sacerdotis per illam parenthesisem, postea vero continuat Sacerdos suam deprecationem petens, ut ille panis, hoc est, corpus Christi, & calix, hoc est, sanguis, sit in salutem, & remissionem, &c. Quod autem iste sit sensus huius particulae *Amen*, constat ex iisdem Liturgiis: nam statim ac Sacerdos profert verba consecrationis, & dicit, *Hoc est corpus meum* (respondet Populus, *Amen*.) & in Missa Æthiopum explicatur clarius, clamat enim populus statim, *Amen, Amen, Amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, ô Domine Deus noster: hoc vere corpus tuum est: & post consecrationem calicis eodem modo respondet populus, Amen, Amen, Amen, credimus, &c.* Et postea prosequitur Sacerdos verba Christi dicens: *Quoties hoc feceritis, in mei commemorationem facietis*: vbi vides, illud *Amen* interponi etiam inter verba Christi à Sacerdote prolata ad protestandam fidem de presentia corporis, & sanguinis Christi. In quo sensu S. Leo Papa *Serm. 6.* de ieiunio septimi mensis, dixit: *Frustra ab illis respondeatur, Amen, qui non credunt, adesse vere corpus, & sanguinem Domini.* In hoc ergo eodem sensu populus respondebat, *Amen*; quando audiebat panem appellari corpus Christi in illis precibus sequentibus,

S. Leo.

non ut annueret petitioni, sed ut protestaretur fidem de presentia corporis Christi, interrumpendo orationem Sacerdotis, quæ nondum habebat sensum perfectum.

Hinc etiam intelliguntur verba similia, quæ habentur in Liturgia S. Basilij hoc modo: *Supplices te rogamus, veniat sanctus tuus Spiritus super nos, & super hæc, quæ proposuimus, dona, ac sanctificet ipsa. Dominus exaudi me.* Populus respondet, *Kyrie eleison* (ecce iterum populus interrumpit orationem Sacerdotis, ipse vero prosequitur,) *& efficiat* (vel, prout alij fortasse melius vertunt, *ostendat*) *panem istum corpus gloriosum Domini Dei nostri Iesu Christi, corpus celeste, corpus vite efficiens, corpus pretiosum, in expiationem culpæ, & remissionem peccatorum, vitæque æternæ, qui accipimus, Amen.* Et eodem modo continuat de calice, petens, ut calix ille sanguis Iesu Christi ostendatur, vel fiat sanguis in expiationem culpæ, &c. Eodem modo loquitur S. Clemens Romanus vbi supra, vbi petit his verbis. *Et mittas sanctum Spiritum tuum super hoc sacrificium, ut ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, qui ea percipiunt, confirmantur in pietate, &c.* non petit, ut faciat, sed ut ostendat per effectum. Confirmatur hoc ipsum ex Missa nostra Latina vbi similis fere oratio habebatur post fractionem hostiæ, ante ultimam correctionem Missalis, his verbis, *Fiat commixtio, & consecratio corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi accipientibus nobis in vitam æternam.* Vbi etiam apparebat peti, fieri consecrationem, sed re vera non petebatur, sed quod consecratio fieret in vitam æternam, & ideo mutata fuerunt illa verba ad tollendam æquiuocationem, sicut nunc habemus: *Hæc commixtio, & consecratio, &c. fiat accipientibus nobis in vitam æternam.*

Denique confirmatur hic sensus ex ipsa consecratione Græcorum, qui in Concilio Florentino *sess. ult.* rogati de sensu illorum verborum, dixerunt, *le non petere ibi, quod fiat consecratio, (hæc enim iam est facta) sed quod fiat in salutem, &c. ex quo fit, verba illa debere habere illam constructionem, quam nos assignauimus; alioquin non videntur admittere posse illum sensum sine maxima impropriitate.*

Difficiliora possent apparere verba Chrylologi in Liturgia, quæ communiter vtuntur Sacerdotes Græci in hunc modum, paulo post prolata verba Christi, *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, &c.* dicit Diaconus: *Benedic, Domine, sanctum panem: & Sacerdos exurgens benedicit ter sancta munera, dicens secreto: Fac quidem panem hunc pretiosum corpus Christi tui.* Diaconus, *Amen.* Et rursus Diaconus, *Benedic, Domine, sanctum calicem.* Ac Sacerdos benedicens ait, *Quod autem in calice est isto pretiosum sanguinem Christi tui.* Diaconus, *Amen.* Et rursus Diaconus ostendens cum horatio vtrumque sacramentum, dicit, *Benedic, Domine.* At Sacerdos benedicens manu vtrumque sacramentum dicit: *Permutans Spiritum sancto tuo; Diaconus: Amen, Amen, Amen.*

Cæterum hæc verba eundem prorsus habent sensum, quem diximus habere alias Liturgiis: neque enim absoluit oratio in prædictis verbis, sed immediate prosequitur Sacerdos dicens, *Ut facias accipientibus in sobrietatem anime, in remissionem peccatorum, in communicationem S. Spiritus, in regni calorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum, non damnationem, &c.* Non ergo petit in verbis præcedentibus, quod Deus faciat panem esse corpus, aut vinum esse sanguinem Christi, sed sensus est, *Fac panem hunc, qui est corpus pretiosum Christi, & sanguinem, qui est in calice (interrumpit Diaconus dicens, Amen; nempe confitendo ita esse, & surgens materia*

materiam benedictionis) fieri accipientibus in sobrietatem, & remissionem, &c. Solum videntur obfistere illa verba, *Permutans Spiritu sancto tuo*; quibus videtur peti conuersio nondum facta. Sed alius est illorum verborum sensus, quem non satis expressit Latinus interpres: neque enim pro principio Græco *ἡμεῶν* dicitur, qui est aoristus secundus indifferens, & significat magis proprie tempus præteritum, debuit vertere, *Permutans*; sed debuit dicere, *quæ permutasti Spiritu sancto tuo*; aut *permutata Spiritu sancto tuo*. Habent enim Græca participia eam vim significandi tempus præteritum; quod quia participia Latina non habent in voce actiua, ideo Interpres supposuit illud *Permutans*; quod diuersum sensum reddere videtur.

verbis videtur iam confecta consecratio vtriusque iuxta mentem Græcorum, & tamen postea petitur rursus Diaconus, vt benedicat vtrumque, & Sacerdos profequitur, *Permutans Spiritu sancto tuo*, & Diaconus respondet, *Amen, Amen, Amen*. Aut ergo preces ex Christi institutione habent infallibilem efficaciam ad conuersionem faciendam, aut non. Si non habent, poterimus ergo dubitare, an facta fuerit consecratio post omnia illa verba prolata. Si vero eam habent, ergo frustra petitur rursus transmutatio vtriusque speciei, postquæ petitur Sacerdos seorsim conuersione panis in corpus, & vini in sanguinem, vel certe ex illa petitione non potest argui, conuersione non esse prius factam: vnde illæ preces subsequentes non arguunt, conuersione non fuisse factam per verba Christi prius à Sacerdote prolata.

16. Constat autem hic sensus, primo tum ex aliis Liturgiis, quas imitatur ista, & in quibus sensus ille clarius habetur, vt vidimus: tum ex eodem Chrysostomo, qui in aliis locis aperte docet, conuersionem fieri per verba Christi, quæ proferuntur: *Hoc est corpus; hic est sanguis*, &c. Sic docet in Homil. de prodicione Iudæ paulo ante finem, tom. 3. *Non enim homo est* (inquit) *qui proposita de consecratione mensa Domini corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille, qui crucifixum pro nobis est Christus, Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur, & gratia*. Hoc est, ait, corpus meum: hoc verbo proposita consecrantur. Item Homil. 2. in Epist. 2. ad Timoth. sic ait: *Volo quiddam adicere plane mirabile: & nolite mirari, neque turbemini. Quid vero istud est? Sacra ipsa oblatio, siue illam quilibet Sacerdos, siue illam Paulus, siue Petrus offerat, eadem est, quam dedit Christus discipulis, quamque Sacerdotes modo quoque efficiunt. Nihil habet ista, quam illa minus. Cur id? quia non bene sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sacrauerat. Quemadmodum enim verba, que loquutus est Christus, eadem sunt, que Sacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadem est. Quæ verba adeo clare ostendunt Chrysostomi sensum, vt Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus adducens illa contra octauum caput Confessionis Augustanæ, & aduertens, iis verbis conuinci etiam suum errorem de conuersione per subsequentes preces faciendam, ex industria omiserit verba illa: *Quemadmodum verba, que loquutus est Christus, eadem sunt, relatis antecedentibus, & subsequentibus verbis; vt obseruauit Petr. Arcudius lib. 3. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis, cap. 23.**

Tertio confirmari potest sensus ille ex simili loquendi formula apud Marc. cap. 3. vbi enim nos legimus, *Et fecit, vt essent duodecim cum illo*: Sanctes Pagninus ex Græco vertit, *Et fecit eos duodecim, vt essent secum*: sensus autem est, *Fecit vt duodecim essent secum*. Sic etiam in præsentis sensus est; Fac, non vt panis sit corpus Christi, sed vt panis corpus Christi sit nobis in salutem, &c.

19. Tertio confirmatur. Marc. 3.

Eodem etiam modo explicari debent similia verba, quæ habentur in Missa composita per sanctum Marcum Euangelistam, & habetur in tom. Biblioth. Pattum in editione minus antiqua, vbi etiam post verba Christi: *hoc est corpus meum; hic est calix*, &c. habetur hæc oratio: *Emitte præterea super nos, & super panes & calices istos Spiritum sanctum tuum, vt eos sanctificet, & conseruet tam Deus quam omnipotens, & faciat panem quidem corpus (Populus: Amen.) calicem autem sanguinem noui Testamenti ipsius Domini, & Seruatoris, & summi Regis nostri Iesu Christi, vt fiat omnibus nobis, que ex iis participamus, in fidem, in sobrietatem, &c. Quæ verba habent eundem sensum, quem verba aliarum Liturgiarum, cum sint fere eadem, sed eum sensum clarius, vt vidimus, expressit Liturgia Æthiopum, in qua ad omnem æquiuocationem tollendam petitur: *vt mittas Spiritum sanctum super hunc panem, & hunc calicem, videlicet corpus, & sanguinem Domini.**

20. Eodem modo alia verba explicantur.

SECTIO II.

Soluuntur aliqua obiectiones contra prædictam Liturgiarum interpretationem.

17. Confirmatur idem sensus secundo ex verbis illis, *Qui autem in calice est isto, pretiosum sanguinem Christi*; quæ sane verba potius indicant, iam ibi esse sanguinem, & de illo peti, non vt sit sanguis, sed vt fiat ad salutem, &c. scio, alios aliter vertere illa verba: nam textus Græcus potest eos sensus admittere, vt 3. *ἡ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τὸ κληρονομήσει*; quod alij vertunt, quod autem est in hoc calice ipsum pretiosum sanguinem Domini. Alij vero, *In calice vero hoc pretiosum sanguinem Christi tui*. Sed cum verba admittant eas versiones, melius vertuntur in sensu magis apto, prout in antiqua versione habetur Veneriis excusa, anno 1528. apud Antonium de Fabio.

Restant aliqua obiectiones soluendæ contra prædictam Liturgiarum interpretationem. Prima desumitur ex verbis Basilij in Liturgia, qui post verba Christi: *hoc est corpus meum; hic est sanguis*, &c. & ante formulam illam deprecatoriam suppositam, loquitur de pane, & vino propositis tanquam de non adhuc conuersis; vocat enim illa *antitypa* corporis, & sanguinis Christi. *Confidentes* (inquit) *appropinquamus sancto altari tuo, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi, te obseruamus, & te postulamus, Sancte Sanctorum, beneplacita tua benignitate, vt veniat Spiritus sanctus tuus super nos, & super proposita munera, &c.* Supponit ergo, nondum esse conuersa in corpus & sanguinem Christi.

21. Prima obiectio. Basilij.

18. Confirmari potest eadem explicatio tertio ad hominem, quia si precibus illis subsequentibus conuersio fieri argueretur ex eo, quod proferantur post prolata verba Christi, *Hoc est corpus meum*, &c. eodem modo argui debet, non fieri conuersionem per ipsas preces; quia vt ex eorum verbis supra recitatis constat, postquam Sacerdos dixit, *Fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui*: Diaconus petit, vt benedicat & calicem, & Sacerdos profequitur, *Qui autem in calice isto est pretiosum sanguinem Christi tui*: quibus

Confirmatur ex Damasceno lib. 4. de fide, cap. 14. vbi nomine *antitypi* à Basilio appellatum ait, non Damasceni corpus, & sanguinem Christi, sed panem, & vinum, ideoque nomen illud non usurpari à Basilio post, sed ante consecrationem. *Quod si nonnulli* (inquit) *panem, & vinum nominarunt antitypa corporis, & sanguinis Domini, sicut Desifer Basilij dixit, non post consecrationem, sed priusquam consecraretur ipsa oblatio, sic appellarunt*. Sentit ergo Damascenus, ante preces

22.

preces illas in Liturgia Basilij non esse factam consecrationem.

23.
Septima
Synodus.

Accedit auctoritas septimæ Synodi generalis *Act. 6.* vbi in refutatione quadam definitionis Concilii publicè lecta, inter alia notanter asseritur, nunquam panem, & vinum post consecrationem dicta antitypa corporis, & sanguinis Christi, sed solum ante consecrationem. *Manifeste* (inquit) *ostensum est, quod nullibi neque Dominus, neque Apostoli, vel Patres imaginem dixerunt incrementum sacrificium per Sacerdotem oblatum, sed ipsum corpus, & ipsum sanguinem.* At tamen ante sanctificationis consecrationem quibusdam Patribus pie sane visum est antitypa nominare. Quorum de numero Eustabius est, &c. Basiliius item, &c. Uno namque & eodem spiritu cum loqueremur, hic quidem exponens dictum illud in Proverbiis Salomonis: Edite meum panem, & bibite vinum, quod miscui vobis; hæc ait: *Per panem & vinum antitypa membrorum corporaliū Christi predicat.* Ille vero ex eodem fonte hauriens, et omnes Sacerdotij mysta in precatione Divina oblationis norunt, ad hunc fere modum ait: *Confidentes tuo sacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te precamur, & invocamus, & quod deinceps sequitur, mentem Patris manifestiorem reddit, quod antequam sanctificarentur, antitypa vocata sunt; post consecrationem autem corpus propriè, & sanguis Christi dicuntur, sunt, atque creduntur.* Vbi videtur supponi, consecrationem non esse factam, quando illud nomen antitypa in Liturgia legitur, cum tamen id sit post Christi verba, & ante preces supradictas.

24.
Respondetur
ad textum
Basilij.

Origen.

Ad testimonium, & textum Basilij facilis est responsio: antitypa non semper significare figuram inferiorem, & omnino extrinsecam, sed passim apud Patres ipsummet Sacramentum Eucharistiæ appellari antitypa, & imagines corporis, & sanguinis Christi. Origenes in *cap. 15.* *Matthæi Panem consecratum vocat corpus symbolicum, & typicum, & dialogo 3.* cont. Megethium Marcionistam in fine 2. part. sub titulo: *de Christo homine vero ex Maria: Si, ut loquuntur* (inquit) *isti, carne desinitus erat, & ex sanguis, cuiusmodi carnis, cuius corporis, & qualis tandem sanguinis signa, & imagines, & panem, & poculum ministravit?* Eusebius *lib. 3.* de demonstratione *cap. 3.* & *lib. 8.* demonstratione 1. in fine antitypum, & imaginem, & notam sui corporis appellat. Chrysostomus in *Psalm. 22.* appellat hoc Sacramentum similitudinem corporis, & sanguinis Domini. Theodoretus dialogo 2. *symbola* corporis, & sanguinis Domini.

Eusebius.

Chrysof.

Theodor.

Tertullian.

Ambros.

August.

Hieronym.

Gelasius.

Clemens

Roman.

Cyrrillus

Nazianz.

Arcadius.

25.

Dua rationes

cur dicantur

antitypa cor-

poris.

Ad testimonium, & textum Basilij facilis est responsio: antitypa non semper significare figuram inferiorem, & omnino extrinsecam, sed passim apud Patres ipsummet Sacramentum Eucharistiæ appellari antitypa, & imagines corporis, & sanguinis Christi. Origenes in *cap. 15.* *Matthæi Panem consecratum vocat corpus symbolicum, & typicum, & dialogo 3.* cont. Megethium Marcionistam in fine 2. part. sub titulo: *de Christo homine vero ex Maria: Si, ut loquuntur* (inquit) *isti, carne desinitus erat, & ex sanguis, cuiusmodi carnis, cuius corporis, & qualis tandem sanguinis signa, & imagines, & panem, & poculum ministravit?* Eusebius *lib. 3.* de demonstratione *cap. 3.* & *lib. 8.* demonstratione 1. in fine antitypum, & imaginem, & notam sui corporis appellat. Chrysostomus in *Psalm. 22.* appellat hoc Sacramentum similitudinem corporis, & sanguinis Domini. Theodoretus dialogo 2. *symbola* corporis, & sanguinis Domini. Tertullianus *lib. 1.* contra Marcionem *cap. 14.* & *lib. 4.* figuram & representationem corporis Christi. Ambrosius *lib. 1.* de officiis, *cap. 48.* & *lib. de iis, qui iniantur cap. 8.* & 11. Augustinus in *Psalm. 3.* Hieronymus *lib. 2.* contra Iovinianum; Gelasius *lib. cont.* Eutyech in fine, & alij, figuram, typum, imaginem, similitudinem corporis, & sanguinis Christi esse dicunt. Alij expresse antitypa. Clemens Romanus *lib. 5.* *Constitut. cap. 14.* Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi 5.* mystagoga. Nazianzenus in *Orat. Fanebr. fororis Gorgoniae,* & alij, quos affert Petrus Arcudius loco supra citato *cap. 34.* quibus adde Auctorem vite S. Stephani iunioris, quæ habetur inter opera Damasceni; vbi etiam S. Stephanus dicitur Eucharistiam appellasse antitypa corporis, & sanguinis Christi; in disputatione cum Imperatore quatuor foliis ante finem. Potuit ergo Basiliius iuxta eum communissimum loquendi modum etiam post consecrationem Eucharistiam antitypa appellare.

Cur autem antitypa corporis, & sanguinis dicantur, quando sunt ipsummet corpus, & ipse sanguis, plures afferuntur rationes. Duæ sunt præcipuæ;

prima est, appellari antitypa ratione specierum panis, & vini, quæ symbola, & signa sensibilia sunt ad sacramentaliter significandum corpus, & sanguinem Christi. Ad quod videntur respicere verba Iacobi Apostoli in Liturgia: *Emite, inquit, & Deum tuam bonam gratiam, & sanctifica animas nostras & corpora, &c. Et reuelans involucre agnatum, quæ symbolicè hoc sancto Sacrificio circumdantur, clare nobis ostende, &c.* Et Dionysius de *Ecclef. Hierarch. cap. 3.* *Sed & (inquit) diuiniſſimum, & sacrosanctum Sacramentum, quæ te circumdant symbolicè, operimentis agnatum reuelatis, perspicue nobis fac appareas, &c.*

Secunda ratio est, quia corpus Christi, prout speciebus celatum, & occultum, est symbolum sui ipsius passibilis in cruce, & in cenâ; sicut & sanguis sub speciebus vini significat ipsum sanguinem effusum in passione pro nobis; & denique significant idem corpus, & eundem sanguinem reuelata & manifestata specie in se ipso videndum in celo. Sic explicat Augustinus in *Prosperi sententiis. Caro, inquit, carnis, & sanguis est sacramentum sanguinis. Carne, & sanguine utroque inuisibili, & spiritali significatur corpus Christi visibile, & palpabile, & plenum gratia, & diuina maiestate.* Damascenus item *lib. 4.* de Fide, *cap. 4.* in fine: *Antitypa vero (inquit) futurorum ea nominamus, non quod non sint vere corpus, & sanguis, sed quoniam nunc quidem per ipsa Diuinitatis Christi sumus participes; tunc vero animo cernemus per solam visionem.* S. Maximus Scholiasies Dionysij in *cap. 3.* de *Ecclef. Hierarch.* notat, vbi que appellati à Dionysio *Symbolicum diuinum sacrificium, & sancta manera symbola eorum, quæ sursum sunt, & veriora.* In eodem sensu Ambrosius dicto *lib. 1.* de officiis, *cap. 48.* dixit, *hic offerri Christum in imagine, in celo in veritate.* Et denique ipsi Græci in quodam Paschali hymno & tropario canunt: *Δὶς ὁ ἦν ἐν τῷ πῶτον ἢ ἐν τῷ ἑσπέρῳ ἡμῶν, & ἑσπέρῳ ἡμῶν: hoc est, Præteritum, ut expressus, & latius, & non per typos sui participes efficiamur in die, quæ uesperi caret, regni tui.*

Ad confirmationem ex Damasceno, aliqui censent, addita esse à maleuolis uerba illa, quibus dicit à Basilio antitypa dicta esse ante consecrationem; quod multis coniecturis probat Arcudius vbi supra *cap. 35.* præsertim quia ipse Damascenus contra diceret sibi in eodem capite, in cuius fine docet, Eucharistiam appellari antitypum, scilicet futurorum, quomodo ergo dicere potuit, omnes, qui antitypa nominarunt, id fecisse ante consecrationem? Quidquid de hoc sit, dici potest, Basilij uerba potuisse bene à Damasceno intelligi dicta de pane, & uino, prout erat ante consecrationem: nam licet illa non nisi post consecrationem dicantur, referri tamen possunt ad panem, & vinum proposita prius in altari, vt consecrarentur. Verba propterea communiter referuntur, hæc sunt: *Confidentes appropinquamus sancto altari tuo, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te obsecramus, & te postulamus, &c.* Caterum in Liturgia, quæ habetur in Bibliotheca Patrum *tom. 4.* paulo aliter uertuntur illa uerba hoc modo: *Cum fiducia iam accedimus, ut comitemus altare tuum sanctum, & qui propositum typum corporis, & sanguinis Christi tui, adoramus, ac supplices rogamus te, &c.* Quæ quidem uersio uidetur magis iuxta mentem Basilij, qui habet in Græco: *ὡς δὲ τὸν τῶν ἀληθινῶν, Aoristus autem ille magis significat tempus præteritum. In quo sensu intelligi poterunt à Damasceno uerba illa, & referri ad tempus præteritum ante consecrationem; ideoque dicit, non vocari antitypa, postquam consecrata sunt; quia licet tunc uocentur antitypa, non tamè prout tunc sunt, sed prout fuerunt antea, quando proposita fuerunt in altari.*

In quo etiam sensu intelligi potest Auctor illius confutationis relata in septima Synodo: nam licet veterque deceptus fuerit in eo, quod putarent, nunquam post consecrationem appellari Eucharistiam antitypum à Patribus, cuius contrarium ex ipsis Patribus ostendimus: neuter tamen putavit, consecrationem fieri precibus illis, sed potius ante preces esse consecrata, & appellari antitypa de praterito pro tempore præcedente consecrationem: cui explicationi fundamentum dedit vis verbi, quo usus fuerat Basilus, vt vidimus.

28. Secundo obiici solet Cyrillus Hierosolymit. qui Catech. 5. mytagogica in eo sensu videtur intelligere preces illas sublequentes, vt per illas oblata consecrentur; sic enim ait: *Atque sic per eiusmodi hymnos nos ipsos sanctificantes Deum benignissimum oramus, vt super illa propofita sanctum Spiritum emittat, vt panem quidem faciat corpus Christi, vinum vero sanguinem Christi. Omnino enim, quod atigerit Spiritus sanctus, hoc sanctificatum est, & transmutatum.* In quibus verbis videtur omnino explicare illas preces, quæ dicuntur post verba Christi; quarum sensum velle videtur cum esse, vt Spiritus sanctus descendens tranfmuet panem, & vinum in corpus, & sanguinem Christi.

29. Petrus Arcudius loco supra citato, cap. 13. circa finem ingenue fatetur, Cyrillum in ea tunc fuisse opinionem, quod precibus illis Eucharistia consecraretur, nimirum nondum orta quæstione de hoc puncto, verborum specie deceptum, cum iuuenis adhuc esset, quando Catecheses illas scripsit, teste Hieronymo, non mirum quod in eo lapsus fuerit. Confirmat hoc ipsum ex alijs eiusdem Cyrilli locis, qui Catechesi prima mytagogica: *Panis* (inquit) & *vinum Eucharistia ante sacram inuocationem adoranda Trinitatis panis erat, & vinum merum; peracta vero inuocatione, panis quidem fit corpus Christi, vinum autem sanguis Christi.* Et Catechesi 3. dicit, panem post inuocationem Spiritus sancti non esse amplius panem communem, sed corpus Christi.

30. Ego tamen non facile concedam aduerfarijs Cyrillum; nec video quid cogat ad fatendum, eum ibi loqui de precibus, quæ post Christi verba profertur. Nam ipse Arcudius fatetur, Cyrillum non explicare in illo loco Liturgiam Basilij, sed potius illam aliam Iacobi, cuius ordinem videtur fetuare, & cum Hierosolymorum antistes esset, ea videtur usus fuisse. Sed re vera nec Iacobi Liturgiam mihi videtur explicare: nam vt alia omittam, in illa, quam Cyrillus explicat, dicit Sacerdos: *Sursum corda; respondet populus, Habemus ad Dominum.* Deinde Sacerdos, *Gratias agamus Domino;* respondet populus, *Dignum & iustum est.* In Missa vero Iacobi non ita habetur, sed Sacerdos dicit, *Attollimus mentem, & corda;* ad quod non respondet populus, *Habemus ad Dominum;* sed, *Dignum, & iustum est.* Præterea in illa, quam Cyrillus explicat, tempore Communiois cantabatur, *Gustate, & videte, quod Christus est Dominus.* In Missa vero Iacobi paulo aliter, *Gustate, & videte, quod benignus est Dominus.* Credibilis ergo est aliam fuisse Liturgiam, quam Cyrillus explicuit, in qua quis scit, an preces illæ dicerentur proxime ante verba consecrationis? provt Ecclesia Latina similem fere inuocationem tunc adhibet illis verbis: *Quam oblationem tu, Deus, in omnibus quasumus benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, vt nobis corpus, & sanguis fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri Iesu Christi.* Certe in Liturgia Marci immediate etiam ante verba consecrationis fit humilis deprecatio, & inuocatio Spiritus sancti his verbis; *Fac ô Deus, vt plenum quoque* P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

*fit hoc Sacrificium benedictione tua per aduentum sanctissimi Spiritus tui. Quia ipse Dominus, & Deus, & summus Rex noster Iesus Christus, nocte qua tradebatur seipsum pro peccatis nostris, & mortem pro omnibus subibat carne, recubens cum sanctis suis Discipulis, & Apostolis accepit panem in sanctas, & immaculatas, & inculpatas manus suas, &c. Et in ipsa etiam Iacobi Liturgia ante consecrationem inuocatur Spiritus sanctus, vt descendat super munera illis verbis: *Vicissim mitte nobis gratiam spiritus tui sanctissimi, ô Deus; respice in nos, & ad nostrum hoc rationale obsequium intueri, &c.* Et paulo post: *Fac, vt oblatio nostra grata, & acceptabilis fit per Spiritum sanctum sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, &c.* Poruit ergo fieri, vt in illa etiam Missa, qua Cyrillus vtebatur, fieret similis deprecatio paulo ante verba consecrationis. Quo autem sensu Cyrillus dicat, inuocatione consecrari Eucharistiam, constat ex modo communem loquendi Patrum, qui formas omnes Sacramentorum appellare solent preces, & inuocationem Diuini numinis, eo quod implicitam ex Christi institutione habeant eiusmodi inuocationem.*

Obiicitur etiam Dionysius de Eccles. Hierarch. cap. 3. vbi videtur ponere consecrationem post prolata verbi Christi. Sic enim ait: *Inde diuinus Pontifex coram altari stans laudat sancta Diuinaque Iesu diuinissima nostri providentia, qua diximus, opera; que pro salute generis nostri beneplacito sanctissimi Patris in Spiritu sancto, vt loquuntur Diuina scripta, perfecit. Postquam autem laudauit, & venerandam intellectualemque speculationem coram mentis oculis perspexit, ad symbolicam eorum consecrationem venit idque secundum traditionem Diuinam. Vnde religiose simul, & vt Pontificem decet, post sacra Diuinorum operum laudes, de consecratione eorum, que ipsius dignitatem superat, se purgat, dum primo deuote ad eum clamat: *Tu dixisti, hoc facite in meam commemorationem.* Deinde cum rogauit, vt dignus fiat hac consecratione, & ad similitudinem Christi hac diuina perficiat, castæque distribuat, & y, qui Sacramenta participaturi sunt, digne sumant, consecrat diuinissima, & manifestat laudata per symbola sancta propofita. Ex quibus verbis colligi videtur, Dionysium exultimasse, quod consecratio fiat post verba illa: *Hoc facite in meam commemorationem;* quæ tamen profertur post verba Saluatoris, vt constat ex Canone Missæ.*

Respondetur, verba illa: *hoc facite in meam commemorationem,* in Liturgia, qua Dionysius vtebatur, dici solita ante verba consecrationis, & aliqui volunt, dicta fuisse à Sacerdote bis; primo, ad excusandum se, quod auderet tantum munus exlequi, quia nimirum Dominus id iussit: secundo, postea cum verbis consecrationis, vt nunc dicuntur. Quando ergo dicit Dionysius, consecrari Eucharistiam post illa verba: *Hoc facite, &c.* loquitur de prima prolotione illorum verborum, & excusatione Sacerdotis, post quam fiebat consecratio. Quod constat primo, quia Dionysius dicit, Sacerdotem consecrationem peragere secundum Diuinam traditionem: traditio autem Christi, vt constat ex Evangelio, & ex Paulo, non fuit de precibus, sed de verbis illis: *Hoc est corpus meum; hic est sanguis, &c.* ergo sentit Dionysius, fieri illis verbis.

Secundo, quia verba illa: *Hoc facite, &c.* nunc non dicuntur per modum excusationis, sed narratiue; ergo Dionysius non agit de verbis illis eo loco, & modo, quo nunc dicuntur, sed de iis dictis ante consecrationem ad excusationem, quod fiebat, dicendo: *Tu dixisti: hoc facite, &c.* quo pacto non dicuntur nunc, cū verbis consecrationis, sed in sensu diuerso.

§ 2. Dionysius. Obiicitur Dionysius.

§ 3. Respondetur.

Constat responsio primo.

§ 4. Secundo.

Tertio.

Tertio, quia nusquam in Liturgiis reperitur de facto inter illa verba; *hoc facite*, &c. & preces, quibus Græci dicunt fieri consecrationem, oratio aliqua, qua Sacerdos petit, ut ipse ad consecrandum, & alij ad communicandum dignè accedant, qualis ponitur à Dionysio in eo loco; ergo non loquitur de verbis: *hoc facite*, &c. pro ut cum aliis Christi verbis de facto dicuntur, sed pro ut dicebantur ante consecrationem ad exculationem, ut explicuimus; ac proinde ex illis Dionysij verbis nihil solidum contra nos colligi potest.

35. Denique hunc esse Dionysij sensum, colligitur ex ultimis eius verbis: *consecras divinissima, & manifestat laudata*; quæ duo, consecrare scilicet, & manifestare, pro eodem usurpat S. Maximus sapientissimus Dionysij expositor, qui illam manifestationem dicit fieri per verba illa prolata à Sacerdote: *hoc est corpus meum; hic est sanguis meus*, &c. quibus verbis declarantur symbola proposita, in aspectum profert, *hoc est*, (inquit Maximus) *declarat quæ laudantur; exempli gratia, hoc & hoc Christi esse, & hoc & hoc Christi. Insuper autem ostendit & Divina munera, quæ hæc sequuntur: quod nimirum in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, & quacumque talia mystica. Quæ omnia certum est, esse verba illa Christi, quibus consecratio fit; ergo iuxta Dionysium ea Christi verba dicebantur post illam præcedentem exculationem, & per illa fiebat Eucharistiæ consecratio.*

36. Obicitur denique Basilius in iis, quæ tradit de Spiritu sancto, cap. 27. vbi videtur condistingui verba Christi, quæ ex Evangelio habentur, à precibus, quibus consecratio fit. *Inuocationis* (inquit) *verba in ostensione panis Eucharistiæ, & poculi benedictionis; quæ Sanctorum nobis scripto reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus, aut Evangelium mentionem fecit, sed & ante, & post, alia dicimus, velut magnum robur ad mysterium habentia; quæ ex doctrina scripto non prodita nos accepimus.* Hic videtur Basilius ad consecrationem exigere alia verba præter illa Christi, quæ ex Evangelio habentur.

37. Respondetur Basilius ibi non loqui de solis illis precibus, de quibus est præsens controuersia, sed de toto Canone Missæ, qui non ex Evangelio, sed ex traditione Apostolica habetur. Loquitur enim de iis, quæ ante, & post Christi verba dicuntur: Græci autem non volunt ea, quæ præcedunt, deseruire ad consecrationem. Nec Basilius id dicit, sed omnia illa verba, quæ ex traditione ante, & post adijciuntur, magnum robur habere, scilicet ad impetrandum, & præparandas mentes nostras ad decorum, & grauitatem Sacrificij, & actionis illius grauißimæ: sicut & prologus, & epilogus habent in oratione magnum pondus; ideo enim Basilius appellat illa verba, quæ præcedunt & sequuntur *prolegomena, & epilogomena*: vnde potius videtur obiter totam substantiam agnoscere in verbis intermediis, quæ ex Evangelio habemus. Et hæc sufficiant de hac controuersia.

SECTIO III.

Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi.

38. Prima sententia est Scoti in 4. dist. 8. quæst. 2. §. de secundo dico. quem sequutus est Angelus verbo Eucharistiæ, num. 24. quæ docet, verba illa antecedentia Canonis: *Qui pridie quam pateretur*, &c. licet non sint pars formæ, esse tamen necessario requisita ad valorem formæ, quia illis non præmissis, non

significaretur sufficienter per verba subsequentiæ id, quod intenditur: nam illud pronomen, *Meum*, in forma, v.g. consecrationis hostiæ non referretur ad corpus Christi, sed ad corpus ipsius Sacerdotis loquentis; ergo ut constet, sermonem esse de corpore Christi, necesse est, quod per verba præcedentia id manifestetur. Et quidem hoc fundamentum non solum probat de illis verbis: *Qui pridie quam pateretur*, &c. sed etiam de antecedentibus illis: *Domini nostri Iesu Christi*; sine quibus nec etiam verba sequentiæ manifestarent, sermonem esse de corpore Christi. Non tamen probat de omnibus, & singulis verbis contentis in illa clausula, v. g. illis: *gratias agens sumpsit*, &c. sine illis enim maneret sensus integer, & cõstaret sermonem esse de corpore Christi.

Hæc sententia ab omnibus reicitur, quam aliqui impugnant exemplo aliorum sacramentorum, in quibus minister non permittit necessario aliqua verba, quibus ostendat, se loqui ut ministrum Dei; non enim dicit: *Ego loquens ut minister Dei te absoluo*, &c. ergo potest etiam in hoc sacramento loqui in persona Christi, licet non explicet in actu signato per verba præcedentia. Ita arguit Suarez in præfati dispu. 59. sect. 1. in principio. Sed argumentum non est efficax; nam in aliis sacramentis, licet minister loquatur ut minister Christi, & Dei, voces tamen, quibus loquitur, significant immediate ipsum ministrum, v. g. in forma absolutionis illud, *Ego*, non referretur ad Deum, vel Christum, sed ad ipsum ministrum; quare eodem modo posset dicere: *Ego Ioannes te absoluo*; quia te vera ipse est, qui absoluit, licet auctoritate accepta à Deo, quod idem est in Baptismo, Confirmatione, & similibus. At vero in consecratione Eucharistiæ verba non referuntur vllò modo ad personam Sacerdotis loquentis, sed ad Christum; quare in hoc sacramento videtur esse peculiaris necessitas explicandi hoc, eo quod verba illa, *Ego, Meum*, nihil aliud explicent, semper ex se videantur referri ad personam ipsam loquentem.

Primo ergo reicitur sententia illa ex modo loquendi Conciliorum, & Patrum, qui sæpe dicunt, hoc sacramentum confici verbis Christi, & non aliis: illa autem verba, *Qui pridie quam pateretur*, &c. non sunt verba Christi, sed Evangelistæ, ut constat, ergo non fit consecratio illis, sed solis verbis sequentiibus; & per consequens illa non sunt necessaria: non enim possunt necessario requiri, nisi ad operandam consecrationem. Maior constat ex locis Patrum, quæ congerit Suarez dispu. 68. sect. 3. Et tamen quidem Ambrosius lib. 4. de sacramentis cap. 4. relictus in cap. *Panis est in altari*, de consecrat. dist. 2. quem pro se afferbat Scotus, clarius est contra ipsum, ut bene retorqueat Vasquez in præfati dispu. 198. num. 5. Ambrosius enim ibi, postquam dixit consecrationem fieri verbis Christi, id probat nam reliqua, inquit, *quæ dicuntur, lau Deo deferuntur, oratio promittitur pro populo, pro Regibus, pro caeteris, vbi venit, ut conficiatur venerabile sacramentum, tam non suis sermonibus Sacerdos, sed vtrius sermonibus Christi: Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.* Et statim cap. 5. explicat singillatim quæ sint verba Sacerdotis, & quæ Christi; & relatis omnibus, incipiendo ab illis, *Fac nobis hanc oblationem*, vsque ad verba consecrationis inclusiue, postea subiungit: *Omnia illa verba Eucharistiæ sunt vsque ad, Accipite, siue corpus, siue sanguinem; inde verba sunt Christi, Accipite, & bibite ex hoc omnes*, &c. eodem modo loquitur August. siue Palchasius relatus in cap. *Primum August. sub figura*, de consecrat. dist. 2. *Creandum est, inquit, quod verbis Christi sacramenta conficiantur; cuius enim potentia creantur prius, eius vique verbo ad melius procedunt.*

procreantur. Reliqua omnia, quae Sacerdos dicit, aut Cleri chorus cantat, nihil aliud, quam laudes, & gratiarum actiones sunt, aut certe obsecrationes, & fidelium petitiones. Unde Sacerdos dicit prius Evangelistarum verba assumens: *Qui pridie quam pateretur*, &c. porro deinceps sunt verba, *Dei potestate, & omni efficacia plena*: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Quo etiam modo loquuntur alij Patres. Tota ergo efficientia, & necessitas reducitur ad sola verba Christi, & non ad praecedentia.

41. Secundo, impugnant simili argumento ex Concilio Florentino in decreto Eugenij, & alijs Patribus dicentibus, formam huius sacramenti esse verba illa Christi: *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*, &c. ex hoc enim colligitur, haec sola verba sufficere absolute alijs praecedentibus, nam si illa alia requirerentur, pertinerent utique ad formam: non enim essent materia, ut constat, & aliunde concurrerent ut aliquid significans vel consignificans clarius praesentiam corporis Christi; sicut ergo verba sequentia sunt forma, quia significant clare corpus Christi, sic verba praecedentia essent pars formae, quia partialiter concurrunt ad illam significationem, cum sine illis verba sequentia non significarent sufficienter praesentiam Christi in hac sententia; ergo forma non sunt illa sola verba: *hoc est corpus meum*.

42. Confirmatur, & explicatur primo, quia verba illa, quae deseruiunt ad explicandum significationem formae, etiam quando non sunt necessario requisita, pertinent tamen ad formam, si dicantur, & sunt pars formae. Similiter, si dicerem: *ego Ioannes te absoluo*; illud *Ioannes*, non esset utique necessarium, sed de facto pertineret ad formam, & integraret illam, quia clarius explicat significationem verbi Absoluo: ergo cum illa verba: *Qui pridie quam pateretur*, &c. clarius explicent significationem illius pronominis *Meum*, & propter hoc necessario requirantur, fatendum erit, illa requiri, ut partes formae.

43. Confirmatur secundo ex sacramento Matrimonij, in quo si per procuratorem celebretur, potest procurator contrahere his verbis: *Ego N. ut procurator Domini N. accipio te in coniugem ipsius*. In quibus verbis continetur forma illius sacramenti; & quidem illa etiam verba, *ut procurator Domini N.* erunt proculdubio pars illius formae, quia licet in rigore non essent necessaria, sed sufficeret re vera esse procuratorem ad valorem actus: quando tamen proferuntur, concurrunt ad declarandum magis actum, & obligationem, & cuius nomine loquatur: sed in sententia Scoti verba illa praecedentia requiruntur necessario ad declarandum, cuius nomine Sacerdos loquatur; ergo illa etiam verba pertinent ad formam tamquam pars illius, & quidem tamquam pars omnino necessaria in illa sententia.

44. Dices, has instantias posse retorqueri etiam contra nos; quia licet illa verba praecedentia non requirantur necessario ad consecrationem; de facto tamen dicuntur; & negari non potest, quin concurrant ad reddendum clariorem sensum verborum sequentium, quam si non praecessissent; ergo de facto erunt pars formae, sicut in exemplis adductis verba illa, quae clariorem reddunt sensum absolutionis, vel contractus matrimonij, licet non sint necessario requisita ad valorem; de facto tamen sunt pars formae in utroque Sacramento.

45. Respondeo negando consequentiam; quia illa solum verba, possunt constituere formam Sacramenti, quae à Christo instituta sunt: in nostra autem sententia ea solum verba instituta sunt à Christo pro forma Eucharistiae; quae dicuntur à Sacerdote in persona eiusdem Christi iuxta ritum ab eo pra-

P. Iom. de Lugo de Sacramentis.

scriptum, & usurpatum: verba vero praecedentia non dicuntur in persona Christi, ut constat, sed historicè; illa ergo licet deseruiant extrinsece, ut percipiatur facilius sensus verborum sequentium; non tamen component intrinsece formam: sicut si Sacerdos ante absolutionem dicat penitentem: *Attende, nunc auctoritate Christi absolvam te*; haec quidem verba conducunt ad melius percipiendum sensum verborum sequentium, solum tamen extrinsece, neque componunt intrinsece formam ipsam, quia Christus non instituit pro forma illius sacramenti quaecumque verba, quae clariorem reddunt significationem absolutionis, sed illa solum quibus in actu exercito impeditur absolutio. Sic in Eucharistia sacramento solum instituit pro forma verba, quibus in persona Christi affirmatur, & significatur illud esse suum corpus, non alia, quae extrinsece possunt deseruire ad clariorem sensum verborum Christi. At vero in sententia Scoti non potest ita responderi: quia si Christus instituit pro forma verba significantia praesentiam sui corporis, & hanc non significant complete, & sufficienter verba illa: *hoc est corpus meum*, nisi praecedant illa alia, ergo illa alia praecedentia instituta sunt à Christo ut aliquid formae, scilicet ut aliquid constituens intrinsece formam in ratione significantis complete, & sufficienter: omnia enim verba, quae complent formam in ratione significantis, ita ut sine illis forma nondum complete significet, debent esse aliquid intrinsecum formae in ratione formae.

46. Ex dictis constat iam facile ad fundamentum Scoti: negamus enim, requiri necessario verba praecedentia, ut verba sequentia simpliciter, & absolute significant, & proferantur nomine, & in persona Christi. Et in primis sicut in tragedia ille, qui repraesentat Regem, non est opus, quod prius dicat: *ego loquor in persona Regis*; vel, *Rex ita dixit*, sed absolute loquitur in actu exercito verba Regis, & ab omnibus percipiatur, quod illa non in persona sua dicat, sed Regis: sic facilius Sacerdos in Missa indutus vestibus sacris, & apparatus ad sacrificium proposito, loquens verba Christi, perciperetur ab omnibus, non proferret illa verba in persona sua, sed Christi; nec loqui de corpore suo, sed Christi; etiam si verba illa praecedentia non permitteret. Sic Vice-rex, aut Concilium Regium loquuntur in persona Regis absque alio proloquio; & dicit, vel scribunt: *Notus Rex*, &c. ab omnibusque intelliguntur, quo sensu loquantur. Sic etiam Angelus loquens olim in persona Dei, absque alia praemonitione dicebat: *Ego sum Deus Abraham*, &c. Unde in rigore loquendo, etiam si Sacerdos vestes sacras non haberet, nec esset in altari, posset tamen valide per illa sola verba consecrare, quia licet fortasse in illis circumstantiis non facile ab alijs perciperetur eorum sensus: hoc tamen est per accidens, & commune omnibus verbis aequiuocis, qualia sunt illa, cum in ore Sacerdotis possint habere utrumque sensum propter facultatem quam habet loquendi in persona Christi: & sicut Sacerdos dicendo, *Ego tibi dimitto*, absolueret valide à peccatis, licet fortasse alij in illis circumstantiis putarent ipsum loqui de remissione alterius debiti, vel iniuriae priuatae; quia nimirum verba illa in ore Sacerdotis aequiuoca sunt. Sic de illis verbis, *hoc est Corpus meum*, dicendum est, esse aequiuoca, & determinari sufficienter per intentionem loquentis ad talem significationem, licet per accidens ab alijs non intelligatur.

47. Adde, si ea verba praecedentia requiruntur, ut Sacerdos intelligatur verbis sequentibus loqui nomine, & in persona Christi, requirerentur etiam alia verba; nam illis, quae de facto praecedunt, explicatur

Gg 2 quidem

quidem Sacerdotem postea loqui de corpore Christi, non de suo; nullo tamen modo explicatur, quod Sacerdos verbis sequentibus loquatur nomine Christi, & in persona Christi, & non sua; posset enim Sacerdos recitare totam illam historiam eisdem verbis, quomodo Christus acceperit panem, &c. & dixerit: *hoc est corpus meum*; quod quidem eisdem verbis narraret, sicut de facto legens Epistolam S. Pauli eadem verba usurpat nullo modo loquens in persona Christi; non conducunt ergo illa verba præcedentia, ut Sacerdos intelligatur loqui postea non in sua persona, sed Christi; imo, ut bene aduertit P. Coynch in præsentia illa verba præcedentia potius impediunt, quam iuuant ad hoc: videntur enim indicare, Sacerdotem recitaturæ proferre totam illam historiam, quam in verbis præcedentibus in persona sua incepit recitare, & narrare, de quo dicimus postea *sect. 5.* tantum abest, ut verba præcedentia iuuent ad percipiendum, quod Sacerdos loquitur in persona Christi, & non sua.

48. Maior posset esse difficultas de verbis illis: *Accipite, & manducate*, quæ sunt verba ipsius Christi; atque ideo videntur dici à Sacerdote in persona Christi, prout significant Patres supra adducti, & alij, qui cætera omnia verba præcedentia vsque ad *Accipite*, &c. dicunt esse verba Euangelistarum, illa vero esse iam verba Christi, quibus conficitur Sacramentum. Cæterum quidquid sit, an verba illa dicantur in persona Christi, an solum recitaturæ, de quo dicimus dicta *sect. 5.* certum tamen est, verba illa nullo modo esse necessaria essentialiter ad valorem consecrationis; primo, quia non habentur apud omnes Euangelistas: nam Lucas solum dixit: *accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum.* Non est autem credibile, Euangelistam in re tanti momenti omisisse verba aliqua essentialiter ad valorem formæ consecrationis. Secundo, quia verba illa non significant aliquid essentialiter huic sacramento, sed continent solum præceptum Apostolis impositum circa sumptionem illius; & sine illis verbis manet integer sensus propositionis, quæ cum proferatur in persona Christi, debet assequi veritatem sui; non est ergo dubitandum de valore consecrationis, omisis illis verbis. Illi autem Patres dicentes, ab illo, *Accipite*, incipere verba Christi, quibus conficitur hoc sacramentum, non significant, singulis verbis ex illis fieri (certum enim est, quod illud enim non sit necessarium) sed significant illis fieri, quia quoad partem saltem sunt actiua: sicut potest etiam dici, Sacerdotem in Missa offerre sacrificium, licet non singulæ, & omnes orationes, aut verba, quæ in Missa recitantur, concurrant ad oblationem sacrificij; sufficit enim, quod per aliquid in Missa contentum offeratur sacrificium.

49. Adde vltcrius non solum non esse necessaria illa verba, sed etiam quando de facto ponuntur, non concurrere ad valorem, & effectum consecrationis. Possunt enim esse aliqua verba, quæ licet non sint necessaria, posita tamen de facto concurrant, quale est illud *Ego*, in forma absolutionis, quod de facto, quando ponitur, concutrit cum aliis verbis: illa autem, *accipite, & comedite*, non ita se habent, quia nullo modo concurrunt ad significandum, & affirmandum illud esse corpus Christi, sed seorsim habent suam significationem diuersam; atque ideo nec partialiter concurrunt ad effectum consecrationis.

50. Contra hæc tamen potest argui difficilius ex illa particula *enim*; videtur enim doctrina supraposita esse vera, si verba illa, *hoc est Corpus meum*, proferrentur absque connexionione cum præcedentibus, prout

referuntur ab Euangelistis, & ab Apostolo Paulo, *accipite & comedite, hoc est Corpus meum*: apud ipsos enim non habetur illud *enim* in consecratione corporis, sed solum apud Matthæum in consecratione sanguinis. De facto tamè, addita illa particula *enim*, videntur per illam coniungi verba sequentia cum præcedentibus; ita ut sensus, & veritas totius propositionis pendeat ab vtriusque verbis: redditur enim propositio causalis, dum dicitur; *comedite, quia hoc est Corpus meum*; veritas autem, & sensus propositionis causalis non pendet solum à singularibus partibus seorsim, sed etiam potissimum à connexionione vnus cum alia; ut cum dicitur, *quia sol lucet, dies est*, non sufficit ad veritatem propositionis, quod sol luceat, & dies sit, nisi sit etiam connexio inter illa duo, quæ connexio significatur per illud *quia*. Cum ergo verba consecrationis, prout de facto proferuntur, reddant sensum causalem, veritas eorum pendet à connexionione vnus partis cum alia; ergo de facto verba illa præcedentia attenduntur etiam ad veritatem propositionis sequentis, & per consequens verba præcedentia de facto concurrunt ad consecrationem, quia non operantur verba sequentia, nisi quatenus sunt vera, vel quatenus possunt esse vera, ut postea videbimus: sed non sunt vera, nisi sit vera connexio vnus partis cum alia; ergo omnia illa verba concurrunt de facto ad efficaciam consecrationis.

Confirmatur, quia si Sacerdos, non prolatis verbis præcedentibus, diceret: *hoc est enim Corpus meum*, propositio illa videtur simpliciter falsa, & inepta, ut si ex abrupto, nullo præcedenti verbo, diceret: *quoniam ego petri librum*; illa verba vel nullum faciunt sensum perfectum, atque ideo non erunt propositio perfecta, sed oratio imperfecta, vel certe reddunt sensum falsum, quia significant, illam esse rationem dicti præcedentis, cum tamen nullum dictum præcellerit. Cum ergo verba consecrationis efficacia sint, quatenus sunt propositio, & reddunt sensum perfectum, consequens est, ut de facto includat verba illa præcedentia, sine quibus verba sequentia non reddunt sensum perfectum, nec habent veritatem: alioquin consecratio fiet, non per propositionem, sed per orationem imperfectam, atque adeo non fiet per affirmationem veram: omnis enim vera affirmatio debet esse propositio perfecta, ut constat ex definitione propositionis, quæ est oratio, in qua aliquid affirmatur, vel negatur de aliquo.

Ad hanc difficultatem dupliciter responderi potest; primo, verba sacramentalia, quæ inuolunt multiplicem veritatem, si non possunt verificari quoad omnes, & possunt quoad partem, debere saltem fieri potest. Sic Sacerdos habens tres hostias coram se, duas hordeaceas, & vnã triticeam, & volens omnes consecrare, æ de omnibus dicens: *hoc est Corpus meum*, non dicit verum de omnibus, nec consecrat omnes, & vnã solum, quæ est capax consecrationis: quia quamuis vnica propositio de omnibus affirmet, significatio tamen est virtualiter multiplex, & verba, quæ non possunt verificari se, quoad totam significationem, debent saltem verificari quoad partem, ad quam possunt. Similiter si duo simul eadem forma baptizarentur, vel confirmarentur illis verbis: *Ego vos baptizo; Ego vos signo, & confirmo*, &c. quorum aliquis non esset capax, eo quod iam fuisset baptizatus, vel confirmatus, verba quidem non possent esse adæquate vera; quia tamen possent saltem ex parte verificari, deberent ponere illum partialem effectum, ut verificarentur, quantum possent;

possent, itaque quoties verba sacramentalia possunt
resolui per plures propositiones separatas, in qua-
rum aliqua possit verificari effectus sacramenti,
non videtur ob stare, licet non possint verificari
quoad totum significatum. Talis est illa propositio
dicta de pluribus hostiis: *hoc est Corpus meum*: potest
enim resolui per plures: *hoc, & hoc, & hoc est Corpus
meum*; atque ideo vna pars poterit esse vera, manen-
tibus aliis falsis. Sic etiam illa: *Ego vos baptizo*, resol-
ui potest per has: *Ego te baptizo, & te baptizo*, &c.
quarum vna potest esse vera, cum altera sit falsa. Si-
militer ergo illa propositio: *hoc est enim Corpus meum*,
videtur continere virtualiter duplicem veritatem, &
posse resolui hoc modo, *hoc est Corpus meum; & hæc
est ratio dicti precedentis, cur ex eo comedere debeatis*.
Potest autem esse vera, quoad primam partem, licet
sit falsa, quoad secundam, eo quod non præcesserit
aliquid dictum, cuius illa sit ratio: debet ergo veri-
ficari, quoad illam partem, in qua saluatur effectus
sacramentalis, & in qua potest esse vera, licet altera
pars sit falsa. Sic solent in summulis assignari aliqua
propositiones, quæ appellantur *exponibiles*, eo quod
exponuntur per duas propositiones, quas continent,
& quibus æquivalent; qualis est illa: *Tantum Petrus
currit*; quæ exponitur per has duas, quas continet:
Petrus currit; & nullus alius præter ipsum currit. Idem
ergo erit dicere illam primam propositionem, ac
has duas; & per consequens, sicut qui dicit has duas,
posset dicere verum in prima parte, licet dicat fal-
sum in secunda: sic qui diceret illam primam, pos-
set dicere partim verum, & partim falsum. Similis
est illa propositio: *hoc est enim corpus meum*; videtur
enim esse exponibilis per illas duas: *hoc est corpus
meum; & hæc est ratio precedentis dicti*. Certum au-
tem est, quod si Sacerdos proferret has duas pro-
positiones, consecraret valide per primam partem,
licet non præmississet illa verba, *accipite & manduca-
te*, & ideo secunda pars esset falsa, ergo consecrabit
etiam valide per illam propositionem: *hoc est enim
corpus meum*, licet non præcedant illa verba, cum
hæc æquivalent quoad sensum, & quoad veritatem
illis duabus per quas potest exponi, atque ideo per-
inde sit dicere hanc, ac dicere illas duas, quibus
æquivalent.

§ 3.
Ad hanc ob-
iurationem re-
spondet po-
tenti.

§ 4.
Ad confirma-
tionem re-
spondet po-
tenti.

Luxta hæc ad objectionem propositam responde-
ri potest, quando propositio causalis continet duas
propositiones simplices, quibus æquivalent, & in
quas resolui potest; tunc posse esse veram, quoad
vnam partem, & falsam, quoad aliam; vt si dicas: *dabo
tibi librum, quia tu postulabis*, æquivalent his duabus;
ego dabo tibi librum, & petitio tua erit causa dandi illum;
ex quibus posset esse vera prima pars, & falsa secun-
da, me non petente, vel petitione mea non mouen-
te te ad dandum librum. Vnde contradictoria illius
propositionis erit desinctiva; scilicet: *vel non dabo
librum, vel non erit causa dandi petitio tua*. Sic ergo illa
propositio: *hoc est enim corpus meum*, si causalis est,
erit ex iis, quæ æquivalent duabus propositionibus
simplicibus, atque ideo, licet sit falsa in ratione cau-
salis, seu hypotheticæ, poterit esse vera, quoad par-
tem, & hoc sufficit ad effectum consecrationis, ad
quem solum requiritur veritas simplex; quoad il-
lam partem, qua affirmatur præsentia corporis
Christi sub iis accidentibus: veritas autem causalis
per accidens se habet, nec influit, etiam si de facto
detur, atque ideo priora verba, quæ solum exiguntur
ad veritatem hypotheticam, & causalem, non
concurrunt ad effectum consecrationis, etiam si de
facto proferantur.

Ad confirmationem responderi potest eodem
modo: si Sacerdos, non prolatis prioribus verbis,
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

dicat solum illa: *Hoc est enim corpus meum*, propo-
sitionem quidem non futuram veram veritate hypo-
thetica, & causali, habituram tamen veritatem sim-
plicem vnus partis; & licet non generet sensum
omnino perfectum, quia particula *enim* indicat
hanc esse partem alterius propositionis hypotheti-
cæ magis perfectæ, & completæ, generaret tamen
sensum quoad illam partem perfectum, quod pater,
quia si cum iuramento proferretur, esset capax per-
iurij, vt si quis diceret: *ego enim (vestis sit mihi Deus)
volo tibi dare librum*: sicut sufficienter manifestaretur
illis verbis voluntas testatoris, qui diceret: *volo enim,
quod seruus meus Stichus omnino maneat liber*. Vnde
constat, illam partem secundum se esse sufficientem
ad affirmandum aliquid, licet non omnino perfe-
cte, & complete, quia particula *enim* denotat hanc
partem esse vnitam cum alia, cum qua significat, &
format alium sensum magis completum. Sicut hæc
pars aquæ propter vnionem cum alia sit aqua in-
completa, retinet tamen secundum se entitatem
suam, quæ de se esset aqua completa, si non vnire-
tur cum alia; sic illa affirmatio: *hoc est corpus meum*,
licet per particulam *enim* vnatur cum alia parte, &
ideo fiat pars, & propositio incompleta, retinet ta-
men semper in se sensum illum, quem secundum se
sola posset facere, & ratione cuius solius habet ef-
ficaciam ad effectum consecrationis.

Deinde, quidquid sit de hoc, responderi potest se-
cundo, illam propositionem non esse causalem stri-
cte, & in rigore, provt Summulistæ loquuntur de
causalibus. Pro quo aduerte, propositionem causa-
lem dupliciter posse proferri; primo quasi indiuisi-
biliter, simul & semel affirmando rem, & causam il-
lius; vt cum dicis: *quia sol lucet, dies est*, quæ est pro-
prie hypothetica, & causalis: nam, vt dixi in Philo-
sophia, propositioni hypotheticæ, quæ proprie est
hypothetica, correspondet in mente iudicium, quod
sit qualitas simplex terminata ad totum illud ob-
iectum; & ad connexionem vnus cum alio. Potest
tamen secundo proferri propositio causalis diuisi-
biliter, scilicet prius asserendo aliquid, & postea as-
signando rationem, ad illud asseritum comproband-
um, vt cum dico: *expedit tibi abstinere à nimio cibo*; &
statim adiungo rationem: *quia crapula, & intemperan-
tia impediunt speculationem rerum subtiliorum*: tunc
enim singulæ partes seorsim habent suam significa-
tionem, & suam veritatem, solumque coniunguntur
continuatione sermonis. Imo potest contingere, quod
secunda propositio sit vera in se, licet non bene pro-
bet primam, & licet prima sit falsa; vt si dicas de Eu-
charistia: *hic cibus est omnino relinquendus, quia conti-
net verum corpus Christi*: prima propositio est omni-
no falsa, secunda vera, sed quæ non probat primam.
Hæc autem non sunt proprie propositiones hypothet-
icæ neque causales, de quibus agunt Summulistæ;
sed possunt appellari argumenta, & rationes; quæ
subiiciuntur ad probandum assumptum. Sicut ergo
propositio prius assumpta habet suam significatio-
nem completam, & suam veritatem, antequam sub-
iiciatur eius probatio in propositione sequenti: sic
propositio subsequens, quæ assumit ad probandam
præcedentem, habet suam significationem, & suam
veritatem distincta. Talis est sensus illorum verbo-
rum: *Accipite, & comedite; hoc est enim corpus meum*.
Sunt enim duæ vel tres propositiones continuo ser-
mone prolata; sicut si dicas: *hic cibus comedendus vobis
est, quod probatur, quia hoc est corpus meum*; vbi sunt tres
propositiones continentes diuersam veritatem. Pri-
ma dicit, hunc cibum esse comedendum, secunda,
hoc esse corpus Christi; tertia denique asserit, quod
prima propositio probatur bene per secundam, vel

quod obiectum secundæ est ratio mouens ad comedendum illum cibum; hoc enim significat illa particula *enim* interposita; atque adeo sunt ibi tres veritates affirmatæ correspondentes illis tribus propositionibus. Ad veritatem ergo consecrationis non attenditur nisi ad secundam propositionem, & eius veritatem; aliæ autem duæ, licet de facto proferantur, & sint etiam veræ, per accidens tamen se habent ad effectum consecrationis.

56.
Confirmatur
& simili.

Confirmatur à simili ex verbis, quibus Græci vtuntur in consecratione: *hoc est corpus meum*, quod pro vobis tradetur, ex quibus illa posteriora, quod pro vobis tradetur, non concurrunt ad effectum consecrationis; quia licet connectantur cum præcedentibus per illud relatiuum *quod*, non tamen faciunt vnã indiuisibilem propositionem, sed duas diuersas, quarum prima est independentis à secunda: sicut etiam in consecratione calicis apud Latinos illa verba, *qui pro vobis effundetur*, &c. non faciunt vnã propositionem indiuisibilem cum prioribus verbis, *hic est calix sanguinis mei*, sed propositiones diuersas iuxta veritatem sententiam, vt dicemus sectione sequenti: quod idem contingere potest, quando sermo sequens coniungitur cum præcedenti per coniunctionem, &. Si non plura dixisti de Petro, poteris postea coniungere aliud per illam coniunctionem &, dicendo: & idem Petrus venit postea Romam, &c. tunc autem sicut veritas præcedentium non pendet à veritate huius, quod addis: sic nec veritas huius pendet à veritate præcedentium; nam licet coniunctio &, possit facere propositionem hypotheticam copulatiuam propriam, non tamen semper habet illam vim, sed apponitur ad continuandum sermonem. Vnde sicut post consecrationem hostiæ dicimus: *Simili modo postquam cœnatum est*, &c. possemus dicere: & postquam cœnatum est, &c. tunc autem vnã partem ab aliâ, iam enim supponerentur vera verba præcedentia, & vt vera habuissent suum effectum. Sic ergo dicendum est de illa particula *enim*, quæ non apponitur, ad faciendam vnã propositionem hypotheticam indiuisibilem cum præcedentibus, sed ad continuandum sermonem, adiungendo rationem præcedentium, & affirmando aliquid nouum quod sit ratio præcedentium.

57.
Ad obiectio-
nem propo-
sitionis.

Vnde ad obiectio-nem propositam respondetur, quidquid sit de causalibus illis, quæ sunt propositiones hypotheticæ propriæ, & simplices; in aliis tamen causalibus compositis, quæ diuisibiliter significant, affirmando prius vnum, & postea aliud, non pendere veritatem posterioris partis à veritate prioris, sed esse independentem, atque adeo ratione sui absque concursu verborum præcedentium posse causare effectum consecrationis, ad quam solum attenditur sensus illius partis, quæ affirmat præsentiam corporis Christi.

58.
Ad confirma-
tionem re-
spondetur.

Ad confirmationem respondetur, etiam non prolati verbis illis, *accipite & manducate*, futuram veram secundam propositionem: *hoc est enim corpus meum*; & habituram sensum quantum sufficit ad causandum suum effectum. Sicut in exemplo posito, si Sacerdos, non consecrata hostia, per errorem velit consecrare calicem incipiens ab illis verbis: *Simili modo postquam cœnatum est*, &c. consecrabit procul dubio calicem, etiam in sententia Scoti exigentis necessario illa verba præcedentia: *qui pridie quam pateretur*, &c. ad valorem consecrationis; quia licet tunc illa particula, *simili modo*, non haberent sensum verum, cum referrent ad alium modum prius relatum, & tunc nihil relatum fuisset: cetera tamen verba haberent suum sensum,

& suam significationem, ratione cuius causarent suum effectum. Sicut si sacerdos absoluens, non præmissis illis verbis: *Auctoritate ipsius absoluto ab omni vinculo excommunicationis*, &c. inciperet immediate dicens: *Deinde eadem auctoritate absoluo te à peccatis tuis*, &c. nemo dubitaret de valore illius absolutionis, licet illa particula, *deinde*, & illæ aliæ, eadem auctoritate, referrent ad aliquid præcedens, quod tunc nullum fuit. Vnde potest desumi argumentum, quia de facto in sacramento Pœnitentiæ illa sola verba, *ego te absoluo*, &c. sunt forma sacramenti, nec verba præcedentia concurrunt ad effectum sacramenti, licet sensus horum videatur connecti cum sensu præcedentium per illas particulas: *deinde eadem auctoritate*; quia nimirum absque illis manet sensus verborum sequentium, & possunt retinere suam veritatem, ad quam solum attenditur ad effectum illius sacramenti; ergo similiter dicendum est de verbis illis: *accipite & manducate*; cum quibus videntur connecti verba sequentia per particulam *enim*; cum etiam sine illis possint verba consecrationis retinere suum sensum, quantum sufficit ad ponendum effectum.

Dixi, absque verbis præcedentibus retinere verba sequentia sensum suum: quantum sufficit ad ponendum suum effectum; quia non nego, ommissis verbis, *accipite & manducate*, non habitura verba sequentia totum sensum completum, quem modo habent: imo, quoad illud *enim*, sensus maneret imperfectus; & aliquo modo falsus; quia particula illa, vt dixi, significat implicite, illam veritatem esse rationem præcedentis dicti: cum ergo nullum fuerit dictum præcedens, non verificabitur, quoad illam partem, quia tamen absque verificatione illius partis possunt verba verificari quoad præsentiam corporis Christi, quam affirmant; & ratione cuius solius affirmationis habent efficaciam; ideo dixi absque verbis præcedentibus retinere suum sensum, quantum sufficit ad ponendum suum effectum sacramentalem. Sed de his factis: quid vero significet illud *hoc*, dicemus infra sectione septima.

SECTIO IV.

De verbis necessariis ad consecrationem calicis.

Verba, quibus Romana Ecclesia vtitur in consecratione calicis, hæc sunt: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Controuersia est, an hæc omnia requirantur ad valorem consecrationis. Prima sententia celebris est affirmatiua, quam indicant S. Thomas in præsentia 7. 8. artic. 3. & sequuntur plures Thomistæ, præsertim ex antiquioribus, quos refert Valquez in præsentia 198. c. 2. quia eodem ritu, & tenore à sacerdote consecrante proferuntur, & iidem characteribus maioribus in Missali notantur.

Hæc sententia habet contra se validissima argumenta. Primum, & præcipuum est ex vsu Ecclesiæ, quæ magna ex parte illis verbis non omnibus vtitur in consecratione calicis; sed in diuersis Liturgiis aliqua ex illis omittuntur. In Missa Iacobi Apostoli fratris Domini, quæ habetur in tom. 4. vel 6. Bibliothec. Patrum, solum dicitur: *hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis, & multis effunditur, & datur in remissionem peccatorum*. In Liturgia S. Basilij, qua vtuntur Græci, quæ ibi habetur: *Iste est sanguis meus ille novi testamenti, qui pro vobis, & pro multis effunditur, & spargitur*

in expiationem culpæ, & remissionem peccatorum, atque in vitam æternam In Liturgia S. Ioan. Chryso-
 stomi, qua Græci etiam communiter vtuntur. *Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis & pro multis effusus est* (vel, vt alij melius vertunt, *effunditur*) in remissionem peccatorum. In Missa Æthiophum, quæ creditur composita ab Apostolo Matthæo, quæ in eodem loco Bibliothecæ habetur, sic dicit: *Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis effundetur, & pro redemptione multorum, Amen.* In Missa, qua Mozarabes in Hispania vsi sunt, composita à S. Leandro, vel Isidoro, quæ habetur in tom. 2. Aucuarij Bibliothecæ Patrum versus finem in Missa de S. Iacobo, forma hæc est: *Hic est calix noui testamenti in meo sanguine qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* In quibus omnibus omittuntur illæ particule: *æterni, & mysterium fidei;* in aliquibus autem etiam illæ: *noui testamenti.* His addere possumus Liturgias, quibus Christiani Maronitæ vtuntur, quæ, quia diuersæ sunt, & pro variatæ dierum eis vtuntur, diuersa etiam verba continent. In Liturgia S. Sixti Papæ, quæ scilicet composita creditur à S. Sixto Papæ, forma est: *Hic est enim calix sanguinis mei noui testamenti.* In alijs vero Liturgijs, scilicet S. Ioannis Euangelistæ, sanctorum Apostolorum, S. Eustasij, S. Ioannis Patriarchæ, verba sunt: *Hoc est corpus meum; hic est sanguis meus.* In Liturgia Sancti Marci Euangelistæ: *Corpus meum est hoc: sanguis meus est hic.* In Liturgia S. Matthæi Pastoris: *Hoc caro mea est: Hoc sanguis meus est.* Quas formas ex Missali manuscripto Maronitarum à Monte Libano Romam misso dedit mihi perdoctus vir Victorius Scialach Abbas S. Gregorij natione Maronita, & in vrbe Roma à multis annis linguarum publicus Interpretes. Dici autem non potest, eas omnes prouincias, & sanctissimos Patres Ecclesiæ essentiali formam consecrationis ignorasse, ac omisitisse, atque adeo caruisse vero sacrificio per tot sæcula: præsertim, cum Romana Ecclesiæ, quæ aliam magistra est, eos nunquam correxerit, sed tolerauerit; neque in Concilio Florentino, vbi alia, quæ difficilia apparebant de ritu Græcorum, fuerunt examinata, circa hoc quidquam difficultatis illis obiectum fuerit à Pontifice, imo aperte suppositum ibi sit, Græcos sacramentum Eucharistiæ conficere; & valida verba proferre, cum rogati fuerint sessione vltima, cur post verba consecrationis adiungerent preces, quibus conuersionem quasi nondum factam à Deo petebant.

Secundo impugnatur illa sententia auctoritate Patrum, Græcorum, & Latinorum, qui de forma consecrationis necessaria loquentes, non afferunt illa verba. Ij sunt Ambrosius lib. 4. de sacrament. cap. 7. Eusebius Emisenus relatus in cap. *Qui corpus*, de consecrat. *distinct.* 2. ex sermone de corpore, & sanguine Christi, qui est in tom. 9. Operum Hieronymi. Auctor sermonis de cæna Domini, apud Cyprianum. Iustinus in 2. *Apolog.* in fine; qui solum afferunt pro forma verba illa: *Hic est sanguis meus.* Chryso-
 stomus etiam homil. de prodicione Iudæ; & Damascen. lib. 4. de fide cap. 14. formam referunt his verbis: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, vel frangetur;* &: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur, seu effunditur.* Postea vero Damascenus agens de effectu verborum, solum refert illa verba: *Hoc est corpus meum; &: hic est sanguis meus;* quibus virtutem tribuit conuertendi panem, & vinum.

Tertio arguitur ex Euangelio, & Paulo 1. ad Cor. 11. Constat enim ab illis non referri à singulis omnia illa verba; imo neque ab omnibus aliqua: non est autem credibile, in re tanti momenti aliquem Euan-

gelitam, aut Paulum Corinthios instruementem ex traditione Dominica, omisitisse formam debitam ad valorem, præsertim cum Euangelistæ subdant præceptum Christi faciendi id, quod ipse fecisse narrat, illis verbis: *Hoc facite, &c.*

Quarto arguitur; quia sicut in consecratione calicis Christus dixit: *qui pro vobis effundetur,* sic in consecratione corporis dixit: *quod pro vobis tradetur;* & tamen verba necessaria non sunt ad valorem, vt constat ex vsu Latine Ecclesiæ, quæ illa verba omittit, licet Græci ea etiam proferant: non ergo est, cur dicamus, magis fuisse necessaria illa verba ad consecrationem calicis, cum ex modo dicendi Christus æque ea vsurpauerit in vtriusque speciei consecratione, & ex illis verbis: *hoc facite, &c.* non magis poterit colligi præceptum Christi de apponendis illis verbis in consecratione sanguinis, quam corporis.

Quinto, arguit P. Valquez n. 26. ex Tridentino sess. 13. c. 4. vbi Partes, ex veritate verborum Christi, cum dixit, illud esse corpus suum, colligunt conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem; quam quidem conuersionem vini debuerunt colligere ex veritate verborum Christi, quibus dixit, illum esse suum sanguinem. Supponit ergo Concilium, illa verba debuisse esse vera, vbi primum prolata fuerunt à Christo; ergo debuerunt habere effectum, antequam proferrentur omnia verba subsequenti; iam enim verum erat Christum dixisse, illum esse sanguinem suum, atque ideo iam procedebat argumentum Concilij ad colligendam conuersionem vini in sanguinem ex eo quod Christus dixerat, illum esse suum sanguinem; vnde videntur omnino aduersari definitioni Tridentini, qui negant illis solis verbis: *hic est sanguis meus,* conuerti vinum in sanguinem Christi.

Possent tamen huius argumenti vim subterfugere aduersarij dicendo, colligi quidem bene ex veritate verborum Christi conuersionem vini in sanguinem, non tamen colligi ante finem prolationis omnium verborum; quia veritas propositionis de præfenti attenditur solum in fine prolationis. Vnde si Christus dixisset illa sola verba: *hic est sanguis meus,* colligeretur bene in fine illorum factam esse conuersionem: nunc autem, cum non dixerit illa sola, colligitur quidem, conuersionem factam in fine orationis; dubium tamen est, quando fuerit orationis finis, qui considerari debet ad veritatem illius; de quo puncto Concilium nihil dixit. Aliunde tamen probari potest, finem illum non esse, quando tota illa oratio absoluitur, sed quando prolata sunt verba sufficientia ad significandam conuersionem; quo supposito, vrget argumentum Concilij ad probandum, conuersionem fieri ante verba subsequenti; quia ante illa significatur sufficienter verbis præcedentibus, vt postea videbimus.

Ratio ergo à priori hæc est, quia verba Sacramentalia faciunt quod significant; illa autem verba: *hic est sanguis meus,* antecedenter ad verba sequentia significant, illum esse sanguinem Christi; ergo id efficiunt, antequam alia verba proferantur.

Dices, hæc ratio nimium probat; quia probat, non potuisse institui hoc Sacramentum, ita vt necessaria essent omnia illa verba ad consecrationem; nam tunc etiam priora verba significant, illum esse sanguinem Christi; ergo id deberent operari ante verba sequentia. Consequens autem non admitterit, imo negatur expresse à Suarez in præfenti *Disp. 60. sect. 1. §. Sed ad hæc omnia;* vbi fatetur planè potuisse à Christo institui vt necessaria ad consecrationem illa omnia verba. Ego tamen consequenter existimo non potuisse institui omnia illa verba

64. Quarta impugnatur ratiō.

65. Valquez. Quinto arguit Valquez ex Tridentino.

66. Possent tamen vbi huius argumenti infringi.

67. Ratio à priori est.

68. Instabit.

Respondeo.

vt necessaria ad effectum consecrationis, retentis prioribus verbis in sua significatione rigorosa, quam nunc habent: quia cum per priora affirmetur de præfenti, illum esse sanguinem Christi, non poterant esse vera in sensu riguroso, si non contineretur sanguis Christi sub illis speciebus in fine illius propositionis: quia licet illa propositio connectatur cum sequenti, est tamen diuersa propositio faciens sensum perfectum, & habens distinctam veritatem, vt si dicas: *Hic est summus Pontifex, quem quidem ego veneror vt Christi vicarium*, sunt duæ propositiones, quarum prior potest esse vera, licet posterior esset falsa, nec pendet sensus, aut veritas prioris à veritate posterioris. Alioquin si post illa priora verba narraretur per horam tota vita Pontificis, nondum esset completa propositio prima, neque adhuc esset vera, quod nemo conceder. Similiter si post illa verba: *hic est sanguis meus*, aliquis attexeret longam narrationem & laudes sanguinis Christi per horam, nemo dicit priorem propositionem non esse veram, nec exigere ad sui veritatem præsentiam sanguinis Christi ante finem horæ. Consequenter itaque fatendum videtur, verba illa non potuisse à Christo institui pro forma, retenta sua rigorosa significatione, ita tamen, vt non haberent effectum ante prolationem omnium verborum subsequentem: quod non obscure indicat P. Vasquez dicto n. 26. & 27. dum probat ex veritate illorum verborum: *hic est sanguis meus*, colligi præsentiam sanguinis ante prolationem verborum subsequentium, supponens, non potuisse aliter esse vera, scilicet in sensu riguroso.

Vasquez.

68.
Vrgebis.

Vrgebis; in forma Baptismi verba illa: *Ego te baptizo*, non habere suum effectum antequam proferantur verba sequentia, *in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti*; quia nimirum omnia illa verba instituta sunt à Christo vt necessaria ad effectum Sacramenti, & ideo suspenditur veritas priorum verborum vsque ad finem, ergo idem potuit fieri in forma Eucharistiæ.

Respondetur.

Respondetur, verba illa: *ego te baptizo*, in sensu, in quo proferantur, adhuc esse vera, non obstante illo modo institutionis, quia vel sensus immediatus eorum verborum est ablutio materialis, ad quam significandum instituta sunt ab omnibus illa verba; & hanc quidem significant etiam ante prolationem verborum sequentium; nondum tamen habent significationem Sacramentalem gratiæ, quia hæc non inest illis verbis solis, sed omnibus complete sumptis: hæc autem significatio Sacramentalis non attenditur ad veritatem, quam verba habent, vt verba humana sunt: hæc enim veritas desumitur non ex effectu, sed ex obiecto, quod ex institutione hominum illa verba significant. Sic verba formæ in sacramento Matrimonij. *Accipio te in meam*, non sunt vera, quia ponunt gratiam, sed quia supponunt consensum internum, quem ex hominum institutione significant; illis autem vt veris superadditur institutio Sacramentalis ad significandam gratiam, sine qua adhuc essent vera. Sic verba illa: *Ego te abluo*, immediate solum videntur significare abluitionem materiale præsentem, ex cuius positione sunt vera; illis autem vt veris superadditur significatio Sacramentalis, qua significant abluitionem internam. Veritas itaque verborum illorum, vt signa humana sunt, desumitur solum ex obiecto, scilicet abluitione externa, de qua loquuntur; & hæc significatio est antecedenter ad verba sequentia; veritas autem eorum verborum, vt sunt signa Sacramentalia, desumitur ab effectu gratiæ, quem causant, & ad hunc significandum expectantur verba sequentia, quia hunc non significant vt verba humana sunt, sed vt signa

ad placitum instituta à Christo. Verba vero consecrationis significant sanguinem Christi præsentem etiam ex hominum institutione; nam licet homines non dederint illis infallibilitatem in significando, dederunt tamen illis significare sanguinem præsentem, quando eas voces instituerunt, vt voces humanas; & ab hac institutione hominum debet regulari earum veritas; vnde si non esset sanguis Christi præfens, non essent vera verba illa, quia non datur à parte rei obiectum, quod ex hominum institutione significant.

Vel secundo dici potest, etiam si illa verba: *ego te baptizo*, vsurpentur ad significandam immediate abluitionem non externam, sed internam, & spiritualem, etiam vt voces humanæ sunt, adhuc esse vera; quia non affirmant de præfenti in toto rigore, sed præsentia morali. Quod quidem fatendum est, etiam si intelligantur de abluitione externa; nam licet ablutio præcesserit, vel subsequatur immediate prolationem verborum, adhuc verba sunt vera, quia non significant abluitionem metaphysice, sed moraliter præsentem: potuerunt ergo sine periculo falsitatis assumi ad significandam gratiam, & abluitionem internam, quæ fiat absolutis verbis sequentibus, quia significant abluitionem internam, non metaphysice, sed moraliter præsentem: quod in sacramento Ordinis, & Confirmationis eodem modo procedit. At vero verba consecrationis non ita se habent: vsurpantur enim ad significandam præsentiam obiecti non moralem, sed rigorosam: ideo dixi, non potuisse, retenta significatione rigorosa, & sensu, quem nunc habent, institui cum dependentia à verbis subsequentibus; quia tunc non significant præsentiam obiecti sui rigorosam, sed moralem, & in sensu minus stricto. Sic etiam verba in forma absolutionis non possunt, retento sensu, quem nunc habent, significare absolutionem, aut remissionem peccati præsentem solum moraliter, quia instituta sunt ad significandum in sensu riguroso de præsentia stricta. Vnde nec illa verba: *Ego te absoluo*, retenta significatione, & sensu riguroso, quem tunc habent, potuerunt fieri dependentia, quoad sui veritatem à verbis subsequentibus, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; quæ solum sunt inuocatio Trinitatis, & supponunt priorem propositionem de præfenti perfectam, atque ideo iam veram; quia illa verba, etiam prout humana, significant remissionem, & accipiunt in sensu præfenti riguroso: non ergo potuerunt, retenta eadem significatione, institui ad causandum dependenter à verbis illis subsequentibus: hoc enim esset non significare præsentiam sui obiecti rigorosam, sed moralem.

Dicunt, potuisse verba illa: *hic est sanguis meus*, institui cum dependentia à verbis subsequentibus ad causandum effectum, adhuc retento sensu riguroso de præsentia obiecti, quia potuerunt verba subsequentia adiici non per modum nouæ propositionis diuersæ, sed vt partes prioris propositionis, tenentes se ex parte prædicari, & vt determinationes ipsius. Vt si dicas: *hoc est corpus meum crucifigendum*; tunc enim illud *crucifigendum* est pars prioris propositionis, quæ nondum censetur absoluta ante illius prolationem; sic qui dicit: *hic est sanguis meus effundendus*, non absoluit propositionem ante quam proferat omnia illa verba, atque ideo non erit contra veritatem illius propositionis de præfenti, etiam in sensu riguroso, si non ponatur sanguis vsque ad finem totius propositionis. Eodem ergo modo proferri possent verba illa in consecratione calicis, vt partes prioris propositionis, & vt determinationes prædicari; idem enim videtur: *hic est sanguis meus*

meus effundendus, ac dicere: *hic est sanguis meus, qui effundetur*, &c. Poterit ergo veritas priorum verborum non poni, donec omnia proferantur, qui videtur esse sensus intentus à S. Thoma *hoc art. 3.* qui ideo omnia illa verba dicit esse de substantia formæ; quia sunt determinationes prædicati prioris propositionis.

Hæc responsio adhuc difficilis est; quia illa verba sequentia, vel determinant prædicatum præcedens limitando illud; (vt, quando dico: *dabo tibi librum, quem accepi à Petro*, vbi verba sequentia limitant librum de se indifferentem ad hunc, & illum, vel non limitant sanguinem; sed explicant aliqua prædicata eiusdem sanguinis. Si primum dicatur (prout videtur indicare illi Auctores) videtur sequi multa inconuenientia. Nam in primis eodem modo in consecratione corporis verba illa, *quod pro vobis tradetur*, quæ Christus addidit, & Græci retinent, essent limitatio præcedentis prædicati, atque ideo Latini consecrantes absque ea limitatione non usurpant verba in sensu, in quo à Christo sunt usurpata. Deinde, si per verba sequentia limitatur sanguis ad illum, qui effundendus erat; ergo quando Christus consecrauit in cœna, positus fuit ex vi verborum aliquis sanguis in Eucharistia, qui nondum erat in venis; quia incredibile est, illo tempore intermedeo à cœna vique ad mortem multas partes sanguinis productas fuisse virtute nutritiua, quæ postea effusa fuerunt. Si ergo verba consecrationis significabant illum, & solum sanguinem effundendum, debebat poni ille, qui postea erat producendus: è contra vero aliquæ partes sanguinis nunc ponitur in calice, non ex vi verborum, quia certum videtur moraliter, non fuisse totum sanguinem Christi effusum; cum enim sit humor crassus, non potest ita effundi, vt non maneat aliqua gutta adherentes venis, vt experientia constat, quando iugulatur homo, vel ovis. Illa ergo gutta non ponitur ex vi verborum, si sanguis nunc non significat vtrumque sanguinem Christi, sed illum solum, qui effundendus erat. Consequens autem videtur absurdum; nam Concilia, sicut dicunt corpus poni ex vi verborum in hostia; sic dicunt, sanguinem poni ex vi verborum in calice; corpus autem totum ponitur ex vi verborum, ergo & sanguis totus ponitur ex vi verborum in calice.

71. *Confirmatur ex Tridentino.* Quod confirmari potest ex Tridentino *sess. 13. c. 7.* vbi probat, totum Christum sub vini specie contineri, ex eo quod corpus ponatur sub speciebus vini per concomitantiam simul cum anima, & Diuinitate; sanguis vero ex vi verborum. Postquam enim dixit, sanguinem esse ex vi verborum, corpus vero, animam, & Diuinitatem per concomitantiam, concludit: *Quapropter verissimum est, eundem sub alterutra specie atque sub vtraque contineri; totum enim & integer Christus sub panis specie, totus item sub vini specie existit.* Quod tamen non probaretur sufficienter, si non esset totus sanguis ex vi verborum; non enim fuissent sufficienter enumeratæ omnes Christi partes, si restaret alia præter corpus, animam, & Diuinitatem; quæ non essent ex vi verborum in calice; fatendum ergo est, totum Christi sanguinem poni ex vi verborum, atque ideo non apponi verba sequentia ad limitandum sanguinem Christi, sed ad declarandam eius effusionem, & efficaciam.

Si vero hoc secundum concedatur, non esse scilicet verba limitatiua, sed quibus explicantur magis sanguinis prædicata; tunc rursus dupliciter id intelligi potest; primo, ita vt verba illa sequentia continentur propositiones diuersas à primis; & tunc clarum videtur, priora verba retinere suum sensum, & veritatem completam ante prolationem

sequentium; singula enim propositiones faciunt sensum perfectum independentem à sequentibus, & per consequens singula habent suam veritatem independentem à sequentibus. Secundo potest id intelligi ita, vt verba sequentia constituant, & compleant eandem propositionem cum præcedentibus, vt si dicas: *hoc est corpus Christi carneum*, illud prædicatum *carneum* non facit propositionem diuersam, sed pertinet ad eandem non limitans corpus Christi, cum non esset corpus Christi indifferens ad carneum, & non carneum; sed explicans magis aliquod prædicatum eiusdem corporis. Sic verba illa sequentia, *noni testamenti*, &c. possunt pertinere ad eandem propositionem, non limitando sanguinem Christi, sed explicando magis aliqua eius prædicata; atque ideo veritas propositionis debet expectare finem illius, & per consequens prolationem omnium verborum subsequentium.

Sententiam S. Thomæ in hoc sensu intellectam, & sic explicatam defendunt aliqui, qui plane concedunt, posse fieri validam consecrationem per illa sola verba: *hic est sanguis meus*, dicunt tamen de facto alia etiam verba concurrere; quia de facto adduntur vt partes eiusdem propositionis, & complentes eius sensum cum aliis verbis prioribus. Et quidem si sententia illa in aliquo sensu existimanda est probabilis, in hoc sensu debet explicari. Nec video, quo alio sensu intelligendus sit P. Suarez ne sibi aperte contradicat, dum *sect. 1.* relata prima sententia subdit, illam opinionem esse valde probabilem; postea vero *s. secundum, & vrgentissimum argumentum*, dicit esse plusquam temerariam sententiam negantem, Græcos conficere validum Sacramentum absque illis verbis subsequentibus. Debet ergo in primo loco sermo esse de sententia eo modo explicata, vt diximus, non exigente, vt necessaria, omnia illa verba, sed concedente illis omnibus de facto influxum, eo quod de facto omnia pertineant ad componendam eandem propositionem. In secundo autem loco loquitur de sententia exigente omnino illa verba ad valorem, ita vt absque illis nullo modo valida possit esse consecratio; quam sententiam merito improbabilem existimat.

Ceterum adhuc eo modo explicata illa sententia difficilis est. Primo, quia difficile est, quod omnia illa verba pertineant ad vnâ propositionem; nam licet id concederetur de illis: *noni & æterni testamenti, mysterium fidei*, non tamen id potest dici de illis aliis: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Alioquin totum symbolum Apostolorum diceretur esse vna sola propositio, quia eius partes, & clausulæ connectuntur per relatiuum *qui*, aut per conjunctionem, &c. Similiter caput illud tertium Lucæ, in quo ponitur series progenitorum Christi sub illis vocibus, *qui fuit Heli, qui fuit Maabab*, &c. contineret vnicam solum propositionem, cuius tota veritas penderet ab vltimis verbis, & quæ tota esset falsa, & quoad nullam partem esset vera, si aliqua ex illis generationibus falsa esset, quod tamen nemo dicit; non ergo intendunt homines suspendere sensum, & affirmationem vsque ad finem concionis, vel capituli, eo quod vnâ clausulam connectant cum alia per illud relatiuum *qui*, sed singulis partibus faciunt sensum perfectum, suam affirmationem, & veritatem attribuunt. Vnde etiam si post verba consecrationis, *hoc est corpus meum*, sacerdos prosequeretur orans, & dicens, *quod corpus peto, vt sit mihi in salutem*, &c. nemo diceret consecrationis effectum suspendi vsque ad finem verborum sequentium, eo quod pertineret ad eandem propositionem; quod mille aliis exemplis posset comprobari.

Secundo,

74. *Sententiam S. Thomæ sic explicatam aliqui defendunt.*

Suarez.

75. *Hæc tamen sententia sic explicata ad hoc est difficilis.*

76.
Quod ulterius explicatur.

Secundo, quia etiam si daremus, verba illa sequentia pertinere ad eandem propositionem præcedentem, ut partem illius, adhuc non sequitur, effectum consecrationis suspendi debere usque ad finem illorum verborum: quando enim verba sequentia non variant sensum propositionis, sed deseruiunt ad illum magis explicandum, priora verba habent suam veritatem ante prolationem posteriorum, si ante illam prolationem habent sensum perfectum, verbi gratia, si consecrans diceret: *hoc est corpus meum pretiosum*, consecratio fieret ante prolationem illius vocis, *pretiosum*, quod pro indubitato supponit Suarez in præfati disp. 60. sect. 1. §. Vnde argumentor secundo. & Vasquez disp. 198. num. 48. ubi adducto exemplo, si quis baptizans adderet: *in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti ab utroque procedentis*, negat, differendum effectum baptismi usque ad prolationem postremi verbi *ab utroque procedentis*; sed affirmat, ponendum esse, ubi primum proferretur, *Spiritus sancti*.

77.
Ratio horum omnium scilicet.

Ratio autem horum omnium ea videtur esse, quod scilicet ad veritatem propositionis non requiritur, quod eius sensus explicatus sit omnibus modis, sed sufficit, si iam sit significatus per voces sufficientes absque intentione limitandi, aut variandi illum per verba sequentia. Vnde si aliquis dicat; *hoc est sententia Marci Tully Ciceronis*, propositio est vera, & perfecta, etiam ante illud *Ciceronis*, quia verba præcedentia significant sufficienter suum sensum, licet melius explicetur per ultimam vocem. Porro ante ultimam vocem propositionem habere sensum perfectum, & veritatem, constat, quia si aliquis in mortis articulo veller diceret: *instituto heredem fratrem meum Petrum*, prolatis autem illis primis verbis: *instituto heredem fratrem meum*, ante prolationem illius nominis, *Petrum*, moretetur, adhuc Petrus existimaretur hæres institutus, si alius frater mortui non esset; ergo priora verba habuerunt sensum perfectum, & veritatem independentem à prolatione ultimi, quia nimirum per priora sufficienter explicuerat suam mentem, licet non ita perfecte, sicut si protulisset ultimum. Hoc ipsum constat in ipsa ultima syllaba verborum formæ, cuius prolatio, licet longius protrahatur, non tamen expectatur tota eius prolatio ad effectum, sed ubi primum proferatur, quantum sufficit ad significandum, & reddendum sensum perfectum fieri effectus; quia iam verba habent veritatem, ut omnes communiter supponunt; licet Vasquez ubi supra n. 37. & 38. contrarium immerito supponat, in quo non videtur satis consequenter loqui, nam si partes posteriores prolationis, quæ necessaria non sunt ad sensum, possunt adhuc suspendere, & retardare effectum, ut tota prolatio concurrat, sicut tota significat; sic verba posteriora quæ necessaria non sunt, poterunt suspendere, & retardare effectum, quia concurrunt ad significandum eundem sensum cum præcedentibus. Consequentius itaque loquuntur, qui negant suspendi effectum ob longius protractam prolationem ultimæ syllabæ: quid enim si aliquis eam musice cantaret, & notarum diuersitate, ac repetitione protraheret per nimium tempus? Sicut ergo illæ partes posteriores syllabæ, licet faciant priores cum ipsis melius significare, adhuc non concurrunt, nec retardant effectum, sic de verbis sequentibus, licet clariorem faciant sensum priorum, non ideo tamen dicendum est, quod debeant concurrere, aut retardare effectum priorum, quibus iam sensus perfectus significatus fuit.

78.
Confirmatur hæc ratio ex absurdis.

Confirmatur hæc ratio ex absurdis, quæ sequerentur, si verba sufficientia iam prolata non opera-

rentur ob futuram prolationem aliorum verborum. Hinc enim fietet, ut si postea casu aliquo ultimo verbum non proferretur, vel non bene proferretur, forma non haberet effectum, etiam si absque illo ultimo verbo sensus constaret; v.g. si in forma absolutionis aliquis proferret: *ego te absoluo à peccatis*, & postea vel per obliuionem, vel propter aliud impedimentum, non proferret, *tuus*, penitens non esset vere absolutus, quod quidem absurdum videtur. Nam si Episcopus consecrans sacerdotem proferret illa verba: *Accipe potestatem Missæ celebrandi*, postea vero non proferret, vel non bene proferret illa verba: *nam pro viuis, quam præ defunctis*, illa ordinatio valida iudicaretur; quia iam per priora verba fuisset sufficienter explicata potestas Sacerdotij, ergo & ille alius iudicaretur sufficienter absolutus per illa verba: *ego te absoluo à peccatis*; cum per illa sufficienter explicata sit remissio peccatorum. Quod à simili ostendi potest in ipsa materia proxima sacramenti: nam sicut per omnia verba intendit minister significare sensum formæ. Sic per totam applicationem materiæ intendit significare gratiam, & intentionem suam: & tamen, prolata forma Baptismi, si adhuc perseveret effusio aquæ supra puerum, non suspenditur effectus Baptismi usque ad finem effusionis; sed statim ubi primum effusa est aqua sufficiens, & prolata sunt verba, fit effectus, vnde si statim moretetur minister, antequam effunderet totam aquam, quam ab initio effundere cogitauerat, adhuc ille puer iudicabitur baptizatus. Similiter si Episcopus confirmans prolatis verbis, & vincta sufficienter fronte cum Christifate, adhuc progrediatur extendens vinctiorem ulterius, non ideo suspenditur effectus Sacramenti, nec censetur irritum Sacramentum, etiam si Episcopus morte, vel alio impedimento interueniente, non progrediretur ulterius in vinctiorem, nec extenderet, quantum ab initio cogitauerat. Idem ergo dicendum videtur de forma, quam licet minister non proferat quantum cogitaret, dum tamen proferat quantum satis est ad faciendum sensum, & significandam suam intentionem, & mentem, Sacramentum censetur perfectum, eadem enim videtur esse quoad hoc ratio de forma, & de materia.

Porro ex illa doctrina, quam impugnamus, sequitur illa absurda, quæ in sequela intulimus, hoc est, omnia illa particula, *tuus*, v.g. in forma absolutionis, non fore validam absolutionem, probatur facile, quia supponimus ab initio ministrum habuisse intentionem proferendi omnia illa verba: quando vero dixit, *à peccatis*, casu aliquo reliquit particulam sequentem, *tuus*. Quo supposito, non apparet iuxta illam sententiam, quando dari possit effectus Sacramenti: non enim datur, quando dixit, *à peccatis*, quia adhuc poterat adiungere, *tuus*; ergo deberet expectari, si adiungebatur. Neque etiam potuit dari effectus, quando minister decreuit non adiungere, *tuus*; tunc enim iam verba præcedentia non sunt, sed potius transit motula post eorum omnium finem: verba autem Sacramentalia, posita materia, non possunt non operari, nec eorum effectus potest suspendi; alioquin esset in potestate ministri, prolatis verbis, ex se sufficientibus, suspendere effectum Sacramenti per aliquod tempus, dum interim deliberaret de adiungendo, vel non adiungendo alio verbo, ita ut si postea decernat non adiungere aliud, tunc detur effectus aliquamdiu, postquam alia verba omnino transierunt; quod quidem nemo, ut credo, concederet: quia verba debent significare de præfati; tunc autem significare de futuro, cum effectus poneretur longius post finem verborum. Fatendum

Fatendum ergo est, verba habere sensum perfectum, & veritatem suam, vbi primum prolata sunt, quæ sufficiunt, etiam si restent proferenda alia, quæ eundem sensum magis perfecte explicent.

Ex dictis facile erit iudicium ferre de aliis sententis mediis. Aliqui enim primo dicunt, verba illa, *novi testamenti*, esse essentialiter requisita cum illis: *hic est sanguis meus*; cætera non requiri essentialiter. Constat tamen ex supra dictis, illa non esse magis essentialiter. Constat tamen ex supra dictis, illa non esse magis essentialiter requisita, quam sequentia: cum absque illis constet sensus sufficiens ad significandum, & affirmandum sanguinem Christi contentum; & in Liturgia Æthiopum aliisque supra relatis omittantur etiam illa verba, *novi testamenti*; & Patres denique supra adducti eorum non meminerint, sed illorum: *hic est sanguis meus*; quibus efficaciam ad hanc conversionem tribuerunt. Nec obstat, ab Evangelistis, & Paulo refertur; quia etiam refertur in consecratione corporis illud, *quod pro vobis tradetur*, & tamen non censetur necessarium ad consecrationem.

81. Argui potest ex S. Thoma d. art. 3. quia illa verba essentialiter, dum dicitur: *hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; quo etiam ferè modo interponebant Christiani Mozarabes, vt constat ex verbis supra adductis; ergo verba illa non supponunt factam consecrationem. Ad hoc tamen facile respondetur; in primis, non omnia, quæ interponuntur, esse essentialiter necessaria, vt constat de particula, enim, quæ necessarii interponitur, & necessaria non est. Deinde dicimus, sicut illa vox, *calix*, necessaria non esset (posset enim dici: *hic est sanguis meus*), & tamen de facto concurrat vt essentialiter necessaria, quia sine illa non explicaretur sufficienter sensus cum illo genitio, *sanguinis mei*; requiritur quippe essentialiter vel, *sanguis meus*, in recto, vel aliud rectum cum *sanguine* in obliquo: sic illud *novum testamentum*, sine quo posset esse consecratio, si *sanguis* diceretur in recto, concurrat tamen vt essentialiter in illis verbis: *hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; quia absque illis verbis, *novum testamentum* non significaretur sufficienter sensusposito *sanguine* in ablativo.

Ad hoc facile respondetur.

82. Alij secundo dicunt, illa verba etiam, *mysterium fidei*, esse essentialia, cuius sententiæ P. Suarez dicit nullum potuisse esse fundamentum. Sed ex supradictis constat, quale fundamentum habere potuerit; quia nimirum, si veritas propositionis non haberetur vsque ad finem illius, consequenter videbatur dici posse, verba illa, *hic est calix*, &c. non habere veritatem, & effectum, donec proferantur illa: *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*; quæ omnia, & sola videntur pertinere ad illam priorem propositionem, tanquam partes illius, nam plura alia, quæ sequuntur, *qui pro vobis, & pro multis*, &c. videntur iam pertinere ad aliam propositionem distinctam, cuius verbum est illud, *effunderetur*. Vnde veritas prioris propositionis videtur independens à veritate posterioris, & ideo debere poni, quando ipsa absoluitur in illis verbis: *mysterium fidei*. Cæterum ex dictis etiam constat, hoc fundamentum non convincere, quia licet detur, illa verba: *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*, esse partes prioris propositionis adhuc veritas illorum verborum: *hic est calix sanguinis mei*, non pendet à prolatione omnium verborum sequentium, cum antea sit sensus sufficienter explicatus, vt vidimus.

83. Alij tertio è contra dicunt, verba illa: *qui pro vobis, & pro multis effunderetur in remissionem peccatorum*,

esse essentialia, quia pertinent ad explicandum, hoc mysterium esse sacrificium representativum Sacrificij crucienti; illa vero alia intermedia, *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*, non esse essentialia; quia solum deseruiunt ad magis explicandum mysterium.

Hæc etiam sententia ex supra dictis reicitur; quia illa etiam verba postrema omnia omittuntur à Paulo; ab Evangelistis vero aliqua; nam Matthæus, & Lucas non habent, *pro vobis*; Marcus non habet: *in remissionem peccatorum*. Liturgiæ etiam, quas ex Maronitis supra retulimus, ea verba omittunt. Patres etiam supra adducti, dum efficaciam verborum adstruunt ad conversionem, illa verba non referunt. Denique, quia eadem ratio videtur esse in consecratione corporis, in qua tamen Ecclesia Latina omittit verba illa, *quod pro vobis tradetur*. Vnde apparet, non requiri essentialiter, quod in forma explicetur hoc mysterium vt representans sacrificium crucientum: alioquin non debuissent in consecratione corporis omitti verba, quibus suam passionem Christus expressit, sed sufficit ad valorem, quod explicetur præsentia corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini.

Quarto denique, alij multi dicunt, illa sola verba: *hic est sanguis meus*, esse essentialia; cætera, quæ sequuntur, esse solum substantialia, & pertinere ad formam, ac concurrere ad effectum, vt partes integrales eiusdem formæ. Hæc sententia duplicem sensum habere potest. Primus est, quod Christus voluerit, ea omnia verba proferri, & quod ea omnia concurrant effectum, ita tamen, vt si sola priora proferantur, adhuc consecratio fiat. Et in hoc sensu facile impugnatur; Primo, quia idem dici deberet de verbis illis in consecratione hostiæ, *quod pro vobis tradetur*; quæ eodem modo à Christo prolata fuerunt. Secundo, ex supra dictis, quia non est credibile, Evangelistas, Paulum, & sanctissimos Patres Liturgiæ auctores in tradendo ritu huius consecrationis omisisse verba, quæ ex Christi præcepto necessaria erant. Tertio, quia ad valorem consecrationis necessaria non sunt, non est fundamentum ad dicendum, ex Christi præcepto esse necessaria: nam Christi præceptum habetur ex illis verbis: *hoc facite in meam commemorationem*; ex quibus non habetur nisi obligatio ponendi, quæ necessaria sunt simpliciter ad conficiendum sacramentum; non vero faciendi, & dicendi, quidquid Christus fecit, aut dixit; alioquin esset etiam præceptum Christi consecrandi in azymo, & dicendi illa verba: *quod pro vobis tradetur*.

Secundus sensus illius sententiæ esse potest, verba priora sola esse essentialia; quia sine illis nullo modo fieri potest consecratio, posteriora autem esse substantialia, quia sine illis potest valide consecrari: possunt tamen ex intentione consecrantis hæc etiam concurrere, volendo illa proferre vt partes prioris propositionis. In hoc autem sensu impugnata est iam illa sententia in superioribus: probauimus enim, non debere suspendi effectum consecrationis, etiam si posteriora verba essent partes propositionis præcedentis. Nec hoc pendet ex intentione proferentis: nam verba priora vel nihil significabunt, vel debent significare sufficienter continentiam sanguinis Christi sub his speciebus vini: qua significatione posita, non potest ex intentione ministri suspendi effectus.

Arguunt aliqui, posse inueniri aliquid, quod sit de substantia, seu integritate, & non de essentia, vt digitus in homine, in Baptismo etiam secunda, & tertia mensio, & particula, *ego*, in forma absolutio-

84.

Hæc sententia ex supra dictis reicitur.

85.

Quarta aliorum sententia.

Primus huius sententiæ sensus.

In quo sensu facile impugnatur.

86.

Secundus sensus iam esse impugnatus.

87.

Arguunt autem.

nis, & verba etiam illa, à peccatis tuis; & in forma Baptismi si aliquis diceret: *in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti: procedentis ab utroque*, illa vltima verba: *procedentis ab utroque*, essent substantialia, sed non essentialia. Denique satisfactio est etiam pars integralis, & substantialis, non tamen essentialis in sacramento Pœnitentiæ.

88. Respondetur ex dictis: Ad primum exemplum de digito, ille quidem est de substantia hominis, quia est pars intrinseca conferens aliquid homini, nempe illud instrumentum, & ornatum, ac virtutem, quam sine digito non haberet; verba autem posteriora nullum effectum conferunt consecrationi.

Ad secundum. Ad secundum exemplum, dici potest, secundam & tertiam mersionem, si fiunt post verba prolata, inuenire iam gratiam collatam, & ideo non esse de substantia Sacramenti; vt fatetur P. Vasquez num.

Ad tertium. 41. Ad tertium exemplum, illud, *ego*, in forma absolute pertinet ad substantiam; quia debet proferri explicite, vel implicite; & quando proferitur explicite, concurrat ad effectum: illa autem verba, à peccatis tuis, pertinent ad substantiam pro vt præcedunt implicite contenta in verbo, *absoluo*: si autem proferrentur ante verbum *absoluo*, vt si diceret Sacerdos: *ego à peccatis tuis te absoluo*, concurrerent etiam verba illa explicite ad effectum, & essent de substantia formæ. Ad quartum exemplum, verba illa, *procedentis ab utroque*, non essent de substantia, quia iam inuenirent effectum productum; verba enim præcedentia facerent sensum perfectum. Denique satisfactio concurrat ad aliquam partem effectus, nempe ad remissionem pœnæ. Non ergo affertur exemplum de aliquo, quod nihil conferat, & tamen sit de substantia rei, vnde si verba posteriora nihil conferunt ad effectum consecrationis, non est cur dicantur esse substantialia.

89. Addo tamen posse in aliquo sensu verba illa posteriora dici, quod pertineant ad substantiam formæ consecrationis, quatenus scilicet componunt illam integram formulam, per quam, licet non per singulas partes, fit consecratio: ad hoc enim, vt aliqua sit pars formæ substantialis, non requiritur, quod ipsamet pars, pro vt distincta ab aliis, influat: quod quidem aliis clarioribus exemplis probari potest. Nam vltima syllaba necessaria ad effectum, vt supra diximus, non est indiuisibilis, sed habet prolationem successiuam constantem ex pluribus partibus, quarum si deessent aliquæ, adhuc fieret consecratio, imo de facto fit, antequam ponantur omnes illæ partes, vbi primum posita est prolatio sufficiens ad significandum; & tamen tota illa prolatio vltimæ syllabæ pertinet ad formam Sacramenti: loquitur enim eodem modo Sacerdos nomine Christi in tota illa prolatione; alioquin si in prima solum parte prolationis loqueretur nomine Christi, sequitur, quod in reliquis partibus prolationis vel non loquatur, vel loquatur nomine suo, ac per consequens loquatur falso, cum dicat, illud esse corpus suum, cum non sit suum, sed Christi: fatendum ergo est, in tota illa prolatione Sacerdotem loqui nomine Christi, atque ideo Christum loqui medio Sacerdote: habent ergo se verba illa, sicut proferrentur ab ipso Christo. Porro si ab ipso Christo proferrentur, omnes partes prolationis illius vltimæ syllabæ, dicerentur partes formæ: quando enim Christus in cœna consecrauit, & dixit: *hoc est corpus meum*, illa vltima syllaba non ita concise fuit prolata, vt indigeret tota illa prolatione ad sui expressionem; & per consequens effectus consecrationis positus fuit, antequam absolueretur tota prolatio, cum iam esset prolata sufficienter ad

Fatendum est in tota illa prolatione Sacerdotem loqui nomine Christi.

significandum suum sensum, & tamen omnes dicunt, illa verba, & eorum prolationem fuisse formam consecrationis, non distinguentes de parte priori, aut posteriori prolationis. Quando item dixit illa verba: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum remiseritis, retenta erunt*, dicimus, protulisse solum formam, qua dedit Apostolis potestatem iudicariam: nihil ergo aliud protulit præter formam; atque ideo omnes partes illius prolationis, erant partes formæ, licet aliquæ partes in prolatione vltimæ syllabæ supponerent iam effectum factum, & potestatem collatum. Idem ergo dicendum est de sacerdote loquente nomine Christi, & proferente illa verba: *hoc est corpus meum*, nihil aliud proferre, nisi formam consecrationis, atque ideo omnes partes illius prolationis esse partes formæ, licet aliquæ partes supponant iam consecrationem factam.

Eodem ergo modo dicendum videtur de verbis posterioribus in consecratione calicis, esse quidem illa partes substantiales formæ, licet inueniant consecrationem factam. Nam verba etiam illa non solum proferuntur à sacerdote in persona Christi (hoc enim fortasse conuenit illis etiam verbis: *Accipite, bibite*), sed dicuntur in persona Christi eodem contextu, & vt partes eiusdem orationis, cum omnia illa verba deseruiant ad explicandum magis sanguinem contentum sub his speciebus. Quamuis ergo ipsa, pro vt distincta ab aliis, nihil efficiant, sunt tamen pars illius sermonis, & orationis, qua fit consecratio; & per consequens componunt eam orationem, qua est forma, cum aliis præcedentibus; & in hoc sensu possunt dici pertinere ad substantiam formæ, hoc est, esse partes intrinsecas illius orationis, qua est forma. Quod potest rursus explicari, quasi Christus per se ipsum immediate absolueret, & diceret: *Ego te absoluo à tuis peccatis, & culpis*, omnia illa verba componerent formam, quia per omnia illa significaret remissionem, & exprimeret animum, & mentem suam; ergo eadem verba dicta à sacerdote vt ministro Christi, erunt etiam forma, quia significabunt eodem modo remissionem, & expriment intentionem, & animum sacerdotis; & tamen illa verba, & culpis, supponerent effectum productum à verbis præcedentibus, qua sufficienter significabunt; ergo & illa etiam verba posteriora in consecratione calicis poterunt esse pars formæ, licet inueniant conuersionem factam, quia nimirum omnia cum præcedentibus tendunt ad explicandam mentem loquentis, & significandum, & declarandum sanguinem, qui affirmatur contineri sub speciebus.

Restat nunc breuiter respondere ad aliqua argumenta, qua super sunt pro prima sententia. Primum est, quia ea omnia verba eodem ritu proferuntur à sacerdote manibus tenente calicem, & eisdem caracteribus maieculis notantur in Missali. Respondetur, particulam etiam *enim* notari litteris maieculis, & proferri eodem ritu, licet non sit essentialis. Dicuntur autem eodem ritu, & tenore; tum quia, cum pertineant ad eandem orationem, & loquutionem, non possent absque interuentione interrumpi, tum vt melius imitarentur Christum, qui simul ea verba absque interruptione protulit; sicut etiam in forma absolute eodem ritu, & tenore proferuntur illa omnia: *Ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, licet illa vltima, in nomine Patris, &c. certum sit non esse essentialia; illa vero, à peccatis tuis, sit etiam probabilius, quod inueniant

92. *Secundo arguitur ex Florentino.*
 niant effectum collatum per verba precedentia. Secundo argui solet ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, & ex Concilio Colonienſi p. 7. c. 14. & in Enchiridio eiusdem Concilij, & ex Innocentio III. in c. Cum Marthe, de celebratione Miſſarum, & ex Catechiſmo Romano, in quibus illa omnia verba assignantur pro forma. Respondetur, in iis locis non dici, singula ex iis verbis esse necessaria ad valorem, sed illam esse formam, ad quod sufficit, quod per aliqua verba in iis contenta fiat consecratio. Sicut in eodem loco Concilij Florent. assignantur pro forma sacramenti Ordinis illa verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; cum tamen certum sit, verba illa, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti* (vt alia pratermitam) non esse necessaria. Adde, in Florentino iuxta eius vulgatam editionem non haberi illa omnia verba consecrationis calicis: solum enim dicitur formam esse verba, quibus Christus hoc sacrificium conficit, vel confecit. In Catechiſmo etiam non dicitur, illa omnia verba esse formam, sed *in illis verbis comprehendit formam*, quod verissimum est, licet non omnia sint necessaria. Denique Innocentius in illo c. Cum Marthe, non dicit, illa omnia verba esse formam, sed Archiepiscopo Ludunensi interroganti, cur in forma consecrationis addita fuerint aliqua verba, quae non sunt in Euangelio? respondet, illa verba haberi ex traditione Apostolorum; & omnia esse myſterij plena.

93. *Obijciunt ratio.*
 Tertio obiici potest, quia si verba illa non sunt necessaria, non apparet cur magis in consecratione calicis explicetur eius effusio in remissionem peccatorum, quam in consecratione corporis. Respondetur, fuisse aliquas rationes congruentiae. Prima est, quia in consecratione calicis Christus mentionem fecit noui testamenti; testamentum autem sanguine confirmari debuit; ideo oportuit sanguinem effusum explicare. Secunda, quia magis aptus est sanguis effusus ad representandam passionem, & necem, quam corpus: ideo Martyrum passio tubro colore celebratur. Tertia, quia nondum complete Christi mors representatur; donec corpus seorsim ex vi verborum, & sanguis seorsim proponantur; tunc enim separatio vnius ab alio complete exprimitur. Cum ergo facis esset semel passionem Christi commemoratio, magis congruum fuit id facere in consecratione calicis, quando iam corpus seorsim, & sanguis ex vi verborum propoſita sunt, quam in consecratione corporis, quando illa separatio nondum complete exprimebatur. Vide alias congruentias apud Auctores in praesenti, apud quos videri potest sensus & significatio singulorum verborum, quae in consecratione calicis adijciuntur, quae etiam optime explicantur in Catechiſmo Pij V. & facilia sunt. Nunc iam progrediamur ad alias quaestiones circa eadem consecrationis verba.

SECTIO V.

An verba consecrationis dicantur recitatiue, an vero enunciativè?

94. *Quaestio.*
 Recitatiue, seu materialiter dicuntur aliqua verba, quando proferens nihil intendit affirmare per illa, sed solum historice referre, quid alius dixerit; vt si dicas: *Aristoteles dixit: mundus fuit ab aeterno*; tunc non affirmas, mundum fuisse ab aeterno, sed solum refers, Aristotelem id dixisse. Enunciativè vero dicuntur, quando intendis affirmare, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

quod verba sonant; quod etiam dicitur, *significatiue*, seu, *formaliter*, ea proferre. Hoc supposito, quaeritur, an Sacerdos proferens verba consecrationis, intendat solum referre, quid Christus dixerit, an vero affirmare, hoc esse corpus Christi.

Tres sunt in hac quaestione sententiae. Prima docet, praedicta verba solum dici à Sacerdote recitatiue, & materialiter. Hanc tenent complures, quos refert Suarez *disp. 58. sect. 4.* quos sequitur P. Salmeron *tom. 9. in Euang. tract. 23.* vbi late probatur, & defendit istam sententiam. Secunda docet, praedicta verba dici vtroque modo, recitatiue scilicet, & significatiue, seu formaliter: ita tamen vt ad valorem consecrationis solum requiratur, quod dicantur significatiue, & formaliter. Ita tenet Suarez vbi supra, cum aliis, quos refert.

Tertia sententia, quam aliquando veriotem existimabam, docet, verba non proferri materialiter, & recitatiue, sed solum formaliter, seu affirmatiue. Hanc tenent quamplures, quos refert, & sequitur P. Vasq. *disp. 200. c. 2.* Duas partes continet haec sententia, quas oportet singillatim probare. Prima est, verba non dici solum recitatiue, & materialiter; secunda, quod dicantur solum formaliter, & significatiue. Primam partem existimat Vasquez *num. 14.* ita certam, vt oppositam non debet erroris infimulare; sed immerito. Crediderim sane, eum non vidisse P. Salmeron vbi supra, qui doctissime eam tuetur, & ab omni calumnia liberare conatur.

Arguit primo P. Vasquez, quia Tridentinum ex veritate verborum colligit praesentiam corporis Christi; ergo verba non solum dicuntur recitatiue (vt sic enim ad eorum veritatem solum oporteret dicta fuisse à Christo,) sed etiam dicuntur assertiue, & significatiue. Verum hoc argumentum non est omnino efficax: potest enim responderi, Ecclesiam collegisse praesentiam Christi ex veritate verborum, quae dixit ipse Christus; consequenter autem colligit praesentiam Christi in nostra Eucharistia, quia Christus dedit Apostolis potestatem conficiendi idem sacramentum quod ipse fecit recitando eadem verba.

Arguit secundo, quia conuersio datur ratione repugnantiae inter corpus Christi, & substantiam panis: haec autem repugnantia oritur ex veritate verborum; nam corpus Christi non pugnat secundum se cum pane, sed provt significatur per *hoc*; ergo verba significatiue proferuntur, & non tantum materialiter. Hoc etiam argumentum procedit ex incerto principio: nam, vt vidimus *disp. 7.* hic interuenit repugnantia physica, & non ex sola significatione. Quare non debuit ob incerta fundamenta notare vt erroneam sententiam contrariam.

Cæterum adhuc veritas huius sententiae, quoad hanc primam partem probari potest. Primo, ex Concilio Florentino, vbi dicitur: *Sacerdotem in persona Christi loquentem conficere hoc sacramentum*; quod idem docent Patres, Ambr. *4. de sacram. cap. 4.* Quando peruenit Sacerdos ad conficiendum sacramentum, iam non suis, sed vtitur sermonibus Christi. Chrysoſt. *hom. 84. in Matth. & hom. 2. in 2. ad Timoth.* Christum esse, qui per os sacerdotis illa verba pronunciat: quod idem alij Patres passim docent. Et ægre in opposita sententia explicari potest: nam verba recitatiue dicta proprie recitantur à Sacerdote nomine suo.

Secundo probatur ratione, quia si verba debent accipi recitatiue, consequens est, vt per illa verba, *hoc est Corpus meum*, per se prolata sine antecedentibus non conficiatur hoc sacramentum; quia vt sic non dicuntur recitatiue, nisi dicatur Christum

95. Prima sententia. Suarez. Salmeron.

Secunda sententia.

96. Tertia sententia.

Vasquez. Dua partes huius sententia.

97. Arguit primo Vasquez.

Hoc argumentum non est efficax.

98. Arguit secundo.

Hoc argumentum ex incerto principio procedit.

99. Veritas huius sententia quoad primam partem probatur. Concil. Florentin. Ambros. Chrysoſt.

100. Secundo probatur ratio.

Hh Christum

Christum illa dixisse. Consequens autem licet aliqui admittant, videtur sane darissimum: sequeretur enim ex hoc illa verba non esse totam formam, sed illa cum antecedentibus; ita ut verba priora sint etiam pars formæ, ut probauimus *scilicet* 2.

101. Confirmatur primo, quia Christus iussit Apostolos consecrare Eucharistiam, & facere quod ipse fecit: ipse consecrauit proferens verba non solum materialiter, sed assertiue & significatiue, ergo eodem modo voluit verba ab Apostolis proferri, alioquin haberent Apostoli valde diuersum modum consecrandi: multum enim differunt dicere: *hoc est Corpus meum*, & dicere: *Christus dixit, hoc esse Corpus suum*. Confirmatur secundo, quia aliqua ponuntur in Eucharistia ex vi verborum, & aliqua per concomitantiam; ergo verba prout nunc proferuntur, significant corpus Christi sibi sub speciebus panis; ergo dicuntur assertiue. Dices, poni ex vi & significatione verborum, non prout nunc proferuntur à sacerdote, sed prout dicta fuerunt à Christo assertiue. Sed contra; ergo ea ponuntur nunc ex vi verborum, quæ significauit Christus in cæna poni per verba: Ergo totus sanguis, quem habuit Christus in cæna, ponitur nunc ex vi verborum in calice. Patet consequentia, quia per te illa ponuntur nunc ex vi verborum, quæ tunc significata fuerunt per verba, non quæ modo significantur. Consequens autem est falsum, quia aliqua sanguinis particulæ relicte fuerunt corruptæ in Spinis, & Lancea; ut ex communi Theologorum, & experientia probatum est in 1. tomo de Incarnat. *disp.* 14.

Probant alij hoc ipsum ex eo, quod in hoc sacramento requiritur omnino præsentia materiæ consecrandæ, quæ necessitas colligitur ex verbis, quibus consecratur, quia illud, *hoc*, non potest designari, nisi contentum sub accidentibus præsentibus ad sensum: ergo Sacerdos per verba loquitur de hostia sibi præsentis; & per consequens non recitat solum quod olim Christus dixit, sed affirmat etiam de contento sub his speciebus sibi præsentibus. Hoc tamen argumento non vtor libenter, quia licet verba requirant ex vi suæ significationis aliquam præsentiam materiæ, non tamen videntur ex hoc capite exigere tantam præsentiam, quanta requiritur ad valorem consecrationis. Nam per pronomen *hoc*, & *hic*, possumus in rigore loqui de personis, aut rebus præsentibus quidem, licet non sint præsentibus tota duratione propositionis; ad valorem vero consecrationis requiritur præsentia materiæ ab initio vsque ad finem propositionis: aliunde ergo quam ex præcisa significatione pronominis *hoc*, debemus concedere præsentiam materiæ consecrandæ, licet ex illo etiam pronomine probetur bene necessitas alicuius præsentiam materiæ.

103. Secunda vero pars huius sententiæ, scilicet, non dici verba recitatiue, sed solum formaliter, & assertiue, probari potest, quia Sacerdos dicitur illa verba, exiit propriam personam, & induit personam Christi: ergo Sacerdos dicens illa verba, non loquitur suo nomine, sed solum nomine Christi; ergo non recitatiue, sed solum significatiue, & formaliter. Antecedens, & prima consequentia probatur ex Ambrosio vbi supra in illis verbis, *Sacerdos, quando peruenit ad consecrandum sacramentum, iam non suus, sed vtitur sermonibus Christi*. Ecce Ambrosius non solum vult Sacerdotem loqui in persona Christi, sed etiam non loqui in propria persona, neque illa esse verba Sacerdotis; quia cum Sacerdos assumatur à Christo, ut eum representet, & ut Christus per Sacerdotis os loquatur, quasi ipse Sacerdos loqueretur, non decuit, Sacerdotem adhuc retinere in illis

verbis propriam personam, & loqui etiam nomine suo; hoc enim magnam confusionem pareret auditoribus, si Sacerdos vtroque nomine loqui vellent, & proprio, & Christi. Secunda vero consequentia probatur, quia si Sacerdos loqueretur recitatiue, loqueretur etiam nomine proprio; nam ut recitans non loqueretur nomine Christi: Christus enim non recitat, se olim dixisse, sed modo asserit, *hoc esse corpus suum*; nec substituit sibi Sacerdotem ad recitandum, sed ad asserendum; & ad hoc solum dedit Sacerdotibus potestatem: ergo si Sacerdos recitaret, loqueretur ut sic, non Christi nomine, sed proprio, gerens non Christi personam, sed historiographi narrantis factum præteritum: ergo ut sic loqueretur verbis suis contra Ambrosium, quatenus in propria persona, & propria auctoritate narraret illud factum: ergo dicendum est, illa verba taliter proferri à Sacerdote nomine Christi & assertiue, ut nullo modo intendat per illa sensum materiale, & recitatum.

Dices, non est inconueniens, quod eadem verba simul dicantur recitatiue, & assertiue: nam Sacerdos in Missa vtroque modo dicit orationem Dominicam, ut patet ex illis verbis antecedentibus, *Divina institutione formati audemus dicere: Pater noster*, &c. Sed contra; quia in primis Sacerdos ibi non usurpat duas personas, sicut in nostro casu deberet usurpare, alteram Christi, cuius nomine assereret, alteram propriam, suo nomine narrando factum præteritum Christi, quod sine inconuenienti fieri non potest. Deinde falsum videtur Sacerdotem loqui recitatiue, dum dicit orationem Dominicam; neque enim verbis antecedentibus dicit, se narraturum, aut relaturum, quod dixit Christus, sed se ex præcepto, & institutione Christi oraturum. Et quidem, quando ego dico, *Oro te hoc modo*; vel, *audi orationem meam, que talis est: fac hoc in gratiam mei*, &c. Nemo dicit me loqui recitatiue in verbis, & petitione sequenti, dicere enim per actum reflexum, me loqui, non facit, quod loquutio sequens faciat recitatiue, v. g. cum dico, *Ego dico tibi, quod Petrus est in foro*; certe non dico recitatiue, Petrum esse in foro, sed solum assertiue, seu enunciatue. Ratio autem est: quia illa reflexio per illa verba, *Ego dico tibi*, non est nisi explicare id, quod est implicitum in qualibet loquutione directâ; quicumque enim loquitur, dicit id, quod loquitur; & quamuis solum dixisset, *Petrus est in foro*, esset verum, ipsum dicere, *Petrus esse in foro*. Similiter, qui dicit reflexe: *Ego oro hoc pacto, da mihi librum*, nihil aliud explicat, nisi id, quod implicitè continebatur in illis verbis, *da mihi librum*. Sacerdos ergo dum dicit, *Ex præcepto Christi antèo dicere seu orare: Pater noster*, &c. non loquitur recitatiue in verbis sequentibus, sed orat in actu exercitio, quem actum orandi explicuit in actu signato in verbis antecedentibus. Sicut cum aliquis Doctor dicit, *Ego auctoritate S. Thome audeo dicere, & affirmare, non dari actum indifferentem in indiuiduo*, &c. non recitat, sed affirmat in actu exercitio, adducta auctoritate, qua mouetur ad affirmandum.

Dici ergo posset, Sacerdotem verba antecedentia dicere narratiue, quia omnia sunt quasi quædam introductionis, ut reddat tam se ipsum Sacerdotem, quam alios magis attentos ad verba Christi, quæ quidem non dicit iâ Sacerdos, sed ipse Christus, seu Sacerdos assumens personam Christi, quare totum, seu quod antecedit, perinde se habet ac si alius tertius instrueret præsentem, & diceret: Christus accepit panem, fregit, &c. & dixit, quæ ab ipso audicis: tunc autem incipit Christus loqui per os Sacerdotis: cum ergo Christus non loquatur recitatiue: sed assertiue,

assertive, consequens est, vt illa verba assertive solum sint accipienda.

106. Obicit primo Suarez, non posse poni *ly enim*, quæ est connexio cum præcedentibus, nisi illa verba connectantur cum præcedentibus recitatiue. Respondent aliqui, *ly enim* profertur à Sacerdote recitatiue, & non in persona Christi, cum non pertineat ad substantiam consecrationis; Sacerdos enim solum assumitur à Christo ad verba consecrationis, ad quæ solum fuit substitutus, non ad alia: quare *ly enim*, licet interponatur in verbis consecrationis, perinde se habet, ac si antecederet, & Sacerdos recitatiue diceret, *Christus accepit panem, & dixit, Comedite ex hoc omnes quia*: tunc autem incipit Christus loqui, *Hoc est corpus meum*, quæ sola sunt verba Christi per os Sacerdotis; reliqua autem sunt præambula, vt cum maiori connexione, & decencia proferantur verba Christi. Sed contra hoc est; quia si verba illa antecedentia, *comedite ex hoc omnes*, non dicuntur in persona Christi, sed mere narratiue, per *ly hoc* in verbis illis antecedentibus significaretur illud, quod Christus habebat in manibus tempore cæne: tunc autem non bene adiungitur causalis per *ly enim*, quia *hoc est corpus meum*: nam *ly hoc* in verbis sequentibus significat, quod modo habet Sacerdos in manibus: nõ est enim bona causalis, Christus dixit, vt comederet ex eo quod tunc habebat in manibus, quia hoc, quod nunc habeo in manibus, est corpus Christi: ergo *ly hoc* vtrobique idem significat, & per consequens verba illa priora etiam dicuntur in persona Christi.

107. Sed contra hoc est secunda obiectio, quia si ea omnia dicuntur assertiue in persona Christi, ergo Christus nunc affirmat, suum sanguinem effundendum esse, dum dicit: *qui pro vobis effundetur*, &c. hoc autem est falsum; ergo illa verba solum proferuntur recitatiue.

Aliqui dicunt, per illa verba non significari effusionem cruentam crucis, sed effectum sacramentalem. Hanc tamen interpretationem late impugnat Valquez disp. 199. ideo magis placet responso eiusdem Valquez disp. 200. c. 4. Sacerdotem representantem nunc Christum loquentem tempore cæne ad discipulos, atque ideo vere affirmare effusionem quæ consideratur futura respectu illius temporis, licet sit præterita respectu nostri temporis. Nam sicut per hanc hostiam, quam accipit in manibus, representat illam aliam, quam Christus accepit in suas, ita tamen vt sub hac hostia affirmet esse corpus Christi, representando quomodo Christus affirmavit esse sub illa alia; ita, licet pro hoc tempore præsentis affirmet, hoc esse corpus Christi, representat tamen per hoc tempus illud, quod Christus in cæna affirmavit, illud esse corpus suum; & ideo sicut vere dicit Sacerdos: *Hoc est corpus meum*, quia *ly meum* non refertur ad personam Sacerdotis, sed ad illam, quam representat; ita vere dicit, *qui pro vobis effundetur*, quia illa futuritio non comparatur ad tempus præsens, quatenus tale est, sed ad illud, quod representat. Voluit enim Christus in hoc sacramento ita coniungere facti veritatem, vt simul esset quasi tragica representatio illius, quod factum est in cæna; ideo dicit, *hoc facite in mei commemorationem*, dum dicit, *hoc facite*, dedit potestatem faciendi idem realiter, quod ipse fecit: dum vero adiunxit, *in mei commemorationem*, præscripsit modum faciendi, scilicet, representando ipsam actionem Christi; sicut in tragædia solet representari. Verificatur ergo verba nunc, & de hac hostia; sed per hanc hostiam, & per hoc tempus representatur hostia & tempus, quæ fuerunt in cæna, & ipse Christus loquens cum Apostolis in cæna.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Dices, ergo illa etiam verba: *hoc quotiescumque feceritis, &c.* dicuntur à Sacerdote in persona Christi, & significatiue, sicut illa priora. Negari potest consequentia: quia illa verba continent Christi præceptum, præceptum autem non fuit de ipsa præcepto, sed de iis, quæ præcesserant. Christus ergo per illa verba, *hoc facite, &c.* præcepit Apostolis, vt facerent, & dicerent, quod ipse fecerat, & dixerat, non vero quod dicerent illa verba, quibus id præcipiebat: ideo fortasse illa verba non dicuntur simul, cum aliis, sed in eleuatione calicis, quasi indicando iam tunc Sacerdotem resumere suam personam, & deponere personam Christi, quam assumpserat.

108. In Tab. Respondet.

Tertio obicitur: ad hoc vt Sacerdos vere loquatur, necesse est Christum dixisse in cæna: *hoc est Corpus meum*; ergo Sacerdos dicit, Christum illa verba dixisse; ergo dum illa profert, loquitur etiam recitatiue. Respondeo negando vltimam consequentiam, cõcedo itaque, Sacerdotem per verba antecedentia dicere, quod Christus in cæna dixerit verba sequentia, & ideo ne mentiatur sacerdos oportet Christum ea in cæna dixisse. Cæterum, dum ipsa verba sequentia proferuntur, non recitat Sacerdos, sed loquitur solus Christus: quare sicut si Christus illa verba suomet ore tunc proferret, adhuc oporteret olim etiam dicta fuisse à Christo in cæna, ne Sacerdos mentiretur; & tamen non diceret, quod loquente Christo, sacerdos recitatiue loqueretur; ita in præsentis, &c. Ratio est; quia si ego dicam: *Petrus dixit heri verba, quæ modo ipse Petrus loquitur*; iam ibi affirmo, verba sequentia dicta heri à Petro, & mentior, si verba sequentia non fuerint heri dicta à Petro, non tamen recito ego illa verba, dum Petrus loquitur: sic etiam contingit in præsentis, vt dictum est.

109. Tertio obicitur. Respondet.

Hoc modo defendebam aliquando (vt dixi) eam sententiam; sed vt verum fatear, ea non cogunt recedere ab illa alia, quæ magis communis est, & decet; ea verba de facto vtroque modo dici à Sacerdote, & quam videtur omnino sequi S. Thomas art. 1. in corpore, dum ait: *verba non accipi tantum materialiter, & clericus postea: nec obstat* (inquit) *quod Sacerdos ea recitatiue profert, quasi à Christo dicta*. Et quidem in hac difficultate aliqua videntur esse debere certa vtriusque partis sectatoribus; iis scilicet, qui tenent, dici solum significatiue; & iis, qui tenent, dici vtroque modo: aliqua vero sunt magis dubia.

110. Hoc modo aliquando defendebamus hanc sententiam. Non tamen ea nos cogunt recedere ab illa alia. Aliqua certa sunt vtriusque parti.

Primo, certum debet esse vtrique, licet hæc verba dicantur etiam recitatiue, id nihil conferre ad consecrationem, ad quam solum attenduntur verba, quatenus dicuntur significatiue, seu enunciatiue. Constat enim apud Auctores vtriusque partis, sufficere ad valorem consecrationis illa sola verba, *hoc est corpus meum*, absque illis verbis præcedentibus: tunc autem certum est, non posse dici recitatiue; sensus enim recitatiuus pendet omnino ex illis verbis: *qui pridie quam pateretur dixit*; vnde illa etiam verba præcedentia haberent rationem formæ consecrationis, vt supra arguebamus; quod est contra vtriusque partis Auctores. Denique Christus non dedit potestatem nisi faciendi id, quod ipse fecerat: ipse autem non recitauit, sed affirmavit; ergo solum dedit nobis potestatem affirmandi eius nomine, & eo modo conficiendi sacramentum. Semper ergo debent manere verba in solo sensu affirmatiuo, quo Christus præcepit, vt proferantur: quidquid autem addatur, non debet lædere, aut minuire illam significationem, & sensum. Sicut in forma Baptismi, quia Christus præcepit, vt diceremus significatiue ea verba: *Ego te baptizo, &c.* non debet eis addi aliquid, per quod lædatur, aut minuatur ille sensus.

111. Primum quod certum est.

& licet possent etiam dici simul recitativè, non tamen concurrerent ad effectum Baptismi, nisi præcise secundum sensum significativum, in quo ex præcepto, & institutione Christi debent ferri.

I I 2.
Secundum
quod certum.

Secundo etiam certum videtur, verba consecrationis de facto dici aliquo modo recitativè, seu narrativè: Sacerdos enim in toto illo contextu refert, Christum accepisse panem, fregisse, dedisse, & dixisse, *hoc est corpus meum*. Sicut ergo narrat cætera, narrat etiam dicta fuisse illa verba, ita ut si illa verba dicta non fuissent à Christo, mentiretur de facto Sacerdos: hoc ergo est narrare verba præterita, & recitare aliquo modo. Potest tamen esse dubium adhuc, an recitentur proprie, vel improprie. Pro quo adverte, me posse narrare verba præterita alicuius dupliciter: primo, simpliciter, & proprie; ut cum dico: *Aristoteles dixit: mundus fuit ab æterno; Calvinus dixit: Christus non est in Eucharistia*; tunc illa verba Aristotelis, & Calvini profero recitativè, & materialiter, affirmando solum, dicta fuisse, & tamquam extremum illius propositionis integræ, qua id affirmo. Secundo, possum dicere, *Petrus heri habuit concionem, quam nunc etiam audietis à me*, & tunc incipio ego etiam concionari, & hortari populum, &c. non enim potest negari, quin ea concio aliquo etiam modo narrativè dicatur, quatenus dixi, Petrum eam concionem habuisse, atque ideo mentirer, si supponerem concionem diversam loco illius, quam habuit Petrus.

I I 3.
Differentia
qua est inter
illos duos mo-
dos dicendi
recitativè.

Est tamen differentia inter illos duos modos dicendi aliquid recitativè; nam in primo ita recito verba Aristotelis, v. g. ut faciam ea partem propositionis, qua affirmo, fuisse ab Aristotele dicta: unde fit, ut, si supponerem alia verba ab Aristotele non dicta, mentirer tunc, quando actu profero illa verba, seu in fine illorum, quia tunc absoluitur propositio, qua id affirmo. At vero in secundo modo recitandi, propositio qua affirmo, illam concionem habitam fuisse heri à Petro, non includit ipsam concionem postea referendam intrinsece, sed prius absoluitur, quando dico, *Petrus heri habuit concionem, quam ego max etiam habeo*. Unde si non habeo animum referendi postea concionem Petri, sed aliam, tunc mentior, antequam subiiciam ipsam concionem: è contra vero, si habeo animum eam subiiciendi, tunc dico verum, & licet postea, mutato animo, non dicam omnino eandem concionem, non mentiar, sed erit defectus servandi promissum. Sicut qui promittit etiam cum iuramento cras dare obolum, si nunc habet animum dandi, non est perituros, licet cras, mutato animo, non det; peccabit quidem leuiter contra promissum, non tamen erit perituros, sicut fuisset, si hodie, quando id iurat, non haberet animum dandi: sic in casu nostro, qui dicit, se dicturum concionem Petri, non est mendax, si tunc habet animum dicendi, licet postea, mutato animo, non dicat. Quod constat à simili, si enim dicam: *heri Petrus habuit concionem, quam nunc audietis à Paulo*, non sum mendax, licet Paulus postea eam non dicat, sed aliam; si autem ego putabam, dicturum concionem Petri, quia nimitum, quando postea Paulus concionatur, non affirmo actu ego, illam concionem esse Petri, sed id prius affirmavi: ergo eodem modo, concionante me postea, non affirmo actu tunc, illam concionem esse Petri, sed prius affirmavi; & ideo postea non mentior, quia iam propositio, qua id affirmavi, supponitur absoluta, & prolata cum toto suo sensu profecto. Adhuc tamen verum est, quod in hoc etiam secundo casu narro, & refero, Petrum habuisse talem concionem; & quando illam profero, aliquo etiam modo profero recitativè, scilicet, ut id, quod

prius affirmavi dictum fuisse heri à Petro. Sic ergo Sacerdos in Missa ad minus hoc modo, & in hoc sensu proferit recitativè verba consecrationis, quatenus si non, quando actu proferit, prius tamen saltem affirmavit, Christum dixisse verba, quæ ipse postea Christi etiam nomine dicturus est: unde proferendo postea illa verba, ostendit, de quibus verbis prius affirmavit dicta fuisse olim à Christo. Si tamen nolit ea verba esse partem propositionis, qua id affirmat, sed propositionem prius manere absolutam, non pendebit veracitas illius narrationis ab eo, quod verba posteriora dicta fuerint olim à Christo: iam enim fuit verax, cum haberet tunc animum dicendi verba, quæ putabat, olim fuisse dicta à Christo.

Ex his, tertio videtur etiam certum esse, quod loquendo de possibili, possant illa verba proferri utroque modo ex intentione loquentis: potest enim, qui loquitur, in verbis antecedentibus facere hunc sensum: *Christus accepit panem, dedit, & dixit, Quæ audietis à me eius nomine mox loquentæ*. Nam sicut, si ipse Christus veniret ad proferenda illa verba, *hoc est corpus meum*, posset prius alius dicere, *Christus olim accepit panem, dedit, & dixerit, quæ ab ipso nunc etiam audietis*. In quo casu certum est, propositionem narrantis absolutam fuisse antequam Christus loqueretur, & verba sequentia à Christo dicta non proferri ab ipso recitativè, aut narrativè, licet sint obiectum narrationis præcedentis: sic potest nunc fieri, cum Sacerdos in verbis consecrationis gerat personam ipsius Christi, atque ideo per verba antecedentia posset dicere, *Christus olim dixit verba, quæ mox ego, gerens ipsius personam, proferam ad faciendam, quod ipse fecit*. In quo casu Sacerdos absoluit propositionem, & narrationem cum sensu profecto ante verba consecrationis, licet nondum posuerit totum, quod narrauit. Potest item illa verba sequentia coniungere ita cum narratione præcedenti, ut sint pars intrinseca illius, & ante ipsa non fuerit completus sensus propositionis præcedentis; & tunc in verbis consecrationis, illud hoc refertur ex intentione loquentis, & ad contentum sub his accidentibus præsentibus, de quibus affirmat in persona Christi continere eius corpus, & ad contentum sub accidentibus præsentibus Christo in cæna, de quibus narrat Christum tunc loquutum.

Contra hoc vrget P. Valquez, num. 16 impossibile esse, quod eadem verba in eodem ore proferentis utroque modo vsurpentur, & ad diversas materias referantur. Hoc vero nulla inspectione probat repugnare: potest tamen hoc argumento id probari, quia scilicet verba æquivoca in hoc differunt ab univocis; quod vox univoca potest plura ut vnum significare, & ideo simul potest significare omnia illa plura; at vero vox æquivoca significat plura ut plura, & ideo non supponitur simul pro omnibus illis, sed pro vno illorum ex intentione loquentis. Sic vox homo simul significat omnes homines: at vero hæc vox *Petrus, vel canis*, non supponitur pro omnibus Petris, vel pro cane terrestri, & cælesti simul, sed pro illo de quo loquens intendit loqui. Cum ergo illud hoc sit terminus æquivocus, sicut *Petrus*, non poterit in propositione supponere pro pluribus simul, sed pro contento sub aliquibus accidentibus determinatis ex intentione loquentis; ergo non potest simul refertur ad accidentia consecrata à Christo in cæna, & ad accidentia, quæ nunc consecrantur. Non enim possumus mutare modum significandi, quem voces humanæ habent ex institutione hominum: videmus autem voces æquivocas non habere alium modum significandi, nisi pro vno ex æquivocatis, quod ex intentione loquentis determinatur; ergo

ergo neque in consecratione potest illud hoc, supponi simul pro duobus diuersis.

116. Confirmatur.

Confirmatur, quia si possem ego pro libito usurpare vocem singularem æquiuocam ad loquendum simul de duobus, possem valide absolueret duos simul per hæc verba, Ego te absoluo, volens illud te, ad vtrumque referri: possem etiam præsentibus duobus Petris absolueret vtrumque simul dicens, Ego absoluo Petrum; volens Petrum ad vtrumque referri; & alia huiusmodi, quæ absurda plane sunt, & falsa, quia nimirum vox æquiuoca non potest simul pro duobus æquiuocatis supponi; ergo nec possumus illud hoc simul ad duo omnino diuersa referre.

117. Hæc tamen non ostendunt hoc esse impossibile.

Hæc tamen non ostendunt hoc esse impossibile: certum enim videtur, quod aliquando possint eiusmodi voces æquiuocæ pro diuersis simul significatis usurpari. Exempla ad id suppetunt plura. Primum fiti petenti à me elemosinam ego respondeam: Amice, Petrus Apostolus cuidam ab ipso petenti respondit, quod & ego etiam tibi nunc dico, argentum, & aurum non est mihi; tunc illud, mihi, ex intentione loquentis refertur & ad me ipsum, cui dico non esse argentum, & ad S. Petrum, quem refero dixisse, non esse sibi argentum. Potest ergo illa vox singularis, & æquiuoca referri simul ad supponendum pro pluribus diuersis. Eodem modo usurpari videtur pronomen Ego pro pluribus simul in illis verbis Matth. 26. quando discipuli singuli dixisse referuntur: Numquid ego sum? Nam illud Ego non refertur ad vnum solum, sed ad omnes, ita vt singuli diuersum aliquid per illam vocem intelligerent, Euangelista vero eos omnes. Illa ergo regula, quod vox æquiuoca non potest simul pro pluribus æquiuocatis supponi, limitanda, vel explicanda est, vt non habeat locum, quando vox illa usurpat ab aliquo introducente diuersas personas, quæ voce illa vtantur, tunc enim potest supponi pro multis simul, non prout in ore vnus, sed prout in ore plurius. Sic in illis verbis: numquid ego sum? illud, ego, supponitur ab Euangelista pro multis, quia introducit multos vtentes illa voce. Sic in exemplo adducto, & verbis illis, argentum & aurum non est mihi, illud mihi potest supponi pro duobus, quia introduco alium præter me vtentem illa voce, nempe S. Petrum, & possum illi voci tribuere diuersam suppositionem, prout in ore meo, & prout in ore S. Petri: ergo eodem modo Sacerdos potest illud hoc referre ad diuersa significata, prout est in ore Christi in cæna, cuius verba refert, & prout est in ore suo loquentis nunc in persona Christi; quæ sunt diuersæ personæ.

118. Confirmatur & explicatur.

Confirmatur, & explicatur; quia sicut voces sunt æquiuocæ ad res significatas, pro quibus supponunt, sic etiam sunt æquiuocæ ad sensus, quos possunt reddere: eadem enim verba possunt facere sensum affirmatiuum, vel interrogatiuum, vel ironiæ, vel serium, &c. & licet non possimus simul intendere sensum affirmantem, & interrogantem, v. g. quia voces humanæ videntur habere hanc limitationem ex sua institutione, vt vnum solum sensum habeant ex intentione loquentis, potest tamen aliquando vterque sensus simul intendi, si voces proferantur, prout à pluribus dictæ. Sic possumus dicere, Quod olim per ironiam dictum fuit, nunc serio usurpari posset. Ecce Adam factus est, sicut vnus ex nobis: vbi voces illæ factus est, &c. prout applicantur ad diuersos loquentes in diuerso tempore, habent diuersum, & contrarium sensum. Sic etiam dicere possum ad Christum, Domine, quod Caiphas olim interrogando, hoc ipsum affirmando ego dico, tu es Christus filius Dei benedicti. Et alia similia exempla possent afferri, in quibus

eadem voces prout ad diuersos applicatæ habeant simul diuersos, & contrarios sensus. Cur ergo non poterit illud hoc simul referri etiam ad diuersa, prout applicatur ad diuersos pro diuerso tempore loquentes?

Cum ergo de possibilitate constet, restat solum quæstio, an de facto eo modo proferatur verba à Sacerdote: Et quidem neutra pars potest demonstrari, qui enim diceret, Sacerdotem priori modo se gerere, non facile conuinceretur; nam ad veritatem, & sensum narrationis sufficeret ille sensus: Christus accepit panem, dedit, & dixit de illis accidentibus id, quod ego mox eius personam assumens, dicam circa species mihi præsentis; & postea induens personam Christi incipit loqui circa hostiam præsentem, referens, vel dicens de facto Christi, sed repræsentans solum illud per factum præsens. Cæterum, supposita possibilitate posterioris modi, quam probauimus, credibilis est, de facto eo modo Sacerdotem loqui, & in verbis consecrationis etiam prosequi narrationem nondum completam in verbis præcedentibus: ille enim sensus tribuendus est illis verbis, quem audientes communiter ex illis percipiunt: constat autem, auditis illis verbis, Dedit, & dixit; comedite, hoc est corpus meum, omnes communiter concipere, quod Sacerdos, sicut narrat cætera, narrat etiam verba illa vt dicta à Christo, & illud hoc refert etiam ad id, quod Christus habebat in manibus; imo non facile intelligerent audientes, illud hoc ad aliud referri, nisi aliunde scirent, Sacerdotem in Missa loqui in persona Christi, & non solum vt historicum. Non est ergo, cur excludamus omnino sensum illum, quem verba præ se ferre videntur, & quem omnes facile, auditis verbis, concipiunt, & qui compossibilis est simul cum sensu enunciatiuo, vt tot exemplis adductis comprobauimus.

119. Cum ergo constet de possibilitate, iam quæstio est de facto.

Hinc infero primo, doctrinam hanc intelligendam esse de illis etiam verbis antecedentibus, Accipite, & manducate ex hoc omnes, vt ea etiam vtroque modo proferantur. Non enim acquiesce iis, qui volunt ea verba solum narratiue, seu recitatiue proferri; quia, vt supra insinuaui, non video, quomodo possent connecti per particulam enim cum verbis sequentibus; non enim esset bona causalis: Christus dixit, vt comederent id, quod offerebat sub illis accidentibus; quia id, quod habeo nunc in manibus, est corpus Christi. Ergo fatendum est, verba illa accipite, &c. & particulam enim referri ad idem, ad quod verba illa, hoc est corpus meum; atque ideo illa etiam verba proferri, & materialiter, seu recitatiue, & significatiue, seu formaliter. Quo etiam sensu ea intellexerunt Patres antiqui, dum absolute dicunt, ea omnia proferri à Sacerdote in persona Christi: sic loquitur Ambrosius, lib. 4. de Sacrament. cap. 5. relatus in cap. Panis, 15. de consecratione, distinct. 2. Vnde, inquit, omnia illa verba Euangelista sunt usque ad, Accipite, sine corpus, sine sanguinem: inde verba sunt Christi: Accipite, bibite ex eo omnes: hic est enim, &c. Idem indicat Eusebius Emisenus relatus in cap. quia corpus, 35. eadem Emis. dist. Nam indistinctus, inquit, Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens: Accipite, & comedite; hoc est enim corpus meum, &c. vbi omnia illa verba dicit proferri ab inuitibili Sacerdote Christo per os nostrum. Et clarius Paschasius in lib. de corpore Christi, cap. 15. qui Paschasius habetur tom. 4. Biblioth. Patrum; vbi expresse dicit, verba etiam illa proferri nomine Christi; vbi eadem fere Ambrosij verba usurpat. Sacerdos, inquit,

120. Inferitur ex hac doctrina.

Particula enim, & verba accipite referuntur ad idem.

Ambrosius Eusebius Emis.

Vtrum verba sint vera de presenti in toto rigore, & pro quo instantis?

*prius inter cetera etiam verba Evangelistarum assumens ait. Qui pridie quam pateretur, &c. benedixit, fregit, & dedit discipulis suis. Ecce, usque ad istum locum verba sunt Evangelistarum: porro deinceps verba sunt Dei, potestate, & omni efficientia plena. Accipite & manducate ex hoc omnes: hoc est enim Corpus meum, &c. Porro si nomine Christi proferantur à Sacerdote, consequens est; vt sacerdos substitutus fuerit Christo ad ea proferenda: non fuit autem substitutus ad recitandum, vel narrandum; hoc enim omnes possunt facere; sed ad loquendum nomine Christi, & representando eius personam; ergo per illa verba loquitur etiam significatiue, sicut loqueretur Christus, si adesset, non narrans, sed loquens, & operans quod olim operatus est. Sicut ergo in verbis sequentibus simul narrat referendo illa ad id, quod in cœna Christus significauit, & simul affirmat loquens in persona Christi de speciebus presentibus; sic in verbis prioribus vtrumque præstat. Et vtroque etiam modo proferitur particula, *enim*, quæ in sensu recitatio continet causalem olim à Christo explicite, vel implicite prolatam dante illud ad comedendum, quia illud erat corpus suum. In sensu autem significatiuo, & formali continet causalem eius, quod nunc dicit Sacerdos nomine Christi: nec enim minus capax est particula, *enim*, vtriusque sensus, quam cetera verba, vt constat.*

I 2 1.
Inferitur secundo quo modo nunc Christus celebraret.

Infero secundo: si Christus nunc Missam per se ipsum celebraret, eodem modo dicendum fore quod posset verba consecrationis in illo duplici sensu simul proferre, scilicet recitatiue, & formaliter, posset enim simul narrare, & referre, quid ipse olim in cœna fecisset, & dixisset, ac simul loqui de speciebus sibi nunc presentibus, & affirmare suum corpus contineri sub illis. Posset itaque dicere: *Ego pridie quam paterer, accepi panem, fregi, dedi que dicens de contento sub illis speciebus, quod nunc dico etiam, de contento sub his: Accipite & comedite; hoc est enim Corpus meum. Et tunc illud, hoc, referret ad contentum sub diuersis speciebus, applicando illas diuersas significaciones non ad diuersum loquentem (idem enim esset Christus qui loquutus fuit in cœna, & qui nunc loquitur), sed ad eundem loquentem secundum diuersa tempora; hoc enim sufficit ad hoc, vt possit vox æquiuoca supponi simul pro pluribus significatis. Sicut si nunc Christus alicui diceret: *Ego dixi laironi in cruce, quod & nunc tibi etiam dico: Hodie mecum eris in paradiso*; tunc enim illud *hodie*, referretur ad duos diuersos dies prout est in ore Christi loquentis in diuersis temporibus; quod sufficit, vt terminus ille æquiuocus possit simul diuersos dies significare.*

I 2 2.
Inferitur tertio idem de formis aliorum sacramentorum.

Infero tertio, quod dictum est de verbis consecrationis, posse eodem modo habere locum in formis aliorum sacramentorum, quæ possent etiam proferri recitatiue simul seu materialiter, & significatiue, seu formaliter, v.g. si quis diceret: *Sacerdos mihi heri dixit, quod & ego etiam hodie dico tibi: Ego te absoluo, &c. Petrus dixit Maria, quod & ego etiam dico tibi: Accipio te in meam*; & sic de aliis sacramentis, in quibus videtur esse ratio possibilitatis, supposito semel, quod possint verba ex intentione loquentis habere illum duplicem sensum, prout referuntur ad diuersas personas, quæ introducuntur loquentes, vel ad eandem loquentem in diuersis temporibus, vt dictum est.

.

Ratio dubitandi est in primis, quia ad rigorosam veritatem propositionis vocalis requiritur, quod obiectum ita se habeat, quando affirmatur per culpam propositionis: quando autem proferitur verbum, *est*, à sacerdote, tunc illud non est corpus Christi, sed post finitam propositionem, ergo illa propositio non est vera de presenti veritate omnino rigorosa. Propter hoc aliqui relati à Suarez disputat. § 8. sect. 5. dixerunt, hæc verba nude considerata esse falsa; esse tamen vera ex intentione proferentis, quia ex illa intentione verbum, *est*, referretur ad instant, quod sequitur prolationem totius propositionis. Hæc tamen sententia bene reicitur ab eodem Suarez ibi, quia verba hæc in omni rigore propositionis vocalis sunt vera, cum ex eorum veritate rigorosa colligat Ecclesia presentiam Christi in Eucharistia; alioquin si daretur locus latiori interpretationi, facile possent hæretici suas figuratas explicationes introducere.

Omissis aliis sententiis, ipse Suarez ibi docet verba esse in rigore vera, eo quod propositio de presenti ad rigorosam veritatem solum petit existentiam obiecti pro aliquo instanti eorum, quibus proferitur propositio, siue hoc sit primum, siue medium, siue vltimum instantis; quare cum conuersio fiat in vltimo instanti prolationis verborum, hoc erit satis, vt propositio sit in rigore vera.

Ego in primis existimo, veritatem propositionis vocalis, quæ formatur per copulam, *est*, regulariter loquendo, nisi aliud constet ex ipso modo loquendi, non debere regulari ab obiecto, prout erat tempore prolationis copulæ, sed tempore finite propositionis. Quod sane videtur probari ipsa experientia: nam si aliquis dicat: *Petrus est intra hanc domum*, si post prolatam copulam, *est*, contingat, Petrum exire, & hoc ipsi loquenti notum sit, quis inducet, illum si aduertat, non debere cessare à propositione, ne mentiatur, vel ne sit periurus, si forte iurandum præmiserat: quod clarius patet in propositione scripta, in qua dum scribit, facilius potest casus contingere.

Confirmatur, quia si ad veritatem propositionis de presenti sufficeret existentia obiecti in aliquo instanti propositionis, quodcumque illud sit, loquitur, quod si dicente Sacerdote: *hoc non est corpus Christi*, & vterque simul absolueret propositionem, vterque diceret verum; quia illa secunda propositio verificatur ratione totius temporis antecedentis ad vltimum instant, consequens autem videtur valde durum; quia illæ essent propositiones contradictoriæ simul prolatae.

Huic nostro argumento aliqui Theologi Sal-manticenses dicunt, responderi facile posse, in prædicto casu propositionem negatiuam esse falsam, quia ratione negationis æquiualeat vniuersali, & distribuit omnia instantia; quasi dicas; *in nullo instanti correspondenti huic propositioni, hoc est corpus Christi*, quod plane est falsum, cum in vltimo instanti sit corpus Christi: affirmatiuam vero è contra esse verum, quia ad eius veritatem, cum sit particularis, sufficit verificari pro vno instanti illius durationis.

Hæc tamen responsio destruit principia illius sententiæ P. Suarez, quam illo argumento impugnabam; ipse enim eodem modo loquitur de propositione negatiua, & affirmatiua de presenti, quod scilicet

scilicet ad vtriusque veritatem sufficiat existentia obiecti pro aliqua parte, vel instanti illius durationis, in qua profertur. Alioquin sequeretur aliud maius absurdum, quod scilicet de facto si, consecrante Sacerdote, & dicente: *hoc est corpus meum*; alius simul diceret: *hoc non est panis*, hæc secunda propositio esset falsa, quia non poterat negari panis pro tota duratione illius propositionis. Consequens autem procul dubio est absurdum; nam qui dicit, illud esse corpus Christi, dicit implicite non esse panem, sed esse solum corpus Christi; ergo posset etiam explicite dicere: *hoc est corpus Christi, & non panis*; ergo ad veritatem illius negatiuæ non requiritur, quod negatio panis sit toto illo tempore, sicut neque ad affirmationem corporis Christi requiritur eius præsentia toto illo tempore. Quod clarius apparet in propositione remissiuæ debiti: posset enim creditor id remittere, dicens: *nihil mihi iam debes*, quæ propositio esset vera, imo verificaret se ipsam; & tamen carentia debiti non esset toto tempore prolationis, sed solum in fine. Sic etiam potuissent remitti peccata per illa verba: *non es amplius reus peccatorum tuorum*; quæ propositio non deberet ad sui veritatem negare reatum pro toto tempore prolationis; sed solum pro fine. Nulla est ergo differentia, quoad hoc inter propositionem de præsentia affirmatiuam, & negatiuam, sed de vtraque dicere debemus, exigere existentiam, vel negationem obiecti pro fine prolationis. Ratio autem videtur esse, quia ante finem prolationis ille, qui loquitur, nihil affirmat simpliciter, & absolute: non potest enim affirmare prædicatum, antequam illud profertur; si ergo non affirmat adhuc prædicatum, nihil restat, quod affirmet, & ideo absoluendo propositionem videtur illam totam tunc firmare, illique subscribere, atque ideo veritas obiecti tunc maxime attendenda est.

129. Obiicitur primo. Contra hanc communem doctrinam obiicitur potest primo, quia verba non operantur, nisi prout significant: sed verba non significant complete, quando primum profertur vltima syllaba; ergo non operantur tunc, sed postea. Maior & consequentia videntur manifesta: maior vero probatur, quia verba vt significant, necesse est quod veniant ad aures: non possunt autem venire instantaneæ, sed successiue per motum localem; ergo non significant complete, & perfecte, quando primum profertur vltima syllaba, sed aliquantulum post.

130. Respondet in primis negando minorem; nam sonus vltimæ syllabæ potest venire ad aures instantaneæ, licet non secundum esse reale, bene tamen secundum esse intentionale, mittendo species sui, quæ integra exiguum sphaeram possunt instantaneæ diffundi, vt dixi in lib. de Anima. Deinde, quidquid sit de hoc, dici potest verba, licet in illo instanti non significant quasi in actu secundo excitando speciem obiecti in audientibus, cæterum tunc habere iam rationem vocis significatiuæ; habent enim iam vim ad producendam speciem in tempore sequenti. Veritas autem propositionis vocalis non regulatur ab obiecto pro tempore, quo percipitur ab audiente, sed quo profertur à loquente; vt contingit etiam in propositione scripta, quæ quidem si sit propositio de præsentia, non debet verificari pro tempore, quo epistola legitur, sed pro tempore, quo scribitur. Sic etiam voces sunt quasi quædam epistolæ, quæ breuius transfuntur ad aures: cæterum distinguendo illa duo tempora, non debent verificari pro tempore, quo ab auribus percipiuntur, sed pro tempore, quo à lingua formantur, & quasi scribuntur.

Secundo obiicitur potest, quia si veritas copulæ non regulatur pro tempore, quo profertur copula, sed pro tempore, quo absoluitur propositio; ergo dicendum est, consecrationem calicis non fieri, donec absoluantur omnia illa verba: *noni & æterni testamenti*, &c. quia adhuc non completur integra propositio; & ob eandem rationem apud Græcos non fiet conuersio, donec in consecratione panis absoluantur omnia illa: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Confirmatur primo, quia si diceret: *hoc est corpus meum humanum*, propositio non finitur, vsque dum dicitur: *humanum*; & per consequens pro illo vltimo instanti deberet verificari; ergo similiter, dum dicitur: *hic est sanguis meus noui testamenti*, &c. propositio non finitur, nec debet verificari nisi pro tempore, quo absoluantur omnia illa verba. Ad hoc tamen diximus satis scilicet. 4. quod non oportet hic repetere.

131. Obiicitur secundo.

Confirmatur.

Iam supra ad hoc responsum est.

Tertio, & difficilius obiicitur potest, quia verba, vt complete significant, debent esse iam omnino absoluta, & completa; propositio autem non intelligitur integre completa, donec constet, non adici alia verba, quæ determinant priora: ergo ad hoc, vt fiat consecratio, non sufficit expectare vltimum instans prolationis vltimæ syllabæ, sed rursus expectari debet morula temporis sufficiens, vt constet, ibi sistere propositionem, & non progredi ulterius.

132. Obiicitur tertio.

Dices; sufficit iam illa verba esse integre prolata sine animo addendi alia verba. Sed contra; quia ille animus interior non sufficit, vt verba externa habeant externam significationem, quam ex vi sua non possunt habere; sed verba de se non habent vim completam ad significandum, nisi vt taliter in ipsis sistitur; quod ulterius non progrediatur propositio; ergo donec verba habeant istam negationem vltioris additionis, non intelliguntur habere totum id, quod requiritur ad integre, & complete significandum.

133. Dices. Sed contra.

Confirmatur & explicatur difficultas; quia si aliquis habens errorem internum circa existentiam Christi in Eucharistia, volensque hunc errorem exprimere, diceret: *Christus non est in Sacramento altaris*; post hæc autem verba immediate, veritas forte ne deferretur ad iudicium, adiungeret protinus eodem tenore hanc limitationem, *donec consecretur à Sacerdote*, ita vt audientes nullo modo potuerint intelligere, eum loquutum fuisse priora verba ex errore interno, sed potius voluisse proferre illam propositionem Catholicam *Christus non esse in Sacramento, donec fiat consecratio*; videtur non incurrisse hæresim externam, & referuatam, cum non exhibuerit aliquid exterius, ex quo eius error potuerit colligi; ergo illa priora verba de se non habuerant vim completam ad significandum illud obiectum, donec haberent adiunctam negationem alterius limitationis sequentis; alioquin ante verba posteriora incurrisset ille censuram hæretici; ergo similiter verba Sacerdotis, *hoc est corpus meum*, non significant complete suum obiectum, donec careant limitatione subsequenti: nam si Sacerdos immediate post illa adiungeret aliquam limitationem, vt si diceret, *hoc est corpus meum, sicut est corpus Petri*, vel aliquid huiusmodi, audientes non conciperent obiectum affirmati absolute, sed sub conditione; ergo etiam si Sacerdos dixisset priora verba sine intentione addendi alia, non fit consecratio, donec cum effectu alia non addantur.

134. Confirmatur & explicatur difficultas.

135. Soluitur difficultas.

Video difficultatem, sed tamen non credo, posse dici, expectandam talem morulam, vt verba habeant effectum; tum quia omnes Theologi cum S. Thoma videntur supponere fieri conuersionem, quam

Responderi
potest.

quamprimum finiuntur, & profertur verba; tum etiam, quia sequeretur, si Sacerdos immediate post prolationem verborum moreretur, non fieri conuersionem, quia in tali etiam casu non possent audientes scire, an ille iam cessasset loqui, an ulterius progressurus esset, & limitaturus propositionem, si videret, quod etiam in absolute sacramentali, & aliis formis Sacramentorum dicendum esset; & sane durissimum videtur, & contra communem sensum doctorum, & indoctorum. Responderi potest aliquando quidem determinari vim significatiuam verborum per sistentiam, seu per negationem ulterio-rem additionis, quod non videtur posse negari, sicut etiam in propositionibus scriptis videmus per additionem vnius puncti determinari sensum propositionis, quæ tamen ante additionem puncti suspensa erat, & indifferens ad sistendum, vel progrediendum. Nec satisfacit dicere, illam negationem esse conditionem, non vero rationem, quasi formalem ad significandum, quia in præsentem non potest distinguere talis conditio à ratione formali: cum vtriusque cognitio deseruiat in audiente ad excitandam cognitionem obiecti, & per consequens vtrique competit definitio signi instrumentalis. Cæterum adhuc dici potest, aliquando antecedenter ad istam negationem dari sufficiens fundamentum in ipsis verbis, ut audientes nihil aliud expectantes, ex circumstantiis, quibus verba profertur, possint concipere sensum absolutum, & ibi sistente: quod quidem potissimum habet locum in verbis sacramentalibus, quæ quotiescumque à fidelibus audiuntur serio proferri, omnes prudenter concipiunt, ea verba sine vlla limitatione proferri; quare licet postea videntes, re ipsa ibi sistere loquentem, intelligant magis expresse, sensum fuisse ibi perfectum, & absolutum: cæterum adhuc ante illam morulam potuerunt sufficienter hoc intelligere, ut constat ex omnium audientium experientia. Deinde addo, etiam in casu, quo verba ex circumstantiis non ostenderent, an ibi sistendum esset, adhuc verificanda esse, quando profertur, non vero pro tempore sequenti post morulam: quia verba de præsentem significant, quantum possunt coexistentiam obiecti; ergo significant existere obiectum, quando existunt ipsa verba: ergo non significant existere obiectum post morulam aliquam; sed tunc in fine saltem existentia verborum: ergo pro tunc debent verificari; ergo tunc deberet fieri conuersione, & non in tempore sequenti post morulam.

I 36. Dices, ergo in prædicto casu verba operantur, priusquam habent completam significationem: non enim significant complete, donec transierit aliqua morula post prolationem, & tamè operantur in fine prolationis. Respondeo, nunc de facto verba non operantur, donec complete, & determinate significant; quia (ut supra dixi) nunc de facto ante illam morulam sufficienter reddunt sensum completum; cæterum in illo casu operantur, non quidem antequam significant simpliciter, quantum est de se, sed antequam significaret clare, & absque ambiguitate, ita ut posset distincte percipi eorum sensus determinatus ab audientibus. Pro quo aduerte, aliud esse, verba aliquam non facere sensum completum, aliud vero non exprimere distincte, & clare suum obiectum, ita ut ab omnibus facile percipiatur. Nam vox æquiuoca significat quidem, & facit sensum perfectum, & absolutum; non tamen facile percipitur ab audientibus, pro quo ex pluribus significatis supponatur ex intentione loquentis: sed, hoc non obstante, adhuc verba æquiuoca, antequam eorum determinatus sensus à loquente explicetur, habent

Respondet.

Notandum.

suam significationem, & sensum absolutum, & completum: vnde qui dicit, *ego te absoluo*, cum intentione absoluedi Petrum, vere eum absoluit, licet adsint alij Confessi etiam, & de quibus singulis possent verba illa intelligi; quia æquiuocatio verborum non tollit, quod vere profertur ad supponendum pro Petro, licet id clare non percipiatur: ille enim, qui æquiuoce loquitur, vere loquitur, licet obscure; alioquin nec illi, qui hieroglyphicis loquuntur, nec Prophetæ, aut Sibyllæ loqui fuissent, quia sensus determinatus verborum propter obscuritatem non percipitur. Sic etiam qui characteribus Hebraicis absque punctis scribunt, vere scribunt, & scriptura illa habet sensum perfectum, licet propter defectum punctorum non facile percipiatur determinatus sensus, quem scriptor intendebat ex multis, quos illi characteres possunt significare. Sufficit ergo ad loquendum ponere voces, vel scripturam, quæ instituta est ad significandum id, quod loquens intendit dicere, licet eadem vox, vel scriptura ad plura alia significanda instituta sit.

Hoc ergo supposito, dicendum est, verba illa, vbi primum profertur, etiam ante morulam sequentem, habere iam ex intentione loquentis suam significationem, & sensum perfectum, licet propter æquiuocacionem aliquam, quam habent, non facile possit percipi ab audientibus eorum sensus determinatus, donec per illam morulam, & sistentiam magis explicetur intentio precedens loquentis. Nam sicut illud pronomen *te*, in forma absolute est æquiuocum, & indifferens de se ad supponendum pro hoc, vel illo penitente, quæ indifferencia debet determinari per intentionem proferentis; sic verba illa, *Hoc est corpus meum*, sunt de se æquiuoca, & indifferencia ad faciendum sensum absolutum, & completum, vel ad faciendum sensum conditionatum, & incompletum adiuncta cum aliis. Vnde sicut sensum illius pronominis *te* cognoscimus, vel ex declaratione subsequenti ipsius loquentis, vel ex aliis circumstantiis, verbi gratia, quia Petrus solus ex omnibus præsentibus confessus fuerat, licet reuera verba absolute se ipsis, & independentem ab iis circumstantiis extrinsecis habent suam significationem completam: sic sensum verborum consecrationis cognoscimus distincte, vel ex declaratione Sacerdotis, qui suam intentionem præcedentem declarat, vel ex circumstantiis: quia Sacerdos in altari loquens intelligitur velle significare sensum absolutum, & completum per illa verba, sed independentem ab ea declaratione, & circumstantiis verba se ipsis habent suam significationem completam, licet obscuram, propter æquiuocacionem, & indifferenciam intrinsecam ad plures sensus.

Adde, in tantum verba habere sensum completum ante morulam sequentem, ut nisi de facto addatur postea aliqua limitatio, semper iudicentur fuisse absolute prolata, etiam si limitatio addi non potuerit, nisi aliqua circumstantia contrarium positue suadeant, ut constat ex omnibus aliis materiis. Nam in testamento, verbi gratia, si aliquis in articulo mortis coram notario, & testibus diceret, *Ego instituo Petrum heredem*, & statim perderet vsum loquelæ, procul dubio hæres censeretur institutus; quia licet potuisset propositio illa ulterius progredi, & addi aliqua conditio, vel limitatio, illa tamen propositio de se potest etiam facere sensum absolutum, & interim dum contrarium non probatur, ita censeretur prolata. Idem est, si dicat, *Statuum feruum suum libertate dono*, & statim amittat loquelam.

loquelam; manebit etiam liber quantumvis proposito illa potuisset aliqua conditione addita limitari. Idem erit in matrimonio; si in eodem articulo constitutus dicat, *accipio te in meam*; & in professione Religiosa, si proferat verba Professionis, & statim perdat loquelam, licet uterque potuisset addere particulas limitantes; & in materia iustitiae: si enim petam à moribundo remissionem debiti, & dicat: *remitto*; & statim amittat sensum, manebo securus in conscientia, licet ipse potuisset aliquid verbo illi addere, quo remissionem limitaret. Ex quibus omnibus constat, verba præcedentia, licet clarius sensum absolutum expriment per sententiam liberam subsequenter, independenter tamen ab ipsa habere vim sufficientem ad significandum; ergo verba consecrationis etiam nude prolata possent complete significare, licet non constaret ita clare intentio profertentis, prout nunc de facto constat ex circumstantiis extrinsecis, in quibus proferuntur.

Vnde rursus infero, quando etiam de facto subsequitur illa morula, & cessatio, per quam clarius percipitur sensus verborum præcedentium, illam tamen non esse formaliter loquutionem, aut partem loquutionis, sed signum aliquod ducens in clariorem cognitionem loquutionis præcedentis: nam loqui est manifestare mentem præsentem loquentis: quamvis enim loquar de rebus præteritis, manifesto mentem præsentem, hoc est, notitiam, quam nunc habeo de rebus præteritis, vel de mente, quam heri habui, & hoc est essentiale omni loquutioni: cessatio autem morulæ sequentis non manifestat vllomodo mentem tunc præsentem, sed quæ fuit, quando verba proferebantur; quia ad cessationem, & silentium non requiritur necessarius influxus præsens, nec vlla attentio, aut intentio præsens etiam virtualis, & implicita, sed sufficit præteritus influxus, & intentio, qua potius volui loqui illa sola verba: possum enim postea cogitationem alio omnino diuertere, & nihil cogitare de silentio. Finge enim, aliquem habere dominium in somnum, ita ut volens dormire, statim dormiat: hic posset velle proferre verba consecrationis sola, & iis prolatis, statim dormire: tunc ergo silentium subsequens morulæ non significaret mentem, vel intentionem præsentem (iam enim dormit) sed præteritam; ergo illud silentium, & cessatio non est loquutio, sed effectus intentionis præteritæ, & ostendens mentem, & intentionem præteritam; quasi effectus subsequens; non quasi loquutio, sed ut effectus loquutionis. Prius ergo præcessit tota loquutio integra in ratione loquutionis, & cum significatione tota, quæ est propria loquutionis. Nam voces humanæ significant supponendo pro rebus, hoc est, ponuntur loco rerum, ut dicitur in Summulis: supponunt vero pro rebus, quando actu ponuntur, non postea; ergo tota suppositio vocum habetur ante illam morulam sequentem, quæ non supponit, sed solum ostendit clarius, pro quibus rebus supposuerint voces ante prolata: non ergo significat illa cessatio subsequens, sicut significant voces supponendo, qui est proprius modus significandi loquutionis, sed significat alio modo, ut effectus loquutionis præteritæ. Verba itaque consecrationis habent totam suam significationem, quæ est propria loquutionis humanæ, ante illam morulam, atque ideo habent virtutem ad operandum; ad quam sufficit loquutio significans per modum loquutionis.

Restat respondere ad exemplum illud de profertente verba hæretica animo hæretico, & addente statim limitationem, quo casu non videtur esse hæreticus externus, nec incurere censuram. Ad quod

exemplum olim conabar assignare discrimen inter censuram, & effectum consecrationis, in quem sensum video alios recentiores Theologos postea inclinasse: sed reuera eadem videtur ratio de utroque; nec video, si verba habeant completam significationem humanam, cur debeat ille excusari ab incurrenda censura. Cur enim plus requiritur ad incurrendam censuram, quam ad celebrandum contractum legitimum matrimonij? Et tamen, si quis proferat formam matrimonij cum debita intentione conficiendi sacramentum absolute, & prolatis verbis, *accipio te in meam*, postea, mutato animo, addat, *si deris dotem*, non dicemus matrimonium non fuisse validum; eadem enim est ratio de illo sacramento, & de aliis, de omnibus quippe vniuersaliter dicitur Theologi, quod, prolatis verbis formæ, & applicata materia, statim perficitur sacramentum. Sufficiunt ergo illa verba cum intentione absoluta prolata ad patiendam mutam obligationum in utroque coniuge: ad quam tamen obligationem requiritur contractus humanus, & per consequens manifestatio externa sufficiens obligationis, & consensus. Si ergo datur in illo casu talis manifestatio externa sufficiens, licet propter illam conditionem statim additam non percipiatur, eodem modo videtur, dari manifestationem externam hæreticæ, sufficientem ad incurrendam censuram in nostro casu, licet propter particulam statim additam non percipiatur, & ideo in foro externo non iudicaretur Hæreticus, nec puniretur, non propter defectum culpæ etiam externæ, sed propter defectum probationis sufficientis: sicut & ille coniux in foro externo non declararetur verus coniux, non propter defectum veri consensus etiam exterius manifestati, sed propter defectum probationis sufficientis.

Confirmatur applicando argumentum supra factum; si enim aliquis animo hæretico dixisset, *Christus non est in Eucharistia*, & statim perderet vsum linguæ, & sensuum, vel somno correptus repentino dormiret, nemo diceret, illum non incurrisse censuram contra Hæreticos latam; ergo iam posuerat signum externum suæ hæreticæ sufficientem ad incurrendam censuram: tunc enim non incurreret illam propter morulam, & cessationem sequentem, cum illa non esset libera nec humana, atque ideo solum incurreret propter verba positiva prius prolata, quæ cum sint eadem tunc etiam quando postea addit limitationem, videtur eadem pœna tunc incurrenda, licet in foro externo non possit probari. Suppono enim, ad eiusmodi censuram non requiri, quod delictum possit in foro externo probari, cum sæpe sint delicta occulta, quæ saltem per accidens non possunt probari, sicut etiam in nostro casu per accidens non possent probari propter verba subsequenter dolose addita.

Denique hic videtur esse sensus Theologorum, qui licet hunc casum in terminis non proponant, implicite tamen eum videntur comprehendere in regula vniuersali, quam tradunt, quod scilicet loquens per verba æquiuoca, quæ plures sensus habere possunt, intendens tamen sensum hæreticum, incurrit censuram, licet in foro externo non possit delictum probari propter amphibologiam verborum, quibus vsus est. Sic docet P. Suarez tom. 5. in 3. pars. disput. 4. sect. 2. num. 18. & postea disp. 21. de Fide, sect. 2. n. 10. quem sequitur P. Thom. Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 8. n. 26. A fortiori ergo in casu nostro, in quo vtitur verbis determinate significantibus, & animo significandi hæresim internam, solumque habentibus amphibologiam propter explicationem,

aut

141.

Confirmatur applicando argumentum.

142.

Denique hic videtur sensus esse Theologorum.

139.

Ibid.

Tota suppositio vocum habetur ante morulam sequentem.

140.

Et estiam pro rebus.

aut limitationem, quæ postea potest addi. Si enim hæc indifferentia excusat à censura, excusabitur etiam propter similem indifferentiam verborum, qui vsus est verbis æquiuocis, quæ postea explicat in sensu Catholico, cuius verba sunt capacia: nam sicut verba illa in nostro casu possunt explicari per limitationem sequentem, vt faciant sensum Catholicum, sic verba æquiuoca possunt explicari per explanationem postea addendam, vt intelligantur in sensu Catholico: quod enim explicatio fiat statim, vel postea, parum videtur referre ad propositum; quia tam potest esse in suspensio per longum tempus sensus verborum æquiuocorum, quam per breue tempus sensus verborum determinatorum, cum suspensio in vtroque casu oriatur ex indifferentia, quam habent verba secundum se. Facilius ergo respondetur ad exemplum illud negando, tunc excusari hæreticum illum à censura, vel suspendi penam, vsque ad morulam sequentem: verius enim est, eandem esse rationem in vtroque casu, & doctrinam debere vtrique esse communem.

143.
Obijciunt vltimo.

Respondet.

Vltimo obiici potest, quia si veritas propositionis de præsentibus desumitur ab obiecto existente, quando absoluitur prolatio verborum; ergo verba consecrationis non operantur suum effectum, quando incipit proferri vltima syllaba, sed quando vltimo proferatur eius sonus, etiamsi diu protrahatur eius prolatio: probatur sequela, quia toto illo tempore loquitur Sacerdos; ergo si intendit affirmare pro fine loquutionis, non verificatur, donec terminat prolationem vltimæ syllabæ. Respondetur negando sequelam, neque enim desumenda est veritas ab existentia obiecti pro eo tempore, quo absoluitur simpliciter prolatio verborum, sed quo primo ponitur probatio necessaria ad faciendum sensum; illa ergo protractio syllabæ est loquutio quidem, non noui obiecti, sed quasi repetitio eiusdem, quod iam Sacerdos loquutus fuit, vbi primum protulit vltimam syllabam, imo si absque vltima syllaba faceret sensum, ante illius prolationem fieret consecratio, & multo magis ante prolationem vltimæ litteræ, sine qua sapius fit sensus perfectus. Quod idem dicendum est de prolatione vltimæ dictionis, si illa non est necessaria ad perfectum sensum, vt si Sacerdos diceret, *hoc est corpus meum verum*; nam illud, *verum*, deseruit solum ad magis declarandum, & ideo ante illius prolationem propositio habet sensum perfectum. Vide quæ diximus sup. sect. 3. & 4.

164.
Inferunt resolutio alterius questionis.
S. Thom.

Ex dictis inferunt resolutio illius questionis quæ solet in præsentibus tractari, vtrum verba ratione veritatis, quam habent, seu vt vera, causent conuersionem? Ratio dubitandi oritur ex S. Thoma in præsentibus art. 5. in corpore, vbi ait, quod *veritas huius loquutionis non presupponit rem significatam, sed facit eam*. Vbi videtur expresse docere, veritatem præsupponi ex parte principij ad hoc, vt verba operentur; quæ doctrina difficilis est, quia verba vt vera inuoluunt iam coexistentiam obiecti: propositionem enim esse veram, & obiectum ita esse vt affirmatur; quare ipsa veritas propositionis, præsertim vocalis, est denominationatio partim extrinseca proveniens ab obiecto, vt docui & probaui late in libro de Anima: ergo quando verba consecrationis intelliguntur vera, intelligitur iam obiectum factum; ergo ipsa veritas non potest antecedere ex parte principij ad operationem.

145.
Scotus. Varia solutiones.

Scotus confugit ad mutuam prioritatem, & dixit, veritatem esse priorem, & posteriorem ipsa conuersione. Alij dicunt, antecedere verba cum veritate practica, non tamen cum veritate speculatiua. Vtraque responsio impugnatur bene à

Patre Suarez, & Patre Vasquez in præsentibus, & quidem prima supponit difficilem doctrinam mutuæ prioritatis: & adhuc ea doctrina admittitur, non deseruit ad propositum, hic enim non solum esset mutua prioritas inter veritatem verborum, & existentiam obiecti, sed inter idem, & se ipsum: nam verba vt vera non solum supponunt existentiam obiecti, sed eam includunt, vt dixi; est enim veritas formalis saltem in propositione vocali; denominationatio partim extrinseca proveniens formaliter ab ipsa existentia obiecti, vt omnes fatentur. Nam licet aliqui dicant, propositionem mentalem esse veram per aliquid adæquate intrinsecum, & essentiale ipsi, atque adeo illam, quæ vera, non potuisse eandem esse falsam, neque e contra: de vocalibus tamen nemo id docet; certum enim est, has voces, *Petrus currit*, quas ego, currente Petro, profero, potuisse eandem proferri, Petro non currente; ergo si propositio vocalis vt vera includit existentiam obiecti, & verba consecrationis vt vera præsupponunt, & causant suum obiectum, consequens est, vt obiectum ipsum vt existens præsupponatur ad se ipsum, & causet se ipsum; quod in omni lententia falsum est, etiam admittitur mutua proprietate, & causalitate inter aliqua duo diuersa.

Secunda verò solutio non potest explicare, quid sit veritas practica antecederet ad speculatiuam; nam si pro illo priori non datur conformitas ad obiectum, non dabitur vlla veritas, sed sola efficacia verborum ad verificanda se ipsa. Ideo Scotus, quem sequuntur communiter nostri Recentiores, censet, verba pro illo priori esse quidem significantia sui obiecti, non tamen vera, nec falsa, sed præscindere ab vtroque; prius enim est non solum in vocibus, sed etiam in conceptibus, significare, quam habere veritatem formalem: habent ergo verba antecederet ad conuersionem significare præsentiam corporis Christi sub speciebus; quæ quidem significatio habet se ex parte principij necessarij, vt sint operatiua, postea vero ex vi illius significationis operantur pro posteriori naturæ, quod significant, & reddunt vera in eodem instanti reali, quod sufficit, vt sint simpliciter vera.

Hæc doctrina in sensu, in quo traditur ab eius auditoribus, vera est: nam verba vt vera veritate formaliter includunt existentiam obiecti, vt diximus: non possunt ergo vt vera veritate formali præcedere nec causare suum obiectum, sed præintelligi debent, prout prolata à Sacerdote nomine Christi, & prout sic causent existentiam obiecti, à qua rursus denominantur formaliter vera veritate formali.

Dices, ad hoc, vt aliquis loquatur vere de præsentibus, debet habere scientiam, seu notitiam illius, quod dicit: prius enim est scire quam loqui; quia loquutio tendit ad communicandum alijs, quod loquens scit; ergo qui affirmat aliquid de præsentibus, debet prius scire, & credere id ita esse, antequam id affirmet; ergo Sacerdos, antequam affirmet, hoc esse corpus Christi, debet credere id ita esse: ergo prius est, Sacerdotem id interius iudicare, quam loqui exteri; ergo prior est veritas quam operatio verborum: nam pro illo priori iam Sacerdos iudicat veram illam propositionem, antequam illam proferat.

Respondetur, in propositionibus vocalibus practicis de præsentibus sufficere, si aliquis præcognoscit propositionem esse talem, vt si proferatur, præcæ facere suum obiectum: hæc enim cognitio præcæfistens, potest absque mendacio loqui, licet in propositionibus mere speculatiuis, que non habent vim ponendi suum obiectum, prærequiritur cognitio

de existentia absoluta obiecti. Ratio autem est, quia ad loquendum veraciter in vniuersum sufficit, si loquens fiat conformitatem verborum cum obiecto, seu verba non significare aliud quam sit ille autem, qui præcognoscit verba afferre secum existentiam obiecti, iam scit, verba non significare aliud, quam sit ex vi eorum verborum; ergo loquitur absque mendacio: propositio autem mere speculatiua, cum non possit ponere suum obiectum, debet præsupponere in loquente notitiam aliunde obiecti existentis independentem à prolatione verborum. Sacerdos ergo proferens illa verba loquitur ex scientia illa, qua scit, non futura verba absque existentia obiecti: rursus loquitur ad manifestandam mentem, & notitiam absolutam, quam habet de existentia obiecti: non quidem notitiam, quam habet antecedenter ad verba, sed dependenter ab ipsis verbis: potest enim aliquis per loquutionem manifestare mentem, & notitiam, quam habet dependentem ab ipsa loquutione & verbis. Sic aliquis potest scribere alteri in hæc sola verba: *Iam non poteris amplius dicere, se non vidisse scriptam a me aliquam propositionem;* & tamen qui hæc scribit, non scit illud esse verum absolute, nisi dependenter ab ipsa scriptura: manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet dependentem ab ipsa loquutione: non est ergo necesse, quod præcedat veritas formalis verborum, antequam operentur.

150. Caterum propter auctoritatem sancti Thomæ supra adductam, adhuc possumus defendere, verba pro illo priori habere aliquam veritatem, quia verba pro illo priori, pro quo intelliguntur operatiua, intelliguntur iam verba, non vt cuiusque, sed verba Christi loquentis per os Sacerdotis, & affirmantis, illud esse suum corpus: eo autem ipso, quod intelliguntur verba Christi, intelliguntur cum infallibilitate orta ex ipso loquente, & cum necessitate ad conformitatem cum obiecto, & cum repugnantia ad difformitatem; ergo iam pro illo priori non intelliguntur præscindere omnino, & habere indifferentiam ad veritatem, vel falsitatem, sed intelliguntur iam cum determinatione ad veritatem, quæ quidem determinatio, & necessitas ponendi obiectum, seu conformitatem cum illo, potest dici veritas radicalis, & antecedens ad omnem denominationem extrinsecam prouenientem ab obiecto, & hæc veritas est essentialis, & intrinseca in omni cognitione Diuina, & in omni actu fidei, & in omni loquutione Dei provt talis est, quare cum verba consecrationis antecedenter ad operationem sint loquutio Christi, necesse est, quod pro illo priori intelligantur cum hac veritate radicali. Et hunc sensum videtur intendere sanctus Thomas vbi supra, nam post illa verba statim adiungit, *Sic enim se habet Verbum ad res factas per Verbum;* quasi dicat, verba consecrationis ex eo, quod sint verba Dei, debere præintelligi cum infallibilitate propria omnis loquutionis Diuinæ. Alij aliter explicant sanctum Thomam; sed non satis ad eius mentem.

SECTIO VII.

Quid significet pronomina, hoc, & hic, posita in verbis consecrationis.

151. Contra doctrinam sectionis præcedentis manet adhuc peculiaris difficultas orta ex illo pronomine, hoc, & hic, quæ videntur supponere pro aliquo præsentis tunc quando proferuntur; tunc enim

designant accidentia præsentia; ergo significant id, quod tunc est sub accidentibus illis; alioquin possent esse vera verba, licet non essent præsentia accidentia, quando proferuntur illud, hoc. Si autem supponit pro eo, quod tunc est sub accidentibus, verificabitur de ipso pane: tunc enim substantia panis est sub accidentibus; ergo si verba intelligantur de præsentis in rigore, non possunt esse vera.

Hac occasione controuerti solet late de significatione illius pronominis, hoc, in verbis consecrationis, quam quæstionem latissime tractat Valquez disput. 201. & quidem hæretici inde sumunt ansam ad suum errorem confirmandum de permanentia panis: nam illud, hoc, quando proferuntur, debet supponere pro pane tunc præsentis; illud autem non potest esse corpus Christi, nisi figuratiue; ergo illud, est, non debet intelligi in toto rigore, sed per tropum.

Ex Catholicis aliqui dicunt, per illud, hoc, significari quidem panem, sed vt signum corporis Christi futuri sub accidentibus, vt sensus sit: *significatum per hoc est corpus meum:* pro qua sententia refertur Alex. in 4. q. 10. memb. 4. art. 2. §. 3. qui tamen vt errorem hæreticorum vitaret, addit, ex intentione Sacerdotis demonstrari panem vt signum corporis Christi transsubstantiandum in ipsum. Ab hoc modo explicandi parum differt Bonauent. d. 8. p. 1. art. 1. §. 1. qui dicit, illud, hoc, supponere pro pane, sed sensum verborum esse: *hoc panis est, id est, transit in corpus Christi.*

Vtraque explicatio reicitur, quia neutra intelligit proprie illud verbum est, pro vt vera debet intelligi, & pro vt intelligitur à Tridentino sess. 13. c. 4. vbi dicitur Christum illis verbis dixisse, *vere corpus suum esse id, quod sub specie panis offerebat;* non offerebat autem panem, sed corpus suum sub specie panis: non ergo loquebatur de pane, quia de illo non poterat vere dicere, esse corpus suum, sed vel significare corpus suum, vel transire in illud, quorum neutrum est, esse corpus suum. Nec sufficit id, quod addit Alexander; quia verba non possunt proprie reddere illum sensum: *significatum hoc signo, quod est panis, transsubstantiandum in corpus meum, est corpus meum;* atque ideo conuersio non fieret ex vi, & significatione verborum, sed ex voluntate Dei, quam verba in rigore non significant.

Alij ergo communiter dicunt illud, hoc, significare indiuiduum vagum entis, vel substantiæ existentis sub his accidentibus, quod est prædicatum commune panis, & corpori Christi; quem sensum licet non omnes eodem modo explicent, in re tamen ipsa fere conueniunt, nec potest esse dissensio alicuius momenti. Oportet tamen caute loqui, & aliquos loquendi modos minus proprios vitare. Fateor itaque, illud, hoc, significare determinate, & non vage, hæc accidentia panis, quæ adsunt sensibilia, & præsentia, nec quoad hoc habere significatum vagum, sed determinatum: hoc tamen non est significatum reatum, sed de connotato: significatum enim reatum non sunt accidentia, sed substantia contenta sub his accidentibus. Vnde oritur aliud discrimen, quod licet daremus, accidentia significari vt actu præsentia iam tunc quando proferuntur illud hoc, substantia vero contenta sub illis non significatur præcise vt tunc contenta, sed in fine prolotionis, pro quo tempore debet propositio verificari. Dicimus ergo, illud, hoc, verificari quidem de corpore Christi, contento sub illis accidentibus in fine prolotionis verborum, non tamen significare illud determinate, sed sub conceptu confuso, & vago, indifferenti de se ad panem, & ad corpus Christi, & ad quamlibet aliam substantiam, quæ in fine prolotionis esset sub illis accidentibus; sensus enim est: *id quod substatur his accidentibus*

Controuersia de significatione pronominis hoc.

152. Quidam dicunt significari panem. Alexand.

Bonauent.

153. Vtraque explicatio rejicitur.

154. Communis sententia.

Illud hoc verificatur quidem de corpore Christi, sed sub conceptu confuso.

accidentibus in fine prolationis, est corpus meum. Vnde propositio non est identica; quia per, *corpus meum*, significatur corpus Christi determinate; per illud vero, *hoc*, non significatur determinate, sed vage sub conceptu indifferenti de se ad plures substantias: nam licet de facto solum corpus Christi sit contentum sub illis accidentibus; per illum tamen conceptum non representatur magis corpus Christi, quam qualibet alia substantia; & in hoc sensu verum est, per illud, *hoc*, significari aliquid commune pani, & corpori Christi: non quod verificetur illo modo de pane antea præsentis, sed quod conceptus de se sit indifferens, ac quancunque substantiam contentam sub illis accidentibus in fine prolationis; sicut cum dico: *Petrus est Prætor huius civitatis*, conceptus Prætoris est magis communis, quam conceptus Petri; quia licet de facto verificetur solum de Petro, qui solus est de facto Prætor in hac civitate, conceptus tamen ille de se est indifferens, & communis ad quemlibet, qui esset Prætor huius civitatis. Sic etiam illud *hoc*, seu contentum sub his accidentibus est quidem conceptus determinatus ad hæc accidentia, sed indifferens de se ad contentum sub illis; atque ideo est terminus partim singularis determinatus, scilicet quoad significatum obliquum, quod sunt accidentia; partim singularis vagus, quoad contentum sub illis accidentibus.

155.
Quomodo
significet ac-
cidentia.

An vero illud *hoc* significet ex se de connotato accidentia iam tunc præsentia, quando profertur; an solum præsentia in fine prolationis verborum? Licet daremus esse determinatum ad accidentia, quæ iam tunc sunt præsentia, nihil fieret contra nos, vt dixi: quia non ideo supponit pro contento iam tunc sub illis accidentibus: posset enim significare contentum in fine prolationis sub accidentibus iam tunc præsentibus, quando profertur. Sed re vera non videtur, quantum est ex vi suæ significationis, habere hanc necessitatem, nec determinare accidentia iam tunc præsentia. Nam in communi, & proprio modo loquendi eandem vim habere videtur particula demonstrativa, *Ecce*, quam habeat illud *Hoc*. Vnde P. Valquez dicta *disput. 201. num. 41.* fatetur, validam fore consecrationem per illa verba: *Ecce corpus meum*. Videtur autem quod ad veritatem huius propositionis satis sit, si in fine prolationis ostendatur id, quod demonstratur. Dixi tamen, id sufficere, quantum est ex vi significationis: aliunde enim ad consecrationis valorem requiritur omnino ex institutione huius sacramenti, quod materia sit præsens ab initio prolationis formæ; nec sufficit esse præsentem post inchoata, vt ostendi in superioribus; illud tamen non oritur ex præcisa significatione illius pronomini, *hoc*, sed ex aliis capitibus. Ad do, neque ex eadem significatione præcisa videri necessarium, quod illa accidentia sint præsentia in fine prolationis verborum. Requiritur quidem, quod in fine prolationis sit corpus Christi sub illis, vt propositio verificetur de præsentis, vt diximus: non tamen videtur necessarium ad veritatem propositionis de præsentis, quod in fine propositionis adhuc sint præsentia loquenti accidentia, per quæ aliquid demonstrat; quod videtur ex communi vsu hominum comprobati; transeunte enim Petro coram nobis, possum ego dicere: *hic est Prætor huius civitatis*; licet quando absolvo propositionem, iam non appareat, dum tamen tunc adhuc sit Prætor. Sensus ergo illius pronomini demonstrativi non est alligatus ad accidentia præsentia tunc, quando profertur pronomine determinate, neque etiam quando absoluitur propositio determinate, sed vage, scilicet, sub accidentibus præsentibus, dum

loquor, continetur corpus Christi in fine prolationis verborum.

Contra hæc tamen est difficultas orta ex verbis illis Christi præcedentibus: *Accipite, & manducate ex hoc omnes*. Nam si illud *hoc* significat contentum sub illis accidentibus in fine propositionis; ergo in illis verbis præcedentibus Christus loquebatur de pane, quem debuit significare per illud *hoc*; quia in fine illorum verborum, *comedite ex hoc omnes*, contentum sub illis accidentibus erat panis: si ergo inuitavit ad comedendum ex contento sub illis accidentibus in fine verborum, inuitavit utique ad comedendum ex pane; aliud ergo debet esse significatum illius pronomini *hoc*, ne dicamus, Christum non cohærenter loquutum mutando eius significationem in paucis verbis. Nec valet dici, quod Evangelistæ non referunt Christum dixisse: *comedite ex hoc*, sed solum *comedite*. Satis enim est, quod Ecclesia id dicat ex traditione, quam ab Apostolis accepit; & eadem difficultas manet in calice, vbi Evangelistæ referunt dixisse: *bibite ex hoc omnes*. Et quantum non dixisset explicite, implicite tamen dixisse videtur; offerens enim ad comedendum, & dicens: *accipite, & comedite*, de aliquo intelligebat, & per consequens designare videbatur id, quod habebat in manibus.

Huic argumento facile respondebunt, qui dicunt, Christum prius consecrasset, quam diceret: *accipite, & comedite*; tunc enim illud *hoc* designaret corpus Christi absque dubio, quod iam continebatur sub illis accidentibus. Nam licet Ecclesia videatur alium ordinem supponere, quatenus dicens: *hoc est corpus meum*, videtur reddere rationem illius prioris dicit: *accipite, & comedite*; sed tamen in re idem videtur esse dicere: *hoc est Corpus meum*; ideo *accipite, & comedite*, provt iuxta hanc sententiam Christus dixit; & dicere: *accipite, & comedite*, quia *hoc est corpus meum*, provt Ecclesia refert. Sed quidquid de hoc sit, ad argumentum aliter responderet, etiam si illa verba dicta fuerint à Christo ante consecrationem, illud tamen, *hoc*, non referri determinate ad id, quod tunc erat sub accidentibus, sed ad id, quod esset in fine loquutionis, in quo est discrimen illorum verborum, *comedite ex hoc*, ab illis aliis: *hoc est Corpus meum*. Illa enim priora non sunt assertiva, sed præceptiva; posteriora vero sunt assertiva, ad quorum veritatem requiritur, vt obiectum tale sit tunc, quale tunc affirmatur esse; & ideo Tridentinum ex veritate illius assertionis collegit, Christum fuisse iam sub speciebus ante vsum, & sumptionem: *nondum enim* (ait J. 13. cap. 3.) *Eucharistiam de manibus Domini Apostoli susceperant, cum vere tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod præbebat*. Debebat ergo illud, *hoc*, referri ad id, quod in fine propositionis erat sub speciebus: at in prioribus verbis non ita; quia per illa non affirmabatur, sed præcipiebatur comedi id, quod esset sub speciebus: tunc scilicet, quando acciperetur ad comedendum; quantum enim est ex vi illorum verborum, etiam si tunc nulla esset substantia sub illis accidentibus, posset dici: *accipite, & comedite ex hoc*; sensus enim est: *comedite ex eo, quod sub illis accidentibus erit, quando accipietis illud*; nam illud verbum, *accipite*, distrahit significationem pronomini *hoc*, ad id, quod erit, quando dabitur. Sic enim qui infundit vinum in calicem, potest, antequam omnino infundat, dicere: *accipite, & bibite ex hoc*, scilicet ex illo, quod accepturi sunt in calice statim porrigendo, non ex illo, quod iam tunc sit in calice. Similiter ergo porrigens Christus accidentia panis, poterat inuitare ad comedendum *ex hoc*, nempe ex eo, quod accepturi erant.

sub illis accidentibus statim; actione non interrupta, porrigendis.

Dices: si habens in manu pomum dices mihi, accipe, & comede ex hoc, quia est cibus saluberrimus; & post dicta illa verba, antequam dares illud, extendente me iam manum ad illud accipiendum, conueteretur in lapidem, vel lignum; non putarem me inuitatum ad eius esum, sed illius potius quod prius habebas, quando dixisti: *comede ex hoc*. Cum ergo Christus haberet panem in manu, quando dixit: *accipite, & comedite ex hoc*; si, uolentibus discipulis accipere, conuersus est in carnem, non putabunt se ad illius esum inuitatos per priora verba, sed illius, quod prius ostenderit.

Respondetur, quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam: nam in priori casu non solum mutata fuisse substantia pomi in lapidem, vel lignum, sed etiam accidentia illa, quae designata fuerant in obliquo ex intentione loquentis per illud *hoc*; sensus enim illorum uerborum uidetur esse: *comede ex eo, quod dedero tibi sub his accidentibus*; lignum autem, vel lapis non datur iam sub illis accidentibus, sed sub aliis. quae neque in obliquo fuerant designata per illud *hoc*. At uero in nostro casu accidentia panis manent semper eadem, quae fuerant designata; ideo licet non maneat eadem substantia, manet tamen, quod designatum est sub illis accidentibus ex intentione loquentis. Quando uero uerba uerificentur, an in ultimo instanti ipsis intrinseco, uel extrinseco, uel in tempore? quaestio est communis omnibus sacramentis, quam tractauimus supra *disp. 4. de sacramentis sect. 7.* Videatur, quae ibi diximus, & applicetur ad uerba consecrationis, quae etiam debent uerificari, quod primum uelima syllaba proferatur sufficienter ad faciendum sensum, & significandum.

SECTIO VIII.

Utrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia?

160. **D**upliciter hoc quaeri potest; primo, an fiat ualide; secundo, an fiat etiam licite? De primo non est dubium; quia etiam si uerba concurrerent physice, adhuc possent plures formae concurrere; sicut etiam in naturalibus uidemus concurrere aliquando plura agentia, quorum quodlibet secundum se sufficeret ad eundem effectum: sic ergo possent omnia illa uerba adunari, & concurrere, & attemperando suum concursum. Loquendo tamen de causalitate morali, qualis est haec, nulla est repugnantia, & quoad hoc quaestio generalis est de omnibus sacramentis.

161. **M**aior est dubitatio, an fiat licite? Oritur autem difficultas ex consuetudine Ecclesiae, quae licet olim non fuerit recepta in omnibus Ecclesiis; nunc tamen stricte praecipitur obseruari in omnibus; ut habetur in nouo Pontificali edito iussu Clementis Octauo, cuius ritum percipit Pontifex obseruari ab omnibus Episcopis. Consuetudo autem est, ut presbyteri, quando ordinantur, consecrent omnes, simul cum Episcopo eandem materiam. Ex alio autem capite uidetur hoc ex se illicitum; quia in primis exponunt se taliter consecrantes morali periculo reiterandi uerba super materiam consecratam, quod de se est malum; nam quantumcumque curent simul finire uerba, non potest, qui aliquis alios praecedat; post quem alij omnes non consecrabit, & per consequens proferent uerba super materiam consecratam. Deinde saepe saepius continget, aliquem eorum absolueri uerba ante Episcopum; & per con-

P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

sequens Episcopus, qui est principaliter celebrans, non consecrabit. Rursus ille, qui consecrauit, siue vnus sit, siue plures, non perficit sacrificium, siquidem solus Episcopus sumit postea utramque speciem consecratam, non potest autem Sacerdos consecrare, nisi cum animo sumendi materiam consecratam; ergo illa consuetudo de se uidetur illicita.

Propter haec Durandus, & alij relati à Suarez *disp. 57. sect. 4* & à Vasquez *disp. 128. cap. 2.* dixerunt, eam consuetudinem esse abolendam. Ceterum haec censura iam non caret temeritate, cum opponat se non solum consuetudini, sed praecipuo Summi Pontificis iubentis eam ubique retineri. Alij ergo censent, illam consuetudinem esse licitam, eo quod Episcopus solus dicat uerba animo consecrandi, ceteri autem proferant ea recitatie, & materialiter, & quasi ut discant ab Episcopo; quibus uerbis postea celebratur, & consecratur; quod in primis probant, quia in Pontificali uetustissimo dicebatur, quod tales Presbyteri dicant omnia cum Episcopo: *sicut si celebrarent*; ergo non celebrant, sed dicunt solum celebrare. Deinde, quia alia sunt uerba Canonis, quae solum dicunt recitatie. qualia sunt alia: *Calicem salutaris accipiam, &c. Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat, &c.* Ergo idem dici potest de uerbis consecrationis.

162. **H**ae sententia nullo modo defendi potest; primo, quia in nouo Pontificali saepe saepius dicitur, illos Presbyteros celebrare, seu concelebrare cum Pontifice; deinde, quia serio monentur ibi, ut curent omnino simul absolueri uerba consecrationis cum Episcopo; quod si ab eis materialiter solum proferrentur, nullum esset periculum in eo, quod proferrentur post Episcopum. Denique, quia in consecratione Episcopi eadem consuetudo seruatur, ut Episcopus denuo consecratus celebret cum Episcopo consecrante, & consecret eandem materiam; imo (teste P. Vasquez ubi supra) in Ecclesia Graeca Episcopo celebrante, semper adest alius Presbyter consecrans simul cum Episcopo eandem materiam.

Neque obstant illa uerba, *sicut si celebrarent*; tum quia illud *sicut*, non semper denotat improprieta-tem; tum etiam, quia solū denotant, quod non seorsim celebrant, sed concelebrant. Deinde, quidquid sit, an alia uerba dicant tantum recitatie, de uerbis tamen consecrationis dubitari non potest, quod dicatur animo consecrandi, ut constat ex supradictis.

163. **I**deo alij dicunt, quod ex omnibus sit vnus minister, & vna forma totalis ex pluribus partialibus; quia licet alij aliis prius absoluant, parum refert, quia non fit conuersio usque ad omnium prolationem. Quomodo autem hoc fiat, varie explicant: quidam enim dicunt, intentionem singulorum esse non consecrare, donec alij absoluant. Sed contra hoc est; Primo, quia non est in potestate proferentis uerba sacramentalia supra debitam materiam suspendere eorum effectum aliquo breuissimo tempore; alioquin etiam posset suspendere per horam; quod in aliis etiam sacramentis regulariter falsissimum est. Secundo, quia sequeretur, quod si Ordinati sint decem, u.g. & iam nouem absoluerint uerba, decimus autem postea nolit absolueri, non fiet consecratio; quia omnes alij noluerunt consecrare, donec omnes absoluerent. Consequens autem est absurdissimum.

164. **D**ices, intentionem fuisse consecrandi, cum omnes, qui prolaturi erant uerba, finirent illa; quare cum dicimus non esset prolatorus, non est expectandus. Sed contra, quia suppono, decimū habuisse intentionem proferendi uerba, sed postquam nouem protulerunt, ille mutauit intentionem; peto ergo, quando

162. Durandus dixit hanc consuetudinem esse abolendam. Alij dicunt esse licitam quia solus Episcopus consecrat.

163. Haec sententia defendi non potest.

164.

165. Alij dicunt ex omnibus fieri unum ministrum.

Reijciuntur primo.

Secundo.

166. Infirmus.

Respondet.

quando fit consecratio: non quidem, quando nonus absoluit, quia adhuc erat indifferens decimus ad proferendum etiam: ergo expectandum est, an velit, vel nollit; & per consequens verba aliorum fuerunt consecratiua sub conditione de futura, quod in aliis sacramentis communiter reicitur. Denique impugnatur, quia verba consecrationis instituta sunt à Christo vt significatiua, & assertiua de presenti, vt supra dictum est; si autem singuli nolint consecrare pro nunc, sed pro instanti subsequenti, non proferunt verba significatiua de presenti ea significatione, quam habuerunt ex Christi institutione: ergo non proferunt verba consecratiua.

167.
Aliorum sententia etiam reijctur.

Alij ergo dicunt, omnes alios Sacerdotes proferre verba referendo suam intentionem ad instans, quo ea absoluit Episcopus, qui est principaliter celebrans; quam sententiam tribuunt S. Thomæ in *quest. 82. art. 2.* licet eam non docuerit expressè. Cæterum reicitur etiam facile ex dictis: quia verba sunt de presenti, nec possunt nisi variata significatione, referri ad aliud instans. Deinde, quia si relatio sufficeret, non esset, cur tantopere curaret Ecclesia, & præciperet, vt omnes eodem momento verba absoluerent. Adde etiam alia inconuenientia, quæ contra sententiam sequentem afferemus.

168.
Sententia Suarez.

Est itaque alia sententia P. Suarez, P. Agidij *quest. 81. artic. 2.* & aliorum, quod illi Sacerdotes debent habere intentionem consecrandi conditionatam, talem scilicet, vt si absoluant verba cum Episcopo, consecrent, quod debent procurare: si vero non absoluant illo instanti, sed prius, vel posterius, non consecrent; hoc enim modo vitantur omnia inconuenientia supra posita. Sed contra hunc modum dicendi facit in primis communis praxis Ecclesiæ, quæ non admonet Ordinato de tali intentione conditionata non consecrandi si absoluant prius quam Episcopus, sed potius communiter monentur, quod habeant intentionem consecrandi. Deinde quia etiam stante hac intentione, non vitantur omnia inconuenientia supra posita: nam in primis adhuc manet moraliter certum, quod plures inaniter proferunt verba siue ante, siue post vltimam prolationem Episcopi; quod autem habeant intentionem conditionatam, parum refert; nam etiam prolatio verborum conditionata supra materiam iam consecratam, est intrinsece mala, & prohibita, vt omnes supponunt. Denique illud inconueniens, quod consecrans non perficiat sacrificium, & sumat vltimamque speciem, non vitatur vlla ratione per hanc intentionem conditionatam, vt de se constat.

169.
Aliiter posset responderi & probari multis exemplis.

Possent aliter responderi, prolationem vltimi verbi super materiam iam consecratam ab alio; qui prius absoluit illud, non esse intrinsece malam. Quod multis exemplis probari posset; primo, quia prolatio vltimæ syllabæ protrahitur à sacerdote per aliquod tēpus, quare necesse est, quod pars illius prolationis sit post consecratam materiam; quia consecratio fit, vbi primū proferitur quod necessarium est ad significandum: & tamen non est intrinsece mala illa protractio, etiam si scilicet fiat, alioquin deberet sacerdos adhibere curam in proferenda illa vltima syllaba quam citissime, & breuissime posset, ne proferret illam super materiam iam consecratam. Secundo qui in Baptismo effundit simul aquam, & profert verba, si, absolutis verbis, pergat adhuc effundendo aliquid aquæ; non peccat, nec reuocatur, finita vltima syllaba verborum, continere manum, ne cadat vltimus quidquam aquæ super puerum; & tamen illa effusio aquæ vel ablutio, quæ continuatur, fit circa subiectum iam baptizatum. Tertio, qui ordinatur, si post tactum materiam, & prolatam formam ab Epif-

copo, iterum statim antequam surgat, tangat materiam ad maiorem securitatem, non videtur peccare mortaliter, licet id ex leuitate animi faciat; & tamen ille contactus materiam sit ab homine iam ordinato. Quarto, si cantaretur forma, posset more musico repeti bis, & ter illa vltima dictio *meum*; nam sicut protractio vltimæ syllabæ non destruit sensum loquutionis humanæ, sic repetitio dictionis non destruit sensum in musica, quia ita solent loqui mulcidi dum cantant; & tamen secunda vice proferretur illud *meum* super materiam iam consecratam, vt constat. Ex his ergo & aliis similibus videtur probari, quod prolatio vnius dictionis super materiam iam consecratam, non sit intrinsece mala: quia tota illa actio per modum vnius fit nomine Christi, & tota per modum totius est valida, nec requiritur, quod syllabæ illius partes sint necessariæ ad effectum, sed quod tota sit necessaria, vt constat ex adductis exemplis.

Verum quidquid sit de doctrina illa in casu nostro videtur esse specialis difficultas, alium enim est, repetere vltimum verbum, & protrahere prolationem vltimæ syllabæ; aliud vero est, proferre vltimum verbum super materiam iam ab alio consecratam. Nam in primo casu, verbum illud, quod repetitur, vel syllaba, quæ protrahitur, non est nouum signum, nec significat aliquid nouum, sed componit, & integrat idem signum cum præcedenti prolatione verborum, & significat idem omnino cum partibus præcedentibus; quare cum tota propositio per modum vnius sit signum practicum verum significans vere ex institutione Christi effectum sacramentalem, non est inconueniens in protractione syllabæ, vel repetitione vltimi verbi in musica. Quod idem dicendum est de continuatione effusionis aquæ in Baptismo, vel contractu secundo materiam in Ordine: nam etiam non sunt signa distincta, sed integrant vnum signum sacramentale cum præcedentibus, cum quibus faciunt vnum signum verum, licet non necessarium secundum omnes partes. At vero in secundo casu verbum illud prolatū post consecratam materiam ab alio non integrat vnum signum practicum verum cum verbis præcedentibus eiusdem sacerdotis; nam toto propositio, & omnia verba prolata ab illo sacerdote non sunt aliquid operata, nec consecratio facta est ex vi illorum: non sunt ergo signum practicum verum, atque ideo vltimum illud verbum illicite proferretur, quia componit, & perficit signum practicum falsum cum intentione proferendi illud in persona Christi, quæ indecentia reddidit illicitam secundam consecrationem materiam iam consecratæ. Sicut etiam propter eandem rationem illicita erit secunda effusio aquæ cum secunda prolatione formæ Baptismi super aliquem iam semel rite baptizatum, quia ponitur signum totale practicum falsum, cum intentione operandi, & ponendi illud nomen Christi. In primo autem casu non ponitur signum falsum, sed additur signo vero iam posito pars aliqua illius non necessaria, sed tamen pars signi veri, & integrans cum partibus præcedentibus signum practicum verum: sicut & quando ipsemet Christus consecrauit, non fuit necessaria tota prolatio illius vltimæ syllabæ, & tamen absque inconuenienti addita fuit illa protractio syllabæ non necessaria, quia illa non significabat aliquid nouum, sed simul cum partibus præcedentibus significabat idem, quod quidem vere poterat significare.

Dices, sacramentum est signum practicum gratiæ; sed illa dictio, quæ repeteretur, aut protractio syllabæ, non causat effectum, quem iam inuenit positum; atque ideo nullo modo est signum practicum: ergo nec potest componere sacramentum, aut esse

esse pars illius, non enim potest secundum illam partem esse sacramentum, cum secundum illam partem non sit practicum. Respondetur, adhuc, ut aliqua sit pars sacramenti, non requiritur necessario, quod illa pars operetur, sufficit enim, quod illa componat cum aliis signum in ratione signi sensibilis, quod signum operetur effectum, licet non operetur secundum omnes, & singulas suas partes: iam enim erit verum dicere de illo toto, quod sit signum sensibile practicum, cum omnes partes componant illud totum in ratione signi sensibilis operatiui. Imo retorquetur argumentum: sacramentum est signum sensibile practicum; ergo omnia, quae componunt in ratione talis, sunt partes sacramenti, sed vltima syllaba protrahit componit illam syllabam saltem in ratione signi sensibilis, & facit vnum signum sensibile cum partibus praecedentibus; ergo licet non componat in ratione practici, componit in ratione Sacramenti: sicut quod componit hominem in ratione animalis, est vera pars hominis, licet non componat illam, ut rationalis est.

Respondet.

172. *Explicitus*
intra
sententia.
Lis ergo, & aliis explanationibus omissis, quibus Doctores variè conantur tueri, & defendere ab omni specie sacrilegij praedictam consuetudinem, quas ex supradictis facile poteris impugnare; dicendum videtur, omnes habere intentionem saltem conditionatam consecrandi, & non recitandi solum materialiter illa verba, ut constat ex supradictis. Neque obstat primum inconueniens, quod plures proferant vltimum verbum super materiam consecratam: quia licet hoc in communi verum sit, & moraliter certum, quod non omnes absolvent simul, & quod aliqui proferant supra materiam consecratam; nemini tamen in particulari, quando proferit vltimam syllabam, constat moraliter certo, quod iam illa materia consecrata sit; imo omnes conantur simul proferre, & monentur sedulo, quod id curent; quare singuli, quando proferunt, possunt serio intendere consecrare, cum sit illa ad minus materia dubia. Vnde intolerabilis videtur incuria aliquorum, qui iubent Ordinatos expectare, ut Episcopus non solum incipiat, sed absoluat prius singula verba: hoc enim expresse est contra mentem Pontificis, qui sane non debuit providere, quod nemo in communi proferat verba consecrationis supra materiam consecratam; satis est prouidisse, quod nemo in particulari id faciat, sciens, esse iam consecratam: malitia enim reiterationis formae super materiam consecratam stat in eo, quod proferantur verba Sacramentalia sine vlla spe sui effectus, & cum intentione effectus impossibilis; in nostro autem casu nemo proferit verba sine aliqua spe consecrandi, nec Ecclesia iubet aliquem proferre, de quo non possit habere aliquam spem, quod consecrabit, & per quem non possit intendi ille effectus; ergo ex hoc capite non est aliquid inconueniens, in ratione cuius vitanda sit illa caeremonia, praesertim cum per illam intendat Ecclesia representare mysteria conducentia ad cultum huius Sacramenti, utpote aequalitatem potestatis cum Episcopo, quam habent Sacerdotes ex ordinatione sua ad consecrandum; sicut in signum etiam potestatis acceptae iubentur Diaconus, & Subdiaconus, cum ordinantur, ministrare Episcopo in altari: item ad representandam cœnam Domini cum discipulis, & alia mysteria, quae licet nos lateant, non tamen lateverunt Apostolos, à quibus forsitan descendit hæc consuetudo.

173. *Explicitus*
intra
sententia.
Neque etiam obstat secundum inconueniens, quod ille, qui consecrat, non perficit Sacrificium, nec sumit vtramque speciem, quia in primis non est certum, non posse de iure Diuino fieri consecratio-

P. Ioh. de Lugo de Sacramentis.

nem, quin sequatur sumptio à Sacerdote. Deinde, licet consecratio etiam de iure Diuino dicat habitudinem ad sumptionem, est tamen satis probabile, quod, secluso præcepto Ecclesiastico, sufficeret solum sumptionem ab alio Sacerdote, licet ipse consecrans non communicaret, ut indicat Suarez *dis. pur. 75. sect. 5.* in fine, & cum aliis docet Hieronym. Llamas. *1. part. Methodi cap. 11. §. 11.* Ratio autem est, quia licet inceptum Sacrificium debeat omnino perfici, & ideo si Sacerdos post consecrationem moriatur, substitui debeat alius, qui perficiat Sacrificium: ceterum quod sumptio Eucharistiæ (in qua perficiatur Sacrificium) fiat non ab ipso consecrante, sed ab alio, non videtur adeo indecens, ut secluso præcepto Ecclesiastico, non liceret; sicut è contra, non est illicitum offerre sine consecratione, ut in feria 6. Hebdomadæ sanctæ: tunc enim Sacerdos offert, quod non consecrauit, sed quod alius consecrauerat præcedente die. Ceterum licet ex natura rei hoc liceret, materiam tamen Ecclesia strictè prohibuit Sacerdotem consecrare, quin eo ipso sumat vtramque speciem, tum ad vitandum periculum, ne aliquando maneat consecratio sine perfectione Sacrificij sequuta (quod forsitan prohibetur iure Diuino) quod periculum nulla ratione melius vitatur, quam obligando ipsum Sacerdotem sumere statim quod consecrauit, alioquin si seruaretur sumendum ab alio Sacerdote, prius forsitan corrumpentur species vini, quam sumerentur; tum etiam ut melius, & exactius Sacerdos imitetur factum Christi, qui simul consecrauit, & sumpsit hoc Sacramentum.

Suarez.
Llamas.
Ratio est.

Supposito ergo, quod hoc præceptum non sit Diuinum, sed solum Ecclesiæ volentis Sacerdotem, qui consecrat, sumere ex consecratis; consequens est, quod eadem Ecclesia potuerit in ea obligatione dispensare, sicut etiam in die Parasceues dispensauit in præcepto non celebrandi sine consecratione: & olim, teste Innocentio, erat etiam consuetudo, quod celebrante Papa, omnes Presbyteri Cardinales consecrarent simul cum illo, licet non omnes communicarent; ex quo fit, praedictam consuetudinem, qua Ordinati in die Ordinationis consecrant cum Episcopo sine sumptione sanguinis, ex nullo capite manere malam; si tamen debite fiat, & omnes illi curent, quoad fieri possit, absoluerit verba simul, prout Ecclesia iubet, & ab Episcopo debent de hoc serio admoneri.

174.
Hoc suppositio
esset illud
inconueniens.

Dices, si illi Sacerdotes consecrant sine sumptione, ergo vere ipsi non sacrificant, sed solus Episcopus; siquidem supponimus sumptionem esse vel totam, vel partem actionis sacrificandi; ergo ipsi non celebrant. Quomodo ergo dicitur in Pontificali, quod illi omnes celebrant cum Episcopo? Respondet, illos vere celebrare, tum quia consecratio, licet non sit oblatio integra, & completa, est tamen oblatio simpliciter, tum etiam quia non solum consecrant, sed etiam tenentur sumere corpus Domini, licet non sumant sanguinem: illa autem communio, licet aliquibus videatur esse communio quasi laica, mihi tamen est valde verisimile, esse communionem Sacerdotalem, & per quam offerunt partialiter Sacrificium: nam si Sacerdotes illi accederent ut Laici ad illam communionem, non esset discrimen inter ipsos, & reliquos Ordinatos Diaconos, Subdiaconos, &c. Est autem discrimen in modo communicandi; nam ideo iubet Ecclesia reliquos ante communionem recitare Confessionem generalem. Presbyteros vero non recitare illam, & addit, quia ipsi concelebrant Pontifici; quasi dicat, reliqui accedunt ad communionem Laicam, in qua præmitti solet confessio generalis, at vero Presbyteri tunc

175.
Inflabit.

Respondet.

In quo Ecclē-
sia dispensat
cum illis Sa-
cerdotibus.

communicant vt Presbyteri, & vt celebrantes; ce-
lebrans autem solum dicit confessionem in princi-
pio Missæ; & ideo etiam Episcopus in Pontificali
iubetur consecrare tot hostias, quot sunt Ordinati,
vt scilicet communio fiat ex consecratis ab ipsis Sa-
cerdotibus offerentibus sacrificium. Ex quo infero,
Ecclēsiam non dispensare cum illis Sacerdotibus,
quoad consecrationem sine sumptione, sed quoad
sumptionem sanguinis; quod forsitan fit ad deno-
tandum inferioritatem, quam adhuc habent respec-
tu Episcopi: nam licet Episcopus consecratus su-
mar vtramque speciem cum consecrante, eo quod
æqualis est iam illi in Episcopatu, Sacerdos tamen
non sumit vtramque speciem cum Episcopo, quia
adhuc manet inferior Episcopo; debet tamē sumere
vnam speciem; nec existimo, posse illam communi-
onem omitti à Sacerdote etiam ex dispensatione Epi-
scopi; tum quia illa sumptio pertinet ad completum
sacrificij, quod offerre illos Sacerdotes sepe di-
citur in Canone, & aliis orationibus, tum etiā, quia
præceptū non consecrandi sine sumptione non po-
test dispensari nisi ab Ecclēsia, quæ in prædicto casu
solum dispensauit, quoad sumptionem sanguinis.

DISPVATIO XII.

De effectibus Eucharistiæ.

SECTIO I. *Verum Sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam.*

SECTIO II. *Quando conferat Eucharistiæ gratiam sanctificantem?*

SECTIO III. *Verum vtraque species Eucharistiæ conferat maiorem gratiam, quam singula seorsim.*

SECTIO IV. *De aliis effectibus spiritualibus sacramenti Eucharistiæ.*

SECTIO V. *De effectibus, quos Eucharistiæ operatur circa Corpus.*

EFFECTVS Eucharistiæ alij possunt intelligi
circa animam, alij circa ipsum corpus, de
vtriusque breuiter agemus, prius de iis, qui sunt
circa animam.

SECTIO I.

Verum Sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam.

I. *Supponitur hoc sacramentum conferre gratiam.*

Difficulus est de prima gratia.

In quo Catholicis conueniant.

Supponimus, hoc sacramentum conferre gratiam
sanctificantem ex opere operato, quod omnibus
sacramentis nouæ legis commune est; & de Eucha-
ristiâ probatur late ex Scriptura, Conciliis, & Patri-
bus aduersus Hæreticos à nostris Recentioribus in
præsenti, præsertim Suarez & Vasquez, Bellarmino
lib. 4. de Eucharistiâ, Valentia, & aliis. Difficultas
est, an non solum conferat augmentum gratiæ, sed
etiam aliquando primam gratiam, per quam expel-
litur peccatum lethale. Et vt certa ab incertis se-
paremus, conueniunt Doctores Catholici in eo,
quod hoc sacramentum non sit per se institutum
ad remissionem peccati mortalis; quod ex eo fa-
cile constat, quia sacramentum non instituitur per
se ad illum effectum, quem per se supponit sem-
per productum: Eucharistiâ autem per se loquen-
do supponit primam gratiam in subiecto: nam ci-
bus de se ordinatur ad augendam, non ad generan-

dam vitam; ergo supponit omnino vitam animæ.
Hoc idem ex Tridentino, & aliis rationibus pro-
bant bene Suarez in præsentibus *disp. 63. sect. 1.* & Suarez
Vasquez *disp. 205. cap. 1.* Restat ergo dubitatio, *videtur*
an saltem per accidens Eucharistiâ conferat ali-
quando primam gratiam.

Prima sententia affirmat in casu, quo quis incul-
pabiliter accedat ad Eucharistiâ, vel quia ignorat
inuincibiliter statum peccati, quem habet, vel quia
existimat, se rite fuisse absolutum, cum non fuerit
tunc enim virtute sacramenti remittitur peccatum.
Hanc tenent plures Thomistæ, & alij, quos refert,
& sequitur Suarez vbi supra conclusione tertia.
Cæterum auctores huius sententiæ rursus diui-
duntur: nam quidam censent, ad hunc effectum
non esse necessariam etiam attritionem, sed suffice-
re bonam fidem, & inculpabilem accessum ad Eucha-
ristiâ; alij dicunt, requiri attritionem super-
naturalem, quæ vel existimetur contritio, vel incul-
pabiliter putetur sufficiens dispositio ad Eucha-
ristiâ. Sic docent Recentiores, & videtur fauere
S. Thomas *art. 3. in corpore*, & in aliis locis.

Secunda sententia negat in vniuersum Eucha-
ristiâ, causare per se, vel per accidens primam gra-
tiam in aliquo casu. Hanc tenent Bonauentura, Ga-
briel, Gerson, Alexander & alij, quos refert & se-
quitur Vasquez vbi supra *cap. 4. §. 5.* imo videtur
esse etiam de mente S. Thomæ, vt postea videbimus
& licet aliqui nimis acriter inuehantur in hanc sen-
tentiam, dicentes oppositam esse omnino certam, &
indubitatam, falluntur tamen; nam tota hæc con-
trouersia non excedit terminos opinionis probabili-
s; & quidem inter illas hæc posterior videtur proba-
bilior, & magis consona doctrinæ, quæ de hoc sa-
cramento in Ecclēsia communiter tradita est; imo
videtur expressa in Catechismo Pij Quinti, vbi dicitur
de effectibus Eucharistiæ agitur, sic dicitur. *Verum*
*quod dicitur Eucharistiâ gratiam tribui, pastorem admi-
nistrare oportet, ita intelligendum non esse perinde ac necesse*
non sit, ut qui re ipsa hoc sacramentum vtiliter percepit
est, gratiam antea adeptus fuerit. Constat enim quem-
admodum mortuus corporibus naturale alimentum nihil
prodest; ita etiam anima, quæ spiritum non vinit, sacra-
mentum non prodest, ac propterea panis, & vini speciem ha-
bent, ut significetur, non quidem reuocanda ad vitam ani-
ma, sed in vita conservanda causa instituta esse. Hæc
ibi, vbi obiter prima ratio insinuat satis efficax
pro hac sententia.

Probat ergo primo, quia hoc sacramentum ex
sua institutione est sacramentum viuorum; ideo
enim institutum fuit per modum, vt indicaretur
eius effectus, qui non melius quam ex institutione
colliguntur. Ideo namque in Florentino dicitur,
hoc sacramentum eos omnes effectus causare in
suscipiente, quos cibus naturalis causare solet; cibus
autem numquam datur ad generandam, sed ad conser-
uandam vel augendam substantiam animalis;
ergo nec Eucharistiâ habuit talem virtutem: quare
sicut cibus non operatur mortuo applicatus, sic nec
Eucharistiâ, nisi præsupponatur vita spiritualis.
Hoc idem argumentum sumi potest ex significatio-
ne: sacramenta enim eos solum effectus habent,
quos significant; Eucharistiâ autem nullo modo si-
gnificat gratiam primam, sed gratiam nutritionis &
augmenti, ergo hanc solum causat, & non illam.

Secundo probatur ratione etiam insinuata in ver-
bis relatis Catechismo: quia scilicet Eucharistiâ
ex sua institutione, & per se non habet conferre
primam gratiam, vt admittitur aduersarij; ergo
in nullo casu etiam per accidens potest hoc habere.
Consequenter probatur, quia sacramenta ex opere
operato

operato non habent effectum, nisi illum, ad quem sunt instituta. Cum enim sacramenta de se non habeant virtutem, sed solum ex institutione, consequens est, vt tota virtus sacramenti regulanda sit penes id, quod habent ex propria institutione; repugnat ergo, quod Eucharistia conferat primam gratiam, & non sit per se instituta ad hunc effectum.

Dices, hoc etiam habet Eucharistia ex institutione, non tamen per se, sed per accidens. Sed contra; quia habere virtutem per accidens ex institutione, nihil aliud est, quam habere virtutem ad illum effectum, quasi præter intentionem instituentis. Nam Christus solum intendit, quod Eucharistia augeter gratiam; ceterum, quia non potuit dare hanc virtutem Eucharistia, quin obiter maneret cum virtute sufficienti ad dandam primam gratiam in aliquo casu; hinc est, quod Eucharistia per accidens, & quasi præter intentionem habuerit etiam hanc virtutem ad causandam primam gratiam; sicut generatio monstratur præter intentionem naturæ; natura enim communicauit virtutem causis secundis ad suos effectus; ceterum quia non potuit hæc virtus communicari, quin aliquando ex concursu contrariorum, & commixtione agentium orientur monstra, & defectus; hinc est, datam etiam esse virtutem ad monstra per accidens, & præter intentionem. Hoc autem in præsentis non potest vllum habere locum; quia ex eo quod Christus instituit Eucharistiam voluerit eam esse nutrimentum gratiæ, non fuit necesse habere etiam virtutem ad causandam primam gratiam in aliquo casu; potuit enim optime dari virtus ad vnum, & non ad aliud; nam licet prima gratia, & augmentum gratiæ sint effectus eiusdem rationis quoad entitatem, potuit tamen hæc causa exigere ad operandum talem dispositionem in subiecto, nempe statum gratiæ, sicut etiam exigit Characterem Baptismalem; ergo potuit bene Eucharistia accipere virtutem ad augmentum gratiæ sine virtute ad primam gratiam; ergo si de facto accipit virtutem collatiuam primæ gratiæ, consequens est, quod illam habuerit per se, & non per accidens, & præter intentionem.

Dicunt aliqui, Eucharistiam ex ratione specifica suæ institutionis solum habere, quod det augmentum gratiæ; ceterum ex ratione generica habere, quod det etiam primam; quia omnia sacramenta nouæ legis habent vim sub ratione generica causandi primam gratiam. Sed hanc distinctionem late impugnat Suarez supra *disp. 7. sect. 2.* tum quia nulum habet fundamentum hæc duplex institutio sacramentorum, quoad rationem genericam, & quoad specificam; tum etiam, quia sequeretur, Eucharistiam, simpliciter loquendo, per se causare primam gratiam, & per se institutam esse ad hunc effectum: quia prædicata, quæ per se conueniunt homini ob rationem genericam animalis, per se conueniunt homini simpliciter; homo enim simpliciter est sensitius; tum etiam ob alia inconuenientia, quæ ex hac institutione bene probat inferri.

Ideo ipse Suarez aliter respondet ibi, omnia sacramenta fuisse instituta ad dandum aliquem gradum gratiæ, quare eo ipso, quod non sit obex in subiecto, possunt illum conferre: per attritionem autem tollitur contraria dispositio, seu obex actualis; ergo poterit Eucharistia operari illum gradum gratiæ, ad quem habet virtutem; quod enim sit primus, vel secundus gradus, parum refert; nam Baptismus etiam, & Pœnitentia per se instituta sunt ad primam gratiam, & tamen si inueniunt subiectum gratum, possunt dare augmentum; ergo similiter è contra.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Sed contra hoc etiam est; nam in primis per attritionem non tollitur sufficienter obex ad Eucharistiam: obex enim erat status peccati, eo quod opponeretur significationi, quam habet Eucharistia, gratiæ nutritiue; ergo quantumcumque detur attritio, non tollitur obex. Pro quo aduerte, non esse eundem obicem respectu omnium sacramentorum; nam respectu Baptismi, vel Pœnitentiæ sufficienter tollitur obex per attritionem; quia hæc sacramenta de se significant obligationem peccati, quam operantur; & ideo quod adhuc præsupponatur peccatū, non obest efficacitati horum sacramentorum: at vero Eucharistia non significat ablationem peccati, sed nutritionem spiritualem; ergo status peccati habitualis præcedens obest huic significationi, vt operetur; ergo per attritionem non tollitur obex, nisi antecedenter ad Eucharistiam tollatur peccatum per ipsam attritionem, quod non concedes.

Deinde exemplum, quod affertur de Pœnitentiæ, & Baptismo, quæ aliquando possunt causare augmentum gratiæ, non est ad rem: nam ille effectus non est per accidens, sed per se à Pœnitentiæ, vel Baptismo. Etenim hæc sacramenta instituta sunt per se, non solum ad primam gratiam, sed etiam ad alios effectus: Baptismus scilicet ad dandam gratiam, ex vi cuius debeantur auxilia homini baptizato ad seruanda præcepta, & ad operandum, vt membrum Christi; quare quando inuenit subiectum gratum, debet dare aliquem gradum gratiæ, per quem fiat ille homo membrum Christi, & ratione cuius incorporationis exigit talia auxilia, &c. quod quidem habet, non per accidens, sed per se ex propria institutione. Item sacramentum Pœnitentiæ non solum habet per se resuscitare mortuum, sed etiam reconciliare hominem cum Deo, & dare auxilia, quibus magis caueat à lapsu; quare licet inueniat subiectum gratum, habet per se augere gratiam, vt magis reconciliet hominem cum Deo, & vt det aliquem gradum gratiæ, ratione cuius homo exigit talia auxilia, &c. At vero Eucharistia per se solum habet dare augmentum gratiæ, ergo nunquam potest dare primam gratiam.

Ratio autem à priori est, quia regula generalis est, quod sacramenta causant suum effectum, quando non est obex. Sacramentum ergo Pœnitentiæ potest, etiam si homo iam sit iustus, causare augmentum gratiæ, quia tunc non inuenit obicem: obex enim ad effectum illius sacramenti est peccatum mortale non retractatum; in illo autem casu peccatum supponitur satis, superque retractatum, imo & condonatum: non ergo inuenitur obex, atque ideo non mirum, si ponatur effectus Sacramenti. At vero in nostro casu Eucharistia non potest causare suum effectum, quia non inuenit ablatum suum obicem: obex quippe suus est peccatum habituale, seu status peccati, qui non supponitur ablatum, nec potest per Eucharistiam auferri; quia nullum Sacramentum aufert suum obicem, sed debet illum inuenire ablatum, ad hoc vt causet suum effectum. Adde, consequentiam illam ex sacramento Baptismi, & Pœnitentiæ bonam non esse; nam licet ex virtute ad causandam primam gratiam arguatur bene virtus ad causandum augmentum gratiæ, non tamen arguitur è contra virtus causandi primam gratiam ex virtute causandi augmentum: multo enim maior virtus requiritur ad causandum primam gratiam, & tollendum peccatum, quam ad causandum augmentum gratiæ in homine iusto: hinc enim est, quod licet homo iustus possit mereri de condigno augmentum gratiæ, non tamen potest alteri mereri de condigno primam gratiam, nec posset etiam sibi mereri de condigno

9. Impugnatur.

Nota non esse eundem obicem respectu omnium sacramentorum.

10. Exemplum de Pœnitentiæ & Baptismo non est ad rem.

11. Ratio generalis est quia omnia sacramenta causant suum effectum quando non est obex.

condigno remissionem peccati, etiam si supponeretur per possibile, vel impossibile habere gratiam habitalem, quia nimirum multo plus est remittere peccatum, & dare gratiam, quam augere gratiam post peccatum remissum, ut explicui disputat. 5. de Incarnat. sect. 1. num. 17. sect. 4. num. 68.

12.
*Recentiores
alij aliter re-
spondent.*

Alij Recentiores paulo aliter respondent ad illud argumentum, quo nostram sententiam probauimus. Dicunt enim, ideo primam gratiam causari per accidens ab Eucharistia, non quia non sit ex institutione Christi, aut quia solum sit effectus consequutus ad causationem alterius qui solus intendebatur; sed dicitur esse per accidens, quia est præter, imo contra exigentiam, & propensionem ipsius Sacramenti: contra exigentiam, inquam, non necessitatis, sed obligationis; cum enim iuxta institutionem huius Sacramenti sit præceptum, & obligatio præmittendi statum gratiæ, & iustificationem, consequens est, ut casus, quo accipitur absque ea dispositione præuisa, sit contra exigentiam, qua Sacramentum ipsum ex præcepto exigebat non sumi absque illa dispositione, atque ideo effectus gratiæ, quæ tunc dabitur, erit contra id, quod Sacramenti institutio ex præcepto exigebat, licet non sit præter toram intentionem, & institutionem ipsius Sacramenti.

13.
*Arguitur
primo contra
hunc dicendi
modum.*

Contra hunc tamen explicandi modum adhuc videtur esse primo, quod gratiam illam dari ex suppositione casus prohibiti in institutione Sacramenti, non videtur sufficere, ut Sacramentum dicatur concurrere solum per accidens ad illum effectum. Alioquin quando homo iustificatus per contritionem perfectam immemor sui peccati non præmittit Confessionem ante Communionem, & recipit ab Eucharistia augmentum gratiæ, dicitur etiam Eucharistia causare per accidens illum effectum, & augmentum gratiæ: est enim contra exigentiam, & præceptum illius Sacramenti, recipi ab eo, qui mortaliter peccauit, non præmissa Confessione Sacramentali. Item, si commisit duo peccata, & immemor vnus confitetur alterum, & iustificatur, Eucharistia dabit illi augmentum gratiæ per accidens, quia est contra exigentiam, & præceptum, quo præexigitur confessio omnium mortalium: nemo autem dicit, in iis, & similibus casibus augmentum gratiæ causari per accidens ab Eucharistia. Sicut si Sacerdotium conferatur alicui ante Diaconatum, non dicitur per accidens causare gratiam, aut characterem, licet sit contra præceptum præmittendi Diaconatum. Similiter nec mors Christi dicitur per accidens causare gratiam iustificationis iis, qui contra ipsum Christum, & contra eius præcepta peccant: nam licet mors illa fuerit, ut homines crederent in ipsum, & acciperent, ac obseruarent eius legem, & præcepta, atque ideo non videtur esse iuxta Christi intentionem, quod eius leges violentur: voluit tamen Christus mori, non solum, ut homines crederent in ipsum, & eius legem acceptarent, sed etiam ut, si aliqui illam respuerent, & violarent, haberent medicinam, & remedium; & ideo hic etiam effectus non tribuitur per accidens, sed per se morti, & meritis Christi.

14.
*Arguitur se-
cundo & ap-
plicatur ratio
supra facta.*

Vnde secundo arguitur, & applicatur ratio supra facta contra illum dicendi modum; quia nimirum non apparet, quomodo sola illa exigentia, qua ex præcepto exigitur iustificatio præuisa, sufficiat ad denominandum effectum per accidens respectu Sacramenti; nam causa per accidens, ut dixi, appellatur, quæ in ipsamet operatione effectus per accidens, non intendit illum, sed alium, quem dum non assequitur, producit alium non intantum, cuius productio necessario consequitur ex intentione alterius. Sic natura in ipsamet productione monstri

non intendit monstrum, sed perfectam prolem, quam quia non potest assequi, producit monstrum, quia necessario consequitur ex intentione prolis perfectæ in his circumstantiis. Sic etiam agricola, qui fodiens vineam inuenit thesaurum, dicitur causa per accidens, quia in illa ipsa fossione aliud diuersum intendebat, scilicet, terræ culturam, cum qua intentione habet necessariam connexionem inuenio thesauri in his circumstantiis. Quando vero aliquis ex suppositione prioris intenti non habiti, applicat animum ad aliquid aliud faciendum, non dicitur causa per accidens secundum effectum, v. g. testator præcipit hæredi, ut à debitoribus omnibus exigat debita, eosque obligat ad soluendum; addit tamen, si vero aliquis post annum non soluerit, hæres remittat debitum illi. Ecce ex primaria intentione testator vult, omnes debitores soluere; postea si finis ille non obtineatur in omnibus, vult remissionem debiti, quæ non est necessario connexa cum illa priori intentione: certe non dicitur testator causa per accidens remissionis debiti, licet ille effectus causetur contra exigentiam testatoris, qui obligabat omnes ad soluendum. Similiter Deus ex primaria intentione exigit, & obligat omnes ad non peccandum; vult tamen peccantibus remittere peccata, si de illis doceant, qui effectus ponitur contra exigentiam Dei, qui obligabat ad non ponendum talem casum; non tamen dicitur Deus per accidens concurrere ad remissionem peccatorum, sed potius ille effectus remissionis tribuatur Deo, ut causa per se, quia illum intendit ex suppositione prioris intenti non habiti. Eodem ergo modo, si Sacramentum Eucharistiæ ex sua institutione, seu Christus illud instituens obligat omnes ad præmittendum statum gratiæ; addit vero, ut illi etiam, qui in peccato sunt, per Eucharistiam iustificentur, si bona fide, & cum attritione accedant; non debet dici hic effectus primæ gratiæ per accidens procedere ab Eucharistia, cum in ipsa productione primæ gratiæ nihil aliud intendatur, sed ipsamet iustificatio, & hic effectus non habeat connexionem cum illo, quod prius intendebatur, licet verum sit, quod intenditur, non ex primaria intentione, sed ex suppositione, quod primum intantum obtineri non potuit.

Dices; Extrema-vnctio cum attritione iuxta probabilem sententiam dare potest primam gratiam, licet ille effectus non habeat necessariam connexionem cum primaria intentione illius sacramenti, quæ erat tollere reliquias peccati iam remissæ; adhuc dicitur causari per accidens ab illo sacramento, quia nimirum est contra exigentiam, qua ex præcepto debent fideles præmittere statum gratiæ ad accipiendum illud sacramentum: ergo similiter dici potest in Eucharistia.

Respondeo, quando per Extremam-vnctionem causatur prima gratia cum attritione, effectum illum non quidem esse iuxta primariam intentionem illius sacramenti, non tamen esse effectum per accidens, sed iuxta intentionem Christi instituentis illud ad tollendas reliquias peccatorum, hoc est, quod superest, siue culpæ, siue poenæ, iuxta mensuram dispositionis. Ne tamen æquiuocatio fiat in illa voce, per se, distinguendus videtur duplex sensus, quem potest habere: nam si per illud, per se, intelligatur id, quod primario intenditur, fateor, non causari per se primam gratiam ab Extrema-vnctione, quia primario intenditur perfecta sanitas à peccatis iam remissis quoad culpam saltem grauem: si vero illud per se, significet id, quod non intenditur ut medium præcise, & propter aliud, sed ratione sui, in hoc sensu prima gratia datur per se ab illo sacramento, quia

quia non intenditur propter aliud, nempe ut detur augmentum gratiæ, sed propter sanitatem perfectam spiritualem, quæ complectitur sanitatem à culpa non remissa, & à reliquis culpæ prius remissa. Et in hoc sensu dicimus, si Eucharistia dat primam gratiam, debere illam dare per se; quia non est medium necessarium ad dandum augmentum gratiæ, quod Eucharistia per se intendebat; licet dici possit quod daret illam, non ex primaria intentione, sed ex secundaria, quatenus magis intendit, quod recipiatur in statu gratiæ; ex suppositione tamen, quod id non obtineatur, intendit etiam dare primam gratiam, si habet virtutem conferendi illum effectum.

Tertio principaliter probari solet nostra sententia, quia si attritio existimata contritio sufficeret ad fructum sacramenti percipiendum, ut quid tam exigit Paulus, quod *prober seipsum bono*; quæ probatio iuxta declarationem Trident. sess. 13. c. 7. Confessio est sacramentalis: Certe non alia de causa, nisi quia, licet homo videatur sibi contritus, id non sufficit ad fructum sacramenti, nisi re vera ita sit. Quare cum extra Confessionem tenuis sit probabilitas iustificationis, ideo merito, ne fraudetur hoc exitium sacramentum suo effectu, iubetur homo etiam si putet, se esse contritum, adhuc præmittere Confessionem, ut reddat se certiori modo capacem illius fructus. Quod si per attritionem existimata contritio esset iam homo proportionatus ad hoc sacramentum, & acciperet eius fructum, non esset, cur Apostolus tam anxie postularet, ut homo accessurus ad Eucharistiam non fideret suæ contritioni, sed præmitteret etiam confessionem: nam vel iste homo habet attritionem, vel non; si non habet, nec etiam Confessio proderit: si habeat, etiam sine Confessione per se est capax effectuum Eucharistiæ; cur ergo tanta cura de præmittenda Confessione: Ideo sane, quia Paulus censuit proportionem requisitam ad Eucharistiam non esse vitam utcumque existimata, sed vitam vere, & realiter habitam, de qua tamen maior est securitas post confessionem, quam extra illam per solam contritionem, in qua lapsissime falluntur homines. Sic intellexit verba Apostoli Anselmus super eum locum dicens: *Raro enim invenitur aliquis ita magnus, & iustus, ut in eo per discussionem non inveniantur aliquid, quod debeat eum à corpore, & sanguine Domini retardare, nisi confessus fuerit illud, & per penitentiam deleatur.* Scio, non esse istam adæquatam retentionem præmittendi Confessionem ad Eucharistiam, alioquin ille, qui ante communionem recordatur peccati omnium in Confessione per naturalem oblivionem, non teneretur illud ante Communionem fateri. Cæterum adhuc creditur fuisse motivum magna ex parte ad impositionem huius præcepti, ut fatentur communiter Theologi.

Quod idem colligitur ex aliis Patribus, qui nunquam distinguunt inter proportionem requisitam ad fructum huius sacramenti, & inter statum gratiæ, & sanctitatis. Ambrosius lib. 6. in Lucam c. 9. *Nemo cibum accipit Christi, nisi qui fuerit ante sanatus, & illi qui vacantur ad cenam, prius vocatione sanantur.* Et infra: *Ubiq; ergo mysterij ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicinis tribuatur, post alimonia mensa caelestis exhiberet.* Et idem lib. 7. in cap. 35. Luc. & Tertullianus lib. de Pudicitia c. 9. ponderant, in Parabola de filio Prodigio, quod prius acciperit à patre stolam gratiæ, quam ad epulas vituli saginati admitteretur. Gregorius lib. 2. in 1. Reg. c. 1. circa illa verba: *Repleti prius pro panibus se locauerunt.* Sic ait: *Salutem non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, qui ea quibus se repleverant, sagittia por-*

tant in mente. Nec sufficit, quod in nostro casu per attritionem sit, quod non portentur in mente peccata: nam re vera peccatum habituale adhuc manet: effectus vero ad peccatum non solum per attritionem supernaturalem, sed etiam per naturalem, vel per totalem oblivionem poterat tolli. Clemens Papa lib. 7. *Constitu. cap. 27. Si quis sanctus est, accedat; si non est, curet ut fiat per misericordiam Dei.* Quem modum loquendi habent passim alij Patres, apud quos proportio, & dispositio ad effectum sacramenti Eucharistiæ nunquam distinguitur à statu gratiæ, & vita spirituali animæ.

Denique probari potest hæc sententia, quia opposita nullam habet firmum fundamentum in Scriptura, aut Patribus, sine quo non est, cur tribuamus hunc effectum Eucharistiæ: effectus enim sacramentorum illi solum ponendi sunt, qui nobis à Deo aliqua ratione fuerint manifesti. Porro nullum esse tale fundamentum constabit solvendo ea omnia, quæ pro se adducere solent aduersarij. In primis ergo obijciuntur quamplures Patres, qui dicunt, hoc sacramentum esse remissionem peccatorum, hoc sacramentum lauari, mundari animam; extinguere peccata, tolli spurciciam, egrotos curari, ablui scelera, & alia huiusmodi. Vide quamplura loca apud Suarez ubi supra contra secundam conclusionem; & apud Vasq. in præfati c. 171. Responderetur, hæc testimonia explicari etiam ad aduersarij, ut non probent, quod hæretici contendunt, scilicet, Eucharistiam esse institutam ad dandam primam gratiam; quare ipsi met fatentur, non multum virgere contra nostram sententiam. Possunt ergo hæc loca accipi vel de Eucharistia, ut sacrificium est; ut sic enim habet vim impetrandi primam gratiam: vel etiã de Eucharistia respectu venialium, quæ tollit, ut infra videbimus; vel de remissione, & ablatione peccati, quoad reliquias prauorum affectuum qui remanebant, & tolluntur per Eucharistiam; vel denique, quod Eucharistia expellit morbos, & mortem, præueniendo scilicet, & afferendo auxilia ad vires, quibus resistamus tentationibus. Afferitur etiam communiter à S. Thoma in 4. disp. 9. quest. 1. art. 3. *quæstio. 2.* & à Durando & aliis testimonium quoddam Augustini dicentis, quod *Eucharistia vivificat etiam mortuos.* Cæterum hæc verba non inveniuntur in Augustino, ut notavit Vasquez in præfati; nec etiam in locis Decreti, quæ citantur in margine S. Thomæ; & si inveniuntur, possent etiam explicari in sensu, quo infra explicabimus ipsum S. Thomam.

Secundo obijciuntur Tridentinum Can. 5. dicens: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum huius Sacramenti esse remissionem peccatorum, vel ex eo non alias effectum promerire, anathema sit.* Vbi indicari videtur, remissionem peccatorum etiam esse effectum Eucharistiæ. Item ex eodem Tridentino docente omnia Sacramenta conferre gratiam non ponenti obicem; ergo cum in nostro casu non ponatur obex, dabitur gratia. Denique ex doctrina generali eiusdem Tridentini, & Florentini, qua dicitur, omnia Sacramenta novæ legis causare gratiam, & gratia enim non dicitur simpliciter augmentum gratiæ, sed prima gratia. Responderetur ad primum, Tridentinum supponere Eucharistiam tollere venialia, ut infra dicemus; & tamen in illis verbis illud non definit, sed solum quod non sit instituta ad remissionem solum peccatorum, ut Hæretici contendebant. Ad secundum respondeo, in nostro casu poni obicem, scilicet statum peccati; qui licet non sit obex ad Baptismum, vel Penitentiam, est tamen obex ad Eucharistiam; ut supra diximus. Ad tertium dico, nomine gratiæ intelligi gratiam, pro ut abstrahit à prima gratia, vel augmento: nam ipsi Patres ita se explicant, dum

Clemens.

19.

Opposita sententia nullam habet fundamentum.

Obijciuntur quidam Patres.

Suarez.

Vasquez.

Respondet.

S. Thom. Durandus. August.

20.

Concil. Trident. Obijciunt Tridentinum.

Respondet.

probat illam generalem doctrinam ex eo quod Eucharistia conferat augmentum gratiæ.

21. Tertio obiicitur ex Iulio Papa in cap. *Cum omne crimen*, de consecratione, d. 2. in hæc verba: *Cum omne crimen Sacrificiorum oblatione deleatur*. Respondetur, ibi sermonem esse de oblatione Sacrificij, non de susceptione Sacramenti. Dices: si vt Sacrificium habet hanc vim; ergo multo magis eam habebit vt Sacramentum. Respondetur negando consequentiam: quia vt Sacramentum est cibus animæ, quam præsupponit iam viam; vt Sacrificium vero habet suam vim ex principali offerente, qui est Christus; à quo accipit vim impetrandi auxilia congrua pro iis, qui sunt in peccato; & quidem hæc impetratio non est infallibilis; de quo in materia de Sacrificio.

Respondetur.

22. Dices; cibus materialis prærequirit vitam in comedente; quia comedens debet propria virtute agere in alimentum; vt illud in se conuertat; at vero cibus animæ non conuertitur in animam; imo ipse cibus debet conuerti in se animam comedentis, iuxta vulgare dictum Augustini: ergo non tam requiritur vita in comedente, quam in ipso cibo, vt habeat suum effectum. Respondetur, in sumptione Eucharistiæ reperiri duplicem conuersionem spirituales: alteram, qua homo conuertitur in Christum, quoad operationes, eo quod fiat quasi membrum Christi, & incipiat iam operari iis operationibus, quæ decent membrum Christi, iuxta illud Apostoli: *Vt ego, iam non ego, vivit in me Christus*; alteram vero, qua homo conuertit Eucharistiam in se, quoad fructus; eo quod sicut ex naturali alimento accipit vires ad conseruandam, & augendam vitam naturalem: sic etiam ab hoc Sacramento accipit nouas vires spirituales ad operandum, & nouum augmentum sanctitatis, quæ est vita spiritualis, quare ex parte ipsius etiam hominis prærequiritur vita ad vtiliter comedendum hunc cibum.

Respondetur.

23. Quarto obiicitur.

Quarto obiicitur, quia in prædicto casu, qui inuincibiliter existimat, se esse contritum & confessum, probauit se sufficienter, iuxta præceptum Apostoli dicentis: *Probet se ipsum homo & sic de pane illo edat*, ergo ille edit iuxta Apostoli consilium; ergo edit vtiliter & cum fructu. Respondetur in primis: hoc argumentum etiam probat sine attritione dari primam gratiam per Eucharistiam; quia ille, qui inculpabiliter ignorat suum peccatum, non tenetur habere etiam attritionem ante Communionem; ergo sine attritione probauit se sufficienter. Denique respondetur absolute, illum hominem, licet probauerit se, & inuincibiliter ignorauerit suam indignitatem, ideoque illa communio non imputetur ad nouam culpam; re tamen vera accedere indigne, indignitate quidem inculpabiliter ignorata: sicut si falso existimans inuincibiliter, se esse baptizatum, accederet ad Communionem, non ideo acciperet fructum Sacramenti. Paulus autem non dicit, quod omnis, qui, postquam se probauit, edit, accipit fructum; sed permittit, quod ille, qui se probauit, edat: ex quo solum sequitur, cum bene facere accipiendo ad Eucharistiam, quia regulariter reportabit fructum, non tamen quod semper infallibiliter habebit effectum Sacramenti, si adhuc adsit obex.

24. Vltimo obiicitur S. Thom. in præsent. ar. 3. in corp.

Obiicitur vltimo S. Thom. ma. S. Thomas.

vbi ait, hoc Sacramentum perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam, & affectum non habet, causate remissionem peccati: *Fortè enim, inquit, primo non fuit sufficienter contritus, sed deuote; & reuenter accedens consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, qua contritionem perficiet, & remissionem peccati; vbi videtur stare aperte*

pro opposita sententia, quod etiam clarius videtur exprimere in 4. dist. 9. q. 1. ar. 3. quæstion. 2. Cæterum mens S. Thomæ in hac quæstione ad minus est factis dubia: nam in verbis relatis potius videtur supponere, quod non remittitur peccatum immediate per hoc Sacramentum, sed mediante vera contritione, quam impetrabit susceptio Eucharistiæ; quare cum hæc impetratio non sit infallibilis, sed ex congruitate, & misericordia Dei, consequens est, nec primam gratiam conferri infallibiliter: videtur autem hoc esse magis iuxta mentem Doctoris sancti, qui in toto hoc ar. 3. supponit hoc esse Sacramentum viuorum, & præsupponere vitam in subiecto, vt communicet suos effectus. Quare licet in 4. dicta d. 9. vbi supra videatur absolute docere, quod sumptio Eucharistiæ viuificat mortuos, non debet intelligi tanquam de effectu infallibili, sed tanquam de effectu aliquando contingenti, eo quod aliquando (vt dixi) credi potest, quod illi homini datur auxilium ad contritionem, qua mediante resurgat à peccato.

Ex dictis infertur facile decisio illius quæstionis, an detur accessus neuter ad Eucharistiam? scilicet per quem nec detur fructus Sacramenti, nec committatur nouum peccatum? Nam licet aliqui negauerint, certa tamen videtur pars affirmatiua: potest enim accedere aliquis inuincibiliter ignorans statum peccati, in quo est; & non recipere fructum Sacramenti, siue quia non habuit contritionem, sed solum attritionem, quæ non sufficit, siue quia licet sufficiat attritio, eam tamen non habuit, quia cum nō censeret, se esse in peccato, non curauit de aliquo dolore habēdo in quo casu etiam iuxta contrariam sententiam non iustificatur per sacramentum Eucharistiæ.

SECTIO II.

Quando conferat Eucharistia gratiam sanctificantem.

Non quærimus, an Eucharistia sumpta cum Nobice peccati mortalis causet gratiam, ablato obice, post consumptas species; de hoc enim dictum est, quantum sufficit, *Disput. 9. de Sacramento in genere sect. 6.* Solum ergo quærimus, quando conferat gratiam Eucharistia sumpta absque obice. Est autem duplex dubium circa hoc; primum, circa tempus actualis sumptionis: secundum, circa tempus, quo species durant in stomacho, antequam contumpanitur, & adhuc continent Christum.

Circa primum, difficile est assignare tempus, vel instans, quo Eucharistia confert gratiam. Quidam enim volunt, id fieri, cum primum est in ore; quia iam dicitur vere manducari: gratia autem promissa est omnibus manducantibus. A quo dicendi modo non videtur alienus P. Vasquez *disp. 203. cap. 2. ar. 17.* dicens, negari non posse, species vere manducari, cum sunt in ore, & intra dentes conteruntur, iuxta significationem verbi *manduco*; addit tamen, decerni non posse, vtrum Eucharistia, dum est in ore, an vero solum, dum traicitur, vel solum in stomacho gratiam operetur; cum hoc solum pendeat ex voluntate Dei; quare eius etiam iudicio relegendum, vtrum ille, qui digne sumit Eucharistiam, eamque habens in ore moritur, antequam illam traiciat in stomachum, fructum illius recipiat, an non.

Hæc tamen in primis non videtur satis conuenienter dici; quia si certum est, species vere manducari, dum solum habentur in ore, non videtur posse negari, accipi fructum Sacramenti; nec hoc debet

debet solum Divino iudici relinqui, cum habemus
claram Christi promissionem gratiæ dandæ: quæ
manducatur hunc panem, vivit in æternum. Cæterum illud
ipsum, quod pro certo supponitur, videtur falsum,
& contra omnium mentem: neque enim dicitur
manducasse panem ille, qui acceptum in ore statim
extraxit, vel eiecit, imo ab omnibus censetur ieiunus;
ieiunium autem naturale opponitur comestioni
veræ, & naturali. Adde, si ille manducasset, im-
pletset utique Christi præceptum, & Ecclesiæ de
manducando corpore Christi: quis autem dicat, non
traiectis, sed reiectis ab ore speciebus, satisfactum
esse præcepto Communionis vel viatici? Denique
nemo dicit, bibi eum potum, quem aliquis ore de-
gustans statim expulit, nulla proforus gutta traiectæ;
ille enim in toto rigore dicitur non bibere, iuxta
illud Mathæi 27. & cum gustasset, noluit bibere.

est autem inconueniens, gratiam incipere totam si-
mul immediate post instans, vt in aliis materiis
concedendum est.

Secundus modus respondendi est, quem assignat
in tertia conclusione defendendo, gratiam produci
in instanti intrinseco indivisibili; quod rursus tri-
pliciter explicat: primus modus, cui tandem magis
adhæret, est, quod gratia fiat illo primo instanti,
quo cibus peruenit ad illum terminum diuidentem
spatium internum, per quod fit manducatio ab ex-
terno. Nam licet panis non diceretur manducatus
in illo instanti, corpus tamen Christi cum sit in sin-
gulis indivisibilibus specierum, cuius virtute hoc
Sacramentum producit gratiam, poterit ratione
illius indivisibilis eam producere: quia cum ille
terminus sit continuans vnam partem gutturis cum
alia, est intrinsecus utrique parti; & cum corpus
Christi sit, quod agit, & non patitur, sicut cibus na-
turalis satis est, quod ipsum corpus Christi sit iam
applicatum quoad vim agendi, vt tunc dicatur
manducari, licet nondum sit præsens, quoad mo-
tum localem, spatio gutturis, in quo fit traiectio.

Hic modus explicandi mihi difficillimus est, pri-
mo, quia non potest dici corpus Christi manduca-
tum, quando species panis non possunt dici manduca-
tæ: sed in illo instanti species non possunt dici
manducatæ; ergo nec corpus Christi, & per conse-
quens non poterit tunc conferre gratiam. Maior vi-
detur clara, quia corpus Christi denominatur man-
ducari à speciebus; & homo non solum debet com-
edere corpus Christi secundum se, sed panem il-
lum constantem ex corpore Christi, & speciebus.
Minor vero probatur ad hominem, quia ipse con-
cedit, panem non dicendum manducatum illo in-
stanti, ergo nec eius accidentia dicentur manducata
tunc absente pane: nam accidentia non manducan-
tur citius quam panis, quando sunt in pane; ergo
neque absente pane, comeduntur, quando, si panis
desset, non esset manducatus.

Secundo arguitur, quia corpus Christi manduca-
tari, non est esse applicatum localiter quasi extrin-
sece parti gutturis, in qua fit manducatio panis, sed
est esse iam intra eandem partem, neque enim di-
citur manducari, quia est applicatum ad operan-
dum, vt loquitur Suarez, sed potius è contra est ap-
plicatum ad operandum, quia est manducatum, cum
manducatio sit conditio requisita ad operandum.
Prius ergo est, esse manducatum; & hoc non est
illud, nisi esse in illo loco; in quo alij cibi sunt,
quando sunt manducati; neque aliud intelligi po-
test per manducationem corporis Christi sine gra-
ui inconuenientia: nam si semel extendatur, & varie-
tur significatio illius vocis, dicere poterit aliquis,
corpus Christi sufficienter manducari, quando manu
apprehenditur, vel applicatur ori, licet alij cibi
plus requirant, vt manducentur.

Tertio, quia ante hoc instans species erant eo-
dem spatio, in quo sunt nunc, excepto illo puncto
continuatio spatij præcedentis cum spatio sequen-
ti: hoc autem non videtur satis, vt nunc dicantur
manducatæ, cum antea non essent, quia vel spa-
tium huius puncti est extra spatium totum, quod
prius occupabant species, vel non. Primum non vi-
detur posse dici, quia indivisibile spatij non facit
maius; ergo non extrahit vel extendit ultra spa-
tium præcedens; imo etiam si extenderet, tota hæc
extensio esset ad vnum indivisibile, quod non suf-
ficit, vt dicatur cibus manducatus, cum nondum
occupet partem aliquam gutturis inferioris, vel sto-
machi, sed vnum indivisibile, quod pro nihilo re-
putatur. Si autem dicatur secundum, ergo species
prius

29. Nec obstat, quod etiam, dum in ore habemus ci-
bum, dicatur iam manducare, quod verbum ipsum,
quod dicitur manducare, significare videtur, quod deriuatur à ver-
bo, mendo, quod dentibus, & ore fit: hoc, inquam,
non obstat, quia in primis, licet etymologia verbi
sumatur à masticatione, certum est, illam non re-
quiri ad manducandum vere, & proprie, alioquin
non manducant fideles Christi carnem, quia eam
dentibus non mandunt, imo nec species panis, sed
solum deglutunt: aliud autem est in rigore, mandu-
care, aliud denotare, seu deglutire; vnde Cicero 1. de na-
tura Deorum dixit: *Alia sugunt, alia carpunt, alia vo-
rant, alia mandunt.* Fatendum ergo est, eum, qui so-
lum habuit in ore cibum, non manducasse proprie
loquendo, sed solum incepisse manducationem: est
enim manducatio actio complectens sumptionem
intra os, & traiectionem; cum hoc tamen discrimi-
ne, vt essentialiter includat traiectionem, sine qua
non datur manducatio, & qua sola posita datur
sumptionem vero intra os, non essentialiter, sed
quasi integraliter. Vnde qui ante mediam noctem
habebat iam in ore buccellam panis v.g. vel ouum,
si, audito signo horologij traieciat, dicitur mandu-
casse post mediam noctem, & non manet ieiunus: è
contra vero qui post mediam noctem sumpsit in
ore, & non traiecit, non dicitur comedisse, vel bi-
bisse: illa ergo traiectio est quasi essentia comestio-
nis, & potationis, licet sumptio iam inchoet come-
stionem, & potum.

30. Alij ergo secundo dicunt, gratiam conferri,
quando Sacramentum traiecitur: quia tamen traie-
ctio ipsa est motus successiuus, rursus refertur sen-
tentia Maioris in 4. disp. 9. q. 1. dicentis, Sacramen-
tum incipere gratiam eo momento traiectionis,
quo melius ad gratiam dispositus est homo. Sed P.
Valquez in præsentia disp. 103. c. 2. n. 14. aliam diuer-
sam esse probat Maioris sententiam: nec illa habet
vllam speciem probabilitatis.

P. Suarez disp. 63. sect. 4. impugnat alii dicendi
modis, tentat varias vias ad hoc explicandum. Sup-
ponit autem, esse terminum distinguentem mandu-
cationem à non manducatione antecedente, v.g.
partem superiorem gutturis, per quam dum transit
cibus, non manducatur, donec perueniat ad talem
partem, vel locum, in quo dicitur manducari. Quo
supposito, duos modos respondendi assignat: pri-
mus est, quod gratiæ collatio incipiat in duratione
aliqua correspondente tempori nostro diuisibili,
quæ sequitur post vltimum instans, in quo non-
dum erat manducatio: datur enim instans, quo spe-
cies sunt in illo iam termino indivisibili diuidente
partem superiorem v.g. gutturis ab inferiori; ergo
tunc nondum est manducatio, sed erit immediate
post, cum species erunt iam in parte inferiori; non

32. Secundum mo-
dum.

33. Impugnatur
primo hic mo-
dum.

34. Secundo ar-
guitur.

35. Tertio argui-
tur.

prius erant iam in toto spatio, in quo nunc sunt, & tamen prius non erant manducata; ergo nec in hoc instanti sunt manducata; cum non sit magis intra stomachum, aut corpus, quam antea.

36.
Quarto ar-
guitur.

Quarto, in hoc instanti non potuit acquiri spatium nouum, sed ad summum indiuisibile nouum spatij: in illo autem puncto spatij non possunt esse species panis, sed solum aliquod indiuisibile specierum; nam pars non potest esse in spatio indiuisibili, vt constat; ergo species non sunt magis manducata, quam antea, sed ad summum aliquod indiuisibile spatij nouum. Non datur ergo in eo instanti manducatio humana specierum, quod occupat illud indiuisibile specierum, quod occupat illud indiuisibile spatij nouum. Non datur ergo in eo instanti manducatio humana specierum, quod occupat illud indiuisibile specierum solum, & seorsim à parte non est cibus humanus, nec ratione illius solius homo dici potest comedere comestione humana, & sensibili.

37.
Dnus alios
modos subiicit
Suarez.

Alios duos modos subiicit P. Suarez ad hanc difficultatem explicandam. Secundus ergo est, gratiam dari, quando species non solum attingunt, sed pertranseunt illum terminum continuatiuum, & à quo incipit propria manducatio: ita tamen vt detur gratia in eo instanti, in quo maior pars specierum deuorata est. Tertius modus est, dari gratiam primo instanti, in quo tota hostia manducata est, seu in quo stomachum attingit, vel certe, quando tota particula, seu buccella pertranst supradictum terminum in quo incipit manducatio.

38.
Obijcit idem
Suarez primo
contra eundem
modum.

Contra vtrumque modum obiicit ipse Suarez, quia in primis aliquando non poterit assignari illud instans, in quo iam maior pars specierum pertranst illum terminum, vt supponit secundus modus: quia contingere potest, vt in hoc instanti pertranst iam dimidia pars specierum, & restet altera dimidia: post hoc vero instans non sequitur aliud instans, sed tempus, in quo non poterit assignari primum instans, quo detur gratia.

39.
Obijcit se-
cundo.

Rursus contra vtrumque modum obiicit secundo, quod in illo instanti Christus non manducatur, sed manducatus est, gratia autem promittitur manducanti; ergo cum ante illud instans manducaretur, debuit ante illud instans dari gratia. Præterea tertio, quia sequeretur, peioris conditionis esse eum, qui accipit magnam hostiam: nam citius pertranst hostia parua, vel maior eius pars, quam hostia magna, aut maior eius pars: ergo prius sanctificatur, qui accipit minorem hostiam, vnde si moretur, qui magnam accepit, antequam deglutiret totam, vel minorem partem, non consequeretur effectum sacramenti, licet deglutisset iam plus specierum, quam ille, qui accipit paruam. Denique quarto, quia quæcumque pars manducata sit, verum est, Christum fuisse manducatum; ergo debetur gratia promissa omnibus Christum manducantibus.

40.
Datur qui-
dem terminus
ille diuidens
stomachum à
gutturæ post
quem dicitur
cibus mandu-
catus.

Ego quidem existimo, in primis dari terminum illum diuidentem siue stomachum à gutture, siue partem vnâ ab alia eiusdem gutturis, post quem terminum dicitur cibus manducatus, cum antea solum esset manducatio inchoata, & in via, non completa, & in termino. Addo tamen, non haberi manducationem, vbi primum aliquid cibi transgreditur illum terminum, nam licet non requiratur, quod maior pars cibi, vel buccellæ transt; requiritur tamen, aliquam certam partem transtisse, quæ sit sufficiens ad remanendum intra, licet reliqua pars, quæ nondum transt, retrahatur ad os, & eiiciatur foras. Manducatio enim in hac materia debet recipi eo modo, quo apud homines accipitur in aliis cibis, qui certe humano modo dicuntur manducati, non quando quomodocunque attingunt talem

partem interiorè gutturis, sed quando tangunt aliquo modo irreuocabiliter. Si enim solum ferreum longum in os mittas, ita vt extrema eius pars tangat vltimam, & iam gutturis partem, ac postea illud extrahas, nemo dicet, te comedisse ferrum, licet per horam illud ita in ore habueris. Secus esset, si aliqua illius fili pars ab aliis separata in stomachum descendisset, aut terminum illum manducationis transtisset: nam licet postea illam partem euomeres, aut arte aliqua eiiceres, dicereris vere deglutisse & comedisse ferrum, quia nimirum manducatio humana inuoluit traiectionem; traieci autem non dicitur quod non ita transt, vt facile reuocari non possit. Non ergo requiritur, quod tota hostia, aut omnes particule manducata sint, vt detur gratia, sed quod buccella, vel aliqua eius pars ita transt terminum illum, vt à reliquis partibus reuocari nõ possit ad os, sed debeat remanere, aliis etiã partibus non transtentibus: sic enim homines accipiunt manducationis vocabulum, vt ex vsu constat.

An vero iuxta hunc dicendi modum gratia detur in tempore, vel instanti, pender ex principiis Philosophicis. Illi enim, qui tempus ex solis instantibus componunt, consequenter dicent, dari in instanti, quia datur instans determinatum, in quo tanta pars specierum transtierit, quanta sufficit ad eius irreuocabilitatem. Quia cum in illa sententia species etiam constant ex solis punctis, potest per additionem vnus puncti aliis prioribus perueniri ad illam magnitudinem, ad quam antea non petuebatur. In sententia vero communi componente tempus, & species ex partibus diuisibilibus in infinitum, consequenter dicetur, gratiam dari in tempore, vt sepe insinuauit; tum quia facilius fortasse defenditur, non dari instantia; tum quia, illis datis, non apparet, quomodo iuxta illam sententiam possit in instanti addi aliquid, ratione cuius detur nunc manducatio, cum antea non daretur, vt in simili probatum est supra *disp. 4. de Sacramento in communi, sect. 6.* quare consequenter dicendum videtur, incipere gratiam post aliquod instans, post quod incipit iam transtisse tanta specierum pars, quanta sufficit ad prædictam irreuocabilitatem.

Nec contra hunc dicendi modum magnam vim habent difficultates, quas obiiciebat P. Suarez. Contra alios, quos adduxerat. Non prima; si enim gratia conferatur in instanti, iuxta sententiam componentem tempus ex solis instantibus, instans illud est, in quo tanta pars pertranst terminum illum, vt censetur humano modo deglutita, quod fieri potuit per vltimum indiuisibile, quod cum præcedentibus complet tantam partem. Si vero tempus non includat instantia, sed partes; gratia conferatur in tempore immediato post aliud tempus, in quo nondum tanta pars pertranst illum terminum. Denique si componatur ex partibus diuisibilibus in infinitum, & instantibus, adhuc dabitur gratia in tempore immediato post instans vltimum, in quo nondum tanta pars pertranst; quia in qualibet parte illius temporis sequentis verificatur, aliquam specierum partem esse manducatam, & quidem partem non ita exiguam, cum possit resistere extractioni & reuocationi ad os, etiam si aliæ partes, cum quibus continua est, extraherentur, & reuocarentur.

Ad secundam responderetur, in illo instanti, vel tempore quo datur gratia, ita esse manducatum corpus Christi, vt antea nõ fuerit completa manducatio, sed in via, & inchoata: poterat enim adhuc reuocari in os, & extrahi, absque eo, quod dici posset fuisse vere manducatum. Non ergo debebatur gratia antea, cum nondum dici posset, manducatum esse.

esse, vel completam manducationem positam esse corporis Christi.

44. Ad tertium respondetur, in primis illud inconueniens esse valde per accidens: sed quidquid illud sit, non habet locum in nostra sententia; quia non requirimus ad productionem gratiae, quod tota hostia, aut maior pars hostiae, vel buccellae transferat, sed talis, & tanta pars, quae possit iam irreuocabiliter transillum gutturis terminum manere: ad hoc autem parum refert, hostiam esse paruum vel magnam; quia ex maxima hostia potest transire particula sufficiens ad comestionem aequae cito, ac ex hostia parua; quod idem in speciebus vini manifestum est.

45. Ad quartam respondetur. Ad quartam denique fateamur, in qualibet particula contineri totum Christum; vt tamen Christus sacramentaliter manducatus, non sufficit illum totum transisse talem terminum gutturis, sed requiritur transisse sub speciebus tali modo, hoc est, humano modo non reuocabiliter propter coniunctionem cum aliis partibus, quae nondum transierunt, & quae possunt trahere foras partem praecedentem, vt in exemplo filii ferrei supra adducto manifestum est. Si enim illud esset materia consecrabilis, & mitteretur in guttur, ita vt manu teneretur, & extrahi posset, non diceretur Christus sacramentaliter manducatus, si filium intromitteretur, & extraheretur: aliquid ergo aliud requiritur ad comestionem humanam, nempe talis modus deglutiendi, quem explicauimus.

An Eucharistia causet gratiam, quamdiu in stomacho perseverat.

46. Hec dicta sunt circa primum Dubium: restat nunc secundum, an Eucharistia causet gratiam, vel eius augmentum, solum quando sumitur; an etiam toto tempore, quo in stomacho corpus Christi sub speciebus perseverat: contra quod etiam sunt variae sententiae.

Prima sententia docet, solum causare gratiam, dum primo comeditur, non in tempore sequenti; hanc tenent contra Caietanum quamplures, quos refert & sequitur Vasquez *disput. 203. num. 19. de sequentiibus*. Oppositam sententiam docuit Caietanum cum aliis, quos sequitur Suarez *disput. 61. sect. 7.* & licet olim male audierit, iam tamen communiter recipitur, & est magis probabilis, & pia, dum modo exigatur ad hoc augmentum gratiae: augmentum etiam nouae dispositionis ex parte subiecti; alioquin nisi adueniat maior dispositio, non erit nouus effectus sacramenti.

47. Hanc sententiam probat Caietanus ex eo, quod iuxta oppositam rarissime daret Eucharistia gratiam, quia rarissime in ipsa sumptione adest deuotio actualis requisita ad effectum sacramenti: tunc enim homo magis attendit ad hoc, quod non adhaereat hostia dentibus, vel palato, vel ne decidat aliqua gutta, vel particula, quam ad fructum sacramenti. Verum hoc fundamentum procedit ex falsis principiis illius Auctoris: contra quem communis sententia docet, ad fructum sacramenti, non requiri actualem deuotionem, sed solum voluntariam susceptionem sacramenti, & statum gratiae habitualis.

48. Melius ergo probatur, quia Eucharistia causat gratiam per modum cibi nutrientis; quare susceptione, seu manducatio solum se habet, vt conditio, & applicatio, non vt virtus agendi, vt dixi late disput. 1. sect. 7. ergo dum cibus ipse fuerit in stomacho, poterit operari, siquidem habet secum totam virtutem, & ubi adest totum sacramentum: ergo sicut in primo instanti potuit, sic etiam poterit agere in toto

tempore sequenti; causa enim necessaria debite applicata, non est cur non operetur.

Dices; hoc argumento probari, Eucharistiam non operari, donec corruptantur species, quia cibus materialis tunc solum nutrit, cum corrumpitur, & conuertitur in substantiam aliti. Sed contra; quia licet Eucharistia imitetur cibum naturalem; non tamen in hac conditione, quia scilicet cibus naturalis prodest per conuersionem sui in alitum, & quasi patiendi; ideo tunc prodest, cum corrumpitur, quia tunc conuertitur: at vero hoc sacramentum prodest per conuersionem aliti in se; quare tunc prodest, quando est, quia tunc solum potest agere, & conuertere alitum in se; in hoc ergo non est proportio, sed in eo, quod sicut cibus naturalis patitur ab alito, dum est in stomacho vnitur in ratione alimenti: sic etiam Eucharistia, dum est in ratione alimenti viui, potest agere in ipsam alitum.

Dices iterum, probari etiam hoc argumento, Eucharistiam operari, dum est in stomacho, etiam sine aduentu maioris dispositionis; quia sicut in primo instanti potuit operari sine actuali deuotione; cur etiam stante eadem dispositione habituali, & durante eadem virtute agendi, non poterit continue operari, iuxta illud Ioann. 9. *Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi*, &c. Sed contra, quia Eucharistia non potest etiam imitari cibum communem in hoc, quod operetur successus suum effectum: successus enim operationis oritur vel ex resistantia contrarij, quod paulatim, & per partes expelli debeat, vel ex maiori agentis applicatione. Eucharistia ergo cum non habeat contrarium, quod per partes expelli oportet, agit quantum potest, iuxta dispositionem subiecti in primo instanti; sicut lucidum applicatum illuminat quantum potest in primo instanti: caeterum sicut lucidum, si magis applicetur, magis operatur, sic etiam Eucharistia, si magis applicetur, hoc est, si per maiorem dispositionem subiecti fiet quasi magis propinquum, magis, & intensius operabitur nouum effectum gratiae.

Vergebis adhuc, non posse fieri, quin continueaugeatur effectus sacramenti; quia in primo instanti accepit homo gratiam habitualement sacramenti, ergo in secundo instanti inuenitur magis dispositus: nam maior sanctitas, caeteris paribus, est melior dispositio; ergo accipiet nouum effectum sacramenti; & in tertio instanti similiter habebit maiorem sanctitatem; ergo meliorem dispositionem, & sic deinceps.

Respondeo, idem argumentum fieri posse etiam in contraria sententia de vno eodemque instanti; nam etiam sacramentum dat tunc in primo instanti augmentum gratiae, iuxta dispositionem subiecti; ergo subiectum per illam gratiam erit magis dispositum; ergo poterit accipere pro maiori dispositione in eodem instanti nouum effectum sacramenti; & rursus per hoc augmentum disponetur melius ad alium effectum recipiendum, &c. Quod vero sacramentum perseueret tempore sequenti applicatum, parum refert; quia totum illud tempus, quo Eucharistia est in stomacho, consideratur per modum vnus instantis in ordine ad operandum: quare sicut in primo instanti non creuit dispositio subiecti ex gratia proneniente ab eodem sacramento, quia illa dispositio debet attendi, secundum id, quod habet subiectum independenter a sacramento: sic etiam in tempore sequenti dispositio debet attendi solum secundum id, quod habet homo ex proprio independenter ab illo sacramento: itaque consideratur tota dispositio, quam habet homo toto illo tempore, & pro mensura illius datur gratia sacramenti: si tota illa dispositio est simul, datur tota gratia simul; si tota illa

49.

Instantia.

Diluitur.

50. Inhabu.

Respondeo. Ioan. 9.

51. Vergebis.

52. Respondeo.

illa

illa est successiue, datur gratia successiue, non tamen maior, quam si tota dispositio esset simul; quare cum non darentur nisi quatuor gradus, v. gr. si tota illa dispositio esset simul in primo instanti, & immediate post corrumpenter species; sic nec debent dari plures gradus gratiæ, licet tota illa dispositio non sit simul, sed successiue: quia duratio maior sacramenti in stomacho non confert ad maiorem effectum habendum: alioquin ille maior effectus non tribueretur sacramento secundum se, sed sacramento vt magis duranti, seu nouæ durationi sacramenti, quod esset absurdum: debet ergo pensari effectus sacramenti ex vi præcisi sacramenti, attendita dispositione subiecti in toto illo tempore, ac si tota illa dispositio esset simul in primo instanti, & secundum quod habet de se independentem ab effectu ipsius sacramenti.

Inhabis.

Dices, si hostia semel sumpta euomeretur, & iterum sumeretur, haberet nouum effectum sine noua dispositione; ergo etiam sine noua sumptione habebit nouum effectum; quia sumptio non est causa, sed mera applicatio causæ ad operandum. Respondedo, negando consequentiam; quia licet sumptio non operetur, ceterum illa hostia per nouam applicationem constituitur moraliter in ratione noui cibi: cum enim sacramentum ad operandum non debeat destrui, vel conuerti in substantiam aliter (vt supra dictum est,) sed solum applicari stomacho, hinc est, tot dari cibationes, quot fuerint applicationes huius cibi; quare eadem hostia bis accepta, bis cibabit, quia bis applicatur, semel autem applicata, semel operatur, quia fuit vnica cibatio, moraliter loquendo. Quod etiam suo modo reperitur in cibo communi, qui postquam semel habuit suum effectum, si post aliquod tempus sub alia forma iterum resumatur, habebit nouum effectum: differt tamen à cibo Eucharistiæ in eo, quod cibus communis non operatur, nisi destruat; & ideo non potest iterum cibare, nisi post longum tempus; at vero Eucharistiæ operatur ante sui destructionem, & ideo potest facilius eadem hostia iterum applicari, postquam semel habuit effectum.

Respondedo.

§ 4.
Dubitari potest pro maiori intelligentia.

Pro maiori tamen intelligentia huius sententiæ, dubitari potest, quando Auctores illius exigunt augmentum dispositionis, vt Eucharistiæ causet maiorem gratiam tempore sequenti, an requirant actum inrensorem, vel aliquam maiorem deuotionem, an sufficiat idem actus, vel eadem deuotione actualis continuata: Sane aliqui Auctores videntur primo sensu loquuti, nescio tamen, an satis consequenter; nam ipsa maior duratio actus est melior dispositio: ergo sicut si ante communionem quis habuisset dimidia hora actum deuotionis, esset melius dispositus cæteris paribus, quam qui per vnum instans; sic idem actus continuatus post communionem erit moraliter loquendo melior dispositio, quam in principio, & per consequens Eucharistiæ habebit nouum effectum. Imo consequenter addo: etiam si prior dispositio actualis fieret magis remissa, vel si adueniret alius actus minus bonus quam præcedens, adhuc dari nouum effectum, quia ille actus, licet remissus, licet minus bonus, adhuc tamen addit meritum, & bonitatem nouam; & per consequens melior dispositio resultat ex actu hoc, & præcedenti, quam ex solo præcedenti. Quam etiam sententiam supponit Suarez *disp. 63. sect. 4.* & P. Coninch *in præfati num. 47.*

§ 5.
Salmanricenses acceperunt occasionem discedendi ab hac sententia quæ alioquin eis non primum placebat; quia nimirum dicunt, ex hoc sequi iuxta sententiam

communem de partibus temporis diuisibilibus in infinitum, augmentum quoddam infinitum gratiæ danda per Eucharistiæ toto illo tempore, quo species manent in stomacho, & perleuerat actus bonus dispositionis. Quam difficultatem dicunt esse maiorem in hoc casu, quam in augmento meriti per maiorem durationem actus boni; quia ibi dici potest, non correspondere actui bono tantum gratiæ in secundo instanti, quantum in primo, eo, quod plus debeat substantiæ actus, quam eius durationi: verò in præfati id dici non potest, cum Christus, & sacramentum agant per modum agentis naturalis, & ideo inuenta noua dispositione, non possit non producere nouum gradum gratiæ determinatè distinctum; qui erunt infiniti in infinitis instantibus, vel certe prope infiniti, si tempus componatur ex solis instantibus finitis, prout hi Auctores supponunt.

Ceterum, immerito propter hoc argumentum relinquunt hanc sententiam, cum idem profus argumentum ab ipsis excipiendum, & dissolendum sit etiam in hac difficultate. Cæcedunt enim ipsi, prout concedi necesse est, si dispositio illa, seu actus bonus durans per horam cum eadem intentione præcessisset sumptionem Eucharistiæ, maiorem gratiam prouenire ab ipso sacramento, quàm si durasset solum per instans, aut semihoram: de illo autè excessu gratiæ sacramentalis restat eadè difficultas, an singulis instantibus, quibus actus ille durauit, & dispositio melius subiectum ad recipiendum sacramentum, correspondeat postea aliquid plus gratiæ sacramentalis, an nihil. Quidquid ipsi dixerint, dicimus nos, quando dispositio, seu eius duratio actualis subsequitur, manentibus speciebus non corruptis in stomacho: dicimus enim, eandem profus gratiam sacramentalem dandam in fine horæ, & cum eadem proportione excessus pro singulis instantibus, & partibus horæ: quæ daretur, & sicut daretur, si illa dispositio durans per horam præcessisset sumptionem sacramenti. Quare sicut in illo casu excederet illa gratia propter illam durationem præcedentis dispositionis, & ille excessus distribuere inter partes illius durationis, ita vt aliqua gratia daretur intuitu substantiæ sacramenti, vt ita dicam, & aliquis excessus propter dispositionem, quoad substantiam, & aliquis denique propter durationem illius dispositionis: sic in nostro casu potest fieri eadem distributio; & discrimen solum erit, quod in nostro casu dabitur successiue illa gratia, quæ in illo alio data fuisset tota simul; Deus tamen scit, quantum excedat gratia illa gratiam quæ daretur, si non præcessisset illa dispositio; & rursus, quantum excedat gratia, quæ daretur, præcedente quidem illa dispositione, sed non cum tanta duratione, sed cum minori, vel instantanea; & potest Deus assignare singulos excessus: cur ergo non poterit illos eodem modo successiue dare? Non est ergo peculiaris difficultas in hoc casu, quæ non sit ab illis, & ab omnibus soluenda in aliis. Quomodo autem illud infinitum augmentum gratiæ vitandum sit, pertinet ad materiã de merito, vel de charitate, vbi id, Deo dante, explicabimus. Si enim negetur instantia, & indiuisibilia in continuo, prout indicauimus supra, vel si ponatur tempus componi ex solis instantibus, cessat omnino difficultas; si autem ponatur instantia infinita, conabimur etiam explicare, quomodo illud argumentum infinitum non sequatur.

Contra hanc sententiam plura obijciunt aduersarij. Primo, quod sine villo profus fundamento huius nouus effectus Eucharistiæ assignatur, cum nec ex Scriptura, nec ex traditione constet: imo potius totus effectus videatur statim in actuali manducatione tribui; iuxta illud, *Qui manducauit me, & ipse*

vinet propter me; non dixit, qui vobis habet in pectore, sed, qui manduca me. Respondetur; hunc effectum fundari in institutione Eucharistiae per modum cibi: nam eo ipso debuit habere fecum suam virtutem ad agendum, quamdiu est applicatus, si adit noua dispositio: manducatio autem exigitur à Christo vt conditio; quia sine illa non applicatur sufficienter cibis iste ad operandum.

Secundo obiicit potest, quia ex hoc sequitur, si Eucharistia poneretur ab Angelo intra stomachum hominis scientis, & volentis eam recipere sine manducatione per proprium os, adhuc ibi habituram effectum, quia etiam tunc haberet totam vim agendi completam. Consequens autem videtur esse contra illud Christi, nisi manducaueritis, &c. Respondeo imprimis; iam dixi disputat. i. sectio. 7. non posse facile convinci eum, qui concederet totam sequelam: posset enim explicare verba Christi, prout ibi late dictum est. Deinde negari potest consequentia, & dici, manducationem licet non sit vis agendi in Eucharistia: esset tamen conditionem essentialiter à Christo postulatam, sicut etiam approximatō Eucharistiae ad stomachum est conditio essentialiter requisita, licet non sit virtus sacramenti: quomodo autem differant in Eucharistia id, quod est conditio, & id, quod est virtus, dixi etiam late vbi supra.

Tertio obiiciunt, sequi ex nostra sententia, eum qui sumpsit Eucharistiam, teneri peculiari praecepto seruare statum gratiae toto tempore, quo species durat in stomacho, quia toto illo tempore possunt dare gratiam: ergo sicut in ipsa sumptione tenetur homo esse in gratia, ne ponatur obex Eucharistiae ad suam operationem, sic toto tempore sequenti ob eandem rationem. Ex quo etiam fit, quod si forte tempore communionis erat in peccato, teneatur statim post communionem conteri: si vero post communionem peccauit, teneatur statim etiam conteri, vel confiteri. P. Suarez videtur concedere totam sequelam: quam duram reputat P. Valquez, & contra existimationem fidelium: ideo potest aliter responderi, eum, qui peccauit post communionem, non teneri ad recuperandam statim gratiam: quia licet per peccatum positus sit obex sacramento, non tenetur homo omni tempore tollere obicem: sufficit illum abstulisse tempore communionis, quo tempore iam sacramentum habuit effectum; quare cum obex sequutus solum impediatur incrementum illius effectus, quod homo non tenetur procurare, non tenebitur etiam auferre obicem. Ceterum si tempore communionis fuerit in peccato, verisimile est, hoc idem peccatum indignae sumptionis continuari tempore sequenti; quia saltem tunc deberet homo tollere obicem peccati, nisi forte per accidens excusetur ob probabilitatem contrariae opinionis: probabile tamen est contrarium, vt mox dicemus.

Quarto obiicit potest, ergo posset homo è contra communicare existens in statu peccati, dummodo haberet animum constituendi statim post communionem ante corruptionem specierum. Probat sequela; quia tunc non fraudaretur sacramentum suo effectui. Respondetur negando sequelam, quia in primis peccaret contra praeceptum posituum Diuinum praemitendi Confessionem ante sumptionem, vt dictum est: deinde, & magis à priori reddi potest ratio differentiae, quia si homo accipit sacramentum in peccato, reddit, quantum est ex se, illud signum falsum: quando enim sacramentum accipitur, significat gratiam sacramentalem praesentem, atque ideo significatio esset falsa, si tunc opponatur obex gratiae praesenti. Hoc autem inconueniens non sequitur, si opponatur postea obex, quando Eucha-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ristia est in stomacho: quia si tunc solum causat gratiam, si non fuit prius causata, vel si melior dispositio adueniat nec significat gratiam praesentem, nisi sub eisdem conditionibus, si non fuerit prius collata, vel melior dispositio aduenit: vnde cū in casu posito gratia fuisset prius collata in ipsa sumptione, & aliunde dispositio non fuerit melior, sed deterior, non redditur falsa significatio sacramenti ex obice superueniente ad maiorem gratiam: non est ergo aequalis obligatio auferendi obicem toto tempore sequenti, ac fuit in prima sumptione Eucharistiae.

Sed contra vrgebis adhuc, quia si Sacerdos, sumpta vna parte hostiae, incidit in peccatum, debet procurare statim gratiae ad digne sumendam alteram hostiae partem, & tamen secunda hostiae pars non causat, nec significat gratiam nouam, nisi sub illis duabus conditionibus, scilicet, si gratia non sit collata antea, vel nisi melior dispositio accesserit, ergo si Eucharistia perseverans in stomacho significat, & causat gratiam sub eisdem conditionibus, erit etiam obligatio tollendi obicem ad eius effectum non impediendum.

Respondetur negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia secunda hostiae pars est diuersum signum gratiae saltem partiale à prima parte: vnde independenter à prima parte est vere signum gratiae, licet eam non debeat causare, nisi sub conditione, si altera pars eiusdem sacramenti non fuerit prius applicata: hinc est, obligari hominem ad non opponendum obicem vlli parti hostiae, quia singulae partes, quantum est ex se, debent esse signum verum, quale non esset pars hostiae secunda, posito obice: significaret enim ex se collationem gratiae nouae, solum sub conditione gratiae non prius collatae ab alia parte eiusdem sacramenti, quae tamen significatio esset falsa, quia etiam si non fuisset collata prius gratia à prima parte hostiae, non conferretur per secundam partem propter obicem peccati, atque ita redderetur significatio falsa propter illum obicem.

In nostro autem casu hoc inconueniens non procedit; quia Eucharistia perseverans in stomacho non est signum gratiae diuersum ab eadem Eucharistia prout prius sumpta; quia non potest causare gratiam vt perseverans praecise, nisi inuoluatur respectus ad voluntariam sumptionem, vel receptionem intra stomachum, v. gr. quare Eucharistia vt perseverans non significat ex se gratiam nouam si prius data non sit, prout significat secunda pars hostiae: nam si aliquis in peccato accepisset Eucharistiam, etiam postea, antequam corrumpantur species, confiteretur, vel contereretur, non ideo acciperet gratiam ex opere operato ab Eucharistia; quia non causat, nisi prout voluntarie manducata: vel saltem recepta in stomacho: tunc autem post confessionem aut contritionem non manducaretur, nec reciperetur, sed perseveraret ante recepta, quae perseverantia consequitur necessario ad receptionem: hic autem cibus Eucharisticus differt à cibo naturali, quod naturalis coferat suum effectum, etiam si casu, & inscienter comedatur: Eucharisticus autem non nisi scienter, & voluntarie recipiatur; quare non significat gratiam, nisi dependenter à receptione voluntaria; vnde vt solum perseverans in stomacho non significat ex se absolute gratiam, sed solum sub conditione, si dispositio melior accedat. Sicut ergo non tenetur homo ad augendam, vel perficiendam dispositionem, vt Eucharistia causet nouam gratiam; sic nec tenetur ad contritionem habendam de peccato post communionem commisso, ad hoc, vt Eucharistia adhuc perseverans causet maiorem gratiam: in neutro enim casu sacramentum redditur signum falsum ex defectu: vel melioris dispositio

K k dispositio

61.

Instab.

62.

Respondet.

63.

In nostro casu
su hoc inconueniens non
procedit.

dispositionis, vel contritionis, cum Eucharistia, non significet absolute illam maiorem gratiam, sed solum sub conditione melioris conditionis, quam conditionem homo non tenetur adhibere: non ergo tenetur homo auferre obicem omni effectui, quem posset sacramentum causare, sed obicem reddentem falsam significationem sacramenti; propterea redderetur falsa, si secunda hostiæ pars sumeretur in peccato, ut iam explicuimus.

64.
Cur eucharistia conferuata in stomacho non daret gratiam peccatori etiam post contritionem.

Hinc obiter infero: si homo acciperet Eucharistiam in statu peccati, licet in ipsa sumptione peccauerit, non tamen teneri sub obligatione noui peccati mortalis ad contritionem statim procurandam: antequam species corrumpantur, ut posset accipere fructum illius sacramenti. Diximus enim, quod etiam si tunc confiteretur, non in Eucharistia daret illi gratiam sacramentalem: nam licet cibus sit adhuc in stomacho, non tamen prodest, nisi propterea cibus voluntarius, seu voluntarie acceptus: tunc autem non potest eo modo prodesse, quia acceptio voluntaria facta fuit in statu peccati: perseverantia autem sola non sufficit, nisi propterea coniuncta cum voluntaria acceptione illius cibi. Multo autem minus teneretur homo tunc ad confessionem statim faciendam antequam species corrumpantur ex hoc capite, (quidquid sit de obligatione Sacerdotis quamprimum confitendi, quam imposuit Ecclesia in Tridentino,) tum quia præceptum præmittendæ confessionis solum videtur fuisse de præmittenda confessione ante ipsam communionem, nec verba Pauli, ex quibus colligitur, illud videntur indicare, dum dicit: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, &c.* ubi probatio illa solum ante esum, & potum requiritur: tum etiam, quia illud præceptum posituum confitendi post communionem ante corruptionem specierum, parum utilitatis, & multum afferret nocuenti: est enim nimis incertum, & dubium tempus illud, quod species perseverant incorruptæ, & extra notitiam humanam, atque ideo esset res anxietatibus plena; aliunde vero vix esset spes, quod ille, qui voluit indigne sumere Eucharistiam, vellent postea, mutato consilio, confiteri ad tollendum obicem sacramento iam suscepto: non ergo expediebat legem posituam fieri de confessione tunc faciendam.

65.
Obijciunt quibusdam.
Respondet.

Quinto obijciunt, sequi ex nostra sententia, melius esse sumere hostiam magnam, quam parvam; quia qua plus durat species, eo plus gratiæ poterit recipere. Respondet, non esse hoc utilius per se, sed per accidens; sicut etiam per accidens posset esse utilius retinere aliquam particulam in ore, quam postea deglutiat, vel tardus aduentus presbyteri, ex quo sequitur longior præparatio communicaturi, &c. Per se autem non conducit, quia tota illa dispositio potest præmitti ante communionem hostiæ parvæ, & per consequens haberi potest tantus effectus gratiæ, quod si non præmittatur, etiam quia accepit hostiam magnam, potest non præparare se post communionem, & erunt æquales, per se loquendo.

66.
Obijciunt utrimo.
S. Thom.

Ultimo obijciunt S. Thomas infra *quest. 80. art. 8. ad 6.* ubi dicit, ideo præceptum esse ieiunium ante, non vero post communionem, quia in ipsa sumptione percipitur effectus sacramenti; ergo sentit postea non dari effectum, alioquin oporteret etiam continuari ieiunium usque ad digestionem specierum, ob eandem rationem. Respondet, S. Thomam non negare, sacramentum postea posse habere effectum; sed solum ex effectu, quem habet tempore sumptionis colligere congruentiam ieiunij, quia scilicet, si ante sumptionem violaretur ieiunium, impediretur devotio ad effectum sacramenti suscipiendum

Respondet.

utiliter, siue in sumptione, siue tempore sequenti. At vero si ieiunium violetur post sumptionem, non sequitur hoc inconueniens, quia iam potuit habere effectus sacramenti in ipsa sumptione ante violationem ieiunij; quare ex eo, quod in sumptione percipitur effectus, arguitur bene necessitas ieiunij ante sumptionem, non vero post illam, licet post illam possit etiam percipi aliquis effectus.

SECTIO III.

Utrum utraque species Eucharistiæ conferat maiorem gratiam, quam singula seorsim.

Supponimus ex *quest. 80. art. 12.* singulas species seorsim dare gratiam, licet eque vnam siue aliam sumere, imo non licere iam laicis in Ecclesia Occidentali sine dispensatione utramque accipere, sed solum speciem panis; quaritur autem, an Sacerdoti v. gr. accipienti utramque correspondeat diuersus effectus pro sumptione hostiæ, & diuersus pro sumptione calicis?

Communis sententia negat, quam tenent quamplures antiqui & recentiores, quos refert & sequitur Suarez in *presenti disputatio. 6. sectio. 6.* Imo alij, qui censent, rem esse adeo certam post Tridentinum, ut non possit in dubium reuocari. Verum ipse Suarez merito fatetur, totam hanc controvertiam esse intra limites meræ opinionis Scholasticæ.

Secunda sententia, quam probabilior existimo, affirmat. Hanc tenet Alexander Aletius, Gaspar Cassalius, Arboreus, Ricardus, & alij antiqui, & recentiores, quos in corpore, & in margine refert, & sequitur Valquez in *presenti disputatio. 215. cap. 2.* imo Franc. Blanco Archiepiscopus Compothellanus (qui inter fuit Tridentino, cuius, tacito nomine, meminit Henriquez lib. 8. de *Euchar. cap. 44. §. 5.* in margine,) dixit, hanc fuisse Patrum vnam sententiam, sed noluisse eam extra tempus definire, ne daretur Hæreticis occasio vociferandi, cui consonant verba ipsius Concilij *sess. 21. cap. 3.* ubi caute dicitur, quoad fructum attinget, nulla gratia necessaria ad salutem eos de fructu, qui vnam speciem solum accipiunt; non dixit absolute, *nulla gratia, sed nulla gratia necessaria ad salutem*; ubi non sine causa videtur addita illa particulam, *nulla gratia necessaria*. Accedit etiã auctoritas Clementis VI. qui in Bulla ad Regem Galliæ concessit ei communionem solum utraque specie, & addit Pontifex hoc concedere ad *maius gratiæ augmentum*: Ergo quia utraque species dat plus gratiæ, quam singula. Cuius privilegij vltra alios mentionem faciunt Diaconus in vita Clementis VI. Iacobus Gualterius in Tabula Chronographica Anno 1377. & P. Henriquez lib. 8. de *Eucharistia c. 44. §. 7.* Qui tamen falso addit, quando Papa solemniter celebrat, Cardinale Diaconum ministrare ei calicem, & deinde aliis Cardinalibus: quod etiam affirmat Fagundez in 3. præcept. Eccles. lib. 3. cap. 4. sed falluntur, solus enim Diaconus, & Subdiaconus accipiunt ex calice.

Ratione probatur hæc sententia; primo, quia sacramenta causant quod significant; ut commune est apud omnes Theologos, sed species panis, & vini significant non solum diuersimode, diuersitate tenentes se ex parte signi, & ex parte modi significandi, sed etiam ex parte rei significatæ; ergo non habent eundem effectum, sed diuersum. Maior, & consequentia videntur manifestæ. Minor probatur, quia utraque species simul significant plenitudinem conuiuij spiritualis, & satietatē perfectam animæ, quam singulæ species seorsim non significant; ergo

ergo ex parte rei significata aliquid responderet diuersum utrique speciei simul, quod non correspondet singulis seorsum.

Dices, hanc eandem satietatem significari etiam per singulas species, non quidem tam expresse sicut per vtramque, sed magis confuse, sufficienter tamen ad hoc, vt per singulas causetur. Sed contra; quia species panis non assumitur ad significandum sub ratione aliqua communi, sed sub ratione speciali cibi; cibus autem vt cibus non potest vilo modo significare societatem completam, & plenitudinem conuiuij constantis ex cibo, & potu; ergo species panis non assumuntur ad significandam plenitudinem, & satietatem integram, ideo namque non dixit Christus: *Caro mea vere est satians, vel alimentum vtrumque, sed cibus, & sanguis meus vere est potus*; vt indicaret, corpori suo sub speciebus panis competere eos effectus spiritualiter quos operatur cibus naturalis, vt dixit Florentinum in Decreto Eugenij; & sanguini sub speciebus vini competere eos effectus spiritualiter, quos operatur vinum naturale; ergo aliquis effectus correspondet calici, nempe portare spiritualiter, qui nullatenus responderet hostiæ, & contra cibatio spiritualis, nullatenus prouenit a calice, sed ab hostiæ.

Confirmatur, quia si species vini solum assumuntur ad significandum sub ratione communi alimentij, & non sub speciali ratione potus, haberent se, sicut nunc de facto species vini alibi, vel rubri, quæ materialiter concurrunt ad significandum, neque vna habet maiorem proportionem cum effectu, quam alia; ergo sicut sanguini Christi non competit in hoc sacramento esse magis potus vini albi, quam rubri: sic nec competeret magis esse potus, quam cibus, sed esse alimentum; hoc autem est falsum, vt constat ex Christi verbis, *Sanguis meus vere est potus*; id est, bene datur per modum potus, vt indicetur, eosdem habere effectus in anima, dum potatur, quos habet potus, vt potus in corpore; ergo cum cibus vt cibus non habeat hos effectus, fatendum est, aliquem effectum prouenire a calice diuersum ab effectu hostiæ.

Dices, licet in naturalibus cibus, & potus habeant diuersos effectus; in spiritualibus tamen non posse assignari hanc diuersitatem: nam vtraque species reficit causando gratiã habitualem, quæ cum sit eiusdem rationis, consequens est, vt refectio vnius speciei non sit diuersa a refectioe, quam dare potest alia species, & per consequens habebunt se illæ duæ species sicut duæ hostiæ, quæ per modum vnius dant vnum & eundem effectum. Sed contra, quia licet gratia habitualis, quam dant omnia sacramenta nouæ Legis, sit eiusdem rationis, adhuc pro vt est effectus Confirmationis, v. gr. est diuersus effectus a gratiâ, pro vt prouenit a Matrimonio; quæ diuersitas, licet non sit in entitate ipsius gratiæ, est tamen in exigentia, & ordine, quem talis gratia vt collata per Confirmationem, v. gr. habet ad impetranda auxilia ad resistendum tyrannis, &c. & in exigentia, & ordine, quem habet vt collata per Matrimonium ad auxilia, quibus coniuges fatisciat statui coniugali, &c. Sic ergo licet per vtramque speciem Eucharistiæ conferatur gratia eiusdem rationis quoad entitatem; est tamen diuersa quoad conotatum: nam gratia, quæ confertur per species panis, affert secum de connotato effectus, quos præstat cibus, & contra.

Petes, in quo differant isti effectus secundarij cibi, & potus spiritualis? Respondeo, aliquam differentiam agnosci ab ipsa Ecclesia in iis effectibus, licet in speciali non possimus omnes differentias comprehendere; ideo enim singulis speciebus tribuitur
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

suos proprios effectus in hymno corporis Christi: *Dedit fragilibus corporis ferculum; dedit & tristibus sanguinis poculum*; quasi dicat effectum cibi esse roborare fragiles: iuxta illud Psalm. 103. *& panis cor hominis confirmat*; effectum vero potus esse nutrire quidem, quia vinum etiam deseruit ad nutritionem, lætificando tamen animum tristem: iuxta illud eiusdem Psalmi, *& vinum lætificet cor hominis*. Hinc enim est, quod aliquando effectus calicis cælestis appellatur in Scriptura *inebriatio anime*; quia affert hilaritatem quandam, quæ homo reddatur quodammodo insensibilis ad laborem, & tribulationem, sicut ebrius redditur etiam naturaliter insensibilis.

Confirmarique potest, quia non videtur credibile, Apostolos, quando post cenam inuitati fuerunt a Christo ad calicis potum, non accepisse fructum aliquem ex illa sumptione, sed solum signum magis explicitum fructus iam ante percepti; imo ex ipso modo porrigendi calicem videtur Christus eos aliqua spe fructus spiritualis inuitasse; & eadem spes nos etiam post sumptionem corporis ad calicem inuitare. Sic videtur indicare Cyprianus (vel quisquis est Auctor) in libr. de cardinalibus operibus Christi, Homil. de Cæna Domini, circa mediũ; vbi de calicis poculo loquens sic ait, *Ipse Christus pincerna porrexit hoc poculum, & docuit, vt non tantum exterius hoc sanguine liniremur, sed & interius a personæ omnipotentis anima muniretur; & penetrans omnia tantum medicamenti virtus, quidquid esset intus ibi durum, effugaret, & renocaret, sanaretque quidquid morbi carni, vel spiritui veteris vitæ adinierat corruptela*. Hæc Cyprianus, vbi non solum dicit, datum hoc poculum vt signum gratiæ datæ, sed vt efficax ad sanandum; ergo ad causandum aliquid. Hoc etiam sensu dicitur communiter, hunc calicem inebriare spiritualiter sumentem, quod quidem sine efficientia aliqua non poterit intelligi. Item in hoc sensu dicitur Christus dedisse tritibus sanguinis poculum, scilicet ad causandum in eis lætitiã per illum potum, quod etiam sine efficientia non potest fieri. Denique hoc etiam sensu Sacerdos post sumptionem Corporis, & ante calicis sumptionem orat, vt sanguis, quem vult accipere, custodiat animam eius in vitam æternam; quod etiam fieri non potest, nisi aliquid in eius anima producat. Difficile ergo est dicere, numquam calicem cauere aliquos effectus spirituales in sumente, sed semper inuenire iam effectum productum a sumptione hostiæ; nam ex hoc fieret, nunquam nos spiritualiter potari, quia potus iste numquam effectus aliquos spirituales causat.

Dices, eosdem effectus, quos causat hostia, causari etiam a calice, non vero alium effectum nouum. Sed contra, quia gratia habitualis, quæ data iam est intuitu primæ sumptionis, non pendet a sumptione calicis. Item cæteri effectus secundarij, cum dentur immediate ratione illius gratiæ sacramentalis iam collatæ, non pendunt etiam a sumptione calicis, sicut nec effectus primarij, ad quem consequuntur; ergo nullum omnino habet in nobis effectum illa secunda sumptio, & per consequens numquam efficaciter potat spiritualiter; nec habet efficaciam, nisi ad summum in actu primo; id est, posset, quantum est de se, cauere illos effectus, si non inuenisset illos causatos per sumptionem hostiæ.

Dicunt aliqui, in eo, qui sumit vnicam speciem, per illam dari totũ effectum; in eo vero, qui accipit vtramque, diuidi effectum, ita vt vna pars detur per primam, & alia per secundam; quia alioquin non portaretur spiritualiter per calicem, vt dicebam; sed tamen non accipere maiorem effectum per vtramque, quam acciperet per vnam speciem, si illam
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Psalm. 103.

74. Confirmatur ex cæna Apostolica.

Cyprianus.

Difficile est dicere calicem non cauere aliquos effectus.

75. Inhabitu. Respondeo.

76. Aliqui dicunt diuidi effectum.

Salmeron.
Hæc solutio
videtur dura.

solam sumpsisset. Ita P. Salmeron *rom. 9. in Euang. tract. 36. circa finem, in solutione 3. obiectiōnis.* Sed hæc solutio durissima est: si enim habet dispositionem sufficientem, non videtur posse differri totum effectum, quando accipit hostiam ex eo solum, quod velit postea sumere calicem. Alioquin esset deterioris conditionis, qui accipit utramque speciem, quia illo tempore intermedio ante sumptionem calicis caret augmento gratiæ, quod habuisset iam si nollet sumere secundam speciem, & consequenter careret illis omnibus emolumentis, & bonis, quæ ad augmentum gratiæ consequuntur; quod nullo modo videtur concedendam.

77.
Obijciunt pri-
mo ex Tri-
dentino.

Pro contraria sententia arguitur primo ex Tridentino dicta *sess. 21. cap. 3.* vbi dicitur, sub qualibet specie totum, atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi, ac propterea, quoad fructum atinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt. Vbi Concilium videtur indicare, sufficientiam vnus speciei ad fructum sacramenti fundari in eo, quod sub qualibet contineatur totus Christus, & per consequens, quod sub speciebus panis contineatur sanguis, qui, prout est ibi, potest operari quod sub speciebus vini: alioquin frustra arguitur ex continentia totius Christi sub speciebus panis, ad hoc, quod non requiratur utraque species. Respondeo, Concilium in primis caute addere illam particulam: *gratia necessaria ad salutem*, vt supra dixi; quia noluit negare, aliquam novam gratiam conferri per calicem; imo in id vnanimiter conspirauerant, vt vidimus; sed dixit, non priuari communicantem sub vna specie aliqua gratia necessaria ad salutem; quia per sumptionem vnus speciei impletur sufficienter præceptum de sumenda Eucharistia, cuius impletio necessaria est ad salutem; & quia per singulas species seorsim datur gratia nutrimentalis; quæ sola necessaria est ad salutem, non necessitate stricta, sed quadam necessitate morali, vt diximus *disputat. 3. sect. 2.*

Respondeo.

Quomodo vero hoc colligat Concilium ex eo quod totus Christus contineatur sub altera specie, difficile videtur: ceterum hæc difficultas pariter vtget contra oppositæ sententiæ auctores; quia ipsi fatentur, quod licet sanguis Christi non contineatur per concomitantiam sub speciebus panis, sicut in triduo non contineatur, adhuc per sumptionem vnus speciei impleti potuisset præceptum communionis, & vere accipiendum tunc æqualem fructum per vnâ speciem, ac per utramque. Quare ipse Suarez vbi supra *in fine solutionis 2. obiect. 2.* dicit, causam in Concilio positam non esse adæquatam, sed clariorem, & certiotem, præsertim quoad nos. Melius tamen responderetur, Concilium colligere sufficientiam vnus speciei ad effectum necessarium, non ex eo quod totus Christus contineatur sub quavis specie, sed ex illo quod immediate præmiserat, scilicet quia *sub qualibet specie verum sacramentum sumitur*: nam si qualibet species seorsim verum sacramentum est; ergo qualibet seorsim dat gratiam nutrimentem, licet cum ordine magis ad hunc effectum secundarium, quam illum; ergo defectus alterius speciei facile poterit aliis rationibus compensari. Cur autem præmiserit, totum Christum contineri sub altera specie, respondet bene P. Vasquez *c. 3.* ideo esse, quia agebat contra Bohemos, qui ideo petebant vsum calicis, quia censebant totum Christum non contineri sub speciebus panis; de quo errore fuerunt semper maxime suspecti, quicumque utramque speciem postulabant; ideo nunquam eis concedebatur, nisi prius faterentur, continere sanguinem in hostia, vt constat ex Concilio Basiliensi

78.
Hæc difficul-
tas pariter
vtget contra
illos.

Suarez.

relato ab eodem Vasquez in præsentia; ideo etiam Tridentinum improbat hunc errorem, qui imitabantur postulantes vsum calicis, & ex damnatione illius erroris infert, non esse necessariam utramque speciem; quasi dicat, hæretici dicunt, esse necessariam utramque speciem, vt fumatur totus Christus, qui non sumitur complete sub vnâ specie; sed vere sumitur totus Christus sub altera specie, & aliunde altera species est verum sacramentum causans gratiam independentem ab alia; ergo non est, cur conquerantur de negatione calicis; cum ex hoc neque priuenter gratia necessaria ad salutem, neque etiam sumptione totius Christi, quod ipsi immerito verentur.

Secundo obiicit potest Concilium Moguntinum sub Sebastiano *cap. 32.* vbi de communionem sub vna specie sic ait: *Iam nec hoc quidem quisquam fidelis dubitare debet, illum sub vna specie communicandi morem ad salutem sumendum æque vtilem, & efficacem esse, quam alterum sub vtraque.* Vbi Concilium videtur loqui non solum de fructu necessario, sed etiam de maiori utilitate; & de hac dicit, non esse maiorem sub vtraque specie, quam sub altera.

Respondeo, in primis hoc Concilium fuisse solum Provinciale, & à sede Apostolica nondum confirmatum; imo Tridentinum, quod eadem verba videtur desumpsisse, videtur etiam ex industria reliquisse particulam illam de æquali utilitate. Deinde dici potest, Moguntinum solum dicere, quod quilibet species est æque utilis, & efficax ad salutem, ac vtraque simul; non dixit, æque utilis simpliciter, sed æque utilis, & efficax ad salutem, hoc est, ad vitandam æternam damnationem, & acquirendam salutem per adimpletionem præcepti, sine quo non esset salus, quo sensu dixit etiam Tridentinum, non esse magis necessarium ad salutem effectum vtriusque speciei quam alterius.

Tertio obiicitur, quia qualibet species continet quod vtraque simul, nempe carnem, & sanguinem Christi, & quilibet reficit causando eandem gratiam nutrimentem, & extinguendo famem, & sitim animæ, fames enim, & sitis spiritualis non differunt, nec diuerso modo extinguuntur; ergo non est, cur vtraque species causet plusquam altera. Respondeo, licet totus Christus contineatur in hostia, non tamen vt potabilis, sed vt cibus, hinc est, ibi solum causare effectum cibationis spiritualis, non vero potationis. Et quidem, licet fames & sitis extinguatur primario per eandem gratiam, ceterum quoad effectus secundarios, quos habent, extinguuntur etiam per alios effectus secundarios, in ordine ad quos datur eadem gratia per diuersas species sacramenti, vt supra explicatum est. Vltimo tamen loco admoneo, ex hac doctrina non fieri, villo modo posse aliquos merito conueniri de Ecclesia, quod vsum calicis Laicis interdixerit: tum quia fructus substantialis, & præcipuus in singulis speciebus habetur, quia per singulas seorsim accipitur gratia nutrimentalis, qui est potissimum fructus huius sacramenti, per utramque autem simul solum additur gratia aliqua in ordine ad aliquid accidentale, minus principale, tum etiam quia (vt dixit Tridentinum *sess. 21. c. 2.*) in huius sacramenti dispensatione attendendum est, non solum ad suscipiendum utilitatem, sed etiam ad ipsius sacramenti reuerentiam, propter quam multa videmus omitti, quæ aliquam suscipiendum utilitatem impediunt; ideo hoc sacramentum non potest vna die bis sumi, licet maiorem fructum afferret duplex communio, quam vna: ideo negatur paruulis baptizatis etiam in articulo mortis, quibus procul dubio gratiam augere,

& per consequens gloriam etiam essentialem; item hanc ob causam non datur perpetuis amentibus etiam baptizatis, neque iis ægrotis, in quibus timeatur periculum vomitus; quamvis utriusque priuentur fructu Sacramenti; imo propter eandem reuerentiam non permittitur ægrotus sumere de laici manu Sacramentum absente Sacerdote, iudicante Ecclesia minus inconueniens, quod moriatur sine viatico, quam tangi Eucharistiam manu laici, absente Sacerdote. Quid mirum, quod propter reuerentiam sanguinis Christi priuentur etiam laici illo fructu secundario, & minus principali, quem ex calice perciperent? erat enim frequens periculum effusionis in tanta communicantium multitudine: difficultas etiam consecrandi, & ministrandi omnibus, repugnantia multorum ad potum vini periculum etiam erroris, quo aliqui cogitabant, non esse totum Christum sub singulis speciebus; propter quæ & alia iustissime Ecclesia prohibuit usum vulgarem calicis, vt videri potest apud Auctores in hac quaestione. Alia argumenta, & testimonia minoris momenti contra hanc sententiam, vide apud Vasquez vbi supra, qui bene ea dissoluit.

SECTIO IV.

De aliis effectibus spiritualibus sacramenti Eucharistie.

82. PRIMUS effectus est remissio peccati, & quidem de mortali satis diximus *sect. 1. De venialibus S. Thomas art. 4.* & cum eo Theologi omnes concedunt, deleri per Eucharistiam. Quo sensu dixit Tridentinum *sess. 13. cap. 2. Sacramentum hoc esse antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præsueramur.* Quod sensu dixit Augustino, Gregorio, Bernardo, & aliis confirmat Suarez *disputat. 63. sect. 10.* & vt indubitatum traditur in Catechismo Pij Quinti per hæc verba: *Remitti vero Eucharistia, & condonari leniora peccata, que venialia dici solent, non est quod dubitari debeat; & addit statim rationem: Quomodo enim à propolis similitudine descendendum videtur quod innati coloris vi quotidie detrahatur, ac deperit, paulatim addi, & resciri naturali alimente sentimus.*

83. Difficultas tamen est, quomodo hic effectus proveniat ab Eucharistia, an immediate, an mediante aliquo actu, quo homo disponatur ad remissionem peccati? Suarez in præfenti cum communiori sententia sentit, utroque modo provenire, scilicet vel excitando feruorem charitatis, quo homo disponat se per propriam operationem, vel etiam immediate delendo maculam venialis, ad quod inquit sufficere, quod præcedat negatio affectus, seu complacentie ad veniale, licet non præcesserit derelictio sufficientis ad tollendum illud sine villo Sacramento. Ita docet Suarez in præfenti, & *tom. 4. disputat. 12. sect. 1.* agens de virtute Pœnitentiæ, vbi proprius locus est huius quaestions. Ideo in præfenti non possumus nostram sententiam explicare; satis enim est, quod vno ex illis modis fiat hic effectus, vt vere dicatur esse effectus Eucharistie; licet non provenire immediate, prout voluerunt Bonaventura, Alex. Alensis, Petrus de Soto, relati à Suarez *dist. 4. tom. vbi supra n. 6.* & alij docti Recentiores; & videtur esse iuxta mentem S. Thomæ in præfenti *art. 4.* An vero aliqua etiam peccata venialia immediate remittantur virtute eiusdem Sacramenti, dicemus in tractatu de Pœnitentiâ, agentes de remissione venialium.

Neque Tridentinum vrget pro opposita sententia: sufficit enim hic modus causandi ablationem

P. Iou. de Lugo de Sacramentis,

venialium, vt dicatur Eucharistia liberare ab illis, sicut etiam dicitur ibidem præseruare à mortalibus; quod tamen præstat mediatis bonis inspirationibus, & affectibus, quibus excitamur ad non peccandum; quare sicut ex vi Sacramenti solum sequitur collatio horum auxiliorum, non vero sequitur infallibiliter præseruatio à mortalibus; sic etiam de ablatione venialium dici posset, non semper sequi cum effectu infallibiliter post sumptionem Eucharistie. Nec etiam similitudo cibi naturalis aliud probat; nam sicut iste cibus spiritualis dat vires contra tentationes graues, quantum est de se, licet non semper cum effectu victoriæ: sic etiam posset restaurare amissa, quantum est de se, præstando vires, & auxilia, quæ per peccata venialia demeremur, vt possimus illa excutere, licet quandoque per nos stet, quoniam cum effectu expellantur.

Secundus effectus, quia à Concilio ibi tribuitur Eucharistia, est præseruatio à mortalibus; est enim panis vitæ, *vt si quis ex eo manducet, non moriatur.* Tribuit autem hunc effectum Eucharistia multipliciter. Primo, quatenus confert abundantem gratiam gratum facientem, vnde Chrylost. *homil. 45. in Ioanem: Sanguis, inquit, Christi quamprimum ac repente animam irrigat, vi quadam magna imbuit, & nobilitatem animæ, quam semper irrigat, & nutrit, languescere non sinit.* Secundo, quatenus virtute huius Sacramenti anima spirituali dulcedine delectatur, & quodammodo inebriatur, sitque minus sensibilis, ad tentationes; iuxta illud: *Comedite amici, & inebriamini charissimè;* de quo effectu dulcedinis, dicemus postea. Tertio, quatenus hoc Sacramentum fugat demones, qui concupiscentias inordinatas solent excitare; hoc enim Sacramentum est signum passionis Christi; quare demones fugiunt non solum Christum in Eucharistia contentum, sed Christum suam victoriam Crucis ibi maxime repræsentantem. Sic Chrylostomus dicta homilia 45. & hom. 61. ad populum: *Hic sanguis, inquit, demones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit, demones enim, cum Dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur; Angeli autem concurrunt.* In quibus verbis alludit ad sanguinem, quo liniebantur postes filiorum Israël in Ægypto, *Exod. 12.* Qua etiam figura vitur Viguerius in *Instit. cap. 16. §. 3. vers. 18.* Ignatius etiam *epist. ad Ephes. Festinate ergo, inquit, frequenter accedere, quando enim assidue hoc ipsum agitur, expelluntur potestates Sathana.* Quo etiam sensu accipi solet illud *Psal. 22. Parasiti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me;* & illud etiam ex *Psal. 5. Non habitabit iuxta te malignus.* & *2. Cor. 6. ad Belial?* & à S. Vincentio *Serm. unico in O. Corp. Christi inducitur illud Psal. 67. Exsurgat Deus, & dissipentur inimici eius; & fugiant, qui oderunt eum à facie eius. Sicus desiccat sumus, deficient; sicus sicut cerra à facie ignis: sic pereant peccatores à facie Dei. Et iusti epulemur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in laetitia.* Et hac de causa dicit Chrylostomus dicta *Hom. 45. & 61. Ut leones flammis spirantes, sic ab illa mensa discodemus terribiles effecti diabolo.*

Quarto fit hæc præseruatio, quatenus qui recipit hoc sacramentum, accipit speciale lumen à Deo; quo lumine mediante, prauis motus, & tentationes minuuntur, & sopiuntur. Cum enim ratione huius coniuugij sit familiaritas quadam inter Deum, & hominem, ex hac familiaritate oritur, quod arcana magis amico patefiant. Vnde Damasc. *lib. 4. cap. 14.* Damascen. monet, vt hunc ignitum Eucharistie carbonem sumamus, vt illumina corda nostra, & participatione

85, Secundus effectus est præseruatio à mortalibus. Tribuit hunc effectum. Primo. Chrylost.

Secundo. Tertio.

Chrylost. Viguerius. Ignatius. Psal. 22. 2. Cor. 6. Vincentius. Psal. 67.

86. Quarto.

Damascen.

Diuini ignis igniamur, & deificemur; hunc quippe ait esse carbonem, quo Seraphin tetigit labia Isaia, quo tactu ad prædicationem, & doctrinam instructus est. Affertur etiam illud 1. Reg. 14. de Ionatha, cuius gustato melle illuminati sunt oculi. Et *Luce. 24.* discipulorum oculi aperti sunt, ut Christum cognoscerent in fractione panis, qui vel erat Eucharistia, ut plures volunt, vel certe Eucharistiæ symbolum. Ad hoc etiam facit August. 10. cont. Faust. c. 11. vbi de Eucharistia explicat illud Psal. 40. *Sacrificium laudis honorificabit me; & illic iter, quo ostendant illi salutare Dei.* Quare merito S. Vincentius loco supra citato dicit, sicut ex vetito cibo venerunt nobis hæc omnia mala, infirmitates corporis, febres, dolores, &c. & infirmitates animæ, pronitas ad malum, difficultas ad bonum, mala desideria, &c. sic hunc cibum sanare intellectum contra errores, & falsas opiniones, voluntatem contra mala desideria; memoriam contra obliuionem beneficiorum Dei; sanare os ad vitandum mendacia, &c. Denique in hoc sensu adduci potest illud Ioan. 8. *Quandiu sum in mundo, lux sum mundi.* Similiter ergo, quando in nobis sacramentaliter habitat, illuminat mentes nostras.

Quinto fit hæc præseratio diminuendo fomitem, & impediendo, vel debilitando motus carnis, excitandoque contrarios; vt colligitur ex Gersono *Ti. act. 9.* super *Magnificat.* Alphabeto 90. in fine; & ex Viguerio *Institut. cap. 16. §. 3. vers. 18.* Ad quod illud adducitur Bernardi, *Gustato spiritus, desipit omnis caro;* & illud *Ecclef. 18. Nonne ardorem refrigerabit ros?* Christus quippe ros est, de quo dicitur, *Rorate caeli de super.* Ideo etiam hoc sacramentum appellatur aqua; iuxta illud Psal. 22. *In loco pascuae ibi me collocauit: super aqua resfectionis educavit me.* Vide Bernard. *Serm. de cæna Domini,* sic concludit, *Quis poterit tam efferos motus frangere? quis prurium ulceris huius ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacramenti Domini corporis, & sanguinis pretiosi inuestituram habetis. Duo enim illud sacramentum operatur in nobis, vt & sensum minuatur in minimis; & in grauioribus peccatis tollat omnino consensum.* Cyrill. 4. in *Ioan. cap. 17. Non mortem solum, sed & morbos omnes depellit: sedat sentientiam membrorum nostrorum, legem, & pietatem corroborat: perturbationes animi extinguit.* Huius actiuitatis figura præcessit in Arca, ad cuius præsentiam Dagon proilitatus fuit; & qua ingrediente, Iordanis aqua steterunt, iuxta illud Psal. 76. *Viderunt te aqua: & timuerunt.* Sicut & stetit sanguinis fluxus, quem patiebatur femina, qua Christum tetigit; ideoque apud Zachariam *cap. 9.* vocatur frumentum electorum, & vinum germinans virgines. Et quidem ratio ipsa cibi hoc secum videtur afferre: si enim iuxta Florentinum Concilium cibus hic præstat citra spirituales vitam ea omnia, qua circa corporis vitam operatur corporeus cibus, debet vtique ea præstare, qua corporeus cibus salubris, & bonus operari solet, qui certe & bonos generat humores, & noxios expellit: debet ergo & hic cibus passiones noxias minuere, ac expellere, bonas veto, & salubres omnino cogitationes excitare. Præsertim cum corporeus cibus hoc habeat, vt assimilet sibi in multis comedentem: afficiuntur quippe sæpe homines iuxta naturam, temperamentumque eorum, quibus aluntur. Oportet ergo vt caro Christi, qua per omnia subiecta est spiritui, similem carnis subiectionem ad spiritum, & ad rationem causet in comedente ipsam.

88. Denique circa hunc effectum aduerte, sanctum Thom. *art. 6. ad 3.* consulto dixisse, hoc sacramento minui fomitem; quia nimirum quantumcumque re-

petatur huius sacramenti vsus, nunquam omnino extinguitur, sed solum minuitur; cum fomes sit ipsa inclinatio naturalis ad bonum sensibile habens annexam deformitatem ad rationem, qua inclinatio in se non perditur, sed in ordine ad actus impeditur per virtutes, & auxilia, qua inclinant ad bonum rationis, & honestum: eiusmodi autem virtutes, & auxilia, cum non operetur cum necessitate, sed cum libera electione voluntatis, consequens est, vt quantumcumque crescant, nisi aliud speciale donum, aut specialis prouidentia adsit, non possit omnino impediri illa naturalis inclinatio, quin etiam in actu primo inclinet, & aliquando subrepat, & prodeat in aliquem actum, licet possit facilius reprimi per auxilia repetita huius sacramenti.

Tertius effectus est adeptio gloriæ, iuxta illud Christi: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum;* quem effectum probat S. Thomas *art. 2.* & iudicatur in Tridentino, *sess. 13. cap. 8.* Fundari autem potest in eo, quod cibus naturalis ordinatur, vt perducatur hominem ad statum perfectum; ergo cibus spiritualis taliter ordinatur ad augmentum gratiæ, vt ex se perducatur illud ad statum perfectum, & consummatum per gloriam. Vnde *Reg. 3. cap. 19.* panis subcinericius datus fuit Helia, vt in fortitudine cibi illius ambularet vsque ad montem Dei Oreb. Ex quo fit, adeptioem gloriæ non solum esse effectum communem Eucharistiæ sicut aliorum Sacramentorum; quatenus illa omnia dando gratiam dant ius ad gloriam, & appellatur specialiter *pignus futuræ gloriæ* in Antiphona Officii, & à Tridentino *sess. 13. cap. 2.* sed speciali titulo, quatenus in ratione cibi ordinatur ad dandam gratiæ consummationem. Deinde in ratione signi habet etiam specialiter significare statum beatificum: quia sicut in celo Deus se sine velamine fruendum exhibet; sic in hoc sacramento, sub speciebus tamen, & velaminibus: vnde Ecclesia in festo corporis Christi dicit, *Fac nos Diuinitatis tuæ sempiterna fruitione repleti, quam pretiosi corporis & sanguinis temporalis perceptio præparat.* Videri possunt testimonia plura sanctorum Patrum circa hunc effectum; præsertim Irenæus *libro 4. cap. 33.* Hieronymus, & alij in illud *Matth. 24. Vbi fuerit corpus, &c.* Cyrillus 4. in *Ioan. cap. 14. & 17. lib. 11. cap. 26. & 27.* Leo *Serm. 14. de passione Domini.* Chrysostomus *Homil. 24. in 1. ad Corinth.* Nyssenius *Serm. Catechetico de transmutatione corp. & sang. apud Euthymium, cap. 21.* Panoplia. Ambrosius *lib. de his, qui mysteriis initiantur, cap. 9.* Cyprianus *Serm. de cæna Domini.* Innocentius I. *V. de sacrificio Missæ cap. ultimo.*

Quartus effectus est actualis dulcedo, & delectatio; iuxta illud Psal. 67. *Parasti in dulcedine tua panem, & præbetis delicias Regibus;* & alibi *sæpe.* Et constat ratione sumpta ex Florentino, quod cibus iste proportio-natur in effectibus cibo corporali; ergo sicut cibus corporalis non solum alit, sed delectat; sic etiam iste, &c. Est autem hic effectus infallibilis ex vi sacramenti, nisi impediatur ex parte subiecti. Videatur Suarez *disp. 93. sect. 9.* vbi aliquas affert rationes, cur non semper sentiat hunc dulcedo; & notat bene, non oportere hunc effectum dari tunc, sed aliquando seruari in meliorem occasionem. Videatur etiam Antonin. 2. *part. tit. 13. cap. 6. §. 15.* vbi ponit octo rationes, ob quas subtrahi solet hæc consolatio, & docet, sæpe subtrahi sine culpa, & ob occupationes bonas studiorum, vel regiminis, &c. Videatur etiam Greg. 5. *moral. cap. 3.* & Gabr. *sect. 86.* & Ioannes Viguerius *cap. 16. §. 3. vers. 18.*

Afferri etiam solet ad idem comprobandum Manna,

Ad id pro-
bantem af-
ferunt Man-
na.
 91.
 Circa hanc
 feruore
 uere.

Manna, cui præfertur *Ioan. 6.* Eucharistia; & tamen illud habebat dulcedinem, & omne delectamentum suauitatis. Denique adduci potest illud *Prover. 3. 1.* *Date ciceram morentibus, & uinum his, qui amaro sunt animo: bibant, & obiniscantur egestatis suæ, & doloris sui recordentur amplius;* ad quod videtur alludere Ecclesia in illis uerbis, *Dedit & tristibus sanguinis poculum.*

92.
 Circa hanc
 feruore
 uere.

Circa quem effectum notandum breuiter est, illam dulcedinem, & delectationem procedere ex feruore, ad quem hoc sacramentum excitat; feruore autem, ut nomen ipsum præ se fert, est ardor charitatis, quo homo diligit Deum non solum in necessariis, sed etiam in aliis. Nam sicut aqua tunc feruere dicitur, quando non solum replet uas, in quo est, sed etiam caloris impulsu dilatat sese undique, & egredi conatur: sic charitas feruere tunc maxime dicitur, quando non solum sistit in necessariis, sed dilatat se ad indebita, & supererogationis opera.

93.
 Ex hoc ergo
 feruore
 uere.

Ex hoc itaque feruore, quem Eucharistia suo tempore excitat, procedit delectatio, & dulcedo; ut indicat *S. Thomas art. 1. ad 2.* & ratio videtur esse, quia delectatio ex natura rei consequitur amorem, & perceptionem rei amate præsentis: neque enim delectat res præsens non amata, neque res amata absens: consequitur ergo delectatio ex consideratione rei amate præsentis, quæ consideratio fit per fidem, quia intellectus spiritaliter masticat hunc cibum; sicut & cibus etiam corporeus magis delectat, & sapit, quando melius masticatur; unde delectatio magis mediate videtur procedere ab hoc sacramento, quam amor, & consideratio, ex quibus oritur; auxilia uero ad illos actus fidei, & amoris, qui præcedunt delectationem, & dulcedinem, dantur intuitu ipsius sacramenti.

94.
 Hinc fit, posse hanc dulcedinem impediri etiam in homine existente in statu gratiæ; primo, ex eo quod homo, acceptis illis auxiliis, quibus excitatur ad actus fidei, & dilectionis, ex quibus oritur dulcedo illa, non cooperetur eliciendo actus fidei, vel feruoræ dilectionis, ad quos mouetur. Item si (quod maximum impedimentum esse solet) animæ palatus morbidus sit, & rerum temporalium affectu præpeditus, tunc enim sicut infirmis frequenter accidit, sic Christi præsentia etiam credita, & considerata non multum sapit, quia animæ gustus præoccupatus est humore diuerso. Ex parte etiam corporis potest aliquando impedimentum prouenire: nã si aduersa ualitudine nimium grauetur, aut uehementi aliquo dolore afficiatur, debilitatur animæ uirtus ad sentiendum dulcedinem, & delectationem spirituales, eo quod ex natura rei eadem anima nimium dispersa, & atenta ad aliud uehemens obiectum non potest attendere ad hoc aliud, quantum opus ad eiusmodi delectationem experiendam.

95.
 Dubitari potest, an hæc delectatio specialis, quam causat Eucharistia, sit solum de ipso Christo præsentente: videtur enim, ita esse dicendum propter proportionem cibi materialis, qui dulcedinem, & delectationem affert, non de alio obiecto, nisi de ipso cibo præsentente, qui gustu percipitur. In contrarium uero est, quod si ea proportio esset omnino seruanda, dicendum consequenter esset, quod solum sentiretur delectatio, dum Eucharistia esset in ore, vel transi per gulam, sicut cibi materialis sapor, & dulcedo tunc solum sentiretur. Alia etiam sacramenta suos effectus secundarios non dant solum, quando accipiuntur, sed etiam postea, ut Confirmatio, Ordo, Matrimonium, &c. conferunt postea auxilia ad proficiendam fidem, ad sancte exequendos actus Ordinis, & sustinenda onera Matrimonij, &c. ergo in Eucha-

stia dabit hos effectus secundarios non solum quando suscipitur, sed etiam postea. Unde *d. sect. 9.* docet, eam delectationem non alligari ad illud præcise tempus, quo Christus est in stomacho, sed reseruati aliquando ad tempus magis opportunum, si tamen sacramentum in gratia susceptum fuit.

Ego quidem fateor, Eucharistiam operari specialem delectationem de præsentia reali Christi: non tamé credo ad illud solum obiectum restringi delectationem, quam eiusmodi sacramentum causat. Vtraque pars colligi potest ex proportione illa ad cibum, & potum corporeum, inuenimus enim, duplicem delectationem prouenire à bono cibo, & potu: altera ratione saporis, quæ gustus percipit, quæ perceptionem consequitur delectatio de obiecto illo conuenienti præsentente. Unde similem effectum tribuere debemus cibo, & potui Eucharistico, qui eos effectus operantur cum proportione in anima, quos cibus, & potus materialis operantur in corpore. Et quidem illa delectatio non debet alligari ad illud solum tempus, quo Eucharistia est in ore, vel pertransiit gulam, nec cibus & potus materialis tunc solum delectant, sed postea etiam quando sunt in stomacho, partim propter qualitates, quas in palato reliquerunt partim propter vapores, & fumum, quem à stomacho transmittunt ad palatum, ut experientia testatur, quæ sentimus dulcedinem in ore, & palato tempore sequenti; imo licet cibus corporeus, quando est in ore, causet delectationem, hic tamen cibus spiritalis non uidetur habere ex opere operato eiusmodi efficaciam, quia cum non causet eiusmodi effectus secundarios, nisi mediante gratia sanctificante, ex qua oriuntur, ut diximus supra *disp. 4.* de Sacramentis in cõmuni *sect. 3.* gratia autem non causetur ab Eucharistia, donec manducetur, & deglutatur, ut supra diximus; consequens est, ut nec ille secundarius effectus delectationis, & dulcedinis debeatur ante masticationem perfectam; licet Deus aliquando ex sua benignitate communicet eiusmodi delectationem, etiam quando est in ore, antequam deglutatur.

Solet tamen, ut diximus, bonus cibus, & potus alteram delectationem causare, quæ non habeat solum pro obiecto ipsum cibum, & potum, sed alia diuersa, quatenus suis bonis qualitatibus ita bene temperat, & disponit humanum cor, ut facile afficiatur ab obiectis iucundis, & difficile perturbetur ab iniucundis: ideo enim eo tempore homines hilares dicuntur esse, & aptiores ad res hilares tractandas, gratiamque, & liberalitatem exhibendam. Sic dicuntur *Ruth 3.* *Cumque comedisset Booz, & bibisset, & factus esset hilarior, &c.* & *Esther 1.* *Cum rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mero. 1. Reg. 25. 25.* *Cor Nabal iucundum, erat enim ebrius nimis. Ecclesi. 31.* *Vinum in inmundatorem creatum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ, & cordis uinum moderatè potatum.* In quibus locis non est sermo solum de exultatione habente pro obiecto ipsum uinum, aut cibum, sed de læticia cordis facile applicantis se ad obiecta iucunda. Hunc ergo effectum cum proportione operatur etiam conuiuium Eucharisticum in anima, quam reddit facilem, ut afficiatur ab obiectis afferentibus spiritualem læticiam, consolationem, & è contra difficilem, ut perturbetur ab obiectis iniucundis. Ideo appellari solet hic effectus spiritalis ebrietas, ut dixit *Ambrosius in Psal. 118.* super illa uerba: *Suscipe me secundum eloquium tuum, & uinum;* ubi ait, hoc Sacramentum inebriare affectus fidelium, ut curam sæculi huius, metum mortis, solitudinem deponant. Quem effectum latius explicat *Cyprianus episc. 63.* post medium, ubi adductis uerbis *Psal. 22.* *calix tuus inebrians quam peroptimus.* Rationem

96.
 Est quidem
 specialis delectatio
 de
 Christo præsentente, non tamen ad illud solum restringitur.

97.
 Cibus & potus alteram delectationem causant.

Ruth 3.
 Esther 1.
 1. Reg. 25.
 Ecclesi. 31.

Ambros.

Cyprian.

tionem reddit, quod scilicet calix Domini sic bibentes inebriat, ut sobrios faciat, ut mentes ad spiritualem sapientiam redigat, ut à sapore isto seculari ad intellectum Dei unusquisque respiciat: & quemadmodum vino isto communi mens soluitur, & anima relaxatur, & tristitia omnis exponitur: ita epoto sanguine Domini, & populo salutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat obliuio conuersationis pristina secularis; & motum pelius, ac triste, quod prius peccatis augmentibus premebatur, Diuina indulgentia lætitia resoluitur. Hunc autem effectum constat non pendere necessario à Sacramento ipso adhuc presente, & perleuerante in nobis; quia cibus, & potus etiam postquam in aliam substantiam conuertuntur, habent eiusmodi effectus; imo quia bonum sanguinem, humoresque bonos generant, faciunt prædominari lætitiā in corde. Cur ergo gratia sanctificans, & permanens, quæ ex Eucharistico alimento relicta est, non habeat eam vim lætificandi spiritualiter animam, & impediendi cogitationes tristes, ne nimium possint communicantium corda perturbare?

98.

Dubitat
an remittatur
pena
temporalis.
Communiter
negatur sal-
tem directe.

Vltimo dubitari solet de pena temporalis, an remittatur ex opere operato per hoc Sacramentum, non solum ut Sacrificium, sed ut Sacramentum est? S. Thomas art. 5. & Theologi communiter negant, quia nullibi existat promissio huius effectus; nec etiam sequitur ex ratione nutritionis, ad quam institutum est hoc Sacramentum: nam nutritio solum ordinatur ad augendam vitam, & vires, hæ autem nec augentur, nec minuuntur per debitum, vel remissionem penæ temporalis. Hoc autem intelligi debet de remissione directa penæ primo, & per se: nam indirecte, & secundario prouenire potest remissio penæ ab hoc Sacramento. Primo, quia si eius virtute remittuntur aliqua peccata venialia quoad culpam ex opere operato, & immediate, ac directe iuxta communem sententiam, de quo dicemus in materia de Penitentia; consequens videtur, quod simul cum culpa remittatur aliqua pars penæ temporalis pro illo peccato debita. Secundo, quia Sacramentum hoc excitat, & mouet ad actum dilectionis Dei, cuius virtute remittitur non solum culpa, sed etiam magna pars penæ temporalis debita post remissam culpam, qui effectus, licet sit ex opere operantis correspondens actui dilectionis, potest tamen mediate tribui Sacramento Eucharistiæ, cuius effectus fuit ipse actus dilectionis.

SECTIO V.

De effectibus, quos Eucharistia operatur circa corpus.

99.
Quadruplex
efficitur cor-
poralis.
Primus.
Secundus.
Tertius.

Quartus.

Quadruplex intelligi potest effectus corporalis prouenire ex hoc Sacramento. Primus ex eo, quod uniat per aliquam veram, & realem unionem cum nostro corpore. Secundus per hoc, quod immediate, & directe operetur aliquid in ipso corpore. Tertius in genere causæ efficientis immediate per hoc, quod aliquid operetur in anima, ex cuius redundancia resultat aliquid in ipso corpore. Quartus, resurrectio corporis, quam esse effectum Eucharistiæ, diximus *diff. 3. in fine*, & nunc aliquid addemus. Et quod tertium attinet, nulla est difficultas, quin hoc modo operetur Eucharistia in corpore: nam ex seruore charitatis, quem operatur in anima, sequitur quadam cordis quasi iubilantis palpitatio, vultus læticia, coloris viuacitas, oculorum modestia, linguæ refrænatio, maturitas incendiendi, totius corporis reformatio, & omnis externi gestus modesta, venustaque ordinatio. Videatur

Cyprianus *Serm. de Cena Domini*; & Chrysostomus *61. ad populum Antiochen. & 24. in 1. ad Cor.*

Maior est difficultas, an immediate etiam, & directe aliquid operetur circa corpus. Negant plures; sed alij non pauci, nec parum probabiliter affirmant; quos sequitur P. Suarez *diff. 64. sect. 1. & confirmat adductis Patrum testimoniis*. Fit autem hoc diminuendo fomitem, & ardorem concupiscentiæ, quod partim fit daemones fugando, ne excitent turpis obiecti species; partim sedando, & reprimendo humorum vires, mitigando ardorem, &c. & aliis modis, quos explicauimus sectione precedenti agendo de præferuatione à mortalibus. Et confirmari potest à contrario, quia hoc sacramentum in carne indigne fumentium causare solebat infirmitatem, & imbellitatem, iuxta illud Pauli: *Propter quod multi infirmi, & imbecilles, & dormium multi*: quid mirum, quod in homine bene disposito causet corporalem effectum roboris, & virtutum ordinatum ad finem spirituales? Neque enim hoc est contra rationem sacramenti, cum etiam Extrema-unctio operetur immediate circa corpus infirmi, & Matrimonium fortasse conferat aliquem effectum materiale ordinatum ad pacem, & unionem viri & coniugis inter se.

Prodest item hoc sacramentum corpori per modum lucis internæ, qua illuminantur oculi non solum mentis, sed etiam phantasiæ ad cognitionem boni, & mali. Ad quod applicari possunt, quæ adduximus Sect. precedenti, probantes hunc effectum illuminandi, qui ab Eucharistia prouenit.

De quarto effectu, scilicet resurrectione corporis gloriofa, videri potest Suarez in præfati *diff. 64. sect. 2.* qui affert verba Ignatii, Cyrilli, Alexandri, Chrysostomi, Gregorij Nysseni, Cypriani, Tertulliani, Irenæi & aliorum; qui eum effectum gloriæ corporis peculiariter attribuant huic Sacramento. Quibus addi potest Rupertus Abbas in *cap. 5. Cant. Regum* super illa verba: *Comedi sanum cum melle meo*; ubi eleganter comparat effectum huius cibi cum effectu cibi vetitini: nam sicut cibus vetitus causa fuit mortis viri & spirituales, & corporalis: sic cibus hic causa est viri & vite, scilicet animæ, & corporis, imo ut eodem omnino ordine vita recuperetur, quo perita fuit: *Quod enim ordine (inquit) vita sublata est, & mors introiit? Et videlicet, ut morte anima præcedente, mors carnis subsequeretur. Nam quo die comederunt primi homines vetitum, eodem morte anima, morte peccati mortui sunt: & deinde morte carnis suo quoque die, vel tempore in puluerem reuersi sunt. Et post explicatum effectum mortis à priori cibo prouenientem, subdit in persona Christi, Corpus meum comedendum, & sanguinem meum bibendum vobis appono, ut sicut iam dixi, quo ordine mors introiit, eodem foras mittatur de animabus, & corporibus vestris. Primo quippe foras mittitur mors anima, dum comeditis, & bibitis sacramentum mortis, & passionis meæ; quia sicut quædam loco dixi: quia manduca me, & ipse vivet propter me. Post hoc foras mittetur mors corporis, scilicet quando omnes resurgentis; quod & vos, me primo resurgente, fideliter creditis: sicut iidem ego dixi de illo: Qui manduca me, vivet propter me, & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Obiicit autem statim sibi idem Rupertus, quomodo patres antiqui, qui hoc sacramentum non acceperunt, resurgent illa die: Respondet vero acute quidem, sed in sensu magis mystico, quam literali, eos scilicet Christum etiam suscepisse, quo potuerunt modo: quatenus eorum animæ suscepserunt Christi animam in limbo, corporibus autem in sepulchris iacentibus corpus etiam Christi, ad hunc finem

finem sepulchrum coniunctum fuit: Ad hoc, inquit, sicut viventibus vobis pro modo vestro, ita & defunctis illis pro modo ipsorum, sapientia Dei prouidit, eandemque mensuram parauit. Si quidem dissipati sunt illi; quoniam anima quidem apud inferos sunt in requie spei, corpora vero requiescunt in sepulchris, dissipabor & ego panis viuus, qui de celo descendit; & anima quidem ad animas illorum, corpus vero descendit ad corpora ipsorum, scilicet in eius terra ventrem, quo illa recepta sunt. Maxima anima illorum reuiuiscunt in vita plena, atque perfecta, cuius in spe aliquatenus vixerunt, in nouissima autem die vobiscum resurgent resurrectione corporum. Atque ita fiet, quod dicit aliquis vestrum, quodque firmiter tenet fides omnium vestrum, quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. In qua responsione obiter indicat, non ita esse Eucharistiae effectum resurrectionem corporis, vt absque eo sacramento haberi non possit, sed solum fuisse maxime congruum institui hoc sacramentum ad eum effectum praestandum, siquidem Patribus etiam antiquis eo modo, quo potuit, applicatus fuit realiter ipse Christus, vt vtramque vitam complete & perfecte assequerentur.

104. Fundatur ergo totum hoc potissimum in illis hoc tenet Christi verbis Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam; & ego resuscitabo eum in nouissimo die: in quibus videtur promitti effectus ille resurrectionis gloriose huic sacramento, non quidem absolute, vt aliqui stulte dixerunt; sed debita conditione posita moriendi in gratia Dei.

105. Quomodo autem hic sit Eucharistiae effectus potius, quam aliorum Sacramentorum, difficile appareret, cum beatitudo corporis consequatur ex natura rei beatitudinem animae, cuius semen est gratia sanctificans, quam omnia sacramenta causant, atque adeo non minus gloriosam resurrectionem operantur. Ad hoc varia dicuntur, quae apud praedictos Auctores videri possunt. Verisimilior explicandi modus ille est, vt communis ille effectus peculiariter tribuatur huic sacramento, duplici potissimum titulo. Primus est, quatenus ei peculiariter tribuitur adeptio gloriae, vt supra vidimus, eo quod per modum cibi ordinetur ad producendum hominem ad statum perfectum, & ad dandam perseverantiam in gratia. Secundus, & magis specialis est, quatenus ratione coniunctionis carnis Christi cum carne digne communicantis, fit aliquomodo vna caro, & per consequens sicut carni Christi debetur gloriosa vita, sic suo modo debeatur illi, quae aliquo etiam modo est caro Christi. Vnde quemadmodum carni Beatissimae Virginis Deiparae, quae coniunctionem habuit aliquam cum Christi corpore, quod nouem mensibus vtero habuit, debita erat ex decencia resurrectio gloriose post breuissimam illam tridui mortuam: sic aliis cum proportionem, qui idem Christi corpus digne percipiunt, & in stomacho retinent, non quidem ita breuis, sed saltem suo tempore debetur ex maxima decencia resurrectio gloriose; vt caro illa, quae domus fuit, & templum, in quo realiter Christus habitauit, in debito sit honore, & veneratione. Nec obstat, resurrectionem illam debitam esse titulo gratiae sanctificantis, vnde cumque habitata sit: non enim est nouum sacramentum aliquod ordinari specialiter ad aliquem effectum, qui absque illo sacramento posset ex vi aliorum Sacramentorum, vel etiam absque illis haberi. Sic Confirmatio ordinatur ad vires, & auxilia, quibus homo fidem suam profiteatur; quae auxilia possent bene ex Eucharistia haberi, qui ordinatur ad dandum robur, & vires ad superandas tentationes. Confirmatio tamen

ordinatur specialiter ad illum effectum, quem Eucharistia non ita specialiter respicit, sed sub ratione communi roboris ad perseverandum in gratia: sic etiam Eucharistia specialiter confert gratiam ad hunc effectum resurrectionis gloriose, quem effectum formaliter intendit, cum ab aliis Sacramentis non intendatur formaliter, licet consequatur ad effectum eorum, nempe gratiam sanctificantem.

Dices, haec omnia sunt nomina, aut tituli sine re: nam re ipsa quid plus homo habet ratione Eucharistiae in ordine ad resurrectionem gloriosam, quam qui hoc sacramentum non accipit, cum non minus hic resurrecturus sit, quam ille: Respondet Suarez, illum primum accipere resurrectionem pluribus titulis. Hoc tamen non satisfacit; quia habere rem pluribus titulis non est motuum aptum, vt homines alliciantur ad hoc sacramentum, pro vt Christus eos volebat allicere, quando resurrectionem promisit manducanti hunc cibum. Nam sicut si eadem poena infligenda esset propter peccata sequentia, illa multiplicatio titularum non deterreret, sed prouocaret potius homines ad noua peccata, scientes, nihil poenae superaddendum, sed eandem pondam pluribus titulis, de quo ipsi parum curarent: sic e contra, quod eadem resurrectio detur propter plures titulos, non est motuum alliciens ad bene operandum, vel ad procurandum hoc sacramentum, si nihil aliud emolumenti ex illa titularum multiplicitate sequatur.

Aliter ergo respondere possumus, hoc sacramentum non addere solum titulum nouum, sed rem nouam, ad quam dat titulum. Nam sicut datur etiam hoc sacramentum ad perseverantiam, quae certe posset haberi etiam, & aliquando habetur absque illo: non dat tamen solum titulum, sed ratione noui tituli confert maiora, vel alia auxilia ad perseverandum, quae dantur intuitu huius sacramenti ultra illa, quae alias darentur; & sicut Confirmatio confert specialiter ad professionem fidei, quae quidem haberi posset, & saepe habetur absque illo sacramento; non tamen dat solum nouum titulum, sed alia auxilia, quae dantur intuitu Confirmationis ultra ea, quae alias darentur: sic etiam Eucharistia non dat solum nouum titulum ad resurrectionem gloriosam, sed titulum operantem nouum effectum. Primo, quatenus in ordine ad eum finem confert nouum augmentum gratiae sanctificantis, quae auget etiam resurrectionem non in suo esse substantiali, sed in ratione resurrectionis gloriose; siquidem quo maior est gratia, & gloria animae, eo maior est etiam gloria corporis resurgentis, atque ideo crescit effectus in ea ratione, in qua est effectus Eucharistiae, neque enim promittitur ratione huius sacramenti resurrectio nuda, quae communis est praedestinatis, & reprobis, iustis & peccatoribus, sed resurrectio ad vitam gloriosam, qui effectus accipit magis, & minus, & crescit re ipsa, & non solum secundum titulum ratione huius sacramenti. Secundo confert ad eundem effectum, quatenus in ordine ad eundem finem resurrectionis gloriose, quam intendit, confert maiorem etiam gratiam actualem auxiliorum, inspirationum, protectionis diuinae, &c. Sicut enim confert eiusmodi auxilia in ordine ad perseverantiam, quam intendit; sic etiam in ordine ad gloriam corporis, quam similiter intendit ex sua institutione. Et sicut Confirmatio confert noua auxilia ad profitendam fidem, & ideo non dat solum nouum titulum, sed rem etiam nouam: sic Eucharistia confert noua auxilia ad obtinendum illum finem gloriose resurrectionis. Confert ergo Eucharistia ad resurrectionem gloriosam corporis

106. In istis. Respondet Suarez.

107. Reijcitur. Aliter respondere possumus.

Eucharistia dat ad resurrectionem titulum operantem nouum effectum. Primo, nouum augmentum gratiae ad illum finem.

Secundo ad eundem finem gratia adiuuans maiorem.

potis utroque modo, scilicet remote, & proxime: remote quidem, quatenus confert auxilia, quæ per debita media conducunt hominem ad consequendam corporis gloriam: proxime vero, seu minus remote, quatenus post mortem hominis, Eucharistia prius suscepta, seu gratia sanctificans per Eucharistiam acquisita, & adhuc permanens exigit proxime resurrectionem illius corporis gloriosam debitam illi sacramento. In quo sensu intelligunt aliqui illud Apocal. 6. *Vidi subtrahi altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant, & clamabant voce magna dicentes, Vsq̄quo Domine (Sanctus, & verus) non iudicabis sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? Et data sunt illis singula stola alba, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conferui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi.* Vbi censent aliqui, significari exigentiam resurrectionis gloriosæ, quæ dum differitur, donec compleatur numerus electorum, accipiunt singuli stolas albas, beatitudinem scilicet animæ. Notant autem clamorem illum procedere potissimum ab animabus, quæ sub altari sunt, quia nimirum ex altaris sacramento, quod digne præceperunt, habent novum titulum ad exigendam corporis gloriam; quod tamen intelligi debet in sensu explicato, ut non solum habeant novum titulum, sed titulum ad novam, & maiorem gloriam resurrectionis propter coniunctionem corporis Christi cum eorum corporibus.

Apocal. 6.

Quæ unio corporalis & vera intercedat inter Christi corpus & nostrum.

Restat nunc præcipua difficultas, quoad primum effectum, an detur unio corporalis & vera inter Christi corpus & nostrum; quæ quidem controversia celeberrima fuit ante aliquot annos propter Cardinalem de Mendoza Burgensem Antistitem, qui id affirmavit in concione quadam, & postea libro ad hoc edito suam propositionem defendit; quam plurimi Theologi Complutenses, & Salmanticenses acerrime impugnare & notare voluerunt. Cæterum iam hæc quæstio magna ex parte composita est, & reducta ad quæstionem de nomine, in qua de re ipsa vix potest esse dissidium. Omnes enim debent in hoc convenire, quod nulla intercedit unio hypostatica, aut continuativa, vel materiæ, & formæ, nec vlla alia physica, & propria; cum nec excogitabilis sit, nec explicari possit. Cæterum adhuc concedi potest, intercedere aliquam unionem, non solum quatenus corpus Christi suo contactu sanctificat corpora nostra, sicut olim vestes, & nunc vasa, quibus continetur; sed etiam aliam unionem moralem cum corpore digne communicantis, quæ non sit cum indigne communicante; quia licet eadem sit approximatio localis cum utroque: in vno tamen habet rationem unionis, in alio non. Nam sicut inter coniuges illa approximatio localis corporum dicitur unio; sic etiam in hoc sacramento, quia est coniunctio corporum per amorem, & affectum ad opus coniunctionis peruenientem: quare hæc unio non datur cum peccatore. Ex hac unione provenit, ut iam Christus reputet illam, tanquam carnem peculiari titulo suam, & cui peculiari nomine debeat consulere, *nemo enim unquam carnem suam odio habuit.* Et in hoc sensu dixerunt sæpe Patres, intercedere hic unionem corporalem, & non sistentem in solo affectu, & gratia, sicut cum quolibet iusto. Videatur

Vasquez.

P. Vasquez *disp.* 204. qui optime totam controversiam comprehendit, & nihil addendum occurrit: ideo illam totam omitto.

DISPUTATIO XIII.

De usu, & de subiecto capaci ad suscipiendam Eucharistiam.

SECTIO I. *Quotplex sit sumptio Eucharistiæ? & an qui non est baptizatus, sit capax huius sacramenti?*

SECTIO II. *De infantibus, & perpetuo amentibus, an sint capaces Eucharistiæ.*

SECTIO III. *De iis, quæ ante amentiam usum rationis habuerunt, an sint capaces Eucharistiæ.*

SECTIO IV. *An sit præceptum non dandi Eucharistiam pueris ante aliquam ætatem? & quid in dubio de capacitate?*

SECTIO V. *De adultis, qui debilem usum rationis habent, præsertim de Indis, an sint ab Eucharistia repellendi? an qui de Eurgemenis.*

Restant, magis pertinent ad mores, & ad præcepta circa usum huius Sacramenti; quare magis spectant ad Theologum Moralem, qui explicat casus conscientiæ. Cæterum quia ad Theologum Scholasticum pertinet explicare à priori fontes, & radices eiusmodi obligationum, fundamenta præcipua huius doctrinæ trademus; particulares vero casus remittimus ex parte ad Theologos Morales.

SECTIO I.

Quotplex sit sumptio Eucharistiæ? & an qui non est baptizatus, sit capax huius sacramenti?

Communiter dividitur sumptio Eucharistiæ in Spiritualem tantum, Sacramentalem tantum, & Spiritualem simul, ac Sacramentalem; quæ diuinitus desumitur ex Tridentino *Sess.* 13. *cap.* 8. & *Sess.* 22. *cap.* 6. Spirituales tantum est, quæ fit per solum affectum, & desiderium sumendi Sacramentalem tantum est, quæ fit per solum contactum, & desiderium sumendi Sacramentalem simul & Spiritualem simul, quæ fit per solum contactum, & desiderium sumendi Sacramentalem simul & Spiritualem simul. Posset addi quarta species sumptionis materialis, ut quando accipitur ab ignorante, sed comedente hostiam ut panem communem: illa enim non solet appellari sumptio Sacramentalis, quia non accipitur ex intentione accipiendi Sacramentum. Talis etiam censeri solet sumptio, quæ à non baptizato sumeretur; quia neque in ordine ad illud subiectum habet significationem Sacramentalem; sicut neque in ordine ad brutum, aut lapidem; quare etiam si non adsit obex peccati, non conferet effectum, eo quod non sit institutum, nisi pro tali subiecto baptizato, de quo mox dicemus.

Quod attinet ad sumptionem mere spirituales, notandum est, illam non esse proprie sumptionem huius Sacramenti; quia sicut votum Baptismi non est vera receptio Sacramenti Baptismi: sic nec desiderium Eucharistiæ est vera receptio illius Sacramenti, sed impropria. Notandum est secundo, aliquos velle, quod illa sumptio habeat aliquem effectum ex opere operato virtute ipsius Eucharistiæ ultra illum effectum, quem operatur ex opere operantis.

tis, sicut alia omnia merita. Quibus videtur favere modus loquendi Tridentini dicta *Sess. 23. cap. 8.* dum dicit aliquos sumere hoc Sacramentum *tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto illum caelestem panem edunt: fide viva, qua per dilectionem operatur, fructum eius, & utilitatem sentiunt.* Oppositum tamen tanquam certum docent communiter Theologi. Suarez *disp. 62. sect. 1. Valq. disp. 2. 12. c. 1.* & alij talis enim effectus non habetur ex Christi promissione, nec vllum Sacramentum talem modum operandi habet, vt det gratiam ex opere operato propter solum desiderium ipsius. Nec Tridentinum id significat in prædictis verbis, quorum duplex potest esse sensus, primus, eos, qui spiritualiter effectum, & desiderio accipiunt hoc Sacramentum, sentire fructum eius, hoc est gratiam, quam ex reali communione perciperent; affert enim illud pium desiderium augmentum gratiæ, & donorum Dei; imo sæpe continget, vt aliquis ex spirituali cõmunionem plus gratiæ acquirat, quam alius iustus ex sacramentali, propter excessum feruoris; quare licet non accipiat illam gratiam ex opere operato ab ipso Sacramento, accipit tamen illam ab ipso Sacramento obiectiue, hoc est, propter desiderium, quod ideo est bonum, & pium, quia terminatur ad illud Sacramentum, quod sufficit, vt dicatur sentire fructum Sacramenti, quod desiderat: sicut qui desiderat vitam pro Christo profunderere, dicitur percipere fructum sui desiderij, & fructum martyrij, quod desiderauit; provt de S. Martino canit Ecclesia, quod *etsi gladius persecutoris animam non abstrulit; palmam tamen martyrij non amisit.* Secundus sensus esse potest, sentire eius fructum, hoc est, Sacramenti desiderati: sentit enim fructum Sacramenti, non realiter, sed voto suscepti; de quo sibi sermo erat; qui fructus non est ex opere operato, sed operantis. Addere possumus tertio, credibile esse, eum, qui spiritualiter, & feruente desiderio suscepit Eucharistiã, accipere fructus secundarios ipsius, non per modum meriti de condigno, sed de congruo, aut impetratorio, eo quod misericors Deus ob dignitatem huius Sacramenti, quod illa anima ardentem concupiscit, det ei victoriam tentationum, auxilia, spirituale dulcedinem, alioque similes fructus ipsius sacramenti, scimus enim aliquas fideles, & pijs animas in eiusmodi desiderio, & feruore sentire solitam dulcedinem etiam sensibilẽ in ore; quam alij in ipsa reali communione experiri merentur.

3. Hoc supposito, quaeritur iam de subiecto capaci ad recipiendam sacramentaliter Eucharistiã. Et quidem certum est, debere esse hominem; pro ipsius enim solis instituta sunt ad Christo Sacramenta, præsertim istud, quod per veram manducationem, & potationem debet applicari, qualis esse non potest in Angelo, sed solum apparens. Inter homines vero dubium esse potest, primo de catechumenis; ipsi enim, præsertim si sint in statu gratiæ, videntur capaces, cum iam sint Christi membra per fidem, & charitatem. Vnde hanc sententiam amplexus videtur Marcellinus in *4. q. 6. art. 2.* & quod plus est, Innocent. III. in *c. Veniens*, de Presbytero non baptizato, eam videtur supponere; nam proposito in dubio an sacerdos non baptizatus debeat iterum post Baptismum Ordinari, pro parte negatiua affert, quod catechumenus capax est Eucharistiæ; & licet postea concludat, illum debere iterum ordinari; sed tamen id solum præcipit propter dubium, & quia tutius erat; & denique argumentum illud de capacitate Eucharistiæ, non reiecit.

4. Theologi tamen communiter tanquam certum supponunt, catechumenum non esse Eucharistiæ capax; & quidem Ecclesiæ vsus perpetuus id

fatis conuincit, nam licet infantibus data fuerit Eucharistiã? catechumeno tamen, quantumcumque sancto, aut eximie dignitatis, numquam datam legimus. Ratio autem fundamentalis est, quia Baptismus est ianua sacramentorum, quæ cum sint signa externa, & visibilia gratiæ, solum competunt iis, qui sunt iam, non solum interius per fidem, & charitatem, sed etiam exterius membra Ecclesiæ. Adde, sacramenta hæc relicta esse, vt ab Ecclesiæ Pastoribus, tanquam salubria pascua, ouibus ministrantur. Debet ergo prius homo fieri ouis intra Christi gregem visibilem; vt Ecclesiæ Pastores possint eum sacramentaliter pascere. Nam licet Baptismus non supponat ouem illum, cui confertur, quia nimirum ipse est primus in Ecclesiã ingressus; per ipsum tamen fit ouis, & ita confertur vere à Pastore ouibus, non quæ prius erant, sed quæ iam sunt, quando baptizantur. Catechumenus autem accipiens Eucharistiã non acciperet à Pastore, nec tunc fieret ouis per illud Sacramentum. Denique cum ex sua institutione significet nutritionem, supponit iam genitum illum, cui confertur, quod fit per Baptismum; nam licet per charitatem possit iam prius habere vitam internam gratiæ, nondum tamen esset visibiliter genitus in Christo, provt requiritur ad nutritionem visibiliter significatã; sicut enim generatio illa esset mere interna, sic sufficeret ad nutritionem internam, & augmentum gratiæ per bona opera; ad nutritionem vero per signa externa prærequiritur generatio etiam sensibiliter significata per signa externa.

5. Posset aliquis respondere, axioma illud, quod Baptismus sit ianua aliorum sacramentorum, verum quidem esse, sed debere intelligi cum proportione debita. In alijs enim sacramentis duo possunt considerari, scilicet id, quod visibile est, & id, quod inuisibile. Et quidem visibile Baptismi requiritur ad visibile aliorum sacramentorum; inuisibile vero Baptismi requiritur ad inuisibile etiam aliorum sacramentorum, quod est dicere, substantiam Baptismi requiri ad substantiam, effectum vero requiri ad effectum aliorum sacramentorum. Sic ergo prærequiritur omnino Baptismus ad suscipiendum valide Ordinem, vel Confirmationem, &c. quia hæc sacramenta non solum quoad effectum, sed quoad substantiam suam, pendent ab agente, seu ministro, à passo, seu recipiente, ideo vtriusque capacitas attenditur ad substantiam ipsam sacramenti: vnde non possunt valide fieri, nisi vterque, & agens, & patiens, sint intra Ecclesiam per Baptismum. At vero quoad effectum suum, gratiæ sanctificantis, nõ pendent à substantia Baptismi, sed ab eius effectu. Vnde idem suo modo locum habet in Eucharistiã; hæc enim etiam quoad substantiam pendet à substantia Baptismi; quoad effectum vero solum pendet à substantia Baptismi, effectu, qui est gratia sanctificans. Substantia autem huius sacramenti non pendet ab applicatione, vel vsu, sed tunc fiet, quando consecratur; & ideo tunc pendet à Baptismo ministri consecrantis, quia Baptismus secundum suã substantiam prærequiritur ad alia sacramenta secundum substantiã; postea vero quando Eucharistiã sumitur, non fit sacramentũ quoad substantiã, sed quoad effectum, & ideo tunc non pendet à substantia Baptismi, sed ab effectu Baptismi, hoc est, à gratia sanctificante, quæ prærequiritur ad effectum inuisibilem Eucharistiæ.

6. Hæc tamen responsio videtur esse contra mentem, & sensum Theologorum omnium, qui certe, quando dicunt, Baptismum esse ianuam sacramentorum, non tam intelligunt de ianua per quam ipsa sacramenta intrent in Ecclesiam, & fiant in se ipsa, quam de ianua, per quam nos intramus ad ipsa recipienda

Debet prius homo fieri ouis Christi quam pasci.

5. Posset aliquis respondere.

6. Hac responsio est contra mentem Theologorum.

cipienda, quia sicut per Baptismum intramus in Ecclesiam, ita per Baptismum intramus ad Ecclesiam sacramenta participanda. Imo si res attente consideretur, Baptismus ideo requiritur in ministro ad valide conficiendum sacramentum; quia requiritur in ministro aliud sacramentum, sine quo non potest esse minister. Vnde ideo obstat defectus Baptismi in ministro, quia sine Baptismo non potuit recipere sacramentum Ordinis, sine quo non est validus minister Confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ vnctionis, & Ordinis: in Matrimonio autem prærequiritur Baptismus, non quia ministri sunt, sed quia recipiunt ipsum sacramentum. Vnde aliqui dicunt, matrimonium baptizati cum non baptizata ex dispensatione Pontificia factum esse verum sacramentum in baptizato, licet minister, qui est alter coniux, non sit baptizatus: illi autem qui negant, illud esse sacramentum, non ideo id negant, quia minister non est baptizatus. sed quia illud sacramentum debet esse vnum & idem in vtroque coniuge; & ideo quando vterque non est capax recipiendi illud propter defectum Baptismi, non potest dari sacramentum incompletum, quod ex sua essentia exigit duplex subiectum. Denique ad conferendum Baptismum validum, quia non prærequiritur Ordo, nec aliud sacramentum in ministro, hinc est, quod licet non sit minister baptizatus, sacramentum erit validum: non ergo est Baptismus ratione sui ianua ad conferenda sacramenta, sed ad recipienda; ad conferenda vero, quatenus requiritur aliud sacramentum, quod sine Baptismo nõ potuit recipi à ministro. Requiritur ergo non minus Baptismus ad recipendam valide Eucharistiã, quam ad alia omnia sacramenta.

7. *Innocentius* docuit; loquitur enim disputando pro vtraque parte, adductis vtriusque rationibus, quas non oportebat omnes esse veras, cum eas ex aliorum sententia referat, & non solum Eucharistiæ, sed etiam sacramenti Matrimonij capacem dicerent non baptizatum; quod tamen constat esse manifeste falsum. Denique resoluit, Ordinandum denuo esse post Baptismum; præscindendo enim à probabilitate, vel improbabilitate contrariæ partis, hæc pars erat magis tuta, & iuxta decretum cuiusdam Concilij, quod ibi assert.

SECTIO II.

De infantibus, & perpetuò amentibus, an sint capaces Eucharistiæ.

8. **D**E infantibus eadem est ratio ac de amentibus ab infantia: de vtriusque quæritur, an sint capaces huius sacramenti: In quo puncto oportet distinguere duas quæstiones valde diuersas. Prima est, an sit necessaria paruulis Eucharistiã: in qua quæstione certa est pars negatiua, & definita in Concilio Tridentino sess. 11. c. 4. & can. 4. & constat ex dictis supra disp. 3. sect. 2. de necessitate huius sacramenti. Altera quæstio est, an sumptio huius sacramenti fructuosa, & sacramentalis possit esse eiusmodi personis; in qua quæstione neutra pars videtur esse definita, & ideo variæ Theologorum sententiæ.

9. Prima negat, paruulos esse capaces fructus huius sacramenti. Hanc tenent Alexand. Palud. Maior, Petrus Soto, Caietanus, & alij apud Vasquez disp. 212. cap. 1. Dominicus vero Soto anceps fuit in hoc puncto in variis locis, scilicet in 4. disp. 2. q. 1. art. 9. §. Nihilominus licet, & disp. 7. q. unica, art. 8. ad 4.

Secunda sententia affirmat, esse capaces, & recipere posse gratiæ augmentum per Eucharistiã.

Hanc tenent communiter Theologi antiquiores, quos referunt, & sequuntur Vasquez vbi supra, & Suarez disp. 61. sect. 4. & est communis omnibus recentioribus.

Tertia sententia media est aliquorum, qui concedunt olim Eucharistiã dedisse gratiam paruulis, addunt tamen, hodie non habituram eiusmodi effectum, propter Ecclesiæ prohibitionem. Rationem vero reddunt, quia sacramentum debet recipi voluntarie, vt proferat, & conferat effectum, scilicet per voluntatem propriam in adultis, & per voluntatem Ecclesiæ in paruulis. Cum ergo olim concurreret eiusmodi voluntas Ecclesiæ, quæ Eucharistiã paruulis dabat, poterat sacramentum conferre gratiam, nunc autem non potest, quia non concurret, sed potius resistit Ecclesiæ voluntas, cum prohibeat ministrare paruulis Eucharistiã.

Nobis secunda sententia, quæ communis est, videtur omnino vera, cuius præcipuum fundamentum desumitur ex vsu antiquo Ecclesiæ dandi paruulis Eucharistiã, qui certe vsus licitus non fuit, sed, si in eis non posset suum effectum habere, sicut nec liceret dare illam catechumeno, etiam si sit in gratia, propter eamdem rationem, nec homini mortuo, aut bruto; quia id esset fraudare sacramentum suo effectu: supponebant ergo Patres antiqui, paruulos esse capaces fructus huius sacramenti.

Porto morem illum in veteri Ecclesia fuisse, colligitur ex Concil. Tolet. 11. can. 11. Gregorio Magno in veteri Missali, Cypriano Serm. 5. de lapsis, quem refert August. Epist. 23. ad Bonifacium; quæ testimonia videri possunt apud Vasquez loco citato, & apud Suarez, qui addit duo loca Dionysij, sed in neutro esse sermonem de hoc puncto, contendit Vasquez cum aliis. Addit etiam Augustinum lib. de Eucharist. dogmatibus cap. 52. (is tamen liber non creditur Augustini, sed Gennadij) relatum in cap. si quis apud illos. 28. de consecrat. dist. 4. quem etiam locum glossa dicit, intelligi de adultis. Sed textu videtur repugnare, cum expresse loquatur de omnibus, etiam paruulis, eosque dicat (respondente pro illis, qui eos offert) baptizari debere, & Eucharistiã accipere. Assert etiam Suarez alia Augustini loca, quæ tamen Vasquez dicit non intelligi de manducatione sacramentali, sed alterius rationis. Addi potest Euagrius lib. 4. bistor. Ecclesiast. cap. 35. vbi narrat, consuetudinem Ecclesiæ Constantinopolitanae fuisse, vt si multæ particule Eucharistiæ superfuissent, accerferentur pueri ex schola, qui eas consumerent. Idem habetur apud Nicephorum 1. bist. cap. 25. quem vsum approbavit, & præcepit Concilium Matisconense 2. cap. 6. his verbis: *Quæcumque reliquie sacrificiorum post peractam Missam in sacrario superfederint quarta, vel sexta feria innocentes ab illo, cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & in dicto eis ieiunio easdem reliquias confersus vino percipiant.* Vbi per innocentes clare intelliguntur, qui peccati capaces non sunt. De infantibus etiam loquitur expresse Albinus Flaccus Aleuinus in lib. de Diuinis Officiis cap. de sabbato sanctæ Palche, vbi loquens de Baptismo infantium, subdit: *Postea constituit infans vestimentis suis: si verò Episcopus adesset, statim confirmari eum oportet Christum, & postea communicare: & si Episcopus deesset, communicetur à presbytero dicente ita: Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat te in vitam eternam.* Et post alia addit: *Sed & hoc presuidendum est, vt nullum cibum accipiant, neque lactentur, antequam communicent. Omni autem die vsque in Octauis ad Missam veniant, & communicent: parentes vero oblationes pro ipsis faciant.* Floruit autem hic auctor tempore Caroli Magni, cuius præ-

cius præceptor fuit, atque ideo circa annum 770. Sed multo postea eundem fuisse vsum in Ecclesia Latina constat ex Hugone de S. Victore *lib. de Sacramentis cap. 20.* vbi sic ait: *Pueri recens natis idem sacramentum in specie sanguinis est ministrandum digito sacerdotis, quia tales naturaliter sugere possunt.* Floruit autem Hugo circa annum 1120. Hoc ipsum habetur expresse in Ordine Baptismi Æthiopum, qui habetur in *rom. 4. Biblioth. Patrum*, vbi post Baptismum, & vñtionem Chrifti, sic legitur: *Postea sumunt sacramentum sanctum, & viuificans, spondente Sacerdote pro eis, corpus scilicet sanctum, & sanguinem venerandum Domini Dei, & Redemptoris nostri Iesu Chrifti.* Ad marginem vero additur hæc notatiuncula: *Videlicet si adultus sit; alioquin enim pollicem tantum immittit in Chrifti sanguinem, & eorum lingua immittit.* Quod videtur conforme vsui adhuc hodie perseveranti apud Græcos etiam Catholicos, qui paruulis saltem in ætate dant Eucharistiam sub vna specie, scilicet sub specie vini; vt fit apud Ruthenos, & magis vniuersaliter apud Græcos etiam Catholicos, vt testatur Pet. Arcudius de sacramentis Ecclesiæ Orientalis *lib. 3. cap. 40. & lib. 1. cap. 13.* Ex quibus apparet, caute satis loqui Catechismum Romanum *part. 2. de sacramento Eucharistia, §. 62.* dum dicit: *vetere fuisse in quibusdam locis consuetudinem, vt infantibus etiam sacramentum Eucharistiam præberent.* Constat enim ex supra adductis, in omnibus fere prouincijs vsum illum viguisse: nam in Orientali Ecclesia hodie durat in Orientali vero, seu Latina vidimus, Africam, Hispaniam, Galliam, Romam ipsam hunc morem tenuisse, vt omittam Æthiopes & Ruthenos, qui hodie etiam eum ritum obseruant, sed ij magis ad Orientalem Ecclesiam spectare videntur. Quæ omnia ideo attuli; quia P. Suarez dicta disputat. 62. sect. 4. circa medium indicat, tenuem haberi notitiam illum antiqui vsus, illam scilicet, quæ ex paucis locis ab ipso adductis colligi poterat; sed re vera consuetudinem illam fuisse satis receptam, negari non potest, vt ex supra adductis satis constat.

13. Ratio denique à priori est, quia paruuli capaces sunt aliorum sacramentorum, ad quorum effectum magis videbatur requiri rationis vsus, quam ad Eucharistiam. Matrimonij quidem capaces non sunt, quia eius materia est cōtractus humanus qui absque rationis vsu fieri non potest. Extremam etiam Vñtionem non possunt accipere, quia nondū potuerunt peccata committere, ad quorum reliquias tollendas ordinatur illud sacramentum, vt constat ex eius forma. Alia vero sacramenta accipere possunt valide; ergo & hoc quod ordinatur ad nutritionē, & augmentū gratiæ, ad quod solum supponitur generatio, & vita spiritalis, quæ data fuit per Baptismū.

14. Hinc infero, immerito aliquos dixisse, consuetudinem illam antiquam dandi Eucharistiam paruulis ortam fuisse ex errore, quo putabant, Eucharistiam esse paruulis necessariam. Sed hæc responsio non videtur satis consona Tridentino, vbi supra in illis verbis: *Vt enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla necessitate id facile, sine controuersa credendum est.* In quibus verbis duo statuuntur, scilicet, Patres illos probabilem rationem habuisse illius consuetudinis, eam tamen rationem non fuisse necessitatem id faciendi; fuit ergo iuxta Concilij mentem alia ratio probabilis præter necessitatem. Vnde Dominicus Sotus, qui *dist. 8. art. 2.* dicit, propter illam rationem ortam ex errore, fuisse introductam eiusmodi consuetudinem, excusari potest, eo quod ipse obiit anno 1560. die 15. Nouembris; illa autem sessio 21. Tridentini celebrata fuit die 16. Iulij anno 1562. Ex eisdem autem Tridentini verbis reuocatur, quod Petr. de Soto *lect. 8. de Eucharistia* dicit, illud fuisse abustum: constat enim ex Tridentino, id probabile aliqua ratione factum fuisse. Et quidem quantum ex prædictis verbis colligi potest, ratio illius consuetudinis magis apta erat pro tempore illo, quam pro nostro, vt indicant verba illa: *pro illius temporis ratione, verbi gratia, sicut maior deuotio, & reuerentia, qua fideles afficiebantur erga hoc Venerabile Sacramentum, poterat vel obuiare, vel certe præponderare periculis irreuerentiæ, quæ oriri poterant, ex communione Laica sub vtraque specie; sic potuit impetrare facilius communionem paruulorum, quæ tamen postea, decrecente feruore, & reuerentia, crescente autem periculo irreuerentiæ, ablata est, sicut & communio sub vtraque specie. Adde, sicut hæc sublata fuit ad resistendum errori eorum, qui dicebant, non contineretur Chriftum sub singulis speciebus, & necessariam esse vtriusque speciei sumptionem ad salutem: sic simili fortasse ex causa ablatam fuisse communionem paruulorum ad confutandos eos, qui illam necessariam esse paruulis ad salutem dogmatizabant.*

Obiiciunt primo, ad hoc sacramentum exigi, quod homo probet se ipsum, & sic de pane illo edat, quod quidem infans præstare non potest. Respondetur, probationem illam ad hoc solum exigi, ne aliquis indigne sumens, iudicium sibi manuet; atque adeo solum exigi in illis, in quibus periculum potest esse sumendi indigne, quod periculum cum in infantibus non sit, non est, cur se ipsos probent; satis est, si ab Ecclesia probentur, an sint baptizati.

Secundo obiiciunt, quia cibus datur ad restaurandum id, quod per caloris naturalis actionem deperditur: sic ergo Eucharistia datur ad restaurandum, quod per fomitis pugnam deperditur: qui effectus in infantibus esse non potest, qui nihil perdere possunt illius effectus, quem in Baptismo acceperunt. Respondetur facile, effectum huius sacramenti non esse solum ad restaurandum, sed etiam potissimum ad augendum, donec perducat ad statum perfecti, cuius augmenti capaces sunt infantes. Adde, licet sit ad restaurandum, non oportere, iam fuisse aliquid deperditum: nã adultus, qui statim post Baptismum accipit Eucharistiam, nondum perdidit aliquid prioris fructus: sufficit ergo, quod detur ad restaurandum anticipata reparazione id, quod postea poterit fomitis occasione deperdi, quo pacto infantibus poterit hac etiam ratione vtile esse hoc sacramentum.

Tertio obiici potest, quia si infans, vel perpetuus amens potest vtiliter, & sacramentaliter communicare, prodesse etiam poterit Eucharistia ei, qui casu illam comedit, nesciens esse consecratam. Respondetur, requiri quidem voluntatem aliquam in adulto, sicut & ad alia sacramenta, ideoque illam materialem comestionem hostiæ adulto non prodesse: infanti autem sicut profunt alia sacramenta absque eius voluntate, sic poterit & hoc prodesse. An vero amens comedens casu hostiam consecratam, recipiat gratiam, postea dicemus.

Restat nunc respondere ad fundamentum tertie sententiæ, quæ propter defectum voluntatis Ecclesiæ negabat, nõ posse Eucharistiam causare gratiam in paruulis. Et quidem si illud argumentum probaret suum intentum, probaret etiam Baptismum vel alia sacramenta in paruulis non esse valida, si ministrarentur contra Ecclesiæ prohibitionem. Vnde si aliquis baptizet infantem filium infidelium absque parentū consensu, Baptismus non esset validus, qui prohibitus est ab Ecclesia. Idemque dicendum esset,

15. Obiicitur primo. Respondetur.

16. Obiicitur secundo. Respondetur.

17. Obiicitur tertio. Respondetur.

18. Ad fundamentum tertie sententiæ respondetur.

Hugo de S. Victore

Arcudius

Catechism. Roman.

13. Ratio à priori

14. Hinc infero

18. Ad fundamentum

SECTIO III.

De iis, qui ante amentiam vsum rationis habuerunt, an sint capaces Eucharistiae.

24. De amentibus qui prius vsum rationis habuerunt... 25. Dubitatur, qualis voluntas debeat praecedere... 26. Hinc oritur, seu redit difficultas paulo ante...

De aliis amentibus, qui prius vsum rationis habuerunt, licet aliqui negauerint, communis tamen sententia affirmat, non solum esse capaces, sed de facto dandam illis esse Eucharistiam in articulo mortis, si prius voluntatem habuerunt eam accipiendi. Ita S. Thomas quæst. 80. art. 9. & alij communiter. Videatur Suarez disp. 69. sess. 2. Aliqui tamen volunt, intelligi de eo, qui paulo ante mortis periculum amisit rationis vsum, & petierat communionem; huius enim voluntas censetur adhuc moraliter praesens. Alij tamen non distinguunt, sed vniuersaliter loquuntur cum S. Thoma. Et quidem Concilium Tolet. 1. c. 11. vniuersaliter loqui videtur, licet Concilium Carthagin. 4. cap. 78. relatum in cap. 1. qui in infirmitate 26. q. 2. de iis loquatur, qui in ipsa infirmitate vsum rationis amiserunt. Sed ratio est eadem; quia sicut Baptismus potest dari his amentibus, si ante amentiam illum desiderauerunt, quantumlibet per longum tempus postea fuerint in amentia, non apparet, cur non possit dari Eucharistia, licet illa voluntas longe ante mortem praecesserit. Addit Suarez, non solum posse, sed debere dari Eucharistiam illis, quia cum antea habuerunt voluntatem implendi praecipua, & sit praecipuum diuinum de accipiendo Viatico, non est cur excusetur Pastor a dando Viatico, vt impleatur praecipuum: quod intelligi semper debet, quando non est periculum vomitus, aut alterius irremediabilis. Et quidem sicut eiusmodi personis dari solet Extrema Unctio, quae non est tante obligationis, aut necessitatis sacramentum, non est cur Eucharistia danda non sit.

Dubitatur, qualis voluntas debeat praecedere amentiam. Aliqui enim volunt, quod debeat petere hoc sacramentum; sed praedicta Concilia id non exigunt, nec S. Thomas, aut alij Theologi. Vnde in Catechismo Pij V. solum dicitur, si, antequam in insaniam incidere, piam, & religiosam animi voluntatem praeseulerint. Atque ideo si non confiter de peccato mortali commissio, praesumitur in bono statu. Addit Nauarrus in Man. cap. 26. num. 26. dandam Eucharistiam infirmo à iudicio rationis per phrenesim alienato, qui antea signa contritionis dedit, tollendo manus, tundendo pectus, dicendo Misere, &c. etiam si non petiisset sacramenta, & obstinatus multo tempore in peccato mortali mansisset, nec per multos annos confessus fuisset: quae doctrina probabilis mihi videtur.

Hinc oritur, seu redit difficultas paulo ante posita: si eiusmodi amentes, prius rationis vsum habuerunt, casu inueniant hostiam consecratam, & eam comedant tanquam cibum communem, an accipiant effectum sacramenti. Ad hoc constat ex iis, quae diximus supra disp. 9. de sacrament. in genere, sess. 7. vbi diximus, ideo Eucharistiam in eiusmodi hominibus causare gratiam, qui ante amentiam habuerunt voluntatem aliquam suscipiendi ea sacramenta, quia tamen non habuerunt voluntatem suscipiendi ea, nisi eo modo, quo hominibus Christianis dari solent, non comprehensa fuit in ea voluntate comestio casualis hostiae consecratae, atque ideo non erit comestio sacramentalis propter defectum voluntatis praecedentis, quae in eiusmodi personis requiritur ad effectum sacramenti.

Petes, quid ergo, si ante amentiam habuisset homo voluntatem accipiendi fructum etiam ex comestione casuali Eucharistiae, quae in amentia continetur? P. Joan. de Lugo de Sacramento.

geret: Videri posset, adhuc non habiturum effectum sacramenti; quia non sufficit voluntas illa, vt comestio casualis postea sequuta sit voluntaria; nam voluntarium est, quod procedit à voluntate: illa autem comestio nullo modo procederet ab ea voluntate praeterita, quae certe non fuisset causa illius casualis comestionis, vt constat; ergo nullo modo esset voluntaria, & per consequens non esset sacramentalis.

Mihi tamen verius apparet, quod posset tunc habere effectum ex vi illius voluntatis praecedentis; quia ad effectum sacramenti non videtur necessarium, quod comestio sit voluntaria per modum effectus, sufficit enim, quod sit voluntaria per modum obiecti, hoc est, voluta. Quod in aliis sacramentis, quae non solum quoad effectum, sed etiam quoad suam substantiam pendunt ab intentione recipientis, manifestum videtur. Nam si aliquis ante amentiam habuit desiderium Baptismi, & intentionem eum recipiendi, postea vero ego illum iam amentem baptizem, nihil profus sciens de illa intentione praeterita, sed cum intentione eum baptizandi, si capax est sacramenti, quidquid sit, an licite id facerem, negari non potest, illum re vera fuisse valide baptizatum; & tamen intentio sua praeterita non fuit causa meae actionis, vt constat. Item licet ego sciam, ipsum habuisse desiderium Baptismi, sed tamen propter ignorantiam meam, quia putabam illud desiderium non requiri, baptizo quidem illum, non tamen moueor à notitia illius desiderij, quod habuit, nemo dicit, baptismum illum non esse validum; & tamen nec tunc baptismus est effectus voluntatis praeteritae, cum non influat de facto voluntas praeterita in meam actionem: sufficit ergo ad valorem, quod baptismus fuerit volutus, licet non sit voluntarius per modum effectus.

Dices, licet ad fructum sacramenti non requiratur, quod eius receptio sit voluntaria, hoc est, effectus voluntatis, requiritur saltem, quod sit voluta, & voluntaria per modum obiecti; in praedicto autem casu susceptio illa sacramenti non solum non esset voluntaria, sed nec esset voluta; quia homo ante amentiam, licet habuerit voluntatem recipiendi sacramenta, quae ei in amentia Christiano more ministrarentur, non tamen potest velle accipere sacramenta illo profano modo; ergo susceptio subsequens non potuit esse voluta; sed solum voluit, quod, si applicaretur sacramentum, conferret effectum. Hoc autem non videtur sufficere: aliud enim est, velle sacramentum; aliud vero velle, quod sacramentum habeat suum effectum. Hoc secundum nec sufficit, nec requiritur; quia licet homo nolit, sacramentum habebit suum effectum, cum hic necessario consequatur: requiritur ergo, quod homo velit ipsum sacramentum, & ita communiter dicitur, amentes, & phreneticos posse baptizari, si prius habuerunt voluntatem baptismi, non dicimus, si prius voluerunt, quod baptismus haberet effectum, sed si voluerunt ipsum baptismum: ergo similiter ad effectum Eucharistiae non sufficit velle, quod si Eucharistia applicetur, habeat effectum, sed requiritur velle ipsam Eucharistiam, seu susceptionem ipsius Sacramenti: quod cum non habeat in casu posito, non dabit suum effectum.

Respondeo, verum esse, quod ad effectum Sacramenti praerequiratur voluntas terminata non solum ad effectum, sed ad ipsum etiam Sacramentum, seu eius receptionem: haec tamen voluntas non est necesse, quod sit antecedens, sed sufficit, quod sit concomitans seu consequens. Voluntas antecedens est, qua volo, & desidero, quod aliquid fiat: voluntatem vero concomitantem aut consequentem

28. Verius est posse tunc habere effectum ex vi illius voluntatis praecedentis.

29. Inflabit.

30. Respondet.

nunc vocamus, non quæ sit tempore sequenti (hæc enim non sufficit ad effectum Sacramenti) sed quæ sit simul quidem, vel prius duratione, & qua volo solum si Sacramentum applicetur, acceptat illud, seu consentio in eius applicationem. Potest itaque contingere, quod aliquis non velit, aut desideret absolute recipere aliquod Sacramentum, velit tamen consentire, & acceptare, si conferatur, aut applicetur. Sic aliquis desiderans non promoueri ad Sacerdotium, vel Episcopatum, petit, & orat, ne promouatur, consentit tamen suæ ordinationi; quæ voluntas non est desiderium absolutum Sacramenti, sed acceptatio, & consensus, si ordinatio intenteretur, sine quo consensu non esset validum Sacramentum; & ideo ne reddatur irritum, præstat consensum concomitantem, seu consequentem ex suppositione, quod intenteretur applicatio Sacramenti. Sic etiam ægrotus non habet desiderium, aut voluntatem absolutam antecedentem recipiendi Extremam Vnctionem à simplici Sacerdote in præsentia Parochi inuiti, hoc enim illicitum est; & tamen, si de facto non compos sui vngatur à Sacerdote simplici illicito, adhuc recipiet verum Sacramentum, & eius effectum; quia nimirum, licet nõ veller, aut desideraret hanc Vnctionem antecedenter, voluit tamen, si applicaretur, consentire, & acceptare illam, vt posset habere eius effectum. Similiter ergo potuit ante amentiam velle, quomodo cūque postea ei applicetur Eucharistia, siue licite, siue illicito, siue ex industria, siue ex casu, semper acceptare, & consentire in receptionem Sacramenti; qua voluntate præcedenti, non apparet, cur postea non haberet effectum Sacramenti, etiam quando casu illud more profano comederet.

31.
Ratio est.

Ratio autem est, quia quod intentio Sacramenti ex parte ministri requiritur antecedens, prouenit ex eo, quod ipse debet operari nomine Christi, & vt minister illius; ad quod requiritur, quod velit illam actionem exercere vt minister Christi; quæ quidem est voluntas antecedens; ille vero, qui recipit Sacramentum, licet debeat habere etiam intentionem, illa tamen non est semper intentio operandi, sed acceptandi id, quod in ipso fit; quia ipse non operatur, sed recipit; ad recipiendum vero non requiritur velle, quod alius det, sed sufficit velle acceptare, & consentire, si alius dederit licet ego ex me potius velim, & desiderem; quod non det. Voluntas ergo requisita in recipiente Eucharistiam, non est voluntas necessario antecedens, & causans, sed consentiens, & acceptans; atque ideo posset terminari ad eas etiam hostias consecratas, quæ in statu amentia alicui occurrant, quas omnes cur non potest antea acceptare casu, quo, postea applicentur; Addunt aliqui consequenter, si adultus etiam sui compos comedat hostias, quas putat non consecratas, habeat tamen intentionem, si forte aliqua inter illas consecrata fuisset, eam sacramentaliter sumendi, tunc si aliqua vere esset consecrata, illum accepturum effectum Sacramenti; dum tamen non peccet exponendo se periculo probabili communicandi indebito modo. Ita P. Ioan. de Salas in hac materia de Eucharistia non typis excusa.

SECTIO IV.

An sit præceptum non dandi Eucharistiam pueris ante aliquam aetatem; & quid in dubio de capacitate.

32.
Dubitatur
primo.

PRimo dubitari poterit, an sit vere obligatio non dandi Eucharistiam paruulis, & perpetuo amentibus, qui numquam habuerunt vsum ratio-

nisi; eiusmodi enim præceptum Ecclesiæ non innuitur; nec ex Tridentino colligi potest, quia Tridentinum solum declarat, non esse necessariam Eucharistiam paruulis, nec antiquos Patres eam illis ex necessitate dedisse, sed propter probabilem rationem, quæ ad eum vsum habuerunt; non tamen dicit nunc esse illicitum id facere. Aliqui illud præceptum colligunt ex Concilio Carthagini. 4. c. 76. vbi præcipitur dari Eucharistiam phreneticis, qui ante phrenesim eam petierunt. Vnde à contrario sensu videtur non esse dandam iis, qui vsum rationis ita carent, vt illam numquam petierint. Sed ex illo loco nihil tale colligi potest; cum ibi solum sit sermo de penitentibus, seu peccatoribus amittentibus vsum rationis, de quibus erat peculiaris ratio dubitandi an deberet illis dari Eucharistia ante peractam penitentiam, & ideo de illis peculiariter statuitur, dandam quidem esse illis absolutionem, & Eucharistiam, si petierint prius penitentiam ante aduentum sacerdotis. De paruulis vero nihil ibi dicitur, nec potuit, cum multis postea sæculis retentus adhuc fuerit in Ecclesia Latina vsum dandi paruulis Eucharistiam; vt constat ex supra adductis. Tota ergo hæc obligatio referenda videtur ad consuetudinem legitimam ab Ecclesia approbatam, & traditam Parochis pro regula in Rubricis Ritualis Romani Pauli V. quam quidem consuetudinem verisimile est, ortum habuisse ex præcepto eiusdem Ecclesiæ, quo prohibuit laicis communionem sub vtraque specie, cum enim iam non solet dari paruulis communio, nisi sub speciebus vini propter inconuenientiam, quæ experientia fuerant comperita in ministrandis illis speciebus panis, eo ipso quod ablatas fuit vsum calicis laicis, cessasse videtur communio paruulorum. Et licet Tridentinum non exprimat prohibitionem, videtur tamen illam supponere, dum dicit, antiquos Patres probabilem eam habuisse pro illius temporis ratione dandi Eucharistiam paruulis; in quibus verbis indicare videtur pro temporis diuersitate indicatam fuisse consuetudinem illam minus expedientem, & ideo sic fuisse legitime reiectam.

Secundo dubitatur, qua aetate danda sit Eucharistia adultis? Ratio dubitandi oritur ex cap. Omnia Seruati vtriusque sexus, de penitentia & remissionibus, vbi Innocentius III. præcipit, omnes accipere Eucharistiam in Paschate, cum ad annos discretionis peruenierint. Consuetudo tamen fidelium est, quod prius sacramentum Penitentia suscipiant; post aliquot vero annos Eucharistiam. Aliqui volunt per annos discretionis in præsentem intelligi annos pubertatis, quam sententiam refert, & non impugnat Viguerius c. 16. §. 3. vers. 20. sed ab aliis merito reuocatur; quia proculdubio multi pueri ante 14. imo ante 12. annum possunt, & debent communicare; habentque discretionem plusquam sufficientem. Alij dicunt incipere obligationem anno 12. quia ante illud ætas pueri non obligatur Ecclesiæ præceptis. Ita Soto in 4. dist. 9. art. 11. cuius sententiam impugnant Suar. dist. 7. sect. 1. Valquez disp. 214. c. 4. & alij communiter, quia certum est, pueros ante 12. annum obligari ad audiendam Missam, & abstinendum à carnibus; quæ sunt præcepta Ecclesiastica. Alij dicunt, obligari anno decimo. Ita videtur sentire Caietanus in præsentia art. 9. vbi dicit, non excusari parentes, qui puellas decem annorum non exponunt ad communionem. Alij denique cõmuniter dicunt, non posse regulam certam præscribi; aliquibus enim citius, aliis tardius aduenit vsum rationis, & discretio; quæ tamen maior videtur desiderari ad hoc Sacramentum, quam ad Confessionem; hæc enim cum sit magis necessaria, fieri

fieri debet, ubi primum aliquis scit peccare. Ad Eucharistiam vero desideratur discretio, quia sciat puer discernere hunc cibum ab aliis, & reuereri latentem in eo maiestatem; quæ discretio communiter solet aduenire à decimo usque ad decimumquartum annum. Examen autem singulorum pertinet ad parentes, & ad prudentem Confessarium.

Hinc tamen oritur tertium dubium, an eiusmodi pueris, qui peccare possunt, & aliunde Eucharistiam numquam acceperunt, danda sit pro Viaticum, si sit in eo mortis periculo. Navarrus enim in Manuali cap. 21. num. 57. dicit, non esse obligationem, sed ex suo consilio dandam esse. P. Suarez dicta *sestione* 1. in fine dicit, esse omnino dandam ex præcepto. P. Henriquez lib. 8. de *Enchar.* cap. 42. in fine, obicitur loquitur; dicit enim: *Si pater, & Parochus in mortis articulo, ubi maxime urget præceptum Diuinum, aut in Pascha communicare puerum non permittat, excusatur, quando est dubium de sufficienti discretionem, & tamen interdum expedit morienti, aut in Iubileo indulgere.* P. Layman tom. 2. *Theolog. Moral. tract. 4. de Sacram. Eucharistia, c. 4. num. 3.* magis insinuat, dandam esse tunc Eucharistiam. Denique P. Valquez dicto cap. 4. n. 41. & sequentibus omnino negat eiusmodi obligationem; & num. 43. in fine addit, non esse vllō modo ministrandum eiusmodi pueris in mortis articulo hoc Sacramentum.

34. Dubitatur
si danda sit
pro Viaticum.
Navarr.
Suarez.

Henric.

Layman.

Valquez.
Pater Val-
quez arguit.

35.

Fundamentum
suum habet
sententia.

Fundamentum P. Valquez præcipuum est, quod sicut Ecclesia non obligat ad communionem pueros etiam doli capaces, nisi sciant iam discernere cibum hunc ab aliis, sic nec Christus eos obligat præcepto Diuino: nam dum non sciunt hunc cibum discernere, perinde se habent ac infantes in ordine ad hoc præceptum; atque ideo sicut Christus non obligat infantes, ita nec obligat eos pueros: præsertim quod dum sunt in eo statu non discernendi hunc cibum, non possunt peccare contra hoc sacramentum, illud indigne recipiendo, nec possunt mereri digne communicando; ergo non possunt peccare omitendo communionem, licet in aliis materiis peccare possint.

36.

Arguit hoc
fundamentum.

In toto hoc argumento P. Valquez supponit vt certum id quod nec firmum, nec verum esse videtur, scilicet puerum obligari præcepto Ecclesiæ, ubi primum distinguere potest inter Eucharistiam, & alios cibos. Hoc, inquam, constat, esse contra experientiam, & praxim: vnuquique enim scit, se multo antequam Eucharistiam acciperet agnouisse differentiam inter Eucharistiam, & alios cibos; & constat clare, nam pueri doli capaces, antequam Eucharistiam accipiant, obligantur præcepto audiendi Sacramentum diebus festis; ergo sciunt saltem in confusio, quid sit Missa; alioquin non possent eam humano modo audire; & ideo reuerenter adorant hostiam, quando eleuatur, quem cultum non exhibent aliis cibis; ergo discernunt illum panem ab alio pane profano, & hoc per tres, quatuor, vel quinque annos, antequam Eucharistiam accipiant: non ergo obligat Ecclesiæ præceptum cum eo rigore, ubi primum puer in ordine ad hoc Sacramentum discernendum ab aliis cibis differt ab infanti. Quod quidem ex ipsius Ecclesiasticæ legis verbis colligi potest in illo cap. *Omnis vtriusque sexus*, in quo licet Confessio absolute omnibus præcipitur absque vlla exceptione, Communicatio tamen præcipitur cum duplici particula limitante; prima est, quatenus additur *reuerenter*; per quod denotatur, Ecclesiam non obligare eos, qui cum reuerentia tanto Sacramento debita non possunt accedere. Secunda, & clarior est, quatenus excipiuntur ij, quos Confessarius iustus de causis iudicauerit expedire, quod differant Commu-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

nionem. Consuetudo autem omnium Confessionarum declarauit expedire, vt eiusmodi pueri aliquandiu differant Communionem, vt maiori cum reuerentia accedant: non ergo sunt incapaces præcepti in ea ætate; nam sicut obligantur præcepto audiendi Missam (quod est offerre Sacrificium simul cum Sacerdote) possent obligari ad participandum de hostia oblata: sed noluit Ecclesia obligare ita strictè ad communionem, ubi primum sciant discernere vtcumque inter vnum cibum & alium. Vnde contingere potest, quod aliquis obligetur iam præcepto Diuino ad accipiendū Viaticum, antequam obligetur præcepto Ecclesiæ ad communionem annuam.

Verior itaque mihi videtur sententia P. Suarez & aliorum, quod possit, imo, & debeat eiusmodi pueris dari Eucharistia in articulo mortis, sicut & datur illis sacramentum Extreme Vnctionis: quam sequuntur communiter alij Recentiores. Ratio autem est, quia Ecclesia suo præcepto solum determinauit tempus illud accipiendi Eucharistiam, quod ex Diuino præcepto indeterminatum erat. Cum ergo articulus mortis non esset ex Diuino præcepto indeterminatus, non erat, cur Ecclesia aliquid quoad illum determinaret, sed debuit illum omnino relinquere, prout ex Diuino præcepto habebatur. Vnde licet quoad Communionem annuam Ecclesia non censetur inclusisse pueros omnes, sed cum latitudine arbitrio Confessarij: quoad articulum tamen mortis non habemus fundamentum ad eam latitudinem concedendam.

Urget Valquez n. 43. quod Ecclesia, licet determinauerit tempus obligationis, & præcepti, non tamen determinauit ætatem, & prudentiam requisitam ad obligationem, imo neque eam pro arbitrio suo determinare potuit; nec potuit eum, qui iam habet vsum rationis, & prudentiam sufficientem liberare ab obligatione præcepti Diuini: non ergo est alia ætas, aut prudentia maior ad obligationem Communionis annuæ, quam in articulo mortis.

Respondetur facile, sitendo intra determinationem temporis potuisse Ecclesiam diuersum tempus assignare pueris, quam viris prouectis: nam sicut potuisset determinare, & præcipere secularibus Communionem annuam, & religiosis semelstrem: ita potuit viris determinare annuam, pueris verò non annuam omnino, sed arbitrio Confessarij differendam per duos, vel tres annos. Non ergo necessè fuit determinare tempus, & ætatem, quia obligarentur præcepto Diuino, sed illis, qui te vera iam obligantur Diuino præcepto, determinare tempus præcepti cum maiori latitudine in ætate puerili, quam in virili, vel adolescentia: sicut etiam de facto aliis, quibus Confessarius iustus de causis iudicat differendam Communionem, Ecclesia determinat tempus præcepti longius: cur non potuit idem facere cum pueris, licet alioquin obligentur iam Diuino præcepto.

Fateor itaque pueros non obligari Diuino præcepto, nisi sciant distinguere Eucharistiam ab aliis cibis: assero tamen id fere euenire, quando habent vsum rationis ad peccandum, vel paulo post: atque ideo tunc iam incipere obligari Diuino præcepto; determinate quidem pro mortis articulo; pro alio autem tempore iuxta determinationem Ecclesiæ, quæ in illa ætate non determinat omnino illis annuam Communionem, sed cum maiori latitudine iuxta consilium Confessarij. Vnde infero, tempus obligationis non incipere pueris in indiuisibili, sed potius esse multos, quibus licite posset hoc anno, v.g. dari Communionem, eo quod iam habeant in toto rigore capacitatem sufficientem ad discernendum

37.

Verior est sententia affirmans.

Ratio est, quia articulus mortis non est ex Dei præcepto indeterminatus.

38.

Arguit Valquez.

Respondetur.

39.

Obligantur pueri ubi sciunt distinguere Eucharistiam ab aliis cibis.

hoc sacramentum ab aliis cibis: & tamen licite etiam potest illis differri communio arbitrio Confessarij ad annum sequentem, vt melius, & cum maiori reuerentia se præparent. Noluit enim Ecclesia pia mater, nec te vera expediebat ita strictè cum illis agere, vt vbi primum possent, deberent ex præcepto itatim Eucharistiam sumere. In mortis tamen articulo vrget præceptum Diuinum absque alia determinatione, nec tunc expedit, vltius differre præcepti obseruantiam.

An dandum sit Viaticum, quando dubitatur de pueri capacitate.

40.
Quid dicendum sit quãdo dubitatur de subiecti capacitate. Pro vtraque parte sunt rationes.

Sanchez.

Pro parte negante.

Magis dubitari posset, an dari debeat, vel possit Eucharistia in mortis articulo eiusmodi pueris, quãdo dubitatur de illis, an sint doli capaces, & discernant sufficienter hoc sacramentum ab aliis cibis. Pro vtraque enim parte videntur esse rationes: & pro negante videtur esse, quod possessio sit pro prohibitione, atque ideo in dubio non sit ab ea recedendum; tum quia ille, qui prius caret rationis vsu, in dubio præsumitur talis, nisi contrarium probetur, aut habeat aliquam aliam præsumptionem proprio se; vt tradit Thom. Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 1. numer. 14. & 15.* ergo possessio est contra eum, quia prius caret capacitate ad recipiendam Eucharistiam, tum etiam, quia quando constat de lege, & prohibitione, dubitatur autem, an aliquis comprehendatur, & obligetur illa lege, vel eximatur ratione necessitatis, vel alicuius circumstantia, possessio videtur esse pro lege, vt obliget, vt cum aliis tradit idem Sanchez *lib. 1. in decalog. cap. 10. numer. 34.* Cum ergo prohibitio dandi Eucharistiam incapacibus sit certa, & dubium sit, an hic comprehendatur, ipsi incumbet onus probandi, & per consequens in dubio non poterit illi dari. Denique quia, si danda esset eiusmodi pueris Eucharistia, maxime propter obligationem accipiendi Viaticum in articulo mortis, hanc obligationem non habent ij, de quibus dubitatur, an peruenerint ad vsu rationis sufficientem: sicut qui dubitat, an expleuerit vigesimum primum annum, non obligatur lege ieiunij, quia tunc non est possessio pro præcepto, sed pro libertate, vt docet idem Sanchez *lib. 2. de Matr. disputat. 4. numer. 48.*

41.
Pro parte affirmante.

Diana.

Aliunde vero videtur danda Eucharistia in eo dubio, primo, quia non videtur esse maior prohibitio Ecclesiæ dandi Eucharistiam paruulis non habentibus vsu rationis, quam sit obligatio ex iure Diuino non dandi Extremam Vnctionem eisdem: siquidem hæc est de iure Diuino proueniens ex ipsa institutione sacramenti; illa vero de iure humano accidentaliter introducta. Et tamen, quando dubium est de puero, an sit iam doli capax, sicut datur sacramentum Pœnitentiæ, sic etiam datur Extrema- vnctio sub conditione, vt cum aliis docet Antoninus Diana *tom. 1. resol. Moral. trat. 4. de sacrament. resolut. 169.* Et magnum fundamentum habet in Rituali Romano Pauli V. in quo aperte dicitur dandam esse vnctionem sub conditione illi, de quo dubitatur, an sit viuus, vel mortuus; vnde à fortiori videtur danda etiam sub conditione eiusmodi pueris, cum non minus sit incapax illius sacramenti homo mortuus, quam paruulus doli incapax; nec minus prohibitum sit vngere mortuos, quam eiusmodi paruulos. Similiter ergo, licet Ecclesiæ prohibitione danda non sit Eucharistia pueris ante rationis vsu, non tamen erit neganda in dubio in mortis articulo: cur enim magis strictè interpretabimur eam prohibitionem humanam, quam alias similes Diuinas circa alia sacramenta?

Secundo, & à priori videtur esse ratio, quia prohibitio Ecclesiæ dupliciter potest fieri; primo, ne detur Eucharistia, nisi iis, qui sunt doli capaces, secundo, ne detur Eucharistia iis, qui non sunt doli capaces; qui duplex modus videtur esse diuersus: nam iuxta priorem deberet constare positue de capacitate, vt posset licite dari Eucharistia; peritur enim capacitas, vt conditio requisita; quare licet non posset conferri Ordo, aut Beneficium, nisi constet positue de ætate requisita ad Ordinem, aut Beneficium, sic nec posset dari Eucharistia, nisi constaret positue de capacitate, quæ esset etiam conditio requisita. At vero si prohibitio fiat posteriori modo, non videtur exigi positua scientia de capacitate, sed quod non constet de incapacitate: qui enim præcipit, ne detur incapaci, solum videtur prohibere actum dandi incapaci, contra quod non videtur facere, qui dat ei, quem necesse est incapacem: ideo enim non fit contra legem prohibentem illegitimos ordinari, quando ordinatur qui in infantia fuit expositus, & de quo dubitatur, an sit legitimus, iuxta sententiam multorum, quam approbatam fuisse à summo Pontifice refert Henriquez *de irregularitate cap. 8. numer. 10. in margine littera K.* Rationem autem reddit Coninck *disp. 18. de sacrament. dub. 12. numer. 109.* quia defectus non imputatur, nisi probetur. Quia nimirum dum prohibetur ordinari illegitimus, solum videtur prohiberi ordinari ille, quem constat positue, esse talem, non eum, quem, factò examine debito, non constat. Porro Communionem paruulorum non prius, sed posteriori modo prohiberi, colligi potest ex verbis, quibus in Rituali Romano proponitur: non enim dicit, quod non detur nisi capacibus, sed solum quod non detur incapacibus, iis scilicet, qui propter ætatis imbecillitatem, cognitionem, & gustum huius sacramenti habere non possunt.

Ego quidem in hoc puncto in primis existimo, non esse obligationem dandi Eucharistiam eiusmodi puero, stante illo dubio, & hoc propter rationem superius indicatam; quia scilicet, quamdiu non constat, aliquem lege comprehensum esse, non obligatur in illo dubio ad obseruandam legem; cum ergo dubitetur de capacitate pueri, & per consequens, an comprehendatur præcepto Diuino, quod solum fertur ad doli capaces, vt constat ex Tridentino, consequens est, vt non sit obligatio ex vi præcepti Diuini dandi Eucharistiam in illo dubio.

An vero possit dari, ego non video fundamentum conuincens ad id negandum. Prohibitio enim dandi paruulis fundatur ferè in consuetudine explicata in Rubricis Ritualis Romani; in quibus tamen non aliter ea prohibitio explicatur circa Eucharistiam, quam circa Extremam Vnctionem; & aliunde non est maioris necessitatis sacramentum Extremæ Vnctionis, sed minoris quam Eucharistia. Sicut ergo prohibitio Extremæ Vnctionis non habet locum in casu dubio de capacitate pueri, cur non dicemus hoc ipsum de prohibitione Eucharistiæ? Præsertim cum eisdem verbis vtraque prohibitio proponatur in Rituali, vt vidimus, scilicet quod non conferatur iis, qui capaces non sunt.

Dicit aliquis: Sicut est prohibitio humana dandi Eucharistiam incapaci vsu rationis: sic est prohibitio Diuina accipiendi indigne seu in peccato: & tamen non sufficit quod non constet mihi de peccato; nam cum peccato dubio non potest quis Eucharistiam sumere, sed debet adhibere remedium, quo probabiliter saltem constet de peccato remisso; ergo eodem modo cum dubio incapacitatis non poterit dari, nisi saltem probabiliter constet de capacitate pueri.

Respondet

46. Responderi potest negando maiorem, si sensus sit de modo prohibitionis: nam prohibitio non accedendi indigne, est etiam prohibitio non accedendi nisi digne positivae; vt colligitur ex verbis Pauli 1. ad Cor. 11. quibus illud præceptum continetur: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat; per quam probationem Concilium Tridentinum sess. 13. c. 7. dicit intelligi, non quamcumque, sed Confessionem Sacramentalem. Prohibetur ergo ne quis absque Confessione accedat, qua se reddat positivae dignum. Ideo in eo sensu positivae dignitatis prohibitionem illam explicant Patres. Ambros. lib. 7. in cap. 15. Lucæ: *Nemo enim inquit nisi timuerit Deum, nisi signaculum spirituale custodierit, vel receperit, Sacramentis debet interesse celestibus.* Cyprian. lib. 3. epist. 14. declarans, quid sit indigne accedere, ait, *id est, nondum penitentia acta, nondum facta exomologesi.* Gregor. in lib. 1. Reg. cap. 1. explicans illa verba Pauli supra adducta: *Quid est, inquit, hoc loco se probare, nisi evacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam mensam, & primum exhibere? Quæ omnia probationem, sanctitatem, & dignitatem positivam significant, & exigunt in accedente. Ratio autem sumitur ex ipsa prohibitione, & præcepto, quo idcirco præcipitur probatio, ne scilicet contra reverentiam tanto Sacramento debitam exponatur periculum carenti effectu propter indispositionem subiecti: quod periculum debet homo vitare procurando in se dignitatem positivam; & hoc non solum per remedium contritionis, sed etiam per Confessionem Sacramentalem ad maiorem securitatem de dignitate habita: non ergo sufficit, non scire indignitatem, sed requiritur scire saltem probabiliter dignitatem, quæ positivae præcipitur: hoc autem in nostro casu non procedit, vt diximus.**

47. Vigebis adhuc, quia in aliis Sacramentis non est tanta obligatio procurandi, ne Sacramentum careat suo effectu, vt idcirco non possit in dubio conferri: nam Extrema Unctio confertur in dubio, an homo sit mortuus, vel vivat; quod à fortiori procedit in Baptismo & Absolutione Sacramentali; ergo præcise ex eo capite non debet prohibitio indigne recipiendi Eucharistiam extendi ad casum dubium de indignitate.

Respondet in primis, Extremam Unctionem, Baptismum, & Penitentiam in iis casibus non fraudari effectu; quia re vera non ponuntur Sacramenta, si subiectum non sit capax atque adeo non ponitur Sacramentum absque effectu, sicut ponitur Sacramentum Eucharistiae vere receptum absque effectu propter indignitatem subiecti. Deinde in omnibus Sacramentis procedit obligatio procurandi, ne Sacramentum careat effectu, si fieri possit; unde si fieri posset, deberet etiam procurari, quod Unctio, vel Baptismus habent suum effectu in prædictis casibus; quia tamen id facere non possumus, applicamus Sacramenta saltem sub conditione, licet exponatur alicui periculo irritationis; quia Sacramenta sunt instituta potissimum ad hominum utilitatem, & remedium, non est ita ad eorum reverentiam attendendum, vt non debeamus magis attendere ad utilitatem & necessitatem subiecti, propter quam potissimum instituta sunt. In Eucharistia vero possumus impedire indignitatem subiecti, & irreuerentiam illam, reddendo scilicet subiectum dignum, & habile ad effectu, & ideo non mirum, quod sit obligatio positivae in illo dubio de indignitate procurandi per remedia positivae dignitatis, eo magis, quo maiestas Christi in hoc Sacramento contenti exigit maiorem dispositionem, & dignitatem in recipiende, & maiorem curam ad vitandum omne periculum irreuerentiae.

Obiici rursus potest exemplum ieiunij naturalis requisiti ex præcepto Ecclesiastico ad sumendam Eucharistiam, ne scilicet post cibum, aut potum sumatur: & tamen qui dubitat, an post mediam noctem aliquid comederit, aut biberit, non potest cum illo dubio sumere Eucharistiam, vt docet Thom. Sanchez dicto lib. 2. de Matrim. disp. 4. n. 40. Fagundez de præceptis Ecclesiae, Præcepto 3. lib. 3. c. 5. num. 18. & alij; ergo nec in dubio de capacitate, & discretionem poterit dari Eucharistia, quia sicut petitur ab Ecclesia ieiunium, petitur capacitas, seu discretio in sumende.

Responderi potest, in primis aliquos negare antecedens, & docere, quod in illo dubio de comestione non post mediam noctem possit recipi Eucharistia, cum quibus sentit Layman in Theolog. Moral. lib. 1. tractat. 1. cap. 5. §. 4. num. 36. & alij, quos affert, & sequitur Antoninus Diana part. 3. tract. 4. de Sacrament. Resolut. 19. de quo dicemus disp. 15. sect. 2. Deinde si antecedens verum sit, reddi potest discriminis ratio ex eo, quod Ecclesia non solum prohibeat, ne aliquis post cibum, aut potum Eucharistiam sumat, sed etiam exigat positivam conditionem ieiunij. Sic enim habetur in Concilio Carthag. 3. can. 9. & in Africano sub Bonifacio I. can. 8. & in Matisco. nensi 2. can. 2. quorum verba referuntur in cap. Sacramenta altaris, de Consecrat. dist. 1. quibus præcipitur, ne vllus nisi ieiunus sit, celebret. Exigitur ergo positivae conditio ieiunij, & ideo non mirum, si ille, qui propter dubium non scit, se habere eam conditionem, excludatur; quod in nostro casu non procedit, cum non exigatur, quod sit capax rationis, sed quod non sit incapax; ex quo diverso modo posset liberari ab onere probandi, vt supra dictum est.

SECTIO V.

De adultis, qui debilem usum rationis habent, praesertim de Indis, an sint ab Eucharistia repellendi? & quid de Eneerumenis.

De adultis, qui debilem usum rationis habent, S. Thomas hac quest. 80. art. 9. docet, iis non esse negandam Eucharistiam; quod idem docent alij Theologi. Cui communi doctrinae ob stare videtur, quod contingere potest, aliquos adultos esse capaces quidem peccandi, sed adhuc minorem usum rationis habentes, quam aliquos pueros, quibus tamen propter imperfectum rationis usum differri solet Communicatio per tres, vel quatuor annos, donec maiorem discretionem habeant; ergo tales adulti non debent admitti ad Communionem cum illa imperfectione usus rationis. Videntur autem eiusmodi esse multa ex iis mancipiis, quæ ex Africa assidue comportantur ad Hispaniam, homines barbari, & longe minus horum mysteriorum discernendorum capaces, quam pueri.

Ad hoc facile respondere potest negando consequentiam. Pueris enim differri Communicatio ad tempus magis opportunum, quo procedente ætate melius, & maiori cum reverentia accedant; illis autem adultis non debet ea de causa differri, cum ob debilitatem iudicij non sit spes melioris dispositionis, aut maioris reverentiae futurae, & aliunde non expedit, eos per totam vitam alimento spirituali privare. Fateor in ipsis posse etiam considerari progressum aliquem, quia primum instrui possunt quantum sufficit ad sacramentum Penitentiae; & tunc non debent statim ad Eucharistiam recipi, donec iuxta eorum capacitatem magis instruantur ad hoc sacramentum; qua instructione posita, debent iam

48. Obiici potest exemplum ieiunij naturalis.

Sanchez. Fagundez.

49. Responderi.

Layman.

Diana.

Concil. Carthag.

Concil. Matisco.

50. S. Thom.

De Indis, verbi gratia dubitatur.

Ratio esse potest pro parte negante.

51. Impugnatur facile hoc ratio.

admitti, rarius tamen quam alij, qui plenum iudicium, & discretionem habent, vt puta, semel in anno, & in aliquo magno Iubilæo.

52.
Difficilius obitare videtur vsus Parochiorum in India.

Multi Doctores dicunt abusum esse.

Non tamen hunc usum auferem omni ex parte damnato. Acotia.

Difficilius obitare videtur huic communi Theologorum doctrinæ vsus Parochorum in India Occidentali, qui, scientibus Prælatibus, Indos non solum ad annuam Communionem, sed nec etiam ad Viaticum accipiendum in mortis articulo admittunt; quia nimirum eos, licet alioquin baptizatos, & peccandi capaces, huic tamen sacramento suscipiendo ob innatam gentis stoliditatem ineptos omnino reputant. Scio hanc corruptelam magis, & abusum, quam vsum, aut consuetudinem visam fuisse non paucis doctrina, & moribus præstantibus viris, qui grauius contra illam verbo, & scriptis agere tentauerunt. Aliunde tamen non auferem illam omni ex parte damnare, quam inuenio non damnatam, sed ex parte laudatam in Concilio Prouinciali Limenſi constituit. § 8. cuius verba hæc refert P. Iosephus Acosta de procuranda Indorum salute, lib. 6. cap. 8. *Quamuis omnes (inquit) Christiani adulti vtriusque sexus præcepto teneantur sanctissimum Eucharistiæ sacramentum accipere singulis annis saltem in Paschate, tamen huius prouincie Anistites, cum aduerterent gentem hanc Indorum, & recentem esse, & infantilem in fide, atque ita ipsorum saluti expedire indicarent, statuerunt vt vsque dum fidem perfecte tenerent, hoc diuino sacramento, qui est perfectiorum cibum, non communicarentur; excepto, si quis ei percipiendo satis idoneus videretur. Quibus verbis præteritum vsum approbare, & laudare videntur Patres, licet in futurum rebus iam mutatis corrigi, aut mutari velint, his verbis, Quoniam vero complures iam Indorum fidei Christiana doctrinam melius percipiunt, atque hoc diuinum sacramentum non solum deuote cupiunt suscipere, verum etiam petunt, & vt fiat sibi copia, importune efflagitant, placuit huic sanctæ Synodo monere, prout serio monet omnes Indorum Parochos, vt quos audita iam Confessione, perpexerint hunc celestem cibum à reliquo corporali discernere, atque eundem deuote cupere, & poscere, quoniam sine causa neminem diuino alimento priuare possumus, quo tempore cæteris Christianis solent, Indis etiam omnibus administrare. Quam tamen constitutionem in vsum redactam nondum fuisse, conqueritur idem Acosta cap. 9.*

53.

Ego quidem, quoniam indolem gentis illius, aut naturam non noui, dicam solum in abstracto, & in genere, quousque licite illis potuerit Eucharistia negari, quidquid sit de excessu aliquorum Parochorum, qui fortasse nimium seueriores in hoc sunt, siue zelo, siue (quod timere aliquando potest) ob pigritiam, qua legniores redduntur ad instituendam plebem sibi commissam, vt hoc modo, quantum fieri potest, apti redderentur Indi ad Eucharistiam percipiendam.

Prima conclusio, Communionis annua potest illis differri.

Dico ergo primo, quod attinet ad Communionem annuam, facilius potuit Indis differri per aliquod tempus: nam sicut pueris differretur, vt, ætate & discretionis crescente, aptiores reddantur, sic potuit fieri cum Indis: de his enim poterat etiam sperari, quod crescentes in fide maiorem mysteriorum notitiam, & maiorem reuerentiam erga sacramenta conciperent; nã intra terminos suæ ruditatis possunt adhuc temporis progressu maiorem cognitionem rerum acquirere. Adde, hac occasione posse illo non leuiter excitari ad corrigendos mores, deponendamque barbariem; spe nimirum Communionis sibi concedendæ, si Christiano more viuant, & vitam iuxta rationis regulam componant; quæ ratio, & spes non parum potest instigare dilationem annuæ Communionis, cui præceptum ipsum expres-

sis verbis hoc arbitrio Confessarij relinquat, vt ex rationabili causa differat, & protrahat tempus Communionem accipiendæ. Deberent tamé Parochi ita hac ratione moueri ad differendam Communionem, vt simul eisdem Indos doctrina insituerent, & exhortationibus excitarent ad desiderium Eucharistiæ; & ad morum emendationem, qua se tanto sacramento dignos redderent. Hæc autem ratio, sicut probat de Indis primum ad finem conuersis, ita cum proportionem probat de singulis eorum filiis postea ad rationis vsum venientibus, qui propter innatam tarditatem serius perueniunt ad capacitatem, quæ in ipsis desideratur, & ideo longius poterit illis etiã Communionis differri, quam Europæorũ filiis, dum tamen debita eos instruendi cura non prætermittatur.

Quod vero attinet ad Communionem in mortis articulo pro Viatico dandam, de hac nihil dixit constitutio illa Concilij Limenſis supra adducta, nec quoad eius omissionem laudauit, aut approbauit præteritum vsum; quia de hac maior fortasse serupulus haberi posset, eo quod determinatio illius temporis non tam ex Ecclesiastico, quam ex Diuino præcepto esse videatur, & ideo pueris doli capacibus dixerimus dandum esse Viaticum in illo articulo, licet annua communio eis per aliquot annos differatur; vnde rudioribus etiam Indis non videtur neganda Eucharistia pro Viatico, cum iam vergeat spes illa melioris capacitatis, & dispositionis futuræ.

Cæterum de illa etiam Viatici negatione dico secundo: quamdiu Indi non sciunt discernere hoc Sacramentum ab aliis cibis, etiam si alioquin sint doli, & peccati capaces, & quamdiu de eorum capacitare dubitatur, potest licite non dari eis Eucharistia in mortis articulo. Hæc constat ex his, quæ de pueris dicta sunt; quia nimirum non possunt ligari præcepto accipiendi Sacramentum, quamdiu ipsum Sacramentum non noſcunt, neque etiam in dubio obligantur, vt supra diximus: debent tamen, vt monui, à Parochis instrui, vt si capaces sint, notitiam acquirant sufficientem ad sumendum Sacramentum, & remedium tanti ponderis in eo necessitatis articulo.

Loquedo vero de illis, qui alioquin capaces sunt, & notitiam imperfectam, sed sufficientem habent huius Sacramenti ad illud pro Viatico suscipiendum, nõ repugnat, quantum est ex ipſo Sacramenti institutione, vt lege aliqua Ecclesiastica prohibita illis esset Eucharistia in mortis articulo iustus de causis, vt puta in pœnna inconstantie in fide, & leuitatis, ac facilis regressus ad idololatriam, veneficia, incantationes, superstitiones, &c. in pœnã ebrietatis assidua, & vt alij terribi hoc supplicio respicerent, & mores Christianos constanter retinerent.

Conclusio hæc probari facile potest ex antiqua Ecclesiæ praxi, quæ ob aliqua enormia peccata conſuevit in fine vitæ etiam pœnitentibus Eucharistiam negare, Cuius exempla in solo Concilio Eberino reperiuntur fere viginti, quorum aliqua ea sunt, quæ in nostris Indis maxime notantur, scilicet regressus ad idololatriam. Sic habet Canon 1. *Placuit, vt quicumque post fidem Baptismi salutaris adultæ arate ad templum idoli idololatraturus accesserit, & fuerit; quod est crimen capitale, nec in fine eum ad communionem suscipere.* Item in Concilio Sardicensi can. 2. *Episcopus, qui fraudibus paruo Episcopatu relicto, maiorem accipit, in fine etiam vite Viatico priuatur.* Et denique Innocentius I. *Epist. 3. ad Exuperium Tholosanum Episcopum §. 2. refert consuetudinem illam veteris Ecclesiæ, eamque probat, & laudat, licet, rebus iam mutatis, seruari non lit.* Verba Innocentij sunt hæc: *Et hoc quæsitum est*

quid de his observari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentia, & voluptatibus dediti in extremo sine vita sua poenitentiam simul, & reconciliationem Communionis exposcunt. De his observari prior, durior; posterior, interveniente misericordia, inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuis, ut concederetur eis, Poenitentia, sed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebra persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu, negata merito Communio est; concessa Poenitentia, ne totum penitus negaretur, & durior remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesie suis reddidit, iam depulso errore, Communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi Viaticum profecturis, ne Nonnati- ni heretici negantis veniam asperitatem, & duriam subsequi videamur. Tribuetur ergo cum Poenitentia extrema Communio, ut homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente Salvatore nostro a perpetuo exitio vindicentur. Hæc Innocentius; vbi & refert, & approbat veterem vltim negandi Viaticum aliquibus peccatoribus etiam in fine vitæ poenitentibus.

ob eorum peccata in mortis articulo Communio denegetur.

Nec videtur satisfacere responsio, quam indicat P. Acofta loc. cit. c. 8. quod scilicet adhuc relicta intelligatur Episcopis, & Ecclesie maioribus ea potestas, cum in Lateranensi Concilio tribuatur Confessario facultas, ut si expedire iudicauerit, differat, & protrahat longius Communionem Paschalem debitam ex præcepto: Hoc, inquam, non satisfacit, non enim arguitur bene à Communionem Paschali ad Viaticum in mortis articulo, ut si detur facultas differendi illam, detur etiam facultas omnino negandi istud; tum quia sunt diuersa præcepta, & præceptum non negandi Communionem vlli peccatori in mortis articulo, factum fuerat absque vlla exceptione, aut facultate arbitrandi, ut constat ex iuribus citatis; quare facultas arbitrandi data confessario in Concilio Lateranensi solum debet intelligi circa Communionem annuam, quæ sola ibi præcipitur; tum etiam, quia cum præceptum sumendi Viatici iuxta communioem sententiam non sit Ecclesiasticum, sed Diu num, sicut Ecclesia noluit determinare tempus illius præcepti, sed Communionis præcipiendæ in vita; sic nec voluit dare facultatem Confessario protrahendi, aut arbitrandi circa illam communionem: non habemus ergo fundamentum sufficiens ad dicendum, relictum fuisse adhuc Episcopis potestatem negandi viaticum contra vniuersales illas Ecclesie sanctiones, quibus nemini prorsus negandum decernitur.

60.
Acofta.

8. Ratio autem est, quia licet fideles debeant Viaticum in mortis articulo accipere, ad hoc tamen non tenentur, nisi Ecclesia illud dederit, quæ in huius Sacramenti administratione potestatem habet ad ea statuenda, vel mutanda, salua Sacramenti substantia, quæ suscipiuntur vtilitati, & ipsius Sacramenti venerationi pro terum, temporum, & locorum varietate magis expedire iudicabit, ut definitur in Tridentino Sess. 21. cap. 2. Sic ergo Ecclesia ob Sacramenti reuerentiam promittit potius hominem absque Viatico mori, quam Sacerdotem absque factis vestibus celebrare ad Eucharistiam consecrandam pro illo infirmo; sic potest ob eiusdem Sacramenti reuerentiam, & ad terrorem, correctionemque peccatorum hominum viatico priuare aliquem, quando id iudicauerit expedire.

9. Dixi tamen in conclusione, non repugnare, Ecclesiastica negaretur Indis etiam poenitentibus Viaticum iustus de causis; nam licet id Sacramenti institutioni non repugnet, repugnare tamen potest Ecclesiasticis decretis, quibus videtur in vniuersum statutum esse, quod nulli, quantumuis grauissimis sceleribus obnoxio in mortis articulo Communio negetur, si poenitentia, & compunctionis signa exhibuerit. Sic enim decernere videtur Innocentius I. in verbis supra adductis ex eius Epist. 3. & Concil. Nic. pius vniuersaliter statutum videtur in Concilio Niceno Can. 13. vbi de poenitentibus morituris dicitur: De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque seruabitur ita, ut si quis egreditur e corpore, vltimo, & necessario Viatico minime priuetur. Quod si desperatus, & consequutus Communionem, oblationisque participi factus iterum conualuerit, sit inter eos, qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuiuslibet in exitu posito, & poscenti sibi Communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter (hoc est, ut alij vertunt, cum examinatione seu cum Episcopi cura, & probatione procedente, ex oblatione dare debet. Vnde in c. Quæstium 13. q. 2. id extenditur ad eos etiam, qui propter sua delicta morte puniuntur. Et in cap. super eo, de Hæreticis in 6. ad hæreticos post abiurationem relapsos, & igni tradendos, quibus tamen, si Eucharistiam petant, & eorum poenitentia manifesta sit, negandum non esse respondet Alexander Papa. Quibus decretis stantibus, difficile est quod possint Prælati inferiores legem condere, qua aliquibus

Cæterum quia leges illæ vniuersales sunt meræ Ecclesiasticæ, non video etiam cur repugnet de facto, quod aliqua legitima, & rationabili consuetudine possit aliquando contra illas præscribi, ut possit ex consuetudine legitima alicubi negari aliquibus, sicut potest, si prædictæ Ecclesiasticæ sanctiones non extarent. Hoc enim habent humanæ leges, ut regulariter possint consuetudine contraria quæ cæteras habeat conditiones requisitas, abrogari. Nunc autem loquimur solum de possibili, nec volumus, aut possumus definire, an re vera eiusmodi legitima, & rationabilis consuetudo intercesserit cum omnibus debitis conditionibus ad derogandum Ecclesiasticis legibus vniuersalibus in re tanti ponderis; præsertim cum vix sit credibile, respectu tantæ multitudinis concurrere semper causas rationabiles ad negandum hoc sacramentum in fine vitæ, quod vniuersalis Ecclesia decreuerat nemini prorsus vquam debere in illo necessitatis articulo denegari.

61.

Contra illas leges Ecclesiasticas non de facto repugnat præscribi aliqua consuetudine legitima.

Addo tamen, & dico vltimo, non videri improbabile, quod stantibus adhuc illis decretis de non neganda Eucharistia in fine vitæ vlli peccatori poenitenti, rationabiliter possit aliquibus negari propter peculiare circumstantias, quæ fortasse apud Indos reperiri possunt. Potest enim contingere, ut ex deprauata vita hominis, eiusque inconstantia in bono, ac leuitate ingenita, prudentissime indicetur, nunc etiam carere debito dolore, & proposito, & tunc licet propter aliquale dubium adhiberi possit remedium necessarium absolutionis saltem sub conditione, si capax est, ut subueniamus illi, si forte subuenire possumus: in illo tamen dubio, imo præsumptione maxima indignitatis, reuerentia erga sacramentum Eucharistia, quam summopere obseruat Ecclesia, videtur exigere, ne exponatur illi irreuerentia, cum non sit remedium necessarium ad salutem infirmi. Nam si periculum irreuerentia corporalitis, quando scilicet dubium est de vomitu, impedit, ne homini iusto, & optime disposito in fine vitæ tribuatur; quanto magis periculum fere certum irreuerentia spiritualis poterit sufficere, ut non detur

62.

Conclusio vltima potest negari Indis Eucharistia in fine vitæ.

detur eiusmodi homini, propter vitandum periculum grauius irreuerentiæ.

63. Neque hic casus, si occurreret, comprehensus videtur in decretis de non neganda Eucharistia peccatoribus in fine vitæ: illa enim decreta loquuntur de peccatore vere poenitente, & cuius poenitentia sufficienter constet. Ideo enim in *Canone illo* 13. Concilij Niceni exigitur, vt cum examine Episcopi concedatur Communio, præcedente debita probatione; & in dicto cap. *super*, de hæreticis in 6. dicitur, dandam esse hæretico relapso Eucharistiam, si manifesta sit eius poenitentia. Aliunde vero periculum illud fraudis, & fictionis visa fuit causa vrgens ad negandum Viaticum Patribus Concilij Eliberini *can.* 3. cuius hæc sunt verba: *Item Flamini, qui non immolauerunt, sed munus tantum dederunt, eo quod se a fide abstinerunt sacrificiis, placuit in fine eis præbere Communionem; acta tamen legitima poenitentia. Item ipsi si post poenitentiam fuerint macchati, placuit ulterius eis non esse dandam communionem, ne luisse de Dominica communionem videantur.* Vides, relapsi semel datam fuisse in fine vitæ; relapsi iterum, post exactam poenitentiam non datam propter præsumptionem fictionis; quanto magis de aliquibus Indis ea fictio timeri, & præsumi potest, in quibus experientia totius vitæ ostendit, nunquam etiam post Confessionem peractam, abstinuissent ab ebrietate, superstitionibus, turpitudine, & similibus, cum neque in fine vitæ maiora signa poenitentiae veræ in iis appareant, quam in prioribus Confessionibus exhiberent.

Periculum fraudis est causa vrgens ad negandum Viaticum.

64. In hoc ergo morali periculo irreuerentiæ non video, quæ sit ex decretis Ecclesiasticis obligatio dandi Eucharistiam. Ponamus enim, aliquem depravatæ vitæ, & corruptis moribus, adulterum, incestuosum, concubina domi habita, absque sacramentorum vfu per multos annos vixisse cum publico scandalo, subito autem morbo correptum, & interrogatum, an velit absolutionem, signum aliquod tenuissimum dedisse; dubium tamen, tum quia dubium est an sit corpus sui, tum quia dubitatur an fuerit ille motus naturalis, an signum poenitentiae; & quidem attentis circumstantiis fere videri certum, quod non sit sufficienter dispositus, nec habeat veram poenitentiam: propter extremum tamen periculum, & illud qualecumque dubij vestigium detur illi sub conditione Absolutio: ideone dignus censetur, cui detur Eucharistia cum tali tantoque periculo irreuerentiæ? Quid enim si ille hæreticus fuisset, & hæresiarcha obstinatissimus; daremus ne illi Eucharistiam propter illud qualecumque vestigium dubij de poenitentia volita? Certe non ita parum Ecclesia curat de reuerentia Christo debita in illo sacramento. Absolutionem facilius impèdimus cū qualibet dubitationis vmbra: parum enim refert, quod verba sub cōditione proferantur, quæ conditione non existente, sacramentum non conficiunt, & alioquin extrema necessitas vrget ad adhibenda remedia etiã cū spe illa tenuissima, Christi vero maiestas, & tanti mysterij cultus cogit ad non temere illud in interquilinium proiciendū. Non ergo repugnat, aliquem inueniri, cui, vrgente iam exitu, absolutio sub conditione detur propter maximam necessitatem, & qualecunque dubium poenitentiae volitæ; cui tamen Eucharistia propter indecentiam, & irreuerentiam dari non debeat. Hoc itaque quod de possibili statuimus, si de facto in aliquibus Indis poneretur, excusari posset Parochorum seueritas, eo quod diuturna experientia de hominū leuitate, incorrigibilitate, superstitione, ebrietate, aliisque inueteratis vitis reddat eos fere certos de indispositione, vixque locū relinquat ad im-

65.

Quod de possibili hic, forte de facto in Indis ponemus.

peritiendam absolutionem sub conditione, vt in tanto periculo nihil remedium intentatū relinquatur. An vero hæc excusatio ita vniuersalis sit, vt ad communionem vsum sufficiat, ipsi viderint: videtur enim difficile, quot tot, & tales circumstantiæ non solum in vno aut alio, sed in toto fere multitudine cōcurrant.

Concludo itaque, Indorum Parocho, vt muneri suo satisfaciunt, optime facturos, si quod attinet ad Communionem annuam, regulam dicti Concilij Limensis obseruent; vt quos perpexerint hunc cibum ab aliis discernere, eumque deuote cupere, & poscere, ad illum admittant, simulque pro debito suo omnes iuxta captum eorum instruant, excitent, disponant ad notitiam & desiderium huius sacramenti. Quoad viaticum vero morientium, neminem credo debere excludi, nisi talis esset ingenij, de cuius capacitate ad cognoscendum hunc cibum dubitaretur vt minimum, vel certe de eius indispositione talis esset præsumptio, quæ in reuerentiam redundaret huius sacramenti, si tribueretur, iuxta regulas supra positas. Caueant tamen ministri, ne delidia ipsorum in instruendo, & mouendo, ac extendendo ad pietatem, ac veram poenitentiam moribundo, incapacitatis, aut indispositionis, quæ præteritur, causa sit.

Restat dubium de Emergenis, de quibus olim varij vsus fuerunt, & propter decentiam illis negabatur Communio. Postea vero data fuit, vt constat ex *Castiano Collat.* 7. c. 30. & *Prospero lib. 4. de prædicationib. & promissionib. cap. 6.* & ex Concilio Araul. *can.* 14. Quæ consuetudo approbatur à Theologis, si cætera requisita adsint; & traditur in Sacrosancti Romano antiquo, dummodo Emergenis hoc sacramentum deuote petat; & tacite videtur admitti in Rituali Romano nouo Pauli V. dum, enumeratis aliis, quibus Eucharistia non est danda, de Emergenis nihil dicit. Circa antiquum vero vsum videri potest P. Vaquez *disp.* 2. *cap.* 4. qui eum diligenter examinat, & recenlet.

DISPUTATIO XIV.

De dispositione spirituali prærequisita ad Eucharistiam.

SECTIO I. Debere præcedere statum gratiæ ante Communionem.

SECTIO II. Vtrum Communicare cum peccato veniali, sit peccatum saltem veniale, sicut Communicare cum mortali est mortale.

SECTIO III. Vtrum ad effectum Eucharistiæ requiratur actualis deuotio in cōmunicante.

SECTIO IV. An, & quomodo prærequiratur Confessio sacramentalis ante sumptionem Eucharistiæ.

SECTIO V. Quando liceat accipere Eucharistiam, non præmissa Confessione.

SECTIO VI. An, & quomodo requiratur contritio, quando non permittitur Confessio ante Communionem.

SECTIO VII. Quale sit præceptum cōfiterendi statim post Communionem, quando aliquis absque Confessione communicauit.

TRIPLEX est hæc dispositio, scilicet status gratiæ, deuotio actualis, & Confessio sacramentalis; de quibus singillatim dicemus.

SECTIO

SECTIO I.

Debere precedere statum gratiae ante Communionem.

1. **C**onueniunt omnes Catholici contra haereticos nostri temporis in hoc, quod ad dignam Eucharistiae sumptionem praerequiratur necessario status gratiae; quod definitum est in Tridentino sess. 13. cap. 7. & late probant Bellarm. lib. 4. de Euchar. cap. 17. & sequentibus; Suarez disp. 66. sect. 1. Vasquez disp. 205. c. 1. & alij; & constat elare ex Pauli verbis 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Et ex Clemente Rom. lib. 7. *Apost. Constit. cap. 72. in fine: Si quis inquit, sanctus est, accedat; si quis non est, curet ut fiat per poenitentiam.* Quae formula, paucis mutatis verbis, inuenitur in fere omnibus Liturgiis antiquis, in quibus ante Communionem praemonebantur dicendo: *sancta sanctis*; quorum verborum sensus esse non potest, quem dicunt haeretici, scilicet, ut includerentur Catholici; tum quia ij iam multo prius exclusi erant ab Ecclesia ante oblationem sacrificij, & consecrationem; tum etiam, quia ex verbis adductis Clementis constat, eos solos dici non sanctos, qui nondum per poenitentiam fuerant iustificati; & ideo illis non Baptismus, sed Poenitentia commendatur, ut digni fiant & accedere possint ad Eucharistiam. Alia plura Patrum loca vide apud Bellarm. & alios supra citatos.

2. Ratio autem desumitur ex essentia huius sacramenti, quod cum institutum sit per modum cibi, & potus, ordinatur ex sua institutione, & per se, non ad generandum, aut viuificandum; id enim cibo, aut potui non competit; sed ad nutriendum, atque ideo ex sua institutione praerequirat in fumente vitam spirituales; alioquin redderetur falsa eius significatio, qua significatur augmentum vitae per nutritionem spirituales.

3. Hoc ergo supposito, dubitari potest primo, an haec obligatio sit tanta, & tam stricta, ut in nullo vnquam casu liceat alicui hoc sacramentum sumere cum conscientia peccati mortalis. Sic enim videtur affirmare P. Suarez dicta sect. 1. Contrarium tamen in aliquo casu fatetur P. Vasquez disputatio. 207. cap. 1. num. 3. ubi ait: *Si quis in altari recordetur alicuius peccati commissi post Confessionem, cuius illuc, & que nullam neque in vniuersum habuisset contritionem, quia fortassis nunquam putauit esse mortale; tunc autem iam videt, aut vehementer dubitat esse mortale; ita posset temporis angustiis arctari, alijque necessariis ipsius sacrificij distrabi (quamquam raro id accidere potest,) ut nisi ab eo cessaret, nullo modo ad perfectam contritionem excitari posset; ac proinde tunc ad sacramentum in peccato illo mortali accedere, ad nouum peccatum mortale ipsi non imputaretur, quia hoc praecipuum non obligat cum tanto dispendio, ut debeat homo coram toto populo a sacrificio cum nota sui honoris cessare, potius quam ad sacramentum cum illo peccato accedere. Quemadmodum etiam, si quis sciret, se in mortali esse, & tamen necessarium esse ita subito ministrare Baptismum paruulo propter insans periculum mortis, ut ad dolorem perfectum de illo peccato se ipsum mouere non posset, excusaretur ab irreuerentia sacramenti propter insans periculum paruuli, & et obligationi charitatis satisficeret.* Haec Vasquez; quae mihi etiam probabilia videntur; consequenter autem idem à fortiori videtur dicendum, quando in subita haereticorum, vel paganorum irruptione periculum esset grauissima irreueren-

tiae Eucharistiae inferenda, & Catholicus in peccato existens non posset praetemporis angustiis disponere se per contritionem, aut occultare sacramentum, tunc enim propter eiusdem sacramenti reuerentiam, sicut posset ex omnium sententia non ieiunus, sic etiam videtur, quod posset in peccato existens Eucharistiam sumere ad vitandam eius irreuerentiam. Nec ex his colligi potest, quod possit etiam Sacerdos ad vitandam infamiam celebrare in statu peccati, cuius antea recordatur; nam tunc potest moraliter disponere se cum diuina gratia, & elicere dolorem perfectum de peccato, vel certe in Missae discursu id praestare potest; casus enim supra positi rarissime possunt contingere.

Secundo dubitatur, an sit grauius peccatum sumere Eucharistiam cum pluribus, aut grauioribus peccatis, quam cum paucioribus, aut leuioribus mortalibus; Aliqui enim volunt, peccata minus graua posse magis repugnare Eucharistiae, v. gr. peccata carnalia magis, quam spiritualia. Tribuitur Alenfi 4. pag. quae. 46. memb. 4. & 5. Qui modus dicendi posset apparenter confirmari ex eo, quod aliqua possunt esse peccata minus graua, quae tamen magis aduersentur significationi huius sacramenti, verbi gratia, peccata discordiae, odium, & similia, quae faciunt diuisionem inter membra corporis mystici; cum autem hoc sacramentum significet vnitatem fidelium inter se, qui de vno, eodemque pane participant, consequens est, quod eiusmodi peccata magis falsam reddant significationem sacramenti, atque ideo culpa haec desumitur ex eo, quod reddatur falsa significatio sacramenti per sumptionem indignam.

Aliunde posset aliquis contendere, maiorem, aut minorem grauitatem peccatorum praecedentium parum referre ad aggrauandam, vel minuendam culpam communionis indignae; nam culpa haec consistit in eo, quod impediatur fructus & effectus sacramenti: hic autem aequo impeditur per vnum vel per plura peccata; quolibet enim peccato aufertur gratia habitualis, quae praerequiratur ad fructum Eucharistiae. Vnde sicut ad Communionem requiritur ieiunium naturale, & ideo parum refert quod vnum ouum, aut quinque comederis; per quodlibet enim aufertur omnino ieiunium requisitum; & ideo non videtur aggruari peccatum ex pluribus ouis antea editis, sic cum ad dignam communionem praerequiratur ieiunium spirituale, seu puritas à peccato mortali, & haec omnino tollatur quolibet peccato mortali, consequens videtur, quod pluralitas, vel grauitas eorum parum referat ad aggrauandam culpam indignae sumptionis.

Communis tamen, & vera sententia affirmat, aggruari hoc peccatum ex pluribus, & grauioribus peccatis praecedentibus; quod sumitur ex S. Thoma in praesenti quae. 80. artic. 1. ad 2. quia nimirum potissima ratio malitiae in sumptione indigna consistit in eo, quod reddat falsam significationem praecipuum sacramenti, quod significat nutritionem spirituales; haec autem redditur magis falsa in habente plura, & grauiora peccata: nam sicut magis distat à vita spirituali, qui mille peccatis mortalibus oppressus est, quam qui vno; ita longius abest à veritate signum, quod significat illum hominem viuere, & nutriti spiritualiter, quam quod significat hoc ipsum de habente vnum solum peccatum.

Vnde ad rationes in contrarium adductas facile responderetur. Ad primum, peccata, verbi gratia, contra vnitatem, & concordiam falsificant quidem hoc

4. Secundum dubium.

Aliquorum sententia, Alenfi.

5. Aliter alij possunt dicere.

6. Communis & vera sententia vult aggruari peccatum ex grauioribus peccatis.

7. Respondet ad rationes in contrarium adductas.

Dubitatur an in nullo casu liceat accedere cum conscientia peccati mortalis.

Haec Vasquez; quae mihi etiam probabilia videntur.

hoc sacramentum magis, non tamen circa significationem eius potissimam, quæ est de augmento vitæ spiritualis, sed circa significationem aliquam accidentalem, & minus principalem: at vero peccata grauiora falsificant magis circa significationem potissimam, & principaliorum, vt dictum est. In quo sensu S. Thomas vbi supra concedit, peccata contra castitatem magis opponi secundum quid perceptioni Eucharistiæ, quatenus per eiusmodi peccata spiritus magis carni subicitur, & ita impeditur feruor dilectionis, quæ requiritur in hoc sacramento. Simpliciter tamē magis opponuntur peccata grauiora, quæ magis opponuntur charitati substantiali.

8. *Obijciuntur verba Paschalis Abb.*
lib. de corpore & sanguine Domini cap. 22. qui habetur in Bibliotheca Patrum. Vbi ex ritu veteris legis accingendi renes ad comedendum Agnum, probat necessitatem maximam castitatis ad sumendam Eucharistiā his verbis. Probet se unusquisque, & vt precipitur, sic se agat. Renas vestros, inquit, accingetis, quia hoc sunt vitæ femina, quibus virgines generantur. Unde constat, quod nulli periculosius ea contingunt, quam luxuriosi, & incesti. Propterea primum hoc loco & lux castitatis in renibus, quorum seruator est. Deus per se ipsum, adijciunt, &c. In quibus verbis Paschalius videtur agnoscere grauiorem culpam in Communionem cum peccato luxuriæ, quam cum aliis peccatis etiam grauioribus.

9. *Suarez. Respondet Suarez. Obijciunt.*
 P. Suarez dicit, esse magis periculosam Communionem illam propter maius periculum incidendi in prauam, ac detestabilem consuetudinem, & contemnendi paulatim. Cæterum non ostendit, nec videtur apparere illud maius periculum, cum ille etiam, qui communicat absque animo restituendi, vel celebrat absque animo recitandi Officium, habeat simile periculum consuetudinis, & contemnendi.

Vaquez. Respondet Vaquez.
 P. Vaquez respondet, illud intelligendum esse, non de maiori periculo simpliciter, sed secundum quid, quatenus per peccata luxuriæ (vt dixit S. Thomas) spiritus magis subicitur carni, & ita magis impeditur feruor dilectionis, qui requiritur in hoc sacramento; quia consideratio, quæ ad feruorem deberet excitare, magis impeditur.

10. *Hac responsio refellitur.*
 Hæc etiam responsio non videtur esse iuxta mentem Paschalis. Nam ex eo, quod peccata luxuriæ magis subiciant spiritum carni, sequitur bene, quod magis impediunt feruorem dilectionis, & per consequens dispositionem requisitam ad hoc sacramentum, vt dixit S. Thomas, non tamen sequitur, quod ipsa Communionem sit magis periculosa, prout dixit Paschalius: nam carentia dilectionis Dei eadem est in luxurioso, quando communicat, & quando non communicat; nec ista carentia crescit ex Communionem; ergo non est magis periculum in Communionem cum peccato luxuriæ, quam in Communionem cum aliis peccatis grauioribus: nam qui communicat etiam cum alio peccato grauiori, certissime caret tunc feruore dilectionis requisita. Vnde ergo erit magis periculosa illa alia Communionem, quam ista, si utraque sit absque feruore dilectionis.

11. *Dices.*
 Dices, maius periculum esse in Communionem cum peccato luxuriæ, quo efficacia Eucharistiæ magis impeditur; facilius enim Eucharistia excitaret aliam peccatorem ad actum dilectionis, quam lasciuum, eo quod in isto spiritus sit magis grauat, & hebetatus, ac subditus carni, atque ideo minus aptus, vt excitetur ad dilectionem Dei, ideo periculosius recipitur cum eiusmodi peccatis Eucharistia, quia nimirum est minor spes sentiendi fructum sacramenti.

12. *Reijciunt.*
 Sed contra hoc est, quod si Eucharistia sumatur cum quolibet alio peccato mortali, sacramentum

nullum prorsus effectum operatur in fumentem; cum enim non conferat gratiam habitualem, non confert etiam gratias actuales, auxilia, aut inspirationes, quæ non conferuntur per sacramenta, nisi media gratia habituali, & in his subiectis, quæ sacramenta digne suscipiunt; ergo non est minus periculum amittendi eiusmodi lumen, & excitationes, quando suscipitur cum quolibet alio peccato mortali, quam quando suscipitur cum peccato luxuriæ.

Posset aliquis dicere, tantam esse huius sacramenti virtutem, vt tunc etiam quando indigne suscipitur, aliquando sui splendoris radius in peccatoris mentem diffundat, & eum ad dolorem excitet, ac compunctionem. Quod videtur indicasse Cyrillus Alex. lib. 9. in Ioann. cap. 19. vbi dicit, ideo diabolus vehementius Iudam impulsisse post Eucharistiā sumptam, vt celerius festinaret ad consummandam proditiōem, quia nimirum timuit, ne fortasse sacramenti virtute illuminatus ad penitentiam moueretur. Nam etiam Iudam, inquit, cum panem omnino separauerit, cum moram sum benedictionis virtutem timens, ne scimitram in animo eius accenderit, ac inde illuminauerit, & ad meliora retraxerit, magna precipitem agit celeritate. Huius ergo emolumentum magis incapax est, qui cum luxuriæ peccato communicat, propter maiorem mentis hebetudinem ab eiusmodi peccatis contractam, ratione cuius difficilius potest Diuinas illustrationes percipere.

Adhuc tamen non videtur id satis iuxta mentem Paschalis, qui non solum dixit, Communionem cum peccato luxuriæ esse minus vtilem, sed dixit, esse positius magis periculosam, hoc est, magis noxiam quam cum aliis peccatis. Est enim periculosam, significat per ipsam non solum non afferri aliquid commodum, aut lucrum, quo caret ille etiam, qui non communicat, sed incurri in aliquid malum nouum, in quo non incurreret homo, si modeste à Communionem abstineret; non est ergo periculosa Communionem ex eo solum, quod non illuminetur homo per illam, nam minus illuminaretur per illam, si non communicaret; sed est periculosa, eo quod aliquod detrimentum, aut supplicium esset, quod non incurreret homo, non communicando cum eiusmodi peccatis.

Quale autem sit istud malum, & detrimentum speciale eius, qui cum luxuriæ peccatis accedit ad Eucharistiā, dici potest consistere in eo, quod in peccatam indignam Communionem priuatur specialibus, ac validioribus auxiliis Diuinis ad vincendas tentationes suæ carnis. Cum enim Eucharistia specialiter conferat robur contra eiusmodi tentationes, & purificet, ac castificet carnem digne communicantis, hinc est, vt ille, qui Eucharistiā indigne tractat, iustissime priuatur eiusmodi auxiliis extraordinariis, non solum illis, quæ intuitu eiusdem Eucharistiæ digne susceptæ danda essent, sed etiam illis, quæ aliunde ex sua misericordia Deus peccatoribus eiusmodi in remedium propriæ fragilitatis largiri solet. Hoc enim modo solent puniri ij, qui specialiter peccant contra aliqua remedia Diuina, vt quia in remedium ipsum peccarunt, morbum vehementius patiantur. Sic qui peccat contra Ecclesiastica sacramenta, iustissime in hoc ipso punitur, vt necessitatis tempore eorum opportunitatem non habeat. Item qui aliorum non miseretur, Diuinā etiam demeretur erga se misericordiam. Qui contra Beatissimam Virginem blasphemus, & impius est, periculosius etiam peccat, quia Virginis intercessione aliis peccatoribus communi meritissime priuatur: dignus enim est, vt absque specialibus illis auxiliis maneat, qui contra remedia ipsa specialiter peccat.

Hinc ergo oritur maius illud periculum communi-
cantis indigne cum peccatis luxuria: peccat enim
contra sacramentum purissimum, quod in reme-
dium eiusmodi tentationem Deus misericordissime
providit, & ideo merito à Deo relinquitur sub gra-
uissimis tentationibus propriæ carnis absque spe-
cialibus auxiliis, quæ aliquando peccatoribus dari
solent. Aliunde vero cum eiusmodi peccata magis
subiciant spiritum propriæ carni, vt dixit S. Tho-
mas, & ideo magis indigeat eiusmodi peccator spe-
cialibus auxiliis ad ea separanda; hinc etiam fit, vt
maius sit periculum luxuriosi communicatis, quam
alterius peccatoris, quia licet alius etiam peccator
propter indignam communionem priuetur specia-
libus, & maioribus auxiliis ad resurgendum; poterit
tamen facilius resurgere cum auxiliis ordinariis,
quam luxuriosus, cuius spiritus ita torpet propter
carnis petulantiam, vt difficile possit commoueri,
nisi vehementioribus auxiliis, quæ tamen, vt dixi-
mus, in penam remedij contempti, & sacrilege ac-
cepti, merito eidem negatur; & ideo dicitur, quod
eiusmodi peccator periculosus accedit ad Eucha-
ristiam. Quam rationem videtur indicasse idem Pa-
schalius in verbis relatis: *Quia hæc sunt* (inquit) *vita*
femina, quibus virgines generantur, quali dicat, quia hoc
sacramentum remedium speciale est ad castitatem
seruandam; inde fit vt qui sacrilege illud tractat, ma-
ximum periculum incurrat in tam difficili bello
succumbendi, ablati sibi in penam specialibus sub-
sidiis, sine quibus homo in suæ carnis potestatem
sape trahitur difficile poterit ab eo torpore euigila-
re, & resurgere. Fatemur ergo, in aliquo sensu maius
periculum communionis cum peccatis carnis; cæterum
maior grauitas, & malitia simpliciter, & per se
inuenitur in communionem cum grauioribus, aut
pluribus peccatis, eo quod reddatur signum magis
falsum; sicut qui dicit, se nihil, prorsus comedit, &
cum reuera comederit laute plura fercula, magis
mentitur, quam qui comedit octo solum, vel decem
noces, & dicit se nihil comedit.

16. Vnde ad rationem dubitandi supra positam con-
stat malitiam huius peccati non consistere solum
in impediendo fructum sacramenti, sed etiam in
falsificatione illius signi, quæ falsitas eo est maior,
quod homo longius abest à vita spirituali, quam sa-
cramenti susceptio significat præsupponi in susci-
piente; sicut maior est falsitas dicentis, Parisios esse
prope Romam, quam id dicentis de Mediolano. Ad
exemplum vero supra adductum de præcepto ieiunij
ante Communionem, responderi potest, in primi-
s non esse omnino simile, quia per plus cibi sum-
ptum non redditur magis falsa significatio sacra-
mentalibus Eucharistiæ; sicut per plura, aut grauiora
peccata, quibus homo separatus est à Deo. Deinde
in rigore negari potest, quod non crescat grauitas
peccati ex pluribus cibis ante Eucharistiam sum-
ptis: quis enim dicat, non magis peccare eum, qui
post prandium, & potum lautum, quam eum, qui
post vnus amygdalæ esum communicat? Certe cum
ieiunium illud præcipiatur ob reuerentiam Eucha-
ristiæ debitam, negari non potest, crescere indecen-
tiam, & culpam, cum crescat irreuerentia, quæ pro-
culdubio maior est in primo casu, quam in secun-
do; tum quia minus aptus est homo ad spiritualem
gustum percipiendum post multum, quam post pa-
rum cibi sumptum; tum etiam, quia maior irreue-
rentia est, quod multi cibi, quam quod pauci præce-
dant cibum Eucharisticum; sicut maior irreuerentia
est, quod multi, quam quod vnus, vel alius præce-
dant loco Principem. Hæc autem sunt potissima ra-
tiones, propter quas ieiunium naturale præcipitur
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

communicaturis, vt constat; ergo crescit irreueren-
tia ex maiori cibo præcedenti, licet non sit necessè,
quæritatem cibi postea in Confessione explicare, eo
quod vel non est circumstantia ita notabiliter ag-
grauans, vel quia circumstantiæ aggravantes intra
eamdem speciem non debent necessario explicari.

Petes, vtum debeat explicari in Confessione qua-
litas, vel numerus peccatorum præcedentium, cum
quorum conscientia aliquis indigne communicat?
17. *Quæstio sa-
crifici.*
Responderetur negatiue, quia in Confessione non de-
bet necessario explicari, nisi species, & numerus pec-
catorum: qualitas autem diuersa, vel numerus pec-
catorum præcedentium non facit, quod Commu-
nio subsequens fit in se plura peccata, vt constat;
nec quod sit specie diuersa, omnia enim peccata op-
ponuntur Communioni sub eadem ratione specifi-
ca falsificandi signum sacramentale, & impediendi
torum effectum sacramenti. Quamuis ergo peccata
illa debeant explicari secundum species, & nume-
rum ad integram eorum confessionem, non tamen
ad Confessionem indignæ communionis, ad quam
sufficit dicere, Accepi Eucharistiam in statu pecca-
ti; Sacerdos tamen debet dicere: Celebravi in statu
peccati; quia non solum peccauit recipiendo, sed
etiam conficiendo sacramentum in statu peccati, &
vtumque debet explicare.

Dubitatur tertio, vtum qui accipit Eucharistiam
contra præceptum aliquod humanum, committat
duo peccata, vnum contra prohibitionem illam, al-
terum, quatenus communicat in peccato; P. Suarez
scilicet. 1. §. *Dicas ergo*, docet, esse vnum peccatum; expli-
candam tamen esse in Confessione illam circum-
stantiam, quod, v. g. cum excommunicatione acce-
perit Eucharistiam; quia notabiliter aggravat intra
eamdem speciem. P. Valquez vbi supra n. 5. quam-
uis non loquatur expresse de excommunicato, sed
de eo, cui prohibita est communio, dicit, esse vni-
cum peccatum; quia vtumque præceptum est ex
eodem motiuo religionis, cuius intuitu remouetur
ad legislatore humano ille vt indignus, ne re-
ciperet Eucharistiam; plura autem præcepta non
faciunt plura peccata, quando omnia sunt ex eo-
dem motiuo: vnde consequenter ad sua principia
infert, non esse in Confessione explicandam illam
circumstantiam.

18. *Dubitatur
tertio de sus-
cipiente Eua-
charistiam
contra præce-
ptum aliquod
humanum.*
Suarez.
Valquez.

Hoc tamen non caret difficultate; quia licet ve-
rum sit, præcepta, quæ procedunt ex eodem motiuo,
non multiplicare peccata, aut malitias; in nostro
tamen casu illæ prohibitiones non videntur esse
adequatè ex eodem omnino motiuo. Nam etsi pro-
hibitio Superioris humani, qua excommunicatus
non potest communicare, procedat ex eo motiuo
remouendi indignum ab Eucharistia, ex quo etiam
motiuo lex naturalis, vel Diuina prohibet Commu-
nionem peccatori; cæterum lex naturalis, seu Diuina
habet etiam aliud motiuum, vt vidimus, ad pro-
hibendam communionem in peccato, nempe ne
reddatur falsa significatio sacramenti, & ne sacra-
mentum fraudetur suo effectû propter incapacita-
tem subiecti; quod quidem motiuum non habet
præceptum humanum; vt constat in eo, qui incurrit
excommunicationem in statu gratiæ, pro vt contin-
gere potest, si aliquis, v. g. mandauit famulo, vt vul-
neraret, vel occideret clericum, & ante exsequen-
tiam mandati doluit de peccato, & confessus est, ac
iustificatus, non potuit tamen iam reuocare manda-
tum postea quando re ipsa clericus occiditur, ipse
incurrit censuram, cum tamen tunc sit in statu gra-
tiæ, & non poterit licite communicare, cuius prohibi-
tionis motiuum non est tunc incapacitas subiecti
ad recipiendum effectum sacramenti, aut falsitas
significa

19. *Hæc non caret
difficultate.*

significationis sacramentalis. Quod idem contingit, quando excommunicatus bona fide confiteretur peccata, & immemor excommunicationis non absoluitur à censuris, sed solum à peccatis; tunc enim secundum veriorum sententiam absoluitur valide à peccatis, & iustificatur virtute sacramenti; & tamen manet ligatus censura, ratione cuius non potest licite communicare, si aduertat, donec absoluitur à censura. Non ergo habet prohibitio humana idem omnino motiuum, quod habet lex diuina, vel naturalis prohibens communionem in peccato, argue ideo oportebit explicare vtramque prohibitionem ad declarandam malitiam ortam ex diuerso motiuo.

20.
Illa tamen doctrina vera est quoad praxim.

Adhuc tamen quoad praxim, existimo, doctrinam illam veram esse, nec oportere explicare vtramque illud præceptum; quia licet præceptum humanum non habeat fortasse totum motiuum, quod habet præceptum diuinum, hoc tamen habet totum motiuum, quod habet præceptum humanum, nempe remouere ab hoc sacramento indignos, ex quo motiuo remouentur ab Ecclesia excommunicati, etiam quando sunt in statu gratiæ, propter indignitatem aliquam præcedentem, licet non sint nunc peccatores; sicut & remouentur non ieiunii propter eandem reuerentiam sacramenti, licet sint in gratia. Ille ergo, qui explicat, se accepisse Eucharistiã indigne, seu in statu peccati, iam explicat sufficienter malitiam, quæ sumitur etiam ex prohibitione Ecclesiæ, scilicet, se peccasse contra præceptum remouens indignos hoc sacramento, in quo motiuo conuenit vtrumque præceptum.

21.
Instantia.

Dices, ergo saltem ille, qui solum diceret, se cum excommunicatione accepisse Eucharistiã, non explicaret sufficienter totam malitiam, quia prohibitio Ecclesiæ, vt vidimus, non habet totum motiuum, quod habet præceptum non communicandi in peccato, scilicet, ne sacramentum fraudetur suo effectu propter incapacitatem subiecti, & ne reddatur falsa eius significatio cum posset excommunicatus esse in statu gratiæ, vt vidimus. Respondeo negando sequelam, adhuc enim dicendo, se cum excommunicatione accepisse Eucharistiã, explicaret sufficienter totam malitiam; quia explicaret etiam, se non solum cum excommunicatione, sed etiam cum peccato mortali communicasse, atque ideo falsam, & inutilem reddidisse sacramentalem significationem, & efficaciam. Nam eo ipso, quod scienter cum excommunicatione volebat communicare contra Ecclesiæ prohibitionem, peccabat mortaliter, atque ideo iam communicabat in statu peccati contra præceptum naturale, vel diuinum. Imo licet non communicaret de facto, sed habuisset solum voluntatem communicandi cum excommunicatione; si postea se de illa voluntate accusaret, sufficienter explicaret totam malitiam communicandi in peccato; quia velle communicare cum excommunicatione, est velle communicare cum peccato ad minus commissio in illa voluntate præcedenti; vnde cum communicatio cum excommunicatione non possit scienter fieri nisi cum peccato, & in peccato; dicere, se voluisse communicare cum excommunicatione, erit dicere, se voluisse communicare in statu peccati. Manet ergo vera, quoad praxim doctrina illorum Auctorum.

Dilatatur.

SECTIO II.

Vtrum communicare cum peccato veniali, sit peccatum saltem veniale, sicut communicare cum mortali est mortale.

22.
Supponitur quoad certum.

Certum est apud omnes, peccatum esse veniale, quando ipsamet communicatio ordinatur ad

malum finem veniale, aut si esset contra aliquod præceptum obligans sub veniali. Certum etiam est, non impediri effectum gratiæ per peccatum veniale, etiam si sit tale, quod reddat malam venialiter ipsam assumptionem, vt cum communi probat Suarez *disp. 63. sect. 3.* difficultas est, quando peccatum veniale est habituale solum, vel certe actuali concomitans, vt si quis, dum recipit sacramentum actu cogitaret de dicendo aliquo mendacio, aut quid simile.

P. Suarez *disp. 66. sect. 1.* cum aliis docet, si quis, quando recipit Eucharistiã, actu committat aliquod peccatum veniale; v.g. si actu sit in aliqua vana cogitatione, aut delectatione, & ea ratione accedat distractus, & sine debita deuotione, & reuerentia, esse peccatum veniale sic communicare. Deinde, si quis consuetudinem habeat committendi multa venialia, vel conscientiam sentit eorum multitudine onerata, & ideo ad tractanda spiritualia indispositam, & tepidam, non posse excusari à culpa veniali, si sine illo dolore, aut proposito emendandi vitam ad Eucharistiã accedat. P. Valquez *disp. 207. c. 2.* in neutro casu dicit esse nouum peccatum veniale accedere ad Eucharistiã, siue cum actuali peccato veniali, siue cum multitudine venialium habitualium. Quia in neutro casu impeditur effectus præcipuus Eucharistiæ, qui est augmentum gratiæ sanctificantis; nec homo tenetur ad procurandum omnem effectum, quem Eucharistiã potest causare.

Ego distinguendum existimo. Et in primis loquendo de peccato veniali actuali, fateor quidem non semper per illud reddi communionem ipsam malam, aut peccaminosam; cum hoc tamen sit, quod sit specialis culpa venialis cum illo peccato actuali accedere ad communionem, vel (vt magis proprie loquamur) habere illum actum, quando accedit ad communionem. Prima pars probatur, quia, adhuc stante illo actu peccati concomitanti, accessus ad Eucharistiã potest esse in se honestus, & sanctus, imo & obligatorius. Quid enim si Sacerdos, dum celebrat, in ipsa communionem sentiret, se distractum ad vanas cogitationes, ideò debet omittere communionem, aut differre, & interrumpere eum populi scandalo, & contra reuerentiam Sacrificij, donec colligeret mentem, & disposeret se melius. Imo potest, & debet Sacrificium continuare, peccatum quidem in illa distractione, aut cogitatione non tamen peccat in continuatione Sacrificij ex suppositione illius distractionis. Sicut qui canit ex debito in choro, & aduertit, se esse distractum distractione leui, & veniali, non debet eo ipso interrumpere cantum, sed debet omnino progredi, ita vt peccet quidem habendo distractionem, ipsa tamen recitatio, seu continuatio non sit nouum peccatum, sed potius actio debita, & honesta.

Ex quo exemplo probari potest secunda pars assertionis, quia nimirum distractio illa non solum est culpabilis ex proprio obiecto, v.g. quia est auditio detractionis leuis, quem socius forte suggerit, sed etiam sit culpabilis propter circumstantiam recitationis Officij; atque ideo etiam ex se esset circa materiam indifferentem, esset tamen peccatum propter attentionem debitam orationi vocali; oportet tamen distinguere: non enim peccat homo, quia cantat, aut recitat, sed quia audit, & attendit ad illa alia tunc quando recitat; quæ distractio est culpa specialis contra religionem; vnde fieri potest, quod actu mereatur per ipsam voluntatem cantandi, aut recitandi iuxta debitum suum, quæ voluntas est bona, & simul peccet, & demereatur per voluntatem concomitantem

concomitantem habendi distractionem eo tempore, quae voluntas est mala. Sic in nostro casu, qui accipit Eucharistiam cum peccato actuali veniali, habet duos actus: alterum accipiendi Eucharistiam, qui potest esse bonus, & debitus; alterum habendi distractionem, & indevotionem actualem per illud actuale peccatum; & haec voluntas potest esse mala, non solum ex proprio obiecto, quatenus est peccatum actuale inanis gloriae, verbi gratia, vel propositum mentiendi, sed etiam malitia contra religionem quatenus est irreuerentia contra sacramentum, quod actu suscipitur; atque ideo verum erit in hoc casu, quod dicebat P. Suarez, committi novum peccatum, aut novam malitiam praeter peccatum, aut malitiam inanis gloriae, aut mendacij, quae malitia dari potest, etiam si ille actus concomitans ex proprio obiecto non esset culpabilis; vt si quis attenderet tunc ad sermones indifferentes; adhuc enim peccaret, non quia acciperet Eucharistiam, sed quia attenderet tunc ad alia; quod fieri non potest absque irreuerentia aliqua contra dignitatem tanti sacramenti. Negari autem non potest, esse aequae, & forte magis contra sacramenti reuerentiam actu non solum cogitare, sed etiam aspicere, & amplecti obiectum turpe, dum actu recipitur sacramentum; ergo licet ipsa receptio sacramenti non sit peccaminosa, illa tamen irreuerentia, quando sacramentum recipitur, habebit specialem malitiam venialem, quam non haberet, si non concurreret cum receptione sacramenti.

In hoc casu
concomitantem
peccatum
malitia
dixi tamen
non semper
per peccatum
veniale actuale
concomitans
reddi mala
& peccaminosa
ipsam
communione
non enim nego
aliquando posse
relinqui
malitiam venialem
in ipsum actum
communione
Quod dupliciter
potest contingere
primo
si voluntas interior
sit vna & eadem
qua homo
vult vtrumque
coniungere
scilicet communione
& distractionem
aut aliud peccatum
veniale
cum enim illa
coniunctio sit mala
saltem ex parte
vnius extremi
consequens est
vt voluntas illa
qua vult
vtrumque extremum
sit mala malitia
pronientem
ex parte vnius
obiecti
quod sufficit
ad hoc vt tota
voluntas sit mala
nam malum ex
quo cumque defectu
& per consequens
actus externus
communione
nisi qui procedit
ex illa voluntate
mala erit etiam
malus
cum nullam
aliam habeat
bonitatem
aut malitiam
formalem actio
externa nisi quam
accipit
denominatiue ab
actu interno
quo procedit.

Secundo potest
communio reddi mala
ex concomitantia
peccati venialis
actualis
quia licet
aliquando non
debeat homo cessare
ab aliqua actione
propter peccatum
concomitans
imo expediat
progredi
vt in exemplis
adductis Sacerdotis
celebrantis
aut Canonici
cantantis in choro
aliquando tamen
melius erit cessare
propter reuerentiam
debitam actioni
sacrae
Negari enim non
potest
quod res sacrae
propter suam
dignitatem exigant
peculialem reuerentiam
in earum vsu
aut receptione
vnde ad ipsas
preces sacras recitandas
& loquendum cum
Deo exigitur
aliquis preparatio
qua cor auocetur
ab externis
& mens eleuetur
ad Deum
quare qui se
experitur nimis
distractum
ad aliquod
externum
vel passionem
perturbatum
debet se prius
si posset
ad semetipsum
reuocare
& sedare
animum
antequam
Diuinas preces
aut functiones
inchoaret
Quanto magis
preparatio
aliqua necessaria
est ad Diuini
sacramenti
Eucharistiam
suscipiendam
Quis enim
excusabit ab
omni culpa
eum qui a
ludo surgeret
immediate
vt Eucharistiam
susciperet
& ita
ad ludum
rediret

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Requiritur ergo non solum ex consilio, sed etiam ex praeepto saltem sub veniali aliquis preparatio propter reuerentiam debitam tanto sacramento, cui reuerentiae aduersatur modus ille accedendi absque vlla deuotione, aut preparatione: sicut si non flexis genibus, nec capite discooperro, sed ambulando, absque externa modestia vellet aliquis communicare. In quibus casibus non solum est culpabilis defectus ille reuerentiae, & dispositionis debita, sed etiam ipsemet accessus ad Eucharistiam: nam supposito defectu illo dispositionis, debet homo differre aliquantulum, & expectare paulisper, vt interim procuret debitam dispositionem. Neque enim sufficit, quod homo sit absque conscientia peccati mortalis, atque ideo sacramentum possit conferre effectum gratiae, vt eius susceptio sit simpliciter bona, & honesta hic & nunc: nam si quis quotidie, & singulis diei horis ter, aut quater Eucharistiam acciperet, seclusa etiam prohibitione Ecclesiae communicandi bis eadem die, frequentia illa irreuerentiam procul dubio contineret: fatendum ergo est, aliquando susceptionem ipsam sacramenti posse esse peccatum veniale propter defectum debitae reuerentiae. Supposito igitur, quod aliqua peculiari reuerentia, & dispositio sit debita sub veniali, ita, vt ea deficiente, non solum defectus dispositionis culpa sit, sed etiam ipsa susceptio sacramenti, hoc, inquam, supposito, verisimile est, pertinere etiam ad reuerentiam debitam, vt homo non sit actualiter peccans, quando accipit hoc sacramentum, ita vt etiam ipsa susceptio sacramenti in ea circumstantia sit culpabilis; debuisset enim, si commode potest, differri, donec anima quiesceret, & cessaret ab eo peccato actuali. Si tenetur enim homo, quando distractus est ad res profanas, expectare paulisper, & donec mentem ab iis cogitationibus abstrahat, vt cum reuerentia debita communicet; quanto magis id debet facere, quando anima actu occupatur amore obiecti illiciti, quod genus distractionis maiorem irreuerentiam afferre videtur.

28.
Requiritur
ex praeepto
aliquis
preparatio.

30.
Intelligitur
enim quid
dicendum
sit de
accedente
cum
peccato
venialibus
habitibus.

Hinc iam colligi potest, quid dicendum sit de accedente cum peccatis venialibus habitualibus: de quo similiter existimo, in primis non semper peccare per ipsam susceptionem sacramenti. Continget enim, non posse absque peccato, vel incommodo graui differri communionem, vt si ex praeepto debeat celebrare, aut communicare, vel absque nota non possit relinquere, aut differre communionem; tunc enim licet esset nouum peccatum non procurare veniam illorum peccatorum per contritionem, aut confessionem, vt cum debita reuerentia accederet ad Eucharistiam, non tamen erit nouum peccatum ipsa susceptio Eucharistiae, vt probauimus de habente peccatum veniale actuale.

Aliquando vero erit peccaminosa venialiter ipsa met communio propter irreuerentiam, & indispositionem, cum qua fit; nam sicut est obligatio sub veniali non accedendi absque aliqua preparatione, dispositione, ac deuotione, sic a fortiori videtur esse obligatio sub veniali procurandi aliquam puritatem, & auferendi sordes etiam leues, quae nimirum maculatam reddunt animam; ad quod significandum Christus videtur lauisse discipulorum pedes, antequam Eucharistiam illis daret. Nam licet illi mundi essent (hoc est, a macula graui) qui tamen mundus est, indiget adhuc, vt pedes lauet; hoc est, affectus, qui ex terreno puluere aliquantulum sordere solent. Debet ergo homo sub mortali afferre vestem nuptialem; debet autem sub veniali curare, vt vestis illa sordida non sit, sed munda ac nitida;

31.

Mm 2 aliqua

aliqua enim irreuerentia est, licet non grauis, cum veste etiam nuptiali fordidâ, & foetida accedere, qualis est in eo, qui multitudine venialium fordescit. Ad hoc probandum affert Suarez Anselmum, & Augustinum, seu Gennadium, quorum tamen verba alium debent habere sensum, vel ab omnibus reiici, vt bene probat P. Vasquez *illo cap. 2.*

32. Virget tamen idem Vasquez, ex nostra sententia sequi, quod peccet etiam ille, qui cum paucioribus venialibus accedit: deberet enim lauari, & mundari à sordibus illis. Respondeo negando sequelam: hæc enim obligatio procurandi munditiam, & puritatem ante Eucharistiam, intelligi debet moraliter, hoc est, iuxta capacitatem, statum, conditionem, & profectum singulorum; nam sicut in conuiuio humano maior mundities, & nitor in vestibus, & manibus exigitur ab homine nobili, & ingenio, quam à rustico, agricola, aut operario, qui solum debent procurare munditiam conditioni, ac statui, suo proportionatam; sic in conuiuio Eucharistico maior puritas, & mundities exigitur ab homine religioso, aut perfectionis statum habente, quam ab homine laico negotiis, & curis secularibus implicato. Vnde non potest regula vniuersalis in hoc puncto tradi; in aliquibus enim erit irreuerentia culpabilis, si accedat cum viginti, verbis gratia venialibus, aut cum tali specie venialium; in alio autem illa non erit irreuerentia culpabilis. Sicut ad hoc etiam sacramentum reuerenter suscipiendum requiritur præparatio, & dispositio aliqua, & post communionem aliqua etiam gratiarum actio, quæ tamen non in eadem mensura ab omnibus exiguntur, sed iuxta singulorum conditionem, & capacitatem; quis enim à puero, vel rustico requiratur eadem præparationem, & orationem ante, & post communionem ipsam, quam ab homine religioso, vel monacho contemplationi dedito? Certe præparatio, quæ illi sufficit, huic sufficeret, vt excluderetur ab omni culpa, & irreuerentia. Sic enim legimus, sanctum Romualdum monachos, qui inter orandum dormirent, solitum esse illa die communionem priuare, vt indignos: cum tamen ab homine rustico non solum vigilantiam, sed nec orationem præuiam semper possimus exigere. Similiter ergo de puritate, & munditie, à venialibus dicendum videtur, non posse eandem regulam omnibus præscribi, sed singulos pro perfectione sui status, & maiori lumine debere magis procurare puritatem ad hoc sacramentum reuerenter suscipiendum, vt &

Non potest regula vniuersalis in hoc puncto tradi.

Apos. 12.

33.

Est tamen difficultas aliqua circa præcipuum concisionem.

Restat tamen adhuc difficultas aliqua contra præcipuam conclusionem, in qua omnes conueniunt, quod scilicet non sit peccatum mortale accipere Eucharistiam cum vno, vel plurius etiam venialibus: contra hoc enim videtur procedere ratio illa communis, qua probari solet culpa mortalis in eo, qui recipit aliquod sacramentum indigne, ex eo quod priuat sacramentum suo effectû, & reddit falsam eius significationem, cum sacramentum ex se significet gratiam in suscipiente, & tamen propter obicem gratia non conferatur. Hæc autem ratio videtur etiam procedere in nostro casu: nam Eucharistia ex sua institutione vim habet, & efficaciam ad tollenda venialia, vt supra vidimus; ergo significat eum effectum; non potest enim causare effectum, quem non significet, cum non causet, nisi per modum sacramenti, hoc est, vt signum practicum. Si ergo propter obicem indispotionis non potest tollere peccata venialia, falsificabitur eius significatio ex hac parte; & per

consequens, qui hoc facit, non excusabitur à culpa graui: non solum enim in graui, sed etiam in leui videtur esse grauis irreuerentia reddere falsam significationem sacramenti, quod est signum Diuinum; sicut ille etiam qui adducit Deum in testem rei leuis falsæ, medio iureiurando, peccat grauius contra veritatem Dei, à quo non solum mendacium graue, sed etiam leue longissime distat.

Respondetur, re vera in neutro casu Deum, aut sacramentum ipsum significare aliquid falsum; nam, vt vidimus supra in tract. de Sacramento, in communi, *disp. 9. sect. 1.* Sacramenta non habent ex institutione Diuina omnino absolute semper significare gratiam, sed in talibus solum circumstantiis, quando non est obex. Ideo autem peccat grauius, qui indigne illa suscipit, quia vitur signo illo, quod Deus instituit ad operandum, & significandum; atque adeo voluit, ne vsurparet nisi tunc, quando posset absolute operari, & significare; hoc, inquam, signo vitur homo ille, quando non potest operari, nec significare absolute gratiam; & in hoc sensu videtur reddere falsam eius significationem, quatenus vsurpando illud signum videtur denotare, quod Deus per illud hic, & nunc non potest vere significare. Hæc autem ratio non procedit in habente peccata venialia; nam licet effectus remissionis eorum non ponatur propter obicem, seu quia non sunt retractata, non ideo erit sacramentum signum falsum, non solum re ipsa, vt constat ex dictis (cum eum effectum non semper significet absolute, sed solum quando poni potest); sed neque in apparentia; neque enim eodem modo institutum est à Deo ad hunc effectum significandum, sicut ad significandam gratiam; ad hanc enim institutum est primario, ad alios vero effectus, qui sunt quasi consequentes, institutum est secundario. Vnde sicut principaliter institutum est ad causandam gratiam, & consequenter ad causandam maiorem, vel minorem iuxta dispositionem recipientis: & ideo non falsificatur significatio ex indispotione ad maiorem gratiam; sic nec falsificatur ex obice ad remissionem venialium; quia sacramenti essentia consistit in significatione gratiæ, reliqua non tam pertinent ad essentiam, quam ad integritatem, & perfectionem maiorem; ideo est maior obligatio non ponendi obicem significationi, & productioni gratiæ, quam tollendi obicem ad alios effectus, quos sacramentum consequenter causare posset.

SECTIO III.

Utrum ad effectum Eucharistiæ requiratur actualis deuotio in communicante.

Affirmarunt aliqui ex antiquioribus: Alexand. Antonin. Siluester, Durandus, Paludan. Caietanus, quos refert Vasquez in præsentibus *disp. 106. cap. 1.* quam sententiam indicasse videtur S. Thomas in 4. dist. 12. *quest. 2. artic. 1. quest. 3.* & magna ex parte amplectitur Petr. de Soto in lib. de infirmis. *Sacerdotum, lect. 12.* Eucharistia.

Contraria sententia communis est iam in schola, & omnino vera; quam, explicata, vel mutata præter sententiam, docuit expresse S. Thomas in præsentibus *quest. 79. artic. 8. in corp. & ad 1.* & eandem sequuntur Thomistæ recentiores, Dominicus Soto in 4. dist. 11. *quest. 2. artic. 8.* Ledelma 1. p. 4. *quest. 20. artic. 1. dub. 4. & artic. 8. dub. 1.* Didacus Nuñus in præsentibus *dicta quest. 79. artic. 8.* Franc. Syluius ibidem *eodem artic. 8.* Suarez, & Vasquez ibi, & alij omnes: Qui sententur quidem, per actualement deuotionem melius dispositi

disponi hominem, atque adeo maiorem gratiam, & uberiorem effectum sacramenti accipere: abque ea tamen deuotione actuali, dum homo fit in statu gratiae, dari augmentum eiusdem gratiae ex opere operato virtute sacramenti.

37. Probatur primo, quia Tridentinum *sess. 13. cap. 3.* ex Paulo solum exigit tanquam dispositionem necessariam ad hoc sacramentum suscipiendum, probationem, qua homo se probat, & inuenit abique conscientia peccati mortalis; quam probationem declarat idem Concilium ex mente totius Ecclesiae fieri debere per confessionem sacramentalem: qua dispositione posita, Paulus permittit *edere de pane illo, & de calice illo bibere*; non ergo requiritur necessarium alia dispositio; alioquin manca, & mutila fuisset doctrina Pauli, & Concilij non explicando illam aliam dispositionem necessariam.

38. Secundo probari solet ex vsu antiquo dandi hoc sacramentum paruulis; ex quo constat, eos esse capaces recipiendi effectum sacramenti abique propria deuotione; alioquin non posset eis licite dari, vt supra probatum est; ergo ad effectum huius sacramenti non est necessaria dispositio deuotionis actualis. Hoc tamen argumentum posset vtrumque solui: nam sicut in paruulis non requiritur intentio, aut voluntas propria ad recipiendum fructum huius sacramenti; & tamen in adultis eiusmodi voluntas est omnino necessaria: sic dici possit, in adultis esse necessariam dispositionem per deuotionem propriam, licet in paruulis non exigatur; quia non sunt capaces illam habendi.

39. Adhuc tamen virgeri potest in phreneticis, & amentibus, qui prius habuerunt vsu rationis, & in quibus praerequiritur voluntas propria praecedens, & tamen non requiritur deuotio actualis; ergo eodem modo sufficit in eo, qui est compos mentis, licet in ipso actu communionis distractus sit, & non aduertat; tam enim inaduerterentia, quam amentia excusat a defectu actualis deuotionis, & attentionis praesentis. Vnde sumi potest ratio efficax, quia magis necessario videtur exigi in adulto voluntas, & intentio suscipiendi sacramentum ad consequendum sacramenti fructum, quam deuotio, aut attentio. Intentio autem, & voluntas non exigitur actu existens, sed sufficit praeterita non reuocata, vt constat in ea, qui incidit in amentiam; ergo sufficit etiam deuotio praeterita non retractata.

40. Confirmatur primo ab exemplo aliorum sacramentorum, ad quorum effectum non requiritur deuotio illa actualis, vt constat in Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. Cur ergo in vna Eucharistia illud requisitum adeo difficile fingendum est? Confirmatur secundo, quia magis necessariae sunt partes sacramentorum ad eorum effectum, quam actualis deuotio; & tamen partes ipsae non exiguntur actu praesentes, quando accipiendus est effectus, sed sufficit fuisse praeteritas cum morali connexionem; vt constat in Confessione, & dolore, quae sunt partes sacramenti Penitentiae, & non sunt actu praesentes, quando datur absolutio, & confertur effectus, sed sufficit illa connexio moralis, vt concurrant nunc ad effectum; ergo multo magis sufficiet deuotio praeterita, quam habuit aliquis, dum prius desiderauit accedere ad hoc sacramentum: quid enim aliud est deuotio, nisi affectus erga sacramentum, & fames illius cibi? Haec autem semper interuenit, quoties adultus voluntarie accipit Eucharistiam, cum semper debeat praecedere voluntas illam suscipiendi, quae voluntas perseuerat moraliter, quamdiu non reuocatur, imo non solum moraliter, sed virtualiter etiam perseuerat fere semper, quia de facto influit.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

& causat sumptionem Eucharistiae, atque adeo iuxta ea, quae diximus supra de sacramentis in genere *diff. 3. sect. 3.* debet interuenire aliquis actus tenuissimus ortus ex memoria praecedentis voluntatis, a quo dirigitur, & excitetur potentia externa ad operationem suscipiendi Eucharistiam; vnde semper debet interuenire aliqua deuotio saltem virtualis, quae sicut sufficit in aliis sacramentis ad eorum effectum, non est cur non sufficiat ad effectum Eucharistiae.

Confirmatur tertio, quia hoc ipsum sacramentum consideratum in ratione Sacrificij non requirit necessario aliud genus deuotionis actualis, non solum ad sui valorem, sed etiam ad suos effectus conferendos. Nemo enim dicit, Missam non causare suum effectum, nec habere valorem in eo, pro quo offertur, quando in ipso tempore actualis oblationis Sacerdos distractus est, aut sine actuali deuotione: cur ergo in ratione sacramenti exigit necessario illam conditionem ad suum effectum? Nec dicas, in ratione Sacrificij offerri etiam a Christo, qui semper habet actualem deuotionem, & ideo semper operatur suum effectum: hoc, inquam, non satisfacit; quia etiam in ratione sacramenti habet suam efficaciam ab eodem Christo, qui per sacramenta operatur, & applicat sua merita; imo magis videtur pendere in ratione sacramenti a solo Christo, quam in ratione Sacrificij: nam Sacrificium ita offertur a Christo vt etiam vere, & proprie offeratur a nobis, qui in eo offerendo exercemus munus Sacerdotale; & ideo est Sacrificium, & oblatio non solum Christi, sed nostra: at vero vt sacramentum non est nisi solius Christi, qui per illud significat, & operatur gratiam; ergo multo magis poterit operari suum effectum sacramentalem independentem a deuotione actuali suscipientis: nam licet exigit ex parte suscipientis dispositionem aliquam, scilicet gratiam habitualement; hanc etiam exigit in ratione Sacrificij in eo, pro quo offertur, vt operetur suum effectum remissionis poenae; & tamen non exigit illam aliam dispositionem actualis deuotionis; ergo nec in ratione sacramenti id fingi debet.

Confirmatur quarto exemplo martyrij, cui iuxta communem sententiam annexa est collatio primae gratiae ex opere operato, quando praecedat saltem attritio de peccatis: hic autem effectus confertur, etiam si tunc adsit actualis distractio, vt si martyr in mare proiectus totus sit in hoc, vt notando perueniat ad littus, aut alia cogitatione occupetur; multo ergo minus requiritur illa conditio deuotionis actualis, vt necessaria ad effectum Eucharistiae, minus enim confert ex suo ad gratiam, qui accipit Eucharistiam, quam qui patitur martyrium; quod sane licet efferat gratiam vltra meritum condignum, fundatur tamen in operatione honesta ipsius patientis; quare magis videtur exigenda eius deuotio.

Tertio probatur, quia si defectus deuotionis praesentis impedit effectum omnem, & omne augmentum gratiae, debere sub mortali hominem procurare deuotionem actualem; debemus enim sub mortali procurare, ne sacramenta priuentur omnino suo effectui principali, & ad hunc finem debemus sub mortali tollere obicem, obex autem est ille, qui obest, ne sacramentum operetur suum effectum; ideo enim S. Thomas supra *q. 69. art. 9. ad 3.* dicit, solum peccatum mortale esse obicem effectui Baptismi; quia solus affectus circa mortale aduersatur gratiae, quae est effectus Baptismi; pro eodem ergo vsurpat obicem, & id, quod aduersatur, seu impedit effectum sacramenti. Vnde cum in deuotio actualis iuxta sententiam illam impediatur effectum sacramenti Eucharistiae, fatendum est illam esse

Mm 3 obicem,

41. Confirmatur tertio.

42. Confirmatur quarto exemplo martyrij.

44. Probatur tertio ratione.

37. Conc. Trid. Probatur primo ex Trident.

38. Secundo probatur ex vsu antiquo dandi hoc sacramentum paruulis.

39. Virgeri tamen potest in phreneticis, & amentibus.

40. Confirmatur primo ab exemplo aliorum sacramentorum.

41. Confirmatur tertio, quia hoc ipsum sacramentum consideratum in ratione Sacrificij non requirit necessario aliud genus deuotionis actualis.

42. Confirmatur quarto exemplo martyrij.

44. Probatur tertio ratione.

obicem, & per consequens esse obligationem sub mortali procurandi deuotionem actualem, ne sacramentum careat suo effectu; quod tamen est contra omnium fidelium existimationem.

44. Quarto probatur, quia eiusmodi necessitas, cum pendeat ex libera voluntate Christi, non est ponenda absque fundamento sufficienti, cum tamen nullum sit, ut constat ex solutione eorum, quæ aduersarij afferunt. Duo sunt præcipua, primum ab experientia; videmus enim, Sacerdotes multos quotidie accipientes hoc sacramentum, parum tamen in spiritu proficere; quod non posset contingere, si semper acciperent gratiæ augmentum: nam gratia, & charitas, intensa non est otiosa, sed ad magna faciendâ, & patiendâ mouet. Fatendum ergo est, eos ob defectum deuotionis priuari sæpe fructu sacramenti.

45. Hoc argumentum retorqueri potest multipliciter, primo; quia si illi Sacerdotes sunt in statu gratiæ, ut supponitur, negari non potest, quin accipiant quotidie magnum gratiæ augmentum ex opere operantis per actus bonos, eos saltem, quibus legem obseruant, dum recitantur Officium, ieiunant, soluant debita, obseruant regulas Ecclesiasticas in ipsa celebratione, & alia similia, quæ non sunt necessaria ad finem humanum, sed ad obedientiam, & obseruantiam legis, & per consequens sunt actus meritorij, & augent gratiâ; & tamen ex hoc continuo gratiæ augmento non apparet maior feruor, aut studium perfectionis Christianæ. Secundo, iidem Sacerdotes in eo statu frequenter accipiunt sacramentum Pœnitentiæ, in quo non potest dici, requiri necessario deuotionem actualem ad habendum effectum gratiæ habitualis ex vi absolutionis sacramentalis; & tamen neque hoc augmentum gratiæ apparet in feruore illo, & eius augmento. Tertio licet ij frequenter celebrantes non habeant actum magnæ deuotionis, quando suscipiunt sacramentum, aliquam tamen deuotionem semper, aut fere semper videntur habere: neque enim ad effectum sacramenti petunt aduersarij intensissimum actum deuotionis, sed aliquem, qualem frequentius videntur illi Sacerdotes habere, si in gratia sunt: tunc enim ex corde dicunt, *Domine non sum dignus*, &c. & petunt à Christo salutem animarum suarum, præsertim cum in sententiâ Caietani sufficiat, si illa deuotio sit intra tempus totum, quo Christus est in stomacho sub speciebus; quo tempore difficile est, non exerceri à Sacerdote aliquem deuotionis actum, saltem dum dicit orationes post Communionem, quæ ad hoc ipsum ordinantur, vel postea, quando gratias agit post Missam; vnde fere nunquam impeditur omnino effectus sacramenti ob defectum alicuius deuotionis; atque ideo restat eadem difficultas in contraria sententiâ, quomodo tantum augmentum gratiæ, & charitatis ex quotidiana communione non appareat in charitatis feruore, & operatione.

Ad argumentum ergo responderi solet communiter, illud augmentum gratiæ, & charitatis, licet magnum sit, non tamen debere experientia cognosci, quia virtutes infusæ per se loquendo nec mortificant passiones, nec includunt habitus vitiorum: addit Vasquez num. 18. quod ij habitus non præstant facilitatem ad operandum, sicut præstant habitus acquisiti; ideo non experimur eorum augmentum. Sed contra hoc videtur adhuc virgeri posse; nam licet habitus infusæ secundum se non dent immediate facilitatem; gratia tamen sacramentalis, & habitus in sacramento infusæ afferunt secum auxilia actualia debita ex vi sacramenti suscepti ad melius, & facilius operandum; ut vidimus supra disputat. 4.

46. Ad argumentum respondetur, licet magnum sit, non tamen debere experientia cognosci, quia virtutes infusæ per se loquendo nec mortificant passiones, nec includunt habitus vitiorum: addit Vasquez num. 18. quod ij habitus non præstant facilitatem ad operandum, sicut præstant habitus acquisiti; ideo non experimur eorum augmentum.

47. Sed contra hoc videtur adhuc virgeri posse. Nam licet habitus infusæ secundum se non dent immediate facilitatem; gratia tamen sacramentalis, & habitus in sacramento infusæ afferunt secum auxilia actualia debita ex vi sacramenti suscepti ad melius, & facilius operandum; ut vidimus supra disputat. 4.

de fact. in gen. sect. 3. ergo quo maior sit gratia habitualis in Eucharistia collata, eo maius est ius ad auxilia; & ideo hic cibus roborat, & confortat animam sumentis, quia confert illi maiores vires, hoc est, robustiora auxilia ad bene operandum: hæc autem maior fortitudo, & maius robur debet experientia cognosci, non minus quam habitus acquisiti; ergo arguitur bene à negatione experientiæ ad negationem augmenti.

Addere ergo possumus, in primis, si homo ille in gratia diu perseuerat absque mortali peccato, hunc ipsum esse non exiguum fructum frequentis communionis, sine qua facilius laberetur homo, ut fatetur Bernardus serm. in Cena Domini, de Baptismo, & de sacramento altaris, his verbis, *Sed quid perierit tam efferos motus frangere? quis pruritus ueris huius ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia habetur; & ut securi sitis, sacramenti Domini Corporis, & Sanguinis pretiosi inestituturam habetis. Duo enim illud sacramentum operatur in nobis; ut videlicet & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino consensum. Si quis vestrum non tam sapie modo, non tam acerbos sentit iracundia motus, inuidia, luxuria, quæ cæterorum huiusmodi, gratias agit Corpori, & Sanguini Domini; & quoniam virtus sacramenti operatur in eo. Et quidem efficaciam gratiæ sacramentalis aliquando esse otiosam, vel occultam ex defectu materiæ, apparuit sæculo præcedenti, quando rebellantibus Granatensibus Mauris contra Regem Catholicum, vna est præter spem heroica constantia in Sacerdotibus Christianis ad crudelissima tormenta perferenda; quem frequentis Communionis fructum fuisse creditum est. Quod si efficaciam illa non ita apparet in profectu ad perfectionem acquirendam, non tam oritur ex defectu gratiæ, quam ex multitudine impedimentorum. Obiuratur enim, & suffocatur semen cæleste à sollicitudinibus, negotiis, curis, tentationibus vitæ sæcularis, quarum importuni clamores impediunt, ne percipiatur tenuis sibilus inspirationis diuinæ ad maiora, & sublimiora vocantis. Denique cum hoc sacramentum institutum fuerit per modum cibi, atque adeo ex sua institutione habeat, quod non semel, sed sæpius initar cibi accipiendum sit, non est credendum, quod æque efficaciter influat auxilia, & vires in longum tempus, sicut in tempus proximum. Alioquin non posset, qui raro accedit ad hanc mensam dicere cum veritate: *Aruit cor meum, quia oblitus sum nome dæi panem meum*, si æque robustus esset post annum, ac ipsa die communionis. Non est ergo necesse, quod qui sæpius accipit Eucharistiam hoc anno, hodie debeat experiri vires, & auxilia singularum communionum præcedentium, sicut vires communionis hodiernæ, vel hesternæ. Nec potest dici, quod non experiat fructum communionis vitæ; cum eius virtute conferuetur in vita spirituali absque nouo peccato mortali vsque ad communionem sequentem. Qui fructus non est exiguus, ut dicebam, attenda imperfectione dispositionis, qua homo accedit ad sacramentum.*

Secundum argumentum principale Caietani desumitur ex eo, quod Eucharistia debet operari suum effectum per modum cibi; cuius autem non nutrit ab eo que actuali cooperatione viuens, à quo digeritur, & conuertitur in propriam substantiam; ergo requiritur etiam cooperatio in sumente Eucharistiam, ut hæc conferat suum effectum. Hoc etiam argumentum retorqueri potest, primo ad hominem contra ipsum Caietanum, qui, ut explicet S. Thomam, non sit contrarius suæ sententiæ, dicit, S. Thomam loqui, non de augmento gratiæ, sed de aliis effectibus, qualis

qualis est confortatio anime, qui habentur virtute sacramenti, etiam absque actuali deuotione suscepti. Ex hoc autem retorqueri potest argumentum illud: nam ij effectus si causantur ab Eucharistia, causantur procul dubio ab illa, vt a cibo spirituali anime; ergo hic cibus sacramentalis potest causare effectum suum absque actuali cooperatione vitali per actuale deuotionem.

quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario premitendam esse Confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, predicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere presumpserit, eo ipso excommunicatus existat. Ex his Tridentini verbis duo dubia insurgunt; primum est, an hæc obligatio antiqua fuerit, an recentior, vel ab ipso Tridentino inducta. Secundum est, an oriatur ex præcepto mere Ecclesiastico, an ex Diuino.

Hinc duo dubia exurgunt.

51. Secundo retorqueri eodem modo potest contra eundem Caietanum, qui admittit phreneticis, qui prius id petierant, dari hoc sacramentum, non quidem ad augmentum gratiæ, sed ad consecutionem gloriæ, & fugam demonum, &c. Causat ergo in sententia Caietani hic cibus aliquos effectus in susceptione abique actuali deuotione: cur ergo non possit causare augmentum gratiæ?

52. Tertio retorqueri potest, quia ponamus hominem accedentem ad Communionem, qui in ipso Communionis tempore totus sit in contemplanda bonitate, & liberalitate Dei, ita vt illa contemplatio, & amor etiam Dei ex illa ortus non sit causa accipiendi Eucharistiam, sed voluntas præterita qua accessit, & qua virtualiter manet, sicut maneret, si cogitaret de re alia indifferenti. Potro hunc hominem non dicit Caietanus fraudari effectum sacramenti ob defectum actualis deuotionis, cum potius habeat quasi excessum deuotionis. Et tamen tota illa deuotio non videtur esse cooperatio ad nutritionem sacramentalem, cum non insinat in susceptionem sacramenti: multo enim magis insinat voluntas præterita communicandi manens virtualiter, quæ reddit voluntariam illam communionem; ergo actualis deuotio non est actio illa vitalis (si quæ requiritur) per quam homo debet cooperari ad effectum sacramenti.

53. Vnde ad argumentum facile respondetur, in primis hunc cibum non requirere in rigore operationem sumentis, quia non conuertitur cibus in sumentem, sed potius e contra sumentem conuertit in seipsum, atque ideo in paruulis, & perpetuo amenibus operatur suum effectum. Deinde in adultis exigit quidem aliquam cooperationem, voluntatem scilicet sumentis illum, quæ voluntas est cooperatio multo magis, quam deuotio præsens, cum hæc aliquando non insinat, vt vidimus, illa vero insinat & causet quatenus virtualiter perseverat.

SECTIO IV.

An, & quomodo prærequiratur Confessio sacramentalis ante sumptionem Eucharistiæ?

34. Certum est apud Catholicos omnes, hodie necessarium esse Confessionem iis, qui confitentiam habent peccati mortalis, vt digne accedant ad Eucharistiam Ita docet Tridentin. sess. 13. cap. 7. vbi proposita obligatione non accedendi indigne, subiungitur ratio his verbis: *Præsertim cum illa plena formidatis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini: Quare communicare volenti reuocandum est in memoriam eius præceptum: Probet se ipsum homo. Ecclesiastica autem vt nullus sibi conscius mortalis peccati, quam vnus sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debet.* Et postea Can. 1. adduntur hæc verba: *Et ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur statuit, atque declarat ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat,*

Circa primum Caietanum in summa, verbo *Communio sacramentalis*; & in illud ad Cor. cap. 11. *Probet autem se ipsum homo*; & in præfati q. 80. art. 4. in exemplaribus antiquis ante Pium Quintum, cuius iussu ablati sunt in editione Romana commentarius huius articuli; & in peculiari opusculo de hac re docuit, nullum esse præceptum præmittendi Confessionem, ad iit tamen in illo loco iumma, esse peccatum veniale, illam non præmittere, si adit consistendi opportunitas. Quam sententiam amplecti etiam videntur Armilla verbo *Communio* §. Armilla. Abbas in cap. de homine. de celebratione Misfarum.

55. Caietan. Sententia Caietani.

Hæc sententia ab omnibus reicitur, & merito; quia ex verbis adductis Tridentini aperte colligitur, obligationem illam antiquiorem fuisse. Primo, quia Tridentinum probat obligationem ipsam ex consuetudine Ecclesiæ: ergo non induxit nouam, sed declarauit antiquam necessitatem. Secundo, quia si esset obligatio noua, immerito excommunicaretur, qui doceret, non esse obligationem saltem alicubi: posset enim illa lex alicubi vel non legitime publicari, vel non acceptari, vel posset contra illam legitime præscribi; ergo posset esse verum, quod alicubi non esset talis obligatio: cur ergo excommunicaretur, qui doctrinam illam veram doceret vel affirmaret? Tertio, quia eodem pacto potuisset Concilium damnare, & excommunicare eos, qui docerent vel tenerent contra omnes alias leges ab ipso Concilio editas; hoc autem non facit, sed solum præcipit obseruantiam legis; ergo in hac materia prohibet doctrinam aliquam præcedentem, quæ independenter ab ipso Tridentino iam erat falsa.

56. Hæc sententia ab omnibus reicitur. Primo ex Tridentino. Secundo.

Obicitur primo pro sententia Caietani; quia ex verbis Pauli non potest colligi eiusmodi necessitas, cum solum exigat, quod ipse homo se probet; non ergo necesse est, quod à Confessario probetur. Accedit Chrysostr. hom. 28. in illam epistolam ad Corinth. vbi sic ait: *Non præcipit, vt alter alteri probetur, sed ipse sine traditione faciens iudicium & sine teste re-dargutiones* Theophylactus etiam ibi: *Non alium (inquit) tibi iudicem attribuo, sed te ipsum tibi ipsi commendo: iudica igitur, & explora conscientiam tuam & sic accede.* Hi ergo Patres non intelligunt Paulum de probatione facienda necessario per alium, sed per ipsum, qui ad Eucharistiam accedit, alij etiam Patres, qui sanctitatem exigunt ad digne communicandum, nihil de necessitate Confessionis dicunt; non ergo putabant, illam esse necessariam.

Tertio.

57. Obicitio prima.

Chrysostr.

Theophyl.

Ad verba Pauli responderetur facile, non colligi ex ipsis præcise obligationem Confessionis, sed ex illis in eo sensu, quem Ecclesiæ consuetudo, & traditio interpretatur, vt dixit Tridentinum: verba enim illa de se generalia sunt, & solum significant probationem necessariam, ne quis accedat indigne; quid autem requiratur ad accedendum digne, aliunde petendum est, vt sciamus, de qua indignitate ibi loquatur Apostolus.

58. Ad verba Pauli respondetur.

Ad verba Chrysostr. & Theophylacti, aliqui dicunt, Chrysostr. in ea fuisse sententiam, quam etiam habuit Nestorius Archiepiscopus Constanti-

59. Ad verba Chrysostr. aliqui dicunt.

non publicanus, cui ipse successit. Hoc tamen nimis fauer hereticis, & in tract. de Pœnitentia confabit, id esse falsum. Alij dicunt, Chrysolomum solum excludere necessitatem confessionis publicæ, cum sufficiat probatio secreta, à qua interpretatio non lege abest Suarez dicens, *sol. q. 111. Quid si confessio est ergo, inquit, se probare nisi videre, an conscientiam suam mordeat se de mortali, & si est in proposito inuendi ad hoc in peccato?* S. Thomas lect. 1. in illum locum Pauli: *Necesse, inquit, est, ut primo homo se ipsam probet, id est, diligenter examinet suam conscientiam, ne sit in eo voluntas peccandi mortaliter, vel aliquod peccatum præteritum, de quo non sufficiat er penitentiæ.* Glossa etiam interlinealis dicit idem esse probet se, quod examinet se. Et Oecumenius notat obseruanda esse Apostoli verba monentis, ut quilibet se ipsum exploret, atque interroget, non alius alium; ubi enim quisque consulere debet, dum ad hoc sacramentum accedit. Probat ergo se formaliter homo, non dum confitetur, sed dum ante, vel post Confessionem suam examinat, & scrutatur conscientiam, an digne possit accedere:

60.
Huic interpretationi addi potest.

Huic interpretationi ego adderem probationem ita committi ipsi homini, ut si forte impurum se inueniat, postea non tam probandum, quam mundandum, & purificandum se Sacerdoti exhibeat: probare enim est examinare, hoc autem ad solum penitentem spectat per se loquendo, qui solus nouit conscientiam suam occulta. Confessarius vero non examinat, nisi per accidens in defectum penitentis, sed solum audito examine, & probatione, quam penitens fecit, profert sententiam. Probatio ergo semper reducit ad ipsum solum, qui potest conscientiam propriam noscere. Confessio vero est aliquando requisita, ut homo postea se ipsum probet, & dignum inueniat. Sicut si inuenit se indignum, quamdiu non restituit: restitutio tamen proprie loquendo non est probatio, sed aliquid requisitum, ut postea probet se, & inueniat dignum Communione. Item quando non est copia sacerdotis, per contritionem, non se probat homo formaliter, sed dispositiue, quatenus, ea posita, probat se, & inuenit iam dignum; quia non est dignus quamdiu est in statu peccati. Sic confessio est probatio dispositiua, quatenus, posita Confessione, & absolutione, homo probat se, & inuenit se dignum. Semper ergo probatio formalis fit per iudicium ipsiusmet, qui accedit ad Eucharistiam, & in eo sensu verissime dicunt ij Patres, non exigi alterius iudicium, aut testimonium, sed solum ipsius penitentis, qui debet profertre vltimum iudicium approbationis, quatenus iudicat, nihil sibi ob stare, ut accedat ad Eucharistiam.

61.
Obijciat aliquis verbum illud Pauli: *Probet se ipsum homo*, quod videtur Tridentino explicari de probatione, quæ per ipsam Confessionem fit. subdit enim: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.*

Respondet, Confessionem habere quidem connexionem cum probatione requisita; non tamen esse formaliter, & proprie ipsam probationem: neque enim in Latino sermone probare se est purgare, vel sanctificare se, sed examinare, vel tentare, & indagare, seu periculum facere: & in hoc sensu intelligunt Patres verbum illud Apostoli. Sic Anselmus ibi: *Probet, inquit, id est, discutiatur, & examinet prius se ipsum, qui etiam ex eo, quod homo est, sine peccato non est.*

62.
Respondet.

Respondet, alios Patres explicuisse etiam illam obligationem præmittendi Confessionem: ij sunt Augustinus *Epist. 118. c. 3.* Item actor libri de Ecclesiasticis dogmatibus apud eundem Augustinum *tom. 3. cap. 53.* & Auctor etiam libri de salutaribus documentis *c. 34.* apud eundem Augustinum *tom. 4. c. 3.* prianus *lib. 3. Epistolæ. epist. 14.* Leo Papa *epist. 51. cap. 2.* quos afferunt Suarez, & Valquez in præfatis quibus

Probet antea se ipsum, id est, vitam suam inspiciat, & consideret, an digne possit accedere, vel non. Theodorus ibidem sic explicat: *Sic tui ipsi iudex vitam tuam exacte iudica, conscientiam scrutare, & examina, & tunc donum suscipe.* Hugo de S. Victore in questionibus circa illam Epistolam Pauli, *q. 111. Quid si confessio est ergo, inquit, se probare nisi videre, an conscientiam suam mordeat se de mortali, & si est in proposito inuendi ad hoc in peccato?* S. Thomas lect. 1. in illum locum Pauli: *Necesse, inquit, est, ut primo homo se ipsam probet, id est, diligenter examinet suam conscientiam, ne sit in eo voluntas peccandi mortaliter, vel aliquod peccatum præteritum, de quo non sufficiat er penitentiæ.* Glossa etiam interlinealis dicit idem esse probet se, quod examinet se. Et Oecumenius notat obseruanda esse Apostoli verba monentis, ut quilibet se ipsum exploret, atque interroget, non alius alium; ubi enim quisque consulere debet, dum ad hoc sacramentum accedit. Probat ergo se formaliter homo, non dum confitetur, sed dum ante, vel post Confessionem suam examinat, & scrutatur conscientiam, an digne possit accedere:

Nec verba Tridentini obstant, quæ duplicem habere possunt sensum, vtrumque proprium. Primus est, si verba illa: *Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, absque præmissa Confessione, ad Eucharistiam accedere debeat,* si illud inquam, *ut*, significet causam finalem, quasi dicat, eam probationem, seu illud examen adhuc finem esse necessarium, ut nullus accedat sine Confessione præmissa peccati mortalis. Secundus sensus facilius, & planior videtur esse, eam probationem, seu examen tale necessarium esse, quale sufficit ad hoc, ut homo iudicet, se non habere peccatum mortale, quod non legitime fuerit confessus. Sicut si diceret, eam probationem necessariam esse, ut nullum debitum, aut quidquam alienum retineat, pro quo non satisfecerint, non esset sensus, quod restitutio esset formaliter probatio, sed esset aliquid requisitum, ut per legitimum examen probaret se homo, & inueniret abique impedimento vilo ad digne accedendum. Probatio ergo ipsa formalis, & examen vltimum semper faciendum est ab ipsomet homine, qui iudicaturus est, an habeat conscientiam peccati mortalis non explicari legitime in Confessione sacramentali.

Denique ad argumentum ex alijs Patribus desumptum constat imprimis, illud esse negatum, cum Patres, licet non expriment, non tamen negent obligationem confitendi peccata: sicut ex eo, quod solum explicet obligationem non accedendi in statu peccati, non ideo arguitur, non esse, aut non fuisse etiam tunc obligationem præmittendi ieiunium naturale; imo hoc ipsum implicite continetur in obligatione non accedendi in peccato; quia qui accederet non ieiunus, iam accederet in peccato commisso contra legem præcipientem ieiunium. Sic etiam qui accederet absque confessione præmissa, iam accederet in peccato contra legem præcipientem confessionem præmissam; atque ideo in illa obligatione non accedendi in peccato continetur implicite obligatio præmittendi confessionem, licet id non explicetur.

Adde, alios Patres explicuisse etiam illam obligationem præmittendi Confessionem: ij sunt Augustinus *Epist. 118. c. 3.* Item actor libri de Ecclesiasticis dogmatibus apud eundem Augustinum *tom. 3. cap. 53.* & Auctor etiam libri de salutaribus documentis *c. 34.* apud eundem Augustinum *tom. 4. c. 3.* prianus *lib. 3. Epistolæ. epist. 14.* Leo Papa *epist. 51. cap. 2.* quos afferunt Suarez, & Valquez in præfatis quibus

quibus addi possunt idem Cyprianus eodem lib. 3. Epist. 15. 16. & 18. & in sermone de Lapsis. Anselmus in illa verba Pauli: Probet autem seipsum homo; ubi sic ait: Indigne manducat & bibit, qui vel aliquid graue peccatum, vel multa leuia commisit, & non confitetur ea, prorsusquam ad communionem accedat. Quae verba, licet nimium videatur probare, scilicet necessitatem confessionis etiam peccatorum venialium, quando haec multa sunt; possunt tamen intelligi cum proportione, nempe de indignate graui in vno casu, & leui in alio. Chrysostomus etiam hom. 30. in Genes. in principio, agens de preparatione facienda in Hebdomada sancta, sic ait: Nunc maxime & ieiunij cursum intendendum; & magis continuande sunt preces, faciendaque diligens, & pura peccatorum confessio, & in bonis operibus sedulitas, elemosyna larga, aquitas, mansuetudo, aliaque virtutes; vt talibus ornati virtutibus, ubi in diem Dominicum venerimus, Domini liberalitate fruamur. Richardus de S. Victore, de potestate Ecclesiae ligandi aequo soluendi, cap. 21. sic ait: Audacter dico, si ante Sacerdotis absolutionem ad communionem Corporis, & Sanguinis Christi accesserit, iudicium sibi pro certo manducat & bibit, nisi enim peccasse multum peniteat, & vehementer doleat, & ingemiscat. Quibus consonat, quod refert Eusebius lib. 6. hist. cap. 24. & 25. Philippum Imperatorem volentem in die Pasche communicare non fuisse permissum ab Episcopo illius loci, nisi prius praemitteret Confessionem. Sozomenus item 9. trip. c. 35. dicit, ab antiquissimis temporibus Pontifices Romanos seruasse hanc consuetudinem praemittendi Confessionem ante Communionem. Nicephorus etiam 11. hist. cap. 34. narrat de Dioscuro Abbate, quod, cum esset presbyter, & Confessarius, diligenter explorabat conscientias subditorum ante Eucharistiam. Vnde constat, falsum esse, quod antiqui Patres, & Auctores necessitatem praemittendae Confessionis praetermiserint.

Secundo obicitur pro sententia Caietani, quia ad alia Sacramenta viuorum recipienda non praequiritur confessio, sed sufficit actus contritionis, cuius virtute disponitur homo ad iustificationem, & constituitur in statu gratiae. Respondetur, in iis, quae pendunt a libera voluntate Dei, non fieri argumentum efficax à simili, si aliunde constat de Dei voluntate, prout constat in praesenti. Potuerunt autem esse speciales congruentiae, quas afferunt Doctores, ad exigendam Confessionem prauiam magis ad Eucharistiam, v. g. maior dignitas, & excellentia huius Sacramenti, ad quod decebat praemittere modum magis certum, & securum reconciliationis cum Deo. Item Sacramentum hoc visibilem quandam videtur afferre coniunctionem hominis Christiani cum corpore Ecclesiae; decebat ergo non solum interius, sed exterius, vt visibiliter reconciliaretur prius Sacerdotum ministerio. Denique, quia Sacerdotes peculiariter debent hunc panem dispensare, iis etiam prius videtur satisfaciendum, & non, nisi eorum iudicio, & licentia praecunte, accedere oportuit. Haec tamen omnia non probant ex natura rei, supposita institutione vtriusque Sacramenti, Eucharistiae, & poenitentiae, resultasse hanc obligationem Confessionem praemittendi, vt aliqui voluerunt, quos late impugnat Suar. sect. 3. Nam re vera haec omnes sunt solum congruentiae, quae mouere poterant ad imponendum hoc praecipuum, quod tamen impositum esse, aliunde nobis constat. Alioquin si praecise propter maiorem certitudinem iustificationis consequeretur ex natura rei haec obligatio, sequeretur eam, qui ex reuelatione sciret, se iustificatum iam esse per contritionem, non obligandum ad confessionem praemittendam ante communionem.

Tertio obicitur, quia si est praecipuum praemittendi confessionem ante communionem, quorsum Innocentius III. in cap. Omnis vtriusque sexus. de poenit. & remiss. praecipit confessionem annuam, & communionem Paschalem? Satis erat praecipere communionem, quae secum afferebat obligationem confitendi. Respondetur facile, non fuisse satis praecipere communionem; sunt enim multi, quos obligat praecipuum confessionis independentem à communionem, v. gr. pueri, qui doli capaces cum sint, adhuc non accipiunt Eucharistiam; item qui ob aliquod impedimentum non possunt accipere Eucharistiam, non tamen possunt confiteri: illi etiam qui in Paschate non habebant peccatum mortale, si illud intra eundem annum habuerint, debent postea confiteri, licet praecipuum Eucharistiae iam satisfecerint, vt dicemus in tractat. de Sacramento Poenitentiae.

Quarto obicitur Caietanus, quia sequeretur, nunquam esse licitam communionem absque prauiam confessionem; id enim, quod malum est, nunquam est faciendum. Consequens autem est falsum, cum concedatur, posse id fieri in casu necessitatis, quando non est copia Confessarii. Respondetur facile negando sequelam; nam sicut non licet communicare nisi ieiunis, & tamen in aliquibus casibus id potest licite fieri absque ieiunio: sic potuit prohiberi communicatio absque confessione, licet id in aliquibus casibus praemittatur.

An praecipuum praemittendi confessionem sit mere humanum.

Restat videre, an hoc praecipuum sit Diuinum, vel mere humanum: Ioann. de Medina codice de Confess. 9. 17. & Nauarrus in initium de Poenitentia dist. 5. in 3. part. Glossa n. 3. 1. & 32. indicant, illud esse praecipuum mere humanum. Alij tamen communiter tenent, esse Diuinum, quos referunt, & sequuntur Suarez, & Vasquez in praesenti. Aliqui probant ex verbis Tridentini supra adductis, vbi loquendo de puritate debita ad hoc Sacramentum subiungit: Praesertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini: Quare communicare volenti reuocandum est in memoriam eius praecipuum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse &c. Illa enim verba, eius praecipuum, referunt non ad Apostolum, sed ad Dominum, de cuius corpore facta fuerat proxime mentio.

Suarez, licet illud, eius, referat ad Dominum, dicit tamen, inde non probari praecipuum Diuinum, quia Apostolus in illis verbis, Probet seipsum homo, non explicuit praecipuum Confessionis, sed probationis, praescindendo ab hac & illa. Quare Concilium solum intendit commemorare praecipuum Domini de probatione praemittenda; postea vero dicit, consuetudine declarandi, probationem illam debere esse talem, vt nemo accedat sine prauiam confessionem.

P. Vasquez n. 43. contendit, non potuisse Paulum non loqui de Confessione in illis verbis: Probet seipsum homo, cum enim loquatur de probatione ad Eucharistiam necessaria, & nulla alia sufficiat praeter eam, quae in confessione fit, non potuit Paulus non loqui de illa. Imo si ex verbis Pauli non colligatur necessitas confessionis, vix potest aliunde colligi, praecipuum illud esse Diuinum, & non mere Ecclesiasticum.

Ego quidem in primis existimo cum P. Vasquez loco citato, illud relationum, eius, magis referri ad Apostolum, quam ad Dominum, qui sensus verba, &

67. Obicitur cor-tio.

Respondet.

68. Obicitur quarto. Caietan.

Respondetur.

69. Medina. Nauarr. Communis sententia vult esse diuinum. Suarez. Vasquez. Aliqui probant ex verbis Trident. Conc. Trid.

70. Suarez.

71. Vasquez.

Richard. de S. Victore. Eusebius. Sozomen. Nicephor. 66. Obicitur se. ad alia Sacramenta viuorum recipienda non praequiritur confessio, sed sufficit actus contritionis, cuius virtute disponitur homo ad iustificationem, & constituitur in statu gratiae. Respondetur, in iis, quae pendunt a libera voluntate Dei, non fieri argumentum efficax à simili, si aliunde constat de Dei voluntate, prout constat in praesenti. Potuerunt autem esse speciales congruentiae, quas afferunt Doctores, ad exigendam Confessionem prauiam magis ad Eucharistiam, v. g. maior dignitas, & excellentia huius Sacramenti, ad quod decebat praemittere modum magis certum, & securum reconciliationis cum Deo. Item Sacramentum hoc visibilem quandam videtur afferre coniunctionem hominis Christiani cum corpore Ecclesiae; decebat ergo non solum interius, sed exterius, vt visibiliter reconciliaretur prius Sacerdotum ministerio. Denique, quia Sacerdotes peculiariter debent hunc panem dispensare, iis etiam prius videtur satisfaciendum, & non, nisi eorum iudicio, & licentia praecunte, accedere oportuit. Haec tamen omnia non probant ex natura rei, supposita institutione vtriusque Sacramenti, Eucharistiae, & poenitentiae, resultasse hanc obligationem Confessionem praemittendi, vt aliqui voluerunt, quos late impugnat Suar. sect. 3. Nam re vera haec omnes sunt solum congruentiae, quae mouere poterant ad imponendum hoc praecipuum, quod tamen impositum esse, aliunde nobis constat. Alioquin si praecise propter maiorem certitudinem iustificationis consequeretur ex natura rei haec obligatio, sequeretur eam, qui ex reuelatione sciret, se iustificatum iam esse per contritionem, non obligandum ad confessionem praemittendam ante communionem.

Paulus in illis verbis specialiter non agit de confessione.

& contextum consideranti magis planus, & sincerus apparet. Deinde existimo, Paulum in verbis illis: *Probet se ipsum homo*, licet non excludat confessionem, de illa tamen specialiter non agere, neque ex verbis cū illa generalitate potuisse obligationem confessionis colligi. Sicut enim si Paulus dixisset, necessarium esse ad Eucharistiam observantiam præceptorum Ecclesiæ, non posset ex his solis verbis colligi necessarium esse observantiam ieiunij naturalis, nisi aliunde probes, esse legem Ecclesiæ de illo ieiunio observando. Sic ex eo præcise, quod dicat, debere hominem probare se, non potest colligi necessitas confessionis, nisi aliunde constet, debitum modum probationis includere, aut requirere confessionem: & ideo Concilium non probavit necessitatem confessionis ex verbis Pauli nude sumptis, sed adiuncta consuetudine, quæ probat, ad debitam probationem exigī etiam confessionem mortalium.

73.
Ex verbis Trident. sufficienter probatur.

Adhuc tamen si non ex verbis Pauli secundū se, ex locis tamen illis Tridentini probati videtur præceptum illud non esse mere Ecclesiasticū, sed Divinum, primo, quia Tridentinū non affert Ecclesiasticam consuetudinem tanquam radicem, sed tanquam signum obligationis, dum dicit, eam consuetudinem declarare, quod sit obligatio præviæ confessionis. Secundo, quia si oriretur ex mera consuetudine, aut præcepto humano, non apparet, cur deberet condemnare, & excommunicare, eos, qui negarent talem oblationem: omnis enim lex, aut consuetudo humana exposita est inefficacia in obligando, siue quia in aliqua provincia legitime recepta non esset, aut quia per legitimam consuetudinem contrariam esset contra illam iam præscriptum: cur ergo non posset aliquis dicere, in aliqua provincia non esse eiusmodi obligationem? Præsertim cum ex Concilio Florentino constet, inter alia hoc etiam obiectum fuisse Græcis & Latinis, cur eorum Sacerdotes ante Missæ celebrationem non solerent confiteri. Si ergo censura Tridentini vniuersalis, & legitima est, supponit, non posse alicubi veram esse illam doctrinam negantem obligationē confessionis præviæ, atque ideo eam obligationem fateri debemus provenire ex præcepto aliquo plusquam humano.

74.
Ex Pauli verbis principaliter sumi potest aliqua coniectura.

Secundo principaliter ex ipsis Pauli verbis sumi potest aliqua coniectura; primo, quia Paulus præmiserat, doctrinam illam sibi fuisse à Christo traditam; *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis*; quæ verba ad omnia subsequētia circa Eucharistiæ cultum videntur posse referri. Secundo, quia si non Christi, sed ipsius Pauli præceptum fuisset, non satis apparet, quomodo ex illo obligatio vniuersalis potuisset colligi; cum Paulus præceptum illud ad solos Corinthios dirigeret, quos solos deberet obligare, non alios, ad quos nec Paulus scripsit, nec legitime transmisit illud præceptum. Omitto autem, quod licet Paulus Apostolicam auctoritatem, & potestatem haberet, atque ideo in singulis provinciis posset prædicare, absolucere, excommunicare, Episcopos constituere, & similia; non est tamen certum, quod posset vniuersalem Ecclesiæ ordinem præscribere, aut leges condere, quæ possent totam Ecclesiam obligare; imo id de Apostolis omnibus præter vnum Petrum negat Suarez *disp. 10. de Fide sect. 1. num. 25*. Vnde præceptum illud Pauli non induceret obligationem in vniuersa Ecclesia.

75.
Tertio colligi potest ex ipsis Patribus.

Tertio colligi hoc ipsum videtur ex patribus supra adductis, qui non parum innuunt, præceptum hoc esse Diuinum. Sic Leo Papa *Epist. 91. cap. 2. dicit, Mediator Dei, & hominum hanc præpositis Ecclesia dedit potestatem, ut & consentibus actionem penitentia*

darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum, ad ianuam reconciliationis admittent. Potestas enim admittendi à Christo tradita videtur supponere necessitatem; nam si proprio arbitrio abique sacerdotis absolutione posset homo ad Eucharistiam accedere, non diceretur proprie à Sacerdote admitti.

Aliqui afferunt etiam Cyprianum, sed P. Valquez *num. 43.* dicit, ex Cypriani verbis nihil colligi ad hoc intentum. Ego tamen plus mihi video ex Cypriano colligere, quam ex Leone, cuius testimonium proxime citatum ad hoc vsurpat, & amplectitur ipse Valquez. Cyprianus enim in illis Epistolis acriter inuehitur in eos, qui lapsos ob metum mortis in cultum idolorum admittent ad Communionem abique debita legitimi Sacerdotis absolutione; hoc autem sæpe dicit esse contra legem statutam à Domino, siue à Christo. Sic loquitur *Epist. 10.* his verbis: *Nondum Penitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manus eis ab Episcopo, & Clero imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Sed nunc illi rei non sum, qui minus Scriptura legem nouerunt; erunt autem rei, qui presunt, & hæc fratribus non suggerunt, ut infra: Hi à præpositis faciant omnia cum Dei timore, & cum data ab eo, & præscripta obseruatione. Ecce illam legem non accedendi ad Eucharistiam nisi post Episcoporum absolutionem, appellat legem Scripturæ, & obseruationem à Deo datam, atque præscriptam, quia scilicet implicite saltem continebatur in illis verbis: *Probet se ipsum homo*, vt supra diximus.*

Idem Cyprianus *Epist. 11.* eodem modo loquitur: *Illi contra Euangelicam legem contra vestram quoque honorificam petitionem, ante actam penitentiam, ante exomologesin grauissimi, atque extremi delicti factam, manus ab Episcopo, & Clero in penitentiam impositam, offerre lapsi pacem, & Eucharistiam dare, id est, sanctum Domini corpus profanare audeant, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Item epist. 12. Adiuo tamen, quosdam de prebiteris nec Euangelij memores, nec quid ad nos martyres scripserim, cogitamus iam cum lapsis communicare cepisse, & offerre pro illis, & Eucharistiam dare, quando oportet ad hæc per ordinem venire. Nam cum in minoribus delictis, qua non in Dominum committuntur, penitentia agatur iusto tempore, & exomologesi fiat, nec ad communicationem venire quis possit, nisi prius illi ab Episcopo, & Clero manus fuerit imposita; quanto magis in his grauissimis, & extremis delictis caute omnia, & moderate secundum disciplinam Domini obseruari oportet.*

Nec satis facit, si dicas, ideo hoc appellari à Cypriano contra Euangelicam, vel domini legem, & disciplinam; quia nimirum ex Scriptura habetur quod subditi obediunt præpositis, & prælatis suis, vel quod non communicent fideles cum hæreticis, quales illi iam censentur in foro saltem externo, propter externam negationem fidei: Hoc inquam, non satis facit, quia Cyprianus in verbis citatis ideo probat esse contra legem Scripturæ; quia scriptum est: *Qui ederit, vel biberit indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Ergo illam appellat Scripturæ & Domini legem, quam violabant communicantes ante sacerdotalem absolutionem. Certum est autem, Paulum in illis verbis non loqui de communicatione fidelium cum hæreticis, aut de obedientia Prælatis debita, sed de probatione ante communionem necessaria. Vnde nec dici potest, Cyprianum loqui solū de absolutione aliqua externa, que in foro Ecclesiæ requirebatur, & non de sacramentali.

tali; quia locus ille Pauli, quem adducit ad id comprobandum, non loquitur de illa externa satisfactione, sed de sacramentali absolutione, ut constat; huius ergo absolutionis necessitatem ex Diuina lege prouenire supponit.

79. Addere possumus non leuem coniecturam ex eo, quod numquam vsque adhuc Ecclesia, aut Summus Pontifex in eiusmodi precepto dispensauerit, sicut dispensatum est aliquando in aliis preceptis Ecclesiasticis; nam in precepto ieiunij naturalis ad communionem pre-requisiti, scimus, cum aliquo dispensatum fuisse in aliquo casu, praterquam quod olim feria quinta in Cena Domini in aliquibus Ecclesiis sumebatur communio post cenam: in precepto tamen confessionis prauia: in iis circumstantiis, in quibus preceptum obligat, numquam dispensatio concessa, imo nec petita, aut intentata fuit.

80. Obici solet modus loquendi Tridentini dicto c. 7. *Communicare uolenti renocandum est in memoriam modum legis eius preceptum*, scilicet Apostoli, iuxta ueritatem explicationem: non ergo agnouit Concilium preceptum diuinum Christi, sed humanum Apostoli. Respondetur, ex illis uerbis nihil colligi: non enim nomen est appellare legem, aut preceptum hominis illud, quod per hominem intimatur, licet te uera sit preceptum aut lex ipsius Dei. Sic passim in Deuteronomio Moyses uocat precepta sua, quae a Deo Deut. 4. & 6. ipso acceperat populo proponenda. Cap. 4. *Custodite mandata Domini Dei uestri, quae ego praecipio uobis.* & cap. 6. *ut timeat Dominum Deum totum, & custodias omnia mandata, & precepta eius, quae ego praecipio tibi.*

Et paulo post: *Eruntque uerba haec, quae ego praecipio tibi hodie, in corde tuo, &c.* Unde ipse Christus appellabat illam legem Moysei. Ioan. 7. *Si circumuersionem accipit homo in Sabbato, ut non soluatur lex Moysei.* Matth. 8. *Offende te Sacerdotibus, & offer manus, quod praecipit Moyses.* Mar. 10. *Quid uobis praecipit Moyses?* Quae tamen omnia precepta fuerant ipsius Dei, ut constat; imo & ipse Paulus eumdem modum loquendi uisum; nam in eadem Epist. 1. ad Cor. cap. 7. sic ait: *Tu autem, qui in matrimonio iuncti sunt, praecipio, non ego, sed Dominus uxorem a uiro non discedere; ubi utrumque coniungit, scilicet, praecipio, & iustus, non ego, sed Dominus: uterque ergo praecipit, & Deus principaliter, & homo ministerialiter; neque ex hoc, quod appellatur preceptum Pauli, arguit, quod non sit preceptum Dei.*

tum, aut nolentem ex malitia, vel ignorantia, aut ex alio capite absolueret, vel carentem iurisdictione, aut alio modo impeditum, vel etiam quando poenitens timeret sibi graue detrimentum, ut reuelationem sigilli, vel malum graue a Confessario inferendum: tunc tamen debet poenitens confiteri alia peccata mortalia, si quae habet, omisis illis, propter quae timeret sibi tale detrimentum.

83. Quae distantia censeatur sufficiens, ut dicamus, non esse copiam Confessarij: Cano *relect. de Poenit. p. 5. s. Aterium non est difficile*, dicit: Si confessarius sit in alio oppido distante tribus milliariibus, non esse copiam confessarij. Alij dicunt, etiam tunc quaerendam esse a poenitente, si non singulis diebus, saltem aliquoties: ita Corduba lib. 1. *quasi* 6. *Corduba. ante finem*, his uerbis: *Non teneatur quotidie ire ad quaerendum confessorem; & ita potest sine confessione contritus uno, aut forte duobus diebus, maxime diebus festis, non tamen pluribus, celebrare.* Suarez in *praesenti scilicet* 4. & Valquez c. 2. dicunt, relinquendum hoc esse arbitrio prudentis, nec posse regulam uniuersalem assignari, sed pendere ex circumstantiis personae, temporis, difficultatis itineris, &c. Illud certum est contra Richardum, non sufficere, quod aliquis maiori cum deuotione, & fructu alicui confiteatur, ut possit expectare illum, & interim celebrare absque confessione, si adit alius, cui absque periculo possit confiteri.

84. Haec certa uidentur: illud est paulo difficilius; an qui habet peccatum referuatum, debeat confiteri Sacerdoti potenti absolueret a non referuatis; an possit communicare absque confessione, quasi non habens copiam confessarij: P. Suarez cum aliis loco citato, s. *Quartus casus est*, dicit, non esse improbabile, quod homo ille, licet possit confiteri inferiori omnia peccata, ut absoluat directe a non referuatis, & indirecte a referuatis, adhuc tamen, si uelit, possit nulli confiteri, quia alioquin obligabitur ad confitendum bis idem peccatum referuatum, nempe tunc, & postea superiori, ut ab ipso directe absoluat. Verius tamen, & probabilius censet, quod debeat confiteri inferiori referuata, & non referuata; quia illud onus non est adeo graue, ut idcirco excusetur ab obligatione confessionis praemittendae.

85. P. Valquez in *praesenti num. 7. & 4. tom. 9. art. 3. dub. 9.* per contrariam uiam docet, illam posse quidem communicare cum sola contritione; non tamen posse confiteri inferiori, etiam si habeat peccata non referuata, quia inferior non potest ualide absolueret a non referuatis eum, qui simul confiteatur referuata; non potest enim diuidi sententia absolutionis, sicut nec potest diuidi confessio: & quia alioquin sequeretur, posse confiteri sola non referuata, tacendo referuata; quorsum enim dicat referuata illi, qui eorum iudex non est, neque esse potest. Cum ergo confessio sacramentalis sit illa solum, quia poenitens se accusat coram legitimo iudice; ille autem Sacerdos non sit legitimus iudex peccatorum referuatorum, consequens est, ut non possit poenitens sacramentaliter confiteri inferiori, atque ideo non erit obligatio ea dicendi. Consequens autem est contra Auctores contrariae sententiae, qui omnes uolunt, omnia prorsus peccata integre manifestanda inferiori.

86. Mihi (ut uerum fatear) hoc ultimum argumentum suadet, non esse probabilem sententiam illam, quae docet, in praedicto casu non obligari poenitentem ad dicenda confessario peccata referuata, a quibus ipse eum non potest absolueret, sed ea solum, a quibus absolueret potest; circa illa enim sola est iudex.

SECTIO V.

Quando liceat accipere Eucharistiam, non praemissa Confessione.

81. Certum est, posse aliquando id fieri, praemissa contritione; ut constat ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 7. in ultimis uerbis, ubi proposita necessitate praemittendae Confessionis, subditur: *modo non desit illis copia Confessoris, quod si necessitate urgente, Sacerdos absque prauia confessione celebrauerit, quam primum confiteatur.* & Can. 11. *Declarat*, inquit, ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis graua, quantumcumque enim se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem. Ex quibus uerbis rursus colligunt Theologi, duas conditiones requiri, ut non praemittatur confessio; scilicet, quod non sit copia Confessoris, & quod sit necessitas communicandi, de quibus singillatim aliqua breuiter notanda sunt.

Et primum ille dicitur non habere copiam Confessarij, qui uel nullum habet, uel Sacerdotem mu-

iudex, atque, ideo illa sola potest legitime audire in suo tribunali. Quam sententiam licet aliqui improbabilem dicant, & Durandus in 4. dist. 17. q. 15. n. 11. acerbiori censura afficiat, eam tamen veram, aut probabilem esse fatetur non pauci, nec contemnendi Theologi. Gerfon 2. p. 17. de Casuum reservat. & Alex. Alenf. Alphab. 41. Alex. vero Alenfis 4. part. quest. 78. memb. 5. art. 2. ad ult. alias q. 18. membr. 4. art. 5. §. 2. & Maior dist. 17. q. 5. dicunt, esse probabilem; Petrus de Soto lect. 10. de confessione, esse maxime probabilem. S. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 19. §. 6. contrariam sententiam demonstrari non posse, sed tantum esse probabilem; quo etiam modo loquitur Mart. de Ledefma 2. part. 4. quest. 8. art. 2. dub. 4. dicens contrariam sententiam non esse certam. Nugnus in 3. p. q. 9. Additionum, art. 2. in 2. p. art. 2. dub. 1. refert pro hac sententia aliquos iuniores, & contrariam solum vocat probabiliorem; quod etiam indicat Suarez tom. 4. in 3. disp. 3. sect. 3. n. 8. dicens posse reddi probabilem rationem, cur omnia peccata dici debeant inferiori. Diana. Clarius loquitur Antonin. Diana 2. tom. resolut. moral. tract. 4. resolut. 104. in fine, ubi ita concludit: *Ex quibus omnibus apparet, penitentem habentem casum reservatum etiam cum excommunicatione, urgente necessitate ad celebrandum, vel communicandum posse, ubi magis libuerit, vel expedierit, aut confiteri peccata non reservata, seu simul reservata, & non reservata, vel elicere actum contritionis, & sine prænata confessione celebrare, aut communicare.* Eandem sententiam docet ab solute Ferd. de Castro p. 1. Operis moral. tractat. 4. disp. 4. punct. 3. §. 6. cuius titulus est. *Possit ne aliquando absolui hæreticus à privato sacerdote de peccatis non reservatis, tacita hæresi.* Et postea n. 2. respondet affirmatiue. Eandem sententiam probabilem esse docuit P. Ioan. de Salas in manuscriptis de sacram. Pœnitent. & indicat Bonacina disp. 5. de sacram. Pœnit. quest. 7. p. 5. §. 3. num. 9. vocans contrariam sententiam solum probabiliorem.

87. Fateor ergo, sententiam dicentem debere omnia peccata reservata cum non reservatis dici confessio inferiori, esse satis communem eius: tamen fundamenta non cogunt omnino; & ut hoc obiter dicam, magis videtur mihi discedere à sententia communi P. Vasquez, dum ait, penitentem in eo casu non solum non debere, sed nec posse præmittere confessionem, sed debere omnino absque confessione communicare, quam qui dicit, non debere confiteri reservata, sed solum non reservata, quibus directe absolui potest. Nam qui negat absolutionem à non reservatis forte validam, duos solum assert Vasquez num. 26. scilicet Richardum in 4. dist. 17. art. 2. quest. 8. ad 2. & Adrianum quest. 4. de confessione, §. sed dubium. Ex quibus Adrianus quidem id indicat; Richardus vero non loquitur in nostro casu, quando superioris copia non est, sed quando ipse etiam adiri potest, & tunc dicit, quod debet præcedere absolutio superioris ante absolutionem inferioris, quod certum est; pro illa vero alia sententia non paucos attulimus: minus ergo opponitur sententiæ communi illa, quam sententia negans, posse penitentem in eo casu confiteri. Vnde libentius dicere, penitentem eo casu, & posse, & debere confiteri saltem peccata non reservata, quia respectu illorum habet vere copiam confessarij, qui est legitimus eorum iudex; ergo respectu illorum urget præceptum confessionis, quod quidem non solum est de confitendis omnibus copulatiue, sed etiam diuisim omnibus, & singulis, iis scilicet, quæ saltem possit legitime confiteri, ut constat in eo, qui ob iustam causam tacet aliquod peccatum non reservatum, qui tamen adhuc tenetur ad confitenda

alia ante communionem: debet ergo præmitti confessio mortalium, quantum fieri potest. Dixi, mortalium, quia si præter peccatum reservatum non haberet aliud mortale, non obligaretur ad confitenda venialia, nisi per accidens, quando non haberet contritionem; tunc enim deberet confiteri venialia, ut eo modo absolueretur indirecte à reservatis, & reciperet gratiam.

Obiiciunt primo, confessionem de iure Diuino debere esse integram omnium mortalium, ergo non posset diuidi confessio explicando non reservata, & tacendo reservata. Respondetur hoc argumentum procedere contra omnes, qui communiter dicunt, posse tunc fieri confessionem saltem exprimentem omnia etiam reservata; de iure enim Diuino non est sola integritas materialis, sed formalis, hoc est, integritas confessionis sacramentalis: confessio autem sacramentalis non est narratio peccatorum, sed confessio, qua penitens accusat se coram iudice vicario Dei; ergo licet dicerentur omnia peccata, non esset confessio sacramentalis integra: nam reservata non dicuntur sacerdoti inferiori ut iudici, & vicario Dei, cum non sit iudex illorum peccatorum. Vnde ipse Suarez tom. 4. disputat. 3. sect. 3. num. 4. fateor confessionem illam quoad peccatum reservatum non esse sacramentalem.

Ad argumentum itaque omnes debemus dicere, integritatem quidem confessionis requiri formalem, non materiale, hoc est, ut omnia dicantur, quantum fieri potest. Quare sicut qui ex legitima causa tacet aliquod peccatum, vel qui oblitus illius id omittit, facit confessionem formaliter integram, & sicut ille etiam, qui explicat omnia sua peccata præter vnum, quod propter incapacitatem confessarij intelligere, & percipere non potest, dicitur etiam facere confessionem formaliter integram: sic in nostro casu est confessio formaliter integra: nam penitens deferat omnia sua peccata mortalia ad legitimum iudicem, quantum potest; ideo enim peccatum reservatum non defert, quia non habet iudicem legitimum, ad quem deferat; & hic iudex, quem habet, non est capax legitime, & sacramentaliter audiendi illud: confitetur ergo integre, quantum potest, omnia peccata; quia illud, quod tacet, non potest nisi sacramentaliter conteri, cum non sit, qui illud sacramentaliter possit audire.

Secundo obiici potest, quia licet peccatum externum furti, v. g. sit reservatum; ergo deberet penitens explicare saltem actum internum, qui subici potest iudicio huius confessarij; sicut in simili P. Coninck disp. 7. de Pœnit. dub. 9. in fine dicit, eum, cui ex confessione actus externi imminet periculum, debere tamen confiteri affectum internum, ex cuius confessione non timer eiusmodi periculum. Porro si in nostro casu penitens debeat explicare actum internum, iam explicat totam malitiam actus externi, cum iste non addat malitiam nouam, sed denominetur malus à sola malitia interni, ut suppono, imo cum actus internus, & externus non sint duo peccata, sed consent vnum peccatum, consequens erit, ut nullum sit peccatum, quod non explicauerit, licet non omnino adequate quoad omnes partes: vnde nullum etiam erit peccatum, à quo non fuerit aliquomodo directe absolutus.

Respondeo, hæc ipsa inconuenientia ostendit, non esse obligationem explicandi tunc actum internum, quia certum est, aliquod peccatum non tolli tunc directe per absolutionem; si autem tota malitia actus interni tolleretur directe, non video quomodo remaneret auferendum directe per absolutionem superioris.

superioris; nam dimissa tota malitia peccati, non potest manere non dimissum peccatum; quia dimitti malitiam, est auferri reatum, seu debitum odij, & auferri Diuinam propter illam malitiam; non potest ergo manere odibilis homo propter peccatum, si iam non est odibilis propter malitiam peccati; quia motuum formale odij est sola malitia. Fatendum ergo est, non solum actum externum, sed eius etiam malitiam, ac proinde effectum internum esse referuatum; nam licet de facto peccata interna seculum se non referuauerunt, hoc intelligitur, quando non prodeunt in actum externum; quando vero prodeunt in externum, tunc referuatur non solum actus externus, sed etiam affectus internus, à quo prodeunt, unde à neutro poterit absolueri directe inferior Sacerdos; quia vterque fuit referuatus.posito actu externo.

92. Tertio obicitur potest, quia si potest habens peccata referuata dimidiare confessionem cum inferiori, dicendo sola non referuata, sequitur, quod poterit id facere etiam absque necessitate communicandi; nam ille, qui tacet aliquod peccatum confessario, eo quod ex confessione illius peccati timeat ab eo aliquod malum graue, non solum id potest facere, quando virget necessitas communicandi, sed etiam absque ea necessitate, si vult confiteri, nec habet alium confessarium, cur possit absque periculo omnia peccata dicere; ergo similiter in nostro casu, si id licet, poterit fieri absque urgente tanta necessitate.

93. Respondetur negando sequelam; & ad probationem dico, in primis aliquam etiam necessitatem requiri, vt in primo casu confessio non differatur; nam si commode potest differri confessio, differenda est, vt possit absque periculo integra fieri, vt tradunt Soto in 4. dist. 18. quest. 2. artic. 5. 8. Circa tertium, & Suarez tom. disputat. 23. sect. 2. num. 7. Minorem tamen necessitatem, & causam exigunt ad non differendam confessionem in eo casu, quam in nostro, quando quis habet peccatum referuatum, nam Soto solum dicit, differendam esse quando commode potest; Suarez vero dicit, esse iustam causam non differendi, si quis ideo deberet diu manere absque confessione, etiam si nulla alia virget necessitas. Vnde oportet reddere rationem differentie, cur maior necessitas requiratur in nostro casu ad confitendum coram inferiori tacitis referuatis, quam in alio casu ad confitendum, omisso illo peccato, quod absque periculo dici non potest, cum tamen in vtroque casu dimidietur materialiter confessio, & in neutro formaliter: cuius rationem non reddunt auctores.

94. Potest autem differentie ratio colligi ex diuersitate precepti, quod in vtroque illo casu obstat videtur; nam in primo casu solum videtur obstat obligatio confitendi integre omnia peccata; que quidem obligatio intelligitur semper cum moralitate, & moderatione humane diligentie; vt constat in examine conscientie, quod debet penitens praemittere ad eum finem, vt integre confiteatur omnia peccata, quod tamen examen non exigit exquisitam diligentiam, sed humanam, & suauem; sicut nec in ipsa explicatione peccatorum obligatur homo ad adhibendam exquisitam diligentiam, vt ea omnia distinctissime explicet, sed humanam, & moralem, propter eandem rationem, ne illud Sacramentum nimis onerosum, & difficile redderetur. Hinc ergo fit, vt nec sit obligatio adhibendi omnem curam exquisitam, vt confessio fiat tunc, quando omnia peccata, nullo omisso, integre possint dici. Si enim aliquis, v. g. sentit, se ob capitis debilitatem non posse nunc satis attendere ad recogitanda omnia sua peccata, debet quidem expectare per aliquod breue

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

tempus, vt resumptis viribus, possit examinare suam conscientiam, non tamen debet ea de causa diu differere confessionem; sed potest confiteri ea, quae sibi occurrunt, licet sciat, non posse à se fieri examen sufficientius ad reuocanda in mentem omnia sua peccata. Similiter ergo non debet diu differre, vt possit expectare alium confessarium, cui omnia peccata, nullo prorsus omisso, absque periculo possit dicere, sed potest nunc confiteri, quia integritas confessionis non obligat ad exquisitam diligentiam adhibendam, sed ad moralem, & humanam, vt vidimus.

At vero in nostro casu, qui habet referuata, indiget maiori causa, vt possit dimidiare confessionem coram inferiori; quia non solum obstat preceptum integritatis confessionis, sed aliud etiam, scilicet preceptum comparandi coram legitimo iudice in foro Sacramentali; quod quidem preceptum arctius obligat, quia ex eius violatione peruerteretur ordo Ecclesiasticus, & debita subordinatio inferiorum ad superiores, & prauidicaretur iuri Praelatorum, si possent facile subditi, omisis superioribus, recurrere ad inferiores; quare ad hoc faciendum merito exigitur grauis necessitas. Quando vero penitens comparat coram suo legitimo iudice, minor necessitas requiritur ad hoc, vt possit aliquod peccatum omittere, quia per hoc non peruerteretur ordo hierarchicus, aut prauidicaretur iuri superiorum; & aliunde si integritas confessionis ita stricte obligaret, redderetur, vt vidimus, nimis difficile confessionis remedium: quae ratio non procedit in altero casu; neque enim redditur durius remedium confessionis eo eo, quod debeat aliquis non comparere coram inferiori, quando comparandum est coram superiori; quia potest homo tunc coram neutro comparare, si non est aditus ad superiorem; non ergo obligatur ad aliquod onus, sicut si obligaretur ad exactissimam omnium peccatorum confessionem, & adeo stricte obligaret eius integritas. Hinc ergo preceptum istud integritatis materialis non exilimatur à fidelibus obligans cum tanto rigore, sed cum suauitate ad diligentiam moralem, & humanam, licet illud aliud preceptum non peruerteret ordinem iudicij, nec recurreretur ad inferiorem pro superiori, maiori cum rigore obligare credatur.

96. Ex dictis ergo infero primo, in praedicto casu necessitatis penitentem posse, & debere adire confessarium inferiorem à quo possit absolui directe à non referuatis: quod enim haec simul sint cum referuatis, non obstat valori praedictae absolutionis, vt constat in eo, qui oblitus est inuincibiliter per longum tempus peccati referuati, & confessus est interrim alia non referuata saepe confessario ordinario, à quo quidem valde absoluitur directe ab illis, & indirecte à referuato, vt fatetur ipse P. Valquez, qui frustra conatur reddere rationem differentie inter illum casum, & nostrum, vt in illo sit, in nostro vero non sit valida absolutio à non referuatis, quam rationem bene impugnat P. Suarez tom. 4. dicta disp. 8. de Penit. dub. 13. num. 10. Videtur enim absque fundamento auferri potestatem absoluedi indirecte à referuato, quando explicatur, cum tamen possit id fieri, si taceretur. Nam quid refert exprimi, vt ideo non possit dimitti: aut cur absolutio non potest terminari directe ad sola non referuata, sicut si illud dictum non fuisset?

97. Opponunt aliqui verba Trid. sess. 14. cap. 7. dicentis, Sacerdotem inferiorem extramoris articulum nihil posse in casibus referuatis. Sed respondetur facile, eos nihil posse directe, posse tamen indirecte, sicut casu, quo penitens immemor referuari confitetur non referuata, absoluitur indirecte à referuatis

95. Qui habet referuata indiget maiori causa vt possit dimidiare confessionem.

96. Inferitur primo.

97. Opponunt aliqui verba Trid. Respondetur.

in omnium sententia. Non ergo potest intelligi Trid. de potest. etiam ad absoluendum indirecte.

98.
Infero secundo.

Infero secundo, penitentem, qui in prædicto casu necessitatis non haberet alia mortalia non reservata, non teneri ex præcepto ad confitenda venialia Sacerdoti inferiori, vt ab iis directe absoluere- tur, & indirecte à referuatis. Ita Suarez, & Coninch locis citatis, quia confessio venialium non videtur obligare sub præcepto; ergo præceptum præmit- tendæ confessionis ante communionem non obli- gar ad venialia confitenda, nisi per accidens, quan- do aliquis non putaret se esse sufficienter contri- tum. Possit tamen confiteri sola venialia, si velle; & melius id esset, quam non confiteri. An vero possit confiteri venialia simplici Sacerdoti, qui non esset approbatus, nec possit absoluere ab illo mortali, vt hac via ab eodem absoluere indirecte à referu- atis; Suarez, & Coninch probabiliter affirmant, sicut habens mortale non reservatum, cuius non recordatur, possit confiteri venialia simplici Sacer- doti, & obtinere indirecte remissionem mortalium. Ex hoc autem non leuiter confirmatur, quod supra diximus, non esse improbable, posse illum tacere peccatum reservatum. Quorsum enim dicat pecca- ta reservata simplici Sacerdoti nondum approbato, qui neque à non reservatis absoluere potest?

99.
Infero tertio.

Infero tertio, quid dicendum sit de habente ex- communicationem reservatam, an, urgente etiam necessitate communicandi, & non data copia Supe- rioris legitimi, possit, aut debeat confiteri inferiori, qui cum à prædicta excommunicatione soluere non potest. Non desunt, qui dicunt, excommunicatum etiam occultum non posse extra mortis articulum communicare, urgente etiam scandalo, & infamia. Soto in 4. disp. 1.2. quæst. 1. art. 4. Syluester, Excommuni- catio 3. calu 3. Rosel. & Couarr. quos refert Henriq. lib. 8. de Euchar. c. 47. §. 4. lit. Q. qui dicit, posse, si pre- mat periculum grauis infamiae, aut scandali, semel, aut bis celebrare, cum contritione, & tremore.

Soto.
Syluester.
Rosel.
Couarr.
Henriq.

100.
Alij commu- niter dicunt.

Alij communiter dicunt, posse, urgente necessi- tate, communicare, aut celebrare absque absolutio- ne à censura, quia præceptum Ecclesiæ, quæ cen- suram imponit, non obligat cum tanto detrimento. Suarez tom. 4. disp. 3. 1. sect. 3. num. 6. Coninch disp. 8. num. 107. & alij quos afferunt. Quod confirmari po- test à simili, quia excommunicatio priuat etiam audi- tionem Sacri, sicut priuat Sacramentorum partici- pationem; & tamen excommunicatus occultus non potens habere absolutionem, potest audire Sacrum ad vitandum graue scandalum, aut detrimentum. Item S. Thomas in præsentibus quæst. 83. artic. 6. ad 2. & in 4. disp. 17. & alij concedunt, quod Sacerdos, si recorderetur excommunicationis post consecratio- nem, debet prosequi, si vero ante consecrationem, dicunt tutius esse relinquere Missam, nisi timeatur graue scandalum. Vnde arguitur clare, non esse in- trinsece malum, quod excommunicatus communi- cet, cum possit ratione scandali honestari: cur ergo non possit æqualis, & grauior causa occurrere etiam ante inchoatam Missam? Quod enim attinet ad hoc de scandalo, & graui detrimento, idem iudicium videtur esse de eo, qui inchoauit, vel non inchoauit Missam, cum vterque possit pati æquale detrimen- tum aut periculum.

S. Thom.

101.
Alij dicunt hominē in tali casu posse cum contri- tione commu- nicare.

Alij ergo dicunt, posse quidem in tali casu homi- nem cum contritione communicare, non tamen posse confiteri, vt absoluatur directe à non referu- atis. Quod certissimum, & absque controuersia dicit Vasquez tom. 4. quæst. 9. artic. 3. dub. 9. num. 8. & idem tenent alij, quos refert Suarez dicta sect. 3. num. 1. qui- bus adde Syluium in Addit. ad 3. p. quæst. 20. artic. 2.

quæst. 3. Alij denique dicunt tunc posse confiteri non referuata Sacerdoti inferiori, à quo absoluere di- recte ab illis, & indirecte à peccato referuato, licet ab excommunicatione nullo modo absoluatur. Ita Suarez loco citat. num. 6. Coninch, & alij.

Hoc dubium pendet ex quæstione illa, an excom- municatus, non præmissa absolutione à censura, possit valide absolui à peccato; in qua multi negant, quos sequitur Vasquez, alij affirmant, quos sequitur de- Suarez, & Sanchez lib. 2. in Decalog. c. 8. num. 5. quod etiam mihi probabilius videtur; & ea sententia sup- posita, consequenter dicendum videtur, posse in prædicto casu confiteri non referuata, ab eoque di- recte absolui, & indirecte à referuatis, licet maneat adhuc excommunicatus; quia excommunicatio, sic- ut non priuat illum tunc receptione Eucharistiæ propter urgentem necessitatem, sic nec priuat rece- ptione sacramenti penitentiae, propter eandem necessitatem.

Dices, excommunicationem per se prohibere re- ceptionem cuiuslibet sacramenti; per accidens autem excusatur tunc homo propter necessitatem: cum vero necessitas solum sit accipiendi Eucharistiæ, qua accepta, cessat periculum scandali, vel infamiae, non debet extendi ea licentia ad recipiendum aliud sacramentum, quod non est necessarium ad ea detrimenta vitanda. Respondetur, eo ipso, quod li- cita sit susceptio Eucharistiæ, fieri licitam confes- sionem sacramentalem, quæ ex Diuino præcepto debet præmitti Eucharistiæ; vnde consequenter di- cendum cenfeo, tunc non solum licere, sed debere omnino per se loquendo præmitti confessionem de peccatis mortalibus non reservatis, vt obseruetur, quantum fieri potest, præceptum Diuinum con- sistendi omnia mortalia ante communionem. Dicit, per se loquendo; quia per accidens poterit excusari, potest enim homo conformare se prædictæ cum sententia contraria docente, non posse, aut non de- bere tunc præmitti confessionem, & iuxta eam po- terit probabiliter operari. Quando vero non essent alia peccata non reservata, atque ideo ex hoc capite cessaret obligatio confitendi, adhuc videtur probabile, quod possit licite confiteri de venialibus, vel de mortalibus, quæ antea confessus fuisset, vt ita absoluere indirecte à referuatis, & securus disponderetur ad Eucharistiæ, non potest enim pre- sumi, quod, urgente necessitate communicandi, ve- lit adhuc Ecclesia obligare, ne confiteatur, & vt ma- neat cum onere, & necessitate habendi contriti- onem perfectam, quæ non ita facile haberi potest ab homine patulo ante propter sua crimina excom- municato. Vnde cum Ecclesia in mortis articulo non velit hominem relinquere cum illo onere, & ideo concedat facultatem absoluendi cum directe à quolibet crimine, credibile est, quod in casu no- stro non velit eum relinquere cum obligatione, & necessitate habendi contritionem, sed permittat, quod saltem indirecte possit absolui à referuatis, dum alia confiteatur.

Quanta vero debeat esse necessitas, vt ante ab- solutionem ab excommunicatione possit quis com- municare, alij dicunt maiorem causam, & neces- sitatem ad hoc requiri, quam ad communicandum absque confessione, si non esset excommunicatus. Ita Coninch loco citato num. 107. Sed P. Vasquez in præsentibus disputat. 208. num. 13. dicit, se non inue- nire differentiam in his præceptis; imo (si quæ est) magis strictè debere obligare præceptum præmit- tendi confessionem, quod Diuinum est, quam alia præcepta mere Ecclesiastica.

Quæritur potest, an qui eiusmodi peccatum referuatum

uatum cum excommunicatione habet, debeat in eo casu confiteri Sacerdoti inferiori peccatum illud, licet non possit ab eo absolui ab excommunicatione. Nam licet supra dixerimus, non esse improbabile, quod possit tacere referuata, à quibus non potest directe absolui; alia tamen videtur esse ratio in hoc casu. Solet enim communiter dici, peccata illa, quæ referuantur ratione excommunicationis, ablata, vel impedita excommunicatione, non esse referuata; vnde videtur tota referuatio cadere supra solam excommunicationem, non supra ipsum peccatum; ergo peccatum, prout distinguitur ab excommunicatione, potest esse materia directa huius confessionis, & tolli directe per absolutionem inferioris, licet non possit absolui ab excommunicatione. Et quidem ita dicendum esset, si vera esset sententia, quam indicant Durandus, & Caietanus, quos refert Suarez dicto 4. tom. disputat. 29. sect. 2. n. 7. quod scilicet sola excommunicatio per se, & immediate referuatur, culpa vero mediate, & per accidens, quatenus non potest quis absolui à peccatis, nisi prius à censura absolui. Illa tamen sententia communiter reicitur, & eam impugnant Suarez ibi, & Thom. Sanchez dicto cap. 8. num. 5. cum aliis, eo quod licet peccatum illud non referuatur sine censura, vtrumque tamen immediate referuatur, censura, & peccatum ipsum, atque ideo, quamdiu manet censura, manet etiam referuatio ipsius peccati, vnde neque peccatum potest esse materia directa illius confessionis, vel absolutionis, quæ ab inferiori præstatur; non ergo erit maior obligatio confitendi tunc illud peccatum, quam alia, quæ absque censura referuatur.

106. Inferitur quarto, non bene assignari alios casus, vt in illis possit homo absque confessione communicare, quasi non habens copiam confessarij, v. gr. si adit confessarius idoneus, sed speretur breuiter alius, cui solet cum maiori deuotione confiteri; item si absit proprius Parochus, adit autem alius, cui ex privilegio solum confiteri potest. Qui casus, & alij similes bene impugnantur apud Suarez & Vasquez, & reiciuntur vt omnino insufficientes.

Qua necessitas excuset à præmittenda Confessione.

107. Restat breuiter dicere de secundo puncto, scilicet de necessitate communicandi requisita, vt possit absolui absque confessione præuia id fieri. Reduci autem solent casus necessitatis ab aliquibus ad duo capita. Primum est instantis mortis, si aliquis, v. g. in mortis articulo non possit confiteri, aut absolutionem obtinere, & possit communicare; in quo casu concedunt omnes, posse id fieri. Secundum caput est infamiae, aut detrimenti, quod incurritur, si homo non communicet. Circa primum caput quarti solet, an sufficiat necessitas dandi viaticum alteri, vt possit Sacerdos absque confessione celebrare? Communis sententia affirmat, vt testantur Suarez, & Coninch in præfenti; contra hoc tamen videtur esse, quod in prædicto casu non posset aliquis celebrare non ieiunus iuxta communem sententiam; & saltem in omnium sententia non posset absque vestibus factis celebrare, cum tamen hæc requirantur solo præcepto humano; ergo multo minus poterit absque confessione, quæ exigitur præcepto Diuino. Quod quidem argumentum non parum vrget, supposita doctrina P. Vasquez, quæ in præfenti disp. 208. n. 12. aperte dicit, magis obligare præceptum Diuinum præmittendi confessionem, quam præceptum ieiunij ante communionem, quod est mere humanum.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Cæterum, si hoc argumentum esset efficax, multum probaret; quia probaret, necessitatem, quæ sufficit ad communicandum, non præmissa confessione, sufficere ad celebrandum absque vestibus factis; atque adeo Sacerdotem, qui in articulo mortis suæ posset ex omnium sententia celebrare ad communicandum pro viatico, non præmissa confessione, posset etiam tunc celebrare absque vestibus factis, absque altari consecrato, absque vllis orationibus, aut Euangelio, sed solis prolatis verbis consecrationis, & iis, quæ requiruntur ad substantiam Sacrificij: reliqua enim sunt solum ex præcepto humano, quod minus obligat, quam Diuinum præmittendæ confessionis: conueniens autem nullus conceder.

Vnde nec videtur subsistere doctrina, seu responsio alia P. Coninck infra quæst. 80. art. 8. n. 57. dicentis, quando vnum præceptum Diuinum, & alterum humanum in eundem hominem concurrunt, debere potius seruari Diuinum, quam humanum: scilicet, quando non concurrunt in eandem personam. Ex quo infert, sacerdotem non ieiunum posse celebrare, vt se ipsum communicet pro viatico, & obseruet præceptum Diuinum; non tamen posse celebrare vt alter accipiat viaticum. Hæc, inquam, doctrina non videtur vniuersaliter vera, quia sacerdos, vt dicebam, non potest celebrare absque vestibus factis, vt seipsum pro viatico communicet; ergo non potest facere contra præceptum Ecclesiæ semper, vt obseruet Diuinum, quia re vera tunc præceptum Diuinum non obligat, stante prohibitione Ecclesiæ.

Aliter ergo dicendum est, loquendo de possibili, negari non posse, quod aliquando Ecclesia cum tanto rigore præcipiat, aut prohibeat aliquid, vt etiam intuitu obseruandi præcepti Diuini id omiti, vel fieri non possit. Sicut etiam è contra potest aliquando præceptum Diuinum ita arte obligare, vt nulla de causa prætermitti possit. Aliunde ergo colligendum est, quomodo hoc, vel illud præceptum in particulari obliget. Et quidem præceptum præmittendæ confessionis non obligare, vrgete necessitate, constat ex Concilio Tridentino, vt vidimus, & ex vsu, ac traditione perpetua fidelium. Ratio autem est, quia cum finis intentus, scilicet, status gratiæ requisitus ad Eucharistiam possit etiam absque confessione haberi, media contritione, non debuit præceptum confessionis ita stricte obligare, vt nulla prorsus necessitas excusaret. Vnde cum magno fundamento colligere potuerunt Theologi, occurrente æquali necessitate ex parte proximi moribundi, posse etiam Sacerdotem absque confessione celebrare, vt det illi viaticum; quia proximi necessitas aliquomodo propria est. At vero præceptum Ecclesiasticum non celebrandi absque altari aut vestibus factis, &c. obligat cum maiori vniuersalitate, vt constat ex eodem vsu fidelium, qui hoc præceptum ita semper intellexerunt (quod idem de præcepto ieiunij ante communionem, licet non cum æquali certitudine, dici potest) vt non possit necessitas viatici sumendi, vel dandi excusare: vnde nec posset aliquis viaticum accipere non ieiunus, nisi eadem Ecclesia iustis de causis id specialiter indulgisset. Ratio autem fuit, quia ad reuerentiam erga tantum sacramentum spectat, vt ritus, & cultus; quo celebratur, & sumitur, sit vniformis, & solemnus, nec posset ob priuatas necessitates, aut vtilitates alterari, vt Missa absque vllō ritu, aut apparatu celebraretur, ob communicandum infirmum, qui certe cultus, & veneratio Eucharistiæ haberi non posset alia via, sicut status gratiæ haberi potest per contritionem absque confessione. Posita ergo tanta, & tam vniuersali obligatione

108. Hic argumentum nisi probat.

109. Neque subsistit doctrina P. Coninck.

110. Aliter ergo dicendum est.

illius præcepti Ecclesiastici, non potest argui ab illo ad præceptum præmittendæ confessionis; quod non obligat cum tanta vniuersalitate.

111.
Instit.

Dices, prohibitio, quæ oritur ex excommunicatione, non est præcepti Diuini, sed humani, sicut prohibitio celebrandi absque vestibus sacris; & tamen excommunicatus, non præmissa absolutione poterit celebrare ad sumendum sibi, vel etiam ad ministrandum alteri viaticum; ergo neque Ecclesia intendit suis præceptis obligare cum tanta vniuersalitate, vt excludat hanc etiam necessitatem. Respondedo, non esse necesse, quod Ecclesia æque vniuersaliter intendat obligare omnibus præceptis, neque enim in omnibus eadem est ratio. Et quidem verisimile est, excommunicatum etiam pro viatico alteri ministrando posse absque absolutione celebrare, quando necessitas urget, sicut potest absque confessione id facere, qui mortaliter peccauit. Nam quod excommunicatus non celebret, non tam spectat ad ritum, & venerationem sacramenti, quam ad penam, & punitionem ipsius excommunicati: voluntas autem puniendi micis interpretanda est, quam voluntas aliquid præcipiens propter reuerentiam, & cultum ipsius sacramenti, circa quem oportet leges esse magis stabiles, & vniuersales. Vnde minor causa sufficit, vt excommunicatus celebret ante absolutionem, quam vt celebret non ieiunus, vel absque vestibus sacris, quæ non ad penam, sed ad venerationem sacramenti ordinantur.

112.
Quod attinet
ad secundum
caput defini-
tur.

Quod attinet ad secundum caput, ex infamia scilicet, aut detrimento, quod vt videtur, licita est communicatio absque confessione; ex hoc capite habetur. Primo, quod possit sacerdos celebrare, quando non potest omittere absque infamia, & nota; quod idem est de laico, qui eodem modo non posset absque nota communionem relinquere; quod plerumque etiam procedit, quando iam quis accessit ad altare communicaturus; quo in loco nullo modo debet à sacerdote de peccatis audiri, sed potius debet communicare, præmissa contritione, aut etiam non præmissa, si iam confessus est alia peccata, cum dolore vniuersali de omnibus.

113.
Inferitur se-
cundo.

Inferitur secundo, ex hac regula potius quam ex vlla alia decernendum esse de sacerdote, qui ante, vel post consecrationem recordatur alicuius peccati: semper enim iudicandum est, non teneri ad confessionem, quando absque nota confiteri non potest. Non est ergo recurrendum ad Missam iam inceptam: si enim Missa incepta, ante consecrationem posset discedere ad confitendum, deberet id facere: si posset item post consecrationem accersere sacerdotem, cui confiteretur, deberet id facere; quia vero neutrum potest vix fieri vnquam absque nota, non obligatur; vt cum aliis docet Vasquez *in presenti*, n. 11. Vnde etiam antequam ad altare accedat, potest æqualis ratio urgere, vt si iam ex sacrario vestibus sacris ornatus procedit, vel coram multis parare se incepit, nec possit absque nota se exuere. Itaque post consecrationem hac sola differentia est, quod licet sine nota posset relinquere Missam, non debet, nec potest, sed debet perficere sacrificium. Ceterum, si tunc posset absque nota confiteri ante communionem, deberet id facere, atque ideo in tantum potest progredi absque confessione, in quantum non potest absque nota accersere aut discedere ab altari, vt breuiter confiteretur, & rediret ad perficiendum sacrificium.

114.
Inferitur ter-
tio.

Inferitur tertio, concurrente eadem infamia, aut nota, posse sacerdotem absque confessione celebrare, vt in die festo alij Missam audiant; cessante vero notæ periculo, non posse; vt docet Suarez *in presenti*

sect. 4. qui tamen oppositum dicit, quando esset Pa- rochus, qui ex officio debet celebrare, vt subditi au- diant sacrum; tunc enim non exigit periculum in- famiæ. Sed Vasq. *in presenti*, n. 8. magis consequenter in vtroque casu requirit infamia, aut notæ pericu- lum. Potest tamen, qui veli, sententiam contrariam vt probabilem sequi; imo & illam, quod possit sacer- dos in die festo non habens aliam Missam, quam audiat, celebrare, vt obseruet præceptum audiendi sacrum; quam tenent plures Auctores, quos refert & sequitur Diana de celebrat. Missarum *Resol. 63.* qui addit *Resol. 64.* posse etiam id facere, vt alij Missam audiant in die festo, alioquin non audiant. Sed re vera Tridentinum supponit, exigi necessita- tem, & carentiam confessarij; illa autem non videtur necessitas: quid enim refert, quod alij non audiant Missam, quando per illos non stat? Certe non te- neor ego villo modo celebrare, vel pices mittere, vt alij obseruent præceptum Missæ, vel ieiunij.

Obiicit P. Diana, ex hoc sequi, quod nec possit Sacerdos absque confessione celebrare ad dandum viaticum moribundo; neque enim peccabit ægrotus non accipiendo Viaticum, quando per ipsum non stat. Respondetur tamen, non esse paritatem: est enim grauior longe necessitas accipiendi Viatici, quam audiendi Missam; & est multo maius detri- mentum, quod patitur homo, si viatico careat. Dices; ergo saltem non poterit Sacerdos celebrare, vt ipsemet audiat Sacrum in die festo, non præmissa confessione; neque enim ipse peccabit, aut incurret magnum detrimentum, non audita Missa, quan- do per ipsum non stat. Respondedo, ideo dixi, ve- rius esse, quod tunc non possit celebrare, nisi aliunde sequatur aliud inconueniens. Probabile tamen esse contrarium propter Doctores non paucos, qui id tenent. Ceterum, cum ij Doctores non id ex- tendant, vt possit etiam ad hoc, vt alij audiant Missam, non possumus ad existimare probabile propter eorum auctoritatem: fortasse enim putarant, Sacerdotem obligari ad audiendum Missam, & ideo habere necessitatem celebrandi: cum tamen non obligetur, vt alij audiant, non habet necessita- tem celebrandi, vt illi habeant Missam, quam possit audire.

Infero quarto, quid dicendum sit, quando urget præceptum communionis Paschalis. Suarez enim, vbi supra, probabilius dicit, quod non possit ob- eam solam causam Sacerdos celebrare, aut alius communicare absque confessione, vt illud præcep- tum impleat, quia lex Eucharistica non obligat ad communionem, nisi quando debito, & legitimo modo haberi potest. Alij tamen communiter con- cedunt, posse tunc communionem accipi cum sola contritione; quos refert & sequitur Henriquez *lib. 8. de Eucharistiâ, cap. 46. §. 4. lit. M.* & Coninck *in præ- senti art. 4. dub. 2. n. 17.* quod mihi etiam placet; quia præceptum illud Ecclesiæ de communionem, non est pure Ecclesiasticum, sed est præceptum Diuinum determinatum ab Ecclesia quoad tempus; quare sicut, vt urget præcepto Diuino Viatici sumendi, noluit Deus obligare ad confessionem præmitten- dam, si non est copia confessarij: sic urget præcep- to Diuino communionis etiam extra mortis arti- culum, idem credi potest: præsertim cum præceptum Diuinum communionis extra mortis articulum respiciat etiam necessitatem, quam habemus illius cibi: quem, quia est necessarius ad sustentationem animæ spiritualem, ideo præcipit nobis Deus illum aliquândiu in vita sumere; ergo hoc præceptum etiam extra mortis articulum debet permittere commu- nionem absque confessione, quando non esset copia Sacerdotis.

Sacerdotis, ut pote præceptum de cibo, necessario, & de re necessaria.

Infero quinto, aliter dicendum esse de communionem debita ex voto, aut etiam ex præcepto mere humano: ob eam enim solum causam non possit quis absque confessione communicare, si aliunde cessaret periculum notæ, aut infamiae. Alioquin semper possent omnes communicare absque confessione: possent enim vouere communionem hodiernam, & crastinam, quotidianam. Posset item Superior præcipere eiusmodi communionem, & hoc modo reddere necessariam communionem absque confessione. Farendum ergo est, votum, aut præceptum humanum debere intelligi de communionem, quæ aliunde non opponatur modo debito ex Diuino præcepto, qualis est, quod præmittatur confessio mortalium.

Infero sexto, quomodo intelligi debeat id, quod in præfenti Doctores dicere solent, posse accipi communionem absque confessione ratione scandali. Nam si hoc intelligatur de proprio scandalo, rarissime habebit locum: vix enim vnquam continget, quod alij excitentur ad peccandum ex eo, quod ego absque confessione peccati occulti non communice: debet ergo intelligi nomine scandali, nota, vel infamia, quam aliquis incurrit, omittendo communionem. Non tamen placet expositio P. Suar. in præfenti sect. 4. §. *Quarta etiam, & communis*; quia ait, ex illa populi admiratione solere leues homines occasionem sumere detrahendi, aut iudicandi temere, in quo videtur agnoscere rationem scandali: Hoc, inquam, non placet; quia vel illa omisso communionis præbet fundamentum sufficiens ad iudicandum, quod homo habeat peccatum, quod debeat confiteri; & tunc non erit iudicium temerarium id cogitare, vel de eo loqui, cum res sit publica, quod Sacrum, vel Communionem omisit; atque ideo non video, quæ occasio detur iudicandi temere ex eo, quod aliquis propter peccatum re vera mortale omittat communionem, cum re vera peccatum commissum sit causa non communicandi; vel illa omisso non præbet tale fundamentum ad id cogitandum, & tunc non video, quæ maior occasio detur peccandi, aut temere iudicandi, quam quædo aliquis communicaturus quærit prius cõfessarium; tunc enim poterit etiam aliquis temere iudicare, quod habeat peccata grauiã confitenda; & tamen non ideo tenemur omittere confessionem. Debemus ergo nomine scandali in hac materia potius intelligere, vt dixi, infamiam, & notam, quam affert illa omisso communionis, & quæ minus proprie solet scandalum appellari.

SECTIO VI.

An, & quomodo requiratur contritio, quando non permittitur confessio ante communionem.

Non requiritur contritionem perfectam, sed sufficere attritionem cognitam, voluerunt aliqui Recentiores, quos tacite refert Suarez in præfenti sect. 5. quam sententiam probabilem esse significat Filiucius tom. 1. tract. 3. de sacramento Confirmationis cap. 3. n. 57. Eam tamen improbabilem esse, nec posse absque temeritatis nota defendi, docet idem Suarez; & Luisius Turrianus in censuris Theologicis centur. 2. dub. 16. & ipse Filiucius postea tract. 4. de sacramento Euchar. cap. 8. num. 220. retractasse videtur, quod prius dixerat, dum absolute tradit, esse omnino necessariam contritionem perfectam saltem existimatam; quam sententiam docent omnes Theologi, quos late refert Suarez ibi, & colligitur ex P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Patribus exigentibus omnino statum gratiæ, & sanctitatis, vt possit quis licite accedere ad hoc Sacramentum. Eorum verba vide apud Suarez ibi. Colligitur etiam ex Tridentino sess. 13. cap. 7. dicente, diligentius cauendum esse, ne absque magna reuerentia, & sanctitate accedat quis ad percipiendum hoc Sacramentum. Qui autem cum sola attritione accedit, non accedit certe cum sanctitate, sed in statu peccati. Denique, ex institutione ipsius sacramenti, quod cum sit per modum cibi, & sit sacramentum viuorum, prærequirit omnino vitam in percipiente illud. Addit Suarez aliud argumentum, quia sacerdos, vt ministret Eucharistiam aliis, si sit in peccato, & non velit confiteri, debet saltem per contritionem constituere se in statu gratiæ; ergo multo magis, qui vult Eucharistiam recipere: plus enim est recipere, quam ministrare. Hoc tamen argumentum facile eludi potest; primo, quia probabilius est sacerdotem non peccare mortaliter, licet in statu peccati ministret aliis Eucharistiam, vt vidimus supra dist. 8. de sacramentis in com. sect. 9. Deinde etiam dato antecedenti, consequentia non est formalis: retorqueri enim potest in sacramento Pœnitentiæ, ad quod ministrandum sacerdos qui habet conscientiam peccati, debet prius, si non confiterur, elicere actum contritionis, vt iustificetur; quod tamen non debet facere, qui illud recipit; quod etiam in sacramento Baptismi locum habet. Melius ergo probatur ex doctrina Conciliorum, & Patrum, atque ex sacramenti ipsius institutione.

Fateor, ex hoc ipso non leue argumentum defumi contra sententiam illam, quæ docet, posse aliquando virtute huius sacramenti conferri primam gratiam homini attrito. Si enim attritio aufert obicem effectui Eucharistiæ, ergo qui accedit cum attritione cognita, non accedit cum obice, & per consequens non accedit indigne. Si vero attritio non tollit obicem sufficienter, ergo sacramentum non confert gratiam. Cæterum cum auctores illius sententiæ nunquam concedant hanc sequelam, sed semper contentur respondere, & constanter tueantur obligationem habendi contritionem existimatam, non potest ex probabilitate illius sententiæ argui vilo modo probabilitas huius, licet consequentia sit probabilis; quia nimirum in tantum illa alia sententia est probabilis, in quantum probabiliter etiam negat hanc consequentiam.

Hoc ergo supposito, quarti poterit, primo, an qui prius confessus fuerat, & postea recordatur peccati, quod in confessione oblitus omiserat, nec potest iam confiteri; cum sit in altari, v. g. an debeat elicere contritionem nouam illius peccati ante communionem. Et quidem si dolor præcedens in confessione non fuerat vniuersalis de omnibus peccatis, vel ex motiuo vniuersali, quod se extenderet etiam ad istud peccatum; certum videtur, quod debeat elicere contritionem de hoc peccato; quia virtute confessionis nondum fuit iustificatus. cum hoc peccatum nondum retractatum non potuerit directe, nec indirecte remitti. Si vero dolor fuerat vniuersalis, vel ex motiuo, quod se extenderet ad hoc etiam peccatum, Antoninus Diana 1. tom. tract. de celebrat. Diana. Missar. resolut. 48. refert pro sententia affirmante obligationem ad nouum dolorem tunc eliciendum Valerium Reginald. in praxi tom. 2. lib. 5. cap. 5. sect. 3. n. 9. vbi dicit, illum eam sententiam docere ex Medina, Suar. & de Grassis. Sed neque in illo to. 2. datur liber aliquis quintus; nec in libro quinto qui est in 1. to. habet aliquid ad illud propositum; in libro autem 29. e. 6. g. 4. vbi agit de illa materia, solum dicit, debere præmitti confessionem illius etiam peccati, si fieri possit,

Conc. Trid.

120.

Ex hoc non leue argumentum defumitur contra illos qui dicunt posse confiteri primam gratiam virtute Eucharistiæ homini attrito.

121.

Quartus primo.

Reijctur Diana.

Nn 3 possit,

possit, ante communionem; non verò dicit, debere elici contritionem, si non præmittatur confessio. De illis vero aliis Auctoribus, Suarez, Medina, & Graffeo, cum non designantur loca, non possumus omnino certo affirmare; credo tamen probabilissimum, eos nusquam illud docuisse: certe in hoc loco Barth. Medina, & Suarez, nec leuiter id infinuauerunt. Si vero sermo sit de Ioanne de Medina, fateor, illum codice de Pœnitentia *traçt. 1. quæst. 3. §. Ex dictis sequitur*; docuisse, quod post contritionem vniuersalem, necesse est, de peccatis oblitis, quando memoriae occurrunt, iterum in peculiari dolere; quia sicut est præceptum omnia singulatim confitendi, sic etiam est præceptum pœnitendi de omnibus in peculiari, & non tantum in communi per detestationem vniuersalem. Cæterum, nihil peculiare ibi dicit in ordine ad communionem, & totum id procedit ex sententia illa de obligatione dolendi de singulis peccatis in peculiari, quæ sententia iam communiter à Theologis reicitur.

Ioan. Medina.

I 2 2.
Conclusio.
Præposita.

Ratio conclusio-
nis.

I 2 3.
Confirmatur.

I 2 4.
Magis apparen-
ter possit dubitari.
Ratio dubitan-
dis esse potest.

Confirmatur
primo.

I 2 5.
Confirmatur
secundo.

Dico itaque, in nostro casu non esse obligationem nouæ contritionis eliciendæ: quod etiam in particulari obseruauit P. Ioannes Præpositus 3. p. q. 80. art. 5. dub. 3. n. 15. & supponi videtur ab aliis Theologis dum obligationem totam habendi contritionem, quando non præmittitur confessio, probant ex eo, quod Eucharistia sit sacramentum viuorum, & prærequirit statum gratiæ saltem per se loquendo ad causandum suum effectum. Vnde simul desumitur ratio conclusionis, quia in casu nostro iam homo supponitur esse in statu gratiæ per confessionem præcedentem, & absolutionem, qua indirecte ablata fuerunt omnia peccata mortalia, ergo non est fundamentum illius nouæ obligationis habendi aliam contritionem post memoriam peccati omitti.

Confirmatur, quia sæpe continget, quod postquam aliquis doluit per contritionem de omnibus peccatis in particulari, obliuiscatur postea vnus ex illis in ipsa confessione, & postea recorderetur, quando est in altari. Tunc autem quis dicat, debere iterum conteri de illo peccato, de quo expresse contritus iam erat: non ergo debet necessario subrogari contritio loco confessionis, quando hæc non potest haberi. Ex hoc autem colligitur, nec debere id fieri, quando ab initio fuit oblitus; quia per contritionem vniuersalem vere doluerat iam homo de illo peccato, quæ contritio habitualiter perseuerat, quamdiu non reuocatur; non est ergo obligatio repetendi contritionem ex eo quod non possit homo tunc confiteri.

Magis apparenter possit primò dubitari, an tunc esset per se loquendo obligatio iterum confitendi illud peccatum ante communionem; an vero sufficeret propositum illud suo tempore confitendi. Ratio dubitandi esse potest, quia ille homo iam obseruauit præceptum præmittendi confessionem ante communionem, & quidem confessionem formaliter integram; ergo non debet facere secundam confessionem ante communionem. Confirmatur, & explicatur primo, quia sicut est præceptum confitendi omnia mortalia ante communionem, sic est præceptum confitendi omnia mortalia singulis annis; & tamen si quis confitetur omnia, quorum recordatur, non obligatur ad iterum confitendum eodem anno, licet postea recorderetur alicuius peccati, cuius in confessione fuerat oblitus, iuxta probabilem multorum sententiam; ergo nec debet illud ante communionem confiteri.

Confirmatur secundo, quia quando ad lucrandum Iubileum exigitur confessio, non est necesse iterum confiteri intra tempus Iubilii peccatum, cuius oblitus est penitens in confessione iam tunc facta, vt communiter tradunt Doctores; ergo nec ad communicandum oportebit iterum confiteri. Confirmatur tertio ex verbis Tridentini *illa sess. 13. can. 11.* vbi dicitur necessario esse præmittendam confessionem illis, quos conscientia peccati mortalis grauatur. In nostro autem casu non grauatur conscientia eum, qui rite confessus est totum quod in mente habebat; non ergo debet ex præcepto iterum confiteri ante communionem.

In contrarium tamen est praxis, & consensus omnium fidelium, qui etiam post legitimam confessionem non audent communicare, nisi prius confiteantur illa peccata, quorum de nouo recordantur. Nec vllum Auctorem inuenio, qui contrarium docuerit. Solus Henriquez *lib. 8. de Eucharist. cap. 46. §. 3.* obscure loquitur in hæc verba, *Licet vero, qui ad lintem altaris altat paratus communicare cum aliis, & confessionem præmiserat, excusatur propter reuerentiam sacramenti, ne statim redeat ad confessarium, vt directe absoluitur a peccato, cuius fuerat oblitus, etiam seclusa nota, & scandalo: cum iam accedat iustus, & probatus per confessionem, expediatque communiter, ne Sacerdos ad altare audiat reconciliationem volentium communicare. Penitentem tamen noui peccati memor, antequam ad altare accedat, tenetur quæsto necessario id aperire, antequam communi-
cer.* In quibus verbis videri possit hic Auctor negare obligationem confitendi de nouo ante communionem, eo quod iam sit homo probatus per confessionem. Sed reuera non licentiam ita amplam, & generalem; primo, quia dicit, id tunc licere propter reuerentiam sacramenti, ad quod recipiendum erat iam paratus. Secundo, quia in margine adducit plures Auctores, ex quibus nemo vniuersaliter, sed solum in certis circumstantiis excusatur à noua confessione. Tertio, quia ipse Henriquez præmittit id intelligendum de eo, qui iam est lintem altaris paratus communicare cum aliis. Quæ etiam sensum indicare videntur vltima verba, quibus significat, si memoria peccati occurrat, antequam accedat ad altare, debere omnino quæri confessarium. Neque illa verba noui peccati, videntur intelligenda de peccato commisso de nouo post confessionem, sed de peccato nouo in memoria penitentis: nam peccati tunc commissi post confessionem eiusdem diei non diceretur memoria, quod potius vsurpatur ad obiecta antiqua; & constat ex contextu: nam condistinguit hunc vltimum casum à casu præcedenti, in quo memoria occurreret iam in ipso altari; postea ergo loquitur de eo, qui recorderatur peccati similis, antequam ad altare accedat. Vnde P. Suarez in præfati *sess. 4. §. sed huius occasio-
ne, indubitanter docet, debere, per se loquendo, præmitti confessionem illius peccati, cumque esse sententiam omnium Doctorum.*

Supposita ergo praxi, & vsu Ecclesiæ, qui in hoc sensu explicuit præceptum hoc præmittendæ confessionis, reddi potest ratio à priori; quia nimirum præceptum non est confitendi, vt cumque, sed confitendi omnia peccata ante communionem; hoc autem non impletur, nisi illud aliud peccatum deturatur ad iudicem ante communionem. Est autem exemplum simile in præcepto confessionis in articulo mortis, quod similiter obligat ad confitenda omnia peccata: vnde licet aliquis confessus sit omnia, quorum recordabatur, & absolutus iam sit, si tamen postea recorderetur alterius peccati, debet iterum confiteri, & iterum singula, prout memoria occurrunt, antequam moriatur; quia debet ante mortem omnia dicere integre. Similiter ergo, cum sit præceptum

præceptum omnia confitendi ante communionem, debent omnia dici, prout in memoriam redeunt, ante communionem.

128. Ad rationem dubitandi respondetur. Conc. Trid.

Vnde ad rationem dubitandi, & primam confirmationem responderi potest, præceptum hoc differre à præcepto confessionis annuæ: nam illud solum est confitendi semel in anno; vt constat ex Tridentino sess. 14. cap. 5. vbi explicans illud præceptum, sic ait: Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur, quod in re Diuino necessarium, & institutum esse intellexerat, sed vt præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis impleretur, &c. Quod ex ipsis verbis præcepti relati in cap. Omnis vtriusque sexus, de Pœnitent. & remiss. colligi potest; in quibus solum dicitur, quod saltem semel in anno confiteatur fideliter proprio Sacerdoti. Ex quibus probabiliter inferunt multi, non esse obligationem iterum confitendi eodem anno peccata, quæ de nouo veniunt in memoriam; præsertim cum vsus fidelium explicuerit, eum fuisse sensum præcepti. In nostro autem casu idem vsus fidelium explicuit sensum contrarium, quem ex modo præcipiendi colligere poterunt, cum non iubeantur semel confiteri, sed confiteri simpliciter omnia peccata eodem modo, quo præcipitur confessio in mortis articulo. Sicut ergo qui post confessionem annuam iterum peccat, non obligatur eodem anno ad nouam confessionem: obligatur tamen ante communionem ad nouam confessionem, qui post confessionem peccat: sic licet memoria peccati omitti non obliget ad nouam confessionem ex præcepto confessionis annuæ, non potest argui, quod non obliget ex præcepto hoc præmittendi confessionem ante communionem.

130. Ad secundam confirmationem respondetur.

Ex quo patet ad secundam confirmationem; ad Tubileum enim solum exigitur vnica confessio, quæcumque illa sit; vnde licet aliquis sola venialia confessus sit, & postea incidat in peccatum mortale intra tempus Iubilæi; non erit opus iterum confiteri ad luctandum Iubileum, sed sufficit actus contritionis, quo iterum redeat in Dei gratiam; quod tamen iuxta veriorentem sententiam non sufficit ad satisfaciendum præcepto confessionis annuæ; est enim obligatio confitendi saltem semel peccata mortalia, si quæ fuerint eo anno. Vnde non licet arguere ab illo casu ad nostrum.

131. Ad tertiam confirmationem respondetur.

Denique ad tertiam confirmationem respondeatur facile, Concilium per illa verba, quos conscientia peccati mortalis grauat, non intelligere eos solum, qui sunt in peccato, vt constat clare ex verbis sequentibus, quantumcumque etiam se contritos existiment. Si enim contritus est, non est iam in peccato; intelligit ergo nomine conscientia scientiam solum peccati commissi, & non expiati per confessionem: sicut etiam sess. 14. c. 5. dixit idem Concilium, esse obligationem confitendi omnia mortalia peccata, quorum conscientiam habemus, hoc est, scientiam; nam certum est, ibi comprehendi ea etiam peccata, quæ iam per contritionem dimissa sunt. Et in eodem sensu eadem sess. 13. cap. 7. dixerat, nullum sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debere: vbi certe conscius peccati non est solum, qui est in statu peccati, cum iustificati debeant confiteri, vt constat.

132. Obiici adhuc possent verba præcedentia eiusdem Tridentini in illo Can. 11. Et ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur, statuis, atque declarat ipsa sancta

Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, &c. Videtur enim finis illius præcepti esse, ne indigne, hoc est, in statu peccati, Eucharistia sumatur. Ad hoc autem non est opus iterum confiteri, cum certum sit, per primam confessionem remitti peccata per obliuionem inculpabile omittant; vt constat ex sess. 14. c. 5. Ergo non intendit Concilium loqui de obligatione ad secundam confessionem, sed solum ad vnam. Respondetur tamen concedendo, finem Concilij fuisse, ne indigne sumatur hoc sacramentum; nam ea de causa declarauit, & proposuit clare obligationem ex præcepto Diuino ab Apostolo magis implicite propositam, præmittendi confessionem omnium mortalium ante communionem; ne scilicet eam confessionem prætermittentes, indigne communicarent, non obseruando, quæ ex Diuino præcepto obseruare debebant, & ideo communicatio fieret illis in mortem, & condemnationem. Sicut in eodem sensu dici posset: Ne hoc sacramentum indigne, & in condemnationem sumatur, monentur fideles, non posse ab hereticis, aut excommunicatis denunciatis illud accipi; quia scilicet accipiendo ab illis contra præcepta Ecclesiastica, peccaretur, & iam indigne acciperetur, & ad condemnationem. Hic etiam videtur sensus in nostro casu ab omnibus admittendus: alioquin sequeretur, nec ex vi illius præcepti obligari ad confitendum illud peccatum, non solum ante hanc communionem, sed neque etiam quando postea velit homo iterum, & sæpius communicare. Si enim tota ratio præcepti est, ne communicet in statu peccati, cum certum sit, per confessionem præcedentem remitti peccata per obliuionem omittant, non erit necessaria noua confessio ad procurandum statum gratiæ ante secundam, vel tertiam communionem. Et tamen certum est, ante singulas communionem debere præmitti nouam confessionem, si sit conscientia peccati non explicati in confessione; ergo sensus illorum verborum non est solum, quod finis præcepti sit procurare statum gratiæ, sed quod finis etiam Concilij in proponendo, & explicando illo præcepto Diuino, sit vitare periculum communicandi indigne in illis, qui eiusmodi præceptum violarent.

Respondetur.

133. Hic sensus ab omnibus videtur admittendus.

134. Dubitari potest tertio principaliter, an qui in Missa recordatur, quod sit in peccato, debeat habere contritionem statim; an vero possit proficui Missam, & habere contritionem ante consecrationem; vel ante communionem. De hoc dubio non video aliquid à Doctõribus dici: ex eorum tamen principijs dicendum videtur, si memoria illa occurrat ante consecrationem, satis esse, si in morula illa, qua in Memento oret pro viuus, vel alias antequam consecret, habeat contritionem: si vero occurrat post consecrationem, satis esse si ante communionem conteratur. Nam status gratiæ, ad quem exigitur contritio, solum requiritur ex præcepto in conficiente, vel recipiente sacramentum, non in exereente alias actiones etiam Ordinis facti; vt cum probabiliori sententia diximus supra disput. 8. de Sacram. in com. sect. 9. ergo defectus contritionis in alijs partibus Missæ non erit peccatum mortales; satis enim erit, si tempore consecrationis, quo conficitur sacramentum, & in communionem, qua recipitur, Sacerdos sit in statu gratiæ: sanctitas tamen totius illius actionis exigit, vt Sacerdos curet quam primum dolere, & conteri, præsertim si commode possit absque indecenti aliqua interruptione. Fauet autem huic resolutioni Caietan. tom. 2. Opuscul. tract. 10. & clarius Thomas Sanchez lib. 7. Confil. cap. 2. dubio. 10.

De hoc dubio à Doctõribus nihil dicitur.

Respondetur tamen ex eorum principijs.

Quale sit præceptum confitendi statim post Communionem, quando aliquis absque Confessione communicauit.

135.
Hoc dubium fundatur in verbis Trid. Conc. Trid.

Hoc dubium totum fundatur in verbis Concilij Tridentini *sess. 13. cap. 7.* ubi proposito præcepto præmittendi Confessionem, sic concluditur: *Quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quam primum confiteatur.* In quibus verbis contineri præceptum confessionis quam primum faciendæ fatentur Theologi omnes, licet vnus, vel alter id negauerit, scilicet Pet. de Ledesma *in summa 1. p. tract. de Eucharist. cap. 11. ante conclus. 9.* & Henricus Villalobos *in summa tom. 1. tract. 7. dub. 37. num. 7.* sed alij omnes, vt dixi, præceptum agnoscunt in illis verbis, & in eo sensu videntur explicari in regulis Missalis Romani, in quibus pro illis verbis, *quam primum confiteatur*, ponuntur hæc *quam primum debet confiteri*, quæ clarius exprimit obligationem. Et quidem, si illa verba non continent præceptum, idem dicendum esset de alijs præceptis, quæ in eodem Tridentino in decretis de reformatione imponuntur per similia verba: imo non alijs verbis impositum fuit præceptum annuæ confessionis in cap. *Omnia vniuersusque sexus*, nisi per illa: *Semel in anno confiteatur*, &c.

136.
Quæritur an hoc præceptum sit diuinum vel humanum.

Hoc ergo supposito, quæritur primo, an hoc præceptum sit Diuinum, vel mere humanum: Indicant, esse de iure Diuino. Glossa in cap. *de homine*, de celebratione Missarum: Soto, Couarruu. Sozus, quos refert Suarez in præfenti *sess. 6.* Fundamentum esse potest, quia præceptum præmittendi confessionem est de iure Diuino: ergo idem præceptum obligat ad constituendum postea, quamprimum possit fieri, quando suo tempore non potuit impleri. Sic enim præceptum confessionis annuæ obligat, vt si suo tempore non potuit obseruari, postea, quamprimum fieri possit, obseruetur.

137.
Communis est vera sententia negat esse diuinum.

Communis tamen, & vera sententia negat, esse præceptum Diuinum; nullum enim est fundamentum ad tale præceptum asserendum. Nam licet sit præceptum etiam Diuinum constituendi in articulo mortis; si id tamen ex malitia, vel impotentia non obseruetur, non est obligatio, transacto illo articulo, constituendi quamprimum. Item licet de iure Diuino debeat Sacerdos præmittere contritionem, antequam conficiat aliqua sacramenta; si tamen id non obseruet, non obligatur ad eam contritionem habendam quamprimum, sed solo tempore; & ratio est, quia eiusmodi præcepta, quatenus negatiua sunt, solum obligant ad non communicandum, vel non constituendum sacramentum absque confessione, vel contritione, &c. quatenus vero sunt affirmatiua, obligant ad præmittendam confessionem, vel contritionem ante communionem, ante mortem, &c. Neutro ergo modo obligant, transacto illo articulo, vt constat. Ad exemplum vero de confessione annua responderetur facile, illo præcepto terminum anni præscripti diuerso modo; nempe terminum, vltra quem non differatur confessio debita ex præcepto Diuino; quod præceptum Ecclesia vult quod obseruetur *saltem semel in anno*; illa autem particula *saltem*, ostendit aperte, sensum esse, ne differatur vltra annum; manet ergo obligatio eadem, & maior, transacto anno; quia in dies fit maior dilatio vltra annum, & per consequens grauior transgressio præcepti.

138.
Secundo quæritur an etiã obliget Laicos.

Secundo quæritur, an eo præcepto constituendi quamprimum obligentur soli Sacerdotes, an etiam Laici communicantes absque confessione in

casu necessitatis. Nauaricus enim, & alij voluerunt vrosque comprehendere propter paritatem rationis. Sed hæc sententia iam communiter ab omnibus reiiicitur, & merito; tum quia in præceptis odiosis non debet fieri extensio propter rationis paritatem, tum etiam quia reuera non est æqualis ratio, maius enim erat periculum in Sacerdotibus, qui ratione officij sapius habent illam necessitatem celebrandi absque confessione, quia non est alius Sacerdos in illo oppido: Laicus vero raro habet talem necessitatem; præsertim cum regulariter possit confiteri illi Sacerdoti à quo communionem accepturus est. Vnde nec eo præcepto comprehenditur Sacerdos non celebrans, sed communicans more Laicorum: Concilium enim solum loquitur de Sacerdote celebrante.

Tertio quæritur, an comprehendatur Sacerdos in die Parasceues celebrans: ille enim non offert Sacrificium, cum ea die non fiat consecratio, ac per consequens non sit proprie Missa. Cæterum verius est, comprehendendi. Nam licet Sacerdos illa die non dicat proprie Missam, dicitur tamen simpliciter celebrare: vt passim habetur in Rubricis illius diei in Missali Romano; non enim communicat communionem laicam, sed Sacerdotalem; quare illum etiam casum comprehendendi docuit Suarez in præfenti *sess. 7.* & alij, quos sequitur Diana Tract. de celebrat. Missarum, *Resolut. 60.* qui idem docet, quando deficiente Sacerdote post consecrationem, assumitur alius Sacerdos ad complendum illud Sacrificium; prore etiam docuerunt Suarez *illa sess. 7.* & Valquez in præfenti *disput. 208. cap. 3. num. 23.* nam tunc etiam dicitur vere celebrare, & non accipere communionem more Laicorum.

Quarto quæritur, an ille, qui post consecrationem recordatur peccati (& idem erit, si tunc illud commisit) comprehendatur illo præcepto constituendi postea quamprimum possit. Affirmant Suarez *illa sess. 7.* Reginaldus, Bonacina, Megala, Molfestus, & alij, quos refert Diana vbi supra, *Resol. 61.* Et ratio potest desumi ex dictis; quia in illa parte Missæ, quæ restat, Sacerdos vere celebrat, sicut in casibus proxime adductis; ergo de eo verificatur totum, quod Concilium requirit, vt debeat quamprimum postea confiteri.

P. Valquez in præfenti *cap. 3. n. 10.* negat, eum casum comprehendendi præcepto Tridentini; quam sententiam amplectitur Diana *dilla Resolutio. 61.* & pro ea citat Franc. Syluium in præfenti *quæst. 80. artic. 4. dub. 2.* Sed Syluius ibi solum loquitur de Sacerdote, qui post communionem recordatur alicuius peccati. Sic enim dicit, *Idem iudicium existimamus scilicet non obligari eo præcepto (de illo, qui nullius peccati habens memoriam, confessionem non præmisit, etiam post communionem ei occurrat peccatum aliquod mortale, quia non prætermisit eam ob necessitatem, de qua loquitur Concilium.* Suspicio tamen, fuisse errorem in his verbis, & debuisse legi, *ante communionem*; pro illis, *post communionem*; alioquin probatio subsequens non est ad rem; nam si peccatum occurrat post communionem, ille non celebrat absque confessione præuia cum conscientia peccati; iam enim est absolutum Sacrificium, & facta communicatio. Affert etiam pro illa sententia Gregorium Sayrum de Sacramentis, *lib. 2.* quem nondum vidi. Eamdem tamen amplectitur P. Ioan. Præpositus in præfenti *quæst. 9. art. 5. dub. 4.*

Probat Valquez suam sententiam; quia Tridentinum loquitur solum de Sacerdote, cui non est copia Confessarij, & necessitate urgente, absque præuia confessione celebrat. Præmiserat enim obligatio

tionem vniuersalem premittendi confessionem, modo non desit copia Confessarij; & statim subiungit: quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prauia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur. Loquitur ergo de illo, cui desit copia Confessarij, & ideo, necessitate urgente, celebrat absque confessione. In nostro autem casu non celebrat absque confessione, quia desit copia Confessarij, sed ne incurrat notam infamiae, quam incurreret vocando confessarium ad altare, ergo non est hic casus, de quo loquitur Concilium.

143. Hæc ratio, non video quomodo recte cohereat cum mente Tridentini, nec cum doctrina ipsius Vasquez. Dato enim, quod Concilium loquatur de illo solum, qui propter inopiam Confessarij in necessitate celebrat absque confessione, adhuc in nostro casu vtrumque verificatur, quia ad hoc ut verum sit, quod non datur copia Confessarij, non requiritur, quod non adsit physice in eo aliquis Confessarius; sed sufficit, si penitens non possit absque grati incommodo illi confiteri sua peccata. Idque ipsemet Vasquez capite præcedenti cum omnibus Theologis docuit *mm. 5.* & probatur clare ex iisdem verbis Tridentini; dicit enim, omnibus in vniuersum esse obligationem præmittendi confessionem, nisi desit copia Confessarij; quæ exceptio firmat regulam in contrarium: certum est autem, non debere præmittere confessionem illum, cuius quidem Confessarius adsit, sed non potest ei confiteri absque periculo reuelationis, aut iniuriæ grauis; ergo hic dicitur tunc carere copia Confessarij, quia perinde est, ac si non adsisset Confessarius. In nostro autem casu licet adsit Confessarius, non tamen potest Sacerdos celebrans illi confiteri absque nota, & periculo infamiae; ergo iuxta mentem Tridentini, & doctrinam ipsius Vasquez non dicitur hic, & nunc habere copiam Confessarij, atque adeo ex hoc capite non debet obligari præcepto illo Tridentini ad confitendum quam primum post Missam.

144. Melius arguit idem Vasquez secundo ex regulis Missalis Romani, quæ diuerso modo loquuntur de Sacerdote, qui ante celebrationem, vel de eo, qui in ipsa celebratione habet conscientiam peccati mortalis: nam in primo casu dicitur, quod habeat contritionem, & postea quamprimum confiteatur: in secundo autem casu solum dicitur, quod habeat contritionem cum proposito confitendi, & satisfaciendi: non ergo putarunt ij, qui regulas illas collegerunt, quod Tridentini præceptum æquè vtrumque casum comprehenderet; alioquin eodem modo in vtroque explicarent obligationem quamprimum confitendi.

145. Rationem huius diuersitatis possumus ex ipsis verbis Tridentini colligere: loquitur enim de illo solum, qui, necessitate urgente, absque prauia confessione celebraverit; quibus verbis videtur significari ille solus qui necessitate coactus non præmisit confessionem, hoc est, non est confessus, antequam ad Missam celebrandam accederet: hoc enim significat prauia confessio, confessionem scilicet ante Missam; confessio vero facta in media Missa non dicitur in toto rigore prauia, sed concomitans. Quamuis ergo Sacerdos tunc communicet absque confessione propter necessitatem, & carentiam Confessarij, cui posset absque nota confiteri, non videtur tamen comprehendere præcepto Tridentini, quia non omisit propter illam necessitatem confessionem præuiam, hoc est, quæ præcederet celebrationem Missæ, sed solum confessionem, quæ præcederet communionem, vel prosecutionem celebrationis. Fuit autem maius fundamentum, ut Concilium vellet comprehendere primum casum, quam secundum, eo quod voluit

Parochos rurales reddere magis cautos ad quærendum confessarium ante celebrationem Missæ, propter periculum scilicet magis ordinarium, ne diu celebrarent absque confessione prætextu carentiæ Confessarij; quem non haberent fortasse, quando actu volebant celebrare: quod periculum non erat in secundo casu, quando per accidens in ipso altari alicuius peccati recordantur.

Videtur ergo probabilis satis hæc sententia; iuxta quam consequenter videtur idem dicendum siue peccati memoria occurrat post consecrationem, siue etiam ante illam; & in hoc plane sensu videtur loqui P. Vasquez: nam regula illa Missalis Romani, quam affert, vniuersaliter probatur de eo, qui in altari recordatur alicuius peccati; & rationes, quibus vitur, vniuersaliter probant, in vtroque enim casu omittitur confessio propter notam, & infamiam, ad quam parum refert, quod sit ante, vel post consecrationem. Quare idem Vasquez *cap. præcedenti, num. 12.* fateatur, non esse distinguendum ante, vel post consecrationem quoad notam infamiae, sed in vtroque casu eodem modo loquendum esse. Denique ratio, quam attulimus ex verbis Tridentini, eodem modo procedit; ille enim, qui ante consecrationem immediate confiteretur, non diceretur confessus ante Missam, nec illa confessio fuisset prauia in rigore; iam enim inceperat celebrare Sacerdos, cum tota illa actio appelletur Missa integra, licet non omnes eius partes sint æquè essentielles.

Rursum iuxta eandem sententiam consequenter videtur idem dicendum, siue in Missa occurrat memoria peccati, siue occurrat peccatum ipsum quod tunc à Sacerdote fortasse committeretur: in quo casu minus consequenter videtur locutus Syluius, ubi supra, dicens, tunc habere locum præceptum Tridentini confitendi quamprimum post Missam. Nam eadem videtur esse ratio, cum nec in eo casu verificetur, Sacerdotem propter carentiam Confessarij, & urgentem necessitatem celebrare absque prauia confessione; tunc enim confessio prauia omissa fuit non propter necessitatem, sed quia nondum erat necessitas confitendi, cum nondum fuisset commissum peccatum.

Huic sententiæ obicit adhuc potest, quia qui propter obliuionem peccati omittit confessionem præuiam, videtur eam omittere propter necessitatem vrgentem, quæ enim maior necessitas, quam obliuio? ergo verificatur, quod ille celebravit absque prauia confessione propter necessitatem, & per consequens obligatur Tridentini lege ad confitendum quamprimum post Missam. P. Suarez *dicta, sect. 7.* dicit, probabilius esse, quod eiusmodi casus, quando obliuio durat per totam Missam, non comprehendatur Tridentini lege. Ego id certum existimo; quia Concilium in eo capite solum loquitur de eo, qui ante communionem est conscius sibi peccati mortalis: dicit enim, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quamvnumque sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio inbibuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuit; modo non desit illis copia Confessarij. Ecce, hucusque loquitur solum de obligatione præmittendi confessionem, quando quis conscius est sibi peccati, modo non desit copia Confessarij. Statim autem subiungit: Quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prauia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur. Quæ verba debent intelligi omnino iuxta subiectam materiam, scilicet de Sacerdote, qui conscius sibi peccati mortalis, celebrat absque præmissa

146. Videtur probabilis satis hæc sententia.

147.

148. Obicitur probatio.

Respondetur.

Conc. Trid.

præmissa confessione, urgente necessitate; ille enim, qui conscius sibi non est peccati, non comprehendatur illo præcepto confessionis præuia, neque indigebat necessitate urgente ad celebrandum absque confessione: cum ergo ille, qui est omnino oblitus, non sit conscius sibi alicuius peccati, non potest comprehendi hac lege Tridentini, quæ solum fertur ad eos, qui conscij sibi peccati excusantur urgente necessitate à præmittenda confessione. Non potest ergo in illo loco intelligi obliuio nomine *necessitatis urgentis*, cum sit sermo de necessitate urgente ad celebrandum cum conscientia, seu scientia peccati, quæ scientia omnino excludit obliuionem.

149.
Quæritur
quinto.

Syluius.

150.
Respondetur.

Quinto quæritur, an qui non ex necessitate, nec carentia confessarij, sed ex mera malitia, & culpabiliter celebrat absque confessione, obligetur illo præcepto Tridentini, ad postea quamprimum confitendum. Affirmant aliqui, cum quibus sentit Franciscus Syluius loco supra citato *illo dub. 2.* Et ratio esse potest, quia videtur esse argumentum à minori ad maius: grauius enim delinquit, qui absque necessitate, quam qui ex necessitate confessionem non permittit; ergo si iste, comprehenditur eo præcepto, multo magis ille.

Dicendum tamen est, minime comprehendi, quia Concilium aperte loquitur de illo, qui, necessitate urgente, celebrat; & quidem in his præceptis positius non debemus arguere ab vno ad alium casum: præsertim cum sit maior ratio in præsentibus, tum quia hoc præceptum ordinatur ad iniiciendum metum iis, qui prætextu necessitatis celebrandi, differre possunt diu confessionem: posito autem hoc nouo præcepto, diligentius quærent confessarium: illis autem, qui ex malitia id faciunt, non erat necesse iniicere talem metum, cum iam sciant, se obligari sub peccato ad præmittendam confessionem: tum etiam, quia præceptum hoc in ordine ad illos non esset vtile, sed occasio certa noui peccati absque vlla spe fructus. Quo modo enim sperabitur confessurus statim post Missam propter hoc nouum præceptum Ecclesiæ, quo, contempto præcepto Diuino, celebrat nunc absque confessione? Aduerte tamen, Sacerdotem, qui, urgente necessitate, absque confessione celebrat, licet culpabiliter nõ præmittat contritionem, comprehendi adhuc illo præcepto confitendi quamprimum: eius enim verba vniuersalia sunt, nec distinguunt inter Sacerdotem habentem, vel non habentem contritionem; sed loquuntur de non præmittente confessionem ob necessitatem urgentem.

151.
Quæritur
sexto.

Satisfi.

Sexto quæritur, an comprehendatur eo præcepto, qui prius quidem confessus fuerat, & absolutus, sed postea recordatur peccati non explicati in confessione, & ob necessitatem, & carentiam confessarij, celebrat absque noua confessione? Ratio dubitandi est, quia hoc non celebrat absque confessione præuia, cum reuera confessus fuerit. Respondetur tamen, illum casum comprehendi illa lege Tridentini; nam ille celebrat conscius illius peccati absque illius peccati confessione, quam permittere deberet, si necessitas vrgens non excusaret; confessio ergo præuia, quæ exigitur, non est solum confessio qualibet, sed confessio eius peccati, quæ propter necessitatem non præmittitur. Alioquin si aliquis integre confessus fuisset, & postea peccasset mortaliter, & propter urgentem necessitatem celebraret, absque noua confessione, comprehenderetur illa lege Tridentini; nam nec hic diceretur celebrare absque confessione aliqua præuia. Hoc autem est manifeste falsum; nam in hoc sensu nemo celebrat absque confessione præuia, cū aliquando confessi sint omnes, licet post vltimum peccatum non sint confessi.

Ille igitur dicitur accedere absque præuia confessione in præsentibus, qui non præmittit confessionem eorum peccatorum, quorum conscientiam habet ante celebrationem; qualis est ille, qui recordatur peccati non explicati in vltima confessione.

Septimo quæritur de illo, qui habens casum referuatum, & non potens recurrere ad superiores, constitetur urgente necessitate celebrandi, inferiori, quæ ab eoque absoluitur directe à non referuatis, an ille obligetur illo præcepto Tridentini ad confitendum postea quamprimum superiori: an vero sufficiat confiteri superiori tempore debito, quando scilicet inflet obligatio, aut præceptum confessionis annuæ, vel propter recipiendam Eucharistiã? De hoc dubio nihil inuenio apud Auctores, consequenter tamen ad doctrinam supra positã videtur hic etiam comprehendi præcepto confitendi postea quamprimum possit, quia hic re vera celebravit ratione necessitatis vrgentis absque confessione illius peccati, cuius conscientiam habebat, & quam præmittere debebat: quod autem confessus fuerit alia peccata non referuata, non videtur sufficere, sicut neque in illo, qui confessus est alia, & postea recordatur ante Missam alterius peccati, quod nõ dixerat, quã tamen diximus debere post Missam quamprimum confiteri.

Obiici tamen potest, quia ex hoc sequitur comprehendi debere eodem decreto Tridentini illum, qui ante Missam confessus est omnia peccata mortalia præter vnum, quod iustus de causis tacuit, ne incurteret graue damnium apud confessarium, & quia nõ habebat alium confessarium, cui illud posset secure confiteri, atque ideo etiam hunc obligari ad confitendum quamprimum illud peccatum, & quærendum confessarium, cui absque periculo confiteri illud posset. Cõsequens autem videtur falsum, quia ille re vera fecit iam confessionem formaliter integram, & confessus est omnia sua peccata, quantum humano modo potuit: non ergo celebrat absque confessione debita præuia. Nam confessio debita est solum cõfessio omnium peccatorum, quantum absque incommodo, & humano modo explicari possunt. Simile etiam exemplum afferri potest de illo, qui, instante in bello, v. g. morte, confiteretur aliqua peccata in specie, & alia omnia propter temporis angustias solum in genere, & statim celebraret, vt sibi ac alijs prouideret de viatico; hic, in quò, non videtur obligandus, elapso illo periculo, ad confitendum statim, quia non celebravit absque confessione præuia formaliter integram; ergo neque in illo alio casu habens casum referuatum debet obligari ad adeundem superiorem statim post Missam.

Aliquis fortasse dicit, posse assignari differentiam inter hos casus, & illum alium, vt ille solus comprehendatur lege Tridentini, & non isti; quia Tridentinum loquitur expresse de illo, qui ratione vrgentis necessitatis celebrat absque confessione præuia; ille autem, qui habens peccatum referuatum celebrat absque confessione facta suo superiori, id certe facit propter urgentem necessitatem celebrandi, vt vitet notam, & infamiam, vel quid simile. At vero ad celebrandum post confessionem formaliter, & non materialiter integram, potente hic, & nunc absolueret ab omnibus peccatis, & requiritur ille gradus necessitatis. Requiritur quidem aliquis necessitas sitas ad dimidiandam licite confessionem coram legitimo confessario; non tamen talis, quæ sit necessitas vrgens simpliciter, vt explicauimus supra sect. 5. vbi attulimus rationem, cur maior necessitas requiratur ad confitendum inferiori, qui non potest absolueret directe à referuatis, quam ad non confitendum

confitendum integre ei, qui potest absolvere ab omnibus. Ille ergo, qui hoc modo dimidiat confessionem, non est necesse, quod id faciat propter necessitatem vrgentem simpliciter, & per consequens non comprehenditur sub decreto illo Tridentini, quod loquitur solum de omittente confessionem propter vrgentem necessitatem.

155. Sed vrgeri potest contra hoc, quia licet non requiratur necessitas vrgens simpliciter ad dimidiandam confessionem coram legitimo confessario potente absolvere ab omnibus, requiritur tamen necessitas simpliciter vrgens ad communicandum, vel celebrandum absque prauia confessione peccati, cuius conscientia actu est: ille autem, qui dimidiat confessionem coram suo legitimo confessario, vere celebrat postea conficius peccati absque prauia confessione illius; ergo debet habere necessitatem vrgentem ad celebrandum, & per consequens comprehenditur lege illa Tridentini. Si enim hic potest celebrare absque necessitate vrgente ad celebrandum, cur non poterit etiam absque vrgenti necessitate celebrare ille, qui confessus est inferiori, & absolutus est directe à solis peccatis non referuatis; Verque enim æque est conficius peccati mortalis, cuius confessionem non præmisit, vel certe non est illud confessus legitimo iudici in illo foro. Quod autem non requiratur æqualis necessitas ad dimidiandam confessionem in vtroque casu, videtur se habere per accidens, & omnino extrinsece in ordine ad communionem. Potest enim contingere, quod aliquis habeat causam, & necessitatem sufficientem ad dimidiandam confessionem, & non ad celebrandum, vel communicandum ante confessionem integram, v. g. Sacerdos, qui nunc habet confessarium, cui ob angustias temporis non potest integre confiteri, & aliunde probabiliter timet, quod per longum tempus, & fortasse per totam vitam, non habebit aliam occasionem confitendi, habet certe causam sufficientem, ut confiteatur illi, licet non integre, imo etiam si haberet peccata referuata, à quibus ab illo non posset absolui: non tamen habet causam sufficientem, & vrgentem necessitatem ad celebrandum, si aliunde probabiliter etiam sperat, quod breui habebit alium, cui integre possit confiteri, & nunc non vrget necessitas alia, vel timor infamiae ad celebrandum. Concilium ergo loquitur de iis, qui absque prauia confessione celebrant propter necessitatem non quamcumque, nec quæ solum vrgeat ad confitendum, sed quæ vrgeat ad celebrandum, quæ necessitas æqualis videtur requiri, ut possit celebrare, qui confessus est non integre, potenti absolvere ab omnibus, & ut possit celebrare ille, qui confessus est inferiori non potenti absolvere à referuatis; vterque enim celebrat absque prauia confessione peccati, cuius conficius est: ergo vterque comprehenditur illa lege confitendi postea quamprimum.

156. Consequenter itaque verius existimo, in iis omnibus casibus locum habere præceptum illud Tridentini, quod quidem ex contextu illius capituli colligi videtur. Præmiserat enim obligationem vniuersalem præmittendi confessionem ante communionem, quoties aliquis conficius est sibi peccati mortalissimi quibus verbis certum est nomine Confessionis intelligi non quamlibet confessionem formaliter integram, sed confessionem eorum omnium, quorum ante communionem conficius est; alioquin si post confessionem recordamur alicuius peccati, non debemus illud ante communionem confiteri; quod est contra vsum totius Ecclesie, & omnino falsum. Proponitur ergo in illis verbis obligatio

confitendi omnia peccata, quorum ante communionem memoriam, & conscientiam habemus: de eiusmodi autem confessione, & de hoc debito subiungitur: *Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuit; modo non desit illis copia confessoris.* Ecce illam eandem confessionem omnium peccatorum, quorum ante communionem conscientiam habemus, de qua sermo erat: dicit, debere præmitti à Sacerdote, si non desit copia confessoris: quod si desit, & necessitas celebrandi vrgeat, & ideo absque prauia confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur; quæ vltima verba necessario intelligenda sunt de eadem confessione prauia, de qua sermo erat, scilicet, illa confessione integra omnium peccatorum quorum memoria sit ante communionem; ad quam confessionem præmittendam, Sacerdotes etiam teneri dixerat. Alioquin erit æquiuocatio ingens intra paucissima verba, intelligendo nunc vnum, & statim aliud, nomine illo *Confessionis prauia.*

157. Fatendum est ergo, Concilium obligare voluisse ad quamprimum confitendum omnes Sacerdotes, qui carentes confessario propter vrgentem necessitatem celebrandi id faciunt absque confessione illa prauia, ad quam præmittendam iure Diuino tenebantur quæ est confessio integra omnium mortalium, quorum memoriam habent ante communionem. Quamuis ergo in casibus supra adductis Laicus, vel etiam Sacerdos communicans more Laicorum non obligetur ad confitendum iteum statim post communionem, voluit tamen Concilium, Sacerdotes celebrantes ad id obligare, vt propter maiorem frequentiam, & occasionem ac necessitatem sæpius celebrandi, & communicandi, sint magis cauti, & diligentes in quaerendo confessario legitimo, ac opportunitate confitendi integre omnia peccata.

Quid intelligatur per illud, quamprimum, in verbis Concilij.

158. Octauo quaeritur, quomodo intelligendum sit illud, *quamprimum*, quod est quaerere, quæ, & qualis dilatio confessionis post Missam sit materia sufficientis ad peccandum grauius contra istud præceptum? Aliqui videntur omnino stricte illam vocem accipere, vt finita Missa statim debeat Sacerdos quaerere confessarium; pro qua explicatione Antoninus Diana dicto tract. de celebratione Missarum, resolut. 60. Diana. affert Ioan. Sancium in *Selectis disp.* 32. num. 4. quem videre non potui. Alij autem, qui ab eodem dicuntur pro sua sententia citati, nempe Suarez, & Vasquez, id non dicunt, sicut nec Henriquez, qui ibidem citatur.

Alij ad aliud extremum declinantes, dicunt, illam particulam ita intelligi, vt Sacerdos postea confiteatur suo tempore, nempe ante aliam celebrationem; quam sententiam saltem per principia extrinseca probabilem esse docet idem Diana loco citato; & pro ea affert Stephan. Fagundez de præceptis Ecclesie tract. 3. cap. 8. num. 9. Molfesum in *Summa tom. 1. tract. 3. cap. 10. num. 28.* & per Binsfeldium in *Enchirid. Theol. Pastor c. 5.* Verum ex his auctoribus solus Fagundez id dixit, absque alio auctore, vel ratione. Nam Molfesius loquitur ibi expresse de Laico communicante, vrgente necessitate absque prauia confessione; & de illo dicit, debere habere contritionem cum proposito confitendi non statim, sed suo tempore; pro quo affert Suarium, & alios auctores, qui certe id non dicunt de Sacerdo-

Octauo quaeritur quid intelligendum sit per illud quamprimum.

Aliquorum sententia.

155. Vrgetur ad hoc.

156. Tria ita quæ videtur in iis omnibus casibus habere præceptum.

te celebrante. Petrus vero Binsfeldius citatur à P. Diana non designata parte illius operis: oportet tamen, quod sit in 1. parte, non cap. 5. sed cap. 6. in quo tractat de illa obligatione Sacerdotis, sed ibi nullo modo insinuat eiusmodi sententiam: non potest ergo manere probabilis propter sola principia extrinseca, quæ non habet alium auctorem, nisi vnum; & est contra omnes alios.

160. *Contra hoc est expressa declaratio Missalis Romani.* Contra illam vero est expressa declaratio apposita in regulis Missalis Romani, in quibus illa dictio Concilij, *quamprimum*, explicatur, *cum primum poterit*. Ergo si potest confiteri ante aliud sacrum, quod forte non faciet ante mensam, debet ex illo præcepto confiteri. Deinde, quia nemo proflus dicit, fieri illico, statim, *quamprimum*; illud, quod post sex, vel octo menses fit. Cum ergo possit contingere, quod Sacerdos ille non celebrat iterum intra sex, vel octo menses, non satisfacit præcepto Tridentini, dilata confessione per totum illud tempus, & habitata (vt supponimus) interim copia confessarij. Denique in eo sensu præceptum Tridentini ad nihil novum obligaret, neque habet differentia inter Sacerdotem celebrantem, & Laicum communicantem, urgente necessitate, absque prævia confessione. Vterque enim præcepto Diuino obligatur ad confitendum, data occasione, ante communionem sequentem. Hoc ergo non est explicare, sed afferre omnino illud Tridentini præceptum.

161. *Alij tertio dicunt.* Alij ergo tertio dicunt, illud, *quamprimum*, intelligi intra triduum; quam explanationem approbat idem Diana loco citato, & pro ea affert Thom. Sanchez, Egidium de Conink, Gonzalez, & alios. Sed ij omnes loquuntur in aliis materijs diuersis; nec quoad hoc potest argui ab vna materia ad aliam; quia dictiones illæ, *statim, incontinenti, mox, quamprimum*, & similes non habent certam, & determinatam significationem, sed ex diuersitate materiæ, de qua agitur, & ex alijs circumstantijs indicandum est, quando aliquid factum, vel non factum sit statim, incontinenti, &c. vt tradunt communiter Iuristæ; & videri possunt Card. Tuschus in dictione *Mox*. Ioan. Petrus Surdus *Confl.* 437. num. 31. Paul. Ghirlandus *de hæreticis* q. 5. num. 16. & sequentibus; qui habetur in *tom. 1. tractatum Iuris, parte 2.* Vnde aliquid in vna materia dicitur fieri *statim*, si fiat intra hebdomadam, vel mensem, in alia vero materia non dicitur statim, nisi fiat intra diem. Sic Dauid

Psal. 36. loquens de humiliatione peccatorum, quæ eorum gloriã consequitur, dicit subsequi statim: *Inimici vero Domini mox vt honorificati fuerint, & exaltati, deficientes quemadmodum sumus deficient; vbi non intelligitur de consequutione intra diem, vel mensem; sed de illa, quæ non differatur per longum tempus.* Sic enim explicatur vox *statim* in illa materia 2. *Machab. c. 6.* in illis verbis: *Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficij est indicium: vbi statim accipitur, prout opponitur ad multum temporis; & tamen in alijs materijs non potest ita late explicari. Quando enim dicitur Ioan. 18. Et statim gallus cantauit, certe non potest intelligi de cantu post diem, nec per vnã horam. Debet ergo totum hoc relinqui prudentis arbitrio, qui ex materia huius præcepti & alijs circumstantijs iudicare debet, quæ dilatio opponatur, vel non opponatur illi.*

162. *Observanda est intentio Concilij.* Ad hoc autem obseruanda est intentio Concilij in hac lege, quæ fuit sacerdotum conscientia, & puritati consulere, qui propter necessitatem celebrandi facilius possent confessionis remedium negligere: idcirco voluit prouidere, ita permittendo in casu veræ necessitatis celebrare cum contritio-

ne, vt maneret obligatio confitendi data occasione, vt tollatur periculum sæpius celebrandi absque confessione. Illa autem particula *quamprimum*, idem est ac prima data opportunitate, seu, vt explicat regula Missalis, *cum primum poterit*. Vnde infero, posse contingere, quod aliquando obliget illud præceptum sub mortali ad confitendum eadem die, quando scilicet hodie habet confessarium, & non est certum, an cras illum sit habiturus, cum tamen inter eadem necessitas celebrandi cras; tunc enim etiam si tertia die habiturus sit certo confessarium, debet hodie confiteri; quia dilatio illa, licet sit parua quoad tempus, est magna in qualitate, cum sit causa celebrandi iterum absque confessione; quod est directe contra finem huius præcepti.

Quando vero dilatio non afferret hoc periculum celebrandi absque confessione, sed sitet intra terminos mere dilationis confessionis post Missam, rursus distinguendum videtur; nam si dilatio hodierna affert periculum, non quidem communicandi postea absque confessione, sed tamen non confitendi per plures dies, quia nunc habeo confessarium, & postea non habeo illum; tunc dilatio hodierna videtur aduersari grauitè præcepto Concilij, quo præcipitur confessio, cum primum poterit fieri, hoc est, prima occasione, & opportunitate habita; cui præcepto grauitè obstat, qui vult dilationem illam notabilem post primam occasionem, & opportunitatem confitendi. Cessante autem illo periculo, videtur probabilis sententia illa, quod non sit dilatio grauis, quando intra triduum confiteri Sacerdos. Eodem enim modo præcipitur in cap. *Eos, qui*, de sententia excommunicationis, in 6. quod illi, qui in articulo mortis absoluantur ab excommunicatione referuata, postea si conualuerint, debeant, cum primum commode possint, recurrere ad superiorem, alioquin reincident in censuram; & tamen non iudicabuntur reincidente, qui intra triduum datæ commoditatis recurrerint. Sicut etiam præceptum deferendi libros hæreticorum ad Inquisitores non violat grauitè, qui per biduum illos retinet; vt cum alijs docet Thom. Sanchez *lib. 2. in Dialogo, Sancti cap. 10. num. 55.* Non ergo videtur magis stricte explicanda illa dictio, *quamprimum*, in casu nostro; neque enim videtur grauitè opponi fini, aut præcepto Concilij illa breuis dilatio.

Restabat nunc agere de obligatione negandi Eucharistiam indigno, seu peccatori publico vel occulto: de hoc tamen diximus satis supra *disput. 8. de Sacramento in communi, sect. 10. & sequentibus.*

DISPUTATIO XV.

De dispositione corporali requisita ad percipiendam Eucharistiam.

SECTIO I. *Quæ mundities exigatur in corpore, præsertim à pollutione, & copula.*

SECTIO II. *De ieiunio requisito ad communionem.*

SECTIO III. *Quomodo propter mortis periculum, vel necessitatem sumentis liceat communicare, non præmissis ieiunio.*

SECTIO IV. *Alij casus in quibus licet absque ieiunio Eucharistiam accipere.*

Quæ ad corpus pertinent, reduci solent ad munditiam externam, & internam ipsius corporis.

poris, & ad seiniunium naturales; de quibus hac Disputacione dicendum erit.

SECTIO I.

Que mundities exigatur in corpore, presertim a pollutione, & copula.

I. Sanchez. Aliquorum sententia. De hoc puncto agit optime P. Thom. Sanchez lib. 9. de Matrimonio disputat. 13. in quo licet olim fuerint diuersae Doctorum sententiae; hodie tamen fere omnes conueniunt, licet unus, vel alter adhuc a communi sensu discedat. Aliqui ergo dixerunt, esse peccatum mortale accipere Eucharistiam post pollutionem, vel fornicationem moralem intra eandem diem, etiamsi praecedat confessio illius peccati. Hanc tenuit Nauarrus in Manuali cap. 2. 1. n. 51. sed postea mutauit sententiam in eodem loco in editione posteriori. Eam indicauerat S. Thomas in 4. dist. 9. quest. 1. artic. 4. quaestiuicula 2. dicens, quod in tali pollutione, si ad causam recurrens dubitet de consensu, omnino abstinere debet. Richardus in 4. d. 9. artic. 2. quest. 3. ubi sic ait, Crapula, vel cogitatio, si peccata mortalia fuerint, vel probabile dubium est, verum fuerint, tunc pollutio ex eis proueniens prohibet de necessitate huius Sacramenti susceptionem. Marilius in 4. quest. 6. artic. 4. Bene stat, inquit, aliquem esse sobrium, & in gratia Dei gratum faciente, & tamen pro illo die suscipere esse indignum. Paret de eo, qui de nocte pollutus est pollutione peccatum mortale inducente, qui die sequenti, etiam licet confessus, & contritus, dummodo non sit Curatus animarum, nequit celebrare; debet enim expectare ad viginti quatuor horas. Indicat etiam Alex. Alenlis 4. p. quest. 11. (non 47. ubi citatur a Soto) artic. 2. §. 3. ubi dicit, quasdam esse causas necessitatis, & quasdam congruitatis; & inter causas necessitatis assignat inhabilitatem mentis, quae ex pollutione consequitur, quamdiu remanet. Item Bonauer. in 4. dist. 12. artic. 2. quest. 3. ubi dicit, quod pollutio veniens ex turpi cogitatione, vel crapula ita impedit, ut sic recipiens, nisi necessitas compellat, prinetur fructu, & incurrat damnus; & alij ex antiquioribus. Fundamentum potissimum sumitur ex Gregorio in epist. ad Augustinum relato in cap. 1. distinct. 6. ubi dicitur, quod habens pollutionem ex praua cogitatione oportet die illa a sacris mysteriis abstinere.

2. Contraria sententia. Alij Contrariam sententiam omnino extremam amplexi dicunt, quocumque modo posita sit pollutio, si tamen postea confessione purgauerit se poenitens, nullam esse, nec posse esse culpam venialem eadem die communicare. Ita Ioan. Saneius in quaestionibus selectis disputat. 23. num. 30. cuius fundamentum est, quod ille solus indigne accedit, qui sibi conscius alicuius peccati mortalis non praemittit Sacramentalem confessionem, ut constat ex Tridentino Sess. 14. cap. 7. Ergo qui post commissum peccatum praemittit confessionem, non accedit indigne, sed digne; non ergo peccat accedendo: nam, si accessus ipse esset malus, & culpabilis, non accederet digne, sed culpabiliter, & indigne. Alij varias distinctiones adhibent de pollutione culpabili, aut inculpabili; item de relinquente distractionem, & perturbationem mentis, vel non relinquente; iuxta quas regulas dicunt, aliquando nullam interuenire culpam venialem, neque indecentiam in communione; aliquando indecentiam aliquam absque peccato; aliquando peccatum veniale, nisi necessitas, aut causa rationabilis specialiter excuset, ratione cuius melius sit non omittere communionem. Auctores late congerit Thom. Sanchez P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Loco citato, qui fere eandem sententiam sequitur, Suarez in praesenti disputat. 68. sect. 2. & alij Recentiores. Aduerte obiter Dominicum Soto in 4. dist. 12. quest. 1. artic. 7. post medium reprehendere Gabrielem, eo quod lectione 10. in Canonem citat Alexandrum, Albertum, Bonauerum, & Paludanum, ut docentes, quod pollutio, etiamsi non oriatur ex peccato, impediatur de necessitate, atque ideo non posse absque peccato accedi: cum tamen in illis Auctoribus eam sententiam Soto non inuenit. Sed reuera Gabriel non citauit eos Auctores pro illa sententia, imo expresse pro contraria, scilicet, quod tunc debeat homo abstinere a celebratione, nisi in casu necessitatis, aut visitationis scandalii. Debet, inquit, de consilio, non de precepto, ita quod moraliter peccet, si celebret; quam sententiam illi Auctores expresse amplectuntur.

In hoc puncto in primis existimo, sententiam illam Ioannis Saneij singularem, & falsam esse, praefertim, si intelligatur non solum de facto, sed etiam de possibili, prout illa Auctor videtur intelligere, & certe eius fundamentum, vel nihil concludit, vel probat, numquam posse actum communicandi reddi venialiter malum ex aliqua circumstantia; quia iam ille homo non communicaret digne, sed indigne, & male; ac per consequens non acciperet fructum Sacramenti, licet esset in statu gratiae. Doctrina autem haec noua est, & contra omnes Theologos; qui passim supponunt, posse aliquando peccati venialiter in receptione huius Sacramenti, sicut in receptione etiam Baptismi, Confirmationis, Ordinis, & aliorum: cur enim repugnat, quod sumptio Eucharistiae aliquando opponatur leuiter legi alicui postituae, vel naturali, sicut aliae actiones humanae opponi possunt? Et constat aperte, quia potest contingere, quod sic obligatio ex charitate non grauis, sed leuis hic, & nunc subueniendi proximo indigenti, vel sit obligatio ex iustitia restituendi aliquid leue, quod postea restitui non poterit; quae actiones impediuntur per hanc communionem; vel certe sequitur scandalum leue, quod sub veniali debebam vitare, vel nocumentum sanitati, aut aliud simile: ex quibus reddi potest mala venialiter voluntas communicandi hic, & nunc; sicut etiam multi dicunt, peccate venialiter sacerdotem absque causa celebrantem non dicto Matutino cum Laudibus; in quibus, & aliis similibus casibus sacerdos, vel Laicus communicans peccat venialiter, licet sit in statu gratiae; ergo potest similiter peccate venialiter communicans, vel celebrans post pollutionem, vel copulam licitam, vel illicitam, praemissa confessione; quia potest illa communicatio opponi leuiter reuerentiae debitae huic sacramento: non potest enim negari, quod reuerentia debita huic sacramento non consistat in indiuisibili, atque ideo quod posset in ea peccati grauius, & etiam leuiter, quando sit aliqua irreuerentia leuis, qualem dicit aliquis esse, si accedat quis ad celebrandum, vel communicandum absque vlla preparatione, aut oratione praevia. Fatendum ergo est, loquendo de possibili, contingere posse, quod aliquis peccet venialiter sumendo hic & nunc Eucharistiam, licet sit in statu gratiae; quod si hoc in genere est possibile, non erit contra Tridentinum, ut ille Auctor volebat, diceret, quod communicans, vel celebrans absque speciali causa, post pollutionem, peccet venialiter.

Ad fundamentum ergo illius Auctoris omnes debemus respondere, & dicere, illum, qui venialiter communicando, accedere quidem indigne, non indignitate graui, sed leui, quae non tollit omnino

Suarez. Dom. Soto.

4. Prima conclusio recipit sententiam Saneij.

Ita enim doctrina est contra omnes Theologos.

Contingere ergo potest quod in hoc casu aliquis peccet venialiter.

5. Ad fundamentum illius Auctoris omnes respondere debent.

o o omnino

omnino effectum sacramenti ex opere operato. Paulus enim dicens, eum, qui manducat, aut bibit indigne, iudicium sibi manducare, & bibere, loquitur de indignitate graui, quæ dicitur indignitas simpliciter: sicut nec dicitur simpliciter communicando, licet reuera contineat sacrilegium leue, cum opponatur leuiter præcepto, & virtuti religionis. Sic ergo non dicitur simpliciter indigne accedere; sicut nec sacrilegus simpliciter, qui solum peccat venialiter, accedendo: atque in hoc sensu verissimum est, eum solum accedere indigne, qui accedit conscientius peccati mortalis absque præuia confessione.

6. *Inhabia.* Dices; Paulus omnibus iis, qui non accedunt indigne, consulit, vt accedant, illis verbis: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat;* cuius probationis nomine mortalium; ergo qui cum illa confessione præuia accedit, non peccat venialiter sic accedendo: alioquin non posset ei consuli accessus malus saltem venialiter.

7. *Respondeo.* Respondeo, in primis aliquos Patres intelligere illud verbum, *probet*, non solum de probatione necessaria auferendo mortalia, sed etiam de purgatione à venialibus, & eorum radicibus, quæ impediunt aliquomodo fructum sacramenti. Sic explicat Cornelius ibi; & affert Chrysostomum, & Ambrosium, quibus addi potest Anselmus dicens, illum indigne accedere, qui sine debita reuerentia Eucharistiæ percipit. Iuxta quem sensum verba illa Pauli intelligi possunt primo, & per se de probatione, & purgatione à mortalibus, ne impediatur totus fructus sacramenti: & deinde, secundo loco, & cum proportione de probatione, & purgatione à venialibus, præsertim illis, quæ afferunt irreuerentiam contra hoc sacramentum, & quæ magna ex parte impediunt eius fructum. Non ergo consulit Paulus omnibus, qui peccato mortali carent, vt statim accedant; sed hortatur omnes, ne accedant absque præuia probatione; grauiorem tamen penam comminatus illi, qui absque probatione, & purgatione à mortalibus accedere præsumit.

8. *Uterius confirmatur.* Deinde, licet illud, *probet*, intelligatur ibi solum de examine in ordine ad mortalia, non sequitur, quod Paulus hortetur simpliciter ad accedendum, eo solum examine præmisso, & omni alia præparatione relicta: hoc enim esset absurdissimum; potest quippe contingere, vt aliquis sit in statu gratiæ, & tamen non debeat accedere hic & nunc, vel quia non est ieiunius, vel quia habet Ecclesiæ prohibitionem ob interdictum aliquod locale, vel aliam causam similem; non ergo potest consuli omnibus indifferenter, quod accedant eo ipso, quod nullius peccati mortalis conscientij sibi sunt. Sic ergo potest contingere, vt licet non habeant peccatum mortale, non tamen possint accedere hic & nunc absque nouo peccato veniali, ex aliqua lege positua, vel naturali proueniente. Illa ergo verba, *& sic de pane illo edat;* non debent accipi, vt excludant omnia alia requisita. Permittit certe Paulus homini probato per confessionem accedere, quantum est ex illo capite: semper tamen subintelligitur, nisi aliunde impediatur, & cum debito modo, & reuerentia, quæ partim præscribenda est ab Ecclesia, prout de facto præscribitur ieiunium naturale, & alij ritus determinati, partim dicitur ab ipso lumine intellectus, supposita excellentia, & dignitate sacramenti, ad quod est accedendum. Sicut ergo non excludit Paulus debitum accedendi cum modestia, & reuerentia externa, quando homini per confessio-

nem probato permittit accedere; quia reuerentia illa externa subintelligitur, si volumus accedere; sic neque excludit debitum reuerentiæ internæ, ad quam sicut pertinet præparare mentem internam bonis cogitationibus & desiderijs, sic potest ad eandem pertinere aliquando mundare animum ab aliquibus reliquis turpium cogitationum, assumendo aliquid temporis, quo id mediocri saltem diligentia præstari possit. Quamuis ergo Paulus loquatur ibi solum de indignitate, quæ impedit totum fructum sacramenti, & quæ tollitur per probationem, & confessionem præuiam peccatorum mortalium, & quæ facit, quod communicans in peccato iudicium sibi manducet; non sequitur, quod nihil aliud omnino requiratur ad vitandum etiam peccatum veniale; quia qui deterreret ab vno, non permittit alia, sed tempore subintelligit, quod debeant etiam adesse omnia alia requisita.

Hoc ergo circa possibilitatem supposito, restat dicendum, an, & quomodo eiusmodi fordes præcedentes impediunt communionem. De quo quidem non potest dari regula vniuersalis, quia totum hoc pendet ex variis circumstantijs, quas maturo iudicio ponderare debet prudens confessorius: aliquando enim indecentia erit talis, vt absque peccato veniali non possit homo accedere; & aliquando poterit quidem absque peccato, sed melius erit abstinere; & aliquando melius erit accedere. Sunt etenim aliqui, qui Dei gratia ita sunt alieni ab eo genere voluptatis, vt si, natura se exonerante, in somno pollutionem patiantur, id prorsus absque vlla turpi cogitatione, vel specie, & sæpius absque vilo sensu id eis contingat; quare non magis eo fluxu afficiuntur, aut mutantur, quam si aliud quoduis excrementorum genus emisissent; & iis non est cur prohibeatur sequenti die communicare, vel celebrare, cum non aliter se sentiant dispositos, aut deutos, quam si nihil tale eis contigisset. Alij in alio extremo ita sunt ad eiusmodi voluptates affecti, vt sæpius frequenter desideret, & procurent; & his quidem regulariter expedit iniungere, vt ea die, qua culpabiliter polluti sunt (quod idem de copula illicita intelligitur) abstineant: vix enim accedere possunt absque irreuerentia, quæ sit culpa venialis, nisi forte ratio specialis dixerit, esse accedendum, cum timore, & tremore, ad vitandam notam, & infamiam, vel propter iubileum, aut festum solemne, vel quid simile. Alij denique sunt, quibus pollutio contigit absque propria culpa saltem graui: afficiuntur tamen eiusmodi voluptate, & manet in eis vel memoria, vel delectatio sensibilis, quæ mentem à spiritualibus auocat, & reddit minus aptam, vt sese deuote præparent ad Diuina mysteria: & hi quidem regulariter non peccabunt venialiter accedendo; sæpe tamen laudabilius illa die abstinebunt, sæpe laudabilius accedent; præsertim quando timeri potest, id posse prouenire, procurante demone, ad impediendam communionem; aut quando sæpius id accideret, atque adeo sæpius abstinentium esset à communionem; vel denique si celebraret festi, aut exemplum, vel quid simile interueniret: quando vero ea inconuenientia non sequuntur, & aliunde carnis perturbatione mens non potest sese ad deuotionem reducere, laudabilius abstinebit homo, iuxta consilia Patrum, qui ad hanc partem non parum inclinare videntur. Gregorius relatus in illo cap. i. dist. 6. & Augustinus *serm. 249. de tempore*, cuius mentem bene explicat Vasquez in presenti *quest. 80. art. 7.* vbi affert alios, & addit, fortasse olim fuisse circa hoc aliquod præceptum quoad copulam saltem cõiugalem, prout colligitur

ex Concilio Eliberitano relato in c. *Omnia homo*. de consecratione, *dist. 2.* quibus addi potest id, quod S. Bernardus in vita S. Malachiae, narrat: *Cum Malachias (inquit) Sacramenta offerret, & appropriasset ei Diaconus facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum Sacerdos ingemuit, quod sensisset penes illum latere, quod non conueniret. Peracto Sacrificio, secreto percunctatus de conscientia sua, confessus est, & non negauit, illud sibi per somnium nocte ipsa. Cui iniungens poenitentiam: Non debueras, inquit, hodie ministrasse, sed verecunde te subtrahere sacris, & deferre tantis, tanquam Diuinis mysteriis, ut hac humilitate purgatus, dignum exinde ministraras. Quamuis haec verba fortasse possint ita intelligi, ut non acciderit pollutio absque culpa Diaconi, quod videtur significare poenitentiam illi à Malachia impositam; & verba illa vltima, ut hac humilitate purgatus, quae indicant culpam, à qua ut purgaretur, debuerat se humiliare.*

11. Huc etiam spectant statuta illa Ordinis Carthusiensis, quae habentur in Statutis antiquis *parte 1. cap. 43.* vbi statuitur, quod nocte pollutus etiam circa culpam, mane non celebret, nec ad gradus altaris accedat. Excipitur tamen dies Natiuitatis, Paschae, Pentecostes, & cum aliquis ordinandus est Ordine sacros, in die item Dedicationis Ecclesiae interiori, vel quando aliquis frater debet communicare, vel professionem facere, Prior potest celebrare. Item Sacrifista, & Procurator poterunt accedere ad gradum altaris, licet non ministrare Missam. Etiam in secunda parte Statutorum antiquorum *cap. 6. §. 3.* excipitur, quando aliquis debet sepeliri eodem die. Et in 3. Compilatione Statutorum *cap. 1. §. 33.* excipitur Festum Corporis Christi. Vnde apparet, quantam puritatem non solum mentis, sed etiam corporis voluerint Patres illi sanctissimi in viris spiritualibus, & religiosis, ut ad hoc Sacramentum accederent.

12. Ad quae statuta alluissse videtur Dominicus Soto *dicta distinct. 12. quae 1. artic. 7.* versus finem, vbi eorum rigorem videtur reprehendere, dum ait: *Statuta Carthusiensium plus pudoris religiosi obici, quam necessariae reuerentiae Sacramento exhiberi; debuisset tamen vir doctus aduertere, non esse eandem regulam assignandam pro omnibus; plus enim perfectionis exigitur in monacho solitario sui contemptum, & humilitatem procurante, ac desiderante; vnde non mirum, si eam occasionem arripiant ex defectu non culpabili, qui veras etiam culpas aliis innotescere non dedignantur, praesertim quando humilitas propria cedit in honorem, & cultum singularitatem Christi Domini sub Sacramento contenti. Quod si aliquando ob circumstantias, difficultatem, vel inconuenientia quiscum inueniat, poterit à suo Superiore in illa regula dispensari, prout de facto fieri ex testimonio fide digno compertum habeo: imo Praelatum rem totam Confessariis relinquere, ut ipsi, prout in Domino iudicauerint, subditis, occurrente necessitate, consulant. Porro, qui attente legerit, quantum in hoc genere puritatem Deus in Lege veteri exigebat à Iudaeis *Leuit. 15.* & quidem non à Sacerdotibus, sed à Laicis, & à tota vulgi plebe, non mirabitur, quod sanctissimi viri à perfectis Religiosis aliquid exigant ob reuerentiam tanti Sacramenti.*

13. Regula itaque, quam in hoc puncto constituere possumus, tota desumi debet ex gradu reuerentiae huic Sacramento debitae; qui gradus colligendus, & mensurandus est ex aliis materiis, in quibus reuerentia eadem exercetur. Videmus enim, haberi pro irreuerentia culpabili, vel saltem pro defectuosa reuerentia, quando aliquis cum tali, vel

P. Iuan. de Lugo de Sacramentis.

tanta distractione, vel certe absque tali, & tanta praeparatione, vel oratione accedit; quando absque tali, vel tali modestia, & corporis compositione externa. Possumus ergo comparare irreuerentiam, quae resultat ex tali pollutione in his circumstantiis, & mensurare, an attingat eum gradum, quem in aliis materiis iudicamus irreuerentiam, vel certe defectum reuerentiae; & iuxtam illam mensuram debemus iudicare de culpa, vel defectu reuerentiae in hac etiam materia. In qua tamen maior causa requiritur ad abstinendum saepius, quam ad semel, vel iterum relinquendam Missam, vel communionem, quia defectus ille reuerentiae excusatur ob necessitatem virium spiritualium, cui noceret frequens illa abstinencia, & ideo sicut in aliis materiis, sic etiam in ista minuitur irreuerentia, quando necessitate adducimur ad aliquid subtrahendum de debito cultu, & reuerentia.

Ex dictis infertur, quid dicendum sit de copula, vel licita, vel etiam illicita: de illicita enim, & mortaliter culpabili idem fere dicendum est, quod de pollutione mortali: nam licet haec ex specie sua sit grauius peccatum, quam fornicatio, aliunde tamen fornicatio videtur magis impedire communionem, tum quia plus habet de externo, & ita tollit plus de extrema reuerentia; tum etiam, quia regulariter plus habet voluntarij, & deliberationis, quare ratio permittendus videtur aliquis celebrare, aut communicare eadem die post copulam illicitam, licet confessionem praemiserit. De copula etiam licita fere dicendum videtur, sicut de pollutione inculpabili, cum hoc tamen discrimine, quod magis videatur impedire, quam pollutio illa, quae ex necessitate naturae absque prauis cogitationibus contingit. Regulariter itaque melius erit abstinere post copulam ea die, nisi subsit causa aliqua specialis: hoc enim probant Patrum loca, quae affert Thom. Sanchez loco citato, suadet Canon ille Concilij Eliberitani relatus in cap. *Omnia homo*. de consecratione, *distinct. 2.* & videri possunt, quae ad hoc propositum Canisius, *cap. vltim. de Eucharist.* & Viguerius institution. *cap. 16. §. 3. versicul. 22.* Aliquando etiam erit culpa venialis accedere eadem die: aliquando minor reuerentia absque peccato. Facilius ergo permitti potest, accedere post pollutionem inculpabilem, quam post copulam; quia, ut diximus, copula plus tollit de reuerentia externa, & plus etiam habet de voluntario. Aliquando tamen accedendum erit eodem die, vel propter notam, aut aliam causam similem: & quidem minor causa requiritur, quando copula non fuit ex voluptatis appetitu, sed ex desiderio prolis; & multo minor, quando non fuit petita, sed reddita coniugi petenti, & videnti iure suo, quo, praetextu communionis, fraudari non poterat.

Restat dicere de aliis sordibus corporis, de quibus certum est, aliquando impedire posse à celebrando, quando scilicet afferunt secum irregularitatem. Aliquando impediunt saltem à celebrando, ministrando in publico, propter horrorem, & indecentiam. In quo sensu intelligitur textus in cap. *Tua nos*. de Clerico aegrotante; vbi Clericus leprosus praecipitur abstinere (scilicet in publico) propter horrorem populi. In vniuersum tamen sordes corporeae secundum se non impediunt à communionem, saltem in occulto; quia licet in lege veteri aliqua immunditiae corporales arcerent ab ingressu templi, & sacrificij, illa tamen caeremonialia erant propter populum crassiores, qui sensibilibus tenebatur: hic autem cibus non est corporis,

sed mentis, cuius mundities exigitur. Decentia tamen, & reuerentia huius sacramenti videtur exigere, vt si sordes eiusmodi facile possint auferri, auferantur. Item, si breui cessabunt, & potest commode differri communio, aliquando semel, aut iterum differatur; quando tamen longius durat, vel mere occultæ sunt, vt contingit in menstruo, non est, cur aliquis alimonia cœlesti priuetur.

SECTIO II.

De ieiunio requisito ad Communionem.

16. Certum est apud Catholicos praequiri ieiunium.

Conc. Carthag.

Certum iam est apud Catholicos omnes, praequiri ieiunium in iis, qui hoc sacramentum accipiunt, quod quidem praeceptum ab ipsis Apostolorum temporibus initium habuisse late probant Recentiores; & videri potest Vasquez disputat. 211. cap. 1. qui tamen communiter probant hoc praeceptum ex Canone 29. Trullano sextæ Synodi, vbi reuocatur licentia Concilij Carthaginensis 3. can. 29. in quo præcipiebatur quidem ieiunium ante sacramenti celebrationem, sed excipiebatur feria quinta in Cœna Domini, quæ exceptio facta etiam fuit in Concilio Africano sub Bonifacio primo can. 8. & in Concil. Matifconensi 2. can. 6. Aliquibus tamen non videtur efficax argumentum ex Canone illo Trullano, quia in eo reuocatur quidem decretum Concilij Carthaginensis. Cæterum in Carthaginensi non solum videtur licentia, sed praeceptum continere celebrandi post prandium, vel cenam illa feria quinta. Abstulit ergo Canon ille Trullanus hoc praeceptum, & dedit licentiam celebrandi illa feria quinta ante prandium, vel cenam, sicut aliis diebus: quod totum non arguit vllum praeceptum seruandi ieiunij. Hæc tamen responsio non conuenit verbis Conciliorum: nam in Carthaginensi nullum verbum præcepti, sed permissionis pro illa feria quinta, sacramenta, inquit, altaris, non nisi ieiunio hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo Cœna Domini celebratur. Ecce à communi praecepto ieiunij præmittendi excipitur dies illa: exceptio autem à præcepto non est praeceptum contrarium; sed licentia, vt constat. Deinde in Canone illo Trullano expresse dicitur, illam fuisse dispositionem pro feria quinta Cœna Domini, eamque dispensationem reuocant Patres in illo Canone; reuocatio autem dispensationis, non est permissio, sed praeceptum.

17. Dubitatur de efficacia illius argumenti ex Canone Trullano.

Synod. Laodic.

Aliunde tamen magis dubito de efficacia illius argumenti ex Canone Trullano, quia nimirum Patres ibi non tam videntur præcipere ieiunium naturale, quam Ecclesiasticum, & quadragesimale, quod feria illa quinta ex permissione Concilij Carthaginensis soluebatur. Vtuntur enim eisdem verbis, quibus vsa fuerat Synodus Laodicensis Can. 50. ad idem ieiunium retinendum, vbi sic dicitur: Quod non oporteat in Quadragesima in vltima septimana feria quinta ieiunium soluere, totamque quadragesimam sine veneratione transire, magisque conuenire omnem quadragesimam districto venerari ieiunio. Eodem modo loquuntur Patres in Canone Trullano: Statuimus Apostolicas, ac paternas traditiones sequentes, non oportere in quadragesima postrema septimana quinta feria ieiunium soluere, & totum quadragesimam ieiunia afficere. Cum ergo ieiunium quadragesimale, quod per illam licentiam labefactari, & maculari dicunt, non esset ieiunium naturale; sed ecclesiasticum, de hoc solo, videntur loquuti, præcipiendo ea die ieiunium, sicut in aliis diebus Qua-

dragesimæ, atque adeo tollendo facultatem prandendi ante Missam, prout antea permittebatur.

Sed quidquid sit de illo Canone sextæ Synodi, efficaciter probari potest, illud ieiunij ante Missam praeceptum ex Concilio Bracharensi I. can. 16. & Bracharensi II. can. 10. in quibus prohibetur, ne aliquis, quocumque cibo præsumpto, oblationem consecret in altari. Aduerte obiter, P. Vasquez n. 3. obseruasse, quod antequam in Concil. Matifcon. II. supra adducto confirmaretur decretum illud Concilij Carthaginensis circa feriam quintam, iam fuerat reuocatum in Concilio Bracharensi primo. Quod quidem videtur fieri non potuisse, cum Concilium Bracharense celebratum fuerit circa tempora Honorij Papæ primi, hoc est, circa annum 626, prout in 2. tomo Conciliorum assignatur in veteri editione. Concilium vero Manticonense II. circa annum 588. Sed tamen in moderna Conciliorum editione, Concilium illud Bracharense I. non ponitur illo anno, nec sub Honorio, sed circa annum 562. tempore Ioannis III.

Deinde probatur ex Concilio Tolet. VII. can. 2. Nullus, inquit, post cibum, potumque quamlibet minimum sumptum Missas facere præsumat. Colligitur hæc etiam ex illis Concilijs supra adductis, in quibus exceptio fiebat de sola feria quinta in Cœna Domini: nam exceptio illa confirmabat regulam vniuersalem prohibitionis pro alijs diebus. Porro, licet prædicta Concilia exprimat solos Sacerdotes celebrantes, Ecclesiastica tamen consuetudo declarat, illud praeceptum omnes fideles communicantes comprehendisse, prout eam obligationem, & consuetudinem declararunt, & approbarunt Patres in Concilio Constantiensi sess. 13. paulo post principium, §. In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis: his verbis, Sacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesie seruat, & seruat, quod huiusmodi sacramentum non debet confici post cibum, nec à fidelibus recipi non ieiunio, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesia concessæ, vel admisso; quod definit tanquam dogma contra eos, qui et tunc contrarium asserere præsumserunt. Colligitur etiam ex dicto Can. 6. Concilij Matifconensi III. cuius vltima verba sunt hæc: Quocumque reliquie Sacrificiorum post peractam Missam in Sacrario supersederint, quarta, vel sexta feria innocentes ab illis, cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & indulto eis ieiunio, easdem reliquias confusas vino recipient. Si ergo paruuli debebant esse ieiunij ad communicandum, à fortiori erat praeceptum ieiunij pro adultis.

Denique, quod praeceptum illud inceptum ab Apostolorum tempore, probat Patrum verbis adductis Vasquez diæt. cap. 1. quibus addi possent sanctus Sother Papa in decretis eius, quæ habentur in primo tomo Conciliorum: sed reuera totum illud videtur potius ex Concil. Tolet. VII. sup. adducto.

Circa hoc praeceptum quaeritur primo, an exigat ieiunium naturale, an vero solum Ecclesiasticum, quod quidem non violatur per id, quod sumit ut per modum medicinæ. Refertur enim sententia Gotfredi, & Ioannis Parisiensis dicentium, sufficere ieiunium Ecclesiasticum. Sed contrarium est omnino reuerendū cum omnibus Theologis, & constat ex praxi Ecclesie, & ex verbis supra citatis ex Concilio Toletano VII. vbi quicumque cibo præsumpto, celebret, & Innocentius III. in cap. Ex parte, de celebratione Missarum, prohibet, ne ablutio calicis sumatur à Sacerdote iterum celebratore; quæ tamen omnia non violarent ieiunium Ecclesiasticum. Vnde

Vnde etiam constat, parvitatem materiae non ex- culare à peccato graui, cum in iis decretis sermo sit de quolibet minimo cibo, vel potu; & praxis Eccle- siæ hoc ipsum aperte profiteatur. Ratio autem est duplex: prima, quia dato, quod materia parua secundum se non possit ab Ecclesia prohiberi grauius; quando tamen est materia magna in ordine ad si- gnificationem, potest; vt gutta aquæ in calicem mit- tendi propter mysterium, & significationem, præ- cipitur sub mortali ab Ecclesia: sic ergo ieiunium naturale, quod imponitur ad significandum, Chris- tum esse primum cibum nostrum, potest obligare sub mortali; quia per quamcumque materiam tol- litur hæc significatio. Secunda ratio est, quia hoc præcepto non prohibetur directe illa materia ci- bi, vel potus, sed communicio post quemlibet cibum, vel potum: communicio autem semper est materia grauiissima.

Secundo queritur, quid requiratur, vt violetur ieiunium naturale. Respondetur, requiri quod ali- quid ab extrinseco sumatur per modum cibi, aut potus. Hinc excusantur, qui sanguinem, aut humo- rem ex capite ad os prouenientem deglutunt; quia non sumitur id ab extrinseco. Item qui abluendo os deglutit guttam aquæ per modum saliuæ, cui ad- mixta est; sicut qui gustando cibum, aut ius, aliquid per modum saliuæ trahit. In his omnibus fere con- ueniunt in aliis non omnes.

Tertio ergo dubitatur de reliquiis cibi manentibus inter dentes, an, si traiciantur die sequenti, im- pediant communionem. Et quidem iam omnes fere negant, impedire; quia illæ reliquiæ pertinere videntur ad cibum diei præcedentis. Addunt tamen, id procedere, quando casu traiciuntur; secus vero, si ex industria. Ita loquitur Paludan in 4. distinet. 8. quest. 2. artic. 2. conclus. 2. Vasquez in præfati distinet. 211. cap. 3. num. 30. Nugnus in præfati quest. 80. artic. 4. Filliucius tom. 1. tractat. 4. cap. 8. num. 236. & alij communiter, & significatur à S. Thoma in præ- fenti quest. 80. artic. 8. ad 4. dum dicit, illas reliquias non impedire, si casualiter transierint. Quam sententiam vt securiorem eligendam esse dicit Sua- rez disputat. 68. sect. 4. ante 3. conclus.

Alij tamen indifferenter dicunt, siue casu, siue non casu traiciantur, non impedire. Ita Tabiena verbo Communicare. §. 49. Henriquez lib. 8. cap. 50. §. 4. in glossa littera O. Ioannes de la Cruz probabili- ter indicat in Directorio conf. p. 1. quest. 5. dub. 4. concl. 2. & alijs citatis, eamdem probabilem indicat Diana 2. tom. tractat. 4. resolut. 37.

In hoc puncto difficile est assignare regulam vni- uersalem, & certam pro vna parte; nam si dicas, ad violandum ieiunium naturale requiri, quod sponte, & ex intentione traiciatur, videtur id omnino fal- sum: nam si alicui, dum dormit, vel dum alienatus est à sensibus, in os immittatur iusculum in magna quantitate, quis dicat, eum adhuc esse ieiunium, post quam in stomachum traiectum est? Deinde, quod illæ reliquiæ non sint eadem die in os immis- sæ, non sufficit: nam si aliquis ante mediam noctem saccharum, vel quid simile propter raucedinem ori imponat paulatim liquefaciendum, & deglutien- dum, & partim ante, partim post mediam noctem traiciat, non poterit communicare, licet ea die nihil in os immiserit. Item si buccellam panis, aut omnium in ore habeat, quando vltimum horologium dat signum mediæ noctis, & adhuc postea deglu- tiat, non est ieiunus, vt fatetur communiter Do- ctiores, quos refert, & sequitur Diana loco citato re- solut. 36.

Aliunde tamen negari non potest, quod multum P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

referat, si sponte, & ex industria, an vero casu, & præter intentionem aliquid traiciatur: nam si ali- quis granum anisi, vel dimidium etiam sponte su- mat, & deglutiat, non manet ieiunus; cum tamen si eandem particulam inter dentes ex hesternæ cenæ manentem hodie casu deglutiat, possit hodie com- municare. Item si particulam tenuissimam conse- cratam, quæ in patena fortasse heri remansit, hodie sponte sumat sacerdos ante Missam, non poterit ho- die celebrare, quia illa fuit vera communicio, & si non habet obiectionem, illa particula potuit dare gra- tiam sacramentalem: eadem tamen inter dentes deglu- tiens ex communicione hesternæ, si hodie casu deglu- tiatur, non impedit sacrum facere, aut communi- care, etiam si aliquis sciat; se illam hodie deglutisse. Multum ergo refert intentio, vel casus, vt aliquis dicatur comedisse, vel non comedisse.

Possimus ergo regulam aliquam moralem ex his omnibus componere, quæ ad singulos casus parti- culares applicari possit. Duo enim requiruntur, vt hoc naturale ieiunium violetur. Primum est, quod cibum, vel potus aliquis sumatur: secundum, quod id fiat per actionem, comestio, aut potatio. Ex defectu prioris conditionis resolui potest dubium frequens, an qui deglutit aliquod ossiculum, vel frustulum li- gni, papyrum, cretam, aliquid ex vnguibus, vel quid simile, possit postea communicare. Negant com- muniter plures. Henriquez lib. 8. cap. 49. §. 2. & in glosa litt. O. Nugnus in præfati artic. 8. Villalobos in summa, tom. 1. tractat. 7. difficult. 39. num. 1. Reginal- dus tom. 2. lib. 29. cap. 6. num. 118. Naldus in summa, verb. Eucharistia, num. 10. Layman lib. 5. tractat. 4. cap. 6. num. 18. Scortia de sacrificio Missæ lib. 2. cap. 7. num. 1. & alij.

Contrariam sententiam docent alij. Summa Co- ronæ part. 4. num. 65. Ioannes de la Cruz in Direct. part. 2. de Eucharist. quest. 5. dub. 4. conclus. 2. Ludouic- us de Sancto Ioanne in summa part. 1. tractat. de Eu- charist. quest. 7. artic. 10. Ioannes Sancius in Selectis disputat. 4. num. 23. & probabilem dicit Ledesma in summa tom. 1. de sacrament. Eucharist. cap. 23. con- clus. 4. quos sequitur Diana 1. tom. tractat. de celebratione. Missæ resolut. 52. & tom. 2. tractat. 4. de sacramentis re- solut. 38.

Hæc sententia debito modo intellecta, mihi etiam probabilis videtur, quam colligo ex verbis præcepti contentis in prædictis decretis, in quibus solum exigitur, vt nullus cibum, vel potus sumptus fuerit. Sic loquitur Concilium Bracharense 2. illo Can. 10. prohibens, ne sacerdos non ieiunus, sed quocumque iam cibo presumpso, Missam celebret. Item Toletanum 7. c. 2. relatum in cap. Nihil 7. quest. 1. Nullus, inquit, post cibum potumque quamlibet mini- mum sumptum Missam facere presumat. Nec obstat decretum quoddam sub nomine Sotheris Papæ, quod habetur in 1. tom. Concilior. in quo dicitur: Nullus cibum, potumque siue quodlibet minimum sum- ptum Missam facere presumat, vbi non solum cibum, & potus, sed quodlibet aliud videtur includi. Hoc, inquam, non obstat, quia illud decretum ibi affer- tur ex sola auctoritate Gratiani, qui illud inseruit in suo decreto 7. quest. 1. cap. Illud, & cap. sequenti, in quo tamen loco non dicitur esse Sotheris, sed Con- cilij Toletan. 7. can. 2. & merito; quia ad verbum in illo Concilio continetur, præter illud solum ver- bum siue quodlibet, quod in Concilio non habetur, sed solum, cibum potumque quamlibet minimum. Po- tuit autem aliquis facile per errorem transcribere pro quamlibet, quodlibet, quod tamen in Concilio non habetur.

Ratione item probari potest ex dictis probabi- litas

28. Ex his omni- bus regula aliqua morali coponitur.

Henriq. Nugnus. Villalob. Reginal. Naldus. Layman. Scortia.

29. Sum. Coro- næ. Ioann. de la Cruz. Ludou. de S. Ioann. Sancius. Ledesma. Diana.

30. Hac senten- tia bene iu- tellcta est probabili- ter. Con. Bar- char. 2.

Conc. Tolet. tan. 7. Sother PP.

31. Probatu- ratione.

litas huius sententiæ; quia licet quoad potum differant ieiunium Ecclesiasticum & naturale; nam ieiunium Ecclesiasticum non violatur potu, sicut violatur ieiunium naturale; & quoad cibum differunt in hoc, quod naturale violatur per medicinam, aut cibum minimum, quibus Ecclesiasticum non violatur; cæterum si cibum sit in quantitate notabili, nullum videtur esse discrimen, sed potius cibum ille, qui violat ieiunium naturale, violabit etiam Ecclesiasticum, nisi excusetur materia prauitas. Certum autem videtur, quod aliqua materia ex supradictis, etiam si in magna quantitate sumantur, non violant ieiunium Ecclesiasticum: nam si aliquis, verbi gratia, (provi aliquando factum est) ad occultandos nummos aureos, & occulte transferendos, eos deglutiret, vt postea integros, & saluos haberet, non ideo diceretur violasse ieiunium Ecclesiasticum, etiam si necessitate nulla excusaretur, sed adhuc posset licite hora solita prandere; sicut si nihil comeditset: ille enim non æstimaretur cibum, sed depositum intra corpus, sicut in arca, vel bursa; quod idem dicendum esset, si acum, vel filum ferreum, aut globum plumbeum per errorem deglutisset; ergo nomine cibi non intelliguntur, nisi illa, quæ per se loquendo alterari possunt à stomacho, non ea, quæ perinde sunt in stomacho; sicut Angelus, qui non potest à stomachi actiuitate pati. Eiusmodi ergo materia sicut non violat ieiunium Ecclesiasticum, ita nec violabit ieiunium naturale.

32.

Debet v. men
hac sententia
lebit modo
intelligi.

Dixi tamen, hanc sententiam debito modo intellectam probabilem mihi esse; quia in assignandis postea exemplis potest fortasse errari. Sic aliqui assignant pro exemplo sanguinem, v. gr. ex vulnere, quod ipse homo habet in manu: quod certe exemplum displicet; quia sicut qui comederet partem sui digiti coctam, violaret omnino ieiunium naturale, uno & Ecclesiasticum, si id esset in notabili quantitate; sic qui biberet sanguinem ex propria vena extractum, violaret naturale ieiunium: ille enim sanguis reuera alterabilis est postea virtute stomachi, sicut alij cibi qui comeduntur. Alij assignant pro exemplo papyrus, de quo tamen multum dubito, quia materia illa non est ita difficile alterabilis, cum reuera non sit aliud quam tela ex lino contexta, & trita, quod totum tandem est herba tenuissima, vnde multa animalia vtuntur charta in cibum & alimentum, vt constat in ceruis, muribus, & aliis. De terra etiam dubito; & quando à feminis comeditur ob delectationem, siue ad diminuendum colorem, dicit violare ieiunium Ioannes de la Cruz in Direc. conscient. p. 2. de Eucharistiâ, quæst. 5. p. 4. conclus. 2. cui consentit Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missarum, resolut. 52. Regula ergo vniuersalis posset esse, quod ea, quæ integra emittuntur in excrementis, eo quod nullo modo possit ab humano stomacho alterari, & concoqui, non impediunt, nec violent ieiunium naturale, qualia sunt officula aliquorum fructuum, fragmenta metallorum, lapilluli, & fortasse lignum, præsertim ex solidioribus, & durioribus; quæ autem sunt in particulari eiusmodi materiæ, magis spectat ad Medicos. Parum autem referret, quod aliquis propter stomachi debilitatem non posset concoquere, aut alterare aliquem cibum, de facto enim aliqui moribundi nec fructum panis possunt alterare; sed tamen ille est cibum, & violat ieiunium, quia per se est alterabilis virtute stomachi humani, licet per accidens hic, & nunc non possit ab hoc stomacho alterari.

33.

Secunda con-
ditio.

Secunda conditio erat, quod sumatur aliquid per actionem, quæ sit comestio, aut potatio. Ex defectu

autem huius conditionis excusatur, qui abluendo os, deglutiens saliuam, aliquam guttam aque trahit cum illaniam ea non est potatio, sed est deglutire saliuam, & ideo nihil, quod per modum saliuæ trahitur, violat ieiunium naturale. Dubitatur de illo, cui in apertum os ingreditur musca, vel culicis, eumque cum respiratione trahit. Videtur enim non manere ieiunium, quia quod ipse voluerit, vel noluerit comedere, parum videtur referre; quid enim, si alius mihi non aduertenti globulum ex saccharo confectum in os, & guttur immitcat, nonne vere dicat comedisse, & violasse ieiunium naturale? Certe infirmi, qui sui compotes non sunt, ignorantes etiam, & reuolentes rescinduntur: ergo non dicendum similiter, quando cibus à se ipso ingreditur, præsertim cum musca non solum alterari, sed & nutrire possit, sicut alij cibi.

Alij tamen dicunt, non impediri communionem sequentem in eo casu. Ita indicat Suarez in præsent. sect. 4. §. Quarta rursus, dicens, non violari hoc ieiunium, si per modum respirationis attrahatur aliquid, quod possit nutrire, vel alterare. Reginaldus Valerius magis expresse lib. 29. num. 119. Fagundez de præceptis Ecclesiæ, præcepto 3. cap. 5. num. 14. Diana 1. tom. 2. tract. 4. de Sacramento, resolut. 37. & mihi etiam probabile videtur, quia illa actio non est comestio, sed respiratio. Et licet nomine comestionis non veniat intelligenda sola actio voluntaria, vt constat ex exemplis adductis, non tamen intelligitur illo nomine in præsent. respiratione; quia sicut Ecclesiæ per hoc præceptum noluit prohibere, quod deglutiam saliuam, sic noluit prohibere respirationem, esset enim durissimum præceptum, & Iudæicam superstitionem redolens, si oporteret nihil omnino cum saliuâ, aut respiratione trahere: quanta enim diligentia opus esset in expianda millies aqua ad abluendum os semel accepta, ne aliquid cum saliuâ remaneret; quanta, ne puluis aut aliquid cum vento ingrederetur? Vnde oporteret clauo semper ore, ne ad loquendum quidem aperto, procedere, non præcipit Ecclesiæ istud genus ieiunij; sed humanum, quod excludit comestionem, & potationem, pro vt distinguuntur à respiratione; & tractatione saliuæ.

Dices, ergo si aliquis mihi non aduertenti mittat in apertum os amygdalum, vel vnam, quam ego turbatione correptus respirandi causa traham, adhuc manebit ieiunium ad celebrandum, vel communicandum. Nego sequelam, quia Ecclesiæ sua prohibitionem noluit quidem impedire respirationem, atque ideo noluit quidem impedire ea, quæ per se loquendo cum respiratione, & aëre attrahuntur, qualia sunt puluis, paleæ, & ea, quæ deferuntur cum ipso aëre, quem non possumus purgare ab eis ad respirandum. Aliud vero est de iis, quæ non fuerunt ab aëre, quem respiramus, sed aliunde iniscuntur in ossilla enim non propter respirationem, sed propter aliam causam extrinsecam trahuntur, & ideo dicuntur comedi, sicut ægroti eo modo comedunt deglutientes cum respiratione, quæ ab aliis iniscuntur in os, ipsi non aduertentibus.

Hinc iam infero primo, quid dicendum sit de illis reliquiis cibi præcedentis, quæ inter dentes remanent, si non casu, sed aduertenter deglutiantur. Possumus enim vtraque sententiam supra adductam hoc pacto conciliare, vt non sit obligatio adhibendi curam & diligentiam ad illas reliquias ex dentibus extrahendas, etiam si præuideantur deglutiente postea, si non extrahantur: neque etiam debemus eas ex dentibus iam extractas diligenter intra oris angulos quærere, vt expuantur; quia omiffione

nos in iis habere non est comedere, sed permittere, vt cum salua, vel respiratione traiciantur, ad quod impediendum non obligat, vt diximus, ieiunium naturale, quod sicut non impedit cenam noctis precedentis, sic nec ea, quæ cum illa cœna habent moralem connexionem, & ideo non tenemur ad ea omnino impedienda. Quando vero reliqua illa è dentibus extracta in lingua sensibilibiter haberetur, & homo veller, ex industria illam non expuere, sed retinere & deglutire, videtur id esse contra rationem ieiunij; nam licet non obligemur ad purgandum aërem, vel saluam in respirando, vel deglutiendo saluam, debemus tamen non quærere sponte, & ex industria aërem, v. gr. vbi est musca, vt eam per respirationem deglutiamus: quod si musca in os intrauit, debemus eam non sponte traicere, imo debemus, si absque incommodo possumus, eam expuere, quia velle eam tunc retinere, quando possumus facile expuere, & præuidemus alias deglutientiam, videtur moraliter esse velle eam deglutire; quare licet præceptum hoc non prohibeat permissionem regulariter loquendo; aliquando tamè permissio est talis, vt moraliter censetur voluntas directa traiciendi. Sic ergo qui granum anisi ex dentibus extractu in lingua sensibilibiter habet, & sciens vult illud retinere, cum absque vlla difficultate, & diligentia possit illud expuere, censetur moraliter velle illud deglutire: nã licet Ecclesia non obliget ad exactam diligentiam adhibendam in abluendo ore, aut vitanda traiectione reliquiarum, vel rerum similibus; obligat tamen ad non quærendam illam realiter, vel moraliter; quia ille, qui sentit muscam in ore, & potens aperiendo os dare illi exitum, non vult moraliter censetur velle eam deglutire. Non ergo debemus diligentiam adhibere ad eiusmodi reliquias eiiciendas; sed neque debemus eas ex industria velle traicere, aut adeo tenaciter retinere, vt moraliter idem sit ac velle eas deglutire.

Infero secundo, violari ieiunium, quando aliquis noctu mittit in os quidquam ex saccharo ad emolliendam rucedinem, vt paulatim in ore liquefat, si totum non fuit ante mediam noctem liquefactum; quia illud, quod post mediam noctem traicitur, non est reliquia, sed pars illius cibi, cuius comestio fit per continuam liquefactionem, & traiectionem; atque ideo tamdiu durat comestio, quamdiu liquefactio: ita omnes, quidquid in contrarium sentiat Bartholom. ab Angelo in exam. Confes. Dial. 4. §. 2. 14. littera A. idem dicendum de eo, qui non reliquias, sed cibum, v. gr. buccellam panis vel pomi, aut carniū in ore reseruat ex nocte precedenti; quam quidem si deglutiatur post mediam noctem, non potest communicare, quia illud non traicitur per modum saluæ, sed est verissima comestio, vt docent etiam omnes. Imo addit Thomas Suarez lib. 2. de Matrimonio disputat. 4. 1. num. 40. non posse communicare eum, qui quando cepit sonare hora 12. quæ est extra Italiam signum mediæ noctis, aliquid bibat, licet quando sonat vltimus pulsus horæ duodecimæ, desisset iam bibere; quia cum incipit sonare primus pulsus horæ, iam est hora completa, & incipit tempus horæ sequentis; est autem per accidens, quod plures pulsus audiantur, eo quod non possit vnico pulsu duodecima hora indicari; quod quidem in rigore verum existimo, non solum de pulsu, quo horæ designantur, sed etiam de illo, quo prius designantur quadrantes horæ; solent enim, antequam detur signum horarum, sonare pulsus minores pro quadrantibus; ita vt ante sex, vel duodecim pulsus pro horis sonent quatuor pulsus leuiores ad designandum iam esse finitos quatuor horæ quadrantes,

& postea maiori sono designantur duodecim horæ. Consequenter ergo fatendum est, horam esse finitam, & medium noctis designari, vbi primum cepit sonare primus pulsus pro quatuor quadrantibus; quia ex illo puncto incipit tempus horæ sequentis. Quod facile constabit consideranti motum rotæ illius, quæ in horologio continue mouetur, & quæ diuisa est ad modum crucis in quatuor partes æquales secundum spatia quatuor quadrantium; cum enim quatuor illa spatia sint omnino æqualia, fatendum est, quod vbi primum pertransitur illud quartum spatium rotæ, finitus est vltimus quadrans horæ, illud autem spatium finitur, quando sonat primus pulsus pro quatuor quadrantibus ante pulsū horarum; ergo tunc est finita tota hora; nam tempus sequens, quo sonant tres alij pulsus pro quadrantibus, & duodecim pro horis, pertinet iam ad primum quadrantem horæ sequentis; rota enim non quiescit, sed eodem modo mouetur, ita vt dum sonant alij pulsus, pertransatur aliquod spatium sequentis quadrantis, vt ad oculum constat.

Infero tertio, non requiri, quod post cibum, si ante mediam noctem homo cenauit, dormierit, vel quod cibus digestus sit: sic etiam neque in rigore exigitur ieiunium per aliquod tempus post communionem, id tamen decencia postulat, vt non statim ad profanos cibos eamus, quasi vnã cum altera mensa confundere volentes. Præceptum autem, quod videtur esse in c. Tribus, de consecratione, dist. 2. ieiunandi post communionem, iam est abrogatum.

Quarto quæritur, quomodo computetur dies, intra quam debet obseruari ieiunium naturale? Præceptum solum dicit, debere præcedere ieiunium tota illa die: notant autè Doctores, diem in vniuersa Ecclesia quoad præcepta Ecclesiastica computari à puncto mediæ noctis; quare licet alicubi aliter computetur, vt in Italia ab occasu Solis, id intelligitur in ordine ad alia negotia, non vero ad res Ecclesiasticas. Videatur Henriquez lib. 8. cap. 59. §. 2. lit. M.

Quid dicendum de eo, qui dubitat, an sit ieiunius.

Quinto quæritur, quid dicendum sit de eo, qui dubitat, an comederit, aut biberit post mediam noctem. Potest autem dubium versari, vel circa tempus, vel circa comestionem: potest enim dubitari, an esset iam media nox, vel an vere comederit, & deglutiuerit aliquid. In vtroque dubio posse illum communicare docet Layman in Theolog. moral. lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 39. Ioannes Sancius in selectis disp. 42. quam sententiam securam esse in praxi dicit Diana in 2. tom. tract. 4. de sacramentis, resoluit. 29. Contrariam sententiam docet Thomas Sanchez de Matrim. lib. 2. disputat. 4. 1. num. 40. Villalobos in summa tom. 1. tract. 4. difficult. 2. 1. num. 6. Fagundez de præceptis Ecclesiæ: præcepto 3. lib. 3. c. 5. num. 18. quia possessio est pro præcepto; & nulla possessio est in hoc casu ex parte communicaturi.

Ego media via procederem; inuenio enim magnum discrimen inter illa duo dubia: & sicut non est restringendum hoc ieiunium, & præceptum, quando dubitamus, an aliquid traiecerimus, vel non; sic non est danda nimia licentia comedendi, & bibendi, quoties nocte aliquis euigilat, & postea mane communicandi hoc prætextu, quod numquam scierit, quora esset hora, atque ideo dubius sit, an post mediam noctem cibum, vel potum sumpserit, quod certe contra praxim, & mentem fidelium aperte est; fateri ergo debemus, eum, qui mane communicare vult, debere positivè scire saltem probabiler,

Medium noctis designatur vbi primum cepit sonare.

39. Inferitur non requiri somnum post cibum.

40. Quæritur quarto quomodo computetur dies.

41. Quæritur de eo qui dubitat an sit ieiunius.

Layman aff. firmat. Layman. Sancius. Diana. Sanchez negat. Sanchez. Villalob. Fagundez.

42. Et tamen magnum discrimen inter illa duo dubia.

biliter, se non post, sed omnino ante mediam noctem comedisse, aut bibisse.

43.
Redditur ratio discriminis inter duos illos casus.

Vt igitur rationem discriminis reddamus inter duos illos casus, & utramque partem probemus, aduerto, in eiusmodi dubiis, vt constat, quod possit, vel non possit licite fieri, oprimam regulam esse regulariter loquendo, quæ desumitur ex foro externo; scilicet, considerare in foro iudiciali, cui incumbet onus probandi; ille enim debet, deficiente probatione, & manente dubio, condemnari, & aduersarius absolui. In nostro ergo casu, si aliquis communionem petit, & opponatur ei, non esse ieiunium, & ideo negetur communicatio, ille potest negare, & tunc onus probandi incumbit, non ipsi, sed aduersario, igitur dum manet dubium, an deglutierit, an comederit, nihil probatur contra ipsum, atque ideo debet absolui, & potest communicare. Præceptum enim Ecclesiæ erat, ne communicet post cibum aut potum etiam minimum, vt constat ex verbis Concilij Bracharenensis secundi, Toletani septimi, & Concilij Constantiensis supra adductis; cui præcepto non aduersatur, qui facto examine non scit, se aliquid sumpsisse: hic enim non communicat post cibum, aut potum.

44.
Quid dicendum sit quando tantum dubitas de tempore.

Sanchez.

Quando vero scit, se comedisse, dubitat autem, an esset post mediam noctem, videtur probandi onus ad ipsum spectare. Quod probari potest aliis exemplis, v. gr. si aliquis recordatur voti à se emissi, dubitat autem, an illud emisit ante, vel post septennium, ipsi incumbit onus probandi; atque ideo, manente dubio, obligat votum; quia de voto constat, & non de excusatione, vt docet Thom. Sanchez lib. 4. in Decal. cap. 1. n. 14. Ritusus, si debeo tibi dare singulis diebus vnum nummum, & dedi iam hodie, tu petis alterum, quando dubitatur, an sit iam altera dies, debes probare, esse iam finitum diem priorem, quia de solutione constat, & non de die noua, quæ dat tibi ius ad aliam solutionem. Similiter si habeas ius ad communicandum semel tantum singulis diebus, pro vt de facto habes, & hodie communicasti, debitas postea, an sit media nox, & an possis iterum communicare pro die altera; tibi incumbit onus probandi; nam de communionem constat, & non de inceptioe nouæ diei, quæ dat tibi ius ad nouam communionem. Similiter ergo qui certus est de comestione, & dubitat de inceptioe nouæ diei post comestionem non potest communicare; quia sicut solutio semel facta aufert ius ad exigendum iterum eadem die: & sicut communicatio tollit ius ad aliam communionem eadē die; ita comestio aufert ius ad communicandum eadem die; ergo sicut in aliis casibus, sic in isto, ille, qui fateretur comestionem, debet probare nouam diem post comestionem, vt habeat ius ad communionem; interim enim reicietur eo titulo, quod comedit, & non habet ius, donec incipiat noua dies post comestionem. Quæ ratio non procedit in priori casu, quædo dubitatur de ipsa comestione; huic enim nihil potest opponi, per quod amiserit ius ad communicandum eadem die, cū non possit illi opponi comestio, de qua non constat.

Quid, quando sunt plura horologia?

45.
Dubium positium & negatiuum.
Rodrig. Salas.

Aduerte tamen, aliud esse, quando non est dubium negatiuum, sed positium, eo quod sunt rationes pro vtraque parte, quia vnum horologium v. g. dederat signum mediæ noctis, & alterum nondum dederat. In quo casu Emanuel Rodriguez in noua editione summæ tom. 1. cap. 105. num. 6. & Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 8. disp. vnica, sect. 25. num. 264. negat, posse nos computare tempus iuxta vltimum horologium,

ab eoque puncto seruare ieiunium ad communicandum. Sed nullam afferunt rationem suæ sententiæ: quare non videtur negandum id posse fieri, dum non constat de errore in vltimo horologio, vt fateretur Thomas Sanchez loco citato, Fagundez præcept. 4. lib. 1. cap. 10. num. 3. Ioannes Sancius in selectis disp. 42. num. 18. Villalobos in summa tom. 1. tract. 1. disp. cult. 2. 1. n. 7. Diana tom. 2. tract. 4. resol. 36. & alij. Singula enim horologia, quando de errore non constat, faciunt probabilem opinionem, quam vnusquisque potest licite sequi in suis operationibus.

Dicit aliquis, ex hoc sequi, quod possit quis sequi vnum horologium, quoad ieiunium Ecclesiasticum, alterum vero, quoad ieiunium naturale. Vnde si hodie sit dies ieiunij v. gr. & audita hora duodecimæ nocte sequenti cœnat, & comedat carnes quas sequenti die potest licite comedere, postea vero audiat horam duodecimam alterius horologii, poterit sequi hoc secundum horologium, & iuxta illud incipere ex tunc ieiunium naturale, vt possit communicare die sequenti. Si enim potest se conformare cuilibet, tamquam opinioni probabili, cur non poterit nunc se conformare vni, & postea alteri, sicut possumus nunc sequi hanc sententiam probabilem, & postea contrariam.

Respondeo, si, audito primo horologio, & post cœnam agnoscat error prioris horologii, credo, quod possit absque dubio sequi secundum horologium, & obseruato ieiunio, celebrare, vel communicare die sequenti, quia vere est ieiunium, & carniū eius per errorem fuit die præcedenti inculpabilis propter ignorantiam. Si vero non agnoscat error in primo horologio, sed maneat vniciquæ sua probabilitas, aliquis fortasse concedet sequela, dummodo non habuerit ab initio illum animum, sed bona fide sequutus fuerit primum horologium, postea vero, audito secundo mutauerit mentem.

Ego tamen non facile id concedam, quia video, sequi aliqua inconuenientia, quæ in praxi nõ videntur admittenda. Primo, si aliquis, audito primo horologio celebrat, (eo quod habeat facultatem celebrandi post mediã noctem) & post ea audiat secundum horologium, poterit adhaerens posteriori iterum celebrare, quia iuxta hoc secundum non celebrabit hac die, sed præcedenti. Secundo, in Quadragesima posset, audito primo horologio post mediã noctem prandere pro die sequenti, sequens opinionem illã, quod anticipatio comestionis non sit peccatum mortale: postea vero audito secundo horologio, posset se conformare cū illo, & ex tunc denuo cõputare diem ieiunij, vt posset hora solita iterum prandere, vt pote qui illo die nihil adhuc comedisset. Tertio, qui nondum dixit Completorium, aut Vesperas hodiernas, prauidens parum abesse vt sonet in hoc horologio signum mediæ noctis, potest conformare se alteri horologio, ad cuius sonum scit plus temporis superesse, atque ita differre paulisper recitationem: postquam vero sonat in primo horologio hora mediæ noctis, posset se conformare cum illo primo, atque ideo iudicare se liberum ab onere recitandi, eo quod transacta esset iam dies præcedens iuxta probabilem opinionem illius primi horologii, quam mutato consilio sequi iam veller. Hæc, & alia his similia ostendunt, non posse illum, qui semel accepit vnum horologium pro regula diei Ecclesiastici, postea pro libito relinquere illud, & accipere aliud, sed lege esse obligationem retinendi eandem regulã quamdiu non appareret manifestus error in primo horologio. Ratio autem à priori, & regula simul ad decernendum, quando non possimus facere eiusmodi mutationem, hæc videtur esse posse, quia scilicet quantum

quamuis liberum sit vnicique, regulariter loquendo, amplecti ex duabus sententiis probabilibus, quā voluerit, eam tamen, quam amplectitur, debet retinere, quam diu de eius improbabilitate non constat, quoties libera facultas variandi sententiam refultat in præiudicium tertij, qui eo modo fraudaretur iure suo, quod ius habet, non probabile, sed certum ad aliquid exigendum, v. g. debes dare Petro ex iustitia singulis diebus nummum aureum, quod sit pondus diei, ita vt si intra diem non soluas, non debeas dare duplum sequenti die: hoc supposito, imminente iam sonitu mediæ noctis, exigit Petrus suum ius; respondes, sequor illud alterum horologium, quod post mediam horam sonabit, & hoc præteritum differt solutionem: postquam vero primum horologium dat signum mediæ noctis, mutata sententia, dicis, sequor magis hoc primum horologium, atque ideo transacta iam omnino die præterita, nihil debeo: hæc certe variatio sententiæ licita non est; alioquin absque peccato posses per totum annum nihil soluere Petro, mutata singulis diebus sententia post sonum primi horologij. Fatendum ergo est, sicut Petrus habet ius, non probabile, sed certum ad nummos illos quotidie habendos, sic habere ius, vt non mutes successiue sententiam probabilem in eius præiudicium, sed retineas eamdem; nam si ad hoc non habet ius, neque habet ius ad nummos, quos absque illo alio iure de facto obtinere non potest: ius ergo ad nummos obligat te ad retinendam eamdem sententiam, cuius variatio solutionem debiti certi certissime impeditur.

Hinc iam ad alias materias extra iustitiam eandem regulam applicare possumus, v. g. sit duplex sententia probabilis; altera dicit, hodie ieiunandum esse; altera, non esse hodie ieiunandum, sed cras: ego hodie amplector secundam sententiam, & ieiunio; cras amplector primam, & ideo iam transit dies, qua debeat ieiunari, liber sum à ieiunio; eaque via stante lege certa obligante ad ieiunium absque peccato omitterem ieiunium, quod est absurdum, nam Superior obligans ad ieiunium, reddit etiam illicitam mutationem illam sententiæ, quæ omnino impedit legis obseruantiam. Nec simile est in illo, qui mutando locum liberatur à ieiunio, si hodie sit Roma, vbi cras sit vigilia sancti Bartholomæi, & cras sit in alio loco, vbi hodie facta fuit vigilia; hoc, inquam, non est simile, quia ille mutatione loci fit liber à præcepto, quatenus numquam fuit debitor, eo quod nec Roma, nec extra inuenerit præceptum. At veto in nostro casu homo comprehenditur præcepto, & lex exigit ab illo ieiunium, sicut in priori casu tu debes certo nummum Petro, atque ideo sicut non potes absque iniuria non soluere Petro nummum, sic non potes absque inobedientia non soluere ieiunium, cum sit certa lex ieiunij te obligans, licet non sit certum tempus, pro quo obligat.

Aliud simile exemplum esse potest in præcepto audiendi Sacrum; si v. g. die festo, meridie iam imminente, dicas, amplector sententiam dicentem, posse fieri Sacrum paulo post meridiem; deinde post meridiem mutata sententia, dicis, amplector contrariam sententiam, quod non liceat facere Sacrum post meridiem; atque ideo liber sum à Sacro faciendo. Ecce præceptum erat certum, & debitum certum, certum audiendi Sacrum, quare Superior obligans ad Sacrum, obligat ad retinendam sententiam semel acceptam, ex cuius mutatione impeditur obseruatio certi præcepti.

Hoc ergo ipsum dicendum est, quando probabilitas oritur ex diuersis horologiis; nam licet quodlibet possimus sequi ad obseruanda præcepta,

non possumus; tamen variare in præiudicium præcepti; qui sicut præceptum obligat certo ad opus iniunctum; sic obligat ad non mutandam sententiam, cuius mutanda libera facultas impeditur præcepti obseruantiam. Præceptum, v. g. ieiunij quadragesimalis obligat certo ad vnica comestionem singulis diebus, id est, prohibet secundam; ideo consequenter tollit facultatem variandi horologia pro libito, ex quorum variatione esset in biduo triplex comestio; quia iam tunc non haberetur opus certo debitum, scilicet duplex sola comestio in biduo. Eodem modo præceptum obligans ad recitandum Officium singulis diebus obligat consequenter ad non varianda horologia pro libito, ex qua variatione sequatur omisio Officij alicuius diei; & sic de aliis.

Denique veniendo ad casum obiectionis ex; eisdem principiis dicendum est, non posse Sacerdotem amplecti vnum horologium ad soluendum ieiunium præcedentis diei, & alterum postea ad inchoandum ieiunium naturale, quod requiritur ad celebrandum die sequenti, sed debere sequi vnum & idem horologium pro vtroque præcepto. Nam licet præcepta sint diuersa, & singulis præceptis seorsim videatur satisfieri (in quo videtur esse differentia aliqua ab exemplis adductis) non satisfit tamen toti legi, seu vtrique præcepto simul; vnde videtur sequi eadem inconuenientia. Nam stante illo duplici præcepto, ego debeo ex complexione vtriusque præcepti abstinentiam à cibo, post comestionem vnica diei præcedentis, seu post refectunculam serotinam vsque ad Missam, vel communionem diei sequentis; & Superior habet ius ex vi vtriusque præcepti ad hoc totum; ergo habet ius ad prohibendam variationem horologij, ex qua impediatur obseruantia & redditio rotius illius debiti, ad quod certum habebat ius: quod enim id debeatur vnico, vel duplici præcepto, parum refert. Pone enim, te ex duplici titulo diuerso debere Petro de iustitia duo aliqua etiam diuersa, v. g. ex vno contractu debes non auferre ab ipso equum tuum toto hoc anno; rursus ex alio contractu, vel alio titulo debes ei centum nummos, si anno sequenti abstuleris equum; tunc vltima die anni post mediam noctem iuxta vnum horologium, exis ab eo equum sciens, te contrahere obligationem soluendi centum nummos in conditione positos auferens equum post mediam noctem intra annum sequentem. Accepto equo, sonat signum mediæ noctis in secundo horologio, tunc mutato consilio vis sequi hoc secundum horologium, & contendis te nihil debere, quia non abstulisti equum intra secundum, sed intra primum annum. Nemo dicit, te liberum esse, & potuisse in præiudicium Petri, mutare sententiam; quia licet ex diuersis contractibus, vere tamē debebas Petro in conscientia non auferre equum nisi soluendo centum nummos; debebas enim non auferre absolute anno præcedenti ex primo contractu: debebas item ex secundo contractu non auferre anno sequenti, nisi soluendo centum nummos, ergo Petrus habebat ius certum, ne auferretur ipsi equus, nisi cum obligatione soluendi centum nummos: quo tamen iure fraudatur per illam variationem, & mutationem sententiæ iuxta diuersa horologia. Fatendum ergo est, licet liberum sit homini accipere pro regula quodlibet horologium, non tamen esse liberum recedere ab illo in præiudicium creditoris; quia eo ipso, quod vnum horologium accipit, videtur renuntiare omnibus aliis, & se habere perinde, ac si non esset vllū aliud; alioquin creditor habet ius non permittendi, quod vtatur illo horologio, ne hoc modo perdat ius suum, quod habet certum ad totum illud complexum.

Sic

53.
Dicendum est
ad casum obiectionis.

Sic ergo Superior ex vi duplîs præcepti habet ius certum, vt post cõestionem hodiernam homo nihil comedat ante communionem crastinam; quo iure fraudatur, si homo iuxta primû horologium cœnet post mediam noctem, & iuxta secundum celebrat cras; ergo non debet concedi talis libertas, sed dicendum, quod eo ipso, quod vult homo accipere primum horologium pro regula ad cœnandum, obligat se implicite ad sustinendam illam regulam, quamdiu de eius errore non constat, ne Superior fraudetur iure suo, quod habebat ex complexione vtriusque præcepti, vt homo nihil comederet ante communionem crastinam post prandium, vel refe-ctiunculam hodiernam.

Dubium incidens de nocte Natalis; quomodo in ea obseruetur ieiunium naturale.

55.
Hoc in præcepto
pro ieiunij
naturalis di-
spensare potest
solus Ponti-
fex.

In hoc denique præcepto ieiunij naturalis dispensare potest solus Papa, vt tradunt communiter omnes Doctores; de facto autem neque ipse Papa dispensare solet. Solum dubitari posset de nocte Natalis Domini, in qua videtur de facto dispensare pro Cardinale celebrante primam Missam post Matutinum in Sacello Pontificio coram eodem Pontifice; nam re vera solet Missa tota absolui ante mediam noctem, vt possint Cardinales opportune cõuenire sequenti die ad tertiam Missam, quam celebrat solèmiter Pontifex in Basilica sancti Petri. Vnde tacite videtur Pontifex dispensare cum Cardinale, vt celebret ante mediam noctem non ieiunus: nam intra eam diem hora solita pransus est; alioquin cogetur aliquando per biduû ieiunare, quando, v.g. vigilia Natalis est in Dominica; tunc enim debet ieiunare à prandio sabbati, in quo fuit ieiunium vigiliæ vsque ad feriam secundam post tertiam Missam Natalis, quod quidem de facto non fit.

56.
Non tamen
credo in ieiunium
Pontificis
talem esse.

Adhuc tamen ego non credo, intentionem Pontificis esse dispensare in ieiunio naturali pro illa vice singulis annis, sed potius dicerem, quod velit pro illo loco, & pro illa nocte anticipari aliquantulum initium diei sequentis; quia ieiunium solum debet esse intra illam diem: quando autem incipiat dies, pender ab hominum placito; aliqui enim incipiunt diem ab ortu Solis, alij ab occasu, alij ab alio termino: Ecclesia veto computat à media nocte; potest ergo eadem Ecclesia semper, vel aliquando computare diem ab aliqua alia hora, & sic de facto potest Pontifex iustis de causis anticipare per vnam, vel duas horas initium illius diei in illo loco; sicut etiam quoad celebritatem Officij sabbato Sancto Ecclesia anticipat initium noctis per aliquas horas. Porro mentem Pontificis hoc pacto potius intelligi debere, quam quod velit dispensare in ieiunio naturali ad Missam prærequisito. probant mihi plura inconuenientia, quæ ex illo alio modo dispensandi sequerentur.

57.
Prima ratio.

Primo, quia si illa Missa censetur esse intra diem vigiliæ, & non intra diem Natalis, non satisfacerent præcepto audiendi Missam in die Natalis, qui illam Missam audirent; quod tamen videtur esse contra mentem Pontificis, qui illam Missam celebrari facit pro festiuitate Natalis. Secundo, si vigilia sit in Dominica, posset aliquis nolle audire aliam Missam in ipsa Dominica, sed expectare vt nocte sequenti satisfaceret præcepto Dominicæ audiendo illam Missam ante mediam noctem. Tertio, celebrans non posset facere sacrum ipsa Dominica mane, ne celebraret bis intra eandem Dominicam; quod priuilegium solum habetur pro die Natalis. Quarto, posset die sequenti Natalis alias tres Missas celebra-

re; quia de iure conceditur omnibus illa die celebrare; ipse autem non fecit primum sacrum intra, sed ante illam diem. Quinto, posset post primam illam Missam cœnare, maxime si vigilia sit in Dominica, cœnare, inquam, ante mediam noctem, & postea die sequenti celebrare secundam, & tertiam Missam; quia vere esset ieiunus intra illam diem. Vnde sexto posset, & deberet in prima Missa absolutionem accipere post communionem; hæc enim non impedit ieiunium ad celebrandû die sequenti. Quod tamen est contra Rubricam illius Missæ, & contra praxim, si Cardinalis vult celebrare secundam, & tertiam Missam. Hæc autem omnia inconuenientia cessant, si dicamus, mentem Pontificis non esse dispensare in ieiunio; sed anticipare aliquantulum initium diei sequentis pro illo loco; ita vt illa Missa perinde se habeat, ac si iam esset transactum medium noctis; & ita se gerere debeat celebrans, ac si vere incepta sit sequens dies Natalis, qui modus facilius, & suauior est, & magis conuenerat illis; qui enim anticipat Missam, videtur velle quantum potest, anticipare tempus illius Missæ. Sed de his satis.

SECTIO III.

Quomodo propter mortis periculum, vel necessitatem sumentis liceat communicare, non præmissis ieiunio.

PRIMA exceptio à regula supra posita de ieiunio naturali prærequisito ad communionem, & hæc quidem constans, & certa apud omnes est, quando quis in periculo mortis constitutus accipit Eucharistiam pro viatico; tunc enim, si sit periculum in mora, aut si non possit commode ieiunus accipere, poterit non ieiunus. Hanc exceptionem factam esse expresse in antiquis decretis, quæ præceptum illud continent, testatur P. Valquez disp. 21. cap. 4. num. 45. vbi ait, casum illum exceptum fuisse Canonibus illis; quos cap. 1. citauerat. ibi autem citauerat loca illa ex Concilio Carthag. 3. Concilio Africano, Concilio Matiflonen. 2. Concilio Brachar. 1. & Brachar. 2. Canone Trullano 29. quæ nos etiam supra adduximus; in quibus nulla est mentio illius exceptionis: solum posset habere aliquam speciem Canon. 2. Concilij 7. relatus in c. Nihil contra 7. q. 1. vbi dicitur: *Ne tamen, quod natura languoris causa consultur, in presumptionis perniciem committatur, nullus post cibum, potumque quamlibet minimum sumptum, Missas facere, nullus absque patris prouenit molestia minister, vel Sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia presumat omnino relinquere.* Quæ verba aliter retulit Valquez dicto cap. 1. n. 4. hoc modo, *Ne illud, quod aegritudinis causa conceditur, in perniciem suam facere presumat, videlicet, vt post cibum, potumque, quantumuis minimum sumptum, Missam celebret.* Quæ re illa verba intellexit fortasse de confessione communicandi absque ieiunio aegritudinis causa. Verum Canon ille non loquitur de tali confessione, sed de alio casu diuerso, quando scilicet inchoata Missa Sacerdos aegritudinis superuenientis causa captum nequaquam consecrationis expleat mysterium: in quo casu statuitur, vt Episcopus, vel Presbyter alius possit consecrationem exequi officij capti. Postea vero subiungitur, *Quod etiam consultum cunctis Ordinibus Clerici indiuiduum esse sibi non ambigant, sed (vt præmissum est) præcedentibus libenter alij pro complemento succedant,* hoc est, Diaconus Diacono, Subdiaconus Subdiacono, qui ob aegritudinem profectui non possit. Et statim sequuntur verba relata, *Ne tamen,*

quod languoris causa consultiur, &c. ubi Vasquez appo-
luit conceditur, pro illo verbo consultiur; in quo non
est sermo de concessione viatici non ieiunio, sed de
consulto, de quo proxime dixerat, quod etiam consul-
tum cunctis Ordinibus Clericis invidium esse sibi, non am-
bigant: ut scilicet vnus alteri succedat ad perficien-
dum ministerium. Quia tamen poterat esse abusus
in illa successione, si omnes libere possent vel di-
mittere ministerium inceptum, vel proficere, quod
alij inceptant; adduntur illarum duarum limitationes: ne
quod natura languoris causa consultiur, in presumptione
perniciem committatur, ut scilicet non omnes indiffe-
renter, sed qui ieiunio inuenitur, prosequatur Mis-
sam ab alio inceptam (quod intelligitur, excepto ca-
su extremae necessitatis, quo nullus Sacerdos ieiunio
inuenitur) rursus, ne aliquis, nisi manifesta
necessitate urgente, inceptum ministerium relin-
quat ab alio perficiendum. Vnde constat, ibi non
esse sermonem de communione danda infirmis non
ieiunis; sicut neque in illis aliis Canonibus anti-
quioribus.

59. Solum ergo assertur Canon quidam Concilij
Vormatiensis, relatus in c. Presbyter. de consecrat.
dist. 2. ubi praecipitur Presbyteris, quod habeant
semper Eucharistiam paratam pro infirmis, ne agrotus
sine illo sacramento moriatur. Sed praeterquam
quod ille Canon non reperitur hodie inter Canones
illius Concilij, sed solum relatus a compilato-
ribus Decreti, ex eo etiam non habetur directe illa
exceptio a ieiunio, sed solum arguitur, quatenus
supponi videtur, qualibet hora dari solitum viati-
cum, atque adeo etiam post prandium, cum eam ob
causam praecipitur Presbyteris habere Eucharistiam
paratam, ut absque mora possit qualibet hora dari
periclitantibus. Ex Concilio etiam minus antiquis
asserri potest Concilium Constantiense sess. 13. paulo
post principium; ubi nihil quidem statuitur, sed
solum declaratur contra haereticos, laudabilem esse
consuetudinem, quam seruat Ecclesia, quod Eucha-
ristia non consecratur post cenam, nec a fidelibus
recipitur non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut al-
terius necessitatis a iure, vel Ecclesia concessio, vel ad-
missio. Ex quibus constat non haberi hanc exceptio-
nem ex Concilio, vel Canone expresse illam statu-
ente, sed ex perpetuo Ecclesiae usu, quem quidem
credibile est ortum habuisse a Pontificum, & for-
tasse Apostolorum voluntate & decreto; quod ta-
men decretum nobis per consuetudinem solum
constat, quam consuetudinem Patres Concilij Con-
stantiensis agnouerunt.

60. Ratione item hanc exceptionem pro agrotis pro-
bare contendit idem Vasquez c. 4. ex eo, quod praec-
ceptum communicandi in articulo mortis est Di-
uinum; praecceptum vero praemitendi ieiunium est
humanum, & Ecclesiasticum; quando ergo concur-
rit vtrumque, debet seruari illud, quod Diuinum est,
vnde concludit n. 43. non potuisse lege illa ieiunij
comprehendi casum necessitatis, in quo viaticum
sumendum est; & rationem reddit n. 46. quia in ea
necessitate in qua iure Diuino praecceptum est, ne vllus ex
hac vita discedat, nisi in articulo mortis Eucharistia pro
viatico sumpta, ita seruari legem ieiunij, ut periculum
esset sine Eucharistia discedere, perniciosum esset.

61. Hae ratio difficilis est, nimiumque probare vi-
detur, quod scilicet in articulo mortis ad dandum
viaticum consecrari possit, & deberet Eucharistia
absque vestibus sacris, absque ara consecrata, in pa-
ne etiam fermentato: quia ea omnia praeccepta sunt
humana, quae impedire non possunt obseruantiam
praeccepti Diuini de accipiendo viatico: & tamen
nemo concedet, illa fieri posse, etiam si infirmus

absque Eucharistia moriatur. Ergo si Ecclesia pro-
hiberet aliquem etiam in articulo mortis, ne com-
municaret absque ieiunio; praecceptum Ecclesiae ser-
uandum esset, non obstante Diuino praeccepto; quia
istud solum obligat ad communicandum, quando
possumus; ille autem, qui ab Ecclesia prohibetur,
non potest, atque ideo excusatur; sicut qui excom-
municatus est, nec potest obtinere absolutionem,
non peccat, etiam si per multos annos non commu-
nicet: quia praecceptum Diuinum Eucharistiae non
obligat, ut cum excommunicatione communicet
contra Ecclesiae prohibitionem. Sicut ergo Sacerdos
moriurus gladio, vel incendio non debet nec po-
test celebrare absque vestibus sacris, vel ara, ad ac-
cipiendum viaticum, licet hoc sit praecceptum Di-
uinum, & illa alia sunt humana: sic agrotus non ieiunus
non deberet, nec posset communicare, si id esset
contra eiusdem Ecclesiae prohibitionem; quia, ut vi-
dimus supra disput. praecedenti sect. 5. potest Ecclesia
ita vniuersaliter obligare suis praecceptis, ut aliquan-
do neque etiam intuitu obseruandi praecceptum Di-
uinum possit aliquis ab Ecclesiastico praeccepto ex-
cusari. Fuit ergo in casu nostro congruentia, & ratio,
ut Ecclesia exciperet casum illum necessitatis in ar-
ticulo mortis a communi lege ieiunij: si tamen ex-
ceptio non fuisset facta, infirmus deberet obser-
uare Ecclesiae legem, licet absque viatico moteretur;
ut constat ex supra adductis exemplis.

Ex his deducitur iam resolutio dubiorum, quae
circa hanc conclusionem fieri solent. Primo dubi-
tatur, an ille, qui iam semel accepit viaticum, possit
intra eandem infirmitatem iterum non ieiunus com-
municare. Dixi, intra eandem infirmitatem, quia omnes
fatentur, id fieri posse, si morbus statum mutet,
ut si prius erat agrotus in periculo, postea, transacto
periculo, aliquantulum conualuit, & deinde redeat
periculum. Dubium ergo est, quando perseverat pe-
riculum; in quo casu negant Vasquez in praesenti
disputat. 2. 1. cap. 4. num. 38. & Ioannes de la Cruz in
Direct. conscient. part. 2. tract. de Euchar. q. 5. dub. 4. con-
clus. 3. Ratio autem est, quia ratio, ob quam commu-
nicare potest non ieiunus, est propter praecceptum
Diuinum obligans ad viaticum sumendum; haec
aurem ratio cessat, quando aliquis impleuit iam il-
lud praecceptum; ergo cessat etiam facultas com-
municandi absque ieiunio. Vnde etiam si aliquis
viaticum accepisset ieiunus, non potest iterum non
ieiunus illud Sacramentum accipere, propter eam-
dem rationem.

62. Hae ratio nimium videtur probare, & potest ad
hominem retorqueri contra ipsum Vasquez; quia
ipse infra disputat. 2. 1. cap. 2. num. 17. docet, praeccepto
sumendi viaticum satisfieri, quoties aliquis agrotus
morbo periculoso communicat, etiam si ex deuotione,
& absque intentione accipiendi viaticum
id faciat. Vnde consequenter fateri debet, illum, qui
post acceptam aegritudinem communicauit ex deuotione,
non posse iam intra eandem aegritudinem accipere
viaticum non ieiunus; quia iam non obligatur
amplius praeccepto Diuino accipiendi viati-
cum; & tamen consuetudo communis, & praxis om-
nium contraria est: solent enim aegroti, praesertim
Religiosi, qui id facilius possunt facere, communi-
care vel octavo quoque die, vel etiam frequentius
toto tempore aegritudinis, postea vero, appropin-
quante iam morte, viaticum accipiunt non ieiunus,
etiam si praecedenti die ex deuotione communi-
cauerint, neque vllus vquam circa hoc scrupulum
inicit. Fatendum ergo est, rationem adaequatam
accipiendi viaticum absque ieiunio non esse obli-
gationem praeccepti Diuini seruandi, vel certe dam-
nare

Sic haec excep-
tio non fuis-
set facta, in-
firmus debet
obseruare
legem Ecclesiae.

62. Dubitatur
an possit repe-
ri viaticum.

Vasquez.
Ioan. de la
Cruz.

Negant ali-
qui & pro-
bant.

63. Hae ratio ni-
mum probaret.

nare debemus praxim omnium ubique Religiosorum virorum, quia viaticum absque ieiunio tribuunt illis, qui sapies in eadem infirmitate communicarunt.

64.
Alij vero concedunt communiter.
Tabiena.
Armillæ.
Sâ.
Toletus.
Sotus.
Victoria.
Graffius.
Nugnus.
Coninck.
Reginald.
Henric.
Suarez.
Diana.

Fundamentum illud ex Concilio nimis probaret.

Alij ergo communiter concedunt, posse post semel acceptum viaticum iterum intra eandem ægritudinem dari absque ieiunio. Tabiena verbo *Communicare*. n. 48. Armilla *ibi* n. 18. Sâ verb. *Eucharistia*, n. 6. Toletus in *Summa* lib. 10. cap. 15. Sotus in 4. *dist.* 12. q. 1. art. 8. Victoria in *Summa* n. 82. Graffius in *De-cisip.* 1. lib. 2. cap. 38. Nugnus in *presenti*, q. 80. art. 8. Coninck *ibi* num. 53. Reginaldus *tom.* 2. lib. 29. cap. 6 n. 120. Henriquez *lib.* 8. c. 4. n. 1. & c. 50. n. 1. Suarez in *presenti disput.* 68. *sect.* 5. Diana 1. *tom.* *tract.* de celebrat. *Missar. resolut.* 75. & alij communiter, Probant aliqui ex Concilio Constantiensi loco supra adducto, in quo absque limitatione excipitur *casu infirmitatis* à præcepto ieiunij præmittendi non limitando ad vnam, vel plures communionem; non ergo debemus id ad vnicam restringere. Verum hoc fundamentum nimium etiam probaret, quia nec Concilium explicuit *ibi* infirmitatem periculosam, sed absque limitatione dicit: *nisi in casu infirmitatis*; ergo eodem modo dicere posset aliquis, quod etiam extra mortis periculum posset absque ieiunio sumi Eucharistia, quando infirmitas non permittit eam cum ieiunio accipere. Item nec Concilium exprefcit, id intelligi, quando infirmus commode non potest accipere viaticum ieiunus, sed absque limitatione excipit *casum infirmitatis*: ergo posset dici, quod in mortis periculo non sit obligatio præmittendi ieiunium, etiam si commode possit: quæ tamen nemo concedit. Fatendum ergo est, verba Concilij intelligi debere iuxta sensum, in quo communiter accipiebantur; *ibi* enim non fiebat lex, vel exceptio, sed referebatur consuetudo Ecclesiæ non dandi Eucharistiã non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, vel necessitatis, &c. nepe eo modo, & in eo casu infirmitatis, in quo, & quo modo dari solebat; non enim erat *ibi* explicanda, sed solum commemoranda illa consuetudo, qualiscumque illa esset.

65.
Non conveniunt omnes in determinanda distantia.

Villalobos.
Henric.
Fagundez.
Castaldus.
Sylivius.

Armillæ.
Zambran.
Posteinus.
Diana.

Auctores huius sententiæ non omnes conveniunt in determinanda distantia, quæ debet intercedere, ut possit iterum dari communicatio absque ieiunio intra eandem infirmitatem. Aliqui enim exigunt multum tempus, ut Nauarrus, quem affert, & explicat de spatio triginta dierum Villalobos in *Summa* 1. *part. tract.* 7. *dub.* 38. Alij exigunt octo, vel decem dies; ut Suarez, & Nugnus loco citato; Henriquez *lib.* 8. *disto* cap. 5. Fagundez de præceptis Eccles. *tract.* 3. lib. 3. cap. 5. num. 10. Andr. Castaldus in *Praxi ceremon.* lib. 4. *sect.* 14. cap. 8. num. 5. Sylivius in *presenti*, art. 9. cuius iudicio sufficiunt septem dies. Alij sex dies exigunt, Armilla, Zambranus, Posteinus, Filliucius, quos refert, & sequitur Diana *vbi supra resolut.* 77. Alij tertia die dari posse censent, ita se facere solitum probantibus multis ex Magistris Complutensibus testatur Ludouicus de S. Ioanne in summa Hispano sermone edita *tom.* 1. *quest.* 7. art. 10. *difficult.* 4. de *sacram. Eucharistiæ*. Alij denique addunt, posse sequenti proxima die dari ob iustam causam; ut si quis solitus frequenter communicare propter desiderium, aut devotionem difficile abstineat, & mortis periculum instare videatur. Ita Layman *lib.* 5. *Theol. Moral. tract.* 4. cap. 6. num. 20.

66.
Consuetudo fidelium est ad instar regulæ firmæ.

In hac Doctorum varietate vnica regula firma, & secuta videtur nobis esse consuetudo fidelium. Cum enim facultas tota hæc accipiendi Eucharistiã absque ieiunio non tam ex decretis, quam ex Ecclesiæ consuetudine probetur, quam consuetudinem testati sunt Patres Concilij Constantiensis,

ut vidimus, consequens est, ut de tota ea facilitate eiusque extensione, non nisi iuxta eandem consuetudinem iudicare debeamus. Non videtur autem negari posse, quod sit nunc saltem consuetudo talis (quidquid sit de primis aut antiquis temporibus) dandi iterum Eucharistiã non ieiunio, quando morbus, & periculum diu protrahitur, quod licitum esse testantur tot ex omnibus prouinciis Doctores, quorum saltem testimonio, & auctoritate fideles licite eiusmodi vsum amplexi sunt. Vnde iam non solum propter principia extrinseca, & propter auctoritatem eorum Doctorum, sed propter principia intrinseca ea sententia vera est, quia nimitum vltus Ecclesiæ, à quo hæc facultas vires accipit, ita obtinuit, ut post aliquot dies, v. gr. septem, vel octo detur iterum Eucharistiã non ieiunis. De illo autem alio vsu dandi proxima, vel tertia die, non video esse à fidelibus sufficienter approbatum, ita ut possit dare ius, in quo fundetur eiusmodi licentia.

Secundo principaliter dubitatur, an Sacerdos non ieiunus possit celebrare ad dandum viaticum moribundo alioquin absque Eucharistiã morituro. Affirmant Maior in 4. *dist.* 19. *quest.* 3. Zanardus in *Direct. Confess.* p. 1. *tract.* de *Euchar.* cap. 7. Zambranus in *dec. cas. tempore mortis* cap. 4. de *Eucharist.* *dub.* 6. num. 3. & probabile id vocat absolute Filliucius *tom.* 1. *tract.* 4. num. 242. & cum limitatione, scilicet, si moriturus aliud sacramentum Penitentia, aut Extremæ Vnctionis suscipere non possit, & scandalum cesset, probabile dicit Layman loco citato num. 21. & absolute eandem sententiam amplectuntur Philiarchus de officio *Sacerdotis* *tom.* 1. p. 1. lib. 2. c. 2. Fernandez de Heredia in *Disputationibus mixtis de Sacrament.* tit. de *Eucharist.* *dist.* 2. *part.* 8. *dub.* 2. num. 8. & Pet. Matth. in *Adnot.* ad *Rubricas Missalis* p. 1. cap. 5. n. 1. Quare negari non potest, hanc esse sententiam probabilem propter auctoritatem eorum Doctorum.

Probabilior tamen, & communior est sententia id negans, quam docent Suarez in *presenti disput.* 68. *sect.* 5. Valquez *disput.* 2. 11. c. 5. n. 62. qui oppositam dicit nullo modo esse probabilem; Ledesma, Nauarrus, Toletus, Sylivius, Armilla, Syluester, Antoninus, Henriquez, Victoria, Sotus, Fagundez, Homobonus, Coninck, & alij, quos refert & sequitur Diana 1. *tom.* *tract.* de celebrat. *Missar. resolut.* 66. & 2. *tom.* *tract.* 4. de *Sacrament. resolut.* 33. Ratio est, quia præceptum dandi viaticum debet semper intelligi, quando dari potest iuxta ritum, & ordinem ab Ecclesiã præscriptum in hoc Sacramento conficiendo, & ministrando. Quare sicut non potest Sacerdos celebrare absque vestibus sacris, absque altari, absque pane azymo ad dandum viaticum infirmo, quidquid dicat Maior *vbi supra*, cuius sententiam omnes merito refellunt: sic non poterit celebrare absque ieiunio, cum tam sit præceptum Ecclesiæ hoc, sicut illa.

Dices, in eo casu poterit Sacerdos celebrare absque confessione cum sola contritione, cum tamen sit præceptum præmittendi confessionem; ergo & sic poterit absque ieiunio. Ad hoc iam respondimus supra *disput. præcedenti* *sect.* 5. *vbi* etiam attulimus rationem, cur præceptum non celebrandi cum communicatione, vel absque confessione, non tam vniuersaliter obliget, sicut hæc alia præcepta Ecclesiastica, quæ magis spectant ad ritum, & cultum æternum huius Sacrificij. Licet autem præceptum ieiunij dispensatum sit, quoad ipsum ægrorum communicationem, non reperitur tamen talis dispensatio pro Sacerdote celebraturo ad communicandum infirmum. Vnde si ponatur Sacerdos ipse moriturus, vel occidendus, nec possit aliter viaticum sumere,

sumere, nisi ipse celebret, tunc posset ipse non ieiunus celebrare ad communicandum pro viatico; quia non plus est celebrare, quam communicare, absque ieiunio; quare dispensatus ad hoc, videtur etiam dispensatus ad illud.

70. *Dubitarum tertio.*
Aliquorum sententia.
 Tertio dubitari potest, an sicut potest propter scandalum, vel infamiam vitandam aliquis communicare, vel celebrare absque confessione; sic possit etiam absque ieiunio. Aliqui volunt, adeo stricte obligare hoc præceptum, ut in neutro casu liceat communicare. Oppositum tamen videtur dicendum, cum sit præceptum humanum, quod non solet cum tanto rigore obligare. Vnde Suarez *sect. 5. in fine*, & Vasquez *in presenti disputat. 211. num. 48.* expresse concedunt, propter vitandam tam infamiam, quam scandalum, cessare obligationem huius præcepti. Et certe cum communiter Doctores dicant, Sacerdotem, qui etiam ante consecrationem recordatur, se aliquid comedisse, non obligari ad discedendum ab altari, quando sine scandalo, aut infamiae nota non potest, clare supponunt, posse propter vitandam infamiam communionem accipi à non ieiunio.

71. *Inposita.*
 Dices, ergo poterit etiam ob eandem causam vitandi scandali, vel infamiae celebrare Sacerdos absque vestibus sacris, vel pane azymo, cum hæc sint etiam præcepta positiva. Respondeo, licet formaliter consequentia sit bona, ratione tamen diuersa materia posse negari, quia difficile est, contingere tale periculum scandali, vel infamiae in illo casu, imo scandali, vel infamiae vera tunc erit, cum viderint aliqui absque vestibus sacris, vel fermentato celebrare. Nemo enim timere potest infamiam, eo quod, deficiente hostia, vel patena, non celebrat, sicut potest timere, quando præterit cibi sumpti discedit ab altari, cum possint facile suspicari, vel ipsum scienter accessisse non ieiunium ad celebrandum, vel certe præteritum illi falsum esse, & reuera discedere propter peccatum graue commissum, vel censuram, aut impedimentum aliquod; quod quidem periculum non ita facile est, quando omnes vident defectum hostiæ, vel patenæ; qui defectus, cum sint externi, non relinquunt dubium de aliis defectibus magis occultis, qui sint causa non celebrandi.

72. *De altaris materia.*
 Pro complemento duo breuiter aduertenda sunt. Primum est, facultatem communicandi absque ieiunio in mortis periculo non limitari ad agrotum, sed locum habere in iis etiam, qui iuste, vel iniuste interficiendi sunt, vel certe sunt in eiusmodi mortis periculo, nec possunt commode expectare, ut sequenti die ieiunium accipiant. Quæritur autem potest, an Iudex obligetur ad differendam mortem delinquentis ob eam rationem, vt cras ieiunus communicet? Certum est, non teneri ad hoc Iudicem, quando commode non potest executio sententiæ differri; & multo minus, quando reus ex industria violauit ieiunium, vt ita vitam protraheret: cogretur enim Iudex diu differre ea occasione, & daretur ansa reis impediendi rectum iustitiæ ordinem.

73. *Alia potest præsentia.*
 Adde, me non inuenire obligationem in Iudice differendi executionem sententiæ ea de causa, vt ieiunus communicet, qui interficiendus est. Nam licet ex charitate debeat non impedire, si commode possit, quod Sacramenta suscipiat, non tamen debet impedire, quod in eis suscipiendis vtatur dispensatione, & facultate, quæ in casu necessitatis vti potest; nec videtur agere contra præceptum, qui reducit aliquem ad casum necessitatis, in quo facultatem habet, & priuilegium aliter operandi, v.g. si aliquis habeat facultatem audiendi Missam domi in sacello priuato, quando non inuenit Missam in Ecclesia; possum ego etiam die festo nolle facere Sacrum in Ecclesia, & ita reducere eum ad casum, quo possit vti suo priuilegio. Clarius exemplum haberi potest in eodem damnato ad mortem. Potest enim contingere, quod habeat peccata reseruata, & censuras, à quibus absoluentus esset à Praelato post triduum venturo: Iudex tamen potest nolle expectare, sed exequi hodie, vel cras sententiam; scit enim, quod in eo articulo positus poterit, deficiente Praelato, absolui ab inferiori. Sicut ergo potest Iudex reducere reum ad illum statum, in quo debeat vti facultate accipiendi absolutionem ab inferiori propter necessitatem: sic poterit reducere illum ad necessitatem, in qua vtatur facultate sumendi Eucharistiam absque ieiunio. Debet itaque reus seruare ieiunium, vt communicet ieiunus; co tamen ieiunio violato, non video in Iudice, secusso scandalo, obligationem differendi supplicium, vt communicet ieiunus.

Secundum, quod aduertere oportet, est, infirmum debere etiam, quando commode potest, seruare ieiunium ante viatici sumptionem: hoc tamen cum omni moderatione, & suauitate accipi debet; quare si periculum sit, ne vel moriatur, vel rationis vsus, aut corporis vires amittat, antequam possit cras ieiunus Eucharistiam sumere, communicandus est hodie non ieiunus. Item si Parochus hodie non potest commode Eucharistiam deferre, antequam infirmus comedat, vel bibat, dari poterit hora magis commoda, etiam post cibum: vnde non est reprehendus vsus aliquorum Parochorum, qui vespere sero solent alicubi deferre viaticum: id enim faciunt, tum propter maiores occupationes, quibus matutino tempore solent in templo retineri, tum etiam, vt maiori cum decetia sacramentum deferatur, concurrentibus tunc facilius laicis, & rusticis ad illam actionem, quam diurno tempore quo singuli suis artibus, & functionibus occupantur. Minus etiam debet inter Regulares obligari Sacerdos aliquis ad dandum viaticum infirmo ita tim post mediã nocte, qua hora non potest id cũ debita sollemnitate, aut absque incommodo regulariter præstari.

74. *Secundum quod notandum est.*
 Secundum, quod aduertere oportet, est, infirmum debere etiam, quando commode potest, seruare ieiunium ante viatici sumptionem: hoc tamen cum omni moderatione, & suauitate accipi debet; quare si periculum sit, ne vel moriatur, vel rationis vsus, aut corporis vires amittat, antequam possit cras ieiunus Eucharistiam sumere, communicandus est hodie non ieiunus. Item si Parochus hodie non potest commode Eucharistiam deferre, antequam infirmus comedat, vel bibat, dari poterit hora magis commoda, etiam post cibum: vnde non est reprehendus vsus aliquorum Parochorum, qui vespere sero solent alicubi deferre viaticum: id enim faciunt, tum propter maiores occupationes, quibus matutino tempore solent in templo retineri, tum etiam, vt maiori cum decetia sacramentum deferatur, concurrentibus tunc facilius laicis, & rusticis ad illam actionem, quam diurno tempore quo singuli suis artibus, & functionibus occupantur. Minus etiam debet inter Regulares obligari Sacerdos aliquis ad dandum viaticum infirmo ita tim post mediã nocte, qua hora non potest id cũ debita sollemnitate, aut absque incommodo regulariter præstari.

75. *Primus casus est consummandi sacrificium.*
 Primus casus est, quando id necessarium est ad perficiendum, vel consummandum sacrificium, vt quando loco vini aquam apposuit in calice, & errorem aduertit post sumptam illam aquam: debet enim apponere iterum vinum cum aqua, & consecrare, ac sumere, ne maneat sacrificium imperfectum. Addunt aliqui, debere illum, quando gustu aquam percipit illam euomere, ne violet ieiunium necessarium. Hoc tamen merito ab aliis reicitur; tum quia facile eiceretur cum illa aqua particula hostiæ, quæ in calice erat; tum etiam, quia id absque magna indecentia fieri non posset: Eodem modo, si sacerdos post consecrationem recordetur, se non esse ieiunum, debet profequi, vt consummet sacrificium. Denique, si post consecrationem sacerdos deficiat, debet ob eandem rationem alius sacerdos substitui, qui etiam non ieiunus (si ieiunus haberi non possit) Missam absoluat, & sacrificium consummet.

SECTIO IV.

Alij casus, in quibus licet absque ieiunio Eucharistiam accipere.

75. *Primus casus est consummandi sacrificium.*
 Primus casus est, quando id necessarium est ad perficiendum, vel consummandum sacrificium, vt quando loco vini aquam apposuit in calice, & errorem aduertit post sumptam illam aquam: debet enim apponere iterum vinum cum aqua, & consecrare, ac sumere, ne maneat sacrificium imperfectum. Addunt aliqui, debere illum, quando gustu aquam percipit illam euomere, ne violet ieiunium necessarium. Hoc tamen merito ab aliis reicitur; tum quia facile eiceretur cum illa aqua particula hostiæ, quæ in calice erat; tum etiam, quia id absque magna indecentia fieri non posset: Eodem modo, si sacerdos post consecrationem recordetur, se non esse ieiunum, debet profequi, vt consummet sacrificium. Denique, si post consecrationem sacerdos deficiat, debet ob eandem rationem alius sacerdos substitui, qui etiam non ieiunus (si ieiunus haberi non possit) Missam absoluat, & sacrificium consummet.

76.
Secundus si
superius re-
liquia post
ablutionem.

Caietanus.

Secundus casus est, quando post calicis ablutionē sumptā inveniuntur reliquia; possunt enim à Sacerdote etiam post ablutionē sumi, eo quod pertineant ad cōplementum eiusdem sacrificij. Distingui autem solet inter particulas eiusdem sacrificij, & alias præcōsecratas in alia Missa, ut illa possint, hæc non possint sumi post ablutionem. Ratio autē Caiet. quam late explicat & defendit Vasquez *disp. 211. c. 5.* ea est, quod scilicet sumptio illarum reliquiarum pertinet ad eandem actionem, & sumptionem: sufficit autem, quod ieiuniū præmittatur toti illi actioni, hoc est, quod sacerdos sit ieiunus, antequā incipiat illam actionem, licet non sit ieiunus ante singulas illius partes. Sic enim videmus, quod si particula hostiæ adhareat calici vel palato, potest, sūpta ablutione, illā postea cum noua aqua trahere. Hoc autem (inquit Vasquez) non habet locum in reliquiis ante cōsecratis, quia non pertinent ad idē sacrificium, neque ad eandē actionem. Similiter non habet locum in laico, eo quod ad ipsum non pertinet consumere reliquias sacramenti; & ideo perceptio reliquiarum, & perceptio sacramenti non potest pro vna eademque actione reputari. Affert etiam idem Vasquez. *disp. 49.* exemplum ex feria sexta Parasceues, in qua particula hostiæ cōsecrata accipitur simul cū vino non cōsecrato; vnde necesse est, quod prius trahatur aliqua vini pars, atque ideo particula hostiæ accipitur à non ieiuno. Quod etiam fatendum est, quando particula hostiæ calici adharens sumitur cū vino ablutionis, cuius aliqua partes necessario trahuntur in stomachū ante ipsā particulam; vnde in vtroque casu accipitur absque ieiunio.

Vasquez.

77.
In hac ratio-
ne multa sup-
ponuntur
falsa.

In hac ratione aliqua sunt mihi difficultia. Primum falsum existimo: quod ieiunium solum præexigatur ante initium totius actionis, non vero ante singulas illius partes: alioquin enī non esset contra præceptum illius ieiunij, si Sacerdos post sumptā hostiam ante sumptionem sanguinis, vel etiam post sumptum sanguinem, antequam sumat primam ablutionem, in qua sunt adhuc multa gutta cōsecrata; tunc, inquam, comederet tres ficus, vel aliquid aliud; iam enim accesserat ieiunium ad initium communionis. Deinde Laicus accipiens duas particulas cōsecratas, non communicat bis, sed semel, quia tota illa est vna actio, & tamen si post primam particulam biberet, non posset accipere secundam, eo quod iam non sit ieiunus: ergo non sufficit accessisse ieiunium ad initium illius actionis, sed requiritur continuatio ieiunij ante singulas partes illius actionis.

78.
Secundo di-
splicet disci-
men illud al-
latum.

Secundo displicet discrimen inter particulas tunc, vel antea cōsecratas, quod sumptio harum, & non illarum possit pertinere ad eandem actionem; & ideo hæc, non illa possint accipi à sacerdote non amplius ieiuno: hoc, inquam, difficile est; quando enim sacerdos immediate post sumptum sanguinem accipit particulas, quæ erant antea in pyxide, illa non est alia sumptio, sed eadem continuata; alioquin daret nouam gratiam sacramentalem, sicut dat sumptio noua in secunda Missa; imo non posset licite sacerdos per secundam sumptionem illas particulas accipere: hoc enim esset bis communicare eadem die: fatendum ergo est, pertinere ad eandem actionem sumptionem illarum particularum, quæ erant præcōsecrate. Vnde, si sufficeret ieiunium præuium ante initium illius actionis, posset, ex hoc capite sacerdos sumere illas particulas etiā post sumptā ablutionē.

79.
Tertio dissi-
det quod sup-
ponit Vas-
quez.

Tertio displicet, quod supponit Vasquez cum aliis, non seruari ieiunium, quando particula cōsecrata sumitur simul cum vino non cōsecrato, eo quod aliqua partes vini deglutiantur ante ipsam particulam: Hoc, inquam, falsum existimo, & contra

Ecclesiæ praxim, quæ in eo casu nullam agnoscit ieiunij violationem; primo, quia olim in Ecclesiâ Romana, quando dabatur Laicis communio sub vtraque specie, miscebantur species vini cōsecrate cum alio vino non cōsecrato, & dabatur omnibus de illo: vnde certum erat, singulos accipere aliquas partes non cōsecratas ante aliquas cōsecratas; quæ mixtæ erant cum illis partibus, quæ vltimo loco deglutiebantur: & tamen Ecclesiâ Romana non censebatur recedere à sua consuetudine non dandi communionem non ieiunus. Porro morem illum fuisse Romanæ Ecclesiæ miscendi species cōsecratas cum vino non cōsecrato ad communicandum populum, constat ex Ordine Romano *c. 4.* & faretur ipse Vasquez supra *disp. 195. c. 6. n. 64.*

Secundo sciimus, olim fuisse etiam consuetudinem adducendi paruulos ad Ecclesiam, qui ieiunium consumerent reliquias cōsecratas, quas tamen dabant illis vino infusas, ut facilius eas deglutirent; constat ex Concilio Matifonensi 2. *c. 6.* his verbis: *Quæcumque reliquia sacrificiorum post peractam Missam in Sacratio superfederint, quartæ vel sextæ ferie innocentes ab illo, cuius s. interit, ad Ecclesiam adducantur, & indicto eis ieiunio, easdem reliquias conspersas vino percipiant.* Non ergo estimabatur violari ieiunium debitum, si aliqua vini pars ante aliquas particulas deglutiretur. Tertio, quando Sacerdos purificat pyxidē, solet post sumptum sanguinem vino abluere mittidem, illudque vinum cum reliquiis illis in calicē mittit pro ablutione prima faciendâ, nec per hoc censetur accipere reliquias illas absque debito ieiunio. Denique, quando defertur Eucharistiâ ad ægrotū, non pro viatico, sed ex deuotione in cubiculo cōmunicantem, solemus abluere postea pyxidē, eisdem; ægrotus aquâ illâ, vel vinū pro ablutione dare absque; vno scrupulo volâdi debuit ieiunium. Supponimus enim, quæ per modū vini cum ipsa Eucharistiâ sumuntur, non violare ieiunium, quia non sumuntur ante, sed cum ipsamet Eucharistiâ.

Ego itaque fateor in primis, discrimen aliquod esse inter particulas, vel reliquias tunc cōsecratas, & ante illas, quæ antea cōsecratæ fuerant, ita ut illas possit sumere Sacerdos etiam post ablutionem, dum est in altari, non vero istas, nisi per accidens, eo quod decenter seruari non possint. Ratio autem differentia non est, quod ad cōmunionē ieiunus accederet, sed quia eo ipso quod inchoauit sacrificium, siue ieiunus, siue non ieiunus (hoc enim parum refert, & idem erit, licet inchoauerit, sciens, vel ignorans, non ieiunus) contrahit obligationem, atque adeo à fortiori facultatem consummandi idem sacrificium; & licet debeat conservare se ieiunum ad consummandum sacrificium propter præceptum accedendi cum ieiunio, non tamen debet non consummare sacrificium, si ieiunium violetur; quia vnitas illius actionis sacrificandi petit, & à fortiori dat ius, ut qui cepit, perficiat, & consummet eam. Non ergo attenditur vnitas sumptionis; hæc enim in Laico non dat, ut post ablutionem accipiat secundam hostiam, licet hæc non sit communio noua, sed vna, & eadem cum precedenti; sed attenditur vnitas actionis sacrificandi, quæ actio perfici, & consummari potest ab eodem. Consummatio autem non consistit in indiuisibili: nam licet ad perfectionem sacrificij sufficeret accipere vniam particulam hostiæ cōsecratæ, & aliquid etiam ex speciebus vini; Sacerdos tamen potens consummare illud sacrificium, eo ipso habet debitum consummandi accipiendo partem, vel multum, vel totum de materia cōsecratæ; vnde qui ex iusta causâ absque cōfessione celebrat, potest non solum sumere hostiâ, sed alias etiam particulas à se

à se consecratis, nec tenetur eas reservare, donec confiteatur: imo licet recordaretur de nouo peccati post sumptam dimidiam hostiam, non tenetur alteram dimidiam reservare, licet comode posset. Nec si recordaretur post sumptum sanguinem ante sumptas alias reliquias, vel fragmenta, quae maneat, debet ea (licet alias comode posset) reservare, ut ab alio statim ibi celebraturo sumantur, sed potest ipse, contritione praemissa, si non sit in statu gratiae, proficere & consummare omnia, & eodem modo posset fumere aliquas particulas à se consecratis, quae ex aliorum communione superfluae, quia totum hoc venit sub consumptione illius sacrificij, ad quae habet ius, eo quod illud incepit. Similiter, si recordetur post consecrationem, se non esse ieiunium, poterit fumere totam hostiam & alias particulas à se consecratis, licet eas comode servare posset; ergo licet post sumptionem hostiae videat se non esse ieiunium propter ablutioem acceptam, poterit accipere particulas à se consecratis, quia semper retinet idem ius consummandi omnino sacrificium à se inceptum, non obstante carentia ieiunij. Cur enim magis obstat violatio ieiunij consequens, quam praecedens ad sumendam illam particulam, cum utrobique sit eadem ratio consummandi omnino sacrificium.

82. Dices, ergo Sacerdos poterit etiam finita Missa, & reuertens ad sacrificium consummare adhuc idem sacrificium, & fumere particulas, vel fragmenta, quae remanent ex iis, quae consecrauit. Respondeo, si fragmenta illa non possint comode servari, nec dari alteri Sacerdoti celebraturo, qui eas sumat, posse quidem ab eodem accipi propter reuerentiam sacramentis; alii non posse, quia iam ceteris finita prior actio: quare censeretur secunda communio contra praecipuum bis non communicandi eadem die. Censeretur etiam noua consummatio praecedentis sacrificij, seu oblatio ex praesentificatis, sicut quando Sacerdos offerens feria sexta Parasceues ex praesecratis à se die praecedenti, adhuc censeretur ponere, non secundam Missam, (quia illa non est Missa) sed nouam consumptionem praecedentis sacrificij, qualem non potest etiam eadem die ponere, sed vnicam solum. Ceterum, dum est in altari, etiam si per populi communionem diu interruperit, potest postea fumere particulas, quae superfluae ex illo sacrificio, quia adhuc censeretur perseverare eadem actio, ut diximus.

83. Hinc infero, quod attinet ad particulas non consecratis in illa Missa, eandem esse rationem de Sacerdote, & de Laico communicante: uterque enim debet esse ieiunus, quando illas accipit; uterque tamen potest eas simul cum ablutioem fumere, licet ablutio quoad aliquam sui partem prius traiciatur in stomachum, quam aliqua particula; id enim non est contra ieiunij debitum. Ratio autem est, quia ieiunij praecipuum solum est, ut nihil comederimus, aut biberimus ante sumptionem Eucharistiae; quod totum observatur, quando cum aqua, aut vino sumitur simul Eucharistia: tunc enim totum illud ex ablutioem, & particulis sumitur vnica sumptione; & ante illam sumptionem homo est ieiunus; ergo est vere ieiunus ante sumptionem Eucharistiae; cum enim totum illud sumatur per modum vnici, tota etiam erit vnica sumptio, quam debet praecedere ieiunium, licet non praecedat singulas partes illius: sicut quando dabantur species vini consecrati mixtae vino non consecrato, adhuc sumebatur à ieiunis; quia ante sumptionem illius potus mixti praecedebat ieiunium; & sicut in Parasceue sumitur à Sacerdote ieiunio particula hostiae consecrata infusa vino non consecrato; quia sumptio illius mixti praesupponit ieiunium.

Dices; quid ergo, si in officio illo Parasceues parti-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

cula adhereret calici, & maneret ibi, sumpto toto vino, posset ne adhuc sacerdos alio vino infuso illa fumere? Videtur enim consequenter ad supradicta non posse; quia in iis, quae non sunt tunc consecrata, Sacerdos se habet sicut Laicus quoad debitum ieiunij ante sumptionem singularum particularum, quae seorsum fumuntur: Laicus autem non posset post ablutioem fumere aliam particulam; quia iam non est ieiunus; ergo nec Sacerdos post ablutioem poterit fumere illam particulam.

Respondeo tamen, quod posset, vel digito eam ad-mouendo ad labium calicis, vel certe melius infuso denuo vino, eam fumere; Primo, propter reuerentiam debitam; non posset enim illa particula iam madefacta decenter ibi conservari vique ad diem sequentem, qua ab alio Sacerdote sumeretur. Secundo, quia licet ipse non consummat sacrificium praesens, sed hesternum à se, vel ab alio inceptum; vere tamen incepit iam consummare nunc illud sacrificium, & succedit loco Sacerdotis, qui illud obtulit. Sicut autem per consecrationem acquirit ius consummandi totum sacrificium, ita incipiendo sacerdotaliter consummare (quae est actio proprie Sacerdotalis, ut suppono) acquirit ius ad consummandum totaliter, sicut si ipse tunc consecrasset, non obstante defectu ieiunij. Quoties enim redit ad complendum, & consummandum sacrificium, reasumit personam quam dimiserat, atque ideo sicut prius habebat ius ad consummandum totum, sic nunc reasumit idem ius, continuando eandem actionem, quam reliquerat non omnino completam.

Nec refert, quod sit alius Sacerdos celebrans illa die Parasceues ab eo, qui consecrauerat die praecedenti: nam secundus Sacerdos succedit loco prioris, & facit vnum ministrum cum priori in ordine ad complendum illud sacrificium. Sicut quando post consecrationem moreretur, aut deficeret morbo superueniente Sacerdos, subrogatur alius, qui compleat, & hic quidem poterit eodem modo, sicut primus, fumere omnes reliquias, & particulas tunc consecratis, etiam post ablutioem; quia succedit loco prioris, qui id poterat, & habet ius consummandi totum illud sacrificium. Vnde obiter aduerte, diuerso modo se habere Sacerdotem, quando in Missa sumit particulas consecratis, quae ante erant in pyxide, ut illam purificet, ac quando sumit in Parasceue hostiam heri ab alio consecratam. Nam illa prior sumptio non est vlllo modo actio Sacerdotalis, sed sumptio, qualis fieri posset à Laico; nec per illam completur, aut consummat sacrificium; tunc enim solum offert, & sacrificat, quod ipsemet consecrauit. At vero posterior est actio Sacerdotalis, per quam Sacerdos perficit holocaustum, & vltimo consummat victimam, sacrificando saltem completiue, ut infra videbimus agens de sacrificio, quam actionem non posset Laicus exhibere; & ideo, deficiente Sacerdote post consecrationem, debet quari alius Sacerdos, qui sumat Eucharistiam; quia sumptio illa non solum debet esse sacramentalis, sed Sacerdotalis, hoc est, completiua immolationis; quando autem sumit particulas, quae sunt in pyxide, ab alio consecratis, non eo animo sumit, ut compleat sacrificium praecedens, nec potest licite eo animo fumere; quia iam offerret saltem inadaequate duo sacrificia; vnde neque etiam si sumeret hodie in Missa particulas à se ipso altera hebdomada consecratis, posset eas fumere animo consummandi sacrificium praecedens, quia iam offerret saltem completiue aliud sacrificium distinctum ab illo hodierno. Vides ergo differentiam inter illas sumptiones; vnde oritur, quod altera possit, altera non possit fieri post sumptam ablutioem;

Pp 2 quia

Instabis.

85. Respondeo.

86. Nec refert quod celebras sit alius Sacerdos.

Notandum. Quomodo una sumptio sit actio sacerdotalis, factus alia.

quia altera fit ex iure consummandi sacrificium, quod acquirit, qui loco consecrantis succedit, & incipit consummare; altera vero non fit ad consummandum sacrificium, sed est solum sumptio sacramentalis, & prærequirit ieiunium naturale, sicut in Laico fumente vnam hostiam post aliam.

87. Tertius casus, in quo potest absque ieiunio accipi Eucharistia, est, quoties oportet illam consumere, ad vitandam irreuerentiam, vt si periculum sit, quod deueniat in potestatem infidelium, vel hæreticorum, aut quod comburatur, vel comedatur à bruto; tunc autem & à Sacerdote, & à Laico (inquit Vasquez) etiã non ieiunio, si nullus Sacerdos fuerit, sumi potest. Sed non video, quo spectet illa limitatio si nullus Sacerdos fuerit; in illo enim casu, etiã si Sacerdos fuerit ieiunus, poterit dari Eucharistia consummanda Laico ieiunio, & rursus si addit Sacerdos non ieiunus, poterit dari laico non ieiunio; quamuis enim præsentem Sacerdote, non debeat Laicus ipse sibi fumere, sed de manu Sacerdotis, potest tamen Sacerdos tunc vel sibi fumere, vel Laico dare, prout voluerit.

87.
Tertius casus est ad vitandam irreuerentiam.

DISPUT. XVI.

De præcepto sumendi Eucharistiæ.

SECTIO I. An sit præceptum diuinum sumendi Eucharistiæ.

SECTIO II. Quas personas, & quando obliget hoc diuinum præceptum.

SECTIO III. Vtrum debeat, vel possit dari viaticum illi, qui eadem die, ex deuotione communicauit.

SECTIO IV. De præcepto Ecclesiastico communionis Pascalis, & annuæ.

DUPLIX potest considerari præceptum, alterum Diuinum, alterum humanum; de vtroque in hac disputatione dicendum erit.

SECTIO I.

An sit præceptum Diuinum sumendæ Eucharistiæ.

1.
Fundamentum sententiæ negantiæ.

NON pauci negant, dari aliquod Diuinum præceptum suscipiendi hoc sacramentum; Alex. Bonauent. Gabriel in Canon. lib. 87. Ferrar. Syluest. quos refert Vasquez disp. 213. c. 1. quam etiam sententiam tenuit S. Thom. in 4. dist. 6. q. unica, art. 2. quæstioncul. 2. & disp. 112. q. 3. art. 2. q. 1. Fundamentum potissimum est, quia eiusmodi præceptum nec sequitur necessariò ex institutione sacramenti, nec colligi potest ex alio capite. Non primum, quia effectus huius sacramenti est augmentum gratiæ, qui non est simpliciter necessarius ad salutem; ergo sicut alia sacramenta, quæ augent gratiam, non sunt necessaria ex Diuino præcepto, sic potuit hoc non esse necessarium, sed institui ad maiorem abundantiam, & pro illis, qui ad maiorem sanctitatem aspirarent. Non etiam secundum, quia ex nullo loco scripturæ colligi potest talis necessitas præcepti; ergo absque fundamento adstruitur.

2.
Contrariæ affirmatiõnis communis. Vasquez, Suarez.

Contraria sententia communis est, quam, mutato consilio, amplexus est S. Thom. in præsentem art. 1. Durand. Palud. Gabriel sibi etiam contrarius in 4. distinct. 9. quæst. 1. artic. 2. Roffensis, Caietanus, Ledesma, vterque Sotus, & alij quos referunt & sequuntur Vasquez vbi supra cap. 2. & Suarez in præ-

sent. disp. 69. sect. 1. & eam tenent Recentiores communiter.

Pro hac sententia possumus (ni fallor) adducere meritò Augustinum, Epist. 118. ad Ianuarium, c. 1. vbi probat suauitatem, & facilitatem legis Euangelicæ ex eo, quod Christus paucissima, & facillima præcepta iniunxerit, sublati innumeris illis Moosaicæ Legis præceptis; inter præcepta autem paucæ & faciliæ à Christo imposita numerare videtur præceptum hoc suscipiendi Eucharistiæ. Sic enim ait: *Primo itaque tenere re volo, quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum, sicut ipse in Euangelio loquitur, leui iugo suo nos subdidisse, & sarcina leui. Vnde sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem noui populi colligauit, sicut est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio corporis, & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonice commendatur, exceptis illis, quæ seruitutem populi veteris pro congruentia cordis illarum, & Prophetici temporis onerabant, quæ & in quinque libris Moyse leguntur; in quibus verbis Augustinus non loquitur de mera institutione Baptismi, & Eucharistiæ, sed de præceptis eorum sacramentorum; afferit enim ea solum ad ostendendam facilitatem legis Euangelicæ, in qua Christus paucissima, & facillima præcepta imposuit. Hoc autem ipsum clarius declarat in verbis immediate sequentibus; ex quibus apparet, ipsum solum loqui de præceptis, quorum aliqua pauca, & facilia dixerat in Scriptura commendari; de aliis vero subdit: *Illam autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datam intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri; sicut quod Domini passio, resurrectio, & ascensio in celum, & aduentus de celo Spiritus sancti, anniuersaria, solemnitate celebrantur; & si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab vniuersa, quacumque se diffundit, Ecclesia. Alia vero, quæ per loca terrarum, regionibus variantur, sicut est, quod alij ieiunant Sabbato, alij vero non; alij quotidie communicant corpori, & sanguini Domini, alij certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbato tantum, & Dominico; alibi tantum Dominico; & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest; totum hoc genus rerum liberâ habet obseruationem; nec disciplina vlla est in his melior graui prudentiq; Christianorum quam vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesia; ad quamcumq; forte aduenierit. Ecce Augustinus clare distinguit inter communionem, & inter vnum communicandi diebus Dominicis, vel singulis diebus illam dicit esse ex præcepto Diuino; hunc vero, vbi est illa obligatio, esse ex præcepto humano: supponit ergo, inter Christi præcepta vnum fuisse de communionem corporis, & sanguinis sui.**

Ex scriptura duo loca afferri solent ad id probandum. Primum est ex c. 6. Ioannis in illis verbis: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quæ verba licet aliquando explicari soleant de manducatione spiritali; hoc tamen non excludit, quin possint etiam, & debeant principaliter intelligi de manducatione sacramentali; vt cum communi Theologorum notauimus supra disp. 3. sect. 2. & declaratum videtur ex Concilio Trident. sess. 13. c. 2. vbi verba sequentia: *Qui manducat me, & ipse vivet proprie me adducuntur, & intelliguntur de manducatione sacramentali: in eodem ergo sensu debent intelligi verba præcedentia; atque ideo debent continere ad minus necessitatem præcepti.*

Secundum

5. *Secundus locus est Luc. 22. & 1. ad Cor. 11. Hoc facite in meam commemorationem, in quibus continetur praeceptum Christi non solum ad Apostolos praesentes, sed ad nos omnes, faciendi id, quod ibi factum erat. Cum ergo ibi non solum facta fuerit consecratio, & oblatio à Christo, sed etiam sumptio ab Apostolis non sacrificantibus, consequens est, ut eiusmodi etià suprio praecepta fuerit à Christo mandate fieri in Ecclesia id totum, quod tunc factum fuerat.*

6. *Responderi potest ex Caietano in praesenti, art. 11. in illis verbis non contineri praeceptum sumendi Eucharistiam, sed sumendi eam in memoriam passionis Christi, hoc est, commemorandi Christi passionem, si Eucharistiam sumimus; quem solum sensum videtur exprimere Ecclesia in Canone, dum illa verba paulo aliter profert: *Hac quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.**

7. *Hac tamen responsio refellitur primo ex Trident. sess. 13. c. 2. ubi ex illis verbis dicitur, quod Christus illius sumptione colere nos sui memoriam praecepit, suamque annuntiare mortem donec ad indicandum veniat. Quod quidem ipsa Christi verba satis expriment: nam qui praecepit, ut fiat aliquid festum in memoriam, vel honorem alicuius sancti non praecepit solum conditionate, quod scilicet, si fiat, fiat in memoriam illius sancti, sed praecepit absolute, quod fiat. Secundo, quia si praeceptum solum esset conditionatum, non esset praeceptum etiam Sacerdotibus offerendi absolute hoc sacrificium, sed solum conditionem, si offerant, offerendi in memoriam Christi. Tertio, quia in hoc casu non potuit aliter praecepti illa commemoratio passionis, nisi praeceptum ipsum sumptionem: nam qui sumit, non debet habere actum reflexum, quo ordinet illam sumptionem ad commemorandam Christi passionem: imo regulariter rustici, omnes & indocti hoc ignorant, sed factis faciunt sumendo ipsum sacramentum, cuius sumptionem Christus instituit, & ordinavit ad significandam, & representandam suam passionem; vel nullum ergo praeceptum imposuit, vel fuit praeceptum sumendi sacramentum. Nec oportet, quod Ecclesia totius praecepti vim exprimeret in Canone, in quo solum voluit excitare fideles ad recordationem passionis Christi; & ad hoc sufficit ille sensus conditionatus, quem etiam expressit Paulus, cum dixit: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis.**

8. *Secundo respondent alij, praeceptum illud impositum fuisse Apostolis, & Sacerdotibus faciendi, quod Christus fecit, scilicet, offerendo, consecrando, & sumendo; quem sensum videtur etiam expressisse Ecclesia in Missa corporis Christi in illis verbis: *Quod in caena Christus gessit, faciendum hoc expressit in sui memoriam.* Habent ergo praeceptum Christi Sacerdotes consecrandi, ut alij accipiant, si velint; non tamen habent alij praeceptum accipiendi: sicut etiam Episcopus habet obligationem consecrandi Chylma, & Oleum pro sacramentis Confirmationis, & Extremae-vnctionis, licet alij non habeant praeceptum suscipiendi ea sacramenta.*

9. *Hac etiam responsio reicitur, primo, quia ad illos omnes dirigitur illud praeceptum, qui sumptione ipsa commemorare possunt Christi passionem; haec enim commemoratio non habetur, nisi ex illis Christi verbis: ergo illi soli possunt commemorare passionem, ad quos verba illa dirigitur. Possunt autem, & de facto commemorant non solum Sacerdotes, sed etiam Laici sumentes, ut testatur Paulus verbis supra adductis, *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, quae vniuersalia sunt, & ad omnes fideles dirigitur.**

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

gebantur; ergo verba etiam illa, *Hoc facite in meam commemorationem*, non ad solos Sacerdotes, sed ad omnes fideles dirigitur; non tamen eodem modo ad omnes, sed iuxta munus singulorum, scilicet, ut illam actionem, pro ut ad singulos spectat, singuli facere debeant, Sacerdotes offerendo, consecrando, sumendo; Laici vero sumendo, utriusque in memoriam Christi.

Addere denique possumus rationem desumptam ex ipsa institutione, qua hoc sacramentum institutum est per modum cibi, & potus: nam sicut cibi necessarius est ad conservandam vitam materiale, quia medio cibo reparamus id, quod continua caloris actione deperdimus: sic cibi sacramentalis necessarius est ad reparandum id, quod continua fomitis operatione debilitatur. Sic enim Baptismus etiam, & Penitentia necessitatem afferunt, quia ille generationem, haec curationem à lethali vulnere, vel morbo significant; quae utraque necessaria est ad vitam, illa omnibus, haec lapsis; & lethaler vulneratis: non est autem minus necessarius cibus ad eandem vitam conservandam; ergo ipsa institutio sacramenti, quod esset cibus in vita spirituali, indicavit non esse sacramentum liberum, sed necessarium; sicut nec cibus corporeus est ex iis, quorum usum liberum nobis natura reliquit. Quam necessitatem Confirmatio, vel Extrema-vnctio non ostendunt, quia illa solum significat vnctionem vitalem quidem ad melius luctandum, non tamen omnino necessariam ad luctam; haec vero significat quidem medicinam, non tamen necessariam per se ad sanitatem, sed vitalem ad eandem sanitatem confirmandam, & tollendas reliquias morbi praeteriti, quae omnia non arguunt necessitatem simpliciter, sicut arguitur in cibo, sine quo vita conservari non potest; quam analogiam significasse videtur Christus illis verbis: *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quia vero haec cibi necessitas ad vitam spiritualem conservandam non poterat oriri ex natura vitae spiritualis, sicut necessitas cibi corporei oritur ex natura vitae corporeae, oportuit, ut aliunde, & ab extrinseco oriatur, scilicet ex praecepto Christi, sine quo non esset necessarium hoc sacramentum ad conservandam vitam spiritualem; nam gratia habitualis semel accepta conservatur, quamdiu non expellitur per peccatum mortale, & affert secum ex lege Dei auxilia, quibus vitari possit per longum tempus omne peccatum mortale: quare si non fuisset praeceptum huius sacramenti sumendi, non imitaretur cibus corporeus in necessitate suae manducationis ad conservandam vitam. Ut ergo esset cibus necessarius ad vitam, debuit institui cum obligatione, & praecepto: quo praecepto posito, iam est ita necessarius ad vitam conservandam, ut sine ipso in re, vel in voto vita spiritualis conservari non possit. Quamvis ergo totum hoc non arguat in Eucharistia necessitatem medij ad salutem, vel etiam ad perseverantiam, aut ad conservandam gratiam, ut probauimus supra *disp. 3. sect. 2.* arguunt tamen necessitatem praecepti, quae sufficit ad hoc, ut cibus hic non sit minus necessarius in vita spirituali, quam cibus corporeus ad vitam materiale.

Restat difficultas communis contra hanc sententiam ex eisdem Christi verbis, ex quibus Eucharistiae necessitatem probauimus; quae quidem, si aliquid probant, videntur probare obligationem, & necessitatem sumendi utramque speciem; de utraque enim dixit, *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis & biberitis, eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis;* ergo vel concedendum est praeceptum utriusque speciei, vel negandum est praeceptum alterius.

Omissis variis interpretationibus, & responsionibus, quae videri possunt apud Doctores infra *art. 12.* dum

10. *Additur ratio de sumpta ex ipsa institutione.*

11.

12.

Restat difficultas ex verbis Christi.

13.

Explicatur

hic locus
poterit
vires
inter
pretationes
apud Docto-
res.

probant, non esse obligationem sumendi calicem pro Laicis, & Sacerdotibus non celebrantibus; venior sensus videtur, quem Suarez ibi cum aliis amplectitur, quod scilicet solum Christus significet obligationem comedendi, vel bibendi, ita ut illud, *nisi*, idem sit ac *si non*, ut habetur in originali Græco *εάν* potus, hoc est, sine hoc cibo, & potu non habebitis vitam in vobis, perinde ac si diceret, qui caret hoc cibo, & potu, non habebit vitam. Ex hoc autem non arguitur obligatio sumendi utrumque, sed solum obligatio non carendi utroque, seu non manendi sine illis: qui vero accipit hunc cibum, non dicitur esse sine illis. Sic enim dixit ille: *Sine Cereve, & Baccho friget Venus*, hoc est, sine utroque; sufficit enim Bacchus, ut non frigeat. Sic dixit Petr. Act. 3. *Argentum, & aurum non est mihi*, hoc est, neutrum habeo. Sic Isaiâ 55. *Emite absque argento, & absque vlla commutatione*, hoc est, nec cum argento, nec cum commutatione in eodem ergo sensu dicitur: *Qui fuerit absque hoc cibo, & potu, non viuet*; hoc est, qui carebit utroque, qui nec cibum hunc comedit, nec hunc potum bibit. Qui solum, ut dixi, colligitur ex textu Græco, in quo dicitur: qui non manducat, & bibit, subintellecta iterum negatione more Scripturæ, hoc est, qui non manducat, & non bibit, seu qui habet negationem cibi, & potus. Colligitur item idem sensus ex verbis Christi, qui, ut ponderavit optime Concilium Trident. sess. 21. c. 1. ibidem satis clare ostendit, non esse utramque speciem ad spiritualem vitam necessariam. Hæc sunt Concilij verba: *Sed neque ex sermone illo apud Ioan. 6. recte colligitur utriusque speciei communionem à Domino præceptam esse, vtrumque iuxta varias sanctorum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligantur; namque qui dixit: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, dixit quæque: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, dixit etiam: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et denique qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo; dixit nihilominus: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. In quibus verbis Concilium simul probauit dogma, & dissoluit argumentum ex illis verbis desumptum, ostendens eorum sensum, licet aliqui multiplicem esse potuisset, colligendum esse ex cõtextu, & ex eisdem verbis, in quibus ipse Christus aperte explicuit, non esse necessariam utriusque speciei communionem, sed alterius, atque adeo illum solum excludi à vita spirituali, qui utroque, scilicet, & cibo, & potu, careret. Cum ergo ex ipsius Christi verbis sensum habeamus à Trident. Concilio optime deductum, non est quod ad alias metaphoricæ, aut minus proprias interpretationes recurramus, de quibus vltra alios videri potest Alphonsus Salmer. tom. 8. in Euangel. tract. 24. in illa verba Ioannis.*

Conc. Trid.

Salmeron.

14.
Retorqueri
potest ratio
supraposita.

Vrgere autem potest aliquis retorquendo rationem illam supra à nobis propositam ex eo, quod hoc Sacramentum institutum fuerit per modum cibi, & nutrimenti, quod eo ipso videtur necessitatem significare, sicut nutrimentum necessarium est ad vitam materiale conferuandam. Hæc enim ratio retorqueri potest ad probandam necessitatem utriusque speciei: nam sicut cibum necessarius est, ita & potus ad vitam conferuandam; vel certe cibum etiam determinate necessarius est: ergo ex præcepto Christi non sufficeret calix solus absque specie panis: hoc autem non conceditur, sed altera species sufficere creditur, siue hostia, siue calix, ergo vel illa ratio nihil, vel nimium probat.

Respondeo tamen, illam rationem debito modo intellectam, vtilem esse: probat enim, sicut ad materiale vitam, nutrimentum aliquod necessarium esse, sic esse necessarium saltem ex præcepto ad vitam spirituale. Porro ad vitam materiale nec cibum determinate, nec potus determinate necessarius est in rigore loquendo: sunt enim cibi aliqui ita humidissimi, ut pro cibo, & potu supplere possint; sicut & contra sunt aliquæ portiones tales, ut sine alio cibo possint per longum tempus vitam alere. Nam potus in præfenti non accipitur ita strictè, ut accipi solet in lege ieiunij Ecclesiastici, cum dicimus, potum non soluere ieiunium: tunc enim potus significat eum, qui fit ex aqua, vino, & similibus; non tamen comprehendit potum lactis, vel iusculi, & multo minus potum sanguinis, qui omnes essent contra legem ieiunij, vt constat. At vero in præfenti certum est, potum accipi in latiori significatione, cum sermo sit de potando sanguine, & loquendo de eiusmodi potu, non est dubium, quod sint aliqui, qui absque alio cibo possunt sufficienter nutrire, prout de factis infantibus lacte solo nutriuntur, & alij possent cõtra materiam repenari cibum impediens necessitatem potus, & potus etiam impediens alterius cibi necessitatem: arguitur tamen necessitas alterius speciei, quia vita absque nutrimento diu consistere non potest.

SECTIO II.

Quas personas, & quando obliget hoc Diuinum sacramentum.

DE paruulis, & amebus, qui numquam habuerunt rationis vsum, certum est, non obligari hoc præcepto, ut definitur in Trid. sess. 21. c. 4. & can. 4. De amebus autem, qui ante amebant voluntatem habuerunt explicitam, vel implicitam huius Sacramenti, quomodo, & quando possint illud accipere, diximus supra disp. 13. sect. 3. & ex ibi dictis constat, esse obligationem dandi Eucharistiam eiusmodi amebus in articulo mortis, quando non est periculum irreuerentia, & probabiliter creditur, quod sine in statu gratia. Cum enim ipsi ante amebant implicitè saltem illud Sacramentum perierint per professionem Christianæ religionis, eo ipso acquiescerunt ius, ut Ecclesia debeat illud non negare: sicut alij, qui habent rationis vsum non potest negari, nisi aliqua specialis ratio negandi intercedat. Vide etiam quæ ibi diximus sect. 4. de Viatico dando paruulis, vel aliis, quando dubitatur de eorum capacitate.

Difficultas potest esse de non baptizatis, an obligentur præcepto Diuino Eucharistia, ita ut peccent specialiter contra illud. Ratio dubitandi est, quia ante Baptismum non magis sunt capaces huius Sacramenti, quam aliorum: ergo sicut non obligantur tunc præcepto Cõfessionis, ita neque Eucharistia. Sicut enim non peccant contra præceptum ieiunij, vel obseruationis festorum in eo statu, licet debeant venire per Baptismum ad Ecclesiam, qua obligentur: sic licet debeant baptizari, & tunc debeant communicari, non tamen peccat contra illud præceptum antequam baptizetur. Sic etiam qui vouit Religionem, peccat contra votum, si non ingreditur eam, non tamen peccat contra præcepta Religionis, aut contra votum Paupertatis, Castitatis, & Obedientia, quantum non est

est in Religione; quia alia est obligatio ingrediendi Religionem, alia non seruandi ea, quae Religiosus seruare debet, ad quae prius votum non obligatur immediate.

17 *Communio ex vera sententia.*
 Communis tamen sententia docet contra Sorum, praecipuum Eucharistiae diuinum omnes obligare, atque ideo peccare specialiter contra illud eos, qui non procurant per Baptismum reddi aptos ad accipiendam Eucharistiam. Sicut excommunicatus peccat etiam contra hoc praecipuum; quia licet dum est excommunicatus, non potest communicare, debet auferre, si potest illud impedimentum, ut possit seruare praecipuum suscipiendi Eucharistiam. Ratio autem priori sumitur ex verbis Christi, qui indifferenter omnibus loquitur, cum dixit, *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis*, &c. imo tunc cum nondum baptizatus loquebatur. Videatur Suarez in praesenti *disp. 69. sect. 2. Valquez 214. c. 4.* & alij communiter, qui bene assignant differentiam inter Confessionem, & Eucharistiam; quia Confessio non potest fieri de peccatis commissis ante Baptismum; ergo tunc non est obligatio confitendi, nisi sit obligatio peccandi post Baptismum, quod dici non potest; at vero praecipuum Eucharistiae est absolutum, ac proinde obligat ad ponenda media necessaria, quorum potissimum est Baptismus. Exemplum etiam praecipui ieiunii, vel obseruationis festorum non est ad rem; quia illud est Ecclesiasticum, nec potest ligare, nisi Ecclesiae subditos: praecipuum vero Eucharistiae est Christi, qui ligare potest eos etiam, qui extra Ecclesiam inueniuntur. Denique ad illud de habete votum Religionis respondetur facile, illud nondum ligari votis castitatis, paupertatis, & obedientiae, quia nondum sunt emissa; neque etiam ligari praecipuis Religionis, quia non est subditus Praelati praecipiens, solumque ligari voto iam emisso ingrediendi: in nostro autem casu existat iam praecipuum Eucharistiae a legislatore Christo potente obligare etiam non baptizatos.

18 *Contra hanc doctrinam potest esse difficultas.*
 Contra hanc communem doctrinam potest esse difficultas; quia praecipuum diuinum Eucharistiae secundum se non videtur obligare pro tempore aliquo determinato, saltem extra mortis articulum, sed debet ab Ecclesia determinari tempus illius praecipui implendi, quae determinatione ab Ecclesia facta, obligat iam determinate praecipuum Diuinum: sed determinatio Ecclesiae non potest obligare eos, qui non sunt Ecclesiae subditi; est enim actus iurisdictionis super illos; ergo antequam baptizentur solum habent praecipuum communicandi indeterminatum, quod quidem, quamdiu indeterminatum est, ad nihil determinate obligat; ergo non peccant determinate contra illud praecipuum, cum nunquam sit verum, quod tunc habeant obligationem communicandi.

19 *Propter hoc posset, saltem extra mortis articulum, existimari non improbabili sententia Soti.*
 Propter hoc posset, saltem extra mortis articulum, existimari non improbabili sententia Soti *diff. 18. g. 1. artic. 3.* negantis, Catechumenos obligari eo praecipuo. Adhuc tamen responderi potest, eos peccare etiam contra illud praecipuum; quia licet Ecclesiae suis praecipis non possit eos ligare; Christus tamen praecipiens communionem cum determinatione ab Ecclesia ponenda, eo ipso praecipit accipere ab Ecclesia eam determinationem, vel praecipiendo subditi Ecclesiae, ad hoc ut possit quis ab ea accipere determinationem praecipui Diuini, vel fortasse ita ut determinatio Ecclesiae, licet Catechumenos non possit obligare per modum praecipui Ecclesiastici, pro ut obligat baptizatos; possit tamen obligare eos, ut conditio ad obligationem praecipui Diuini; ad hoc enim non requiritur iurisdictione

Ecclesiae in illos. Sicut si Confessarius imponat Penitenti ieiunium iis diebus, quos Medicus designauerit, non dat Medico iurisdictionem, nec Medicus praecipit, quando determinat dies: sic ergo Ecclesia determinando tempus communionis, licet id faciat praecipiendo etiam in ordine ad suos subditos, potest tamen illa determinatio obligare non baptizatos, non ut lex Ecclesiae, sed ut conditio, quam exigit praecipuum ad determinate obligandum. Et hic modus explicandi posterior magis mihi placet: nam si iuxta priorem dicamus, praecipuum Christi solum obligare, ut homo subditi fiat se Ecclesiae, ut ab ea possit accipere determinationem temporis, pro quo debeat communicare; restat eadem difficultas, quando obligetur homo ad subiiciendum se Ecclesiae ex vi praecipui Christi de Eucharistia: nam sicut praecipuum communicandi, quia non determinauit tempus, exigit determinationem Ecclesiae, & praecipuum exigendi hanc, etiam exigit aliam, & sic de aliis; atque adeo nunquam poterit explicari, quando peccet aliquis contra illud Christi praecipuum. Melius ergo explicatur, si dicamus, determinationem factam ab Ecclesia obligare etiam non baptizatos, non per modum praecipui, sed ut conditionem: quae posita, obligat illos Christi praecipuum determinate; atque ideo peccant contra Christi praecipuum ex quo deberent reddi habiles ad sumendam Eucharistiam tali tempore per Ecclesiam determinate.

20 *Quaeritur rursus, si Catechumenus bona, vel mala fide debito tempore accipiat Eucharistiam, an per illam communionem satisfaciatur praecipuo Diuino, sicut dici solet, fidelem communicantem in statu peccati etiam scienter, per illam communionem satisfacere praecipuo.*
 Quaeritur rursus, si Catechumenus bona, vel mala fide debito tempore accipiat Eucharistiam, an per illam communionem satisfaciatur praecipuo Diuino, sicut dici solet, fidelem communicantem in statu peccati etiam scienter, per illam communionem satisfacere praecipuo. P. Suarez in praesenti *disp. 69. sect. 2.* paulo post principium obscure loquitur; solum enim dicit, *valde materialiter illud praecipuum implere, nihilque illi seruire ad vitandam culpam: grauius enim sic sumendo delinquit, quam si omnino non sumeret.* P. Valquez *dicto c. 4. num. 31.* clarius dicit, communionem illam hominis non baptizati, siue in gratia, siue in peccato fiat, non deferuere ad satisfaciendum praecipuo Diuino, quia non est magis communicatio sacramentalis, quam si à bellua comederetur: cum hoc sacramentum non sit institutum, nisi pro baptizatis, atque adeo respectu aliorum non est sacramentum, nec signum sensibile gratiae: de quo diximus *supra, disp. 13. sect. 1.* Cum ergo praecipuum sit de sumptione sacramentali, hoc est, de sumptione, quae instituta sit ad significandam gratiam, consequens est, ut non satisfiat per sumptionem hominis non baptizati, quae sumptio non est magis instituta, quam sumptio, quae fit à bellua. Quando vero baptizatus in statu peccati sumit Eucharistiam, illa est vere sumptio sacramentalis, licet propter indispositionem subiecti non conferatur gratia.

21 *Hanc doctrinam, quam veram existimo, possumus confirmare, primo, quia Extrema vnctio instituta etiam est ad tollendas reliquias peccatorum, & ad roborandum infirmum, contra tentationes, &c. & tamen si aliquis in statu peccati accipit illud Sacramentum, non poterit postea in eadem infirmitate iterum vngi in statu gratiae, quia illa prior vnctio fuit Sacramentalis, licet propter obicem non haberet effectum; quare etiam si concedatur, quod sit praecipuum graue obligans ad illud Sacramentum recipiendum; iam est plene satisfactum illi Sacramento per susceptionem indignam: è contra*

Quaeritur de Catechumenis

Valquez

Confirmatur haec doctrina primo.

vero, si homo non erat vere infirmus, etiamsi esset in gratia, non fuisset unctio sacramentalis, quia subiectum non erat capax Sacramenti Unctionis, quod non significat, nisi in ordine ad subiectum grauius aegrotans. Sic ergo sumptio Eucharistia, licet sit Sacramentalis peccatori baptizato, non tamen erit talis homini non baptizato; atque ideo non sufficit ad implendum praeceptum Diuinum.

22
Confirmatur
secundo.

Confirmatur secundo, quia ipsum Sacramentum Eucharistia si sumatur absque intentione, vel ab ignorante, illam esse hostiam consecratam; non satisficit praecepto per illam sumptionem, sed debet iterum sumi, quia illa prior sumptio non fuit Sacramentalis, nec instituta à Christo, sed sola sumptio humana; ergo nec sumptio hominis non baptizati satisficit praecepto, cum non magis fuerit instituta à Christo illa sumptio, quam illa alia non voluntaria. Quando vero sumptio est voluntaria, licet sit in peccato, satisficit praecepto; quia licet non sit utilis ad finem intentum, scilicet ad augmentum gratiae, hoc non obstat: finis enim praecepti non percipitur, sed sola substantia rei. Quare sicut praeceptum orandi, vel ieiunandi, & similia implentur per actiones malas, peccaminosas, & inutiles, hic, & nunc ad finem praecepti sic praeceptum communionis impleri poterit per communionem, quae propter obicem non solum non auget gratiam, sed adiciat nouum impedimentum gratiae propter nouum peccatum sacrificij: iam enim ponitur tota substantia praecepti, scilicet communio, & sumptio Sacramentalis corporis Christi, quod tamen non poneretur, quando homo non esset baptizatus.

23
Instantia.

Dicit aliquis, praeceptum Diuinum Confessionis non impletur sufficienter per sacramentum Penitentiae validum, & informe, si per illud postea, ablato obice, non daretur effectus remissionis peccatorum, sed deberet penitens iterum eadem peccata confiteri ad obinendam eorum remissionem in foro Sacramentali; inde enim probari solet, quod illud Sacramentum habeat effectum, ablato obice; quia alioquin deberet postea repeti confessio eorundem peccatorum: ergo non satisficit praecepto Sacramenti recipiendi, quando inutiliter recipitur: cum ergo Eucharistia in mortali suscepta non conferat suum effectum, postea ablato obice, ut diximus disp. 9. de Sacramentis in communi sect. 6, consequens est, ut per eiusmodi communionem non satisfiat sufficienter praecepto Communionis.

24
Respondio.

Respondetur negando antecedens, quod in rigore loquendo falsum est: nam tunc etiam satisficeret per illam Confessionem praecepto Diuino: nec probari debet effectus ipsius, ablato obice, ex eo, quod alioquin haberet homo obligationem iterum confitendi, sed potius ex eo, quod non haberet homo obligationem iterum confitendi; atque adeo illa peccata non remitterentur in foro Sacramentali, sed per meram contritionem: quod quia absurdum est, consequens est, quod, ablato obice, illa peccata remitti debeant ex vi Sacramenti praeteriti. Sic etiam per Baptismum validum, & informe satisficeret praecepto Baptismi; nec deberet, aut posset iterum suscipi, licet non daret suum effectum, ablato obice; quia tamen absurdum est, quod homo iustificaretur ab originali aliunde, quam per Baptismum in re, vel in voto, hinc fit, quod debeamus concedere effectum baptismi praecedenti, postquam auferatur obex. Ratio autem est, quia Baptismus, & Penitentia sunt sacramenta necessaria, non solum necessitate praecepti, sed medijs; quare eorum effectus haberi non potest nisi per ipsa, in re, vel in voto: Eucharistia autem solum est necessaria necessitate

praecepti. Ceterum in omnibus iis verum est, quod praecepto praecise Sacramenti suscipiendi satisfiat per susceptionem Sacramenti validi, etiamsi nec tunc, nec postea conferat suum effectum.

Quando obliget hoc praeceptum Diuinum.

Circa tempus, quo obligat hoc praeceptum Diuinum, distinguendum est de obligatione per se, vel per accidens: nam per accidens obligari potest homo ex natura rei ad communionem, quando indicat illud medium necessarium ad resistendum alicui tentationi graui, vel ad non peccandum moraliter: de quo non est specialis difficultas, cum sit eadem ratio de hac, & de alijs materijs. Loquendo itaque de obligatione per se, & formali; inter eos, qui praeceptum Diuinum admittunt, aliqui dicunt, obligare solum semel in vita; Caietanus, Ledesma, Victoria, Paludanus, quos affert Suarez disp. 69, sect. 3. Vnde inferunt, si aliquis iam semel in vita communicauit; non obligari praecepto Diuino in articulo mortis. Fundamentum praecipuum est, quia praeceptum affirmatiuum per vnum actum sufficienter obseruatur.

Alij dicunt pro tempore mortis non esse specialem obligationem ex hoc praecepto Diuino. Ita Bonauentura, Syluester, Armilla apud eundem Suarez ibidem §. Dico primo. Aliqui vero dicunt, dari obligationem ex consuetudine, vel praecepto Ecclesiae: alij denique dicunt, secluso scandalo, & contemptu, non esse obligationem sub mortali.

Communis sententia, praesertim hoc tempore, & verior, duo dicit: primum, dari ex Diuino praecepto obligationem accipiendi pluries in vita hoc Sacramentum: secundum, dari specialem obligationem accipiendi in articulo mortis. Vtramque partem docent plures, quos sequuntur Suarez obi. Suarez supra; Vasquez disp. 214. c. 2. §. 3. & alij Recentiores. Prima pars, (omissis rationibus minus efficacibus) probari videtur potissime ex ipsa institutione huius Sacramenti, quod institutum est per modum cibi ad nutriendam spiritualiter animam; ex qua institutione intulimus supra necessitatem ex praecepto; quia cibus necessarius est ad conservandam vitam; ex eodem autem capite probari videtur obligatio pluries sumendi Eucharistiam; quia necessitas cibi non est comedendi semel, sed comestionis repetita, eo quod necessarius sit ad reparandam, & refarciendum id, quod continua actione caloris naturalis deperdimus. Si ergo Eucharistia necessaria est ex praecepto, ut cibus; erit necessaria eius repetita sumptio; quia instituta est ad reparandum id, quod continua fomitis impugnatione deperditur, & debilitatur. Sicut ergo ex ipsa institutione potuit colligi obligatio simpliciter; potuit etiam colligi talis obligatio ad communionem non vnicam, sed repetitam. Accedit usus Ecclesiae, quae semper procurauit, ut hoc sacramentum à fidelibus saepe sumeretur, eos cogendum, si quando negligentiores essent: quod tamen in alijs Sacramentis, quorum usum Christus non praecipit, Ecclesia nunquam fecit, nec obligauit ad sacramentum accipiendum, quod Christus libertati singulorum reliquit; agnouit ergo Ecclesia in hoc sacramento obligationem illud saepius accipiendi.

Hinc oritur dubium, quoties debet accipi ex praecepto Christi, praecise omni alio Ecclesiastico praecepto? Aliqui dicunt, tertio saltem, vel quarto anno; ita Suarez, & alij. Melius alij, Christum non determinasse tempus, sed reliquisse determinandum ab Ecclesia, quando fidelium negligentia id exigeret. Possumus autem hoc ipsum (ne forte

fortasse gratis videatur dici (ex ipsa sacramenti institutione colligere. Cum enim ita fuerit institutum, vt fideles in eius vsu debeant omnino à propriis Pastoribus dependere, quibus sic congruit, vt sumant, & dent ceteris; frustra videretur præceptum dirigi ad subditos, cum ipsi non possent sibi Eucharistiam accipere; sed debuit ad Pastores dirigi, vt ipsi cogere subditos ad hoc sacramentum suscipiendum, quando necessarium indicaretur. Necessitas quippe huius cibi ad reparandas vires spirituales duplex potest esse, vt supra diximus. Altera per accidens, & extraordinaria, ac peculiaris aliquorum; & hanc quidem singuli debent apud se examinare, & proponere Pastori, vt ab eo accipiant cibum necessarium: altera vero est communis, & ordinaria, cuius quidem examen, & iudicium non tam debuit subditis, quam Pastoribus committi: parum enim referret subditi iudicium, si Pastores aliter sentiant; è contra vero si Pastores talem vsu, & frequentiam expedire, licet subditi dissentiant, possunt eos cogere, & ita Eucharistia frequentia debita obtinebitur. Debuit ergo præceptum hoc magis directe ad Pastores dirigi, qui actiue se habent inuitando, vocando, cogendo, quando oportet, ad hoc sacramentum: quam ad subditos, qui habent se quasi passiuè accipiendo illud, quod à Pastoribus datur. Accedente autem Ecclesiæ præcepto, & determinatione, iam fideles tenentur ex Diuino præcepto, quod licet eis non determinaret tempus, obligabat ad talem frequentiam qualem Pastores determinarent.

Hanc autem frequentiam non semper eodem modo Ecclesia determinauit, sed variam iuxta diuersam temporis, & deuotionis exigentiam. Multi dicunt, in primitiua Ecclesia præceptum fuisse quotidie communicandi; quod manifestum esse affirmat Vasquez in præsent. c. 3. n. 2. 1. & videtur concedi à S. Thoma hac q. 80. ar. 10. ad 5. Sed re vera licet vsus fuerit quotidie communicandi, præceptum tamen obligans omnes sub mortali ad quotidianam communionem nec sufficienter probatur, nec facile credi potest. Vix enim Sacerdoti posset tale præceptum imponi quotidie celebrandi; quomodo omnibus fidelibus in vniuersum præciperetur nulla profus die à communione abstinere.

Nec loca, aut decreta, quæ adducuntur, id probant. Primum, & præcipuum est Anacleti Papæ, quod refertur in cap. Episcopus 59. de consecrat. dist. 1. vbi sic dicitur, *Peracta autem consecratione, omnes communicent qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus.* Sed ibi non est sermo de omnibus, sed de solis ministris, qui Episcopo solemniter celebranti assistunt, vt constat clare ex ipso textu: in quo etiam sensu intelligi debent verba, quæ sunt in cap. Peracta 10. de consecrat. dist. 2. *Peracta, inquit, consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli instituerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia.* Qui textus olim in Decreto tribuebatur Calixto Papæ, sed falsè, quia est Anacleti, & idem cum illo alio supra citato cuius verba hic iterum repetita sunt, vt notatur in emendatoribus Decretis; quare ibi in Summario notatur, sermonem esse de ministro altaris: debuisset addi, de ministro altaris, qui ministrat Episcopo solemniter celebranti; de his enim loquitur Anacletus.

Afferitur ab aliis Concil. Antiochenum Can. 2. vbi sic dicitur, *Omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam incontinentia se à perceptione sanctæ communionis auer-*

tunt, hi de Ecclesia remoueantur, &c. Verum cum Concilium hoc celebratum fuerit sub Iulio Papa, qui sedit centum annis post Fabianum, à quo obligatio tota ad tres communioniones in anno reducta fuerat, non poterat supponere obligationem quotidie communicandi. Loquitur autem de iis, qui propter deprauatam opinionem, aut insolentiam tenebant communionem cum aliis accipere. Nam verbum illud, *pro quadam incontinentia*, aliæ versiones clarius explicant hoc modo: *Eucharistia participationem propter aliquam insolentiam auersatur.* Alia vero versio sic habet, *auerfantur etiam sanctam assumptionem Dominici sacramenti secundum aliquam propriam disciplinam:* & ideo merito ab Ecclesia expelli iubentur.

Tertio affertur communiter Can. 10. Apostolorum, vbi sic dicitur: *Omnes fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam, & Scripturas audiunt, non autem alius Can. perseverant in oratione, nec sanctam communionem decimus percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commouentes, conuenit communionem priuari.* Ceterum ex illo Canone in primis non habetur obligatio vniuersalis communionis quotidianæ, sed ad summum, tunc quando volebant Missæ assistere, & Scripturas audire, ad quod certe non omnes quotidie tenebantur. Deinde verba illius Canonis paulo aliter leguntur apud Gratianum in cap. Omnes fideles 62. de consecrat. dist. 1. vbi sic dicitur, *Omnes fideles, qui conueniunt in solemnitatibus sacris ad Ecclesiam, &c.* Vnde Glossa ibi verbo *percipiunt*, explicat de tempore deputato, cum sermo sit de Festis solemnioribus. Tertio apud Martinum Bracharen. in Decretis collectis num. 83. aliter legitur: *Si quis intrat in Ecclesiam Dei, & sacras Scripturas audit, & pro luxuria sua auerit se à communione sacramenti, &c.* Denique aduerte, ibi penam non tam imponi, quia non communicarent, quam propter inquietudinem, vel (vt habet alia lectio) propter confusio-

nem, quam afferunt, hoc est, propter scandalum, quod sua singularitate dabant, dum aliis omnibus communicantibus, ipsi recedebant à communione; quod quidem debuissent præcauere non accedendo, quando communicare non volebant. Merito ergo Suarez dicit, *dist. 3. & disp. 70. sect. 2. in principio*, dicit, probabilissimum esse, quod nunquam fideles obligati fuerunt ad quotidie communicandum. Hoc certum est, resurgente fidei deuotione, præceptum fuisse à Fabiano Papa ter in anno, scilicet in Paschate, Natali Domini, & Pentecoste, vt constat ex cap. *Etiamsi non frequentius*, de consecrat. dist. 2. quod confirmatum fuit in Conc. Agathensi Can. 18. & in Concil. Turonensi sub Carolo Magno. c. 50. Denique Innocentius III. in Concil. Lateranensi præcipit communionem annuam in Paschate; vt habetur in cap. *Omnis vtriusque sexus*. de penit. & remiss. quod hodie ex obligatione seruatur.

Secunda conclusionis pars, quod scilicet præceptum Diuinum obliget peculiariter in mortis articulo, probatur ab aliquibus; quia Ecclesia nunquam negat Viaticum etiam excommunicatis; ergo ideo quia non potest dispensare in præcepto Diuino obligante ad illud suscipiendum. Sed hoc argumentum non est efficax, quia Ecclesia potest, & aliquando priuauit aliquos Viatico in penam delictorum, licet raro id fieri debeat; vt fatetur Suarez, *sect. 3. in fine*; & Vasquez *disp. 214. n. 19.* Adde, etiam de iure Diuino esse obligationem pluries communicandi in vita; & tamen Ecclesia priuat aliquos Eucharistia per totam vitam.

Melius probatur ex Conc. Niceno, Can. 13. relato C6c. Nicen.

32
Can. Apost.
Afferitur
alio Can.
Apost.

Ex illo tamè
non habetur
obligatio
vniuersalis

Gratianus

Martinus
Bracharen.

Suarez.

Concil.
Agathens.
Conc. Tur.
Innoc. III.

33.
Secunda
conclusionis
pars ab ali.
quibus probatur.

Hoc argu-
mentum re-
iicitur.

34.
C6c. Nicen.
in

Melius pro-
batur ex
Nicensi

in cap. De iis, 26. quæst. 6. in quo statuitur, vt cum eis, qui vita creduntur discessuri, antiqua lex seruetur, nempe vt vltimo, & necessario Viatico non priuentur. Loquitur autem etiam de publicè poenitentibus; vt constat ex verbis sequentibus, vbi ratio redditur, quia viaticum est necessarium; non videtur autem sermo esse de necessitate ex præcepto Ecclesiastico; quia lex ipsa Ecclesiastica non bene redderet pro ratione necessitatem prouenientem ex eadem, vel simili lege Ecclesiastica: ergo debet intelligi de necessitate aliunde proueniente ex lege Diuina.

35
Secundo à
priori

Secundo, & à priori reddi potest ratio ex supradictis; quia ex institutione huius sacramenti vt nutrimenti, colligitur, vt vidimus, obligatio sumendi illud, quando necessarium putabitur: numquam autem potest magis esse necessitas huius cibi, quam in illo articulo, ex quo pendet vltimo æternitas, & imminet vltima lucta cum hoste ad decernendum de tota re: ergo ex eadem institutione sacramenti colligi potuit obligatio in Ecclesia ad cogendos determinate subditos in ordine ad illum articulum, & in subditis ad accipiendum ab Ecclesia, sacramentum in illo articulo. Necessitas enim, vt dixi, est duplex: alia est peculiaris, & per accidens respectu huius hominis taliter tentati, &c. & hæc debet ab ipso, qui eam petitur, proponi: alia vero est communis, & hæc aliquando est indeterminata, vt circa frequentiam, & debet ab Ecclesia determinari prudenter secundum diuersas circumstantias temporis, & utilitatis communis: aliquando est omnino determinata, qualis est in mortis articulo, & in hac debet Ecclesia semper determinate, & vniuersimode obligare subditos, prout de facto semper determinauit, & obligauit subditos ad tunc communicandum, nisi ipsa Ecclesia in penam iustis de causis eos priuauerit; sicut iudex secularis potest in penam priuare eum cibo corporali.

36
Quæritur
quomodo et
pus debeat
computari.

Vasquez

Quæritur primo, quomodo debeat computari tempus huius obligationis, an scilicet ille, qui paulo antequam incideret in mortis periculum, communicauit, debeat rursus communicare in ipso periculo. Aliqui affirmant, quos tacito nomine refert, & sequitur Vasquez *dicitur disput. 214. cap. 2.* cuius præcipuum fundamentum est, quia non potest satisfieri præcepto per actum, qui fit, antequam præceptum incipiat obligare; vt si quis hodie audiat Missam, vel recitet Officium, non satisfaciet per hunc actum præcepto audiendi Missam, vel recitandi Officium die crastina. Ratio autem videtur esse, quia quando aduenit postea præceptum, incipit obligatio ponendi rem præceptam; ergo debet poni post obligationem, vt fiat quod præcipitur.

37
Communio
sententia
Suarez.
Henriquez

Corinch.
Layman,
Diana.

Communior sententia dicit, non obligari hominem ad nouam communionem, quando paulo ante mortis periculum communicauerat. Ita Suarez in præsentis sect. 2. §. Tertium dubium. Henriquez lib. 8. de Eucharist. cap. 4. litera P. qui exemplum adhibet in eo, qui paulo ante per octo dies communicasset: eandem regulam amplectitur Corinch. in præsentis art. 11. dub. 3. num. 98. Layman lib. 5. Tract. 4. cap. 5. num. 4. Diana 2. tom. Tract. 4. de Sacramento, resolut. 40. & alij Recentiores communiter.

38
Probat
P. Suarez

Hanc ratio-

P. Suarez probat ex eo, quod vnusquisque in suis actionibus censetur habere intentionem virtutalem, & implicitam implendi omnem obligationem, quam potest, & debet, licet fortasse eam ignoret; hanc ergo virtutalem voluntatem censetur homo habere in prædicto casu. Hanc tamen rationem bene impugnat, & retorquet P. Vasquez: nam si per

communione ante mortis periculum susceptam impletur præceptum, etiam si absque vlla intentione, imo etiam si cum voluntate contraria fieret, impletur præceptum; sicut si quis audiat Missam die festo absque intentione implendi præceptum, imo cum intentione non implendi, adhuc implet præceptum, quia ponit totam rem præceptam: non potest ergo excusari homo ab alia communione ratione illius intentionis virtualis.

Ego hanc communem sententiam veritatem existimo, non quidem propter intentionem virtutalem, quam homo habuit, sed quia fundamentum illud P. Vasquez in vniversum acceptum, difficile semper mihi visum est; quod scilicet per actum ante præcepti obligationem factum, numquam possit præcepto satisfieri. Scio, aliquos dicere, eum qui Subdiaconatum accipit, si mane ante Ordinem acceptum recitet Officium totum illius diei, non satisfacere præcepto, sed debere post Ordinem acceptum repetere horas saltem illi temporis correspondentes; quod docet etiam Bonacina *Tract. de Sacram. horis Canonicis, disp. 1. q. 2. punct. 5. n. 11.* Hoc tamen ipsum difficile mihi semper visum est: quis enim credat, Religiosum Nouitium, qui more solito mane recitat totum Officium diei, qua professionem debet emittere, non satisfacere, sed debere post Professionem repetere officium; quia antea non habebat obligationem ex præcepto, sed ex regula Nouitiorum? Rursus, si aliquis Sacerdos mane faciat Sacrum, & postea pergat ad locum alium, in quo est præceptum audiendi Missam, propter festum illius loci, quis dicat, teneat eum audire denuo aliam Missam, quia nondum obligatus fuerat præcepto in loco, in quo sacrum fecit? Hoc certe est contra proximum: solent enim iter agentes præuenire, & anticipare auditionem Missæ, quando ituri sunt ad locum vbi festum obseruatur. Denique, si ratio illa quidquam probet, probaret etiam, si quis habens professionem, & obligationem recitandi Officium solum paruum B. Virginis, vellet loco illius recitare officium maius, & eadem die post recitatum maius officium, acciperet Beneficium Ecclesiasticum, debere repetere partem officij; quia quando illud recitauit, nondum habebat obligationem recitandi officium maius. Imo etiam iam prius habebat Beneficium, & debitum recitandi officium maius eadem die acciperet aliud secundum Beneficium obligans ad officium, deberet repetere officium, quod mane anticipare dixerat; quia hoc secundum Beneficium re vera affert nouam obligationem recitandi, cui non potuit satisfieri per actum, antequam inciperet obligatio. Vnde consequenter loquendo, idem quod dicunt de accipiente Subdiaconatum, deberent dicere de accipiente Diaconatum, vel Sacerdotium; quia hi etiam ordines afferunt nouam obligationem, & debitum recitandi officium, licet intra eandem speciem; & ideo non explicandum in confessione: cui nouo debito non potuisset satisfieri per anticipatam recitationem. Quæ tamen omnia esse parum credibilia, & contra communem fidelium sensum, quis non videt?

Fatendum ergo est, aliqua esse præcepta, quibus satisfieri possit per opus factum ante obligationem: nam licet obligationi recitandi cras non potest satisfieri per recitationem hodiernam, id quod enim præcipitur, est recitare cras; seu quod intra singulos dies recitetur, nec transeat dies sine recitatione; quod quidem non ponitur, si cras non recitetur. Quando vero recitauit quis mane totum officium, iam ponitur res præcepta, quod scilicet

intra illam diem recitetur: præceptum enim non est de recitatione post meridiem, sed de recitatione intra illam diem; ergo posita recitatione intra illam diem, non violatur præceptum. Vnde quotiescumque eiusmodi leges, aut præcepta sunt transacta iam aliqua parte temporis, intra quod præcipitur opus, includunt conditionem aliquam implicitam, si non sit iam factum illud opus, v.g. si præcipiatur hodie audire Missam, & obsequere festum; intelligitur, si non est iam hodie audita: si præcipiatur Confessio singulis annis, subintelligitur, facienda hoc anno præsentis, si non sit iam hoc anno facta. Sic debuit intelligi præceptum annuæ Confessionis in Concilio Lateranensis editum, quod quidem Concilium celebratum fuit mense Nouembri anno 1215. Quare qui illo anno semel, aut sæpius confessus fuisset, non est credibile, quod obligaretur ad iterum confitendum ante finem anni. Ratio autem est, quia huiusmodi leges, & præcepta solum intendunt, quod singulis annis aut diebus, tale opus ponatur à parte rei, seu quod non transeat illud tempus absque tali operatione intra illud posita: hoc autem habetur, quando opus positum est intra illud tempus: ergo ita satisfactum est præcepto, ut ad nihil amplius obliget. Sic ergo in nostro casu dici potest, quod præceptum accipiendi Eucharistiam in mortis articulo solum obliget ad accipiendam illam paulo ante mortem, seu quod non moriatur homo absque Eucharistia proxime accepta: hoc autem totum habetur, licet aliquis morbum, aut periculum nondum incurrerit: nam re vera sacramentum acceptum est paulo ante mortem; nec moritur homo absque Eucharistia proxime suscepta: ergo licet nondum incepisset obligatio, potuit præcepto satisfieri.

40 *Primum fundi.* Probatur secundo hoc ipsum, quia si aliquis ex reuelatione sciret, se cras repente moriturum, vel occidendum absque oportunitate accipiendi sacramenta, obligaretur iam hodie ad illa accipienda: quid enim refert mortem obeundam scire à iudice, vel à Deo? Cum ergo obligetur ad Eucharistiam accipiendam, qui præmonetur à iudice de morte crastina, non est cur non obligetur, quando præmonetur à Deo. Incipit ergo re ipsa obligatio, antequam vulnus vel morbus adueniat, licet propter nostram ignorantiam excusamur: atque ideo communio tunc facta re ipsa fuit intra tempus, quo iam præceptum obligabat, licet ignoraretur: præceptum enim est de communionem paulo ante mortem præmittenda.

41 *Chini vs. pæc. pæcedat.* Sed contra hoc arguit Vasquez primo, quia si ante articulum mortis potest satisfieri huic præcepto, non apparet, cur non sufficeret communio longius à periculo distans. Respondetur, rationem esse, quia communio debet esse tempore mortis: tempus autem mortis sicut non est ipsa sola dies, sic nec totus annus præcedens, sed debet moraliter computari iuxta humanam apprehensionem, & consuetudinem, qua ea omnia, quæ proximè facta sunt dicuntur facta mortis tempore: sic enim Cæna, & institutio huius sacramenti dicitur facta à Christo mortis tempore, & in fine vitæ, licet vulnera, aut comprehensio nondum venissent.

42 *Chini vs. pæc. pæcedat.* Obicit secundo, quia si satisfactum præcepto per communionem hesternam ante initium morbi; ergo hodie non potest accipere viaticum non ieiunus; quia solum propter præceptum Diuinum viatici sumendi potest accipi absque ieiunio. Consequens autem est falsum; quia in eo casu omnes etiam absque ieiunio accipiunt viaticum: et

go non fuit satisfactum per priorem communionem.

Hoc argumentum retorqueri potest facile; quia si non potest accipi viaticum absque ieiunio ab eo, qui iam satisfecit præcepto; ergo agrotus, qui in eadem ægritudine sæpius communicauit ex deuotione, non potest iam morti proximus accipere viaticum absque ieiunio: nam multo ante, & fere ab initio incipit morbus esse periculosus, & per te quælibet communio accepta postquam cepit periculum, satisfactum præcepto, etiam si fiat absque intentione viatici; & tamen praxis omnium Religiosorum hæc est, ut, durante infirmitate, sæpius communicent; postea vero, instante iam morte datur illis viaticum etiam non ieiunus; quam praxim non potuit P. Vasquez ignorare, cum omnes infirmi in nostra Societate debeant ex Regula singulis hebdomadis communicare: vnde sæpe accipiunt viaticum die sequenti post vltimam communionem, quam quidem acceperunt in eodem morbo iam periculoso, licet non ita proximi morti. Vel debemus ergo damnare praxim piorum; vel fateri, quod potest accipere viaticum non ieiunus ille, qui in rigore non obligatur ad communionem, eo quod satisfecerit iam Diuino præcepto communicandi in fine vitæ. Neque enim dispensatur in ieiunio solum propter obligationem Diuini præcepti, sed etiam propter maiorem necessitatem, & propter maiorem consolationem moribundi, cui Ecclesia pia mater indulget, ut ad hunc finem, & ex intentione muniendi se, & præparandi ad viam, possit semel communicare etiam non ieiunus.

Retorquetur facile hoc argumentum.

Vltimo arguit Vasquez; quia si obligatio huius præcepti incipit ante ægritudinem, ergo si aliquis sciret ex reuelatione, quod sequenti die debet incurere morbum periculosum, obligatur ad accipiendum hodie viaticum, nec potest amplius differre; quod tamen videtur aperte falsum. Hoc etiam argumentum retorqueri potest; quia certum est, post initium periculi satisfieri posse per communionem præcepto Diuino: & tamen non obligatur homo ad communicandum statim ipsa die, qua primo agnoscitur periculum morbi, sed potest differre, & aliquando differt per duos, vel tres dies: nam periculum non consistit in duratione indiuisibili, sed potest esse morbus periculosus per decem, vel viginti dies; ita tamen ut moraliter possit, & prudenter differri communio ad diem sequentem, & vltimus, quia non est periculum morale mortis hodiernæ: potest ergo hodie satisfacere iam præcepto, licet non sit obligatio comunicandi hodie; quia nimirum ad satisfaciendum præcepto, sufficit communicare in fine vitæ, ut possit armari recenti cibo contra vltimam luctam aduersarij. Cum ergo per communionem factam heri ante morbum, armatus etiam sit homo recenti cibo ad luctam hodiernam præsentis mortis, non apparet, cur non sit sufficienter satisfactum obligationi illius præcepti.

43 *Vltimo arguit Vasq.*

Hoc argumentum etiam retorquetur.

Quæritur secundo, an, qui accepit communionem in statu peccati, satisfecerit huic præcepto viatici, an vero debeat iterum in statu gratiæ comunicare. Ad hoc constat ex dictis supra num. 22. vbi diximus, præceptum hoc non obligare ad finem præcepti, sed ad opus; quare licet præcipiatur communicatio ad roborandum hominem per gratiam sacramenti in illo articulo, qui finis non obtinetur per communionem indignè susceptam; res tamen præcepta iam ponitur; sicut quando aliquis audit Missam ad finem turpem, adhuc satisfactum præcepto, licet

44 *Quæritur secundo de eo qui accepit in peccato mortali.*

licet illa auditio Missæ non conferat ad finem ab Ecclesia intentum.

45
Instabü.

Dices, hinc sequi, quod communicatio illa conferat suum effectum, postea ablato obice, contra id, quod diximus supra in tract. de sacramentis in communi *disp. 9. sect. 6.* Sequela probatur, quia ideo de Extrema vnctione & aliis diximus, dare suum effectum, ablato obice, quia non debent repeti: ergo si communicatio non debet repeti, nec dari iterum viaticum, manebit agrotus absque effectu illius sacramenti magis sibi necessario, quam effectu Extremæ vnctionis.

Respondetur.

Respondetur, ex ibi dictis constare differentiam: nam Extrema vnctio, & alia sacramenta non sunt ex sua institutione reiterabilia: at vero Eucharistia ex sua institutione est reiterabilis, non solum die sequenti, sed eadem die, & hora: nam licet Ecclesia id prohibuerit eadem die, & licet prohibuerit communionem absque ieiunio iterum sumi die sequenti, hæc tamen non sunt ex institutione ipsius sacramenti; atque ideo ex sua institutione non debuit habere collationem sui effectus ablato obice, sicut alia sacramenta.

46

Tunc non obligat hoc præceptum ad sumendam iterum Eucharistiæ.

Hinc constat primo à fortiori, non obligare hoc præceptum ad sumendam iterum Eucharistiæ si sumpto semel viatico, postea agrotus mortaliter peccauit; contra Sorum *disp. 12. quest. 1. art. 11.* Cuius sententiæ aduersatur praxis Ecclesiæ: nullus enim Parochus daret hodie iterum viaticum infirmo non ieiunio, cui heri dederat illud non ieiunio, licet diceret, se hac nocte peccasse mortaliter; sed solum datur illi absolutio sacramentalis. Porro si esset obligatio accipiendi iterum viaticum, deberet dari etiam non ieiunio: Ecclesia enim vniuersaliter dispensauit in ieiunio, quoties accipitur viaticum, & non potest commode seruari ieiunium.

47.

Non tantum ad hoc obligantur qui moriuntur ex ægritudine naturali.

Præpositus.

Constat secundo, obligationem hanc sumendi Eucharistiæ locum habere non solum in morte ex naturali ægritudine, sed in iis, qui ob sua delicta iudice interueniendi sunt: imo in iis, qui periculum mortis aliunde habent, vt si periculosum prælium sit committendum, aut periculosa nauigatio subeunda: vt bene notat Valquez 4. tom. de Penitentia, *quest. 90. artic. 3. dub. 2. numer. 15.* & Ioann. Præpositus *hæc quest. 80. artic. 11. numer. 54.* & colligitur ex communi doctrina, qua Doctores dicunt, obligare hoc præceptum, quoties probabile mortis periculum occurrit.

48.

Transactio mortis periculo non manet amplius obligatio.

Constat tertio, transactio mortis periculo, in quo aliquis culpabiliter, vel inculpabiliter hoc præceptum non obseruauit, non esse obligationem præcedentem; quia obligatio solum erat pro articulo illo necessitatis; qua cessante, cessat præceptum. An vero pueris, aut amentibus debeat tunc dari, diximus supra *disp. 13. sect. 2.* & sequentibus: de licentia item accipiendi viaticum absque ieiunio, & an possit pluries id fieri in eadem infirmitate; diximus *disp. 15. sect. 3.* Restat vnum dubium; an possit, vel debeat dari viaticum illi, qui eadem die celebravit, vel comunicauit ex deuotione; de quo sectione sequenti.

SECTIO III.

Vtrum debeat, vel possit dari viaticum illi, qui eadem die ex deuotione comunicauerat.

49.
Hic casus frequenter contingit.

Casus hic potest frequenter contingere; & varij fuerunt in praxi Theologorum sensus: potest autem dupliciter id euenire. Primo, si sacerdos, verbi gratia, celebravit mane, vel laicius comunicauit,

cum bene valeret, & postea, vel morbo subito correptus, vel vulnere, aut alio casu percussus in periculo mortis sit eadem die. Secundo, si, cum iam agrotaret, mane non animo sumendi viaticum, sed ex deuotione comunicauit, postea vero eadem die, morbo ingrauescente, & morte instantes, vel viaticum accipere.

Aliqui ergo sentiunt, in vtroque casu posse iterum dari Eucharistiæ: alij addunt, posse & debere. Alij in primo solum casu id concedunt: alij in eodem primo casu dicunt posse, sed non esse obligationem id faciendi. Afferuntur pro hac sententia nonnulli Auctores; sed reuera eam non docent: imo eam videntur negare, quatenus semper addunt limitationem illam, qua significant se loqui de eo, qui *precedenti die*, non de eo, qui eadem die comunicauerat. Sic loquitur P. Valquez, quem pro hac sententia afferunt: ipse tamen nunquam hoc concessit, sed *num. 14.* dixit: *Si quis constitutus in ægritudine sentiret mortis periculum, iuste posset Sacramentum non ieiunio accipere, etiam si precedenti die bene valens illud accepisset.* Non dicit, etiam si eadem die, sed *precedenti.* Afferunt etiam pro illa sententia Lud. Lopez 2. parte *infructuosa de Eucharistia, cap. 76.* de vlt. Sacramento, §. *secundo sequitur corollarie.* Sed hic Auctor ibi solum agit contra sententiam Paludani, qui dicebat, per communionem factam aliquibus diebus ante ægritudinem excusari infirmum ab obligatione comunicandi in articulo mortis. Afferunt item Alfonso de Vega *part. 1. cap. 100. casu 24.* vbi dicit, quando quis nutu aliquo ostendit deuotionem internam, & iterum datur ei communicatio, si postea sui compos Eucharistiæ petat, debere iterum ei dari. Ceterum hic Auctor non potest intelligi de communione danda iterum eadem die: quia in eo sensu loqueretur etiam contra prædictam sententiam, pro qua citatur. Nemo enim dicit, posse Eucharistiæ dari bis pro Viatico eadem die; & tamen in illo casu iam prima vice data fuerat communicatio pro Viatico homini sensibus destituto: ergo non vult ille Auctor quod intra eandem diem detur iterum Viaticum agroti iam petenti dari sibi Eucharistiæ, sed quod iterum die sequenti. Afferunt denique Petrus Ochaguan *de Sacramentis tract. 2. de Eucharistia, q. 14.* Sed ibi solum transcribit verba Patris Valquez, & docet eadem de obligatione sumendi Eucharistiæ, postquam incepit periculum: nihil vero dicit de iterum sumenda eadem die, qua fuerat semel sumpta.

Itaque huc vsque ego nullum Auctorem inueni, qui eam sententiam typis mandauerit: solum inuenio, ter vel quater fuisse in diuersis locis ad præxam deductam in totidem casibus. Sed re vera, quod semel, aut iterum in repentinis casibus fit, de re cogitauerat auctoritati eorum, qui accurate de re cogitantes scribunt: facile enim fieri potest, vt in fabrica illa turbatione non occurrant rationes omnes, & ideo eligatur id, quod tutius & vtilius existimatur animæ agroti.

Contrariam ergo sententiam docent vel in communi, vel etiam in particulari Doctores omnes, qui, dum dicunt, etiam illum, qui paulo ante comunicauit, posse postea, adueniente periculo, iterum communicare: addunt exceptionem: nisi eadem die comunicasset. Sic loquitur Suarez *disp. 69. sect. 3. §. Rogabu;* & addit, *contrarium non solum esse contra omnes Doctores, sed etiam contra Ecclesiæ consuetudinem.* P. Coninch *q. 80. art. 11. dubit. 3. n. 100.* dicit illud à nemine concedi; P. Fagundez *lib. 1. de 3. præcepto, cap. 3. in fine*, vbi negat id licere; P. Innocentius Granado in præfati tract. *10. disp. 3. n. 9.* dicit,

Zambatio. id nullo modo licere; Citatur etiā Melchior Zabran-
no quem videre non licuit (in tract. de sac. casuum oc-
currentium in articulo mortis circa Sacram. c. 3. dubit.
Layman. 1. Hoc ipsi docuisse videtur Layman tom. 2. tract. 4.
de Sacramento Euchar. c. 5. n. 5. dum contra quādam
sententiam, quam impugnatur, infert vt magnum ab-
surdum, quod aliquando aegrotus communicaret
bis intra eandem diem, quod concedi non potest.
Eodem modo afferri potest P. Ioan. Præpositus hac
q. 80. art. 1. n. 54. vbi sequitur sententiam P. Vasq.
supra adductam, quod aegrotus, qui ante aegritudi-
nem communicauit, nondum satisfecerit huic præ-
cepto: vnde concludit pro praxi, si vno, vel altero
die ante morbum communicasset, obligari ad acci-
piendum postea Viaticum. Eodem modo lo-
quuntur alij omnes, nemine concedente pro eadem
die: à qua communi auctoritate non videtur facile
recedendum.

Et quidem, si sermo sit de illo, qui iam in aegritu-
dine positus communicauit ex deuotione illa die,
non video, quo modo possit dari iterum communicatio
eadem die: impossibile enim est, quod morbus ille,
qui hodie ducit ad mortem hoc mane non esset pe-
riculosus, quantumuis eius periculum non agnosce-
retur: ergo iam accepit hoc sacramentum in pericu-
lo constitutus, ad quod solum obligat præceptum
Diuinum. Possit quidem aliquando euenire, vt pro-
pter errorem, aut excessum aliquem morbus, qui
nondum erat periculosus, fiat repente periculosus;
quia v.g. medicinam noxiam æger accepit, vel san-
guinem intemptiue è vena extraxit: regulariter ta-
men morbi lethales non fiunt repente periculosi,
sed die precedenti, & multo ante periculose ægro-
tabat infirmus, atque ideo in mortis periculo com-
municauit.

Si vero sermo sit de illo, qui mane bene valebat,
& valere percussus, vel subito morbo correptus
vespere moritur, apparentius dici possit, quod pos-
set iterum communicare; quia re vera nondum ac-
cepit Eucharistiam in mortis articulo constitutus.
Ad quod videtur conducere doctrina illa P. Vasq.
relata, quod per communionem ante vulnus, vel
morbum factam nondum satisfactum sit Diuino
præcepto. Si enim nondum est satisfactum, debet
satisfieri, antequam moriatur, & per consequens ead-
em die. Quare pro hac sententia adducunt aliqui
P. Vasquez: sed immerito; tum quia ipse, vt vidimus,
nunquam consequentiam concessit, sed ex indu-
stria apposuit limitationem illam, etiam si præceden-
ti die communicasset; tum etiam, quia consequentia
non est legitima: adhuc enim, concessa tota illa do-
ctrina, negari potest; quia præceptum Viatici acci-
piendi non obligat ad accipiendum illud, quando
accipi non potest: tunc autem non potest accipi ead-
em die, propter Ecclesie prohibitionem, quia pro-
hibetur, ne quis pluries eadem die communique-
tur. Quare sicut non obligat ad sumendum illud, quan-
do desunt vestes sacre requisitæ ex præcepto Eccle-
siae ad consecrandum, quia obstat Ecclesie prohibi-
tio: sic nec poterit accipi, quando obstat eiusdem
Ecclesie prohibitio communicandi pluries intra
eandem diem.

Vnde etiam in eo secundo casu hæc pars videtur
in hoc rerum statu vera, dum legitima consuetudo
contraria contrarium non introduxerit: quia omnes
Doctores, qui huius dubij meminerunt, id suppo-
nunt tanquam certum, & indubitatum; ceteri autem
vniuersaliter saltè id docent, dum dicunt, nunquam
licere bis comunicare eadem die extra Missam, nisi
quando propter reuerentiam sacramenti necesse est,
quod ab aliquo consumatur; quæ exceptio vnica
P. Ioan. de Lugo, de Sacramento.

ab omnibus assignata firmat regulam vniuersalè in
contrariū. Quod enim aliqui respondent, omissum
fuisse à Theologis hunc casum, quia rarissimus est,
non potest satisfacere: multo enim rarior est casus
ille irreuerentiæ, propter quam necesse sit à laico se-
cunda communione sumi Eucharistiā, quem casum
nemo nostrum fortasse vidit euenire, cum tamen ne-
cessitatem sumendi Eucharistiā iterum propter
mortis periculum sapius intra paucos annos in no-
stris domibus euenisse sciamus; & credibile est, quod
frequenter contingat in tanta sacerdotum multitu-
dine, qui quotidie celebrant, & eadem die, vel vul-
nere, vel collisione, vel subito morbo correpti in
mortis periculum incidunt quibus cum non detur
eadem die viaticum, meritò dixit Suarez, id contra
Ecclesie consuetudinem, & praxim esse.

Vnde secundo argui potest, quia si intra eandem
diem deberet, aut posset iterum dari communicatio, de-
beret, aut posset dari intra eandem horam, aut semi-
horam, si aliquis statim post communionem vulne-
re, vel morbo oppressus inciperet mori: ratio enim
eadem est, scilicet obligatio: vel facultas accipiendi
communione cum intentione accipiendi Viati-
cum. Consequens autem nec in praxi vnquā visum
est; nec fieri posset absque scandalo; si aliquis ægro-
tus ex deuotione communicaret, & statim reuoca-
retur Parochus, dum ad Ecclesiam rediret, vt iterum
eidem ægroti iam morienti communionem daret,
quia vel prius periculose non ægrotabat, vel non ac-
ceperat communionem cum intentione accipiendi
viaticum; ergo signum est, quod iuxta sensum fide-
lium in eo casu nec sit obligatio id faciendi, nec
possit licite fieri.

Ratio autem à priori ex dictis sectione præce-
denti facile colligitur, quia scilicet per comuni-
onem factam paulo ante mortem, etiam sine pericu-
lo aut mortis cogitatione, satisfactum est re ipsa præ-
cepto comunicandi in fine vitæ; sicut de facto satis-
facit, qui bene valens, sciens, se cras occidendū, ho-
die communicat, & satisfecerit, si id solum ex reuel-
atione sciret; cum ergo periculum non augeatur ex
eo, quod homo sciat, instare mortem (nam periculum
re ipsa iam est, licet ignoretur) fatendum est, illum
etiam, qui instabat mors eadem die, re ipsa comuni-
casse in mortis periculo, licet id ignoraret, atque
adeo satisfecisse præcepto Diuino. Meritò ergo Ec-
clesia non dispensauit in prohibitione comunican-
di bis eadem die, cum nulla esset necessitas secun-
dæ comunione. Vnde obiter soluitur præcipuum
fundamentum contrariæ sententiæ, quod desumi-
tur ex obligatione præcepti Diuini de viatico sum-
mendo, quæ debet præferri præcepto humano pro-
hibenti bis comunicare eadem die. Responderetur
enim facile, in illo casu satisfactum esse iam Diu-
ino præcepto per primam communionem, vt diximus.
Adde etiam non fuisset satisfactum, non obligaret
Diuinum præceptum ad sumendum iterum eadem
die, stante prohibitione cõtraria Ecclesie, sicut non
obligat ad celebrandum sine vestibus sacris propter
Ecclesie prohibitionem: vnde Vasquez, & alij, qui
dicunt, nondum fuisse satisfactum præcepto Diu-
ino, non concedunt tamen, quod debeat, aut possit
accipi communicatio iterum eadem die, sed sequenti.

Arguunt secundo præceptū ieiunij naturalis ante
comunione non obligat, quando necesse est accipi
viaticū; ergo nec præceptum non comunicandi bis
eadem die; præsertim cum præceptū ieiunij natura-
lis habeatur clare ex lege Ecclesiastica, præceptum
vero non comunicandi bis habeatur solum ex con-
suetudine; lex enim Ecclesiastica solum loquitur de
non celebrando bis eadem die, vt constat ex c. Con-
suluisi,

56. Probatur hoc
aliter, quia
si eadē die,
ergo eadem
hora, etc.

57. Ratio ex di-
ctis sect. prio-
ri facile col-
ligitur.

Soluitur præ-
ceptum con-
traria senten-
tia funda-
mentum.

58. Obiciunt so-
cundò.

Q9

Respondetur. *fuluisti, & cap. Te referente, de celebratione Missarū.* Respondetur retorquendo argumentum: imo enim ut posset Viaticum accipi à non ieiunio, necessaria fuit expressa licentia eiusdem Ecclesiæ, quæ in eo casu noluit obligare ad ieiunium, quæ licentia cum non sit ab Ecclesiâ data ad duplicem cõmunionem, nec Doctores meminerint talis exceptionis; non est, cur fiat à nobis ea exceptio, sicut nec fit ad celebrandum tunc absque veste sacra, quia Ecclesiâ non excepit hunc casum in præcepto celebrandi cum vestibus sacris.

59. *Tertio arguunt.* Tertio arguunt, quia sacerdos potest bis celebrare eadem die, si ieiunus sit, ad dandum viaticum moribundo; ergo & ipse infirmus, cuius causa agitur, poterit ad accipiendum viaticum secundo communicare. Respondetur negando consequentiam, primo quia decreta citata concedunt sacerdoti illam licentiam, dum concedunt, quod possit sacerdos in necessitate pluries celebrare: nec argui potest à sacerdote ad laicos; nam in die Natalis, & in aliis casibus potest sacerdos pluries celebrare, in quibus tamen laicis nunquam cõcessa est duplex cõmunitio.

Secundo, quia si sacerdos in eo casu non celebrat secundo, infirmus morietur absque viatico: hoc autem non sequitur, si ipse infirmus non secundo communicet; quia per primam cõmunionem, ut vidimus, satisfactum fuit obligationi accipiendi viaticum. Ultimo obijciunt, hanc sententiam esse nimis rigidam. Respondeo, magis rigidam esse contrariam, cum obliget sub peccato mortali ad accipiendam iterum cõmunionem eadem die, & eadem hora, qua idem infirmus communicauerat. Nam quod aliqui mediam viam sequentes dicunt, posse quidem, sed non debere ex obligatione accipi secundam cõmunionem; non videtur id satis consequenter dici. Si enim præceptum viatici sumendi non obligat, non apparet, unde habeatur illa licentia pluries communicandi contra prohibitionem vniuersalem, cum neque ex consuetudine, aut ex lege aliqua probari possit. Post hæc scripta inueniuntur P. Gasparem Hurtado in tr. de sacram. disp. 10. de Euchar. dist. 2. docentem, eum, qui bene valens communicauit mane, debere eadem die mortis periculo aduenienti, iterum communicare: quod dicit fecisse P. Claudium Aquauiuam Generalem Societatis, quæ celebrato mane Sacro, eadem die accepit viaticum; & alios duos Patres Matriti. Ego de illis aliis nescio quid fecerint: de P. Claudio, scio certò, illum non celebrasse illa die, sed per multos dies periculose ægotasse, & iuxta vsum Societatis communicasse illo mane: quare hoc exemplum est contra illum Auctorem, qui negat, posse accipere viaticum qui eadem die in periculo iam constitutus communicauerat: nec adduci debent, ut dixi, in exemplum eas, quæ ab assistentibus in illa perturbatione semel aut iterum facta sunt, quando temporis angustia non permittit rationes, & Auctores accurate examinare.

SECTIO IV.

De præcepto Ecclesiastico Cõmunionis Paschalis, & annuæ.

61. *Fabianus Papa.* *Innoc. III. Præceptum Fabiani est Innoc. III.*

Præceptum Fabiani Papæ, quod olim obligabat ad ter in anno communicandum, iam nunc obligat ad semel, saltem in Paschate; quod decretum fuit ab Innocentio III. in Conc. Lateran. relato in c. *Omnia viris, que sextus, de penitent. & remiss.* verba decreti hæc sunt: *Omnia viris, que sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerint, semel saltem in anno cõsuetur, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad sem-*

pus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinentiam, alioquin & vivens ab Ecclesiâ ingressu arcetur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura. Quod præceptum quia commune est pro utroque sacramento, solet magis ex professo in materia de Pœnitentiâ explicari. Aliqua tamen Eucharistiâ propria breuiter attingemus.

Primo itaque nomine *Paschalis* non intelligitur solus dies Resurrectionis, sed quindecim dies à Dominica Palmarum, vsque ad Dominicam in Albis inclusiue; iuxta communem vsum, & declarationem Eugenij IV. Imo in aliquibus locis extenditur tempus ad totam Quadragesimam, ita vt qualibet eius die satisfieri possit præcepto.

Secundo dubitatur, an præceptum hoc sit affixum Paschati, ita, vt qui tunc non communicauit, non obligetur amplius ad communicandum illo anno. Prima sententia docet, non obligari amplius pro illo anno; sicut qui hodie non recitauit, vel non audiuit Missam in festo, non tenetur ad recitandum, quod omisit, vel audiendam Missam die sequenti, quia sunt obligationes annexæ tali diei. Ita Antoninus, Syluester, Tabiena, Medina, Soto, Victoria, quos affert Suarez *disp. 70. sect. 2.* Item Ledesma, Ioan. de la Cruz, Toletus, Valentia, Emanuelis Sæ, quos affert & sequitur Anton. Diana 2. tom. ar. 4. de sacram. resoluit. 41.

Secunda sententia distinguit inter eum, qui omisit cõmunionem Paschalem ex legitima causa, siue cum consilio, siue absque consilio Confessarij, & eum qui culpabiliter omisit; illum dicit obligari ad communicandum postea, hunc non obligari. Ratio autem est, quia præceptum ipsum ita impositum fuit, vt differri posset cõmunitio ex rationabili causa cum consilio Confessarij; idem autem videtur esse, quando ex consilio præsumpto Confessarij deferretur: ergo tunc nondum præterit tempus præscriptum ab ipsa lege; sicut præterit, quando absque rationabili causa fuit omissa cõmunitio. Ita Armilla, & alij apud Suarez.

Tertia sententia dicit, semper manere obligationem continuam communicandi, quam primum mortaliter possit, post Pascha: quia terminus ille non est signatur, vt in illo solo debeat fieri, sed vt intra illum non debeat differri opus præscriptum. Nam in hac lege sunt duo præcepta alterum communicandi semel saltem in anno, alterum communicandi in Paschate; quando ergo hoc secundum præceptum impleri non potest, debet obseruari primum, cui opponitur illa vltior dilatio cõmunionis. Ita Suarez *dicta disp. 70. sect. 2.* Valquez *tom. 4. de Pœnitentiâ c. 90. ar. 3. dub. 2. n. 13.* Coninck *dub. 4.* Layman *tr. 4. c. 5. n. 8.* Nugnus, Pitigianus, Fagundes, Azor, Syluester, Graffius, quos refert Diana *illa resol. 41.*

Ego partim conuenio cum hac tertia sententia, partim dissentio. Placet itaque, quod, elapso termino Paschatis, non extinguatur obligatio præcepti, sed adhuc duret: quia reuera hoc præceptum non est, sicut præceptum ieiunandi, vel audiendi Missam tali die, sed continet virtualiter duo præcepta, vt dictum est; alterum cõmunionis saltem in anno, alterum communicandi in Paschate: hoc secundum aliquid tali termino, quia respicit venerationem illius festiuitatis, alterum adhuc perueniat. Colligitur autem hoc in primis ex verbis legis; *semel saltem in anno cõsuetur, suscipiens ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum*: nam illa verba, *saltem, & ad minus*, satis indicant, simul prohiberi minorem frequentiam cõmunionis, & præcepti ad minus annuam. Quem esse illorum verborum sensum, explicuit magis Concilium Tridentinum *sess. 13.*

sest. 13. can. 9. Si quis, inquit, negauerit, omnes, & singulos Christi fideles viri, quo sexus, cum ad annos discretionis peruenierint, teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum, iuxta praeceptum sanctae matris Ecclesiae, anathema sit. Vbi verba illa Innocentii, semel saltem in anno, non solum ad Confessionis, sed ad Communionis etiam praeceptum referuntur.

nem illam infligi propter transgressionem praeterita praeccepti Ecclesiastici, quod obligabat sub excommunicatione ex ipso Concilio Lateranensi; infligenda tamen postea à Praelatis; quia Praelatus non vult exequi in eos, qui hebdomada sequenti comunicauerint.

Contra hoc tamen virget P. Vasquez illo dub. 2. n. 6. quia illi, qui non communicauerint in Paschate excommunicantur, & non possunt absolui à Parochis, vel aliis Confessariis, nisi communicent postea: ergo ideo, quia differendo ulterius communionem actu peccant; quo argumento n. 3. probauerat manere obligationem cōstendi quamprimum ei, qui assignato ab Ecclesia tempore non comunicauit. Si enim non duraret obligatio cōstendi, sed excommunicatio esset solum propter peccatum praeteritum, non apparet, cur non possit absolui à Parochis extracōfessionem ab illa excommunicatione, à qua, cum non sit reseruata, possent de iure communi absolui à suo Confessario. Similiter ergo postea de obligatione cōmunionis probat perseuerare; quia alioquin ille etiam, qui postea non communicaret, possit absolui ab excommunicatione contracta propter peccatum praeteritum.

In hoc argumento, & hac doctrina non video quam consequenter loquatur P. Vasquez, quia ipsemet, vt dixi, docuerat dub. praecedenti n. 15. annum in praeccepto Confessionis debere computari à principio Ianuarij vsque ad finem Decembris; quomodo ergo in eius sententia potest excommunicari aliquis, eo quod non confiteatur mense Aprili, vel Maio, cū anno praecedenti fuerit confessus, & possit adhuc obseruare praecceptum Confessionis hoc anno mense Nouembri, vel Decembri; & tamen in eiusmodi excommunicatione numquam attenditur, an confessus fuerit anno praecedenti; ergo fatendum est, excommunicari propter omissionem communionem debito tempore Paschatis. Rursus de ipso praeccepto communionis idē Vasquez infra n. 13. & 14. dicit, tunc solum esse obligationem anticipandi communionem ante Pascha, quando aliquis existimaret, se non habiturum copiam Eucharistiae toto anno: si autem timeret se non habiturū copiam tempore Paschali, bene tamen postea, inquit, non reueretur anticipare; quia cum ab eo tempore Paschali excusaretur, propter impotentiam, postea frequentia sacramenti, scilicet communionis, sibi facere poterit. Quomodo ergo excommunicatur propter peccatū, quod continuat non comunicando post Pascha, & ideo non potest absolui, quia non desistit à violatione praeccepti.

Ad argumentū ergo illud P. Vasquez respondere ipse debet, & respondemus facile, excommunicationē, vt dixi, imponi propter peccatū praeteritū. Episcopi enim exsequuntur penā, & censuram Concilij Lateranensis; nolunt tamen illam exsequi, nisi post aliquot dies: sicut autē differunt exequutionē, ita volunt, ne solui postea possit, nisi homo communicare velit; imo nec tūc soluatū, nisi ad reincidentia, hoc est, quod reincidat homo in censurā, si post absolutionē obtentam non communicauerit; quod quidē ipse P. Vasq. fateri debet; nam absolutio ab excommunicatione semper datur ante communionē; & tamen nemo dicit, quod si homo postea, mutato consilio, nolit comunicare, maneat liber ab excommunicatione: ergo reincidit, quia Praelati ita vtuntur iure suo excommunicandi propter Ecclesiae praecceptū violatū, vt exigant talem satisfactionem à peccatore; quam dū non offert, non absoluat, & quam, si postea re ipsa non ponat, reincidit in eandem censuram.

Ex his ergo oritur tertia quaestio, an, qui prauidet sibi futurū impedimentū in Paschate, debeat ex obligatione praenire, & comunicare ante tēpus ab Ecclesia

71. Viget contra hoc P. Vasq.

72. Nō videtur in hac doctrina quam consequenter loquatur Vasquez.

73. Ad argumentum Vasq. facile respondetur.

74. Tertio quaeritur de eo.

Q 9 4. clesia

67.

Ratione praeteritum pro-

68.

Simile est praecceptum venialis aditus tem-

69.

Difficile est rationem quod ipsa ceteris obligationibus in maiori tempore asserat

Vasquez.

70.

Respondetur ad id quod quaeritur.

P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

qui sibi fu-
turum impe-
dimentum
præuidet.
Suarez.
Azor.
Pitigianus.
Sententia
Suarez. &
Vasquez
contraria.

clesia assignatum; Negat Suarez in presenti sect. 2. §. Tertium dubium; quod etiam tenent Azor. 1. lib. 17. c. 4. §. 13. Pitigianus in 4. Sent. 1. diff. 9. §. 3. art. 9. & alij. Probat Suar. quia nemo obligatur ad anticipandum actum præceptum, nisi per talem actum possit satisfacere obligationi præcepti: sed per communionem illam anticipatam non satisfacit homo obligationi præcepti: nam si postea tempore Paschatis cessasset impedimentum, quod timebatur, adhuc homo deberet seruare legem communicandi in Paschate, cum posset, & lex absolute præcipiat id fieri: ergo non obligatur ex vi illius legis ad præueniendam, & anticipandam communionem; sicut nec tenetur ad recitandum hodie Officium crastinum, eo quod cras habiturus sit impedimentum.

75.
Vasquez.

Sylvius.
Fagundez.
Hæc sententia parum placet, par-
tim displicet.

Contrariam sententiam docet Vasq. dicto 1. 4. dub. illo 2. n. 13. quod scilicet sit obligatio præueniendi, non tamen respondit ad fundamentum P. Suar. nec illud proposuit. Eandem sententiam docent Sylvius hac q. 80. art. 1. §. 3. Nugnus ibid. diff. 2. Fagundez lib. 3. de Præcepto Eccl. c. 6. n. 3. & alij; quæ sententia mihi etiam ex parte placet, & probatur facile ex dictis: diximus enim, in hoc præcepto contineri virtualiter duo præcepta: alterum communicandi semel saltem in anno; alterum communicandi in Paschate; & quidem vt huic secundo satisfiat, non est obligatio anticipandi; sicut qui cras non potest recitare Officium, vel audire Missam, non tenetur anticipare hodie; imo nec illa anticipatio deseruiret ad satisfaciendum præcepto, sed adhuc cras obligaretur, si cessaret impedimentum; sic etiam anticipatio communionis non deseruiret ad satisfaciendum præcepto communionis Paschalis. Cæterum alterum præceptum communionis annuæ obligat ad præueniendum, sicut qui habet præceptum sub mortali recitandi Officium intra hanc diem, & præceptum sub veniali recitandi tali hora, præuidens impedimentum futurum tali hora, & toto tempore sequenti, obligatur ad præueniendum ex vi obligationis recitandi illa die. Sic ergo præceptum communicandi intra hunc annum obligat ad præueniendum, quando non potest impleri præceptum eo tempore, quo deberet, ex vi alterius præcepti de communionem Paschali.

76.

Dixi tamen ex parte placere mihi illam sententiam; quia non sufficit futurum esse impedimentum in Paschate ad hoc, vt sit obligatio anticipandi communionem: cum enim hæc obligatio oriatur solum ex præcepto communicandi intra annum, & huic obligationi possit fieri satis communicando duobus, vel tribus mensibus post Pascha, dum sit ante finem illius anni, non potest esse obligatio anticipandi; nisi forte præuideatur impedimentum duraturum per totum annum; tunc enim deberet in principio anni obseruari: sicut qui præuidet, se non auditurum Missam horis sequentibus, debet eam audire prima hora ad obseruandum præceptum.

77.
Ad funda-
mentum
Suarez. re-
spondetur.
Diana.
Suarez.

Hinc iam ad fundamentum P. Suar. possumus respondere. Et quidem aliqui dicunt, eum, qui propter futurum impedimentum in Paschate anticipauit bonam fidem communionem, non obligari postea ad communicandum in Paschate, etiam si cessauerit impedimentum. Quam sentent. P. Diana dicit a resol. 42. dicit esse veram, & eam docuisse Suar. in presenti sect. 2. circa finem. Sed reuera Suar. eam non tenet, sed contrariam, cum expresse dicat, se non audere excusare ab obligatione communicandi in Paschate eum, qui sic anticipasset communionem, si postea nihilominus communicare potest tempore præcepti. Afferit tamen idem Diana pro illa sententia quendam Fernand. de Heredia, quæ videre non potui, in disp. de Sac. Traict. de Euchar. pari. 8. dub. 1. n. 10.

78.

Cæterum cuiuscumque sit, ego verius existimo

cum Suarez, obligari hominem tunc ad communicandum in Paschate; quia illa communio non fuit facta ad satisfaciendum præcepto communionis Paschalis, vt dixi, sed ad satisfaciendum præcepto communionis annuæ, cui quidem iam est satisfactum, sed illud alterum præceptum adhuc manet cum sua vi ad obligandum. Sic etiam qui de facto communicauit hoc anno ante Quadragesimam de manu sui Parochi, satisfecit quidem præcepto annuæ communionis, licet non habuerit talē intentionem, & tamen obligatur ad communicandum in Paschate; quia illi præcepto nondum satisfecit. Vnde ad argumentum P. Suar. in forma concedo Maiorem, & distingo Minorem. Per illam communionem non satisfacit homo obligationi annuæ communionis, nego; obligationi communionis Paschalis, concedo; atque ideo non obligatur ad anticipandum præceptum hoc secudum præceptum, sed propter illud primum; cum quidem iam satisfactum est: hoc autem debet intelligi, vt diximus, si impedimentum timeatur duraturum per totum annum; alioquin non obligaretur ad communicandum ante Pascha: si tamen communicasset, non obligaretur amplius ex præcepto communionis annuæ, sed solum ex præcepto communionis Paschalis, si in Paschate posset communicare.

Obiicit aliquis exemplum supra adductum de præcepto graui recitandi intra hanc diem, & præcepto leui recitandi tali hora: quod exemplum videtur posse contra nos retorqueri. Nam si aliquis bona fide putans, se habiturum impedimentum tali hora; anticipet recitationem Officij, postea licet impedimentum non sit illa hora, non obligabitur etiã sub veniali ad recitandum iterum illa hora; ergo per recitationem anticipatam satisfecit vtrique præcepto, alioquin si secundo nondum est satisfactum, manebit obligatio sub veniali recitandi illa hora; ergo similiter per communionem anticipatam bona fide factam, satisfactum fuit vtrique præcepto; eadē enim videtur esse ratio in vtroque casu.

Respondetur, exemplum illud non esse simile in omnibus, differt enim materialiter in aliquo à nostro casu, quatenus præceptum recitandi tali hora non est omnino absolutum, sed conditionatum, scilicet, nisi rationabilis causa sit anteposendi, vel postponendi, vel non recitandi illa hora. Vnde qui ex rationabili causa propter impedimentum, quod futurum timebat, anticipauit, non obligatur amplius illo præcepto leui recitandi tali hora, etiam si postea cesset impedimentum: imo licet absque rationabili causa anticipauerit aliquis recitationem, & in hoc ipso peccauerit venialiter; postea tamen non obligatur sub veniali ad recitandum iterum hora debita, quia iam tunc habet rationabilem causam non recitandi illa hora, scilicet, ne cogatur bis recitare, cum iam recitauerit intra eandem diem: hunc autem esse sensum, & modum obligationis illius præcepti quoad talem horam, constat ex omnium vtu. At vero præceptum communicandi in Paschate non habet eiusmodi conditiones, sed est sicut præceptum audire Missam, vel ieiunandi tali die, quæ alligantur tali diei, & ideo nec possunt anticipari, nec postponi.

Dices; imo habet explicatam conditionem, vt ex ipsa præbeat facultatem differendi communionem ex consilio Confessarij; vnde poterit ex eodem consilio cum rationabili causa anteponi. Respondetur, imo ipsa præbeat facultatem differendi ex consilio Confessarij, arguitur non posse anticipari: neque enim ex vna facultate sequitur altera; quia, vt notauit bene Suar. illa sect. 3. in fine, Confessarius non potest dispensare, aut consulere, vt qui in Paschate non habet impedimentum aliquod, abtineat tunc à com-
munionem

munionem; ergo nec poterit dispensare, vt qui antea communicauit, non communicet in Paschate, si tunc nullum habeat impedimentum: numquam ergo lex illa dat facultatem abstinendi à communionem; quando non adest impedimentum in ipso tempore, quod à lege praescribitur.

Quarto quari solet, an qui scienter, vel ignoranter communicauit in Paschate in statu peccati, satisfecerit Ecclesiae praeccepto, ita vt postea non obligetur ad communicandum iterum eodem anno. Negant plures, Durandus, Capreolus, Adrianus, apud Suar. loco citato sect. 3. Affertur etiam potest Dionys. Cisterciensis in 2. disp. 17. quatenus dicit, modum charitatis cadere sub praecceptis Decalogi. Sed magis expresse hoc docent in nostro casu Nugnus in praesenti quest. 80. art. 1. difficult. 2. dub. vlt. Syluius in praesenti art. 11. questio 2. & alij Recentiores.

Contraria sententia communis est, quam tenent Corduba, Soto, Couarruias, quos refert, & sequitur Suarez, sect. 3. Azor tom. 1. lib. 7. c. 41. quest. 12. Lud. Lopez part. 1. Instrucl. cap. 11. Facundez lib. 1. de 3. Praecept. Eccles. cap. 6. mem. 4. Pitigianus in 4. dist. 9. quest. 3. art. 10. Villalobos in Summa tom. 1. tract. 7. diff. 42. n. 6. Diana tom. 2. tr. 4. de Sacram. res. fol. 43. & alij omnes fere communiter.

Ratio praecipua est, quia praeccepta non obligant ad finem, sed ad substantiam praeccepti: quare licet Ecclesia in hoc praeccepto intendat, quod fideles huius Sacramenti fructus, & effectus percipiant, id tamen, quod praecipit, solum est, quod suscipiat Sacramentum: ergo ille, qui reuera suscipit hoc Sacramentum, vere satisfacit praeccepto, licet inutiliter, imo sacrilege, & cum nouo peccato. Sicut praecceptum suscipiendi Ordinem, aut Confirmationem, vel contrahendi matrimonium, obseruaretur ab eo, qui indigne ea Sacramenta susciperet: & sicut satisfacit praeccepto audiendi Missam, qui eam ex malo fine, & peccaminose audit. Vide, quae diximus sectione 2. n. 2 r. circa praecceptum Diuinum, & postea n. 45. circa praecceptum sumendi Viaticum: ea enim à fortiori probant de hoc praeccepto Ecclesiastico; vbi etiam assignauimus differentiam inter communionem factam in peccato, & illam, quae fieret casu, & absque intentione; per hanc enim non impletur praecceptum, quia non esset Sacramentalis, sicut illa alia: praecceptum autem est de communionem Sacramentali, & validam non de fructuosa.

Obicitur primo; quia Ecclesia praecipit semel in anno Eucharistiam reuerenter suscipere; vt constat ex verbis Legis supra relatis; qui autem indigne suscipit, non accedit reuerenter, sed irreuerenter: ergo non satisfacit praeccepto. Respondetur Ecclesiam illo verbo, reuerenter, vel voluisse solum reducere in memoriam vnicuique debitum reuerentiae, quod aliunde obligat, vel praecipere reuerentiam externam. Alioquin non congrueret poena arcendi, ab Ecclesia transgressores, quam imponit: quomodo enim possent Praelati eam exequi contra indigne communicantes?

Obicitur secundo; quia hoc praecceptum est determinatiuum praeccepti Diuini: sed Diuinum praecceptum non solum obligat ad communionem, sed etiam ad communicandum digne, & in statu gratiae: ergo Ecclesiae praecceptum debet habere idem obiectum, necesse enim est, vt id, quod determinat aliud, participet eadem praedicata, & sit sub eodem genere cum eo, quod determinatur. Respondetur, concessa Maiori, distinguendo Minorem: praecceptum Diuinum positium, quod obligat ad communionem, praecipit, quod sumatur in gratia, nego: huic enim praeccepto satisficit etiam per communionem indi-

P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

gnam, vt vidimus Sectione secunda, locis supra citatis; Praecceptum Diuinum aliud naturale, quo prohibetur accedere indigne, concedo: praecceptum autem Ecclesiae determinat solum illud prius praecceptum Diuinum propositum, non hoc posterius naturale & negatiuum: hoc enim non indiget determinatione, cum sit vniuersale, & obliget pro semper.

Tertio obicitur, quia Ecclesia praecipiens recitare Officium, vel audire Sacrum, praecipit etiam reuerentiam, & attentionem debitam, quia haec sunt de substantia illarum actionum, quas praecipit; ergo praecipit etiam dignam sumptionem Eucharistiae, quae dignitas est magis de substantia rei praecceptae. Respondetur retorquendo Antecedens: nam Ecclesiae praeccepto fit satis per recitationem, vel auditionem Missae sacrilegam, & factam ex fine peccaminoso, quia adhuc illa manent substantialiter recitatio, vel auditio Missae; ergo per communionem indignam satisficit, quia haec est substantialiter communicatio Sacramentalis, quam Ecclesia praecipit. Itaque recitatio etiam Officij absque attentione interna, dummodo adfit intentio, & alia requisita, est recitatio substantialis. An vero de facto Ecclesia etiam praecipiat attentionem, & qualem, dicemus aliquid infra Disputatione vltima, de auditione Missae.

Quarto obicitur Syluius, quia Sacramentum hoc est cibus animae, non satisfaceret autem praeccepto de sustentanda vita corporali, qui cibum corporis sumeret eo modo, quo non potest prodesse, sed solum obesse; ergo neque is, qui accipit Eucharistiam indigne, satisfacit praeccepto. Respondeo, illud praecceptum naturale non esse formaliter sumendi cibum, sed sustentandi vitam; quare si quis absque cibo sustentaret vitam, quomodo cumque id fieret, non teneretur ad capiendum cibum. In nostro autem casu praecceptum non est de fine, quod à posteriori constat, quia licet aliquis ex reuelatione sciret, se absque Eucharistia conseruaturum, & cum augmento gratiam, adhuc obligaretur praeccepto sumendi Eucharistiam: non ergo praecipitur finis, sed sumptio huius cibi, siue profit, siue non profit conseruationi gratiae. Secluso enim praeccepto positiuo Diuino, & humano, non est obligatio grauis procurandi conseruationem vitae spiritualis per hoc medium, cum sint alia media ad illum finem obtinendum.

Quinto quari solet, qua aetate obligentur pueri hoc praeccepto Ecclesiastico: De hoc tamen diximus satis supra disp. 13. Quari denique solet, an huic praeccepto debeat satisfieri in Ecclesijs Regularium; de hoc vero dicemus infra disp. 18. de ministro Eucharistiae sect. 2.

DISPUT. XVII.

Vtrum consulendum sit omnibus fidelibus indifferenter vsus quotidianus Eucharistiae.

SECTIO I. Sententia affirmans, omnibus expedire communionem quotidianam.

SECTIO II. Prior pars vera, & communis sententia explicatur & probatur.

SECTIO III. Secunda pars communis, & vera sententia probatur.

SECTIO IV. Soluuntur obiectiones contra communionem sententiam.

DE VBIUM hoc tetigit sanctus Doctor in praesenti articulo 10. cuius sententiam reliqui Scholastici amplexi breuiter supponunt, & iam

82.

Quaritur quare an satisfacias qui communitas in peccato mortali. Aliqui negant. Suarez. Dionys. Cisterciens. Nugnus. Syluius.

83.

Communis sententia affirmat. Azor. Lopez. Baguader. Pitigianus. Villalobos. Diana. Ratio praecipua.

84.

Obicitur primo. Respondetur.

85.

Obicitur secundo. Respondetur.

86.

Obicitur tertio.

Respondetur.

87.

Obicitur quarto Syluius.

Respondetur.

De hoc quaesio satis supra dictum est.

res videbatur extra controuersiam esse, donec pietas aliquorum adeo acriter quotidianæ communionis partes suscepit, vt hæc breuis quaestiuicula ad librum vsque excreuerit, & vulgi mentes in varias, vt fieri solet, factiones diuiserit. Oportet ergo rem hæc ad trutinam disputationis Scholasticæ reuocare; breuissime tamen; & sane sufficit, si veritatem sincere quaerimus: si contentionem, nec liber integer.

SECTIO I.

Sententia affirmans, omnibus expedire communionem quotidianam.

1.
Supponitur
primo id in
quo omnes
conueniunt.

Supponendum primo, Auctores vtriusque partis conuenire in eo, quod homini existenti in gratia licet simpliciter quotidianus vsus Eucharistiæ, nec in huiusmodi frequentia includi labem peccati lethalis: nam sicut præceptum graue solum cogit ad communionem annuam; sic etiam solum prohibet duplicem communionem vnius diei, siue hæc prohibitio sola consuetudine, siue positiuo præcepto inducta fuerit: quare licet aliquando nimia frequentia possit esse culpa venialis, sicut etiam nimia abstinentia intra annum ob aliquam circumstantiam; cæterum neutrum extremum continet materiam culpæ grauis; sed tota controuersia est, vtrum intra terminos consilij, & perfectionis oporteat quotidianam communionem omnibus indifferenter consulere, vtpote rem vtiliorem, & medium aptius Christianæ & Euangelicæ perfectioni.

2.
Supponendum
secundo non
dubitari
quin vsus
ille sit lau-
dabilis.
Conc. Trid.

Supponendum secundo, non dubitari, an vsus quotidianus Eucharistiæ de se laudabilis sit, & perfectior, quam vsus rarior, atque ideo curandum omnibus esse ad illum peruenire, si possint. Hoc enim sub his terminis adeo certum est, vt nemo Catholicus potuerit de hoc dubitare. Habetur enim fere expressum in Trid. sess. 22. cap. 6. vbi Ecclesia hanc frequentiam maximopere desiderat. *Opraret, inquit, sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicaret, quod ad eos sanctissimi huius Sacrificij fructus vberior proueneret.* Quod si perfectius esset abstinere, quam communicare; procul dubio non optaret frequentiam Ecclesia. Ex quo etiam fit in genere loquendo, non expedire prohibere omnes fideles absolute à communionem quotidiana: hoc enim esset, prohibere illos ab eo, quod de se est perfectius, & vtilius: sicut si prohiberetur à voto castitatis, vel statu religionis. Quare merito Congregatio Cardinalium 4. volumine decisionum Rotæ in declaratione præfati loci Tridentini, decreuit, huiusmodi prohibitiones esse perniciosas. *Obstat, inquit, Conc. Trident. Episcopo volenti præscribere certa tempora: vt dies Dominicos, quartam, & sextam feriam, quibus tantum liceat viris laicis, conjugatis, negotiatoribus, & melioribus etiam non conjugatis sanctissimam Eucharistiæ sumere; etiam ob irreuerentiam, quam potest quotidiana huius Sacramenti sumptio in sua diocesi parere.* Hoc fuit decisum in mense Ianuarij 1587. ob stare, quia antiquo tempore, per acta consecratione, omnes adstantes sumebant Eucharistiæ: & ideo licitum est quotidie Eucharistiæ sumere. Hæc sunt verba Cardinalium, ex quibus constat, vsus quotidianus Eucharistiæ laudabilem esse, & desiderandū ob innumeros fructus, quos parere potest in Ecclesia. Quæstio ergo non procedat de perfectione huius frequentie secundum se, sed prout in hoc indiuiduo (vt ita loquar): potest enim contingere, aliquem actum secundum se esse perfectiorem, & tamen huic indiuiduo non esse vtiliorem, licet alioquin non sit illicitus. Sane dubitari

3.

non potest, perfectiorem esse cæteris paribus virginitatem, & cælibatum, quam nuptias, vt constat ex Tridentino sess. 24. can. 10. & tamen possunt dari casus quibus magis expediat huic feminæ nuptia, quam virginitas. Dubium ergo est, an hæc maior vtilitas, & perfectio communionis quotidiane vniuersaliter sit accipienda respectu omnium fidelium existentium in statu gratiæ; an vero sint aliqui etiam iusti, quibus ob magnam tepiditatem, ob relaxationem voluntariam, ob distractiones, & curas sæculi, consultius sit rariùs, quam singulis diebus ad Eucharistiæ accedere.

Partem affirmantem sub his terminis explicatam, & quod omnibus iustis vniuersaliter sit vtilior quotidiana communicatio, nescio aliquem ex antiquis, qui eam docuerit. Nam licet omnes tam Patres, quam Scholastici vniuersaliter frequentiam suadeant (vt postea videbimus) sicut etiam suadent virginitatem, & religionem accipiendi tamen sunt, suppositis terminis habilibus. Cæterum hanc doctrinam vniuersaliter docuit hæc tempestate Theologus quidam Benedictinus Petrus Vincentius de Marzilla apud Compostellanum primarius Theol. Professor, qui pro sua opinione Memorialis quoddam edidit ad Archiepiscopum Compostellanum, & postea libellum integrum, quem vocauit *Additiones ad Memorialis*, vtrumque Hispano idiomate, vt facilius apud plebem spargeretur; quæ, vt fieri solet, in partes diuisa cæpit partim prædicto Magistro adherere, partim illum reprehendere, & nouitatis perniciose insinulare, præsertim quod non solum homines, ac mulieres cuiusque status, & conditionis ad communicandum quotidie induceret, sed eo potissimum, quod eos hac in parte Confessarij iudicium expectare nollet, nedum eius monitis, aut consilio obtemperare, sed eo ipso quod absolute in sacramentalem à lethalibus obtinerent, vterentur iure suo, & iniurio etiam, ac dissuadente Confessario, ad communionem accederent.

Mortuo præfato Magistro successit alius eiusdem Ordinis, & opinionis allertor Fr. Maurus de Valde-
ras, qui, edito Theologico certamine, eandem doctrinam renouauit: addidit tamen, rusticis, & ignatis non esse consulendum accedere sine licentia Confessarij, eo quod facile possit contingere incidisse in aliquod lethale, cuius speciem, aut grauitatem ignorent, & accedant sine gratia ad hoc Sacramentum: cæterum, absolute obtenta, non credo requiri etiam ab hoc Theologo vltieris Confessarij placitum.

Potissima fundamenta horum Auctorum sumuntur ex Patrum verbis vbique quotidianam communionem suadentium; ex vsu primitiue Ecclesiæ; ex desiderio Tridentini supraposito; ex fructu Sacramenti, qui datur ex opere operato omnibus iustis, quem procurare melius est, quam illo carere, cum sit augmentum gratiæ, & virtutum; & denique ex eo, quod Paulus solum exigit hanc conscientie puritatem à lethali, vt quis digne accedat: quare qui eam habet, non est, cur amplius abstineat. Hæc sunt potissima capita argumentorum, quæ tamen postea fongillatim recenserebimus, vt simul dissoluatur, postquam vera, & communis sententia in sequentibus sectionibus explicata fuerit, & comprobata.

SECTIO II.

Prior pars vera, & communis sententia explicatur, & comprobatur.

Vera, & antiqua sententia, quam fideles omnes ipso cum lacte acceperunt, & quasi ex ter-
minis notam Scholastici Doctores non tam probare
curantur.

curarunt, quam supponere, duas habet partes: prima est, non expedire omnibus iustis indifferenter, cuiusque status, & vitæ sint, quotidianam communionem, neque eis esse vitiosam, licet alioquin non sit illicita. Secunda est, eum, qui in re tanti ponderis errare noluerit, non se suo arbitrio debere ducere, sed standum sibi iudicio prudentis Confessarii, vel Patris spiritualis, cuius erit hanc frequentiam plus, minusve extendere, pro maiori, vel minori ipsius aptitudine. Primam partem in hac Sectione; posteriorem in Sectione sequenti comprobabimus.

Et quod artinet ad primam partem, in ea conueniunt omnes Scholastici, nullo prorius excepto. S. Thomas in presenti art. 10. in corpore sic ait: Circa usum huius Sacramenti duo possunt considerari: vnum ex parte ipsius Sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris, & ideo vile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie eius fructum percipiat, &c. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna deuotione, & reuerentia ad hoc Sacramentum accedat: & ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inueniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Vnde Augustinus cum dixisset: Accipe quotidie, ut quotidie tibi proffit, subiungit: sic tunc, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ, non est vile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere. Hæc S. Thomas, apud quem vides expressè, communionem quotidianam non esse vitiosam ob defectum magnæ deuotionis, & reuerentia, quam dicit desiderari ex parte hominis ad hoc Sacramentum. Quis autem dicat nomine magnæ deuotionis, & reuerentia, intelligi carentiam solam peccati mortalis, admixtam etiam cum distinctione, & tepiditate maxima, & cum proposito actuali committendi innumera venialia ex aduertentia? Sanè ego istam magis dicerem in deuotionem, & irreuerentiam, quam magnam deuotionem, & reuerentiam.

Sed age, explicet se sanctus Doctor, de qua reuerentia loquitur: ipse ergo in 4. dist. 12. quæst. 3. artic. 1. quæstiuicula 1. sic ait: In hoc Sacramentum duo requiruntur, scilicet desiderium coniunctionis ad Christum, quod facit amor; & reuerentia Sacramenti, quæ ad donum timoris pertinet: primum incitat ad frequentationem huius Sacramenti quotidianam, sed secundum retrahit. Vnde si aliquis experimentaliter cognosceret, ex quotidiana sumptione feruorem amoris augeri, & reuerentiam non minui, talis deberet quotidie communicare: si autem sentiret, per quotidianam frequentationem reuerentiam minui, & feruorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum maiori reuerentia, & deuotione postmodum accederet. Hæc S. Thomas, apud quem cæcus videat, nomine reuerentia non intelligi carentiam peccati mortalis: hæc enim non minuitur per quotidianam communionem, sed deuotionem actuale, & præparationem, ac feruorem, qui vt postea videbimus, poterit aliquando per accidens minui ob nimiam frequentiam. Quare idem sanctus Doctor postea artic. 2. quæstiuic. 3. concludit, sumere Eucharistiam, esse bonum per se, & ex genere; abstinere vero, esse bonum per accidens, & addit: Ideo simpliciter loquendo melius est Eucharistiam sumere, quam ab ea abstinere: sed in casu aliquo nihil prohibet, esse melius abstinere, quando aliquis probabiliter præsumit, ex sumptione reuerentiam minui. Hæc S. Thomas, cuius verba si

legit Auctor contrariæ sententiæ, cur miratur cap. 19. apud discipulos S. Thomæ suam doctrinam offensionem parere, & nouitatem? Quid enim pareret, quæ ex diametro opponitur menti, & verbis Angelici Doctoris.

Accedat S. Bonauentura huius venerabilis Sacramenti deuotissimus testis in 4. dist. 12. part. 2. quæst. 2. propositis pro vtraque parte rationibus, sic concludit: Si ergo queritur, utrum expediat frequentare alicuius dicendum, quod, si videat se esse in statu Ecclesiæ primitiue, laudandum est quotidie communicare: si autem in statu Ecclesiæ finalis, utpote frigidum, & tardum; laudandum est, quod raro: si autem mediomodo; medio modo se debet habere, & aliquando debet cessare, ut addiscat reuereris aliquando accedere, ut inflammetur amore: Quia tali hosti debetur honor, debetur & amor; & tunc secundum illam partem, secundum quam viderit se melius proficere, ad illam magis declinet; quod homo solum experientia discit. Omnes ergo rationes ad primam partem pro frequentia intelliguntur, salua debita præparatione, quæ in paucissimis est ut semper. Hæc Bonauentura; cum quibus videant aduersarij, quomodo cohareant, quæ docent, dum dicunt, communionem quotidianam expedire omnibus cuiusque status, & conditionis, dummodo non sint in mortali, & præparationem debitam ad istam frequentiam reperiunt in omnibus etiam Laicis rite absolutis à lethaliibus.

Habemus etiam aliud præclarum testimonium eiusdem Bonauenturae lib. 2. de profectu religionis Alind eiusdem cap. 77. in hæc verba: Fix aliquis ita religiosus esse videtur, & sanctus, (exceptis Sacerdotibus) quin semel in septimana sufficiat ei ex consuetudine communicare, nisi specialem causam quandoque, vel ratio plus suadeat, infirmitas superueniens, vel singulariter festiuitas solemnis, &c.

Hunc modum loquendi obseruant alij Scholastici. Alex. Alensis 4. p. art. 4. s. 1. quæstiuic. 2. cū proposuisset verba Augustini de Ecclesiasticis dogmatibus: Quotidie Eucharistiam sumere, nec laudo, nec vitupero; quærit, utrum Augustinus loquatur de bonis, an de malis: si enim de malis, deberet vituperare; si de bonis, laudare; respondet in hæc verba: Augustinus loquitur de bonis; & potest esse in bonis, quod quotidie communicare generet fastidium, & minorem reuerentiam, & deuotionem, & c. in aliquibus vero ipsa frequentia auget deuotionem & reuerentiam; & tunc laudabile est quotidie accipere; & ideo nec laudat, nec vituperat; quia aliquando bene potest fieri à bonis, quandoque bene omitti à bonis. Quod ipsum repetit infra quæstiuic. 4. dicens: Per se loquendo magis expedit alicui digne accedere, quam expediat eidem cessare: occasionaliter tamen magis expedit cessare ad tempus, quam frequenter accedere; quia aliquando contingit, quod cessatio est causa maioris deuotionis, & reuerentia. Hæc Alexander; cui contradicunt Auctores primæ sententiæ dicentes; qui hodie non communicat ineptiorem esse ad craftinam communionem, quam si hodie communicasset.

Idem habet Richardus in 4. d. 12. art. 6. quæst. 1. vbi sic ait: Si autem sentiret homo, per multam frequentationem minui reuerentiam ad hoc Sacramentum, & feruorem non multum augeri, interdum deberet abstinere, ut cum maiori reuerentia, & deuotione postmodum accederet. Eadem verba habet Palud. ibi quæst. 1. Dionif. Carthuf. quæst. 5. Alber. d. 13. art. 27. & 28. qui addit, quod inter feruorem charitatis trahentem ad communicandum, & Alber. inter timorem reuerentia retrahentem, medium debet

II
Accedit
Bonauentura
76.
Bonauent.

12
Aliud eiusdem
testimonium.

13
Hunc modum
loquendi obseruant
alij
Scholastici.
Alensis.

14
Richardus
Palud.
Dionys.
Carth.
Alber.

debet seruari temperatrix discretio. Et in lib. de Missa in fine: De his, qui mulieres omni die communicant, videtur, inquit, quod acriter reprehendendi sunt, quia nimio visu vilescere faciunt Sacramentum, & potius ex levitate mulierum putatur esse desiderium, quam ex deuotione causatus. Ac denique de viduis, seu in castitate manentibus, & de iis qui præparant se ad communionem per abstinentiam à coitu, dicit, non debere prohiberi de mense in mensem.

15. Similiter loquitur Victoria de Eucharistia, n. 85. Pet. Soto late lect. 9. de Euchar. Durandus in 4. d. 12. q. 5. Domin. Sotus ibi q. 1. ar. 10. vbi coniugatis non permittit, nisi ad summum semel in hebdomada communicare. Quandus ibid. 12. in fine addit, indegens esse vno die post alterum Laicos communicare. Caietanus ibi durius loquitur etiam cum Sacerdotibus. S. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 12. §. 5. iubet tepidos aliquando abstinere, quia nimia familiaritas parit contemptum. Thomas de Argentina illa dist. 12. q. 13. art. 3. diueri men assignat inter perfectos, & tepidos: & adducto exemplo caloris naturalis, illos inquit, sepius congruit sumere, qui spiritualiter habent fortioiorem virtutem digestiuam, pura in quibus magis viget a mor, & astuans desiderium ad sumendum. Didacus de Tapia in 3. p. q. 8. de Euchar. art. 12. & Nugnus in presenti. Pelbartus de Themeslar 4. p. Rosarij, verbo Eucharistia. §. 23. circa finem. Syluester, Eucharistia 3. q. 15. Ioan. de Friburgo in Summa lib. 3. tit. 24. q. 119. Tabiena, Communio, num. 17. Alfonso Vega in sua Summa, cap. 10. de Eucharistia. §. 18. Pet. de Ledesma 1. part. Summa c. 14. Barthol. de Ledesma in Summario de Sacramento Eucharist. difficult. 27. col. 412. & acriter contra aduersarios Bartholomæus de Medina in Instruct. Confessarij 3. Præcept. Eccles. §. 42. Angelus, Eucharistia 3. num. 38. & vno verbo omnes Theologi Scholastici, Morales, & Mystici, inter quos M. Ioan. de Auila adducendus infra sect. 4. Omittit auctores nostræ Societatis, quæ licet ab eius ortu in frequentiam huius Sacramenti valde fuerit propensa; semper tamen cautissime communionem quotidianam dari voluit, & non nisi probate vitæ, & eximia virtutis testimonio præeunte. Videatur Suarez in presenti, dist. 69. lect. 4. Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 53. P. Egidius in presenti. Valentia dist. 6. q. 8. puncto 4. & alij omnes. Nec mirum, eos ita sentire, quos proprii instituti ratio ad hanc doctrinam præuenierat; vt pote, quæ in Reg. 26. Sacerdotum præscribit omnibus Societatis Confessariis, ne sint faciles ad communionem quotidianam poenitentibus concedendam, sed potius coniugatos moneant, ne crebrius quam octauo quoque die accedant: quam Regulam licet Marzilla oppugnare tentauerit per epistolam ad Præpositum Generalem Claudium, quæ enixe postulabat, & sperabat, vt abrogaretur; frustra tamen talem spem de nostra Societate concepit, quod tam facile disfluaderetur ab ea opinione, quam à primis parentibus adeo prudenter imberberat. Quare merito hanc fiduciam ei abstulit noster Ludouicus de Ponte, epistola quadam de hac materia, quæ habetur in prædictis Additionibus, vbi breuiter, & grauius probat, quod de hac frequentia doctæ satis & pie dixerat 1. tom. Perfectionis Christianæ tract. 4. c. 6. omnino videndus.

16. Vides communem Scholasticorum consensum, à quo in re graui, & mortali non licet priuata auctoritate discedere, præsertim cum credibile non sit, Scholasticos, & Doctores grauiissimos sine firmissimo fundamento in hanc sententiam conspirasse. Primum desumitur ex Patribus, qui licet frequen-

tiam Eucharistiæ sapissime suadeant, numquam tamen voluerunt ita intelligi, vt cum sola gratia habituali expediret quotidie ad Sacramentum accedere, vel vterius maximam quamdam reuerentiam, & præparationem exigunt. Chriostomus hom. 17. Claretus super epist. ad Hebræos: Quando dicit, Sancta sanctus, hoc dicit: si quis non est sanctus, non accedat; non simpliciter dicit, à peccatis mundus, sed sanctus: sanctum enim non mundatio peccati tantum facit, sed etiam præsentia spiritus, & bonorum operum opulentia. Non enim inquit, volo à cæno vos mundos esse, sed etiam albos esse, & pulchros, &c. hæc eadem reperit Aug. hom. 61. ad populum Antiochenum. Augustinus item, siue quicumque Auctor fuit libri de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 53. tom. 3. vbi illa vulgaria verba habentur: Quotidie Eucharistiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamen Dominicis diebus communicandam suado, & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Ex quibus verbis ad minus colligitur, apud Augustinum magis aperta esse vtilitatem communionis hebdomadariæ, quam quotidianæ: illam enim simpliciter suadet, de illa dubitantes valet dicere, Augustinum loqui de eo, qui non est in gratia: hunc enim nec ad hebdomadariam communionem hortaretur. Loquitur ergo de homine iusto, vt explicat Bonauent. in 4. vbi supra; quem tamen, quia raro inuenitur cum puritate requisita ad quotidianam frequentiam, vt dixit idem Bonauentura, relinquunt Augustinus suæ conscientie. Sciebant Patres, habendam esse rationem etiam reuerentiæ tanto sacramento debite: ideo licet ad frequentiam sepe incitarent, aliquando etiam reuerentiæ admonerent. Sic Ambrosius in oratione ante Missam: Quæta cordis contritio, & lacrimarum fonte, quanta reuerentia, & tremore, quanta corporis castitate, & anima puritate illud Diuinum mysterium est celebrandum, Domine Deus, vbi caro tua in veritate sumitur! Quare Catechismus Pij Quinti, cum antiquæ frequentie meminisset, rationem addidit, feruorem scilicet eximium illius sæculi, parte 2. cap. 4. sect. 61. Omnes enim, inquit, qui tunc fidem Christianam profitebantur, vera & sincera charitate ita ardebant, vt cum sine intermissione orationibus, & aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad sacra Dominici corporis mysteria sumenda parati inuenirentur. Attende, obsecro, an hæc præparatio in sola carentia lethalis consisteret; & an hodie in omnibus secularibus passim inueniatur. Nostro autem sæculo quid faciendum, explicat idem Catechismus parolo ante his verbis, Virum autem singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus id magis expediat, certe omnibus regula præscribi non potest. At hi Auctores vnam omnibus regulam communem assignant; vt, qui sine lethali est, accedat; qui non est, non accedat.

Secundo fundatur hæc communis Scholasticorum sententia firmissima ratione, cuius vis ad diuinitatem potissimum capita spectat: primo, ad fumentis vtilitatem; secundo, ad sacramenti reuerentiam. Nam in primis, cum certum sit, effectum Eucharistiæ crescere pro maiori, & meliori præparatione summentis, procuranda summo opere est hæc præparatio; est autem optima præparatio ad hunc cibum, sicut ad alios, fames quædam, & spiritualis esuriens: nam vt dixit Augustinus, panis hic inuorioris hominum esuriem desiderat, & licet de eo pane dictum sit, quod, qui edunt illum, adhuc esuriunt, cæterum apud imperfectos non raro solet contingere, nimiam frequentiam parere contemptum quemdam, & fastidium, abireque communionem ipsam in consuetudinem

rudinem torpori admixtam, ortam magis ex usu, quam ex feruore spirituali: nam ipso usu vilescunt preciosas, minus immutant. Ideo merito dixit Bona-uentura in 4. d. 12. ubi supra, quod maiorem efficaciam recipit homo in una Missa, vel manducatione cum bona preparatione, quam in multis, si non se preparat diligenter: quia nimirum nimia frequentia admittit paulatim diligentiam preparationis, & per consequens fructuum vbertatem, quae datur pro mensura dispositionis: quare ad istam famem conseruandam, & excitandam, fugiendumque periculum insensibilitatis, & contemptus, expedit aliquando homini etiam existenti in gratia abstinere. Ideo forsitan *Leuitic. 24.* iubetur, panes propositionis per singula Sabbatha mutari, & alios recentes substitui; ut monemus, panem hunc, non nisi nouo cum calore, & feruore spirituali offerre, ad quem concipiendum regulariter conducit hebdomada mensura.

Secundo attenditur, vt dixi, ad ipsius sacramenti reuerentiam; in quo licet Christus se totum ad nostram effuderit vtilitatem, expedit tamen tanti Domini rationem habere, & eum, vt par est, tractare reuerenter: sicut *Saia 6.* legimus Seraphim non manu, sed forcipe tulisse prunam, seu calculum de altari; non quidem quia, si manu tangeret, cremaretur manus Angelica; sed in signum reuerentiae, quae caelestis pruna in altari posita tractanda est. Huius ergo reuerentiae, & decoris causa multa fiunt circa hoc sacramentum, quae prima facie videntur dispendium afferre nostrae vtilitatis, licet reuera non afferant, vt videmus. Nam in primis ideo non licet duplex communio in vno die; quia licet singula nouum fructum afferent, esset tamen quadam species minoris reuerentiae passim accedere ad tam venerabile sacramentum; nec ideo solum prohibetur multiplex communio in die, quia per vnam communionem melius representatur vnitas mortis, & passionis Christi, vt vult Marzilla; quia licet haec sit ratio alicuius congruentia, non tamen conuincens: potest enim pariter ob eundem respectum prohiberi duplex communio in hebdomada. Ratio ergo fuit, quam tradit Gabriel *sect. 87. in Canonem* his verbis, *Defectus debita reuerentiae, praesumptio dignitatis propriae, & insufficientia gratitudinis reddenda. Ad dignam suspensionem huius sacramenti requiritur meditatio excellentiae tanti sacramenti, vt mens excutatur ad sumendum cum reuerentia, & deuotione. Requiritur etiam meditatio propria indignitatis vt excutatur animus ad sumendum cum timore, &c. Haec autem difficulter digne exhibentur pluries vna die, unde tandem in consuetudinem venires sine hac preparatione sumere, & per hoc minus reuerenter.* Haec Gabriel; ex quibus colligitur clare, hominem, cui quotidiana communio causa esset accedendi sine meditatione, & consideratione, siue quia frequentes occupationes impediunt, siue quia exigua deuotio non sufficeret ad quotidianam preparationem, hunc (inquam) melius facere accedendo semel in hebdomada, quam singulis diebus, cum respectu huius militet eadem ratio.

Confirmatur primo, quia ob eandem sacramenti reuerentiam prohibuit Ecclesia Eucharistiae sumpcionem infantibus baptizatis, licet hoc non fiat sine aliquo ipsorum dispendio, quibus Eucharistia auget gratiam ex opere operato: & vltus etiam obtinuit, pueris etiam doli capacibus non dati Eucharistia ante perfectum usum rationis. Quem morem licet videatur Marzilla reprehendere in Memoriali ante primam obiectionem, probant tamen illum Theologi omnes, quos refert Suarez in *praesenti disp. 70. sect. 1.* & Catechismus Pij V. & consuetudo omnium Sacerdotum non admittentium statim pueros

ad communionem, licet eis absolutionem impendant. Quae etiam ratione apud Indos non admittuntur omnes sine delectu ad Eucharistiam, licet omnes absoluantur, sed illi solum, qui proiectiores sunt, & melius discernunt cibum istum. Vides, quam infirma sit haec consequentia: aliquis est iam per absolutionem capax fructus Eucharistiae; ergo non est, cur illi negetur. Debet enim ulterius haberi ratio reuerentiae ipsius sacramenti, vt docuit Tridentin. *sess. 21. c. 2.* du aut in Sacramento dispensatione attendendum esse ad vtilitatem suscipientium, & ad Sacramenti venerationem, pro temporum varietate, &c.

Confirmatur secundo, quia ob eandem reuerentiam non datur Eucharistia amentibus etiam non perpetuis, & baptizatis, & capacibus effectus Eucharistiae; quibus licet in fine vitae detur pro Viatico, non tamen ante mortem; vt cum Catechismo Pij Quinti docent communiter Theologi; quos sequitur noster Suarez *Disp. 69. Sect. 2.* vbi bene aduertit, rationem discriminis inter mortis articulum, & aliud tempus procedere ex veneratione debita huic Sacramento; quod postulat, non nisi ex graui causa dari ei qui per propriam deuotionem non potest se ad illud preparare: quae sane ratio cum proportione probat, aliis omnibus eo rarius, & cum grauiori causa dandum, quo minus habent deuotionis, & preparationis; vt etiam in hoc sensu habeat locum illud, *Cant. 5. Comedite, amici, & bibite, & inebriamini, charissimi;* vbi vides ad maiorem satietatem inuitari charissimos, quam amicos; habet enim suam latitudinem inuitatio, sicut & ipsa amicitia, & familiaritas conuiuorum.

Confirmatur tertio, quia eadem de causa ablatus est usus calicis Laicis, vt scilicet seruetur debita reuerentia Sanguini, licet alioquin careant Laici maiori fructu, quem ex vtraque specie haberi diximus *Disp. 12. sect. 3.* Item ea de causa prohibetur communio infirmo habenti periculum vomitus; quia plus refert cauere vomitum specierum ob irreuerentiam, quam infirmum habere fructum Viatici. Quid dico periculum vomitus? Etiam si non sit tale periculum, non permittitur aegroti sumere Eucharistiam de manu Laici, casu quo ablit Sacerdos: exultante Ecclesia, minus inconueniens esse quod moriatur sine Viatico, quam tangi Eucharistiam manu Laica, absente Sacerdote. Adeo curat reuerentiam huic Sacramento in omnibus seruari: & mirum erit, ob eandem reuerentiam, hominem remissum, & venialibus ex aduertentia plenum, in ipsiusque actu complacentem abstinere a quotidiana communione.

Confirmatur quarto; quia ob eandem reuerentiam prohibitum fuit olim accedere ad Eucharistiam post coitum etiam coniugalem, & licitum; & licet illa praecpta cessauerint in ratione praecpti, manent tamen in vi consilij congruentissimi, vt post talem coitum, vel pollutionem etiam inuoluntariam abstineat homo; vt docent Patres, & Theologi, quos refert, & sequitur noster Sanchez *lib. 9. de Matrim. Disp. 13. nisi* forte aliqua rationalis causa in particulari excuset ab irreuerentia; de quo diximus *Disp. 15. Sect. 1.*

Sensit difficultatem Marzilla in *Additionibus c. 7.* & respondet, in primis illa antiqua decreta non tam praecipere, hominem non communicare post copulam, quam non habere copulam ante communionem; itaque ob reuerentiam Eucharistiae iubebatur homo, abstinere a copula ante communionem; quod si non abstinere, non ideo iubebatur abstinere a communionem; quia data illa negligentia antecedenti, adhuc melius erat communicare, quam abstinere. Caterum haec expositio est contra verba Patrum

20.

Confirmatur secundo ea amentibus

Suarez.

21.

Confirmatur tertio eo quod Sanguis non detur Laicis.

22.

Confirmatur quarto ex antiqua prohibitione.

23.

Marzilla solueret difficultatem conatur.

Haec expositio est contra

Patrum

Verba PP. Patrum, & Auctorum, qui de hac re loquuntur etiam ex suppositione copula, vel pollutionis; & dicunt, non licere tunc accedere ad Eucharistiam. Sic expresse Timotheus Alexandrinus in Responsis Canonice, quæ habentur in *6. tom. Biblioth. Sacrae, respon. 5. & 13.* vbi ait, coniugatos non posse sumere synaxim eo die, quo simul cohabitauerit; & S. Malachias, teste Bernardo in eius Vita, monacho polluto dixit: *Non debueras sic ministrare.* Et Carthusiani lege lata ita statuerunt, vt habetur in *statutu antiquis p. 1. c. 43.* monachū nocte pollutum etiā citra culpam, mane non celebrare, nec ad altare accedere. Et denique Scholastici, & Morales, quos refert Sanch. vbi supra, omnes loquuntur ex suppositione copula, vel pollutionis, & dicunt, tunc minus decere cōmunionē, nisi aliqua fit causa rationabilis.

24. Respondet secundo. Respondet secundo Marzilla, illam indecentiam inueniri, quando ex copula, vel pollutione præcedenti manent adhuc reliquæ in imaginatione, & appetitu, nec omnino sedata est delectatio ex copula orta: tunc enim, etiam si non interuenit culpa grauis, decentius esset abstinere. Iam ergo concedit hic Auctor, & fatetur, licet inuitus, casum, quo careat homo gratia Sacramentali ob reuerentiam Eucharistiæ, cum tamen probatus sit, iuxta Apostolum, & digne manducaret. Videat nunc, si, quod ipse semel concedit, liceat nobis pariter concedere, quando homo habeat actuale complacentiam in venialibus innumeris, & nullam prorsus actuale deuotionem, vel fere nullam ob distractionem, & euagationem circa res domesticas; an tunc iniuria fiat huic homini, si ob Sacramenti reuerentiam abstineat ab hodierna sumptione, donec cras discat melius se disponere. Certe Eucharistia magis dignearetur hodie istud hospitium, quam hominem qui ob matrimonij legem seruandam habuit copulam; & tamen Paulus per te non suadet illi, sed permittit cōmunicare; ergo nec isti, de quo loquimur.

25. Additur etiam non tantum attendi reuerentiam, sed etiam ad utilitatem sumentium. Adde tamen, non ita attendi in hac abstinentia ad solam Sacramenti reuerentiam, quin attendatur etiam ad sumentium utilitatem; imo dixerim præsertim attendi ad nostram utilitatem: quia regulariter loquendo quotidiana cōmunitio in eo statu remissionis, & corporis vix contingeret sine multiplici culpa veniali concomitanti, & antecedenti: tū quia, moraliter loquendo, repugnaret illi hominem quotidie preparare se cum ea deuotione, & attentione, quæ postulat susceptio huius Sacramenti; vix enim, qui taliter viuunt, possunt se componere, & preparare semel in hebdomada, nedum singulis diebus: tum etiā præcipue; quia moraliter loquendo, quamplures cōmuniones haberent sine defectu, & malum venialiter, nempe inanem gloriam, vanam emulationem, vel aliquid simile. Ratio est, quia cum rota dulcedo, & efficacia huius cibi spiritualis sit, & famem exigit spiritualē, necesse est, hominem esuriētem quotidie hunc cibū, habere famē, & esuriem magnam spiritualem: hæc autem non reperitur, nisi in corde vacuo, & puro à mundanis curis, & delectationibus illicitis: cum ergo sine ista fame desiderari non possit cibus hic, prout oportet; hæc autem tanta fames non adit, nisi in corde puro, consequens est, hominem nimis deditum humanis voluptatibus, (etiam citra culpam mortalem) vel non desiderare vere hunc cibum quotidianum, & corpori inspidum, vel regulariter desiderium illud habere admixtum alium finem imperfectum.

26. Sane vis huius rationis moralis colligitur ex doctrina Patrum, qui passim negant veram famem in corde nimis impuro. Sufficiat pro omnibus afferre Gregorium *super 1. Reg. 1.* vbi de culpis etiam ve-

nialibus loquitur: *Non saturantur, inquit, nisi famelicis, qui à virtute perfecte ieiunantes. Diuina sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis: & quia sine peccato electi etiam vixi esse non possunt; quid restat, nisi vt à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, vacuari quotidie conentur: nam qui quotidie non exhaurent, quod delinquit, et si minima sunt peccata, quæ congerit paulatim anima repletur; atque ei merito auferunt fructum interna saturitatis. Hac repletionem nos euacuare Paulus infirmans, ait: Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, &c.* Hæc Gregorius: quæ nescio quomodo adducat pro se Marzilla, vt probet, solam peccati mortalis carentiam commendari à Paulo, & Patribus, ad functionem Eucharistiæ, cum constet ex Gregorio, etiam minima peccata, si plura sint, obesse, & impedire famem spirituales, nisi per displicentiam euacuentur.

Denique libet addere, quod Ludouicus Blofius in *Momils Spiritualis* c. 6. refert S. Gertrudem intellexisse à Domino: *Quot quot (inquit) viri, vel famia secularis viuunt in aliquo statu, qui à Deo & Ecclesia non discordet, siue sint in matrimonio, siue extra matrimonium, siue vendant, siue emant, seu quauis alia licita ratione vitium sibi parent, si bona voluntate præditi ex Dei gratia persenerant in bono, & à grauibz culpis sese continent, vitamque suam secundum Dei præcepta, ac sanctæ Ecclesiæ decreta dirigere volunt, peccataque sua humili corde Sacerdoti confitentur; hi omnes de Dei misericordia confisi venerandum Eucharistiæ sacramentum in solemnitatibus, vel diebus à Patre spirituali ipsorum status accipere possunt. Licet enim rebus externis multipliciter occupati sint, & in iuniores culpas sapius cadant, peccata tamen sunt iusti in omnibus, ob idque Deo placent. Inueniuntur autem nonnumquam inter eos, qui habitum secularē gestant, aliqui tam parvi, & iuuenes, vel sancti, vt quotidie sacram cōmunionem percipere possint. Hæc ibi: quæ eo libentius transcripsi, quo maioris ponderis apud aduersarios erit doctrina à Christo tradita sanctæ virginis Gertrudis Ordinis S. Benedicti, & salata à Venerab. Viro Ludouico Blofio Abbate eiusdē Ordinis. Constat autē ex verbis illis, non omnes, sed aliquos paucos esse ex iis secularibus, qui Deum timent, quibus Eucharistia quotidie danda sit: constat etiam, non nullis tantis à Patre spirituali diebus, eam debere accipi, quæ erat secunda pars probanda sectione sequenti.*

SECTIO III.

Secunda pars communis, & vera sententia probatur.

ID quod secundo loco probandum proposuimus est Confessarij, seu Patris Spiritualis consilium attendendum, non solum quatenus per Sacramentalem absolutionem iudicat hominem dignum Eucharistiā, sed quatenus etiam assignet vnicuique regulam prudentem, magis vel minus frequentem accedendi: quod quia magis discedit à Theologo Scholastico, breuius à nobis in hac sectione ostenditur. Et in primis probari potest auctoritate omnium Theologorum, quos superius adduximus, qui hoc vel supponunt ex praxi receptissima Pet. de Soto & b. præd. Barthol. à Medina, P. Henrici, qui alios afferunt, se docent. Videatur præsertim Pet. de Soto & b. præd. de Eucharistia. c. 3. §. 2. Alfonsus Salmeron *1. tom. in Euangel. tract. 41. circa finem*; qui licet acerrime suadeat cōmunionis frequentiam, addit tamen hoc fieri debere à Laicis arbitrio Sacerdotis, modis præ-

prudens, ac probus. Et in eodem tractatu paulo à principio affert ex Dionysio Carthus. exemplum quarundam Monialium contra eos, qui, spreto iudicio, & consilio suorum Præfactorum, sæpe audent communicare. Eodem modo loquitur Suarez, & alij omnes Recentiores, quos non oportet singillatim enumerare.

29. Ratione item probari potest ex duplici capite; primo, ex regula illa generali apud Sanctos & spirituales viros receptissima; quod in rebus ad profectum spiritus pertinentibus debet vnusquisque Patris spiritualis consilio stare, nec suo se arbitrio regere; quod in rebus alioquin sanctis locum habet, vt in oratione, ieiunio, pœnitentia, &c. quanto magis in Eucharistia, cuius nimiam sumptionem habere aliquid periculi probatum est supra; & per consequens, dubium est hic, & nunc, qualis frequentia huic homini magis expediat, iuxta vitæ statum, quem habet. Nam, (vt dixit Catechismus supra adductus) non potest vna regula pro omnibus assignari. Cur ergo in hoc dubio non stabit prudentis Patris iudicio, sicut & in alijs ad spiritum pertinentibus? Sane si Ecclesia non prohibuisset binam in die communionem, posset etiam aliquis dubitare, an sibi expediret duplex communicatio, matutina, & vespertina? Diceret tunc forte Marzilla, non esse de hoc consulendum, quia res erat de se bona, & utilis. Falleretur tamen; nam ipsa Ecclesiæ prohibitio ostendit, vnicam esse ipsi sumenti vtiliorem, quam duas. Cur ergo nunc non potest dari homo, cui vnica in hebdomada vtilior sit? & per consequens, ne decipiatur, oportebit Patris alicuius prudentiam consulere.

30. Cæterum, quidquid sit de alijs rebus; circa vsum tamen huius sacramenti magis voluit Ecclesia, spectari consensum Sacerdotis à Laicis. Nam in primis ideo Christus Dominus noluit Laicos habere hunc cibum, nisi per manus Sacerdotis; vt scilicet sciret Sacerdos, quibus, & quando dari expediret. Nec sufficit quicumque Sacerdos, sed requiritur proprius Pastor, Parochus scilicet, vel alius, qui ab eo habeat iurisdictionem delegatam; quod indubitatum est apud omnes Theologos; vt ex Concilijs & Patribus probat Valquez disp. 219. cap. 2. Suarez disp. 72. sect. 2. & ex Scholasticorum, & Summistarum consensu, quos affert & probat Henricus, dicto lib. 8. de Euchar. cap. 55. Sane hæc iurdictio, quæ in dante desideratur, ideo est, vt Pastor, cuius est oues agnoscere, melius possit consulere vtilitati subditorum: alioquin si hæc sumptio non haberet peculiarem difficultatem post Sacramentalem absolutionem, non desideraretur peculiaris iurdictio, vt homini semel à proprio Pastore absoluto posset Eucharistia ministrari, sed posset eam à quolibet accipere.

31. Concedit Marzilla consequentiam in Memoria- li ante primam obiectionem, vbi docet ad communicandum ex deuotione per annum, nullam exigi iurisdictionem in Sacerdote, sed solam potestatem Ordinis: sed an sine temeritate, viderint alij, cum sit contra omnes prorsus Theologos, & contra mentem Pontificum, qui Religiosis concedunt priuilegia ministrandi Eucharistiam non subditis; & hoc cum limitatione, scilicet in proprijs solum domibus: & contra Rubricam, & Canones positos in Manuali pag. 1. vbi expresse habetur, sacramentum Eucharistia nunquam nisi in casu necessitatis posse ministrari nisi à Parocho; & denique sine vilo prorsus fundamento. Nam in primis affert pro se illud ex Hymno Ecclesiæ: Cuius officium comitti voluit solis presbyteris, quibus sic congruit, vt sumat, & dent cæteris.

Cæterum ex hoc loco, non magis probatur, posse Sacerdotem simplicem ministrare Eucharistia, quam absolueri. Nam similiter dici potest, Christum dedisse Sacerdotibus potestatem absoluedi, quando ordinantur. In vtroque autem casu sermo est de potestate ordinis, non de potestate iurisdictionis, quæ postea exigitur. Sicut etiam ad vngedum infirmum requiritur eadem potestas, licet Apostolus absolute dicat, hoc munus congruere presbyteris: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, &c. affert secundo pro se verba Tridentini optantis, quod omnes fideles communent in omnibus Missis priuatis: ergo supponit, omnes Sacerdotes posse ministrare Eucharistiam; alioquin optaret Concilium fideles accipere Eucharistiam ab eo, qui dare non potest. Futile sane argumentum, sicut si inferres ex eodem loco Concilij, posse aliquem communicare bis eodem die; quia Concilium optat, quod communicet in omnibus Missis, quas audit: contingit autem eadem die audire plures Missas. Ridicula esset consequentia; quia Concilium supponit terminos habiles, quod scilicet illa die non communicauerit, quod fit rite absolutus à proprio Sacerdote, & quod ab eodem habeat veniam accipiendi Eucharistiam.

Affert pro se ille auctor verba Tridentini.

Sed futile est argumentum.

32. Confirmatur primo ex c. Omnis vtriusque sexus, de pœnitent. & remis. vbi cum sermo sit de communionem annua ex præcepto faciendâ tempore Paschatis. adhuc permittitur differri ex consilio Confessarij: ergo à fortiori communicatio non ex præcepto, sed ex deuotione faciendâ differri vtiliter poterit aliquando ex eiusdem Confessarij consilio. Nec obstat, si dicas, in casu illius textus intelligi dilatam absolutionem sacramentalem, quia obstant verba illa, de consilio: quæ in rigore non sonant obligationem præcepti, sed directionem consilij.

32. Confirmatur.

33. Confirmatur secundo ex vfu, & praxi sanctorum, de quibus passim legitur, quod prohibiti à Confessarijs abstinebant sæpe à quotidiana communionem. Sic narrat Ribera de S. Theresâ lib. 4. c. 12. & idem legitur de alijs innumeris, qui sane spiritu Dei ducebantur ad obediendum. Nam licet Confessarij aliquando possit decipi; pœnitens tamen non decipitur, dum ei obedit, qui personam Christi sustinet; vt certum est in materia de obedientia. Ad quod facit, quod legitur in vita S. Bernardi lib. 1. quod cum Monacho die solemnem quodam præcepisset, abstinere ab Eucharistia, ille tamen verecundia causa accessit; non tamen potuit cælestem cibum trahere, donec à Bernardo veniâ obtinuit suæ inobedientia; nec est credibile, Monacho illi dilatam fuisse absolutionem sacramentalem ob aliquod peccatum mortale, tum quia ætas illa, & perfectio illius sanctissimi Cenobij delicatorem viuendi rationem habebat; tum etiam, quia, si absolutio meritò negata fuerat, vt experientia sumeretur de Monacho, vt fieri solet; procul dubio non deberet tam cito absolui eadem die, vt communicaret: quare verius videretur, dilatam fuisse eam communionem ob maiorem sacramenti reuerentiam ex consilio Prælati, cui in hac materia obediendum ostendit illud Exodi 16. vbi taxante Moyse mensuram Gomer, quam ex manna singuli colligerent, & aliquibus non obedientibus, sed mensuram excedentibus, & relinquentibus vlque mane, scaterere capis vermibus, atque computruerit; quia nimirum, quantumvis sit panis Angelorum, colligi tamen debet iuxta consilium Patris, & Confessarij, ne forte occasionaliter noceat.

33. Confirmatur secundo ex vfu sanctorum.

34. Ad quod etiam facit, quod refertur 1. Mach. c. 4. quod cum inuenisset Iudas altare holocaustorum profanatum, & dubitaret de illo, an vtendum ipso esset scriptura.

34. Affertur exemplum ex ceteris scriptura.

esset ad holocausta, incidit illis consilium bonum, & reposuerunt, inquit, lapides in monte domus in loco apto, quoad usque veniret Propheta, & responderet de eis. Sic sane fieri debet, quoties dubitatur de puritate ad frequentiam huius sacramenti; mundare lapides, quantum fieri potest, ponere eos in loco apto, & puro, ac de reliquo consulere Prophetam, Prophetam, inquam, non quemlibet Sacerdotem, sed doctum, & pium, qui spiritum Dei habeat; sicut Iudas noluit consulere Sacerdotes, quos secum habebat, sed expectare Prophetam: est enim res periculi plena, & in qua vel per excessum, vel per defectum facile decipi possumus. Vnde non desunt, qui doctrinam illam de non sequendo consilio Confessarii in ordine ad communionem temerariam, & scandalosam iudicent; cum quibus sentit P. Luisius Turrianus in *disf. selectis, disp. 36. de Censuris Theolog. censura 4. dub. 44.*

35.

Turrianus

S. Thom.

Respondetur
sancto Th.

Obstare videtur huic doctrinæ S. Thomas in 4. *dist. 12. q. 3. art. 1. quest. iunc. 2.* vbi ex Augustino docet, quoad hoc relinqui debere unumquemque suo iudicio; ergo non oportet sequi iudicium Confessarii. Respondetur, S. Thomam docere, unumquemque consulere debere in primis propriam conscientiam, an experiatur minui, vel augeri in se reuerentiam, & affectum per frequentiam: hoc enim nemo scire potest, nisi ipse, qui experitur, & quoad hoc relinqui debet quilibet suo iudicio: ceterum postquam Confessarium de hoc instruxerit, ad Confessarium spectat præcipere, quod facere debeat.

SECTIO IV.

Soluuntur obiectiones contra communem sententiam.

36.
Salmeron.

Videamus nunc fundamenta aduersæ opinionis, cuius auctor ea fere desumpsit ex Salmerone *disf. tom. 9. tract. 41.* non tamen desumpsit limitationem, qua Salmeron absolutum illum tractatum per hæc verba: *Vt autem ad Laicos veniamus, quibusdam quotidiana communio conueniunt, quibusdam octavo quoque die, quibusdam semel in mense, & sic de aliis pro cuiusque dispositione, & arbitrio Sacerdotis, modo sit prudens, ac probus; ita ut non possit certa aliqua regula assignari.* Hæc ille. Veniamus tamen ad argumenta; & in primis ad ea, quæ ducuntur ab auctoritate; deinde ad rationes.

37.

Chrysof.
Primo obicit
Chrysof.
& alij.

Primo ergo obicit potest Chrysofostomus *tom. 4. hom. 5. super. 1. ad Timoth.* in hæc verba: *Hoc est, quod uniuersa perturbat; quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore consistere meritum putas; summamque arbitrarie reuerentiam, ac religionem esse, si non sapius coeistem illam ad eas mensam. Ignoras, quoniam indigne accedens, etiamsi semel tantum fiat, te supplicio tradit; digne vero, etiamsi sepe accedat, salutem inde conquiris?* Idem Chrysofostomus *hom. 3. in Epistol. ad Ephes.* *tempus non efficit dignos tanti aditu Sacramenti: sed sola anime sinceritas, atque expurgatio: cum tali puritate accedens semper, sine hac ne presumas unquam.* Consonat illud Augustini *tom. 10. ser. 28.* de verbis Domini: *Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.* Bonaventura de process. Relig. processu 7. cap. 21. *licet tepide, accedat fiducialiter confidens de misericordia Dei; quia quo magis ager, magis indiget medico.*

Augustin.

Bonavent.

38.

Idem.
Explicatur.
sancti PP.

Hæc, & alia similia explicat idem Bonavent. in 4. *vbi supra,* dicens, debere intelligi, *salua semper debita preparatione, que in paucissimis est, ut semper.* Suadent ergo Sancti frequentem communionem;

eo tamen ipso suadent disponere se hominem ad frequenter accedendum, ut dixit Ambrosius: *Quotidie accipe, quod quotidie tibi prodest. Sic vinum, et quotidie meraris accipere.* Fateor item, solum temporis dilationem per se non conferre ad meliorem preparationem, nec frequentiam reddere minus aptam, imo potius magis per se loquendo; per accidens tamen potest alicui occasionaliter frequentia parere irreuerentiam, ut supra probatum est. Cum vero dicit Chrysofostomus, cum vite puritate temperandum, debet accipi illud, *semper,* cum proportionem, id est, suis temporibus congruis, pro maiori vel minori congruitate & necessitate: sicut, *semper orandum,* debet accipi cum eadem proportionem. Adde, verissimum esse, qui non est dignus quotidie, non esse dignum post annum: hoc tamen solum arguit, ineptam esse exultationem eorum, qui præcedunt indignitatem, ne accedant. Ceterum licet post annum non sit dignus condignitate adæquationis, potest tamen accedere aliquis sine indecentia; quæ est, si cum eadem tepiditate accederet quotidie, quia post annum datur grauior necessitas, qua excutitur, & compenatur illa irreuerentia.

Secundo obicitur, *panem* istum appellari *quodidanium*, id est, quotidie accipiendum, quæ verba de Eucharistia intelligunt plures Patres adducti à Salmerone vbi supra: Respondeo cum Bonaventura *vbi supra,* panem esse quodidanium per se loquendo, & supposita debita dispositione, quam obiter petimus petendo panem illum fieri nobis quodidanium. Eodem modo intelligi debet admonitio Catechismi docentis Parochum, ut hortetur fideles hunc panem quotidie sumere, sicut corpori in singulos dies alimentum subministrant. Quæ verba explicari debent ad mentem eiusdem vbi supra dicentis, dispositionem ad Eucharistiam latitudinem habere, atque ideo non posse vnâ regulam pro omnibus præscribi.

Tertio obicitur ex Hilario in cap. *Si non sunt* de consecrat. d. 2. *Si non sunt tanta peccata, ut excommunicetur quis, non se debet ad medicinam corporis, & sanguinis Domini separare:* ergo sola carentia mortalis culpæ sufficit ad vtilius accedendum. Respondeo, ibi non agi de maiori vtilitate quotidianæ communionis, sed solum de omissione communionis; quæ intuitu delictorum præcedentium non debet omitti, si homo velit se preparare, nisi propter illa fuerit excommunicatus. Quo etiam sententi loquitur Gregorius lib. 2. Epistol. 26. *Sicut, exigente culpa, quis à Sacramento Communionis digne suspenditur: ita infonibus nullo modo talis debet rogari vindicta.*

Quarto obicitur Tridentinum *Sess. 22. cap. 6.* vbi optat, in singulis Missis fideles adstantes communicare. Item declaratio Cardinalium in 4. vol. declarationum Rotæ supra illum locum Concilij, vbi dicitur, Tridentinum obstare Episcopo prohibenti communionem quotidianam omnibus coniugatis, sicut præscribenti certos dies, extra quos non fiat communicatio. Respondeo, Tridentinum optare, id quod perfectius est; ceterum simul optare in omnibus dispositionem congruam ad illam frequentiam. Quæ merito reprehenditur Episcopus prohibens communionem quotidianam, sicut reprehenderetur, qui prohiberet in vniuersum statum Religiosum, si certum sit non expedire omnibus in particulari ingredi Religionem.

Quinto obicit Marzilla in *Additionib. c. 21.* vbi auctoritatem Ioannis de Auila, viri pietate, & doctrina nostro sæculo insignis; qui consuluit, an Parochus rogatus sæpe in anno debeat dare Eucharistiam peccatis.

petenti, necne: Respondet affirmatiue, & multum commendat frequentiam communionis, qua responsio habetur in 1. tomo 3. partis suorum Operum, tract. 23. Gaudeo, Marzillam velle litem hanc definiti ex sententia Ioannis de Auila, quem fateor virum piissimum, & magnæ auctoritatis: debuerat tamen videre, an eum satis haberet pro se in hac causa. Fateor, fuisse propensum valde in frequentiam Eucharistiæ, & perpetuum eius commendatorem: non tamen talem, quales sunt hi auctores, vt patet ex integra eius epistola, quæ habetur in 2. parte Epistolarum, ad Concionatorem rogantem, vt rum quotidiana cõmunio consulenda sit omnibus personis coniugatis, & laicis: vbi acerrime inuehitur in hanc consuetudinem, & consilium; & concludit, rarissimum esse, vt coniugatus possit congrue accedere nostro sæculo quotidie ad Eucharistiã; & dissoluit clare omnia argumenta opposita partis, adeo vt mirum sit Marzillam eam epistolam legisse, & in Auilam, vt in hostem apertum, non irruisse. Videatur tota, quam libenter transcriberem, nisi omnibus vulgari lingua præ manibus haberetur.

Respondetur illi ad vbi dicitur.

43. Obicitur sextimo vbi dicitur.

Sexto obicitur vbi dicitur primitiæ Ecclesiæ, in qua fideles omnes quotidie communicabant. Respondet Bonauentura vbi supra feruorem illius sæculi proportionem habuisse cum illa frequentia: quare qui se experiatur sapere illud sæculum, habeat etiã frequentiam illius sæculi. Respondet secundo Auila, vbi supra, non esse credibile, quod coniugati etiã post copulam accederent quotidie ad Eucharistiã, cum ex decretis illius temporis constet, quam serid ab Eucharistiã remouerentur post copulam.

44. Obicitur septimo vbi dicitur.

Septimo obicitur ex Paulo, dispositionem necessariam esse solum puritatem à lethali; qua posita, homo edat, & bibit: Ergo si hæc datur quotidie, quotidie expedit edere de hoc pane. Respondetur; in primis hoc argumentum probat similiter post pollutionem nocturnam, & cum delectatione veniali expedire communionem, quod non audent concedere aduersarij, vt vidimus. Deinde Gregorius Papa, 1. Reg. 1. prædicta verba Apostoli de munditia etiã à venialibus cum proportione quadam intelligit, vt supra visum est. Nam cum dixisset, peccata etiã minima euacuanda, vt famelicus simus, statim subdit: Hac repletione nos euacuare Paulus insinuat, ait: Probat se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quid enim est hoc loco probare, nisi euacuata peccatorum nequicia, se probatum ac purum ad Dominicam mensam exhibere? De repletis etiã subdit: Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad penitentiam lamenta curramus; quia ipsa sola virtus est, quæ euacuet, quod in ventre anime culpa coadunat; & tunc vere famelicus saturantur, quia quo studiosius mundamur, lamento penitentia, eo vberiorum Divina gratia fructum recipimus in spiritali refectioe. Hæc Gregorius, vbi non vult, venialia inducere grauem reatum communicanti, sed cum proportione quadam consiliũ Pauli accipiendum, vt scilicet eo maior fructus speretur, quo maior fuerit euacuatio; & eo plus periculi esse in hac mensa, quo minus euacuata fuerint etiã venialia, & quotidiana peccata. Denique dici potest, verba illa: Sic de pane illo edat, non esse consulentis, sed permittentis edere, postquam præcedit puritas à lethali: manet tamen locus consilij abstinendi aliquando, vt cum reuerentia sumatur.

45. Obicitur octavo vbi dicitur.

Octavo obicitur; quia Sacerdotes celebrant quotidie, cū tamen ad celebrandũ eo maior requiratur puritas, quo excellentior est dignitas Sacerdotis. P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

dotis, quam Laici communicantis. Respondeo, primo, Sacerdotes etiã cum pari dispositione posse frequentius celebrare; quia defectus ille puritatis compensatur per maiorem obligationem, quam ex officio habent offerendi Sacrificium: sunt enim nũcij, & ministri publici deputati ab Ecclesia, vt eius nomine Deum placatum reddant: quare ipsius Ecclesiæ puritas, cuius nomine accedunt, reddit eos magis acceptos, vt accedat ad Deum. Respondetur secundo Sacerdotes ex officio habere per se minorem indispositionem accedendi quotidie, vt potest quos ipse status separat à curis secularibus, à coniuge, à filiis, &c. Respondetur tertio, Sacerdoti, qui culpabiliter, vel inculpabiliter habet idem periculum irreuerentiæ, & in deuotionis ob nimiam frequentiam, optimum etiã consilium esse, aliquando abstinere, vt postea reuerentius accedat. Sic enim Sacerdotibus consulit D. Bonauentura vbi supra lib. 2. de profectu Religiosorum, c. 77. omnino videndus.

doctores quod celebrant. Respondeo.

Respondetur secundo.

46. Obicitur nono.

Nono obicitur, quia ex nostra sententia sequitur, nemini Laico posse concedi quotidianam communionem sine vehementi periculo superbiæ; nam eo ipso iudicat Confessor, habere maximam puritatem ad talem frequentiam requisitam. Respondeo; maior superbiendi occasio nascitur, cum Deus aliquem ad miracula, vel reuelationes extollit: sed re vera in iis casibus est minus periculum superbiæ; quia quo maior est puritas, eo maior est lux ad cognoscendum, puritatem illam esse donum Dei à Deo dependens, & de quo non nisi stultissime potest aliquis gloriari.

Respondetur.

47. Obicitur vltimo.

Obicitur vltimo, si hodie non expedit communicare, ergo nec post octo dies; quia tunc non erit maior puritas. Respondeo, in primis ipsa abstinentia est occasio, vt postea accedat aliquis cum maiori deuotione actuali, & se diligentius præparet, vt supra vidimus. Deinde, etiã dispositio esset æqualis, minor irreuerentia est accedere singulis hebdomadis, quam singulis diebus: quia necessitas est maior pro singulis hebdomadis, quã pro singulis diebus; & excessus necessitatis tollit irreuerentiam, vt patet in amentibus; cui, dum sanus est, non datur Eucharistiã ob irreuerentiam, & tamen datur in articulo mortis propter maiorem necessitatem: ergo cum proportione, quo magis crescit necessitas, minor erit irreuerentia accedere ad Eucharistiã etiam cum æquali dispositione.

48. Turrianus Sherlogus. Concionatores tamen ad frequentiam debent incitare.

Omitto alia argumenta leuiora, & alia testimonia, quæ afferunt, & facile ex dictis possunt dissolui. Pro coronide tantum huius Disputationis, de qua vltra citatos videri possunt Lufius Turrianus in disputat. Select. part. 2. disputat. 1. & Paulus Sherlogus in Antecologis ad Cantica, Antecolog. 4. sect. 10. & 11. Hoc vnum monere velim, Concionatores regulariter debere ad frequentiam incitare; tum quia populus in hoc sæculo multo magis inclinatur ad raritatis, quam ad frequentiam vitium; & si frequentia reprehendatur, facile fiet, vt plures suam desidiam reuerentiæ velamine simulare velint; tum etiã, quia multo plura inconuenientia ex raritate nascuntur, quam ex frequentia: nam vt in plurimum ad frequentiam non declinant, nisi timorati, & pii. Cum enim Eucharistiã cibus sit carni insipidus, & super quo carnalis homo quotidie naufeat, quantumvis frequentia prædicetur; non nisi per pauci ad quotidianam communionem accedent; facilius erit, si frequentiam reprehendas, quam plures ab hebdomadaria remouere. Decet ergo Theologum scire, quod doceat Theologica veritas in hoc negotio; sermonem tamen temperare, & apud plebem

plebem in fauorem frequentæ loqui, prout sancti Patres, & Theologi omnes Scolastici fecerunt. Faxit Deus, ita omnes sentiamus, & loquamur. prout ad huius Venerabilis Sacramenti reuerentiam magis expedit, & ad nostrarum animarum utilitatē.

DISPUT. XVIII.

De Ministro Eucharistiæ.

SECTIO I. *Vtrum solus Sacerdos possit Eucharistiam ministrare.*

SECTIO II. *Vtrum omnes Sacerdotes possint Eucharistiam ministrare.*

Actio ministrandi duplex.
S. Thom.

DUPLEX est actio ministri in hoc Sacramento; altera ad conficiendum; altera, ad dandum iucipienti. De vtraque agit S. Tho. q. 82. & de prima dicit *arr. 1.* pertinere ad solum Sacerdotem rite Ordinatam: est quidem quia ad controuersias spectat, qui contra hæreticos nostri temporis id accurate tractant, illis relinquunt; & videri etiam potest Valquez *disp. 218. c. 1.* Postea *arr. 2.* tractat S. Thomas, an possit hoc Sacramentum confici simul à pluribus Sacerdotibus; de quo puncto late diximus supra *disp. 11. sect. 8.* Restat nunc agere de secunda actione, dandi hoc Sacramentum; de qua duo breuiter tractari possunt. Primum, quis possit hoc Sacramentum dispensare; Secundum, quibus, & quando possit, vel debeat à ministro dispensari.

Valquez.

SECTIO I.

Vtrum solus Sacerdos possit Eucharistiam ministrare?

I. De consecratione non est dubium apud Catholicos.
Cōc. Trid.

I. Non est dubium apud Catholicos, solum Sacerdotem rite Ordinatam posse valide Eucharistiam consecrare, vt constat ex definitione Tridentini *sess. 23. c. 4.* & aliis passim. Neque etiam dubium est, quod Sacerdotes hæretici, schismatici, excommunicati, &c. valide conficiant, quamuis non licite, hoc Sacramentum, vt cum S. Thomas *dist. 9. q. 82. arr. 7. & 8.* probant omnes Theologi.

Ex officio etiam dispensandi potestas competit Sacerdoti.

De potestate dispensandi, conueniunt fere, eam ex officio competere soli Sacerdoti; ex commissione vero competere aliquando Diaconis, qui olim Sanguinem populo ministrabant, & aliquando etiam Corpus; vt constat ex Iustino Mart. *apolog. 2.* pro Christianis in fine. Quare sententia, quæ tribui solet Soto, & aliis, quasi dicant, iure Diuino ad solos Sacerdotes pertinere dispensationem Eucharistiæ; intelligitur, nõ quod iure diuino veritum sit aliis ministrare, sed quod iure Diuino solus Sacerdos constitutus sit minister ex officio, Diaconis vero id solum competat ex commissione Sacerdotis, vt bene explicat Valquez *disp. 219. c. 1.*

2. Duplex tamen difficultas hinc oritur.

2. Hinc tamen oriri videtur duplex difficultas: prima; quia si Diacono solum ex commissione competit ministrare Eucharistiam, hoc quidem non est aliquid peculiare: nam Subdiacono, & Laico etiam posset Sacerdos committere, vt deferret, vel daret agroto Eucharistiam. Sic enim apud Eusebium *lib. 6. histor. c. 36.* legitur Eucharistia à Serapione Missa per Laicum ad infirmum; & olim fidelibus non solum dabatur in manus, vt ipsi eam acciperent, sed etiam vt domum deferrent postea sumendam. Cur ergo non posset illuc à Presbytero per alium transmitti? Secunda difficultas est, quia

Sacerdos, qui non est Parochus, non potest etiam nisi ex commissione, & licentia Parochi ministrare Eucharistiam. Si ergo Diaconus potest ex commissione, nõ differt in hoc à Sacerdote, sed à Parocho.

Pro solutione & explicatione vtriusque difficultatis aduerto, dupliciter posse aliquem ministrare hoc Sacramentum. Primo, vtendo auctoritate, & iure, quod habet ad dispensandum; secundo, vt merum ministrum, & instrumentum alterius. Sic enim videmus, in humanis aliquem dupliciter posse dispensare pecunias, vel cibos aliis; primo, vtendo potestate, & iure suo, vel ab aliis accepto; vt cum dominus, vel is qui à domino habet ius vtendi, distribuit; secundo, mere ministerialiter, vt cum famulus deferret cibos ad mensam, & distribuit singulis conuiuiis ex iussu domini presentis, vel absentis. Et quidem est magna differentia inter vtrumque modum: nam primo modo non liceret Religioso aliquo distribuere absque licentia Prælati: vt iterum enim iure aliquo circa res, illas, & exerceret actum dominij, vel quasi dominij dando, & transferendo ius in alios: at vero secundo modo nihil ageret contra vota Paupertatis, si Religiosus ministraret conuiuiis, vel pauperibus, & apponeret illis, quæ alius apponenda prescriberet: tunc enim non operaretur nomine suo, sed tanquam merum instrumentum inanimatum alterius, perinde ac si ea actio fieret per amentem, vel infan-tem, qui non est capax transferendi domini in alium.

Hoc ergo supposito, dicimus primo, Laicum accipientem Eucharistiam de manu Sacerdotis, etiam si eam accipiat in manus, vt inde ore sumat, habere se sicut merum conuiuium; qui dum cibos accipit de manu domini, non exercet potestatem, aut actum dominij, sed habet se passiuè, consumendo cibos illos nomine illius, à quo accipit. Laicus item, qui iussu Sacerdotis deferret Eucharistiam infirmo, haberet se, sicut famulus in conuiuiis, qui nõ dispensat nomine proprio, sed est merum instrumentum dispensantis: vnde actio illa eodem modo fieri posset ab infante, vel amente, si aliunde non esset periculum irreuerentia. Quod idem dicendum est de Subdiacono, & aliis inferioribus Clericis, qui si ex commissione Presbyteri Eucharistiam ministrarent, non aliter se haberent, sed essent merum instrumentum exequutionis voluntatis, & potestatis Presbyteri.

Vnde obiter infero, non videri ad rem præsentem distinctionem illam actionum; quæ interueniunt in distributione huius Sacramenti, quam considerandam esse dixit P. Coninck *in presenti q. 82. art. 3. n. 15.* Alia enim est inquit, quæ minister Sacramentum ex altari aut loco, quo seruat, porrigit communicato, vt ipsi sumat. Alia est, quæ illud præcise admoetur ori communicantis: quæ actiones etiam simul, & ab eodem fiant; tamen distinctæ sunt; & distributio Sacramenti proprie consistit in prima actione: secunda vero ad summptionem spectat: Hæc, inquam, distinctio ad propositum non videtur apta: tum quia per accidens est ad distributionem propriam Sacerdotis, quod accipitur hostia ex altari, vel custodia: nõ licet hostia ab alio daretur Sacerdoti in manus, & ipse eam communicato porrigeret accipiendo eius ori, vere distributio esset Sacerdotalis: tunc etiã, quia omnes illæ actiones præuig possent, secluso omni iure humano, fieri à Clerico minori Sacerdotis iussu, & vt à mero instrumento, modo supra explicato, absque, quod ille distribueret proprie loquendo. Non ergo est attendenda diuersitas physica illarum actionum, sed moralis, an scilicet fiat ab operante per potestatem, & auctoritatem propriam, an solè ministerialiter, & materialiter nomine alterius. Lm

6. Sacrosanctus est, distribuere illam ex potestate à Christo accepta, atque adeo primo modo supra explicato. Nam in sua Ordinatione, sicut accipit potestatem ad cōficiendum, ita & ad distribuendum hoc Sacramentum, prout fatetur Ecclesia in hymno festi Corporis Christi in illis verbis, Cuius officium committeri voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit, vt sumant, & dent ceteris. Confecrantur enim in Pastores, atque adeo illis ex officio congruit, vt pascant fideles. Fatemur quidem, potestatem illam, quam accipiunt, esse solam potestatem Ordinis, & requiriri postea ad eius executionem licitam, quod exerceatur circa subditos, & oues ipsius Sacerdotis, sicut accipiunt etiam potestatem ad absolendum à peccatis, quae tamen vt exerceatur, exigit potestatem iurisdictionis, per quā dentur subditi, circa quos applicetur. Sic etiam in presenti possunt distinguere in Sacerdote alia duae potestates, Ordinis, & iurisdictionis ad distribuendam Eucharistiam; ita vt in Ordinatione factus sit iam Pastor consecrationis ouium, quae ipsi designate fuerint à Superiore legitimo.

7. Difficultas tota esse potest de Diacono, qui olim sanguinem Christi dispensabat, atque ideo videtur ex officio id facere, an eius actio sit prioris, vel posterioris gradus, an faceret ex potestate, & auctoritate sua, an vt merum instrumentum, sicut faceret Laicus, vel Clericus minorum ordinum. Nam videtur plus dandum esse illi, quam Laicus, cum iura antiqua Diacono soli permittant aliquando aliis dare, & sibi met hoc sacramentum accipere. Sic enim habetur in Concilio Niceno c. 14. in Carthagin. 4. c. 38. Arelat. c. 15. & colligitur ex Iustino supra citato. Vnde S. Thom. in presenti dicto art. 3. ad 1. & ad 3. fatetur, Diaconū, quasi propinquū ordini Sacerdoti, aliquid participare de eius officio. Et probari videtur argumento supra indicato; quia si solum id posset Diaconus vt merum instrumentum Sacerdotis, nec haberet id ex officio, non differret à Subdiacono, & aliis Clericis minoribus quoad hoc; eū tamen Concilia in solo Diacono agnoscant hanc facultatem. Quare huic parte fauere videntur Soto in 4. dist. 13. q. 1. art. 3. Ledesma in 4. 1. p. q. 2. art. 3. Syluester in Summa, verbo Diaconus. q. 2. dicto 2. dū aiunt, Diaconū dispensare Sanguinem Christi ex officio, Corpus vero solum ex commissione. Imo P. Valq. dicta d. 219. c. 1. n. 2. ubi potestatem Diaconi, quoad hoc, explicat exemplo potestatis, quā habet Sacerdos simplex ad ministrandum sacramentum Confirmationis, non quidē iure suo, sed ex commissione Pontificis summi. Certum autem est, Sacerdotē in sua Ordinatione, licet non accipiat potestatem simpliciter ad conferendum sacramentū Confirmationis, fieri tamen aptum, cui Pontifex possit dare talem potestatem; ergo similiter Diaconus, licet non possit absque commissione Sacerdotis dare Eucharistiam; sit tamen in ipsa Ordinatione aptus, cui Sacerdos possit illam potestatem communicare.

8. Aliunde tamen difficile videtur, quod Diaconus ex vi suae Ordinationis aliquid peculiare accipiat: nam vel illud est ad valide, vel ad licite ministrandam Eucharistiam. Non quidē ad valide; quia valor sacramenti, vel illius actionis non pedit ab Ordine Diaconatus, vt constat, sed nec videtur conferre Diaconatus ad reddendā licitam illam actionē, nā sine facultate Sacerdotis, vel Praelati Ecclesiastici, nō potest Diaconus dispensare illud sacramentum, vt iura omnia supponunt. De licentia vero Sacerdotis, aut legitimi Praelati potest etiam Subdiaconus, aut minor Clericus, saltem attenda institutione huius

P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

sacramenti; quod quidem ex sua institutione non habet, quod non possit Sacerdos illud mittere per Clericum minorē, aut etiam per Laicū, ad agrotum; licet id fortasse iure humano prohibiti sit: ergo nihil remanet, quod Diaconus ex vi suae Ordinationis accipiat in ordine ad dispensandum hoc sacramentū.

Vnde exemplum illud de potestate Sacerdotis ad conferendū sacramentum Confirmationis, accedente licentia summi Pontificis, non videtur omnino aptū ad hoc explicandum; quia Sacerdos in sua Ordinatione vere accipit potestatem aliquā, à qua pendet valor sacramenti Confirmationis, & sine qua, etiam accedente licentia Pontificis, sacramentum Confirmationis postea non esset validū; quare optime intelligitur, quid accipiat Sacerdos in sua Ordinatione in ordine ad Confirmationem, scilicet aptitudinē, vt accedente consensu Pontificis, Confirmatio sit valida. At in nostro casu Diaconus nihil tale accipit, vt vidimus, in ordine ad ministrandam Eucharistiam, cum non minus valida sit actio illa facta à Subdiacono, quam à Diacono.

Similiter non videtur omnino aptum aliud exemplum, quod afferri solet ad id explicandum ex potestate, quam Diaconus peculiariter habet ex Ordinatione sua ad baptizandum; quia potest in defectum Sacerdotis, vel eius iussu aliquando baptizare, licet Subdiaconus, & Laicus etiam valide baptizet. Hoc, in quā, exemplū non videtur etiam omnino aptū; quia Diaconus accipit ex sua Ordinatione aliquid, non vt valide, sed vt licite baptizet in aliquibus casibus, in quibus alij licite non possunt. At vero ad licite ministrandā Eucharistiam, nihil tale videtur accipere; quia, vt dixi, seclusa prohibitione humana, & ex precisa institutione huius sacramenti, non videtur illicitum, quod Sacerdos vtatur ministerio Subdiaconi ad dandam Eucharistiam.

Possumus haec omnia facile conciliare; & in primis, attenda precisa institutione huius sacramenti, non apparet intrinsece malū ex se, praesertim malitia graui, quod Sacerdos vtatur opera aliorū ad dandū hoc sacramentū aliis: nā sicut potest vti opera ipsius accipientis, vt ipsemet illud sibi in os ingerat, vel vt domū ferat postea accipiendū; nō apparet, cur nō possit per aliud illud mittere. Quod enim alius, siue Clericus, siue Laicus illud tangat, non est intrinsece malum, seclusa prohibitione Ecclesiae; quod vero deseruiat tamquā instrumentū, quo medio Sacerdos alteri porrigat sacramentū; non videtur asserere indecētiam grauem, seclusa eiusdē Ecclesiae prohibitione. Ratio autem à priori desumi videtur ex ipsa sacramenti institutione, quod institutū est per modū coniuuij; quare in hoc sequitur, quantum est ex se, conditionē coniuuij, de cuius ratione non est, quod ille, qui inuitat, aut dat prandiū, ingerat in os cibū singularis, vel quod ipse immediate apponat, aut det singularis in manus: potest enim id fieri per alios. Non est ergo, vnde id in hoc sacramento sit necessariū, cum eius essentia, aut substantia non pendeat ab vsu, sed ante vsū sit conditus complete cibus, qui poterit per ministros apponi, vel ab ipsis coniuuij directione, & iussu Sacerdotis accipi.

Secundo dicendum videtur, Diaconum, totum, quod facit, non propria auctoritate, & potestate, sed solū, vt Sacerdotis vel Praelati instrumentū id facere possit in hoc Sacramento distribuendo, & ministrando. Hoc videtur colligi ex verbis Clementis Romani lib. 8. Constituit. Apostolic. c. 28. vel alias 34. de Diacono sic loquentis: Non baptizat, non offert: oblatione ab Episcopo aut Presbytero facta, ipse Diaconus dat populo, nō tamquā Sacerdos, sed iāquam qui ministrat Presbyteris. Et ex verbis Concil. Carthag. 4. itaq.

Ri 2 can.

9. Exemplum ad actū de Cōnfirmatione non videtur omnino aptum.

10. Idem dico de alio exemplo quod afferri solet.

11. Haec omnia facile conciliantur.

12. Diaconū in hoc tantum operatur vt instrumentū Sacerdotis. Clemens Rom.

Conc. Carthag. 4. itaq.

6. Sacrosanctus est, distribuere illam ex potestate à Christo accepta, atque adeo primo modo supra explicato. Nam in sua Ordinatione, sicut accipit potestatem ad cōficiendum, ita & ad distribuendum hoc Sacramentum, prout fatetur Ecclesia in hymno festi Corporis Christi in illis verbis, Cuius officium committeri voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit, vt sumant, & dent ceteris. Confecrantur enim in Pastores, atque adeo illis ex officio congruit, vt pascant fideles. Fatemur quidem, potestatem illam, quam accipiunt, esse solam potestatem Ordinis, & requiriri postea ad eius executionem licitam, quod exerceatur circa subditos, & oues ipsius Sacerdotis, sicut accipiunt etiam potestatem ad absolendum à peccatis, quae tamen vt exerceatur, exigit potestatem iurisdictionis, per quā dentur subditi, circa quos applicetur. Sic etiam in presenti possunt distinguere in Sacerdote alia duae potestates, Ordinis, & iurisdictionis ad distribuendam Eucharistiam; ita vt in Ordinatione factus sit iam Pastor consecrationis ouium, quae ipsi designate fuerint à Superiore legitimo.

7. Difficultas tota esse potest de Diacono, qui olim sanguinem Christi dispensabat, atque ideo videtur ex officio id facere, an eius actio sit prioris, vel posterioris gradus, an faceret ex potestate, & auctoritate sua, an vt merum instrumentum, sicut faceret Laicus, vel Clericus minorum ordinum. Nam videtur plus dandum esse illi, quam Laicus, cum iura antiqua Diacono soli permittant aliquando aliis dare, & sibi met hoc sacramentum accipere. Sic enim habetur in Concilio Niceno c. 14. in Carthagin. 4. c. 38. Arelat. c. 15. & colligitur ex Iustino supra citato. Vnde S. Thom. in presenti dicto art. 3. ad 1. & ad 3. fatetur, Diaconū, quasi propinquū ordini Sacerdoti, aliquid participare de eius officio. Et probari videtur argumento supra indicato; quia si solum id posset Diaconus vt merum instrumentum Sacerdotis, nec haberet id ex officio, non differret à Subdiacono, & aliis Clericis minoribus quoad hoc; eū tamen Concilia in solo Diacono agnoscant hanc facultatem. Quare huic parte fauere videntur Soto in 4. dist. 13. q. 1. art. 3. Ledesma in 4. 1. p. q. 2. art. 3. Syluester in Summa, verbo Diaconus. q. 2. dicto 2. dū aiunt, Diaconū dispensare Sanguinem Christi ex officio, Corpus vero solum ex commissione. Imo P. Valq. dicta d. 219. c. 1. n. 2. ubi potestatem Diaconi, quoad hoc, explicat exemplo potestatis, quā habet Sacerdos simplex ad ministrandum sacramentum Confirmationis, non quidē iure suo, sed ex commissione Pontificis summi. Certum autem est, Sacerdotē in sua Ordinatione, licet non accipiat potestatem simpliciter ad conferendum sacramentū Confirmationis, fieri tamen aptum, cui Pontifex possit dare talem potestatem; ergo similiter Diaconus, licet non possit absque commissione Sacerdotis dare Eucharistiam; sit tamen in ipsa Ordinatione aptus, cui Sacerdos possit illam potestatem communicare.

8. Aliunde tamen difficile videtur, quod Diaconus ex vi suae Ordinationis aliquid peculiare accipiat: nam vel illud est ad valide, vel ad licite ministrandam Eucharistiam. Non quidē ad valide; quia valor sacramenti, vel illius actionis non pedit ab Ordine Diaconatus, vt constat, sed nec videtur conferre Diaconatus ad reddendā licitam illam actionē, nā sine facultate Sacerdotis, vel Praelati Ecclesiastici, nō potest Diaconus dispensare illud sacramentum, vt iura omnia supponunt. De licentia vero Sacerdotis, aut legitimi Praelati potest etiam Subdiaconus, aut minor Clericus, saltem attenda institutione huius

can. 3. ubi dicitur, *Et Diaconus, presente presbytero, Eucharistiâ corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussu erogat.* Quæ omnia indicant, Diaconum non ministrare hoc sacramentum, provt Sacerdos illud ministrat, sed solum vt instrumentum, & minister conuiuij, qui iussu Sacerdotis apponit conuiuij fercula; hoc enim proprie significant illa verba Clementis, *non tamquam Sacerdos, sed tamquam qui ministrat Presbyteris.*

13. Tertio addo, habere Diaconum ex sua Ordinatione in ordine ad functionem ministrandi hoc sacramentum aliquid plusquã Subdiaconum, vel alios Clericos minores, non quod habeat ex sua Ordinatione potestatem distribuendi, aut capacitatem, vt illa recipiat, sed quia consecratur peculiariter in ministrum immediatum Sacerdotum, hoc est supremum inter ministros, atq; adeo ad ministrandum, & inseruendum Sacerdoti in rebus superioribus, & dignioribus, quorũ præcipua, & potissima est distributio Eucharistiæ, cuius ministerij excellentiã significauit S. Laurent. in verbis illis ad S. Sixtum: *Experire, vtrum ministrum idoneum elegeris, cui commissi Domini Sanguinis dispensationem.* Subdiaconus autẽ Ordinator ad ministrandum in aliis minus dignis; nam Diaconus ministrat soli Sacerdoti; Subdiaconus (vt nomen ipsius significat) ministrat Diacono. Vnde sicut Acolythi ordinatur ad ministrandum in Missa circa infimas; sic Diaconus ad ministrandum circa suprema; quare sicut Acolythus ex sua ordinatione habet posse inseruire in Sacro, quãuis ex causa id soleat aliis Laicis passim committi; sic Diaconus habet ex sua Ordinatione posse inseruire Sacerdoti in ministratone Eucharistiæ, licet aliquando ex causa possit ad illud ministeriũ assumi à Sacerdote Subdiaconus, & alij Clerici minores, seclusa Ecclesiæ prohibitione. Caterum quia distribuere Eucharistiã res est maioris momenti, quã inseruire Sacro, ideo multo maior causa requiritur, vt Sacerdos possit vti opera Subdiaconi, aut Acolythi. Habet ergo Diaconus ex sua Ordinatione esse legitimum ministrum, cuius opera possit Sacerdos vti in rebus sublimioribus, qualis est ministratio Eucharistiæ; numquã tamen transgreditur limites meri ministri, & famuli apponens cibum, vel potum. Vnde constat iam responsio ad primã difficultatem supra positam de differentia Diaconi à Subdiacono, & aliis, in ordine ad ministrandum hoc sacramentum.

14. Hinc iam infero primo discrimen inter Diaconum, & Sacerdotem, quæ erat secunda difficultas supra proposita; nam Sacerdos, etiam quando ex commissione alterius ministrat hoc sacramentum alienis ouibus, non id facit vt minister, & famulus alterius, sed vtitur potestate distribuendi sibi tradita in Ordinatione. Sicut enim Sacerdos, quãdo ex commissione alterius absoluit alienas oues, non absoluit vt merus minister alterius, sed ex potestate accepta in Ordinatione, applicata sibi materia per hoc, quod alienæ oues factæ sint oues ipsius quoad illum actum per voluntatẽ proprij Pastoris; sic Sacerdos dans Eucharistiã alienis ouibus, vtitur potestate sibi à Christo tradita, pascendo oues, quæ quoad illum actum factæ sunt oues ipsius à proprio Pastore; iã enim ex se habebat potestatem Ordinis, & erat consecratus Pastor, sed deerant illi oues, quæ date sunt ei à Superiore; quare potest iam eas pascere, non vt famulus, sed vt Pastor ex officio suo. Diaconus vero non ita se habet; non pascit enim fideles tãquam oues suas, sed vt merus minister, & famulus, ac instrumentum Pastoris, apponens cibum conuiuij provt Sacerdos, qui est distributor, iubet apponi, provt dictum est.

15. Dicit aliquis; licet Diaconus non habeat potestatem Ordinis ad pascendum, posse tamen habere po-

testatem iurisdictionis requisitã ad ministrandum hoc sacramentum; ad habendã enim iurisdictionem Ecclesiasticam non requiritur Ordo Sacerdotis, vt constat in Episcopo electo nondum Sacerdote, & in vicario Episcopi; qui habent iurisdictionem integrã, licet nondum sint Sacerdotes. Potest ergo Diaconus, qui sit Episcopus non consecratus, habere potestatem iurisdictionis ad ministrandã Eucharistiã; vnde si ex consensu Sacerdotis ministrat Eucharistiã, non faciet vt merus famulus, & minister Sacerdotis, sed vt Pastor; nam illæ oues magis sunt oues ipsius, quam illius Sacerdotis simplicis, qui consecrauit Eucharistiã, & non habet iurisdictionem requisitam, vt eam ministrat ouibus huius Episcopi Diaconi. Quod si hoc semel admittitur, concedi etiam potest, quoties quilibet Diaconus ministrat, id facere ex potestate iurisdictionis sibi ab Ecclesiã, vel à Prælato collata. Si enim capax est Diaconus illius iurisdictionis, cur negabimus, dari ei in his casibus, in quibus à iure, vel Prælati conceditur, vel committitur ipsi, vt Eucharistiã ministrat.

Respondetur, neutram potestatem esse in Diacono ad ministrandũ hoc sacramentum immediate per se ipsum. Potest quidem Diaconum habere iurisdictionem, qua Sacerdoti cõmittat pascere oues suas, & dare illis Eucharistiã: non tamen est ipse capax, cui cõmittatur exequutio illius potestatis: sicut Diaconus Parochus, vel Episcopus potest dare Sacerdoti iurisdictionem ad absoluedum, non tamen est capax accipiendi talem potestatem valide absoluedi. Ratio autẽ est, quia nemo potest pascere, nisi sit Pastor; Diaconus autem licet habeat iurisdictionem Pastoris non tamen habet potestatem Pastoris Ordinis, quia non est consecratus in Pastorem animarum non potest ergo exercere officium Pastoris. Vnde Diaconus Episcopus non potest dare Eucharistiã suis ouibus, nisi iussu Sacerdotis; & tunc non daret vt pastor, sed vt merum instrumentum, & minister illius Sacerdotis; qui licet non esset Pastor ex officio illarũ ouium, esset tamen ex cõmissione. Nam prius debet considerari Diaconus Episcopus dãs iurisdictionem illi Sacerdoti, vt det Eucharistiã suis ouibus postea Sacerdos habens iam vtrãq; potestatem exercet illã per Episcopum Diaconum, tanquã per ministrum, & instrumentum suum. Nam Diaconus, vt supra ex Clemente vidimus, non dat Eucharistiã, nisi vt ministrat, & inseruiens Sacerdoti; ergo Diaconus etiã esset Episcopus, in illo actu dandi Eucharistiã ministraret Sacerdoti, sicut si cantaret Euangelium, aut exerceret alium actum Diaconi: non ergo operaretur immediate ex potestate sua, sed mediate, quatenus ipse dedit iurisdictionem Sacerdoti, à quo postea assumitur vt minister ad exequendum illum actum. Quoties ergo Diaconus Eucharistiã ministrat, debet id facere, vt instrumentum, & nomine alicuius Sacerdotis, qui per Diaconum ministrat, & illius opera vtitur. Nec obstat, quod in iure datur potestas generalis Diacono ministrandi Eucharistiã in certis casibus, tunc enim etiam operaretur vt minister vel Summi Pontificis, vel si ille etiam Diaconus esset, Prælatorum Ecclesiæ, à qua habet commissionem dispensandi Eucharistiã in tali casu.

Infero secundo, contra Layman lib. 5. *Theolog. Moral. tract. 1. c. 5. n. 8.* & alios Diaconum ministrantem Eucharistiã in statu peccati non peccare mortaliter: tum quia nec sacerdos ipse in statu peccati ministrans Eucharistiã, peccat mortaliter iuxta probabiliorẽ sententiã vt diximus supra in tract. de sacra-
mentis in comm. disp. 8. sect. 9. tũ etiam, quia illa actio ministrandi iussu sacerdotis, licet magis pertineat ad Diaconum, non est tamẽ ita propria illius, vt nõ possit aliquando

13.
Habet tamen
Diaconus
aliquid ad
hoc supra
Subdiaconum.

S. Laurent.

14.
Hinc infero
discrimen
inter Sacer-
dotem &
Diaconum.

15.
Instabit ali-
quis.

aliquando per alium fieri, seclusa prohibitione humana, vt diximus. Adde, licet ille Diaconus esset Parochus, vel Episcopus, qui daret Eucharistiā suis ouibus, idem dicendum esset propter eandem rationes: imo etiam si exerceret proprie actum iurisdictionis in illa actōne, quia merum exercitium iurisdictionis non inducit culpam mortalem, licet fiat in peccato: tunc autem non esset exercitium Ordinis sufficiens ad peccatum mortale.

18. Infero tertio, sacerdotem non habere maiorem potestatem dispensandi hostias à se consecratas, quam consecratas ab alio, sed habere æqualem ad dispensandum omnes. Cum enim si idem cibus, & eadem pascuas, omnes sacerdotes ex vi sue Ordinationis sunt Pastores, & habent ius dandi suis ouibus, à quocunque fuerit in hostia consecrata.

19. Infero quarto, attenda institutione huius sacramenti, & seclusa etiā omni prohibitione humana, sufficere Diacono ad ministrandā Eucharistiā voluntatem præsumptā sacerdotis, & Pastoris, licet non haberet expressā, & formalem iurisdictionem: in quo differt ministratio huius sacramenti ab absolutione sacramentali, in qua non sufficit rati habitio, nec præsumpta, aut interpretatiua voluntas superioris, de quo creditur, quod si peteret, daret facultatem: nam illa voluntas præsumpta, & conditionata non influit, neque potest dare iurisdictionem absolutā, cum vere superior non velit, sed vellet, si peteretur. At vero in Eucharistia sufficit voluntas præsumpta: nam in hoc etiā imitatur conuiuia humana, in quibus vt famulus ministrat cibos, sufficit voluntas interpretatiua, & præsumpta domini: per illam enim tollitur ratio inuoluntarij, & non est amplius inuitus dominus. Cum ergo Sacerdos sit, ad quem spectat distribuere, & dispensare hunc cibū, sufficit eius voluntas interpretatiua, vt Diaconus, vel quicumque; alius possit illum dare, vel accipere. Hæc tamen voluntas licet sufficeret cuiuscumque sacerdotis Prælati potentis huic dare licentiā ministrandi hic, & nunc, ad hoc, vt etiā repugnante immediato, posset ex superioris voluntate præsumpta accipi vel ministrari; non potest tamen facile præsumi voluntas Superioris mediati, quando immediatus repugnat: nam tunc potius præsumitur Superiori velle, vt obseruetur debitus ordo, & subordinatio, ne fiat aliquid resistente immediato, nisi in aliquo casu, in quo magna inconuenientia sequeretur. Non sufficit ergo ad præsumendā voluntatem Superioris scire, quod si peteret licentiā daret: aliquando enim tanti interest, ne fiat aliquid, non petita licentiā, vt quādiu non petitur, Superior sit inuitus, non solum quoad modum, sed etiā quoad substantiā actionis; vt constat in Religioso, cui non sufficit ad dandum, vel expendendum scire quod, si peteret licentiā, Prælati daret: nam si hoc sufficeret, rueret prorsus obseruatiō Religiosa, & votū Paupertatis esset meri nomen; semper enim, aut fere semper præsumi posset talis voluntas, saltem in Superiori mediato, Prouinciali, v. g. Generali; legato Papæ vel in ipso Pontifice; atque adeo nunquā deberet peti licentiā; quod tamen falsum omnino est: quia licet Prælati licentiā petitam daret, est tamen inuitus etiā quoad substantiam actionis, quādiu non petitur; quia ob grauissimā incōuenientiam, quæ sequitur ex illo alio modo operandi, debet velle retinere totum ius suum, & esse omnino inuitus circa illam actionem, nisi in aliquo casu, in quo propter peculiare circumstantias præsumi possit, cum non esse ita inuitum. De hoc tamen suo loco.

Quæri potest, an attenda præcisā institutione sacramenti, & seclusa prohibitione humana, sacerdos ipse sit dispensator Eucharistiæ, vt non solum, P. Ioan. de Lugo, de Sacramentu.

dum celebrat, sed etiam extra Missam, sicut potest eam aliis dare, possit etiam sibi sumere. Videtur enim ita esse, quia non debet esse ipse peioris conditionis, quam alij, quibus potest eam dispensare: nec in ministratiōne huius sacramenti requiritur distinctio personarum, quæ in aliis, vt constat, cum ipse sacerdos in Missa sumat illud à se ipso. Nec obstat, quod Tridentinum sess. 13. c. 3. ait: *In sacramentali sum-*

Missæ posse sacerdos sibi ministrare.

prione semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus cōmunionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent: vbi solum intra Missam videtur concedi eiusmodi potestas sacerdoti ministrandi sibi ipsi: Hoc, inquam, non obstat; tum quia Cōcilium solum loquitur de facto, non autem de iure, quid posset fieri, seclusa prohibitione humana, prout nunc loquitur: tum etiam, quia nec Concilium dicit, sacerdotes extra Missam accepisse Eucharistiā ab aliis; solum dicit, laicos accepisse à Sacerdotibus; & Sacerdotes in Missa à se ipsis: quomodo autem sacerdotes extra Missam acceperint, omittit: vnde potius argumentum cōtrarium desumi potest, quod de eo puncto nihil dixerit Conciliū, eo quod non erat vsus constans, sed varius, & liber in vtraque parte: vel potius omisus fuit ille casus, quia sacerdotes vel non solent regulariter cōmunicare, nisi dum celebrant; vel id faciunt, dum ægrotant, vel in Missa communi alterius, vt in Cæna Domini, vel alia simili, vbi ad repræsentandum factum Christi, omnes communicant de manu celebrantis. Ceterū ex vi præcisæ institutionis non apparet, cur sacerdos nō possit extra Missam sibi accipere Eucharistiā sicut dat aliis. Hæc tamen doctrina in vniuersum non videtur vera, propter rationes, quas afferemus infra n. 31. ex quibus constabit resolutio huius dubij.

Cōc. Trid.

Non apparet cur ex vi præcisæ institutionis non hoc liceat de quo tamē infra n. 31.

Hæc itaq; procedunt ex vi institutionis sacramenti: de facto tamen, & attento vsu, & lege Ecclesiastica, dubitatur primo, an Subdiaconus, vel Clericus inferior, aut laicus possint de licentiā sacerdotis ministrare, vel accipere sibi Eucharistiā. Et quidem extra casum necessitatis, negant communiter Theologi, quos sequitur Suarez *sect. 1. §. vltimo dicendum est. Valquez cap. 1. num. 12. & 13.* qui id probant ex Concilio Rhemeni relato in cap. *Peruenit* de consecratione. d. 2. vbi intolerabilis & abominabilis vocatur consuetudo illa dandi Eucharistiā laicis, vel feminis, vt eam ad infirmos deferant. In casu autem extremæ necessitatis posse illā sibi sumere, vt in articulo mortis, quando non est Sacerdos, vel Diaconus, à quo illam accipiat, docent aliqui, in quorum sententiam propendet Suarez *art. 1. in fine*: & eam sententiam absolute amplectuntur Layman *loco citato*; Diana *2. tom. Resol. moral. tract. 4. de Sacram. resol. 47.* qui addit, licere etiam in eodem necessitatis articulo Subdiacono, vel Laico ministrare Viaticum moribundo: quia casus ille necessitatis extremæ semper videtur exceptus.

21. Idem queritur de Subdiacon.

Extra casum necessitatis negatur cōmuniter Suarez, Valquez, Layman, Diana.

Communis sententia Theologorum contrarium docet, quos referunt prædicti Auctores; & Fagund. *tract. 3. Eccles. lib. 3. c. 1.* Et quidē quod non possit ministrare aliis etiam in eo casu, quidquid sit de aliquibus decretis, quæ ad id probandum afferri solent; probatur melius vniuersali Ecclesiæ consuetudine: cui aliqui respondere conantur, de consuetudine non posse constare; quia cum hodie sit tanta copia Sacerdotum, casus hic rarissimus est; & non occurrente casu, non potest probari consuetudo cōtraria. Hoc tamen responsum non satisfacit; quia casus, de quo nunc loquimur, non est ita rarus, præsertim in oppidis, in quibus est vnus Sacerdos; & accidit sæpe, plures mori absq; Viatico propter absentiam Parochi: quibus si posset aditus afferre Viaticum,

22. Negat etiam communis sententia extra necessitatem. Fagundez. Hoc probatur vniuersali Ecclesiæ consuetudine.

Re 3 deberet

Layman.
Coninck.
Valentia.
Diana:

deberet utique id facere: & tamen numquam à multis sæculis id factum audiimus; nec vllus, vt fieret, cõsuluit. Auctores deinde, quos pro illa parte assertit P. Diana, non sufficiunt; quia reuera illam non tenentur, scilicet Layman loco citato, & Coninck in præfenti, q. 82. art. 3. n. 23, quorum neuter id asserit, sed referunt, quod alij sentiant; nec approbando, nec reprobando; imo Coninck addit, se id asserere non audere. Valent. vero, quem idem Diana assertit tom. 4. disp. 6. q. 10. puncto 1. in fine, solum dicit, illam sententiam non esse improbabilem, quod fundat in eo, quod Laicus in necessitate potest licite tangere Eucharistiam. Aliud tamen est tangere, aliud distribuere, quæ est actio orta ex potestate, & quasi dominio, quod non est penes singulos, sed penes Ecclesiæ ministros. Quod vero urgeat necessitas proximi, ne moriatur absque Viatico, non refert; quia hoc sacramentum non est necessarium ad salutem. Et quidem minus est quod Sacerdos celebret absque patena ad dandum Viaticum moribundo; & tamen id Ecclesia non permittit; quanto minus, quod Laicus deferat, & ministret, absente Sacerdote?

23.

Alteram partem quidam graues Auctores vt probabilem docent:

Quod attinet ad alteram partem, quod scilicet possit Laicus, vel non Diaconus sibi in mortis articulo Eucharistiam accipere, deficiente ministro; fateor, aliquos Doctores graues id vt probabile docere; inter quos Diana loco citato refert P. Coninck, qui tamen eam non tenet, imo dicit, difficile posse repugnari sententiæ contrariæ, quam docet maxima Doctorum pars. Fautet tamen Suar. *disla disp. 82. sect. 3. in fine*; Layman, & alij, quos refert & sequitur idem Diana, propter quorum auctoritatē probabilis erit, præsertim, cum consuetudo contraria non ita possit consistere in hoc puncto, sicut in præcedenti; eo quod moribundi non ita facile possent ipsi ire ad Ecclesiam, & accipere sibi Viaticum, absente Parocho, & ideo hic casus difficilius, & rarius possit contingere.

24.

Communiter tamen sententia verior iudicatur.

Cæterum veriore iudico communem sententiam contrariam; primo, quia consuetudo tot sæculorum arguit, id non esse licitum: nam licet casus rarus sit, aliquando tamen contingere potest, & reuera contingit, quod, absente Sacerdote, aliquis, vel peste infectus, vel in periculo mortis existens propter imminens prælium, vel hostium incursionem, &c. possit sibi Eucharistiam accipere ex Sacratio; quod tamen in tot sæculis numquam factum est. Vnde secundo à priori probatur, quia nemo potest sibi accipere Eucharistiam, nisi de voluntate, & consensu, saltem præsumpto Sacerdotum, & Pastorum, ad quos pertinet distributio, vt vidimus. Hæc autem voluntas Ecclesiæ, aut Pastorum in hoc causa neque est expressa, vt constat; neque etiam potest prudenter præsumi, cum numquam vel minimum indicium dederint talis voluntatis, numquam factum approbauerint, vel laudauerint, numquam propensionem ostenderint, quod facile fieri potuisset; sicut de communionem absque ieiunio, & de absolutione à quouis Sacerdote obtinenda in eo mortis articulo Ecclesia fecit. Non potest ergo Laicus absque eiusmodi voluntate Pastorum accipere sibi Eucharistiam. Denique à posteriori ostenditur; quia si Ecclesia præsumeretur ita velle, id utique esset propter instantem necessitatem mortis, ne homo absque viatico moriatur. Hæc autem ratio non sufficit ad præsumendam: talem voluntatem: alioquin possemus præsumere, quod vellet in eodem articulo ministrari Eucharistiam à Laico, vel femina, absente Sacerdote, ne ægrotus absque Viatico moriatur, cum sit eadem ratio necessitatis, & aliunde sit minus dissonum vsui communi accipere Eucharistiam ab alio, quam à se ipso. Et tamen iidem Auctores, qui in hoc puncto

In hoc voluntas Ecclesiæ nec est expressa, nec potest præsumi.

affirmant, non audent id asserere in illo alio, quod possit quilibet tunc ministrare, vt vidimus, & merito: quis enim credat, Episcopum non puniuntur, sed laudaturum feminam, quæ, non inuenio Parocho, auderet Sacramentum aperire, & Eucharistiam ad virum suum morientem deferre?

Nec obstat, quod refertur de Regina Scotia, quæ nostra ætate martyrium sub Elizabetha Regina Angliæ, sacramentum Eucharistiæ, quod apud se habebat; prius deuote sumpserat quia illud factum dicitur ex speciali Pontificis licentia, quam habebat; tum etiam, quia in illis circumstantiis fieri id poterat, & debebat, ad vitandum periculum irreuerentia, cum timeri iure posset, hæreticos post eius mortem Eucharistiam inuentam irreuerenter tractaturos: quo casu certum est, posse Laicum, & feminam propria auctoritate Eucharistiam sumere, urgente tunc præcepto naturali de vitanda eius irreuerentia. Adde, etiam si non habuisset expressam facultatem sumendi sibi Eucharistiam, sed solum retinendi eam apud se, adhuc in illo casu poterat facile præsumere voluntatem Pontificis, vt conlumeret; ne scilicet remaneret Eucharistia apud eius famulas, quæ facultatem non habebat eam apud se retinendi, qualè ipsa sola habebat; vnde merito præsumere poterat, Pontificem voliturum potius vt columeretur à Martyre, quàm vt apud feminas remaneret.

Dices, cum Ecclesia ob necessitate in imminenti mortis permittat accipi Eucharistiam à non ieiunio, nisi id permittatur velle etiam, quod accipiat eam sibi in mortis articulo; respondeo primum casum esse adeo frequentem, vt deponatur ab ieiunio, magna pars fidelium moretur absque Viatico: secundum casum esse rarum, propter quem non debuit dispensari in lege vniuersali; sicut nec dispensatur, vt celebretur absque vestibus sacris ad dandum viaticum; quia hic etiam casus necessitatis rarus erit.

Dubitat secundum; an de facto possit Sacerdos nunc committere Diacono, vt ministrat Eucharistiam. Respondetur, posse in necessitate, quæ non restringitur ad solum casum dandi viaticum moribundo, sed latius patet, vt si sacerdos impediatur, & non possit populo Eucharistiam distribuere. Nam decretum Conc. Carthagin. 4. can. 18. vniuersaliter loquitur: *Vt Diaconus, præsentem Presbytero, Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, in sinu erogat.* Quod quidem non est reuocatum, licet non sit in vsu; quia eiusmodi necessitas non occurrit: rã enim inuenitur Diaconus, vbi non sit sacerdos. Possit etiam Diaconus, absente Parocho, deferre viaticum infirmo, ne absque communionem moriatur, quod concessum videtur in Conc. Nicæno can. 14. Quod idem dicendum, si Parochus præsentem non ipse deferre, nec committere Diacono, vt ferat tunc enim ex præsumpta Ecclesiæ voluntate, vel ex concessione dicta Conc. Nicæni, quæ non inuenitur reuocata, poterit id facere: & in hoc fere omnes conueniunt. Notant tamen, non posse Diacono committi, quando adsumt alij sacerdotes, qui possunt ministrare; quia Conc. Carthag. allegatum solum id permittit in casu necessitatis, quæ non datur, cum adest sacerdos, qui possit.

Dubitat tertium; an sacerdos de facto possit licite sibi accipere Eucharistiam extra Missam? Affirmant communiter Doctores, in casu necessitatis, quanta vero debeat esse necessitas, non conueniunt. Aliqui concedunt solum in mortis articulo; alij concedunt; quod deuotionis etiã causa possit id facere, vt utique tamen exigunt, ne sit scandalum, (quod quidem facile vitari potest) & quod non sit alius sacerdos, à quo

à quo possit communionem accipere, qua duplici conditione posita, id concedit Suarez *sect. 3. Valq. di. cap. 1. n. 17.* & alij, quos refert, & sequitur Diana *1. tom. tract. de celebrat. Missar. resolut. 3.* Addunt aliqui, si adit Diaconus, non posse sacerdotem accipere sibi Eucharistiam, sed de manu Diaconi. Alij id negant, quia Diaconus non est minister, nisi in defectum sacerdotis, qui tunc non deest.

29. In hac sententia vna restat difficultas; quomodo cohaereant eius partes inter se: nam si Sacerdos id potest facere propria auctoritate, & ex officio suo, non apparet, cur non possit, quando adest alius sacerdos, à quo possit accipere communionem: per hoc enim non perdit ius suum dispensandi Eucharistiam iis, qui volunt communicare, quorum ipse est vnus. Quod si dicas, posse quidem, sed ob stare Ecclesiae prohibitionem, nisi in casu necessitatis; deberet in primis ostendi ea prohibita Ecclesiae, quae non apparet. Recurrere vero ad consuetudinem, nõ sufficit, quia consuetudo non minus probat, fieri nõ posse, praesente quam absente alio sacerdote; cum reuera neutro modo fiat. Quod enim aliqui dicunt, sacerdotem se communicare in die Parasceues etiã abque Missa, non est ad rem: nam licet tunc non consecratur, vere celebrat, & perficit sacrificium diei praecedentis; quare illa non est communicatio priuata, & quasi laica, sed sacerdotalis: nos autem loquimur quando sacerdos non communicat vt sacerdos, sed more laicorum; de qua communionem non magis afferri potest consuetudo, absente alio sacerdote, quam praesente. Denique si sacerdos in eo casu non vtatur potestate, quam habet vt sacerdos ad dispensandam Eucharistiam, remanet iam aequalis laicis; & non apparet, cur magis possit ipse, quam quilibet alius, id facere. Debet ergo consequenter concedi, quod sacerdos in vniuersum id possit, etiam si alius sacerdos praesens sit.

30. Non est tamen nobis à communi sententia discedendum; quam vt explicemus, & defendamus, aduertit, quoties sacerdos non communicat vt sacerdos, hoc est, offerendo, vel perficiendo, & consummandum sacrificium prius à se, vel alio inceptum, communionem illam esse & appellari laicam, & quoad illam per accidens se habere, quod sit, vel non sit Sacerdos. Quare licet in Missa non accipiat Eucharistiam à suo Pastore, sed à se ipso; extra Missam vero debet, sicut ceteri omnes Eucharistiam accipere à Pastore, vel de licentia illius. In Missa quidem non pascitur ab aliquo Pastore inferiori, sed à solo Christo; quia ibi accipit Eucharistiam, vt homo publicus, & offerens sacrificium nomine Ecclesiae: extra Missam vero cessat haec ratio, & accipit vt homo priuatus, atque adeo vt ouis, quae non potest accipere pastum, nisi à proprio Pastore.

31. Porro esse magnam differentiam inter illos duos modos communicandi, constat in primis ex ipsa appellatione: nam communicatio sacerdotis extra Missam vocatur semper in Concilio communio laica; debet ergo ad illam considerari sacerdos, ac si esset laicus; atque ideo non habet maiorem potestatem, quam quilibet alius sumendi sibi Eucharistiam. Deinde à posteriori constat hoc ipsum; quia si sacerdos haberet eandem independentiam ad sumendum hunc cibum etiam extra Missam, sequeretur quod, secluso omni privilegio, posset quilibet simplex Sacerdos dare Eucharistiam omnibus Sacerdotibus volentibus communicare, etiam repugnantibus eorum Pastoribus, aut Parochis. Rursus sequeretur, posse quemlibet Sacerdotem in mortis articulo accipere viaticum à quolibet Sacerdote simplici absque vlla Parochi licentia: quod tamen videtur

contra sensum fidelium; & contra doctrinam communem Theologorum, qui vniuersaliter dicunt, omnes fideles debere accipere viaticum vltimum de manu, vel consensu Parochi, vel Praelati, nulla facta exceptione. Denique Theologi etiam, quando loquuntur de Communionem in Paschate à proprio Parocho accipienda, excipiunt nominatim Sacerdotes in aliena etiam Ecclesia celebrantes; quia praecipuum illud non loquitur de iis, qui celebrando communicant, sed de iis solum, qui communionem accipiunt de manu alterius. Vnde supponunt, quod Sacerdos non celebrans obligaretur etiam tunc praecipuum communicandi de manu Parochi. Ex quibus omnibus constat, Sacerdotem extra Missam non minus dependere à suo Pastore in hoc sacramento accipiendo, quam alios fideles; atque adeo non posse, nisi de manu, vel licentia Pastoris communicare. Quod indicare etiam videtur Pontifex in Clementina, *Religiosi*, de Priuilegijs; vbi imponitur pena Religiosis, qui absque Parochi consensu, *Clericis, aut laicis sacramentum Eucharistiae ministrare praesumpserim*; vbi de omnibus Clericis in vniuersum loquitur.

Hoc ergo supposito, iam circa propositum dubium dico, Sacerdotem extra Missam posse quidem dare Eucharistiam alijs, qui vel sint eius oues, vel licentiam habeant proprii Pastoris, vt videbitur *sect. sequenti*; & tunc ministrat vt Sacerdos, & vt Pastor, vel proprius, vel saltem ex commissione, quoad illum actum, vt supra explicuimus. Si autem sibi ipsi communionem extra Missam accipiat, tunc nõ operatur vt Sacerdos, nec vt Pastor: nam receptio illa Eucharistiae, cum non sit ad consummandum sacrificium, non est Sacerdotalis: ministratio autẽ, vel dispensatio actiua non est etiam actio Sacerdotis, quia tunc non operatur vt pastor proprius, neque ex commissione; neutro enim modo esse potest Pastor sui ipsius: non ergo ministrat ex potestate Pastoralia, cum non pascat ouem suam propriam, vel ex commissione. Operaretur ergo tunc sicut Diaconus, vel alius Clericus inferior, vel etiam Laicus, cui, attentata praesente institutione huius sacramenti, non repugnaret, quod ex facultate, aut iussu Sacerdotis Pastoris sui acciperet ipse sibi ex Sacramentum Eucharistiam, vt supra vidimus. Sic ergo Sacerdos in praedicto casu posset id facere, vt instrumentum proprii Sacerdotis Parochi, vel praelati sui; atque ideo tunc non operaretur vt Sacerdos, sed vt instrumentum, & minister Sacerdotis, qui hoc modo diceretur pascere ouem suam. Sicut quando de facto Diaconus, & Subdiaconus ministrant Summo Pontifici in Missa solemnem, & accipiunt sibi Sanguinem ex Calice, non agunt, nec accipiunt vt Sacerdotes (etiam si ipsi Sacerdotes plerumque sint) sed vt ministri, & instrumentum Sacerdotis Pontificis, qui eo modo dat illis Eucharistiam, & pascit illos, vt oues suas. Talis esset actio, qua Sacerdos extra Missam fumeret sibi Eucharistiam; deberet enim procedere ex voluntate sui Pastoris volentis illo modo pascere ouem suam.

33. Restat difficultas an de facto Sacerdos extra Missam habeat licentiam sui Pastoris, vt possit sibi Eucharistiam sumere, vt instrumentum ipsius, licet alij fideles Laici etiam facultatem non habeant: & an ea facultas vniuersalis sit, vel solum pro casu necessitatis vrgentis. Respondeo itaque, probabile esse, quod Sacerdos de facto id possit, vrgente necessitate, vt communis sententia docet. Fundamentum autem desumi debet ex *Canone illo 14. Concilij Niceni*, in quo conceditur Diacono, vt, absente Sacerdote, det alijs, & sumat sibi Eucharistiam

32.
Ad propositum
dubium res-
pondetur.

33.
Restat diffi-
cultas an de
facto Sacer-
dotes habeant
hanc licen-
tiam.
Respondeo
probabile
esse habere.

ex Sacratio; quæ facultas non inuenitur reuocata, & à fortiori competit omnibus Sacerdotibus, cum & ipsi Diaconi sint: poterunt ergo, absente Sacerdote, qui ministrare possit, & vellet, accipere sibi, sicut possit simplex Diaconus, non vt Pastores, sed vt instrumentum Pastoris, vt explicuimus.

34.
Nec obstat
contraria
consuetudo.

Nec obstat consuetudo contraria, qua illa facultas abrogata videri posset, sicut ex simili consuetudine diximus, non posse Laicum, aut Subdiaconum ministrare, vel sumere sibi Eucharistiam. Nam diuersa est ratio in hoc casu: habemus enim in primis concessionem expressam Concilij vniuersalis, quæ non præsumitur reuocata, nisi probetur. Consuetudo præterea contraria non probat, quia non oritur ex defectu potestatis, sed necessitatis; casus enim nõ occurrit: nam Diaconus iam fere nullus est absque Sacerdote, cum nemo, nisi ad breue tempus in eo gradu perseveret. Sacerdotes autem nunquam volunt communicare, quando celebrare non possunt; quando autem celebrare possunt, non possunt vt facultate illa, quia iam deest necessitas, & absentia Sacerdotis requisita. Illa autem alia consuetudo, ex qua supra arguebamus defectum facultatis in Subdiacono, vel Laico, est consuetudo positia, occurrente sæpius illo casu, vt vidimus, nec apparente vquam ex parte Prælatorum indicio voluntatis concedendi, aut permittendi talem facultatem, sicut apparet, & constat respectu Diaconi.

35.
In hoc casu
æquales sunt
Sacerdos &
Diaconus.

Hinc infero, quoad hunc casum æquales esse Sacerdotem & Diaconum, imo facilius posse contingere Diacono, quã Sacerdoti: nam Sacerdos, cū possit ipse celebrare, non facile habebit necessitatē communicandi extra Missam propter absentiam Sacerdotis: Diaconus tamen, qui consecrare non potest, facilius poterit in tali necessitate inueniri: hæc autē non est necessitas solius Viatici, sed deuotionis etiã propter Festum solemne, aut quid simile: nam Concilium Nicenum non loquitur de articulo mortis, vt constat. Denique, quod diximus, Sacerdotem extra Missam accipientem sibi Eucharistiã operari ex potestate Pastoris, & Sacerdotis, locum non habet in Sũmo Pontifice, quia sicut potest propria auctoritate dare sibi Indulgẽtias, sic etiã possit extra Missam Eucharistiã sibi sumere; & hoc ex auctoritate, & potestate vniuersali, quam habet, dispensandi illud sacramentum: nam licet ipse non sit ovis sui ipsius, est tamen ovis Christi, atque ideo potest, sicut pascit alios, pascere etiam seipsum, cum datum ei sit, pascere omnes oves Christi. Cæteris autem Pastoribus non datur potestas ita ampla, sed limitata ad tales oves, nempe ad suos subditos, in quorum numero ipse Pastor non est. Sicut tamen potest eligere sibi confessarium, qui eo ipso est Pastor, quoad illum actum; sic potest eligere Sacerdotem, à quo accipiat Eucharistiã, qui eo ipso fit Pastor ipsius, quoad illum actum ministrandi hoc sacramentum.

SECTIO II.

Vtrum omnes Sacerdotes possint Eucharistiã ministrare?

36.
Primo certum est.

Alia certa sunt, & communia fere apud omnes: alia magis dubia. Primo certum est ad ministrandum hoc sacramentum præter potestatem Ordinis supra explicatam, requiri iurisdictionem. Ad pastorem enim spectat pascere oves suas; nec eo inuito, potest alius licite mittere falcem in messem alienam. Quod licet negare voluerit Marzilla citatus à nobis *disp. 17. sect. 1.* id tamen aperte est contra Theologos omnes, & mentem Pontificum, vt ibi vidimus. Hic autem consensus Pastoris requiri-

tur non solum ad dandam communionem Laicis, sed etiam Clericis, & Sacerdotibus, quando extra Missam communicant, vt probaui *sect. præcedenti.*

Secundo certum est, ad ministrandum hoc sacramentum sufficere facultatem, aut cõsensum Pastoris expressum, vel interpretatum, vel etiam præsumptum, qui quidem ad sacramentum Pœnitentiæ non sufficit. Ratio autem differentie inter vtrumque sacramentum assignari solet; quia absolutio est actio iurisdictionis propriæ, non vero ministratio Eucharistiæ. Ita Vasquez *in præfati n. 30.* Sed debet amplius explicari, scilicet, absolutionem esse actionem talẽ, quæ ad sui valorem prærequirit voluntatem positiuã potestatis cõdonare peccatã: inferior autē non habet eã potestatem, nisi cõmunicetur à Superiore, vel Pastore. Ministratio autē Eucharistiæ ad sui valorem nullam requirit voluntatẽ Pastore, valida enim erit, licet fiat, inuito Pastore: vt vero licite fiat, non requiritur voluntas positia, sed solum quod superior non sit iniustus, seu negatio voluntatis contrariæ, quæ negatio semper adest, quoties prudenter præsumimus, cum ratum habiturum, si sciret; hoc enim satis est, vt nunc non fiat contra eius voluntatem, & per consequens, vt licite fiat.

Tertio certũ est, posse competere facultatẽ dandi Eucharistiã ex cõmissione, & delegatione iis etiam qui Parochi, vel Pastores nõ sunt; pro vt de facto eã habent communiter Religiosi ex Priuilegijs Pontificum eorũ Ordinibus concessis. Circa quæ aduerto, facultatem nostrã Societatẽ concessam à Paulo tertio esse vniuersalem pro omnibus Christi fidelibus: & licet facultas etiam absoluedi ab eodem Paulo tertio concessa, sit æque vniuersalis pro omnibus Christi fidelibus; hæc tamen limitatur in Compendio nostrorum Priuilegiorum, verbo *Absolutio, s. 1.* vt non possimus absoluerẽ Regulares, qui licentiam non habuerint extra suum Ordinem confiteri. At vero facultas dandi Eucharistiã non habet illam limitationem; atque ideo possumus ex vi illius dare Eucharistiã quibuslibet, etiam Regularibus, absque vlla licentia suorum Prælatorum.

Quarto conueniunt fere omnes in hoc, quod ad ministrandũ sacramentum non requiritur approbatio, quæ ex Concilio Tridentino requiritur ad Sacramentũ Pœnitentiæ; ad quod requiritur approbatio, & iurisdictione: in hoc autem Sacramento sufficit iurisdictione, vel commissio, aut cõsensu Parochi absque alia approbatione Ordinarij, quia Concilium solum ad Confessiones audiendas petit approbationem: neque erat eadem ratio petendi examen, aut aliam approbationẽ ad hoc sacramentum, in cuius ministracione exigua peritia ministri desideratur.

Hæc certa sunt. Dubitatur primo, an per Bullam Cruciatã possit, qui eã habet, accipere Eucharistiã, quolibet Sacerdote absq; vilo consensu sui Parochi. Negat plures; Eman. Rodriguez in *explicatione Bullæ parti. 1. Addit. ad s. 5. n. 31.* Suar. *in præfati disp. 72. sect. 2.* quem sequitur Nugnus *q. 82. art. 3. vocat. contrariã improbabilẽ, quia concessa facultatẽ eligendi Confessarium, non intelligitur data facultas eligendi ministrum Eucharistiæ. Ergo ex eo quod in Bulla Cruciatã conceditur illud, non conceditur hoc secundum; alioquin quia in Bulla conceditur facultas vniuersalis eligendi Confessariũ, ita vt confessioni animæ satisfiat per illam confessionem, daretur etiam facultas satisfaciendi cõmunioni annuæ extra Parochiam, quod est aperte falsum.*

Alij tamen concedunt, in Bulla dari illam facultatem; quam sententiam tuetur, & explicat Vasq. *in præfati disp. 219. c. 5.* quem sequitur Diana *1. tom. in tract. de Bulla Cruciatã, s. solus. 20.* Fundamentum præ-

autem non sumitur ab iis, ex quo quod conceditur facultas eligendi Confessarium, sed ex alia clausula eiusdem Bullae: in qua conceditur, quod possit. *Euchar. & alia sacramenta, praterquam in die Paschatis recipere.* Quae verba licet Suar. velit ita intelligi, vt soli concedantur, tempore interdicti ea Sacramenta suscipere, videlicet à ministro idoneo, & qui alias ea Sacramenta iure conferre potest; Vsq. tamen probat ampliora esse: nam in Bulla Hispanica dicitur, vt possint *recibir el Sacramento de la Eucharistia, y los demas Sacramentos (saluo en el dia de la Pascha) aunque sea tiempo de entredicho:* hoc est, *etiam si sit tempus interdicti,* quae verba ampliant, non restringunt ad tempus interdicti. Secundo, quia si cōcessio non esset eligendi ministri, frustra addita esse illa exceptio diei Paschatis; nam tempore interdicti, si quis etiam in priuato Oratorio accipiat Eucharistia à Parocho, vel cū eius licentia in die Paschatis, proculdubio satisfacit precepto animae communionis. Facultas ergo illa praescindit à licentia Parochi, & ideo exceptit communionem Paschalem, sicut excepta est etiam in Priuilegiis Mendicantium.

Sed contra hoc arguit P. Suarez, quia sequeretur concedi etiam, quod Extremam vnctionem, & Matrimonium possit à quolibet Sacerdote suscipere absque consensu Parochi: facultas enim communis est *Eucharistiam, & alia sacramenta recipiendi.* Respondet Vsq. concedendo de Extrema vnctione, negando de Matrimonio: hoc enim non recipitur à Sacerdote, sed à coniuge, qui est minister: Parochus vero non requiritur, vt minister, sed vt testis essentialis ad valorem Sacramenti. Vnde nec argui potest ad sacramentum Ordinis, & Confirmationis, quia ibi solum est sermo de Sacramentis, quae à Sacerdote, & Parocho de iure ordinario conferri possunt, qualia non sunt Ordo, & Confirmatio.

Sed contra hoc est, quia ibi conceditur vniuersaliter Eucharistia, & alia sacramenta recipere; nec sermo est de iis, quae recipi possunt à Sacerdote, vel Parocho; non debemus ergo illā concessionem restringere. Imo virtute illius concessionis potest, qui Bullam habet, recipere Ordinem ab Episcopo tempore interdicti; & possit etiam Confirmationem, si huius receptio per interdictum prohiberetur. Alioquin non apparet, de quibus aliis Sacramētis loquatur Bulla, dū dicit, *Eucharistia, & alia sacramenta* posse recipi; nam Extrema Vnctio est vnum solum Sacramentum.

Resp. P. Vsq. intelligi de Pœnit. & Extrema Vnctione. Sed cōtra, quia si intelligitur illa clausula de Sacramento Pœnitentiae; ergo non cōceditur ibi facultas recipiendi ea sacramēta à quolibet Sacerdote, sed à ministro debito. Probat Vsq. quia; quia nemo dicit, concedi in Bulla facultatē accipiendi Sacramētū illud à quolibet Sacerdote, cū in eadē Bulla, quādo conceditur facultas eligendi Confessarium, limitetur ad Confessarium approbatū ab Ordinario; ergo in illis aliis verbis non datur facultas eligendi ministri, sed solum recipiendi Sacramenta, non obstante interdicto: per Sacramēta vero alia Eucharistia intelliguntur, Pœnitentia, Extrema Vnctio, Ordo, & Matrimonium, iuxta sententiā probabilem; quae docet etiā Matrimonium prohiberi tempore interdicti: ad Baptismū autem, & Confirmationem non erat necessarium eiusmodi priuilegium. Vnde Rodrig. *ubi supra*, concedit, posse ex vi illius clausulae accipi tempore interdicti Ordinem, & Extremam Vnctionem.

Confirmatur, quia in rigore aliud est concedere alicui, vt possit recipere Sacramēta; aliud vero quod possit recipere à quolibet ministro: nam illud prius pertinet ad solam substantiam; hoc posterius ad quandam circumstantiam: non conceduntur autem omnes circumstantiae, cui conceditur substantia;

alioquin in illa clausula concessa esset facultas recipiendi Sacramenta in quolibet loco, qualibet hora diei, & alia similia. Cum ergo concessio solum sit recipiendi Sacramēta, & nihil ibi dicatur de ministro, debet intelligi, prout de iure; scilicet, à debito ministro, sicut intelligitur debito tempore, debito loco, &c. Quod ad hominem probatur iuxta doctrinam ipsius Vsq. quia ipse vult, ibi sermonem esse etiam de Sacramento Pœnitentiae; & tamen non conceditur facultas recipiendi illud, nisi à ministro debito. Fatendum ergo est facultatem non esse circumscriptam, sed circa tempus interdicti; alioquin quae facultas datur ibi circa sacramentum Pœnitentiae? Non quidem vt possit, qui habet Bullam, confiteri cuilibet venialia; ad hoc enim non requiritur Bulla: sed nec vt confiteatur mortalia cuilibet Sacerdoti; hæc enim non conceditur in Bulla: sed nec vt confiteatur Sacerdoti approbato; hoc enim postea specialiter conceditur, & in illa clausula non fit mentio Confessoris approbati: restat ergo, quod concedatur ibi solum facultas recipiendi Sacramentum Pœnitentiae, & alia Sacramenta tempore interdicti.

Hic autem sensus colligitur ex contextu Bullae, ex quo apparet, quod in illa clausula solum detur priuilegium quoad circumstantiam interdicti, non quoad substantiam, nec quoad circumstantiam ministri, nam in illa clausula conceditur facultas *tempore interdicti celebrandi, vel audiendi sacrum simul cum suis familiaribus in Ecclesijs, monasterijs, vel oratorijs priuatis ab Ordinario designatis, & visitatis; & accipiendi Eucharistiam, & alia sacramenta, dum tamen ipsi interdictio causam non dederint.* In quibus verbis certum est non concedi facultatem simpliciter celebrandi, vel faciendi celebrare in Oratorio priuato, sed solum id faciendi tempore interdicti, supposita aliunde facultate debita ad illud oratorium. Quod constat ex vsu; quia postquam Paulus V. prohibuit, ne Ordinarij concederent facultatem celebrandi in domibus, & oratorijs priuatis, adhuc in Bulla Cruciatæ ponitur eadem clausula; & nemo audet vt priuato oratorio absque facultate Summi Pontificis, etiam si habeat Bullam Cruciatæ; ergo illa clausula non dat facultatem vtendi Oratorio priuato, sed audiendi Missam in illo tempore interdicti, si aliunde sit facultas debita vtendi illo Oratorio: sicut eodem modo dat licentiam audiendi Missam in Ecclesijs, vel Monasterijs: quae certe non est ad substantiam, vt constat, sed ob circumstantiam temporis interdicti, de quo tempore solo intelligitur illud priuilegium.

Nec obstant fundamenta contraria sententiae. Ad primum enim respondetur, verba Bullae Hispanae hæc esse: *Que poedan aun en tiempo de entredicho Apostolico, o Ordinario, oir Missa en las Iglesias, y monasterios, o en oratorio particular, señalado, y visitado por el Ordinario, dezir Missa, y otros Diuinos Officios por sus personas, si fueren Presbyteros; o hazerlos celebrar à otros en su presencia, y de sus familiares, y parientes, y recibir el sancto Sacramento de la Eucharistia, y los demas Sacramentos; salvo en el dia de la Pascha, con que ellos no ayran dado causa al tal entredicho, &c.* In quibus verbis illa priora, *aun en tiempo de entredicho,* non significant dari eam facultatem, vt, non obstante interdicto, id faciant: sicut si diceretur, *Cōcedimus, vt etiam in diebus festis laboretis, vt etiā in diebus ieiunij, seu prohibitis, comedatis carnes; nō est sensus, quod detur etiā licentia pro alijs diebus, sed sed quod detur pro illis, non obstante prohibitione.*

Ad secundum responder bene Emanuël Rodrig. loco citato, fieri exceptionem diei Paschatis in illa clausula, quia cum ibi concessa sit facultas generalis accipiendi Eucharistiam in priuato Oratorio à ministro

quod possit recipere à quolibet ministro.

46. Hic sensus ex contextu Bullae colligitur.

47. Ad primum fundamentum respondetur.

48. Ad secundum bene etiam respondetur.

Vasquez.

42. Arguit contra hoc Suarez.

Respondit Vasquez.

43. Minus.

44. Respondit Vasquez.

45. Aliud est concedere alicui, vt possit recipere Sacramēta; aliud vero quod possit recipere à quolibet ministro: nam illud prius pertinet ad solam substantiam; hoc posterius ad quandam circumstantiam: non conceduntur autem omnes circumstantiae, cui conceditur substantia;

nistro legitimo, & hic sit quilibet sacerdos, regulariter loquendo, vel saltem omnes Regulares, voluit Pontifex auferre occasionem dubitandi, & explicare, quod facultas ibi concessa non erat vniuersalis pro toto anno, sed cum exceptione solita diei Paschatis, sicut si diceret, *dum non sit in prauidicium Parochi*, vel *saluo iure Parochi*, quod scilicet habet ad illam communionem. Vnde si Parochus consentiret, vel ipsemet vellet dare Eucharistiam; posset vtrique etiam illa die id facere in Sacello priuato etiam tempore interdicti: quia tamen non solent Parochi id facere, ideo simpliciter exceptus est ibi dies Paschatis.

49. Dubitatur secundo, an Mendicantes per sua priuilegia possint ministrare Eucharistiam toto anni tempore? Oritur dubium ex verbis, quæ addi solent in eiusmodi priuilegiis, scilicet, *præterquam in die Paschatis*: & ideo communis sententia negat, eorum facultatem extendi ad illam diem. Alij tamen afferunt priuilegium aliud magis amplum, & sine vlla restrictione concessum à Nicolao quinto monasterio S. Mariæ de Guadalupe Ordinis S. Hieronymi in Hispania datum Romæ 4. Calend. Octobr. anno 1458. Pontificatus 4. quod referunt Eman. Rodriguez *10. ano primo qq. regular. q. 56. art. 3. §. Quarta ad secundum*, & Fagundes *de 3. Præcepto, lib. 1. c. 5. n. 13.* quod priuilegium licet concessum sit pro illo solo Monasterio propter concursum, & deuotionem ad illud locum; postea tamen Pius quartus, & Pius quintus priuilegia omnia illius Monasterij extenderunt ad omnia monasteria eiusdem Ordinis, etiam si non militent in illis eadem causæ, vt probat Rodriguez *vbi supra q. 5. art. 9.* Quare per communicationem priuilegiorum videtur iam hæc facultas cõpetere omnibus Mendicantibus. Et ideo hanc sententiam tenet Ludouic. Beia *4. part. casu 4.* Verum circa illud priuilegium duplex dubium occurrit; primum est, quia omnes prædicti Auctores, qui illud referunt dicunt concessum esse à Nicolao quinto, anno 1458. quod constat esse manifeste falsum, cum illo anno esset Papa Pius secundus, qui successit Calixto tertio, qui Nicolao quinto successerat anno 1455. Secundum dubium est, quia si illud fuisset per Bullam concessum, cur idem Eman. Rodriguez in Bullario Regularium, vbi alias Bullas eiusdem Papæ congegit, illius Bullæ non meminit? Si autem fuit solum viuæ vocis oraculo concessum, reuocatum esse videtur per reuocationem generalem Sanctissimi D. N. Urbani octauis, qui omnia eiusmodi priuilegia viuæ vocis oraculis concessa reuocauit. Cæterum si inueniatur per Bullam, vel Breue aliquod concessum, non video cur non habeat adhuc suum vigorem.

50. Supposita tamen sententia communi, dubitatur tertio, quid intelligatur per diem Paschatis in illis priuilegiis exceptum. Aliqui enim intelligunt ipsum diem Resurrectionis, extra quem dicunt posse, in eo autem non posse Mendicantes dare Eucharistiam. Alij tamen communiter illa verba non intelligunt materialiter, sed formaliter de communione Paschali, quocumque die fiat: nam intentio Pontificum fuit illam communionem referre ad Parochos. Si autem sola dies materialis exciperetur, parum prodesset, quia possent omnes die sequenti satisfacere præcepto in Ecclesiis Regularium. Vnde inferunt, posse ea etiam die Resurrectionis dare Eucharistiam Regularibus, qui iam in Parochia communicauerunt, vel postea communicare volunt. Item non posse dare diebus sequentibus, vel præcedentibus iis, qui ea in comunione volunt satisfacere præcepto communionis annuæ; quæ sententia videtur omnino iuxta mentem Pontificum. Aduertit autem Layman *tract. 4. de Sac. Eucharistia, c. 7. n. 4.* in dubio præsumi posse, ac debere, eos, qui accedunt ad comunicandum, sa-

tificasse iam vel habere animum satisfaciendi in sua Parochia, cum non facile sit quispiam ab altari repellendus, quando cum aliis accedens Eucharistiam petit. Denique peregrinis, & vagis possunt etiam Regulares dare communionem Paschalem, quia nulli Parochia habent, in qua satisfacere debent: in quo conueniunt etiam omnes fere Doctores. Videatur Sach. *lib. 3. de Matr. disp. 23. n. 17.* & alij, quos congerit & sequitur Diana *tom. 2. ar. 2. de dubiis Regularium, resol. 12.*

Petes; sicut extra Pascha sufficit consensus præsumptus Parochi, vt possimus etiam, seclusis priuilegiis, dare Eucharistiam; cur non sufficiat idem consensus præsumptus, seu ratihabitio Parochi ad dandam communionem in Paschate? Respondeo, formaliter loquendo, nullam esse differentiam: materialiter tamen esse differentiam magnam; quia extra illud tempus facile potest præsumi ratihabitio, vel consensus Parochi: ad communionem vero Paschalem non ita facile præsumi potest; quia volunt retinere suum ius, vt oues recognoscant pastorem proprium. Et licet petenti licentiam darent, nolunt tamen id fieri absque licentia sua, & ita firmiter nolunt, vt inuiti sint quoad modum, & quoad substantiam: sicut Prelatus Religionis, quando subditus expendit absque licentia, quam certe petitam daret, inuitus est etiam quoad substantiam, Cæterum aliquando accidere potest, vt præsumi possit consensus in his circumstantiis, & tunc licebit communicare in Ecclesia Regularium, vt tenentur Suarez *dicta disp. 22. sect. 2. §. Sed inquires*, & alij citatis; Fagundes *dicto lib. 1. c. 5. n. 1.* Layman *dicto n. 4.* & Diana *dicta resol. 12. in fine.*

Dubitatur quarto, an aliquando Mendicantes possint dare Viaticum absque licentia Parochi. Similiter enim excipi solet in dictis Priuilegiis communicatio in articulo mortis. Vnde aliqui docent, nec urgente necessitate, & deficiente Parocho, posse dari aggro Viaticum à Religiosis: ita Nauarrus, Syluester, Carde. quos refert Fagundes *lib. 3. de 3. Præcepto, c. 2. n. 19. 20.* assert etiam pro ea sententia P. Suarez *dicta sect. 2. §. Sed inquires*. Postea vero *n. 20.* proposita sententia contraria, quæ ipse Fagundes sequitur, assert etiam pro ea eundem Suar. *§. Sed inquires*, & dicit, quod contradicit sibi, cum folio præcedenti contraria docuisset. Oportuisset tamen attentius legere verba Suar. qui certe in priori loco non loquitur de casu nostro, quado deest Parochus, sed de comunione in vniuersum necessaria propter mortis imminentis periculum, pro vt condistinguitur contra communionem voluntariam, quæ absque necessitate fit loquitur enim contra aliquos, qui volebant, Religiosos non incurere censurem latam in Clementina, *Religiosi*, de Priuilegiis, quado dant Eucharistiam communicantibus ex deuotione, sed quado dant comunicantibus ex necessitate scilicet in mortis articulo, in quo debent relinquere illud munus Parocho proprio. Verba Suar. sunt: *Tertio, non tantum incurritur hæc excommunicatio, si Eucharistia detur in necessitate per modum Viatici, vt aliquam eam limitatam, sed in vniuersum sine in necessitate, sine extra illam, sine publice, sine occulte ministraretur, &c.* Communio ergo in necessitate est, quæ non fit libere, sed ex obligatione in mortis periculo; quæ modum loquendi obseruant alij Thologi, & P. Vaq. in præsentibus *n. 33.* dicens: *Adde autem, hæc pena imponi Religiosis, sine Sacramento hoc dispense in necessitate, nisi alius non adesset Sacerdos, qui tunc ministrare possit sine extra illam; sine publice, sine secreto; nam verba legum generalia sunt. Vbi vtrumque coniungit, scilicet, quod ministraretur in necessitate, & non deficiente, vel abente Parocho.* Caute ergo, & absque villo periculo contradictionis loquutus est Suar. nec debemus facile contradictiones ita crassas intra duas chartas de vitis editionis doctis sine maximo studio & diligentia suspicari.

SECTIO I.

Premittuntur aliqua de Sacrificio in communi.

Communis ergo, & verior sententia concedit posse Religiosos, imo & Sacerdotes etiam seculares ministrare Viaticum, deficiente Parocho: quamvis enim non sit sacramenti omnino necessarium ad salutem, est tamen maxime vile, & aliquo modo necessarium ad vires spirituales in illo periculoso agone acquirendas. Solent autem Pontifices ad maiorem claritatem, quando excipiunt Viaticum in Privilegiis, declarare, exceptionem illam non intelligi eo casu, quando propter absentiam Parochi, vel similem causam esset necessitas; propterea Paulus III. declaravit in facultate data nostrae Societati. Aduertunt tamen Doctores, hoc non procedere in communi Paschali, quando desset Parochus, quia in hoc casu non videtur necessitas, nec multum refert, si expectetur Parochus. Si enim interim communi indigebit aliquis ad suam spirituales consolationem, poterit ex deuotione communicare, & postea communicare iterum de manu Parochi ad satisfaciendum precepto annuae communionis.

Solet etiam in praesenti tractari de obligatione ministrandi non dandi hoc sacramentum peccatori; de hoc diximus in tract. de Sacram. in com. disp. 8. sect. 10. & 11. sicut & sect. 9. diximus de obligatione ministrandi in statu gratiae, an sit, vel non sit sub peccato mortali; de quo etiam aliqui in praesenti agere solent. Alia dubia leuiora circa obligationes ministrandi videri possunt possunt apud Suarez sect. 3. & 4. ubi etiam cum aliis notat, debere Sacerdotem extra Missam habere Stolum, & Superpellicium ad Eucharistiam ministrandam.

DISPVT. XIX.

De Eucharistia, vt est Sacrificium.

- SECTIO I. Premittuntur aliqua de Sacrificio in communi.
- SECTIO II. In Missa offerri verum Sacrificium à Christo institutum.
- SECTIO III. Quo pacto reperitur in Missa vera ratio Sacrificij. Referuntur varia sententia.
- SECTIO IV. Quomodo consecratio pertineat ad essentiam Sacrificij, varie à Theologis declaratur.
- SECTIO V. Nostra sententia de essentia huius Sacrificij.
- SECTIO VI. Soluuntur alia obiectiones, qua contra predicta possunt fieri.
- SECTIO VII. Inferitur, an Christus sit offerens, & tota res oblata in hoc Sacrificio.
- SECTIO VIII. Vtrum ex dispensatione Papa possit consecrari vnica species, & vtrum consecratio vtriusque sit de essentia huius Sacrificij.
- SECTIO IX. De effectibus huius Sacrificij.
- SECTIO X. Deus, quibus prouenire possunt effectus huius Sacrificij, quatenus pro ipsis offertur.
- SECTIO XI. De iis, quibus, vt offerentibus proueniat fructus huius Sacrificij.
- SECTIO XII. Vtrum hoc Sacrificium habeat valorem infinitum.

GIMVS de Eucharistia, vt sacramentum est; nunc dicemus de ipsa, quatenus est Sacrificium Legis nouae. Oportebit autem prius premittere aliquid breuiter de essentia Sacrificij in communi, vt postea facilius possimus rationem huius Sacrificij in particulari explicare.

OMitto Hæreticos recentiores contententes, nomine Sacrificij intelligi vere, & proprie quodlibet opus bonum, non solum externum, sed etiam internum: contra quos videatur Cardin. Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Sacrificio, c. 2. Suarez, & Valquez in praesenti. Inter Catholicos constans est sententia, Sacrificium esse actum peculiarem virtutis Religionis, quo supremum cultum soli Deo debiti exhibemus. Sed quoniam totum hoc reperitur in aliis actionibus, quæ non sunt Sacrificia, quales sunt illa, quibus cultum patriæ soli Deo debitum præstamus; difficile est explicare, quid sit illud, quo Sacrificium peculiariter differt ab aliis actibus religionis. Varii varias definitiones Sacrificij construxerunt, quas refert, & impugnat Valq. in praesenti disp. 220. Quidam ita definiunt: *Sacrificium est oblatio externa soli Deo facta, qua ad agnitionem humane infirmitatis, & professionem Diuinae maiestatis à legitimo ministro res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur.* Alij breuius: *Est oblatio facta Deo per immutationem alicuius rei in signum legitime institutum Diuinae excellentiae, & reuerentiae.* Vel aliter: *Est externus actus religionis continens supremum cultum patriæ, soli; Deo debitum.* Hæ tamen omnes definitiones videntur etiam conuenire aliis à definito, vt constructioni templi, vel consecrationi altaris; vbi etiam fit cultus patriæ soli Deo debitus in signum reuerentiæ, & excellentiæ, & cum transmutatione alicuius rei sensibilis, &c. P. Valq. num. 25. ita definit: *Sacrificium est nota existens in re qua profitemur Deum auctorem vitæ, & mortis: quibus verbis iam videtur addere aliquid peculiare, quo d per Sacrificium significetur, scilicet potestas suprema Dei in vitam, & mortem nostram.* Adhuc tamen non videtur explicari sufficienter vltima Sacrificij differentia: nam posset etiam assumi aliquid aliud ad significandum supremum Dei dominium in vitam, & mortem, quod non esset Sacrificium: si, v.g. depingeretur in tabula aliqua figura ad hoc significandum, non diceretur illa tabula sacrificari. Aliquid ergo aliud debet in definitione Sacrificij explicari.

Suppono igitur, Sacrificium esse in genere oblationis, & in genere etiam signi sacri: quatenus oblatio est, conuenit in primis cum aliis actibus religionis, qui pertinent ad Dei cultum, qualis est genuflexio, pectoris tonsio, &c. Conuenit item cum aliis oblationibus, quæ non sunt sacrificia, qualis est oblatio calicis, vel cerei, vel pecunie, vel aliarum rerum. Quatenus vero est signum sacrum, conuenit cum Sacramentis, quæ regulariter non sunt Sacrificia, sed signa gratiæ, atq; ex hoc capite necesse est, Sacrificium esse signum ad placitum, sicut sacramentum; licet sicut in Sacramentis præcedat aliqua congruitas, & proportio ex parte illius rei, quæ assumitur ad significandum, v.g. ablutio habet proportionem ad significandam abluionem internam; ita etiam in Sacrificio detur aliqua proportio, & congruitas ad significandum id, quod per sacrificium intenditur significari. Difficultas ergo est in explicando, quid sit illud, quod per hanc oblationem; quæ appellatur Sacrificium, intendimus significare, & quomodo significetur. In hoc enim posita est peculiaris Sacrificij differentia à reliquis oblationibus, & signis sacris.

Et in primis certum est, per Sacrificium, sicut per omnes alios cultus, significari internam animi submissionem:

1. Male Hæretici Sacrificij definiunt. Bellarm. Suarez. Valquez.

Varia definitiones Sacrificij. Valquez.

Valquez.

2. Supponitur Sacrificium esse in genere oblationis & signi sacri.

3.

Primo signi-
ficatur inter-
na submissio
et suprema
Dei excellen-
tia.
Suarez.

Vasquez.

4.
Quomodo Sa-
crificium si-
gnificet hanc
supremam Dei
potestatem.

5.
Placet ratio
Eusebii.
Eusebius.

6.
In quo non
differt ab
aliis Dei
cultibus.

7.
Non est de il-
lius essentia
quod aliud
pro nobis
substituatur.

tionem : significari etiam supremam Dei excellen-
tiam. Sed hoc, vt vidimus, non pertinet ad differen-
tiam vltimam Sacrificij. P. Suarez *disp. 73. sect. 2.* di-
cit, per Sacrificium significari ex parte Dei supre-
mam excellentiam, & dignitatem primi principij,
vltimi finis, & supremi domini rerum omnium : ex
parte vero hominis significari subiectionem ad Deum
& recognitionem prædictæ excellentiæ ac potesta-
tis P. Vasquez addit, significari potestatem supre-
mam Dei in vitam, & mortem nostram.

Ego in primis existimo, Sacrificium institutum
esse ad significandam hanc supremam Dei potesta-
tem, non tamen vtrumque ; quia ad hoc ipsum si-
gnificandum possent institui alia signa, vt dixi, quæ
non essent sacrificia, sed taliter, seu cum tali propor-
tione ex parte ipsius signi, quo significatur. In quo
autem consistat hæc proportio, non eodem modo
videtur explicari. Multi enim dicunt, significari
per Sacrificium, quasi per tributum, quod homines
soluunt Deo vt supremo Principi in recognitionem
supremæ potestatis ipsius. Hoc tamen in aliis etiam
oblationibus reperitur, & in constructione templi,
quæ tamen non est sacrificium.

Mihi semper placuit ratio, quam insinuaui Euse-
biius *lib. 1. de demonstrat. cap. vlt.* dicens: *Hominem
debere vitam suam Deo in sacrificio; quia tamen hoc
non expedit, ideo lege natura introductum fuisse, vt
in sacrificium animalis, vel aliquid eiusmodi com-
mutaretur*: quasi dicat, Sacrificium esse protesta-
tionem, qua homo profertur, se habere totum suum
esse à Deo, & ideo dignum esse Deum, in cuius hon-
orem, & cultum, idem esse, & eadem vitam consu-
matur, & destruitur; quod quia regulariter non li-
cet, offertur pro vita propria, vita, seu entitas alteri-
us rei, protestando, eodem modo nostram vitam
oblaturos, si liceret, & oporteret. Quæ protestatio,
& significatio dignissima est, & valde conformis lu-
mini naturæ; & ideo ab omnibus vbique gentibus
accepta, vt Deum verum, vel putatiuum supremo
cultu venerentur.

Hinc infero primo, Sacrificium non differre præ-
cise ab aliis Dei cultibus, in hoc, quod sit protesta-
tio supremæ Dei excellentiæ, vel ipsius in vitam, &
mortem potestatis, vt dicebat P. Vasquez: nam ad
hoc ipsum significandum posset homo producere,
vel extinguere ignem, v.g. vel aliquid aliud, prote-
stando, se fuisse etiam à Deo productum, & posse à
Deo destrui, sicut ille ignis producit, vel extingui-
tur: & tamen illa actio procul dubio non esset Sacri-
ficium. Significat ergo Sacrificium aliquid aliud, &
alio modo, per quod differt ab omni alio cultu, in
primis ex parte rei significatæ, quia significat, di-
gnum esse Deum, in cuius honorem nostra vita con-
sumatur: ex parte vero modi, quia hoc ipsum signi-
ficat per destructionem alicuius rei, per quam expli-
camus affectum nostræ destructionis, si ad cultum
Dei licita esset, vel necessaria.

Aduerte tamè, non esse de essentia Sacrificij, quod
fiat per destructionem alterius rei, quæ pro nobis
substituatur. Posset enim melius, & verius saluari
eius essentia, si nostra ipsa vita sacrificaretur, sicut
Christus Dominus in cruce verum sacrificium Deo
obtulit per destructionem, & mortem propriam,
quæ eandem Dei excellentiam, & dignitatem pro-
testatus est. Dicimus ergo, de ratione Sacrificij esse,
quod sit protestatio illius excellentiæ Diuinæ, qua
dignus est, vt in ipsius cultum nostra vita destruat,
siue hæc protestatio fiat per realem destructionem
propriæ vitæ, siue per destructionem alterius rei,
per quam noster affectus explicetur, quando destru-
ctio propria non licet, vel expedit.

Infero secundo, in omni Sacrificio debere inter-
uenire destructione aliquam rei oblate. Ita Bellarmus
vbi supra c. 2. Vasquez *c. 2.* Alanus *lib. 2. de Euchar.*
c. 3. P. Henriquez *lib. 9. c. 1.* Victoria *relect. de Tem-
perant. n. 7.* & alij, quos refert, & sequitur Ioan. Mal-
derus *2. 2. titul. 10. cap. 3. de sacrificio, dub. 1.* Et vi-
detur esse expresse sententia S. Thom. *2. 2. quest. 86. art. 1.*
*vbi dicit, per Sacrificium fieri rem factam, & non
vtrumque, sed consumendo illam in illud factum
crum, quod inde fieri debet. Probatur etiam ex di-
ctis, quia alioquin consecratio Sacerdotis, vel Actus,
per quam illa persona, vel illa res consecratur, &
dicatur Deo, esset Sacrificium. Deinde, quia sine
aliqua rei destructione non apparet, quæ peculiariter
proportio sit in Sacrificio ad significandam illam
supremam Dei potestatem, & dignitatem, quam di-
ximus significari apte per Sacrificium: per destru-
ctionem vero id aptissime significatur, vt vidimus.
Ideo in omnibus Veteri sacrificijs tam sacris, quam
profanis, inuenimus interuenisse destructionem
rei oblate: nam animalia, vel homines occideban-
tur; ideoque idem erat dicere, mactare, & sacrifici-
re; cetera vero vel comburebantur, vel, si erant li-
quida, effundebantur, vt vinum, vel oleum, quod dis-
cebatur, libari, nec vnquam inuenitur Sacrificium
per simplicem oblationem: ergo destructio rei sa-
crificatæ pertinebat omnino ad essentiam cuiuslibet
Sacrificij.*

P. Suarez *sect. 5. §. Dico primo*, dicit hanc occi-
sionem, vel destructionem ideo fuisse vitæ tamquam
cum per Sacrificium res Deo offeratur, & qualiter
donetur; Deus autem nec rebus nostris indigere, nec
possit de nouo earum dominium acquirere, non
potest melius hæc oblatio significari, quam eam
rem omnino destruendo in honorem Dei. Sed con-
tra hoc est, quia in primis multo melius, & verius
poneretur aliquid de nouo in dominio Dei, produ-
cendo illud, quam destruendo. Melius ergo sacrifi-
cetur homo generando illum, in honorem Dei,
quam occidendo illum: quis autem conciperet il-
lud habere essentiam, & conceptum Sacrificij? Non
ergo destruitur res præcise, vt offeratur Deo, sed vt
significetur per ipsam destructionem aliquid, quod
aliter non posset ita congrue significari. Deinde
scimus, apud Ethnicos olim sacrificatum fuisse non
solum Diis, sed etiam Principibus aliquando ex
adulatione, quibus sane melius posset offerri res
ipsa sine destructione, vt esset in eorum dominio,
quam per occisionem, vel destructionem, & tamen
numquam sine destructione iis sacrificabatur: ergo
non ideo præcise ponebatur destructio, vt res
daretur vel transferretur in dominium illius, cui
offerebatur, sed ad aliquid aliud significandum, vt
diximus.

Obiciet, aliqua fuisse Sacrificia in Lege scripta,
vel etiam in Lege naturæ, quæ non fiebant per de-
structionem rei, qualis erat oblatio panum propo-
sitionis, & aliarum oblationes, quæ fiebant ex pane,
vel vino, & sacrificium, quod item oblati Melchisedech
ex pane, & vino, in quo nulla legitur facta
destructionem. Respondetur, in primis non video, vbi
in Scriptura dicatur fuisse verum Sacrificium, &
plurquam oblatio sacra, illa, quæ fiebat de panibus
propositionis: quare id expresse negat Azor *lib. 1. c. 17. q. 2.*
& Malderus *vbi supra*. Deinde, de aliis sa-
crificijs, quæ fiebant ex farina, vel massa, constat
semper aliquam earum partem debuisse consumi,
quod appellatur *adoleri partem illius super altare*.
Vinum item offerebatur vt condimentum alterius
sacrificij, quod comburebatur, vel destruebatur, &
sic iam pertinebat ad illud totum, quod destrue-
batur.

batur; vel offerbatur seorsim, effundebatur saltem quoad partem, quo ritu libabant cōmuniter Ehnici vinum, effundendo partem illius in cultum suorum Deorum: per hoc enim censebatur iam totum oblatum, & sacrificatum, sicut per hoc, quod adoleretur pars farinae, vel panis, censebatur totus panis sacrificatus. Denique de sacrificio Melchisedech, Scriptura solum dicit, obtulisse panem, & vinum, non tamen explicat modum, quo obtulit; fortasse, quia res adeo erat nota, non potuisset sacrificari sine destructione saltem alicuius partis, vt non necesse fuerit illud explicare, sed potuerit relinqui, vt res nota. Aliam solutionem adhibet P. Valq. *vbi supra n. 28.* circa antiqua sacrificia ex massa, quo scilicet per coctionem ipsam factam in clibano, vel per fruxuram in fartagine sacrificabantur, & aliquo modo destruebantur. Verum difficile creditur in clibano fuisse oblatum sacrificium; & non potius in altari, quod erat locus deputatus ad sacrificandum.

Infertur tertio decisio illius questionis, quam tractat P. Suarez *in presenti sect. 4.* an scilicet sit de ratione sacrificij, quod instituitur auctoritate publica, an vero possit institui auctoritate priuata: in quo non queritur, an fiat licite: certum enim est, posse à Deo saltem prohiberi priuata Sacrifij institutionem, sicut in Lege noua prohibita sunt omnia Sacrifia præter Eucharistiam; & in Lege scripta prohibita etiam sunt multa. Certum etiam videtur, ex natura rei, non requiri institutionem Diuinam, sed sufficere humanam ad essentiam Sacrifij; quia cum hæc sit significatio ad placitum, potuerunt homines hæc, vel illa signa assumere ad hoc significandum. Nec obstat, Sacramenta non posse ab alio, quam à Deo institui: est enim discrimen manifestum: nam Sacramentum non est signum vt cuiusque, sed signum efficax gratia; homines autem non possunt facere, vt aliquid efficaciter causet gratiam, quam significat: vero sacrificium non est necesse quod operetur gratiam, sed quod significet cultum, & protestationem illam hominis erga Deum: quam significationem potest habere Sacrifium ab hominum voluntate, & institutione.

Difficultas ergo est, an auctoritate priuata possit quis offerre sacrificium, instituendo aliquid vt signum ad placitum illius protestationis? In quo P. Valquez *vbi supra n. 19.* impugnat P. Suarez negantem, quia, seculi prohibitiōe Diuina, vel humana, vnusquisque possit eligere sibi signum, per quod hoc genere cultus coleret Deum, cum sacrificium iure nature introductum sit, sicut & omnis alia Dei reuerentia. Sed tamen verius videtur, illud non futurum vere sacrificium; quia sacrificium (vt vidimus) est signum ad placitum ad significandam talem protestationem per destructionem rei sacrificatæ: & quidem ipsa destructio rei, licet secundum se habeat aliquam congruitatem, vt assumatur ad illud significandum, non tamen est signum naturale, sed omnino indifferens ad significandum hoc, vel illud: quare sicut vox homo non potest priuata alicuius voluntate accipere vim significandi hominem, sed necessaria est ad hoc institutio communis, vel alicuius habentis plusquam priuata auctoritatem; sic occisioouis v. g. non videtur posse fieri signum sufficienter significans talem, vel talem reuerentiam, ex sola vnus, vel alterius priuata voluntate. Nam si aliquis nunc vellent abscindere arborem, vel putare vites, vt significaret per illam destructionem idem, quod significatur per occisionemouis, nemo diceret illum vere, & realiter sacrificare; quia illa abscissio arboris non est assumpta publice ad hoc significandum, sicut occisioouis: non ergo potest reperiri ve-

P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

ra, & essentialis ratio sacrificij sine auctoritate publica illud instituentem, quia sacrificium in sua essentia, est signum humanum politicum, & in ordine ad commercium humanum, sicut voces; quo homo significet suam protestationem, &c. & per consequens debet vt signo habenti ex institutione publica, vim & potestatem significandi.

Hinc infero quarto; si homines solitarie degerent, & sine humano commercio, nec publica auctoritate Sacrifia instituerent, licet possent vt aliis signis reuerentia erga Deum, qualia essent genuflexio, capitis humiliatio, & alia huiusmodi, qua naturaliter, vel quasi naturaliter significant internam submissionem; non tamen videri, quod possent tunc vt sacrificio, quod esset verum sacrificium, quia nullum tale signum haberent cum sufficienti vi ad significandum per modum Sacrifij. Dicitur ergo Sacrifium esse de iure nature, non quia naturaliter significat, & independenter ab institutione humana; sed quia ipso nature lumine inclinatur homines ad assumenda aliqua signa congrua in ordine ad sacrificandum Deo; sicut nature lumine mouentur ad instituendas voces in signa conceptuum; non tamen posset homo in syluis degens facere, quod voces haberent eam vim significandi, qua requiritur ad hoc, vt faciat sermonem, & idioma humanum simpliciter & absolute.

Infero quinto, Sacrifium oblatum Deo falso, esse verum, & essentialiter sacrificium; neque ad veritatem sacrificij requiri, quod fiat vero Deo: sicut etiam vera adoratio potest exhiberi Deo falso, vt bene notat P. Valquez *vbi supra n. 29.* & nos diximus *disp. 3. de Incarnat. n. 14.* Dices; Sacrifium est signum significans excellentiam; & potestatem Dei, cui offertur, & submissionem eius, qui offert; ergo si illa excellentia non fuerit vere in eo, cui offertur, non erit verum signum, sed falsum; ergo nec verum Sacrifium. Resp. Distinguendo consequens: non erit verum veritate transcendentali, & essentiali, nego; non erit verum veritate formali, concedo. Aliud enim est, quod sit verum signum, id est, habens ea, qua vere requiruntur ad significandum; aliud, quod significet vere, id est, ea, qua significat, ita sint à parte rei, potest enim aliquid esse vere, & essentialiter signum, & tamen significare aliquid falsum, sicut hæ voces; *Antichristus existit*, vere significant Antichristum existere; alioquin vera non esset propositio; sed tamen est propositio falsa; quia id, quod significant, non ita se habet à parte rei. Ita sacrificium vere significat, illum, cui offertur, habere excellentiam: si tamen illa excellentia non sit prout significatur, significabitur falso. Habet igitur tunc Sacrifium veritatem transcendentalem, & essentialiter sacrificij; non tamen veritatem formalem, qua consistit in conformitate cum re significata. Imo eadem ratione, licet ex parte eius, qui offert Sacrifium, non esset affectus interior, quo suam etiam destructionem offerret, si necessaria esset, in cultum Dei, quam voluntatem diximus significari exterius per actionem sacrificandi; adhuc illud esset essentialiter sacrificium; quia esset signum significans illam voluntatem internam, licet ob defectum voluntatis non haberet veritatem formalem in significando, sed solum transcendentalem.

Infero sexto, cur mors Martyrum non fuerit verum, & proprium sacrificium; quia licet ex priuata eorum intentione fuerit in Dei cultum, & in protestationem supremæ Dei potestatis in vitam, & mortem; non tamen fuit ad hoc instituta per aliquam publicam auctoritatem: Mors autem Christi ideo potuit esse verum sacrificium, quia potuit

12.

illatio quarta quid facerent homines si solitarie vixerent.

13.

Infertur quinto sacrificium Deo falso oblatum esse verum sacrificium. Inhabita.

Respondet.

14.

Cur mors martyrum non fuerit verum sacrificium.

ex diuina institutione hoc significare : sicut etiam sacrificium Eucharisticum ex publica Christi institutione accepit hanc significationem.

15.
7. iuuu.

Dices, voluntas sola Christi, quando non erat nota hominibus; non videtur sufficiens, vt constitueret illam actionem in ratione signi: non enim poterat illa actio significare, si homines nesciebant, fuisse assumptam ad significandum, & tamen adhuc erat verum sacrificium mors Christi, licet illa significatio ignoretur: ergo mors Martyrum potuit esse verum sacrificium, licet non esset publice assumpta ad significandum. Respondetur negando maiore; quia signum de quo loquimur, sufficienter constituitur in ratione signi per ipsam institutionem auctoritate publica factam, antequam aliis pateat. Nam Adamus imponens nomina cunctis animalibus, antequam formaretur Euaseo ipso fecit, illas voces esse iam signa illarum rerum: nam statim adiungit Scriptura: *Appellauitque Adam nominibus suis cuncta animalia, & uniuersa volatilia cali.* Non ergo pendebat à notitia aliorum hominum nomen *leonis*, vt significaret leonem, sed à sola institutione Adams, qui erat caput, & princeps reipublice humanae, & ideo in se secebatur habere hominum voluntates ad institutionem signorum, & gubernationem totius generis humani. Sic etiam Christus princeps Ecclesiae in se habebat eminenter voluntates totius reipubl. ad instituenda signa; & sacrificia auctoritate publica, quorum institutio etiam antequam veniret in aliorum notitiam, iam erat legitime facta, non priuatim, sed auctoritate legitima, & publica residere in Christo, & in capite; quae auctoritas neque erat in martyribus, nec si esset, vellent illa vt ad instituendam suam morem in signum legitimum; quia talis institutio esset contra praeceptum Dei.

Respondet.

16.

Aliqua forte fuerunt sacrificia apud Ethnicos quae priuata instituta habuerunt.

Hinc etiam est, aliqua fortasse fuisse apud Ethnicos sacrificia, quae à priuata auctoritate instituta habuerunt; sed tamen illa vel initio non fuerunt proprie sacrificia, donec paulatim introducta, per vsum, & consuetudinem accepta fuerunt à populo: vel si à principio habuerunt vim sacrificij, id fuit ex eo, quod tantam habebant affinitatem cum aliis sacrificijs iam institutis, vt in ipsis quasi in radice viderentur iam instituta ad significandum. Quod videmus quotidie in vocibus ipsis contingere: nam saepe voces de nouo à priuatis introducuntur, vel probante eas paulatim populi vsum, & dante illis vim ad significandum: vel quia deriuantur ab aliis, in quarum significatione, quasi implicite continebatur significatio alterius vocis vicina; vt contingit in voce *transsubstantiatio*, quae licet fuerit noua; sed tamen in significatione aliarum vocum, scilicet *trans*, & *substantiatio*; continebatur quasi implicite significatio huius vocis nouae. Et hoc sufficiat de sacrificio in comuni; vt iam in particulari de essentia sacrificij Eucharistici videamus.

SECTIO II.

In Missa offerri verum sacrificium à Christo institutum.

17.
De nomine Missa.

DE nomine *Missa* varia solent assignari etymologia: quidam absque fundamento vocem Graecam esse volunt; alij Hebraicam *Missac* seu *Mizab*, hoc est, obligationem. Alij verius dicunt, esse vocem Latinam, quasi *missionem*: vt Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 18. & Cyprianus lib. de bono Patientiae; & epist. 10. dixerunt, *remissa*, pro *remissio*. Cur autem hoc sacrificium appelletur *missio*, alij qui dicunt, quia per Sacerdotem populus mittit ad

Deum sua desideria, & hostiam salutariteram; & alio in fine dicitur: *he missa est*, scilicet obligatio ad Deum. Alij dicunt, quia in hoc sacrificio mittitur Filius Dei, vt sit nobiscum. Alij melius dicunt, quia finito Symbolo dimittebantur Catechumeni; & finito toto Sacrificio, dimittebantur fideles; quod consonat moribus Sacerdotum Gentilium, qui peracto Sacrificio, dicebant: *licet*, hoc est, ire licet; vt refert Plutarchus, & Seruius 6. *Aeneidos*; & videre licet Calepinum verbo *licet*; sicut etiam Graecorum Sacerdotum Graecos sequuti, finito sacrificio, dicebant: *λεως ἀφ' οὗτος* id est, *populus missio*, vt notat Beroaldus in Apuleium lib. 1. *de asino aureo*. Et in eodem sensu Chrysostomus Missam vocat *εὐχαισθῆναι* id est, solutionem, quia populus soluebatur: & Cassianus lib. 3. cap. 7. & S. Benedictus in Reg. cap. 17. *Missam* dicunt pro fine, & terminatione alicuius rei. Quia ergo in Missa bis missio fiebat scilicet Catechumenorum dicto Euangelio, & concione; & postea altera omnium in fine Missae, quae, priore iam omnia, adhuc retinetur, dum dicitur, *he missa est*; ideo dici solet, in Missam solemniam, quia in vno sacrificio duae missae, seu missiones fiebat; de quo videri potest Couar. 4. *variarius* cap. 22. Lindanus 4. *Pauli* cap. 37. Torrensis 3. *Confess. Augusti* cap. 7. Claudius Sainctes *praefatione in Liturgiam* cap. 4.

Hac de voce: de re autem ipsa, grauissima fuit contra hereticos nostri temporis controuersia, qui primi omnium contra id, quod omnibus saeculis vniuersi Catholici tenuerunt, & praedicarunt, ausi sunt negare, in Missa offerri verum, & proprium sacrificium Deo; sed dicitur vocari improprie, & lato modo sacrificium, sicut omnia opera bona appellari etiam possunt sacrificia, & holocausta Deo gratissima. Contra quos dogma hoc definitum rursus est in Concilio Tridentino sess. 22. & docte, ac erudite pugnarunt Controuersitae Catholici, qui latissime huius dogmatis veritatem comprobauerunt: & videri possunt Bellarm. lib. 1. *de Missa*; & Valentinus in *praefatione* de p. 6. quibus fere nihil addendum occurrit: indicabimus breuiter potissima capita, ex quibus hoc dogma solet comprobari.

Primo ex Scriptura: *Malach. 2. vbi* de hoc Sacrificio varicinium habetur, vt indicat Tridentinum vbi supra: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manibus vestra: ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificator, & offerretur nomini meo oblatio munda.* Daniel 12. vbi praedicitur, quod tempore Antichristi auferetur iuge sacrificium. Item ad Hebr. 7. Christus dicitur Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech: cum ergo hic sacrificium obulerit ex pane & vino, debuit Christus simile sacrificium offerre. Act. 13. *Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus vbi ministrare Domino, Graece λειτουργία sacrificare*, significat. Ad Hebr. 13. *Habemus altare, de quo edere non habent facultatem, qui tabernaculo deseruiunt.* Et 1. ad Corinth. 10. *Non potestis mensa demoniorum accipere, & mensa demoniorum: vbi mensa demoniorum accipitur pro altari, in quo illis sacrificabatur; & opponitur mensa, hoc est, altari nostrorum: altare autem non est, nisi in ordine ad sacrificium. Verba etiam, quibus Christus hoc sacrificium instituit *hoc facite*, idem significant, cum tam in sacris, quam in profanis, *facere* idem sit ac sacrificare.*

Secundo ex Patribus ab initio nascentis Ecclesiae id testantibus; quorum verba, & loca late videntur possunt apud predictos Auctores. Tertio ex Conciliis, Nizen. 1. can. 23. Laodiceno can. 19. & 38. Tol. 1. can. 5. Antisiod. c. 8. Brachar 3. can. 1. Lateran. relato

relato in cap. Firmiter. de summa Trinitate. Constantient. in Bulla Martini V. post ultimam sess. & clarior in Trid. sess. 22. cap. 1. & 2. & can. 1. & 2.

21. Quarto, ratione; quia in Ecclesia Christi sunt de facto sacerdotes, vt constat ex Patribus, qui liberos integros ediderunt de honore nostri Sacerdotij: Sacerdos autem non est, nisi in ordine ad sacrificium offerendum. Item, quia non posset absque imperfectionis nota grauissima, carere Ecclesia Christi sacrificio aliquo, & cultu illo, quo nulla vnquam barbara gens caruit, ad colendum verum Deum, vel fictos, quos sibi venerandos assumeret. Denique, quia nulla potest assignari indecentia in hoc supremo cultu; quem aliunde lex ipsa natura dicitur Deo deferendum: quod enim fiat per actionem sensibilem, non obstat, quod sacramenta etiam, quibus potissime colitur Deus, sint signa sensibilia.

22. Accedit vltimo, traditio perpetua Ecclesie ab Apostolorum tempore, quae Missam semper hoc ritu celebravit, scilicet protestando, quod in ipsa offeratur sacrificium Deo, vt constat ex omnibus Liturgiis Graecis, Hebraeis, Syris, Chaldaeis, Latinis, & aliis omnibus in quibus nihil aliud nisi oblatio, applicatio, commemoratio sacrificij inuenitur: quare vel fatendum est, Ecclesiam totam in hoc puncto ab initio errasse turpissime, vel concedendum verum & proprium sacrificium Deo offerri, dum Missa celebratur.

23. Videamus nunc breuiter potissima fundamenta haereticorum. Primum est, quia ex Euangelio, aut verbis Christi non habetur, quod obtulerit sacrificium, sed quod dederit Apostolis corpus, & sanguinem suum. Respondetur, licet id non habeatur expresse ex verbis Christi, haberi tamen implicite in illo verbo, facite, & clarius ex aliis locis Scripturae, adiuncta denique perpetua Ecclesiae traditione ab ipsis Apostolis deriuata offerendi sacrificium in Missa; non potest dubitari, quin id intenderit Christus. Et certe minus posset ex facto Christi, vel Euangelica historia colligi, ipsum in cruce sacrificium obtulisse, quam in cena: nam actio illa consecrandi panem, & vinum cum tali ritu ex se apparebat sacra; mors autem nihil tale praese ferebat; & tamen haeretici non negant, sibi interuenisse verum, & proprium sacrificium.

24. Secundo arguunt: si Missa est sacrificium, quia est commemoratio sacrificij cruenti, ergo festum etiam Natiuitatis est natiuitas propria, quia est commemoratio natiuitatis. Negatur sequela: neque enim ideo solum Missa est sacrificium, quia est commemoratio sacrificij hoc enim etiam fit in Vesperis, vel officio Diuino; sed quia simul est oblatio nouacum ceteris requisitis ad essentiam sacrificij, vt infra videbimus.

25. Tertio, Eucharistia est sacramentum, ergo non est sacrificium, quia sacramentum tenet se ex parte Dei, qui per illud significat. Sacrificium tenet se ex parte nostra, qui per illud significamus nostram reuerentiam internam. Respondetur negando consequentiam: potest enim idem esse signum Dei & nostrum: sic Circumcisio erat signum, quo circumcisus significabat suam fidem Christi venturi, & quo Deus significabat etiam Christum a se mittendum, & gratiam, si qua dabatur in illo sacramento.

26. Quarto, quia Eucharistia est testamentum, ergo non est sacrificium: nam per testamentum testator largitur; per sacrificium nos offerimus aliquid Deo. Negatur etiam consequentia: sacrificare enim non est aliquid ita offerre Deo, vt ponamus in eius dominio id, quod antea erat nostrum, sed est per immutationem alicuius rei protestari, Deum esse auctorem vitae, & mortis nostrae. Possumus autem si-

P. Ioann. de Lugo, de Sacramentis.

mul accipere a Deo victimam, quam ei offeramus: sicut si aliquis mihi non habenti ouem propriam, permitteret sacrificare eius ouem; tunc ego simul acciperem ouem, & offerrem. Sic Deus nobis victimam non habentibus idoneam, concedit sacrificare eius Filium, quem simul accipimus a Deo, & eidem in sacrificium offerimus, quatenus per immutationem victimae protestamur cultum Dei, vt auctoris vitae, & mortis. Non repugnat ergo ex hoc capite, quod esset simul testamentum, & sacrificium: alias tamen solutiones huius argumenti vide apud Sur. sect. 2. in fine, & Coninch in praesenti, n. 67. & seqq.

26. Quinto, si Missa est sacrificium representatiuum passionis Christi; ergo non offerimus, quomodo Christus obtulit: nam ipse in cena obtulit se commemorando passionem futuram, nos offerimus commemorando praeteritam. Respondetur, etiam si non sit sacrificium, restat eadem difficultas, nam vt sacramentum etiam debet celebrari in memoriam passionis, iuxta illud Pauli: Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitur. Fatendum ergo est, nos facere, quod Christus fecit commemorando mortem eius praeteritam, quam ipse representauit futuram; imo si nos representarem nunc futuram, non faceremus, quod ipse fecit: nam ipse representauit proximam futuram, nos autem significarem longe futuram a cena, si nunc significarem adhuc futuram: Sicut ergo nos credimus idem, quod crediderunt & praedixerunt Prophetae, licet ipsi crediderint Christum passurum, & nos credamus iam passum: sic facimus quod Christus fecit, representando mortem eius praeteritam, quam ipse representauit futuram.

27. Sexto, quia sacrificium fit per mactationem, & immutationem victimae, nihil autem tale fit circa Christum in Missa. Ad hoc argumentum constabit infra sect. 5. explicando, quomodo in Missa reperitur vera definitio sacrificij.

28. Septimo, quia derogatur passioni Christi, & sacrificio cruento crucis, si aliis sacrificijs toties repetitis profitemur illius insufficientiam. Respondetur, idem argumentum fieri potest contra Sacramenta: sicut ergo haec non derogant passioni Christi, quia per sacramenta Christus non satisfacit, aut meretur, sed applicat merita, & satisfactionem suam praeteritam, quae quidem ex se sufficiunt, sed debent applicari per causas particulares: sic sacrificij Missae non fit, vt suppleat imbecillitatem passionis, nec vt Christus nunc mereatur, vel satisfaciatur, sed vt per illud applicetur virtus, & satisfactio passionis Christi.

29. Octauo; quia Christus in cena per illud sacrificium consecrasset redemptionem nostram: superfluum ergo fuit sacrificium cruentum. Respondetur, idem argumentum fieri posse de omnibus meritis, quae Christus habuit ante passionem: sicut ergo noluit redemptionem nostram dari, nisi omnia merita consummarentur per passionem; sic noluit, sacrificio illo in cruento eam obtinere, nisi prout coniuncto cum sacrificio cruento offerendo in cruce.

30. Nono arguunt ex Paulo ad Hebr. 7. vbi efficaciam sacrificij cruenti Christi probat ex eo, quod non habeat necesse quotidie offerre sicut Sacerdotes antiqui: Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Non ergo restat aliud sacrificium post oblationem cruentam in cruce factam. Simile argumentum desumi potest ex eodem Paulo cap. 10. eiusdem Epistolae, vbi eandem comparationem profequitur his verbis:

26. Quinto obij. citur.

Respondetur.

Sexta obij. citio. Soluitur.

27. Septima. Diluitur.

28. Octaua. Respondetur.

29. Nona obij. citio. Hebr. 7.

Et omnis quidem Sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, qua nunquam possunt auferre peccata: hic autem (nempe Christus) unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, de cætero expellens, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Vna enim oblatione consummanit in sempiternum sacrificatos.

30. *Respondet.* Ad hoc autem diximus tom. de Incarnat. disp. 29. sect. 2. Paulum ibi non negare repetitionem omnis sacrificij, sed repetitionem talem, qualis fiebat in Lege veteri; in qua propter inefficaciam sacrificij præcedentis oportebat repetere aliud, & aliud, quod adderet nouum meritum, & nouam satisfactionem ad merendum, & satisfaciendum de nouo. Quo sane modo non offertur Missæ sacrificium, sed à Christo non iam stante, sed sedente in dextera Dei, hoc est, non amplius merente, aut satisfaciante, sed applicante merita, & satisfactionem prioris sacrificij, per oblationem quotidianam Sacrificij incruenti: qua repetitio ostendit maxime efficaciam infinitam præcedentis Sacrificij, cuius virtus exhauriri, vel diminui non potest per tot alias applicationes eiusdem virtutis. Vide, quæ diximus in prædicto loco, ne ea iterum frustra repetamus.

31. *Vltimo argui potest.* Vltimo argui potest, quia sacrificium debet esse cultus externus, & per consequens visibilis, cum sit signum externum, quo proteclatur Deum auctorem vitæ, & mortis: in Missa autem nihil tale externum apparet: quia quicquid ibi circa Christum fit, inuisibiliter fit, nec sensibus percipitur; ergo non est aptum ad verum sacrificium. Respondetur, sicut ad rationem Sacramenti sufficit esse aliquid sensibile per se, vel per aliud, & ideo corpus Christi est verum Sacramentum, quia fit sensibile per species panis, & verba: sic eius immutatio facta sensibilis per species, & verba, est apta ad significandum sensibiliter cultum Dei, quo proteclatur nostrum cultum internum: neque enim minus sensibiliter debet significari gratia per Sacramenta, quam cultus Dei per Sacrificium.

32. *Dubitant aliqui.* Dubitant aliqui, an si Christus hoc sacrificium non instituisset, potuisset adhuc ab Ecclesia institui. Certum est de facto à Christo fuisse institutum per verba illa, *hoc facite*, &c. & testatur Paulus in illis verbis: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*, &c. & definitur in Tridentino sess. 22. c. 1. Rursus certum est, si Christus nec Sacrificiū, nec Sacramentum hoc instituisset, Ecclesiam non posse Sacrificium istud instituire, cum eius materia, scilicet, sacramentum, deesset, quod Ecclesia instituire non posset. Deniq; si Christus Sacramentum instituisset, scilicet consecrationem corporis, & sanguinis sui, illamq; nec assumpsisset in Sacrificium, nec etiā assumi prohibuisset; tunc posset Ecclesia ex potestate gubernatiua in hac republica Christiana illā actionem, & materiā assumere in sacrificium, & instituire, vt ministri, dum consecrarent, Sacrificium offerrent, cum actio de se esset apta, vt assumeretur ad significationem Sacrificialem, sicut de facto assumpta est à Christo; & aliunde non deesset potestas in Ecclesia, sicut de iure naturæ quælibet Respublica potest instituire aliquod certum genus Sacrificiorum ad colendum Deum, nisi ab ipso Deo prohibeatur.

33. *In stabat.* Dices, ad offerendum hoc Sacrificium datur de facto Character Sacerdotalis, vt constat ex forma, qua ordinantur: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium*, &c. Ecclesia autem non posset dare Characterem. Respondetur; potestatem, quam Ecclesia daret, non fore indelebile, posset tamen idem actus fieri auctoritate humana qui vt modo fiat cōgruentius, auctoritate Diuina, & nomine Christi, datur Character,

licet ex natura rei ad illum actū necessariū non sit. Maior difficultas esse potest, an de facto Ecclesia possit aliquod aliud Sacrificiū instituire præter Eucharistiam: hæc enim potestas residet in qualibet re publica, vt diximus; & aliunde non apparet prohibitio, qua hoc genus cultus religioni prohibitum sit Ecclesie. Non defuit, qui diceret, de facto in Ecclesia esse alia Sacrificia; idq; colligi ex Canone 3. & 4. Apostolorū, in quibus permittitur oblatio sola thymiamatis, olei, spicicarum, & similiarum in altari; quæ oblationes in Lege veteri erant vera Sacrificia. Sed ibi non est sermo de proprio Sacrificio, sed de simplicibus oblatione, qualis fieri potest etiā B. Virginie, aut aliis Sanctis, quibus tamen Sacrificium offerri non potest. Offerri etiā solent illa Ecclesie verba in benedictione solemnī cerei Paschalis, qua fit Sabbato sancto: *Suscipe, sancte Pater, incensum huius sacrificij vesperini*; quibus indicari videtur oblationē illā esse verū sacrificiū; quia ibi (vt fatetur Suarez, sess. 4. §. Cetera secundā partem) est oblatio, & benedictio, & consuetudo cuiusdam rei create in honorem Dei. Verum ex illis eisdem verbis, ni fallor, argui potest, neque aliorum rerum, quas supra numerauimus, oblationē esse sacrificium. Nam incensum illud proculdubio non consumitur; sed etiā, consumpto cereo, cui affigitur, manet integrum in quinque granis toto Paschali tempore: ergo vox, *sacrificium*, non potest ibi intelligi proprie, sed lege, & multo minus alia, quæ non dicuntur sacrificari, sed offerri, erunt propria sacrificia.

Hinc iam loquendo de possibili, dicendum videtur nec posse Ecclesiam sacrificium aliud instituire, vel viuipare, præter illud, quod à Christo institutum est. Ad quod probandum Suarez dicit *sess. 4. §. Hinc addo vltimo*, multa adducit argumenta, quibus addo vnum ex Concilio Trident. *Sess. 23. præteritū can. 6.* vbi definitur, Diuina ordinatione institutam esse Ecclesiasticam Hierarchiā, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris. Ex quibus verbis constat, Christum instituisse hunc ordinem, & gradus superiores, & inferiores: hoc enim significat ordo Hierarchicus, quo alij alijs subduntur, nempe ministri Sacerdotibus, & Sacerdotes Episcopis. Porro, si Ecclesia posset instituire alia sacrificia, posset etiam creare alios Sacerdotes. Sacrificiū enim est correlatiuum ad Sacerdotium, vt docet idem Tridentinum dicta *Sess. 23. cap. 1.* Quare ij, qui posset aliqua alia Sacrificia Ecclesie auctoritate offerre, essent verè, & proprie Sacerdotes: imo non essent solum Sacerdotes ministeriales, (vt ita dicam) & instrumentales, quales nos sumus, eo quod Christus semper sit principalis Sacerdos, qui per ministros offert Sacrificiū, vt infra videbimus: sed essent Sacerdotes principales. Vnde posset etiam Ecclesia instituire aliud superius genus quasi Episcoporum, scilicet eorum, qui posset prædictos Sacerdotes instituire, & creare. Denique posset instituire alium ordinem ministrorum, quasi Diaconorum, qui Sacerdotibus ministrarent, & quasi Subdiaconorum, qui ministrarent Diaconis. Ecce iam esset in Ecclesia alia hierarchia, & series diuersa, constans ex Sacerdotibus veris supremis, ac infimis, & ministris, qui Sacerdotes neque essent superiores neque inferiores Diaconis à Christo institutis, atque adeo essent in ordine Hierarchico disparato, & confunderetur hierarchia à Christo relicta. Fateri ergo debemus, Christum eo ipso, quod Sacerdotibus instituit, voluisse solos illos esse, & non alios Sacerdotes in Ecclesia sua, ac per consequens illud solum, & non aliud esse Sacrificium.

Dicit aliquis: Stat bene, quod Christus voluerit, per illos...

sol contra.

illos solos esse Sacerdotes, nec vllum alium posse in Ecclesia offerre Sacrificium præter illos; & adhuc liberum sit Ecclesiæ, alia sacrificia instituire, quæ non ab aliis, sed ab illis, qui iam Sacerdotes à Christo instituti sunt, offerri possint. Sed contra hoc est; quia Christus non instituit, vel ordinavit suos Sacerdotes ad omnia sacrificia offerenda, sed ad vnum determinate, dum dixit: *Hoc facite, &c.* & ad hoc idem Sacrificium ordinantur de facto, dum illis dicitur: *Accipe potestatem Missæ celebrandi, &c.* Ergo Ecclesia debebat postea eos ordinare, & consecrare ad alia sacrificia offerenda; alioquin non haberent potestatem ad illa: neque enim potest esse dubium, quod de iure natura aliquis potest constitui publica auctoritate Sacerdos ad aliqua sacrificia, & non ad alia; quia cum totum hoc pendeat ex institutione, qua ille constituitur quasi Legatus publicus populi ad Deum, potest institui, vt fungatur illo munere per tale sacrificium, & non per aliud: & ita de facto ordinati sunt à Christo Sacerdotes Evangelici, cum solum dederit eis potestatem ad tale Sacrificium corporis, & sanguinis sui tali ritu offerendum. Deberent ergo per novam ordinationem ab Ecclesia accipere potestatem offerendi alia sacrificia, si alia instituerentur. Hoc autem non potest consequenter concedi: quia si ex eo, quod Christus constituit illos Sacerdos, colligimus, noluisse, quod sint alij Sacerdotes in Ecclesia præter suos; ergo ex eo, quod constituit, & ordinavit eos ad tale Sacrificium, colligi etiam debet, noluisse ipsum, quod esset alia ordinatio Sacerdotalis, qua fierent Sacerdotes, & ordinarentur ad alia sacrificia præter illud. Cur enim ex illa ordinatione colligimus magis, noluisse ipsum alios Sacerdotes, quam illud Sacerdotium præter illud? Rationes autem, & congruentias, quæ ad hoc ita volendum fuerunt, vide apud Suarez loco citato.

SECTIO III.

Quo pacto reperitur in Missa vera ratio Sacrificij. Referuntur variae sententia.

37. Difficultas oritur ex dictis sect. 1. Cum enim Sacrificium sit consecratio, & oblatio, quæ fit per destructionem alicuius rei, non apparet, quid in Missa sacrificetur, nisi fortasse substantia panis, & vini, quæ per conversionem destruantur; illud autem esset ignobile sacrificium, & dignitati Christianæ Ecclesiæ non consentaneum.

Prima sententia.

Varia sunt in hac quaestione sententia. Prima docet, oblationem vocalem pertinere ad essentiam huius sacrificij: est autem duplex eiusmodi oblatio; vna fit ante consecrationem, altera post consecrationem; quia sacrificium est essentialiter oblatio, & species oblationis; ergo non potest intelligi sine oblatione; ergo vbi proprie offertur, ibi sacrificatur. Pro hac sententia assertur P. Vasq. *disp. 2.22. c. 1.* Scotum: & Gabrielem. Alij etiam solent citari: sed fortasse in alio sensu loquuntur.

38. Hæc sententia communiter reiiicitur, & merito; quia Sacrificium non tam in verbis quàm in actione aliqua consistit: nam cum Abraham sacrificabat filium suum, nihil certe scimus eum loqui voluisse, sed solum occidere filium, & comburere; non ergo potest per vocalem illam oblationem fieri verum sacrificium. Explicatur sane melius oblatio illa, & sacrificatio atque offerentis animus per verba atque adeo conducunt verba illa ad claritatem, & perpicuitatem (vt ita dicam) Sacrificij, non tamen ad essentiam: sicut neque etiam oblatio incensi indiget

P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

verbis aliquibus, vt ritè fiat; satis enim erit, illud realiter cremare sine vlla verborum prolacione, per quod patet ad fundamentum illius sententia: concedimus enim, sacrificium esse essentialiter oblationem, negamus tamen, oblationem debere necessario fieri per verba, imo oblatio sacrificij debet necessario fieri per aliquam aliam realem actionem diuersam à verbis.

Secunda sententia docet, fractionem pertinere ad essentiam huius Sacrificij. Ita Canus *lib. 12. de locis Theolog. cap. 13.* Probatur, quia illa est fractio mystica, & non ad distributionem Sacramenti facta; illa significat optime Christi mortem, sicut per mixturem corporis, & sanguinis significatur eius resurrectio. Item hoc ipsum videntur significare verba Christi: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc est, frangitur;* vt ex textu Greco deduci videtur; vt notauit P. Vasquez *ubi supra, n. 11.* ibi autem videtur significari immolatio, quæ pro Apostolis fiebat.

39.

Secunda sententia.

Hæc etiam sententia communiter reiiicitur; primo, quia, licet illa ceremonia mystica sit, & visitata, non tamen vniuersaliter. Nam in Liturgia Basilij non fit mentio fractionis. Ita Suarez *dicta sect. 3. §. Tertio dicendum.* Sed nescio, quo fundamento id de Liturgia Basilij asserit, in qua clarissime inuenimus, hostiam consecratam frangi à Sacerdote, eisdem fere verbis, quibus nos vtimur in fractione; vt videre est in eadem Liturgia *rom. 4. Biblioth. sacra, vel tom. 6. in editione Parisiensi, anni 1610.* Neque ego aliquam adhuc Liturgiam vidi, vbi fractio non præcipiatur. Melius probari potest ex vsu Ecclesiæ Latinæ, in qua si hostia consecrata ante fractionem ceciderit in calicem, non frangitur, vt habetur in Missali Romano; non est autem verisimile, quod omitteretur vllò casu fractio, si pertineret ad essentiam sacrificij. Deinde sanguis non minus sacrificatur, quam corpus, & tamen species vini non diuiduntur, sed sumuntur; ergo fractio hostiæ non est necessaria ad sacrificium corporis: est ergo illa fractio mystica, sicut etiam mixtio cum sanguine, sed non essentialis; sicut alia multa actiones mysticæ sunt in Missa, quæ non sunt essentialiter requisitæ, sed ab Ecclesiâ introductæ ad significanda aliqua mysteria. Restant duæ sententia magis communes, & verisimiles, quarum præcipua fundamenta, & probabilitatem proponemus, vt postea inter vtramque facilius possimus aliquod ferre iudicium.

40.

Hæc etiam communiter reiiicitur.

Tertia ergo sententia satis cõmunis docet, essentia huius sacrificij reperiri in cõsecratione: reliqua omnia non pertinere ad essentia. Hanc tenet innumeri, quos referunt, & sequuntur Suar. & Vasq. vbi supra Card. Bellarm. *Less. de Institut. & iure lib. 2. c. 38. dub. 2. & lib. 10. de perfectionib. diuin. c. 13.* Seb. Perez *de Euchar. c. 11.* & fere omnes Recẽtiores. Fundatur præcipue testimonio multorum Patrum, quorum potissima hæc sũt. Greg. 4. *Dialog. c. 36.* sic ait: *Quis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis voces cælos aperiri; in illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse; sumis ima sociari; terrena cælestibus iungi, vnu quoc; ex visibilibus atq; inuisibilibus fieri? Vocat immolationis horã quando verba proferuntur, & fit consecratio: dicit enim id fieri ad sacerdotis voces Irenæus *lib. 4. contra Hæreses. c. 32. n. 7.* de Christo sic ait: *sed & suis discipulis dans consiliũ, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosos, nec ingrati sint, eum, qui ex creatura panis est, accipit, & gratias egis dicit.* Hoc est corpus meũ: & calicẽ similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundũ nos, suum sanguinem cõfessus est; & noni testamenti nouã docuit oblationẽ.*

41.

Tertia sententia. Suarez. Vasquez. Bellarm. Lessius. Perez. Fundatur in testimonio P. Gregor.

42.

Irenæus.

Greg. Nyss.

Gregorius Nyssenus *Orat. 2. de Christi resurrectione, colum. 6.* vbi probat, Christum seipsum obtulisse in sacrificium, antequam se Apostolis edendum dedisset, his verbis: *Tunc aperte declaravit, agni sacrificium iam esse perfectum; nam victima corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cum corpus edendum, & sanguinem bibendum discipulis exhibuit, iam arcana, & non aspectabili ratione corpus erat immolatum, ut ipsius mysterii per agentis potestati colliberat.* His verbis clare videtur supponere Irenæus, ante manducationem fuisse iam sacrificatam carnem Christi, tunc scilicet, quando apta reddita fuit, ut comederetur: illa enim est quasi occisio illius corporis; hoc autem certum est, non fieri nisi consecratione.

Isidorus.

Isidorus *lib. 6. Etymolog. c. 19.* *Sacrificium dicitur, quasi sacrum factum; quia prece mystica consecratur in memoriam pro nobis Dominica passionis.*

Ambros.

Ambros. *Psalm. 39.* *Tunc ipse Christus offerre manifestatur in nobis, quando sermo eius sanctificat sacrificium, quod offerimus.* Sermo autem Christi non est alius, nisi verba consecrationis, ut constat.

Cyrillus.

Cyrillus Hierosolymit. *Catech. 5. myst. ag. sic ait: Deinde vero, postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incrementum, super ipsa propitiationis hostia obsecramus Deum pro communi Ecclesie pace, &c.* Et infra: *Cum hoc sacrificium offerimus, postea facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, &c.* Vbi videtur aperte supponere, sacrificium ante consumptionem fuisse ipsa consecratione factum; quia commemoratio pro defunctis post consecrationem fit ante consumptionem. Simeon Thessalon. *lib. 2. de myster. Ecclesie. c. 23.* quem affert P. Vasq. ex Francisco Turriano in *c. 50. lib. 8. Apostolicarum constitutionum Clementis*, vbi querit, quando munera sacrificentur: respondet autem: *nec ante consecrationem, nec post consecrationem, sed in ipsa consecratione; tunc enim fit mutatio ex panem non mactatum in corpus Christi, quod vere fuit mactatum; sicut sacrificium ovium tunc fit, cum in ove fit mutatio ex non mactata in mactatam.* Hoc testimonium valde commendat Vasquez in *presenti, n. 39.* dicens, illud esse omnium præclarissimum: sed eiusdem auctoris mentionem fecerat: locum vero in Turriano, quem citat P. Vasq. inuenire non potui, quia in illo *lib. 8. non sunt 50. cap.* forsan fuit error calami, vel typographi. Omitto alia testimonia minoris momenti, quæ afferunt Suarez, & Vasq. locis allegatis. Us addit Dionys. Areopagitam P. Salmer. *tom. 9. in Euang. 1. 29. assert. 4.* Sed non inuenio in Dionysio aliquid, quod non possit ad omnes sententias reduci. Melius adduci potest Rupertus *lib. 2. in Exod. c. 6.* vbi de Christo sic ait: *Præ proprio manibus Deo Patri semetipsum immolavit, accipiens panem, & vinum, mira atque ineffabili sanctificans potentia transferens hæc in corpus, & sanguinis sui sacramentum.* Ecce, immolationem in ipsa transubstantiatione videtur constituere. Item ex Concilio Niceno 1. apud Guttebertum *lib. 1. de veritate corporis & sanguinis Christi, & Alfonso Pisanum Societatis Iesu lib. 3. de Concilio Niceno* in hæc verba: *Quin potius, cogitatione nostra sursum erecta intelligamus fide, positum esse in sacra illa mensa agnum illum Dei, qui tollit peccata mundi incremente à sacerdotibus immolatum.* Non dixit, immolandum, sed immolatum, iam ante ipsam sumptionem. Idem videtur indicari in Can. Trullano 52. vbi prohibetur in feriis Quadragesimæ, panem benedictum offerri, hoc est, consecrari; quasi idem sit offerre, & consecrare.

43.

Sim Thessa
lotijc.Dionys.
Areop.

Rupertus.

Conc. Nic.
Guttebert.
Alfonf. Pif.

San. Trull.

44.

Secundo probari potest hæc sententia auctorita-

te etiam eorum, qui dicunt, sacrificium non fieri feria sexta maioris Hebdomadæ, quando non datur consecratio: nam eo ipso significant, consecrationem essentialiter requiri ad actionem sacrificandi. Sic loquitur Rupertus *lib. 6. de Diuin. Offic. c. 3.* *Hodie* inquit, *non sacrificamus, dum nobis hostia demanibus tollitur: non sacrificant amici, dum truncati inimici.* Quæ verba eadem omnino habet Hugo de S. Victore *lib. 5. ex codice Miscellaneor. c. 43. tom. 3.* Fortasse illud desumpsit ex Ruperto, qui fuit aliquantulum antiquior; si tamen liber ille sit Hugonis, de quo est dubium. Caterum idem Hugo alibi, scilicet *lib. 3. de Offic. Ecclesie. c. 20.* aperte dicit, illa die Missam non celebrari. Eodem modo loquitur Theodorus Balsam. in *Can. 32. Trullanum*, vbi iubetur, ne in Quadragesima consecratur, nisi in Sabbato, Dominica, & aliquibus festis, sed fiat Sacrum ex preconsecratis, quæ consuetudo seruatur apud Græcos per totam Quadragesimam: sicut apud nos feria sexta in Parasceue Theodorus ergo de illo ritu sic ait: *Sæculum est, ut ieiuniorum dies, ieiuniorum, & compunctionis dies sint, ad sua vniuersiusque peccata expianda. Den autem Sacrificium peragere, est parere yricum agere, &c.* Cum ergo nemo possit mœrere, & gaudio simul affici, statuerunt Patres, ne consecraretur Sacrificium in Quadragesima excepto Sabbato, Dominica, & Annuntiationis festo: in iis enim festum agitare, non stare, aut ieiunare, aut gemituere iussi sumus. Ecce, negat aperte, tunc fieri Sacrificium, quia die non consecratur. Eodem modo dicitur in officio de mysteriis ante consecratis, quod habetur in *tom. 4. vel 6. Bibliothecæ Patrum*; vbi ponitur ritus illius Officii, cum autem Sacerdos sumit hostiam preconsecratam ex Sacrario, prescribitur, ut nihil dicat; subditurque ratio his verbis: *nam præsanctificatum, & consummatum est istud Sacrificium.* Hoc etiam modo loquuntur Patres Concilij Tolent. *16. can. 8. vbi dicitur: feria sexta in Parasceue nullum omnino Sacerdotem posse Missam celebrare.* Eodem modo loquitur Ordo Romanus antiquior in die Parasceue. Alcuinus *lib. 2. de Diuinis Officiis in eodem die.* Rabanus *lib. 2. de institutione Cleric. cap. 37.* & Amalarius Fortunatus Episcopus Treuerensis *lib. de Ecclesiast. Offic. c. 13.* iuxta editionem Rom. anni 1591. Sed tamen merito notatur in margine, illa verba deesse in plerisque exemplaribus: quare credibile est, non esse legitima; quia hic Auctor postea *lib. 4. c. 20.* expresse asserit, illa feria sexta esse Missam, sicut illam, quæ erat tempore Apostolorum, licet non cum cæteris, quæ postea sint addita; quare ipse existimat esse veram, & substantialem rationem Missæ in officio illius diei. Alij tamen antiqui fere communiter dicunt, illo die non cantari Missam in Ecclesia. Vnde non video, quo fundamento dixerit Magister Nugnus in præsentis sensum omnium fidelium esse, illo die celebrari Missam, neque vllum de hoc dubitare. Certe Patres Concilij Tolentani fideles erant, & non solum dubitarunt, sed negarunt.

Tertio probatur, quia Sacerdos in sua Ordinatione solum accipit potestatem ad offerendum Sacrificium: non enim dicitur illi: *Accipe potestatem consecrandi, sed offerendi Sacrificii:* ergo ipsum consecrare est offerre; alioquin non apparet, vbi datur ei principalis potestas, quæ habet in ordine ad consecrandum.

Quarto, quia certum est, Christum in cæna obtulisse Sacrificium: non est autem æque certum sumptisse Eucharistiam: ergo ipsa consecratione obtulit: non enim est verisimile Euangelistas omisisse actum potissimum sacrificandi, quem Christus Apostolis præcepit: tamen nullus Euangelista referat celebrare Christum ipsum communicasse.

Quinto

Quinto, Christus est nunc principalis offerens vna cum Sacerdote non sumit autem Christus corpus suum per Sacerdotem, sicut consecrat illud verbis Sacerdotis: ergo Sacerdos non offert, quando sumit, sed quando consecrat corpus, & sanguinem Christi. Hac sunt fundamenta potissima huius sententia; alia leuiora postea videbimus.

46. Quarta sententia docet, summptionem huius Sacramenti esse id, in quo essentia huius Sacrificij consistit. Ita Ledefina & alij, quos refert Suarez Sect. 5. in principijs; quibus videtur fauere S. Thomas multis in locis infra adducendis. Probatur etiam primò auctoritate, Augustinus lib. 17. de ciuit. Dei. c. 5. rom. 5. Manducare panem, quod est in nouo testamento Sacrificium Christianorum. P. Salmeron ubi supra §. An vero. circa finem paragraphi assertit pro hac sententia Concilium Neocesarientense, can. 13. & Concilium Laodicenum c. 19. Sed non video in iis aliquid, quod faciat ad propositum. Affertur etiam solet Concil. Toler. 12. c. 5. vbi reprehendit eos, qui in Sacrificio non sumebat corpus, & sanguinem Christi; & addit rationem in hac verba: Nam quale erit sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Sed ex illo textu magis potest confirmari contraria sententia nam statim subiungit Concilium hac alia verba, quibus aperte videtur condistingueret immolationem à summptione: Ergo modis, inquit, omnibus tenendum est, ut quotiescumque sacrificans corpus, & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat; toties perceptionis corporis, & sanguinis Christi se participem praebeat. Sane si pro eodem sumeret summptionem, & immolationem, hoc praecceptum ridiculum esset; nam idem esset, ac diceret quotiescumque immolat immolet: vel quotiescumque sumperit, toties sumat corpus, & sanguinem Christi. Ergo fateri debemus, ibi magis probari oppositam sententiam. Potest tamen affertur pro ista Pet. Cluniacensis lib. 1. Epistolarum, cap. ... Contra id quod dicunt, Missam nihil esse, nec celebrari debere; vbi explicans, quomodo dicatur Christus in altari immolari, sic ait: Neque enim ibi Christus, ut olim, dolores, aut mortem patitur; cum tamen immolari dicatur. Dicitur autem immolari; cum licet immolabiliter in altari frangitur, dividitur, comeditur, cum his, & quibusdam alijs signis, in quantum fieri potest, mors Domini maxime repraesentatur.

47. Secundo probari potest praedicta sententia ex alijs, qui loquentes de Officio feria sextae in Parasceue, & de Officio Græcorum in Ferijs Quadragesimae, quando ex praconsecratis celebrant, appellant illud Sacrificium. Sic loquitur Ecclesia Latina in Officio illius diei, dū orat: Sic fiat Sacrificiū nostrū in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus. Et postea dicit Sacerdos: Orate, fratres, ut meum, ac vestrum Sacrificium acceptabile fiat, &c. Confirmari potest ex Concilio Laodicen. can. 49. vbi praecipitur in Quadragesima fieri Sacrum ex praedantificatis, exceptis aliquibus diebus; vbi indicat, tunc etiam fieri Sacrificium sine consecratione; nam facere Sacrum, & Sacrificare, idem videtur.

48. Tertio probari potest, quia si Sacrificium consisteret in sola consecratione, frustra applicaretur post consecrationem pro aliquo: nam fructus Sacrificij non potest esse in suspensio. Hoc autem est contra vsum Ecclesiae, quae post consecrationem applicat sacrificium pro defunctis; ergo ideo, quia nondum est posita essentia Sacrificij.

Quarto probatur ratio à priori, quia per solam consumptionem fit destructio rei oblatae: consecratio autem magis est adductio, vel productio victima, quam eius destructio: Sacrificium vero vt Sa-

crificium, fit per destructionem, qua res oblata destruitur in Dei cultum, vt supra vidimus; non ergo potest consistere essentia huius Sacrificij in consecratione, sed magis in consumptione.

Quinto, quia si sumptio non esset de essentia Sacrificij, non apparet, cur sit tam stricta obligatio sumendi, quoties consecratur: siquidem iam esset peractum Sacrificium, praesertim si species vini post consecrationem effundantur, quo casu necesse est alias consecrare; ergo ideo quia sine sumptione non est Sacrificium; alioquin magis esset repetere consecrationem nouam, quam perficere illam praecedentem. Hac sunt fundamenta huius sententiae.

Vides, pro vtraque parte esse rationes difficiles. Pro vtraque etiam videtur esse S. Thomas diuersis in locis: nam quod consecratio sit actio sacrificandi, videtur sentire q. 82. art. 4. ad 1. vbi dicit, consecrationem Eucharistiae non esse sicut consecrationem chrisimatis: illa enim consecratio est sacrificium; non autem haec. Item q. 83. art. 4. in corpore, vbi dicit, Sacerdotem post consecrationem petere, vt Sacrificium iam peractum, sit Deo acceptum. Et clarius q. 82. art. 10. in corpore, vbi ait, consecratione huius Sacramenti Sacrificium offertur; & in solutione ad 1. sic ait: Hoc Sacramentum perficitur in consecratione, in qua Sacrificium Deo offertur. Et contra vero, quod sumptio ipsa pertinet ad essentiam Sacrificij, videtur probari ex eodem S. Thoma q. 80. art. 12. ad 3. vbi dicit, Sacerdotem in persona omnium sumere hoc Sacramentum; ergo illa actio non est priuata, sed actio publica, & per consequens oblatio huius Sacrificij. Item q. 83. art. 6. ad 3. dicit, si post consecrationem species vini consecratae non possint sumi propter aliquem casum, debere aliud vinum consecrari, & sumi, ne maneat Sacrificium imperfectum; ergo non perficitur sola consecratione. Potest item adduci sanctus Doctor art. 2. ad 2. vbi dicit, feria sexta in Parasceue sumi à Sacerdote corpus Christi praconsecratum, ne careat Ecclesia illa die fructu passionis Christi; vbi videtur sentire, per ipsam summptionem communicari fructum huius Sacrificij, non solum sumenti, sed Ecclesiae cuius nomine sumit; ergo illa sumptio non est sumptio vt-cumque, sed oblatio Sacrificij. Denique 1. 2. q. 85. art. 3. ad 3. dicit panem in tantum sacrificari, in quantum frangitur, comeditur, & benedicitur; sicut alimalia occisione sacrificabantur. Vides etiam, pro vtraque parte adduci non improbabiler S. Thomam. Nunc videamus, quomodo possimus vtramque conciliare. Prius tamen oportet et examinare rationes, quibus essentiam Sacrificij in consecratione stare explicant Auctores illius tertiae sententiae.

SECTIO IV.

Quomodo consecratio pertinet ad essentiam sacrificij, variè à Theologis declaratur.

Quamuis in ea sententia, quae dicit, substantiam huius sacrificij consistere in consecratione, conueniat maior pars Theologorum; differunt tamen non parum in modo illam defendendi, & declarandi, quomodo consecrare sit formaliter sacrificare, cum per consecrationem non destruat, sed potius producat, vel saltem ponatur ibi de nouo corpus, & sanguis Christi.

Primo dicunt aliqui, in consecratione interuenire destructionem substantiae panis, & vini, quae destructio fit in cultum, & honorè Dei. Sed hoc bene impugnant Bellarminus d. lib. 1. cap. 27. proposit. 8. & Vafq. in praesenti. n. 51. quia hoc sensu non rati corpus, & sanguis Christi, quam substantia ipsa panis, &

49. Quinto.

50. Pro vtraque parte rationes sunt difficiles. S. Thom.

Primo dicunt aliqui consistere in destructione panis & vini. Bellarm. Vafquez.

facrificiis; immolatio autem proprie & stricte videtur sonare occisionem victimae, reliquis autem non nisi per aliquam similitudinem solet applicari; nam immolatio realis est sacrificatio cruenta, ut observavit ad aliud propositum Malder. d. tr. 10. de relig. c. 3. dub. 1. §. *Præcipue*. Unde §. seq. **concludit**, in Missa dari verum, & reale sacrificium, immolationem vero non nisi mysticam, proprie loquendo. Quo sensu loquitur etiam Aug. *epist. 23. tom. 2. & alibi*; dum dicit, Christum semel immolatum fuisse; & alij Patres, ac Theologi, quos refert Bellar. supra c. 5. §. *Alter modus*. Non ergo mirum, quod S. Thomas dicat, in Eucharistia intervenire immolationem, quatenus est imago immolationis factæ in Crucis: ibi enim non docet, quomodo sit proprie sacrificium, sed quomodo appellatur *immolatio*; de quo est diversa ratio, ut constat ex dictis.

Loquendo ergo de re ipsa ille explicandi modus non sufficit, ut in eo quiescat animus: nam (ut bene dicitur de re ipsa adaverit Card. Bellarm. d. dub. 1. c. 2. §. *Tertio mirum* illa *loquendi esset*) ea acceptio sacrificij plane arbitraria, & cõhæta est; verum enim, & reale sacrificium veram & realem rei sacrificatæ destructionem desiderat; ergo ubi non est vera destructio, sed sola imago destructionis, nõ dabitur verum sacrificium, sed sola imago Sacrificij; nec sufficit dicere, non dari verum sacrificium absolute, dari tamen verum sacrificium commemorativum: de hoc enim est quæstio, an sacrificium commemorativum sit verum simpliciter, an solè secundum quid: non enim sufficit esse commemorativum alterius rei, ut aliquid possit dici tale: nam in tragedia est commemoratio, & representatio mortis Cæsaris, & tamen non est mors Cæsaris simpliciter, sed mors representatiue, seu commemoratiue. Item sacrificia veteris legis representabant etiam Christi mortem, & immolationem futuram: non tamen sufficeret hoc, ut illa essent vere sacrificia, nisi in se ipsis continerent realiter destructionem alicuius rei tunc sacrificatæ: ergo quod in Missa detur commemoratio, seu representatio mortis Christi, non erit satis ut dicatur vere, & simpliciter sacrificium, sed solum secundum quid, seu representatiue.

Respondet P. Vasq. in sacrificiis antiquis, licet daretur representatio mortis Christi, non tamen intervenit ipsum Christum præsentem; ideo non potuisse tunc illi sacrificari: nihil enim potest sacrificari, nisi ubi adest: in Eucharistia vero adest realiter ipse Christus, in quo fit representatio suæ mortis præteritæ: ideo potest vere ibi sacrificari. Sed contra: quia licet adest in tragedia præsens Rex ipse, qui olim vulneratus est, & representatiue vulneraretur; non tamen vere, & realiter diceretur vulnerari: itè licet filia lepre, quæ olim fuit sacrificata, nunc resurgeret, & adest in tragedia, qua sua mors representaretur, non diceretur nunc vere, & proprie sacrificari: alioquin sufficeret etiam, quod recitaret suam mortem: iam enim ipsa recitatione commemoraretur illud sacrificium, & illa mors; atque ideo diceretur nunc in illa recitatione vere sacrificari sacrificio non cruento, sed commemorativo; quod ridiculè esset: ergo nec sufficit mera representatio mortis Christi in ipso Christo facta, ut dicatur Christus proprie sacrificari: aliud enim est representari illud prius sacrificium; aliud fieri verum sacrificium.

Dices, per meram recitationem non daretur verum sacrificium; quia sacrificium dicit aliquã actionem exercitam circa rem, quæ sacrificatur: verba autem nihil exercent circa illam rem; at vero in Eucharistia ita representatur destructio præterita, ut nunc etiam fiat aliqua actio circa eundem Christum, licet non destructiva. Sed contra, quia sacrificium

in suo conceptu tam dicit destructionem, quam actionem, & tamen per te reperitur essentia sacrificij commemoratiui cum sola representatione destructionis: ergo poterit etiam reperiri essentia sacrificij commemoratiui cum sola representatione actionis. Deinde ponamus, aliquem in tragedia representare thurificationem, quam olim exhibuit Deo, & ad hoc melius representandum assumere nunc thuribulum cum thure, & carbonibus, sed sine igne, & hoc ipso thuribulo representare, quod olim fecit, ac si se ipsa nunc thurificaret: nemo tamen dicet, hunc hominem nunc vere, & proprie thurificare, cum vere non accendatur thus: atque ideo licet non solum verbis, sed actionibus, & motibus circa thus, & thuribulum exhibitis representat thurificationem præteritam; ista tamen thurificatio representatiua non est vera thurificatio simpliciter, sed secundum quid, & analogice; ergo similiter, licet Christus in suo corpore exerceat nunc aliquam actionem, qua representat mortem præteritam, & sacrificionem præteritam: hoc tamen non sufficit, ut istud dicatur verum, & proprium sacrificium, cum per te non sit destructio, sed representatio destructionis.

Ratio autem à priori, est, quia licet ista representatio significet sufficienter sacrificium præteritum, non tamen significat immediate per hoc præcise id, quod significabat sacrificium illud; sicut licet illa representatio thurificationis significet thurificationem illam præteritam, non tamen est actus adorationis, quia non significat immediate notã summisionis internæ, quæ non potest significari per representationem thurificationis, sed per thurificationem: ita similiter representatio sacrificij, licet significet ipsum sacrificium, non tamen significat propterea illud, quod ipsum sacrificium significabat: quia est signum quasi reflexum significans illud aliud sacrificium, quod erat signum directum, signum autem reflexum non potest ex hoc præcise, quod significet aliud signum, participare essentiam illius signi directi, quod per ipsum significatur; ut constat faciendo inductionem per omnia alia signa directa, & reflexa.

Propterea alij dicunt quarto, consecrationem esse veram actionem sacrificatiuam; quia per eam ex vi verborum separatur corpus à sanguine: nam licet per concomitantiam sit idem sub vtraque specie, hoc tamen est per accidens: nam verba, quantum est de se, separant corpus à sanguine, & dissolunt illud compositum; atque ideo sacramentaliter mactant illud, & ponunt in altari tanquam victimam occisã, & sacrificatam. Huic modo dicendi acquieuit tandem P. Lessius *disto lib. 12. de Perfectionib. Divin. n. 95.* & alij, quos commemorat Bellarminus ubi supra, §. *Alij volunt*. Sed ipse merito eos reiecit; quia quantumcũque explicetur *ex vi verborum* illa mactatio, & separatio, re tamen vera non separatur corpus à sanguine, nec ab anima; sicut si ictu gladij percuteretur ovis in sacrificio, Deus tamen miraculose penetraret gladium cum gutture ovis, ita ut non sequeretur abscessio nec vulneratio, vere non diceretur ovis sacrificata; quia licet de se ictus sufficeret ad occisionem, re tamen vera non fuit sequuta occisio. Sic etiam contingit in præsentia. Adde, hanc concomitantiam non esse miraculosam, sed debitam ad positionem alterius partis, ut supra vidimus; quare neque etiam possumus hic invenire ictum, vel actionem tendentem ex natura sua ad separandum unum ab alio: nam aliud est, quod ex vi verborum non ponatur sanguis cum corpore; aliud vero, quod verba petant, quod non ponatur ibi sanguis: illud primum est verum; hoc secundum falsum: verba enim licet

60. Ratio à priori est.

61. Alij quarto dicunt consecrationem esse veram actionem sacrificatiuam.

non

Malderus.

August.

57. Ergo loquendo de re ipsa adaverit Card. Bellarm. d. dub. 1. c. 2. §. Tertio mirum illa loquendi esset.

58. Respondet P. Vasq. in sacrificiis antiquis, licet daretur representatio mortis Christi, non tamen intervenit ipsum Christum præsentem.

Respondet.

59. Dices, per meram recitationem non daretur verum sacrificium.

Respondet.

non significant sanguinem, non tamen perunt, non poni ibi sanguinem: imo (si ita fas est dicere) exigendo quod ponatur corpus, exigunt quasi mediate, & consequenter, quod ponatur etiam sanguis: tantum abest, quod ex se tendant ad separandum vnum ab alio, & mactandum, quantum est ex se. Rursum iuxta illam sententiam dicendum videtur in triduo, quando iam re ipsa erat separatum corpus à sanguine, si re ipsa fieret cōsecratio, non faciendum Sacrificium per consecrationem Eucharistiæ; quia tunc per verba non separarentur, quæ essent coniuncta, sed ponerentur separata, quæ iam re ipsa erant separata: quare sicut qui corpus, & sanguine ouis iam occisæ poneret in alio loco, non diceretur sacrificare; ille enim non separaret vnum ab alio: sic in triduo cum iam Christus esset occisus realiter, non censeretur vllō modo occidi per consecrationem, cum per ipsam non separarentur eius partes, quæ iam supponebantur separata.

62.
Refertur
alius modus
dicendi.
Nic. Cabasilæ.
s.

64.
Hunc modum
dicendi bene
impugnat
Vasquez.

62. Ultimo loco referri potest alius modus dicendi, quo istam rationem sacrificij explicuit Nicol. Cabasilas Græcus in expositione Liturgiæ c. 32. 4. v. el 6. tom. Bibliotheca sacra; quia scilicet sicut tunc dicitur sacrificari ouis, quando ex non mactata fit ouis mactata; sic etiã illa mutatio est vera, & propria sacrificatio, quæ ex pane in altari, dū panis transit in corpus Christi, quod pro nobis fuit mactatum.

Hunc modum dicendi bene impugnat P. Vasquez c. 6. n. 43. & sequentibus; quia quod res ipsa, in quam aliquid conuertitur, sit iam occisa, non est mactatio ipsius, ergo nec sacrificatio: sicut si panis conuertetur in ouem, quæ iam erat antea occisa, non daretur tunc mactatio ouis. Item corpus Christi in cœna nondum erat occisum; ergo non fuit tunc factum sacrificiū: quod esset contra Triden. Sess. 22. c. 1. Denique nec modò post resurrectionem est vere corpus Christi occisum, sed viuum, ergo modò panis non conuertitur in aliquid mactatum, sed in id, quod aliquando fuit mactatum, & nunc est est viuum: hoc autem non sufficit ad sacrificiū; sicut si panis conuertetur in ouem, quæ anno præterito fuit mortua, & postea surrexit, nemo diceret, sacrificari nunc illam ouem. Denique addi potest, hoc modo non tam sacrificari Christum, quam ipsum panem: illud enim dicitur sacrificari, quod ex non mactato transit in mactatum: cum ergo panis sit, qui non mactatus transit in mactatum, ille erit, qui sacrificatur magis propriè; quæ corpus Christi.

SECTIO V.

Nostri sententia de essentia huius sacrificij.

64.

Consecratio
& consumptio
pertinent
ad essentiam
huius sacrificij.
Bellarm.
Scortia.

Fundamenta tertiæ, & quarta sententiæ supra posita satis ostendunt probabilitatem vtriusque; quare illa mihi magis placet, quæ vtramque ita coniungat, vt neutrius fundamenta habeat contra se. Verisimilius ergo existimo, vtramque actionem, consecrationem scilicet, & consumptionem pertinere ad substantiam huius sacrificij; quæ videtur esse sententia communior apud Theologos. Bellarm. diss. c. 27. concl. 7. & 8. Sotus, & alij, quos refert, & sequitur P. Ioan. Bapt. Scortia lib. 1. de sacrificio, c. 5. Adde tamen ita vtramque actionem pertinere ad substantiam sacrificij, vt posita consecratione, iam sit posita substantialis sacrificatio; adueniente vero sumptione, ponatur etiam aliqua pars eiusdem substantiæ; quod non repugnat: nam etiam Sacerdos, quando sumit dimidiam partem hostiæ, sumit substantialiter hoc sacramentum; & tamen sumptio

alterius dimidiæ partis est etiam aliquid substantialiter pertinens ad summptionem sacramenti.

Vt autem explicemus, quomodo consecratio sit substantialiter sacrificatio, aduerto, quâdo ad rationem veri sacrificij exigimus destructionem hostiæ, nomine destructionis nõ semper intelligi physicam, vel metaphysicam corruptionem substantialem hostiæ, sed destructionem vel physicam, vel humanam, ita vt ex vi sacrificiationis, hostiæ, prout est in termino illius actionis, habeat statum aliquem decliuorem, & saltem humano modo desierit. Hæc limitatio videtur esse de mēte omnium, eorum etiam, qui exigunt destructionem victimæ ad rationem sacrificij; nam certum est, hoc sacramentum non destrui physice etiam per actuale summptionem, donec species corrumpantur in stomacho: sed tamen quia per comestionem videtur humano modo destrui, tunc dicitur vere sacrificari apud illos, qui exigunt destructionem ad essentiam sacrificij; & licet P. Vasquez hoc ipso argumento vtatur, vt probet, summptionem non pertinere ad substantiam sacrificij, quia scilicet ipsa sumptione non destruit victimam, donec corrumpantur species: sed tamen immerito ita arguit, quia ipsemet Vasq. disp. seg. 223. n. 37. facit sacrificium ouis, licet exigat destructionem, non tamen fieri, quando moritur ouis, sed quando iugulatur, vel percutitur, quia scilicet tunc datur actio Sacerdotis, à qua humano modo iam ceteris ouis destructa, & occisa, similiter ergo debet de summptione fieri, per ipsam posse sufficere sacrificari etiam ante corruptionem specierum, cum eadem sit ratio vrobique. Item idem Vasq. supra disp. 220. n. 28. dicit, in lege veteri panes solitos sacrificari, quando coquebantur in cibano; & sane coctio illa non videtur esse corruptio substantialis, physice loquedo, sed tantum accidentalis: potuit ergo similiter in ipsa comestione agnoscere mutationem sufficientem ad sacrificiū ante actuale corruptionem specierum. Denique apud veteres, quibus sicut erat magis frequens, sic etiã erat magis nota essentia sacrificij, inuenimus, aliqua sacrificari solita, per talē destructionē humanam: v. g. quando vinū libabatur effundendo illud ex crateribus in terram in honore Dei, illa effusio dicebatur libatio, & sacrificatio: certum autem est, quod per effusionem formaliter non corrumpatur substantialiter vinū, donec postea parlatim siccaretur, & consumeretur, sacrificium autē in ipsa effusione fiebat; quia nimirum per effusionē destruebatur humano modo, quatenus accipiebatur statum aliquē inutilem ad priores operationes: iam enim non poterat deferuire ad vsus humanos, sicut antea; quod sufficit, vt dicatur humano modo destrui, & consumi, licet in sua substantia non patiat mutationē substantialē. Quo etiam modo sacrificabatur aliquâdo, proiciendo aliquid in mare, vel in fluiuiū, vt refert Ioan. Guiliel. Stuchius lib. de sacris, & profanis sacrificijs fol. 130. quia nimirum per illā summersionē humano modo destruebatur res prociecta, licet non corruperetur substantialiter in sua entitate.

Hoc supposito, facile erit explicare, quomodo consecratione ipsa sacrificetur corpus Christi: nam licet ipsa consecratione non destruat substantialiter, sed tamen destruit humano modo, quatenus accipit statum decliuorē, & talem, quod reddatur inutile ad vsus humanos corporis humani, & apti ad alios diuersos vsus per modum cibi: quare humano modo id est, ac si fieret verus panis, & apteratus, ac condiretur in cibū; quæ mutatio sufficiens est ad verum sacrificiū; fieri enim comestibile illud, quod non erat comestibile, & ita fieri comestibile, vt iam non sit vitæ ad alios vsus, nisi per modum cibi maior

maior mutatio est, quam alia, quae ex communi hominum mente sufficiebant ad verum sacrificium. In quo sensu dixit Greg. Nisi adductus supra sect. 2. tunc Christum sacrificium declarasse, cum corpus suum discipulis ad edendum praeberet: nam victima corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit: reddere ergo illud corpus ad statum cibi comestibilis, fuit quasi occidere illud, non physice, sed moraliter, seu humano modo. Hac ergo ratione verissime dicunt PP. ipsa consecratione sacrificari, & post consecrationem iam esse peractum sacrificium; & hac etiam ratione Sacerdos in sua ordinatione accipit potestatem consecrandi, dum accipit potestatem sacrificandi; est enim una, & eadem potestas, cum ipsa consecratio sit sacrificatio. Denique in hoc eodem sensu possunt intelligi Patres alij, qui dicunt Christum se in hoc sacramento quodammodo occidisse, licet ij etiam de mystica occisione possint intelligi, quae fit per separationem sacramentalem corporis, & sanguinis.

68. Cum hoc tamen stat, ipsam summptionem pertinere ad substantiam, & integritatem huius Sacrificij: nam per ipsam adhuc magis consumitur, & destruitur victima. Nec repugnat, aliquam victimam in eodem sacrificio duplicem destructionem subire: imo in holocausto necesse erat, victimam prius occidi, postea adhuc magis destrui per totalem combustionem, & in aliis sacrificiis, licet non combureretur tota victima, adhuc post occisionem adolebatur in igne aliqua pars illius, Quare Bellarminus ubi supra cap. 27. conclus. 7. bene aduertit, nostrum sacrificium assimilari holocaustis; atque summptionem correspondere combustioni; sicut consecratio correspondet occisioni. Ex quo sumitur optima ratio, cur non possit vilo casu consecrari sine summptione; cuius ratio difficile redditur, si summptio non pertineat ad ipsam substantiam sacrificiationis; in nostra autem sententia facile constat, ideo id esse, quia relinquere sacrificium incompletum, & imperfectum; veluti si in holocausto occideretur victima, & non combureretur: ideo si moriatur Sacerdos ante summptionem, debet subrogari alius, Sacerdos, qui sumat; ne in meatu sacrificij imperfectum, hoc est, ut perficiatur, & compleatur sacrificatio, & destructio victimae. Hoc etiam sensu dixit Aug. adductus sect. 2. Manducare panem, esse sacrificium Christianorum, hoc est, non totale, sed partiale. Denique in hoc eodem sensu officium Ferae sextae in Parasceue dicitur sacrificium, ut vidimus, non quod sit Missa integra, & totalis; sed tamen sit sacrificium partiale, & completum sacrificij praecedentis diei, & non mera communio sacramentalis; ut volunt auctores tertiae sententiae; sed aliquid, quod habeat etiam effectum per modum Sacrificij, ut postea videbimus. Et videtur esse de mente S. Thomae in praesenti hac q. 83. art. 2. ad 2. ubi ait, licet illa die non consecratur hoc sacramentum; ne tamen Ecclesia sit ea die sine fructu Passionis, sumi hac die corpus Christi praecedenti die consecratum. Sentit ergo, illam summptionem prodesse Ecclesiae, & per consequens per modum Sacrificij. Nam summptio mere sacramentalis solum prodest fumentis, non Ecclesiae; nec ad hoc requireretur summptio a Sacerdote, sed sufficeret, si Laicus sumeret Eucharistiam. Illa ergo communio Sacerdotis, plus habet, quam simplex communio.

69. Dices, hanc secundam partem repugnare primae parti nostrae sententiae; enim ipsa summptio est sacrificium; ergo illa Feria sexta vere datur sacrificium; ergo vere celebratur Missa; ergo falso negant Concilia, & Patres, dum simpliciter negant, illa die celebrari Missam in Ecclesia. Respondeo sacrificium illius diei non esse sacrificium integrum, sed comple-

metum Sacrificij; ideo verissime negari, illo die fieri sacrificium: ceterum propter illud etiam complementum sacrificij, quod tunc fit, potest Ecclesia petere a Deo, ut acceptabile sit illud sacrificium, nomine sacrificij intelligendo ipsam victimam iam praesacrificatam die praecedenti, quam iterum praesentat in altari, & cuius oblatione consummat, sicut in holocausto posset idem dici de victima occisa, & nondum combusta: adhuc enim per combustionem offertur, & possumus petere, ut illa victima sit acceptabilis, atque illa ultima oblatio; quae licet non sit completa, sed partialis, est tamen aliquo modo oblatio.

70. Sed contra vrgebis, esse discrimen magnum ab holocausto; quia in holocausto ante combustionem non praesupponitur sacrificium consummatum: at vero in nostro sacrificio ante summptionem iam praesupponitur consummatum: ideo enim videtur dici in Liturgia Graecorum supra adducta, quando fit Sacrum ex praesantificatis die praecedentis; iam illud sacrificium fuisse prius praesantificatum, & consummatum. Resp. ante communionem non esse consummatum: illo autem casu dicitur vere iam praesummatum; quia die praecedenti non solum praesens consecratio, sed etiam summptio, qua fuit completum illud sacrificium: cum hoc tamen stat, adhuc quoad partem nondum sumptam posse iterum consummari, & perfici idem sacrificium die sequenti: sicut nunc, quando Sacerdos sumpsit dimidiam partem hostiae, vere iam perfecit substantialiter sacrificium; sed tamen dum postea sumit alteram dimidiam partem, adhuc illa summptio pertinet ad illud sacrificium, ut complementum illius, non essentiale, sed integrale, quia re vera etiam illa summptio est destructio partialis victimae oblatae: alioquin sola summptio primae particulae pertineret ad sacrificium; summptio autem aliarum partium esset communicio mere Laica, & priuata; quod ridiculum esset.

71. Ex hoc tamen insurgit dubium, quomodo possit summptio illius diei sequentis applicari per modum sacrificij: nam si illud sacrificium iam fuit perfectum, & consummatum die praecedenti, ergo iam habuit totum suum effectum die praecedenti; ergo iam non potest de nouo applicari pro alio fructu, cum non sit aliud sacrificium, sed solum consummatio quaedam partialis, & integralis prioris Sacrificij; vel si adhuc potest applicari, & extendi ad alios fructus; ergo per priorem summptionem non fuit habitus integer fructus illius sacrificij. Quod a fortiori dicendum erit, post consecrationem ante summptionem, nondum haberi fructum Sacrificij; nam videmus, post consecrationem adhuc applicari illud sacrificium pro defunctis, & pro aliis necessitatibus: ergo non habuit suum effectum ante summptionem.

72. Ex huius dubij declaratione constabit magis, quomodo summptio pertineat ad substantiam Sacrificij, ita tamen ut ante summptionem iam posita sit essentia sacrificij, licet non integri, & completi. Pro cuius explicatione repetendum est, quod diximus supra modo summptio pertinet ad substantiam Sacrificij, ita tamen ut ante summptionem iam posita sit essentia sacrificij, licet non integri, & completi. Pro cuius explicatione repetendum est, quod diximus supra modo summptio pertinet ad substantiam Sacrificij, ita tamen ut possit augeri, & extendi effectus ille, quamdiu sumuntur alia particula, vel etiam quamdiu species sunt in stomacho, si adsit maior, vel melior dispositio, quia in toto illo tempore dat eum effectum, quem daret ab initio, si totam illam dispositionem in principio inuenisset: sic etiam de sacrificio dicendum, habere suum effectum, quando primo ponitur substantia Sacrificij; augeri tamen, vel extendi eundem effectum, quamdiu durat integritas, & completio eiusdem Sacrificij, ita ut per omnes sui partes simul sumptas causet effectus, quos possit etiam

70. Vrgebis.

Respondeo.

71. Insurgens dubium.

72. Ex declaratione huius dubij magis constabit quomodo summptio pertinet ad substantiam Sacrificij.

etiam causare ab initio, si totam illam dispositionem inuenisset positam: hæc autem dispositio in ordine ad sacrificium magna ex parte est applicatio offerentis pro isto, vel illo effectu, maxime in ordine ad impetrandum; hinc est, posse habuisse effectum die præcedenti, & tamen propter nouam applicationem extendi ad novos effectus; quando consumitur alia pars eiusdem sacramenti; non enim est minoris efficaciam hæc pars; siquidem hos etiam effectus potuisset causare ab initio, si ab initio posita fuisset eadem applicatio: non enim causat hunc effectum per modum noui sacrificij, sed per modum nouæ partis eiusdem sacrificij, quæ nondum consumpta erat. Hinc etiam est, quomodo possit post consecrationem applicari, quia re vera sacrificium durat in ratione sacrificij vsque ad consumptionem, sicut re vera sacrificia durabant post occisionem vsque ad combustionem; atque ideo ante combustionem potuissent iterum applicari; & licet concederetur, effectum principaliorem sacrificij statim haberi post consecrationem, & quod ille non possit iam variari; sed tamen quamdiu durat consummatio illius sacrificij, potest adhuc iterum, atque iterum applicari, saltem impetratorie; nam in hoc genere non habet limitem, sed pro maiori, & maiori applicatione potest extendi ad plures effectus idem sacrificium, licet non infallibiliter habendo; & hoc saltem modo potest applicari de nouo sumptio sacramenti illius Fertia sexta, si iam totus effectus satisfactorius illius sacrificij fuit expletus, & applicatus die præcedenti.

73.
Tres compositiones diuersas.

Secunda.

Tertia.

Possumus ergo considerare in hoc sacrificio tres compositiones diuersas; prima, quæ completitur consecrationem illius duplicis speciei corporis, & sanguinis; de qua compositione dicemus *sect. 8.* an requiratur ad essentiam sacrificij, an verò in singulis speciebus seorsim reperiat verum sacrificium. Secunda compositio est, quæ componitur ex consecratione, & sumptione, & hæc est quasi ex partibus integrantibus heterogeneis; vt homo componitur ex capite, manibus, &c. quare sicut homo sine manibus esset essentialiter homo, sed incompletus, ita hoc sacrificium in consecratione est essentialiter sacrificium, sed adhuc incompletum, donec integretur, & compleatur per sumptionem. Tertia denique compositio est ex partibus ipsis specierum, quæ consecrantur, vel sumuntur; consecratio enim, vel sumptio tot habet partes, quot sunt partes in hostia, quæ consecratur, vel sumitur; & hæc compositio est etiam ex partibus integrantibus, sed homogeneis; quare in consecratione, & sumptione dimidiæ hostiæ inuenitur sacrificium, non solum essentialiter, sed integrum; sicut homo, antequam augetur, est homo integer, licet per ipsum augmentum acquirat aliquam partem nouam, & homogeneam cum præcedentibus. In consecratione ergo datur essentia sacrificij, sed non datur integritas sacrificij; per consumptionem vero, iam fit integrum sacrificium: ceterum, si augetur sumptio per sumptionem homogeneam plurium hostiarum, sicut, durante illa sumptione, durat extensiuè actio sacrificandi, potest etiam durare extensiuè in effectu, si adit noua dispositio, & applicatio, maxime in ordine ad impetrationem: & hoc modo facile concordantur, qui dicunt, sine consecratione non dari Missam; & qui dicunt, illa Fertia sexta dari sacrificium; quod Ecclesia applicat pro illis, pro quibus illa die specialiter orat.

74.
Questum.

Potes; siquidem in consecratione inuenitur sufficienter essentia sacrificij, vnde habemus, sumptionem ipsam esse partem sacrificij; potuit enim adhiberi solum vt comestio hostiæ sacrificatæ, quam certum est, non fuisse semper partem sacrificij, sed po-

tius participationem rei sacrificatæ. Resp. colligi hoc sacrificium in primis à posteriori, ex mente Ecclesiæ appellantis illam sacrificium in die Parasceues; item ex eo, quod nunquam liceat vllò casu, vel necessitate relinquere consecrationem sine sumptione, sed necesse est, aliam etiam hostiam consecrare, si illa prior non potest sumi; quod si sacrificium iam fuisset integrum, non fuisset necesse aliam hostiam consecrare: nam sumptio huius secundæ hostiæ non esset participare de primo illo sacrificio, quod iam fuerat completum, sed de alio facto de nouo per secundam consecrationem. Deinde colligitur ex modo, quo fit hoc sacrificium, scilicet sub speciebus panis, & vini; quare debuit imitari sacrificia antiqua panis, & vini: ideo enim potissime dicitur Christus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui sacrificauit in pane, & vino: vnde sicut in eiusmodi sacrificijs panis ipse, & vinum destruebatur, ita etiam ad hoc sacrificium debuit pertinere destructio ipsa panis, & vini sacramentalis, quæ fit per consumptionem; & licet olim destructio panis, & vini fieret fortasse alio modo per combustionem, vel effusionem; hoc tamen non debebat fieri in hoc sacramento propter eius reuerentiam, sed solum per comestionem, & potum, qui erat modus nobis vtilior, & magis decens ipsi sacramento. Differt tamen hoc sacrificium à sacrificio Melchisedech, quod in illo tota essentia sacrificij erat in destructione panis, & vini; in hoc autem sacrificio, cum non solum detur panis, sed caro, & sanguis; imo non fit vere panis, sed homo viuus, qui sacrificatur, debuit etiam imitari sacrificia vetera, quibus oves, & boues mactabantur, & consiliter saltem partialiter in ipsa mactatione, & quasi destructione Christi, quæ prius fit per verba consecrationis, vt eis non appareat, quam ingeniose Diuina sapientia in hoc vno sacrificio complexa fuerit antiquorum sacrificiorum differentias; & quam vere Ecclesia dicat in Oratione Dominica sexta post Pentecosten: *Deus, qui legalium differentiam hostiarum vniuersi sacrificij perfectione sanxisti, &c.* Nam hic inuenimus sacrificium simile illis, quæ de agnis, & ouibus offeruntur, cum offeratur Christus ipse, verus Dei agnus; inuenimus etiam sacrificium libamenti, & immolationis, simile iis, quæ in pane, & vino fiebant; inuenimus holocaustum, cum tota hostia tandem in Dei honorem consumatur; inuenimus denique sacrificium pacificum, de quo non solum Sacerdos, sed alij etiam participare possunt; nec mirum, cum illis omnibus sacrificijs hoc vnum nostrum succederet, illorum differentias excellentissimo gradu superaturum.

Dices, ex doctrina tradita videri fieri, posse aliquando ex rationabili saltem causa omiti sumptionem post factam consecrationem; quia sumptio requiritur tantum ad integritatem, non ad essentiam sacrificij; ergo sicut aliquando licet prætermittere satisfactionem, quæ est pars integralis sacramenti Penitentia, quia sine illa datur essentia sacramentis sic etiam aliquando licebit prætermittere sumptionem, sine qua datur essentia sacrificij. Resp. negatur. Dicitur sequelam: ratio autem discriminis inter satisfactionem, & sumptionem ea est, quod satisfactio est pars non solum integrans, sed leuis in ratione partitis; ordinatur enim ad effectum minus principalem, nempe ad solam remissionem penæ temporalis; & quidè cum ille effectus non sit sepe necessarius, vel etià possibilis; non mirum quod aliquando ex leuitate materiae possit sine culpa graui prætermitti illa pars at vero sumptio est pars grauissima huius holocausti, & ordinata ad effectum eiusdem rationis, & ad cultum Dei, qui fit per completam destructionem victimæ

SECTIO VI.

Soluuntur alie obiectiones, que contra predicta possunt fieri.

quare non potest omitti sine grauissima culpa, licet solum sit pars: neque enim omisso omnium partium habet parem indecentiam: pars quippe hominis est manus, & pars etiam sunt capilli; & tamen non ita necessarii sunt capilli ad integritatem, & perfectionem hominis, sicut manus; illi enim pertinent ad quandam decentiam, & finem secundarium: manus vero ad operationes, & finem primum. Sic etiam ordinatio Sacerdotum habet duas partes: prior dat potestatem consecrandi; posterior dat potestatem absoluendi: & licet prior possit esse essentialiter sine posteriori, nunquam tamen potest dari vna, quin teneatur Episcopus dare postea alia; quod si moriatur Episcopus, debet substitui alius, qui compleat ordinationem ne maneat incompleta.

Denique ex his inferitur, minus Theologicæ loquor Henrici lib. 9. de sacrific. c. 9. §. 2. & Fagundez lib. 3. de 1. præcepto Ecclesiæ c. 4. n. 26. & c. 5. n. 20. qui dicunt, posse Sacerdotem in Missa non sumere quidquam ex hostia, quam consecrauit; sed illam in Sacrario seruare, & sumere solum hostiam, que antea in Sacrario erat: quod quidem absque vilius auctoritate dixerunt, afferentes solum vinum (melius dixissent abusum) ex ignorantia quorundam parochorum, qui ita faciunt. Hoc tamen est contra sensum Ecclesiæ, & omnium Doctorum. Nam in primis Ecclesiæ in Rubrica Missalis sæpius admonet, si post consecrationem contigerit, species sanguinis omnino effundi, aut in ipsis, vel in hostia venenum apparere; debere Sacerdotem aliud vinum, vel aliam hostiam consecrare, quam fumat. Hoc autem nec esset necessarium, nec licitum, si doctrina illorum Auctorum vera esset: si enim ad Missam integritatem sufficit consecratio, & sumptio vtriusque speciei, siue fumantur, quæ tunc consecrata sunt, siue quæ in alia Missa fuerint consecrata: non oporteret in illis casibus aliam hostiam consecrare, sed sufficeret sumere vnam particulam consecratam ex Sacrario, vel etiam (si sanguis effusus fuisset) sufficeret ex alio altari accipere ab alio Sacerdote celebrante partem ex calice, & cum illo proficui Missam inceptam, & consummare Sacrificium, ad quod per te sufficit consecratio, & sumptio sacramenti aliâ consecrati. Vnde inferitur, nec posse in illo casu adhiberi secundam consecrationem; hæc enim non potest absque ingenti Sacrilegio adhiberi, nisi necessaria sit ad perfectionem sacrificij. Sicut ergo non posset absque sacrilegio iterum consecrare Sacerdos, quando ex calice dimidia pars effusa esset, & dimidia remaneret; quia illa sufficit ad perficiendum Sacrificium: ita nec posset absque sacrilegio consecrare, cui tota hostia consecrata ablata fuisset, vel appareret venenata, si potest ex sacrario aliâ accipere, vel facere, vt afferatur sibi ex alio altari; cum æque bene per te perficiatur idem sacrificium fumendo illam hostiam antea consecratam, ac si acciperetur dimidium hostiæ tunc consecrate. Male ergo præcipit Ecclesiæ, vt in his casibus iterum consecratur: quod idem omnes Theologi, nemine dempto, necessarium esse dicunt propter perfectionem debitam sacrificij. Ratio autem sumitur ex dictis, quia debet eadem victima consumi, & ideo iura non dicunt solum, Sacerdotem debere participare in Missa de hoc sacramento; sed debere participare de eodem sacrificio: sic enim dicitur in Conc. Tolet. 12. c. 5. relato in c. Relatum 11. de consecrat. dist. 2. *Nam quale (inquit) erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cogoscitur?* Merito ergo illam sententiam improbabilem omnino esse, dixit Ioan. Præpositus in præsentibus q. 83. art. 1. dub. 7. n. 50. & nostram vt certam omnino supponit Gasp. Hurt. disp. 6. de Euch. dist. 9. in fine.

P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.

Restant adhuc alie obiectiones, que partim sunt ab Auctoribus, partim fieri possunt contra nostram doctrinam. Prima obiectio fit ex P. Vasquez, quia sacrificium Missæ representat sacrificium factum in cruce; hoc autem non per sumptionem, sed per consecrationem representatur, vbi corpus consecratur seorsum à sanguine; ergo sumptio non est sacrificium, sed sola consecratio. Respondeo, consecratione quidem representari sacrificium crucis, sed sumptione etiam partialiter representari. Nam sicut in cruce Christus eructe occisus est, ita in altari in cruce sub speciebus consumitur: quare in Tridentino *sess. 13. c. 2.* dicitur, Christum præcepisse, vt huius sacramenti sumptione coleremus eius memoriam, & annunciaremus eius mortem.

Secunda obiectio ex eodem Vasquez: per sumptionem destruantur ad summum species, non vero corpus, aut sanguis Christi; ergo destructio, quæ fit per sumptionem, non refert, vt dicamus, per ipsam sacrificari corpus, & sanguinem Christi. Respondeo negando consequentiam: nam in primis non requiritur ad sacrificium, quod destruat quælibet pars rei oblata: satis est destrui totum vt singula etiam partes dicantur oblata. Sicut in cruce materia Christi, vel eius anima non sunt destructæ, sed sola humanitas; & tamen eo ipso dicuntur oblata eius partes: sic etiam in præsentem res oblata est panis celestis, constans ex corpore Christi, & speciebus, qui destruitur per sumptionem; quod sufficit, vt Christus etiam in eo contentus dicatur offerri, & sacrificari. Deinde, non vtcumque destruitur illud totum, sed ita vt substantia illius eximatur etiam humanis visibus, quibus antea erat apta; quod sufficit, vt ipsa etiam substantia per illam destructionem sacrificari dicatur.

Tertia obiectio ex eodem Vasquez: si sumptione sacrificaretur; ergo dum laici communicant, sacrificant etiam. Negatur consequentia; quia non quæuis sumptio sufficit, sed quæ fit à legitimo ministro, & hac intentione sacrificandi. Quo etiam soluitur similis obiectio facta à Suarez, quod scilicet sacerdos, quoties communicat de manu alterius, posset sacrificare. Respondemus enim; si haberet animum sacrificandi posset sacrificare, non completè, sed incompletè eo modo, quo sacrificat feria sexta in Parasceue: ad hoc enim parum refert propria, vel aliena manu communicari: cæterum peccaret grauiter Sacerdos, qui talem animum haberet.

Quarta obiectio: in hoc sacrificio Christus est principalis offerens: Christus autem non se manducat in altari; ergo manducatio non est oblatio, sed aliquid omnino consequens. Respondeo; etiam in cruce Christus fuit offerens, & tamen non se occidit, sed exhibuit occidendum: sic etiam in altari se exhibet manducandum, quod sufficit, vt manducatio ipsa tribuatur Christo magis proprie, quam eius occisio: illa enim fuit solum permissiue: sumptio vero fit etiam ex eius præcepto. Adde, antiquos sacerdotes apud Gentiles non semper manu propria occidisse victimas, sed aliorum ministerio, quibus signum occidendi dabatur: quare poterit se Christus sacrificare, dum alius ex eius commissione illum sacrificat, vt videbimus *sect. 7.*

Quinta obiectio: certum est, Christum in æterna sacrificasse; non tamen est certum, sumpsisse hoc Sacramentum; ergo sumptio non est oblatio. Respondeo,

T Respondeo,

77. *Primo obiectio.*

Respondeo.

78. *Secundo obiectio.*

Respondeo.

79.

Tertia obiectio.

80.

Quarto obiectio.

Respondeo.

81.

Quinto obiectio.

Respondet.

Respondet, licet non sit æque certum, Christum communicasse, ac est, obtulisse, est tamen satis certum ex Patribus, & omnium Theologorum consensu comprobatum, teste Vasq. *supra*, g. 81. art. 1. n. 83. Adde, non requiri, habere vtrumque æquale in gradum certitudinis: nos enim non asserimus vt certum, quod sumptio sit oblatio, sed solum vt verisimilius; qua etiam verisimilitudine credimus, Christum eodem modo sacrificasse per consecrationem, & sumptionem.

82.

Sexto obiecto
Respondet.

Sexta obiectio, si sumptione sacrificatur, ergo illa hostia, quam Laicus sumit, nondum est sacrificata: ergo Laici non participant de hoc Sacrificio. Nego primam consequentiam; ad hoc enim, quod illa particula sit sacrificata, non requiritur, illam esse sumptam: sicut olim, vt totum vinum censeretur sacrificatum, non oportebat totum effundi, sed, aliqua parte effusa, totum sacrificabatur; ita etiam de hoc pane, & vino cælesti dicendum est, sumpta aliqua parte à Sacerdote, totum esse sacrificatum. Adde, totum, Christum in illo contentum esse sacrificatum, & in illa etiam particula, quam Laicus sumit, positum per consecrationem, quæ est essentialiter sacrificatio, vt diximus.

83.

Septimo obiecto
Respondet.

Septimo potest obijci: si consecratio, & sumptio sunt partes ex equo huius Sacrificij, ergo sicut saluatur eius essentia in consecratione ante sumptionem, ita in sola sumptione sine consecratione inuenitur essentia sacrificij, & per consequens in die Parasceves datur simpliciter Missæ Sacrificium. Resp. non esse partes eodem modo: nam consecratio est prima, & præcipua pars, & quæ potest aliquo modo reperiri sine secunda; quia quando est consecratio, nondum est sumptio: at vero sumptio semper præsupponit essentialiter consecrationem iam factam, siue tunc, siue altera die; atque ideo semper est consummatio sacrificij iam facti: ex quo fit, sumptionem seorsum non dici simpliciter sacrificium, sed consummationem sacrificij: sicut in holocausto combustio victimæ post occisionem melius diceretur consummatio sacrificij facti, quam sacrificium simpliciter: supponit enim iam rem destructam, & solum tendit ad maiorem destructionem; quare sicut per augmentationem non dicitur produci equus, sed augeri; quia licet pars, quæ aduenit, habeat eandem essentiam equi, sed tamen supponit iam essentiam productam in partibus præcedentibus: ita secunda pars sacrificij, quæ supponit necessario destructionem, licet non integram, non tam dicitur sacrificium, quam integritas, vel perfectio sacrificij. Quod si velis, illam etiam partem sacrificium appellare, erit questio de nomine, & dicam, ideo Patres negare communiter illa feria sexta fieri sacrificium, quia loquuntur de sacrificio integro, non de incompleto, & partiali.

84.

Octavo obiecto
Respondet.

Sed contra potest adhuc esse octaua obiectio; quia potest contingere, sumptionem esse primam, & vnicam destructionem victimæ; ergo in ipsa potest consistere tota essentia huius sacrificij. Probatur antecedens, casu quo in triduo mortis Christi consecraretur: tunc enim iam præsupponebatur Christus mortuus, ac per consequens per consecrationem non destrueretur: solum ergo sacrificaretur tunc per sumptionem. In quo videtur esse discrimen huius sacrificij ab holocausto veteri; nam in illo semper victima supponebatur viua, vt offerretur, atque ideo prima pars sacrificij erat occisio: in nostro autem sacrificio potest victima præsupponi iam mortua, & per consequens solum capax secundæ destructionis, quæ fit per sumptionem; ergo non potest essentia huius sacrificij includere destructionem, quæ fiat per consecrationem: nam eiusdem rationis esset

hoc sacrificium oblatum in triduo ac est nunc; tunc autem non includeret consecrationem in ratione Sacrificij; ergo nec modo illam includit.

Hac occasione potest in præsentem inquiri, an ex vi præsentis institutionis requiratur semper ad oblationem huius Sacrificij, quod præsupponatur Christus viuus. Videtur enim id non requiri, quia Apostoli acceperunt potestatem offerendi sine vlla limitatione, quando in cena audierunt: *hoc facite in meam commemorationem*; ergo poterunt valide offerre illud sacrificium in triduo: imo ita videtur communiter supponi à Theologis cum S. Thoma *supra* q. 76. art. 1. in corpore, & art. 2. etiam in corpore, vbi dicitur, si in triduo fuisset hoc sacramentum celebratum, sub speciebus panis futurum corpus sine sanguine: quod videtur etiam passim supponere Theologi ad plures quaestiones de hac materia.

Aliunde vero potest videri non data ex vi huius institutionis potestas ad offerendum illo triduo; quia Apostoli acceperunt potestatem solum ad offerendum, & consecrandum nomine Christi, non vt successores eius, sed vt substituti, & mandatarij ipsius, per quos, vt per organa, & instrumenta sua, Christus loqueretur, & offerret: nunquam enim poterunt ipsi offerre seorsum, sed simul cum Christo offerrent cum ipsis vt principali Sacerdote: ideo enim Christus dicitur Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, iuxta cõmunem Theologorum sententiam, quam videtur approbare Trid. sess. 22. ca. vbi dicitur, Christum Dominum, quia Sacerdotium eius extinguendū non erat, vt se declararet Sacerdotem in æternum institutum secundum ordinem Melchisedech; ideo corpus & sanguinem suum obtulisse, & Apostolis præcepisse vt offerrent. Vbi appetit indicatur ideo Christi Sacerdotium dici æternum, quia Christo nullus Sacerdos succedit, sed ipse est principalis Sacerdos, qui in omnibus, & per omnes Sacerdotes noui testamenti offert; ideo enim, quia erat Sacerdos in æternum, instituit Apostolos Sacerdotes, vt per ipsos suum Sacerdotium exequeretur. Ideo etiam dixit Chryl. *hom. 17. in epist. ad Hebræos*, in hoc sacrificio eandem semper esse hostiam, & eundem Pontificem: & eodem modo loquuntur alij patres, quorum, & Conciliorum loca congerit Scortia *lib. 2. de Sacrific. c. 3.* Si ergo hoc sacrificium non potuit ex vi huius institutionis offerri, nisi à Christo, vt principali Sacerdote, & à Sacerdotibus vt secundariis ministris, & Christi nomine loquentibus, consequens videtur, non potuisse in triduo offerri, quando Christus homo non erat, Christus enim vt Deus, non erat Sacerdos, neque etiam anima Christi erat in rigore Sacerdos: nam licet anima in nobis retineat characterem Sacerdotij, non tamen est Sacerdos, vt fatetur aperte S. Bonau. *in 3. d. 22. q. 1. dicens*, Sacerdos in triduo non fuisse Sacerdotem; & S. Thomas *ibi in 2. scripto sententiarum illa d. 22. q. 1. artic. 1. ad 3. tom. 17.* docet, in illo triduo Christum non potuisse exercere munus Sacerdotij, quantum ad oblationem sacrificij, licet retinuerit spirituale potestatem Sacerdotij. Si ergo Christus in triduo non poterat offerre, ergo nec Apostoli; quia Apostoli non poterant offerre, quin simul offerret Christus.

Hoc etiam probari videtur ex ipso modo offerendi: non enim acceperunt potestatem consecrandi, nisi per verba Christi, hoc est, per verba, a quibus ipse Christus loqueretur per Sacerdotis os: non enim dicitur, *Hoc est corpus Christi, sed, Hoc est corpus meum*; quando autem ille homo Christus non exiit, non videtur posse ille homo loqui: cū ergo in triduo ille homo non existeret, non videtur posse consecratio fieri

fieri nomine ipsius vt loquentis, & affirmantis, illud esse corpus suum.

88. Confirmari potest rursus ex vltu antiquissimo Ecclesie non consecrati illo biduo, donec Christus resurgat; cuius consuetudinis illa videtur esse ratio, vt significetur, mortuo Christo, non potuisse hoc sacrificium celebrari, donec resurgeret: quare dum eius mors singulis annis representatur, cessat etiam celebratio Eucharistie. Hanc rationem insinuasse videtur Guil. Durandus in Rationali Divin. lib. 6. c. 77. vbi, inter alias rationes, cur non celebraretur illa feria sexta, hanc etiam adducit n. 37. quia scilicet recessit, & sublatum est verum Sacerdos, id est, Christus. Quod etiam videtur alludere Rupertus, & Richardus de S. Victore supra adduct. sect. 3. dum dicunt, illo die non sacrificari, quia non adest victima sacrificanda; quasi velint in triduo mortis Christi non fuisse Christum in statu, in quo posset offerri in hoc sacrificio. Hoc ipsum videtur indicare P. Aegid. in presenti art. 1. dub. 4. n. 79. vbi dicit, Christum nunquam voluisse hoc sacrificium celebrari, quin sub vtraque specie totus poneretur: constat autem, in triduo non potuisse poni totum sub vtraque specie. Sed clarius expressit vtrumque Glossa in c. Timorem, de consec. dist. 2. verbo Corpus; vbi proposito dubio hoc in terminis, respondet his verbis: Respondeo; nemo potuit ante resurrectionem consecrare verum corpus Christi, nisi Christus. Sic ergo data est forma, vt post resurrectionem hoc fieret, per illud: hoc facite in meam commemorationem. Ideo enim non cantatur Missa in illo triduo. Hec sunt verba Glossae, cuius doctrinam refert etiam, & approbat Franc. de Rouere Minorita (postea Sixtus quartus) in tractatu de sanguine Christi, quem obrulit Pto II. qui manuscriptus seruatur in Bibliotheca nostri Collegij Romani; & videtur fauere Ledesma q. 17. art. 1. dub. 5. & alij, quos tacite refert Suarez disp. 47. sect. 2. circa finem. Quod si hoc ita est, posset ad rationem contrariam responderi, a Apostolos accepisse potestatem consecrandi; sed tamen consecrandi nomine Christi, ac per consequens eo solum tempore, quo Christus homo existeret, sine quo vt principali sacrificante, non poterant offerre. Ad S. Thomam vero dici posset, eum non affirmare, illo triduo potuisse celebrari hoc sacramentum, sed solum loqui conditionaliter, si celebraretur, ponendum fore corpus sine sanguine sub speciebus panis: de qua conditionaliter non est dubium. Quo etiam sensu possunt intelligi alij Theologi, cum vtuntur illo exemplo ad aliquas quaestiones huius materiae; non enim definiunt absolute, an potuerit tunc offerri, sed solum dicunt, quid fieret, si offerretur, vel si conseruaretur illo triduo aliqua particula consecrata in cena: quod victimum fieri etiam potuit absque vlla controuersia; & sufficeret hoc ad omnes illas quaestiones examinandas, & inquirendum, quid tunc esset in illa particula, an corpus ex sanguine, an anima, an forma cadaueris, &c. De illo autem alio exemplo fortasse non curat, nisi per modum exempli ad declarandum.

89. Hec non dicta sunt a me eo animo, vt aliquid in hoc puncto velim definire: video enim, modum communem loquendi in contrarium tendere, a quo non est facile recedendum. Quare alio modo respondere possumus ad difficultatem supra positam, etiam dato eo casu, quod celebraretur in triduo, non fore solum summptionem totam essentiam huius sacrificij: nam licet per consecrationem non destrueretur aliquid viuum, destruebatur tamen illud corpus; destruebatur, inquam destructione humana supra explicata, quatenus reducebatur ad statum illum sacramentalem, in quo reddebatur inutile ad

P. Iohann. de Lugo, de Sacramentis.

vtus humanos corporis, & sanguinis; quare sicut Christus viuus per illam mutationem, & destructionem humanam sacrificatur, licet physice, & substantialiter non destruat; ita illud corpus per similem mutationem, & destructionem sibi proportionatam posset tunc sufficienter sacrificare in ipsa consecratione.

SECTIO VII.

Inferitur, an Christus sit offerens, & tota res oblata in hoc sacrificio.

90. Inferitur primo ex proxime dictis decisio illius quaestions, quae hic solet controuerti, an, & quomodo Christus sit principalis offerens in hoc sacrificio. Certum est, Christum esse offerentem, vt definitur in Trid. sess. 22. c. 2. & ex alijs Concilijs, & Patribus probat late P. Suarez disp. 77. sect. 1. & P. Valq. disp. 225. c. 1. & Scortia lib. 2. de sacrificio c. 3. Dubium est, quomodo ipsi competat nunc offerre. P. Valq. c. 3. cum quibusdam alijs dicit, id esse ratione institutionis, quatenus Christus instituit hoc sacrificium, vt eius nomine offerretur, & applicuit ei sua merita, vt haberet efficaciam: quare Christus solum remote; Sacerdotes vero proxime, & actu offerunt: nam si Christus actu offerret, sicut alij Sacerdotes, Christus actu oraret, actu mereretur; quorum neutrum in praesenti statu potest ei competere. Ad quod confirmandum affert testimonium Simeonis Thesalonic. dicentis, plenum esse blasphemia dicere Christum per preces, quae in Missa dicuntur, semper mediatorem agere. Sed certe, vt iam iterum monui, P. Valq. non videtur agnouisse, qualis fuerit Simeon ille, scilicet modernus quidam Schismaticus, quem vt Ecclesiae hostem acriter insectantur, qui controuersias contra Orientalium errores ediderat.

P. Suarez e contra cum communi docet, Christum actu offerre, non solum quia instituit, vel quia applicuit efficaciam meritorum suorum ad hoc sacrificium, vel quia voluerit in sui memoriam celebrari; hoc enim solum denotat causam exemplarem; sed quia actu offerat cum ipso Sacerdote, vt cum ministro suo, sicut Rex, qui per Legatum osculatur pedes Pontificis, dicitur actu praestare reuerentiam Pontifici; quia quod facit per alium operantem ex delegatione sua, vere dicitur ipse facere. Alioquin si oblatio actualis esset actio solius Sacerdotis, saepe esset mala, & insufficientis ad placandum Deum, vel vt placeret ipsi. Addit etiam, Christum actu concurrere physice cum Sacerdote ad effectum consecrationis, licet vere fateatur, hoc non requiri ad hoc, vt actu Christus offerat cum Sacerdote.

In hac controuersia vix potest esse quaestio de re: nam vtraque pars concedit, non requiri, quod Christus cocurrat physice ad actionem oblationis: item non requiri, quod actu habeat Christus aliquam voluntatem actualem physice existentem, quia nunc offerat: nam licet Christus nunc attenderet, nec sciret, imo licet per possibile, vel impossibile dormiret, quando offerretur hoc sacrificium, adhuc diceretur offerri a Christo, sicut dicitur Rex praestare obedientiam Pontifici, quando eam praestat Legatus, licet tunc Rex dormiat, vel non cogitet de hoc. Item vtraque pars admitit, non sufficere ad hoc meram institutionem, sed talem, qua voluerit offerri suo nomine: & multo minus sufficere applicationem meritorum suorum; potuit enim haec applicatio fieri ad sacrificium, quod nullo modo offerretur nomine Christi. Vere ergo nunc offert Christus, quia Sacerdos ex Christi institutione offert nomine Christi: quod sufficit, vt haec actio, moraliter loquendo, dicatur

Conc. Trid. Suarez. Valquez. Quomodo Christo competat nunc esse offerentem.

91. Parer Suarez rex dicit Christum actu offerre.

92. Vix in hoc potest esse quaestio de re.

catur actio Christi, sicut reuerentia, quam Legatus Regis exhibet Pontifici, est moraliter reuerentia Regis erga Pontificem. Sic etiam Christus per Sacerdotem, quem sibi vt Legatum, & ministrum substituit, exercet hunc actum reuerentia, & cultus erga Deum, qui consistit in oblatione sacrificij; & ideo hæc oblatio censetur moraliter actio Christi colentis Deum per suum ministrum. An vero hæc actio, licet sit mala prout à ministro, possit provt à Christo esse bona, est quaestio de nomine. Qui enim dicit, esse bonam, non dicit, habere bonitatem formalem, sed solum denominatiuam, ortam ex voluntate bona Christi, non quidem quam tunc habet, sed quam habuit in institutione huius Sacramenti; nam ratione illius voluntatis moraliter perseverantis, censetur moraliter actio Christi, quam iste minister ex eius delegatione modo operatur: sicut etiam censetur petere nomine Ecclesie, quia ab Ecclesia ad hoc munus deputatur; & ideo oratio Sacerdotis est oratio Ecclesie denominatiue ab illa voluntate, quia Ecclesia hunc ministrum deputauit ad orandum publice nomine suo.

94. Restat solum controuersia aliqua de re, an hæc actio, & oblatio eo modo, quo est à Christo sit à Christo vt Sacerdote: si enim non est ab ipso vt Sacerdote, non potest denominare eum sacrificantem. Et quidem P. Vazquez. c. 4. insinuat, Sacerdotium fuisse in Christo necessarium, quando instituit hoc Sacramentum, & ordinauit Apostolos, vt nomine suo offerrent; tunc autem licet Christus vere maneat Sacerdos, non tamen vt iam munere Sacerdotali, sed tunc vsum fuisse; & hoc sufficere, vt dicatur offerre.

95. Ego in primis non video, quomodo in sententia P. Vazquez ratione solius institutionis possit dici Christus, vt Sacerdos, nunc offerre: quia Sacerdos vt Sacerdos non habet instituere sacrificia, sed offerre illa; institutio autem pertinet ad Legislatorem; & licet in Christo fuerit de facto vtraque potestas; sed tamen vt legislator, & princeps potuit instituere sacrificium: vt Sacerdos vero offerre illud; ergo ratione solius institutionis non dicitur Christus nunc exercere officium Sacerdotis, sed aliquid aliud addendum est, nimirum delegasse sibi ministros, per quorum manus ipse suum sacerdotium exequeretur. Deinde verius videtur, ad hoc quod Christus nunc offerat vt Sacerdos, non se habere per accidens, sed per se, quod nunc etiam sit ipse Sacerdos: vtrumque enim requiritur, scilicet, quod fuerit Sacerdos, quo tempore delegauit sibi ministros; & quod nunc etiam sit Sacerdos; nam hæc oblatio, vt tribuatur Christo, pendet à voluntate, quam tunc habuit, & ab eadem voluntate provt nunc moraliter perseverante. Si enim nunc illam retractaret, quantumuis voluisset prius nos eius nomine offerre, non tamen offerret ipse nunc, moraliter loquendo; ergo nunc debet esse in statu, in quo possit habere voluntatem offerendi: ad hoc autem requiritur, quod nunc sit Sacerdos, & ideo dicitur Sacerdos in æternum, id est, in sæculum; quia semper exercet actu munus Sacerdotij, quod nunc habet, non quidem immediate per se, sed per suos ministros.

96. Hinc intelliges, quomodo hæc oblatio provt à Christo sit bona; est enim bona bonitate deriuata ab illa voluntate, qua præcepit alijs, vt suo nomine offerrent, à qua etiam voluntate habet esse actum religionis, & cultus Diuini; non tamen dicitur nunc Christus mereri, aut satisfacere per oblationem, quia iam non est in statu merendi, nec satisfaciendi. An vero dicatur nunc impetrare, vel orare, in hoc sacrificio; pendet ex alio dubio, quod solet tractari

supra, quæst. 21. an Christus nunc possit orare; de quo diximus disp. 27. de Incarnat. sect. 4. Certum videtur, posse intimare Deo suam voluntatem de aliquo obiecto creato habendo; quæ intimatio potest etiam fieri per ministrum, sicut per seipsum; & siue dicatur oratio, siue non, ratione potestatis, quam Christus iam habet in caelo, & in terra, habet tamen illa manifestatio efficaciam ad obtinendum quodcumque obiectum; & ideo illa actio etiam provt à Christo potest dici impetratoria: provt ab alijs vero ministris, est meritoria, & satisfactoria, & impetratoria. Ceterum, cum dicimus, prout à Christo non esse satisfactoriam, non intelligas, non habere ex meritis Christi virtutem, & efficaciam ad satisfaciendum pro peccatis: habet enim vtiq; licet non infinitam, sed in determinata mensura; hoc tamen non est, quia Christus nunc offerendo satisfaciat, sed quia satisfactionem, quam in cruce exhibuit applicat per hoc medium secundum partem, quam alligauit huic oblationi pro sua libera voluntate, vt postea videbimus. Per quod patet ad fundamentum P. Vazquez.

Secundo colligi potest decisio alterius quaestionis: an in Missa offeratur solum corpus, & sanguis Christi; an etiam species sacramentales, vt pars rei sacrificatae. Communis sententia affirmat, quam sequitur Suarez disp. 75. sect. 1. concl. 4. Alij dicunt, victimam esse solum Christum cum ordine ad species; ipsas tamen species non pertinere intrinsece vt partem rei oblatae. Ita P. Egid. in præfati art. 1. Regula dub. 4. & Lessius etiam loco supra citato dicit, non sacrificari species. Ratio autem est, quia species non destruantur: non ergo pertinent ad rem oblata, hoc enim sacrificium est holocaustum perfectum, in quo omnes partes debent destrui, vel saltem produci. Hoc argumentum probaret, nullum vquam fuisse verum holocaustum, quia oves non ita destruebantur, vt materia etiam prima destrueretur per combustionem; nec homo potest ita destrui, vt destruat anima, & tamen Abrahamo præcepit Deus, vt offerret illi filium suum in holocaustum: multo ergo minus necesse erit perire omnia accidentia in holocausto.

In nostris principijs si consideremus hoc sacrificium prout per ipsum sacrificatur Christus in consecratione; dicendum est, species se habere vt aliquid tenens se ex parte termini ad quem: si vero provt sacrificatur, vel consummatur per summationem; tunc species se habere vt partem rei sacrificatae. Itaque species se habent, sicut olim se habebat forma cadaveris; nam per iugulationem immolabatur ovis; & quidem forma cadaveris habebat se vt requisitum ex parte termini, ad quem transibat ovis per iugulationem: deinde vero ipsum cadaver comburebatur; & tunc forma cadaveris erat pars illius hostiae, quæ per ignem offerebatur. Ita in consecratione corpus Christi immolatur, cum ponitur sub speciebus, & in forma cibi: hoc enim est quasi ipsum occidi, & macerari; deinde ille panis celestis, qui resultat ex speciebus, & corpore Christi consumitur, & consummatur sacrificium: & ideo Augustin. in c. Hoc est, de consecrat. d. 2. dixit, nostrum sacrificium consistere ex speciebus, & corpore, & sanguine Christi; quo etiam modo loquitur alij Patres.

Dixi autem, species rei consecratione se habere ex parte termini ad quem rei sacrificatae, si consideretur hoc sacrificium prout per ipsum Christum sacrificatur: potest enim aliter considerari, quatenus per ipsum aliquo etiam modo sacrificatur panis, & vinum, vt voluit Bellarminus in præfati cap. 27. propos. 1. & Suarez disp. 75. sect. 1. conclus. 1. & alij quia

Ostenditur quomodo hæc oblatio provt est à Christo, sit bona.

quia panis, & vinum vere destruantur in honorem Dei; & ideo secundario, & minus principaliter sacrificantur; quia non ita principaliter intenditur Dei cultus per eorum destructionem: hoc ergo supposito, species etiam per consecrationem se habent ut pars intrinseca rei, quae definit; definit enim compositum ex pane, & speciebus; atque ideo pertinet ad materiam sacrificij eo sensu, quo accidentia omnia pertinent ad materiam rei, quae sacrificatur.

SECTIO VIII.

Utrum ex dispensatione Papa possit consecrari vna species; & utrum consecratio vtriusque sit de essentia huius sacrificij.

100. **E**X dictis inferitur resolutio huius dubij: in quo plures affirmant, fieri posse, imo addunt de facto dispensatum fuisse: nam Raphaeli Volaterran. lib. 7. *Geographia c. 4.* refert, Innocent. VIII. cum Nortuegis dispensasse, ut in vna tantum specie panis consecrarent. Quod idem refert Onuphrius Panuinus in *Chronic. an. 1490.* & Claudius Sainctes ex eodem Volaterr. refert *reperit. 10. de Euchar. c. 3.* Innoc. IV. dispensasse. Auctores vero huius sententiae late congerit Valg. *disp. 223. c. 1.* Fatetur autem ij. abiq. grauissima causa non posse id fieri sine grauissimo peccato. Difficultas solum est, quando occurreret casus in quo aliqua provincia tota careret vino, nec in eam posset alportari, vel etiam si alportaretur, statim acceret; in quo casu dicunt, quod posset Papa dispensare, ut celebraretur in vna specie panis.

101. **F**undamentum praeipuum est, quia licet Papa non possit dispensare in iure Diuino naturali, neque etiam in iure Diuino arbitrario, & positio pertinente ad essentiam Sacramentorum, quia eorum essentiam mutare non potest, sicut nec potest dispensare, ut aliquod Sacramentum penitus relinquatur; quia hoc esset in Ecclesiae destructionem; neque etiam in aliis, in quibus nulla potest occurrere causa adeo vrges, quae preponderet obseruationi praecepti, v. g. in sigillo Confessionis, cuius dispensatio labefactaret Sacramentum Poenitentiae: aliquando tamen potest dispensare etiam in iure Diuino, quando dispensatio est in adificationem Ecclesiae, prout de facto dispensat in votis, & iuramentis, in matrimonio rato, in residentia Episcoporum, & c. in nostro autem casu dispensatio esset salua essentia, & substantia Sacramenti, & non ad abrogandum, sed ad conferuandum eius vsum, & in adificationem Ecclesiae: imo ad vitandam ruinam spiritualem vnus Regni, quod dum Eucharistia careret, careret vtrique sole, careret solatio, nutrimento, viatico, sacrificio; cessaret Clerus, cessaret magna ex parte Confessionis frequentia, communione cessante; tolleretur frangum, quo à peccatis homines cohibentur, cessarent fidei conuentus, & ecclesiarum cultus: credibile ergo est, Pontificem à Christo potestatem accepisse ad impedienda tot mala in Christiana Republica. Confirmatur, quia Ecclesia, pro diuersitate, & ratione temporum, potest in Sacramentorum dispensatione mutare ea, quae expediunt, salua Sacramentorum substantia, materia, & forma: in hoc autem casu salua manet Eucharistiae substantia, & aliunde expediret illa mutatio, ergo. Maior habetur in Concilio Constant. *sess. 13.* & in Trid. *sess. 21. c. 2.*

102. **A**lij ad contrarium extremum declinantes, dixerunt, non solum non posse dispensari, sed tunc consecrationem ipsam vnus speciei fore inualidam. Quam sententiam refert Innoc. IV. *de Officio Missae cap. 23.* & omnes reiciunt, quia absque illo fundamentum *P. Ioan. de Lugo, de Sacramentis.*

mento, contra veritatem verborum id asserit: cum enim consecratio cuiuslibet speciei sit absoluta, statim habet suum effectum, ante consecrationem alterius speciei: alioquin quando per errorem apposita fuit aqua in calice loco vini, non fuisset consecrata hostia; quod dici non potest.

Ceterum sententia haec, si debito modo explicetur, prout ab eius Auctoribus fortasse intelligebatur, non est absurda, sed vera. Suppono enim id, quod communiter nostri Theologi supponunt, & docent, Christum scilicet ita instituisse hoc Sacramentum, ut simul instituerit illud in ratione sacrificij, nec voluerit fieri Sacramentum sine sacrificio, nec sacrificium sine Sacramento; nec Sacerdotibus dederit duas potestates disparatas, sed vnicam ad sacrificandum, & consecrandum; ita ut neque extra sacrificium consecrare possent, neque absque consecratione possent sacrificium offerre, ut probat cum aliis Suarez *disp. 43. sect. 3. § Dico primo.* Hinc autem fit, ut si Sacerdos vellet consecrare, non tamen offerre sacrificium, ita ut voluntas non offerendi sacrificium praeualeret, & esset magis efficax, tunc nihil profus eliceret: sicut dici solet iuxta communem sententiam multorum de homine baptizato, qui vellet matrimonium contrahere, non tamen recipere Sacramentum; aut de eo, qui vellet emittere professionem Religiosam, non tamen obligare se in perpetuum, & aliis casibus similibus, in quibus dantur intentiones contrariae, & ideo actio fit irrita, nisi secunda intentio sit minus efficax, ut explicuimus supra in tract. de sacrament. in com. *disp. sect. 8.* Si ergo Christus voluit, haec duo esse connexa, nec posse separari consecrationem Sacramenti ab oblatione sacrificij; consequens est, ut qui vellet consecrare Eucharistiam, nullo tamè modo offerre sacrificium, nihil faceret, quia vellet aliquid, ad quod non accipit potestatem à Christo. Vnde si consecratio vtriusque speciei sit de essentia huius sacrificij, ut mox dicemus, & admittunt recentiores Theologi communiter, consequens est, ut qui vult consecrare hostiam solum, & non offerre sacrificium, sed excludendo oblationem sacrificij, nihil faceret, quia non habet potestatem ad consecrandum, nisi per modum sacrificij. De facto tamen omnes Sacerdotes consecrantes siue per errorem, siue ex industria, vnam speciem sine alia, valide consecrant; quia non excludunt omnino efficaciter intentionem sacrificandi, sed volunt consecrare meliori modo, quo possunt, atque ideo volunt saltem implicite per consecrationem hostiae, v. g. inchoare sacrificij taliter, ut quantum est ex se, possit compleri per consecrationem calicis, si apponatur: vnde iam habent tunc aliquam intentionem offerendi partialiter in consecratione hostiae. Ceterum si Sacerdos aduertens, non posse offerri sacrificium absque consecratione vtriusque speciei, & praeuidens, non posse consecrari vtramque, vellet consecrare vnam, excludens omnino intentionem offerendi etiam partialiter: vel inchoandi sacrificium per illam consecrationem, per voluntatem omnino efficacem modo explicato; tunc dicimus, quod non consecraret, quia voluntas consecrandi debet esse ad minus voluntas implicita offerendi partialiter, seu inchoandi oblationem sacrificij: & in hoc sensu praedicta sententia vera esset.

103. **S**ed quidquid sit de hoc, & respondendo ad dubij propositum, dicimus cum communiori sententia, ita esse necessariam vtriusque speciei consecrationem ad valorem huius sacrificij, ut neque ex dispensatione Pontificis possit licite vna species absque altera consecrari. Hanc tenent communiter recentiores Theologi: Suarez *d. disp. 43. sect. 4.* Valg. in *praesenti disp. 223. cap. 3.*

103. *Hac sententia in debito modo explicata non est absurda.*

104.

105. *Dicimus tamen cum communiori sententia licite fieri non posse etiam cum dispensatione.*

cap. 3. & alij fere omnes. Et quidem in primis non videntur satis consequenter sentire, qui dicunt, id aliquando posse fieri, dispensante Pontifice, nunquam tamen absque eius dispensatione. Nam si revera necessitas Ecclesiæ facit, quod præceptum Divinum abrogari possit pro eo casu, non apparet, cur eadem, vel maior necessitas non posset reddere licitam consecrationem vnius speciei absque dispensatione Pontificis, maxime vbi non esset recursus ad illum. Sic enim videmus, alia præcepta Divina, vigente necessitate, etiam absque dispensatione, non obligare, ut constat in præcepto Divino de integritate Confessionis, & de non communicando absque pravâ confessione: imo idem apparet in præcepto hoc de consecratione vtriusque speciei: nam si Sacerdos post consecratam hostiam non posset habere vinum absque maximo detrimento, & periculo posset omnittere absque dispensatione consecrationem calicis. Cur ergo non posset ob maximum detrimentum vitandum consecrari vna sola species in aliquo casu absque dispensatione?

106.
Ratio cur
dispensari
non possit.

Absolute ergo dispensari non posse, probatur, quia Christus præcipit hoc sacrificium offerri tali ritu, scilicet consecratione vtriusque speciei, per quam representaretur eius passio, & mors; oblatio ergo facta alio ritu, esset contra Christi institutionem. Antecedens probatur ex Tridentino sess. 22. c. 1. vbi dicitur, quod Christus, *ut Ecclesia relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum representaretur, & corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub eandem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituibat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcipit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem. Et paulo post: se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem redemit, instituit, &c. Fuit ergo institutum hoc sacrificium à Christo sub vtraque specie ad representandam suam passionem, & mortem: cum enim non morbo, aut suffocatione mortuus fuerit, sed effusione sanguinis sui, debuit hoc genus mortis, & hæc effusio sanguinis exprimi per sacrificium, in quo corpus, & sanguis seorsim constituerentur; quod non fit, nisi per vtriusque speciei consecrationem, per quas constituitur in altari, sanguis ex vi verborum in calice, & corpus ex vi verborum sub speciebus panis, quæ est quasi pictura exprimens, quomodo in cruce separatus fuerit sanguis à corpore, & per illam effusionem Christus mortuus fuerit.*

107.
Instabis.

Respondet
Vasquez.

Dices: hoc ipsū potest exprimi per consecrationem vnius speciei: nam eo ipso, quod ponatur corpus ex vi verborum absque sanguine, vel è contra, iam significatur sanguis effusus, & separatus fuisse à corpore. Respondet P. Vasq. n. 46. consecrationem corporis, licet solum significet corpus ex vi verborum, non tamen significare positivè separationem sanguinis à corpore: aliud enim est, non significare sanguinem, aliud significare sanguinem separatum à corpore, quod non habetur nisi per consecrationem vtriusque speciei. Vnde nec per consecrationem corporis solius significaretur, vel constitueretur vi verborum corpus ex sanguine; quia cum revera ponatur ibi sanguis, falsa esset significatio: sicut posita anima, non potest ex vi verborum significari, & constitui corpus mortuum.

108.
Refutatur.

Sed contra hoc est, quia si poni sanguinem per concomitantiam, facit, quod consecratio hostiæ non significet sufficienter separationem corporis à

sanguine, nec corpus significetur ex sanguine: ergo etiam si consecratur vtraque species, non poterit illa separatio significari, cum revera sub vtraque specie sit corpus cum sanguine, nam sicut corpus ex sanguine inuoluit carteriam realem sanguinis; ita separatio à sanguine exigit, quod realiter non sit sanguis cum corpore. Sicut ergo consecratio vtriusque speciei significat separationem corporis, & sanguinis, quia ex vi verborum non est sanguis cum corpore, neque è cõtra; si consecratio solius hostiæ poterit eandem separationem significare, quatenus ex vi verborum est corpus, & ex vi verborum non est ibi sanguis.

Confirmatur, & explicatur, quia ad representandam separationem corporis à capite, non exigere- tur omnino depingere corpus hic, & alibi caput: sufficeret enim depingere corpus non depicto capite: ergo similiter, si separatio realis præterita corporis à sanguine representatur ponendo, seu exprimendo in hostia corpus ex vi verborum, & in calice sanguinem, sufficeret etiam exprimere in hostia corpus ex vi verborum, non significato ibi sanguine: iam enim per hanc carentiam sanguinis significati representatur carentia realis, quia in passione mansit absque sanguine.

Facilius ergo ad obiectionem responderetur concedendo, in consecratione vnius speciei potuisse etiam esse aliquam proportionem ad representandam Christi passionem, etiam si per concomitantiam ibi esset totus Christus: illa tamen fuisset representatio minus clara: quia, posito solo corpore in hostia ex vi verborum, non exprimeretur clare mors illius corporis per effusionem sanguinis; potuisset enim mori per defectum intrinsecum sanguinis absque eo, quod effunderetur. Similiter si solus sanguis poneretur in calice ex vi verborum, non exprimeretur clare, quod corpus manserit absque sanguine: nam de facto posito in hostia ex vi verborum corpore in cæna, non posito ex vi verborum eius temperamento, vel salua aut cibo, quem habebat in stomacho, non tamen ideo significabatur, in cruce separandum corpus ab omni temperamento, salua, aut cibo, vel quod temperamentum aut salua deberent manere absque corpore per separationem ab ipso: ergo similiter per hoc præcise, quod sanguis solus poneretur ex vi verborum in calice non exprimeretur clare separatio, quia corpus debebat manere absque sanguine. Merito itaque Christus voluit per consecrationem vtriusque speciei representari clarius illam realem separationem: nam eo ipso, quod in vno loco appareat corpus, non apparente ibi sanguine, scilicet ex vi verborum (& in alio loco appareat sanguis, non apparente ibi similiter corpore, apparet in imagine depicta separatio realis corporis, & sanguinis; quæ facta est in cruce.

Vnde non videtur contemnenda ratio, qua P. Suarez in præfenti disp. 75. sect. 6. §. Secundo probari potest, hoc ipsū confirmat exemplo Baptismi, in quo non sufficit dicere: *Ego te baptizo in nomine Trinitatis*; quia illa verba significant minus expresse, & clare Divinas Personas: Christus autem voluit, ut clarius exprimerentur: sic ergo non possumus in hoc sacrificio adhibere illud solū signum, quo minus distinctè representatur Christi mors, quam ipse voluit magis expresse representari. Quam rationem reicit P. Vasq. loco citato n. 48. quia, si ponitur mors Christi per consecrationem vnius speciei representari, non est vt dicamus Christum de facto voluisse representationem illam magis expressam: sicut id habemus in Baptismo, in quo habemus expressam Christi voluntatem, cum Math.

ultim. praecepit Apostolis, vt baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Propter hoc tamē ratio illa non videtur reiicienda: nam si ex eo, quod Christus praecepit baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, colligimus, nō sufficere alia verba, licet possent minus explicite idem mysteriū significare, sed voluisse Christum verba illa, quibus clarius significaretur: ergo cum Christus etiam praecepit Apostolis offerre sacrificium eodem ritu, quo ipse offerebat, & facere illud, quod ipse faciebat, cum dixit: Hoc facite, &c. colligere debemus, quod licet consecratio vnius speciei possit minus clare Christi mortem representare; de facto tamen non sufficiat, quia Christus illam magis claram, & expressam representationem praecepit: neque enim aliter praecepit expressionem claram Trinitatis in Baptismo, quam consecrationem vtriusque speciei: imo clarius praecepisse videtur consecrationem vtriusque speciei, quam verba illa formae Baptismi, in quo non dixit: Proferte haec verba, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti; sed solum dixit: Baptizate in nomine Patris, &c. At vero in nostro casu non dixit solum: representate meam mortem, sed dixit clare: Facite in mei memoriam hoc ipsum, quod ego facio, scilicet consecrationem vtriusque speciei ad representandam eius mortem.

Ratio ergo à priori conclusionis, & solutio argumentorum contrariae sententiae tota desumi debet ex Christi voluntate, qui talem ritum sacrificandi instituit, quo clare representaretur eius mors. Vnde arguere possumus retorquendo argumentum quod pro se urgebant: quia Ecclesia circa administrationem & vium Sacramentorum statuere, & variare potest, salua eorum substantia: si autē dispensaret in oblatione Sacrificij sub vna specie, non maneret salua substantia sacrificij à Christo instituti; ergo in hoc non potest dispensare. Minor, quae sola ab aduersariis negatur, probari potest ex dictis; quia ad substantiam sacrificij maxime spectat significatio: ergo si Ecclesia dispensaret, vt offerretur hoc sacrificiū in vna specie, mutaret substantiam sacrificij; à Christo enim non fuit instituta vna species, sed vtraque ad significandam expressus suam passionem. Cum ergo Ecclesia non possit instituere signum aliquod à Christo non institutum, consequens est, vt salua substantia sacrificij, non possit facere, quod offeratur in vna specie.

Dupliciter potest eneriari haec ratio: primò dicēdo, à Christo fuisse institutam vtramque speciem ad significandum cōplete; singulas tamen species fuisse etiam institutas cū sua significatione saltem partiali. Sicut in ratione sacramenti vtraque species fuit instituta ad significandum conuiuiū integrum, & refectionem completā; singulae tamen species institutae fuerunt ad significandam refectionem partialem, & ideo Ecclesia potest dare vnam speciem sine altera.

Sed contra hoc est, quia in primis quod singulae species seorsim causent gratiam, habetur ex verbis eiusdem Christi, qui, vt supra vidimus, manducanti solam speciem panis promisit gratiam; cum dixit, Qui manducat hunc panem, viuet in aeternum. Quare merito ex verbis Christi colligit Ecclesia solum institutionis, vt non solum vtriusque speciei, sed singulis corresponderet sua significatio. At vero in ratione Sacrificij nullū est vestigium talis voluntatis in Christo, sed contraria colligitur ex modo institutiō: qui enim praescribit modum sacrificiandi, & dicit: hoc ritu debetis sacrificium offerre ad representandam meā passionem, & ad hoc instituit separationē mysticam corporis, & sanguinis sui per consecrationē vtriusque speciei; satis aperte indicat, se totā illā

actionem per modum totius assumere ad representandā suam passionem, & offerendum sacrificiū.

Vnde apparet differentia alia inter institutionem sacramenti, & sacrificij, quod sacramentum hoc institutum est ad modum cibi, & potus ad nutriendam animam sumentis: cibis autem licet non sit integrū, & completum nutrimentum absque potu, nutrit tamen: similiter ergo corpus Christi sub speciebus panis, qui est cibus sacramentalis, debet significare nutritionem aliquam, licet non integri conuiuij. Vt sacrificium autem representatiuū Sacrificij cruenti non habet hoc, quia corpus sub speciebus panis nō representat, vt vidimus, expresse separationem corporis, & sanguinis Christi; ergo ex ipsa institutione, licet potuerit colligi partialis significatio singularum specierum in ratione sacramenti, non tamen in ratione Sacrificij.

Secundo responderi posset, non posse quidē Ecclesiam facere, vt hoc sacrificiū offeratur in consecratione vnius speciei, quia non potest dare vnicuique speciei significationē, quā Christus non dedit, posse tamen in illo casu propter grauissimā necessitatem dispensare, vt consecraretur vnica species absque eo, quod offerretur Sacrificiū: cū enim coniunctio Sacrificij cū consecratione sacramenti sit ex praecepto Christi; credibile est eū reliquisse Ecclesiae potestatem ad dispensandū in hoc praecepto, quando illa grauissima inconuenientia supra posita id exigent.

Hoc etiam effugium non subsistit; quia, vt supra vidimus, adeo est connexa consecratio sacramenti cum oblatione Sacrificij, vt si Sacerdos vellet consecrare excludendo omnino intentionem sacrificiandi, nihil efficeret, cū solū acceperit potestatem consecrandi eo modo, quo Christus consecrauit, scilicet offerendo sacrificiū. Si ergo Ecclesia vellet, quod aliquis consecraret absque omni intentione Sacrificij, mutaret substantiam sacramenti à Christo institutā, scilicet consecrationem, quae sit oblatio Sacrificij.

Dices ille, qui ex ignorantia, vel malitia vellet consecrare in vna specie, adhuc consecraret valide, vt supra concessimus, quia haberet aliqualem intentionem Sacrificij, scilicet inchoandi actionē sacrificandi taliter, vt quantum est ex se, possit compleri per consecrationē alterius speciei, & facere sacrificium perfectum; quae intentio potest stare cū animo non consecrandi alteram speciem. Posset ergo Ecclesia dispensare, non vt consecraretur hostia, v. g. absque omni intentione Sacrificij, sed vt consecraretur cum sola illa intentione, quā explicuimus, & cum intentione absoluta non consecrandi calicem: quo posito, non variaretur substantia consecrationis, sed solū dispensaretur in praecepto Christi, quo praecepit, ne consecraretur hoc sacramentum absque intentione absoluta perficiendi Sacrificium.

Respondetur, nec hoc modo posse Ecclesiam dispensare: quia hoc esset non solum dispensare in praecepto Christi, sed etiam in praecepto naturali, in quo certū est, non posse dispensari, cū nec Deus ipse possit, loquendo de propria dispensatione, quāuis possit in aliquibus per mutationem materiae reddere licitum, quod antea erat prohibitum: reddere licitum, quod antea erat prohibitum iure naturae. Porro in eo casu debuisset dispensari in praecepto naturali, probatur, quia hoc quod est inchoare sacrificiū Missae in iis circumstantiis, in quibus non potest fieri verū Sacrificium, & absque vlla spe veri Sacrificij conficiendi, non est malū, quia prohibitū sit praecepto positiuo à Christo, sed quia de se, & iure naturae supposita institutione Sacrificij, est intrinsece turpe, & malū. Nā sicut proferre verba consecrationis super materiā ineptā, vt super panem hordeaceū, vel vinū ex pomis, esset intrinsece malum de

115. Hinc apparet alia differentia inter institutionem sacrificij & sacramenti.

116. Secundo responderi posset.

Hoc effugium non subsistit.

117. Insubis.

118. Respondet.

iure natura, & non solum præcepto positius; atque ideo non posset dari Ecclesiæ potestas ad dispensandum in hoc, quia fit irreuerentia grauis sacramento, vsurpando formam sacramentalem, & profecto illa nomine Christi irrisorie, & omnino frustra: quæ irreuerentia iure natura est prohibita: sic esset irreuerentia grauis, velle, & inchoare hoc sacrificiû in materia inepta, vt in aceto, vel oleo, quia esset assumere personam Christi, qui est principalis Sacerdos offerens per suos ministros, & eius nomine offerre, seu facere, quod Christus per actionem nostrâ incipiat offerre Deo sacrificiû in materia inepta, atq; adeo irrisorie: quæ esset grauissima irreuerentia contra Christum, qui offert, & contra Deum, cui offertur. Similiter ergo esset irreuerentia grauissima inchoare nomine Christi, seu facere, quod ipse per nostrâ actionem incipiat offerre sacrificiû Deo, quando illud sacrificiû offerri non potest: quod enim illa impossibilitas proueniat ex ineptitudine materia, vel ex incomplemento, aut defectu materia completæ, parum reuertitur, cum in vtroq; casu actio illa æque inutiliter, & absque spe sacrificij offerendi fieret, atque adeo esset inchoatio sacrificij irrisoria & vanâ; in quo etiam malitia intrinseca consistit, non solum contra præceptum Diuinum positium, sed contra naturalem, in quo procul dubio Ecclesiâ dispensare non potest.

119.
Hinc respon-
detur ad fun-
damentum
contraria
sententia.

Hinc ergo iam ad fundamentum contraria sententia facie respondetur. Dicimus enim, quidquid sit, an Ecclesiâ possit aliquando dispensare in præcepto Diuino positio; numquam tamen posse in præcepto de iure naturali Diuino, quale est, non exercendi nomine Christi actionem sacrificandi vanam, & frustratoriam, prout fieret in hoc casu, cum non posset Sacerdos valide consecrare sine aliqua intentione implicita sacrificandi, vt diximus. Illa vero inconuenientia, & detrimenta, quæ sequerentur, si non posset in illa necessitate dispensari, præuidit optime Christus, qui tamen hoc sacrificiû ita instituit. Et certe in tot sæculis eiusmodi necessitas adhuc non occurrit, & credibile est, nunquam futuram; quia in remotissimis India regionibus, in quibus vini penuria est, imo in aliquibus etiam tritici, vt in Insulis Philippinis, vt triticum non generatur, experientia docet, asportatione non solum ad sacrificiû, sed etiam ad potum communem abunde suppleri. Vnde falsitatis aperte conuincitur, quod ex vno Volaterrano alij retulerunt, dispensatum cum Noruegijs, vt consecrarent in vna sola specie panis, cum conset, apud illos vinum ad sacrificiû, & ad potum non deesse: & ipsa historia falsitatem suam prodidit; dicit enim, concessum illis fuisse, vt calicem sine vino sacrificarent; quod absque manifesto errore concedi non potuit, vt constat. Quod autem Claudius Sainctes dicit, Innocentium quartum cum Noruegijs dispensasse, constat fuisse errorem, dum pro Innocentio octauo, quem Volaterranus refert, dixit Innocentium quartum, de quo nullus vnquam historicus talè dispensatione retulit.

120.
Ad confirma-
tionem Re-
pondetur.

Ad confirmationem, Respondetur, Ecclesiâ, si id faceret, dispensaturam non solum quoad vsum, sed etiam in substantia sacrificij, quia, vt probatum est, vel deberet facere, quod vna species significaret id, ad quod significandum non est à Christo instituta, vel quod Sacerdos consecrare posset absq; vlla sacrificandi intentione, quæ omnia variarent substantiam institutionis Christi, vt explicuimus.

121.
Obicitur
vltimo.

Obicitur vltimo; ergo Ecclesiâ non potest feria sexta in Parasceue offerre sacrificiû sub vnica specie. Mag. Nugnus in præsent. art. 1. in 1. p. tract. paulo ante dub. 3. concedit, id non potuisse fieri sine dispen-

satione in iure Diuino, quam Ecclesiâ peculiariter habuit à Christo ad illum diem, vt celebraret contra legitimum, & cõmunem ritum huius sacrificij. Hoc tamen sine fundamento sufficiens dicitur, & cum aliqua iniuria Ecclesiæ Græcæ, & eius sanctorum Patrum, & Conciliorum, quæ statuerunt per totam ferre Quadragesimâ eodem ritu celebrari ex speciebus panis consecratis sine speciebus vini, & quidem Concilia non curarunt de obtinenda prius aliqua dispensatione Diuina, vt liceret sacrificare in vna specie. Ad obiectionem ergo respondetur ex dictis, illo die non fieri sacrificiû nouum, sed consummari adhuc in parte specierum asseruata sacrificiû præcedenti die factum, & consummatum, quoad aliam hostiam: quia illa sumptio sequentis diei pertinet ad idem sacrificiû diei præcedentis, & extendit consummationem illius, vt supra dictum est.

SECTIO IX.

De effectibus huius Sacrificij

Suppono ex dictis, & dicendis, plures esse personas offerentes hoc sacrificiû, scilicet Christum, qui est principalis Sacerdos; ministri item, seu Sacerdotes celebrantes; Ecclesiâ, quæ eum designat, vt eius nomine offerat; circumstantes, dâtes stipendia, & alios cõcurrentes: in ordine ad quos omnes possumus effectus sacrificij considerari; atq; ideo possumus inuenire in eodem sacrificiû meritum, impetrationem, & satisfactionem. Et quidem meritum non habet hoc sacrificiû, prout offertur à Christo, qui iam nunc non est in statu merendi, licet per hoc sacrificiû, sicut etiam per sacramenta applicet merita sua præterita. Oritur quidem hoc sacrificiû ex voluntate illa bona, & meritoria, qua illud instituit, & delegauit alios, vt offerret eius nomine; nunc tamen per hanc actionem non denominatur de nouo mereri. Ecclesiâ item, licet sit offerens, non tamen meretur proprie, quando hoc sacrificiû offertur, quia licet voluntas, qua Sacerdotem designauit, vt eius nomine offerret, fuerit honesta, & meritoria, nunc tamen illa voluntas non existit, nisi habitualiter: nemo autem potest actu mereri, nisi quando actu operatur. Solus ergo Sacerdos celebrans, aut alij immediate offerentes merentur, dum offerunt; & hoc quidem meritum erit de condigno, si adhibeantur conditiones requisitæ, cum sit opus bonum factum in statu gratiæ: erit autem ex opere operantis nam condignitas meriti debet tota fundari in opere ipso, & dignitate personæ. Vnde etiam per errorem apponeretur panis ex hordeo, & vinum ex pomis, adhuc meritum offerentis esset æquale; sicut si aliquis volens dare pauperi monetam auream, daret per errorem aream, non minus mereretur, cum tota mensura meriti ex voluntate desumatur. An vero sacrificiû ipsum vltra meritum operantis augeat gratiam habitalem, dicemus postea.

Impetratio considerari potest in ordine ad proxime offerentes, vel in ordine ad Christum, qui etiam principaliter offert, vel in ordine ad Christum, qui etiam principaliter offert, vel in ordine ad Christum, qui etiam principaliter offert. Et quidem de proxime offerentibus non est dubium, quin per hoc sacrificiû, sicut per alia bona opera, possint impetrare. De Ecclesiâ posset magis dubitari: sicut enim ob defectum voluntatis actualis, diximus, ipsam non mereri; videtur etiam, quod nec possit impetrandam ille solus impetrat, qui orat; oratio autem debet oriri à voluntate.

Ad hoc tamen faciliè respondetur, ad orandû vel impetrandum sufficere, quod aliquis oret, vel per se, vel per alium.

vel per alium. Sicut ergo Princeps apud Pontificem per suum Legatum orat, qui idcirco Orator Regius appellari consuevit, & impetrat per illum orationem: sic Ecclesia orare, & impetrare potest per Sacerdotem, quem quasi Legatum destinat ad Deum, ut Ecclesiae preces offerat.

125. *De hoc ca. hic impetratio fit ex parte operantis.*

125. Vtrum vero hic valor, quem Missa habet ad impetrandum nomine Ecclesiae, & eius effectus dicens sit ex opere operato, vel ex opere operantis; est questio de nomine. Certum est, hunc valorem non initti in bonitate, aut meritis ipsius Sacerdotis offerentis; quare potest esse, quod Sacerdos iniquus sit, & sacrilege offerat, ipsa tamen oblatio pro ut ab Ecclesia offertur, sit bona & impetratoria: hoc tamen non videtur extrahere ab opere operantis; quia licet respectu Sacerdotis videatur esse ex opere operato, & ultra meritum ipsius: respectu tamen ipsius Ecclesiae, cui conceditur ille fructus, non est ultra valorem operis ab Ecclesia exhibiti: sicut si Dominus per famulum iniquum elemosinam daret ad impetrandum aliquid, tunc licet famulus peccaret ex iniqua intentione exsequendo iussa Domini, ipse tamen Dominus impetraret non ex opere operato, sed operantis, ut constat.

126. *Etiam si Sacerdotem excommunicatum non possit nomine Ecclesiae impetrare.*

126. Hinc fit primo, Sacerdotem excommunicatum, & praesens, cui Ecclesia aufert potestatem offerendi eius nomine, non posse nomine Ecclesiae impetrare; quia Ecclesia non vult per illum ministrum offerre, vel orare. Secundo fit, valorem hunc crescere, vel decretere posse pro maiori, vel minori sanctitate ipsius Ecclesiae, quidquid subdubiter Vasquez diff. 229. n. 10. Sicut enim Orator Reipublicae eo facilius impetrabit apud Pontificem, quo persona illius Reipublicae gratiores ipsi, meliusque de ipso merita fuerint: sic orator Ecclesiae plus ponderis habebit ad impetrandum Ecclesiae nomine, si Ecclesia gratior Deo fuerit.

127. *Idem.*

127. Dices, Ecclesia est collectio fidelium, qui quotidie moriuntur, & nascuntur: hi autem, qui nunc sunt, non designarunt hunc Sacerdotem, ut pro iis oraret; hi enim non orant, quando hic factus est Sacerdos: quid ergo refert maior sanctitas horum ad impetrandum? ille enim solus impetrat, qui suam voluntatem Deo per Sacerdotem vult manifestare: hic autem iustus nunquam habuit voluntatem orandi per hunc Sacerdotem: quomodo ergo impetrare potest per ipsum, cum nihil voluerit per ipsum petere? Respondetur, Sacerdotem semper orare nomine Ecclesiae praesentis, non nomine Ecclesiae praeteritae, quae iam non est in statu offerendi sacrificium: hi autem fideles, qui nunc sunt, habent voluntatem sufficientem orandi, & offerendi per hunc Sacerdotem. Nam sicut fideles, qui nunc sunt dicuntur omnes designare hunc Sacerdotem, qui modo consecratur, ut pro ipsis oret, & offerat, licet eum non viderint; quatenus scilicet volunt esse membra Ecclesiae, & subdi Praelatis, tantumque habere, quod ipsi totius communitatis nomine decreverint. Sic etiam fideles, qui postea adveniunt, per eandem voluntatem, qua volunt esse Ecclesiae membra, & vivere eius legibus, volunt etiam implicite ratum habere, quidquid ab Ecclesiae Praelatis omnium fidelium nomine ad communem utilitatem factum est, & per consequens ratam habent designationem oratorum, & ministrorum factam ad communem omnium causam apud Deum perorandam. Potest ergo Deus acceptare has preces, tanquam preces singulorum fidelium, qui nunc sunt, & eas per suum Oratorem Deo offerunt.

128. *De sacrificio.*

128. Denique cum Christus etiam sit principaliter offerens, consequens est, ut hoc Sacrificium pro ut ab ipso etiam habeat vim impetrandi apud Deum, quae virtus nec dependet à bonitate, aut meritis Sacerdotis

proxime celebrantis, nec à meritis Ecclesiae, cum fundetur in meritis Christi volentis offerre per hunc ministrum: quare quantumcumque minister sit excommunicatus, & praesens ab Ecclesia, semper retinet hanc potestatem offerendi, atque ideo & impetrandi nomine Christi: & ideo merito dicitur à Trid. sess. 22. c. 1. *Oblatio munda, quae nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest; quatenus scilicet à Christo offertur; nam pro ut à ministro immediato, certum est aliquando inquinatam esse, & peccaminosam oblationem, quae ut sic non placet, sed displicet Deo.*

Conc. Trid.

129. *Hoc probatur ex ipsius institutione.*

Porro Sacrificium hoc habere valorem, & virtutem impetrandi, etiam pro ut offertur, nomine Christi, probari potest ex institutione ipsius: fuit enim institutum à Christo hoc Sacrificium, ut succederet omnibus antiquis Sacrificiis, eorumque omnium virtutem, & perfectionem in se vno superabundanter complecteretur, ut definit Concilium Trident. dicto cap. 1. in fine dicens, quod haec oblatio per varias sacrificiorum, naturae, & legis tempore, similitudines figurabatur, ut pote quae bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio, & perfectio complectitur. Cum ergo in lege antiqua reperirentur victimae, non solum pro peccatis, & in gratiarum actionem, sed etiam pacificae, seu ad impetrandum; ad hunc etiam effectum debuit hoc Sacrificium institui. Non potuit autem Sacrificium impetratorium institui, quo principalis offerens, qui est Christus, impetrare non posset: nam esse impetratorium, est posse offerri ad impetrandum. Si ergo Christus non potest illud offerre ad impetrandum; ergo nec Sacerdos immediatus minister poterit; quia ipse non offert, nisi nomine Christi: ergo si nomine Christi non potest offerre ad impetrandum, non poterit illud vlllo modo ad impetrandum offerre.

130. *Nec obstat Christum non esse nunc in statu orandi.*

Nec obstat, Christum non esse nunc in statu orandi, atque adeo neque impetrandi: ad hoc enim constat ex iis, quae diximus diff. 27. de Incarnat. sess. 4. Christum, licet nunc in caelo non oret, quatenus oratio videtur importare defectum potestatis in eo, qui orat, vere tamen representare Deo suam voluntatem circa ea, quae vult concedi hominibus; quae representatio potest dici oratio late sumpta, & minus proprie: haec autem sufficit ad nostrum propositum: sicut enim potest Christus per semetipsum, ita potest per Legatum, vel ministrum suum, qualis est Sacerdos, representare Deo voluntatem suam de donis concedendis; quae per oblationem huius Sacrificij ab hominibus postulantur. Porerit ergo Christus, dum offert, impetrare eo modo, quo offert, scilicet per ministrum, vel Legatum suum.

131. *Hinc tamen oritur difficultas.*

Hinc tamen oritur difficultas, quia, si hoc Sacrificium, pro ut offertur etiam à Christo, est impetratorium; oportet, cum effectum esse omnino infallibilem. Cum enim Christus habeat plenam potestatem, neque oret quasi ex potestatis defectu, ut diximus, sed ad representandam suam voluntatem Patri, à quo accepit omnem potestatem in caelo, & in terra, necesse est, quod fiant ea omnia, quae per oblationem Sacrificij vult impetrare. Cum ergo effectus hic, sicut & alij, applicetur determinate à ministro, qui applicat Sacrificium ad impetrandam hanc, vel illam gratiam, quam applicationem facit, ut minister est Christi; ergo Sacerdos nomine Christi offert hoc Sacrificium ad impetrandum hoc beneficii; ergo id petit, ut minister, & legatus Christi; ergo necesse est, quod illud impetret: nam Christo petenti siue per se, siue per alium Legatum, Deus nihil negat.

132. *Respondetur.*

Respondetur, effectum hunc debito modo, eo scilicet, quo à Christo institutus est, esse infallibilem; quoties

quoties enim Sacerdos vt minister Christi offert ad impetrandum aliquid iuxta ipsius Christi intentionem, infallibiliter impetrabitur, vt argumētum probat. Debet tamen hæc delegatio Sacerdotis intelligi, sicut verba illa Christi Ioan. 16. *Amen dico vobis; si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis;* quæ promissio, licet appareat vniuersalis; debet tamen intelligi cum debitis circumstantiis, quæ quia sæpe desunt, oratio non impetrat id, quod petimus. In eodem ergo sensu intelligenda est potestas impetrandi nomine Christi in hoc Sacrificio. Sicut si Rex mittat Legatum ad Pōtificem cum commissione, vt petat ipsius Regis nomine; scit tamen aliunde Pontifex, aliqua non peti iuxta intentionem, & voluntatem Regis, quam sibi compertam habet; tunc Legatus non impetrat, quia obstat voluntas eiusdem Regis. Sic aliquando Sacerdos non impetrat, licet offerat nomine Christi, quia obstat voluntas eiusdem Christi nolentis impetrare hic, & nunc; nec expediat illam facultatem adeo amplam dari hominibus absque limitatione debita; cum partim ex ignorantia, partim ex affectu inordinato, impetrare velent nomine Christi, quæ iuxta regulam Diuinæ sapientia concedi non deberent. An vero hic effectus impetrationis, quatenus in Christo offerente nititur, dicendus sit ex opere operato, negat Suarez *disp. 79. sect. 2. §. Dico secundo.* Affirmat vero Valq. *disp. 229. c. 2. n. 12.* de omnibus effectibus, etiam iis, qui non certa lege, sed aliquando conceduntur; quia quod non datur propter merita, vel operationem nostram, sed independentem ab eius bonitate, vt contingit in presenti, non datur propter opus operantis, sed propter opus operatum, sine respectu ad operantem; qui modus loquendi facile admitti potest: de re enim non potest esse dissentio.

Ioan. 16.

Suarez.
Valquez.

133.
Restat difficultas de eodem sacrificio propter effectum satisfactionis.
Suarez.
Valquez.
Conc. Trid.

Restat difficultas de tertio modo operandi quatenus hoc sacrificium est etiam satisfactorium, seu propitiatorium, quod in aliquo sensu ei negari non posse, probat late Theologi contra hereticos nostri tēporis. Videatur Suarez *dicta disp. 79. Valq. disp. 228. & Coninch. q. 83. art. 1. dub. 7.* & constat clare ex Tridentino *sess. 22. c. 2.* his verbis: *Docet sancta Synodus, Sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsum que feritur, si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reuerentia, contriti ac penitentes ad Deum accedamus misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno, & can. 3. Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium, & c. anathema sit.* Cōstat enim ex ritu, & verbis, quibus in oblatione vtimur, dicendo: *Offero pro peccatis, & offensionibus, & c. Qui tibi offerant pro redēptione animarum suarum, & c.* Denique, quia ad hunc effectum offertur pro animabus Purgatorij, vt his sacrificijs purgata liberentur à pennis, quas pro peccatis patiuntur. Difficultas tamen est, quo pacto hoc sacrificium conferat hunc effectum, & liberet à debito pro peccatis: aliqui enim nimium extendunt, alij nimium restringunt hanc efficacitatem.

134.
Aliqui agnoscunt in hoc effectum quandam vniuersalem.
s. Thomas.
Ruardus.

Aliqui ergo videntur in hoc sacrificio agnoscere efficaciam quandam vniuersalem, qua concurrat ex opere operato ad omnes effectus gratiæ, quos Christus per passionem suam meruit nobis, quacumque ratione illi fiant. Pro qua sententia Suarez *sect. 1. in princ.* affert S. Thom. *sect. 6. in 6. Ioan. & Ruardus art. 16. §. Manifesta est.* Sed in alio sensu loquuntur, & quidem verosilicet, in hoc sacrificio esse aptitudinem vniuersalem, qua possit ad omnes gratias, & effectus applicari, neque eius virtutem alligari ad vnū, vel alterum genus, sed esse indifferentē ad omnes morbos, necessitates, gratias, & c. Difficilius lo-

quitur Catherinus, quem affert idem Suarez, dum infert, virtutem huius Sacrificij non nisi in Sacrificio crucis, neq; ab illo pendere, quia infinitum est, sicut illud. Hoc tamen non potest stare cum verbis Tridentini *illa sess. 22. c. 2.* vbi probatur non derogari passioni Christi per hoc sacrificium, quia per hoc cōmunicantur fructus illius. *Cuius quidem* (inquit) *oblationis cruentæ fructus per hanc vberissime percipiuntur: tantū abest, vt illi per hanc quouis modo derogetur.* Alioquin fructus illi, & salus nostra inde proueniens non esset fructus passionis Christi, nec redemptionis in sanguine ipsius. Denique quia cum in hac oblatione incurta Christus nunc non mereatur, vel satisfaciatur; debet eius efficacia fundari in meritis, & satisfactionibus præcedentibus, quæ per hoc medium nobis applicantur. Cum autem hæc applicatio fiat per hoc sacrificium in ordine ad ponēdos cum effectu fructus passionis Christi, nõ potest esse ita vniuersalis ad omnes effectus: non enim ponuntur omnes, sed aliqui determinationem est ergo hoc Sacrificium in actu secundo causa vniuersalis, præsertim cum Christus voluerit eius reiterationem, & frequentiam; quare non expediat propter primam oblationem concedere totum, quod per omnes sequentes concedendum erat; iam enim alix omnes essent superflue.

Alij indicant, huic sacrificio de Diuina promissione, seu ex opere operato nullum effectum correspondere: hoc enim non potest nisi ex promissione colligi, quæ tamen nulla reperitur, sicut reperitur facta sacramentis. Pro hac Suarez loco citato affert Sotum, & Cordubam.

Cōmunis Theologorum sententia docet, hoc sacrificium habere aliquē effectū determinatū, & legitimi definitum, quem confert ex opere operato, alios item non ita determinatos, sed qui propter circumstantias variari possunt: oportet igitur singulos breuiter percurrere, de quibus magis controueritur.

Primo itaque dubitari solet, an hoc sacrificium conferat ex opere operato primam gratiam, & remissionem peccati mortalis: primo autem est de sacrificio, vt sacrificium, non vt sacramentum est: de hoc enim iam egimus *supra disp. 12. sect. 1.* an possit aliquando sumentem conferre primam gratiam. Non defuerunt, qui dicerent, hoc sacrificium immediate conferre primam gratiam, & remissionem peccati mortalis: ablatus sit obex per attritionem; quos referunt Suarez *sect. 3. & Valq. disp. 228. c. 1.* pro quo afferuntur verba supra adducta Tridentini *sess. 22. c. 2.* vbi dicit, *sacrificium istud vere propitiatorium esse, & c.* cuius rationem reddit, quia nimirum huius oblatione placatus Dominus ingentia quoque peccata, & crimina dimittit. Quæ verba desumpta videtur ex Alexandro primo, *epist. 1. c. 4.* cui consentit Iulius Papa relatus in *c. cum omne crimen,* de consecrat. d. 2. qui dicit, *omne crimen, atque peccatum, oblati Dei sacrificijs, deleri.* Afferuntur etiam alia Patrum loca, qui dicunt, hoc sacrificium offerri pro expiandis peccatis; quæ videri possunt apud prædictos Auctores.

Communis, & vera sententia Theologorum omnium negat talē efficaciam immediatā in hoc sacrificio: Auctores congerunt, & sequuntur Suarez & Valq. locis citatis. Probat primo, ex verbis eiusdem Tridentini supra relatis: cū enim ibi definitum esset, hoc sacrificium esse vere propitiatorium, & per eius oblationē deleri peccata, statim declarat modum, quo fit: *Huius quippe* (inquit) *oblatione placatus Dominus gratias, & donū penitentia concedens, crimina, & peccata etiā ingentia dimittit.* Non ergo dimittuntur supposita sola attritione ante sacrificium, sed adueniente penitentia, quæ conceditur inuitu eiusdem Sacrificij. Nec obstant verba præcedentia: *per hoc*

Sacrificium fieri, vt si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reuerentia, contriti, & penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Sensus enim debet esse (vt notauit Vasq. n. 24.) accedentem cum attritione, postea ipsamet oblatione consequi auxilium, vt disponatur ad contritionem, & veniam suorum peccatorum.

138. Secundo probatur, quia si Sacrificium cum attritione delet ex opere operato culpam mortalem; ergo posset aliquis Missam, absq; vlla alia contritione accipere omnia Sacramenta, saltem prater Eucharistiam; posset item Sacramenta omnia ministrare, posset (si in Missa, quando confiteri non potest, recorderetur sui peccati) cum sola attritione prosequi nam ipsamet consecratione, & oblatione iustificaretur. Sequeretur item, quando moribundus confiteri non potest, vel propter distantiam Confessarij, vel propter impotentiam dandi signum, debere pro ipso Sacrificium offerri, vt si attritus sit, virtute sacrificij iustificetur. Quae omnia clare sunt contra omnium fidelium sensum.

139. Tertio argui potest, quia si Sacrificium haberet eam efficaciam in iis, pro quibus offertur, posset Sacerdos offerre vnam Missam pro omnibus, qui sunt in peccato mortali cum attritione, & tunc iustificarentur. Si enim ea efficacia arguitur ex eo, quod hoc Sacrificium offeratur pro peccatis, hinc argueretur, posse per vna Missam iustificari omnes peccatores; quia pro eorum omnium peccatis offerri potest, & de facto offertur. Quod argumentum magis vergeri potest contra aduerarios, qui illam efficaciam ad iustificandum colligunt ex verbis illis consecrationis, qui pro vobis effunditur, vel effunditur in remissionem peccatorum; quae non de effusione in cruce, sed de sacramentali intelligunt. Illa autem verba in caena dicta fuerunt à Christo ad plures, nempe ad Apostolos omnes: ergo hoc Sacrificium ex sua institutione non alligaretur ad causandum illum effectum in vno, vel duobus, sed extendi posset ad plures & plures; atque adeo ad omnes peccatores attritos. Obiter autem aduerte cum Vasq. n. 23. verba Alex. Papae supra allegati, quae ab aduerariis afferuntur, probantis, hoc Sacrificio crimina, & peccata deleri, ideoque in consecratione calicis dici, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum, haec (inquam) Alexandri verba non habere eum sensum, nec ibi probari remissionem peccatorum ex verbis consecrationis, sed potius remissionem illam peccatorum, quae fit per hoc Sacrificium, afferri vt rationem non verborum consecrationis, sed superioris sententiae, quod scilicet Christus nos docuit oblationem huius Sacrificij per verba illa, Accipite, &c. & postea subiungit rationem, quia crimina, atque peccata oblatio huius Domini Sacrificijs delentur. Videatur Vasquez, qui id bene ex contextu probat.

140. Huc vsque conuenio libenter cum Suarez, Vasq. & aliis recentioribus, qui illam efficaciam ad immediate iustificandum negant huic Sacrificio: ceterum non omnino placet, quod addunt, negari quidem non posse virtutem ad delenda peccata etiam mortalia, hanc tamen solum esse, quatenus impetrat auxilia ad penitentiam, vel contritionem, qua peccata proxime deleantur. Hoc, inquam, non videtur satis explicare virtutem, qua Concilia, & Patres in hoc Sacrificio agnoscunt. Aliud enim est, quod potest operari hoc Sacrificium, quatenus impetratoriu est; aliud vero, quod operatur, quatenus est propitiatoriu, seu expiatoriu; quae duo distinguenda maxime sunt. Na, vt supra diximus, & probauimus ex Tridentin. dicto

c. 1. in fine, debemus in hoc Sacrificio agnoscere in gradu excellenti, quae in variis Legis veteris sacrificijs dispersa erant; quare cum in lege alia essent sacrificia ad impetrandum, alia ad gratiarum actionem, alia ad expiandum, & purgandum peccatum; debemus fateri, hoc Sacrificium non esse solum hostiam laudis, aut pacificam, & impetratoriam, sed etiam propitiatoriã pro peccatis: quo nomine farentur Recentiores omnes Theologi, non intelligi solum penas, sed culpas etiã, quae proprie dicuntur peccata; & ideo in Trident. can. 3. distincte, & seorsum positu esse, quod hoc Sacrificium sit propitiatoriu, & pro peccatis, penis, & satisfactionibus offerri debere. Non debemus ergo confundere virtutem, quam habet ad expiandum, & purgandum à peccatis, cum virtute ad mere impetrandum: iam enim hoc Sacrificium non aliter haberet virtutem ad expiandum, quã in ordine ad alias necessitates, aut dona spiritalia; quia sicut possumus petere alia dona, possumus petere auxilia ad contritionem habendam de peccatis.

Vt hoc igitur clarius intelligatur, aduertendum est, virtutem illam ad impetrandum habere terminum formaliter diuersum ab eo, quem habet virtus ad satisfaciendum, vel expiandum; nam illa prior tradit ad mouendam liberalitatem Dei, à qua impetrat bona; haec vero posterior tendit ad clementiam, seu ad placandum Deum, ne irascatur, indignetur, & inferat malum. Aliud itaq; est, mouere Deum, vt concedat bona; aliud vero placare illum, ne inferat mala: prius pertinet ad sacrificium, vt est impetratoriu; secundum ad idem, vt est propitiatoriu, seu expiatoriu. Vnde Patres Concilij Trident. dicto c. 2. dum de Sacrificio hoc, vt propitiatorio loquerentur, notanter dixerunt: Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum penitentiae concedens, crimina, & peccata dimittit. Placatur enim Deus sacrificio non vt impetratorio, sed vt propitiatorio; pro vt sic enim tendit ad placandum. Fatemur ergo, Deum concedentem, auxilium ad contritionem, moueri etiam à Sacrificio, vt impetratoriu est: dicimus tamen, aliquem effectum interuenire ibi, qui correspodeat eidem Sacrificio, vt propitiatoriu est: propter peccata enim Deus iustam indignationem, & auersionem retinens, merito negabat auxilia illa saltem vberiora ad contritionem; oblato tamen Sacrificio placatur, & deposita per clementiam indignatione, concedit ex liberalitate auxilia, quae implacatus negaret: vnde Sacrificium vt propitiatoriu indirecte confert ad obtinenda auxilia, quatenus directe auert indignationis obicem, qui obstabat, ne concederentur. Non ergo confert ad delenda peccata impetrando solum, sed propitiando, & placando, qui est proprius effectus sacrificij, vt propitiatoriu est.

Hinc infero primo, quid dicendum sit ad aliud dubium, an hic effectus delendi peccata mortalia sit infallibilis. P. Vasquez n. 21. non solum collationem auxilij efficacis, sed neque etiã auxilij ad contritionem dicit esse effectum infallibilem huius sacrificij: quia, vt impetratoriu est, non habet infallibilitatem in operado; habet ergo virtutem ad impetrandum non solum auxilium sufficiens, sed etiam efficax ad contritionem; non tamen habet permissionem infallibilem Dei, sicut nec ad alia dona quae similiter potest impetrare; quod etiam docuerat Suar. sect. 3. in fine.

Ego iuxta supradicta distinguendum cenfeo: nam vel loquimur de effectu, quem habet sacrificium praecise, vt propitiatoriu est, vel de eo, quem habet, vt est impetratoriu; primum existimo infallibilem esse eo modo, & ea mensura, qua alligatus est ex Diuina institutione; secundum vero esse infallibilem cum iis limitationibus, & conditionibus, quas impetra

141.

Terminus impetrationis est diuersus à termino satisfactionis.

142.

Inferitur quid respondendum sit ad subiectum. Vasquez.

143.

Distinguendum est effectum quem habet sacrificium vt propitiatoriu est ab eo qui

*habet ut im-
petratorium.*

impetratio habet, atque ideo posse plerumque non sequi. Prima pars probatur, quia effectus, quem hoc sacrificium, ut propitiatorium, habet in ordine ad remissionem pœnæ iuxta mensuram suæ institutionis, est semper infallibilis, si non detur obex, ut infra videbimus, & concedunt Suarez, Vasquez, & alij Theologi communiter. Cur ergo non dicemus idem de effectu in ordine ad remissionem culpæ, cum uterque procedat ab eadem virtute expiandi, & propitiandi? Confirmatur, quia sacrificia expiatoria antiqua infallibiliter conferebant suum effectum expiandi, & purgandi à maculis eo modo, quo ex sua institutione illum habebant: cum ergo hoc sacrificium in gradu excellenti illis successerit, atque adeo debeat in se habere perfectiones illorum; ut dixit Trid. illo c. 2. cōsequens est, ut debeat hanc etiā virtutē habere ad cōferendum infallibiliter suū effectū.

144.

*Hic effectus
consequitur
infallibiliter
suo modo.*

Dixi tamen, hunc effectum infallibiliter consequi eo modo, & ea mensura, qua ex Diuina institutione alligatus est: non habet enim hoc sacrificium ex Diuina institutione vim certam ad afferendam semper contritionem, sed ad placandum Deum; imo nec ad placandum omnino Deum, sed aliquando omnino, aliquando solum ex parte. Nam sicut in ordine ad pœnam non habet ex Diuina institutione virtutem ad placandum omnino Deum, ut vna Missa oblata, nullam omnino pœnam temporalem exigat, sed solum ut placeat quoad partem pœnæ, si non adfit obex: sic in ordine ad placandum pro culpa nondum remissa, non videtur concedenda virtus illimitata, ut quantumque peccata præcesserint, statim, vna Missa oblata, placeat omnino Deus, & non neget auxilia ad contritionem propter peccata præterita: potest enim hæc virtus esse limitata, ut præcedente tanto reatu culpæ, Deus placeat vna vel duplici oblatione sacrificij; præcedenti autem maiori reatu, opus sit pluribus oblationibus: ita tamen, ut sicut vna oblatio, licet non auferat totam pœnam, auferat partem; sic vna oblatio licet non reddat omnino placatum Deum, reddat ex parte placatum. Que partialis placatio potest explicari vel dicendo positum iam esse titulum sufficientem, ut, si offeratur adhuc iterum, aut ter sacrificium, placeat omnino Deus, vel dicendo, Deum esse ex parte placatū, quatenus, si prius, v. g. ob iustam indignationem negabat auxilia intensa ut octo, & ut quatuor; postea oblato semel sacrificio neget quidem auxilia ut octo, non tamen ut quatuor, & sic de alijs beneficiis: nam licet reatus directus pœnæ non remittatur etiam ex parte, nondum remissa culpa, potest autem Deus alicuius precibus, & à fortiori intuitu sacrificij, retinendo ius ad totam pœnam exigendam, non uti iure, quod ex peccato habebat, ad negandum aliquod beneficium peccatori; qua ratione possumus congruentius explicare proprium effectum huius sacrificij, ut propitiatorij est, in ordine ad peccata mortalia tollenda.

145.

*Quid dicen-
dum sit quā-
do Missa of-
feratur pro
multis.*

Vnde obiter infero, quando Missa offertur pro multis personis, sicut effectus remissionis pœnæ temporalis diuiditur inter omnes illas, ita ut omnes simul habeant, quod haberet vnus solus, si pro eo solo offerretur: sic hunc alium effectum in ordine ad mortalia, quem diximus cōpetere sacrificio, ut propitiatorium est, diuidi inter omnes, ita ut in ordine ad singulos minus placeat Deus, quam si pro singulis solis oblata esset Missa; que diuisio iuxta supradicta facile intelligi potest: nam licet remissio culpæ non sit diuisibilis, atque ideo, si per hoc sacrificium immediatē remitteretur culpa, deberet remitti totaliter in omnibus, pro quibus offertur, ut supra dicebamus: placatio tamen Dei in ordine ad non negāda

auxilia ad contritionē, vel penitentiā, diuisibilis est, cum possit Deus manere respectu singulorum ex parte maiori, vel minori placatus, vel implacatus iuxta duplicē cōsiderationem assignatā numero præcedenti.

Addo denique, hunc ipsū effectum placandi Deum, quem diximus Sacrificio huic, ut propitiatorio, infallibiliter competere, probabile tamen mihi esse, posse impediri per obicem: nam sicut effectus remissionis pœnæ, licet certus sit, impeditur per obicem, nimirum si culpa non sit remissa; sic hic alius effectus placationis Dei supra explicatus potest habere obicem, v. gr. si homo pro quo Missa offertur, habeat actuale affectum ad ipsū peccatum, vel etiam fortasse, si non habeat dolorem de illo. Sic enim Patres Trid. illo c. 2. declarantes hūc effectum, apposerunt ex parte subiecti conditionem illam doloris de peccato, dicentes: *sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cū vero corde, & recta fide, cum metu, & reuerentia, contriti ac penitenti ad Deū accedamus, misericordiam consequamur, & gratiā inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donū penitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.* In quibus verbis cōtineri videtur modus, quo diximus, Sacrificij hoc ut propitiatorij concurrere ad hunc effectum; & simul dispositio requisita ad illum, quod scilicet præcedat dolor aliquis de peccato. Frustra enim videtur velle Deum placare, qui adhuc effectum obtinatus adhaeret peccato, vel de eo non dolet.

Concludimus ergo ex dictis, hunc effectum, quod atinet ad placandum Deum modo explicato, esse infallibilem, saltem quoad partialem placationem, nisi adfit obex: quoad remissionem vero ipsius peccati cum effectu habedam, non semper ponit primo, quia licet Deus virtute Sacrificij placeat, ut non neget vberiora auxilia ad contritionem, propter indignationem ex peccato, potest tamen ea negare propter alias rationes suæ Diuinæ prouidentie; vel etiam quia subiectum de se non est physice capax, ut si non sit iam sui compos, vel non attendat, nec consideret ea motiua, sed sit omnino distractus ad alia: & licet hoc sacrificium ut impetratorij possit impetrare eiusmodi auxilia, hoc tamen sepe impeditur, quia impetratio semper inuoluit condiciones multas, quæ faciunt effectum non esse infallibilem, ut dicemus. Denique licet dentur auxilia vberiora, illa tamen ex libertate ipsius hominis possunt non habere effectum, & reddi inefficacia; atque ideo non sequitur remissio peccati.

Dices: hoc Sacrificium non solum offertur pro auxilio sufficienti, sed etiam pro efficaci, scilicet ut Deus conuertat cum effectu peccatores, ergo habet valorem ad obtinendum auxilium efficac. Respondeo, quod modum impetrationis habere quidem valorem ad illud obtinendum, sicut & alia beneficia, & dona Dei, hoc tamen non assert infallibilitatem, quia sicut orationis impetratio impeditur ex multis capitibus, præsertim quando iuxta ordinem recte gubernationis non expedit id concedi: sic & impetratio huius Sacrificij. Et certe non expediebat, impetrationem auxilij efficacis esse infallibilem, quia iam donum ipsū perseuerantiæ haberetur ex lege Dei infallibili, oblato hoc sacrificio; vnde magna securitas, & libertas peccandi daretur hominibus scientibus, postea habituros se infallibiliter, medio hoc Sacrificio, auxilium efficac ad iustificationem, & donum perseuerantiæ per alia auxilia efficacis. Si ergo noluit Deus, auxilium efficac, vel perseuerantiæ donum alligare alicui Sacramento, tanquam effectum certum, sed relinquere nos cum timore & dubio, ad maiorem cautelam; sic noluit illud obligare

obligare tanquam effectum certum huic Sacrificio licet aliquando per Sacrificium possimus illud cum effectu impetrare.

Dices iterum; effectus huius Sacrificij, vt propitiatorij, infallibilis est, vt diximus; sed hoc Sacrificium vt propitiatorium confert ad habendum auxilium efficacax; placat enim Deum, ne neget auxilium efficacax, quod merito negaret indignatus, & implacatus; ergo etiam effectus erit infallibilis, saltem non existente obice. Respondeo, esse quidem infallibilem eum effectum; eo tamen modo, quo correspondet Sacrificio vt propitiatorio, habet enim Sacrificium virtutem certam ad placandum Deum totaliter, vel partialiter modo supra explicato, ne propter peccatum præteritum neget auxilium efficacax ad conversionem. Cæterum, posita ista placatione, non sequitur certo collatio auxilij efficacis: quia sicut ipsi iustis Deus non semper confert auxilia efficacax ad seruanda præcepta; licet peccatori contingat, sæpe non dari auxilia efficacax ad conversionem, licet id non proueniat ex indignatione Dei propter peccata præterita; confert tamen multum Sacrificij oblatio ad auxilium efficacax; tum quia per impetrationem potest illud directe, & positiuè obtineri; tum quia indirecte conducit placando Deum, ne saltem propter indignationem retardetur à procuendo homini auxilium efficacax ad conversionem.

Ex dictis facile iam resoluemus dubia, quæ fieri solent circa alios effectus. Secundo ergo dubitari solet, an hoc Sacrificium confert ex opere operato augmentum gratiæ, non solum vt sacramentum, sed etiam vt Sacrificium. Affirmant aliqui apud Suarez sect. 4. & Vasquez cap. 3. Communis tamen, & vera sententia negat, quam tenent prædicti Auctores, & alij omnes Recentiores; tum quia absque fundamento promissionis Diuinæ talem effectum daremus Sacrificio; tum etiam, quia si eum effectum haberet, possemus vtiliter Sacrificium offerre pro augmento gratiæ paruulorum, præsertim quando sunt in mortis periculo, vt eo pacto haberet maiorem gloriam in cælo; quod tamen est contra sensum, & praxim fidelium. An vero possit hoc Sacrificium impetrare auxilium ad actus bonos, quibus gratia augetur? certum est, posse; & ad eum finem sæpe offertur; ille tamen effectus erit certus, vel incertus, sicut de alijs effectibus, qui impetrari possunt diximus & iterum dicemus.

Tertio dubitatur, an saltem per accidens possit hoc Sacrificium aliquando confere primam gratiam, sicut solent de Sacramento Eucharistiæ, & alijs concedi. Respondetur negatiue; quod cum alijs docent Suarez, & Vasquez locis citatis; & quidem in nostra sententia negante id Sacramentis, necesse est idem dicere de Sacrificio: sed licet de Sacramento concederetur, non esset de Sacrificio concedendum, vt notant prædicti Auctores, quia non potest dare primam gratiam per accidens id, quod per se non potest dare vilius gradum gratiæ, pro vt de Sacrificio diximus non posse.

Quarto dubitatur, an virtute huius Sacrificij possit immediate haberi remissio peccatorum venialium. Certum est, confere ad remissionem venialium, eo saltem modo, quo confert ad remissionem mortalium: quod ad minus probant loca Tridentini, & Patrum. Dubium est, an confert etiam immediate. Communis sententia negat, quam sequitur Suarez sect. 5. & Vasquez dist. cap. 3. cum alijs Recentioribus; quam ego etiam veram existimo: sed eius probatio pendet ex questione illa, an de facto remittatur in hac vita culpa venialis absque infusione gratiæ: in

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

qua partem negantem, quæ communis est, probare, pertinet ad tractatum de Pœnitentia, vbi (Deo dante) id ex professo probabimus.

Quomodo causet effectum remissionis pœne,

Quinto dubitatur, de remissione pœnæ temporalis debite propter culpas remissas an sit affectus immediatus huius Sacrificij. Affirmat communis sententia Theolog quos referunt, & sequuntur Suar. sect. 6. & Vasq. c. 4. qui probat ex Trid. illa sess. 22. c. 2. in illis verbis: *Quare non solum pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, satisfactionibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgati vite iuxta Apostolorum traditionem offertur.* Quod habetur etiam can. 3. Sed melius fortasse probatur ex sess. 25. decreto de Purgatorio in principio, vbi definitur, *Purgatorium esse, animasque ibi deventas, fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris sacrificio iuuari.* Ex quibus verbis constat à fortiori, non certius iuuari animas defunctorum per ieiunia, elemosinas, & alia viuorum suffragia, quam per Missæ Sacrificium non enim iuuarentur potissimum hoc Sacrificio, si certius alijs viis iuuarentur. Certum est autem apud omnes, animas non solum iuuari viuorum suffragiis per modum impetrationis, & mediare, sed immediate etiam, quatenus satisfactio operi correspondens illis applicatur, sicut & satisfactioes Sanctorum, quæ sunt in Ecclesia thesauro, applicantur per Indulgentias: de hac enim mutua satisfactiois communicatione inter iustos loquitur Catechismus Romanus titulo de Sacramento Pœnitentiæ, num. 61. dum dicit: *Qui Diuina gratia præditi sunt, alterius nomine possunt, quod Deo debetur, persouere.* Et subdit: *Nec de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus est.* Certum ergo à fortiori erit, sacrificium Missæ prodesse per modum solutionis immediate, & non solum per modum impetrationis, qui modus non esset æquè utilis, cum nõ esset æquè certus.

Hinc inferitur, effectum hunc, si non adsit obex in eo, pro quo offertur, esse infallibilem, quod docent Theologi communiter, quos refert Vasq. n. 29. qui id probat ex illis verbis Trid. sess. 22. c. 1. quibus dicitur hoc sacrificium institutum esse, vt per illud sacrificij cruenti salutaris virtus in remissionem eorum que a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, & c. 2. Oblationis cruentæ fructus per hanc vberime percipiuntur. Vnde num. 31. dicit: negatiuam nulla ratione posse, hunc effectum infallibilem esse respectu viuorum, pro quibus offertur; ex hoc autem sequi manifeste, idem esse respectu defunctorum, cum ad vtrosque æque se extendat potestas Christi, qui hoc sacrificium instituit.

Addere possumus rationem à priori ex ipsa institutione sacrificij; quod, vt sæpe diximus, institutum est, vt succederet sacrificiis omnibus legis antiquæ, in quibus aliqua erant propitiatoria pro peccatis, & quæ effectum suum purgandi immediate, & infallibiliter operabantur, expiando sordibus illis, & immunditiis legali, quæquæquæ illa esset debuit ergo hoc sacrificium iuxta doctrinam Trid. illo c. 1. in fine, habere hanc perfectionem, & virtutem purgandi etiam independentem ab impetratione, & omnino certo, vt illa vetera sacrificia faciebant. Rursus hoc sacrificium ex sua institutione habet quod debeat semper offerri à Christo, vel immediate, vt in cœna; vel mediate per ministros eius nomine offerentes, Debuit ergo, pro vt est à Christo offerente, habere virtutem satisfaciendi immediate, & soluendi: alioquin vtilius esset ad satisfactionem nobis sacrificium oblatum ab homine puro iusto; quod quidem

V u nobis

153. Quinto dubiatur de remissione pœnæ temporalis Suar. Vasq. Affirmans communis & vera sententia.

Catechif. Rom.

154. Hic effectus nisi ob hoc ob ex est infallibilis.

155. Ad idem ratio ex ipsa institutione sacrificij.

149. Dubia iterum.

150. Ex dictis facile iam resoluemus dubia.

151. Tertio dubitatur.

152. Quarto dubitatur.

nobis applicatum afferet immediate, & infallibiliter satisfactionem pro parte pœnæ temporalis, si-
cut alia opera satisfactoria. Fatendum ergo est ob-
ligationem à Christo factam & nobis applicatam,
habere etiam, provt à Christo est, hanc virtutem
auferendi partem pœnæ. Quia vero nõ potuit hoc
habere ex eo, quod modo Christus satisfaciat, cum
Christus non sit ià in statu satisfaciendi; oportuit,
hoc esse p. operæ obligationem satisfactionis præter-
itæ, quæ quoad partem saltem determinatã ex Christi
institutione annexa sit oblatiõni præsertim, vt nõ mi-
nus offe. at Christus nunc sacrificium propitiato-
rium, quam in cœna, quando vere satisfaciebat per
illam oblationem. Porro si habet hæc oblatio Chri-
sti annexam satisfactionem præteritam, quoad partem,
necesse est, quod eius effectum conferat imme-
diate, & infallibiliter; quia debet illum conferre ad
modum, quo eum conferrent sacrificia hominibus
iustus oblata, & quo cõferret oblatio, qua ipse Chri-
stus viator immediate offerret; in quibus casibus
effectus immediate, & infallibiliter conferretur, si
non esset obex in subiecto, pro quo offertur.

156.
Infallib.

Respondet.

Dices, sicut hoc sacrificium provt est à Christo,
est propitiatorium, & satisfactorium, sic etiam pro-
vt à Christo est impetratorium: ergo sicut provt à
Christo, habet infallibilit. r. suum effectum satis-
factionis, sic etiam provt est à Christo debet habe-
re infallibiliter effectum impetrationis. Respondeo
negando consequentiam. Ratio differentie est du-
plex: prima est quia sacrificia legis veteris, quibus
hoc sacrificium in gradu excellenti successit, habe-
bant quidem infallibiliter expiationem, seu purga-
tionem à reatu saltem legali, non tamen habebant
impetrationem infallibilem: hoc ergo sacrificium
debit habere satisfactionem & expiationem infallibilem
in genere superiori, debuit etiã habere maiorẽ mul-
to virtutẽ ad impetrandũ, nõ tamẽ infallibilem. Simili-
ter sacrificiũ oblatum ab homine iusto habet de se
virtutẽ ad satisfactionem infallibiliter conferendã,
vel offerenti, vel illi, cui offerens applicat suam sa-
tisfactionem; non tamen habet infallibilem impe-
trationem; sic ergo sacrificium oblatum à Christo
debit habere infallibilem virtutem ad satisfaciẽ-
dum; maximam etiam, sed non infallibilem ad im-
petrandum. Secunda ratio differentie est quod certi-
tudo satisfactionis nullum offerat inconueniens,
qualia afferret multa, & magna, certitudo impetra-
tionis: multa enim peterent homines nescientes
quid petant, & quæ absq; inconuenienti cõcedi nõ
possent. Credibile tamẽ est quod cũ debitis limita-
tionib; & circumstantiis habeat certã vim hoc sacrifi-
ciũ ad impetrandũ; quia tamẽ illæ cõditiones sæpius
desunt, idcirco nõ obtinetur, quod petitur: sæpe ta-
mẽ Deus dat loco illius aliquid vtilius ipsi petenti.

157
Inferitur
quid sit dictum
de bonis
temporalibus.
Valquez.

Hinc obiter etiam inferitur quid dicendum sit de
virtute huius Sacrificij in ordine ad bona tempo-
ralia: ad quæ certum est conferre hoc Sacrificiũ, vt
patet ex ritu, quo offertur, postulãdo hæc bona tẽ-
poralia, sanitatẽ, pluuiã, serenitatẽ, &c. valet ergo ad
hæc impetranda. P. Valq. d. disp. 228. in fine, notat,
hæc bona solũ quatenus cõducunt ad bona spiritalia,
posse hoc Sacrificio obtineri quia Christus pro
rebus temporalibus sine respectu ad spiritalia
mortuus nõ est Hoc tamẽ in tractatu de Gratia exa-
minandũ est vbi videbimus, licet Christus pro sa-
lute spiritali nostra solum mortuus sit; pertinere
tamẽ ad eius dignitatem, vt bona etiam tẽporalia,
dare, & obrinere possit hominibus, quibus ij facile
allicientur ad eius cultum, & reuerentiam. Quare
licet is, qui petit bonũ tẽporale à Christo, & per
Christũ, id nõ referat ad salutem animæ, potest per

Christum obtineri; cum illud beneficium de se sit
vile, vt homines ad Christum alliciantur.

Dubitatũ sextò, vtum remissio pœnæ tempo-
ralis obtineatur per hoc sacrificium, non solum vt
propitiatorium est, & ex lege certa, modo explicata,
sed etiam vt est impetratorium: an sicut pos-
sumus petere alia beneficia à Deo, sic possumus pe-
tere & impetrare hoc sacrificio remissionem pœnæ
temporalis, non solum impetrando auxilia ad bene
operandum; & satisfaciendum pro pœna de condi-
gno, sed etiam vt absque satisfactione nostra cõce-
datur nobis, vel aliis, etiam defunctis, remissio pœ-
næ. Hoc dubiũ tractat late Suar. sect. 6. & allegatis vi-
triq; rationibus dicit; posse pie sustineri partẽ as-
serti, quam ego etiã veram existimo. Sed questio
est cõmunis sacrificio & aliis orationibus san viato-
rest, vel etiam beati possint impetrare pro aliis re-
missionem immediatam pœnæ, absq; eo, quod pon-
natur noua satisfactio: quod ex professo tractandũ
est, & probandũ in tractatu de pœnitentia.

Dubitatũ septimo, an hi alij affectus præter re-
missionem pœnæ qui non dantur infallibiliter ex
lege certa, dicendi sint ex opere operato competi-
re huic Sacrificio. Negat Suar. sect. 2. quia effectus, qui
qui certo, & infallibiliter consequuntur, exigunt prom-
issionem, & legem factam; alij autem effectus nõ
infallibiles non exigunt talem legem, sed procedunt
ex ipsa natura talis Sacrificij: Seclula enim
omni lege, & promissione, Sacrificium ipsum pro-
pter suam dignitatem habet virtutem ad impetra-
ndũ, vt constat. P. Valq. disp. 229. 2. dicit, omnes il-
los effectus esse ex opere operato, quia omnia il-
la, quæ nõ pendunt ex bonitate, vel malitia mini-
stri, vel offerentis, dicuntur procedere ex ipso o-
perato, & per consequens non ex opere operantis,
sed ex opere operato.

Hæc est quæst. mere de nomine, in qua iuxta re-
quæ diximus supra disp. 4. de Sacram. in genere, sita
breuiter dicendum videtur, conferri aliquid ex o-
perato operantis, vt dicebat P. Valq. & rursus quod
quærendũ; scilicet, quod opus ipsum de se afferat il-
lum fructum absque intuitu meriti, aut dignitatis
ipsius operantis, vt dicebat P. Valq. & rursus quod
ita illum fructum afferat secum opus ipsum, vt,
posito opere, ponatur & fructus absque vilo peri-
culo frustrationis: hoc enim videtur significare vo-
ces illas, ex opere operato, nam si applicatio Reliquia
alicuius Sancti afferat sanitatem vni, vel alteri
groto ex centum, qui sibi eam applicant, non di-
cetur, quod illa reliquia est medium ad sanitatem
conferendam ex opere operato, nisi minus proprie,
& lato modo, vt solum significat, id fieri absq; in-
tuitu dignitatis ex parte illius qui applicat, vel cui
applicatur. Adde tamen, cum dictum sit, collatio-
nem auxilij ad pœnitentiam, & contritionem de
peccatis esse effectum huius Sacrificij, & quidem
infallibilem, in certis tamen circumstantiis, & cum
tali limitatione, potuit etiam dici eodem modo esse
effectum ex opere operato; quod etiam de aliis
effectibus dici posset, si ex lege Dei dentur sal-
tem cum talibus, & talibus circumstantiis.

Restat breue dubium, vtum Sacrificium, quod
Christus per seipsum immediate obrulit in cœna,
habuerit eadẽ virtutẽ, & eodẽ effectum, quos habet
nunc, quando per ministros offertur. Nã Cano lib.
12. de locis Theolog. c. 13. in solut. 4. argumenti dicit,
probabiliter posse negari, fuisse illud Sacrificium
propitiatorium, & alij referunt, fuisse de hoc dispu-
tũ in Concilio Tridentino, & nihil fuisse definitũ.
Ratio vero dubitandi fortasse fuit, quia satisfactio,
quæ annexa est de facto huic Sacrificio, oritur ex
Christi

Christi passione: quare quando nondum erat posita illa satisfactio, non videtur fuisse valor ad extinguendum debitum poenae, sicut est modo.

Ceterum ipse Cano paulo inferius affirmat, fuisse vere propriarium, quod etiam supponit alij Theologi. Suarez disp. 74. sect. 2. §. Rationes, quas, & disp. 76. sect. 1. col. 1. & alij Recentiores, & merito, quia ex statu viatoris, quem Christus habebat, non solum non impediatur, sed potius certo modo facilius reddebatur valor ad satisfaciendum: tunc enim vere poterat Christus satisfacere per oblationem: nunc autem non potest satisfacere, sed applicat satisfactionem praeteritam; quare tunc & poterat habere valorem ex ipsa satisfactio- ne tunc exhibita, atque etiam ex satisfactio- ne tunc exhibenda, quam poterat Christus tunc offerre, & applicat, ut in virtute illius daretur tunc effectus aliquis, sicut antiquis Patribus collata fuerat gratia, & remissio peccati propter eius merita, & satisfactioes postea exhibendas.

SECTIO X.

De iis, quibus provenire possunt effectus huius Sacrificij, quatenus pro ipsis offeruntur.

163. Dupliciter potest aliquis participare fructum huius Sacrificij; primo, quando pro ipso offertur; secundo, quando ipse offert. Rursus ij, pro quibus offertur, aliquando possunt participare effectum per modum impetrationis; aliquando vero effectum satisfactionis pro poena temporali, quem diximus provenire infallibiliter ex opere operato ab hoc Sacrificio illi, cui applicatur.

Incipiendo ergo ab hoc ultimo, certum est in primis posse fructum huius Sacrificij aliis quam ipsi offerenti provenire: quod constat ex natura Sacrificij quod ut constat ex Paulo ad Hebr. 5. non solum pro offerente, sed & pro aliis offertur, constat etiam ex ipsa ordinatione Sacerdotis, in qua datur ei potestas offerendi pro vivis, & defunctis. Ceterum aliquae exiguntur conditiones, ut hodie effectus obtineatur. Primo dubitatur, an necesse sit illum, pro quo offertur, esse baptizatum. Non enim desunt, qui velint id non requiri, ut catechumeno in gratia existenti proferat effectus satisfactionis ex opere operato, si pro ipso offeratur; unde si defunctus sit, iuvare poterit Missae Sacrificio non minus, quam alij defuncti baptizati.

164. Alij e contra volunt, nullum prorsus fructum Sacrificij posse catechumenis applicari, scilicet nec satisfactionem, quae provenit ex opere operato, nec etiam impetrationem, quam habet Sacrificium independentem a dignitate offerentis. Ita Vasquez disp. 227. c. 3. & 4. Alij denique negant de fructu satisfactionis ex opere operato; concedunt tamen de toto effectu, quem causat per modum impetrationis. Ita Suarez cum aliis multis disp. 87. sect. 2. & disp. 79. sect. 10. quae sententia etiam mihi verior videtur.

165. Et in primis loquendo de impetratione, quatenus provenit ab ipso Sacerdote, vel aliis, qui cum ipso offerunt; non videtur dubium, quin possit iis Catechumenis prodesse: & hoc fatetur ipse Vasquez n. 3. dicens, fructum huius Sacrificij ex opere operantis non minus posse offerri pro catechumenis, quam alia bona, & pia opera, ieiunia, orationes, elemosinas, &c. Difficultas sola est de fructu impetrationis, quem Vasquez appellat ex opere operato, an ad illum fructum communicandum possit pro iis offerri.

166. Rursus quod fructus satisfactionis ex opere operato. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

rato non communicetur eiusmodi personis, contra Theologorum sententiam: & videtur ad minus id colligi ex locis, quae afferemus pro sententia eiusdem Vasquez. Ratio autem est, quia Baptismus est ianua ad Sacramenta, eorumque fructum participandum; & quamvis fructus redemptionis, & passionis Christi, quae per hoc sacrificium representatur, extendatur ad omnes etiam non baptizatos, prout ab ipso Christo immediate procedit: prout tamen per Ecclesiam, & eius ministros applicatur, solum communicatur iis, qui sunt visibilibus Ecclesiae membra per Baptismum; ad eos enim pascendos data est potestas Ecclesiae. Cum ergo vnum ex mediis, quibus Ecclesia quasi pascit fideles, & applicat eis fructum illum, sit hoc Sacrificium, consequens est, ut sicut iis, qui sunt extra Ecclesiam, non potest applicare alia media, nec indulgentias, & alia eiusmodi, sic nec possit fructum huius Sacrificij immediate applicat.

Obijciunt primo, quia hoc Sacrificium offertur ab omnibus fidelibus etiam non baptizatis; ergo omnes possunt recipere eius fructum. Antecedens videtur colligi ex illis verbis Missae: Hanc igitur oblationem servavit vobis, sed & cunctae familiae meae, &c. Catechumeni enim fideles pertinent ad Dei familiam; ergo illa oblatio est etiam illorum. Respondetur negando antecedens: in illis autem verbis nomine familiae intelligitur familia visibilis, ad quam non pertinet catechumenus, sed ad invisibilem per fidem internam, cuius signaculum externum nondum accepit. Certum autem videtur, quod ij qui non sunt Ecclesiae visibilibus membra, non possunt offerre hoc Sacrificium. Nam Sacerdos non est Sacerdos Gentilium, sed solius Ecclesiae; ergo solius Ecclesiae est Legatus, & nuncius ad Deum ergo non possunt per eum offerre, nisi qui sunt de hac Ecclesia reipublica, cui Christus reliquit hoc sacrificium, atque ideo sicut extra Ecclesiam non potest offerri; sic qui sunt extra Ecclesiam, non possunt illud valide offerre.

168. Dices, si Catechumenus stipem daret Sacerdoti, ut Missam celebraret, vel alias cooperaretur Sacrificio, videtur, quod aliquo modo offerret. Respondetur, offerret affective, atque ideo si esset in gratia, mereretur per illud bonum opus, sicut per alia pia opera; non tamen offerret effectivè, nec haberet fructum satisfactionis ex opere operato; quia illud signum non est institutum pro ipso in ratione Sacrificij; atque ideo, prout ab ipso, non significaretur ut Sacrificium: posset tamen utiliter dare stipem Sacerdoti, ut Sacerdos applicaret Missam ad impetrandum pro ipso, ut postea dicemus.

169. Dices iterum: Oblatio Sacrificij pertinet in omni lege ad cultum Dei; atque ideo omnes, qui pie volunt Deum, debent, vel possunt, vel per se, vel per alios offerre illud, & exercere hunc actum cultus, & religionis erga Deum. Cum ergo de facto non possit licite offerri aliud Sacrificium, abrogatis iam omnibus, quibus hoc vnicum Sacrificium successit; consequens est, ut possint saltem hoc Sacrificium offerre Catechumeni ad hoc, ut possint debitum religionis cultum exercere. Respondetur, sicut abrogata sunt omnia alia sacrificia: sic etiam abrogatae sunt omnes aliae leges, & praecipua, est Religio Christiana quae omnes profiteri, & ingredi debet Baptismum, & in qua satisfacere possunt de iure offerendi verum Sacrificium; licet extra Ecclesiam non possint illud offerre.

170. Obijciunt secundo, quia hoc Sacrificium est Sacrificium laudis, & gratiarum actionis, offertur, pro Catechumenis, scilicet pro Sanctis, qui absque reali baptismo gloriam aeternam adepti sunt per martyrium, ut pro S. Emerentiana, & aliis similibus;

V u 2 item

Fructus sancti actionis ex opere operato non communicatur his personis. Ratio est, quia baptizatus est ianua ad Sacramenta.

167. Obijciunt primo.

Respondetur:

168. Instans.

Diluitur:

169. Instans.

Respondetur:

170. Obijciunt secundo.

162.

163.

164.

165.

166.

item pro patribus antiquis, ut constat ex Liturgia S. Chrysolomi, in qua dicitur: *Offerimus tibi rationalem hunc cultum pro in fide requiescentibus maioribus Patribus, Patriarchis, Prophetis, &c.* ergo etiam prout est propitiatorium poterit offerri pro fidelibus non baptizatis. Respondetur negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia in primo casu nullus fructus Sacrificij applicatur immediate illis Sanctis, sed nos, qui offerimus, gratias agimus nostro nomine Deo pro beneficiis collatis in illos, ex quo indirecte redundat gloria, & honor ipsi: in secundo autem casu fructus satisfactionis deberet immediate ipsi applicari, non nobis.

Respondet.

171.

Obiicitur ser-

vio.

Respondet.

172.

Quaestio-

Satisfit.

Obiicitur tertio Innocentius tertius in c. *Apostolica*, de Presbytero non baptizato, ubi dicit, pro illo, qui putans, se esse baptizatum, absq; Baptismo obiit, debere hostias, & preces offerri. Respondetur, potuisse illa sacrificia prodesse illi animae saltem, ut impetratoria, ut statim videbimus.

Petes; cur magis possit comunicari fructus satisfactionis ex hoc Sacrificio defuncto baptizato, quae catechumeno: neuter enim est iam ovis, aut subditus Ecclesiae, quae applicat hoc Sacrificium. Sicut ergo Praelatus, qui non potest pascere nisi oves; adhuc communicat fructum Sacrificij defuncto baptizato, cur non poterit illum communicare catechumeno, licet non fuerit subditus Ecclesiae. Respondet, applicationem huius Sacrificij non esse proprie, & in rigore actionem pascendi: alioquin non posset fieri, nisi à Praelato, vel Pastore illius, cui applicatur, sed est quasi pascere minus proprie. Ceterum hic actus potest magis exerceri circa baptizatum defunctum quam circa non baptizatum: quia applicare fructum defuncto, est applicare partem satisfactionis, quae provenit Christo prout offerenti, seu offerre nomine Christi pro tali defuncto: Christus autem aequè potest offerre pro defuncto, ac pro vivo. Quare licet Pontifex non possit defunctis dare Indulgentias, sicut vivis, sed solum indirectè & per modum suffragij, ut videbimus in tract. de Pœnitentiâ; quia Pontifex non est Superior defunctorum, sed vivorum: hoc tamen Sacrificium immediate, & directè applicatur pro defuncto, sicut pro vivo, quia in eo Christus, qui offert, aequè potest applicare suam satisfactionem utriusque: Sacerdos vero minister solum determinat oblationem Christi isti offerenti principalis ad hunc, vel ad illum. Ceterum, licet Christus aequè posset offerre pro defuncto non baptizato, & applicare illi suam satisfactionem; noluit tamen: quia sicut catechumeno non sunt membra Christi visibilibus, & exterioribus, sed interioribus: sic Christus insinuat, & communicat illis effectus interiores, illos autem effectus, qui exterioribus, & per visibilia signa conferuntur, quale est hoc Sacrificium, confert illis, qui etiam exterioribus, & visibilibus sunt eius membra; quibus etiam visibilis influxus conuenit.

An possit hoc Sacrificium offerri pro non baptizatis, ad impetrandum.

173.

Præcipua dif-

ficultas.

Sententia ut

ra multiplici-

ter probari

potest.

Primo ex usu

Ecclesiae.

Vaquez

Respondet.

Vaquez.

Præcipua difficultas est, an hoc Sacrificium, quoad vim impetrationis, quam habet nomine Christi, possit pro defuncto, vel etiam vivente non baptizato offerri. In quo affirmandum censeo contra P. Vasq. supra citatum; quod multipliciter probari potest. Primo, ex usu Ecclesiae, quae consuevit in Missa pro Catechumenis orare, imò & pro Regibus, & Principibus Ethnicis, ut constat ex multis locis, quae afferunt idem Vasq. c. 2. & 3. ad quae omnia uno verbo respondet, posse quidem in Missa pro non baptizatis orari, non tamen posse Missam pro eis offerri. Ecclesia itaque aliquando pro eis in Missa orat,

sicut & pro infidelibus: non tamen pro eis Sacrificium offert.

Contra hanc tamen responsionem primo argui potest, quia Ecclesia fecit nunquam explicat in actu signato, se offerre pro impetranda hac, vel illa re, sed solum orat pro illa re, dum sacrificium celebrat, & hoc ipsum est in actu exercito offerre ad illam impetrandam. Secundo pro catechumenis Ecclesia non solum orat, sed offert explicite, ut constat ex libro, qui inscribitur *Ordo Romanus*, in c. cuncti nostri, sed & cunctae familiae tuae, quae sumus Domini, ut placatus accipias, quam tibi offerimus pro famulis, & famulabus tuis, quos ad aeternam vitam, & beatam gratiam donum eligere, atque vocare dignatus es.

Ad hunc locum P. Vasq. n. 19. & sequentibus multas tentat solutiones. Primo dicit, non potuisse Ecclesia intendere pro his offerre, quos paulo ante voce Diaconi ab Ecclesia eiecerat: cur enim nollet praesentes esse, pro quibus Sacrificium offerretur: ad hoc tamen nos facile respondemus, non decere, quod ad sint Sacrificio ij qui illud cum Sacerdote offerre non possunt. Nam populus praesens facit unum cum Sacerdote, & per illum offert idem Sacrificium; ij autem qui non sunt baptizati, offerre non possunt, licet pro ipsis possit offerri: deo non permittuntur adesse Sacrificio.

Sed quid tadem responderet ad verba adeo expressa, Dicit, Catechumenos illos fuisse infantes, qui per alios offerrebantur. Offert ergo Ecclesia tunc directe pro illis, qui infantes addecebant, & hinc indirecte potuisse etiam bonum aliquid in ipsis parvulos reducere. Alioquin quid poterat pro parvulis petere, qui capaces non erant fructus Sacrificij, quoad satisfactionem, neque etiam quoad illuminationem, vel in spirationem internam, quae virtute illius Sacrificij daretur.

Hæc tamen responsio aperit reitecitur ex verbis illius orationis: nam statim post verba supra polita recitabantur nomina electorum ad baptismum, & statim prosequeretur Sacerdos: *Hos Domine, fente Baptismatis innovandos Spiritus tui munere ad Sacramentorum tuorum plenitudinem possumus preparari inbeas, diesque nostros in tua pace disponas, &c.* ergo in praecedentibus verbis non de parentibus, sed de ipsis parvulis sermo erat; quibus licet nec illuminationes, nec satisfactio dari deberet; poterat tamen protectio, & susceptio Baptismi peti; purgatio citi & exclusio diaboli quam tot exorcismi, & orationibus Ecclesia ante Baptismum procurat. Quem sensum videtur exprimere Oratio, quae est post Communionem, his verbis. *Adesto Domine quæsumus, nostrae redemptionis effectibus, ut, quos Sacramentum aeternitatis insinuas, eisdem protegas dignanter optando;* ubi per Sacrificium quo redemptionis effectus confertur, petitur protectio baptizandis.

Reiicitur deinde eadem responsio ex aliis verbis eiusdem Officij, nam in alia oratione secreta paulo inferius sic oratur: *Remedij sempiterni muneris, Domine, latentes offerimus suppliciter exorantes; ut eodem nos & digne venerari, & pro salvandis congruenter exhibere persicias.* Vides, pro baptizandis etiam offerri munera, & Sacrificium, nec aliis verbis clarioribus, aut magis directis offert vim quam Ecclesia pro baptizatis. Vnde idem Vasq. n. 11. aliter dicit posse responderi, Ecclesiam in illis orationibus sequutam fuisse in praxi sententiam illam prohibentem, quod possit offerri hoc Sacrificium pro non baptizatis.

baptizatis, quam tamen solutionem ipse nec approbat, nec reprobat. Mihi tamen satis est, Ecclesiam Romanam eum ritum offerendi servasse, ut credam, nihil falsitatis in eo contineri. Vnde enim potuit Concilium Tridentinum colligere, Canonem Missæ nullum errorem continere, nisi quia à Pontificibus institutus est, prout id probat sess. 2. c. 4. Adde, hanc videri fuisse mentem etiam Ecclesiæ Græcæ, ut colligi potest ex antiquissimis Liturgiis, in quibus impetratio extenditur ad Christianos, & orbem vniuersum. Sic etiam in Canone nostro offerimus pro omnibus in Christo quiescentibus, & in oblatione calicis, pro nostra, & totius mundi salute; & Innocentius I I in dicto cap. Apostolicam, de presbytero non baptizato; vult hostias, & preces offerri pro non baptizato. Et Ambrosius in Orat. de obitu Valentiniani Imperatoris Catechumeni, hortatur, vt pro eius anima Sacrificia offerantur. Quæ verba Innocentij & Ambrosij sine violentia intelligi nō possunt de elemosynis solum, & aliis operibus, quæ late, & improprie Sacrificia appellantur, vt explicat Vasquez n. 24 Nam Ambrosius loquitur de Sacrificio sacramentali. Date, inquit, manibus sancta mysteria: date sacramenta celestia animam piam nostris oblationibus profequamur. Item Innocentius I I I, expresse loquitur de hoc Sacrificio: nam postquam auctoritate Augustini, & Ambrosij probauit, abique Baptismo potuisse illum saluari, sic concludit: Sopi- tis igitur questionibus Doctorum, Paruum sententias teneat, & in Ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo offerri iubeas pro Presbytero memorato. Non poterat clarius Missæ sacrificium præcipi, quam præcipiendo, vt in Ecclesia hostias offerrent pro illo.

Neque etiam locum habet alia responsio, quam indicat esse probabilem Vasquez ibidem, quod scilicet propter dubium, quod erat de Baptismo illius, offerri posset Missa pro illo: nam ex contextu constat, nullum fuisse tale dubium, sed competere omnino fuisse, quod obierit omnino absque Baptismo: nec Innocentius eam rationem afferit sur decisionis, sed doctrinam Patrum docentium, posse haberi salute absque Baptismo in re suscepto. Hoc ipsum constat ex Tertulliano, lib. ab Scapula c. 2. vbi dicit: itaque sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro, & ipsi. Et Chrysostomus hom. 77. in Ioan. versus finem: Ideo, inquit, inuicem salutamus, ut multi vnam efficiamus, & communes pro non initiatis preces effundamus. Quo etiam modo loquitur in Epist. 1. ad Timoth. c. 2. hom. 8. & hom. 26 & Prosper lib. 1. de vocatione Gentium. c. 12. alias 4. & alij plures; quæ verba non sine violentia explicat Vasquez de nuda oratione, non de oblatione Sacrificij: nam Tertullianus, vt vidimus, de actione ipsa sacrificandi loquitur. Nec obstat, quod Tertullianus addit: Sed quomodo præcepit Deus, para prece. Hoc enim dicit, non ad excludendam verum sacrificium, vt notauit Pamelius ibi, sed ad excludendum Sacrificium cruentum, quale apud Gentiles erat, vt constat ex verbis sequentibus: Non enim eget Deus condior vniuersis odoribus aut sanguinis alicuius: hac enim demoniorum pabula sui. Nec nouum est, hoc Sacrificium preces appellare, eo quod verbis consecrationis fiat, non iugulatione, aut maceratione reali, vt in superioribus vidimus.

Ratio denique manifesta hoc ipsum ostendit, quia hoc Sacrificium, vt impetratorium offerri potest pro quacunque re à Deo iuste obtinenda, atque adeo non solum pro baptizatis, sed etiam pro rebus inanimatis, & pro expertibus rationis, vt pro pluvia, pro fructibus, pro pecoribus, vt constat ex vsu Ecclesiæ, & definitione Trid. sess. 22. can. 3. vbi dicitur, offerri debere pro vniuersis & defunctis, pro peccatis pauperum, satisfactionibus, & aliis necessitatibus. Mirum ergo

esset, quod posset offerri ad impetrandum sanitatem boui, aut equo, non tamen ad impetrandam salutem spiritualem filio, vel amico infideli. Ratio autem à priori, qua simul dissoluntur argumenta, contraria, hæc est, quia impetratio non respicit immediate personam, cui confertur beneficium, sed illam, quæ postulat: vnde qui petit sanitatem equi, nō dicitur offerre pro equo, sed pro se, vt impetret sibi immediate illud beneficium. Cum ergo non sit minus beneficium offerentis salus spiritualis filij, vel amici, quam sanitas equi, poterit etiam offerre ad illam impetrandam. Quamuis ergo immediate nō posset offerri pro non baptizatis, quia ipsi capaces nō sunt fructus huius Sacrificij; poterit offerri pro baptizato, qui postulat tamquam beneficium proprium illud quod non baptizato confertur.

Hinc iam facile dissoluntur, quæ pro sua sententia late cogerit P. Vasquez. Primo ergo affert verba Conc. Brachar. 1. c. 35 quibus dicitur: Piacuit, vt catechumenus sine redemptione Baptismi defunctis simili modo, neque oblationis sancta commemoratio, neque psallendi impendatur officium. Sed mirum est, quod hoc testimonio quasi irrefragabili vtiatur, quod quidem non solum prohibet oblationem Sacrificij, sed etiam Psalmodyam, & alias preces publicas Ecclesiæ; cum tamen P. Vasquez etiam intra ipsam Missam dicat, potuisse pro Catechumenis orari, dū oblatio non fieret pro ipsis. Omnes ergo respondere debemus, illam prohibitionem non fieri propter incapacitatem ad participandum fructum illarum orationum, aut sacrificij, sed propter alias rationes, sicut & præcedenti capite prohibetur, ne etiam offeratur oblatio, vel fiat psalmodia pro iis, qui propter sua delicta morte puniuntur, qui tamen capaces sunt proculdubio vtriusque fructus. Cum ergo statim dicat, simili modo, pro Catechumenis non esse offerendum, aut psallendum; intelligi debet in eodem sensu, scilicet vt alij diligentius, & ferius curent Baptismum suscipere, nec se exponant periculo moriendi absque Baptismo. Sicut & ipse Vasquez fatetur n. 28. olim vltim fuisse orandi pro infidelibus, & hæreticis publice in Missa, postea vero id non licere, nisi in die Parasceues propter Ecclesiæ prohibitionem; potuit ergo illa prohibitio fieri ante Conc. Brachar. quod celebratum fuit circa annum 626. & ideo reprehendi ibi, qui contra Ecclesiæ prohibitionem orabant vel offerebant publice pro Catechumenis.

Secundo affert Chrysostomus in Epist. ad Philip. serm. 31. in exhortatione Morali, vbi postquam dixit, orandum esse in Ecclesia pro defunctis, dum sacrificium propositum est, addit: Verum istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt. Catechumenos vero neque illo solatio dignamur; sed omni huiusmodi destituti sunt auxilio, vno quodam dempto. Quoniam illos pauperibus illorum nomine dare licet, unde illis nonnihil refrigerij accedit Respondetur, ex his verbis solum probari, quod tunc in ea Ecclesia non orabatur publice in Missa pro Catechumenis defunctis, licet pro illis publice elemosynæ fieri possint, quia licet paulo superius eos videatur Chrysostomus numerare cū infidelibus, dū dicit, Desleto infidelos, desleto eos, qui nihil ab infidelibus differunt, qui sine illustratione hinc obeam sine signaculo: isti reuera dieni sunt plantibus, digni lamentationibus; quippe qui extra regias celestes cū iudicio obnoxij sunt, & condemnati. Hæc tamen per quādam exaggerationem, & ad incutiendum terrorem dicta videntur: nam post pauca rigorem mitigans dicit: Desicemus istos, inbeamus eos pro viribus, procuremus eis aliquid auxilij, modici quidem; at tamen inuenimus eos. Vbi iam ostendit, aliquam posse esse spem de aliquibus eorum, & ideo posse, & debere iuuari, modo tamen debito, vt postea declarat

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Ratio à priori qua dissoluitur argumenta

180. Facile hinc dissoluitur qua pro se congerit Vasquez. Concilium Brachar.

181 Chrysost.

Explicatus locus Chryd solum.

n verbis supra adductis. Ad summum ergo Chry-
sostomus voluit. pro Catechumenis orationes pub-
licas in Ecclesia non fieri; quia, vt dicit Sixtus Se-
nenfis *lib. 6. Biblioth. sacre, Annotat. 33* tunc tem-
poris prohibebatur ad coercendam eorum neglig-
tiam in recipiendo Baptismo.

182.
August.
Ad loca Au-
gustini quem
offert, respon-
detur.

Tertio offert Augustinum *lib. 1. de Anima, & eius
origine, c. 9. tom. 7.* vbi referens errorem cuiusdam
dicentis, animas infantium non baptizatorum de-
bere Sacrificij oblatione iuari, vt æternam vi-
tam assequantur, subdit hæc verba: *Ecce aliud, vn-
de numquam exiturus est, nisi eum dixisse ponit.
Qui, enim offerat corpus Christi, nisi pro eis, qui mem-
bra sunt Christi?* Ad hoc P. Suar. cum aliis respōdet,
ibi Augustinū loqui de defunctis, quibus per mor-
tem prodesse non potest sacrificium illud, si nō fue-
rint baptizati, quia iam sunt extra statum salutis.
Sed contra vrget Valq. *n. 14.* primo, quod August.
ad probandam conclusionem particularem de paru-
ulis defunctis assumit propositionem magis vn-
iuertsalē, quod scilicet nō possit offerri sacrificiū
Christi, nisi pro membris Christi; alioquin probaret
idē per idē. Secundo, quod idē August. *c. 11.* de om-
nibus non baptizatis in vniuersū id negat his ver-
bis: *Sed etiam si hoc isti concedatur, quod salua fide Ca-
tholica, & Ecclesiastica regula, nulla ratione concedi-
dicitur, vt pro non baptizatis cuiuslibet ætatis homini-
bus offeratur Sacrificium corporis, & sanguinis Christi,
tamquam per huiusmodi pietatem suorum ad regnum
caelorum quo perueniant, adiuuentur.* Ecce, pro nullo
non baptizato offerri posse aperte docet.

183.
Neque est cō-
tra nos Au-
gustinus.

Adhuc tamen August. non est contra nos: ipse
enim in vtroque loco agit solum de effectu expia-
tionis, & purgationis à peccato ex opere operato,
& immediato, quem, vt diximus, non possunt ab
hoc Sacrificio participare, qui baptizati non sunt.
Nam ille contra quem August. ibi agit, non negat
in paruulis peccatum originale, vt Pelagiani,
vt constat ex sine illius *capitis nomi.* sed dicebat,
posse sacrificiis ab eo purgari post mortem. Con-
tra quem recte August. docet, non posse ad eum ef-
fectum illi prodesse, cum non sint membra Christi
per Baptismum. Et in eodem sensu eandem doctri-
nam extendit *ibi, & c. 11.* ad adultos non baptiza-
tos, scilicet vt à peccato purgentur, & ingredian-
tur cælorum regnum, pro vt significant verba illa
tamquam per huiusmodi pietatem suorum, ad regnum
caelorum quo perueniant, adiuuentur, quod verissi-
mum est; nam effectus ille immediatus non pro-
uenit alicui absque Baptismo. De impetratione autē,
qua illis adhuc in hac vita existentibus aliquid
possumus impetrare, nihil dixit. Adde, hunc ef-
fectum impetrationis magis dari petenti, quam illi,
eui postulamus, vt dixi; atque adeo sacrificium tūc
non tam offerri immediate pro illo, quam pro ipso
petente, cui immediate, & directe fructus impetra-
tionis concedi debet.

183
Agnit de in-
de ratione.

Ratione denique arguit *n. 17.* quia hoc sacra-
mentum in ratione sacramenti non prodest, nisi
baptizatis; ergo neq; in ratione sacrificij. Addi po-
test, quia neq; in ratione sacrificij prodest nō bap-
tizatis ad effectum satisfactionis, et ergo neq; quoad ef-
fectum impetrationis. Respondetur facile ex dictis,
negādo vtrāque cōsequentiā; ratio est, quia effectus
sacramenti, vel etiā effectus sacrificij, quoad satisfa-
ctionē, sunt effectus immediati, qui non possunt da-
ri, nisi subiecto capaci per baptismum, at vero im-
petratio, vt diximus, immediate confertur offeren-
ti, seu postulanti, qui cum sit baptizatus, est capax,
indirecte vero, & per reseruitiā redōdat illud cōmo-
dū in bonū alterius nō baptizati, sicut posset redū-

Respondetur
facile ex ar-
gū.

dare in bonum animalis bruti; quare non debet at-
tendi ad eius capacitatem, vel incapacitatem.

An possit offerri pro excommunicatis.

Secundo dubitari potest de excommunicatione, &
præcisi ab Ecclesia, an sint capaces fructus huius
sacrificij, & an possit pro eis offerri; quod pertinet
magis ad materiam de Excommunicatione, vbi late
id tractat ultra alios P. Suar. *tom. 5. disp. 9. sect. 1. &
alios sequentibus.* Breuiter dicendum est, Ecclesiam
in communicatione maiori priuata: communicatum excom-
municatio maiori priuata, quibus vnus priuatus sui satis-
factionem potest offerre pro excommunicato, cui
proderit, si sit in statu gratiæ; potest item pro eo o-
rare priuata oratione. Suffragia ergo communia sit
orationes, quæ offeruntur nomine Ecclesiæ, Indul-
gentiæ, & sacrificium, quod etiā nomine Ecclesiæ
offertur. Oportet ergo distinguere in Sacerdote id,
quod ipse suo nomine facit, orat, vel offert, ab eo
quod facit, orat, vel offert nomine Christi, vel Ec-
clesiæ nō nomine proprio potest valide & licite ora-
re pro excommunicato, etiā in Missa, dū sola mēte id
faciat, & non per orationes, quæ Ecclesiæ nomine
dicuntur: potest etiam nomine suo priuatum offe-
rere illud sacrificiū pro excommunicato, sicut potest
alias priuatas orationes offerre pro illo, non tamen
potest nomine Ecclesiæ vel vt minister Christi, cum
hoc tamen diuinitus, quod si velit nomine Eccle-
siæ offerre, illicite, & iudicialē, id faciat, quia Ec-
clesia non habet intentionem offerendi pro excommu-
nicato, sed potius contrariam: si vero offerat vt mi-
nister Christi, & eius nomine; illicite quidem id fa-
ciat & contra Ecclesiæ prohibitionem, sed tamen
valide; quia quoad illam actionem non dependet
ab Ecclesia, sicut nec ad valide consecrandum, aut
vngendum infirmum. Potest etiam in *Memento* se-
cretio orare pro excommunicato dum nomine pri-
uato id faciat, quidquid aliqui dubitauerint.

Difficultas est, an possit licite Sacerdos orare no-
mine Ecclesiæ, vel offerre vt minister Christi pro
excommunicato non vitando, seu qui nec sit no-
torius perversus clericus, nec nominatim denuncia-
tus. Negant multi, Suar. *de rom. 3. disp. 9. sect. 1. n. 17.*
Valq. *præc. de excommunicat. dub. 2. n. 3.* & suppone-
re videtur Thom. Sanchez *lib. 7. de Marit. disp. 9. n.*
13. & alij multi; quia Concilium Constantiense for-
solum concessit communicationem cum aliis excom-
municatis; orare autē, vel offerre pro aliquo nō est
communicare cum illo; nam absque vlla commu-
nicatione possit ego apud Prælātū intercedere pro
excommunicato denunciato. Deinde, quia Conci-
lium non intendit fauere in aliquo ipso excom-
municatis, ergo non intendit communicare illis suf-
fragia Ecclesiæ; imo addunt aliqui nec potuisse id
fieri, nisi ablata excommunicatione, cuius substantia
est, excludere à participatione horum suffragiorū.

Cæterum contraria Sententia semper vita mihi
est satis probabilis, quam docent Navar. in *Man. Canon.*
c. 27. n. 36. Henric. *lib. 13. cap. 11. §. 2.* Sā verbo Ex-
communicatio *n. 36.* Vgolinius *de Censuris tabula 2.*
c. 19. §. 2. ad finem. Graffius *to 1. lib. 4. c. 2. num. 10.* qui
citant Ioannem Bapt. Antonium *Cateches. Nea-
poli. lib. 5. c. 14. vel 15. n. 7.* Coninck. *disp. 14. de
Excommunicat. dub. 6. n. 40.* Fauet Auila in *Compen-
dio Navarri verbo Hæreticus, & de Censuris 2. p. 6.*
6. disp. 9. dub. 3. & 6. Conarui. in *c. Alim. tractat.*
p. 1. §. 4.

Probant aliqui quia viri pii sæpe offerunt sacri-
ficiū pro prouinciis hæresi infectis. Hoc tamē parum
probat.

probat, quia illi tunc directè non orant, vel offerunt pro hæreticis sed pro conseruatione, & propagatione fidei in illis prouidetur: non est autem dubium, quod possimus indirecte offerre etiam pro paganis, & excommunicatis vitandis, quatenus eorum bonum resultat in Ecclesie dilata-tionem.

Adhuc tamen probati potest, quia per concessionem illam Concilij Constantiensis possimus excommunicatum occultum sepelire in loco sacro, vt concedit Suarez disp. 12. de Censuris sect. 4. n. 5. & alij communiter: non potest autem Ecclesiastico modo sepeliri, quin preces, & orationes pro eo offerantur: ergo concessa communicatione in sepultura, concessa intelligitur facultas offerendi pro ipso Ecclesiastica suffragia.

Secundo, quia non est dubium, quod possit eiusmodi excommunicatus non vitandus admitti cum alijs quando Missa offerat: tunc autem Sacerdos orat pro omnibus circumstantibus, tum in Memen-tis, in illis verbis, & omnium circumstantiis, pro quibus sibi offerimus hoc sacrificium, &c. tum in alijs Mis-sæ orationibus. Tertio non est etiam dubium, quod possimus cum eiusmodi excommunicato non vi-tando recitare, vel cantare etiam in choro Offi-cium Diuinum: tunc autem nomine Ecclesie ora-mus pro illo, dum dicimus: Misereatur tui omnipo-tens Deus, &c. Similiter, quando Sacerdos ei com-munionem daret, oraret dicens: Corpus Domini no-stri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æ-ternam, &c. Item si ad cantandum Euangelium ad-mitteretur, orat etiam Sacerdos pro eo, dum dicit: Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis, &c. Cum ergo illa omnia permilla nobis sint in Concilio Constantiensi, consequens est, vt & permilla sic oratio pro illo, sine qua illa omnia non fiunt. Depi-que eo ipso, quod permillum sit orare cum illo, videtur: permitti orare pro illo, nam per orat onem communem oramus communiter pro illis, qui si-mul orant. Sic enim qui simul recitant Lituanias, vt non dicant singuli, Ora pro me, sed Ora pro nobis, Libera nos Domine, Te rogamus audi nos: in quibus verbis sicut coniungimus orationem, sic etiam pe-timus, quod omnes audiamur, & imperemus; ergo singuli orant pro socijs simul orantibus; ergo non potuit permitti communicatio in oratione, quin concederetur orare etiam pro illis.

Ratio denique à priori, qua simul soluitur fun-damentum contrarium, desumitur ex generalitate verborum, quibus Concilium Constantiense per-misit communicare cum eiusmodi excommunica-tis in quibuscumque Diuinis, vel extra, & eos non vitare. Nam licet, si recte loquedo, orare pro aliquo, vel offerre pro illo, non sit loqui cum illo, est ta-men communicare cum illo saltem in significati-one latiori sed vere Ecclesiastica. Sic enim loquitur Innocentius tertius in cap. Ad nobis 38 de sententia Excommunicationis, vbi proponit sibi quæstioni, an excommunicatus, cum penitentia indicis, sed, absque absolutione mortuus habendus sit pro ab-soluto, & pro eo offerenda sint suffragia? respondet Pontifex, debere illum post mortem rite absolui à Censura, & tunc offerenda pro ipso suffragia. Nec obstat, inquit, quod legitur: Non communicetur mor-tuus: nisi non est communicatum & viuo; cum eius com-municatum nõ fuerit, communicandum tamen illi fuis-ser. &c. In quibus verbis aperte supponit, illam oblationem pro mortuo, & orationem publicam esse quoddam genus communicationis: alioquin quorundam contra licentiam offerendi suffragia ob-

liceret, non licere communicare mortuis, quibus viuus communicare non licebat? Cui obiectioni non respondit, negando, illam esse communicatio-nem, sed dicendo, quod licita erat, quia communi-candum illis fuisset, si viuerent. Adde sepulturam in rigore loquendo, & strictè, non videri esse com-municationem cum excommunicato; nam contre-ctare cadauer non est communicare cum illo, nec est prohibiturum; & tamen quia illa actio sepeliendi in loco sacro videtur significare vnionem al quam cum illo; cuius cadauer admittimus ad communè sepulchrum; Innocentius tertius in cap. Sacris, i 21 de sepulturis, dicit, debere negari Ecclesiasticam sepul-turam excommunicato non absoluto, vt quibus non communicauimus viuus, non communi. emus defun-cti; ergo nomine communicationis, quam Concilium Constantiense permittit cum toleratis, possu-mus intelligere oblationem etiam suffragiorum, quæ non minus significat vnionem nostram cum illis, quam sepultura, licet neutra sit stricta com-municatio. Per quod patet ad fundamentam con-trariæ sententiæ. Quod verb Concilium non intè-dit fauere ipsi excommunicatis, parum refert, quia possunt tamen indirecte iuari ex fauore nô-bis præstito, vt possimus absque scrupulo cum eis communicare, nec teneamur in sacris, vel profa-nis eos vitare; quod nobis directè Concilium in-dulset.

An offeratur pro solis viatoribus, & iustis.

Tertio dubitari potest, an hoc sacrificium offer-ti possit pro solis viatoribus. In quo certum est, offerri posse pro iis, qui sunt in Purgatorio, quibus prodest vt satisfactorium, & impetratorium: certum etiam est, non prodesse iis, qui sunt in statu dam-nationis æternæ; quod late probat Vasquez disp. 227. cap. 5. Pro beatis autem non dicitur offerri, nisi improprie, vt explicui latius disp. 29. de Incarnat. sect. 2. vbi dixi, posse quidè offerri in gratiarum actio-nem pro beneficijs in sanctos collatis; posse etiam offerri ad impetrandam gloriam, & venerationem alicuius sancti in terra: hoc tamen non sufficere, vt dicamus, offerri Missam pro tali sancto; quia hoc videtur significare imperfectionem, & indigentiam in illo, pro quo offeratur, & indiget mediator, vt impetret à Deo liberari ab aliquo periculo; aut malo, quod timet. Quando ergo apud aliquos anti-quos reperitur ille modus loquendi, quod offeri-mus pro sanctis; explicandus est in sensu minus proprio; quod vel offerimus loco illorū, hoc est ad reddendas gratias pro beneficijs à Deo in eos colla-tis, quas gratias ipsi libèter agerēt, vel quod offeri-mus, vt redundet in eorū honorem; quem sensu si-nificant illa verba Missæ, vt illis proficiat ad honorē, nobis autem ad salutem, vel denique, quod illos in-ducamus in oblatione sacrificij, vt ipsi pro nobis intercedant; quem etiam sensum significat Eccle-sia in verbis sequentibus: Et illi pro nobis intercede-re dignentur in caelis, quorum memoriam agimus in terra; & eundem sensum exprimit Concilium Tri-dent. sess. 22. c. 3.

Vnde obiter aduerte, in rigore loquendo, eum, qui offert in gratiarum actionem pro beneficijs in se, vel in alium à Deo collatis, non dici ex eo capi-te proprie offerre pro illo, in quem beneficia col-lata sunt, quia offerre pro aliquo, est offerre in fauorem, & comodū illius: gratiarum autē actio non tendit ex se in commodum agentis gratias, sed benefactio-

191

192

Certum est offerri posse pro Astensis in Purgatorio. Vasquez.

193

Qui offerit in gratiarum actionem, non offerit in rigore pro illo cui beneficia.

ris, cui gratitudo exhibetur. Quam doctrinam bene tradidit P. Suarez in *presenti disp. 78. sect. 1. in princip.* dicens, sacrificium in hoc pro ut est honoris & laudis, non offerri proprie pro aliis, quia solum ordinatur ad exhibendum cultum, & gratitudinem Deo, qui respectus sunt ad solum Deum; quod idem de sacrificio laudis, seu gratiarum actionis diximus in predicto loco de *Incarnatione*. Hoc tamen impugnat P. Valq. *d. disp. 127. n. 2.* quia sicut actus bonus gratiarum actionis adhuc est meritorius, & impetratorius: sic potest offerri Deo ad satisfaciendum, vel impetrandum pro alio. Sic enim Christus obtulit pro nobis actus etiam illos, quibus Deo gratias agebat pro beneficiis ab eo acceptis: ergo potest idem sacrificium, quod Deo ad cultum, vel gratiarum actionem offertur, applicari etiam pro aliis ad impetrandum, vel satisfaciendum. Cæterum propter hoc non debuit reici doctrina illa P. Suarez qui nunquam negavit, posse idem sacrificium, quod offertur ad honorem, & gratiarum actionem, offerri etiam ad impetrandum, vel satisfaciendum pro aliquo, nec de hoc est dubium: sed loquutus est in sensu formali, quod scilicet sub ea ratione, & secundum illam considerationem, & habitudinem, solum refertur ad Deum, quem colimus, vel laudamus pro beneficiis, atque ideo secundum eam considerationem non dicitur offerri pro aliquo, licet secundum aliam possit bene offerri pro alio; tunc autem iam consideratur, ut impetratorium vel satisfactorium.

Valq.

194.
Certum est
quod ad impet-
rationem etiam
peccatoribus
prodest.

Suarez.
Nauar.

Nauarrus eo
in loco loquitur
de sola
impetra-
tione.

Cur requiritur
status gratiæ ad illi
effectum satisfactorium.

193.

Quarto dubitatur, an possit prodesse existentibus in peccato, an solis iustis. Certum est, quoad impetrationem posse etiam peccatoribus prodesse, imò ad hoc offertur, ut Deus eorum misereatur, eosque conuertat. Quoad satisfactionem vero pro debito pœnæ, quam affert ex opere operato, non prodest nisi iis, qui sunt in statu gratiæ. In quo omnes etiam conveniunt: nam licet aliqui, cum quibus sentit Nauar. dixerint, posse in statu peccati aliquem satisfacere in statu peccati mortalis pro pœna debita ex venialibus iam prius remissis quoad culpam & ideo P. Suarez *disp. 79. sect. 10.* tribuat Nauarro quod idem sentit de effectu remissionis pœnæ virtute huius Sacrificij *c. 19. de Orat. n. 73.* Cæterum in eo loco Nauarrus loquitur de impetratione sola non de effectu satisfactionis immediatæ, quam affert ex opere operato, de hac enim præmisserat, non prodesse eis, qui non sunt incorporati Ecclesiæ per fidem, & charitatem, nec posse applicari ei, quem non credimus esse in gratia. Subdit tamen, eum, qui est in mortali, participare fructum orationum, & eorum valorem posse ei applicari, quoad effectum satisfactorium, ut possit ei tempore, quo liber erit à peccato, imò & quando ei obnoxius est, secundum opinionem, quam contra S. Thomam ipse Nauarrus cum aliis tenuit *in c. 1. in principio n. 45. & seq. de Pœnitentia, dist. 6.* Hæc Nauarrus ibi, in quibus solum loquitur de fructu orationis, & eius valore ad satisfactionem pro pœna; qui pro ut oritur ab oratione, semper debet esse per modum impetrationis; ut notavit bene P. Valquez *disp. 231. c. 7. n. 43.*

Ratio autem, quare requiritur status gratiæ ad illum effectum satisfactionis, pendet ex doctrina generali: quod scilicet, durante statu peccati, nulla pœna remittatur, siue ex opere operantis, siue ex opere operato, quæ doctrina spectat ad tractatum de Pœnitentia: quare sequenti tomo vniuersaliter probanda erit.

Hinc tamen oritur quintum dubium, an hic ef-

fectus satisfactionis, qui debet provenire ex Sacramento, & impeditur, cõferatur postea, quando auferatur peccati obex. Nauarrus enim *c. illo 19. n. 79.* affirmavit. Contrarium tamen commune est apud Theologos, Suarez dicta *sect. 10. §. Tertio inquiri potest.* Valquez *dicto c. 7. n. 51.* & alios; quod videtur omnino verum; tum quia hoc sacramentum ut sacramentum non confert suum effectum postea ablato obice, ut diximus *disp. 9. de Sacram. in genere, sect. 6.* quia cum ex institutione sua sit iterabile etiam intra eandem diem (seclusa Ecclesiæ prohibitione) non erat, cur causaret postea suum effectum; quæ ratio militat eodem modo in Sacrificio, cum etiam hoc sacrificium ex sua institutione reiterari possit intra eandem diem (seclusa Ecclesiæ prohibitione) quare non est fundamentum illius effectus postea causandi; tum etiam, quia sequeretur, Sacerdotem per totam vitam in statu peccati sacrilege celebrantem, & offerentem professe, si postea in articulo mortis cum attritione remissa confiteatur, acquirere totum fructum satisfactionis ex omnibus Missis sacrilege oblatas atque adeo liberum ab omni reatu pœnæ temporalis manere; quod ex se non apparet creditibile.

De dispositione illius, pro quo offertur.

Circa hoc ipsum dubitatur sexto, an præter fructum gratiæ requiratur aliqua deuotio actualis in eo pro quo offertur Sacrificium, ut possit acquirere eius fructum. Respondetur negative cum Suarez dicta *sect. 10. §. Tria vero.* Valq. *dicto c. 7. numero 45.* & aliis communiter: quia ille pro quo offertur non concurret actiue, sed habet se passiuè, sicut ille, pro quo aliquis ieiunat, vel offert alia pia opera: non ergo requiritur eius cooperatio, sed ignorans, & nihil agens poterit illum fructum acquirere. Cæterum Suarez, licet non exigat confessionem, vel acceptationem formalem ex parte eius, pro quo offertur; videtur tamen exigere nescio quem consensum virtualem, & interpretationum, qui nulli, inquit, *deestronus* quisque enim cupit a pœnia liberari, & libenter hoc beneficium remissionis accipiat. Ego tamen non video, ad quid hic consensus virtualis exigatur, sed potius cõsequenter dicendum esse, si alia conditiones non desint, acquiritur esse hunc effectum, etiam si ille, pro quo offertur, postuere dissentiret, & diceret, se velle retinere totum debitum pœnæ, ut habeat occasionem agendi pœnitentiam.

Probat, quia non potest aliquis, quando baptizatur, impedire, ne Baptismus afferat remissionem pœnæ, etiam si postuere nolit illud beneficium; si tamen vult rite baptizari: quod idem de martyre dicendum est, non posse per dissentium impedire remissionem totius pœnæ, quam affert martyr; ergo nec potest quis impedire remissionem pœnæ, quam affert Sacrificium pro eo oblatum: tam enim provenit ex mera satisfactione Christi applicata, & ex opere operato in hoc casu, quam in illis. Ratio autem est, quia ego non possum impedire, ne alius pro me offerat Sacrificium, cum oblatio non sit actio mea, sed solius offerentis: Sacrificium autem pro me oblatum affert secum illum effectum, sicut baptismus, vel martyrrium, ergo non possum impedire effectum, ad quem ego nullo modo concurrero.

Confirmatur, quia non potest aliquis impedire quod

quod Sacrificium pro ipso oblatum habeat effectum imperationis in ordine, v.g. ad sanitatem, vel quid simile, nisi fortasse per accidens, reddendo se magis indignum, pro quo exaudiat Deus, & acceptet Sacrificium, ergo nec poterit impedire per merum dissensum fructum satisfactionis, qui magis necessario oritur a Sacrificio, quam imperatio: ratio enim est vel maior, vel eadem quia licet non possum impedire, quod Deus moueat; sacrificio ad concedendum, quod petitur pro me, sic non possum impedire, quod sacrificio oblato, Deus placeat pro me.

minus gratus: sic per idem ieiunium magis satisfacic: ad utrumque enim effectum attenditur dignitas personae merentis, & satisficientis; & ideo opera Christi habebant infinitum valorem in ratione meriti, & in ratione satisfactionis.

Secundo, sacramentum Pœnitentiæ non solum confert maiorem effectum gratiæ sanctificantis homini melius disposito, sed etiam maiorem effectum remissionis pœnæ temporalis per satisfactionem sacramentalem, vel etiam per absolutionem; quando simul cum culpa remittitur, & commutatur pœnâ æterna in temporalem; commutatur enim in minorem, si subiectum sit melius dispositum: ergo effectus etiam ille potest pendere à mentura dispositionis: cur ergo non pendebit, quando per Sacrificium confertur?

Hinc sumi potest ratio à priori; quia sicut sacramenta taliter applicant merita Christi ad effectum gratiæ, vt quali substituantur pro merito proprio ipsius hominis, vt sicut homo per propriam contritionem iustificaretur, & acciperet plus, vel minus gratiæ secundum mensuram contritionis; sic per sacramentum, quasi per meritum proprium, accipiat gratiam iuxta mensuram propriæ deuotionis: ita similiter ad satisfactionem applicant satisfactionem Christi, quæ substituitur loco satisfactionis propriæ: quare sicut hæc causaret plus, vel minus remissionis pœnæ iuxta mensuram deuotionis, & dispositionis: sic sacramentum causet eandem effectum inæqualiter. Cum ergo Sacrificium applicet etiam satisfactionem Christi, & faciat illam nobis quasi propriam satisfactionem, debet sequi eandem mensuram & inæqualitatem in causando, quam haberet propria satisfactio.

Obicit primo Suarez, quia hic effectus totus pendet ex intentione applicantis Sacerdotis; ergo tantus est, quantum vult Sacerdos, & non pendet ex dispositione alterius, cui applicatur: ille enim solum se habet, vt is, cui donatur remissio pœnæ: donatio autem mensuratur solum ex voluntate donantis. Respondeo, etiam in sacramento, Pœnitentiæ Sacerdos condonat pœnam per satisfactionem, quam imponit; & tamen cõdonatio illa mensuratur non solum ex intentione Sacerdotis condonantis, sed etiam ex dispositione suscipientis. Sic ergo fieri poterit in Sacrificio, in vtroque enim casu Sacerdos solum applicat causam, scilicet sacramentum vel Sacrificium, quod ex se postea operatur effectum iuxta suam institutionem. Vnde non se habet Sacerdos, sicut Papa cõcedens Indulgentiam: hic enim non solum applicat causam, sed determinat effectum, dum concedit remissionem tantæ, vel tantæ pœnæ: at vero Sacerdos non ita determinat effectum sed solum applicat causam ad totum effectum, quem ex sua institutione potest operari.

Vnde colligi etiam potest ratio differentiæ inter Sacrificium, & satisfactionem propriam, quam aliquis alteri applicat: hæc enim non habet maiorem effectum pro meliori dispositione eius, cui applicatur; quia totum suum valorem accipit à dignitate, & honestate operantis, & operis; quæ cum sit finita, non potest dare maiorem, & maiorem effectum sine termino: aliunde vero ille, cui datur satisfactio, non potest influere valorem, cum nulum habeat influxum in illud opus. At vero in sacrificio valor licet pro vt consideratur provenire à Sacerdote offerente, sit finitus, & ideo hic, etiam si applicetur, alteri nõ possit crescere ex meliori eius dispositione; si tamen consideretur, pro vt respõdet Christo

199. Sed dubitatur vltius septimo, an melior dispositio illius, pro quo offertur, faciat, quod fructus Sacrificij sit maior. Et quidem an melior dispositio offerentis auget valorem Missæ, dicemus *secl. sequenti*: nunc solum agimus de illo, pro quo offertur: de quo P. Suarez dicta sct. 10. *Nihilominus*, dicit, ex inæquali eius dispositione non augeri, vel minui fructum sacrificij; quam sententiam sequitur etiam Coninc. *h. dub. 9. n. 171. & 172.* saltem quoad effectum remissionis pœnæ temporalis; quia hæc remissio datur per modum donationis; sicut quando vnus homo applicat alteri satisfactionem proprii ieiunij, quæ quidem non erit maior in eo, cui applicatur, pro meliori eius dispositione, sed solum attenditur ad eum, qui applicat, ex cuius intentione determinatur quantitas applicanda.

P. Valq. *disp. 2. 31 c. 7. n. 49.* dicit, requiri quidem intentionem Sacerdotis applicantis, ipsum tamen fructum determinari ex deuotione illius, cui applicatur, non ex quacumque deuotione, sed illa, quam erga hoc Sacrificium habet, vel habuit; nã ratione huius deuotionis non consideratur, vt mere recipiens, sed vt aliquo modo concurrrens, & offerens, quatenus est membrum Ecclesiæ. quæ per Sacerdotum dicitur offerre.

200. Mihi probabilius est, quod absolute crescat effectus etiam remissionis pœnæ in eo, pro quo offertur, ex meliori ipsius dispositione siue habituali, siue etiam actuali. Quæ videtur esse sententia S. Thomæ *q. 79. art. 5.* vbi de hac oblatione dicit, quod sit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus secundum quantitatem deuotionis, & *art. 7.* ad 2. dicit illis tamen prodest plus, vel minus, secundum modum deuotionis eorum. Nec oppositum indicauit in *4. dist. 45. quest. 1. art. 4. quest. vnc. 1.* vbi loquitur solum de suffragiis, & satisfactione ex opere operantis, quam vnus pro alio offert.

201. Ratio præcipua desumitur ab exemplo sacramentorum, quæ quidem effectum suum conferunt maiorem, vel minorem, secundum mensuram dispositionis, & deuotionis illius, cui confertur: non apparet autem verisimilis ratio differentiat inter effectum sacramenti, & Sacrificij, cum vterque sit ex opere operato, vterque fiat per applicationem mentorum, & satisfactionis Christi, quæ inæqualiter poterant applicari, &c.

Dicunt aliqui, differentiam esse inter gratiam, quæ est effectus sacramenti, & remissionem pœnæ, quæ est effectus Sacrificij; quia per gratiam homo perficitur intrinsicè, & sit melior, remissio autem pœnæ est cõdonatio extrinseca, & ideo non requirit dispositionem positiuam in subiecto. Sed contra hoc est, primo, quod effectus remissionis pœnæ secundum se, licet non perficiat intrinsicè subiectum, pendet tamen plerumque in sua quantitate à dispositione subiecti: nam qui maiorem gratiam, & sanctitatem habet, sicut per actum ieiunij, ceteris paribus, plus gratiæ meretur, quam alius, qui est

203. Respondetur secundum

Hinc sumitur ratio à priori

204. Obicit primo Suarez

Respondetur

205. Discrimen inter Sacrificium & satisfactionem propriam

Christo offerenti, & applicati sua merita, & satisfactiones, non habet hanc limitationem, sed potuit applicari à Christo ad maiorem, & maiorem effectum. Quibus ergo noluerit communicare efficaciam infinitam, congruè tamè finitum, ut sicut in Sacramentis applicuit merita infinita ad effectum finitum, determinandum tamen iuxta dispositionem suscipientis, sic in Sacrificio applicaret satisfactionem ad effectum quidem finitum, determinandum tamen iuxta dispositionem illius, cui confertur.

206. Secundo obiicitur, quia Sacerdos ita potest pro sua libertate applicare effectum oblationis, ut possit illum dividere inter duos per aequales partes, & tunc singuli habebunt aequalem effectum, licet vnus sit sanctior alio, & magis deuotus; ergo non pendet ex dispositione suscipientis, sed ex metâ applicatione & distributione Sacerdotis. Respondetur, Sacerdotem dupliciter posse facere eam diuisionem: primo diuidendo valorem, & virtutem, ac efficaciam quasi in actu primo, & tunc dimidia pars efficaciam habebit maiorem effectum in vno; quam in alio; quia equalis efficacia potest magis operari in subiecto magis disposito; & hoc modo communiter fit illa diuisionem. Secundo posset Sacerdos intendere, quod de facto aequalis poenae pars remittatur vtrique; in actu secundo, & ad hoc non deberet applicare valorem Sacrificij per partes aequales, sed per aequales, vel inaequales, prout Deus videt congruere ad operandum effectum aequalem in vtroque; Numquam ergo Sacerdos determinat immediate effectum, sed partem causae, vel efficaciam in actu primo ad causandum talem, vel talem effectum.

Hinc infero, hanc inaequalitatem effectus non debere desumi solum ex deuotione, quam quisque habet erga hoc sacrificium, vt volebat P. Vasq. Nam si aliquid probat exemplum, quo ipse virtutis ex effectu sacramentorum; probat, desumendam esse ex quolibet excessu deuotionis, aut sanctitatis, prout in sacramentis desumitur. Et quidem verba etiam illa Canonis, quae ipse affert: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio, quae indicare videntur illam inaequalitatem effectus, non loquuntur solum de deuotione, erga hoc sacrificium, sed omni prorsus deuotione, & fide.*

208. Nec ratio, qua P. Vasquez mouetur, id probat ex eo, quod per illam deuotionem erga hoc sacrificium videntur aliquo modo concurrere, & offerre. Alius enim est fructus, qui illi correspondet vt offerentibus cum Sacerdote; alius, qui datur eis ex oblatione pro eis applicata. Primus daretur independentem ab hac applicatione speciali. Secundus vero è contra daretur, etiam si nullo modo vellent offerre per Sacerdotem; & de hoc quaeritur, an sit inaequalis iuxta mensuram dispositionis: nam ille alius exiguus est, & communis omnibus fidelibus baptizatis. Non ergo attenditur ad inaequalitatem secundi fructus, quod ipsi offerant, sed quod pro ipsis offeratur, sub qua consideratione deuotio illa specialis erga hoc sacrificium, licet faciat illos magis offerentes, vt ita dica non tamen sola illa reddet habiles, vt pro illis offeratur.

107. Dubitatur octauo, an requiratur in eo, pro quo offeratur, indigentia actualis. Responderetur affirmatiue cum communi, Suarez dicta sect. 10. Vasquez disp. 2. 3. in fine, & aliis. Nam sicut Indigentia non acquiritur pro peccatis futuris, nec satisfactio sacramentalis tollit reatum poenae pro peccatis postea committendis; sic nec hoc sacrificium

debet soluere pro poena nondum debita hoc enim esset dare quandam impunitatem peccandi; & solutio ex natura sua supponit debitum. Vnde reprobatur consuetudo illorum, qui applicant Missas tunc pro illis, qui postea illas petunt, & elemosynam, seu stipem offerunt. Quod merito prohibendum dixit Henriquez cum aliis lib. 9. de sacrificio c. 21 §. 2. & prohiberi de facto praecipit Congregatio Concilij Tridentini in responsione missa ad Cardinalem de Gueuara Archiepiscopum Hispalensem 15. Nouembr. anno 1605. sub Paulo quinto in haec verba. *Omnes vno ore in eam sententiam inuenit, vt huiusmodi vsu huiusmodi applicandi, qui postea eas petunt, vel in id si per collaturi sunt tanquam periculosus scandalosus, atque aduersus veritissimum Ecclesiae more in ista regione non a aliquot Theologorum opinione non in praevidendum nullus prorsus tollatur, atque eliminetur.* Quod responsum se vidisse apud illum Cardinalem testatur Granado de Eucharistia Controuers. 6. ar. 14. §. 1. c. 7. n. 15. Aduerto tamen, licet hac indigentia prequiratur ad fructum remissionis poenae participandum propter rationes assignatas, eas tamen non procedere circa fructum imperationis: nam licet non possum ego hodie satisfacere pro peccato nondum commisso, possum tamen hodie orare pro auxilio in necessitate futura; sicut orabat Dauid Psal. 70. *Ne proicias me in tempore senectutis meae, desererit virtus mea, ne derelinquas me.* Similiter ergo poterimus hodiernum sacrificium offerre ad impetrandum auxilium Diuinum pro necessitatibus futuris.

Qualis applicatio requiratur in sacerdote.

Dubitatur nono de applicatione Sacerdotis requisita, vt proficit sacrificium eius, pro quibus offertur. Et in primis dubitatur soleri, an Deus attendat ad eius intentionem habitam, an ad debitam; hoc est, an ad illam quam vel iuxta Praelati praecceptum, vel iuxta aliam obligationem debebat habere, an vero ad illam, quam de facto habet. Non desunt enim, qui dicunt, non posse Sacerdotem valde offerre contra intentionem Praelati praecipientis, vt offerat pro alio. Scorus & Gabriel, quos affert Vasquez disp. 2. 3. cap. 6. n. 31. qui hoc ipsum dicunt, quando Sacerdos ex iustitia tenebatur offerre pro alio. Alij id affirmant, saltem quando Religiosus offert contra praecceptum Praelati. Ita Ledesma, quem affert Vasquez vbi supra num. 32. Ledesma, quem affert Vasquez Corduba lib. 1. q. 3. opus 6. Fraxinellus, & Gauantus, quos affert Diana tract. de celebrat. Missarum, resolut. 7. qui eam sententiam probabilem existimat.

Merito tamen illam reiciunt Theologi recentiores fere omnes; Suarez disp. 7. sect. 9. Vasquez vbi supra, & alij fere omnes. Ratio potissima est, quia in sacramentorum administratione voluntas subditi non pendet à voluntate superioris quoad valorem actionis (excepto sacramento Penitentiae, in quo requiritur essentialiter iurisdicctio, cuius collatio dependet à voluntate superioris). Baptismus enim erit validus, etiam si fiat contra Praelati praecceptum, & sic de aliis sacramentis; ergo & oblatio sacrificij erit rata & valida, licet fiat illicitè contra Praelati intentionem & voluntatem. Alioquin si voluntas Praelati, vel debitu iustitiae preualeret, consequens est, vt qui contra illud debitu Missas alius applicat, ad nihil postea teneatur, quia quidquid ipse contra

Suar. Vasq. Requiritur Indigentia actualis in eo pro quo offeratur

tentaverit, sacrificium pro illis fuit acceptatum, quibus debebatur.

Non defuit Modernus aliquis, qui argumento contrariae sententiae conuictus dixerit receptione ipsam sacramenti contra Praelati intentionem fore inualidam, atque ideo si Religiosus contra voluntatem Praelati, nolentis eum ordinari, tentaret Ordinem sacrum suscipere, quantumcumque Episcopus veller conferre, & subditus veller rec pete, non recepturum tamē Characterem, nec Ordinem; quia voluntas subditi subordinatur omnino voluntati Praelati, qui potest irritare subditi consensum; sine consensu autem valido eius, qui ordinatur, sacramenti collatio inualida est.

213. Caterum falsitas huius doctrinae ostendit falsitatem illius sententiae, ex qua haec corollaria deducuntur. Si enim semel velis, atque subordinati voluntates subditorum in hac materia voluntati superioris, ac in aliis; inde etiam alius infertur poterit, ordinationem, aut sacramentum collatum à ministro excommunicato, praesico, haeretico, &c. non esse validum, quia Ecclesia praescindit eos, & reddit inhabiles, quantum potest, ad omnes actiones sacras exercendas. Sicut ergo potest Ecclesia reddere voluntatem subditi inhabilem ad contractum, ad professionem, & alia eiusmodi, ita ut actio sequuta non sit valida; potuit reddere inhabiles illas personas ad volendum conferre, vel etiam suscipere sacramenta; atque adeo eorum collatio, vel susceptio etiam non erit valida, quod nemo concederet. In Matrimonio quidem id fieri potuit; quia qua parte contractus civilis erat, subiaceret legibus humanis, & potuit Ecclesia reddere aliquos inhabiles ad volendum talem contractum in talibus circumstantiis in Sacramento autem, qua Sacramentum est, nemo id concedere potest.

214. Ratio autem à priori huius differentiae non videtur desumenda ex eo solum, quod in Sacramento homo non videatur tam agere, & contrahere, quam alii hominibus, quam cum Deo; quare licet in ordine ad alios homines possit dirigi, & irritari eius voluntas per Superiorem, non tamen in ordine ad Deum; haec inquam, differentia non videtur sufficere; quia per votum etiam homo non agit cum hominibus, sed cum Deo; & tamen valor voti dependet à voluntate Praelati; qui potest directe irritare voluntatem Religiosi subditi, ita ut non valeat votum, siue hoc sit per ius naturae, siue per ius Ecclesiae; quae hanc facultatem dedit iis Praelatis; de quo late Thom. Sanchez *lib. 4. de voto. c. 24. n. 28. & sequentibus*. Potuisset ergo ex hac parte subiaccere etiam voluntati Praelati voluntas subditi in ordine ad conferenda, vel recipienda Sacramenta. Vnde non videtur omnino certum id, quod Suarez in praesenti loco citato supponit non posse etiam dependere à Praelato voluntatem subditi in ordine ad applicandam alii satisfactionem suorum operum ex opere operantis, sed hanc fore ratam, & validam, etiam contra Praelati voluntatem: Hoc inquam, non videtur certum, saltem loquendo de possibili; nam sicut potest Praelatus subditum nimis propensum ad vota emittenda reddere inhabilem, & irritare eius consensum, non apparere, cur subditum imprudentem, & prodigum in applicanda sua satisfactione alii non possit coercere, & irritare antecedenter eius consensum.

Quidquid tamen de hoc sit ratio differentiae in casu nostro desumenda est ex ipsa Sacramentorum institutione: nam etiam in humanis certum est, quoties Superior aliquis supremus aliquid subdi-

to committit, quod eius nomine faciat, vel aliquid subditis concedit; non pendet subditus in usu commissionis, vel facultatis à voluntate Praelati, vel Superioris immediati. Si v.g. Generalis alicui committat, ut eius nomine visitet, inquirat, praecipiat, &c. in aliqua causa determinata; non potest Praelatus inferior impedire, vel irritare gesta per subditum quoad illam causam; quia quoad illam operatur auctoritate, & nomine Praelati supremi, per quam iam eo ipso eximitur à potestate inferioris quoad illam causam. Similiter si idem Generalis concedat subdito immediate facultatem donandi, accipiendi, vel vendendi aliquid non potest Praelatus inferior impedire valorem illius donationis, vel contractus, quia quoad illam non pendet voluntas subditi ab eius voluntate. Cum ergo Christus Princeps supremus Sacramentorum ministros sibi assumat, ut suo nomine immediate tales actiones exerceant, cum etiam facultatem det omnibus accipiendi gratiam, & Characterem immediate per talia media, consequens est, ut tam offerentes, quam suscipientes, quoad valorem collationis, vel susceptionis Sacramentorum, non dependeant à potestate Praelatorum inferiorum; quia ea omnia fiunt ex potestate, & voluntate Christi immediata. Quod autem dicimus de valore Sacramenti, dicendum est patitur de valore oblationis pro aliquo factae; quia quoad hoc operatur etiam Sacerdos ut minister Christi, & ex potestate ab ipso accepta.

Respondent aliqui, oblationem sacrificij non posse, quoad substantiam, pendere à voluntate Praelati; posse tamen pendere, quoad applicationem pro hoc, vel illo. Sed contra; quia utrumque fit immediate ex potestate à Christo accepta, ut constat ex forma ipsa Ordinationis, qua non solum datur Sacerdoti potestas consecrandi, sed etiam applicandi Sacrificium, illis verbis: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vivis & defunctis*; ergo quoad applicationem etiam operatur ut minister Christi, & ex commissione, ac potestate ab ipso accepta.

216. Instat aliqui. Respondetur.

Adde, etiam si daremus, posse Praelatum inhabilem reddere subditum ad applicandum sacrificium pro alio, quam pro Petro, atque ideo non posset iam valide pro alio applicare; adhuc non posset dici, quod Sacrificium illud prodesset Petro, nisi Sacerdos positivè pro ipso offerret. Ad hoc enim retorqueri potest argumentum, quo ipsi utuntur ex aliis actionibus humanis: nam licet Ecclesia possit reddere inhabilem aliquem ad professionem emittendam in alia Religione praeter istam; si tamen ipse de facto profiteatur in alia; eius quidem professio erit irrita, non tamen acceptabitur à Deo pro illa alia Religione, in qua Ecclesia volebat, nisi ipse etiam positivè velit in eo profiteri. Aliud enim est, posse irritare eius voluntatem, ne habeat effectum; aliud vero dirigere efficaciter illam, ut habeat effectum, quem ipse non vult; quod quidem Superior facere non potest. Cum ergo oblatio Sacrificij pro aliquo sit actio ipsius Sacerdotis; non potest Praelatus facere, quod ipse de facto offerat pro Petro, si ipse expresse vult non offerre pro Petro; sed pro Ioanne. Non potest ergo acceptari illa Missa à Deo pro eo, quem Praelatus vult; licet non acceptaretur pro illo, quem Sacerdos vult contra Praelati voluntatem.

217. Retorquetur argumentum quo videntur ex aliis actionibus hominum.

Imo haec doctrina, quoad hoc vltimum, eodem modo locum habere debet in applicatione satisfactionis propriae ex opere operantis, quam esto quod non posset valide applicare Religiosus con-

218. Hac doctrina valet etiam quoad hoc tra

pro applica-
tione satisfac-
tionis propria
ex opere ope-
rantis.

219.
Dubitatur
decimo.
Suarez.

Vasquez

220.
Primo hoc
obligatio est
ex voluntate
Ecclesiæ.

221.
Secundo non
est obligatio
communio nisi
satisfactio
sed impetra-
tionem.

222.
Nec obstat ar-
gumentum su-
pra indicatum,
ad quod re-
spondetur

tra voluntatem, & irrationem Prælati, non posset tamen Prælati facere, vt contra voluntatem subditi illa facti factio alicui applicaretur: sicut licet possit Prælati irritare voluntatem subditi ad vouendum, non potest tamen facere quod obligetur voto contra intentionem ipsius vouentis, quia hæc omnia requirunt consensum personalem, qui aliena voluntate non potest suppleri.

Circa eandem applicationem dubitatur decimo. vtrum sacerdos debeat offerre pro omnibus, qui sunt Ecclesiæ membra. P. Suarez disp. 78. sect. 2. §. disp. 79. sect. 9. §. Secundo inquiri, docet, obligari quidem ad offerendum pro omnibus, non tamen ad applicandam illis aliquam partem satisfactionis pro pœna, quæ ex opere operato provenit ex hoc sacrificio: sufficit enim applicare impetrationem vniuersaliter pro omnibus. P. Vasquez disp. 23. c. 6. n. 3. §. dicit ad vtrumque effectum debere offerri pro omnibus, imo nõ posse separari vnum ab alio. Quamuis enim pendeat à voluntate Sacerdotis, quod offeratur pro hoc homine, vel non offeratur: si tamen applicat, & offert pro illo, non potest determinare efficaciam Sacrificij ad vnum effectum, & non ad alium, quia Sacrificium semel applicatum ex se operatur.

In hoc puncto existimo in primis hanc obligationem non esse ex iure Diuino, & institutione Christi, sed ex voluntate Ecclesiæ; quia licet sacerdos sit minister publicus; non est tamen necesse quod semper intercedat pro omnibus: ad procuratorem enim publicum pertinet etiam nunc agere pro isto, postea pro illo, iuxta necessitates occurrentes. Aliunde vero si ex Christi institutione esset, quod semper offerret pro omnibus, non posset Ecclesiæ prohibere, vt aliquando prohiberet, ne offerat pro aliquibus, scilicet pro excommunicatis, & pœnitibus.

Secundo existimo, non esse obligationem communicandi omnibus, & singulis membris Ecclesiæ satisfactionem, quæ provenit immediate ex opere operato per hoc sacrificium: satis est offerre pro omnibus, ad impetrandum non solum alia bona, sed etiam remissionem pœnæ, quæ impetratio non minuet effectum illum immediatum, quem per modum satisfactionis confert hoc sacrificium iis, quibus ad hoc applicatur. Cum enim supponam, hunc effectum non esse infinitum, sed proportionem determinatam, & finitam; dicendum videtur non esse obligationem diuidendi illum pro omnibus Ecclesiæ membris; tum quia hoc esset in magnum detrimentum eius, cui specialiter applicatur, tum etiam, quia deberet Sacerdos taxare, quantam partem velit singulis applicare, an singulis tantam, quantam ei, pro quo specialiter offert, an dimidiam partem omnibus simul, vel alio modo. Sacrificiũ enim de se est indifferens, vt hoc vel illo modo eius fructus distribuatur.

Nec obstat argumentum supra indicatum, quo videtur Vasquez, quod non possit offerri pro aliquo, quin applicetur ad omnes effectus sacrificij. Respondetur enim, imo posse offerri pro aliquo, & nõ applicare totum effectum sacrificij; vt quando applicatur duobus ex æquo. Sicut ergo effectus satisfactionis potest applicari non totus, sed media pars: sic effectus diuidi potest, & applicari alicui impetratio, non satisfactio. Nõ enim se habet, quoad hoc, sicut sacramenta: nam sacramentum non potest applicari alicui, quin applicetur ad totum effectum; nec potest applicari duobus, vt inter eos

diuidatur effectus, vt fit in sacrificio. Ratio autem est, quia in sacramento non est necessaria intentio applicandi diuersa, sed solum faciendi illud, hancque de se operatur effectum: vnde sacramentũ Eucharistiæ etiã absque intentione applicandi illud Petro, daret effectũ Petro, si ab eo licite sumeretur. At vero sacrificium potest quidem fieri, & nõ prodesse aliis, nisi eis applicetur ab offerente, quia ultra intentionẽ offerendi requiritur intentio applicandi alicui, quæ intentio in aliis sacrificijs habet operari iuxta determinationem applicantis. Cum ergo hoc sacrificium sequatur naturam, & conditionem sacrificij, oportuit, vt exigeret applicationem ministeri ad determinandam eius indifferenciam, quia sicut de se est indifferens ad operandum, vel non operandum in aliis nisi applicetur iis; sic est indifferens, ad operandum tantum, vel talem effectum, cui possit diuersa intentione offerri sacrificium pro aliis, scilicet vel ad impetrandum, vel ad expiandum, vel ad gratias agendas, &c. Quamuis ergo Ecclesiæ velit quod sacerdos offerat pro omnibus Ecclesiæ membris non obligat, vt distribuatur inter illos effectum illum satisfactionis: ille enim etiam dicitur offerre pro aliquo, qui per sacrificium vult impetrare illi auxilium, quo liberetur à malis, quæ patitur, vel timet: & in hoc sensu dicimus vere offerre pro omnibus fidelibus viuus, atque defunctis, quibus etiam impetrare volumus condonationem pœnæ debitorum modo supra explicato per modum impetrationis.

Hinc oritur dubium vndecimum, an si Sacerdos contra hanc Ecclesiæ voluntatem, aliquem à fructu sacrificij excluderet, factum teneret. Suarez disp. 78. sect. 2. §. sed quæri rursus potest, dicitur validam fore exclusionem, quoad fructum, qui provenit postea ex opere operato, vel ex priuata intercessionem Sacerdotis, non vero quoad fructum, qui provenit ex parte Ecclesiæ impetrantis, & offerentis; quia cum intentio Ecclesiæ sit orare, & offerre pro omnibus, Sacerdos eo ipso, quod veritas Ecclesiæ, & in eius persona orat, non videtur habere potestatem excludendi aliquem. Idem docet Coninch ar. 1. dub. 9. n. 170.

Contrarium tamen mihi verius videtur, quod scilicet factum tenebit, & excludetur ille etiam à fructu ex parte Ecclesiæ; quia licet loquatur verbis Regis apud Pontificem, si tamen non habeat animum significandi per verba, quod ipsa sonant, & hoc totum sit Pontifici, certe non petit totum id, quod verba sonant, nomine Regis nam petere nomine Regis non fit, nisi per verba, quibus velit significare Regis voluntatem. Si ergo non vult significare totum, quod verba sonant, sed aliquid aliud, non petit totum illud nomine Regis. Adde, Ecclesiã non offerre immediate hoc sacrificium, sed per Sacerdotem, qui immediate offerret. Si ergo Sacerdos non vult offerre immediate pro tali persona, non potest Ecclesiã offerre mediate pro illa; quia causa mediata non causat mediate, quod causa immediata non causat immediate. Si ergo Sacerdos habet voluntatem positiuam excludendi aliquem à fructu sacrificij seu non offerendi pro illo, quæ voluntas sit magis efficax, quam illa alia implicita quam habet, offerendi iuxta Ecclesiæ intentionem, & proferendi verba omnia cum intentione, quam Ecclesiã habet in illis verbis, valida erit illa exclusio, licet sit illicita, & contra debitum charitatis, & obedientiæ.

Dubitatur

225. Dubitatur duodecimo, si Sacerdos non applicet sacrificium pro aliquo, quid fiat de fructu illo; & an reponatur in Ecclesie thesauro. Suarez dicta sect. 5. §. Tertio inquiri potest, dicitur nemini dadi fructum in illo casu, sed vel reponendum in Ecclesie thesauro, vel verius non extrahendum ab illo; iam enim erant omnes satisfactiones Christi prius in ipso thesauro. P. Valq. disp. 231. c. 3. n. 10. & 11. dicit, sacrificium nec offerenti, nec alteri prodesse per modum sacrificij, nisi pro ipso offeratur, & ideo Christo non profuisse suam mortem per modum sacrificij, quia eam non obtulit pro se, sed pro nobis.

Hunc modum dicendi impugnavi disp. 29. de Incarnatione sect. 2. num. 21. Nunc addo, licet ut sacrificium proficit aliis per modum sacrificij, necesse sit, quod offeratur pro illis: id tamen non videtur verum respectu ipsius offerentis. Nam sicut ieiunium meum non proderit alteri, nisi offeram illud pro ipso, mihi tamen absque ulla tali relatione proderit etiam ut ieiunium, & afferet satisfactionem: sic oblatio sacrificij ex opere operantis, loquendo de aliis sacrificijs, non proderit alteri, nisi pro illo ab offerente offeratur, ipsi tamen offerenti absque ulla alia relatione proderit, sicut alia bona opera: & per consequens afferet meritum, & satisfactionem propriam, etiam ut tale opus est, & per consequens etiam ut sacrificium: neque enim sacrificium habet diversum modum cauendi hos effectus ab eo, quem habent alia bona. Si ergo afferet satisfactionem, proderit offerenti per modum sacrificij.

227. Loquendo autem de nostro sacrificio, fateor si Sacerdos nulli illud applicet, non habiturum specialem effectum impetrationis, qui habetur, quando specialiter volumus per sacrificium impetrare. Nam licet omnia opera bona habeant aliquod genus impetrationis minus propriae, non tamen illam propriam, quae correspondet orationi nam qui nihil petit, non dicitur impetrare, si tunc loquendo: Qui ergo per sacrificium nihil a Deo petit, non impetrabit eo genere impetrationis. Ceterum loquendo de effectu satisfactionis pro pena temporalis, probabile videri potest, sacrificium habiturum suum effectum in ipso offerente, si nulli alteri ab ipso applicetur. Nam sicut alia sacrificia hoc ex sua natura habent, ut, quantum possunt; proficiat offerenti, etiam si ipse hoc non intendat: sic debuit hoc sacrificium institui iuxta conditionem, & naturam aliorum sacrificiorum, ut prodesset etiam ex opere operato offerenti, dum ipse suam partem aliis non applicat.

228. Aliunde tamen oppositum videtur dicendum: nam licet illud argumentum, & exemplum probet de effectu, qui Sacerdoti ut offerenti responderet, non videtur probare de effectu, qui correspondet Christo, ut principali offerenti: hic enim non oritur ex oblatione Sacerdotis, ut est ipsius, sed ex oblatione Christi, qui tamen voluit, ut Sacerdos applicaret hanc suam portionem, cui vellet: quod si ea non applicat, non est cui proveniat ipsi Sacerdoti, cum non sit ipse solus offerens, sed etiam Christus, qui suam portionem potest applicare, cui vellet, quod si non applicetur, debuit potius provenire ipsi Christo offerenti, si ipse indigeret, non eius ministro. Sicut si dominus per famulum det eleemosynam, & committat etiam famulo, ut applicet satisfactionem illius eleemosynae pro defuncto, aut viuo, pro ut voluerit, tunc si famulus nulli applicet, habebit quidem ipse famulus partem satisfactionis correspondentem sibi iuxta partem, quam habet in illa eleemosyna: satisfactionem

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

vero correspondentem domino non acquirere sibi, nisi ex commissione sibi facta eam specialiter sibi applicet, sed potius redibit illa pars ad dominum, cuius est illud opus bonum, & cui debet prodesse dum alteri non applicatur. Sic ergo dicendum videtur de effectu huius sacrificij, qui correspondet Christo ut offerenti. Ceterum de facto credibile, totum hoc provenire in illo casu ipsi Sacerdoti vel etiam aliis: quia sepe videtur habere intentionem generalem, quod proficit, quantum possit illud sacrificium ipsi, & aliis omnibus: quam intentionem satis explicat illa verba: Offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis, &c. & pro omnibus fidelibus Christianis vivis, &c. & pro omnibus defunctis, ut mihi & illis proficiat ad salutem, &c. Quare dum non applicat specialiter portionem Christo correspondente pro aliis, videtur velle, quod omnibus, pro quibus offert, accrescat.

Dubitatur decimotertio, an possit offerri pro energumenis. De hoc tamen bene Valquez disp. 227. c. 11. n. 4. quod ostendit, non fuisse id prohibitum in Concilio Eliberit. can. 29. ubi solum prohibetur, quod ministrant huic sacrificio, vel quod eorum oblationes, & nomina recitentur inter Missarum solennia. Denique dubitari posset, an sufficiat intertio habitualis, vel requiratur virtualis ad applicandum fructum huius sacrificij pro alio. De hoc tamen diximus late supra disp. 8. de Sacram. in gene. sect. 5. & 6.

SECTIO XI.

De iis, quibus, ut offerentibus, proveniunt fructus huius sacrificij.

230. Non loquitur de Christo, qui ut vidimus sect. 6. est principalis offerens, sed de aliis, inter quos primum locum obtinet minister immediatus, seu Sacerdos consecrans, & celebrans. Deinde, qui ministrant, ut Diaconus, Subdiaconus, & alij ministri; postea alij circumstantes: illi etiam, qui stipem dant Sacerdoti, vel alio modo concurrunt ad oblationem sacrificij.

Porro, has personas praeter celebrantem in aliquo sensu, saltem mediate, offerre sacrificium, & non solum pro iis offerri; dubitari non potest. Primo, quia id colligitur ex verbis Missae, in qua Sacerdos loquitur saepe in plurali de omnibus: Offerimus tibi, Domine. &c. & de circumstantibus dicit: qui tibi offerunt, &c. & Diaconus simul cum Sacerdote in oblatione calicis dicit: Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, &c. Secundo quia offerre sacrificium est actus quidam religionis, quo colitur Deus: hic autem cultus non exhibetur a solo Sacerdote, sed ab omnibus aliis, qui per oblationem sacrificij presentantur, Deum esse auctorem vitae, & mortis; ergo omnes offerunt sacrificium. Tertio quia ille, qui vult audire Missam, non vult solum audire materialiter illas voces, & videre quae aguntur, alioquin caecus, & surdus non obligaretur illo praecipito, nec etiam vult solum adesse corporaliter in Ecclesia; potest enim aliquis absque intentione audiendi Missam, velle adesse ibi ex alio fine. Vult ergo offerre illud sacrificium simul cum Sacerdote; alioquin non restat, ad quid terminetur illa intentio audiendi Missam. Quarto, quia si audire Missam solum esset, quod Sacerdos pro me offerat ut presente; sequeretur, quod posset Sacerdos facere, quod ego vere non satisfecerim praecipito audiendi Missae; nec Missam audierim, quatuor de debito modo affuerim sacrificio: posset enim Sacerdos, saltem illicite, excludere me, & nolle villo modo pro me offerre sacrificium.

De facto tamen semper videtur habere intentionem generalem.

229. Potest etiam offerri pro energumenis.

230.

Huius personae praeter celebrantem uti offerre sacrificium certum est, primo colligitur ex verbis Missae.

Tertio.

Quarto.

Sacrificiū: quo tamen casu nemo dicit, me non audisse Missam, & satisfecisse præcepto; quia nimirum licet Sacerdos non obulerit pro me, ego tamen obulari simul cum Sacerdote.

231.

Quæritur ergo an omnes isti participent fructum Sacrificij ac opere operato. Prima sententia affirmat.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Hoc ergo supposito, difficultas est, an omnes alij, qui offerunt præter Sacerdotem, participant fructum huius Sacrificij ex opere operato, an illi soli, quos quibus à Sacerdote offertur, & applicatur. Prima sententia docet, omnibus iis, præter fructum, quem habent ex opere operantis, provenire fructum ex opere operato, si sint in statu gratiæ. Hanc tenet Suarez Disp. 79. Sect. 3. §. Quarto de ceteris. Henriquez lib. 9. de Missæ Sacrificio c. 20. num. 2. & alij, quos citant. Primo, quia oblatio huius Sacrificij est fructuosa ex opere operato; ergo omnes, qui offerunt, participant eius fructum; sicut quia susceptio Sacramenti est fructuosa, omnes qui suscipiunt, participant illum fructum. Secundo, quia alioquin, qui audit Missam, non accipit maiorem fructum, quam qui non audit, si Sacerdos pro utroque æqualiter offerat. Tertio addere possumus, hoc Sacrificium successisse omnibus antiquis, & in gradu excellenti illa antecellere: ergo eius oblatio non limitatur ad solum fructum, quem devotio singulorum afferret ex opere operantis: hoc enim antiqua etiam habebant. Denique, quia si vnus audiat veram Missam, & alter cum æquali devotione ex parte sua audiat Missam Sacerdotis ficti, non est credibile, quod non accipiat aliquid plus virtute veri Sacrificij ille prior, quam hic posterior. Cum ergo non repugnet hæc elevatio oblationis, & aliunde expedierit ad illicitos homines, ut frequenter adesset huic Sacrificio, credibile est, Christum ita id instituisse.

232.

Hinc colligitur duplicem fructum Sacerdoti fructum respicere, primum ut privata, secundum ut publica persona.

Hinc infert Suarez, Sacerdoti duplicem fructum respondere ex opere operato: alterum ipsi, ut est privata persona; alterum, ut offert nomine Christi, & in eius persona, quam portionem solam debet applicare illi, cui Missam debet: priorem vero potest sibi retinere. Rursus prior fructus non datur si Sacerdos sit in peccato, posterior datur, quia Christus offerens non debet eo privari. Deinde prior crescit ex meliori dispositione offerentis, posterior semper est æqualis, quia semper respondet Christo offerenti.

233.

Hæc sententia probabilis est. Contraria tamen probabilior est. Probatur.

Hæc sententia probabilis est, & deseruit ad commendandam magis utilitatem audiendi Missam: sed non video fundamentum firmum ad eam persuadendam. Quare magis inclino in eam partem, ut sola oblatio Sacerdotis afferat fructum ex opere operato illi cui à Sacerdote applicatur. Quam sententiam defendit Valquez disp. 231. cap. 3. n. 12. & sequentibus. Coninch dicto dub. 9. n. 161. & alij, quos citat: Quia tota efficacia huius Sacrificij in ordine ad effectum ex opere operato, videtur oriri ex eo, quod offeratur in persona Christi: ideo enim est hæc oblatio munda, quæ nulla indignitate, aut malitia offerenti inquinari potest, quia nimirum proest à Christo offerente, semper est munda, & acceptabilis: si autem non esset à Christo posset esse immunda in ordine ad omnes offerentes, si omnes immundi essent, & malo animo offerrent: & ideo Tridentinum sess. 22. cap. 2. efficaciam huius Sacrificij fundat in eo, quod eadem est nunc hostia, & idem offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsam in cruce obtulit. Si præscindatur ergo, & consideretur proest oblatio huius vel alterius personæ, non est cur habeat virtutem operandi ex opere operato. Quamvis enim res oblata de se sit infiniti valoris, hoc non sufficit, ut oblatio habeat effectum ex opere operato, ut constat ex oblatione qua B. Virgo obtulit filium suum in templo, & magis ad rem nostram exemplum potest adhiberi in eadem Virgine, Apostolo Ioanne, & alijs pijs famulis, quæ aderant iuxta crucem Sacrificio crucis, sicut nos adsumus in cruce in Missa: & tamen licet oblatio illius Sacrificij haberet infinitum valorem, proest à Christo Summo Sacerdote, illi tamen, qui aderant, licet animo offerrent Deo Sacrificium illud, non tamen habebat eorum oblatio virtutem ad causandum ex opere operato; licet res oblata esset eadem, & valeret infinitum: prius enim respicit Deus ad offerentem, & postea ad munera proest respicit ad Abel, & ad munera eius. Quia ergo solus Sacerdos offert in persona Christi; consequens est, ut oblatio non proest à persona sacerdotis, sed proest à Christo, habeat eiusmodi virtutem, & efficaciam.

Nec obstant rationes in contrarium adductæ. Ad primam enim dicimus, non quamlibet oblationem huius Sacrificij esse fructuosam ex opere operato, sed illam, qua Christus per Sacerdotem se offert: in Sacramentis autem quamlibet susceptio est fructuosa, si non sit obex in suscipiente. Ad secundum nego sequelam: nam qui audit Missam, habet in eo casu fructum etiam specialem ex opere operantis: habet item fructum alium specialem ex opere operato, quatenus per modum saltem imperationis Sacerdos offert specialiter pro circumstantibus, in quibus superat, cæteris paribus eum qui non audit Missam, si aliunde pro utroque æquæ applicet Sacerdos Missam. Si autem compararetur illi, pro quo specialiter offertur Missa, & illam non audit, cum eo qui audit, & pro quo non offertur, nisi applicatione illa univ ersali pro omnibus circumstantibus; & queratur, utri plus emolumenti afferat, & quid sit vtilius homini audire Missam, vel petere, ut pro se absente offeratur; existimo, habere se sicut excedens, & excellens: nam quod actus ad effectum remissionis pœnæ, plus proderit Missa absenti specialiter applicata; quoad imperandum vero auxilia, præservandum à periculis, & alia similia, consulerem regulariter magis, quod audiretur Missa, quam quod in absentis pro ipso offerretur. Cum enim imperatio hæc non sit semper infallibilis, ut supra vidimus, excederet cæteris paribus, facilius exaudire Deum pro eo, qui reverenter, & devote adest Sacrificio: sic enim videtur fuisse congruum ad conciliandum reverentiam, & devotionem erga Sacrificium istud: & hoc ipsum non raro miraculis, & signis extraordinariis videtur Deus ipse comprobasse.

Ad tertiam, ut hoc Sacrificium excedat Sacrificia antiqua, non est necesse, quod sub quacumque consideratione habeat effectum ex opere operato: satis est, quod illum habeat, proest à Christo offerente; & quod cum æquali devotione afferat etiam maiorem effectum ex opere operantis proest reverentia afferat propter maiorem excellentiam rei oblatæ. Ad ultimam denique dicimus, maiorem fructum habere, cæteris paribus, eum, qui audit Missam veri Sacerdotis, quam qui audit Missam fictam: habet enim ille ad minus ex opere operato fructum, quem pro modum imperationis applicat Sacerdos specialiter omnibus circumstantibus, quem fructum non habet, qui audit Missam fictam. Hinc infero primo, fructum illum, qui correspondet sacerdoti proest personæ private offerenti, vel alii, qui aliquo modo offerunt concurrente ad Sacrificium, deperdi omnino, quod attinet ad remissionem

nam pœnæ, si offerens sit in statu peccati; quia peccator non est capax remissionis pœnæ, nec pro se, nec pro alio, per communicationem suffragij; non perire tamen omnino fructum, qui eis correspondet per modum imperationis, quia peccator potest pro se, & pro aliis etiam aliquid impetrare. Quare peccator audiens Missam, potest virtute illius liberari à multis periculis, & impetrare sibi auxilia ad impetrandum pro aliis, licet neutra impetratio sit infallibilis.

Infero secundo; licet omnes fideles aliquo modo sint offerentes in singulis Missis, quatenus sacerdotes offerunt ex commissione Ecclesiæ, & offerunt eius nomine, quæ constat ex omnibus, & singulis fidelibus; hoc tamen non sufficere, ut ex singulis Missis singuli iusti habeant fructum remissionis pœnæ ex opere operato; quia ille modus offerendi, ut diximus, non affert illum effectum ex opere operato. Affert tamen effectum impetrationis ex opere operato, quia omnes per sacerdotem orant, & ipse etiam orat, & offerunt ad impetrandum pro omnibus. Sed neque possunt singuli iusti per omnes Missas satisfacere pro debito pœnæ ex opere operantis; quia licet illa Missa sit illis voluntaria in causa, seu in voluntate illa confusa, qua volunt offerre sacrificium per omnes Ecclesiæ Sacerdotes: ipsa tamen Missa non affert novam pœnalitatem huic homini, ratione cuius censetur dignus ut acceptetur illa voluntaria pœnitio pro aliquo debito pœnæ; nec est credibile, quod per singulas Missas continuo liberetur quilibet iustus ab aliqua parte debite pœnæ.

Infero tertio cum Suarez loco citato; licet effectus, qui correspondet sacerdoti ut offerenti nomine suo, & aliis offerentibus, crescat pro meliori dispositione actuali, vel habituali offerentis, effectum tamen, qui fit ex opere operato, & correspondet Sacerdoti, ut offerenti in persona Christi, non variari pro diversis meritis offerentis, sed illius pro quo offeritur. Hoc est contra Henriquez lib. 3. de sacrificiis, c. 10. n. 2. & alios quos refert Vasquez disp. 231. c. 7. n. 45. sed probari potest ex dictis; quia quoad illam partem Sacerdos se habet sicut in collatione Sacramenti; nam licet ad eum spectet applicare satisfactionem Christi ut offerentis, illa tamen oblatio Christi prout Christi, nullo modo respicit Sacerdotem, sed Christum. Unde sicut Tridentinum dicit, illam oblationem nulla indignitate, aut malitia offerentis inquinari posse; sic dici potuit, nulla malitia, aut indignitate offerentis minui posse, aut debilitari; si debilitaretur enim, iam læderetur malitia, & indignitate offerentis. Constat hoc etiam in aliis materiis; nam si dominus per famulum det elemosinam, licet famulus sit in peccato, vel peccet in ipsa exequutione, elemosyna tamen non erit minus satisfactoria prout à Domino quam si famulus esset sanctus; unde si dominus illam elemosinam pro defuncto applicaret, non minus prodesset defuncto, quam si actio etiam prout à famulo esset bona, & sancta. Denique hæc esse videtur fidelium mēs, ut licet propter impetrationem propriam ipsius Sacerdotis, quarant aliquando magis sanctos; propter valorem tamen sacrificij ex parte Christi, de hoc non sunt solliciti, dummodo à legitimo sacerdote offeratur.

SECTIO XII.

Utrum hoc sacrificium habeat valorem infinitum.

In hoc dubio supponenda sunt aliqua faciliora, ut ad punctum controversiæ accedamus. Sup. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

ponendum est ex supradictis in hoc sacrificio potest considerari valorem ex opere operantis; sicut in quolibet alio pio opere & valorem etiam ex opere operato, quem habet peculiariter annexum ex institutione Christi ultra meritum operantis, & de hoc valore procedit præfens dubium: nam de illo primo valore certum est esse omnino finitum, sicut in aliis pijs operibus nostris.

Rursus supponendum est secundo, valorem huius sacrificij posse comparari, vel in ordine ad offerentem, vel in ordine ad eos, pro quibus offertur. Offerentes sunt multi, ut diximus; nam principalis offerens est Christus Dominus, & quidem de Christo certum est, non mereri, vel satisfacere nunc actu per oblationem huius sacrificij; quia nunc non est in statu merendi, vel satisfaciendi. Meruit quidem per voluntatem illam, quia primo instituit hoc sacrificium, nunc autem, licet habeat actualem etiam voluntatem offerendi hic, & nunc per hunc ministrum; & hæc voluntas sit bona, & laudabilis, non tamen est meritoria ratione status, ut suppono ex materia de merito Christi. Deinde minuter immediatus seu Sacerdos, est etiam offerens, & potest mereri, & satisfacere; & impetrare per hoc sacrificium, quare sacrificium, etiam prout ab ipso, habet valorem ex opere operantis; ad hunc tamen valorem attenditur sanctitas ministri; si enim sit in peccato, non potest mereri, aut satisfacere de condigno, licet possit utrumque impetrare; imo regulariter loquendo nec poterit deferuire ad impetrandum; quia Sacerdos celebrans in peccato, peccat regulariter loquendo in ipsa celebratione; non potest ergo oblatio ipsa peccaminosa deferuire ei ad impetrandum nomine suo.

Præterea est etiam offerens ipsa Ecclesia, quæ quatenus videtur Sacerdote, ut ministro publico ad offerendum, dicitur etiam offerre per ipsum; & quidem ab Ecclesia non accipit oblatio valorem ad merendum, vel satisfaciendum; quia Ecclesia nunc non exercet libertatem actualem in actu oblationis, sed solum se habet, sicut Rex, qui misit legatum ad Pontificem; habet tamen hæc oblatio etiam prout ab Ecclesia, valorem ad impetrandum; ad hoc enim non requiritur libertas actualis, sed manifestare suam voluntatem illi, à quo petit, siue hæc manifestatio fiat immediate, siue mediate per internuncium, quo pacto orationes & preces, quas Sacerdos dicit in Missa nomine Ecclesiæ, habent valorem ad impetrandum à Deo; etiam si ipse Sacerdos sit in peccato, hæc autem vis, & valor augetur pro maiori numero, & sanctitate eorum, qui actu existant in gremio Ecclesiæ, quorum omnium nomine loquitur Sacerdos.

Denique inter offerentes specialius computantur illi, qui deferuiunt, & ministrant Sacerdoti celebranti, vel qui stipem conferunt ipsi, ut celebret: hi enim cooperantur magis ad sacrificium, atque illa oblatio prout ab iis habet valorem ad meritum, & satisfactionem pro ipsorum maiori, vel minori dignitate. Imo omnes, qui assistunt Sacro, aliquomodo etiam offerunt cum ipso Sacerdote, atque ideo ab ipsis etiam accipit valorem oblatio, iuxta eorum dignitatem. Sed totus hic valor est ex opere operantis, atque ideo totus est finitus, & limitatus, siue qui provenit ab Ecclesia, siue qui à Sacerdote, siue qui à ministrantibus, siue qui ab assistentibus, cum fundetur in dignitate finita ipsorum.

Dubium ergo solum est de valore, qui huic Sacrificio provenit prout à Christo principaliter offerente, vel applicante sua merita; qui valor licet non fundetur in merito aliquo actuali Christi, ut diximus, fundatur tamen in meritis præteritis quæ habuerunt valorem infinitum; quæ merita Christus voluit

potest valor ex opere operantis & ex opere operato.

Valor huius sacrificij potest diversimode comparari.

Ipsa Ecclesia est etiam offerens prout videtur sacerdoti.

Inter offerentes specialius computantur illi qui deferuiunt.

Dubium est de valore prout provenit à Christo principaliter offerente.

237. Inferius citando.

238. Inferius citando.

Hæc.

Hæc etiam est par in aliis materiis.

239. Consequari.

voluit annecti huic Sacrificio, ut, mediante hac oblatione, nobis applicarentur; atque ideo videtur ex hac parte hoc Sacrificium habere valorem infinitum ex opere operato. Ceterum adhuc in hoc distinguendum est de duplici valore: alter enim est ad impetrandum, alter ad satisfaciendum: suppono enim ex dictis, non conferri gratiam ex opere operato immediate per hoc Sacrificium, ut Sacrificium est, sed solum quatenus sacramentum est. Primus ergo valor est ad impetrandum; & iste non est infinitus in eo sensu, quod per hoc Sacrificium impetremus aliquid infinitum simpliciter; cum enim Deus numquam producat tale infinitum, non potest etiam impetrari de facto. Potest tamen dici valor infinitus secundum quid seu syncreticem ad impetrandum, quatenus numquam possumus aliquid petere, quo non possumus petere aliquid maius, nec unquam pro tot, quin possumus pro pluribus; & ad totum datur valor ex parte ipsius Sacrificij: sed tamen non est valor inferens infallibiliter effectum, ut constat ipsa experientia, licet credibile sit, semper obtineri aliquid à Deo, etiam si non obtineatur id, quod de facto petimus. Secundus effectus est ad satisfaciendum, seu ad ablationem poenae temporalis, quam debemus pro peccatis iam condonatis, quem effectum tribuit huic Sacrificio Concilium Tridentinum *Sess. 22. c. 2. & can. 3.* qui effectus iuxta communem Theologorum sententiam habetur semper infallibiliter per hoc Sacrificium, & hic effectus non pendet à dignitate ministri; nam in hoc sensu dixit Trident. ubi supra c. 1. *hanc oblationem nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari posse.*

C6c. Trid

243.
Hic effectus
augetur pro
meliori dispo-
sitione.

244.
Dubium est an
hic valor sit
infinitus. Cere-
tū est non esse
infinitus.

245.
Caietani senten-
tia.

246.
Sententia ve-
rior negat hanc
infinitatem.

Diximus etiam supra, hunc effectum satisfactionis augeri pro meliori dispositione eius, pro quo offertur, vel cui datur; unde etiam patet, quomodo in hoc Sacrificio detur quaedam infinitas valoris syncreticem ad satisfaciendum; potest enim crescere valor sepe per meliori dispositione offerentis, vel illius, pro quo offertur, quae de vobis cum semper possit crescere, poterit etiam eodem modo crescere valor syncreticem ad satisfaciendum.

Dubium ergo praesens est, an ex se, & independentem à meliori dispositione sit hic valor infinitus: Et quidem intensius certum est, non esse: numquam enim remittitur per hoc Sacrificium ex opere operato debitum poenae infinitae simpliciter, imo nec debitum poenae aeternae; haec enim iam supponitur remissa per contritionem. Sed quaestio est de effectu extensiuo, an scilicet oblata Missa pro quatuor habeat maiorem effectum remissionis poenae extensivae, quam si offeratur pro uno; an vero inter illos quatuor dividatur ille effectus, qui tribueretur vni; v. g. si vni defuncto remitteretur vnus annus Purgatorij, ille annus dividatur inter quatuor defunctos, ita ut singulis remittatur quarta pars anni?

Celebris Caietani sententia est, hoc Sacrificium in prodesse tantum multis, quantum singulis, si pro singulis offerretur, propter infinitatem extensivam quam habet sicut Sacrificium crucis, quod non minus prodest singulis, quam si pro singulis seorsim Christus mortuus esset. Auctores huius sententiae refert & sequitur Vasquez *dicta disp. 2. §. 2.* qui tamen ingenue fatetur, quamplures ex iis Auctoribus solum agere de effectu impetrationis, aut de effectu respondente iis, qui offerunt, non vero de effectu respondente iis, pro quibus offertur.

Sententia communior, & verior negat simpliciter hanc infinitatem in Missae Sacrificio, Auctores etiam istius refert idem Vasquez c. 1. quos sequitur Suarez *disp. 79. sect. 12.* & Coninck *in praesenti dub. 10.* probatur, quia sequeretur frustra, aut fere frustra applicari Sacri-

cium pro aliquo defuncto in particulari enim est. Primum prodest omnibus, & singulis, quantum si pro uno tantum applicetur; cur non applicetur omnes Missae pro omnibus defunctis, imo & pro omnibus vivis & pro omnibus aliis necessitatibus? Rursus sequitur, Sacerdos, qui debet Missam duobus, vel tribus satisfacere offerendo unam pro omnibus, cum tam prodest eis, quam si pro singulis offerretur.

Respondet Vasquez negando sequelam, primo, quia Sacerdos tenetur ex iustitia applicare pro eo, à quo accipit stipendium, impetrationem Ecclesiae & alias orationes quae quia finitam habent virtutem, non exproderunt illi, si dividatur inter plures. Sed contra, quia haec impetratio nomine Ecclesiae valde per accidens se habet ad substantiam Sacrificij, quare Sacerdos excōmunicatus, vel praecisus ab Ecclesia, si celebret pro eo à quo accipit stipendium, licet tunc non orer nomine Ecclesiae valde per accidens se habet ad substantiam Sacrificij; quare Sacerdos excōmunicatus, vel praecisus ab Ecclesia, si celebret pro eo, à quo accipit stipendium, licet tunc non orer nomine Ecclesiae, non tamen tenetur iterum celebrare, vel restituere ei, à quo accipit, si, eodem modo enim sufficienter satisfacit, nec vilius unquam obligabit eiusmodi Sacerdotem ad restitutionem, ut constat ex praxi omnium;

Respondet secundo idem Vasquez, Sacerdotem ideo peccare non celebrando pro singulis seorsim, quia cum iste in finitum Missae valor sit sub opinione, non debet exponere huic periculo fructum illius, qui stipendium dedit, sed debet certum omnino fructum ei dare. Sed contra primo, quia hoc ipsum offendit falsitatem contrariae sententiae, cum ab initio natiuitatis Ecclesiae omnes Sacerdotes existimaverint, se teneri ad offerendum pro singulis singula Sacramenta, antequam controuerteretur haec quaestio.

Praeterea non apparet, cur Sacerdos non satisfacere suo debito, conformando se cum illa opinione, quam aduersarij fatentur esse probabiliorē, cuius, qui promisit ieiunium, satisfacere ieiunando tali vel tali modo, etiam si esset sub opinione, an illud esset ieiunium, dum tamen probabile esset, quod offeratur ieiunium; ergo qui promisit Sacram applicare pro aliquo, satisfacit applicando applicatione probabilis. Item sub opinione est, an Missa celebrata die applicata à Sacerdote pro aliquo vere proficit illi, si cras non influit illa voluntas hodierna ad faciendum Sacram, pro ut vidimus supra *disp. 8. de Sacramento in communi, sect. 6.* & tamen Sacerdos, qui eo modo applicuisset Missam pro iis, quibus eas debet, non obligaretur ad offerendas alias pro eisdem.

Respondet tertio idem Vasquez, peccare Sacerdotem in praedicto casu contra iustitiam; quia stipendium nec datur, nec dari potest ei in pretium sacri, sed in sustentationem quare cum iam ab alio sustentationem acceperit, non potest ab alio secundam sustentationem accipere: nam haec accipietur contra voluntatem dantis, & per consequens contra iustitiam. Sed contra, primo, quia in die Natalis Sacerdos potest accipere stipendium ab eo, cui applicat secundam Missam, vel tertiam; licet iam acciperit stipendium, & sustentationem pro illa die ab eo cui applicat primam Missam. Contra secundo, ergo si primus non dedit mihi stipendium pro sacro, sed solum petiit Sacram, & ego promisi; secundus vero det stipendium potero pro utroque celebrare sine iniuria secundi qui dedit stipendium tunc enim non accipio duplicem sustentationem. Idem erit, si debebam ex voto celebrare hodie pro quodam defuncto vel ex alia causa; potero enim adhuc accipere stipendium ab alio & celebrare pro utroque, quae omnia

æque absurda re, utantur in praxi, ac si acciperetur stipendium ab utroque. Fatendum ergo est, Missam oblatam pro multis non tantum eis prodesse ac si pro singulis offeratur.

Ratio autem à priori desumitur ex supradictis; quia oblatio huius Sacrificij, pro ut sit à Christo neque est actio meritoria, nec satisfactoria cum Christus nunc nec mereatur, nec satisfaciatur: solum ergo habet vim tollendi debitum pœnæ; quatenus ex institutione Christi habet annexas satisfactiones præteritas ipsius Christi: hæc autem annexio non debuit ita fieri, ut haberet virtutem infinitam; imo congruebat aliter fieri cum virtute limitata; quia Christus voluit hoc Sacrificium frequentari, & læpius offerri; autem habuisset valorem illum infinitum, unum Sacrum sufficeret pro omnibus defunctis, & pro omnibus vivis; ac per cōsequens inutiliter multiplicarentur Capellani, & obligationes aliarum, quas fideles pie fundare solent in eodem animarum suarum. Neque in hoc debuit assimilari hoc Sacrificium sacrificio Crucis illud enim non erat reiterabile; quare debuit per unam obligationem extendi ad omnes ad modum causæ universales, præferri cum illa oblatio in se ipsa formaliter haberet valorem infinitum ad satisfaciendum; at vero oblatio Missæ non est actio Christi satisfactoria ut vidimus, sed prodest per satisfactionem crucis sibi annexam, quæ potuit limitato modo annexi; nec fuit cur non ita fieret.

Obicit Valquez pro sua sententia; quia multiplicatis, qui assistunt Sacro non minus prodest singulis, quam si singuli soli adessent; ergo eadē ratio est de his, pro quibus offertur. Probatur cōsequentiā; quia is, qui assistit, non aliter prodest ex opere operato sacrificium, nisi quatenus Sacerdos pro illis offert magis in particulari. Respondetur negando consequentiā; in primis, quia licet daremus, hoc Sacrificium non aliter prodesse assistentibus, nisi quatenus pro ipsis offert Sacerdos, negaremus tunc prodesse illis, nisi quoad effectum impetrationis, non vero quoad satisfactionem ex opere operato. Deinde negamus, non aliter prodesse, nisi ut pro ipsis offeratur; nam, ut supra dixi, ipsi, qui assistunt, sunt offerentes; quare non mirum, quod multiplicet fructus pro singulis, quia ille fructus respondet singulis offerentibus; nam licet res oblata sit eadem, oblationes tamen videntur multiplicari pro multitudine offerentium, & singulis oblationibus responderet suus fructus; sicut si eadem aqua & eadem aspersione baptizarentur simul duo homines, esset duplex sacramentum, & duplex effectus; imo si duo Sacerdotes simul consecraret unam hostiam, essent duæ oblationes, & singuli possent applicare Missam pro diversis; at vero ad multiplicationem præcisè eorum, pro quibus offertur, non multiplicantur oblationes, sed eadem omnino oblatio dividitur inter omnes. Dices, etiam qui dat stipendium, offert suo modo cum Sacerdote; ergo multiplicabuntur offerentes, & per consequens multiplicabitur etiā fructus. Respondetur, fructum illum, qui respondet eis, ut offerentibus, multiplicari posse, non tamē illum, qui pendet ex applicatione Sacerdotis, & gerit personam Christi, qui tamen est præcipuus fructus Sacrificij.

Instabis, ergo adhuc vtilius erit audire Sacrum, cui assistunt pauciores, saltem ratione illius fructus, qui provenit eis ex applicatione etiam Sacerdotis, quatenus offert pro circumstantibus. Sacerdos enim offert pro illis, & pro Papa, ac pro aliis personis, quibus applicat aliquem fructum Missæ, qui

P. Joan. de Lingo de Sacramentis.

si est finitus, eo minus obveniet singulis, quo plures sunt. Respondetur, quando Sacerdos in Memento orat pro circumstantibus, non est necesse quod applicet eis fructu satisfactionis ex Missa, sed impetrationis; alioquin in sententia ipsius Valquez qui ponit totam substantiam Sacrificij in sola consecratione, peioris conditionis essent defuncti pro quibus oratur post consecrationem; & per consequens tam non potest illis applicare satisfactione Sacrificij præcedentis fatendum ergo est, in utroque Memento solum applicari fructum impetrationis pro illis; qui cum non sit finitus, & provenit detrimētum singulis ex confortio aliorum; nisi per accidens, quatenus multitudo eorum facit, quod Sacerdos non possit ita distincte & sigillatim; ac itudiose orare pro singulis, ac si essent totus; hoc tamen est nimis accidentale in ordine ad fructum substantialem Sacrificij.

Secundo arguitur ab aliis; quia res oblata in hoc sacrificio habet infinitum valorem. Hoc tamen parum refert ad agendum infinitum valorem in oblatione; oblatio enim non tam sumit valorem ex re oblata, quam ex offerente; iuxta illud Gregorij: Non appendi Deum, quantum in eius Sacrificio, sed ex quanto offeratur. Alioquin oblatio; qua B. Virgo tuum Filium obtulit in templo, habuisset etiam infinitum valorem. Dices, in oblatione Missæ potest esse infinitus valor etiam ex parte offerentis. Sed ad hoc iam diximus, Christum nunc non satisfacere, sed applicare satisfactionem ad suas præteritas; quas tamē non vult nisi cum limitatione applicare.

Tertio arguitur, quia sol, vel lucerna non minus illuminat plures, quam paucos, & vox non minus auditur à multis, quam a singulis; & Angelus, quia spiritualis est potest idem esse in toto spatio, & totus in singulis partibus; ergo eodem modo valor huius sacrificij potest ita communicari multis, ac si singulis solis prodesset. Respondetur, potuisse quidem Deum id efficere, non tamen id effecisse, sed voluisse valorem Missæ esse sicut in pecunia, vel in ieiunio nostro; quæ diuisa inter multos, minus profunt. Hæc autem rei voluntas colligitur ex his, quibus probauimus nostram conclusionem. Alia argumenta leuora vide apud Valquez, qui ingenue fatetur non habere vim pro sua sententia; & illa dissoluit.

Vltimo loco adducitur Hieronymus relatus in cap. Non mediocriter. 24 de consecrat. dist. 5. vbi habet hæc verba: Dum igitur pro centum animabus Psalmus, vel Missa dicitur, nihil minus quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Respondetur, hæc verba nusquam reperiri, in Hieronymo, ut fatetur ipse Valquez num. 28. solum inueniuntur alia verba præcedentia eiusdem textus in Regula Monachorum; quæ licet non sit Hieronymi, existat tamen in tom. 4 tuorum Operum: ibi inquam, cap. de Contemplatione & Orat. Inueniuntur hæc verba, quæ etiam sunt in dicto capite Non mediocriter. Melior, inquit, est quinque Psalmorum decantatio cum corâs puritate, & serenitate, & spirituali hilaritate, quam totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis, & tristitia. Illa autem verba, quæ sequuntur in illo Canone, non inueniuntur in Hieronymo, vel alio Auctore. Quod si inueniuntur, possent explicari iuxta intentum, de quo ibi agitur, scilicet tantum prodesse ipsi dicenti Psalmum vel Missam, sicut si pro centum animabus diceret, vel non magis prodesse si pro uno aliquo diceretur cum puritate, & serenitate. Si vero Auctor ille, quis

Xx 3 quis

Respondetur in utroque Memento applicatur fructus impetrationis qui est infinitus.

254

Secundo arguitur.

Respondetur.

Gregorij.

255

Tertio arguitur.

Respondetur.

256

Adducitur

Hieronymus.

Explicatur.

quis sit aliter intelligat, reiiciendus erit omnino utpote contrarius Concilio Constantiensis *sess. 8.* ubi damnatur articulus iste, qui erat 19. inter articulos VViclefis, scilicet speciales orationes pro aliis quibus applicatas non magis prodesse, quam orationes generales. Et quidem quidquid sit de valore Missæ; de Psalmis tamen, & orationibus negati non potest, habere valorem finitum.

257.
Quid sit se-
cunda intentio
in Missa.

Ex dictis infertur primo, quid sibi velit secunda intentio in Missa, quæ solet pro aliis applicari; nam re vera applicare secundam intentionem pro aliquo, est applicare conditionaliter, si ille, cui primo cui primo applicatur, non indigeat, vel etiã extendere impetrationem ad illud, quæ ut diximus, ad plures extendi potest; vel denique est applicare etiam primario satisfactionem casu, quo vera sit opinio contraria, iuxta quam Sacerdos potest extendere suam applicationem ad multos, & prudenter faciet extendendo, valeat quantum valere possit.

258.
Infertur se-
cundo.

Infertur secundo, licet probabilis concedatur ea opinio, quæ ponit in Missa infinitum valorem, nõ tamen debere censerì probabile, quod Sacerdos per se loquendo possit vno sacro satisfacere multis, à quibus stipendium accepit; quia quidquid sit de bonitate consequentiæ, Auctores tamen illius sententiæ nolunt admittere sequelam, ut vidimus. Non autem sufficit esse probabile principium, ex quo probabiliter aliquid infertur, ut sit etiam probabile consequens, si Auctores, qui admittunt antecedens, negant sequi illud consequens. Dixi tamen, per se loquendo; quia fortasse per accidens aliquando liceret ex natura rei aliquid compensare propter paupertatem Sacerdotis, vel quid simile, de quo tamen dicemus *infra disp. 22.*

DISPUTAT. XX.

De tempore, loco, & aliis circumstantiis huius sacrificij.

SECTIO I. De tempore huius sacrificij celebrandi.

SECTIO II. De loco apto ad offerendum hoc sacrificium; & de Altaris ornatu.

SECTIO III. Vtrum in mari possit aliquando celebrari.

SECTIO IV. De vasis, & vestibus sacris, ac aliis ad hoc sacrificium requisitis.

DIXIMVS de iis, quæ sunt magis intrinseca huic sacrificio, nunc dicemus de aliis circumstantiis extrinsecis, quæ fere pertinent ad Theologos Morales: sed oportet eorum doctrinam & fundamenta aliquantulum examinare.

SECTIO I.

De tempore huius sacrificij celebrandi.

Sub hoc titulo plura dubia breuiter expedimus. Primum, & magis vniuersale est, an

Sacerdos habeat obligationem aliquando celebrandi, an vero possit à celebratione abstinere. Sententia satis communis affirmat, Sacerdotem obligatum esse ad celebrandum. Hanc docent Durand. uterq. Soto, Palud. Maior, Antonius, Syluest. Angelus, Nauas. & alij, quos refert Suar. *disp. 80. sect. 2.* & eandem sequitur Vasq. *disp. 23. c. 1.* Conink *quest. 83. art. 2. dub. 1.* & multi Recentiores; quibus fauet S. Thomas *quest. 82. artic. 10.* & in *4. disput. 12. quest. 3. artic. 2. quest. 1.*

Alij negant, secluso scandalo, & obligatione proveniente ex Beneficio, Capellania, Præbenda, &c. Sacerdotem præcise ex sua ordinatione obligari ad celebrandum. Hanc tenent Alexander, Bonavent. Caietanus, & alij, quos refert Suarez ubi supra, qui eam sententiam probabilem dicit, & nullum argumentum contra illam vrgere, quibus addit Victoriam, & Bonacinam, quos refert, & sequitur Diana *1. tom. tract. de celebrat. Missæ. resolut. 19.* Et ego fateor, pro prima sententia me nullum argumentum conueniens adhuc inuenire, saltem ut eam obligationem sub peccato mortali agnoscamus.

Pater Vasquez *n. 3.* dicit, non loqui consequenter eos, qui in hoc casu negant peccatum mortale: & fatentur culpam venialem; quia vel nulla, vel certe mortalis esse debet: quæcumque enim culpa sit, debet provenire ex obligatione, & præcepto celebrandi, quod Sacerdos habet: cum autem præceptum hoc sit de materia graui, qualis est celebratio Missæ, debet esse præceptum graue multo magis, quã præceptum communicandi in Paschate, cum celebratio Missæ grauior sit, quam simplex communio, ut constat.

Hæc tamen ratio non ex efficax: posset enim intelligi culpa venialis in omittenda celebratione, licet materia de se sit grauis, & capax obligationis maioris; quia nimirum aliud est, eam materiam committi, contra obedientiam; aliud vero contra aliam virtutem, quæ minus obligat. Sic qui comedit gulinam in die ieiunij, peccat mortaliter; qui autem eam comedit ex gula, peccat solum venialiter; quia virtus abstinentiæ, seu temperantiæ minus grauitur obligat, quam obedientia. Sic ergo posset Sacerdos non celebrando peccare culpa prodigalitatis spiritualis, & desidij, seu otiositatis vitiosæ, non excusando potestatem acceptam, & amittendi abique casu inueniretur culpa mortalis, licet materia de se esset apta ad obligationem grauem, si sub præcepto ex obedientia præciperetur.

Igitur, quod ea obligatio simplicitè sit sub peccato mortali, probant aliqui ex Ambrosij verbis: *Græue est, quod ad mensam tuam mundo co-de, & manibus innocentes non venimus; sed grauius, si dum peccata inuicem metuimus, etiam Sacrificium non reddamus.* Verum P. Vasquez fatetur, illa verba in Ambrosio non reperiri; & licet reperirentur, debent intelligi, non de culpa mortali; alioquin falsa esset sententia ibi contenta; nam grauius peccatum est celebrare in peccato mortali, quam omittere celebrationem Sacrificij.

Secundo probari solet ex Innocentio III. in capite *Dolentes*, de celebratione Missarum, ubi inter alia quorundam Sacerdotum peccata refert, quod vix quater in anno celebrabant, & postea solent inquit: *Hæc, & similia sub pena suspensionis penitus inhihemus.* Hoc etiam argumentum P. Vasquez fatetur inefficax; & merito, quia nusquam apparet præceptum pluries quam quater celebrandi: quare illa pœna solum cadit super iis, qui postea

postea Pontifex expresso precipit. Sequitur enim Precipiens in virtute sancta obedientia, ut Divinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum ei Deus dederit, studiose celebrent pariter, & devote. Adde, nec illam poenam esse de facto, sed comminatoriam nec decretum illud videri directum nisi ad Praelatos Ecclesiarum, de quibus dixerat, esse nonnullos, qui vix quater in anno celebrabant, & quod deterius est, nec intererant.

7. Tertio probari solet ex officio Sacerdotis, cuius munus est sacrificium pro populo offerre; peccat ergo graviter, si suo muneri non satisfacit sicut si Rex non regeret, aut gubernator non gubernaret. Hoc etiam argumentum fatetur inefficax Vasquez, quia etiam ad absolvendum constituitur Sacerdos minister ex officio; & tamen non obligatur: potestas enim sola non obligat, quando alij mea opera non indigent; nec ex pacto, vel contractu teneor. Adde, Diaconum etiam ex officio destinari ad cantandum Evangelium & ministrandum Sacerdoti; & tamen nemo dicit, peccare mortaliter Diaconum, qui aliquoties in anno suum munus non exerecit. Sic ergo Sacerdos potest accipere potestatem absque obligatione exercendi illam, quamdiu non est eius opera necessaria. Sic olim Reges eo ipso habebant potestatem Sacerdotalem, & Romani Imperatores fiebant etiam fallorum Deorum Pontifices: non tam cogebantur ad exercendum per se ipsos munus Sacerdotale. Sic in lege naturae primogeniti omnes habebant potestatem offerendi sacrificia; quis tamen dicit, eos omnes obligatos fuisse ad offerendum? In Lege scripta omnes filij Aaron erant Sacerdotes, & reliqui ex tribu Levi erant Levitae, qui tamen, cum dispersi essent per omnes tribus, nec sacrificium offerri posset, nisi in Hierusalem, credibile est, quod plures eorum numquam sacrificarent, sed cederent aliis vicem suam, quando iuxta ordinem suum ad eos pertineret, ne iter illud facere cogerentur. Non est ergo idem, dare alicui potestatem sacrificandi, & obligare illum ad sacrificandum, nisi necessitas, vel alius titulus obliget.

8. His ergo argumentis reiectis, ipse Vasquez vitatur solo argumento, quo alij etiam utuntur ex illis verbis Christi: Hoc facite in meam commemorationem; quibus Christus Dominus precipit Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus, ut offerrent corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini, ut testatur Concilium Tridentinum, sess. 22. cap. 1. Habent ergo omnes Sacerdotes debitum offerendi ex vi huius Divini praecipii, quod ad singulos dirigitur, sicut & singulis data est offerendi potestas: Hoc argumentum in primis retorqueri potest adversus Patrem Vasquez, qui tom. 4. de Penitentia, quaest. 90. art. 1. dub. 5. late probat, praecipium Christi de Confectione extra casum necessitatis fore omnino inutile, nisi simul praecipiet Ecclesiam, ut determinaret tempus illius praecipii Divini, eo quod, seclusa Ecclesiae determinatione, nemo posset scire, quando, aut quoties obligaretur ad confessionem: unde inferit num. 9. Ecclesiam debere omnino determinare tempus praecipii Divini. Similiter ergo praecipium Christi singulis Sacerdotibus impositum offerendi sacrificium inutile foret, nisi ab Ecclesia singulis determinetur tempus quo obligentur ad sacrificandum: nemo enim scire poterit, seclusa tali determinatione, quando obliget illud praecipium. Vnde primo sequi-

9. rur, Ecclesiam debere omnino illud tempus determinare. Secundo, quamdiu ab Ecclesia non determinatur, propterea de facto adhuc non est determinatum, Sacerdotes singulos non obligari ex vi solius praecipii Divini. Fatemur itaque, in illis verbis: Hoc facite, &c. contineri praecipium offerendi, non tamen oportet, ad eisdem modo dirigi praecipium, quibus datur potestas: haec enim data fuit proculdubio singulis Sacerdotibus offerendi singulis diebus; & tamen non praecipitur offerre singulis diebus: laus ergo patet potestas, quam praecipium. Sicut ergo ex parte obiecti laus est potestas, quam praecipium; sic ex parte personarum nam potestas datur singulis seorsim: praecipium imponitur singulis, propterea componunt communitatem; praecipitur quippe Sacerdotibus usus huius Sacrificii, hoc est ut curent, ne desit in republica Christiana oblatio huius Sacrificii, propterea in republica bene, & religiose constituta decet, frequenter Deum coli tali cultus genere per sacrificium. Porro, hunc esse sensum illius praecipii, colligitur primo, quia alioquin inutile omnino esset cum non posset constare determinate de frequentia aut modo illius obligationis. Colligitur secundo ex materia ipsa: cum enim ageretur de designandis sacerdotibus pro Christiana republica, qui succederent Sacerdotibus legis scripturae, aut iis, qui iure natura in qualibet Republica humana auctoritate designari possent; debebat eorum institutio intelligi iuxta conditionem muneris Sacerdotalis. Vidimus autem, non esse connexam cum potestate Sacerdotali obligationem offerendi. Et certe de possibili, negari non potest, quod, iure natura attempto, possit Respublica designare Sacerdotes aliquos, qui publica auctoritate offerre possent sacrificia, non imposita illis obligatione offerendi, nisi ubi necessaria fuisset eorum opera. Sic Monachi singuli habent potestatem, & ius cantandi Officium Divinum in Choro sui Monasterij, & communitas habet obligationem gravem cantandi illud, non tamen singuli habent eam obligationem gravem, quando per alios sufficienter prouidetur, & cantatur: similiter institutio sacrificij, & consecratio Sacerdotum obligat graviter eorum communitatem ad offerendum illo ritu sacrificij, & singulis data facultatem; absque obligatione tamen graui, quamdiu non est necessaria eorum opera, & per alios prouisum est quantum sufficit, ut Christiana respublica eo sacrificio non careat. Vnde Christus instituens sacrificium, & designans Sacerdotes, non praesumitur aliter singulos obligasse, nisi iuxta conditionem ipsius materiae, & propterea Sacerdotes alij in republica obligati solent ad offerenda sacrificia.

10. Tertio colligi potest hoc ipsum ex praxi Ecclesiae, in qua non solum antiquis saeculis Sacerdotes sancti fuerunt in solitudine degentes, nec unquam sacrificantes, ut constat ex iis, quae narrantur in Vita Patrum parte 2. §. 178 de duobus sacratis Monachis; sed & nostro tempore sanctissimus Patriarcha noster Ignatius, postquam Sacerdos factus fuit, per annum integrum a sacrificio celebrando reuerenter abstinuit, ut se accuratius pijs meditationibus, & mentis puritate ad illud sacrosanctum ministerium praepararet. Nemo autem de viro eximia non solum sanctitatis, sed doctrinae etiam non mediocri, qui sociosecum habebat eos, quorum sapientiam Trident. Patres admiratione, & approbatione in solita pro-

X x 4 ab

IO. Fatemur in illis verbis contineri praecipium offerendi.

II. Primo colligitur hunc esse sensum illius praecipii.

12. Colligitur tertio ex praxi Ecclesiae.

sequitur sunt, dicit, ex errore, vel ignorantia abstinuisse tandem ab officio sacrificandi. Denique si antiquae Ecclesiae mores atente considerentur, facile possumus cogitare, non fuisse ita facile priuatis Sacerdotibus frequenter celebrare, sicut hodie est: quia, vt significat Hormisdas Papa in cap. Nullum. de consecrat. dist. 1. in qualibet Ecclesia vnicum erat Altare, sicut & in veteri Testamento vnicum erat templum, & in eo vnicum altare sacrificij. Adde quod aliquando nullum fiebat sacrificium, nisi post horam nonam, quae est tertia post meridiem, vt indicat August. Epist. 118. ea autem hora transacta, non licebat amplius celebrare; vnde colligi potest, quod in vna Ecclesia vnicum fiebat sacrificium. Concilium enim Antiochen. cap. 10 prohibet, ne in eodem altari duplex, eadem die offeratur sacrificium; & ideo fortasse, quia in vna Ecclesia vnicum offerendum erat sacrificium, Concilium Carthagin. 2. cap. 9. prohibet ne Presbyter celebret, inconsulto Episcopo, & Concil. Laodicen. cap. 53. ne Presbyter intret in Ecclesiam ante Episcopum, & Concil. Neocasar. cap. 13. ne alienus Presbyter celebret, si adest Sacerdos eius regionis: quorum ea videtur fuisse ratio, quia cum vnica celebranda esset Missa, & quum erat, vt Episcopus praeretur Presbytero, & Sacerdos proprius praeretur extraneo; atque ideo in illa Missa communicabant Sacerdotes reliqui in loco separato iuxta altare, reliquus Clerus in Choro, Laici extra chorum, vt constat ex Concilio Tolet. 4. c. 17. Postea vero Concilium Saiegustadiense c. 5. extendit ad tres Missas eadem die. Ex quibus constat, potuisse facile contingere, vbi praesertim Clerus numerosus erat, & Sacerdotes multi, vt aliqui ex infimis Sacerdotibus per multum temporis a celebrando abstinere sola simplici communione cum aliis Presbyteris contentus. Imo hodie eundem morem vnicam Missam in vna Ecclesia celebrandi, in qua alij communicent, inuentum fuisse a nostris Europaeis in Ecclesiis Abyssinorum, refert Damianus Goës, què citat Henricus lib. 9. de sacrificio cap. 24. n. 2. litt. Z. Nec mirum, cum communicassent ritibus Graecorum, apud quos hodie etiam in vsu est, vt in singulis Ecclesiis vna sola Missa dicatur ab vno Sacerdote, vnde rarius solent singuli celebrare.

Augustin.

Conc. Antiochod.

Conc. Carthag. 2.

Conc. Laod.

Conc. Neocasar.

Conc. Tolet. 4.

Conc. Saiegust.

Damian. Goës. Henrix.

13. Hodie vix potest excusari à culpa grauis Sacerdos per annu non celebrat.

Vasquez

An possit celebrari in triduo maioris Hebdomadae.

14. Difficultas est de triduo maioris Hebdomadae. Suarez.

Secundo dubitari solet, an singulis anni diebus possit Missa celebrari? Difficultas solum est, propter triduum hebdomadae maioris, scilicet feria quinta, sexta, & sabbato: aliqui enim absolute negant posse Missas priuatas tunc celebrari, quos refert Suarez dist. 80. sect. 1. qui tamen cum communi merito negat talem prohibitionem, quoad feriam quintam, neque est vllum decretum contrarium legitime promulgatum, quidquid aliqui dicant, Dubium est de feria sexta, & sabbato sancto, de quibus absolute decernitur, in eis non esse sa-

crificandum, vt habetur in cap. Sabbato, de consecrat. dist. 3. Et quidem de feria sexta omnes fatentur, nec publice, nec secrete id licere. Vnde officium illius diei fit absque consecratione, & ideo non est Missa, neque eam tenentur audire fideles, etiam si dies festus, vt declarauit sacra Congregatio Rituum die 19. Febr. ann. 1622. vt testatur Barthol. Gaudenus in Rubricis Missalis p. 4. tit. 9. n. 24.

Difficultas est de sabbato sancto, an liceat in eo Missas priuatas celebrare. Prima sententia negat, quia Innocentius Papa I. in illo cap. Sabbato, supra citato aequè affirmat prohibitionem pro vtraque die: & licet consuetudine dispensatum sit, vt Missa solemnis, quae nocte sequenti celebrabatur, fiat ante meridiem: ea tamen consuetudo non est extendenda ad Missas priuatas. Sic arguit pro hac sententia Vasquez dist. 233. cap. 2. qui eam confirmat num. 25. quia olim vna solum Missa solemnis fiebat, & hac post mediam noctem, incipiente iam die Dominica Resurrectionis, quae Missa per anticipationem celebratur nunc ante meridiem: olim autem non dicebantur illa nocte Missa priuata, quia si alij Sacerdotes celebrarent; iam in ipso die Resurrectionis nemo faceret sacrum, nisi dicas, intra eandem diem Dominicam potuisse sic facere sacrum; quod priuilegium non legitur, nisi pro die Natalis Domini: ergo anticipatio solum est pro vnica Missa solemni quae illa nocte celebrari solebat.

Hoc argumentum optimum esset, si verum esset id, quod supponit, scilicet Missam illam dictam fuisse olim post mediam noctem; quod tamen nescio vnde P. Vasquez in presenti c. 3. n. 3. contra S. Thomam in presenti art. 2. ad 4. colligere potuerit, & magis miror, Patrem Suarez, qui contrariam sententiam defendit disput. 80. sect. 2. in fine, supponere tamen ibi & infra sect. 3. & secunda exceptio olim Missam post mediam noctem inceptam quod similiter fateretur Fagundes lib. 3. de 1. Praecepto Ecclesiae n. 18. Sed ij omnes in re factis manifesta decepti sunt: constat enim ex omnibus scriptoribus Ecclesiasticis, officium Missae illo Sabbato inceptum post solis occasum, apparente prima stella, vt quae illam enim horam legebantur Prophetia, benedicebatur Fons, catechizabantur, & baptizabantur Catechumeni: incipiente autem nocte Resurrectionis cantabatur Missa cum Ietitia. Sic habetur in Ordine Romano his verbis: Postea modica interuallo, vt fuerit prima stella in caelo visa, sonant signa, & incipiunt canere Litanias ad Introitum, & postquam finierint Litaniam, dicit Sacerdos: Gloria in excelsis, &c. qui liber scriptus fuit tempore Caroli Magni: Item significat Rabanus Maurus, qui floruit circa annum 880. lib. 2. de institut. Cleric. cap. 38. de sabbato sancto Pasche his verbis: Hac nocte die inclinante ad vesperam, si aucta celebratio noctis Dominica in Ecclesia incipitur. Denique Hugo à S. Victore, cuius tempore iam anticipari solebat Officium illius diei, lib. 3. de specialibus Missarum obseruation. cap. 21, sic ait: Quoniam, sicut diximus, scilicet cap. precedenti, vbi dixerat, diem Pasche à vesperis praecedenti, incipere) vespera illa ad diem sequentem pertinet, & vere, antiqui iam fere transacta die sabbati officium hoc celebrabant (scilicet die praecedenti) sed modernorum aeditas ad epulas festinans tempus praenuntii constitutum. Quare merito Barthol. Gaudenus parte 4. de Rubricis Missalis rit. 10. numer. 45. pro competito supponit, quod Missa illa olim initio noctis dicebatur.

Et quidem aduersus P. Vasquez retorqueretur

17. clare eius argumentum, quia si Missa fiebat post mediam noctem, ergo in oppidis parvis, ubi solus Parochus est Sacerdos, non poterat ille celebrare die sequenti Paschatis, nisi bis celebraret intra eandem diem, quod tamen privilegium non legitur nisi pro die Natalis. Item quomodo possent in fine Missæ cantari vesperæ pro ipso sabbato breves proxt cantantur, si post mediam noctem Missa inciperet? Denique, si post mediam noctem fiebat factum, non oportebat, quod celebrans, vel qui in ea Missa communicabant, ieiunii essent per totum sabbatum præcedens, sed potuissent cœnare, vel prandere hora solita, pro vt faciunt, qui nocte Natalis celebrant post mediam noctem: & tamen icimus, illos debuisse ieiunos esse per totum diem sabbati, vt constat ex Hugonis verbis proxime adductis, qui dicit, propter debitatem eorum, qui non poterant tamdiu protrahere ieiunium illius sabbati, anticipatum fuisse tempus celebrandi Missam, vt anticiparetur etiam hora prandij vel cœnæ. Denique ex iisdem Auctoribus constat, vtamque Missam dici solitam ab Episcopo, scilicet, sabbato sancto, & die Paschæ. Sic enim habet Ordo Romanus: *Procedit Pontifex de sacratio cum ingenti decore, &c. Litania expleta dicitur Gloria in excelsis Deo, &c. Quod etiam testatur Albinus Flaccus Alcuinus lib. de Divin Officiis, rit. de sabbato sancto. Amalarius Fortunat. lib. 1. de Ecclesijs Officijs cap. 31. & alij passim: ergo vel celebrabat bis intra eandem diem post mediam noctem, vel Missa illa dicebatur ante mediam noctem, vt probauimus.*

18. Cum ergo fundamentum, quo P. Vasquez nititur, ex historici falsitate ortum sit, restat, quod contraria sententia probabilis sit, quam tradit Sorò in 4. dist. 13. quest. 2. art. 2. *Cap. 2. q. 2. art. 2. quest. 1. Canonico cap. 30. num. 36. Suarez & Fagundes supra adducti, Ledema, Syluius, Molfesius, & alij, quos refert, & sequitur Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missar. res. 21. & alij Recentiores communiter. Quam sententiam ego libenter amplector propter contrarium omnino fundamentum: quia scilicet prohibitio antiqua, quæ habetur in illo cap. sabbato. solum erat celebrandi per biduum illud, intelligendo vt vidimus, per biduum, feriam sextam, & totum sabbatum, vsque ad initium noctis sequentis, quando dies finita erat, ergo tunc cessabat prohibitio, & per consequens poterant celebrari Missæ etiam priuatæ; imo de facto Sacerdotes alios, qui volebant, celebrasse tunc priuatim, constat aperte ex Micrologo cap. 5. de sabbato sancto ubi sic dicitur: *Post Baptisimum Presbyteri demum possunt Missam, si necesse fuerit, priuatim celebrare, quia iam renati sunt, de quibus in Missa specialiter agere debemus; nec potest à Lectionibus, quas iam audiuiimus, sed à Litanis incipere solemus. Est autem liber hic magnæ auctoritatis, vt constat ex Pamelio in præfatione ad illum; & fuit scriptus circa annum Domini 1080.**

19. Vides, pro omnibus Missis cessasse prohibitionem incipiente nocte: suspicor tamen, paucos Sacerdotes vsos fuisse facultate illa, tum propter occupationes illius noctis, & breuitatem temporis, tum etiam propter onus ieiunij, quod à prandio diei præcedentis vsque ad dominicam ferre seruare debuissent, si ea nocte faciebant sacrum, eaque de causa factum fortasse est, vt fere vnica Missa fieret nocte illa: postea vero anticipato initio noctis quoad officium, & Missæ celebrationem, non apparet, cur non censetur anticipatum

pro aliis Sacerdotibus, qui initio noctis celebrare, poterant: quia tamen pauci, aut fere nullius olim priuatim celebrat, ideo fortasse consecrudo illa continuata est, vnicum sacrum solemne faciendi, semper tamen aliqui pro libertate reclamatione, & multi iam priuatim in sacellis, & Oratorijs celebrant non solum quando festum aliquod ex præcepto ea die occurrit, sed etiam ex deuotione: nec video, quomodo possit P. Vasquez dicere, hanc consuetudinem esse occultam, & Principi ignotam: non potest enim Pontifex, aut Prælati ignorare vsus illum, quem innumeri Auctores in publica luce edicti, & qui omnium manibus habentur, testantur vbique dari, & ita fieri.

Vnde infero primo, minus consequenter, meo iudicio loquutos, qui negantes, id fieri posse, concedunt tamen, concurrente die festo, posse ex licentia Episcopi Missas priuatas celebrari, vt omnes possint audire sacrum. Hoc, inquam, semper mihi visum est inconsequenter dici; quia si vere prohibetur Ecclesiæ præcepto Missæ priuatæ celebratio, non apparet, quomodo Episcopus, vel Prælati possit licentiam dare propter necessitatem illam audiendi Missam in die festo. Cum enim eam necessitatem præuiderit Ecclesia, nec sit peculiaris in illa ciuitate, sed communis toti Ecclesiæ, & hoc non obstante, prohibuerit vniuersaliter celebrare alias Missas illa die; eo ipso videtur exclusisse causam illam, & indicasse illam insufficientem ad abrogandam illam legem. Melius ergo, & magis consequenter conceditur illa potestas celebrandi, negando prohibitionem Ecclesiæ, quam propter dispensationem Prælati inferioris.

Infero secundo, in Missis priuatis illa die non esse legendas Prophetias; quia illæ non sunt pars Missæ, sicut nec benedictio Cerei; sed pertinent ad officium cantandum solemniter, cum Choro. De Litanis postea magis dubitari: nam Micrologus loco supra citato dicit, quod à Litanis solebant incipere, qui Missam priuatim celebrabant: sed tamen hoc non est inuis; quia Litanis re vera non pertinent ad Missam: vnde qui ex præcepto Missæ illa audiunt, non obligatur ad audiendas Litanias.

Petes, qua hora celebrari possint illæ Missæ priuatæ? Aliqui enim addunt limitationem, quod non incipiant ante Missam solemnem: & ratio esse potest quia prohibitio antiqua non celebrandi per biduum propter maiorem passionis Christi, videtur esse contracta vsque ad tempus, quo Ecclesia incipit celebrare Resurrectionem Christi, quod fit, quado incipit Missa solemnis: nam vsque ad illud tempus campanæ non pulsantur, & vtriusque colore pauonaceo, qui congruit tristitiæ: ergo pro illo tempore perseverat prohibitio antiqua; atque ideo non magis licebit nunc celebrare ante illam horam, quam olim ante noctem.

In contrarium tamen est vsus piorum hominum, qui priuatim absque scrupulo celebrant summo mane; imo & Episcopi aliquando Ordines celebrant vt postea debito tempore Officijs in Ecclesia inter se possint, celebrant in sacello, & conferunt Ordines statim post auroram, vel solis ortum; quæ Missa, licet non canteretur, nec dicatur in Ecclesia, habet tamē aliquod de solennitate, cū in ea dicantur prius omnes Prophetiæ, & Litanis iuxta ritum Pontificalis. Vnde existimo, postquā iam anticipata est Missa, quæ prius nocte dicebatur, ad horam solitam aliorum dierum ieiunij, in quibus Missa cantatur post dictam Nonam; eandem esse rationem de illa Missa, ac de alijs: nam in Missali solū dicitur, quod post Nonam canteretur Missa. Sicut ergo alijs diebus

20. Aliqui minab in hoc consuetudine loqui sunt.

21. Eo die in Missis priuatis non sunt legenda Prophetia.

22. Quæstio de tempore Missarum priuatarum.

23. In contrarium est vsus piorum hominum.

diebus potest ex causa anticipari Nona & Missa potest etiam ex causa id fieri illa die; ac per consequens, sicut aliis diebus Missa priuata potest dici ante Nonam, poterit ex causa dici illa die, vt alij, qui non possunt expectare, audiant sacrum: si autem fiat absque causa, non credo fore culpam grauem.

Qua hora possint Misse priuate celebrari.

24.
Tertiu dubitii
de tempore
Missarum.

Henriquez
Fagundez.

Melior pro
bat ex re-
gula Missarum

Ex causa ta-
men potest ali-
quando varia-
ri.

25.

Diana.
Tres Missa
possunt cele-
brari nocte
Natalis Do-
mini.

26.

Excipiatur se-
cundo casus
necessitatis

Fagundez.

Vasquez.

Diana.

Tertio dubitanti solet, qua hora dici possit aliis diebus Missa priuata celebrari. Dubium autem est de hora, ante quam non possit, & de hora, post quam non possit incipere. Regula vniuersalis est, quod non possit inchoari ante auroram, vel post meridiem. Primam partem probat Henriquez lib. 9 de sacrificio cap. 24. num. 5. lit. K. & Fagundez in 1. Præcept. Eccles. lib. 3. c. 17. num. 2. ex cap. Nolite sancta, de consecrat. dist. 1. Verum ibi nihil dicitur de Aurora, sed præcipitur, vt hora tertia Missa celebretur: quare vel intelligitur de Missa solemnibus, vel faciendum est, iamdiu decretum illud esse abrogatum. Melius probatur ex consuetudine Ecclesiæ vbi que recepta, quam approbare videtur Pius quintus in regulis Missalis, vbi dicitur, horam celebrandi pro Missis priuatis esse ab Aurora vsque ad Meridiem. Quæ verba recitat Suarez sect. 4. §. Quocirca dicens, in regula Missalis non sine causa addi particulam illam, communiter, vt indicetur, posse aliquando ex causa horam aliquatulum variari. Sed aduerte, quod, neque in Missali à pio quinto edito, neque in eodem à Clemente octauo reformato, ea particula habetur in Rubrica de hora celebrandi: absolute enim ponitur meridiem pro termino.

Ab hac regula excipitur primo dies Natalis Domini, in qua licet celebrare post mediam noctem. Sed dubium est, an vna solum Missa, an vero tres possint in nocte celebrari. Negat plures, posse absque peccato graui dici duas Missas in nocte, quos refert, & sequitur Fagundez vbi supra cap. 18. num. 3 ex quibus Nuñus in presenti, art. 2. vers. Sed est dubium. contrariam sententiam dicit improbabilem, quam tamen tradunt Suar. & Vasquez in presenti; Reginaldus, Conink, Pureanus, Siluius, Molfestus, Zanardus, Layman, & alij quos refert, & sequitur Diana tractat. de celebrat. Missarum, resolut. 35. & habet pro se bonas rationes. Et quidquid sit de illis, iam hodie est vsu adeo recepta, vt non possit iam de eius veritate dubitari. Adde, in tanta Sacerdotum multitudine vix posse locum dari omnibus ad ter celebrandum illa die, quæ tunc in ipso solstitio breuissima est nisi per noctem etiam quæ longior est plures Missæ à multis celebrentur.

Excipitur secundo casus necessitatis, quando necessarium esset celebrare ad dandum Viaticum infirmo; alioquin fortasse absque Viatico morituro: in quo casu conueniunt Doctores, posse ante Auroram fieri sacrum; quia consuetudo non videtur cum tanto rigore introducta Aliqui hoc limitant, vt non sit statim post mediam noctem, sed summo mane ante lucem, vt loquitur Fagundez loco citato n. 15. Sed alij absque limitatione loquuntur, vt Vasquez n. 30. qui vniuersaliter dicit, post mediam noctem, posse in eo casu celebrari, non petita etiam licentia à Prælato Et clarius Layman, lib. 5. c. 4. n. 3 cum aliis quos sequitur Diana vbi supra, resolut. 33. & ratio videtur esse eadem, cum vtrum-

que solum ex consuetudine prohibitum i neci-
tur.

Excipiuntur etiam; qui priuilegia habent inter quos admittitur communiter Episcopus, quod itineris causas possit vel ipse, vel alius coram ipso hora vna ante aurora celebrare, siue ex consuetudine, siue ex ordinata potestate dispensandi. Sic etiam Religiosi plures, qui eandem facultatem habent, prout nostræ Societati concessit Gregor. XIII. vt ex licentia superioris possimus itineris, vel legitimi impedimenti causa id fecere. Maior vero est facultas, qua ex concessionibus Alexandri sexti relati Eman. Rodriguez in Bullario Regularium Bulla 13. Alex. VI. possunt Monachi Benedictini facere sacrum duabus horis post mediam noctem quod licet concessum fuerit soli Conuentui de Monteferrato, postea tamen Clementis VIII. in Bulla 22. relata vbi supra extendit facultates si-
lius Conuentus ad totam Congregationem. Et quidem, licet in aliis Monasteriis non militet eadem ratio, propter quæ illud priuilegium concessum fuit tali Ecclesiæ, adhuc videtur concessum omnibus, quia Benedictini per communicationem participant priuilegia Familix Cisterciensium Hispaniæ ex concessione Clementis octauo, & Cistercienses illi participant priuilegia Ordinis S. Hieronymi ex concessione Gregorij XIV. Huic autem Ordinis Pius I V concessit, vt priuilegia extendere-
turb vno Conuentu ad alios omnes, etiam non existente in illis eadem causa; quare de primo ad vltimum ij, qui participant priuilegia dictæ Congregationis Benedictinorum, videntur habere adhuc illud priuilegium.

Circa illud tamen dubitari potest, an sit reuocatum per Concilium Tridentinum, sess. 22. decreto, de euitandis in celebratione Missæ. Nam Fagundez vbi supra numero 3, cum aliis dicit, esse reuocata omnia eiusmodi priuilegia, quia nimirum Concilium inter alia prohibet, ne Sacerdotes alius quam debitum, horis celebrent; & in fine addit: non obstantibus priuilegiis, ac consuetudinibus quibuscumque.

Melius tamen Eman. Rodriguez 1. to. quaest. 43. art. 5. & multi Theologi Salmanticensis de hoc consulti, & cum eis P. Ioan. de Salas, dicunt non esse reuocata per Tridentinum eiusmodi priuilegia. Nam Concilium ibi solum imponit Episcopis, vt illis omnibus remedium adhibeant, & caute obseruari. Vbi ergo Episcopi non repugnant, non est, cur regulares amittant sua priuilegia: quare alij de illis tamquam de non reuocatis loquuntur, quos refert, & sequitur Diana d. tract. de celebrat. Missarum, resolut. 37.

Notandum tamen est, quod facultas illa concessa Monachis Montiserrati non fuit absoluta, sed ad celebrandum in Ecclesia illius Monasterij quare ex vi illius facultatis etiam per communicationem aliis Monasteriis & Religiosis factam, non poterunt in quolibet loco celebrare illa hora, sed solum in Ecclesia sui Monasterij: Communicatio enim non intelligitur cum maiori ampliatione, quam gratia principalis, quæ communicatur.

Quid intelligatur nomine Auroræ in hac materia.

Quarto principaliter dubitatur, quid intelligatur nomine Auroræ, quando prohibetur celebrare ante auroram. Communis, & vera responsio est, non

Qua pars est
horis sufficiens
ad peccatum
mortale.

36.
In hoc com-
mitti potest
equivocatio.

37.
Omnes ag-
noscunt in hac
obligatione
aliquem tem-
poris

38.

non intelligi ortum solis, sed primam eius irradia-
tionem in nostro hemisphario, quæ pro diversis
temporibus magis, vel minus præcedit ortum
solis: aliquando enim præcedit solum per hor-
am, & quadrantem horæ, vt in mensē Martiojali-
quando per duas, hora & quadratē, vt in mensē Ju-
lio, aliquando per horam, & dimidiū, vt in Februari-
, & Septembri, aliquando per duas horas, aliquando
per vnam cum tribus quadrantibus, itaque, excep-
to Martio, semper durat crepusculum illud ad mi-
nus per horam, & dimidiam; quod totum tempus
Auroræ tribuitur; & in eo proculdubio potest cele-
brari.

32.
Addunt alij posse etiam, secluso privilegio; ce-
lebrari semihora ante initium auroræ, ita vt finis
Missæ sit in aurora. Ita Suarez in præfenti cum a-
liis: vnde infert, Religiosum, qui ex privilegio
potest vna hora anticipare sacræ, posse illud incho-
are per tres horas ante ortum solis quia absque
privilegio potest inchoari per duas horas ante or-
tum solis iuxta supradicta; ergo addita vna hora ex
privilegio, poterit inchoari tribus horis ante or-
tum solis, ita vt finis Missæ sit vna hora ante aurorã.

P. Valquez capite 3. numero. 27. totum hoc exi-
mat falsum, & absque fundamento. Cur enim
poterit Missa media hora ante auroram inchoari,
secluso privilegio, si terminus inceptionis est au-
roræ? Hoc tamen argumentum facile potest aduer-
sus ipsum Valquez retorqueri: nam tempus cele-
brandi Missam in Missal assignatum claudit, vt
vidimus, inter auroram, & meridiem, vbi æque as-
signatur vterque terminus, aurora, & merides cum
dicitur, ab aurora usque ad meridiem. Nemo autem
negat, etiam secluso omni privilegio, observari illã
legem, si aliquid Missæ dicatur ante meridiem, li-
cet maior pars, & fere tota dicatur post meridiem:
nam qui paulo ante meridiem Missam inchoat,
iure suo vtitur in toto rigore, ergo qui ita celebrat
proximus auroræ, vt aliquid Missæ post auroram
sit, licet maior pars sit ante auroram, dicitur etiam
debito tempore celebrare: nec enim magis in pri-
mo termino, quam in secundo, necesse est, quod
tota Missa intra terminum assignatum conti-
neatur? Non caret ergo fundamentum extensio
illa, quam alij retentiores Auctores etiam ample-
ctuntur.

34.
Denique circa hanc obligationem quæri potest,
an detur in ea paritas materiæ ex parte temporis,
& quamnam ea sit? Videtur non dari iuxta in aliis
præceptis similibus non datur paritas materiæ
ex parte temporis, verbi gratia, in die ieiunij, si
quis paululum ante mediam noctem cener, peccat
gravier, & violat legem ieiunij. Item si quis pau-
lulum ante mediam noctem recitet Officium di-
urnum diei sequentis, non satisfacit præcepto re-
cordandi quia terminus præscriptus est à mediã nô-
cte in mediam noctem: ergo similiter qui cele-
brat ante terminum præscriptum auroræ, violat gra-
viter præceptum non celebrandi extra illum ter-
minum.

35.
Aliqui tamen videntur agnoscere in hac obliga-
tione paritatem materiæ ex parte temporis. Sic
videtur indicare Fagundez loco citato, num. 6. Post-
quam enim dixit, esse peccatum mortale, notabili-
ter ante auroram sacrificare, subiungit. Videndum
nunc est, quamnam sit ista notabilitas, vt inde mortale,
vel non mortale colligamus. Adducit autem Azor-
ium 1. tom. lib. 10. cap. 25. quæst. 6. dicentem,
tertiam partem horæ esse tempus notabile ante lu-
cem, & sufficere ad peccatum mortale: & P. Hen-
riquez lib 9. de sacrificio capite 24. numero 5. in fine,

dicentem, dimidium horæ ante lucem sufficere ad
peccatum mortale; quam sententiam ipse sequitur:
vnde videtur indicare, minus spatium tempo-
ris sufficere ad peccatum veniale, non ad mortale.

Ego existimo in hoc posse committi æquivo-
cationem magnam in afferendis Auctoribus, confun-
dendo eorum sententias: possunt enim esse duæ
quæstiones diuersæ; prima est, quando incipiat tem-
pus legitimum celebrandi, & quid intelligatur no-
mine Auroræ; & de hac quæstione loquuntur illi
Auctores, & dicunt, tempus legitimum esse, tertiam,
vel media parte horæ ante lucem: quia aurora in
præfenti non accipitur mathematicè, sed moraliter,
sicut & merides; atque ideo non solum absque pec-
cato mortali, sed etiam omnino licite posse inchoari
Missam media hora ante lucem, quia iam tunc
incipit aurora moralis. Altera quæstio esse potest, an
detur paritas materiæ in tempore, quæ sufficiat
ad peccandū venialiter, nõ vero mortaliter: & in hoc
cõsũ non loquuntur illi Auctores, quos affert Fa-
gundez, quia absolute dicunt licite inchoari Missã
illo tempore: quod autem sit cum peccato veniali,
non sit licite, simpliciter, & absolute. Alioquin si
illa media hora ante lucem, quam Henriquez dicit
non esse partem notabilem, addi posset circa culpam
grauem illi mediæ horæ, in qua Suarez, & alij
sacntur, posse absque vlla culpa inchoari Sacrum
ante lucem; iam fieret vna hora integra ante lu-
cem, qua absque causa posset aliquis celebrare sine
peccato graui quod quidem difficultus crederet P.
Valq qui nec primam dimidiam horam voluit con-
cedere: Fieri etiam quod Religiosi habentes privi-
legium, possent absque peccato graui per tres ho-
ras, & dimidiã ante ortum solis celebrare, seu per
duas horas ante auroram; quod quidem nemo di-
cit, imo Laymã loco citato reicit tamquam iniuriam
licentiam, illud quod diximus de tribus horis ante
ortum solis.

Opino ergo, omnes agnoscere in hac obligatio-
ne aliquẽ terminum temporis, circa quem nõ pos-
sit absque culpa graui celebrari, & quoad hoc non
esse discrimen. Inter hæc & alia præcepta, esse tamẽ
discrimen, quoad ipsum terminũ: nam in aliis præ-
ceptis agnoscunt terminum mathematicum, scilicet
punctum mediæ noctis; in hac tamen obliga-
tione dicunt, terminum esse moralem, scilicet auro-
ram cum moralitate acceptam, hoc est, tertiam, vel
dimidiam partem horæ ante primam lucem; ita ta-
men, vt ille terminus excuset non solum à culpa
mortali, sed etiam à veniali: non enim excusat pro-
pter paritatem materiæ, sed quod quia intra illũ ter-
minum sit, re vera sit intra debitum terminum, &
tempus obligationis. Fateor tamen, hunc ipsum
terminum moralem non eodem modo assignari in
aurora, ac in meridie, sed cum aliqua maiori lariti-
dine in hoc quam in illa; in quo est aliqua differẽ-
tia, vt statim dicemus.

Restat ergo de illo alio termino vltimo dicere,
vltra quem non potest fieri Sacrum; qui commu-
niter assignatur meridies, vt diximus, qui etiam
non accipitur mathematicè, sed moraliter: vnde
aliqui dicunt, posse tertia parte horæ post meridiem
inchoari Missam; alij extendunt ad semihoram; alij
ad tres fere quadrantes, alij ad horam nõ integram.
Auctores videri possunt apud Dianam Tract. de
celebratione Missar. resolut. 34. qui tamen fere om-
nes aliquam exigunt causam ad id facien-
dum.

Hinc tamen nascitur difficultas supra tacta, quia
obligatio hæc æque versatur inter duos terminos
scilicet auroram, & meridiem: ergo sicut meridies
ita

uenia-
nter
diti.
ho-
dini,
ntam
bent,
II. vt
gign-
it fa-
lexi
gulo-
i Be-
diam
muc-
VII. in
es il-
n. Et
er ca-
nec-
i om-
par-
lipa-
cien-
rony-
o Or-
leren-
o cri-
viti-
onger
ad huc
renu-
is, de
mder
ara illi
Con-
alibi
t: non
com-
Regi
centis
uon
is p
picio
cudit
non
re dij
squis
M
nec-
a, sed
gnate
cator-
ca, sed
icatio
imple-
m
at
liga-
o est
non

ita moraliter accipitur, ut tota Missa distare possit, per semihoram à puncto meridiano; sic aurora accipienda erit, ut Missa non debeat attingere punctum aurorae, sed rota possit distare ab aurora per semihoram. Sic enim arguimus supra contra P. Vasq. ad probandum, quod possit Missa absolui in principio aurorae, sicut potest incipere in ipso puncto meridiano.

40.
Ad quam
respondendum.

Respondeo, aliud esse loqui illo duplici termino, prout in lege, seu regula Missalis exprimitur; aliud vero, prout vsu, & consuetudine explicatur. Nos supra arguebamus in primo sensu, lex enim eodè modo loquitur de utroque termino cum dicit ab aurora vsq. ad meridiem Missas celebrandas: ergo cum censetur satisfacere verbis illius legis, qui ante meridiem inchoat Sacrum, nec ad hoc aliqua consuetudine, vel extensione fulciatur; similiter dicitur satisfacere verbis eiusdem legis, qui absoluit Missam post initium aurorae.

41.
Loquendo
de vsu latius
accipitur
meridies. Ra-
tio differen-
tia.

Loquendo vero de vsu, & acceptatione communi, negari non potest, latius accipi meridiem, quam auroram; & facilius excedit hunc terminum quam anticipetur ille. Ratio autem huius differentiae esse potest, quia terminus ille meridianus olim non erat imo Missa dicebatur post meridiem, & aliquando post Nonam: postea vero, quia hora fortasse prandij cepit anteponi, & minus patienter sustinebatur ieiunium, cepit etiam anteponi hora celebrandi; aliquanti tamè libertate retenta, praesertim cum non omnes ita tepellive prandere vellent, sed aliquando, vel propter negotia, vel propter festiuitatem oporteret, quod Officia longius protraherentur, ideo illa antiqua libertas tardius celebrandi non fuit omnino reducta ad terminum inadiuisibilem. At vero terminus aurorae semper fuit praefixus: neque enim scimus, vniquam licuisse celebrare tempore nocturno, nisi ex speciali privilegio: ideo aurora minus moraliter accipitur, quam meridiem, ad quem cum homines sponte sua, & ob propriam commoditatem se induxerint, potuerunt sibi illum terminum statuerè cum aliqua maiori latitudine. Imo Nauarrus in *Manuali cap. 25. n. 83.* dixit, hodie etià licere celebrare vsque ad horam tertiam post meridiem; quia illa verus licentia non est vniquam reuocata. Alij tamen Theologi opponunt se huic sententiae, quia contraria consuetudo à Pio V. in Missali approbata & sensus fidelium, ac censura Praelatorum, qui illud non permitterent, sed punirent ostendunt iam illam veterem consuetudinem esse abrogatam, ut probat lazarè Vasq. c. 4. qui tamen cum alijs permittit, in magna festiuitate, finita seruis concione, posse Missas priuatas dici, ut populus audiat Missam.

42.

In hoc etià puncto locum habent exceptiones in primo puncto positae de Episcopo iter agente, de celebratione necessaria ad dandum Viaticum aegrotis; & de personis habentibus privilegium: quod eo facilius concedi potest ad postponendam, quàm ad anticipandam horam, quia haec obligatio ortum magis habet ex voluntate subditorum, qui ob suam commoditatem recesserunt ab antiqua consuetudine tardius celebrandi.

Privilegium autem magis amplum videtur, quod concessit Eugenius IV. Congregationi S. Iustinae, celebrandi in itinere, vel ex causa iusta, vsque ad nonam inclusivè, prout habetur in Bulla xj. Eugenij IV. in Bullario Regularium apud Rodriguez Vnde limitandum est, quod cum Ioanne de la Cruz dicit Diana tom. 1. tract. de celebrat. Missarum res. 34. vbi supponit, illud privilegium esse absolutum; cum tamen solum sit ad certos casus itineris,

vel alterius causa. Dicit etiam horam nonam esse vsque ad tres horas post meridiem; quod etiam non est vniuersaliter verum, sed in aquinoctio: nam in hyemali nona hora attingit solum ad secundam post meridiem cum quadrantes in solstitio autem astituo vsque ad horam tertiam post meridiem cum tribus quadrantibus, ut late Francolinus de tempor. hor. c. 10.

An liceat pluries eadem die celebrare?

Quinto principaliter dubitatur, an liceat aliquando pluries eadem die celebrare. Regulariter id non licet, ut constat ex c. *Consulisti* & c. *Te referente*, de celebrat. Missarum. Excipiuntur tamen aliqui casus. Primus, & absque controuersia est in die Natalis, quo singuli Sacerdotes ter celebrare possunt. Circa quem casum dubitatum fuit Romae, utrum Cardinalis, qui ut Diaconus ministrat Summo Pontifici illa die in Missa solemnè, & communicat sub utraque specie in eadem Missa, possit ipse (si Sacerdos sit) alias duas Missas priuatas celebrare. Respondi, nullam Missam posse ipsum illa die ante, vel post illam communionem celebrare. Ratio est, quia facultas solum est ad communicandum bis, aut ter in Missa, seu faciendae duo, aut tria Sacra: per quod solum dispensatur in prohibitione celebrandi pluries, non vero in prohibitione communicandi bis eadem die. Quare alij Sacerdotes non possent extra Missam bis aut ter communicare illa die, nec possent etiam semel communicare extra Missam, & rursum celebrare vnum, vel duo Sacra, quia obligatio communis non celebrandi ea die, qua communicatio accipitur extra Missam, non est ablata vniquam pro illa die. Cum ergo Cardinalis in illa Missa accipiat communionem, non ut Sacerdos, nec celebrans, non potest eadem die sacrificare, nisi Pontifex peculiariter cum eo dispenset, in hoc enim non est concessa facultas pro illa die, sed solum ad communicandum pluries quomodocumque prout tunc fieret, si semel, aut bis in Missa, & semel extra Missam communicaret. Hoc etiam privilegium bis celebrandi, in die commemorationis Defunctorum 2. Nouembr. habent Sacerdotes ex concessione Sedis Apostolicae in Regno Valentiae in Hispania.

Secundus casus est, quando esset necesse celebrare ad dandum Viaticum aegrotis in quo casu fructus omnes conueniunt, posse secundo celebrare eadem die, quia iura illa supra allegata excipiunt casum necessitatis. Quae autem maior necessitas potest occurrere? Sed rarissime, aut nunquam continget, quia si Sacerdos iam accepit Sacramentum, & ablutione, non poterit non iterum celebrare, sed iterum non accipit Sacramentum, potest, & debet partem suae hostiae referuare, quam ad in firmum def. rat. Solum ergo potest huiusmodi, quod, accepta hostia, & nondum accepta ablutione, nunciatur ei de periculo aegroti, & non sint aliae particulae consecratae in ecclesia, & tunc abstinere ab ablutione, & iterum celebrare, qui casus magis est metaphysicus, quam moralis; quare ex consuetudine contraria non potest argui (ut aliqui arguunt) ad probandum non licere, quia vera, cum casus nunquam datur, non potest esse contraria consuetudo.

Tertius casus est quando, finita Missa, superuenit funus defuncti quem non decet absque Missa sepeliri. Quintus est, si eodè die occurrat duplex officium v. g. de festo, & de vigilia. Sed in his non datur

tur necessitas: quid enim refert, quod Princeps non audiat illa die sacrum: Quod si inculpabiliter omisit non peccavit; si culpabiliter, iam peccatum commisit est; nec tollitur per audicionem Missae, sed per penitentiam. Similiter non est necessarium, quod sepeliatur defunctus cum Missa; & multo minus, quod dicatur duplex Missa de duplici Officio.

Sextus casus est, quando sacerdos habet duas ecclesias Parochiales, quibus solus ipse absque coadiutore ministrat, & in utraque est populus auditorus Missae; qui casus ab omnibus conceditur, & in praxi servatur. Addunt alij, idem esse, quando ob solemnitate non potest unica Missa satisfieri cōiūcti populi concurrentis, aut quando multi peregrini veniunt, finita iam Missa, quia eadem videtur esse ratio & necessitas, quae excepta est in prohibitione pluries celebrandi. Alij tamen, cum quibus Suarez, & Valq. hunc casum non admittunt. Et quidem non est eadem ratio necessitatis: nam licet necesse sit providere necessitati habituali communitatis, vt possit audire Sacrum, pro vt fit, quando duae ecclesiae distantes habent vnum Sacerdotem, non est tamen necesse providere iis qui semel, aut iterum per accidens non audient Sacrum, nec pro iis oportet mutare titulum semel sacrificii. Facilius admitti potest, quod Layman etiam cum alijs admittit pro Anglia, Hibernia & alijs provincijs hereticorum, vbi vnus Sacerdos non potest omnibus Catholicis satisfacere: illa enim est necessitas permanens, in qua illi communitati non providetur per se loquendo, nisi Sacerdos possit pluries celebrare.

Septimus casus est, quando nuptiarum benedictione sunt: quem plures admittunt. Sed re vera est casus metaphysicus; nam si necessitas non prouidetur antea sumptam ablutioem, non poterit secunda Missa postea celebrari: si vero prouidetur, potest differri prima. Adde, parum referre, quod differatur benedictio in diem sequentem. Si autem fingatur, ex dilatione magnam detrimtum sequi, & Sacerdos ad hoc sit ieiuuus non video, cur non comprehendatur sub necessitate, quam iura excipiunt. Notat autem bene Suarez contra aliquos, in ijs casibus, quibus propter necessitatem potest bis, posse etiam ter & pluries sacrificiare, eadem causa persistente, & Sacerdote adhuc manente ieiuuo. In quo puncto Fagundez num. 5. citat textum in dicto cap. consilij sibi de celebratione Missarum; in quo, inquit, *solum bis in die concedit in necessitate celebrare ieiuuus*: quod desumpsit ex Henrici lib. 9. c. 30. n. 7. Sed vterq. falso allegat illum textum, cum ibi non sit magis sermo de duplici, quam de triplici, aut multiplici Missa celebranda.

SECTIO II.

De loco apto ad offerendum hoc sacrificium, & de Altaris ornatu.

Lim non poterat celebrari, nisi in Ecclesia consecrata: hodie iam potest in Ecclesia solum benedicta ab Episcopo, vel ab habente facultatem benedicti, imo & in oratorijs priuatis non benedictis, quae tamen ad illum solum vsum deputata sint & ab Episcopo designata, quod constat ex Trid. sess. 22. c. de euitandis in celebratione Missarum.

Excipitur primo casus necessitatis ex c. sicut, de confectione, dist. 1. qualis assignatur, si dum aliqui peregrinantur, diu Missa carere coguntur; quando Ecclesiae sunt diruta; quando multi conueniunt ad solemnitatem, & non capiunt eos Ecclesiae; potest enim Altare iuxta Ecclesiam collocari, ne careant Sacro: item in castris pro militibus, in litore pro nautis

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

intra trimeses existentibus, vel multitudine etiam nauigantium in alijs nauibus, vt festo die Missam audiant. In quibus, & similibus casibus si fieri potest petenda est licentia ab Ordinario; in autem, potest fieri absque licentia; inquam tamen absque altari portatili consecrato.

Excipitur secundo Episcopus, qui itineris causa potest in loco decenti celebrare cum altari portatili, vel facere, quod alius coram ipso celebret ex c. Vltimo, de priuilegijs, in 6. quae facultas non est ablata per Tridentinam sess. 22. vt fatetur Valquez dist. 233. n. 7. & probat Fagundez lib. 3. de 1. Praecepto Ecclesiae cap. 13. num. 19. Poterant etiam Episcopi concedere facultatem alijs celebrandi in loco decenti quae potestas ablata videtur in illo loco Tridentini; non tamen potestas designandi Oratoria priuata ad illud solum vsum destinata in domibus priuatis; nec etiam dandi licentiam; vt in casu necessitatis semel in domino priuata celebretur. In his conueniunt fere omnes,

Aduerte, hodie per Breue Pauli V. cuius meminit Fagundez vbi supra n. 12 ablata esse facultatem Episcopis, vt concedant licentiam habendi Oratoria in domibus priuatis ad celebrandum. Sed fortasse non fuit Breue, sed Epistola quaedam Cardinalis Horatii Laocellotti iussu Pauli V. die 10. Martij anno 1615. Missa ad Illustrissimos Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos, qua praedicta facultas eis auferbatur: quam Epistolam referunt Ioan. Bapt. Scortia lib. 2. de sacrificio Missae, cap. 13. num. 3. & Barth. Gauantus in Rubricis Missalis, p. 1. tit. 20. lit. M. Qui tamen ex Carolo Nouar. Episcopo in Conimbricis. Canon ad cap. Missarum 13 de consecrat. dist. 1. aduertit, Palatium Episcopi non existimari domum priuatam, atque ideo non esse ablata Episcopis facultatem habendi Oratorium ad Diuina deputatum, in quo celebrare possint sicut antea, in suis domibus.

Tertio excipiuntur qui habent priuilegium Sedis Apostolicae, quale concessum fuit à Sixto IV. aliquibus Religiosis, vt constat ex eius Bulla 14. n. 39. relicta ab Eman. Rodrig in Bullario Religionum, & Bulla 37. eiusdem n. 37. & alijs. Haec tamen priuilegia multo communiter dicunt esse reuocata per Trid. loco citato. Alij tamen probabiliter dicunt non esse reuocata, quamdiu Episcopus non contradicit, & ita seruerunt Patres Dominicani doctissimi Salmanticensis consulti, & P. Ioan. de Salas, Eman. Rodriguez tom. 1. quaest. Regular. quaest. 8. art. 3. & alij Recentiores. Societati nostrae concessum fuit iterum post Trid. hoc priuilegium pro illis, qui à Superioribus ad Missiones mittuntur, vt cum consensu Provincialium eo vti possint, vt constat ex nostro Compendio, verbo Altare.

Dubitatur, an in mari possint aliquando Sacerdotes celebrare in longa nauigatione: de hoc tamen dicemus magis ex professo sectione sequenti.

Ecclesiam non debere esse violatam.

Ecclesia ad celebrandum apta non debet esse violata, vel polluta: alioquin non potest absque graui peccato in ea celebrari, antequam reconcilietur; licet huic peccato nulla celsura, aut irregularitas annexa sit. Polluitur autem quinque modis: Primus est, per effusionem iniuriosam sanguinis humani; ita tamē, vt vulnus intra Ecclesiam inflictum sit, siue sanguis intra, siue extra Ecclesiam, fundatur. An vero sufficiat, hominem esse intra Ecclesiam, quando vulnus accipit; an vero requiratur, vulnertatem intra Ecclesiam esse, quando vulnertatem, communiter affirmatur, in primo etiam casu Ecclesiam pollui;

49. Excipitur secundando Episcopus. Conc. Trid. Valq. Fagundez

50. Per breue Pauli ablatum est haec facultas Episcopis

Scortia. Gauant

51. Tertio excipiuntur Priuilegia; Rodrig.

52. Ecclesia polluitur quinque modis. Primo per effusionem sanguinis iniuriosam.

pollui; idque Layman *lib. 5. tract. 5. c. 5. n. 7.* probat ex eo, quod si existens in vno territorio sagitta traiciat hominem existentem in alio territorio, ibi etiam deliquisse censetur, ut ratione delicti etiam à iudice illius territorij conveniri, ac puniti possit quare in eo casu datur locus præventioni inter iudices utriusque territorij. Hoc tam en argumentum probatur, quod si vulnerans sit intra Ecclesiam, & sagitta traiciat hominem extra Ecclesiam existentem, pariter polluetur Ecclesia; quod tamen communiter non conceditur. Ratio ergo petenda est ex verbis legis, quæ solum voluit pollui Ecclesiam, quando homo in ea vulneratur ad sanguinis effusionem: ad hoc autem non requiritur, vulnerantem esse intra Ecclesiam, ut constat. Debet autem effusio sanguinis esse in quantitate notabili, non vnus vel alterius guttæ. Denique vulnus, vel contusio absque sanguinis effusione Ecclesiam non polluit.

Ratio petenda est ex verbis legis.

Secundo per homicidium iniuriosum.

Secundo polluitur per homicidium iniuriosum, siue fiat cum sanguinis effusione, siue alio modo. Non sufficit, quod ab aliquo extra Ecclesiam vulneretur; & intra illam moriatur, sed requiritur, quod vulnus, vel causa physica intra Ecclesiam fiat: vnde neque etiam polluitur, si intra Ecclesiam fiat mandatum, vel detur consilium occidendi. Dubium est, quando in Ecclesia vulneratur homo, & postea domi ex illo vulnere moritur. Suarez *disp. 81. sect. 4. in principio*, dicit si vulnus fit cum sanguinis effusione, iam ex hoc capite Ecclesia polluitur; si autem sit contusio lethalis absque effusione sanguinis, non polluitur Ecclesia si homo extra illam moriatur; quia homicidium non completur in Ecclesia. Alij tamen communiter docent, tunc Ecclesiam pollui morte sequuta, licet ante mortem nondum polluta celsatur; quod videtur verius; quia sicut polluitur vulnere intra Ecclesiam inflicto, licet sanguis postea extra Ecclesiam effluat; sic videtur pollui in nostro casu, cum iam intra Ecclesiam posita fuerit tota actio iniuriosa, ob quã postea anima à corpore separatur; parum enim refert ad irreuerentiam, ob quam ecclesia violata censetur, quod anima ibi, an extra emittatur.

Suarez.

54. In utroque tamen casu vulnus vel occisio debet fieri cum peccato mortali.

Aduerte, in utroque casu requiritur vulnus, vel occisionem fieri cum peccato mortali: quare si ob meram defensionem fiat, aut aliunde à peccato mortali excusetur, non polluitur ecclesia. Vnde si martyr in Ecclesia occidatur, polluitur, quia iniuste occiditur. E contra, quando pueri rixantur, & sanguine sibi ex naribus eliciunt, non censetur pollui; quia regulariter non sunt peccata mortalia. Item licet causa sit aliunde mortalis, ut si recitando, vel representando turpia in ecclesia, sequitur præter intentionem vulnus, aut mors, non polluitur, quia, non est actio mortalis in illo genere, sicut dicit soler de pollutione præter intentionem sequuta ex causa in alio genere peccaminosa. Polluitur tamen, si iudex ibi reum, aut aliquis seipsum interficiat; quia vtraque actio est iniuriosa ecclesiæ.

55. Tertio polluitur per voluntariam seminum effusionem.

Requiritur etiam in hoc casu culpa mortalis.

Tertio polluitur ecclesia per voluntariam seminis humani effusionem extra actum conjugalem, qui necessitate vrgere, iuxta comuniorē sententiã, potest aliquando in ecclesia exerceri, quando nimirum cogitur coniux diu ibi residere, nec potest aliò diuertere; tunc enim ob incontinentiæ periculum vitandum, licitus erit matrimonij vsus. Requiritur etiã in hoc casu culpa mortalis, ut ecclesia polluat, & effusio copiosa seminis, non vnus vel alterius guttæ. Denique in prædictis casibus requiritur notorietas facti, quod publice constet: alias non censetur ecclesia polluta etiam respectu eorū, qui quacumque notitia id sciūt, vel ipsius, qui delictum patrauit, quia nullo modo obligatur ad se

manifestandū. Nec desunt, qui dicant, requiritur, quod ecclesia denuntietur à iudice, tãquam polluta præter Extraneitatem, *Ad evitanda scandala*; in quibus similis denunciatio exigitur, ut obligentur ad vitandos eos, qui Censuras incurserunt. Quod, ut probabile videtur, admittit Suarez in præfati, *6. Secundo dubitari solet*. Ceterum ipse *tom. 5. Disp. 37. Sect. 1. n. 28.* aperte facit, hanc pollutionem ecclesiæ nullo modo posse intelligi nomine interditi, aut censuræ. Et quidem in præfata feturatur in hac vrbe Romana, ut Ecclesiæ reconciliantur, etiam si pollutio denunciata non fuerit.

Quarto polluitur ecclesia per sepulturam hominis excommunicati. Post Constantiensē Concilium requiritur, quod fuerit excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor. Vnde miror cur Suarez dicta Sect. 4. *8. Hæc posito*, dicat, in regionibus septentrionalibus eos, qui sacrificiis in locis, vbi sepulti sunt hæretici, excusari, vel quia necessitate coguntur, quia alibi sacrificare non possunt, vel quia Episcopi videntes, & conseruantes facultatem prætere constantiam doctrinam eisdem verbis amplectitur Fagundes *lib. 3. de i. de Ecclesiæ præceptis c. 14. n. 2.* Cum tamen vterque fuerit, per sepulturam excommunicati non denunciati nominatim, non pollui ecclesiam, non est, cur alias excusationes querant pro iis, qui celebrant, vbi hæretici sepulti sūt; quod notatur etiam Nauarrus *lib. 5. Consiliorum, consil. 110. de hæreticis, edit. 2. ad 4. quæst.* & Layman loco citato supra num. 8. qui etiam bene aduertit, non pollui ecclesiam per sepulturam hominis nominatim interditi.

Quinto polluitur Ecclesia per sepulturam hominis infidelis, hoc est, Pagani non baptizati; quoniam non solum comprehenditur infans etiam non baptizatus, quando foris sepelitur, non quando in utero matris est, & iam mortuus sepelitur. Non vero comprehenditur hæreticus, quia licet non habeat verã fidem, illam tamen professus est in Baptismo, & ideo sub nomine fidelium intelligitur in cap. *Omnia vtriusque sexus de pœnit.* & remiss. ut observant Suarez *Disp. 70. Sect. 1. in principio* ad hos duos posteriores modos pollutionis ecclesiæ non requiritur peccatum, sed quocumque modo fiat, pollum manet. Addunt aliqui lextum, quando ecclesia ab Episcopo excommunicato consecratur, & benedictio tamen quia iure non habetur, alij omnia reiciunt.

Nomine ecclesiæ in hac materia non intelligitur Oratoria in domibus priuatis, etiam cum in cultate Episcopi vel Pontificis designata ad celebrandum: illa enim non polluitur. Intelligitur tamen cœmeterium benedictum ad sepelienda fidelium cadavera; ita tamē, ut polluta ecclesia, celsatur pollutum cœmeterium illi connexum, non è cœtra; qui accessorium sequitur conditiones principali, & non è contra. Vnde quando polluta ecclesia reconciliatur, eo ipso cœmeterium censetur consequenter reconciliatum. Neque etiã polluto vno cœmeterio, censetur pollutum alterum; quia neutrum est accessorium alterius. Denique nomine ecclesiæ intelligitur, quidquid est intra tectum, & pavementum ipsius: vnde comprehenditur Chorus à terra eleuatus, vel scabellis distinctus, ut docet Thoms Sanchez *lib. 9. de Matrimonio, disp. 15. n. 33.* & Fagundes *disco c. 14. n. 46* qui bene aduertit idem esse de Cappellis, siue subterraneis, siue superioribus, quæ vnus num faciunt cum ecclesia. Non tamen pollutionem effusio sanguinis fiat supra tectum immediatum ecclesiæ, in capacitate, quæ est inter primum, & secundum tectum; nec extra portam, aut in parte

externa parietu, vel in Sacrificia, aut cameris adiacē-
tibus, nec in turri, aut cubiculis officialiu, & simi-
libus locis. Hæc omnia compendio dixi, non citatis
lucibus & Auctoribus, quia passim reperiuntur.

cia celebrantur, intelligēda sunt nō de celebrationē
actuali, sed de aptitudine iuxta regulam Logicæ,
quod verba in definitione nō dicunt actum, sed
aptitudinem. Significat ergo Pontifex, illi ecclesie
etiam nō benedictæ competere immunitatem, in
qua celebrati possunt Divina Officia; quare illa
etiam indigebit reconciliatione, etiam si nondum
in ea celebratum fuerit

Quando ecclesia aliquo ex dictis modis polluta
est, oportet eam reconciliari, quod fit ab Episcopo,
si ecclesia consecrata sit, eo ritu, qui in Pontificali
prescribitur, vel etiam ab habentibus privilegium
à Sede Apostolica, quale datum fuit à Leone deci-
mo Minoribus; quæ concessio habetur apud Ro-
driguez in Bullariis Regular Bulla 6. sub Leone X.
Atque privilegio tamen nō potest etiam ex cō-
mission. Episcopi; quidquid dicant Victoria in
Summa q. 99. Sā verbo Ecclesia n. 10. & Syluius in
præsentii q. 83. art. 3. dicens, sic feruari in praxi; verū
illa praxis est pro ecclesiis nō consecratis. Quare
praxim contrariam esse, notauit bene Diana tom. 1. Diana
tract. 1. Missar. resol. 6. Si autem nō est ecclesia
consecrata reconciliari potest per simplicem Sa-
cerdotem aqua à se benedicta, eo modo, qui habe-
tur in Rituali, quod licet de iure communi possit
fieri absque alia licentia, solet tamen ex decencia,
quando fieri potest, significari Episcopo; Si autem
Sacerdos actu celebrat, quando ecclesia polluitur,
& nondum inceperat Canonem, relinquat Sacrum,
donec reconcilietur.

Addunt aliqui, si Sacerdos bona fide celebrat in
ecclesia polluta, eo ipso manere iam reconciliatam
per Missæ celebrationem Ita Castro l. 2. de Lege pe-
nalis c. ultimo. Sā verbo Ecclesia n. 19. Diana tract. de
celebrat. Missar. resol. 69. & probabile tenet Auila
de Censuris p. 5. dist. 7. dub. 3. concl. 1. Alij tamen eam
limitationem reiciunt, & merito quos refert, & se-
quitur Layman loco citato n. 13. quia in nullo iure
fundatur; neque etiam ratione. Si enim Sacrificij
dignitas id habet, vt sanctificet locum absque alia
reconciliatione, sequitur primo, etiam si Sacerdos
mala fide celebret manere reconciliatum, cū eadem
sit Sacrificij virtus. Secundo, si ex Episcopi dispen-
satione in necessitate celebratur, idē dicendū esse.
Tertio, si Sacerdos inchoato iam Canone, postea
polluta ecclesia profecquitur, & consecrat, eadem
esset virtus Sacrificij. Quarto eodē modo, si eccle-
sia nondū fuisset consecrata, aut benedicta, dici pos-
set, semel celebrata Missa, nō indigere alia conse-
cratione, aut benedictione; quia sicut dignitas Sa-
crificij æquivaleret reconciliationi æquivaleret etiam,
& præponderat consecrationi, aut benedictioni.

Ultimo aduertit Doctores, posse in casu neces-
sitaris celebrari in ecclesia polluta de licentia Epi-
scopi. Probant Suarez in præsentii, dicta Sect. 4. §.
His positis & Fagundez n. 2. quia Episcopus potest
dare licentiā celebrandi in loco nō consecrato, per-
go, & in loco, qui per pollutionē quodāmodo ami-
sit consecrationē Hæc tamē ratio retorquetur cla-
re; quia Episcopus potest de iure communi depu-
tate Oratorium saltem publicum nō consecratum
ad celebrandum, & hoc absque necessitate; ergo &
posset absque necessitate concedere, vt celebraretur
in ecclesia violata nondum reconciliata, quod ta-
men consequens prædicti Auctores nō concedūt.
Nō prouenit ergo hoc ex illa facultate generali:
facilius enim est, quod celebraretur in loco nō sa-
cro, quam in violato; quia violatio adest nō merā
negationem, sed priuationem, & quasi pœnā; ratio-
ne cuius illa negatio est magis radicata, sicut carē-
tia gratiæ, & sãctitatis in peccatore est turpior quā
Y y 2 esse

61.
Ecclesia sic
polluta d. b. b.
reconciliari.

Rodrig.
Leo 10.

Victoria
Sā
Syluius:

Diana
tract. 1. Missar. resol. 6.

62.
Aliqui ad-
dunt si Sacer-
dos in ea
bona fide ce-
lebrat, manere
reconciliatū.

63.
In casu ne-
cessitatis po-
test in ea ce-
lebrari.

59.
Dubium de
reconciliatam
loci publici
ab Episcopo
designata ad
reconciliandam.

Numerus.

Saco.

Suarez.

Henriq.

65.

Henriq. ad
Saco id
probat.

Henriq.

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Quod à p-
teriori claret
pariet clare.

esset in homine existente in pura natura. Quod à posteriori clare patet; quia in Ecclesia non consecrata potest celebrari ex deputatione Episcopi & adhuc si violetur, potest cum reconciliatione Sacerdotis: si autem fuit consecrata, & violetur; nõ potest absque reconciliatione facta per ipsum Episcopum; quia nimirum ratione maioris sanctitatis præcedentis, maius, & fortius impedimentum contrahitur, ad quod auferendum maior virtus est necessaria. Potest tamen Episcopus ex causa necessitatis dispensare; & tanta potest esse necessitas, vt, si non sit recursus ad Ordinarium, possit absque eius licentia celebrari, v.g. si in die festo populus non habet aliam ecclesiam, in qua possit Missam audire.

64.
Consecratio
Ecclesie
perditur de-
structa Ec-
clesia.

Consecratio Ecclesie perditur, destructa Ecclesia; quod quidem contingit, non quando tectum solum ruit, sed si parietes maiori ex parte destruantur, quia illis potissime adhæret consecratio. Si autem parietes non simul, sed paulatim, & successiue corrumpantur, & reparantur, non perditur consecratio; quia illa maior pars, quæ remanet, retinet consecrationem, & trahit semper ad se partem minorem, quæ aduenit.

65.

Circa hoc tamen subdubitat Layman loco citato num. 16. quando parietes ex intentione renouantur, Ecclesiam, vnus post alium, omnes destruantur, & de nouo ædificantur, quia in re morali multum valet intentio operantis. Alij tamen vniuersaliter loquuntur, & Nauarrus in *summa cap. 27. num. 238.* etiã in prædicto casu negat, requiri nouam consecrationem; & certe ciuitas eadem dicitur esse, licet ex animo eam pulchriorem reddedi, paulatim, & successiue omnes ædes destruantur, & reædificentur: ite idem Collegium manet, si eodem modo paulatim reficiatur: cur non diceretur manere moraliter eadem Ecclesia?

66.
Maius du-
bium esse si
ex quatuor
Ecclesiis pa-
rietibus duo
fero corruerit.

Magis dubitarem, quando reuera ex quatuor Ecclesiarum parietibus fere duo corruerent: nam licet tunc maneat maior parietum pars, vere tamen non videtur manere Ecclesia: quis enim dicat, Ecclesiam esse duos parietes paulo plus absque tecto? Consecratio autem Ecclesie nõ manet, nisi Ecclesia: sic enim Calix, vel Alba non manent benedicta, quando ita amittunt magna ex parte formam artificialem, vt non sint Calix, Alba, &c. vt infra videbimus: vnde si maneat sepulture ab Alba perditur benedictio: minus autem retinet formam Ecclesie duo parietes absque tecto, quam Alba sine manibus. Sicut ergo, vt calix, vel vestis retineat benedictionem, necesse est, vt possit vtrumque, licet ægre, deseruire ad suum vfum: sic Ecclesia tandem retinebit consecrationem, quãdiu erit Ecclesia; & tunc u erit Ecclesia, quãdiu, licet ægre, possit deseruire ad vfus sacros; quod moraliter iudicandum erit Fateor tamen, contrariam sententiam propter communem auctoritatem probabilem, & securam præctice esse.

De Altari ad celebrandum necessario.

67.

Est duplex
altare fixum
& mobile.

Præter Ecclesiam requiritur ad celebrandum Altare, quod debet esse lapideum, consecratum ab Episcopo, vel habente auctoritatem ex commissione Summi Pontificis, qui non nisi rarissime eam solent concedere; numquam vero ad sacrificandum sine altari consecrato. Est autem Altare duplex; alterum fixum, alterum mobile, seu portatile, quod Ara nuncupatur. Primum consecratur, vt ibi maneat; atque adeo consecratur totum altare; & in qualibet parte mensæ illius potest sacrificari: vnde perditur consecratio, si mensa superior separetur à pedibus, vel base cui affixa est, non tamẽ, si vnus, aut alter lapis ex

illis, quibus nititur, auferatur, si tamen potest adhuc manere, & stare altare, quantum sufficit ad sacrificandum; vt obseruat Layman *lib. 5. c. 6. n. 3.* Altare autem mobile retinet consecrationem, quantum non frangitur, ita, vt in parte illius integra non possit consistere Calix, & Patena cum hostia: quod non ita intelligo, vt totus pes calicis, & tota patena debeant esse super partem lapidis, sed tanta pars vtriusque, vt sufficiat ad sustentanda illa, ne cadant: tunc enim iudicari debet de vna sola parte integra, tamquam si sola illa sit; nam altera pars per accidens se habet: quia non potest sacrificium fieri ara constante ex duobus lapidibus; vt tradunt Syluester *Altare. q. 3. Valq. disp. 233. n. 16.* Fagundez *lib. 3. de 1. præcepto Eccles. 22. n. 9.* & alij.

Hinc infero primo, si lapidi consecrato additio fiat noui lapidis, id, quod additur, non fieri consecratum, neque in ea parte posse calicem, & patenam, licet alia per coniunctionem cum materia facta soleant participare consecrationem, aut benedictionem; in quo puncto laboret Layman, *ubi supra n. 5.* vt rationem discriminis reddat, dicens, vt procedere illam regulam in iis artificialibus, quorum partes seorsim rationem & appellationem non retinent; Ecclesia, calix, casula, &c. at vero si partes lapidis heterogeneæ sunt fieri potest, quod vna pars sit sacra, alia non sit sacra. Hæc tamen ratio non est sufficiens, cum in oleo, vel aqua benedicta partes sint partis heterogeneæ, & tamen per coniunctionem pars addita participat benedictionem. Ratio ergo prima petenda est ex dictis, quod lapis debet esse simplex, & vnus, vt sit aptus ad celebrandum: idcirco id, quod additur, non fit sacrum; quia non potest cum præcedenti componere altare factum.

Quæritum est, an super ara consecrata debent poni etiam particula consecrata, an sufficit, quod ponantur ibi tempore consecrationis; postea vero propter loci angustias ponantur extra aram in alia parte altaris supra aliud Corporale. Respondi debere esse super aram, sicut & hostiam illam, quam Sacerdos sumit: nam licet Sacerdos intendat hanc hostiam maiorem sibi sumere, & illas minores aliis dare, hoc parum refert, cum ex institutione huius sacrificij nulla sit differentia, quare possit Sacerdos ex ipsa hostia maiori dare partem aliquam ei, qui vult communicare, & rursus ex minoribus sibi sumere, quia tota est vnica victima, & per modum vnus offertur absque vilo discrimine. Vnde in Rubricis Missalis præcipitur, quod particula illa ponatur super Corporale, vel ante Calicem, aut in calice, vel vase mundo consecrato retro post calicem. Quod autem non sufficiat solum, quando consecratur, esse super aram, constat clare, quia ara non requiritur ad sustentandam hostiam tempore consecrationis, quam tempore præcedenti, & sequenti, quando eum consecratur, non est hostia supra aram, sed in manibus Sacerdotis; ergo magis requiritur ara ad tempus præcedens, & subsequens. Vnde obiter infero, minus rite facere aliquos, quos vidi statim post consecrationem dare vas cum particulis consecratis alteri Sacerdoti, vt eas in alio altari populo distribuatur. Hoc in quã, nõ rite fiat, sicut ex hostia sua Sacerdos non debet dare partem vsque ad finem sacrificij; sic nec de illis particulis, quæ sunt etiam victima illius sacrificij, & non minus offeruntur, quam hostia maior: & ideo omnes orationes, oblationes, & benedictiones frequentes a que spectant ad illas; nec ante sumptionem à Sacerdote est victima perfecta, & integre sacrificata: minus etiam congruit, vt alij participet prius de sacrificio.

trificio, quam ipse Sacerdos, qui est principaliter offerens, & sacrificans respectu aliorum: unde in omnibus Liturgiis, & Ritualibus, ac Regulis antiquis semper primo loco ponitur communicatio Sacerdotis celebrantis; & postea communicatio Clerici, & populi; nec videtur ille ordo facile pervertendus. Facilius posset admitti, quod ante sumptionem calicis daretur alius communicatio, quia Christus non solum ante sumptionem, sed etiam ante consecrationem calicis videtur dedisse Apostolis corpus; ut ex contextu Evangelij colligi potest.

Circa altare portatile dubitari solet, an perdat consecrationem, si separatur à ligno, cui inclusum est; quod licet aliqui affirmant, alij tamen communitate negant, & merito; quia illud lignum est quidem ad ornamentum, vel custodiam lapidis, ne rumpatur, non tamen componit cum lapide altare, nec est capax consecrationis cum non sit lapis. Nec obstat, quod altare fixum perdat consecrationem, quando mensa separatur à pedibus ligneis, quibus sustinetur; quia illud consecratur per modum altaris fixi, & stabilis, de cuius ratione non solum est tabula superior, sed etiam pedes, seu basis: ut vero altare portatile consecratur ut tabula sola superior mobilis, & portabilis, & ad eum usum; atque ideo consecratio cadit super solam partem superiorem; in qua collocatur calix, & hostia.

Dicit aliquis; sicut potest consecrari lapis partus scorsim pro altari portatili, cur non poterit consecrari lapis magnus, seu tota tabula lapidea superior sola in altari fixo, ita ut consecratio sit in sola tabula superiori, non in pedibus, vel base, cui innitur: quare etiam à base, vel à pedibus separatur, non amittet consecrationem: quod si fieri potest, cur non habet Episcopus hanc intentionem, dum altare consecrat?

Respondet id fieri non posse; ratio est, quia olitti sola altaria lapidea fixa consecrabantur; postea propter necessitates occurrentes concessum fuit, & introductum, ut consecrarentur etiam portatiles, & tabulae lapideae parvae, quae deferri possent ad varia loca, quae in rigore non sunt altaria, sed tabulae altaris: nam altare est mensa integra, quae includit pedes, seu basim, & tabulam superiorem: indultum tamen fuit, ut possint consecrari altaria non integra, sed tabulae altarium, ad usum eas deferendi in alia loca: nunquam tamen concessum fuit, ut in altari non mobili consecraretur altare non integrum. Non potest ergo consecrari sola tabula superior in altari fixo, sed debet consecrari totum altare per modum altaris integri, & completi.

P. Layman, ubi supra num. 6. vitur ad hoc ipsum exemplo calicis, qui si tornatilis sit, non perdit consecrationem per separationem cuppae à pede; licet eam perdat calix alius; qui non habet amovibilem pedem à cuppa. Rationem autem reddit, quia in calice tornatili sola cuppa per se consecratur, & ideo in ea sola, & separata retinetur consecratio: quod etiam insinuare videtur Suarez Disp. 81. Sect. 7. §. Rursus inquiri potest.

Verum hoc exemplum non omnino congruit: nam licet concedam calicem tornatilem ita consecrari, ut per separationem cuppae à pede non perdat consecrationem, non tamen concedam, consecrari solam cuppam, sed totum calicem; atque ideo si loco illius pedis substitueretur alius pes non consecratus, non esset calix consecratus, quia reuera non est idem calix, cui pars aliqua necessaria ad substantiam calicis: sicut variata sit; quod non cōtingit, quando eadem partes connectuntur; quia sepe manet idem calix, ut videbitur Sectione 4. in altari autem portatili

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

fateor, non manere idem altare; quia aera sola mobilis non est altare in rigore, sed pars altaris: fuit tamen indultum, ut consecraretur pars altaris scorsim; quia sic necessarium fuit ad usum; quod tamen in consecratione calicis concessum non est.

Dicit aliquis; sicut potest fieri calix tornatilis, cuius partes licet separantur, non perditur consecratio: cur non poterit fieri altare integrum, cuius partes possint facile separari, & coniungi, v.g. tabula superior cum columnis seu pedibus, quibus innitur? tunc autem non admittetur consecratio partium, sicut neque in calice. Respondet, ex natura rei id non repugnare physice, ut ita dicam: moraliter tamen non facile erit; quia licet in altari ligneo, vel aereo id facile esset, in lapideo tamen difficile erit ita subtiliter tabulam lapideam invenire ut possit facile, & sine periculo imponi, & auferri à base, vel columnis: quare eiusmodi altaria nunquam fuerunt in usu; si tamen fieret, non video, cur non possent eiusmodi partes consecrationem retinere, quoties connecterentur. Nam reuera sicut mensa lignea eadem est, licet saepe tabula superior à pedibus auferatur, ut contingit in mensis aliquibus pauperum; eadem etiam esset mensa lapidea, si eodem artificio facta esset. Itē sicut calices tornatiles introduci poterunt, & cum illa separabilitate partium consecrari; licet antea nullum esset eiusmodi altare: Nam licet altare non soleat consecrari, nisi intra ecclesiam, & alligatum ecclesiae, potest tamen intra eandem ecclesiam, aliquod altare integrum transferri ab uno loco ad alium; quo casu, cum idem altare omnino maneat, non indiget noua consecratione: posset ergo similiter illud altare cum separabilitate partium consecrari in tali ecclesia, intra quam posset dissolvi, & componi, si tali artificio fuisset fabricatum.

Aliqui exigunt necessario ad quodcumque altare, quod in eo sint reliquiae Sanctorum: id tamen alij merito negant: & multo magis, quod alij dicunt, licet in defectum reliquiarum includere particulam hostiae consecratae, quod quidem magnū absurdum esset. Unde parum etiam refert; quod altaris cornua, quae vincta sunt; frangantur: semper enim remanet consecratio, quamdiu restat pars sufficiens ad continendum calicem cum patena ut dicitur est.

Altare praeterea ornari debet in primis tabuleis praeter Corporale, quas Suarez in praesenti Disp. 81. Sect. 6. Valquez Disp. 233 c. 3. & alij communiter, quos refert, & sequitur Layman; ubi supra n. 11. Layman. dicunt sufficere quod sint duae praeter Corporale, seu vna duplicata. Verum in Missali reformato auctoritate Clementis octavi expressè requiruntur tres, quarum vna longior sit, & ad terram pertingat, duae aliae breviores, seu vna duplicata; & praeter has, quae in altari sunt, postea additur Corporale ex Sacristia afferendum: & hoc observatur in Ecclesia Romana. Quod idē praescriptum iam fuisse in Missali Pij V. constat ex §. 10. de defectibus occurrentibus in Missa, ubi inter alios defectus ponitur, si altare non sit tribus mappis ornatum. Additur praeterea in Missali, quod haec tabulae sint benedictae, quod à fortiori requiritur in Corporali; quod licet in extremitatibus possit esse sericum vel auro elaboratum, non tamen ea parte, qua calicem, & hostiam tangit: eiusdem rationis debet esse altera pars, qua calix operitur, quae etiam pro Corporali posset deferri, si capax sit, cum eandem benedictionem habeat. Purificatorium vero, quo tergitur calix, non debet esse ex obligatione benedictum, ut fateatur Suarez Disputat. 81. Section. 8. §. Quarto addendum.

Xy 3 addendum

70. De altari portatili dicitur.

71. Dicitur autem.

72. Dicitur.

73. Layman.

74. Dicitur.

74. Instantia.

Dilinitur.

75. Aliqui frunt.

76.

Suarez.

Quid praeter.

addendum. & Gauantus in Rubricis Missalis p. 2. tit. 1. litt. I.

77. Sine lumine sacrificare nunquam licet.

An ex sola cera.

Diana.

Layman.

78.

An celebrari possit sine libro Missali.

Diana

79.

Omnia qua in rubricis notantur non afferunt obligationem graui.

Requiritur etiam lumen, sine quo nunquam sacrificare licet: imo addit aliqui, si lumen extinguatur ante consecrationem, nec haberi possit, relinquendam esse Missam, etiam si necesse esset consecrare ad dandum viaticum moribundo. Ita Fagundes. c. 2. n. 19. An vero debeat esse ex cera, vel possit esse ex oleo, vel adipe? Communis sententia exigit ceram propter consuetudinem vniuersalis Ecclesie, quam approbat regula Missalis, vbi exiguntur duæ candelæ cereæ. Alij tamen in casu necessitatis licere dicunt cum alio lumine, si absit scandalum; quos congerit, & sequitur Diana, tract. de celebrat. Missar. resol. 45. & 67. quorum aliqui in extendunt ad candelam ex adipe, vel fenio; vt Layman loco citato c. 6. n. 17. & Azor 1. tom. lib. 10. c. 28. g. 15. Didacus Nuñis in prætiq. q. 3. art. 3. dub. 3. Jacob de Grassis 1. p. Decis. lib. 2. c. 43. qui absq. limitatione loquitur. Requiritur etiam liber Missalis. An vero aliquando liceret absque illo celebrare, quando Sacerdos nullum timet periculum, & memoria firmiter tenet totam Missam; plures negant; alij affirmant. Layman vbi supra n. 17. Villalobos, & Ledesma, quos refert, & sequitur Diana loco citato resol. 46. qui male pro contraria sententia citat Vasquez cum hanc secundam aperte teneat c. 3. n. 26. qui bene aduertit, ex hoc capite excusari eos, qui cum legere non possint propter visum debilitatem, adhuc celebrant Missam memorialiter recitantes, & videtes quantum satis est, ad reliquas Sacrificij actiones rite exercendas; enim licet librum coram se habeant propter decentiam, perinde est, ac si eum non haberent; quam sententiam ergo etiam probabilem existimo.

De Cruce aliqui dubitant; an sit necessaria ex præcepto graui: sed licet in regulis Missalis exigatur, non videtur tamen esse præceptum Ecclesie grane, vt notant Suarez & Vasquez, imo aliqui probabilliter dicunt, non esse Missalis regulam intelligendam pro altari, in quo est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Alij tamen contrarium sentiunt, cum quibus est Gauantus dicta. 1. p. tit. 10. Et in vniuersum certum est, non omnia, quæ in Rubricis Missalis exiguntur, afferre obligationem grauem, nisi aliunde constet de Ecclesie præcepto. Quis enim dicat, non posse sacrificari absque duabus candelis cereis, vel sine alio cerco, pro tempore Eleuationis, & alijs similibus.

SECTIO III.

Verum in mari possit aliquando celebrari.

80.

Hoc posse fieri accedente Pontificis consensu indicauit olim Suarez.

De hoc puncto diligenter tractatum fuit ante 30. fere annos in præcipuis Hispaniæ Academicis cum Lusitani pererent in longa navigatione ad Indiam Orientalem huius Sacrificij vti. Et quidem Doctores Theologi, & Iurista in Academia Salmanticensi, Complutensi, Conimbricensi, & Eborensi iudicarunt posse, id accedente Summi Pontificis consensu, eis rationaliter concedi, quorum subscriptiones vidi, & in illis iudicium P. Francisci Suarez idem sentientis.

81.

Primum fundamentum ex veteris Ecclesie consuetudine. Surtius.

Fundamenta multa, & quidem grauiissima allata fuerunt. Primum ex veteris Ecclesie consuetudine, quæ in mari etiam pro nautis celebrare consuevit, quod colligitur ex Surio tom. 2. die 20. Martij, vbi narrat S. Vulstanum Senonensem Archiepiscopum, dum in medio Oceano nauigasset, & die quadam hora solita venerandum Missæ Sacrificium offerret, & patena de ministri manu in mare prola-

pta fuisset, ipsum Sacrum oratione sua impetrasset, vt patena iterum ex profundo ad manum Diaconi reuereceret, quam etiam historiam refert Card. Baronius tom. 8. an. Domini 700. & addit: *Ex quibus, præter insignis miraculi virtutem, intelligitur lector non desuisse sanctos viros in mari etiam, cum tranquillitas esset, religata anchoris nauis celebrare ibi sacrosanctum Sacrificium Missæ, Deo maxime gratum quod ipse tanti editione miraculi patefecit.* Hæc Baronius. Colligitur hoc ipsum ex Epistola Dionysij Episcopi Alexandrini ad Hieracem, vt refert Eulubius lib. 7. c. 17. vbi Dionysius sic ait: *Cum ab omnibus persecutione agitati essemus, & morte multati, festum læti animi celebrauimus, & singula loca ad singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager syluestris, solitudo de terra, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo cum gaudio ageremus.* Hos tamen conuentus Card. Baronius tom. 1. anno Christi 57. dicit contrisisse lectionibus, & colloquijs spiritualibus, & sacra Eucharistia. Colligitur denique hoc ipsum ex vltimo antiquo de fœdæ Eucharistiam in nauibus, cuius meminit S. Gregorius lib. 3. Dialog. c. 36. Ambros. Orat. funebri de obitu fratris Satyri; Baronius tom. 1. dicto anno 57. & tom. 5. anno Christi 401. Non videtur autem credibile, quod in longa navigatione Eucharistia non renouaretur, præsertim cum ex illa historis colligatur, non solum Corpus, sed sanguinem Christi sub speciebus vini solum in nauium, vt constat ex Gregorio loco citato; vbi dicit, nautas illos in extremo naufragij periculo corpus, & sanguinem Christi pro viatico accepisse. Quomodo autem poterat Christi sanguinis diu abique celebratione Missæ conseruari?

Secundum fundamentum, quia celebratio Missæ in mari non est cõtra ius naturale, vel Diuinum, aut etiã humanum. Nam in primis ius naturæ, & ius Diuinum solum exigunt debitam reuerentiam in celebratione huius mysterij. Cum ergo possit reuerentia illa debita cum diligentia in mari haberi, non erit contra ius naturale, vel Diuinum: ius autem humanum seu Ecclesie prohibitio nulla prodes iuuenit. Solum afferri potest quoddã Rituale antiquum approbatum à Leone decimo, cuius meminit Nauar in Miscell. de Orat. Miscell. 90. vbi 1. p. tit. 4. c. 35. dicitur: *In loco fluctuanti, vt in mari, & fluminibus celebrare non licet alicui.* Hoc tamẽ parũ probat, primo, quia de illa approbatione Leonis nõ constat, necde auctoritate illius Sacerdotalis, de quo solum Nauar dicit: *Liber Sacerdotalis à Leone decimo (vt aiunt) probatus, quem nobis monstrauit R. in Christi P. &c.* Cæterum in ipso Sacerdotali, quem in nostra Bibliotheca habemus, non inuenitur illa Leonis approbatio, solum dicitur in fronte libri, fuisse multoties approbatum auctoritate Pontificum. Postea vero cũ iterum impressus sit Venetijs an. 1568. de præ fuerunt verba prædicta de approbatione Summorum Pontificum. Secundo, quia illa approbatio Leonis, si quæ fuit, non videtur sonare plusquam licentiam, non vero præceptum, aut legem. Tertio, quia aliqua ibi continentur in ordine dicendi Missam siccanam, quæ correctione indigeret, quæ est, quod dicitur Orationes post Communionem, quæ tamen cum mentionem vt in plurimum faciat sacramenti percepti certum est non posse tunc dici, quando consecrator, aut sumptio non præcessit. Ad summum ergo haberetur, quod ille Auctor loquutus sit, sicut alij Auctores, qui hoc ipsum dixerunt, non licet celebrari in mari, & ideo illa doctrina merito fuit approbata.

Magis

Magis posset obstatre consuetudo satis iam antiqua non celebrandi in mari; quæ cum esset ab omnibus recepta, videbatur habere vim legis. Ad hoc tamen aliqui dicebant, consuetudinem illam cum nullo iure probaretur, introductam magis fuisse tam ex negligentia, & repuditate fidelium, qui non iam solliciti erant de fructibus huius sacrificij, & Sacramenti; tum etiam, quia non erant in usu navigationes ita longæ, & diuturnæ, sed breues, & in quibus frequenter possent ad terram accedere, & in litore celebrare.

Tertium fundamentum desumebatur ex auctoritate Doctorum, qui etsi prima facie videantur econtrarium docere, si tamen eorum verba attentè examinentur, huic magis parti fauere videntur. Nam in primis multi eorum non dicunt vniuersaliter non licere celebrare in mari, sed cum limitatione, scilicet vbi periculum est effundendi sanguinem Christi, vel similis indecentiæ. Sic loquitur Antonin. 3 p. tit. 13. cap. 6. §. his verbis: *In nulla necessitate licet celebrare in mari, vel super fluium, vbi probabitur timetur de effusione sanguinis propter agitationem nauis* Eadem verba habent Syluester, *Missæ*, 1. quest. 2. ver. secundum. Armilla verb. *Missæ*, n. 4 Pauludan in 4. dist. 13. quest. 2 n. 11. Tac de Grassis lib. 2. de ci. cap. 42. numero 10. qui, & alij addunt semper illam limitationem, *vbi periculum timetur effusionis sanguinis* quare per argumentum à contrario ex eisdem probatur licitum; quando illud periculum non timetur prout in casu nostro supponitur non timeri, de quo infra. Alij vero Doctores, licet absolute loquantur & dicant, id non licere, addunt tamen, rationem esse propter periculum effusionis sanguinis. Sic loquitur Tutrecemata in cap. *Concedimus*, de consecrat. dist. 1. Summa Astensis lib. 4. tit. 14. art. 4. §. Idem intelligitur. Nauaricus loco supra citato *Miscel.* 88. & in *Manuali*, c. 25. n. 8. Suarez in *presenti disput.* 81. sect. 3. §. Tertia exceptio. Angles in *Floribus Theolog.* tract. de Eucharist. q. de valore *Missæ*, art. 2. difficult. 2. cõ. luf. 4 Durand de Ritib. *Eccles. Cathol.* lib. 2. c. 4. §. 4. finem, Fernandus Pacèz in *Repet.* cap. *Missæ* de consecrat. dist. 1. n. 193. Lud. Lopez 2. p. instructorij *Consecrationis* cap. 79. Azor. lib. 10. *Instit. mor.* c. 16. q. 6 in fine. Ex quibus etiã omnibus colligi videtur, quod cessante omnino illo periculo, licita esset talis celebratio.

Adde, alios Doctores expresse docuisse, id licere cessante tali periculo. Ita loquitur Maior in 4. dist. 1. q. 4. paulo post principium; vbi postquam dixit non esse in mari celebrandum, subiungit, *Cum autem non patet accessus rationabilis ad terram, tales excusantur ab auditione Missæ; esset enim periculum effusionis sanguinis Christi, quo vbi caueretur posset celebrari.* Item Guil. Durandus lib. 4. *Rationalis Diuin. Offic.* c. 1. n. 4. i. vbi sic ait: *Potesse autem esse necessitas, vt Missa dicatur in mari, vel in exercitum sub populo.* Eman. Sa verbo *Missæ*, numero. 19. *Super mare*, inquit, aut fluium, *si timetur sanguinis effusio celebrare non licet: si non timetur putarem licere.* Henriquez lib. 9. de *Missæ*, c. 27. num. 3. in fine, vbi sic ait: *In fluiuo placidissimo, vbi effusio sanguinis timeri non posset fortasse in necessitate liceret.* Et in margine dicit, hanc esse sententiam Recentiorum. Hi autem scripserunt ante exortam hanc controuersiam; postea vero, eam celebrationem hodie cum certis circumstantiis licite fieri, tradunt Fagundez lib. 3. de 1. *precepto Eccles.* c. 10. & nouissime Tac. Granad. in 3. p. *Controuers.* 6. de *Eucharistia*, 14. disp. 13.

Quarto ex his formatur ratio in hunc modum: Iuxta communem Doctorum sensum est quod in casu necessitatis possit extra Ecclesiam, aut locum sacrum celebrari cum licentia Episcopi, vel etiam sine illa, quando peti non potest, vt vidimus *sect. precedenti.* dum tamen reuerentia debita seruari possit: in nostrorumque conditio inuenitur, necessitas scilicet, & reuerentia debita. Et quidem minor necessitas à Doctoribus exigitur, quam hæc v. g. si Ecclesia capere non potest ad Missam audendam omnes, qui ad solemnitatem concurrunt, vel aliud simile, vt supra vidimus. In nostro autem casu in singulis nauibus 300. vel aliquando 800. homines sunt, qui aliquando per sex menses hoc sacrificio priuari congruntur si non celebretur in naui. Si ergo à Concilio Tiburensi relato in cap. *Concedimus*, de consecrat. dist. 1. causa sufficiens iudicatur defectus loci sacri, vt ij, qui in itinere versantur, Missam die festo audire possint, & ad hoc sub dio celebretur, quid diceret de expeditione Indica, in qua per sex menses tot hominum millia Missa priuantur; nisi in mari celebrari permitatur.

Quod vero attinet ad reuerentiam debitam, de qua poterat magis dubitari, factæ in primis fuerunt informationes multæ, & auditi in consultationibus peritissimi naucleri, Præreges, Gubernatores, Duces, & alij multi, qui omnes restari sũt (quorum testimonia, & subscriptiones ego vidi) nullũ proflus esse in illis nauibus periculum irreuerentiæ: in iis enim locus aprissimus destinari facile potest, decenter, imo & magnifice ornatus, ab omni fœtore, & sordibus secretus, in quo debito tempore celebretur: potest etiam facile vitari omne effusionis sanguinis periculum; tũ quia petiti naucleri præuident maris commotionem, quæ si immineat, præmonebunt ante Missæ initiũ, tum quia adesse potest alter Sacerdos, qui post consecrationẽ calicẽ manu teneat, ne cadat, aut moueatur; quibus positis, nullum proflus remanet irreuerentiæ periculum.

Accedunt rationes maximæ, vt, si id fieri possit non omitatur. Prima, vt, quantum fieri possit, satisfiat præceptis grauissimis audiendi Missam diebus festis, accipiendi Eucharistiam in Paschate, Viaticum in mortis articulo; quibus præceptis, quoties fieri possit satisfaciendum est; præsertim cum experientia compertum sit in longa illa nauigatione 100. aliquando, vel 200. ex nauis obire in vno nauigio, qui omnes de viatico debent ab Ecclesia prouideri, si fieri honeste possit. Secunda, vt in ipsa nauigatione maior sit obseruantia Diuinæ legis & Christiani mores peccandi consuetudine non corrumpantur. Experientia enim constat, quantum deseruiat usus huius sacramenti ad coercendam licentiam peccandi, & continendos homines in debito conscientie munere. Tertia, vt hac occasione, orium magna ex parte vitetur quod in tædiosa illa vacatione radix esse solet multorum peccatorum, à quibus non parum diuertere potest sanctissima illa, & frequens, ac religiosa occupatio Diuini cultus. Quarta, vt pericula Oceani virtute eius sacrosancti sacrificij, vel impediuntur, vel mitigentur: restantur enim experti naucleri, loca illa, quæ frequentibus naufragijs, & tempestatibus erant infamia, & horribilia; postquam hoc Sacrificium in regionibus illis celebrari cœpit, feritate pristina deposita, vel tranquilla facta esse vel certe nauigabilia; prout de tractu Iaponum, & Sinarum restantur: imo obser-

86. Ex his omnibus ratio formatur

Cõc. Trid.

87.

88. Accedunt etiam deinde rationes maximæ. Prima est, vt satisfiat præceptis grauissimis

Secunda est, vt maior obseruantia Diuinæ legis.

Tertia est, vt orium vitetur.

Quarta est, vt pericula Oceani impediuntur.

uariunt aliqui mare illud, quod inter Brasiliam, & Congium inuenitur, pacificum esse; postea vero periculosissimum ob frequentes tempestates; cuius discriminis rationem naucleri tribuunt huic Sacrificio, quod in Brasilia, & Congo celebratur, cuius virtute demones, qui tempestates excitant, coercentur, vel fugantur ab illo Domino, qui imperavit mari; & facta est tranquillitas: à contravero, ubi ab illo Sacrificio nõ coercentur, dominantur vehementius. Si enim clauus Crucis Christi à Costantino in Adriaticum mare proiectum, pacificum, & tractabile illud reddidit, quod antea nõ nisi periculosissime nauigari poterat, vt refert Greg. Turon. & alij; quid faciet sacrosanctum corpus & sanguis Christi, quando in ipso Oceano realiter in Sacrificio offeratur?

89.
Hæc occasio
viderunt Lusitanis
et aliis celebrandi in mari.
Fagundez.

Hæc, & alia similia occasionem dederunt Lusitanis primum in nauigatione Orientali, Castellanis deinde in Occidentali, celebrandi in mari; quod quidem Fagundez loco citato testatur in initium accepisse ex licentia Summi Pontificis Clementis octauis, & Pauli Quinti: & P. Granado loco citato refert, Episcopum Malacæ retulisse cuidam Patri nostræ Societatis, Episcopum Cyrenensem testatum esse, se vidisse Breue Summi Pontificis, in quo declarabat, posse sine serupulo celebrari in mari. Quidquid de hoc Breui sit, certum est, id nõ fuisse absque Episcoporum licentia introductum: imo ipsi Episcopi, dum nauigarent, primi omnium & celebrarunt, & celebrati fecerunt. Hoc enim fecit D. Alexius de Meneses Archiepiscopus Goæpius pariter, & doctus; Nuncius etiam, seu Collector Romani Pontificis in Lusitania facultatem dedit Indiæ Proregi, vt celebrari faceret coram se in nauis; alijque Episcopi postea eandem licentiam dederunt: vsus autem, & experientia multorum iam annorum ostendit, nullum esse in hac parte periculum ex eis, quæ timebantur, sed maxima commoda ex hoc Sacrificio provenire. Scio paucos ante annos hanc eandem facultatem petitam esse à Summo Pontifice pro tridemibus in mari Mediterraneo, vt saltem in Regia triremi posset celebrari, exemplo adducto ex nauigatione Indica, fuisse tamen negatam facultatem: nec mirum, quia triremes non sunt ita aptæ, vt grandiores illæ nauis; nec necessitas est eadem, cum frequenter ad terram accedant, ubi in litore altare erecto, possunt ex ipso mari Mismam audire.

SECTIO. VI.

De vasis, & vasisibus sacra, & aliis ad hoc Sacrificium requisitis.

90.
Requiruntur
primo calix
& Patena.

Requiruntur in primis Calix, & Patena, quæ iuxta Rubricas Missalis debent esse ex auro, vel argento, vel saltem Cuppa calicis ex argento in auro; addunt Theologi communiter, posse esse aliquando ob paupertatem ex stanno, ex Concilio Rhensi cap. 6. relato in cap. VI. calix. de consecrat. dist. 1. ex aliis vero materiis nullatenus fieri posse. Sed certe consuetudo est omnino contraria: sunt enim in ecclesiis ad communem usum Sacrificii plerique calices ex ære toti, seu cupro in auro, Italice, K. me, Hispanice, Cobre; & hic Romæ sunt innumeri, & plures patene; ex stanno autem nullus reperitur; quam proximam nescio quomodo

nostri Recentiores non aduerterint, qui quotidie in iis vasis sacrificabant. Quamuis autem in Rubrica Missalis reformati præscribitur, vt cuppa calicis, & superior patena pars sit deaurata, id tamen non obligare grauitur, & docet cum aliis Iac. Granado tractat. 14. Eucharistia, dist. 2. num. 3. & ita videtur vsus habere, quando sunt ex argento.

Debent esse hæc vasa consecrata ab Episcopo, vel alio ex privilegio Pontificis Romani, qui non nisi rarissime illud concedit. Aliqui volunt si bona fide semel aliquis celebravit in calice & patena nondum consecratis, non indigere iam alia consecratione Ita Diana tom. 1. tract. de Celebrat. Missar. resolut. 69. nullum Auctorem pro ea sententia adducens: fundatur autem in eo, quod Calisto lib. 2. de lege penali, c. vlt. docet, Ecclesiam pollutam non indigere alia reconciliatore, si aliquis in ea bona fide celebravit, quod etiam probabile existimat Auila, de Censuris p. 5. Disp. 8. dub. 3. conclus. 1. Ergo calix etiam (& idem iudicatur de vasisibus) non indigebit consecratione, aut benedictione, postquam in illo celebratum est.

Hoc tamen absque sufficienti fundamento asseritur; cum quia doctrina illa Castri falsa est, vt dixi Sectione præcedenti; cum quia, etiam si admittatur doctrina illa, adhuc non infertur in nostro casu, quod intenditur, sed eius contrarium. Nam illi Auctores, licet dicant, ecclesiam semel consecratam posse reconciliari per Sacrificium bona fide in ea oblatum, non dicunt tamen, Ecclesiam nondum consecratam per sacrificium in ea bona fide oblatum manere consecratam; alioquin omnia Oratoria essent consecrata, postquam in eis celebraretur. Ergo licet admittatur quod calix semel consecratus, si pollueretur, posset reconciliari per Sacrificium in eo bona fide oblatum; non deberet concedi, quod calix non consecratus, euatione fiet consecratus; plus enim requiritur ad consecrationem inducendam in materiam profanam, quam ad purgandam materiam iam semel consecratam. Vnde merito illam doctrinam reiiciunt omnes alij Nauarrus, & Azor, quos refert, & sequitur Layman dicto tract. 5. c. 5. n. 13. & Fagundez dicto lib. 2. c. 21. n. 13.

Perditur consecratio per fractionem, aut diminutionem talem, vt non sit calix v. g. vtilis ad vsu in Sacrificio. Vnde si cuppa separatur à pede fixo per fractionem, & iterum coniungatur, indiget noua consecratione. In calice tamen tornatili, licet aliqui idem dicant, alij tamen negant, peccati consecrationem per meram separationem, quando absque noua artificis industria possunt iterum, atque iterum facile partes coniungi, Ita Suarez, & Vasquez in præfenti. Layman. c. 6. n. 6. Fagundez n. 17. & alij Recentiores. Ratio autem, quam insinuant Suarez, & alij, quod scilicet in eiusmodi calice sola cuppa est, quæ consecratur, pes autem non habetur pro parte, non mihi probatur, vt dixi Sectione præcedenti: quia cuppa absque pede non est calix aptus ad Sacrificium, nusquam autem indultum est, quod cuppa sola absque pede consecraretur, nec vllus Episcopus consecrabit nisi licet integrum. Vnde melius Vasquez numero 35. notanter dixit, posse in illo calice consecrari, si iterum cuppa cum pede per illam iuncturam coniungatur; quia si iterum coniungatur eadem partes, non censetur noua forma calicis, sed eadem. Rationem à priori reddidi supra dist. 8. sect. 2. quæ nimirum tamdiu censetur perseverare eadem formam

ma artificialis in artefacto, non quamdiu partes retinent eandem positionem localem physice, aut distantiam in ordine ad se (nam partes pilei plerumque, aut explicati non retinent eandem distantiam ad invicem) sed quamdiu apte sunt ad reerendam eandem distantiam absque novo artificio vnde eiusmodi artefacta, quorum partes nexu torculari coniunguntur, eadem semper manere censentur; quod idem esset in Alba, verb. gr. quae manicas haberet non fixas, sed amovibiles, quae globulis, vel funiculis coniungerentur: tunc enim per separationem non perderetur benedictio, sicut neque Planeta, si pars anterior cum posteriori aliquibus festuculis coniungi, & separari facile posset. Nec obstat, quod altare fixum perdat consecrationem, quando mensa separatur a pedibus vel base, quia sibi non perseverat eandem structura artificialis, sed requiritur novum artificio ad coniungendas illas partes.

tae ponantur vel supra corporale, vel in vase aliquo consecrato. Ceterum de rigore iuris id non esse necessarium, docent probabiliter plures, Suarez, Vasquez, Azor, Henriquez & alij quos afferunt & sequuntur Diana 1. tom. tract. 1. Miscell. resolut. 2. Layman. d. cap. 6. num. 2.2. & alij Recentiores. Adde, illa vasa non vngi Chosmate ut notavit Suarez d. lta scilicet 7. s. ult. & Layman dicto c. 6. n. 2.2. Quare illi qui habent facultatem benedicendi omnia ornamenta, & alia necessaria exceptis iis, in quibus facta vinctio intercedit potuerunt eiusmodi pyxides benedicere.

Diana.
Layman:
Suar.

P. Vasquez n. 36 dicit, ex consuetudine esse necessarium, ut intra Pyxidem, in qua sacramentum servatur, sit vas aliquod ex ligno, quod benedictione corporalis benedictum sit. Verum hoc est vitium commune Scholasticis, ut consuetudines iudicent ex eo, quod in illa civitate, aut provincia, vbi versantur, fieri videntur. Scimus quippe, consuetudinem esse contrariam, quam ego non solum de Roma, sed de aliis Ecclesiarum provinciis testari possum. Similis est illa alia obligatio, quam Vasq. ibidem addit, de collocanda, & servanda Pyxide illa super lapidem consecratum. Quod quidem ex nullo iure probare potest, & consuetudo quam affert, nihil probat, cum solum sit ex decentia, & non sit universalis; nam Romae toto anno sine eiusmodi lapide supposito conservatur; & quidem cum passim exponi soleat sacramentum hoc per duos, vel tres dies abique tali ara supposita, non apparet, vnde maior obligatio esset subiciendi eam intra, quam extra custodiam ligneam: nec illa consuetudo videtur esse iuxta intentionem antiquam Ecclesiarum, in qua, cum olim non essent altaria mobilia consecrata, sed fixa, non poterat intra custodiam subici aliqua ara consecrata sed ad summum custodia ipsa lignea posset esse supra altare consecratum: non est ergo talis obligatio neque ex iure, neque ex consuetudine. De veneratione debita his vasis sacris, dictum est, quantum sufficit in 1. tomide Interm. disp. 37. ubi erat proprius locus.

97.
Vitiū commune Scholasticis.

94. Dubitari solet quando calix inauratus perdit paulatim aurum, an perdat consecrationem. Item quando de novo iterum inauratur, an indigeat nova consecratione. Negant communiter in primo casu; & concedunt, in secundo requiri consecrationem novam. Ita Suarez, Vasquez, & alij plures, quos affert Diana 1. tom. tract. 1. Miscell. resolut. 3. Rationem differentia dicunt esse, quod in primo casu id, quod remanet, erat consecratum, cum omnes partes calicis sint consecratae; in secundo casu id, quod additur, non est consecratum; & aliunde est nova quaedam superficies auri, quae immediate tangit sanguinem Christi, & quae nullo modo consecrata supponitur.

95. Alij tamen in secundo casu negant. Coniunctio in presenti art. 3. dub. 3. Layman. d. c. 6. n. 7. & Diana loco citato, quae sententia probabilior mihi videtur: nam per illam inaurationem novam ille non est alius calix moraliter a praecedenti: sacrificium autem sufficit calix consecratus; ergo si manet idem calix, qui iam semel consecratus fuit non oportet consecrare illam novam superficiem, sicut neque in Ecclesia, quae de novo dealbatur, oportet de novo consecrare superficiem novam. Nec obstat, quod illa superficies sit, quae sola tangit sanguinem Christum: in illa superficies per coniunctionem cum calice consecrato manet facta, sicut si Corporale lacuum reficiatur, & assatur illi aliqua exigua pars; haec absque nova benedictione manet benedicta propter coniunctionem cum Corporali benedicto. & licet haec pars nova sit in tali loco, ut fortasse illa tangat maiori ex parte hostiam, vel aliquando totam particulam consecratam pro aliquo, qui vult communicare, adhuc non indiget nova benedictione, sed sufficit benedictio totius, cui aduenit. Idem ergo dici potest de superficie aurea subtilissima, quae per inaurationem de novo aduenit, quae non se habet, sicut si vna cuppa subtilior intra cuppam calicis ponetur, ut obicitur Suar. & Vasq. supra; quia tunc illud vasculum subtilius non est pars maioris, nec facit vnum cum illo, sed semper manent duo vasa distincta; cum in nostro casu non sint duo, sed vnum; quod cum iam fuerit consecratum, non potest non retinere consecrationem, quamdiu idem numero perseverat.

96. De Pyxide, seu vase, aut Ciborio, in quo servatur corpus Christi, aliqui dicunt, debere etiam consecrari, & in Pontificali est pro illo specialis benedictio. Certe iuxta Missalis regulam ita fieri debet, cum expresse praescribitur, quod particulae consecra-

Requiruntur etiam Vestes sacrae ad hoc sacrificium, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, laneta, omnes benedictae ab Episcopo, vel Sacerdote habente facultatem a Sede Apostolica. An vero in casu necessitatis liceat celebrare absque aliquo ornamento ex leuioribus, vel cum eo non benedicto, ut absque Stola vel Manipulo, aut Cingulo; negant plures, alij affirmant, quos refert Diana 1. tom. tract. de Celebrat. Missar. resolut. 57. & de Cingulo in particulari, resolut. 68. qui, quoniam multi sunt, non audeo condemnare eum, qui ita faceret. Potest etiam in eo casu Sacerdos, vti Stola pro Cingulo, vel Manipulo, aut Manipulo pro Stola, si sufficiens sit. Aliqui dicunt, Sacerdotem extra Missam communicantem debere sub mortali habere stolam: sed alij communiter id negant; cum quibus sentit Diana vbi supra resolut. 20. & hoc est verius.

98.
Qua vestes sacrae ad hoc sacrificium requirantur.

Perditur benedictio harum vestium, quoties ita dissoluntur, aut minuantur, ut apte non sint ad suum usum absque novo artificio. Vt grat quando manicae assutae separantur ab Alba, secus esset, si essent globulis, vel funiculis connexae, ita ut facile possent separari, & connecti, ut supra diximus. Hinc est, quod si Cingulum rumpatur, ita ut vna, vel singulae partes sufficiant ad suum usum, retineat benedictionem, & potest deseruire vel illa sola pars, quae sufficit, vel utraque iterum

99.
Quando & quomodo perdat benedictio harum vestium.

iterum per modum connexa; quia etiam si altera non sufficeret, & seorsim non retineat benedictionem, adiuncta tamen alteri maiori, ab ea participat benedictione. Itē si Planeta, vel Stola duplicata sit, potest altera pars seorsim deferuire, iuxta regulam positam.

100.
Quid dicendū
sit de raptō
Cingulo.

Petes; quando Cingulum rumpitur, ita ut neutra pars sufficiat, an utraque iterum connexa possit abique noua benedictione vsurpari. Affirmat Diana 1. tom. tract. 1. resolut. 4. adducens aliquos Auctores, qui vete eam sententiam non docent, ut Suarium, & Aigidium de Coninck: Communis tamen sententia id negat, & merito; quia sicut Alba amittit benedictionem, separatis manicis; quia singula partes separatae non sufficiunt, idem dicendū videtur de Cingulo.

101.
Instabit,

Dices; partes Cinguli ita separantur, ut tamen absque noua industria artificis, per solam colligationem, & nexum facile connectantur; ergo sicut calix tonatilis, vel Alba cum manicis non assutis, sed aliter connexis, non perdit benedictionem ut supra diximus, sic dicendum erit de Cingulo rupto. Respondetur; etiam manicæ Albæ possent facile aciculis affigi, ita ut posset utrumque Alba deferuire: non ergo sufficit posse partes facile connecti, ut retineatur benedictio, sed oportet, quod possint facile recipere connexionem, qualem prius habebant; quia benedictio respiciebat partes taliter connexas: illa autem connexio artificialis non perditur moraliter, quamdiu partes possunt abique artificio eodem modo connecti quod in partibus Cinguli rupti non contingit:

Respondeo.

102.
Diana
Non est peccatum mortale celebrare sine Cingulo benedictio.

Addit idem Diana dicto tract. de celebrat. Missar. resolut. 68 cum aliis, quos affert, non esse peccatum mortale celebrare cum Cingulo non benedicto, quod quidem propter auctoritatem saltem multorum, qui id docent, non videtur improbabile.

Layman.

Aliqui addunt præceptum graue de calceis habendis; sed absque sufficienti fundamento. De capite non cooperiendo, multi communiter idem affirmant. Cæterum, stante necessitate infirmitatis, posse ex licentia Prælati id fieri, & quando non esset opportunitas eam petendi, posse cessante scādalo, id fieri absque licentia, tradunt alij multi, quos referunt, & sequuntur Layman dicto c. 6. numero. 16. & Fagundez ubi supra c. 2. in fine An vero reservatum sit summo Pontifici concedere prædictam licentiam, affirmat Barth. Gavantus in Rubricis Missal. tom. 1. p. 1. tit. 2. referens quandam declarationem Cardinalium, quæ licet prius non cōstaret: nunc tandem in Missali reformato iussu Sanctissimi D. N. Urbani V I I. Lomnibus obseruanda proponitur.

103.

Requitur vltimus minister, qui Sacerdoti celebranti inseruiat, & respondeat: requiritur, inquit, vnus; quæ obligatio magis ex consuetudine, quam ex aliquo iure expresse colligitur, ut obseruat Suarez disputat. 87. sect. 1. circa finem. Habetur tamen ex iure in capite. de cohabitatione Clericor. quod non ministret femina, quod intelligitur de ministerio circa ipsum altare; non tamen prohibetur, quod possint ex loco remoto respondere Sacerdoti, ut faciunt Moniales ex choro. Vnde non video cur non posset suppleri defectus ministri, quoad hanc partem per Moniales respondentes ad omnia, ita ut minister vir seruiat in altari, & feminae reponderent ex choro, si vir nesciat respondere, vel sit mutus. Nam de facto quando Moniales re-

Requitur vltimus minister.

Possunt Moniales respondere. Vasquez.

pondent cantando, non est necesse, quod respondeat etiam minister, qui est in altari. Quod vero Vasquez quæst. 83. art. 5. obiicit; indecorum esse, quod ad feminas, dicat Sacerdos in Confessione & vobis, fratres; & ab eisdem audiat: Misereatur tui, &c. parum obstat: nam procul dubio de facto in illis verbis, & vobis, fratres, non loquitur solum cum viris, sed cum omnibus; sicut & in illis: Orate fratres, &c. non hortatur solos viros ad orandum, sed omnes præsentēs, ut constat; illa autem verba: Misereatur tui, &c. non sunt absolutio, sed deprecatio. Cur autem feminae non possunt deprecari Deum pro Sacerdote, sicut de facto deprecantur, cum dicunt: cum spiritu tuo? Alioquin propter idem inconueniens non posset Sacerdos recitare priuatim Officium Diuinum cum feminis, quod tamen nemo dicit. Non video ergo, cur interueniente necessitate causa, id fieri non possit, quod à fortiori concedit Nugnus in præsentis articulo dub. 1. ubi interueniente eiusmodi necessitate, utrumque ministerium concedit feminæ: Cæterum, quod attinet ad ministerium altari, magis allegat P. Suarez dicenti, potius debere Sacerdotem sibi ministrare, quam feminam; cuius ministerium magis elare prohibetur in Iure, quam celebrare absque ministro. Denique, occurrente necessitate, potest aliquando absque vilo ministro celebrari, sicut docent plures, Suarez, Layman, Fagundez, & alij, quos refert, & sequitur Diana dicto tract. de celebrat. Missar. resolut. 43. Minor autem necessitas sufficeret meo iudicio, ad celebrandum cum ministro nullo, si respondeat, quia difficultus suppleretur ministerium alienum in ablutione prima manuum, & secunda digitorum, quam responso, quam implere posset Sacerdos, ut quando recitat solus Officium Diuinum.

Restat vltimo loco dicere de obligatione obsequandi ritum præscriptum in Missali, & eius regulas, vel Rubricas, an sit sub peccato mortali. Cuius veniunt omnes, quod sit sub peccato graui, ut non ita operandum contra Rubricas; ut videtur introduci alius ritus diuersus celebrandi. Hoc enim potissimum intendit Pius Quintus, dum obligauit omnes ad hunc ritum, & prohibuit alios. Item mortale esse addere orationes, aut alias ceremonias, quod tamen ex puritate materię potest esse solum veniale. Facilius excusari potest ex leuitate materię omissio alicuius partis exiguae; quod quidem etiam intra Canonem admittit Suarez, disp. 83. sect. 3. Tota difficultas est in determinando in particulari, qualis violatio regulae, vel Rubricæ, sit exiimanda substantialis, & grauis; vnde vtile erit aliqua exempla subiicere, de quibus spe. ci. liter quæri solet.

Primo ergo quæritur, an qui contra regulam Missalis in festo duplici, vel Dominica dicit Missam votiuam, vel de mortuis, peccet grauius. Affirmant aliqui, quos refert Diana tract. de celebrat. Missar. resolut. 30. Negat Suarez dicta sect. 3. cum aliis multis, quos affert, & sequitur idem Diana ibi, quod verius videtur.

Secundo quæritur, an sit mortale, omittere orationes, quæ dici solent, dum Sacerdos sacris vestibus se induit. Affirmant Nauarrus in Man. c. 25. & Confil. 3. de celebrat. Missar. Sylvius in præsentis articulo § 3. art. 6. & Azor tom. 1. lib. 10. c. 29. quæst. 5. Alij tamen melius negant: Layman dicto c. 6. n. 12. Fagundez dicto c. 2. n. 9. & alij multi, quos refert, & sequitur Diana loco citato resolut. 41. quia illa non est

est materia precepti, sed instructionis, & directionis.

Tertio quartitur, an omittere Gloriam; vel Credo, quando debet dici, sit mortale. Dubitat Nugnus in presenti q. 84. art. 4. dnb. 2. ad 3. Alij absolute negant, cum quibus Filliucius tom. 1. tract. 5. c. 5. numero 155, & Diana ubi supra resolut. 19. Si tamen omitteretur Epistola, vel Euangelium; non auder illud à mortali excusare Suarez dicta sect. 3. Facilius posset forte excusari à peccato graui Sacerdos solemniter celebrans, qui Epistolam, quam Subdiaconus cantat, non recitat, vel Euangelium quod à Diacono cantatur, prout excusatur à Vega, & alijs, quos affert, & sequitur Diana loco citato resolut. 42. quia tamen falso supponit, id in Missali non precipi: nam tenetur precipitur expecte seibi in Rubricis Missæ solemnibus. Aliunde tamen posset videri leuitas materiz, eo quod tunc non omitteretur Epistola vel Euangelium in Missa; siquidem cantatur solemniter à ministris, ad quos spectat illa autem lectio, quæ omitteretur, videtur esse magis priuata, non tam pro populo, quam pro ipso Sacerdote. Potest ergo eadem materia, quæ est grauis, si omnino omitteretur, esse leuis, si non ab utroque, sed ab vno solo canteretur, vel legatur Ex quibus casibus facile potest in alijs similibus iudicari.

sic nec potest vendi oblatio sacrificij, quæ non minus est actio spiritualis ex potestate Spirituali procedens. Ergo sicut non potest accipi pecunia pro collatione Baptismi, sic nec poterit accipi pro Missæ oblatione. Nam vel illa pecunia datur ex misericordia; & vt elemosyna, vel ex iustitia. Non datur solum ex misericordia, quia hac non obligat, nisi in graui necessitate, nec postea obligat ad restitutionem: stipendium autem Missæ debetur etiam Sacerdoti non indigenti & debet postea restitui: datur ergo ex titulo iustitiæ conmutatiuæ ergo datur pro illo beneficio spirituali, quod accipitur à Sacerdote, quod non est aliud, nisi oblatio sacrificij.

Muli possunt esse modi hoc explicandi. Primo enim alij volebant hoc debitum non esse ex iustitia, sed ex obedientia, prout videtur insinuar Paulus illo cap. 9. dum dicit: Ita & Dominus ordinauit his, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. Vnde duplex videtur interuenire præceptum: alterum sustentandi Sacerdotes, qui nobis ministrant; alterum quo Sacerdotes ipsi tenentur ministrare ijs, à quibus ad eum finem sustentantur.

Hoc tamen facile reicitur. Primo; quia Paulus in illo loco satis ostendit, illam obligationem non procedere ex solo iure positivo, sed ex ipso iure naturali, vt constat ex illis exemplis, quibus videtur: Quis militat suis stipendijs unquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat? Et hoc ipsum indicant verba Christi, Dignus est operarius mercede sua. Secundo, quia debitum ex solo titulo obedientiæ non obligat ad restitutionem, transacta occasione: quare nec Sacerdos, accepta sustentatione, obligaretur ad restituendum stipendium acceptum, quando est morti proximus, & non potest satisfacere præcepto celebrandi: nec etiam qui Missam petit, obligaretur ad restitutionem stipendij, quod promittit postquam iam Sacerdos sustentatus est.

Secundo dicunt aliqui, illas pecunias non dari vt pretium rei acceptæ, sed sub conditione Missæ: sicut si aliquis mihi donet 100. aureos sub conditione, si hac nocte dormiam: tunc somnium est conditio purificans donationem: pecunia tamen non datur vt pretium somni. Hoc etiam facile reicitur; primo quia est contra sensum omnium, qui tamen inter dantes quam accipientes, agnoscunt veritatem obligationem reciprocam iustitiæ. Secundo, quia, si solum esset donatio sub conditione, non maneret obligatus Sacerdos, accepta pecunia ad celebrandum, sed ad summum deberet reddere pecuniam, eo quod conditione non sequuta, donatio non esset purificata. Tertio, quia Sacerdos non posset alienare pecuniam, vel libros acceptos pro stipendio, antequam Missas celebret; quia non daretur factus Dominus. Quarto denique, quia hoc eodem modo posset palliari omnes Simoniz: in quauis materia. Possem enim dicere: do tibi has pecunias, non in in pretium, sed donatione spontanea sub conditione tamen, si dederis mihi Sacramentum, Reliquias, Beneficium, &c. Quæ conditione posita, donatio purificaretur. Vnde apparet non posse in illo modo præsciudi à præteritis quoribus conditio est, quæ intenditur vt finis per quem volo dare aliquid illi, qui post conditionem non de gratis, sed intuitu illi alteri datur; qui est contractus onerosus, do, & des, factio, vt facias.

Primus explicandi modus est quod debitum sit ex obedientia.

Hec tamen facile reicitur.

Secundus, aliqui dicunt, si quis peccat in hoc, non datur vt prescribitur. Hoc etiam facile reicitur primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Tertio

DISPV TAT. XXI.

De iusto Missæ stipendio.

SECTIO I. Qui, & quo titulo accipere possint stipendium pro Missa.

SECTIO II. Quantum stipendium accipere possit Sacerdos pro Missa.

MATERIA hæc facilius, & breuius iam expediri potest, post decretum Sanctissimi D. N. Urbani octaui, quod multa, quæ prius controuerfa, & disputabilia erant in hoc puncto, definiti sunt & stabili lege præfixit modum in iis habendū. Dicemus ergo prius de iustitia, & titulo stipendij secundum dicta; postea de modo, qui seruari debet in eo accipiendo.

SECTIO I.

Quid, & quo titulo accipere possint stipendium pro Missa.

CERTUM est apud Catholicos, posse licite Sacerdotes Evangelicos accipere à fidelibus, quibus spiritualia ministrant, stipendium sui ministerij, imo & habere ius ad illud exigendum; quod Apostolus Paulus late probat cap. 9. Epistol. 1. ad Corinth. & colligitur ex verbis Christi Matthæi 10. Dignus est operarius cibo suo: & definitum est in Concilio Agathensi cap. 36. & alibi sæpe. Difficultas tamen non leuis est in reddenda ratione, qua possit hoc excusari à labe simoniæ: nam sicut non posset absque simonia vendi collatio Baptismi, vel alterius Sacramenti, vt omnes fatentur;

5. Tertio dici posset, quod aliqui insinuant, quod non interuenit obligatio, aut titulus iustitiae propriae, sed religionis, seu pietatis spiritualis; nam sicut iure naturae filius tenetur alere suam patrem naturalem, & contra pater tenetur gubernare filium: sic iure religionis obligamur ad alendos nostros Patres spirituales. Quia ergo Sacerdos offerendo Missam pro aliquo, fit in ordine ad illum actum quasi spiritualis pater illius, pro quo offert; iure religioe pietatis obligatur ille, pro quo offertur Sacerdoti ut patri ministrare victum, & e contra, quia hic ministrat victum, & eligit Sacerdotem acceptantem in patrem, ac erga eum exsequitur obligationem filij; debet etiam Sacerdos eodem iure ex parte sua exsequi munus patris applicando illi sacrificium. Non est ergo commutatio ex iustitia, sed obligatio mutua quae nascitur ex titulo patris, & filij spiritualis ad reddenda sibi mutuo obsequia debita, patris, & filij.

6. Hic etiam modus dicendi impugnatur facile, primo, quia petere Missam a Sacerdote, non est in rigore assumere illum in patrem spiritualemente neque enim illa oblatio est propria actio pastoris, aut patris; alioquin, qui non habet iurisdictionem spiritualemente, non posset applicare Missam pro alio absque licentia proprii Pastoris illius, pro quo vult offerre. Est ergo illud subsidium charitatis, non officium proprium Patris. Secundo, quando ego peto Missam pro aliquo defuncto, non eligo Sacerdotem in patrem meum, cum non petam, ut applicet mihi, neque eligo in patrem defuncti; alioquin ipse defunctus, & non ego, habebit obligationem alendi Sacerdotem. Tertio, licet admitteretur illa paternitas, & filiatio; hoc non argueret obligationem dandi stipendium, nisi Sacerdoti pauperi: nam filius non tenetur alere patrem diuitem, vnde cumque diuitias illas habuerit, sed solum quando pater indiget. Quarto obligatio filij ut filij erga patrem non obligat ad restitutionem, postquam violata fuit; ille autem, cui applicata est Missa, si non alit nunc Sacerdotem remanet postea obligatus ad restitutionem, ergo non est ex pietate, sed ex iustitia.

7. Ideo alij quarto dicunt stipendium non dari pro Missa, sed pro obligatione, qua Sacerdos obligatur se ad celebrandum. Nam licet Missa sit inuendibilis, obligatio tamen illa est aliquid distinctum a Missa, cum possit esse sine Missa; atque ideo poterit esse vendibilis, prout distinguitur ab ipsa Missa. Hunc modum dicendi refert P. Suarez tom. 1. de Religione lib. 4. de Simonia c. 23. n. 16. & breuiter impugnat; qui obligatio illa secundum ordinem, quem habet ad spiritualia, est inuendibilis; alioquin ipsum spirituale ministerium venderent, vel ut res vendita, vel ut ratio venditionis; atque adeo res appretiaretur ex sola spiritualitate, quod est absurdum.

8. Possumus hanc absurditatem multipliciter declarare; primo, quia si obligatio dandi rem spiritualemente, prout distincta a re spirituali, vendi potest, datur locus, palliandi omnes Simonias, vel certe consequendum eundem finem absque Simonia. Dicer enim aliquis: Do tibi mille nummos, non pro re sacra, aut pro Beneficio, vel Ordine, sed pro oblatione illa praestandi; quae obligatio vendibilis est. Secundo, quia si non datur stipendium pro Missa, sed pro obligatione ad Missam; ergo Sacerdos, qui, accepto stipendio postea offert Missam non debet restituere stipendium acceptum; quia illud non accipit pro Missa,

sed pro obligatione ad Missam; quam obligationem vere subiicit, & ita, qui stipendium dedit, licet non habuerit Missam, habuit totum id, quod emit, scilicet obligationem Sacerdotis ad Missam. Peccabit ergo Sacerdos non petendo Missam, ad quam se obligauit; non tamen tenebitur ad restitutionem stipendij, quod non accepit pro Missa, sed pro obligatione ad Missam; quam obligationem iam posuit. Vnde si postea morbo, vel irregularitate superueniente, impediatur a Missa celebranda, non debet restituere stipendium acceptum, cum adhuc habuerit, & habeat obligationem ad Missam, si auferatur impedimentum, pro qua sola obligatione datum fuit stipendium.

Hinc argui potest tertio, quia obligatio ad dandum librum, non habet aliam aestimabilitatem, aut utilitatem, nisi quam habet ipse liber aestimabilis ergo obligatio ad Missam mensurari debet ex aestimabilitate ipsius Missae, quae cum non sit compensabilis, vel adequabilis cum pretio temporali, consequens est, ut non possit tali pretio vendi eiusmodi obligatio; quia obligatio ad rem, & res ipsa sunt eiusdem ordinis. Quarto, quia potest aliquis dicere Sacerdoti: si feceris sacrum pro me, dabo tibi postea stipendium; tunc autem non dat pro obligatione Sacerdotis, nam Sacerdos ad nihil se obligat, sed facit sacrum, & postea recipit stipendium. Vnde arguitur quinto, quia ille, pro quo dicitur Missa, non erat obligatus ex iustitia dare stipendium, antequam Missa diceretur; sed post Missam postquam non potest dare stipendium pro obligatione Sacerdotis, quia iam Sacerdos nullam habet obligationem; ergo non restat aliud, nisi ipsa Missa, pro quo soluitur stipendium. Sexto, quia si potest emi obligatio Sacerdotis, ad Missam offerendam, poterit etiam emi ius, quod remanet in dante stipem, ad hoc, ut pro ipso Missa offeratur; nam re ipsa idem est debitum Sacerdotis, & ius actiuum in altero contra Sacerdotem; sicut idem est Petrum debere mihi centum aureos, & me habere ius contra Petrum ad centum aureos; ergo si potest emi obligatio Sacerdotis, poterit emi ius actiuum meum ad illas Missas; hoc autem est absurdum: nam ius ad spiritualia est spirituale, & inuendibile, ut constat; ergo & obligatio passiva erit inuendibilis.

Propter haec alij, quos refert Suarez dicto c. 23. n. 1. dicunt, pretium, seu stipendium non dari pro Missa, sed pro labore, & opera Sacerdotis, quae tibi interuenit; quae quidem in se est pretio aestimabilis, cum sit actio laboriosa. Sicut ergo, quando petitur Missa celebranda in loco distantia per tria miliaria, potest dari aliquid Sacerdoti pro labore illius itineris; sic poterit dari pro ipso labore necessario ad celebrandum; quia sicut in primo casu non datur pro Missa, sed pro itinere necessario ad Missam; sic in secundo casu non datur pro Missa, sed pro labore necessario ad Missam; qui licet sit de facto coniunctus cum sacrificio, nihil refert, nam secundum se manet pretio aestimabilis. Sic enim venditur Agnus Dei benedictus, quia cera, licet sit de facto benedicta, secundum se est pretio aestimabilis; sic venditur Calix consecratus; sic Oleum, vel Christma benedictum non ratione benedictionis, sed maris, quae secundum se est pretio aestimabilis, potest talem ex natura rei vendi, si non sit prohibita Ecclesiae.

P. Suarez loco citato, & P. Thom. Sanchez tom. 1. Consilior. lib. 2. cap. 3. dnb. 10. cum aliis late impugnat

Tertio dicitur aliqui non esse titulum iustitiae, sed religionis.

Hic etiam modus impugnatur. Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

7.

Quarto dicitur tamen alij stipendium non dari pro Missa, sed pro obligatione qua Sacerdos obligatur. Hunc modum impugnat P. Suarez ex absurdo.

8.

Hae absurditas multipliciter declaratur.

Secundo.

gnant hunc modum dicendi, & conantur ostendere, in Missa nullum remanere laborem, vel operam vendibilem, si sermo sit de illa opera, quæ per se habet connexionem cum Missa, licet pro alio labore per accidens coniuncto, quale est iter unius leuæ ad celebrandum, fatendum sit, quod sit vendibilis, sed reuera difficile id explicanti, & P. Suarez num. 15. consequenter negat, posse sacerdotem accipere plus pro cantanda Missa cum arte, & notis Musicis, licet id possint facere Cantores, qui cantant in choro; quod quidem difficile est. Et quidem si accipi potest pretium pro itinere faciendo ad celebrandum in loco distant, non apparet, cur non possit accipi pro labore celebrandi sub dio, ubi vel æstu, vel gelu nimio, sanitas exponitur magno periculo; quia hoc etiam per accidens coniungitur cum Missa, ergo idem dicendum est de cantu, qui per accidens etiam coniungitur, cum sine illo posset Missa celebrari Ratio item illa, quam affert Thom. Sanchez, quod labor hic non est separabilis à re spirituali, ideo non est vendibilis, difficilis est; quia si sensus sit, non posse rem spirituales, hoc est Missam, reperiri sine illo labore, hoc non sufficit, ut labor ille non sit vendibilis: nam benedictio etiam non potest reperiri sine oleo, vel chrismate, aut sine cera in Agnis Dei, & tamen ex natura rei, oleum, chrisma, cera, secundum se vendi possent. Si vero sensus sit, laborem ipsum non posse reperiri sine spiritualitate, cui coniungitur, falsum est, quia si eum cera, vel oleum possent reperiri sine benedictione; sic hic labor, & hæc opæ possent reperiri sine ablatione sacrificij; idem enim labor, & eadem de fatigatio datur, quando aliquis ante Sacerdotiū facit illa omnia, ut discat ritum celebrandi; ergo ille labor secundum se separabilis est à spiritualitate, cui de facto coniungitur.

11. Quidquid ergo sit de hoc puncto, ille modus explicandi iustitiam stipendij potest aliter, & facilius impugnari: quia labor ille corporalis secundum se non sufficit ad iustificandum stipendium ut ex iustitia debitum: quia licet aliquando, regulariter tamen non est talis, & saltem de possibili non est dubium, quod possit celebrari absque labore digno tanto stipendio Nam, secluso Ecclesie præcepto, posset celebrari solum consecrando, & sumendo vtramque speciem, quod totum in vno temporis minuto fieri commode posset, qui labor certe secundum se non esset dignus stipendio tali, quale pro Missa datur. Sicut ergo si pro calice consecrato daretur pretium excedens valorem calicis secundum se, præsumeretur dari pro consecratione: sic dando pro labore Missæ stipendium excedens absque proportionem valorem ipsius laboris, præsumeretur dari pro valore sacrificij, quod coniungitur illi operi seu labori.

12. Communior ergo, & facilius explicandi modus est, quod stipendium non detur ut pretium, sed ad sustentationem ministri, siue totalem, siue ex parte In quo autem differant, dare ut stipendium ad sustentationem, & dare ut pretium, omittis aliis modis, possumus hac via declarare exemplo pictoris, v.g. qui nollit vendere, suas opæ, aut pãdas, sed vellent gratis depingere in obsequium Ecclesie, & votum de hoc fecisset. Non esset tamè contra hoc votum, si peteret ab Ecclesia illa sumptus necessarios ad colores, ad tabulam, & alia omnia: adhuc enim diceretur depingere gratis: imò si ipse ad laborandum cibo, vel potu peculiari indigeret, illud totum computaretur inter sumptus necessarios ad picturam, & posset dici in rigore gratis, & non pro pretio fecisse illud opus, si lo-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

lum acciperet necessaria ad pingendum. Rursus ponamus, aliquem habere virtutem supernaturalem, & gratiam gratis datam ad curandum aliquod morbi genus; si hic, accederetur à Principe, ut eum curaret propositis magnis præmiis, posset dicere: Gratis accipi, gratis dabo; nolo pretium: & hoc licet peteret necessaria ad iter illud agendum, & licet, dum esset in Principis Curia, aleretur Principis expensis: hæc enim non sunt pretium, sed necessaria ad hoc, ut posset exsequi illic suum ministerium.

14. Sic ergo Sacerdos, ut minister Evangelicus, non facit contra præceptum Christi gratis dandi, quod gratis accipit, si ab illis, quibus ministrat, accipiat, ne cessaria ad ministerium exsequendum, v.g. si accipiat panem, vinum, ceram, & alia necessaria ad ipsum Sacrificium. Inter illa autem, quæ necessaria sunt ac sacrificium, vnum, & potissimum est ipse Sacerdos; qui sicut non potest sine ministro, sine cera, vino, &c. celebrare, ita nec potest sine se ipso sustentato, & bene disposito. Sicut ergo cera ad alimentum ignis necessarij in Sacrificio exigi potest, sic etiam poterit cibus necessarius ad alimentum Sacerdotis oblaturi, qui sine victu offerre non potest, sicut nec ignis lucere sine cera, & alimento. Quamuis ergo hæc accipiat Sacerdos à petente Missam; adhuc dicitur in rigore gratis offerre Sacrificium pro ipso, quia nihil aliud petit, nisi quæ necessaria sunt ad ipsum Sacrificium, quod petitur; & dum hæc à Sacerdote petuntur, debentur ex iustitia, non ut pretium, sed ut necessaria ad sacrificium, quod petitur.

15. Confirmare hoc rursus possumus exemplo desumpto ex Constitutionibus nostræ Societatis, in qua non licet accipere pretium, vel stipendium aliquod pro Missis, Concionibus, vel aliis ministerijs spiritualibus, quod ad compensationem horum ministeriorum dari solet; & tamen non fit contra hanc constitutionem, si à petentibus Concionarorem perantur sumptus necessarij ad peragendum illud iter, & pro sustentatione Concionatoris in illo loco; ut notat cum alijs P. Thom. Sanchez lib. 7. de Statu Religiosorum, cap. 28. num. 3. quia expensæ, inquit, istæ non petuntur pro rebus ipsis spiritualibus, sed tantum petuntur pro requisitis ad spiritualia exercenda. A fortiori ergo non erit contra obligationem Sacerdotis dandi gratis spiritualia, si accipiat necessaria ad sustentationem, & victum suum ab illis, quibus spiritualia ministrat.

16. Sed dicit fortasse aliquis, ex hoc ipso exemplo argui posse contra nostram doctrinam; quia licet homines Societatis possint accipere viaticum, & alia necessaria antecedenter, non tamen possunt accipere stipendium pro Missa celebranda, absque eo quod facerent contra institutum, & debitum suum; ergo accipere stipendium pro Missa non est, sicut accipere sumptus ad iter, vel alia eiusmodi. Alioquin si stipendium hoc datur Sacerdoti solum pro sustentatione necessaria ad ministerium; cur homines Societatis non possunt illud accipere, si eum accipiunt viaticum, vel victum necessarium ad concionandum?

17. Respondetur, hominibus Societatis interdictum esse accipere pro ministerijs spiritualibus, non omnino, sed illud, quo videntur compensari eiusmodi ministeria, ut ex verbis Regulæ constat. Duplisciter enim potest aliquid accipi primo; ut aliquis ferret se indemnem, seu ne cogatur ea occasione facere ex suo sumptibus extraordinarios, & expensas nouas; secundo, & compensandum, seu ut inter sumptus necessarios accipiendos computet vi-

Z z etum,

14.
Non facit ergo minister contra Christi voluntatem si accipiat necessaria ad ministerium ex se quædam.

15.
Hoc confirmari potest ex constitutionibus nostræ Societatis.

Sanchez:

16.
Dicit aliter quis

17.
Respondetur.

in tali loco, relicta illi facultate applicandi Missam alteri, à quo accipiat stipendium; ergo dubium postea propositum, & declaratio subsequens huius decreti debet intelligi iuxta terminos ipsius decreti; scilicet, quando ex utroque stipendio obligatur Sacerdos ad applicandum sacrificium pro illis. Et certe in iis qui dant elemosynas manuales pro Missis dicendis, semper præsumitur hæc voluntas, quod applicetur sacrificium pro ipsis: sicut etiam in eo, qui instituit Capellaniam, nisi contrarium explicetur, vel ex circumstantiis colligatur. In beneficiis vero, vel aliis, in quibus obligatur Sacerdos ad celebrandum solum ob commoditatem eorum, qui tali hora audituri sunt. Missam facilius potest existimari, quod nõ exigatur applicatio sacrificij, sed circa hoc relinquatur Sacerdoti libertas, vt possit, cui voluerit, applicare.

Ad rationem vero pro contraria sententia respondere facile potest, Sacerdotem primũ stipendium non accipere in sustentationem, sed vt pretium laboris, & obligationis antecedentis, qua obligatur, vt sit tali tempore, & loco præceptus ad celebrandum; quæ obligatio est onus pretio dignum: postea vero accipit pro oblatione sacrificij, nõ pretij, sed stipendij ad sustentationem, modo explicato. Nã licet id nõ indigeat, sed aliunde habeat necessariam sustentationem; id nõ obstat, quo minus possit, & debeat sustentari ab eo, qui sacrificij peuit, vt diximus de Sacerdote diuite.

SECTIO II.

Quantum stipendium accipere possit Sacerdos pro Missa.

Stipendium iustum est, quod vel lege Prælati Ecclesiastici, vel consuetudine hominum taxatum est; in quo tamen cõmuniter aduertit soler, cũ actio Missæ non exigit totum tempus diei, nec impediatur Sacerdotem, ab aliis operibus, & studiis quibus possit sibi victum prouidere; non debere stipendium, esse tale, quod solum sufficiat ad omnia vitæ necessaria, victum vestitum, habitationem, famulum, libros, &c. Sed nec debet etiam esse ita exiguum, vt solum correspondeat illi tempori, quo Missa dicitur: & sicut illud est trigesima pars victus necessarij: nã celebratio illa impedit Sacerdotem per magnã partem ab aliis multis operibus quibus possit sibi victum quærere: est ergo prudenter considerandum totum hoc, vt iuste, & debite stipendium taxetur.

Hoc supposito, multa solebant antea dubitari circa hoc stipendium, quæ iam omnino cessantur per decreta, quæ auctoritate Sanctissimi D. Urbani VIII. edidit sacra Concilij Cõgregatio anno 1625. vt ex dicendis constabit. Primum ergo quæri solebat, an Sacerdos, à quo Missa petebatur, dato ei stipendio infra quantitatem iustam, vel lege taxatam, possit vna Missa satisfacere pluribus stipendiis, donec singulis Missis corresponderet vnum iustum stipendium? Affirmatiuam sententiam docuerunt communiter Doctores Rodriguez, Corduba, Angles, Nuñez, Fernandez, Vasq. Filiucius, Scorzia, Suarez, quos affert Diana 1. tom. tract. de celebrat. Missar. resol. 7. licet aliqui eorum hoc non concederent, quãdo adesset expressa promissio dicendi Missam pro illo stipendio. Sed Cõgregatio in illis decretis grauissime prohibuit, ne vllus Sacerdos hoc faceret, & vltra peccatum graue voluit, quod maneat obligatus ac restituendum.

Secundo quærebatur, an Sacerdos pauper possit accipere pro vna Missa rot stipendia, quor sufficerent ad eius diuinam sustentationem: de quo fuit magna controuersia, quibusdam id concedentibus, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

saltem vt probabile Ledesma, Ioanne de la Cruz, Soro, Molfesio, Cano, Beia, Angelo, Rodriguez, Petro de Aragon, Nuño, & aliis, quos refert Diana loco citato resol. 8. dum tamen Sacerdos quotidie celebraret, & victu parco contentus esset. Alij tamen id extendebant ad emendos aliquos libros, si Theologus, vel Iurista esset; alij ad alendos parentes aliã mendicantes.

Alij tamen absolute id negabant Suarez, & Vasq. in presenti, Filiucius, Lessius, Nauarrus, Azorius, & hoc suo præcepto confirmauit Cõgregatio prædicta sub obligatione peccati grauis, & onere restituendi.

Tertio quærebatur an saltem possit id fieri per aliqua priuilegia Summi Põr fici, quæ aliquibus Religionibus cõcessa erãt. Sed Cõgregatio in illo decreto auctoritate Summi Pontificis, & de eius mandato eiusmodi priuilegia omnino reuocauit.

Quarto quærebatur, an Sacerdos, qui Missas dicendas suscepit, possit postea aliis Sacerdotibus dicendas dare, retenta sibi parte stipendij accepti, & dato illis stipendio quidem in isto, sed in ferio. Alij id negabant; alij concedebant; alij non omnibus, sed Curatis, aut similibus; alij omnibus dum in se prius Missarum dicendarum à se onus suscepissent. Hoc dubium iam cessauit ex decreto prædicto, in quo prohibetur, ne vnquam id fiat, vt omne dånabile lucrũ ab Ecclesia remoueat. Quod idẽ seruandũ esse, quando Sacerdoti datur elemosyna maior soluta pro celebratione Missarum, nec tunc partem posse retinere declarauit Cõgregatio.

Circa hoc tamen ipsum dubitatum fuit, an debet etiam intelligi de Beneficiario, qui potest per alium celebrare an teneatur Sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem reddituum beneficij? Et Cõgregatio respondit sufficere quod det elemosynam congruam, nisi in fundatione ipsius beneficij aliter cautum fuisset. Quod videtur etiam locum habere in Capellano, qui per alium satisfacit oneri Missarum, cum eadem sit ratio de ipso.

Dubitatum rursus fuit, an administratores Ecclesiarum possint retinere aliquam elemosynarum portionem, pro expensis manutentionis Ecclesie, altarium, inseruientium, paramentorum, luminum, vini, hostiar, & similibus. Respondit Cõgregatio, id non posse fieri, nisi cum Ecclesie, & loca ipsa alios non habent redditus quos in vsum earum expensarum erogare licite possint, & tunc, quam portionem retinebant nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ sacrificio necessario sunt subeunda; & nihilominus tunc non esse minuendum numerum Missarum, quæ ab offerentibus elemosynas exiguntur.

Petens, si Sacerdos alteri Missam dicendam committat, quam ipse, accepto stipendio, dicere debebat, & secundus Sacerdos remittat ei partem stipendij & contentus sit parte aliqua, an possit tunc primus retinere sibi partem ex voluntate condonantis. Cõgregatio enim absolute dicit, debere absolute integram elemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec vllam illius partem sibi retinere posse. Ceterum tamen, id non prohiberi, dummodo Sacerdos celebrans omnino sponte, & libere id condonet, non vero ex metu aliquo, quia fortasse alias nõ darentur sibi illæ Missæ, vel in futurum aliæ non dabantur, vel quid simile: & in hoc sensu intelligo Auctores aliquos, quos affert Diana loco citato, resol. 13. id concedentes: quia Cõgregatio non prohibet, quod Sacerdos absque stipendio celebret, etgo sicut possit aliquis absque vllò stipendio celebrare, vt alium Sacerdotem liberet ab onere suscepto, cui satisfacere non potest, quo casu condonat illi

28. An saltem id possit fieri per aliqua priuilegia.

29. An Sacerdos qui Missas dicendas accepit, possit alia dicendas dare.

30. An debet etiam intelligi de beneficiario.

31. An administratores Ecclesiarum possint aliquam retinere.

32. Quæstio.

totum stipendium acceptum, sic posset condonare partem, dummodo dolus, & merus omniino cessarent, ut dictum est: quod tamen in praxi vix poterit absque periculo contingere.

33.
Quaestum
5. an possit
sacerdos
duobus sti-
pendiis vnicā
Missā satif-
facere.

Suarez.
Bonacina.

Quinto quaeritur, an possit Sacerdos duobus stipendiis à duobus personis acceptis, satisfacere vnicā Missā, applicando vni partem solitam, & alteri suam partem, quae correspondet ipsi celebranti: Affirmarunt enim aliqui, quos refert Diana loco citato, *resolut.* 14. quod aliqui admittunt, si parte tribus missis sibi correspondente applicet pro vna Missā debita. Alij tamen id verius negabant. Suarez *disp.* 79. *sect.* 9. *in fine.* Bonac. de *Sacram.* *disp.* 4. *quest.* *ultim.* *punct.* 8. *num.* 16. & alij, quia vel illum partem non potest transferre in alium Sacerdos; vel certe est res valde dubia; & necitur, an habeat effectum, etiam quoad satisfactionem. & qui offert stipendium, non vult illam partem, sed illam aliam, quam Sacerdos ut Christi minister applicare potest nomine ipsius Christi. Ceterum post praedictum decretum Congregationis de hoc iam non est dubium, cum prohibeatur vnicā Missā duobus stipendiis satisfacere, etiam cum onere restituendi.

34.
Quaestum
secundum.

Ledesma.
Villalob.

Sexto, quaeritur, an Sacerdos possit accipere plura stipendia, quibus non nisi post longum tempus possit satisfacere. Ad hoc etiam attendit Congregatio in illo decreto, prohibens, ne accipiantur elemosynae pro Missis, nisi oneribus ante susceptis satisfecerint, vel (ut in declarationibus eiusdem decreti explicatum fuit) nisi infra modicum tempus possint omnibus satisfacere, vel qui dat elemosynam, sciat, & consentiat, ut differatur celebratio toto illo tempore, donec aliis satisfiat. Quid vero intelligatur per *modicum tempus*, Ledesma *in summ.* *tom.* 1. *cap.* 18. *conclus.* 17. Villalobos *in summ.* *part.* 1. *tract.* 8. *dub.* 18. *num.* 2. dicunt, intelligi illud quod 50. vel 60. Missae possint dici: quae mensura satis rationabilis apparet.

35.
Quaestum
7. an Sacerdos
satisfaciat
ut dicendo
aliam Mis-
sam.

Diana.
Villalob.
Ioan. de la
Cruz.
Suarez,
P. Nauar.

Septimo quaeritur, an Sacerdos, accepto stipendio ad dicendam Missam de B. Virgine, aut Missam pro defunctis, satisfaciat dicendo Missam, quae eodem die occurrit, applicando pro illa intentione. Multi affirmant, si in illis diebus occurrit solemnitas alicuius sancti, & Sacerdos habeat maiorem deuotionem in Missa de illo sancto; quos affert, & sequitur Diana loco citato *re. q. nr.* 31. Alij vniuersaliter concedunt, Villalobos *in summ.* *tract.* 8. *diff.* 91. *n.* 9. Ioannes de la Cruz *in direct.* *consc.* *part.* 2. de *sacram.* *Missae.* *quest.* 4. *dub.* 2. *conclus.* 2. Suarez *in praesenti.* *disp.* 83. *sect.* 3. Quod sequitur etiam Perr. Nauarra *de rest.* *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 248. saltem si non augetur elemosyna notabiliter ob eam conditionem. Et certe si occurrat Dominica, vel festum duplex, melius est seruare regulam Missalis, quam ob priuam deuotionem inuerrere Ecclesiae ordinem: & in alijs etiam diebus hoc etiam erit regulariter magis expediens.

36.
Quaeritur
de Missa ex
fundatione
vel alio ritu
lo.

Octavo quaeritur, an qui ex fundatione, vel alio titulo debet celebrare in aliqua Ecclesia, vel altari determinato, possit, saltem ex causa alibi celebrare, & satisfacere illi obligationi. Negant plures, quos refert, & sequitur Diana loco citato *resolut.* 29. qui dicit, id esse peccatum mortale, quia in re graui infideliter agit.

Distinguendum tamen est: nam vel testator determinauit illum locum, vel illud altare ob peculiarem cultum illius loci, vel propter commodum populi, ut possit ibi audire Missam, vel propter memoriam suae familiae, ad quam illa capella, vel altare pertinet. Et in his casibus fatendum est, non posse absque auctoritate illius, qui potest com-

mutare vltimas voluntates, fieri illam variationem loci, nisi id ratio fiat: tunc enim non facile contingit peccatum mortale propter paritatem materiae: imo, si fuisset cum causa rationabilis, non erit peccatum veniale: neque enim censetur fundator voluisse cum tanto rigore obligare suum Capellanum. Si vero ad nihil simile respexit fundator in designando illo altari; facilius poterit excusari à peccato graui variatio altaris, intra eandem tamen ecclesiam: alioquin, si in alia ecclesia celebraretur illa Missa, videtur iam fieri in prauiodiu prius ecclesiae, cui acquisitum fuerat illud ius.

Hinc infero primo, si altare designatum à testatore non erat priuilegiatum, hoc est, habens indulgentiam ad liberandam animam purgatorij, quoties in eo celebratur, & Sacerdos celebrat pro fundatore in alio altari eiusdem ecclesiae priuilegiato, melius satisfacere obligationi, & vltimus ipsi fundatori: dummodo tamen testator in designando primo altari non respexisset ad causas supra enumeratas: tunc enim regulariter debet seruari, quod ipse praescripsit.

Infero secundo, si erat illud, in quo Sacerdos debet ex fundatione celebrare, occupatum sit ab alio ibi celebrante, vel alia de causa tunc impeditum, posse absque peccato graui in alio eiusdem ecclesiae altari celebrare, dummodo id non fiat frequenter: imo aliquando fieri potest absque venialibus, ut si Sacerdos expectare non potest propter negotium viregens, quod expedire postea debet.

Infero tertio, si testator designauit illud altare, quia priuilegiatum erat, & in eadem ecclesia sit aliud altare habens aequè certum priuilegium, satisfactum sufficenter obligationi, si in illo alio altari priuilegiato celebratur. Secus autem dicerem, si Sacerdos velit in alio altari non priuilegiato celebrare, eo quod ipse habeat calculum vel imaginem benedictam cum indulgentia ad liberandam animam purgatorij in singulis Missis: nam regulariter indulgentia quae applicatur altari, solet esse magis authentica, & secuta, quam quae applicatur alicui calculo benedicto; & fortasse minus dependet à statu gratiae ipsius celebrantis, ut habeat effectum.

Infero quarto, si Sacerdos obligatus ad celebrandum in tali ecclesia, quando venit, inuenit, alios Sacerdotes paratos in Sacristia, ita ut cogatur nimis expectare, vel forte propter Missam solemnem, aut concionem, vel quid simile posse abire pro peccato graui celebrare pro tunc in alia ecclesia, & aliquando absque venialibus expedit tamen, ut quando prauidet fore eiusmodi impedimentum, praevenerit aliquantulum, ne id frequenter contingat.

Ex hoc oritur nouum dubium, quando ecclesia, vel altare designatum à testatore, casu aliquo inveniuntur omnino impedita, vel quia Ecclesia visiolata est, vel quia non inuenitur capelle clausa, vel quid simile, an tunc Sacerdos liber maneat pro illa die à sua obligatione, an vero debeat alicui celebrare. Hoc dubium eodem fere modo definitum est, quo definitum solet aliud simile de illo, qui vult recitare cotonam coram tali altari, vel imaginem, si nequeat in eo loco recitare, maneat absque obligatione vlla. De quo late Thomas Sanchez *lib.* 4. de voto, *cap.* 14. *n.* 27. & sequentibus.

Dicendum itaque est, quando testator intendit principaliter solum, quod celebraretur in tali loco, vel altari propter cultum talis Sancti, qui inde recitaretur: si ecclesia sit violata, vel impedita, cessare obligationem, quia alligatur ad illum locum: si autem qui vult ieiunare in vigilia talis Sancti; si eo die non possit, non debet alio die ieiunare. Si vero testator

testator intendit fructum Sacrificij, vel cultum Dei non cessat obligatio, sed debet in alio altari, vel ecclesia celebrari. In dubio autem presumitur intentio testatoris posteriori potius, quam priori modo se habuisse. Nam, quidquid sit de voto, in quo etiam in dubio ita presumendum esse, docet contra alios Sanchez loco citat n. 8. in nostro casu tamen multo magis, id debet dici. Primo quia Capellanus, non est in possessione suæ libertatis, sicut vouens; sed obligauit se ex contractu oneroso; testator autem potius presumitur voluisse obligare ad id quod sibi erat utilius. Secundo, quia vouens consecrat suam libertatem sine positio præiudicio alterius: non sic Sacerdos in nostro casu, qui accipit sibi stipendium à testatore ad celebrandum, & non celebrat. Tertio denique, quia in cap. Nos quidem, de testamentis, præscribitur, si non possit monasterium construi in loco à testatore designato, debere in alio loco edificari: presumitur ergo, id esse in eiusmodi casibus iuxta voluntatem testatoris.

Quæritur decimo circa variationem temporis, aut diei præscripti; an Sacerdos, qui ex fundatione, v.g. Capellanæ debet celebrare ter in hebdomada, scilicet feria 2. & Sabbato, possit celebrare illas Missas aliis diebus intra eandem hebdomadam. Respondetur eodem ferè modo: nam illi dies poterunt dupliciter designari à fundatore: primo sine mysterio, sed solum ut ter in hebdomada celebraretur pro ipso: secundo propter rationem peculiarem; v.g. ut Sabbato fieret Missa de B. Virgine, feria sexta de Passione Domini, si priori modo fieret designatio; non est dubium, quod possit Sacerdos aliis diebus eisdem hebdomadæ celebrare, & satisfacere; cum illa circumstantia sit mere accidentalis. Si vero designatio fieret posteriori modo; obseruari debet: non tamen facile poterit in eius omissione mortaliter peccari, cum materia sit ex se parua, præsertim, si cum causa, vel non multum frequenter.

Hinc infero primo, quid dicendum sit, quando Sacerdos debet singulis mensibus celebrare 5. Missas pro fundatore Capellanæ; an possit hoc mensè offerre 3. pro mensè præsentis, & sequenti. Respondetur, regulariter id fieri posse, ut in simili de illo, qui ex pœnitentia debet aliquid tali tempore faciendum, docet Thomas Sanchez dicto lib. 4. de voto cap. 14. num. 26. & in casu nostro Petrus Navarra lib. 2. de restitutione cap. 1. quæst. 9. n. 366. & Emanuel Rodriguez in summa, c. 242. titulo Missa, cõclusionem 8. quia anticipata solutio nullo modo præiudicat, sed prodest creditori. Secus tamen dicendum esset, quando fundator respexit ad tempus illud determinatum propter aliquam specialem causam; quia nimirum pertinet ad honorem, & decorem suæ Capellæ nullum mensẽ præterire absq; Missa, & memoria testatoris. Vnde nec facile admitterem illam anticipationem, quando redundat in alterius præiudicium: ut si Sacerdos debeat celebrare singulis hebdomadis, vel mensibus, pro defunctis huius populi, vel communitatis: ex illa enim anticipatione fit, ut illi, qui moriuntur hoc mensè, vel hebdomada post Missam anticipare celebratam, fraudentur illo subsidio, mensè, vel hebdomada sequenti; cum tamen fundator voluerit omnibus successe iue subuenire.

Infero secundo in eisdem circumstantiis quibus licet anticipatio, posse etiam excusari à mortali qui postponit, & differt solutionem ad hebdomadam, vel mensẽ sequentem; dum modo hæc postpositio non sit magna, qualis non videtur esse si mensẽ sequenti celebrantur Missæ utriusque mensis: erit tamen veniale, nisi intercedat rationabilis causa, quæ poterit etiam à veniali excusare. Vnde regula

Joan. de Lugo de Sacramentis.

liter ille, cui datur elemosyna, ut celebret in festiuitate hodierna pro tali persona, satisfacere poterit celebrando die sequenti, vel infra, aut etiam post octauam. Dixi, regulariter; quia, quando petitur Missa pro aliqua necessitate præsentis, & nunc urgente; pro qua desideratur subsidium præsens, non videatur posse admitti illa dilatio, quæ tunc non est sola circumstantia, sed videtur pertinere ad substantiam rei; cum postea non vergeat amplius necessitas illa, pro qua Missa petebatur.

Quæritur vndecimo, quando alicui iubetur in fundatione celebrare omnibus sabbatis, vel feriis quintis, aut sextis; an in hebdomada sancta debeat illis diebus celebrare, vel tertè anticipare, aut postponere celebrando aliis tribus diebus pro illis. Respondetur: feria illa sexta nec potest celebrare, nec debet eius loco subrogare aliam diem, quia testator alligasse videtur obligationem ad illam diem. At vero feria 5. & sabbato sancto, si Sacerdos vult celebrare, debet offerre pro debito fundacionis, à quo solum excusaretur, si non posset commode celebrare. Si veto sacerdos nolit illis diebus celebrare; puto, non teneri illum ad petendam licentiam, nec ad subrogandas alias dies pro illa: quia licet possit in illis simpliciter, & absolute priuatiim celebrari; consuetudo tamen est non celebrandi priuatiim cui consuetudini non presumitur testator voluisse se opponere; cum laudabilis sit nec voluisse obligare Sacerdotem, ut ab ea omnium ferè consuetudine discederet, atque adeo censetur illos dies exclusisse, si Sacerdos nolit celebrare.

Dices, quando Ecclesia est violata, debet regulariter Sacerdos alibi celebrare pro debito Capellanæ; quia impedita circumstantia loci, non impeditur substantia, ut supra diximus: ergo licet dies sit impedita, non cessabit obligatio quoad substantiam, ut soluantur alia die. Respondetur negando consequentiam; quia violatio Ecclesiæ est impedimentum accidentale, & quod ex natura sua potest frequentius occurrere, at vero impedimentum illorum dierum est per se, & notorium omnibus, & quod semel solum in anno occurrere potest. Adde, ex eo, quod Sacerdos celebret in alio loco, quando locus designatus est impeditus, non addi nouum onus, sed potius aufertur onus, quod habebat celebrandi in tali loco determinato: at vero ex eo, quod maneat obligatus ad celebrandas alias Missas hebdomada sequenti, loco harum, additur nouum, & maius onus, scilicet, non accipiendi elemosynam ab alio pro illis; quod onus non videtur voluisse ille fundator imponere, sed solum celebrandi talibus diebus, quibus, si aliunde ab Ecclesia, vel consuetudine impeditur, non debet propter hoc Sacerdos subire nouum detrimentum, nec fraudari stipendio pro aliis Missis. Vnde idem dicerem casu, quo impedimentum proueniret ex cessatione à Diuinis: si enim non posset tunc in vlla Ecclesia commode celebrare; non teneretur Sacerdos supplere postea, cessante impedimento, pro Missis illis, quas absque sua culpa omisit.

Quæritur duodecimo, an Capellanus ægotans debeat interim dare stipendium alteri ne fraudetur testator, vel fundator illis Missis. Affirmat Henr. lib. 9. de Missa c. 24. n. 4. Cõmunis tamè sèrètia distinguit de infirmitate breui, vel lōga. Si lōga sit, debet suppleri per alium: si breuis, non debet: nisi fundator expresse, vel tacite significauit animum, & mentem suam, quod non desit Missa in tali loco, vel capella.

Difficultas est, quæ sit iudicanda infirmitas breuis, vel longa ad hoc propositum. Aliqui, quos affert Diana illo tract. de celebr. Missar. resolutione 27.

Z z 3

46. Quæst. 11.

Satisfit.

47. Instabit.

Respondet.

48.

Quæst. 12.

Henr. 9.

Responso.

49.

Quæritur

quæ sit iudicanda

causa infirmitatis

breuis.

Diana Navar Vegar Rodrig.

Alia.

dicunt, si motus durat per octo, vel decem dies, non esse obligationem supplendi per alium. Bonacina disp. 4. de Missa sacrificio q. ultim. punct. 8. n. 17. id extendit ad quidecim dies, quod etiam sequitur Diana ibidem. Alij extendunt ad unum mensum, alij ad duos, pro qua sententia Diana affert petrum Navar. lib. 2. de restitut. c. 2. n. 2. 10. quam ego probabilem existimo, & eam inuenio etiam apud Alfonso Vega in summa c. 28. de Missa, casu 14. & Rodrig. in summa c. 250. verb. Missa, conclus. 3. licet ob errorem scriptoris, vel typographi contrarium videatur dicere: sed ex contextu, & subsequentibus constat, hanc esse eius sententiam; quam etiam amplexus est P. Steph. Au la consultus de hoc casu in manuscripto, quod ego vidi. Rationes autem pro ea sententia videri possunt apud predictos Auctores. Et hac sufficiat breuiter indicasse circa hos casus, qui practice quaesiti sunt, ex quibus ad plures alios responderi facile poterit.

sive illo ritu Catholico dicatur, hac vel illa lingua, quia praecipuum solum est de audienda Missa inde certum est, satisfieri audiendo Missam etiam vortua, & non de festo aut Dominica occurrente. Ritus certum est, satisfieri audiendo Missam extra Parochiam; quia licet olim fortasse fuerit obligatio audiendi eam in Parochia; postea privilegium derogatum fuit illi obligationi; & licet in Trias, sess. 1. c. 4. dicatur, reueri fideles adire suas Parochias, ubi id commodè fieri potest, ad audiendum Verbum Dei; ubi tamen nihil dicitur de Missa audienda: & vniuersalis Ecclesia consuetudo ostendit, non esse receptam illam obligationem etiam quoad conuociones eo quod fortasse id regulariter fieri comode non poterat. Vnde in eodem Trident. sess. 2. Decret. de obseruandis in celebratione Missae solum dicitur: *Moneat Episcopus populum vt frequenter ad suas Parochias salte diebus Dominicis ac maioribus festis accedant: & Congregatio sacra Concilij Tridentini declarauit, no posse Ordinarium multis, & paucis congregati ad audiendam Missam, aut conuocare in propria Parochia, etiam in casu negligentie, aut contumaciae, vt refert Azor. tom. 1. lib. 7. c. 8. quest. 6.*

DISPUT. XXII.

De praecipuo audiendi Missam.

SECTIO I. Ad quid obliget praecipuum audiendi Missam.

SECTIO II. De presentia, intentione & attentione requisita ad Missam audiendam.

Hoc solum restat circa hoc sacrificium, de quo late Fagundez in 1. Eccles. Praecepti nos, supposito praecipuo, aliqua magis dubia circa eius obseruantiam breuiter expedicimus.

SECTIO I.

Ad quid obliget praecipuum audiendi Missam.

1. Certum est dari praecipuum audiendi Missam diebus festis.

Certum est, dari praecipuum audiendi Missam diebus festis, quod habetur in c. Omnes fideles, & c. Missae de consecrat. distinct. 1. & quamuis Suar. disp. 88. sect. 1. in princ. Fagundez lib. 1. de 1. Eccles. praecipuo, n. 1. & alij dicant, id esse de fide, non tamen apparet, quomodo possit esse de fide, id quod nulloquam à Deo reuelatum est; neque ex eo, quod ecclesia aliquid praecipiat, Deus reuelat, ecclesiam id praecipisse sed sit nobis euidentia humana euidentia, quantum sufficit ad obligandum nos absq; vlla probabili excusatione. Obligat autem hoc praecipuum non solum diebus Dominicis, sed aliis festis; quia ecclesia instituens aliquod festum, intendit praecipere eo die illum eundem cultum, qui praecipitur diebus Dominicis, in hoc enim consistit festiuitas illius diei. Obligat etiam hoc praecipuum omnes etiam Sacerdotes, & religiosos, vt Ecclesiae consuetudo restatur, obligat grauius, quia materia ipsa grauis est; vt constat in eo, qui ex voto teneretur ad audiendam Missam, quem nemo excusaret ab obligatione graui. Obligat denique omnes baptizatos habentes vsum rationis, non amentes, aut paruulos, qui assententiam humanam non possunt habere, nec catechumenos, qui Ecclesiae praecipis non obligantur. Quamuis vero non sit mere naturale, aut Diuinum, sed Ecclesiasticum; est tamen multum conforme legi naturali diuinæ, supposita institutione huius Sacrificij, & obligatione exhibendi cultum aliquem visibilem Deo.

Ad hoc obligantur omnes baptizati habentes vsum rationis.

2. Quodammodo.

Hoc supposito, quaeritur primo quam Missam debeamus audire: Respondetur, quamlibet, siue hoc.

Quaeritur secundo, quantum Missam debeat quis audire? Respondetur, totam, & integram, vt constat ex dicto c. Omnes, & aliis, quae affert Suarez sect. 1. in principio. Quae autem sit pars notabilis iustificans ad peccatum mortale, si omittatur; communior autem sententia docet, si omittatur ab initio vique ad Euangelium exclusiue, non esse mortale, secus si omittatur etiam Euangelium. Ita Suar. sect. 2. Navar. Sect. Tabien. Azor, quos refert, & sequitur Fagundez lib. 2. c. 6. Alij dicunt, non esse mortale, etiam si omittatur Euangelium, dummodo audiatur totum reliquum cum Euangelio ultimo inclusiue; quod probabile putant cum Navar. Suar. Nugnus, Azor Rodrig. & Grassius quos refert, & sequitur Bonacina disp. 4. de Missa Sacrificio q. ult. punct. 11. n. 17. & verum fatetur Hurtado de Sacrificio Missae, disp. 3. distinct. 1. Vnde miror Luifium Turrianum nouissime in se lectis p. 2. disp. 31. dub. 28. notare sententiam illam vt improbabilem, & temerariam. Certe hic Auditor in his regide de sententiis Theologicis decernit, qui enim negat sententiam totam, & talibus fulcitam Auctoctoribus probabilem esse; illud sane aduertunt bene, frustra exigi à Nauarro, quod postea per se ipsum Euangelium omisillum legat: ea enim lectio priuata parum refert ad praecipuum audiendi Missam.

Quaeritur tertio, an qui non adesset Missae tempore consecrationis, & adesset omnibus aliis satisfaceret? Videtur, quod non quia illa est pars essentialis, in qua essentialiter consistit substantia sacrificij, ergo qui tunc non adest, non adest oblationi sacrificij. Respondeo loquendo per principia intrinsecas, essentia sacrificij consistit in Consecratione, vel comunione, vt supra vidimus; potest in praxi amplecti hanc vel illam sententiam: si tamen abesse consecrationis, & comunione tempore non satisficeret praecipuo, imo si soli consecrationi, vel soli comunioni desit, non debet iudicari de illa absentia iuxta mensuram temporis, quod illi correspondet, sicut si tanto tempore defuisset, quando legitur Epistola, vel dicuntur, v. g. orationes: non sunt enim homogeneae partes Missae, sed multum heterogeneae; & ideo illud breue tempus consecrationis, & quialet longiori tempore aliarum partium, multum ipse Sacerdos magis obligatur ad non omitrendam vnam orationem ex Canone, quam quatuor ex ceteris ordinariis.

Aduerto

Aduerto item circa hoc, quod licet praesentia te-
 pore consecrationis exigeretur necessarium ad satis-
 faciendum huic praeepto; non deberet idem dici
 de eo, qui adesse quidem tunc, sed voluntarie di-
 stractus etiam distractione exteriori: nam ille reuera
 affuisset Sacrificio, & obtulisset sacrificium. Sicut
 enim Sacerdos, qui voluntarie distractus consecra-
 ret; adhuc valide consecraret, & obtulisset vere Sa-
 crificium: sic etiam Laicus assistens, vere obtulisset
 cum Sacerdote Sacrificium, licet voluntarie distra-
 ctus fuisset illo tempore; & licet peccasset aliunde
 contra debitum attentionis, non tamen esset pec-
 catum graue distracti pro breui illo tempore, licet
 esset maior culpa, quam aequalis distractio in aliis
 partibus Missae minus principalibus. Aduerte deni-
 que, si Sacerdos ob suam deuotionem in Missa
 per vnam horam vellet in *Memoria*, aut ante Com-
 munionem orare mentaliter, si quis toto illo tem-
 pore abesset, adhuc satisfaceret praeepto, quia ad-
 hac Missa absque illa temporis parte esset integra.

Quaeritur quarto, an qui non potest Missam inte-
 gra audire, quia venit, v.g. in medio Missae vltimae,
 teneatur saltem audire illam partem, quae restat?
 Aliqui negant apud Dianam *2. tom. tract. 6. Miscell.*
resol. 69. ipse tamen affirmatiue respondet cum Sua-
 rez in *praesenti disp. 88. sect. 2.* & Sanchez in *Decalog.*
tom. 1. lib. 1. c. 19. n. 6. quod etiam docuit idem Sanch.
2. tom. Confil. lib. 7. c. 2. dub. 46. Ergo distinguendum
 censeo, nam vel potest adesse consecrationi, vel no.
 Si potest, credo quod teneatur illi adesse, quia illa
 est pars principalis, & reliqua pertinent ad eius
 complementum: si vero peracta sit consecratio, non
 teneatur reliqua parti adesse: sic enim feria sexta
 Hebdomadae sanctae non teneatur adesse officio
 illius diei, etiam occurrente festo, quia deest con-
 secratio: sed ille, qui veniret, peracta consecratione,
 solum adesset communioni, & orationibus, quibus
 etiam adesse possumus illa feria sexta; ergo non magis
 teneatur adesse illi parti, quam illa feria sexta:
 vti quae enim sit Communio à Sacerdote, vt mini-
 stro publico, & nomine Ecclesiae, vt vidimus in su-
 perioribus. Vnde probabiliter infero; qui nullo mo-
 do posset adesse tempore consecrationis, licet pos-
 set adesse omnibus aliis partibus, non obligari ad
 eas audiendas. Ratio à priori est, quia adesse Missae,
 vt videbimus non est solum corpore adesse, sed of-
 fere sacrificium simul cum Sacerdote offerente:
 qui autem non adest tempore consecrationis, non
 offert sacrificium illud, nisi generali ratione, sicut
 alij omnes fideles; ergo non obligatur ad assistendum
 aliis partibus, sicut nec in die Parasceues obligatur
 propter eandem rationem. Dixi tamen, qui nullo mo-
 do posset adesse: nam si quis eo tempore ingressus
 fuisset sacrificium, vt afferret aliquid ad cultum sa-
 crificij necessarium, ille aliquomodo diceretur adesse
 consecrationi, & facere vnum corpus eum aliis,
 qui assunt.

Quaeritur quinto, an qui audiret mediam Missam
 vnus, v.g. post consecrationem vsque ad finem,
 satisfaciat praeepto, audiendo postea ab alio vsque
 ad consecrationem inclusiuè? Affirmant Nauarrus,
 Eman. Sá, Sorcus, Henric. Barthol. ab Angelo apud
 Dianam. *1. tom. tract. 3. Miscell. resol. 18.* Eadem tenet
 Maior, Agidius, Bellanus, Medina apud Fagundez
lib. 2. c. 6. n. 11. quibus adde Bonacinam *dicta disp. 4.*
q. vlt. punct. 11. n. 13. & Hurtadum *dict. disp. 5. diffinit. 4.*
 quia illa duae partes possunt constituere vnam
 integram Missam: modo autem partium inter se non
 videtur pertinere ad substantiam praeepti; sicut qui
 recitaret prius Laudes, quam Marutinum, aut prius
 teretium nocturnum, quam primum, & secundum,
 adhuc satisfaceret praeepto.

Hac sententia per principia extrinseca probabi-
 lis est: contraria tamen est in rigore veras, quam te-
 nent Azor, & Toletus; (qui male pro contraria ci-
 tantur) & alij quos affert, & sequitur Fagundez *n.*
12. Suarez in *praesenti disp. 88. sect. 2.* Coninch. in *pra-*
sent. q. 8. art. 6. n. 287. Ratione autem probatur, quia
 ex illis duabus partibus non fit vnum sacrificium,
 nec etiam sacrificium; nam si aliquod sacrificium
 fit, vel fuit oblatum à primo Sacerdote, vel fuit ob-
 latum à secundo, at neutrum fit, ergo aliud tertium;
 ergo oblata fuerunt tria sacrificia; quod est falsum;
 ergo ille non assuit alieni sacrificio.

Confirmatur, & explicatur primo, quia si Sacer-
 dos hodie consecrat Eucharistiam, quam hodie non
 fumit, sed fumit illam, quam heri consecravit, pro-
 culdubio non offert hodie integrum sacrificium;
 nec in rigore celebrat Missam integram, sed ponit
 substantiam vnus, & complementum alterius: vt
 diximus *disp. 19. sect. 5. in fine.* Ergo consecratio v-
 nius hostiae, & sumptio alterius non componunt;
 nec integrant Missam; ergo qui assistit consecratio-
 ni vnus materiae, & consumptioni alterius, non as-
 sistit Missae; quia ex illis duabus partibus non po-
 test constitui Missa, sed constat omnino ex con-
 secratione, & sumptione eiusdem victimae.

Confirmatur secundo ex Suarez; quia si Sacerdos
 nunc consecraret corpus Christi solum, & post inter-
 ruptionem moralem rediret ad aliud altare, & con-
 secraret sanguinem, non diceretur fecisse Sacrum;
 nec ex vtraque illa consecratione constitueretur Mis-
 sa; ergo neque ex consecratione vnus, & consecra-
 tione, vel consumptione alterius circa aliam mate-
 riam constitui potest vera Missa.

Confirmatur tertio, quia si ille modus sufficit
 ad satisfaciendum praeepto, sufficit etiam, si eodẽ
 tempore quis audiat priorem partem Missae ab vno,
 & posteriorem ab alio in alio altari celebrante: sup-
 pono enim, posse aliquem simul audire duas, & tres
 Missas; poterit ergo simul audire duas partes, quae
 constituent integram Missam. Consequens autem
 Suarez reputauit valde absurdum, & quod nemo
 concederet. Sed iam aliqui illud concesserunt, Bo-
 nacina loco cit. cuius sententiam laudat Hurtado
illa diffinit. 4. & probabiliter dicit Molfesius in *summa*
tom. 1. tract. 3. c. 17. n. 36. in fine. Contrarium tamen
 docent alij communiter, & merito: quia si potest si-
 mul à duobus audire primam, & secundam partem
 Missae; & ita constare vnam Missam; poterit simul
 à tribus, vel à sex, vel à decem, ita vt intra duo minu-
 ta, vel tria totam Missam integram audierit, & satis-
 fecerit praeepto: sicut enim possunt coniungi duae
 partes, poterunt & decem diuersorum Sacerdotum
 Consequens autem videtur satis altum à mente
 omnium fidelium. Adde, quod posset aliquis eodẽ
 modo satisfacere praeepto recitandi Horas, si si-
 mul audiret à tribus Sociis tres Lectiones, vel à
 nouem Sociis omnes nouem Lectiones, ab vno Ca-
 pitulum, & ab alio Orationes, &c. quia non re-
 quiritur attendere ad sensum, sufficit attendere ad
 Deum, & audire: Consequens autem nemo concedet.
 Et quidem Luisius Turrianus in *selectis per. disp. 1. 6.*
dub. 7. dicit, illam sententiam nec esse probabilem,
 nec tutam circa duas partes Missae simul audiendas.

Vnde ad fundamenta contrariae sententiae re-
 sponderetur ex Laudibus, & Maritino recitatis ordi-
 ne praepostero, posse bene constitui vnum officium
 integrum, quia ad vnitatem orationis sufficit vni-
 tas orantis, & petentis illa omnia: sic etiam ad vni-
 tatem sacrificij requiritur vnitatis sacrificantis; qui
 non est idẽ in casu nostro, sed duo Sacerdotes di-
 uersi: sed et si esset idẽ Sacerdos, vt posset esse, qua-
 do idẽ celebrat duas, vel tres Missas, adhuc nõ esset
 idem

8.

Hac sententia
 per principia
 extrinseca est
 probabilis.
 Contraria
 tamen in ri-
 gore vera.
 Ratione probatur.

9.

Confirmatur
 primo ex
 explicatur.

10.

Confirmatur
 secundo.

11.

Confirmatur
 tertio.

Bonacinam
 Hurtad.
 Molfes.
 Dicitur si
 Missa potest
 audiri à duo-
 bus, cur nõ à
 3. à 4. à 6.

12.

Ad funda-
 menta contra-
 ria sententiae
 responderetur.

idem sacrificium ex partibus duarum Missarum quia res oblata non esset omnino eadem: sicut si aliquis iugularet unam ovem, & combuteret alteram, non fieret holocaustum, ex illa iugulatione, & combustione: sic ex consecratione sub his speciebus, & consumptione sub aliis, non fit holocaustum; quia debet per holocaustum consummari victima secundum statum, quem habuit in prima parte eiusdem holocausti; ut constet in exemplo supra posito de Sacerdote consecrante unam hostiam, & fumere aliam, qui non dicitur celebrasse Missam integram, quia non consummavit idem, quod incepit sacrificare.

12. Quæritur sexto, an qui habet Bullam Cruciatæ, qua conceditur facultas audiendi Missam tempore Interdicti, debeat ex obligatione audire Missam in Festis, & Dominicis. Negant plures: Avila, qui dicit fuisse sententiam Victoris, & Cani; Coninck, Alterius, Ledesma, Llamas, quos refert & sequitur Diana 1. tom. tract. 11. de Bulla Cruciatæ resolut. 2. & alij Doctores Salmaticenses; quos ita respondisse refert Henricus, lib. 13. de Excommunicat. c. 43. n. 5. lit. D. & lib. 7. de Indulg. c. 13. m. 3. quia nemo cogitur uti suo privilegio; & quod in fauorem alicuius conceditur, non debet in eius odium, & obligationem retorqueri; ergo Bulla Cruciatæ affert quidem potestatem, non tamen obligationem audiendi Missam.

Diana; Henriquez.

Contraria sententia verior semper mihi visa est, quam tenent Suarez in præsentibus, disp. 88. sect. 6. Navar. Sor. Viualdus, Medina, Henricus Eman. Rodrig. in explicat. Bullæ Petr. Cenedo, Valdes, Azor, Ant. Gomez, & alij, quos refert & sequitur Fagundez, in 1. præcept. lib. 1. c. 8. in 5. probatur quia præceptum Ecclesiæ obligat ad audiendam Missam, quoties absque detrimento aliquis potest: ergo vnde cumque tollantur impedimenta, obligabitur, qui nullum profusus impedimentum habet: ideo, qui in carcere detinetur, & ideo excusatur ab audienda Missa si tamē à iudice concedatur illi licentia eundi ad Missam, tenetur uti ea licentia; quia iam non habet impedimentum: ergo similiter in casu nostro ablato impedimento Interdicti per facultatem Bullæ, succedit obligatio, quæ nunquam oblata fuerat, sed impedimentum ab ea excusabat. Confirmatur, quia si, interdicta ciuitate, media pars illius ob præclarum aliquod obsequium Ecclesiæ præstitum absolueretur ab Interdicto, obligaretur certe illa pars ad audiendam Missam: sed in nostro casu omnes, qui Bullam accipiunt, ob obsequium Ecclesiæ præstitum, liberantur ab interdicto, vel in toto, vel quoad maiorem partem; ergo obligantur ad Missam.

13. Contraria sententia mihi verior semper visa est.

14. Obiicitur.

Respondet Suarez.

Melius respondetur.

Obiicitur; qui habet privilegium faciendi celebrare in Oratorio privato suæ domus, non obligatur ad utendum illo privilegio, quando cogitur domo non exire, licet reuera possit tunc audire Missam; ergo nec in nostro casu, P. Suarez. concessio antecedenti, negat consequentiam: sed difficile assignat differentiam inter vtrumque casum. Quare consequenter, & in rigore negandum videtur antecedens; quia in illo etiam casu viget præceptum audiendi Missam, quando absque detrimento audiri potest. Et confirmatur quia si die festo iter agentes pervenirent ad Eremitorium, quod Episcopus approbavit, ut posset in eo celebrari, quis dubitat, quod si adesset Sacerdos, deberet ibi celebrare, ut ipse, & alij satisfacerent præcepto Ecclesiæ? Cum ergo Oratorium domesticum supponatur ab Ordinario, vel Papa legitime approbatum, non excusatur à præcepto audiendi Missam, qui in eo potest commode Missam in Ecclesia audiendam, sed ad Missam, ubicumque ea audiatur. Dices; ergo qui habet ex eadem Bulla Cruciatæ privilegium, ut cum necessitate, & de Consilio vtriusque medici possit servare ieiunium comendo carnes, & in reliquo servando requisita ad ieiunium, obligabitur ad ieiunandum cum carnibus etiam, quando habet causam legitimam ad illas comedendas: nam, posito illo privilegio, potest iam iste ieiunare; etiam si carnes comedat, ergo obligatur præcepto ieiunij.

Respondet negando sequelam; quod ut melius intelligatur, & assignemus rationem à priori nostre sententiæ, & differentiam, quæ potest esse in eisdem privilegiis, advertendum est, dupliciter posse per virtutem privilegij reddi aliquem capacem observationis præcepti, quod sine illo privilegio prius observare non poterat. Primo, si concessio privilegij mutet obiectum præcepti, & faciat, quod præcepto faciat per aliud opus, quod non erat in præcepto. Secundo, si non mutet obiectum præcepti, sed privilegium auferat impedimenta ad faciendum idem illud opus, quod prius præcipiebatur. priori modo concurrat privilegium in casu posito de ieiunio: facit enim, quod per aliud opus, quod non præcipiebatur, satisfiat præcepto ieiunij. Nam præceptum obligabat ad vnicam comestionem absque carnibus, privilegium facit, quod per aliud minus, scilicet, per vnicam comestionem carniū satisfiat illi præcepto. Tunc autem privilegium non includit obligationem, quia præceptum de se non obligabat nec præcipiebatur tale genus abstinentiæ, ut ex communis sententiæ suppono: ergo si imponeretur illa nova obligatio, imponeretur vtrique per privilegium, non per præceptum antecedens; & in hoc casu verum est quod privilegium non debet redundare in obligationem, & odium privilegiati. Hac de causa, si aliquis habeat privilegium anticipandi officium Divinum, ita ut hodie recitare possit totum officium crastinum, & ita satisfacere præcepto, non tamen tenetur ad utendum privilegio, & anticipandum, etiam si scierit, se crastina die habiturum impedimentum vel morbi, vel alterius generis, quod à recitatione excusaret. Item qui haberet privilegium in infirmitate committandi officium Divinum in Coronam B. Virginis, non tenetur uti illo privilegio, etiam si possit Coronam absque incommodo recitare. Ratio est eadem, quia præceptum secundum se non obligat ad recitandum die præcedenti, sed ad recitandum intra illam diem; neque obligat ad recitandam Coronam, sed officium: ergo si privilegium afferret obligationem recitandi die præcedenti, vel Coronam, afferret obligationem ad obiectum novum, ad quod præceptum de se non obligat.

Posteriori autem modo se habet privilegium, quando non variat obiectum præcepti, ut in casu nostro. Nam præceptum erat audiendi Missam die festo: privilegium autem non obligat ad aliud, sed auferit illud quod impediēbat audire Missam die festo, & eo occasione facit indirecte, quod præceptum, ablato impedimento, obliget absque excusatione. Tale etiam est privilegium illud celebrandi in Oratorio privato: tale est privilegium obtinendi absolutionem à referuatis per Bullam Cruciatæ: quod qui habet, obligatur tempore debito ad utendum illo privilegio, & confitenda peccata referuata ante Communionem, quia si præceptum solum est confitendi sua peccata proprio Sacerdoti potenti absolvere; absque privilegio excusaretur homo à Confessione referuatorum ob defectum Sacerdotis potētis absolvere; posito autē defectu Sacerdotis non excusatur; quia potest poni contra quod præcipitur, & sic in aliis similibus, in quibus per privilegium non obligatur ad aliquid aliud, sed auferit impedimentum ad illud idem, quod præceptum.

præcepto præscribitur. Aduerto denique, licet Suae dicat, contrariam sententiam circa Missam non esse practice probabilem, hodie tamen tor Auditoribus eam amplectentibus, non posse improbabilitatis etiam practice notari.

quando est pars multitudinis; quæ dicitur præfens, & coniungitur moraliter cum aliis, qui sunt in conspectu altaris; dum tamen distantia etiam tanta non sit, ut iam extrahat illum ab humana præsentia. Non sufficit ergo, esse aliquem intra eandem ecclesiam v. g. si in aliquo altari fiat Missa priuata in Basilica Romana S. Petri, non sufficit, si aliquis intra eandem ecclesiam habeat intentionem audiendi illam Missam, quam scit tunc dici in aliquo loco eiusdem templi: sicut nec è contra requiruntur esse intra ecclesiam, ut audiri possit Missa, quæ in ea dicitur, sed totum hoc regulandum est per prudentis arbitrium ad indicandum, an homo dicatur moraliter præfens illi actioni ita ut humano modo dicatur illi assistere. Ad hoc autem, ut dixi, non requiritur videre altare: nam Religiosi, qui in Choro cantant, non vident Sacerdotem, iuxta vsum Romanum, ubi Chorus Regularium haberi solet post altare maius, muro interposito; & tamen satisfaciunt præcepto: quia reuera assistunt moraliter illi Sacrificio, & vident partem posteriorem altaris Choro cõtespõdentem.

Poterit dici aliquis præfens Missa quando est pars multitudinis.

18. Quæritur septimo, an iter agentes, & peregrini, qui transeunt per locum, in quo est festum, obligentur ad audiendam Missam, si in loco, à quo veniunt & ad quem progrediuntur, non sit festum: Hæc questio generalis est ad omnia præcepta quomodo obligent viatores, & peregrinos, quam hic ex professo tractare non possumus: de qua videri possunt Suarez de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. Thom. Sanchez de Matrimo. lib. 3. disp. 18. & lib. 1. in Decalog. cap. 19. Fagundez de 1. præcepto, lib. 1. cap. 7. & 8. qui late de hoc tractant, & alij, quos congerit Diana 1. tom. tract. de Legib. resolut. 1. 3. 14. & 15. Ex quibus pro nostra materia inferitur, satis probabile esse, quod illi ad minus, qui sunt in transitu in aliquo loco prandendo v. g. vel pernoctando, non obligantur ad festum proprium illius loci, quod in loco sui domicilij non obseruatur. Quanta autem commoratio exigatur, ut obligentur ad seruandum ibi illud festum, variè sentiunt prædicti Doctores, qui videri possunt: est enim questio satis diffusa, & generalis, quæ magis pertinet ad tractatum de Legibus.

SECTIO II.

De præsentia, intentione, & attentione requisita ad Missam audiendam.

19. Certum est, requiri præsentiam aliquam humanam: item est, non requiri, quod visu percipiatur, vel auribus verba audiantur: nam cæcus, vel surdus adhuc missæ assistit, & satisfacit præcepto si tamen aliquis incipiat Missam audire, & postea etiam involuntariè dormiat per notabilem eius partem, non satisfacit præcepto, ut cum aliis docet Thom. Sanchez 2. tom. Consilior. lib. 7. cap. 2. dub. 3. Imò addunt aliqui, si aliquis, dum Missam audit, raptum, vel ecstasiam pariat, quæ ab omni sensuum via alienatus sit, non satisfacere præcepto audiendi Missam, quia nequillia est præsentia humana, qualis existit in Lulio Turrian. in Selectis part. 2. disp. 16. dub. 7.

20. Dubitari potest primo an requiratur, quod aliquis eo sit in loco, vnde licet non videat, videre tamen possit Sacerdotem, & ea, quæ in Missa aguntur. Respondetur negatiue: nam qui in magna populi frequentia est post aliquam columnam, quæ impeditur à videndo altari, verè assistit illi Sacrificio: ut notat Fagundez lib. 2. c. 7. n. 3. & indicat Gaspar Hurtado. in præsentia, disp. 5. difficul. 1. dicens, intelligi assistentiam humano modo, quæ quis assistat, vel audiendo, vel videndo, celebrantem, vel saltem ita committendo, vel sociando alios videntes, aut audientes, quantum ita sit extra ecclesiam (ut contingit, quando locus in quo Missa celebratur, non caput multitudinem concurrentem, ad audiendam Missam) ut ex signis, & gestibus aliqua Missa colligi possit, & ad multitudinem assistentium censeatur moraliter pertinere. Quod explicare possumus per id, quod diximus, disp. 4. sect. 7. posse scilicet aliquam materiam censeatur præsentem, ut possit conlectari, quando licet ipsa non videatur, coniungitur aliis partibus, quæ videntur, & ideo tota materia censeatur sufficienter præfens, dum tamen sit intra sphaeram distantie talem, ut non repugnet ratione distantie, quod demonstrat illo Pronomine, hoc, ut ibi explicuimus. Sic ergo in præsentia poterit aliquis dici præfens Missæ,

Vnde obiter infero, quid dicendum sit de illo, qui ex fenestra, quam domi habet, videt Sacerdotem in Ecclesia ex aduerso celebrantem: nam hic ex fenestra assistat sufficienter, & satisfacit præcepto. Negare enim videtur Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 7. num. 209. cui subscribit Diana tom. 3. mox edèdo in tract. Miscellaneo Quod quidem verum iudicarem, quam do inter fenestram, & ecclesiam intercedit platea, aut via nimis lata, quæ altare multum remotum reddat à fenestra: non placet tamen in vniuersum, quia potest contingere, esse adeo vicinam fenestram altari, ut moralem præsentiam non impediatur: proinde de facto in hoc nostro Collegio Romano habemus sacellum priuatum, cuius altare à fenestris domus aduersæ nõ plusquam 30. passus distat, & perinde ab illa fenestra audiri potest, vel percipi licet via publica intercedat, ac si intra ecclesiam paruum audiretur ab aliquo ibi existente. Videtur autem fauere huic doctrinæ P. Jac. Gordonus tom. 2. Theolog. Moral. lib. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n. 12.

21. Inferitur quid dicendum sit de eo qui videt Sacerdotem ex fenestra domus. Filiucius, Diana.

Dubitarit secundo, an sit humano modo præfens, & præcepto satisfaciat, qui eo tempore conficitur sacramentaliter. Suppono autem, non esse necessariam Confessionem, ita ut excuset ab obligatione audiendi Missam, sed posse vel differri, vel certe postea aliam Missam, audiri Martini Bonacinæ disputat. 4. de Eucharistia quæ de Missæ Sacrificio, punct. 1. & num. 26. prius docuerat partem affirmantem, postea tamen melius considerata, docuit negantem cum Suarez diff. 88. sect. 6. vers. Septimum caput: Azorio 1. p. lib. 7. cap. 7. questio 8. Quibus accedit nouissime P. Jac. Gordonus loco supra citato, n. 16. quod videtur omnino tenendum, quia quod ad id, quæ sit, ordinatur ad obsequium Dei, non facit illam comparabilem cum auditione Sacramentali, quin posset quis, dum audit Missam, consulere Patrem spiritualem, vel Theologum circa casus suæ conscientie, posset inferuire ægroto, sternere ei locum, & his similia. Non sufficit ergo pietas actionis, si tamen sit talis, ut excludat attentionem ad Missam: nam licet tunc possit quis recitare Horas, vel alias orationes, non potest exercere actionem externam, quæ impediatur cultum externum sacrificandi, seu ostendendi se assistentem Sacrificio, & coofferentem cum Sacerdote.

22. An qui conficitur sacramentaliter sit humano modo præfens.

Præter præsentiam requiritur etiam intentio audiendi sacrum: nam licet quis velit manere in Ecclesia ad expectandum amicum, dum sit sacrum, non satisfacit præcepto, si non habet intentionem audiendi illam Missam. Hæc autem intentio non tætniatur.

23. Præter præsentiam requiritur intentio audiendi Missam.

natur solum ad actionem externam, hanc enim etiam volebat ille alius, sed vterius terminatur ad oblationem Sacrificij, vult enim homo offerre cum sacerdote illud Sacrificium seu particeps esse & communicare actiue, media sua assistentia, oblationi illius Sacrificij, orationibus, & aliis, quae Sacerdos peculiariter nomine assistentium dicit.

Hinc infero primo, satisfacere praecipio illum, qui ex voluntate mala, & peccaminosa videndi feminam ad finem turpem, venit ad audiendam Missam: nam licet peccet contra praecipium castitatis ponit totum, quod requiritur ad praecipium audiendi Missam. Item qui venit ex metu patris, vel domini, aut magistratialis non auditurus Missam: nam hic etiam ponit se ipsa totum, quod praecipitur, si iam in Ecclesia positus velit audire Missam. Si enim interius repugnaret, & nollet consentire auditioni Missae, iam illa non esset actio humana, nec vellet etiam implicite offerre illud Sacrificium.

Infero secundo, illum, qui ignorat esse praecipium audiendi Missam, vel non vult satisfacere praecipito in hac Missa, sed postea audire aliam, ut satisfaciatur, si tamen vere vult audire hanc, eo ipso satisfacere praecipito, quia ad hoc non requiritur velle satisfacere, sed ponere, solum id, quod praecipitur, ut notant communiter Theologi. Nec necesse est postea reuocare voluntatem, & velle satisfacere praecipito per primam Missam ut indicauit Suarez in praesenti, disp. 82, sect. 3, qui illud ex parte moderatus est 10. 2 de Relig. lib. 4. de Horis Canonice. c. 26. n. 10. & sequentibus, decens, mutatione voluntatis non requiri ad realem adimplerionem praecipitiam enim se ipsa praecipium fuerat impletum, sed ne peccet ille affectiue per affectum violandi praecipium, quantum est ex se. Ceterum nec ad hoc requiritur illa voluntas contraria: nam si aliquis cum intentione audiendi aliam Missam, nolebat satisfacere praecipito in prima; postea vero aduertens, se, non obstante illa intentione, satisfacere iam praecipito, non audit aliam, nullo modo peccat etiam peccato violationis affectiuae, licet nullam voluntatem habeat satisfaciendi praecipito per Missam auditam: videt enim, se non posse violare illud praecipium audita semel Missa: unde ergo habet affectum violandi illud?

Ultimo loco dicendum restat de attentione quae praeter intentionem requiritur ad obseruantiam huius praecipiti, est autem eadem quaestio de attentione debita ad recitandum officium. Et quidem omnes concedunt, requiri attentionem aliquam. Difficultas rota est in determinata attentione requiritur. Est enim duplex attentio: altera externa, altera interna. Externa consistit in negatione distractionis externae, id est, alicuius negotij, vel occupationis externae, quae ex se distrahere debeat mentem ab auditione Missae: v. g. si quis in Missa depingere vellet, vel legere historiam, aut quaestiones speculatiuas, confabulari, ludere, & similia: tunc non haberet attentionem externam. Attentio interna consistit in applicatione interna mentis ad Missam, vel horas: quae assignati solet triplex; prima infima ad verba integre profertenda suo debito ordine; secunda melior, ad censum verborum; tertia optima, ad effectum hoc est, ad Deum, & ad res Diuinas contemplan- das.

His suppositis, prima sententia satis communis docet, requiri ex praecipito graui attentionem non solum externam, sed internam; quare peccaret mortaliter, qui voluntarie internam mentis euagationem, & distractionem per partem Missae, vel officij notabilem haberet. Hanc tenent Suarez de lib. 4. de Horis Canonice. c. 26. Valsquez in 1. 2. tom. 2. disp. 160. num. 30. & 31. & in Opusculis, tract. de Benefic. c. 3. §. 1. So-

rus, Nauarrus, Medina, Malderus, Nauarra, Caietani, Viguerus, & alij innumeri, quos refert Diana 1. tom. tract. de Horis Canonice, resolut. 2. Thom Sanchez in Opusculis, tom. 2. lib. 7. c. 2. dub. 28. imo Turrianus in Selectis disp. Centur. 4. in Censuris, dub. 28. & 29. disp. 91. dub. 15. contrariam sententiam improbabilem, & perniciosam appellat. Sed iam moni hunc Auditorum excedere in huiusmodi censuris.

Contrariam enim sententiam docuerunt non solum Recentiores, sed antiquiores multi, & grauiissimi: Syluester Missa, 2. quaest. 6. Durandus, Ioan. de Medina, S. Antonius, Angelus, Valudan, Rosella, Ioan. an. Valerus, & alij, quos congerit & sequitur idem Diana loco citato. Eandem docent Agid. Coninch. in praesenti, quaest. 83. art. 6. n. 29. Ga. par Hurtado in praesenti, disp. 5. difficult. 2. & probabilem dicit Lessius lib. de insti. cap. 37. dub. 2. n. 63. Henriquez, lib. 9. cap. Lessius a 5. in 5. n. Clossius, tit. P. Victorellus in Summam Tolentini, Layman lib. 4. tract. 1. lib. 5. n. 10. Unde non videtur sibi cohaerere, quae Fagandez dicit de hac sententia dist. lib. 2. c. 7. n. 6. vbi ait: Sunt aliqui nouiores, qui existimant, eos, qui inter ipsum sacrum sponte diuagantur mente, & cogitatione, non attendendo ad Missam, satisfacere praecipito, & c. Hi autem sunt Durandus, Valudanus, Rosella, Angelus D. Antonius, Summa Pijama, & Syluester. Haec Fagandez, apud quem si hi nouiores appellantur, non scio, qui venirent nomine antiquiorum, nisi fortasse Plato, Pythagoras, & Zen-

Non magis cohaerent, quae in hoc puncto docet Sanchez loco supra citato: nam, n. 6. versus finem dicit, Sicut orationem etiam sine vlla attentione esse actum religionis, quoad substantiam; quod quidem n. 9. non negat sed iterum concedit, & negat consequentiam. At vero n. 9. vt probet suam sententiam, dicit orationem sine attentione non esse orationem, sed merum sonum: quomodo enim potest esse merus sonus, si ipse fatetur, esse verum actum religionis, quoad substantiam?

Hinc ergo defumitur praecipua ratio pro hac sententia, quam ego etiam probabilem existimo: quia in potissimum fundamentum, quo Auctores contrariam sententiam vtuntur, loquentes de Horis Canonice, consistit in hoc, quod attentio est de substantia orationis, ita vt absque attentione non sit substantialiter oratio, vt contendit Suarez illo cit. 6. n. 12. & alij communiter: hoc autem principium videtur non solum gratis, sed falso supponi. Omnes enim debemus fateri, orationem posse substantialiter consistere absque attentione actuali interna, quod quidem multis rationibus probare possumus.

Primo, a posteriori: quia si defectus attentionis mentalis tollerit substantiam orationis, ergo si Sacerdos ministrans Sacramentum Extremae Vnctionis admitteret sponte aliquam mentis euagationem, quando profert verba formae: per istam sanctam orationem, & c. Sacramentum non esset validum, licet ipse ab initio habuisset intentionem conferendi Sacramentum, nec eam vnquam reuocasset. Probo hoc quod quaelam, quia forma illius Sacramenti debet esse de precatória, per quam minister orat exterior, vt colitur, legitur ex verbis illis Iacobi Apostoli: Inducat Presbyteros Ecclesiae, orant: & c. & oratio fides, saluabit vos firmum, & c. Vbi etiam non dicit oratio, non mentis substantia illius Sacramenti: ergo si defectus attentionis internae tollit substantiam orationis, non manebit Sacramentum validum. Consequens autem non existimo concedendum ab aduersariis, nec posse absque maximo absurdo concedi; esset enim contra doctrinam generalem omnibus Sacramentis ad quorum valorem solum exigitur prolatio formae super debitam materiam a ministro habente potestatem

Ille etiam satisfacit praecipio qui venit ad audiendam Missam ex fine malo

24. Ille enim qui ignorat esse praecipium & audit, vere satisfacit.

Suar

25.

Difficultas est in determinanda attentione requiritur. Duplex in intentione, externa & interna.

26. Prima sententia docet requiri sub praecipito grauioriam que. Suarez. Valsq.

potestatem cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia; quæ omnia tunc darentur. Nam intentio, proprie loquendo distinguitur ab attentione, vt supponit etiam ipse Suarez. dicto c. 26. in §. alioquin nulla esset quæstio: omnes enim supponimus non satisfieri præcepto sine intentione audiendi Missam: potest ergo manere intentio substantialiter absque attentione, & in eo casu dicimus, fore veram orationem substantialem, licet defectuosam, quoad illam reuerentiam attentionis.

Secundo probatur idem assumptum à priori; quia orare est loqui cum illo, quem oramus, repræsentando ei nostra desideria: possum autem ego substantialiter loqui cum aliquo etiam cū actuali mentis euagatione voluntaria; ergo potest consistere substantialis oratio ad Deum cum eiusmodi distractione mentis. Minor probatur, quia si ego ex scripto, vel etiam memoriter velim exorare Regem, possum quidem id facere legendo orationem coram ipso ad hoc ipsum compositam, vel recitando memoriter, si eam bene possideo, etiam cum distractione mentis ad alia, dum lego, vel recito: certum est autem, quod tunc oro Regem, si vere habeo intentionem orandi, & loquendi, & hoc ipsum ei manifestum. Ergo si cum eadem intentione Deo manifestata recito, vel lego preces, vel orationem ad hoc compositam, vere, & substantialiter oro; quia vere manifestum per illas voces desideria interna, quæ habeo, vel habui, sicut quando alloquor Regem in casu supra posito.

Confirmatur primo; quia si ego eo modo alloquerer excommunicatum vitandum, recitando illi orationem scriptam, & compositam ad eum mouendum & cum ea intentione, nemo diceret, quod non contraherem excommunicationem ob communicationem prohibitam, & loquutionem cum illo etiam si sponte distractus essem, & cogitarem interius de aliis obiectis: ergo illa est vera & substantialis loquutio humana.

Confirmatur secundo; quia quando minister præfert formas aliorum Sacramentorum, licet non ore vere tamen loquitur; & quidem in Baptismo, & Absolutione, Confirmatione, & Ordine, loquitur cum illo, qui recipit Sacramentum: Baptismo sic; Absolutione, Accipe potestatem, &c. & tamen valida erat collatio Sacramenti, si cum debita intentione accedat minister, licet postea distractionem mentis habeat sponte: ergo manet loquutio humana substantialiter absque ea attentione, & per consequens poterit dari substantialiter loquutio cum Deo per voces externas. Et quidem mirum esset, quod sacerdos ipse etiam voluntarie distractus adhuc ex intentione non reuocata valide consecraret, & offerret Sacrificium: alij vero audientes non offerrent Sacrificium, si voluntarie distraherentur in mente.

Confirmatur tertio; quia si quis accedat ad emitenda vota professionis solemnæ in religione, & ad hunc finem cum intentione debita velit recitare formulam Professionis scriptam in libro, Professio erit vtiq; valida, licet distractionem voluntariam inter recitandum admitteret, dum tamen intentionem non reuocaret: quis hoc negat? ergo potest manere substantialiter loquutio humana absque attentione, alioquin non esset professio valida nisi esset vera loquutio externa, & humana qua aliquis manifestet suam obligationem internam: ergo poterit etiam loqui cum Deo exterius cum simili distractione; imo quando Votum emitit, cum Deo loquitur cum dicat: Voueo tibi potestatem, castitatem &c.

Confirmatur quarto; quia sicut oratio vocalis est

manifestatio mentis interna, ita adoratio externa est nota submissionis internæ, vt omnes fatentur, & diximus late Disp. 33. de Incarnat. & tamen si aliquis voluntarie distractus per alias internas cogitationes adhuc velit prosequi actum externum adorationis, v.g. genuflexionem, vel capitis humiliationem ad significandam submissionem internam; exercet verum & substantialem actum adorationis; ergo eodem modo exercebit actum substantialem orationis, si prosequatur recitationem externam ad significandam Deo suam mentem & sua desideria.

Tertio addere possumus, seu ad hoc ipsum applicare argumentum, quod vrget bene P. Coninck loco citato, quia si distractio interna voluntaria obstat substantiæ orationis, & actionis, non minus obstat distractio inuoluntaria; sicut somnus; siue voluntarius, siue inuoluntarius; sicut obstat, ne satisfiat præcepto audiendi Sacrum: nam etiam si præcellerit voluntas attendendi, postea tamen non attenditur; vel si potest manere substantia orationis non attendendo actum ad Deum, poterit manere eadem substantia licet negatio attentionis sit voluntaria. Supposito ergo, quod distractio interna non tollat substantiam orationis externæ, consequens iam videtur, satisfieri substantialiter præcepto Ecclesiæ, licet quis recitet, vel assistat Missæ cum eiusmodi distractione interna: nam ponitur substantialiter rotus actus præceptus. Solum posset obstatere, quod Ecclesia videatur non solum præcipere orationem, sed etiam attentionem: ad quod assertum communitur c. Dolentes, de celebrat. Missar. in quo præcipitur, vt officium Diuinum celebretur studiose patenter, & deuotè; quod videtur significare deuotionem internam.

Sed P. Suar. ingenue fatetur n. 1. 31. ex illo textu non posse desumi efficax argumentum contra nostram sententiam, quia potest probabiliter explicari, vel de oratione, quæ fit in choro cantando, vel de deuotione, & attentione externa. Et quidè merito P. Suarez illud commune fundamentum reliquit, quia potest in primis retorqueri, cum ibi non tam attentio, quam deuotio præcipiatur; & tamen certum est, non requiri ex præcepto deuotionem internam, quæ non pertinet ad intellectum, vt attentio, sed ad voluntatem, quæ sit affecta, & prompta ad bonum. Secundo, quia eisdem verbis vtiur Concilium Triid. sess. 24. cap. 2. circa finem, vbi dicitur, quod Canonici compellantur in Choro hymnis; & canticis Dei nomen reuerenter, distinctè deuotè que laudare: vbi tamen certum est, sermonem esse de sola reuerentia, & deuotione externa ad quam solam, & non ad internam obtinendam deleruire poterunt pœnæ, & media quibus debent deleruire, quando delinquant. Tertio denique, textus ille non loquitur de audiente Missam, sed de recitante, vel cantante Officia diuina; ergo ex illo non posset argui obligatio ad attentionem internam, vt satisfiat præcepto Missæ.

Aliunde ergo ratione arguunt, primo, ad probandam illam obligationem; quia negari non potest, quod Ecclesia possit præcipere, & de facto præcipiat veram orationem, non legere illa verba materialiter sed orando. Potest ergo præcipere actus internos; qui necessarij sunt ad orandum: nam licet actus internos secundum se non possit præcipere, potest tamen illos præcipere prout sunt forma, vel requisitum actus externi, qui præcipitur.

Responderit, Ecclesiam posse præcipere quidquid requiritur, vt actus externus sit obiectus honestus, & virtuosus: nam lex debet esse de obiecto externo;

Confirmatur quarto.

36. Ad hoc ipsum applicatur argumentum factum à P. Coninck.

37. Ingenue fatetur Suarez non posse desumi efficax argumentum contra nostram sententiam.

Conc. Triid.

38. Aliunde ergo primo arguitur.

Respondetur.

externo, & visibili bono, non de obiecto indifferenti, qualis esset mera lectio illorum verborum. Præcipit ergo Ecclesia veram orationem, quidquid aliqui falso negauerint; præcipit assistentiam religiosam, seu cultum Dei per oblationem Sacrificij; & per consequens intentionem orandi, assistendi, offerendi; sine qua actus externus non est cultus externus Dei. Ad hoc autem non requiritur, ut vidimus, attentio interior, cum sine illa possit esse oratio, & verus cultus religiosus Dei. Quamuis ergo Ecclesia illam etiam attentionem internam possit præcipere, non deberemus de facto id asserere, cum solum præcipiatur cultus religiosus Dei, orando, vel assistendo Missæ, quod licet non ita perfecte; potest tamen quoad substantiam dari absque attentione interna.

39.
Arguunt se-
cundo.

Hec argum-
tum minus
probat.

Secundo arguunt, quia oratio est eleuatio mentis in Deum; ergo si præcipitur vera Oratio, præcipitur vera eleuatio mentis in Deum; ergo prohibetur distractio mentis, quæ impediatur omnino illam eleuationem. Hoc argumentum probat, ut vidimus, non solum distractionem voluntariam, sed etiam involuntariam tollere (substantiam orationis; quia nõ minus per hanc, quam per illam tollitur eleuatio mentis in Deum. Quamuis enim maneat quasi affectiue eleuatio ex vi voluntatis prioris; non tamen manet eleuatio actu; & effectiue; ac per consequens diceretur homo affectiue, non cum effectu orare, quando recitat distractus, etiam sine culpa. Omnes, ergo debemus dicere, orationem esse eleuationem mentis in Deum eo modo, quo adoratio est nota summisionis. Sicut enim adoratio interna est nota interna summisionis, & adoratio externa est nota externa summisionis; ad quod non requiritur, quod nunc sit actu explicite summisio interna; possumus enim per genuflexionem præsentem significare summisionem internam, quam habuimus explicite paulo ante, quando nos applicuimus ad totam illam actionem exercendam: sic oratio interna est eleuatio interna actualis; oratio vero externa est signum externum eleuationis internæ; siue præsentis, siue præcedentis, quam volumus significare per illas voces. Et hoc quidem necessarium est, quotiescumque est ve-

ra oratio, & non ficta, qua fingimus non desiderare in corde aliquid à Deo, quod reuera non desideramus.

Dices, impossibile esse, quod aliquis actu oret exterius, quin etiam interius de eodem obiecto cogitet: nam motus ille labiorum, & prolatio vocum debet procedere ex aliquo imperio actuali voluntatis: labia enim non possunt se à seipsis mouere voluntas autem imperans illum motum, debet habere alium quem finem; non potest autem habere alium, nisi ut exprimat, & significet per voces externas id, quod in corde desiderat; ergo quoties oratio vocalis continuatur humano modo, datur attentio interna, vel certe, si cessat talis attentio, prolatio vocum non erit amplius oratio, quia non procedet ex intentione loquendi, & exprimiendi Deo desideria, sed ex alio fine diuerso.

Respondeo, hoc argumentum probari, non sine fundamento dixisse Patrem Agidium num. 391. re 12. p. 12. sa conuenit multos ex aduersariis, & solum de nomine videri dissentium. Exigunt enim attentionem internam, sed solum ad verba, & talem, ut sufficiat, ne aliquis se exponat periculo male, ac perturbare verba pronuntiandi, aut omitendi; quæ certe attentio haberi potest ab eo, qui etiam voluntati cogitaret tunc de questione aliqua metaphysica, vel alia se simili. Facemur ergo, quoties oratio vocalis continuatur, dari aliqualem attentionem internam: sed hæc est aliquando adeo tenuis, ut merito nolint eam aduersarij aliqui vocare attentionem; quia quando exigunt attentionem ex obligatione, intelligunt de attentione magis formali, & explicita; quam tamē nos dicimus non posse voluntarie omiti absque culpa veniali propter irreuerentiam, quæ intercedit si Deum alloquaris exterius, mente omnino ad aliam distractus; non tamen consistat de obligatione sub peccato mortali, cum adhuc maneat substantialiter oratio, quod à fortiori procedit in auditione Missæ, in qua minus videtur requiri ad assistentiam humanam.

Et hæc dicta sint satis de Venerabili Eucharistiæ Sacramento ad eius gloriam sempiternam: quæ omnia S. Romanæ Ecclesiæ censuræ iudicioque subiecta sint.

Finis Tractatus de Sacramento Eucharistiæ.

INDEX